

This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

- + *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.
- + *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.
- + *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.
- + *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at <http://books.google.com/>

Det här är en digital kopia av en bok som har bevarats i generationer på bibliotekens hyllor innan Google omsorgsfullt skannade in den. Det är en del av ett projekt för att göra all världens böcker möjliga att upptäcka på nätet.

Den har överlevt så länge att upphovsrätten har utgått och boken har blivit allmän egendom. En bok i allmän egendom är en bok som aldrig har varit belagd med upphovsrätt eller vars skyddstid har löpt ut. Huruvida en bok har blivit allmän egendom eller inte varierar från land till land. Sådana böcker är portar till det förflutna och representerar ett överflöd av historia, kultur och kunskap som många gånger är svårt att upptäcka.

Markeringar, noteringar och andra marginalanteckningar i den ursprungliga boken finns med i filen. Det är en påminnelse om bokens långa färd från förlaget till ett bibliotek och slutligen till dig.

Riktlinjer för användning

Google är stolt över att digitalisera böcker som har blivit allmän egendom i samarbete med bibliotek och göra dem tillgängliga för alla. Dessa böcker tillhör mänskligheten, och vi förvaltar bara kulturarvet. Men det här arbetet kostar mycket pengar, så för att vi ska kunna fortsätta att tillhandahålla denna resurs, har vi vidtagit åtgärder för att förhindra kommersiella företags missbruk. Vi har bland annat infört tekniska inskränkningar för automatiserade frågor.

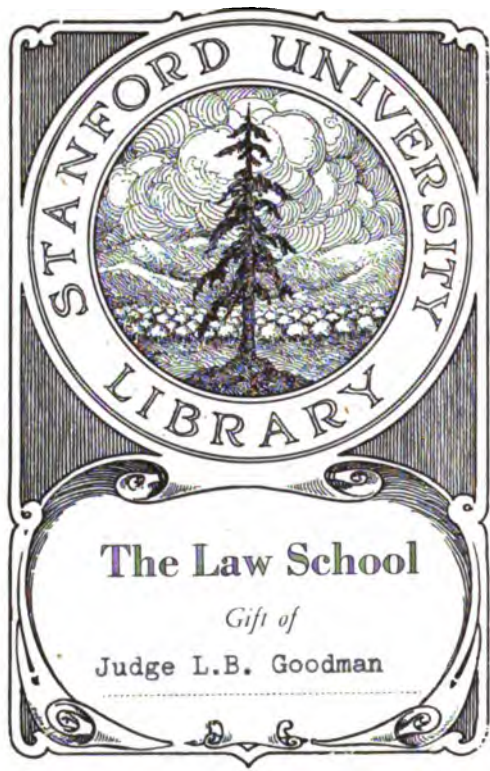
Vi ber dig även att:

- Endast använda filerna utan ekonomisk vinning i åtanke
Vi har tagit fram Google boksökning för att det ska användas av enskilda personer, och vi vill att du använder dessa filer för enskilt, ideellt bruk.
- Avstå från automatiska frågor
Skicka inte automatiska frågor av något slag till Googles system. Om du forskar i maskinöversättning, textigenkänning eller andra områden där det är intressant att få tillgång till stora mängder text, ta då kontakt med oss. Vi ser gärna att material som är allmän egendom används för dessa syften och kan kanske hjälpa till om du har ytterligare behov.
- Bibehålla upphovsmärket
Googles "vattenstämpel" som finns i varje fil är nödvändig för att informera allmänheten om det här projektet och att hjälpa dem att hitta ytterligare material på Google boksökning. Ta inte bort den.
- Håll dig på rätt sida om lagen
Oavsett vad du gör ska du komma ihåg att du bär ansvaret för att se till att det du gör är lagligt. Förutsatt inte att en bok har blivit allmän egendom i andra länder bara för att vi tror att den har blivit det för läsare i USA. Huruvida en bok skyddas av upphovsrätt skiljer sig åt från land till land, och vi kan inte ge dig några råd om det är tillåtet att använda en viss bok på ett särskilt sätt. Förutsatt inte att en bok går att använda på vilket sätt som helst var som helst i världen bara för att den dyker upp i Google boksökning. Skadeståndet för upphovsrättsbrott kan vara mycket högt.

Om Google boksökning

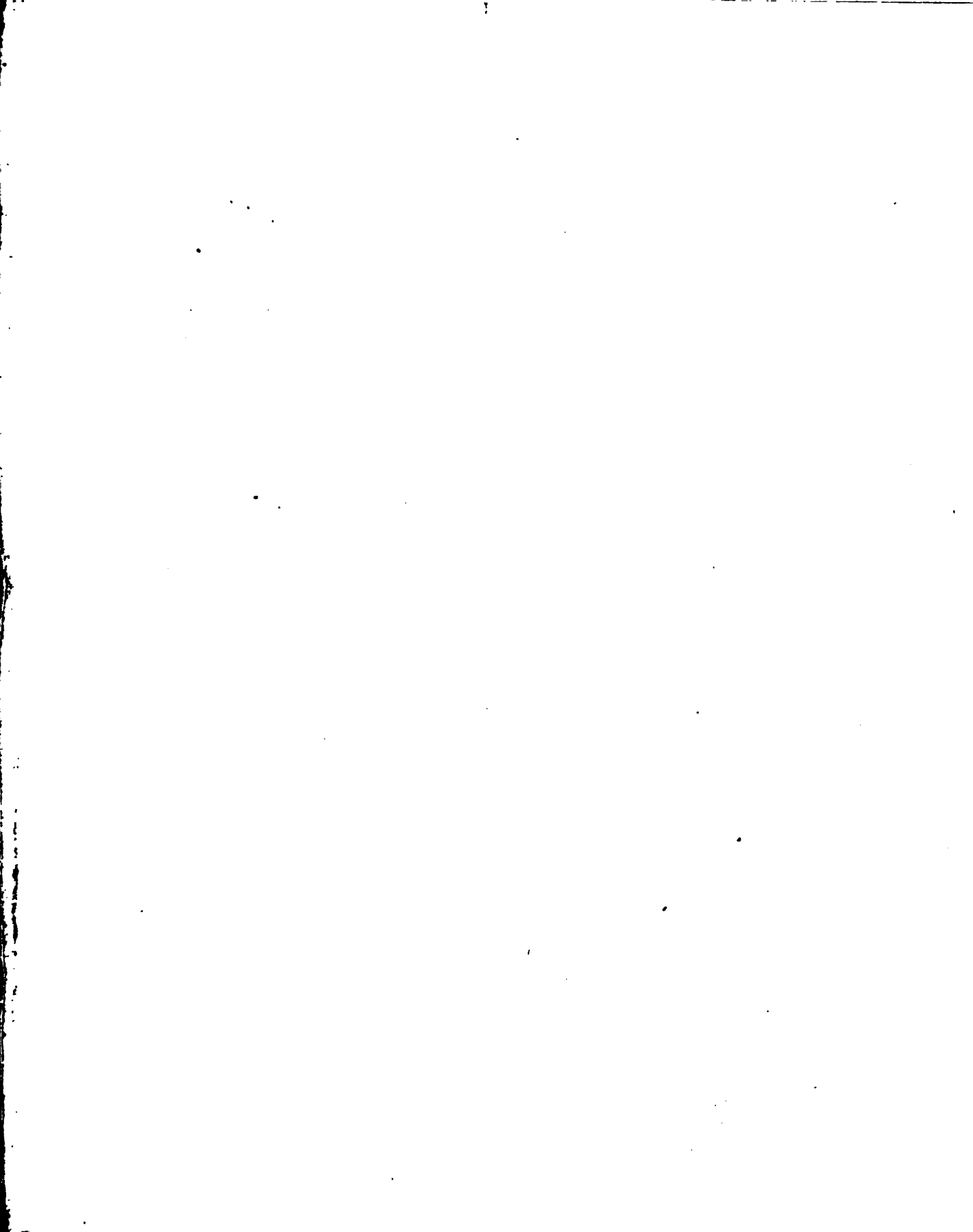
Googles mål är att ordna världens information och göra den användbar och tillgänglig överallt. Google boksökning hjälper läsare att upptäcka världens böcker och författare och förläggare att nå nya målgrupper. Du kan söka igenom all text i den här boken på webben på följande länk <http://books.google.com/>

99
1326

**CORPUS IURIS SUEO-GOTORUM
ANTIQUI.**

Volumen IX.

**Samling
af
Sveriges Gamla Lagar,**

**PÅ
KONGL. MAJ:TS NÅDIGSTE BEFALLNING**

UTGIFVEN AF

D. C. J. Schlyter.

NIONDE BANDET. SKÅNELAGEN.

LUND, 1859, i BERLINGSKA Boktryckeriet.

CODEX IURIS SCANICI,

**IURIS SCANICI EXPOSITIO LATINE CONSCRIPTA AB ANDREA
SUNONIS F. ARCHIEPISCOPO LUNDENSI,
CODICES IURIS ECCLESIASTICI AC URBICI SCANIAE,
ET STATUTA DIVERSA SCANIAM SPECTANTIA,**

**CUM NOTIS CRITICIS, VARIIS LECTIONIBUS, GLOSSARIIS ET INDICE
NOMINUM PROPRIORUM.**

Skåne=Lagen,

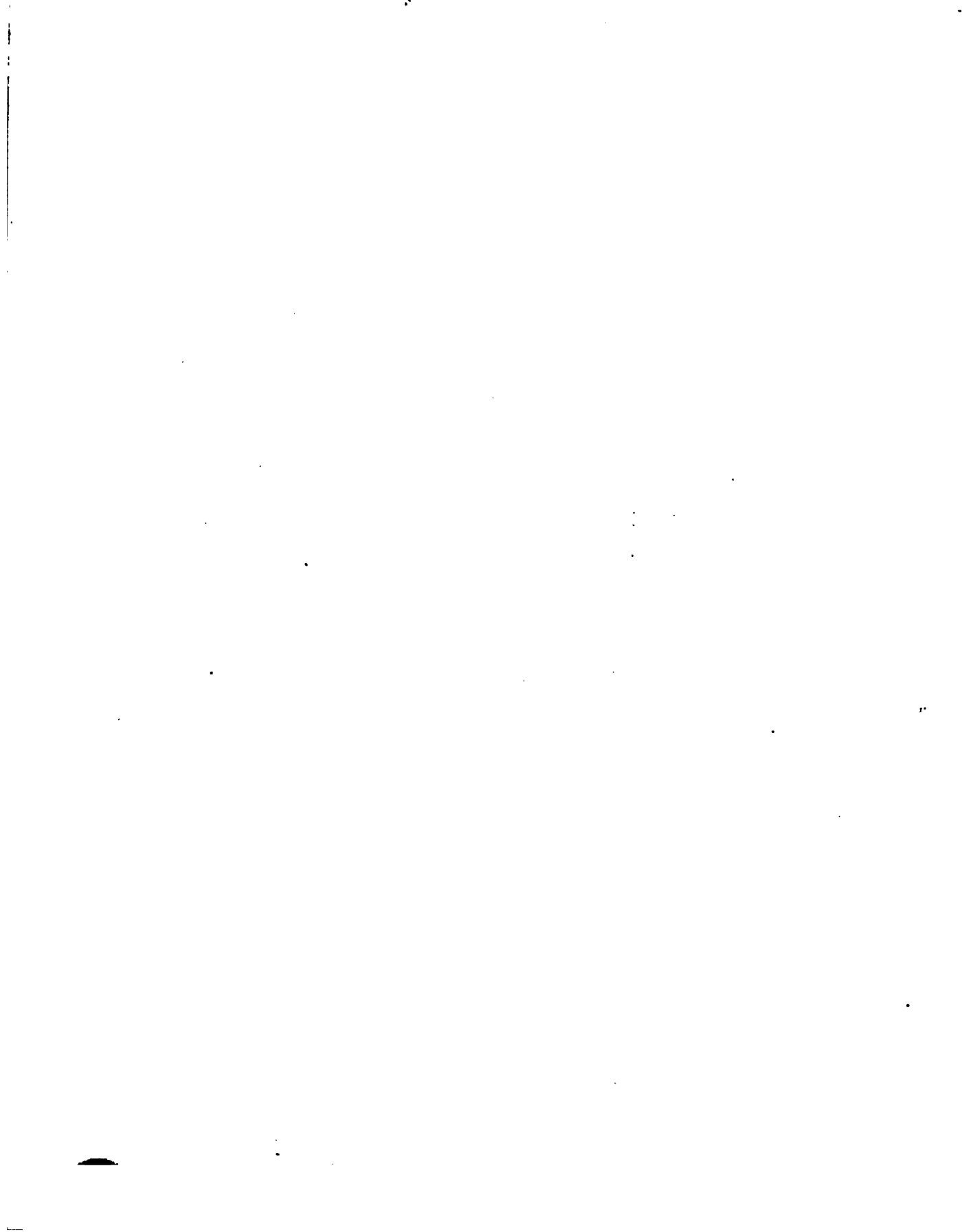
**MED ÄRKEBISKOPEN I LUND ANDREAS SUNESSONS LATINSKA
BEARBETNING, SKÅNSKA KYRKRÄTTEN OCH STADSRÄTTEN,
SAMT ÅTSKILLIGA STADGAR FÖR SKÅNE,**

UTGIFVEN

AF

D. C. J. Schlyter.

LUND, 1859, i BERLINGSKA Boktryckeriet.

FÖRETAL.

I. Om handskrifterna af Skånelagen, och de särskilda till Skånelagen hörande stycken.

Under benämningen Skånelagen innefattar jag här ej blott den lag, som vanligen och i inskränktere bemärkelse så kallas, eller landskapets allmänna världsliga lag, utan äfven de i Skåne (under hvilket namn i vidsträcktare bemärkelse äfven innefattades Bleking och Halland) gällande kyrko- och stadsrätter samt andra endast till Skåne hörande stadgar. Då flera af dessa olika lagar vanligen förekomma i samma handskrifter, har jag måst vid dessas beskrifvande derefter rätta mig, och således ej kunnat i särskilda afdelningar af detta företal beskrifva de till hvar särskild lag hörande handskrifter. Jag meddelar därför här först en beskrifning af alla handskrifterna i ett sammanhang, och skall derefter anföra hvad jag anser nödigt att meddela till uplysning om de särskilda hit hörande stycken hvart för sig.

1. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex i pergamentsband, sign. B 76, har 72 blad af $7\frac{1}{2}$ Svenska tums¹⁾ höjd och $5\frac{1}{4}$ tums bredd. Innantill på främre permen är anteknad: "*Num. 17 in auctario donationis delag*" (d. ä. *de la Gardianæ*), och på ett pappersblad i början af boken är af samma hand meddelad den oriktiga underrättelse, att "*detta exemplar kallas i editione Hadorphiana Manuscriptum recentius*". Detta är tvärtom den af Hadorph följde gamle codex, hvilken han i sitt företal säger sig hafva fått sig tillsänd²⁾ af Riks-Cancelleren Grefve M. G. de la Gardie, som hade fått den från

1) Till förekommande af förvillelse vid jämförelse med de i de föregående banden af detta verk angifna mått, begagnar jag här ännu det gamla måttet, med 6 tum på ett kvarter. Enligt det nya, ännu icke i allmänt bruk komna decimalsystemet, svarar det gamla kvarteret eller 6 verktum mot $\frac{1}{4}$ fot eller 5 (decimal-) tum. Således svara $7\frac{1}{2}$ gamla tum mot $6\frac{1}{4}$ nya, och $5\frac{1}{4}$ gamla mot $4\frac{3}{4}$ nya.

2) Vid det tryckta *Apographum donationis testamentariæ, qua . . . Magnus Gabriel de la Gardie . . . Academiæ Upsaliensi et Collegio Antiquitatum legavit bonam copiam*

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IX.

librorum manuscriptorum . . . Stockh. 1672, fol. är fogad, såsom ett tillägg, förteckning på böcker, hvilka de la Gardie under loppet af år 1670 (testamentet var af d. 18 Januarii 1669) ytterligare testamenterat ("*utendos legavit*") åt Antiquitets-Collegium. I denna förteckning förekommer under N:r XVII "*En vhrqammal SkåneLagh på Pergament, skönt Manuscriptum*". Det kan ej betviflas att denna handskrift är den samma som Hadorphi det år 1676 tryckta företalet till Skånelagen säger att de la Gardie "tillskickat" honom, fastän Hadorph ej omtalar att handskriften blifvit testamenterad till Antiquitets-Collegium.

Landshöfdingen i Christianstads län och Bleking Magnus Durell, af hvilken den blifvit "upsökt". Denna handskrift synes vara från början af 14:de århundradet³⁾; stilen, hvaraf Tab. I visar prof, är vacker och tydlig; bläcket är gulbrunt, och skriften på första sidan något nött. Den egentliga Skånelagen börjas fol. 1, och slutas på första sidan af fol. 66. Den är indelad i 225 capitel, men har ingen indelning i böcker. Capiteln börjas på ny rad, med omväxlande blå eller röda begynnelsebokstäver, af hvilka de blå öfverallt äro utsirade med röda streck, och de röda med blå. Capitlen äro ej nummerrade, men många äro försedda med rubriker, hvilka till största delen äro skrifna på Latin och hämtade från Andreas Sunessons verk; då skrifvaren ej lärer hafva varit mycket hemmastadd i Latinska språket, hafva rubrikerna på åtskilliga ställen blifvit meningslösa. Vid cap. 1, emellan rubriken och texten, har en nyare hand af 16:de århundradet skrifvit *Aa*, hvilket troligen är början till en sedermera ej fullföljd nummerering af capitlen. Foll. 66-71 innehålla Skånska kyrkrätten, som har rubriken: *hic incipiunt iura ecclesiastica scaniensium*, och derefter, med stor blå och röd begynnelsebokstaf, den vanliga öfverskriften, som underrättar derom, att denna rätt blifvit på alla Skåningars begäran gifven af (Ärke-)Biskop Äskil, emedan rätten förut var alltför hård; likasom sjelfva texten i slutet lärer att Ärkebiskopen betingat sig förmåner till vedergällning för den beviljade lindringen. Här finnes ingen indelning i capitel. I slutet, foll. 71, 72, har, i stället för den i andra handskrifter vanligen förekommande epilogen, som innehåller utförliga bestämmelser af tiden, då denna kyrkrätt blef stadgad, genom mistag blifvit tillagdt det till Biskop Absalons Seländska kyrkrätt hörande motsvarande stycket⁴⁾; hvilket bevisar att äfven den vanliga epilogen ej hörer till kyrkrättens ursprungliga text, utan blifvit senare tillagd; härigenom förklaras ock den oredda i de der förekommande tidsbestämmelser, hvarom framdeles skall talas. På sista bladet äro af senare hand i slutet af 15:de århundradet tillagda de två stycken om *botlös mal*, som jag efter en annan handskrift aftryckt i I. Add. B. 6, 7; detta senare tillägg har jag i noterna till dessa stycken betecknat med *Aa*. — Angående orthographien i denna handskrift må anmärkas att bokstavven *þ* här brukas; dock förekommer i dess ställe *th* ofta i början af handskriften, mera sällan i det följande; på några ställen förekommer *þ* eller

3) Såsom prof på Kofod Anchers sätt att bedöma handskrifers ålder, må anföras att han om denna handskrift säger att "*den synes ikke just at være af de allerældste; B 69 (N:r 5 i denna förteckning) er unøgtelig ældre; endog i B 71, 72 og 74 (N:r 13, 12 och 6), i den første af disse tre især (N:r 13), lader Haanden at være vel saa gammel*". *Saml. jurid. Skrifter*, I. sid. 111.

4) Kofod Ancher, som hade ytrat den förmodan, att detta tillägg ej funnits i den af Hadorþ följda handskriften, utan blif-

vit af honom hämtadt ur någon handskrift af Seländska kyrkrätten, har, sedan han fått se handskriften, sjelf tillkännagifvit att det oriktiga tillägget verkligen der finnes. *Jurid. Skrifter*, I. sid. 110; III. s. 91. Då Ancher angående denna handskrift bland annat anmärker att i I. 189 i stället för *bim* bör läsas *bini*, och i III. epil. *dagh a furthane* bör vara *dagha furthane* (anf. st. I. s. 109, 111), så visa dessa exempel tillräckligt att språkkunskap ej var den förtjente mannens starka sida.

t i stället för *t*, såsom *astath*, *sagth*, *sithiæ*, *bæþræ*; deremot förekommer *t* i stället för *þ* på ett ställe i ordet *lanzstingh* (I. 58)⁵); *c* brukas ofta i stället för *k*, t. ex. *oc*, *sic*, *fic*, *sac*, *marc*, *callæ*, *cumma*, *clæpum*, *siuct*, *scal*, *scra*, *slict* &c.; *a* och *æ* omväxla ofta, t. ex. *arua*, *aruæ*, *æruæ*, *ofna*, *ofnæ*, *kalla*, *kallæ*, *wita*, *witæ*, *skilias*, *skiliaes*, *liuar*, *lewær*, *swariae*, *wattæ*, *allær*, *aræ*, *dægh*, *hændæ*, *uældæ* &c.; likaså *æ* och *e*, och till och med *a*, *æ*, *e* och *i*, t. ex. *æn*, *en*, *bonde*, *bondæ* (nomin.), *fore*, *foræ*, *bathe*, *bathæ*, *se*, *sæ*, *hæraþe*, *hæraþa*, *stande*, *standæ*, *standa*, *iamlanga*, *iamlængæ*, *iamlingæ*, *samman*, *sammæn*, *sammen*, *twe gildi*, *twe gilde*, *twe gildæ*, *annar*, *annær*, *annir*, *sipan*, *sipæn*, *sipin*, *frælsi*, *frælsæ*, *fylghi*, *fylghæ*, *brunni*, *brunnæ*, *banisac*, *tyltir ep*, *sliki*, *slikin*, *sinni* (gen. f.), *taka*, *taki*, *böte*, *wite*, *witi*, *skifti* (inf.) &c. Likaså omväxla *u*, *o* och *ö*, t. ex. *sun*, *son*, *sön*, *kunu*, *konu*, *kono*, *sokær*, *oræ*, *höggær*, *bönden*, *bören*; *i* och *y*, såsom *thy*, *thi*, *þripia*, *thrythia*, *tiltær epe*, *thighyæ*; *i* och *u*, såsom *kuni*, *mughu*, *witnu*, *wurtning*, *þingu*, för *kunu*, *mughi* &c.; *g* eller *gh* och *k*, såsom *lægisgift*, *söghær*, *höghæ*, *tiuku*. På några ställen äro bokstäfver omflyttade, nemligen i *banr*, I. 2, och *witræ*, I. 43. Förkortningar förekomma ej ofta; för *ællær* skrives ofta *ællr* utan förkortningstecken för det senare *æ*. Af skiljetecken brukas i allmänhet blott punkt, dock förekommer någon gång comma (capp. 22, 30); på några ställen har af senare hand blifvit tillsatt ett streck, liknande comma, hvilket jag lemnat utan afseende⁶). Skriffel äro här icke sällsynta, om man ock ej vill dit hänföra åtskilliga grammatikaliska oordentligheter, såsom *kunu* för *konæ*, *fapur* för *fapær*, *han* för *hanum* o. s. v. Stundom hafva ett eller flera ord blifvit skrifna två gånger⁷); ofta är början af ett ord skriven i slutet af raden och sedan hela ordet i början af nästa rad, då vanligen bokstäfverna på förra raden blifvit märkta med undersatta punkter; detta förekommer dock sällan förr än ungefär i midten af boken⁸). Äfven annars äro misskrifna ord eller bokstäfver ofta märkta med undersatta punkter⁹); stundom äro misskrifna ord eller bokstäfver tillika öfverstrukna, eller endast på senare sättet märkta¹⁰); stundom äro de utplånade¹¹). Ofta äro ord eller hela rader uppenbarligen uteglömda¹²); större delen af I. 49 är utelemnad, troligen i anledning af en i det här förekommande stadgande gjord ändring¹³).

5) Thorsen, *Skånske Lov*, föret. sid. 16, talar om ett i denna handskrift förekommande "Tegn, som er så bekjendt især fra gamle islandske og norske Håndskrifter". Uplysningsvis må anmärkas att detta så kallade Tegn ej är annat än bokstafven *ð*, hvilken skrives på flera olika sätt i olika handskrifter. Jfr. Tab. I.

6) I cap. 144 finnes på fyra ställen comma, men, såsom bläckets färg visar, af senare hand tillsatt.

7) Se not. 5 sid. 13; not. 8 s. 53; not. 34 s. 64. &c.

8) Se not. 78 sid. 65; not. 41 s. 66; not. 79 s. 108; not. 62 s. 116. &c.

9) Se not. 43 sid. 30; not. 42 s. 116. &c. Ett ord har fått punkter äfven öfver raden, och ett annat också på sidorna; se not. 26 s. 71; not. 91 s. 377.

10) Se not. 58 sid. 32; not. 78 s. 65; not. 54 s. 134. &c.

11) Se not. 10 sid. 43; not. 47 s. 52; not. 38 s. 75. &c.

12) Se not. 19 sid. 25; not. 13 s. 27; not. 56, 61 s. 60. &c.

13) Jfr. not. 67 sid. 32, och I. Add. C. 5.

På många ställen äro uteglömda ord tillagda eller andra rättelser gjorda, otvifvelaktigt af skrifvaren sjelf¹⁴⁾; åtskilliga ord äro tillagda, om hvilka det ej kan med visshet afgöras om tilläggen äro egenhändiga¹⁵⁾; många ändringar äro tydligen gjorda af senare hand¹⁶⁾; ofta finnas ett eller flera ord eller hela rader tillagda i 15:de århundradet; sådana tillägg hafva blifvit gjorda af två händer, hvilka dock ej alltid kunna med säkerhet urskiljas från hvarandra¹⁷⁾. Den ena af dessa händer har vid I. 49 anmärkt en "defectus", och den andra har vid cap. 124 anmärkt att ett cap. *de seruo fattas*¹⁸⁾. På många ställen äro ord öfver raden tillsatta i 16:de århundradet¹⁹⁾, och äfven i brädden finnas af senare händer antekningar, som jag ej funnit förtjena anmärkas, t. ex. vid I. 30 "Om arff"; vid 39 "hovodlot. capital" &c. Mest anmärkningsvärdt är att tre capitel, I. Add. B. 2-4, hvilka innehålla allmänna stadganden huru med de olika slagen af järnbörd skall tillgå, och finnas i många yngre handskrifter²⁰⁾, men utan allt tvifvel hafva hört till Skånelagens ursprungliga text och haft sin plats näst efter cap. 147, äro förbigångna i denna handskrift, af den orsak att järnbörden redan i förra hälften af 13:de århundradet hade blifvit förbuden²¹⁾; dock qvarstå här, likasom i många andra handskrifter, på särskilda ställen stadganden om järnbörd. Det capitel, I. Add. B. 1, som i nästan alla andra handskrifter följer näst efter I. 124, men här saknas²²⁾, har äfven utan tvifvel hört till Skånelagens ursprungliga text, men i denna handskrift genom mistag blifvit förbigånget. Deremot hafva stadgandena om *bottlös mal*, I. Add. A, B. 6, 7, ehuru de, såsom af den Latinska texten II. 61 är tydligt, äro vida äldre än någon nu i behåll varande handskrift af Skånelagen, troligen ej varit uptagna i den gamla Danska text, som legat till grund för de nuvarande handskrifterna, i hvilka de ingenstädes finnas i texten införda²³⁾. Icke heller hafva K. Valdemar II:s stadganden om ättarbotens afskaffande, hvilka läsas i I. Add. B. 5, varit intagna i Skånelagens gamla text, ehuru de i många yngre handskrifter hafva blifvit införda näst efter cap. 91²⁴⁾. Att de stycken, som läsas i I. Add. C. o. följ., ej hört till Skånelagens text, behöfver knappt anmärkas; endast Add. D. 6, som i någon handskrift har funnits efter cap. 63²⁵⁾, kan möjligen, såsom framdeles skall visas, hafva hört till den ursprungliga texten. Men de förstnämnda styckena Add. B. 1-4. kunna med säkerhet antagas hafva hört till Skånelagens ursprungliga text, ehuru de i denna handskrift äro förbigångna.

2. En Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig pergamentscodex i per-

14) Se not. 70 sid. 17; not. 7 s. 23; nott. 43, 53 s. 30. &c.

15) Se not. 45 sid. 26; not. 82 s. 41; not. 96 s. 57. &c.

16) Se not. 12 sid. 61; not. 18 s. 63; nott. 44, 48 s. 101. &c.

17) Se nott. 20, 26 sid. 6; not. 3 s. 13; not. 3 s. 15; not. 44 s. 22; not. 1 s. 24. &c.

18) Jfr. not. 57 sid. 38; not. 45 sid. 114.

19) Se not. 82 sid. 5; not. 2 s. 29; not. 63 s. 56; nott. 72, 76 s. 57; not. 12 s. 58; not. 11 s. 81; nott. 47, 65, 71 s. 148. &c.

20) Jfr. not. 76 sid. 141.

21) Se K. Valdemars förordning, V. 2.

22) Jfr. not. 45 sid. 114.

23) Se not. 1 sid. 221; not. 19 s. 222.

24) Se not. 69 sid. 84; not. 1 s. 218.

25) Jfr. not. 67 sid. 230.

gamentsband, sign. Nr 28 i 8:o af Arne-Magneanska samlingen, har, utom ett blad i början, som endast innehåller nyare anteckningar, 100 blad af 7 tum höjd och 5 tum bredd. På andra sidan af nämnda blad i början af boken har *Eskel Göis* enka *Sitzell* (*Cecilia Bryske* på Langesöe år 1569 anteknat att boken hade tillhört hennes broder *Anthonus Bryske*, och att hon skänkt den till Kaniken i Viborg *Mester Peder Seurinsson*. Nedanför har Professore *Olaus Worm* († 1654) anteknat sig som bokens egare¹⁾, äfvensom hans son *Wilhelmus Worm* tillkännagifvit att han ärft boken, hvilken skulle komma att tillhöra *Bibliotheca Borrichiana*, d. ä. Professorn *Ole Borks* bibliotek, hvars egare på första sidan af samma blad anteknat att boken är *Donum illustris Viri Wilhelmi Wormij*. Öfverst på samma sida är, samtidigt med sistnämnda anteckning, skrifvet ett runalphabet, som är försedt med åtskilliga nyare runor. Den gamla handskriften, som är helt och hållet skrifven med runor, börjar fol. 1 med ett stort rött *F*. Detta *F* uptager tre raders höjd, men i allmänhet äro runorna skrifna emellan två för hvar rad updragna linier. Bläcket är brunt, temligen ljust, stilen jämn och säker; prof af skriften visar Tab. I, der äfven de runor äro särskildt afteknade, som ej förekomma i det der aftryckta stycket af lagens text²⁾. Skånelagen, som uptager foll. 1-82, är ej indelad i böcker, utan endast i capitel, hvilka dock hvarken hafva rubriker, eller börjas på ny rad, eller äro nummererade, utan i allmänhet blott utmärkas med en merendels röd, stundom gulbrun, någon gång blå begynnelsebokstaf, som är tjockare än de öfriga runorna; ej sällan äro dock ett eller flera ord i capitlens början skrifna med rött bläck³⁾. Orden åtskiljas genom två punkter (colon), hvilka, i slutet af capitlen (dock blott i förra hälften af boken) äro förstärkta merendels med tre röda punkter (så att fem punkter stå öfver hvarandra i en rad), stundom med flera rader af punkter. På fem ställen (emellan foll. 18 och 19, 22 och 23, 24 och 25, 26 och 27 samt 34 och 35) hafva gått förlorade ett, fyra eller, såsom man kan sluta af hvad som fattas, ända till åtta blad⁴⁾, så att tillsamman 22 blad saknas. I nedre kanten af bladen finnes till och med fol. 80 en i slutet af 15:de århundradet gjord nummerering af bladen, hvilken, ehuru oordentlig den är, visar att redan på den tiden de blad voro borta, som nu saknas på de nämnda ställena;

1) Af ett bland *O. Wormii Epistolæ*, II. sid. 624, tryckt bref af d. 24 Januarii 1638 ser man att *Worm* då, troligen kort förut, af en vän, hvars namn ej upgifves, hade fått denna bok. Jfr. *Thorsen*, anf. st. sid. 5.

2) Ett fac-simile af några rader i början af denna handskrift finnes äfven i *Kofod Anchers Danske Lov-Historie*, första delen, Köpenhamn 1769. *Jac. Langebek* har i *Script. rer. Dan.* I. vid sidd. 27 och 31 fogat fac-simile af de två i slutet af denna handskrift tillagda konungalängderna.

3) Sådant är förhållandet med de 6 första or-

den i I. 73; se Tab. I. — Huru capitlen i denna och de märkligare af de öfriga handskrifterna svara mot capitlen i den här tryckta texten, visar Tabellen sidd. 643 o. följ. Naturligtvis hafva i denna handskrift endast de capitel som äro i behåll kunnat räknas, då här ej finnes någon gammal nummerering, och man därför ej kan veta huru förhållandet varit med capitlen i de förlorade styckena af handskriften.

4) Se not. 47 sid. 42; not. 10 s. 58; not. 12 s. 63; not. 38 s. 68; not. 5 s. 100.

hvarför naturligtvis samma luckor finnas i de i senare tider gjorda afskrifter af denne codex, hvilka nedanför skola omtalas. Efter Skånelagens slut är fol. 83 tillagdt ett litet stycke om urbota mål (tryckt efter denna handskrift i I. Add. A, sidd. 215, 216), hvilket synes vara skrivet af samma hand som sjelfva lagboken, ehuru skriften på hela första sidan af detta blad blifvit något vanställd af en senare hand, som med svartare bläck updragit densamma; endast de sista orden, som följa på bladets andra sida, äro ej sålunda förnyade⁵). Nedanför på samma sida har något varit skrivet på Latin med vanliga bokstäfver i 15:de århundradet, men detta är så utplånadt, att endast ett och annat ord kan läsas⁶). Foll. 84-91 innehålla Skånska kyrkrätten, utan allt tvifvel skriven af samma hand som Skånelagen. Den har, troligen af samma hand som gjort den förutnämnda nummereringen af bladen i Skånelagen, blifvit försedd med en öferskrift i bladets öfra kant med vanliga bokstäfver: *kirke skraa* (?) i *skaane*; men då, vid bokens inbindning, bladen blifvit skurna, har endast nedre kanten af bokstäfverna i denna öferskrift undgått att blifva bortskuren. Kyrkrätten, som börjas med ett större, mot två raders höjd svarande, måladt *P*, är genom röda eller gulbruna begynnelsebokstäfver delad i 13 capitel; på ett ställe äro två ord i capitlets början skrifna med rödt bläck. På några ställen hafva capitlens begynnelsebokstäfver blifvit, förmodligen af samma hand som gjort sig dylikt besvär med sjelfva Skånelagen, öfvermalade med svart bläck, hvilket äfven är förhållandet med det stora *P* i början; samma hand har äfven på flera ställen satt märken till afdelningar i texten. Epilogen saknas här. Efter kyrkrättens slut, på andra sidan af fol. 91, läses, af samma hand skrivet som det föregående, men med en af senare hand tillagd öferskrift med runor: *om konæ iordh knud. r. u.*, början af det stycke: *Sæl man sinnæ kunu iorþ*, som jag efter en annan handskrift aftryckt i I. Add. C. 1; af detta stycke, som har en stor målad begynnelsebokstaf, har slutet gått förloradt derigenom att ett blad blifvit bortskuret⁷). Af samma orsak fattas här början af den första af de härefter följande tvänne, äfven med runor, men af en annan, om än ej yngre hand än det föregående, skrifna, till största delen diktade Danska konungalängder, som efter denna handskrift blifvit utgifna af O. Worm i *Regum Daniæ series duplex*, Köpenhamn 1642⁸). Slutet af den första och början af den andra konungalängden saknas äfven, derigenom att två eller flera blad gått förlorade. Då man jämför hvad som nu i handskriften finnes i behåll af dessa konungalängder med aftrycken hos Worm, visar det sig att här i Worms tid fanns början af den första konungalängden, hvilket stycke synes hafva uptagit icke fullt ett blad i handskriften (hela sid. 1 hos Worm); nu återstår af denna konungalängd blott ett blad (sid. 2 hos Worm); det sista ordet är *drotning* (rad. 2 nedifrån hos Worm);

5) Jfr. nott. 4-6 sid. 215.

6) Jfr. not. 9 sid. 216.

7) Jfr. not. 38 sid. 225.

8) Langebek har efter Worm aftryckt des-

sa konungalängder i *Scriptores rer. Dan. I.* sidd. 27-34, hvarvid dock handskriften blifvit jämförd i de stycken som då voro i behåll.

den numera förlorade fortsättningen har uptagit 3 blad eller något mera (sidd. 3-6 hos Worm), och slutats med K. Erik Eriksson (Menved, † 1319) och hans gemål Ingeborg. Början af den andra konungalängden, hvilken äfven slutas med Erik Eriksson och Ingeborg, saknades deremot redan i Worms tid. Båda dessa konungalängder måste vara författade efter år 1296, då Erik gifte sig med Ingeborg; och då i båda konungalängderna säges: *þa uar erik &c.*, så kan här af slutas att detta är författadt äfven efter Eriks död, men troligen kort derefter, enär hans efterträdare ej nämnes. Omedelbart efter den andra konungalängdens slut fol. 97 börjas, med röd öfverskrift: *hær byrias landamærke mællin danmark ok sueriki*, äfvenledes med runor skrifven, den förfalskade berättelsen om mötet på Danaholmen, hvilken berättelse nemligen blifvit på ett orimligt sätt bragt i sammanhang med förteckningen på Vester-götlands gränsorter⁹⁾. Berättelsen om de tre Konungarnes möte är uppenbarligen, icke mindre än gränsförteckningen, hämtad ur tilläggen till den äldre codex af Vestgötalagen, fastän den Danske bearbetaren funnit skäligt att utsluta det som i originalet till den förra berättas om det vid tillfället iakttagna ceremonielet¹⁰⁾. Nederst på första sidan af fol. 100 äro skrifna två rader musiknoter, med dertill hörande, af samma hand som det nästföregående, med runor skrifna ord: *drömdi mik en dröm &c.*¹¹⁾ Öfverst på andra sidan af sista bladet har varit en gammal runskrift, såsom det synes, af samma hand som Skånelagen, men denna skrift är så utplånad, att endast särskilda streck äro synliga. Det öfriga af samma sida innehåller ett meningslöst klutter med runor, som tyckes vara skrifvet af ett barn med en dålig penna. — Efter denna redogörelse för handskriftens innehåll, återkomma vi till den del deraf, som egentligen är föremål för vår upmärksamhet. I afseende på orthographien förekommer här intet annat anmärkningsvärdt, än att i stället för *g* eller *gh* inuti och i slutet af orden ofta brukas *h*. Detta härleder sig från forntidens uttal af många ord, der i stället för det nuvarande *g*-ljudet förekom-

9) Jfr. VGL. föret. sid. XXXVI, och *Svenskt Diplomatarium*, I. sidd. 28-31.

10) Berättelsens Svenska ursprung röjer sig, om man ock annars ej kände förhållandet, deri att Svenska Konungens och ombudens namn äfven här stå i första rummet; och Svenska Konungens samt ombudets från Tiundaland namn äro dessutom skrifna med rödt bläck. Jämför Worm, anf. st. sid. 28, der detta är troget afbildadt. I andra Danska handskrifter, från 15:de och 16:de århundradena, har man infört ceremonielet sålunda förbättradt, att man låtit Norske Konungen hålla Danske Konungens betsel, och Svenske Konungen hans stigbygel; men man har glömt att Svenske Konungen och ombuden innehade första rummet, hvilket alldeles skämmer bort saken. Äfven för-

fattaren till Danska Rimkrönikan har glömt att flytta de Svenska ombudens namn efter de Danske; se *Den Danske Rimkrönike udg. af C. Molbech*, sid. 160.

11) B. Dudik ytrar i sina *Forschungen in Schweden für Mährens Geschichte*, Brünn 1852, sid. 376 not. 2, i afseende på den höga ålder som blifvit tillagd denna handskrift: *"die daselbst angebrachten, ziemlich modern aussehenden Musiknoten in fünf Linien, die unbestritten gleichzeitig sind, machen das hohe Alter des Codex sehr verdächtig"*. Härvid är dock att märka, att noterna icke äro skrifna af samma hand som sjelfva lagboken, och att de icke äro skrifna på fem utan, enligt det äldre bruket, på fyra linier. Dudiks mistankar angående handskriftens ålder äro således utan all betydenhet.

mit en aspiration, som i skrift närmast uttrycktes med bokstafven *k*; spår af detta uttal röja sig ej blott i runristningarne, utan äfven i gamla handskriffter med vanliga bokstäfver, såsom de äldsta handskrifterna af Vestgötalagen¹²). Då denna orthographiska egenhet, såsom uplysande i afseende på det gamla uttalet, har sin märkvärdighet, har jag ansett det vara vida ändamålsenligare att på ett ställe lemna en öfversigt af de ord der denna orthographi förekommer, än att anmärka dessa ord hvart på sitt ställe i noter till texten. Följande förteckning, der orden äro uptagna i den ordning de i handskriften förekomma, visar att *k* på ifrågavarande sätt finnes dels i slutet af ord, dels inuti ord äfven i stafvelsernas början, men aldrig i ordens början: *sibr, sikir, nahl, höhæ, fælæh, fælak, lohum, ehnæ, tiuhu, aldrih, ehn, fælæh, muhu, loh, lahfæstæ, lahdak, marka, þahær, siahs¹³), fritiuhu, uæh, uah, ahe, lahbupit, duhande, sikhæ, æho, lahuahsen, lahahæff, þaher, fuluahsin, lahböþ, sahat, marh, marhæ, ehændæ, ulohum, lahafær, upuluæhæ, skohs, uæhæ, arpdake, skoh, lahþæ, duhær, lahæ, ehno, marhe, örtok, uaha, öhon, öhæ, bardahe, muhi, eho, fuhla, dahuærkis, bardaha, hælhædome, annöþohæn, annöþoh, löpstihum, annöþokt, drahæ, ehæns, þihæt, uahsen, ohsæ, öhse, torhköpe, huærhæn, sihi, dah, sahæt, anöþokt, leho hionæ, hælh, duha, ehit, hælhæhær, sahu, þihat, löpstihi, siahsærþo, burhit, leho, af sikhis, fylkir, dryhæ, uinningæloh, æhændæ, lahþæ, örtoha, sihar, þæhær, lahstæfnu, hæhnæþæ, uahne, ruhi, ruh, ruhgærþe, ruh sæþ, pingæzdahæ, flöhæ las, skohe, hæhnæþe, æh¹⁴), huærtæhæn, ahul (för ahsul), hæhnæþe, ahsæ, ahsæ, skohhog, skoha flot, flyhæ, aho, hata, skohæn, fuhlum, skoha, liktu træ, þahar, pingizdahe, dahi, læhræ, nöþoha, lahleæk, dahs, hæhndær, uanröht, fælæks, sikhæ, ehnum, fardah, iorþæhænde, upsihia, ruhiorþ, dahe, stæfnudake, uihþ, u uikt, hælhædom, lahæt, lahþe, plöhær, repdöht, æha, lahfæstum, dözdæhi, fræhnær, loke, laha, uæhin, lahe, uihþæ, iulæhælh, buþhælhæ, dahæ, hælhæbrut, byhd, hionæ lah, loha, lahfæsta, hælhæhæn, nöþuhæ, iulædah. Skriffel förekomma här ej sällan; ofta äro bokstäfver öfverhoppade, t. ex. næf(n)dom, ga(n)gæ, hældæ(r), h(u)ært, io(r)þo, sia(l)fum, mandr(a)p &c., stundom ett eller flera ord¹⁵); deremot är hela cap. 65 skrifvet två gån-*

12) Se VGL. föret. sidd. XI, XX. Här må erinras om de olika ljud, som på vår tid i många språk, och äfven i Svenskan, betecknas med bokstafven *g*. I Spanskan uttalas *g* framför *e* och *i* med ett eget, till det Tyska *ch* sig närmande ljud; i Holländskan uttalas *g* alltid som det Tyska *ch*. Det Hebreiska γ har i en del ord uttryckt en lenare aspiration, i andra åter ett hårdare ljud liknande *g*, hvarför t. ex. namnen עמרל, רענאל af Grekerna skrefvos Γόμορρα, Ράγονηλ; denna skiljaktighet är i Arabiskan uttryckt genom en punkt öfver den motsvarande bokstafven, ξ och ξ (*ain* och *gain*). Då vi nu utan åtskilnad beteckna två olika ljud med bokstaf-

ven *g*, såsom ock i den äldre skriften vanligen skedde, uttrycker deremot den ifrågavarande handskriften det hårdare ljudet med den runa som betecknar det till *k* gränsande *g*-ljudet, och den lenare aspirationen deremot med *h*. I detta skriftsätt ligger således icke, och kan icke ligga, "en Art Abbreviering" såsom Thorsen menar (anf. st. s. 10).

13) Detta och flera ord visa att *hs* brukas i stället för *x*, hvilket således i de här förekommande ord lär hafva varit uttaladt lenare än nu för tiden; i annat fall hade det otvifvelaktigt varit skrifvet *gs* eller *ks*.

14) Se not. 54 sid. 173.

15) Se not. 26 sid. 4; not. 53 s. 12; not. 43 s. 16. &c.

ger¹⁶). Stundom äro misskrifna ord eller bokstäfver utplånade¹⁷); på några ställen finnes punkt satt under misskrifna bokstäfver¹⁸); ofta äro misskrifna ord eller bokstäfver utplånade och andra egenhändigt skrifna i stället¹⁹); ofta äro ord tillagda öfver raden, stundom i brädden²⁰). Många ord äro ändrade eller tillagda af senare hand²¹). Då bokstafven *p* här vanligen betecknas med en figur, liknande ett ofvantill öppet R, men någon gång med ett B med två punkter uti, så är den förra figuren på flera ställen ändrad till den senare. Der *h*, såsom förut blifvit anmärkt, förekommer i stället för *g*, har det på många ställen blifvit ändradt till *g*²²). Då *z* här betecknas med en runa, som skiljer sig från det vanliga tecknet för *s* deri, att det tredje till radens nedre kant nedgående strecket saknas (se Tab. I), så har detta tredje streck på flera ställen blifvit tillsatt. Stundom är en äldre orthographi eller språkform ändrad till en nyare, såsom *uku* till *ugu*, *hænnær* till *hænnæs*, *rætræ* till *rætæ*. På åtskilliga ställen äro betydligare ändringar gjorda, såsom då *uil* är ändradt till *skal*, *duhande* till *tua donde*, *loh* till *lata nöga*²³); dock kan man öfverallt se hvad som förut varit skrifvet. I början af boken är den bleka skriften på flera ställen updragen med svartare bläck, utan att någon ändring synes hafva blifvit gjord. Sådant är förhållandet med hela första sidan, der till och med det stora röda *F* blifvit bestruket med svart bläck. Alla dessa af senare hand gjorda förmenta förbättringar uphöra med fol. 18. I brädden finnes vid hvart capitel af en ny hand anteknadt det motsvarande capitlet i Gemens tryckta edition. — Språket i denna handskrift vitnar om en tid, då de grammatikaliska formerna redan hade börjat komma i oreda; såsom då här läses *kunu*, *lahstæfnu*, *kirkiu*, *uku*, *broþor* i nominativus, och deremot *kunæ*, *skeppæ*, *iorþæn* i accusativus, *broþær* i genitivus, *annær* i accusativus m. och f. och i genitivus m., *annur* i nominativus m. och *annar* i f., *hin* i dat. m., *sinna* i dat. f., *hænnæ* i acc., *huær stæfnæ* i acc., *sit barn* i dat., *uiliæ sinu* och *en epe sinu* (n. i stället för m.); *æho* pl. för *æhi* sing. o. s. v. Ehuru det är uppenbart att språkförbistringen måste hafva tidigare inträngt i Danskan än i Svenskan, och om äfven det måste medgifvas att renare språk ej finnes i någon gammal Dansk handskrift, och att språket i den handskrift, som närmast kan jämföras med denna, nemligen den af mig till grund för texten lagda handskriften af Skånelagen, är af samma beskaffenhet som i denna, så är det åtminstone för hvar och en fördomsfri granskare klart, att språket i denna handskrift ej berättigar att tillägga densamma en ovanligt hög ålder, eller ett företräde framför den nyssnämnda Stockholmska handskriften. Då

16) Jfr. not. 28 sid. 51.

17) Se not. 68 sid. 9; not. 32 s. 42; not. 69 s. 124. &c.

18) Se not. 48 sid. 120; not. 7 s. 189.

19) Se nott. 10, 21 sid. 3; not. 64 s. 28; not. 61 s. 40. &c.

20) Se not. 15 sid. 13; not. 37 s. 23; not. 36 s. 26; not. 63 s. 28. &c.

21) Se not. 65 sid. 7; nott. 37, 39 s. 8; not. 48 s. 14; not. 40 s. 16; not. 72 s. 31. &c.

22) Se not. 97 sid. 5; nott. 50, 69 s. 7; not. 55 s. 11. &c.

23) Se not. 41 sid. 34; nott. 13, 24 s. 35.

det därför, väl hufvudsakligen på grund af språkets beskaffenhet i de båda nämnda handskrifterna, har blifvit påstådt såsom en afgjord sak, att den Stockholmska handskriften "står i ålder tillbaka" för runecodex, hvilket till och med vid jämförelse af några capitel i båda handskrifterna kan "ögonblickligen ses", så att runehandskriften måste medgifvas vara "den obestridligt äldsta handskrift" af Skånelagen, så äro dessa påståenden lika fullkomligt ogrundade, som i den jämväl ytrade förmodan, att lagtexten i runecodex "utan tvifvel skall befinnas hafva företräde" framför texten i den Stockholmska handskriften²⁴), ligger ett stort mistag. De slutsatser, som kunna dragas af språkets beskaffenhet i runehandskriften, gälla för öfrigt endast i så måtto för denna handskrifts ålder, som någon anledning kan gifvas att bestämma huru gammal handskriften högst skulle kunna vara, men de kunna icke innefatta något afgörande bevis att den verkligen är så gammal. Att denna runskrift är en afskrift af en codex med vanlig Dansk skrift, lär väl ingen menniska med någon grad af omdömesförmåga vilja bestrida, enär det lika litet kan falla någon in att påstå att Skånelagens Danska text, sådan den ännu finnes i de äldsta i behåll varande handskrifterna, ursprungligen varit skriven med runor, som att förhållandet varit sådant med Ärkebiskopen Andreas Sunessons Latin-ska bearbetning af denna lag. Af språket i runehandskriften, äfvensom af dess innehåll, kan därför väl slutas att den handskrift runskrifvaren företagit sig att med runor afskrifva, varit ungefärligen samtidig med den förutnämnda Stockholmska handskriften, eller åtminstone icke mycket yngre än den, ehuru den i runehandskriften eller dess original på många ställen införda betydande förändringen af järnbörd till nämnd onekligen flyttar denna handskrift ett stort steg nedom den Stockholmska; men den frågan återstår dock obesvarad, huru mycket runskriften är yngre än dess original, hvilket senare, såsom nyss är sagdt, må antagas hafva varit nära samtidigt med den Stockholmska handskriften. Runskriftens utseende gifver, i och för sig sjelft, alldeles ingen säker ledning för omdömet vid besvarandet af denna fråga. Onekligen är denna skrift, i sitt slag, vacker och stadig, och sannt är äfven att, då man jämför vanliga handskrifter, de äldre i allmänhet äro vackrare än de yngre; men det är också visst att handskrifter finnas från 15:de och till och med från 17:de århundradet, som, hvad skriftens prydlighet beträffar, kunna anses som verkliga konststycken²⁵). Det vore därför orimligt att påstå att icke, på hvad tid man än ville antaga att denne codex vore skriven, en menniska som funnit nöje i att öfva sig att skriva runor — och om öfning i detta slags skrift vitnar tydligt den ifrågavarande handskriften — skulle kunnat ganska lätt lära sig den måttliga konsten att sammansätta dessa till största delen raka streck lika väl som det blifvit gjordt i förevarande handskrift.

24) *Thorsen*, anf. st. sidd. 3, 8, 12, 16.

25) Såsom exempel må nämnas den under Nr 129 i denna förteckning uptagna handskrift från senare hälften af 17:de århundradet. Ej blott de här förekommande titlar,

utan boken alltigenom är skriven med en prydlighet och en säkerhet i hvart penndrag, i jämförelse hvarmed ifrågavarande runskrift ej ens kan nämnas.

Vore ej annat skäl att taga i betraktande, skulle jag utan betänkande antaga att man hade någon antiqvitetsvurm i 17:de århundradet att tacka för denna raritet, ty på den tiden förefaller det mest sannolikt att någon skulle hafva företagit sig ett dylikt arbete, hvilket i sjelfva verket synes allt besynnerligare, ju längre tillbaka i tiden man vill försätta det, långt ifrån att det, såsom Kofod Ancher menar, är "ett onekligt bevis på handskriftens höga ålder, att den är skriven med runskrift", emedan man "ej kan tro att någon i de tider, då den lätta och bekväma munkskriften hade kommit i bruk, har velat åtaga sig det mödosamma arbetet, att afskrifva en stor lagbok med runskrift"²⁶). Då Ancher sjelf medgifver att handskriften ej kan vara äldre än från 13:de århundradet, på hvilken tid det icke lärer bestridas att "den bekväma munkskriften" hade kommit i bruk, så kvarstår såsom ett onekligt factum det, som Ancher ansett vara otroligt, och som i sjelfva verket endast kan förklaras såsom ett besynnerligt antiqvariskt infall²⁷). Också anmärker Langebek, som anser denne codex ej vara äldre än från 14:de århundradet, att den är skriven med runor *solius curiositatis gratia*²⁸); hvarmed naturligtvis icke bestrides att handskriften likväl kan hafva ganska stort värde. Detta är icke heller af mig bestridt, då jag på ett annat ställe, i afseende på den gamla sängen, att lagar funnits ristade med runor på balkar, hvilket skulle bevisa en mycket hög ålder, anmärkt angående den Köpenhamnska runehandskriften, att "då den är skriven på pergament, och åtminstone ej är äldre än från 14:de århundradet, är den" — nemligen i det afseende hvarom fråga var — "endast märkvärdig genom det besynnerliga infallet att bruka runor, i stället för den då som nu vanliga Latinska skriften"²⁹). Att runskriften i och för sig sjelf

26) *Dansk Lovhist.*, I. sidd. 57, 58; *Jur. Skrif-ter*, I. s. 89, 90.

27) Hvad Ancher ansåg otroligt, deri finner en Dansk författare i våra dagar ingen ting besynnerligt eller ens oväntadt. Tvärtom. "Nærværende Runehåndskrift svarede ganske til, hvad man snarest kunde vente, at et sådant måtte indeholde. Det var, som endnu tilværende Runestene udvise, netop Retsforhold, Slægtled og Grændseskjel, man ved disse Indskrifter . . . søgte at opbevare". Thorsen, anf. st. sid. 6. De "Retsforhold" denne författare funnit på runstenar, hafva gifvit honom anledning att vänta en hel lagbok skriven med runor; "Slægtled" finnas till öfverflöd i de diktade konungalängderna, och "Grændseskjel" i den ömkliga sammansättningen af berättelsen om mötet på Danaholmen med förteckningen på Västergötlands gränsorter.

28) *Scriptores rer. Dan.*, I. sid. 26. Thorsen (anf. st. sid. 7) anför den i företalet till Thor- kelins *Diplomatar. Arna-magn.* sid. XIII

not. 20 ytrade mening, att ifrågavarande handskrift icke är äldre än från 16:de århundradet, och tillägger att denna mening "ikke alene er så usagkyndig, men så uvidende, at den gjør sig selv til en Kuriositet". Visserligen kan ingen som studerat denna handskrift, och har någon förmåga att skilja skalet från kärnan, antaga att handskriften ej är äldre än från 16:de århundradet; men att den i det afseendet, att den är skriven med runor, endast är en curiositet, ehuru den äfven såsom sådan har sin stora märkvärdighet, deri instämma utan tvifvel de flesta kunniga domare med Langebek.

29) *Om Sveriges äldsta indelning i landskap och landskapslagarnes upkomst*, Upsala 1835, sid. 72. Det som på samma ställe säges om en i Kongl. Bibliotheket i Stockholm förvarad, på papper i 16:de århundradet med runor skriven codex af Skånelagen, är så vida oriktigt, att i den åsyftade handskriften (B 81, i denna förteckning uptagen under N:r 105) endast den förfälskade be-

icke innefattar något bevis för denna handskrifts ålder, kan emedlertid antagas som säkert. De här bifogade konungalängderna gifva icke heller i afseende på denna fråga någon säker uplysning. Väl kan man af förut anförda skäl sluta dertill, att dessa konungalängder äro författade kort efter Erik Menveds död år 1319, men afskriften af konungalängderna i denna handskrift kan vara gjord långt efter den tiden, fastän afskrifvaren icke fullföljt dem ända till sin tid. Å andra sidan kan sägas att lagboken, som ej är skriven af samma hand som konungalängderna, kan vara äldre än dessa; dock gifver stilen ej anledning att antaga att konungalängderna äro skrifna mycket senare än lagboken. Att man här icke träffar den äldsta texten af Skånelagen oförändrad, eller så oförändrad som den finnes i den af mig följda Stockholmska handskriften, derpå finnes tillräckligt bevis i den förutnämnda omständigheten, att stadgandet om järnbörd här på många ställen är ändradt till nämnd, under det att ej blott den i texten följda handskrift, utan ock andra, uppenbarligen vida yngre, bibehålla stadgandet om järnbörd³⁰), hvilket äfven i denna handskrift qvarstår på flera ställen i Skånelagen (capp. 139, 141, 148, 152) samt öfverallt i kyrkrätten. Detta oaktadt kan dock, såsom förut är anmärkt, det original, som ligger till grund för denna handskrift, antagas hafva varit nära samtidigt med den af mig följda Stockholmska handskriften; och den omständighet, att i denna runeafskrift ej röja sig några spår af ett ännu yngre språk, hvilket annars med all använd sorgfällighet svårligen hade kunnat undvikas, innefattar för mig den enda giltiga anledning att antaga såsom sannolikt att denne codex är skriven i medlet af 14:de århundradet. Den förut omtalade i slutet af 15:de århundradet gjorda nummerering af bladen, hvilken visar att boken redan på den tiden var defekt, gör det i allt fall visst, att handskriften ej kan vara yngre än från 15:de århundradet. Men äfven om dess ålder vore ännu mera oviss, är det dock, utan allt afseende på den omständigheten, att den är skriven med runor, visst att denna handskrift är af stort värde och försvarar den plats den här har fått i den stora samlingen af Skånelagens handskrifter. Äfven om denna handskrift hade varit fullständig, hade jag ej kunnat lägga den framför den Stockholmska till grund för texten; och då så många blad af runeafskriften beklagligen gått förlorade, har någon villrådighet i denna del alldeles icke kunnat ega rum.

Af denne runecodex finnas fyra mig bekanta afskrifter, hvilka här böra i korthet beskrivas, ehuru jag ej ansett nödigt att uptaga tid med deras collationerande.

rättelsen om mötet på Danaholmen är skriven med runor. Då anförda afhandling i Upsala trycktes, hade jag ej tillgång till nämnda handskrift, hvilken jag icke hade sett på tolf år; och det är först under det jag för Skånelagens utgifvande genomgått alla hit hörande handskrifter, som jag up-

täckt att jag i denna del hade blifvit bedragen af mitt minne, på hvilket jag i sådana saker aldrig plägar lita.

30) Se not. 23 sid. 51; not. 24 s. 131; nott. 38, 53 s. 132; not. 50 s. 160; not. 60 s. 163; not. 37 s. 190; not. 81 s. 191; not. 59 s. 193; not. 29 s. 199; not. 41 s. 203.

a) En papperscodex i 4:o, tillhörig Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 43 i Arne-Magneanska samlingen. Denna troligen i början af 18:de århundradet gjorda afskrift är, likasom originalet, skriven med runor. Endast hvarannan sida (de så kallade jämna kolumnerna) är begagnad af afskrifvaren; förmodligen har afsigten varit att på de motstående sidorna tillägga en afskrift med vanliga bokstäfver eller en öfversättning, hvilket dock ej skett. Afskrifvaren har lemnat öppet rum på de ställen, der ord äro utplånade eller ändringar af senare hand gjorda, men han har ej märkt luckorna i originalet der blad äro borta.

b) En papperscodex i fol., tillhörig Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 1159 af Thottska samlingen. På ett särskildt blad i början läses titlen: *Exscriptum Codicis Runicı membranaceı*. Afskriften, som är gjord med vanliga bokstäfver, följer originalet sida för sida, så att skriften uptager endast hälften af bladet på bredden, och ungefär hälften på höjden, således en fjerdedel af hela bladet. Af vattenstämplen i papperet, hvilken innehåller namnchiffren *F5* med kunglig krona, synes att denna afskrift ej kan vara äldre än från medlet af 18:de århundradet. Skrifvel i originalet äro här rättade, dock med anmärkning i brädden. Nedanför texten äro ock åtskilliga i originalet af senare hand gjorda ändringar anmärkta, äfvensom de luckor som finnas i originalet derigenom att blad gått förlorade, hvarvid Hadorphs edition blifvit jämförd.

c) En papperscodex i 4:o, tillhörig sistnämnda Bibliothek, sign. N:r 224 i Uldalska samlingen. Här finnes i början på två blad en beskrifning på originalet. Afskriften är gjord med vanliga bokstäfver af B. W. Lüxdorff († 1788), som utan tvifvel författat beskrifningen. Början af hvart blad i originalet är anmärkt med siffror i brädden. Luckorna, der blad gått förlorade, äro äfvenledes anmärkta.

d) En papperscodex i 4:o, tillhörig samma Bibliothek, sign. N:r 1303 i nya Kongl. samlingen. Afskriften är gjord med vanliga bokstäfver, tilläfventyrs efter den nyssnämnda Lüxdorffska, åtminstone är den beskrifning på originalet, som äfven här finnes på två blad i början, afskrifven efter nämnda handskrift. Äfven här äro bladens början och luckorna i originalet anmärkta.

3. En Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig pergamentscodex i skinnband, sign. N:r 37 i 4:o af Arne-Magneanska samlingen, har 123 blad af $8\frac{3}{4}$ tums höjd och $6\frac{1}{4}$ tums bredd. De första 6 bladen (utom det 5:te som är obegagnadt) innehålla senare antekningar af 16:de århundradet, hvaribland ett bref af K. Fredrik II af år 1527. På det första af dessa blad är skrifvet: *Jstud legisterium Est sedis lundensis*; och på det sista är i 17:de århundradet anteknad: *Hæ leges Scanicæ scriptæ sunt absque dubio seculo XIII, vel ad minimum 1320. neutiquam postea*. Fol. 7 börjas den gamla handskriften från början af 14:de århundradet, innehållande Ärkebiskopen i Lund Andreas Sunessons¹⁾ Latinska bearbetning af Skånelagen. Här har ursprungligen

1) Andreas Sunesson blef Ärkebiskop år 1201, nedlade 1222 ämbetet, såsom angri-

ej funnits annan egentlig öfverskrift än första capitlets rubrik; dock är öfverst i kanten af bladet skrifvet med rödt bläck: *Sanctus spiritus assit nobis*, hvarpå följt några bokstäfver, af hvilka endast nedersta kanten är synlig, men det öfriga är af bokbindaren bortskuret. En senare hand af 16:de århundradet har tillagt öfverskriften: *Antique Leges Scanie*. Texten är skrifven i spalt, med jämn och vacker stil, hvaraf Tab. II visar prof. Den är indelad i 150 capitel, som börjas på ny rad med röda begynnelsebokstäfver och till största delen hafva rubriker; men först en senare hand af 15:de århundradet har i brädden tillsatt nummer: *a i-xx*, *b i-xx* &c., till och med *h v*; sålunda äro räknade 145 capitel, men 5 capitel äro härvid förbigångna, af hvilka 3 sakna rubrik, och 2 endast hafva rubriken *Jtem*. Capitlens begynnelsebokstäfver svara vanligen mot 2 raders höjd, men en del äro smärre. Capp. 83 och 84 börjas ej på ny rad, och det senare har icke ens röd begynnelsebokstaf, men båda hafva rubriker. Några rubriker hafva inuti eller i slutet af orden stora, stundom till fyllnad i raden utdragna bokstäfver²). Inuti capitlen förekomma afdelningar, utmärkta med röda begynnelsebokstäfver eller med tecknet ¶. Såsom skiljetecken brukas vanligen punkt; stundom förekommer colon. Förkortningar äro jämförelsevis icke många, och icke andra förekomma än vanliga och allmänt bekanta; ofta finnas på flera rader efter hvarandra ingen enda förkortning. En här förekommande anmärkningsvärd egenhet i skriften är att bokstafven *n* stundom i slutet af raden är likasom till hälften förkortad, eller endast utmärkt med ett af de två till bokstafven hörande strecken, hvilket med ett litet tvärstreck förenas med den föregående bokstafven (se Tab. II)³). På några ställen har bokstafven *e* kommit att se ut nästan som *ø*, hvilken bokstaf dock, då den förekommer i några här intagna Danska ord, skrives helt annorlunda⁴). Öfver Romerska siffror är, utan tvifvel egenhändig⁵), med små bokstäfver skrifven sista stafvelsen af räknetalets Latinska benämning, t. ex. *xij*, *xx*, d. ä. *duodecim*, *viginti*. Ordens ordning är på några ställen ändrad medelst det vanliga tecknet " ⁶). Præpositioner, i synnerhet *in*, äfvensom ordet *si*, äro ofta förenade med det nästföljande ordet, hvaremot de i sammansatta ord stundom äro skilda från de ord, till hvilka de höra, t. ex. *in uadere*, *ad iudicari*, *super est*. Ofta är *h* tillsatt i början af orden framför en vokal, t. ex. *habundantiam*, *helegerit*, *ho-*

pen af spetälska, och bodde sedan i enslighet på den i en insjö ej långt från Blekingeska gränsen belägna Ifön, der han dog 1228; han är begravnen i Lunds domkyrka. Hans lefvernesbeskrifning af Biskopen P. E. Müller, tryckt såsom ett program 1830, är å nyo tryckt i K. Rosenvinges *Samling af gamle Danske Love*, I. sidd. XXIII- XLV. En annan lefvernesbeskrifning öfver denne Ärkebiskop, af A. O. Lindfors, är tryckt bland *K. Vitterh. hist. och Antiqv. Akad. handl.*, XVI. s. 67-85, der den är åtföljd s.

87-115 af en *Berättelse om Ärkebiskop Anders Sunessons graf, uptäckt i Lunds domkyrka år 1833*, författad af Lindfors och H. Reuterdaahl.

2) Se capp. 24, 44, 45, 47, 50, 85, 131, 146, 147.

3) Ett sådant *n* finnes t. ex. i ordet *conuolat*, cap. 37 (sid. 267), der en senare hand förbättrat bokstafven med tillsättande af det andra strecket.

4) Se not. 10 sid. 247; not. 7 s. 298. &c.

5) Jfr. not. 15 sid. 241.

6) Se not. 15 sid. 261; not. 7 s. 306. &c.

*nus, kora*⁷⁾; på flera ställen är detta *h*, naturligtvis af senare hand, utplånadt. Stundom förekommer *d* i stället för *t*, eller tvärtom, såsom *capud, relinquit, at, haut*. På några ställen finnes för *sc* blott *c*, såsom *pices, citur, concij, conciencie*. För *æ* brukas endast *e*; *æ* finnes blott på några ställen der för *e* först blifvit skrifvet *a* eller *as*, då *a* blifvit egenhändigt ändradt till *æ*; såsom uti *constæt, cap. 33, quadragesimæ, cap. 144. &c.* Enkla bokstäfver förekomma ej sällan i stället för dubbla, t. ex. *acusat, adito, agrauari, adicienda, iniciat, comodum, anona, abscisis, antiquum, egum &c.*; stundom *c* för *qu*, såsom *co-tidianis, couis, obsecuntur*. Under misskrifna bokstäfver eller ord äro stundom satta punkter, några gånger är ett streck draget⁸⁾; stundom äro misskrifna bokstäfver utplånade⁹⁾. Äfven det fordom vanliga sättet att göra rättelser genom tillagda ord förekommer här¹⁰⁾. Ofta äro misskrifna ord egenhändigt rättade¹¹⁾; ofta äro sådana rättelser gjorda eller uteglömda ord tillagda af senare hand¹²⁾. Äfven orättade skriffer finnas här i stor mängd. Dessa böra dock ej tillskrifvas vårdslöshet, enär det tvärtom är synbart att boken är med mycken omsorg skrifven; men en stor del af de här förekommande grammatikalfel och vanställda ord äro af den beskaffenhet, att de vitna att skrifvaren varit ganska litet hemmastadd i språket¹³⁾, och därför föga begripit af sammanhanget, hvarigenom det så mycket lättare kunnat hända, att han misförstått de förkortningar som förekommit i det af honom följda originalet; och att redan i originalet funnits en stor mängd af de i denne codex förekommande fel, derom vitnar tydligen den från samma original härstammande handskrift, som i denna förteckning uptages under N:r 51, ehuru många nya fel tillkommit i den nu ifrågavarande handskriften, hvilka visa att cod. 51 ej är afskrifven efter denna. De här förekommande många felen hafva dock ej hindrat att lägga denna handskrift till grund för texten af Andreas Sunessons arbete, enär de i allmänhet äro uppenbara och kunnat rättas med tillhjälp af en vida yngre men mycket korrektare handskrift, nemligen den som beskrifves under N:r 18. En senare hand af 16:de århundradet har på många ställen gjort ändringar, och stundom öfver raden tillsatt ordförklaringar, t. ex. i cap. 35 öfver ordet *procurationi* är skrifvet "*stnd*",

7) På samma sätt är *h* på ett ställe tillsatt framför *a* inuti ett ord i början af en rad; se not. 5 sid. 262.

8) Se not. 36 sid. 252; not. 42 s. 293; not. 14 s. 300; not. 7 s. 321. &c.

9) Se not. 23 sid. 253; not. 48 s. 266; not. 46 s. 269. &c.

10) Så bör det troligen anses då i cap. 19 efter *roborabilior* tillägges: *et rationabilior*; se not. 36 sid. 254. Flera dylika exempel förekomma i den handskrift af detta arbete, som omtalas under N:r 51.

11) Se not. 32 sid. 254; not. 46 s. 260; nott. 14, 17 s. 267. &c.

12) Se not. 5 sid. 245; not. 13 s. 247; nott. 33, 34 s. 248; not. 29 s. 250; nott. 5, 6, 12, 13, 17 s. 251. &c.

13) T. ex. då han kunnat skriva sådana ord som *sexu prerogatiui*, not. 10 sid. 243; *transsubstantiali*, not. 13 s. 249; *atemptationis*, not. 32 s. 263; *coniuncteror*, not. 91 s. 276; *casus fortuitu*, not. 2 s. 284; *iuramentori*, not. 24 s. 291; *totis animis* (för *conaminis*), not. 15 s. 295; då *auctor* på många ställen skrifves i stället för *actor*; då *c* och *s* förväxlas, såsom *diuicio, cella, depossit, mansipatum*; o. s. v.

öfver *expeditionis* "ledingh", öfver *reuocari* "dici vel nominari"; samma hand har i nedra kanten af fol. 19 vid cap. 40 gjort en antekning med citater ur Romerska lagen. I slutet är med rödt bläck tillagd underrättelse om arbetets författare. — Foll. 59-62 innehålla Skånska kyrkrätten på Danska, skriven af samma hand som det föregående, och, likasom det, i spalt. Öfverst på första sidan är af senare hand i 15:de århundradet anteknad: *hic Incipit iuris tradicio que danice dicitur guzræt statutum de Ecclesiasticis rebus &c.*¹⁴⁾ Här finnes ingen indelning i capitel; endast vid första hälften af texten äro i brädden egenhändigt tillsatta rubriker: *de consecratione ecclesie, de presbitero eligendo &c.* Epilogen saknas; deremot läses här i slutet ett märkligt tillägg, som annars endast finnes i två yngre handskrifter¹⁵⁾. Såsom egenheter i språket, hvilka ej finnas i någon annan handskrift af de Skånska lagarne, må anmärkas att här på flera ställen förekommer *æthæ* eller *æth* för *ær* (relat.), och *æf* eller *ef* för *um* (conj.)¹⁶⁾. Ändelsen *er* i nomina &c. är här mycket brokig, såsom då här skrives *sattar, weter, withir, sottor, skiutur, systyr, sændær, böndör*; dessa exempel visa att vokalen i ändelsen är lika med den i föregående stafvelsen, hvilket ock i allmänhet här är iakttaget, utan annan afvikelse än att *a* och *æ* några gånger omväxla, såsom *warthær, wærthar*. I nedra kanten af fol. 61 är af en något yngre hand skrivet: *havi that skanunga ærliki mææn toco vihtar oræt aldrigh æn*. Efter kyrkrättens slut fol. 62 följa på samma blad åtskilliga antekningar af senare händer. Foll. 63-101 innehålla Jutska lagen öfversatt på Latin, skriven i medlet af 15:de århundradet. Foll. 102-104 läses *Registrum primi legisterii*, d. ä. en förteckning på capiteln i Andreas Sunessons arbete, skriven af samma hand som tillsatt nummerering af capiteln i texten. Foll. 105-122 innehålla antekningar dels på Danska dels på Latin, skrifna af flera händer i 15:de århundradet och början af det 16:de. Bland dessa antekningar läses foll. 111, 112, skrivet i senare hälften af 15:de århundradet, K. Eriks bref till Bara härad i Skåne på Latin (V. 4.), samt foll. 116-122 Ärkebiskopen Nicolai († 1379) af en annan författare fortsatta chrönika öfver Ärkebiskoparne i Lund, hvilken slutar med Johannis Brostorps död år 1497, hvarefter några rader äro tillagda af en annan hand¹⁷⁾. I nedra kanten af fol. 122 är ett sigill med Rantzauska vapnet aftryckt i rödt lack. Fol. 123 är obegagnadt.

Af kyrkrätten i denna handskrift finnas följande mig bekanta afskrifter:

a) Den under N:r 42 i denna förteckning uptagne, Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörige codex innehåller foll. 251-254 en i förra hälften af 16:de

14) Jfr. kyrkrättens rubrik i codd. 13 och 13½, not. 1 sid. 357.

15) Se not. 42 s. 380.

16) Se Gloss. 1 orden *æthæ, æf*.

17) Denna chrönika är utgifven af Thomas Bartholin, *Nicolai Archiepiscopi chronicon Episcoporum Lundensium*, Köpen-

hamn 1709. Han har aftryckt detta arbete efter två handskrifter, af hvilka den ena, som då tillhörde Grefve Otto Rantzau, är den här ifrågavarande. Efter Bartholin äro båda texterna aftryckta af Langebek bland *Script. rer. Dan.*, VI. sidd. 623 o. följ.

århundradet gjord afskrift af kyrkrätten efter ifrågavarande handskrift. Afskriften skiljer sig från originalet endast genom en nyare orthographi och åtskilliga genom vårdslöshet tillkomna fel; capitlens rubriker äro här utelemnade.

b) Ett i Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn förvaradt convolut, sign. N:r 1995 i 4:o af Thottska samlingen, innehåller bland annat en af Isländaren Egil Thorhallesen år 1763 gjord afskrift af Jutska lagen efter den bekante Flensburgske codex, tillika med en af samme man samma år gjord afskrift på 7 blad i 4:o af Skånska kyrkrätten efter en ej upgifven handskrift, hvilken dock ej kan vara nämnde Flensburgske codex, enär den ej innehåller annat än Jutska lagen¹⁸⁾). Originalet är den nu beskrifna handskriften, från hvilken afskriften ej skiljer sig genom annat än de här förekommande fel. Den i originalet af senare hand tillagda öfverskriften finnes äfven här.

c) Ett i samma Bibliothek förvaradt convolut, sign. N:r 562 i 4:o af Kallska samlingen, innehåller bland andra afskrifter, som troligen tillhört Kofod Ancher, af hvilken här äfven finnas många antekningar, en afskrift på 8 blad i 4:o af kyrkrätten i samma handskrift. Den i originalet, hvilket icke heller här är upgifvet, af senare hand tillagda öfverskriften finnes icke här.

d) I samma Bibliothek, Kallska samlingen N:r 550 i 4:o, finnes en afskrift af kyrkrätten i samme codex¹⁹⁾, gjord af Kofod Ancher, som äfven tillagt anmärkningar vid första hälften deraf.

e) Samma Bibliothek, Uldalska samlingen N:r 221 i 4:o, innehåller en af B. W. Lüxdorff gjord afskrift af Skånska kyrkrätten efter samma original. I början finnas på två blad fac-simile af sista bladet af Andreas Sunessons Latinska text, och af första bladet i kyrkrätten. Hvarannan sida innehåller afskriften, och på den motstående äro antecknade varianter ur åtskilliga handskrifter af Skånska och Seländska kyrkrätterna.

4. En Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig pergamentscodex, sign. N:r 41 i 4:o af Arne-Magneanska samlingen, har 43 blad af $8\frac{1}{2}$ tums höjd och $6\frac{1}{4}$ tums bredd, häftade i pappomslag. På första sidan har varit en gammal skrift, som blifvit utplånad. På andra sidan af samma blad börjas Skånelagen, skriven med brunaktigt bläck i medlet af 14:de århundradet¹⁾). Denna lag har 234 capitel, men ingen indelning i böcker. Capitlen börjas nästan alltid på ny rad, och hafva stora röda, stundom med gröna prydnader för-

18) Se K. Rosenvinge, *Gamle Danske Lov*, III. sidd. XI, XII.

19) Jfr. SML. föret. sid. XXXVII.

1) Då jag i den i 6:te häftet af *Svea*, Upsala 1823, tryckta berättelse, sid. 164, utan att hafva närmare granskat denna handskrift, ytrade att den syntes vara från 14:de århundradet "om icke äldre", så syftade de sist anförda orden på den af K. Ancher

ytrade mening om samma handskrift, att den "maaske" är af 13:de århundradet (*Jurid. Skrifter*, J. föret. sid. XVI). Då jag antager att den är från medlet af 14:de århundradet, kan min mening dock ej vara att den "må nödvändig hänföres omtrent till 1350", såsom det blifvit af en annan författare påstådt. Att på det sättet afgöra om handskrifters ålder, låter sig icke göra.

sedda begynnelsebokstäfver, men endast de 9 första äro nummererade med Romerska siffror; en del capitel hafva rubriker, men större delen sakna sådana. Då jag ej kunnat vid hvart capitel anmärka de olika rubriker, som i handskrifterna förekomma, efter skrifvarnes olika smak, och hvilka ofta endast bestå af de första orden i capitulens text, vill jag blott här såsom prof anförä de rubriker som i denna handskrift förekomma vid de första capitlen. Cap. 1 har en Latinsk rubrik på tre rader, lånad från Andreas Sunesson: *De ventre in possessionem mittendo et que porcio &c. Capitulum primum*; vidare: *vm barn warther föth æftir father II. capitulum*; *At barn scal hauæ guthfather III*; *vm motherlös barn. IIII. capitulum*, o. s. v. Capitlens ordning afviker i så mätto från den vanliga, att efter cap. 9 i texten följa 12, 8 (förut stympadt och sammanbundet med 9) 11, 10, 13²). Efter cap. 124 i texten följer ett capitel: *Aflar frælsman börn &c.*, som saknas i cod. 1, men i nästan alla de öfriga handskrifterna finnes på samma ställe som här, och efter denna handskrift är aftryckt såsom I. Add. B. 1 (sid. 216). Efter cap. 147 i texten följa tre capitel om järnbörd, hvilka utan tvifvel funnits i Skånelagens ursprungliga text, men redan blifvit uteslutna ur de två förut beskrifna codd. 1 och 2; de äro efter nu ifrågavarande handskrift aftryckta i I. Add. B. 2-4 (sidd. 216-218). Vid slutet af Skånelagen och i sammanhang dermed äro foll. 40, 41 tillagda ett capitel innehållande K. Valdemar II:s stadganden om ättarbotens afskaffande och två capitel om urbota mål, hvilka äfven efter denna handskrift äro meddelade i I. Add. B. 5-7 (sidd. 218-224)³). Slutligen innehålla foll. 41-43 Skånska kyrkrätten, med rubrik: *hec est series ecclesie scaniensium*, och en stor röd och blå begynnelsebokstaf, men defekt, derigenom att ett blad i slutet gått förloradt; det som här finnes är deladt i 9 genom större röda begynnelsebokstäfver på ny rad utmärkta capitel, och slutas med orden *oc en stath* i början af cap. 17 i tryckta texten⁴). Denna handskrift är i allmänhet ej afvikande från cod. 1; dock är på många ställen meningen vanställd genom ords öfverhoppande och andra fel. Hvad orthographien beträffar må anmärkas att infinitiver och andra ord ofta slutas på *a* (och ej *æ*), såsom *böta*, *lata*, *wilia*, *aldra therra*, *lagfasta manna &c.*, och inuti orden brukas *a* ej sällan i stället för *æ*, *e* eller *i*, såsom *atar*, *laghathar*, *dræpar*, *sighar*, *haldan*, *iorthana*, *thiufnathan &c.*; bokstäfver fördubblas, såsom *barddagha*, *logghum*, *thrælli*, *hinni*, *kærrær &c.*; bokstäfver utelemnas, såsom *s(k)eno*, *ki(r)kiu*, *s(t)æfnæ*, *haf(t)hu &c.*; i början af ord eller stafvelser förekommer ej sällan *h* der det ej borde vara, eller saknas der det borde finnas, såsom *haruæ*, *hatær*, *ha syn*, *hæller*, *for heldrum*, *æftær*, *æftum* (för *hæftum*), *æscap*, *usatoft*; dock är på flera ställen *h* i förra fallet utplånadt, och i det senare egenhändigt tillsatt. I slutet af ord är *æ* på flera ställen utmärkt med ett förkortningstecken, som annars vanligen betecknar *er* eller *ær*,

2) Jfr. not. 5 sid. 9; not. 53 s. 11.

3) Om dessa 7 i Add. B tryckta capitel jfr. sid. IV ofvanför.

4) Jfr. not. 30 sid. 378.

såsom i *otholbondæ*, I 14; *warthæ*, 30, 114; *frændæ*, 47, 56; *mælæ*, 82. Stundom äro två ord sammandragna, såsom *man för ma han*, I 37; *liusøn för liuse han*, 58; *foret för fore thæt*, 60⁵).

5. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex, sign. B 69, har 72 blad af $9\frac{1}{2}$ tums höjd och $7\frac{1}{4}$ tums bredd, i rött pergamentsband med spännen. Denne i medlet af 14:de århundradet⁶) skrifne codex börjar med Skånska kyrkrätten, som uptager de 6 första bladen. Efter en rubrik: *Thætta ær thæn ræth &c.*, hvilken öfverensstämmer med öfverskriften i cod. 1⁷), börjar texten med ett stort blått, med gula och röda prydnader utsiradt *K*; af de 6 rader, som svara mot höjden af denna begynnelsebokstaf, är hvarannan skrifven med rött bläck. Kyrkrätten är delad i 26 capitel, hvilka ej äro nummererade, men prydda med omväxlande gula, blå eller röda begynnelsebokstäfver, och försedda med öfverskrifter, vanligen bestående af de första orden i capitlet; öfverskriften vid cap. 1 är skrifven med gult bläck, de öfriga med rött. Sista capitlet: *Æra saca nocro ghömda (sic) &c.* är helt och hållet skrifvet med rött bläck⁸). Epilogen (*Thænni ræt var sattær &c.*) saknas här. På flera ställen i brädden och emellan raderna finnas anteckningar med fin stil af 15:de århundradet, till största delen på Latin, t. ex. vid cap. 13: "*troldom fordæthe*", "*cause ad forum ecclesie pertinentes*"; vid 14: "*ferie*" &c. Fol. 7 börjas Skånelagen, och här börjar äfven en gammal nummerering af bladen i öfra kanten, med *A Primo*, *A Secundo* &c. till och med *A Decimo*, hvarefter följer *B Primo* till och med *Decimo* o. s. v., men denna nummerering slutar med *E Decimo* eller 50:de bladet (fol. 56 från bokens början), och är således ej fullföljd till bokens slut. Skånelagen har en stor röd och gul begynnelsebokstaf, svarande, likasom den förutnämnda, mot 6 raders höjd. Denna lag är delad i 239 onummererade capitel, men har, likasom de förut beskrifna, ingen indelning i böcker; dock är cap. 84 (här 86), det första om dråp, prydt med en blå och röd begynnelsebokstaf, större än den i början af lagboken; den svarar nemligen mot 8 raders höjd. I allmänhet hafva capitlen blå, röda eller gula begynnelsebokstäfver af två raders, stundom blott en rads höjd; äfven här hafva capitlen rubriker, hvilka äro af samma beskaffenhet som i kyrkrätten; cap. 1 har Latinsk rubrik: *de hereditate et iure coniugali*. Här förbigås capp. 13, 151-153; capp. 10 och 11 hafva här bytt plats, hvilket äfven är förhållandet i nästan alla handskrifter som i det följande omtalas⁹); capp. 146, 147 i texten hafva här, likasom i många andra handskrifter, fått plats efter cap. 180¹⁰); capp. 209-213 förekomma äfven i en ändrad ordning, hvilken igen-

5) Se not. 46 sid. 30; not. 13 s. 45; not. 49 s. 48.

6) K. Ancher säger att denna handskrift är "*öjensynlig äldre end enten den Hadorf har ladet trykke, eller de vi have hos os* (d. ä. i Köpenhamn), *og uidentviol af det*

13:de Seculum". *Jurid. Skrifter*, I. sid. 100; jfr. s. 111.

7) Se not. 2 sid. 357.

8) Se not. 52 sid. 378.

9) Jfr. not. 53 sid. 11.

10) Jfr. not. 1 sid. 139.

finnes i många andra handskrifter¹¹⁾. Efter Skånelagens slut fol. 69 är af senare hand i 15:de århundradet anteknad ett stycke: *Jwær bydher æræ syæx march* &c., hvilket efter en annan handskrift är tryckt i I. Add. F. 1, der denna antekning är beteknad med Da¹²⁾. Foll. 70, 71 innehålla 6 capitel, skrifna af samma hand som Skånelagen; det första af dessa capitel, hvilka äro kända under namn af den Dalbyska förordningen¹³⁾, och efter denna handskrift äro aftryckta i I. Add. C (sidd. 224-227), är prydt med en röd och gul begynnelsebokstaf af 5 raders höjd; capp. 2 o. följ. äro försedda med rubriker, hvilka jag ej funnit skäl att aftrycka¹⁴⁾. Andra sidan af fol. 71, samt fol. 72 innehålla historiska antekningar af 14:de århundradet, af hvilka den sista meddelar den underrättelse, att år 1393 "*obiit albertus nicholaj proconsul malmoghæ*". — Angående orthographien i denna handskrift må anmärkas att *th* ofta förekommer i stället för *t*, t. ex. *ath*, *annæth*, *sith eith*, *cummith*, *brythær*, *mathæ*, *witha* &c.; *h* tillsättes eller utelemnas ofta i början af ord, i synnerhet framför *w*, t. ex. *hathulkuna*, *hoc*, *hup*, *hyfwær*, *hæcki*, *hwarith*, *hwet*, *hwraka*, *hwranglica*, *iælpa*, *ialdo* (d. ä. *hioldo*), *wath*, *wilkith* &c.; *ihalpa* förekommer för *hialpa* och *ihona* på flera ställen för *hiona*.

En i 18:de århundradet gjord afskrift på papper af denne codex finnes i Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, sign. Nr 1302 i 4:o af nya Kongl. samlingen. På första bladet har afskrifvaren sjelf anteknat: *Ex Cod. Membr. LL. Scan. in Arch. Ant. Holm. B. 69*. Afskriften innehåller kyrkrätten och Skånelagen, men ej det som i originalet är tillagdt efter Skånelagens slut. Vid Skånelagen är i brädden anteknad indelningen i 17 böcker.

6. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergaments- och papperscodex, sign. B 74, är omtalad i företalet till Visby sjörätt sid. LIX, der det äfven är anfördt att den gamle pergamentscodex, utgörande 90 blad (foll. 28-117), innehåller Skånelagen och Skånska kyrkrätten, skrifna i slutet af 14:de århundradet. Bland de antekningar från 16:de århundradet, som finnas på pappersbladen i början, läses fol. 11 ett stycke af den så kallade Dalbyska förordningen, eller I. Add. C¹⁾, och fol. 16 två små stycken om grundegods och urbota mål (I. Add. F. 5 och B. 6); dessa stycken har jag i noterna beteknat med Ea. Derigenom att första bladet blifvit bortskuret, har början af Skånelagen, intill orden *um fathur. sum mothor* &c., cap. 4, gått förlorad; det som sålunda fattas, har blifvit tillagdt i 16:de århundradet på de två nästföregående pappersbladen²⁾. Skånelagen har ingen annan indelning än i 234 capitel, hvilka hafva gula, röda eller gröna begynnelsebokstäfver, merendels börja på ny rad och hafva rubriker, men ej äro nummererade; några capitel äro blott utmärkta med rubriker i brädden. Cap. 185 förbigås här; capp. 209-213 förekomma i samma ordning som i cod. 5. Här tilläggas efter cap. 147 de tre capitlen om

11) Se not. 44 sid. 193.

12) Jfr. not. 2 sid. 232.

13) Jfr. not. 18 sid. 224.

14) Cap. 2 har rubr. *hwilkin man sum kuna fax*; cap. 2 blott *fax man*, o. s. v.

1) Jfr. not. 18 sid. 224.

2) Jfr. not. 1 sid. 3; not. 25 s. 6.

järnbörd (Add. B. 2-4); med det sista af dessa sammanhänger cap. 148³⁾. Efter Skånelagens slut följa, foll. 99-101, i sammanhang dermed och af samma hand skrifna, ett capitel med rubrik *vm mandrap*, och två *vm botlös mal*, de samma som efter cod. 4 äro aftryckta i I. Add. B. 5-7. I slutet af fol. 101 läses rubriken: *Thætta ær vm ærchibiscops ræt*, hvilken hörer till Skånska kyrkrätten, som börjas fol. 102, och är skriven af samma hand som Skånelagen; efter fol. 105 har ett blad, innehållande en del af capp. 16, 17, gått förloradt⁴⁾; det som är i behåll, är deladt i 13 capitel, af hvilka det första sammanhänger med öfverskriften: *Thætta ær ræt than* &c., men de öfriga äro utmärkta med gröna, gula eller röda begynnelsebokstäfver. Det som fattas i den gamla handskriften har, jämte det följande till textens slut, blifvit på ett efteråt insatt blad (117) tillagdt af samma hand som skrifvit cod. 9, hvilken nedanför skall omtalas, och således omkring år 1430 (i noterna betecknad med Eb); och dessutom hafva emellan de två sista nu i behåll varande bladen af den gamla handskriften (106 och 116) blifvit insatta 9 blad, af hvilka de två första (107, 108) innehålla ej blott det som i den gamla handskriften fattas af kyrkrätten, utan äfven det följande af texten, jämte epilogen, afskrifvet efter den gamla handskriften (betecknad med Ea), och foll. 109-115 ett stycke med rubrik: *Thettæ ær lethingss ræt*⁵⁾, och den äldre Danska gårdsrätten⁶⁾ samt, på sista sidan, med rubriken *Tabula*, början af en förteckning på capitlen i Skånelagen, hvilken förteckning dock ej ordentligt svarar mot capitlen i texten. Vid slutet af gårdsrätten är med rött bläck skrifvet: *completum est per manus laurentij iohannis presbyteri Anno domini mcdlx*^o, hvilket gäller om det som, enligt hvad nu är anfördt, blifvit, allt af samma hand, skrifvet på de 9 bladen; men vid slutet af kyrkrätten foll. 108, 109, är af en senare hand i början af 16:de århundradet antecknad: *j alle skifthe som vtarffinghe ære* &c., och: *en mandz bood ær XXX gode march* &c., hvilka två stycken läsas i I. Add. F. 2, 1; det förra har jag betecknat med Ea, det senare, som här är defekt, derigenom att de sista raderna, som varit skrifna i nedersta kanten af bladet, blifvit bortskurna, med Eb, därför att samma stycke förekommer fullständigt i det följande, fol. 134. Angående orthographien i den gamla handskriften må anmärkas att *a* merendels förekommer i slutet af infinitiver och andra ord, der annars *æ* brukas, t. ex. *hafua, lata, göra, gialda, thrithia, öra, scatha* &c.; att *æ* ofta förekommer i slutet och äfven stundom inuti ord, t. ex. *ææ, gaæ, hældææ, bææ* &c.; att *h* ofta finnes i början af ord, dit det ej hörer, men stundom på sådana ställen blifvit utplånadt, t. ex. *ha, hoc, hækki, haftni, höræs bot, hwigth* &c. På många ställen äro ord tillagda öfver raden eller i brädden, eller andra ändringar gjorda af samma hand som skrifvit den ofvannämnde cod. 9; de mest anmärkningsvärda af dessa ändringar finnas i I. 207

3) Jfr. not. 1 sid. 141; not. 65 s. 218.

4) Se not. 23 sid. 375; not. 41 s. 378.

5) Efter denna handskrift aftryckt i K. Anchers *Lovhist.*, II. sidd. 567, 568.

6) Se K. Rosenvinge, *Gamle Danske Lov*, V. sidd. 23 o. följ.

och 214; på det förra af dessa ställen har utan tvifvel, så väl som på det senare, stadgandet om järnbörd blifvit utplånadt⁷⁾. — I slutet af boken äro på papper i slutet af 15:de århundradet skrifna åtskilliga stadgar, af hvilka den första, som börjas fol. 118, är Konung Eriks af Pommern och Drottning Margaretas fiskeristadga, i 60 med Arabiska siffror i brädden nummererade, och till en del äfven med rubriker försedda capitel, jämte en med rödt bläck skrifven ofullständig capitelförteckning; denna stadga har jag aftryckt i V. 5. efter en annan handskrift, cod. 14. Derefter följa fol. 124 Konung Eriks privilegier för Malmö af 1415⁸⁾, och fol. 129 Skånska stadsrätten med en lång rubrik⁹⁾. Denna stadsrätt, hvilken jag aftryckt efter cod. 7, har här 57 capitel, som börjas på ny rad och hafva rubriker och röda begynnelsebokstäfver, men ej äro nummererade. Här förbigås, likasom i många andra handskrifter, cap. 17, och cap. 53 har fått sin plats i slutet. Likasom i cod. 13, med hvilken texten i stadsrätten här öfverensstämmer, är här efter stadsrättens slut, fol. 134, och i sammanhang dermed, tillagdt samma stycke om mansbot, L. Add. F. 1, som, enligt hvad förut är anfördt, finnes af senare hand tillagdt på ett annat ställe i denna bok; jag har betecknat detta tillägg med Ea. Fol. 135 läsas några anteckningar som börjas: *Jtem Hvilken annen kaller skalk &c.*, och äro hämtade ur ett af de föregifna breffen af 1487, som strax skola omtalas. Foll. 136-149 läsas tre Kongl. bref innehållande privilegier och andra stadgar för Malmö, nemligen ett af Christoffer gifvet 1466, samt två af Hans, hvilka hafva samma datum, eller Julianas dag (d. 16 Februarii) 1487, men ej äro annat än utdrag af K. Christoffers privilegier eller stadsrätt för Köpenhamn af 1443, hvilken författning någon företagit sig att dela i två stycken, båda försedda med samma öfverskrift, inledning och datum som finnes i K. Hans's allmänna Danska stadsrätt¹⁰⁾. Fol. 149 börjas en stadga, som, enligt hvad rubriken innehåller, skulle upläsas för dem som besökte höstmarknaden i Malmö. Denna stadga har jag ansett böra här meddelas, och därför aftryckt efter denna handskrift i V. 6. Foll. 155-164 innehålla Visby sjörrätt på Plattyska, skrifven af annan hand än det föregående; och slutligen läses sidd. 165 o. följ. ett K. Christian III:s bref, gifvet i Lund år 1540, jämte några smärre anteckningar från 16:de århundradet.

7. En Herr Kammarherren Grefve C. E. M. Holsteins boksamling på Ledreborg i Danmark tillhörig pergamentscodex i Franskt band, sign. Nr 12, har 114 blad af $5\frac{1}{4}$ tums höjd och $4\frac{1}{8}$ tums bredd. Om denna handskrift har först i *Historisk Museum, udgivet af T. A. Becker*, första bandet, Köpenhamn 1848,

7) Se not. 76 sid. 191; nott. 29, 35 s. 199.

8) Tryckta hos K. Rosenvinge, anf. st. sidd. 84 o. följ.

9) Se nott. 2, 9 sid. 399.

10) Dessa föregifna bref af K. Hans för Malmö omtalas af K. Rosenvinge, anf. st. sidd. LIII-LV, under namn af "den Malmöske

Stadsret", ehuru författaren ytrar tvifvelsmål mot denna förmenta stadsrätts äkthet, och rätteligen upgifver dess källa. Christoffers privilegier för Köpenhamn läsas i samma bok sidd. 145 o. följ., och K. Hans's allmänna stadsrätt, jämförd med den förmenta Malmöska stadsrätten, sidd. 522 o. följ.

sidd. 52, 53, underrättelse blifvit meddelad genom en af K. Rosenvinge författad beskrifning. På ett pappersblad i början af boken finnes Grefliga Holsteinska vapnet i kopparstick. På bandets rygg äro tryckta bokstäfverna *J. L. H.* (Johan Ludvig Holstein). Foll. 1-8 läses en i medlet af 15:de århundradet skrifven förteckning på innehållet af capitlen i Skånelagen och de derefter följande af samma hand som Skånelagen skrifna stycken, hvilket allsamman i denna förteckning delas i fyra böcker. Foll. 9-70 innehålla Skånelagen, skrifven i medlet af 14:de århundradet. Här finnes ingen annan indelning än i 233 capitel, som hafva omväxlande röda eller blå, med blå eller röda streck prydda begynnelsebokstäfver, samt rubriker, hvilka dock på några ställen saknas, ehuru rum är lemnadt öppet för dem. Slutet af cap. 49 öfverensstämmer här med Add. C. 5¹). Efter cap. 147 tilläggas de 3 capitlen om järnbörd (Add. B. 2-4). Cap. 168 förbigås, men detta capitel, äfvensom en del af cap. 15²), är tillagdt i nedra kanten af bladet, af samma yngre hand som skrifvit innehållsförteckningen. Capp. 209-213 förekomma i samma ordning som i cod. 5. Stadgandet om järnbörd är på de flesta ställen ändradt till nämnd, men kvarstår i capp. 141 och 152, likasom i kyrkrätten cap. 11; *skra* kvarstår i I. 118 och III. 13. Äfven må anmärkas att här öfverallt nämnes *biscop* i stället för *archibiscop*, hvilken omständighet dock ej är af någon vigt³). Efter Skånelagens slut följa, i sammanhang dermed, foll. 70-72, 3 capitel svarande mot I. Add. B. 5-7, dock så att det andra af dessa capitel svarar mot Add. B. 6 samt en del af B. 7, och det sista börjar med orden: *Far man thæt lyte*, i B. 7. Vid slutet af dessa tillägg, fol. 72, är med rödt bläck skrifvet: *Hære⁴) ændæs skanungæ logh. Oc byriæs kirkielogh.* Derefter följer kyrkrätten i 17 capitel, utmärkta på samma sätt som i Skånelagen. Efter kyrkrättens slut fol. 77 följa 9 capitel, af hvilka de 5 första äro de samma som efter cod. 5 äro tryckta i I. Add. C. 1-4, 6, och de följande 4 äro efter denna handskrift tryckta i I. Add. D. 1-4 (sidd. 228-230). Att Add. C. 5. är förbigången, kommer naturligtvis deraf, att, såsom förut är anmärkt, dess innehåll här är uptaget i Skånelagens text. Fol. 79 börjas, med rubrik: *Thættæ ær thæn logh ær konung erek konungs cristofær sun gaf i northungæ borgh æfter allæ danæ rath. oc the withær tokæ*, den bekanta Vordingborgska förordningen, gifven thorsdagen näst före palmsöndagen 1282 (hvilket årtal här i epi-

1) Jfr. not. 67 sid. 38.

2) Jfr. not. 10 sid. 15.

3) Thorsen (anf. st. sid. 14) finner häri "et Fingerpeg om skriftlig Optegnelse af Lovven og Kirkeloven" före år 1104 då ärkebiskopsvärdigheten infördes. Uplandslagen nämner i Kyrkbalken, der fråga är om biskopens rättsförhållanden inom stiftet, aldrig ärkebiskopen; endast i KgB. 3, der ärkebiskopen omtalas jämte de öfriga biskoparne, förekommer denna hans högre titel.

Deraf kan dock alldeles icke dragas den slutsats, att Kyrkbalken skulle vara äldre än de öfriga balkarne af Uplandslagen, hvilket också vore rakt stridande mot hvad Konung Birger sjelf uttryckligen säger i sitt företal (sid. 7). I sjelfva öfverskriften till Skånska kyrkrätten kallas Åskil i de äldsta handskrifterna biskop och ej ärkebiskop; likväl lærer väl ingen kunna häri finna ett "Fingerpeg" derom, att denna öfverskrift skulle vara författad före år 1104.

4) D. ä. *hær*; jfr. Gloss. 1 ordet *hær*.

logen är riktigt utmärkt med 1281 vintrar *oc tolf vker*)⁵). Denna förordning antages hafva varit gifven endast för Seland⁶), men den har utan tvifvel äfven gällt i Skåne⁷); då den likväl uppenbarligen icke tillhört detta landskap särskildt⁸), har jag lika litet funnit mig böra här intaga denna, som andra förordningar, hvilka ej varit särskildt gifna åt Skåne. Foll. 81-85 innehålla samme Konung Eriks förordning för Skåne, gifven i Nyborg fredagen näst före pingst-

- 5) Texten i denna förordning består af 2 stycken, af hvilka det första börjas: *Thæt hauær oc konung iat riket. at ængen man scal fangæs &c.*, och det andra: *Thæt hauær oc konung iat. at hans bref scal ofnæ ængen man giuæs &c.* Detta bör anmärkas derför, att denna förordning ofta förekommer i handskrifter af Skånelagen, merendels det senare stycket ensamt, utan öfverskrift eller epilog. Jfr. K. Anchers *jurid. Skrifter*, I. sid. 506. Den finnes tryckt bland tilläggen i Gemens edition af Selandslagen, Köpenhamn 1505, näst efter kyrkrätten, under titel *konigs Eriks hant fæstning*, och är anförd i *Regesta diplomatica historiæ Danicæ*, Tom. I. under N:r 1299.
- 6) K. Ancher, anf. st. sidd. 510, 512. K. Rosenvinge, *Grundrids af den danske Rets-historie*, I. sid. 42. *Regesta diplom. hist. Dan.* I. c.
- 7) Att förordningen tillhört Seland ensamt, har väl ej rimligen kunnat slutas deraf, att Gemen tryckt den bland bilagorna till Selandslagen. Då det på ett ställe i förordningen, sådan den lyder hos Gemen, heter: *"böte han koningen xl. mark rede penninge thette ær ræth sielantz low"*, så är detta i ofvannämnda handskrift, så väl som i andra handskrifter af Skånelagen, der denna förordning är införd, sålunda ändradt: *"böte konunge fyritiughu marc. sua gothæ sum sæx marc oc tiughu. oc siæxtæn örtogh i rethæ pæningæ. Thættæ ær i skanungæ logh"*. Alldeles på samma sätt förhåller det sig med den samma år (1282) på Olofs dag i Nyborg gifna förordningen, som finnes tryckt på Latin i de äldsta editionerna af Jutska lagen, under titel *Constitutio Eri-ci regis dacie*, och anses tillhöra Jutland (Ancher anf. st. sidd. 513, 514; K. Rosenvinge, anf. st.; jfr. *Regesta* N:r 1304); ty då i den tryckta texten står om samma fall som i förutnämnda förordning: *"et xl (marcas) soluat regi"*, så tillägges härvid
- i handskrifter af Skånelagen (t. ex. i cod. 9 fol. 91): *ita tamen quod emenda pecuniaria in singulis causis in dyocesi lundensi intelligatur sicut ibidem consuetum est ab antiquo et in consilio apud worthingeborgh publice dictum fuit*; och likaså tillägges i den Danska öfversättningen af denna förordning (i cod. 12): *tho suo at the sculæ yver allæ saghænæ scuthes i lundæ biscops dømæ sua som ther ær ræt til of ærelde*. Om ock upgiften att det anförda undantaget för Skåne blifvit uttryckligen stadgad på riksdagen i Vordingborg, ej kan anses för fullt tillförlitlig, så kan dock af detta tillägg med säkerhet slutas att denna förordning, ej mindre än den nyssenämnda, varit gällande äfven i Skåne.
- 8) I förutnämnda beskrifning omtalar K. Rosenvinge ifrågavarande förordning, sådan den lyder i denna handskrift, såsom "Erik Glippings förordning för Skåne af 1282", med anmärkning att man hittills endast känt två förordningar af det året för Seland och Jutland. Af ifrågavarande handskrift lærer man likväl icke att känna någon särskild förordning för Skåne af 1282; och då man hittills trott sig känna två förordningar af det året för Seland och Jutland, så härrör detta endast deraf, att, ehuru det ej kunnat vara obekant att nämnda förordningar ofta finnas äfven i handskrifter af Skånelagen, t. ex. i cod. 9, man likväl ej gjort sig besvär att taga närmare kändedom om dessa handskrifter, då man lätt hade kunnat finna att båda dessa förordningar gällt äfven i Skåne, såsom i nästföregående not blifvit visadt. Huru de olikheter och tillägg, som finnas i de Skånska handskrifterna af nämnda förordningar än må hafva tillkommit, så förekomma de emedlertid allmänt i sådana handskrifter, och den nu ifrågavarande handskriften företer således, hvad den Vordingborgska förordningen beträffar, i denna del ingen ting ovanligt.

afton (d. 26 Maj) 1284, i 14 capitel, hvilka äro utmärkta på samma sätt som i Skånelagen; denna förordning är tryckt i V. 3, hvarvid denna handskrift blifvit lagd till grund. De nu nämnda tilläggen äro skrifna af samma hand som Skånelagen. Jag har förut tillkännagifvit att jag anser denna handskrift vara från medlet af 14:de århundradet. Stilen kunde väl synas gifva anledning till att antaga att handskriften vore något äldre, hvilket icke heller motsäges af orthographien; men oredan i språkformer är här alltför stor och ofta förekommande, att medgifva ett sådant antagande. Ej sällan hafva gamla ord, hvilkas bemärkelse börjat blifva mindre allmänt känd, blifvit utbytta mot andra; sålunda läses här *giue* på flera ställen för *salia*, *dughær* för *met* (I. 63, 74), *suæria* för *wite*, *pløgher* för *ær* (86), *byrth* för *kyni*, *thrael* för *hionæ annöpocet*, *foghæt* för *bryti*, *wirthæ* för *mætæ*, *fælæth* för *flot* (160). Äfven förekommer ofta *thæn* för *hin*, *sum* för *ær*, *nokær* för *annær*. — På andra sidan af fol. 85 följer en af en annan men samtidig hand med mycket fin stil skrifven Latinsk afhandling, som börjas: *Hunc librum dicitur aristotiles composuisse in senectute sua* &c., och uptager äfven de två nästföljande bladen. Foll. 88–98 innehålla Skånska stadsrätten, skrifven i slutet af 14:de århundradet. Denna lag har rubriken *Bierke ræt*, och är indelad i 57 onummererade capitel med rubriker och omväxlande röda eller gröna begynnelsebokstäfver; hvarvid må anmärkas att cap. 35, som börjas med orden *Thette ær lunde ræt*, har en större begynnelsebokstaf än de öfriga capitlen, lika med den i stadsrättens början⁹). Texten af cap. 36 är här förbigången; men att detta skett af mistag, och att detta capitel ej kan anses såsom först i yngre handskrifter tillagdt, är klart deraf, att här finnes capitlets rubrik, skrifven i slutet af ett blad; då skrifvaren skolat börja på det följande bladet, har han råkat göra ett språng till texten af det följande capitlet, hvilket sålunda kommit att sakna rubrik¹⁰). Likaså är här af mistag öfverhöppadt ett stycke af cap. 56, hvilket, såsom af sammanhanget är uppenbart, icke heller kan vara ett tillägg i andra handskrifter¹¹). Vid cap. 46 är ett stycke, som finnes i andra handskrifter, men möjligen kan vara ett senare tillägg, skrifvet i bladets nedra kant af samma hand som skrifvit innehållsförteckningen¹²). Efter stadsrättens slut följer ett stycke på Latin: *Acta sunt hec temporibus Waldemari* &c., hvilket måste hafva afseende på det föregående, och således innehåller en underrättelse om tiden, då denna stadsrätt blifvit antingen stadgad eller, möjligen efter deri gjorda ändringar eller tillägg, stadfästad. Härom skall framdeles ytterligare talas. Angående beskaffenheten af denna handskrift af stadsrätten må anmärkas att stilen, hvaraf Tab. II visar prof, väl vid första ögonkastet har någon likhet med

9) Jfr. hvad i företalet till VSjÖR. sid. L. not. 23, s. LVIII, LXVII, XCIII blifvit anfördt om den verkan orden *dit is* gjort på afskrifvare.

10) Jfr. not. 41 sid. 415.

11) Jfr. not. 40 sid. 427. Skrifvaren har gjort

ett språng från ordet *dyrt* i midten af capitlet, till samma ord närmare capitlets slut. Så har det merendels tillgått, då i handskrifter hela rader blifvit af mistag förbigångna.

12) Se not. 32 sid. 420.

den i Skånelagen, men vid närmare granskning genast visar sig vara omkring 50 år yngre; äfvensom orthographien röjer inflytandet af en senare tid, såsom då här ofta förekommer *e* eller *er* i slutet af ord, t. ex. *ware, halde, gothe manne, caller, anner* &c.; likaså *d* för *t*, såsom *böde, gider, kedir, sködas; th* för *t*, såsom *ath, ather, borth, fasthe, lathe, sith*; stundom *g* eller *gh* för *k*, såsom *sag, taghe, agnebagh, broghum*, och *o* för *a*, såsom *bothe, holde, nothe, swo, wold*. Äfven förekomma här på flera ställen smärre fel, men i det hela är denna handskrift den bästa som finnes af stadsrätten, likasom den otvifvelaktigt är den äldsta kända, då Årkebiskop Peters bref af 1346, som framdeles skall omtalas, ej finnes i behåll, om det verkligen någonsin funnits; och jag har därför ej kunnat tveka att vid stadsrättens tryckning lägga denna handskrift till grund. — Efter stadsrättens slut fol. 98 börjas anteckningar med cursif skrift (eller sådan, som vanligen brukades i diplomer), hvilka fortfara af samma hand till bokens slut. Att dessa anteckningar äro samtida med stadsrätten, om ej skrifna af samma hand, är uppenbart deraf, att den första af dessa anteckningar har en rubrik, som är skriven af samma hand som stadsrätten och dess rubriker, och de i dessa anteckningar förekommande röda och gröna begynnelsebokstäfver äro ock tillsatta af samma hand som skrifvit begynnelsebokstäfverna i stadsrätten. Det första af de sålunda här tillagda stycken har rubriken *Logh vm giæld at kræfue*, och är tryckt efter denna handskrift i I. Add. D. 5 (sid. 230). Derefter följer foll. 99–109 under rubrik: *Hæ ære manniſke ſagher*, ett utdrag ur den äldre Selandslagen, utgörande II. 2–26 i Anchers edition, eller capp. 25–49 hos Thorsen¹³). Fol. 109 börjas den så kallade Vitherlagsrätten, K. Knut den stores gårdsrätt eller krigslag, eller egentligen ett i K. Knut Valdemars sons tid af Årkebiskop Absalon författadt utdrag deraf¹⁴); den har här rubriken: *Incipit statutum kanuti regis filij valdemari regis et archiepiscopi absolonis quod dicitur wetherlax ræt*. Fol. 113 läses ett stycke som börjas: *Far man æfter hionæ sinu*, och öfverensstämmer med SkåneL. cap. 129; andra sidan af samma blad innehåller en slägttafla; fol. 114 ett stycke, med rubrik: *Vm slægefræthe børn*, som efter denna handskrift är tryckt i I. Add. D. 6 (sid. 230), och hvilket i cod. 9 och flera handskrifter blifvit inflickadt i K. Eriks förordning för Skåne af 1284, dit det uppenbarligen icke hör¹⁵); vidare ett stycke som börjas: *Æn tho at swo kommer til at hin ther man dræper* &c., hvilket hör till I. Add. B. 5, som finnes fullständigt i denna handskrift foll. 70, 71; samt slutligen, med rubrik: *Log vm skiffte efter bonden*, på 8 rader början af I. Add. C. 2, hvilket äfven finnes fullständigt i denna handskrift foll. 77, 78.

13) K. Anchers *Lovhist.*, I. sidd. 556 o. följ. Thorsen, *Valdemars Sællandske Lov*, sidd. 26 o. följ. Detta svarar mot II. 16–40 i den så kallade Arfboken, hvarom framdeles skall talas, och torde kunna anses som en början till det fullständigare utdrag af den äldre Sell., som i yngre handskrifter

så ofta förekommer tillsammans med Skånelagen.

14) Se K. Rosenvinge, *Gamle Danske Lov*, V. sidd. 2 o. följ. Den sammes *Retshist.*, I. sid. 28. K. Ancher, *Jurid. Skrifter*, I. sidd. 24 o. följ.

15) Jfr. not. 44 sid. 50; not. 67 s. 230.

8. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig pergamentscodex af $4\frac{1}{8}$ tums höjd och $3\frac{1}{2}$ tums bredd, sign. Nr 66 i 8:o af nya Kongl. samlingen. Denna i träpermar, hvilka fordom varit öfverdragna med skinn, inbundna handskrift innehåller Henrik Harpestrengs Danska läkebok från början af 14:de århundradet, såsom handskriftens ålder utan tvifvel riktigt bedömes af Chr. Molbech, som efter denna handskrift utgifvit Harpestrengs arbete¹⁾. I början af boken äro insatta fem till nämnda handskrift icke hörande blad, hvilka innehålla Skånska kyrkrätten, skrifven med fin cursifstil (eller diplomskrift) i slutet af 14:de århundradet²⁾, men defekt, derigenom att ett blad i början är borttrifvet, så att det som här finnes, börjas med orden *oc warthær thæt kært*, cap. 5; och efteråt äro tre blad (och ej blott två, såsom Molbech säger) bortskurna, hvarigenom äfven slutet af kyrkrätten gått förloradt, dock ej mera än att här finnes till och med orden: *mæth sin en eth allær*, cap. 17³⁾. Det som finnes i behåll, är deladt i 21 capitel, hvilka börjas på ny rad med rubriker och röda begynnelsebokstäfver; stundom äro ett eller två ord i capitlens början skrifna med rött bläck⁴⁾.

9. En Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig pergamentscodex, sign. Nr 136 *ex donationibus variorum*. Denne codex, som af Grefve Christian Rantzau år 1731 blifvit skänkt till nämnda bibliotek, har 158 blad af $8\frac{1}{2}$ tums höjd och $6\frac{1}{2}$ tums bredd, bundna i Franskt band. Om handskriftens ålder uplyser en af samma hand som skrifvit allt det öfriga i denna bok, vid kyrkrättens slut fol. 149 tillagd antekning på fyra rader, hvilken blifvit utplånad, men hvaraf dock så mycket kan läsas, att det väsendtliga af dess innehåll ej är minsta tvifvelsmål underkastadt. Hvad som lyckats mig att läsa, lyder sålunda:

*Pawel loot skriva these logh-
bogh som Jepp swale skreff
ar⁵⁾) efftæ gwtz biwrth thusand ar. fire
hundrath ar ok vppa thet thrædinghende:*

Det som här är tryckt med cursif stil är alldeles tydligt; de med antiqva tryckta bokstäfverna äro mindre tydliga; att boken blifvit skrifven år 1430 är emedlertid klart. Att denna antekning blifvit utplånad af någon som velat att handskriften skulle anses vara vida äldre, är uppenbart, likasom det är alldeles otvifvelaktigt att detta skett innan boken kom i Universitets-Bibliothekets ego. Likväl blef K. Ancher ej härigenom bedragen, ty ehuru mycket han värderade denna handskrift⁶⁾ och ehuru osäker han var i bedömande

1) Se *Henrik Harpestrengs Danske Lægebog udy.* af Chr. Molbech, Köpenhamn 1826, sidd. 8 o. följ.

2) Molbech (anf. st. sid. 9) antager att denna handskrift är *uden Tvivl af samme Alder, eller maaske endog noget ældre* än handskriften af Harpestrengs arbete.

3) Jfr. not. 8 sid. 360; not. 48 s. 378.

4) Jfr. Thorsen, *Sk. Lov*, sidd. 259-264, der kyrkrätten efter denna handskrift är aftryckt.

5) Detta ord är af skrifvaren egenhändigt tillsatt i brädden.

6) Då Ancher säger att *"paa endeel Ste-*

af handskrifters ålder, erkände han dock att denna handskrift var "ikke meget gammel"⁷⁾; likväl omtalar han densamma på andra ställen så, som vore den en af de äldsta⁸⁾. Efter det blad, som innehåller nämnda antekning, hafva tre pergamentsblad blifvit bortskurna; tilläfsventyrs har här varit skrifvet något som vitnade mot handskriftens höga ålder, och därför måste undanrödjas. Stilen i denna handskrift, hvaraf Tab. II visar prof, är stor och tydlig, men ej synnerligen vacker; bläcket är brunaktigt. Bladen äro af skrifvaren egenhändigt nummererade med *.A. j.* till *.A. xx.*, *.b. j.* &c. till och med *.h. ix.*, d. ä. 149⁹⁾; de 9 sista bladen, som uptagas af en förteckning öfver bokens innehåll, af samma hand som det föregående, men med finare stil, äro ej nummererade. Skånelagen, som uptager de 73 första bladen, har ingen indelning i böcker. I början finnes ett stort grönt *F.*, prydt med röda streck; capitlen, hvilkas antal är 228, äro onummererade, och endast utmärkta med omväxlande röda eller gröna begynnelsebokstäfver. Cap. 20 kommer här efter cap. 35 i texten. I cap. 68 görs ett språng till nästföljande capitlet, hvarigenom de sista raderna af cap. 69 upflyttas till föregående capitlet¹⁰⁾. Efter cap. 91 är här, likasom i många yngre handskrifter, infördt det capitel om dråpsböter, som finnes bland tilläggen i slutet af cod. 4 (I. Add. B. 5)¹¹⁾. Efter cap. 133 är tillagdt ett capitel: *Aldir then cost* &c., som efter denna handskrift är tryckt i I. Add. E. 1 (sid. 231); efter cap. 147 de tre capitlen om järnbörd (Add. B. 2-4) samt efter cap. 207 ett capitel: *Takir man kuna* &c., hvilket efter denna handskrift är tryckt i Add. E. 2 (sid. 231). Capp. 209-213 förekomma i samma ordning som i cod. 5. Efter Skånelagens slut fol. 73 följa, i sammanhang dermed, de två capitlen om urbota mål (I. Add. B. 6, 7). Foll. 75-77 läses Konung Valdemars förordning för Skåne om järnbördens afskaffande, utan öfverskrift, i 4 capitel, hvilka, med undantag af det första, hafva röda eller gröna begynnelsebokstäfver; denna förordning är i V. 2 aftryckt efter ifrågavarande handskrift. Fol. 77 börjas K. Erik Christofferssons (Glippings) förordning, gifven i Vordingborg, såsom här upgifves, thorsdagen näst före palmsöndagen 1281, ehuru

der synes Læsningen rigtigere her end el- lers", anför han egentligen blott två prof såsom bevis för denna mening, nemligen att här läses *marcum* för *mapum*, I. 202, och *stutha bot* för *skifthebodh*, 213 (jfr. not. 13 sid. 188; not. 64 s. 196). Härvid är dock att märka att läsarten *marcum* är uppenbart oriktig; hvad åter *stutha bot* beträffar har Ancher blott jämfört Gemens edition, och ehuru så väl dennas som handskriftens läsart skulle kunna försvaras, är dock intet tvifvel derom att läsarten *skuta bot*, som finnes i de äldsta handskrifterna äfvensom i många yngre, är den rätta, fastän senare afskrifvare, som ej förstått detta ord, ändrat det till *stutha bot* eller *skiftæ bot*.

7) *Jurid. Skrifter*, I. sid. 93.

8) Anf. st. sid. 96 nämner han cod. Arnø-Magn. 41 i 4:o (N:r 4 i denna förteckning) såsom "den ældste (nemligen af dem som han der upräknat), og ma aske ældre end den Rantzovske"; och sid. 447 talar han om "vore to ældste Haandskrifter af skaansk Lov, nemlig den runiske og den Rantzovske".

9) Första bladet är vid nummereringen förbigånget; deremot är numren *E. xij* öfverhoppad, hvarigenom nummereringen sedan öfverensstämmer med bladens verkliga antal.

10) Se nott. 37, 58 sid. 54.

11) Jfr. not. 69 sid. 84.

1282 är det rätta årtalet¹²⁾. Denna förordning har här ingen öfverskrift, utan endast en större grön och röd begynnelsebokstaf, och börjas sålunda: *Thette hawir konung iett sit rike. at hans breff skal vppa ingin man gemis &c.* Foll. 79-85 innehålla sistnämnde Konungs förordning för Skåne af 1284 (V. 3) i 15 capitel, med omväxlande gröna eller röda begynnelsebokstäfver; sista capitlet, hvilket på samma ställe förekommer i flera yngre handskrifter, hör dock icke till denna förordning; det är samma capitel som efter cod. 7 är aftryckt i I. Add. D. 6¹³⁾. Fol. 85 börjas Vitherlagsrätten; fol. 88 ett stycke på Latin, som börjas: *Siquis impetitus fuerit a rege super crimine leso (sic) maiestatis*¹⁴⁾; fol. 90 K. Erik Christofferssöns förordning gifven i Nyborg på Olofs dag 1282, på Latin¹⁵⁾. Fol. 93 K. Eriks bref till inbyggarna i Bara härad i Skåne, på Latin, hvilket bref i V. 4 är aftryckt efter denna handskrift. Fol. 95 läses epilogen till Skånska kyrkrätten: *Thenne ret war sattir &c.*¹⁶⁾, hvilken sålunda fått utseende att höra till den så kallade Arfboken, som näst derefter följer. Detta synes hafva sålunda tillkommit, att i någon äldre handskrift arfboken följt näst efter kyrkrätten, och en afskrifvare trott ifrågavarande stycke höra icke till det nästföregående (kyrkrätten) utan till det efterföljande (arfboken). Samma oreda igenfinnes i flera med denna beslägtade handskrifter, som framdeles skola omtalas. Fol. 96 börjas den nyssnämnda så kallade Arfboken, hvilken ej är annat än en del af den yngre Selandslagen; jag skall framdeles närmare redogöra för beskaffenheten af detta utdrag, hvilket jag funnit ej böra inblandas i en edition af Skånelagen. Fol. 135 börjas Skånska stadsrätten, som har en större grön och röd begynnelsebokstaf, men ingen rubrik; den är indelad i 31 onummererade capitel, med omväxlande gröna eller röda begynnelsebokstäfver; cap. 55 i den här tryckta texten förbigås. Fol. 144 Skånska kyrkrätten i 12 capitel, utmärkta på samma sätt som i stadsrätten; förra hälften af cap. 13, hvilken innehåller stadganden om järnbörd i dråpmål, är här utesluten, och i det som här kvarstår af samma capitel är nämnd satt i stället för järn¹⁷⁾, hvilket senare deremot i sjelfva Skånelagen kvarstår. Epilogen saknas här, men har, såsom förut är anmärkt, fått plats på ett annat ställe i boken. Vid kyrkrättens slut fol. 149 finnes den förutnämnda utplånade antekningen, och foll. 150-158 den äfven förut omnämnda innehållsförteckningen, hvilken i så måtto är ofullständig, att den ej uptager capitlet i kyrkrätten, troligen af den anledning, att på sista bladet ej var plats öfrig för mer än tre rader. Hvad här är skrifvet på Latin foll. 88-95 är icke uptaget i förteckningen, som här har öppet rum lemnadt. Öfver de blad af innehållsförteckningen som höra till Skånelagen, är såsom kolumntitel med rödt bläck skrifvet *liber primus*; öfver de sista bladen, som angå arf-

12) Jfr. sidd. XXIII, XXIV ofvanför.

13) Jfr. sid. XXVI ofvanför, och not. 67 sid. 230; not. 86 s. 457.

14) Tryckt i K. Anchers *Lookhist.*, II. s. 549,

550, efter en Upsala Universitets-Bibliothek

tillhörig handskrift, som i denna förteckning uptages under N:r 19.

15) Se not. 7 sid. XXIV ofvanför.

16) Jfr. not. 1 sid. 379.

17) Jfr. not. 2 sid. 368; not. 41 s. 369.

boken och stadsrätten, står deremot *liber secundus*; hvilket må anmärkas därför, att man i detta skrifvarens infall kunde finna ett bevis att arfboken verkligen utgjort en del af Skånelagen. — Om ock ofvannämnda antekning ej hade lemnat bestämd underrättelse om denna handskrifts ålder, hade ej blott stilen utan äfven orthographien tydligen visat att den ej kan vara äldre än från 15:de århundradet. Väl förekommer här ofta *a* i slutet af ord, t. ex. *döma*, *föra*, *lada*, *standa* &c., men deremot brukas *d* i stället för *t*, t. ex. *adir*, *böda*, *gidir*, *heder*, *lade*, *vdan* &c.; *gh* för *k*, t. ex. *bogh*, *högh*, *kragha*, *söghir* &c.; *w* för *g*, t. ex. *duwer*, *lawdagh*, *lawdher*, *liowerdagh*, *low*, *skow*, *thrædiwue* &c.; *w* framför consonanter för *f*, t. ex. *awlar*, *hawthe*, *hewthum*, *iewna*, *newne*, *owna* &c.; *o* för *a* och tvärtom, t. ex. *bordagha*, *drope*, *for*, *honum*, *motban*, *worthir*, *far*, *guar*, *lawe*, *skarit* &c. Icke sällan förekomma nyare språkformer, t. ex. *hennes* (gen.), *henne* (acc.), *beggis*, *therres*, *the* (dat. n.), *kyrke*, *cunes*, *frendirs* &c. Att detta äfven gäller om de flesta yngre handskrifter som i det följande skola omtalas, må här en gång för alla anmärkas. Det är klart att det vore både omöjligt och ändamålslost att på hvart särskildt ställe i noter till texten upräkna alla i yngre handskrifter förekommande olikheter af detta slag. — Med denne codex beslägtade, utan att dock vara afskrifter deraf, äro de handskrifter, som i det följande uptagas under N:r 16, 17, 32, 33 och 42.

En afskrift af den nu beskrifne codex finnes i Köpenhamns Universitets-Bibliothek under N:r 27 i 4:o af Arne-Magneanska samlingen. Det är en papperscodex, skriven i början af 18:de århundradet. Öfverst på första bladet i brädden har Arne Magnussen anteknat: *Ex scriptum integri Libri pergameni in 4to. ex bibliotheca Ottonis Comitiss Rantzovii*¹⁸⁾. Jag har icke funnit någon anledning att betvifla riktigheten af denna Arne Magnussens uppgift (hvarvid endast är att anmärka att K. Eriks förordning af 1282 och brefvet till Bara härad äro i afskriften förbigångna); och jag har därför ej funnit skäl att vid denna afskrift fästa vidare upmärksamhet.

En i 18:de århundradet gjord afskrift af den nu nämnda afskriften finnes i Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 1308 i 4:o af nya Kongl. samlingen. I början läses en beskrifning på originalet, der dess nummer genom skriffel upgifves vara 29, i stället för 27. Denna afskrift slutar med K. Eriks förordning af 1284, och har icke det som derefter följer i originalet, med undantag af innehållsförteckningen.

10. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig pergamentscodex i skinnband med ett spänne, sign. N:r 3121 i gamla Kongl. samlingen, har 64 blad af 6½ tums höjd och 5¼ tums bredd. Innantill på främre permen läses en an-

18) K. Anchers uppgift att Arne Magnusson med egen hand gjort denna afskrift (*Jurid. Skrifter*, I. sid. 94), är alldeles o-

grundad. Här finnes icke en gång någon anledning dertill, att han låtit skriva densamma, ehuru detta visserligen icke är omöjligt.

tekening på Latin, innehållande att boken blifvit köpt i Stockholm år 1754; att hon sedan tillhört Danske Conferensrådet Fr. Chr. Sevel, visar katalogen öfver hans efterlemnade bibliothek¹). Handskriften, som synes vara från medlet af 15:de århundradet, innehåller i början (foll. 1-3) K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), dock defekt, derigenom att emellan de två första bladen ett blad blifvit bortskuret, så att en del af cap. 2, hela 3 och största delen af 4 gått förlorade²); äfvensom cap. 13³) och epilogen saknas; dessa senare stycken kunde väl hafva funnits här, enär efter fol. 3 några blad torde hafva gått förlorade; men då i slutet af nämnda blad plats är öppen för två rader, hvilken troligen ej hade blifvit lemnad om fortsättning af förordningen hade följt på ett annat blad, och dertill kommer att samma stycken saknas i flera handskrifter, så är ingen anledning att tro att de här hafva funnits. Denna förordning är skriven något senare än sjelfva Skånelagen, och med något gröfre stil, men dock af samma hand som den. Foll. 4-58 innehålla Skånelagen, som börjas med en större röd bokstaf och har 174 capitel, hvilka ej äro nummererade, men börjas med röd bokstaf på ny rad. Indelning i böcker finnes här icke. Emellan foll. 10 och 11 är ett blad bortskuret, hvarigenom största delen af cap. 36, samt det följande inemot slutet af cap. 40 gått förloradt⁴). Efter cap. 147 följer Add. B. 2-4; cap. 158 förbigås. Capp. 209-213 förekomma i samma ordning som i cod. 5. Efter Skånelagens slut fol. 58 följa, utan öfverskrifter, endast såsom nya capitel, två stycken: *Dræpær man annar man* &c. (I. Add. B. 5) och *Botlös mal* (Add. B. 6); af det senare fattas dock slutet, derigenom att ett eller flera blad gått förlorade; af hvilken anledning äfven början af kyrkrätten, hvilken uptager de följande bladen, saknas, intill orden: *vm wigth warthar*, cap. 1⁵); slutet af cap. 17 jämte epilogen finnes här icke heller⁶). Orthographien i denna handskrift röjer väl stundom inflytandet af en senare tid, såsom då här förekommer *g* för *k*, *d* för *t*, men i allmänhet är det gamla språket här bibehållet mera rent än i flera äldre handskrifter, framför hvilka jag därför gifvit denna plats. Ofta äro ett eller flera ord eller hela rader uteglömda, men af skrifvaren egenhändigt tillagda; sålunda har hela cap. I. 69 blifvit uteglömdt, men tillagdt i nedra och öfra brädden på sådant sätt, att slutet blifvit hänfördt till föregående capitlet, likasom i cod. 9⁷). Skrifvaren har collationerat sin afskrift med en annan handskrift än den som han afskrifvit, och derutur hämtat många rättelser och tillägg.

11. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex i pergamentsband, sign. B 77, har 110 blad af $6\frac{3}{4}$ tums höjd och $5\frac{1}{2}$ tums bredd. Såsom

1) *Bibliotheca Seveliana ... pars III*, Köpenhamn (1780), der denna handskrift finnes uptagen under Nr: 37 bland kvarter, sid. 108.

2) Jfr. not. 27 sid. 450.

3) Sista capitlet (14) finnes dock här, emedan det, likasom i flera handskrifter, fått

sin plats näst efter cap. 10. Jfr. not. 40 sid. 457.

4) Jfr. not. 4 sid. 29; not. 53 s. 32.

5) Jfr. not. 1 sid. 219; not. 15 s. 221; not. 20 s. 358.

6) Jfr. not. 58 sid. 379.

7) Jfr. not. 38 sid. 54.

bokens egare har fol. 109 anteknat sig *N. Sodigh*, som år 1578 låtit här skriva en underrättelse om edgång, hvilken läses foll. 108, 109. Senare egare äro *Peder Cristensen* och *Peder Jensen*, hvilkas namn läsas, det förra på ett pappersblad i början af boken, och det senare fol. 110. De 4 första bladen innehålla gårdsrätten, skriven i förra hälften af 15:de århundradet, af samma hand som Skånelagen, hvilken, efter två obegagnade sidor, börjas på andra sidan af fol. 5 med ett stort förgyldt *F*. Skånelagen har 227 onummererade capitel, som hafva rubriker och omväxlande röda eller gröna begynnelsebokstäfver; men här finnes ingen indelning i böcker. För cap. 34 är här lemnadt rum af 6 rader; capp. 125 och 126 förbigås. Efter cap. 147 tillägges Add. B. 2-4. I afseende på orthographien i Skånelagen och de af samma hand skrifna tilläggen må anmärkas att bokstäfver ej sällan utelemnas, t. ex. *sw(a)-rathæ, try(g)d, dy(l), ha(l)ft, ty(l)tær eth, wap(n), wæ(r)th, æf(t)her* &c.; ofta äro hela ord förbigångna, hvilka dock på många ställen äro af skrivaren egenhändigt tillsatta öfver raden; andra fol äro icke heller sällsynta. Den gamla orthographien är här mera bibehållen än i allmänhet förhållandet är i andra samtida handskrifter. Efter Skånelagens slut fol. 54 följa i sammanhang dermed I. Add. B. 5-7; vidare fol. 55, under rubrik: *Waldamars logh*, förordningen om järnbördens afskaffande (V. 2.); fol. 57, under rubrik: *Thænnæ logh war sat innan dalby*, I. Add. C. 1-4, 6; fol. 58 I. Add. D. 1-4; fol. 59 *Thætæ ha-uær konung iæt* &c., eller K. Eriks Vordingborgska förordning med epilog, som har det oriktiga årtalet 1042 (1041 vintrar och 12 veckor) i stället för 1282°); fol. 60 samme Konungs förordning för Skåne af 1284 (V. 3.) med rubrik: *Vm nyburgs logh*, och med tillägg af samma capitel (I. Add. D. 6.) som i cod. 9; fol. 64 Skånska kyrkrätten, med rubriken: *Hær byriæs kirkæ logh*. Efter kyrkrättens slut fol. 68 läses nederst på bladet rubriken: *Hær byriæs biærk*, hvarefter Skånska stadsrätten börjas på följande bladet med öfverskriften *Thætæ ær thæn ræt* &c., som är skriven med rödt bläck; denna lag slutas fol. 74 med cap. 54; de följande capitlen hafva här ej blifvit skrifna. Fol. 75 innehåller endast några senare tillagda antekningar om mynt m. m. Fol. 76 börjas en Dansk krönika, med rubrik: *Hær byriæs gesta danorum pa dankæ* (läs *danska*) *Førstæ konung*. Denna krönika, skriven af samma hand som Skånelagen, börjas: *Hwæmble war konung i vpsalæ*, och slutas fol. 92 med Erik Menved (i början af 14:de århundradet), hvarefter följer, af senare händer tillagd, en fortsättning på vers, som slutas fol. 107 med Christian I. Foll. 108, 109 innehålla det ofvan omtalade stycket om edgång.

12. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex i skinnband, sign. B 72, innehåller 83 blad af $7\frac{1}{2}$ tums höjd och $5\frac{1}{2}$ tums bredd. Sista sidan innehåller en så lydande antekning med rödt bläck af den samme som skrifvit hela boken: *Anno domini millesimo quadringentesimo quartodecimo in vigilia beati thome apostoli finitus est iste liber per manus iacobi ma-*

8) Jfr. sidd. XXIII, XXIV ofvanför.

ghensson villani in malmöghæ. Innantill på främre permen läses namnet *Benedictus Oxenstierna.* De 6 första bladen innehålla Skånska kyrkrätten, med rubrik: *Thetta ær then ræt &c.* Kyrkrättens text är prydd med en större förgylld begynnelsebokstaf, och indelad i 27 capitel, hvilka ej äro nummerrade, men hafva omväxlande, med blå eller röda streck utsirade röda eller blå begynnelsebokstäfver, och rubriker bestående af de första orden i capitlen. Hela epilogen: *Thenna ræt war satter &c.* är skriven med rödt bläck. Efter ett obegagnadt blad börjas, med ett stort förgylldt *F*, Skånelagen, som uptager foll. 8-61. Texten är delad i 239 capitel, utmärkta på samma sätt som i kyrkrätten. Indelning i böcker finnes här ej, om man icke vill så anse, att en större förgylld bokstaf, likasom i början, finnes i capp. 84, 131, 155, 181 och 204 (här 87, 138, 158, 184 och 206); något smärre förgyllda begynnelsebokstäfver hafva cap. 214 och sista stycket af samma capitel (här 216 och 221); på detta sätt äro således 8 afdelningar antydda. En nyare hand har i brädden anteknat den i Hadorphs edition, i enlighet med Gemens, förekommande indelning i böcker och capitel, samt vid slutet af sjelfva lagens text fol. 61 anmärkt: *fnit. Hadorph. edit.* Här hafva capp. 146 och 147, likasom i cod. 5, fått plats efter cap. 180; capp. 209-213 förekomma i samma ordning som i nämnde codex; capp. 13, 151-153 och 185 förbigås. Efter Skånelagens slut följa foll. 62, 63 samma 6 capitel som i cod. 5 (Add. C); det första af dessa har en stor förgylld begynnelsebokstaf. I slutet af fol. 63 läses rubriken till Skånska stadsrätten⁹⁾, hvilken uptager foll. 64-71, och är indelad i 68 capitel, hvilka äro med Arabiska siffror nummerrade af samma senare hand som förut är omtalad; cap. 53 i den af mig tryckta texten har här, likasom i många andra handskrifter, fått plats i slutet. Foll. 72-74 innehålla en förordning af K. Erik Christoffersson, hvilken här säges vara gifven i Nyborg Olofs dag 1305; men årtalet är uppenbart oriktigt, och skall vara 1282; det är nemligen samma förut¹⁰⁾ omtalade förordning, som finnes tryckt på Latin i de äldsta editionerna af Jutska lagen. Foll. 74-77 läses samme Konungs förordning för Skåne af 1284 (V. 3), i 13 capitel, hvilka blifvit nummerrade med Arabiska siffror i brädden, af förutnämnda nyare hand, hvilken ock såsom ett 14:de capitel af samma förordning nummerrat det näst derpå följande stycket: *Thet hauer oc konung giuit at hans bref skule vppa engen man giues &c.*, hvilket icke hörer hit, utan till den förut omtalade Vordingborgska förordningen af 1282¹¹⁾. Foll. 78-80 innehålla capitlen om järnbörd, dråp och urbota mål, hvilka läsas i L Add. B. 2-7. De tre sista bladen (81-83) innehålla en Dansk konungalängd, som börjar med Dan och slutar med Erik af Pommern. I afseende på orthographien i denna handskrift må anmärkas att *a* ofta brukas

9) Se not. 2 sid. 399.

10) Se not. 7 sid. XXIV. Jfr. K. Anchers
Jurid. Skrifter, I. s. 600, 601, der både öf-

verskriften och epilogen äro aftryckta efter
denna handskrift.

11) Se not. 5 sid. XXIV.

i stället för *o* och tvärtom, t. ex. *kanæ, faræ, naghit, suareth, stak &c.* för *konæ &c.; of, ottæ, gordh, for, strondæ, sottæ, korgrip &c.* för *af &c.*

13. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex i skinnband med spännen, sign. B 71, har, utom ett obegagnadt blad i början, 149 blad af $7\frac{1}{2}$ tums höjd och $5\frac{1}{4}$ tums bredd. På det nämnda bladet i början läses namnet *W. J. Coyet*, samt en antekning af Hadorph att boken blifvit den 8 November 1684 förärad åt Antiquitets-Collegium. De 9 första bladen innehålla ett calendarium och åtskilliga dit hörande tabeller, hvaraf fortsättning finnes foll. 24, 25. Fol. 10 läses en med rödt bläck skrifven förteckning på capitlen i Skånska stadsrätten, hvars text börjas fol. 11 med samma rubrik som i cod. 6, och har 57 capitel, som äro nummererade med Arabiska siffror i brädden och hafva omväxlande röda eller blå begynnelsebokstäfver samt rubriker; cap. 17 i texten förbigås här, likasom i en mängd andra handskrifter. Efter stadsrättens slut fol. 16, och i sammanhang dermed, följer ett stycke: *Ex mantz boodh &c.*, som efter denna handskrift är tryckt i I. Add. F. 1 (sidd. 231, 232). Fol. 17 börjas, med förteckning på 40 capitel, K. Eriks af Pommern privilegier för Malmö af 1415¹²); foll. 22-24 läsas Christoffers och Christians privilegier för samma stad af 1440¹³) och 1449. Allt detta är skrifvet i medlet af 15:de århundradet. Af samma hand som Skånelagen, från förra hälften af nämnda århundrade, följa foll. 26-28 Eriks af Pommern gårdsrätt, gifven i Viborg 1403¹⁴), foll. 29, 30 besvärjelser mot råttor, ormar m. m. på Latin. Fol. 31 börjas Skånelagen med en med rödt bläck skrifven förteckning på capitlen i första afdelningen, samt en slägtafla. Denna lag är här delad i 4 afdelningar, af hvilka den andra börjas med cap. 84, den 3:dje med 131 och den 4:de med 155; i början af hvar afdelning finnes förteckning på capitlen, skrifven med rödt bläck. Genom ett språng förbigås större delen af cap. 8, men efter cap. 12 följer detta capitel fullständigt¹⁵). Emellan foll. 36 och 37 är ett blad bortskuret, hvarigenom en del af cap. 15, samt de följande capitlen till och med början af cap. 21, saknas¹⁶). Efter cap. 147 följa Add. B. 2-4; capp. 159-196 förekomma i helt annan ordning än den vanliga¹⁷). Mot cap. 199 i texten svara här 2 capitel af olika lydelse men hufvudsakligen samma innehåll¹⁸). Efter cap. 168 följer cap. 158 för andra gången, här med förändrad början; då nemligen i denne codex capp. 159-196, såsom nyss är anmärkt, afvika från den vanliga ordningen, har äfven det nästföregående cap. 158, med den olika begynnelsen fått en annan plats, utan att skrifvaren, i anseende till den nämnda olikheten, märkt att samma capitel redan förut var skrifvet¹⁹). Texten i denna handskrift öfverensstämmer i början ofta med cod. 4, men blir närmare slutet mera afvikande i uttrycken och paraphraserande;

12) Se K. Rosenvinge, *Gamle Danske Lov*, V. sidd. 84 o. följ.

13) Se K. Rosenvinge, *anf. st.* s. 92, 93.

14) Jfr. Anchers *Jurid. Skrifter*, II. s. 572.

15) Jfr. not. 5 sid. 9; not. 53 s. 11.

16) Jfr. not. 7 sid. 15; not. 15 s. 19.

17) Se not. 1 sid. 151.

18) Jfr. not. 1 s. 151; not. 37 s. 186.

19) Jfr. not. 46 sid. 150; not. 72 s. 161.

afvikelserna synas i allmänhet hafva gått ut på att förtydliga meningen. Efter Skånelagens slut fol. 88 följa, i sammanhang dermed nummererade, de 3 capitel som läsas i I. Add. B. 5-7; samt fol. 90 Skånska kyrkrätten i 15 capitel, med förteckning på capitlen och en Latinsk öfverskrift; såsom capp. 16 och 17 äro här nummererade epilogen jämte samma tillägg i slutet som finnes i cod. 3. Fol. 95 börjas K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3); här saknas cap. 13, men i sammanhang med förordningen följa det till den Vordingborgska förordningen af 1282 hörande stycket: *Thæt haur oc konungh &c.*²⁰), samt I. Add. B. 2-4, hvilka capitel sålunda här läsas för andra gången i denna handskrift; de på detta ställe förekommande varianter har jag i noterna till Add. B. 2-4 betecknat med La. Fol. 99 läsas två stycken: *J Alle skyffte som wdharffwinghe &c.* och *Thæt skal man. oc withe &c.*, hvilka jag efter denna handskrift meddelat i I. Add. F. 2, 3 (sidd. 232-234). Alla dessa tillägg äro af samma hand som Skånelagen. Af en något yngre hand följa fol. 100 capp. 84-91 af Skånelagen (i noterna till dessa capitel utmärkta med La); fol. 102 Arfboken; fol. 126 med rubrik: *Om gamble konninghe llogh*, artiklar som en nyvald Konung i Danmark borde besvärja²¹); fol. 130 ett stycke om stämning till Konungs ting i Skåne, hvilket efter en annan handskrift är tryckt i V. 8; fol. 131 fyra stycken, af hvilka det första öfverensstämmer med I. Add. D. 5, det andra efter denna handskrift är tryckt i I. Add. F. 4 (sid. 234), och de två sista läsas i I. Add. C. 1, 2; fol. 132 Vitherlagsrätten; fol. 134 två små stycken, ett om *grondhe gotz*, tryckt efter denna handskrift i I. Add. F. 5 (sidd. 234, 235), och ett om urbota mål, I. Add. B. 6, hvilket här för andra gången förekommer i denna handskrift; samt K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2). Af en ännu senare hand från förra hälften af 16:de århundradet följa foll. 136-146 K. Hans's privilegier för Malmö af 1487²²), och fol. 148 en antekning *Log skull bindes &c.*, hvilken, med förbigående af början, är samma stycke som förekommer fol. 16 i denna handskrift (Add. F. 1); dessa senare afskrifter af detta stycke och af det nyssnämnda Add. B. 6, har jag betecknat med La. Foll. 146 och 147 har *Henrich Brade* tillagt antekningar om sitt bröllopp på Vidsköfle år 1573, hvilka, utan tvifvel efter denna handskrift, blifvit tryckta bland *Äldre och nyare Skånska handlingar för år 1755* (utg. af N. Wessman), sidd. 47-50. — Med denne codex nära öfverensstämmande och af samma hand skrifven, är den nästföljande cod. 13½.

13½. En Universitets-Bibliotheket i Christiania tillhörig pergamentscodex i pergamentsband, sign. Nr 488, har 107 blad af 7½ tums höjd och 5½ tums bredd. Innantill på permen läses namnet *I. P. Debes*, och på ett pappersblad i början af boken namnet *C. Anker*. Första bladet innehåller några af senare hand tillagda antekningar. Foll. 2-4 läses K. Eriks af Pommern gårdsrätt af år 1403, skrifven, likasom Skånelagen och de derefter följande tilläggen, till och

20) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

21) Tryckta efter denna handskrift i K. Anchers *Lovhist.*, II. sidd. 541 o. följ.

22) Denna föregifna stadga af Hans innehåller i ett sammanhang det samma som de två sid. XXII omtalade breffen.

med fol. 76, af samma hand som föregående cod. 13, med hvilken ock texten i Skånelagen och de öfriga dit hörande af samma hand skrifna stycken, nära öfverensstämmar, med undantag af de här oftare förekommande fel, hvilka merendels bestå deri, att ett eller flera ord äro uteglömda. Fol. 5 börjas Skånelagen, hvars text äfven här är indelad i 4 böcker, hvilka, hvar för sig, börjas med en med rödt bläck skrifven förteckning på capitulens innehåll. Efter innehållsförteckningen till första boken är på ett af skrifvaren förbigånget rent blad af senare hand i början af 16:de århundradet tillagdt I. Add. C. 1, 3, 4, 6. Hvad om Skånelagens text i cod. 13 blifvit anmärkt, gäller äfven om denne codex. Efter Skånelagens slut fol. 64 följer, i sammanhang dermed, I. Add. B. 5-7. Fol. 66 börjas Skånska kyrkrätten, och fol. 71 K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3); äfven om dessa gäller det samma som vid nämnde codex är anmärkt, och således läses äfven här, med Eriks förordning sammanhängande, för andra gången I. Add. B. 2-4; de här förekommande varianter har jag betecknat med 13 $\frac{1}{2}$ a. I Skånelagen och de derefter följande af samma hand skrifna tilläggen är i capitulens början rum lemnadt för större begynnelsebokstäfver, hvilka dock ingenstädes blifvit tillsatta. Foll. 75, 76 läsas I. Add. F. 2, 3. Foll. 77-101 innehålla tillägg, skrifna af samma hand som de tillägg som i cod. 13 läsas foll. 136 o. följ.; här förekommer först I. Add. F. 1, hvarefter följa K. Valdemars m. fl. privilegier för Malmö. Fol. 101 börjas Skånska stadsrätten, skrifven i början af 16:de århundradet; texten är afvikande och felaktig, såsom i andra handskrifter från samma tid; cap. 41 förbigås här, likasom i många yngre handskrifter. Fol. 106 innehåller I. Add. D. 4 och B. 5, skrifna af samma hand som stadsrätten; det senare, som således här läses för andra gången, är på detta ställe af mig betecknat med 13 $\frac{1}{2}$ a. — Om denna handskrift erhöj jag om hösten år 1856 kunskap genom ett benäget meddelande af Herr Professorn Doctor Bergfalk i Upsala, som samma år hade gjort ett besök i Christiania Universitets-Bibliothek, till hvilket boken då nyligen hade blifvit inköpt på en auktion. På begäran blef handskriften mig ofördröjligen tillsänd; men som detta verk då var nära färdigt att läggas under pressen, måste jag, för att ej nödgas ändra siffrorna i en stor mängd citater, hvilket skulle hafva vållat stor tidsspilla, och lätt hade kunnat föranleda förvillelser, i förteckningen på handskrifterna, på sätt som skett, inflicka denne codex, som annars skulle hafva blifvit betecknad med N:r 14.

14. En Universitets-Bibliothek i Köpenhamn tillhörig papperscodex, sign. N:r 36 i 4:o af Arne-Magneanska samlingen, har 165 blad i rödt pergamentsband med spännen. Innantill på främre permen har *Nicolaus P. Harbo* skrifvit sitt namn, och på sista bladet läses åter *Niels Pedersøn Harbo*. Ett för öfrigt obegagnadt blad i slutet innehåller ett bref, hvarigenom *P. V. Lem* skänker boken åt någon som han kallar farbroder. På en vidhäftad papperslapp har Arne Magnussen anteknat: *Fra Sal. Assessor Thormod Toruesens* (Torfæi, † 1719) *Enke. Num. 18*. På de 6 första bladen läses en innehållsförteckning, hvilken, likasom allt det öfriga i denna bok, är skrifven af samma hand som

Skånelagen, i början af 15:de århundradet. Skånelagen, som uptager foll. 7-78, är delad i 3 böcker, utmärkta med bokstäfverna *A*, *B* och *C* i början af delarne och i kolumntitlarne; andra afdelningen börjas med cap. 84 i texten, och tredje med cap. 170. Capitlen hafva röda begynnelsebokstäfver, och äro numererade, hvar afdelning för sig, med Romerska siffror; endast några få capitel hafva rubriker. Efter cap. 133 tillägges samma capitel som i cod. 9 (Add. E. 1), och efter 147 Add. B. 2-4. Efter Skånelagens slut följa, i sammanhang dermed såsom nya capitel, de stycken om dråp m. m., som läsas i I. Add. B. 5-7 och F. 1. Fol. 81 börjas Skånska kyrkrätten, hvars öfverskrift: *Thette er then ræth* &c. fått nummer (*LXIII*) såsom fortsättning af Skånelagen; men vid början af texten läses rubriken: *Kirchens Logh*. Kyrkrätten har 8 onummererade capitel. Fol. 88 börjas Arfboken; fol. 130 Vitherlagsrätten; foll. 133 o. följ. läsas capp. 84-91 af Skånelagen, alldeles sammanhängande med Vitherlagsrätten; här förekomma inga anmärkningsvärda skiljaktigheter från samma capitels lydelse i Skånelagens text, der de äfven finnas. Fol. 137 börjas K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3); cap. 13 och epilogen saknas här; i sammanhang med denna förordning följer fol. 141 det till den Vordingborgska förordningen af 1282 hörande stycket: *Thet haffuer ok koning giffueth* &c.¹⁾ Vidare fol. 142, med rubrik: *Konigh valdemars logh*, ett utdrag ur cap. 1 af förordningen om järnbördens afskaffande (V. 2), hvilket börjas så: *Thesse logh gaff koning valdemar i syn tiid for iern byrth med the viseste manne rath i danmark waræ tha Forthi ath paven vilde ey* &c. Fol. 143 Skånska stadsrätten med rubrik *Berke Ræth*, hvilken här säges tillhöra *alle köpstæther i skanæ*; den har 56 capitel, som ej äro numererade, men hafva röda eller blå begynnelsebokstäfver och till en del rubriker; efter cap. 7 tillägges ett capitel: *Thette ær var ræth* &c., och efter cap. 23 ett: *Hwo som köper vether bondens husfrö* &c., hvilka efter denna handskrift äro tryckta i IV. Add. A (sid. 430). Fol. 154-161 innehålla, under rubrik: *Skanör logh och falstherbothe*, K. Eriks af Pommern och Drottning Margaretas förut (sid. XXII) omnämnda fiskeristadga, hvilken efter denna handskrift är tryckt i V. 5. A. Den har här, likasom i cod. 6, 60 capitel, hvilka dock ej äro numererade, utan endast utmärkta med ordet *Item*. Fol. 161 börjas gårdsrätten, som uptager de sista bladen. I afseende på orthographien i denna handskrift må blott anmärkas att i slutet af orden ej sällan förekommer ett dubbelt *ee*, såsom *böthee*, *taghee*, *veliee*, *thee*, *allee*, *vsatthee*, *hegnathee* &c., samt att *at* ofta sammandrages med ett följande verbum, t. ex. *atgöre*, *atböthe*, *atvære*, *athage* (för *at thaghe*) &c. Ordet *marc* är merendels understruket med ett rött streck.

I Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn finnes under Nr 556 i 4:o af Kallska samlingen ett häfte, innehållande bland annat²⁾ en i 18:de århundradet på papper gjord afskrift af stadsrätten i den nu beskrifne codex. Att originalet är denne codex, är på första bladet anmärkt af K. Ancher, som äfven i bräd-

1) Jfr. not. 5 sid. XXIV ofvanför.

2) Jfr. VSjör. föret. sid. LXXXVIII.

den anteknat varianter ur några andra handskrifter. Här finnas ock afskrifter af stadsrätten efter andra handskrifter, hvilka i det följande skola omtalas under N:r 35, 40, 56 och 86.

15. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex i skinnband med mässingsbeslag, sign. B 73, har 175 blad af $8\frac{1}{2}$ tums höjd och $5\frac{1}{2}$ tums bredd. De två första bladen äro uptagna af smärre antekningar; bland andra äldre egare nämnes här Borgmästaren i Malmö *Christenn Jacobsen*. Innantill på främre permen är anteknad: "*af H. Rijkz Cantzleren A° 1670. se num IX in auctario donationis Delag.*"³⁾). Detta är den nyare codex, som Hadorph i sitt företal till Skånelagen säger att Riks-Cancellaren (M. G. de la Gardie) hade, jämte flera böcker, gifvit till Antiquitets-Collegium, och efter hvilken Hadorph aftryckt många stycken. Foll. 3-144 utgöra en codex, skriven i medlet af 15:de århundradet. Foll. 3-16 läses en innehållsförteckning öfver Skånelagen och det öfriga som finnes i denna bok till och med fol. 131. Fol. 16 börjas Skånelagen, som här är indelad i 17 böcker, eller enligt capitulens nummerering blott 15, enär de två första afdelningarne af nummereringen, svarande mot capp. 1-49 och 50-83 senare, likväl af den samme som nummererat capitlen, blifvit genom anmärkningar i brädden delade i 4 böcker, hvarigenom cap. 84 i texten, som enligt nummereringen skulle varit det första i 3:dje boken, kommit att börja den 5:te⁴⁾). Efter cap. 133 följer Add. E. 1. Vid cap. 91 är på en vidhäftad pergamentslapp af skrifvaren egenhändigt tillagdt samma capitel: *Dæper man annen man &c.*, som efter en annan handskrift är tryckt i I. Add. D. 4⁵⁾); på andra sidan af samma lapp läsas antekningar af senare hand. På samma sätt är vid cap. 200 egenhändigt tillagdt ett capitel: *Man ma ey göræ møllæ &c.*, hvilket efter denna handskrift är tryckt i I. Add. G (sidd. 235, 236)⁶⁾. Likaså är på en vidhäftad pergamentslapp vid cap. 207 tillagdt det stycke: *Tagher man kona meth valdh &c.*, som läses i I. Add. E. 2⁷⁾). Likasom i codd. 5 och 12 hafva capp. 146 och 147 här fått plats efter cap. 180, och derefter följa Add. B. 2-4. Capp. 209-213 finnas här i samma ordning som i cod. 5 m. fl. Efter Skånelagens slut fol. 84 följer K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), vid hvars slut är tillagd en underrättelse om två personers död samma år⁸⁾). Fol. 89 börjas Skånska kyrkrätten, som har 23 med Romerska siffror nummererade capitel. Fol. 95 börjas Arfboken, efter hvars slut fol. 130 följa de två små styckena om *grondhe gotz* och om urbota mål (I. Add. F. 5 och B. 6), hvilka i de gamla editionerna af Skånelagen orätt blifvit tryckta såsom hörande till Arfboken. Foll. 131, 132 läses under rubrik *Schanerlog*, ett slags hamnordning för Skanör, hvilken efter denna handskrift är tryckt i V. 7. Fol. 132 börjas K. Valdemars förordning om

3) Nemligen det not. 2 sid. I omnämnda tillägg, der det upräknade innehållet af den under N:r IX uptagna handskriften visar att det är den samma, hvarom nu är fråga.

4) Jfr. Tabellen sidd. 643, 644.

5) Jfr. not. 69 sid. 84.

6) Jfr. not. 82 sid. 187.

7) Jfr. not. 90 sid. 191.

8) Se not. 60 sid. 459.

järnbördens afskaffande (V. 2), efter hvilken följer fol. 134, såsom dit hörande, *I alle schiffte som vth erwinghæ &c.* (I. Add. F. 2). Foll. 135, 136 läses ett stycke: *Om steffningh til konings tingh i skonæ*, hvilket efter denna handskrift är tryckt i V. 8. Fol. 136 börjas den förfalskade berättelsen om mötet på Danaholmen⁹⁾, och fol. 137 K. Eriks af Pommern och Drottning Margaretas fiskeristadga (V. 5), efter hvars slut fol. 144 finnas antekningar om mynt af en något senare hand. Fol. 145 börjas en codex skriven af en annan men nära samtidig hand, och innehållande först, med rubrik: *Thettæ ær köpstædhe ræth*, Eriks af Pommern privilegier för Landskrona af 1415¹⁰⁾; och derefter foll. 153 o. följ. Skånska stadsrätten i 66 capitel; här förbigås cap. 26. Efter stadsrättens slut följa foll. 166–168 4 stycken, hvilka äro nummererade såsom capp. 67–70 af stadsrätten, nemligen: *Thettæ haffuer koninghen och giffueth &c.*¹¹⁾, *Dræber man ammen man &c.* (I. Add. B. 5), *Botlös mal* (I. Add. B. 7) och *En mantz bothe* (I. Add. F. 1). Derefter följa några smärre antekningar af senare händer, och foll. 170–173 på Latin, i slutet af 15:de århundradet skrifna, stycket om majestätsbrott¹²⁾, K. Eriks förordning i Nyborg 1282¹³⁾, och Eriks bref till Bara härad (V. 4). De 2 sista bladen innehålla antekningar från 17:de århundradet. — Med denne codex äro de handskrifter beslägtade, som i det följande uptagas under N:r 23 och 24.

16. En pergamentscodex i pergamentsband, tillhörig Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn, sign. N:r 40 i 4:o af Arne-Magneanska samlingen, har, utom några rena pappersblad i början och slutet, 132 blad af $7\frac{3}{4}$ tums höjd och $5\frac{3}{4}$ tums bredd. Allt i denna handskrift, med undantag af några antekningar på Latin på sista bladet, är skrifvet af samma hand, i förra hälften af 15:de århundradet. På de 10 första bladen läses en förteckning på capitlens innehåll i Skånelagen och det öfriga i boken, utom kyrkrätten; capitlen äro i förteckningen utmärkta med *a i*, *a ij*, *a iij* &c. till och med *a xx*, hvarefter följer *b i* till *b xx* o. s. v., dock så att flera capitel hafva samma nummer; så äro t. ex. 5 capitel märkta med *a i*, 4 med *a ij*, 4 med *a iij* o. s. v.; detta härleder sig utan tvifvel från bladens nummerering i en äldre handskrift, der förteckningen på sådant sätt angifvit att de 5 första capitlen voro att finna fol. *a i*, de 4 nästföljande fol. *a ij* &c.¹⁾; men detta har skrifvaren ej förstätt att ändra så, att det passade ihop med bladen i denna handskrift, utan han har i stället på samma sätt i brädden af texten nummererat capitlen. Foll. 11, 12 äro obegagnade. Fol. 13 börjas Skånelagen med ett stort rött och blått *F*; här är ingen indelning i böcker, ty någon sådan antydes här, såsom nyss är visadt, alldeles icke med bokstäfverna *a*, *b* &c.; capitlen hafva omväxlande röda eller blå begynnelsebokstäfver; något större begynnelsebokstäfver vid

9) Se sid. VII ofvanför.

10) Se K. Rosenvinge, *Gamle Danske Lov*, V. sidd. 84 o. följ.

11) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

12) Se sid. XXIX ofvanför.

13) Se not. 7 sid. XXIV ofvanför.

1) Jfr. sidd. XIX, XXVIII ofvanför om bladens nummerering i codd. 5 och 9, och sid. XL om den under nästföljande N:r 17 beskrifna handskrift.

capp. 84 och 155 är det enda som kunde anses utmärka nya afdelningar. Likasom i cod. 9 följer här cap. 20 efter 35; efter capp. 91, 133, 147 och 207 finnas här samma tillägg som i nämnde codex, och äfven det der förekommande språnget i cap. 68 till det nästföljande capitlet igenfinnes här; likasom der förekomma capp. 209-213 i samma ordning som i cod. 5. Efter Skånelagens slut fol. 67 följa, i sammanhang dermed, de två styckena om urbota mål (I. Add. B. 6, 7). Vidare finnes här fol. 68 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), med rubrik nederst på föregående sidan: *Thette er koningh valdemars logh*; fol. 70 Eriks förordning gifven i Vordingborg 1282, här med samma oriktiga årtal 1281 som i cod. 9; fol. 72 samme Konungs förordning för Skåne af 1284 (V. 3.), med samma tillägg (I. Add. D. 6) som i nämnde codex; fol. 76 Vitherlagsrätten; fol. 78 stycket om majestätsbrott: *Siquis impetitus fuerit &c.*²⁾; fol. 79 Eriks förordning i Nyborg 1282 på Latin³⁾; fol. 82 Eriks bref till Bara härad på Latin (V. 4.); fol. 83 epilogen till kyrkrätten⁴⁾; fol. 84 Arfboken; fol. 118 Skånska stadsrätten, som har 31 onummererade capitel med omväxlande röda eller blå begynnelsebokstäfver; likasom i cod. 9 förbigås här cap. 55; slutligen fol. 126 Skånska kyrkrätten, i afseende på hvilken det samma gäller, som angående cod. 9 är anmärkt. Med oftanämnde cod. 9 är den nu ifrågavarande, både i sjelfva Skånelagen och i öfriga här intagna lagar, nära öfverensstämmande, utan att dock någondera är afskrift af den andra.

17. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig pergamentscodex i välskt band, sign. N:r 3656 i 8:o af gamla Kongl. samlingen, har 186 blad af 7¼ tums höjd och 4¾ tums bredd. Fol. 16 börjas en gammal nummerering af bladen med *a. i*, *a. ii* &c. till *a. xx*, *b. i* &c. Hela boken är skrifven af samma hand i medlet af 15:de århundradet. De 3 första bladen innehålla anvisningar angående åderlåtning, och foll. 4-14 en förteckning på capitlen, hvilken med bokstäfver och siffror hänvisar till de på nyssnämnda sätt nummererade bladen. Likasom i den näst förut under N:r 16 beskrifne codex sträcker denna förteckning sig ej till kyrkrätten, som finnes i slutet af boken. Fol. 15 börjas Skånelagen, som har 228 onummererade capitel med röda begynnelsebokstäfver, men ingen indelning i böcker. Hvad för öfrigt om Skånelagens text i nyssnämnde codex blifvit anfördt, gäller äfven om denna. Efter Skånelagens slut fol. 101 följa här alldeles samma tillägg och i samma ordning som i nämnda handskrift, med hvilken också texten både i Skånelagen och det öfriga nära öfverensstämmer, utan att dock denne codex är afskrift deraf. Fol. 126, vid början af Arfboken, är af skrifvaren i brädden egenhändigt tillsatt titlen *Sielandz Logh*. Fol. 170, vid stadsrätten, som har 31 capitel, är på samma sätt tillsatt titlen *lunde berck*. På sista bladet, efter kyrkrättens slut, är med finare stil, men af samma hand som det öfriga, skrifvet stycket *En mans bod* &c. (I. Add. F. 1).

2) Se sid. XXIX ofvanför.

3) Jfr. not. 7 sid. XXIV ofvanför.

4) Jfr. sid. XXIX ofvanför.

18. En Herr Kammarherren Grefve C. E. M. Holsteins boksamling på Ledreborg i Danmark tillhörig papperscodex i 16:o⁶), sign. N:r 13, har 98 blad bundna i Franskt band, på hvars rygg äro tryckta bokstäfverna *J. L. H.* (Johan Ludvig Holstein). På ett blad i början finnes Grefliga Holsteinska vapnet i kopparstick. Hela boken, med undantag af halfannan sida i slutet, innehåller Andreas Sunessons Latinska bearbetning af Skånelagen, skrifven i förra hälften af 15:de århundradet. Nedra hörnet af fol. 1 är afrifvet, hvarigenom 5 rader i capp. 1 och 3 blifvit stympade⁶). Texten, som ej har annan öfverskrift än första capitlets titel *De ventre &c.*, är delad i 142 capitel, hvilka ej äro nummererade, men börjas på ny rad och hafva röda begynnelsebokstäfver, samt öfverskrifter skrifna med svart bläck men, med några få undantag, understrukna med rödt; cap. 144 (här 141) saknar öfverskrift. Denna handskrift är i allmänhet ganska korrekt, så att den stora mängd fel, som finnas i cod. B, med få undantag kunnat rättas med tillhjälp af denna, hvilken jag utan tvekan hade lagt till grund för texten, om den ej hade varit så mycket yngre än nämnde codex, hvilken dessutom icke i det hela kan anses vara afvikande från den ursprungliga texten, fastän den lider af många grofva fel, hvilka till lycka äro så uppenbara, att de lätt kunnat rättas⁷). Stilen är ganska tydlig, ehuru här förekomma många förkortningar. Hvad K. Rosenvinge om denna handskrift anför⁸), att "*Tallene overalt angives med Ord, og ikke med vore arabiske Chiffre*", är i så måtto oriktigt, att Romerska siffror här ofta förekomma, och äfven på några ställen ⁹ för *secundo*. Andreas Sunessons arbete slutas midtpå första sidan af sista bladet. Derefter följer, utan öfverskrift, K. Valdemars bref om järnbördens afskaffande, på Latin (V. 2), dock endast till och med orden *ratum habere*⁹), hvilka läsas i slutet af bladet; det följande har förmodligen gått förloradt innan boken, sannolikt i Grefve J. L. Holsteins tid, fick sitt nuvarande band.

19. En Universitets-Bibliotheket i Upsala tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 44 af De la Gardieska donationen¹⁰), och N:r 45 i katalogen öfver handskrifter af Svenska lagar, har 166 blad i pergamentsband. De 85 första bladen innehålla en Dansk chrönika på Latin, som går till år 1340; den är, likasom det öfriga i denna bok, skrifven i medlet af 15:de århundradet; en senare hand har tillsatt öfverskriften: *Anonymi Compendium Historiæ Danicæ, Latine*. Derefter följer ett register öfver chrönikan, samt några rena blad. Fol. 93

5) Af det fac-simile, som i K. Rosenvinges edition af Andreas Sunessons verk är meddeladt, skulle man sluta att denna boks format är mycket större än det verkliga är. Förhållandet är nemligen att de 5 sista raderna i detta fac-simile äro tagna af följande sidan i handskriften. Deremot äro 3 ord i början, utgörande slutet af det nästföregående capitlet, uteslutna.

6) Jfr. not. 10 sid. 241; not. 35 s. 242.

7) Jfr. sid. XV ofvanför.

8) *Gamle Danske Love*, I. sid. XV.

9) Jfr. not. z sid. 443.

10) Denne codex förekommer i det not. 2 sid. I ofvanför nämnda *Apographum donationis &c.* under N:r XLIV.

innehåller I. Add. F. 1 på Danska; på andra sidan af fol. 94 börjas Andreas Sunessons Latinska bearbetning af Skånelagen, utan annan öfverskrift än första capitlets rubrik *De uentre &c.* Texten är här delad i 147 capitel med rubriker och större röda begynnelsebokstäfver; i cap. 144 (här 146) har rubriken ej blifvit tillsatt, fastän öppet rum därför blifvit lemnadt. För öfrigt förekomma ofta inuti texten större röda begynnelsebokstäfver, äfven på ny rad. Texten öfverensstämmer närmast med den näst förut beskrifne cod. 18, men är mindre korrekt än den. Åtskilliga rättelser, hvaribland några ganska viktiga¹¹⁾, hafva blifvit hämtade ur denna handskrift. Skriffel äro på många ställen, troligen vid afskriftens collationering med originalet, egenhändigt rättade, stundom med rödt bläck; åtskilliga rättelser synas vara gjorda af en annan, dock nära samtudig hand. Andreas Sunessons arbete slutas fol. 145. På andra sidan af samma blad börjas K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande, på Latin (V. 2), hvilken jag aftryckt efter denna handskrift, därför att den är defekt i cod. 18. Foll. 147, 148 innehålla några smärre anteckningar. Fol. 149 börjas Skånska kyrkrätten på Latin, i 22 capitel; här finnes hvarken öfverskriften *Thattæ ær ret &c.* eller epilogen. I början läses en förtekning på capitlen, hvilken äfven uptager 3 capitel, som i sammanhang med denna kyrkrätt äro tillagda i slutet, men icke höra hit, utan till den förutnämnde Ärkebiskopen Andreas Sunessons *statuta synodalia*. Capitlen i kyrkrätten äro ej nummererade, men hafva öfverskrifter med svart bläck; endast de 8 första hafva röda begynnelsebokstäfver; vid de öfriga är blott rum lemnadt för begynnelsebokstäfver, utan att sådana blifvit tillsatta. I cap. 9 finnes ett tillägg angående en äldre lag, som blifvit afskaffad vid ett möte i Roeskilde år 1241. Lagförändringen kan ej hafva bestått deri, att järnbörd ej mera skulle ega rum i det fall hvarom nämnda capitel handlar, såsom af ordalydelsen skulle följa, då utan tvifvel några ord här äro uteglömda, utan deri att sokneboarne blifvit befriade från skyldigheten att ersätta bristen, om brottslingen ej förmådde böta 3 mark, enligt cap. 4 (cap. 3 i Danska texten), såsom af sammanhanget är klart, och i den andra Latinska texten af kyrkrätten riktigt anmärkes¹²⁾. Texten har många fel, hvilka visa att skrifvaren ej varit mycket kunnig i språket, men dessa fel äro dock ej till synnerlig skada, då de till största delen äro uppenbara skriffel och lätt kunna rättas. Om denna Latinska öfversättning skall vidare handlas i det följande, i beskrifningen af cod. 47. — Fol. 153 följa, i sammanhang med kyrkrätten, de 3 förutnämnda capitlen, hörande till Andreas Sunessons *statuta synodalia*; vid slutet fol. 154 läses: *Explicit statutum dominj andree archiepiscopi*, hvilket sålunda synes hafva afseende äfven på de föregående capitlen, eller kyrkrätten¹³⁾. Foll. 155, 156 innehålla början af en förtekning på capitlen i Arfboken, på Latin och Danska; foll. 157, 158 astrologiska tabeller; andra si-

11) Se not. 11 sid. 247; not. 8 s. 253.

12) Jfr. not. 21 sid. 384.

13) Dessa *statuta synodalia* äro efter en an-

nan handskrift, med jämförande af den nu ifrågavarande, tryckta i K. Anchers *Lovhist.*, II. sidd. 525 - 530.

dan af fol. 158 innehåller åter en afskrift af I. Add. F. 1; denna afskrift har jag betecknat med 19a. Foll. 159, 160 innehålla Vitherlagsrätten; foll. 161-163 några capitel af den yngre Selandslagen, hvilka blifvit stympade derigenom, att emellan foll. 160 och 161 samt 162 och 163 några blad gått förlorade; fol. 163 stycket om majestätsbrott, som här har öfverskriften: *leges date a rege christoforo ex consilio meliorum regni nyborgk*¹⁴⁾, samt K. Eriks förordning i Nyborg 1282 på Latin¹⁵⁾; fol. 165 brefvet till Bara härad på Latin (V. 4). Sista bladet innehåller smärre antekningar.

20. Ett Kongl. Riksarkivet i Stockholm tillhörigt diplom, skrifvet på pergament och innehållande Skånska stadsrätten, hvilken Ärkebiskopen Tue († 1472) genom detta Blasii dag (den 3 Februarii) 1450 gifna bref medgaf inbyggarna i den dåvarande staden Elleholm i Bleking att "hafva och bruka"¹⁾. Pergamentets höjd är 20½ tum, och bredd en aln; skriftens höjd (utom de senare påskrifterna) är 14 tum, och dess bredd 20½ tum. Skriften, som uptager 57 rader, är i sig sjelf läslig och god, men på somliga ställen mer eller mindre nött, i synnerhet i slutet af raderna och der pergamentet varit viket; på många sådana ställen har den utnötta skriften blifvit uphulpen af senare hand, hvarvid fel stundom synas hafva blifvit begångna. De 17 första samt 45-57 raderna hafva blifvit på midten stympade, derigenom att pergamentet i vecket multnat eller genom nötning blifvit skadadt; sålunda har en större eller mindre del af nämnda rader, ända till 2½ tums längd, gått förlorad. Några ställen, der sådana luckor förekomma eller skriften är alldeles oläslig, har jag i noterna till stadsrätten betecknat med stjernor. I slutet äro två stycken tillagda, af hvilka det sista angår Elleholm särskildt²⁾. Nedanför finnas två senare Latinska påskrifter, hvardera på tre rader, båda odaterade; den ena till vänster, af Ärkebiskopen Johannes († 1497), så lydande: *Et nos Johannes dei gracia Archiepiscopus lundensis Suecie primas et apostolice sedis legatus quia huiusmodi constitutioni et ordinationi plenarium et voluntarium dedimus consensum hanc ipsam nostris Secretis constitutionem et ordinationem approbari fecimus et communiri*; den andra till höger, af Ärkebiskopen Birger († 1519), ordagrant lika lydande som den förra, utom det att här står *Nostro Secreto* och efter ordet *approbari* tillägges *Ratificari*. Sigillerna, som hafva varit vidhängda, saknas. — Ehuru flera eller färre ord på särskilda ställen af ofvan anförda orsaker gått förlorade eller blifvit oläsliga, hindra dock dessa i det hela obetydliga luckor ej att se hvad stadsrätten i detta autentiska exemplar innehållit; men de hafva dock gjort det omöjligt att vid stadsrättens tryckning lägga det till grund för texten, såsom det annars kunde anses hafva förtjenat.

21. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig pergamentscodex, sign. N:r

14) Det är efter denna handskrift ifrågavarande stycke är aftryckt af K. Ancher; jfr. not. 14 sid. XXIX ofvanför.

15) Se not. 7 sid. XXIV ofvanför.

1) Jfr. not. 11 sid. 400, och ind. n. pr. v. elleholm.

2) Se not. 65 sid. 429.

1174 i fol. af Thottska samlingen, har 8 blad af 10 tums höjd och $7\frac{1}{2}$ tums bredd, bundna i välskt band. De 4 första bladen innehålla Eriks och Margaretas fiskeristadga på Plattyska, skrifven i medlet af 15:de århundradet. Denna stadga är här delad i 62 artiklar, som ej äro nummererade, men börjas på ny rad och hafva större begynnelsebokstäfver. Af inledningen ser man att den Konungens höfvidsman i Skanör och Falsterbo, till hvilken detta Kongl. bref är stäldt, hetat Frilde. Första sidan af fol. 5 är obegagnad. De följande $3\frac{1}{2}$ bladen innehålla det af K. Valdemar dagen efter Christi himmelfärdsdag 1370 bekräftade fredsfördraget med hansestäderna, äfven på Plattyska, skrifvet af samma hand som det föregående. Den Tyska texten af fiskeristadgan är efter denna handskrift aftryckt i V. 5. B.

22. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex, sign. A 20, har 137 blad af $14\frac{1}{4}$ tums höjd och $10\frac{1}{4}$ tums bredd, bundna i skinnband. Denne under namnet *Registrum ecclesiae Lundensis* kände codex innehåller dokumenter, som med få undantag angå Lunds ärkebiskopsstol eller domkyrka, afskrifna i slutet af 15:de århundradet (det sista år 1494) af *Boecius Johannis*, som var *Cantor Lundensis*. Dokumenterna, som ej följa efter hvarandra i chronologisk ordning, hafva i senare tider blifvit försedda med nummer. Bland de få här afskrifna bref, som ej särskildt angå Lunds ärkebiskopsstol eller domkyrka, förekommer sidd. 25 och 26 under N:r 31 K. Knuts förordning om dråp m. m. d. 28 December 1200, hvilken efter en annan samtidig handskrift är tryckt i V. 1. Herr Riksantiquarien m. m. B. E. Hildebrand, som för *Svenskt Diplomatarium* begagnar denna handskrift, har vänskapsfullt meddelat mig beskrifning på densamma, jämte noggrann förteckning på de fel, som förekomma i aftrycket af denna stadga i det af J. G. Liljegren utgifna första bandet af *Diplomatarium*, sidd. 143-146, hvilket aftryck med de sålunda upgifna rättelserna jag därför med säkerhet kunnat begagna i stället för handskriften, då denna ej blifvit af mig lagd till grund för den tryckta texten³⁾.

Två afskrifter på papper af K. Knuts förordning efter denna handskrift äro mig bekanta:

a) I Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, nya Kongl. samlingen, finnes under N:r 1311 i 4:o en i 18:de århundradet gjord afskrift af ifrågavarande förordning. Denna afskrift har tillhört Suhm, hvars namn läses nederst på första sidan. Förordningen har här alldeles lika öfverskrift som i Lagerbrings tryckta edition⁴⁾, med hvilken äfven texten nära öfverensstämmer. Så finnes här, likasom hos Lagerbring⁵⁾, i stället för *homicida nichil iuris, homicida - - juris*, och i stället för *confessus, confectus (lege confessus)*; då i afskriften vid det senare stället är i brädden anmärkt *NB hæc in margine*, så är det

3) Jag ämnade först lägga denna handskrift till grund för texten af K. Knuts förordning, och den erhöi då denna plats i förteckningen; men sedan jag beslutit att följa cod. 27, hade den skolat flyttas efter näm-

de codex och de dermed nära beslätade 28 och 29, om jag ej för sent hade kommit att blifva upmärksam härfpå.

4) *Monumenta Scanensia*, ed. S. Bring, s. 88.

5) Anf. st. sidd. 91, 92.

klart att den i parentes tillagda rättelsen funnits i brädden af en äldre afskrift, hvilken legat till grund så väl för ifrågavarande afskrift som för aftrycket hos Lagerbring. Nämnda anmärkning visar ock att denna afskrift ej är gjord efter Lagerbrings aftryck; och att icke heller denna afskrift blifvit af Lagerbring följd, synes deraf att afskriften har ännu flera fel än Lagerbrings edition. Att åter den *codex membranaceus Archivi Regii Holmensis*, hvilken i öfverskriften nämnes, är det ofvan beskrifna *Registrum ecclesiae Lundensis*, hvilket således är originalet till den äldre, nu okända afskriften, det visar *N 31* i slutet af öfverskriften, ty det är, såsom ofvan är anmärkt, under detta nummer som ifrågavarande förordning finnes i nämnde codex.

b) I Kongl. Danske Geheime-Arkivets i Köpenhamn stora diplomatarium finnes på 2 blad i 4:o en afskrift af samma förordning, med alldeles lika öfverskrift som i Lagerbrings aftryck, med hvilken också texten i denna afskrift öfverensstämmer; äfvensom här finnas samma bevis, som angående den förutnämnda afskriften blifvit anförda, att afskrifvaren följt samma äldre afskrift som af Lagerbring blifvit aftryckt. En antekning i öfra kanten citerar *Brings monumenta Scanensia*.

23. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex i skinnband med mässingsbeslag och spännen, sign. B 70, har, utom 2 till handskriften ej hörande blad i slutet, 118 blad af 10 tums höjd och 7 tums bredd. På sista bladet hafva *Tyge Brade* år 1572 och *Borge olßen* år 1634 anteknat sig som egare. En äldre egares namn *Peder Jenssen* läses innantill på bakre permen. På främre permen och första bladet läsas antekningar om mynt m. m. från början af 16:de århundradet. Fol. 2 är obegagnadt. Fol. 3 börjas en innehållsförteckning, skrifven af samma hand som det följande i boken, i medlet af 15:de århundradet. Fol. 15 börjas Skånelagen, som är delad i 17 böcker, hvilka vid capitulens nummerering blifvit utmärkta med bokstäfverna *a, b &c.*, såsom *a i, a ij &c.* Böckerna hafva rubriker: *liber primus om arff, Incipit secundus liber om arff &c.*, och öfverst på sidorna läses *liber primus &c.*, skrifvet med rödt bläck. Efter cap. 133 följer Add. E. 1. Emellan foll. 67 och 68 fattas två blad, hvarigenom en del af capp. 201, samt det följande till och med cap. 208, jämte capp. 212 och 213⁶⁾, gått förloradt. Efter cap. 147 följer Add. B. 2-4; capp. 146 och 147 förekomma i samma ordning som i cod. 5, och samma förhållande har varit med capp. 209-213, af hvilka 212 och 213 på nyssnämnda sätt gått förlorade⁷⁾. Vid capp. 91 och 200 äro på inhaftade pergamentslappar af skrifvaren sjelf tillagda samma capitel som på lika sätt der äro tillagda i cod. 15⁸⁾. Texten i denna handskrift öfverensstämmer med sistnämnde codex, men är något felaktigare än den; ingendera är afskrift efter den andre. Efter Skånelagens slut följer fol. 74 K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3) med det oriktiga årtalet 1204, och med sam-

6) Jfr. not. 4 sid. 187; not. 17 s. 194.

8) Jfr. sid. XXXVIII ofvanför.

7) Jfr. not. 44 sid. 193.

ma tillägg i slutet som i cod. 15; fol. 78 Skånska kyrkrätten i 24 capitel (då öfverskriften *Thetta ær then reth* &c. blifvit räknad som cap. 1); fol. 84 Arfboken, hvarmed i slutet sammanhänga I. Add. F. 5 och B. 6; samma blad Valdemars bref om järnbördens afskaffande (V. 2); fol. 117 *I allæ skiftæ som vth ærvinghæ* &c. (I. Add. F. 2) och *Om steffningh til kanings (sic) tingh i skanæ* (V. 8), samt fol. 118 berättelsen om mötet på Danaholmen, hvars slut fattas derigenom att ett eller troligen flera blad i slutet af boken gått förlorade.

24. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig pergamentscodex, sign. Nr. 215 i 4:o af Uldalska samlingen, har 125 blad af $8\frac{1}{2}$ tums höjd och $6\frac{1}{4}$ tums bredd, i pergamentsband med spännen. Utanpå bandet är tryckt: *Skonske lombog*. Nedantill på första bladet läses namnet *Joh: LagerCrona*. På ett pappersblad i början af boken, der en senare hand af 16:de århundradet skrivit en förteckning på bokens innehåll, är anteknadt att boken blifvit köpt på Kofod Anchers auktion år 1789, och att den i katalogen öfver hans efterlemnade bibliothek är uptagen under Nr. 14 bland handskrifterna⁹⁾. Denna handskrift är skriven af samma hand som den nästföregående cod. 23. På de 3 första bladen och första sidan af det 4:de läses en innehållsförteckning, som börjas med sista capitlen i kyrkrätten, och hvaraf synes att flera blad gått förlorade. Skånelagen, som börjas på andra sidan af fol. 4, öfverensstämmer med nämnde codex. Här igenfinnes samma indelning som der i 17 böcker; på samma sätt äro capitlen nummererade m. m. Äfven här följer efter cap. 133 Add. E. 1, capp. 146 och 147 efter cap. 180, och efter 147 Add. B. 2-4; capp. 209-213 förekomma äfven här i samma ordning som i cod. 5 &c. Vid capp. 91 och 203 äro på vidhäftade pergamentslappar af en annan men nära samtidig hand skrifna de capitel, som på samma sätt äro tillagda i cod. 23 vid capp. 91 och 200¹⁰⁾. Vid cap. 207 är fogadt Add. G. Emellan foll. 43 och 44 är ett blad bortskuret, hvarigenom en del af cap. 161 jämte de följande 3 capitlen och en del af cap. 165 gått förlorade¹¹⁾. Efter Skånelagens slut fol. 60 följer K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med rubrik: *Hær begynnæ koningh Erichs logh* &c.; den öfverensstämmer med sistnämnde codex, och har samma tillägg i slutet som den. Fol. 64 börjas Skånska kyrkrätten, med en af nyare hand i 16:de århundradet tillsatt rubrik: *Kong: Woldemorsz loug. 1141*; den har 24 med rubriker försedda och med Romerska siffror nummererade capitel, då den vanliga öfverskriften: *Thette ær then ræth* &c. blifvit räknad som första capitlet. Fol. 69 börjas Arfboken, vid hvars slut fol. 95 följa I. Add. F. 5 och B. 6, hvarefter af en annan nära samtidig hand är tillagdt ett bref af Danmarks rikets Råd af 1491¹²⁾ angående *ridebref*. Fol. 96 ska-

9) Se *Catal. librorum P. Kofod Ancker, Pars III*, Köpenh. 1789. Denna handskrift anföres af Ancher såsom honom tillhörig i *Jurid. Skrifter*, I. sid. 789 not. *).

10) Jfr. not. 69 sid. 84; not. 71 s. 189.

11) Se not. 56 sid. 155; not. 70 s. 158.

12) Rätta årtalet lär vara 1495. Brevet finnes tryckt efter det i Kongl. Danska Geheime-Arkivet förvarade originalet, i K. Rosenvinges *Udvalg af gamle Danske Domme*, I. sidd. 25, 26; och, efter en afskrift med årtalet 1493, i *De la Gardieska Arkivet*, utg. af P. Wieselgren, II. s. 78, 79.

ner logh (V. 7); fol. 97 K. Valdemars bref om järnbördens afskaffande (V. 2), hvarmed sammanhänger *I allæ skifftæ &c.* (I. Add. F. 2) och *Om steffningh til konings tingh i skanzæ* (V. 8); fol. 100 den förfalskade berättelsen om mötet på Danaholmen; fol. 101 Eriks och Margaretas fiskeristadga (V. 5), med rubrik af senare hand: *Fisckerij: K: Hans*; efter dess slut äro fol. 107 af senare hand skrifna några stadgar angående handel, hvilka vid slutet anmärkas vara *Konigh Hanses statwte som skall kolles paa hans fiskeleye, falsterbodhe och andre stæde som hans nads, frii fiske leye ære*; alla dessa stadgar igenfinnas i den fiskeristadga, som läses i den under Nr 63 i denna förteckning uptagna handskrift. Fol. 108 börjas Eriks af Pommern privilegier för Landskrona af 1415¹³); fol. 115 Skånska stadsrätten, med rubrik *Om köpstadhæ byærke Reett*; här finnes i början förteckning på 70 capitel; likasom i cod. 15, med hvilken denna handskrift här öfverensstämmer, förbigås cap. 26. Efter stadsrättens slut fol. 124, och i sammanhang dermed, följer: *Thette haffwer koninghen oc giffueth &c.*¹⁴), hvaraf slutet fattas. På sista bladet läsas anteckningar af senare hand om mynt m. m.

25. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex i skinnband, sign. B 75, har 142 blad af 7½ tums höjd och 6 tums bredd. På första bladet har *Stephanus Johannis Stephanius* år 1636 anteknat att han fått boken till skänks af sin svåger *Petrus Andreæ, Consul Kalundburgensis*; gifvaren är förmodligen den samme *Peder Andersenn* som år 1633 skrifvit sitt namn fol. 15. En förteckning på innehållet af capitlen i Skånelagen och de öfriga lagar som finnas i denna bok, läses foll. 2-15. Fol. 16 börjas Skånelagen, skrifven, af samma hand som innehållsförteckningen och de efteråt följande tilläggen, i slutet af 15:de århundradet. Skånelagen är delad i 9 böcker, hvilka utmärkas med bokstäfverna *a, b &c.* och ny nummerering, och hafva, med undantag af den första, rubriker, som äro skrifna i brädden eller såsom kolumn-titlar vid början af hvar bok; dessa rubriker äro: *Om iordh, Om mandrap, Om thræl, Om tiroffneth, Om jndnam oc agerfriit, Om skoghe hvogh, Om almennings fiskewatn, Om giald laan oc leye*. Emellan foll. 34 och 35 är ett blad borta, hvarigenom en del af cap. 79, hela 80 och 81 samt en del af 82 gått förlorade¹). I slutet af cap. 117 förekommer här ett eget, på den äldre Selandslagen syftande tillägg angående K. Valdemar²). Efter cap. 134 följer Add. E. 1, efter 180 Add. B. 2-4; vid 207 tillägges Add. E. 2. Capp. 209-213 förekomma i samma ordning som i cod. 5 &c. Texten öfverensstämmer merendels med cod. 15 &c.; men några stycken synas vara afskrifna efter en annan handskrift som liknat cod. 9; sålunda har nämnd blifvit satt i stället för järn i capp. 85, 87 och 88. Efter Skånelagens slut följer fol. 72 K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med rubrik *Konigh Ericks logh*, och med samma tillägg i slutet som i cod. 15; fol. 76 Skånska kyrkrätten; fol. 82

13) Se K. Rosenvinge, *Gamle Danske Lov*, V. sidd. 84 o. följ.

14) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

1) Se not. 45 sid. 70; not. 58 s. 73.

2) Se not. 60 sid. 103.

Eriks af Pommern privilegier för Landskrona af 1415³⁾; fol. 89 Skånska stadsrätten med rubrik *Kopstedebyærck*; här saknas cap. 26, men i slutet är tillagdt *Thetta haffuer koninghen och giffuit &c.*⁴⁾, I. Add. B. 5, 7 och F. 1; fol. 100 börjas Arfboken, hvarmed i slutet sammanhänga I. Add. F. 5 och B. 6; samt fol. 131 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2); fol. 133 *Schanerlog* (V. 7.) med en rubrik på 3 rader, hvilken är nästan lika lydande som början af texten; fol. 134 Eriks och Margaretas fiskeristadga (V. 5); foll. 140, 141 I. Add. F. 2, 3. Sista bladet innehåller några små anteckningar af senare hand.

26. En Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig pergamentscodex i pergamentsband, sign. N:r 39 i 4:o af Arne-Magneanska samlingen, har 150 blad af 8 tums höjd och 5½ tums bredd. Hela denne codex är skrifven af samma hand, i slutet af 15:de århundradet. De första 12 bladen uptagas af en innehållsförteckning. Fol. 13 börjas Skånelagen, som är delad i 17 böcker, dock så att här, likasom i cod. 15, efter capitlens nummerering endast skulle vara 15 afdelningar, men de två första äro genom rubriker delade i fyra. Efter cap. 133 följer Add. E. 1, och efter 147 Add. B. 2-4; om ordningen af capp. 146 och 147 samt 209-213 gäller det samma som är anmärkt angående nyssnämnde codex. Det capitel som der är tillagdt vid cap. 207 på en särskild lapp (Add. E. 2), förekommer här i texten såsom tillägg vid detta capitel; men de capitel som på nämnda sätt äro tillagda i samme codex vid capp. 91 och 200 finnas ej här. Efter Skånelagens slut fol. 75 följer K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med samma tillägg i slutet som i nämnde codex; fol. 79 Skånska kyrkrätten, som har 23 capitel med rubriker, men vid sista capitlet är i brädden tillsatt *xxiii* och *xxv*; fol. 85 Eriks af Pommern privilegier för Landskrona af 1415³⁾; fol. 92 Skånska stadsrätten, med rubrik *Om köpstade byærk*, i 66 capitel; här förbigås cap. 26; fol. 101-103 följa, i sammanhang med stadsrätten, och nummererade såsom capp. 67-70, samma stycken som i nämnde codex; fol. 103 Arfboken, och i sammanhang dermed fol. 134 I. Add. F. 5 och B. 6; samma blad under rubriken *Skoner logh* den stadga som under lika titel finnes i oftanämnde codex (V. 7); fol. 136 Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2); fol. 138 Eriks och Margaretas fiskeristadga (V. 5); fol. 144 *J alle skiffthe som wth arwinghe &c.* (I. Add. F. 2); fol. 145 under rubrik *Om Heffdh* stycket *Thet skal man och widhe &c.* (I. Add. F. 3), samt, med rubrik: *Om steffningh tiil konings tingh i skonø*, det stycke som med samma titel finnes i förutnämnde codex (V. 8); och slutligen, foll. 146-150, en gårdsrätt, som här i öfverskriften tillägges K. Christian (I).

27. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex i skinnband, sign. B 79, har 250 blad af 9½ tums höjd och 6½ tums bredd. Denne codex är skrifven i slutet af 15:de århundradet. På första bladet läsas hi-

3) Se K. Rosenvinge, *Gamle Danske Love*, 4) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.
V. sidd. 84 o. följ.

storiska antekningar af senare hand, hvilka gå till år 1533. Skånelagen är delad i 6 böcker, utmärkta med bokstäfverna *a, b &c.* och försedda med förtekningar på capitlen i början af hvar bok. Förtekningen till första boken börjas fol. 2 med rubrik: *Hær begyndes tafflen till then förstæ balk som kalles arffuæ balken i skoningæ loghen.* Efter cap. 91 tillägges Add. D. 4; efter 109 ett capitel: *Hvær som hælst noget man vordher rætteligæ frydløs giort &c.*, hvilket efter denna handskrift är tryckt i Add. H. 1 (sid. 236); efter 133 Add. E. 1; efter 145 tillägges ett capitel med rubrik: *Istud sequens capitulum cepi ex lege Valdemari Regis que data est in Vordingborg*, hvilket äfven är tryckt efter denna handskrift i Add. H. 2 (sidd. 236, 237); efter 203 Add. G; capp. 198 och 223 förbigås. Det nämnda tillägget efter cap. 145 är hämtadt ur Jutska lagen, I. 27, hvilken lag således åsyftas i den anförda rubriken, som vitnar huru egenmäktigt tillägg gjordes af dem som afskrefvo eller läto afskrifva lagböcker. Texten i denna handskrift innehåller öfverallt små skiljaktigheter i uttrycken, hvilka icke äro af ringaste vikt, och endast upkommit derigenom, att skrifvaren icke ansett nödigt att ord från ord noga följa sitt original; men dessutom förekomma här en stor mängd mera betydande afvikelser i uttrycken och utförligare omskrifningar, hvilka uppenbarligen åsyftat att förtydliga den gamla texten, och i allmänhet vitna om insigt i saken, ehuru prof på uppenbara missförstånd icke heller saknas. Då det ej kunnat komma i fråga att anmärka alla de betydelselösa varianter af förra slaget, som förekomma i denna och andra yngre till större delen mera afvikande och felaktiga handskrifter, så hafva deremot afvikelserna af senare slaget så mycket mindre bort lemnas oanmärkta, som denna handskrift och de dermed nära öfverensstämmande och af samma hand skrifna codd. 28 och 29 äro de äldsta som finnas af detta slag, och ifrågavarande afvikelser till en stor del, ehuru ofta mer eller mindre förändrade eller med ytterligare tillsatser förökade, igenfinnas i den stora mängden af yngre handskrifter, för hvilka cod. 51 kan anses stå i spetsen. — Vid Skånelagens slut fol. 96 läses rubriken: *Hær er ændelyght po then förstæ lagh som koningh Valdemar sættæ Och hær æffther begyndess then ny lagh sammæ koningx som førsth rører paa arff oc saaræ maal etcetera*, hvarefter följer Arfboken. Fol. 137 börjas K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), med rubrik: *Hær begyndess koningh Valdemars handfæstning*, i sammanhang hvarmed följa fol. 140 *I alle skyfftæ &c.* (I. Add. F. 2) och fol. 141 stycket om stämning till Konungs ting (V. 8). Fol. 143 börjas förtekning på capitlen i Arfboken och nyssnämnda förordning. Efter 3 rena blad börjas fol. 155 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), som har såsom rubrik öfverskriften *Thennæ lagh &c.*; här förbigås cap. 3; fol. 159 om urbota mål (I. Add. B. 7); fol. 160 *Thettæ haffuer koningen gifftet &c.*⁵⁾; fol. 161 *Een mantz bodh &c.* (I. Add. F. 1); hvilka tre stycken i den derefter följande förtekningen på capitlen i Eriks förordning

5) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

uptagas såsom dit hörande. Fol. 162 börjas Skånska kyrkrätten, med rubrik: *Thettæ er kyrckæ rætthen mellom byscoppen och böndkernæ i schuanæ*. Om de till Skånelagen hörande tilläggen i denna handskrift gäller det samma som är anmärkt om sjelfva Skånelagens text, att de äro paraphraser, hvilkas afvikelser från de gamla texterna ej kunnat anmärkas, utan då de funnits vara af någon vigt. Fol. 172 börjas K. Knuts förordning om dråp m. m. af 1200, hvilken efter denna handskrift är aftryckt i V. 1. Vidare följa fol. 175 Eriks förordning i Nyborg 1282 på Latin⁶); fol. 178 K. Magni privilegier för Skåningarne af 1340 på Latin⁷); fol. 181 Drottning Margaretas förordning för norra Jutland af 1396⁸); fol. 189 stadgar vid konungavalet 1376, eller K. Olofs valcapitulation, på Latin⁹); fol. 193 K. Valdemars förordning i Kalundborg pingsdagen 1360 på Latin¹⁰); fol. 200 samme Konungs förordning d. 1 Julii 1354 på Latin¹¹); fol. 202 Christoffers handfästning d. 25 Januarii 1320 på Latin¹²); fol. 206 Olofs och Margaretas förordning af 1377 på Latin, här daterad *octava Johannis baptiste*¹³); fol. 209 Thord Degns artiklar på Latin¹⁴); fol. 226 K. Hans's handfästning af 1483¹⁵); fol. 247 I. Add. B. 5 med rubrik *Een handfestningh*, samt foll. 249, 250 en antekning om vägarne i Rönnebergs, Harjagers och Onsjö härad, efter ett dokument af år 1503¹⁶). — Utom de förutnämnda codd. 28 och 29 äro med denna handskrift mer eller mindre nära beslägtade de, som i det följande upptagas under N:r 50, 63, 67, 82, 104, 105 och 114.

Efter denna handskrift finnas två mig bekanta afskrifter på papper af K. Knuts förordning:

a) I Kongl. Danska Geheime-Arkivets i Köpenhamn stora diplomatarium finnes en i 18:de århundradet gjord afskrift på 4 blad i fol. med lika öfverskrift som i originalet, med undantag af ordet *Sequitur*. I slutet står *collat.*, dock förekomma här åtskilliga fel, hvilka igenfinnas i Thorsens aftryck, der denna afskrift blifvit följd¹⁷). Att afskriften är gjord efter nyss beskrifne codex, och ej efter *Registrum ecclesiae Lundensis* (cod. 22 i denna förteckning), såsom Thorsen tror¹⁸), är otvifvelaktigt.

6) Se not. 7 sid. XXIV ofvanför.

7) Se *Regesta diplom. hist. Dan.* N:r 2196; *Svenskt Diplom.* N:r 3499.

8) Anf. *Regesta* N:r 2913.

9) Anf. st. N:r 2696.

10) Anf. st. N:r 2444.

11) Anf. st. N:r 2373.

12) Anf. st. N:r 1878.

13) Anf. st. N:r 2710.

14) Se K. Rosenvinges *Retshistorie*, I. s. 41.

15) *Regesta dipl.* N:r 4739.

16) Se *Regesta dipl.* N:r 5270. Denna antekning är aftryckt bland de förut (sid. XXXV) nämnda *Skånska handlingar*, sidd. 34-36.

17) *Skånske Lov*, sidd. 241-244. Likasom

originalet har afskriften *detestandi* (jfr. not. 2 sid. 437), och endast såsom rättelse tillägges i parentes *detestabili*; och efter *conuenitur* (se sid. 438) tillägges såsom en förment rättelse (*conuincitur*). Meningen med dessa tillägg i parentes är icke att i originalet *"der mulig er at læse anderledes"*, såsom Thorsen tror (anf. st. sid. 244 not. *); samme utgifvares öfvertygelse att i originalet Årkebiskopens namn endast är uttryckt med *A*, är ogrundad; och i originalet står ej *folcwapn*, hvarken *"utydeligt eller urigtigt"*, utan lika tydligt *fele wapen* som i afskriften *Felewapn*.

18) Anf. st. föret. sid. 25.

b) På samma ställe finnes en af N. R. Brocman börjad afskrift på ett blad i 4:o, hvilken slutar med orden *ne homicida satisfactionem*; att Brocman här stadnat, synes deraf att bladet ej är fullskrifvet.

28. En pergaments- och papperscodex i 4:o tillhörig framlidne Lagmannen C. F. Hummelhjelm's efterlemnade boksamling på Bo i Östergötland¹⁾. Denne i skinnband bundne codex har, utom några rena pappersblad, 153 blad, af hvilka ungefär en tredjedel äro af pergament. På sista bladet har *Laurids Hanssön Weis* förkunnat att han fått denna bok till skänks af *Claus Bilde thill Wandaas*; och *Niels Lauridsön*, förmodligen den förstnämndes son, har år 1605 anteknat sig som egare. Boken är skriven af samma hand som föregående cod. 27, med hvilken texten både i Skånelagen och i det öfriga som här finnes, nära öfverensstämmer. Skånelagen, som uptager de 83 första bladen, är, likasom i cod. 27, delad i 6 böcker; i början af dessa, med undantag af den första, finnas förteckningar på capitlen; men förteckningen till den första, eller *arffuæbalken*, har fått sin plats i slutet af boken. Dessa förteckningar, så väl som capitlens rubriker, äro dock ej lika lydande med dem som finnas i nämnde codex. Cap. 113 är, likasom i de flesta andra handskrifter, deladt i två²⁾; emellan dessa har här af mistag blifvit infördt cap. 114, hvilket sedan å nyo läses på sitt rätta ställe. I förteckningen till tredje afdelningen nämnas de 3 capitlen om järnbörd (Add. B. 2-4), men utan nummer, och med en med rödt bläck skriven anmärkning: *Ista tria capitula sunt inusuata*; också äro sjelfva capitlen i texten förbigångna. Cap. 185 är förbigånget, men af en något nyare hand tillagdt på en vidhäftad papperslapp. För öfrigt gäller om Skånelagens text i denna handskrift det samma som vid cod. 27 blifvit anfördt, utom det att tillägget vid cap. 145 (Add. H. 2) här icke finnes. Vid Skånelagens slut fol. 83 är med röda bokstäfver skriven: *Explicit prima lex Regis Vademari (sic) Sequitur 2^a lex eiusdem regis*, hvarefter följer Arfboken. Fol. 123 börjas K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), i sammanhang hvarmed följa I. Add. F. 2 och *Om stæffning for brofæll* (stycket om stämning till Konungs ting i Skåne, V. 8); fol. 128 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3); fol. 133 förteckning på capitlen i Arfboken och de derefter följande förordningarne, äfvensom i Skånska kyrkrätten, som börjas fol. 139 med rubrik: *Thette ær kyrckæ rætthen mellom bønder oc biscoppen*, och vid hvars slut fol. 146 är med rödt bläck skriven: *Explicit lex ecclesiastica quam statuit honorabilis reuerendissimusque dominus graciosus dominus Eskyllus Archiepiscopus Lundensis ad commodum et utilitatem bondonum Scaniensium etcetera*. På samma blad följer *Bodælöss maall* (I. Add. B. 7); fol. 147 *Thettæ hauer koningen giffuet &c.*³⁾; fol. 148 *Een mantz bodh &c.* (I. Add. F. 1); fol. 149, med rubrik *Thettæ er en handhfæstningh, I.*

1) Denna handskrift blef år 1824 insänd till Kongl. Bibliotheket i Stockholm. Hvem som nu är dess egare, är mig obekant.

2) Jfr. not. 38 sid. 101.

3) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

Add. B. 5. Foll. 150-152 innehålla den förutnämnda förteckningen på capitlen i första boken af Skånelagen.

29. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig pergamentscodex i pergamentsband, sign. N:r 3122 i 4:o af gamla Kongl. samlingen, har 178 blad af 8 tums höjd och 6 tums bredd. Utanpå permen äro tryckta bokstäfverna *F W F* och årtalet 1652, då boken utan tvifvel fått nytt band. På ett vid inre sidan af permen fastlimmadt pergamentsblad, som troligen varit fästadt vid en äldre perm, har *Anne Krabbe Ericks dattir* år 1579 anteknat sig som bokens egarinna. Fol. 1, som för öfrigt innehåller antekningar om mynt m. m. från 16:de århundradet, läses en egares namn, *Hennigh Albretsön Canick wdkiij Lwndh*. Skånelagen är skrifven af samma hand som de två nästföregående codd. 27 och 28, med hvilka både Skånelagen och det öfriga, som i dessa handskrifter finnes, nära öfverensstämmer. Skånelagen är, likasom i nämnda handskrifter, delad i 6 böcker, som betecknas med bokstäfverna *a, b &c.*, och börjas med förteckningar på capitlen. Fol. 2 börjas förteckningen på capitlen i första boken, utan rubrik; men vid början af de öfriga böckerna finnas rubriker: *her begyndes tafflen till mandrapere balken, Her effther begyndes tafflen till tyroffuæ balchen then tredhye*, o. s. v. Likasom i cod. 28 finnes här icke tillägget efter cap. 145, men för öfrigt gäller om Skånelagens text i denna handskrift det samma som vid cod. 27 är anmärkt. Efter Skånelagens slut följer fol. 102 Arfboken, som i rubriken kallas *then ny koningh voldemars lagh*; fol. 155 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), hvarmed sammanhånga I. Add. F. 2 och *Huor man scal annen til tings steffne* (stycket om stämning till Konungs ting i Skåne, V. 8); fol. 161 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3); fol. 166 om urbota mål (I. Add. B. 7); fol. 167 *Thettæ haffuer koningen giffuet &c.*⁴⁾; fol. 169 I. Add. F. 1 samt Skånska kyrkrätten.

30. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig pergamentscodex, sign. N:r 3123 i 4:o af gamla Kongl. samlingen, är beskrifven i företalet till Visby sjörätt sidd. LVI-LVIII, der det blifvit anfördt att den äldre Selandslagen, som finnes i början af boken, jämte Skånelagen och andra Danska lagar äro skrifna, till och med fol. 190, af samma hand i slutet af 15:de århundradet; hvarvid dock bör märkas att foll. 45-53, som innehålla slutet af Selandslagen och början af Seländska kyrkrätten, äro skrifna af en annan nära samtidig hand; och som samma hand skrifvit den yngre Selandslagen foll. 191 o. följ., kan denna icke vara äldre än det föregående i boken. Efter Seländska kyrkrätten följer fol. 56 Skånska stadsrätten i 68 capitel, öfverensstämmande med cod. 12, utan att dock vara derifrån afskrifven. Namnet *malmö* är här i cap. 1 af senare hand ändradt till *hellsingör*; likasom i cap. 55 *skanø* är af senare hand ändradt till *sieland*⁵⁾, hvilket erinrar derom, att boken i 16:de århundradet tillhört en borgmästare i Helsingör. Fol. 62 börjas samma förordning med det

4) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

5) Jfr. not. 14 sid. 400; not. 11 s. 426.

oriktiga årtalet 1305, som i förutnämnde cod. 12; fol. 65 K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3); äfven här är (i cap. 10) namnet *skanø* ändradt till *sieland*⁶); fol. 68 *Thæt kaffuer ok koning giffuet &c.*⁷); fol. 69 I Add. B. 2-7. Efter några smärre antekningar börjas, med ett stort blått *F*, Skånelagen på andra sidan af fol. 71. Denna lag är delad i 237 med Arabiska siffror i brädden nummererade capitel, som hafva röda begynnelsebokstäfver och äro försedda med rubriker. Indelning i böcker finnes ej; men capp. 84 (här 87) och 131 (här 138) äro prydda med stora blå begynnelsebokstäfver, lika den i lagbokens början, hvarigenom 3 afdelningar äro på visst sätt utmärkta. Cap. 13 förbigås; efter cap. 147 följa Add. B. 2-4; capp. 158-196 förekomma i nästan samma ordning som i cod. 13; likasom i nämnde codex finnas här 2 capitel som svara mot cap. 199 i texten, ehuru af olika lydelse⁸). Texten är i början temligen korrekt och öfverensstämmande med cod. 12, men blir mot slutet mera afvikande och närmast öfverensstämmande med cod. 13. Efter Skånelagens slut läsas foll. 121 o. följ. i sammanhang dermed, och nummererade såsom capp. 238-241, I Add. B. 5-7, samt ett stycke: *Usl brydiæ skilies meth iord drotten* &c., hvilket efter denna handskrift är tryckt i I Add. J (sidd. 237, 238). Fol. 123 börjas Jutska lagen, efter hvars slut fol. 186 följer gårdsrätten, och på andra sidan af fol. 190 af en något yngre hand samma stycke, som utgör det sista af de nyssnämnda tilläggen vid Skånelagen (Add. J), här försedt med en öfverskrift, som hörer till kyrkrätten, och genom ett uppenbart mistag blifvit satt i förbindelse med detta stycke⁹). Fol. 191 börjas den yngre Selandslagen, och fol. 270 Visby sjörätt på Plattyska. — Med 30a har jag betecknat de fol. 69 förekommande I Add. B. 2-7, då här finnas olikheter med de i Skånelagens text (efter cap. 147) och efter dess slut införda motsvarande capitlen; äfvensom det nyssnämnda Add. J, sådant det på det senare stället (fol. 190) lyder.

31. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergaments- och papperscodex i 4:o, sign. C 66, är beskrifven i företalet till Södermannalagen sid. XXXIV. I början af boken finnes en del af Arfboken, I. 1-59, eller så mycket som svarar mot de 20 första capitlen i den äldre Selandslagen. Fol. 26 börjas, härmed sammanhängande och utan någon öfverskrift, Skånelagen, hvilken, likasom det öfriga i denna bok, är skrifven i slutet af 15:de århundradet. Denna lag är delad i 4 afdelningar, som endast utmärkas genom de i början af hvar del skrifna förteckningar på capitlens innehåll; förteckningen till första afdelningen sammanhänger med den öfver capitlen i den del af Arfboken, som föregår Skånelagen. Texten i Skånelagen öfverensstämmer i början med cod. 24, men sedan har emellanåt en annan handskrift varit följd, som liknat cod. 14. Efter cap. 147 följa Add. B. 2-4; cap. 164 förbigås; vid cap. 207 är fogadt Add. E. 2. Ett stycke af fol. 56 är bortrifvet, hvarigenom capp. 89-91 blifvit stympade. Emellan foll. 39 och 40 saknas 2 blad; emellan foll. 65 och 66 äro

6) Se not. 59 sid. 455.

7) Jfr. not. 5 sid. XXIV ofvanför.

8) Jfr. not. 46 sid. 151; not. 37 s. 186.

9) Se not. 9 sid. 237.

11 blad bortrifna, och emellan foll. 89 och 90 är ett blad bortskuret; sålunda har slutet af cap. 56 jämte de följande 4 capitlen och största delen af cap. 61 gått förlorade, och likaså en del af cap. 119 jämte det följande intill orden *ath han ør sander &c.*, cap. 143, samt en del af cap. 210 tillika med de följande 3 capitlen och början af 214¹⁰⁾. Efter Skånelagens slut fol. 97 följer en innehållsförteckning till de nästföljande 31 bladen, och derefter i ett sammanhang, utan särskilda öfverskrifter, fol. 98 I. Add. B. 5, fol. 99 I. Add. B. 6, 7, fol. 100 I. Add. F. 1, fol. 101 *Gør noget man vid annan handran &c.* (ett utdrag af Arfb. II. 14), och derefter fortsättning af Arfboken från fol. 26, eller I. 60 och hela andra afdelningen. Fol. 121 K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3) och, i sammanhang dermed, fol. 127 *Thette haffuer och konning giffuet &c.*¹¹⁾; fol. 129 Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), hvilken här är ställd till alla Danmarks inbyggare; fol. 132 Södermannalagens Kyrkbalk öfversatt på Danska; fol. 146 Skånska stadsrätten, som har rubrik *Bierckø Ræth*, och liknar cod. 14, samt har efter capp. 7 och 23 samma tillägg som den¹²⁾; fol. 159 gårdsrätten; fol. 163 Skånska kyrkrätten i 22 capitel, liknande cod. 9; fol. 171 Eriks och Margaretas fiskeristadga (V. 5), der cap. 31 förbigås; fol. 179 Skanerlog (V. 7) med rubrik: *Nar frid i haffne suer*. Foll. 181 o. följ. innehålla, med något finare stil, men skrifna af samma hand som det föregående, Christian I:s privilegier för städerna i Skåne af 1481¹³⁾, ett Hans's bref gifvet annan dag pingst 1491, och samme Konungs handfästning (1483)¹⁴⁾, hvaraf dock slutet fattas.

32. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex i skinnband, sign. B 78, har 120 blad af 8½ tums höjd och 5½ tums bredd. På ett blad i början af boken har *J. Jffuerßen* anteknat att han år 1639 köpt denna bok i Malmö. Foll. 1-9 läses en innehållsförteckning, skrifven af samma hand som Skånelagen och det öfriga i boken, i slutet af 15:de århundradet. Skånelagen börjas fol. 10 med en stor begynnelsebokstaf, som blifvit bortklippt; denna lag har 229 onummererade capitel, som utmärkas med omväxlande blå eller röda begynnelsebokstäfver, men sällan börjas på ny rad; indelning i böcker finnes ej. Texten öfverensstämmer med cod. 9, och i synnerhet med codd. 16 och 17, dock utan att vara afskrifven efter någondera. Likasom i nämnda handskrifter följer här cap. 20 efter 35; samma språng som i dem, förekommer här i cap. 68; samma tillägg finnas vid capp. 91, 133, 147 och 207; capp. 209-213 förekomma i samma ordning som i cod. 5. Efter Skånelagens slut fol. 55 följa i sammanhang dermed I. Add. B. 6, 7. Fol. 56 börjas K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2); fol. 58 *Thettæ hawer konningh*

10) Se not. 32 sid. 44; not. 59 s. 48; not. 42 s. 109; not. 53 s. 136; not. 61 s. 193; not. 53 s. 197.

11) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

12) Jfr. angående K. Anchers oriktiga upgift om några capitel af stadsrätten i denna

handskrift, hvad som framdeles anföres vid cod. 36.

13) Tryckta i *Nye Danske Magazin*, II. sidd. 125-127.

14) Se *Regesta diplom.* N:r 4739.

*jeth &c.*¹⁾; fol. 59 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3) med samma tillägg som i cod. 9; fol. 63 Vitherlagsrätten; fol. 65 *De crimine lese maiestatis*²⁾; fol. 66 Eriks förordning i Nyborg 1282 på Latin³⁾; fol. 68 Eriks bref till Bara härad på Latin (V. 4); fol. 69 Arfboken; fol. 97 Skånska stadsrätten i 31 capitel, med rubrik *köpstade bierk*; här förbigås cap. 55; fol. 103 Skånska kyrkrätten med rubrik *Kyrkø retthin*; här saknas epilogen; fol. 108 Eriks af Pommern privilegier för Landskrona af 1415⁴⁾; fol. 112 Eriks och Margaretas fiskeristadga (V. 5); fol. 117 gårdsrätten, som här kallas *slotz logh*; samt fol. 120 I. Add. F. 1.

33. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i skinnband, sign. Nr 3137 i 4:o af gamla Kongl. samlingen, är förut beskrifven i företalet till Södermannalagen sidd. XXXIV, XXXV. I början af boken finnas antekningar ur Canoniska lagen; foll. 27 o. följ. innehålla Jutska lagen på Latin och Danska med Biskop Knuts glossor; fol. 183 börjas Thord Degns artiklar; fol. 201 den äldre Selandslagen; fol. 246 Seländska kyrkrätten; fol. 250 yngre Selandslagen, efter hvars slut fol. 338 följa åtskilliga stadgar, hvaribland fol. 372 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2). Fol. 381 börjas Skånelagen, som, enligt antekning fol. 428, är skriven år 1499 *In castro hamerensi* (Hammershuus) på Bornholm af *Johannes martinj doctor et monachus in sora*. Skånelagen, som är delad i 5 böcker, öfverensstämmer med cod. 9 &c., i synnerhet med cod. 32, efter hvilken den dock ej är afskrifven; mot slutet synes emellanåt en annan handskrift hafva varit följd, som liknat cod. 38. Cap. 20 följer här efter 35; i cap. 68 förekommer samma språng som i cod. 9 &c.; efter capp. 91, 133, 147 och 207 följa de vanliga tilläggen; cap. 204 är skrivet två gånger. Efter Skånelagens slut fol. 427 följa I. Add. B. 6, 7 och F. 1, samt den förutnämnda antekningen. Derpå följa några smärre antekningar. Fol. 432 börjas Skånska stadsrätten, som har 60 capitel, och på många ställen afviker från den vanliga texten. Efter cap. 9 följa två capitel, som efter denna handskrift äro aftryckta i IV. Add. B. 1, 2 (sid. 431); capp. 31-34 hafva här, förenade till ett capitel, fått plats efter cap. 36; capp. 55-57 hafva deremot blifvit flyttade framför cap. 38; midt i cap. 57 inskjutas 4 capitel, som efter denna handskrift äro aftryckta i IV. Add. B. 3-6 (sidd. 431-433), och efter det sista stycket af cap. 57 följer det capitel som, äfven efter denna handskrift aftryckt, läses i IV. Add. B. 7 (sid. 433). Med denne codex, hvad stadsrätten beträffar, äro de handskrifter beslätade, som i det följande uptagas under Nr 34, 39, 40, 42a, 45, 46 och 61. — Fol. 438 börjas, med öfverskrift: *Privilegium C Regis ciuitatibus dacis concessum*, K. Christoffers privilegier för Köpenhamn af 1443⁵⁾; fol. 450 Christian I:s handfästning, med det oriktiga årtalet 1440 i stället för 1448, samt gårdsrätten, och, efter

1) Jfr. not. 5 sid. XXIV ofvanför.

2) Jfr. sid. XXIX ofvanför.

3) Jfr. not. 7 sid. XXIV ofvanför.

4) Se K. Rosenvinge, *Gamle Danske Lov*, V. sidd. 84 o. följ.

5) Se K. Rosenvinge, *anf. st.* sidd. 145 o. följ.

några smärre anteckningar, fol. 456 Södermannalagens Kyrkbalk öfversatt på Danska. Foll. 466-610 innehålla K. Magnus Erikssons Landslag på Svenska, vid hvars slut den förutnämnde munken Johannes Martini anteknat att han skrivit dessa *leges Sancti Erics Regis Suecie* år 1509 *In curia archiepiscopi Lundensis dicta fflygingæ* (Fliinge).

34. En Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. Nr 28 i Arne-Magneanska samlingen, är förut beskrifven i företalet till Visby sjörätt sidd. LVIII, LIX. Foll. 117-122 innehålla Skånska stadsrätten i 46 capitel, skrifven i senare hälften af 15:de århundradet. Texten öfverensstämmer med föregående cod. 33, och har samma tillägg som den, men capp. 31-34 och 38-54, som der fått förändrad plats, förbigås här. Bland det som i bokens slut är af senare händer tillagdt, läses foll. 173 o. följ. Svenske Konungarne Magni och Eriks år 1340 (*in vigilia Petri et Pauli*) och 1356 (*dominica proxima ante festum omnium sanctorum*) Skåningarne gifna privilegier.

35. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o, sign. C 76, har 192 blad i pergamentsband. Innantill på främre permen läses namnet *Jens Rossengardh*, och på sista bladet har *Fru margrete Jenns Rossengaardz* (enka) tillkännagifvit sig vara bokens egarinna. I början finnes den äldre Selandslagen, skrifven af samma hand som det öfriga i denna bok, enligt anteckning fol. 181, år 1465 af *Petrus Jacobi*; efter Selandslagen följa åtskilliga tillägg, hvaribland fol. 57 Seländska kyrkrätten. Fol. 75 börjas yngre Selandslagen, efter hvars slut följer fol. 182 gårdsrätten och derefter Skånska stadsrätten, som uptager foll. 186-191. Här finnas ej capp. 55 o. följ.; och ehuru efter stadsrättens slut en mängd blad blifvit bortskurna, kan man dock deraf, att det som här finnes af stadsrätten slutas midt på en sida, sluta att capp. 55 o. följ. här, likasom i cod. 11 och flera yngre handskrifter, icke varit skrifna⁶).

En i 18:de århundradet gjord afskrift af stadsrätten i denne codex finnes på lösa blad i det förut (sid. XXXVII) omtalade häftet Nr 556 i 4:o af Kallska samlingen i Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn. I brädden äro varianter ur några andra handskrifter anteknade af K. Ancher, af hvars hand här äfven finnes på ett särskildt blad afskrift af stycket *Ræt i skanæ* efter nästföljande cod. 36, med några i brädden anteknade varianter ur de motsvarande capitlen af stadsrätten i cod. 31.

36. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig pergamentscodex i skinnband, sign. C 67, har 132 blad af 7 tums höjd och 5½ tums bredd. På första bladet läsas namnen *Jörgen Marswin* och *GREGORIUS BRYSKÉ*, jämte en anteckning om mynt m. m. Andra sidan af samma blad uptages af ett måladt vapen. Fol. 2 börjas den äldre Selandslagen, skrifven af samma hand som

6) Denna handskrift anföres oriktigt, i stället för C 66, af K. Ancher i företalet till *Lovhist.* andra bandet; jfr. hvad vid nästföljande cod. 36 härom säges.

det öfriga af denna bok, i senare hälften af 15:de århundradet; fol. 35 Seländska kyrkrätten; fol. 38 den yngre Selandslagen; vid slutet af första boken fol. 53 är tillagdt: *Thetta haffuer konung giffuet &c.*⁷⁾ Fol. 112 börjas Skånska stadsrätten, med rubrik: *Thetta ær then ræt &c.* Här finnes ingen indelning i capitel, men i capp. 24, 27 och 35, hvilka börjas med orden *Thetta ær ræt* eller *Thetta ær Lundæ ræt*, äro de första orden gjorda till rubriker, hvarefter följer en stor målad begynnelsebokstaf⁸⁾. I capp. 18, 19 förekomma små tillägg. Stadsrätten slutas med cap. 54, fol. 116; derefter följer första stycket af I. Add. F. 1⁹⁾, skrifvet med rödt bläck; ett utdrag af cap. 1 i K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2); samt, under rubrik *Ræt j skanæ*, ett stycke: *Konung æller biscop &c.*, hvilket är sammansatt af två med hvarannan i intet sammanhang stående delar, af hvilka den första är hämtad ur Skånska stadsrätten capp. 55-57 (hvilka capitel, enligt hvad nyss blifvit anmärkt, icke finnas i den afskrift af stadsrätten, som förekommer i det föregående af denna handskrift)¹⁰⁾, och den senare till största delen igenfinnes i Arfboken II. 3. Ehuru detta stycke tydligen tillkommit genom en tillfällig sammansättning af två anteckningar ur de nämnda källorna, och icke förtjenar synnerlig upmärksamhet, har jag dock trott mig böra, efter denna handskrift, aftrycka det i V. 9¹¹⁾. Fol. 117 börjas K. Eriks förordning för Skåne af 1284, med rubrik *Thennæ logh &c.*; cap. 14 har här fått sin plats näst ef-

7) Jfr. not. 5 sid. XXIV ofvanför.

8) Jfr. not. 9 sid. XXV ofvanför.

9) Jfr. nott. 2, 13 sid. 232.

10) I slutet af det ur stadsrätten afskrifna stycket har ett ord (*brister*) råkat medfölja, som icke hörer till den här afskrifna delen af cap. 57, hvilken slutas med ordet *aasökn*, utan till början af den i detta excerpt förbigångna delen af capitlet: *bryster at ther ær ey &c.* Jfr. not. 4 sid. 499.

11) Deraf, att detta stycke innehåller några capitel af Skånska stadsrätten, drager K. Ancher, i företalet till sin *Lovhistorie II*. Del., den slutsats, att dessa capitel, "i sær de to Artikler om Pant og Giæld, icke henhöre egentlig till Birke-Retten, omendskiönt de föres derhen i de fleste Haandskrifter, men at de i Förstningen have været en Lov for sig selv". Man skulle med lika rätt kunna sluta att det här afskrifna capitlet af Arfboken ursprungligen icke funnits i Arfboken (eller den äldre Selandslagen), utan utgjort en särskild lag tillsammans med det förutnämnda stycket af stadsrätten. Utan tvifvel hafva capp. 55-57 af stadsrätten här blifvit särskildt af-

skrifna af den anledning, att skrifvaren i en annan handskrift af stadsrätten funnit dessa capitel, hvilka saknats i den handskrift som han vid stadsrättens afskrifvande i det föregående hade följt. Att nämnda capitel i stadsrätten äro senare tillägg, är, såsom framdeles skall visas, af andra skäl sannolikt; men att från yngre afskrifvares tillfälliga excerpter ur äldre lagar draga slutsatser i afseende på dessas ursprungliga beskaffenhet, är ett uppenbart oriktigt förfarande, som ej kan annat än åstadkomma oreda. — På samma ställe i företalet upgifver Ancher att ifrågavarande stycke äfven finnes i C 76 (i Kongl. Bibliotheket i Stockholm, eller nästföregående cod. 35). Att här menas C 66 (N:r 31 i denna förteckning), synes af de varianter, hvilka Ancher i *Lovhist. II*. s. 566 anför; men icke heller i sistnämnda handskrift finnes ifrågavarande sammansättning, utan blott de till stadsrätten hörande capitlen finnas der (foll. 158, 159) på samma plats der de vanligen finnas i handskrifter af stadsrätten; hvarför ock de af Ancher ur C 66 anförda varianter (hvaribland förekommer *hemdh giæld*, orätt läst

ter cap. 8. Fol. 119 börjas, med rubrik *Gesta danorum*, en Dansk chrönika, som slutar med K. Erik Menved i början af 14:de århundradet. Foll. 131, 132 innehålla en Dansk Konungalängd, hvilken likaledes slutar med nämnde Konung.

37. En Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig pergamentscodex, sign. N:r 3 i 4:o af Arne-Magneanska samlingen, har 64 blad af 8 $\frac{1}{8}$ tums höjd och 6 tums bredd, bundna i pergamentsband. Foll. 1-47 innehålla Jutska lagen, skrifven i senare hälften af 15:de århundradet. Derefter följa åtskilliga af samma hand skrifna stadgar, af hvilka den yngsta är af år 1454; deribland förekommer fol. 59 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), dock endast cap. 1, och icke heller det fullständigt¹⁾; mera deraf har här icke varit skrifvet, ty på samma sida der detta slutar, börjas en annan stadga.

38. En Universitets-Bibliotheket i Lund tillhörig papperscodex i 12:o, sign. J. 4:o 53, har, utom rena blad i början och slutet, 88 blad i Franskt band, på hvars rygg läses titlen: *Kong Waldemars Lov 1141*. Boken har tillhört Conferensrådet och Professorn i Köpenhamn J. L. A. Kolderup-Rosenvinge, hvars namn, jämte en af honom gjord antekning om bokens innehåll, läses på det första af de rena bladen i början. Fol. 1 innehåller ett utdrag af cap. 1 i K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), skrifvet, likasom tilläggen efteråt, af samma hand som Skånelagen, i senare hälften af 15:de århundradet. Denna lag är här delad i 8 böcker, hvilka dock endast utmärkas genom förteckning på capitlen i början af hvardera. På andra sidan af fol. 1 börjas Skånelagen med förteckningen till första afdelningen. Här förbigås capp. 59 och 185; likaså cap. 141 utom de sista raderna, hvilka här, likasom i många yngre handskrifter, i ett särskildt capitel följa efter cap. 143. Efter cap. 147 följa Add. B. 2-4, och efter cap. 22 tilläggas 2 capitel, som efter denna handskrift äro tryckta i I. Add. K (sid. 238). Cap. 186 delas i två, af hvilka det senare följer efter cap. 189²⁾. Efter Skånelagens slut fol. 69 följa, i sammanhang dermed, I. Add. B. 5-7 och F. 1. Fol. 71 börjas Skånska kyrkrätten, der, efter öfverskriften: *Thette ær &c.*, följer förteckning på capitlen; fol. 77 I. Add. C; fol. 79 Skånska stadsrätten, som här i öfverskriften kallas *kirke ræt* genom skriffel för *birke ræt*. Fol. 87 börjas gårdsrätten, hvaraf slutet fattas. Texten i denna handskrift är på många ställen vanställd af fel, men annars icke afvikande.

39. En Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 25 af Arne-Magneanska samlingen, är förut beskrifven i företalet till

i stället för *houidh giæld*) endast höra till de nämnda capitlen i stadsrätten. Hvad Ancher ytterligare upgifver, att "*paa begge Steder* (nemligen i båda handskrifterna, C 67 och 66) *anföres först Birke-Retten* (d. ä. Skånska stadsrätten) *uden dette Tillæg, noget efter disse Artikler under Navn af*

Ræt i Skanæ", är således, hvad C 66 beträffar, aldeles ogrundadt. Detta exempel visar tillräckligen att Anchers upgifter om handskrifter äro lika opålitliga som hans på dessas beskaffenhet grundade slutsatser.

1) Se not. 90 sid. 443.
2) Jfr. not. 32 sid. 176.

Visby sjörätt sidd. LXXXIII, LXXXIV. Foll. 115 - 119 innehålla Skånska stadsrätten, skriven i slutet af 15:de århundradet. Stadsrätten är delad i 47 capitel, hvilka till största delen börjas med ordet *Jtem*, och öfverensstämmer med cod. 34; här finnas samma tillägg som i nämnda handskrift, och de capitel som der äro uteslutna, finnas icke heller här.

40. En Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig pergamentscodex, sign. N:r 27 i 8:o af Arne-Magneanska samlingen, har 34 blad af 5 $\frac{1}{4}$ tums höjd och 4 $\frac{3}{4}$ tums bredd. Denne i slutet af 15:de århundradet skrifne codex börjar med en år 1446 på Lolland gjord stadga (det så kallade *Lollands Vilkaar*)³⁾; fol. 4 innehåller en K. Christian I:s stadga för samma ö, gifven thorsdagen efter Evangelisten Matthei dag 1460; fol. 5 börjas Skånska stadsrätten, fol. 11 K. Christoffers stadsrätt af år 1443, och fol. 28 gårdsrätten; sista bladet är obegagnadt. Stadsrätten, som är delad i 49 capitel, hvilka börjas på ny rad och stundom med *Jtem*, öfverensstämmer med föregående cod. 39, äfven hvad tillägg och uteslutna capitel beträffar, men ingendera är afskrift af den andra.

En i 18:de århundradet gjord afskrift af stadsrätten i denne codex finnes i det förut (sid. XXXVII) omtalade häftet, N:r 556 i 4:o af Kallska samlingen i Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn. K. Ancher har på första bladet anteknat att afskriften är gjord efter detta original, och äfven i brädden anmärkt varianter ur några andra handskrifter.

41. G. Gemens edition af Skånelagen, tryckt i Köpenhamn år 1505, beskrives i andra afdelningen af detta företal, men bör äfven här uptagas, emedan den af utgifvaren följda handskrift är okänd, och därför den tryckta texten måst behandlas såsom en handskrift, så att de der förekommande varianter blifvit anmärkta. Deremot finnas tre mig bekanta handskrifter, hvilka ej äro annat än afskrifter af 1505 års edition, och därför ej förtjenat vidare upmärksamhet. Dessa äro

a) En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 1980 af Thottska samlingen, har 150 blad i skinnband, utanpå hvilket är tryckt *S. N. K. 1581*. Första bladet innehåller, med rödt bläck skriven, titlen: *Skonske loug Skift y xvij böger oc huer &c.* lika med titlen i Gemens tryckta edition; hvarefter en senare hand med svart bläck tillagt: *Skreffuit y köbenhaffn anno 1581*. I slutet är af skrifvaren egenhändigt med rödt bläck anteknad: *Trycktt tilförn y Kiöbenhaffn a° 1505 der efter skriffuitt anno 1581 Amen*. Att denna handskrift, såsom sistnämnda antekning tillkännagifver, är en afskrift af Gemens edition, visar sig ock vid jämförelse emellan handskriften och tryckta editionen. De i båda efter Skånelagens slut följande tilläggen äro de samma.

b) En Vexiö Gymnasii-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 80, har 119 sidor i välskt band. I slutet af denne i början af 18:de århundradet

3) Jfr. K. Anchers *Jurid. Skrifter*, I. sidd. 823 - 826.

skrifne codex är med bläck afteknadt det märke eller vapen, som finnes i slutet af Gemens edition af Skånelagen, och derunder läsas samma ord: *Tryckt &c.*, som i nämnda edition. Här af ensamt kan väl ej med visshet slutas att denna handskrift är en afskrift af Gemens edition, hvilket icke heller på något annat ställe uttryckligen tillkännagifves; men genom jämförelse med nämnda edition blir det dock alldeles uppenbart att förhållandet är sådant. Det första bladet af tryckta editionen är här förbigånget, så att afskriften börjar med företalet. Så väl förteckningarne på capitlen och dessas öfverskrifter som sjelfva texten äro alldeles öfverensstämmande med Gemens edition, endast med undantag af tillkomna nya fel och andra i mindre noggranna afskrifter vanliga smärre afvikelser. Äfven de efter Skånelagens slut följande tillägg äro alldeles de samma som i den tryckta editionen.

c) En Engeströmska Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o har 321 blad i pergamentsband. Foll. 1-200 innehålla Skånelagen jämte alla de tillägg som finnas i Gemens edition, alltsamman afskrifvet derifrån, dock sannolikt ej omedelbarligen, utan efter en annan afskrift; ty bland de här förekommande fel finnas många, som ej kunna förklaras annorlunda än genom otydliga ställen i originalet, hvilka afskrifvaren ej kunnat läsa. Hvad Gemens edition på första bladet innehåller, är här; likasom i den näst förut under b) anförda afskriften, förbigånget; men här är icke, såsom i nämnda afskrift, i slutet afritadt Gemens märke, eller upgiften om originalets tryckningsort; likväl är icke ringaste tvifvel derom, att denna afskrift, ehuru först i andra ledet, härstammar från Gemens edition. Det öfriga i denna bok är skrifvet af samma hand som det föregående. Foll. 201-214 innehålla Skånska kyrkrätten, hvilken ej är afskrifven efter Gemens edition, och därför uptages under N:r 131 i denna förteckning. Fol. 215 o. följ. innehålla K. Christoffers och Hans's allmänna stadsrätter och ett alphabetiskt register.

42. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 3124 af gamla Kongl. samlingen, är förut beskrifven i företalet till Södermannalagen sidd. XXXVI o. följ., der det blifvit anmärkt att denna handskrift tillhört Rostgaardiska biblioteket, som såldes på auktion år 1726. Att den sedermera tillhört Fr. Chr. Sevel, och är den samma som i den förut (sid. XXXI) nämnda katalogen öfver hans efterlemnade bibliotek sidd. 108-111 beskrifves under N:r 38 bland qvarter, är otvifvelaktigt, ehuru den annars mycket omständliga beskrifningen alldeles förbigår allt hvad som finnes i handskriften efter Skånelagens slut intill kyrkrättens början fol. 124. Skånelagen och de närmast derefter följande tilläggen till och med fol. 145, äro skrifna samtidigt i början af 16:de århundradet; det öfriga i denna bok är skrifvet senare, men dock i förra hälften af samma århundrade, och till en del af samma hand som Skånelagen, ehuru med mera vårdslös stil⁴⁾. Här finnes i

4) Hit hör den Danska öfversättningen af Södermannalagens Kyrkbalk, som läses foll. 206 o. följ. Att jag i ofvannämnda företal

ej kunde antaga att denna handskrift är äldre än från senare hälften af 16:de århundradet, dertill var orsaken den, att Kyrkbalk-

början ett register; Skånelagen, som börjas fol. 11, är delad i 227 capitel, hvilka äro utmärkta med större röda begynnelsebokstäfver, men sällan börjas på ny rad; indelning i böcker finnes här icke. Texten öfverensstämmer med cod. 9 &c., och i synnerhet med cod. 32, så att om denna handskrift gäller alldeles det samma som är anmärkt vid cod. 32; endast det är här att tillägga, att vid cap. 145 är häftad en lapp, som innehåller Add. H. 2, senare skrifvet, men af samma hand. Efter Skånelagens slut följa foll. 70-145 I. Add. B. 6, 7 och alla de öfriga tillägg som finnas i cod. 32, och således äfven Skånska stadsrätten i 30 capitel, och kyrkrätten m. m.; äfven detta öfverensstämmer med nämnde codex. De här foll. 146 o. följ. senare skrifna tillägg af Danska Konungabref m. m. finnas deremot ej i nämnde codex. Bland det som här är skrifvet af en annan hand än Skånelagen, förekommer å nyo Skånska kyrkrätten och efter dess slut I. Add. B. 6, 7, samt Skånska stadsrätten, här delad i 44 capitel; kyrkrätten, som läses foll. 251-254, är, såsom på en vidhäftad papperslapp är anmärkt, afskrifven efter Arne-Magneanska handskriften Nr 37 i 4:o, eller cod. 3 i denna förteckning, vid hvilken ifrågavarande afskrift är omtalad under a)⁵). Stadsrätten, som läses foll. 257-261, öfverensstämmer i allmänhet med codd. 39 och 40, äfven i afseende på tillägg och uteslutna capitel, dock närmar den sig på några ställen mera till cod. 33. Jag har betecknat den senare afskriften af stadsrätten, äfvensom af I. Add. B. 6, 7, med 42a.

43. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. Nr 3132 af gamla Kongl. samlingen, har 148 blad i skinnband. I början finnes K. Christoffers stadsrätt af 1443, skrifven, enligt antekning fol. 16, i Kallundborg år 1489 *per manus nicolai michaelis dicti Jmde.* Fol. 17 börjas den yngre Selandslagen, vid hvars slut fol. 126 är anteknadt att den är skrifven år 1484 af nämnde man, som här upgifver sig vara *minister ecclesie alvnde.* Derefter följa åtskilliga stadgar af samma hand, och slutligen foll. 147, 148 Skånska stadsrätten, skrifven i början af 16:de århundradet. Häraf äro dock endast de 11 första capitlen (här delade i 14 capitel) i behåll; vid cap. 9 finnas samma tillägg som i codd. 39 och 40, med hvilka handskrifter det som här finnes af stadsrätten också i öfrigt närmast öfverensstämmer. I slutet af boken äro 10 blad bortrifna, hvilka torde hafva innehållit fortsättningen. Capitlen börjas på ny rad, hafva stora röda begynnelsebokstäfver och rubriker; men på sista sidan, som innehåller 4 capitel, skrifna af en annan

ken syntes mig vara skrifven af en man, som, enligt en antekning i en Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig handskrift (B 37), lefde ännu år 1590. Men då jag numera haft tillfälle att noga jämföra stilen i nu ifrågavarande handskrift, hvilken jag fått låna till Lund, med nämnda antekning, har jag funnit att den Köpenhamnska handskriften ej är af samma hand som antek-

ningen; hvadan intet hinder är att tillägga handskriften den nu antagna ålder, för hvilken både stilen och handskriftens öfriga beskaffenhet vitnar. Häraf följer ock att afskriften af SML:s Kyrkbalk i denne codex bör föras till förra hälften af 16:de århundradet.

5) Se sidd. XVI, XVII.

hand än det föregående, är rum lemnadt öppet för begynnelsebokstäfver och rubriker, hvilka dock ej blifvit tillsatta.

44. Den i Thurahs *Beskrivelse over Bornholm*, Köpenhamn 1756, sidd. 165-170 tryckta text af Skånska stadsrätten, hvarom skall talas i andra afdelningen af detta företal, måste äfven här uptagas, af enahanda skäl som vid Nr: 41 är anfördt.

45. En Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig pergaments- och papperscodex i 8:o, sign. Nr: 22 af Arne-Magneanska samlingen, är förut beskrifven i företalet till Visby sjörätt sidd. LIX, LX. Foll. 171-177, som äro af papper, innehålla Skånska stadsrätten i 44 capitel, skrifven i början af 16:de århundradet, och öfverensstämmande, äfven i afseende på tillägg och uteslutna capitel, med codd. 39, 40 &c., i synnerhet med cod. 40.

I den i företalet till Visby sjörätt omtalade afskrift af denne codex, hvilken förvaras i Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn, finnes äfven Skånska stadsrätten.

46. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. Nr: 1992 af Thottska samlingen, är förut beskrifven i företalet till Visby sjörätt sid. LXXXIV. Foll. 100-105 innehålla Skånska stadsrätten, skrifven, likasom det öfriga af denna handskrift, år 1520. Stadsrätten har 48 capitel, som börjas på ny rad, merendels med *Jtem*, och öfverensstämmar, äfven i afseende på tillägg och uteslutna capitel, med cod. 39 &c.

47. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o, sign. C 54, har 289 blad i skinnband. I början af boken, som innehåller Jutska lagen, äro pergamentsblad inblandade, af hvilka det sista är fol. 70. Utom den nämnda lagen finnas här äfven båda Selandslagarne och en mängd Danska förordningar, skrifna af åtskilliga händer i slutet af 15:de och början af 16:de århundradet. Efter Seländska kyrkrätten, som läses foll. 126-129, följer foll. 130-132 af en annan yngre hand från början af 16:de århundradet, Skånska kyrkrätten på Latin. Ofvanför är med rödt bläck skrifvet *kirke loghen*, af samma hand som tillsatt de röda begynnelsebokstäfverna i capitlet; af en något yngre hand är tillsatt öfverskriften *ius ecclesiasticum*. Denna kyrkrätt är delad i 17 capitel, hvilka börjas på ny rad och hafva röda begynnelsebokstäfver, men hvarken äro nummererade eller hafva öfverskrifter⁶). Här finnes, likasom i cod. 19, hvarken öfverskriften *Thættæ ær ræt* &c. eller epilogen. Sista capitlet har ett tillägg om något som skulle förklaras på följande bladet, men detta är bortskuret⁷); att här syftas på Andreas Sunessons *statuta synodalia*, hvilka således i denna handskrift, likasom i cod. 19, följt efter den Latinska öfversättningen af kyrkrätten, synes af det derpå följande bladet (133), hvilket innehåller fortsättning af nämnda *statuta*, från orden *committunt, videlicet quod pater* &c.⁸). Denna text är så olik den, som finnes i cod. 19, att

6) Endast cap. 16 har rubrik.

7) Jfr. not. 23 sid. 395.

8) Se cap. *De enormi incestu* hos K. Ancher, *Lovhist.*, II. sid. 527.

varianter ej kunnat anföras i noter; men jag har ansett den förtjena att särskildt aftryckas. Man skulle kunna tro att den Latinska texten, hvilken finnes i sammanhang med Selandslagarne och är tillagd näst efter Seländska kyrkrätten, är en öfversättning af Seländska och ej af Skånska kyrkrätten. Ehuru dessa båda kyrkrätter äro så öfverensstämmande, att det i afseende på en Latinsk öfversättning, som ej strängt håller sig vid orden, kunde synas vara föga magtpåliggande hvilkendera öfversättaren haft för sig, må dock anmärkas att ifrågavarande Latinska text uppenbarligen innehåller samma öfversättning som läses i cod. 19, och endast genom afvikelser, utslutningar och tillägg skiljer sig derifrån, så att, då här icke äro två särskilda öfversättningar, fråga icke heller kan uppstå om två särskilda Danska originaler, af hvilka det ena skulle hafva innehållit Skånska och det andra Seländska kyrkrätten. I de verkliga ehuru obetydliga skiljaktigheter som finnas emellan dessa kyrkrätter, såsom i cap. 1, 3, 4 af Skånska kyrkrätten, öfverensstämma båda Latinska texterna med den Skånska, hvilken således tydligen ligger till grund för öfversättningen. Den betydligaste olikheten emellan båda Latinska texterna består deri att järnbörd, som förekommer i Skånska kyrkrätten capp. 7, 11, 13 och 14, äfven omtalas i den Latinska texten i cod. 19 på de motsvarande ställena i capp. 9, 13, 15 och 19, men dessa ställen äro ändrade eller utslutna i cod. 47, så att järnbörd här ej nämnes; hvilken ändring här tydligen blifvit gjord därför, att järnbörd ej förekommer i Seländska kyrkrätten, vidare än att i början af det mot cap. 13 i Skånska kyrkrätten svarande capitlet af den Seländska, ordet *skra* kvarstår, fastän i det följande af capitlet stadgandet om järnbörd är ändradt till nämnd; ett tydligt bevis derpå, att äfven Seländska kyrkrätten i de äldsta handskrifterna innehållit stadganden om järnbörd, fastän de ej finnas i de nu i behåll varande handskrifterna, så vidt af de bristfälliga editioner af denna kyrkrätt som hittills finnas, kan slutas. Den nämnda ändringen i den nu ifrågavarande handskriften gör det emedlertid ej i ringaste mån tvifvelaktigt, att för den Latinska öfversättning, som finnes i båda de nämnda handskrifterna, Skånska och ej Seländska kyrkrätten ligger till grund.

48. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o, sign. B 88, har 298 blad i pergamentsband. Anteckningar foll. 201, 258 och 275 visa att denna bok är skriven i Malmö år 1524 af *Sueno laurentij*. Här finnes i början: *Thette haffuer och Konyngen giffuet &c.*⁹⁾, I. Add. B. 5-7 och F. 1; K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3) med rubrik *Thenne log &c.*; epilogen saknas. Fol. 11 börjas register till äldre Selandslagen; fol. 22 ett från Jutska lagen lånadt företal, med öfverskrift: *Valdemars Nye logh som hand satte anden gongh, skonske logh*; fol. 24 börjas Selandslagens text, med rubrik: *Her bvr̄s then rette siellens loff*; fol. 71 Seländska kyrkrätten; fol. 77 Skånska stadsrätten, som har 68 capitel; fol. 85 Eriks förordning gifven i Nyborg år 1282¹⁰⁾, hvilken här, likasom i codd. 12 och 30, har det oriktiga

9) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

10) Se not. 7 sid. XXIV ofvanför.

årtalet 1305; fol. 87 återigen Eriks förutnämnda förordning af 1284, men blott capp. 1, 2, 5, 6, 12, 8, 10, 11, och mycket felaktig, hvarför jag ej funnit de här förekommande skiljaktigheter förtjena anmärkas; fol. 90 återigen *Thette hamer och konyngen* &c.; fol. 91 återigen I. Add. B. 7; denna afskrift har jag, till skilnad från den förutnämnda, betecknat med 48a. Fol. 92 börjas Skånelagen, som har öfverskrift: *Valdemars gamle logh, Skane*, och är delad i 7 böcker. Här förbigås capp. 10, 12-15, 18, 23, 39, 48, 56, 67, 68, 154, 166, 169, 170, 172, 173, 177, 179, 190, 191, 193-197, 201, 212, 215, 218 och 222. Capp. 158-186, med undantag af de 7 förbigångna capitlen, förekomma här i samma ordning som i cod. 30¹¹⁾, med hvilken texten i närvarande handskrift, ehuru mycket vanställd af fel, för öfrigt närmast öfverensstämmer. Efter Skånelagens slut följa fol. 148 å nyo I. Add. B. 6, 7 (här betecknade med 48b), och fol. 149 I. Add. J. Fol. 151 börjas Jutska lagen, fol. 202 yngre Selandslagen, och fol. 258 gårdsrätten. Fol. 265 börjas återigen Skånska stadsrätten, som här är delad i 56 capitel och förbigår cap. 38; denna afskrift, hvilken jag betecknat med 48a, öfverensstämmer med cod. 13, och är ej mycket felaktig. I sammanhang med stadsrätten följer fol. 272 återigen I. Add. F. 1 (utmärkt med 48a), hvarefter fol. 273 följa åtskilliga smärre antekningar med öfverskrift *Nota bene*; fol. 274 I. Add. F. 2, 3. Foll. 276-297 innehålla K. Valdemars, Eriks och Christoffers privilegier för Malmö af 1360, 1415, 1440 och 1446; af sistnämnda stadga fattas dock slutet, derigenom att ett eller flera blad gått förlorade. Sista bladet innehåller de 7 sista raderna af ett Kongl. bref af 1449, samt början af Christian Is privilegier för Malmö, utan datum.

49. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i liten 4:o, sign. N:r 294 i 8:o af nya Kongl. samlingen, har 37 blad i pappband. I början läses Skånska kyrkrätten, med den vanliga öfverskriften, hvilken här är skrifven med rödt bläck; epilogen saknas. Foll. 14 o. följ. innehålla K. Christoffers allmänna stadsrätt. Denne codex är skrifven i förra hälften af 16:de århundradet.

50. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 3126 af gamla Kongl. samlingen, har 239 blad i skinnband. Enligt antekning på sista bladet har *laffwæ brade* år 1546 låtit skriva denna bok på sin gård *vyskyöllæ* (Vidsköfle i Skåne). Foll. 1-92 innehålla Skånelagen i 6 böcker, öfverensstämmande med cod. 27, efter hvilken den dock ej är afskrifven. Efter cap. 145 tillägges samma capitel ur Jutska lagen som i nämnde codex, och med samma öfverskrift som der. Vid Skånelagens slut fol. 92 läses: *Hær ær ændeligt* &c., likasom i nämnde codex, hvarefter Arfboken börjas fol. 93. Derefter följer fol. 133 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), hvilken äfven här kallas *hondfæstningh*, och, i sammanhang dermed, I. Add. F. 2 och stycket om stämning till Konungs ting (V. 8). Fol. 138 börjas register till Arfboken, och fol. 146 Eriks förordning för Skåne af 1284

11) Jfr. not. 46 sid. 151.

(V. 3), med öfverskrift *Thenne logh &c.*; här förbigås cap. 3. Fol. 150 läses I. Add. B. 7, och *Thette haffwer koningen &c.*¹⁾; fol. 152 I. Add. F. 1. Fol. 153 börjas Skånska kyrkrätten, med lika öfverskrift som i nämnde codex; fol. 162 K. Knuts förordning om dråp af 1200, här öfversatt på Danska; öfversättningen, som synes vara samtidig med denna handskrift, är ej sådan, att jag funnit den förtjena tryckas, i synnerhet som förordningens innehåll finnes uptaget i Skånelagens gamla Danska text. Fol. 165 Eriks förordning i Nyborg 1282, här på Danska med det rätta årtalet²⁾; foll. 169-232 innehålla det samma som finnes i förutnämnde cod. 27 foll. 178-248, men här alltsamman på Danska; fol. 233 läses en antekning om att *følgø gotzs tyll laæss*; fol. 234 börjas gårdsrätten, och fol. 238 följer en förmaning angående edgång.

51. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 3125 af gamla Kongl. samlingen, är förut beskrifven i företalet till Visby sjörätt sid. LXXXIX. Foll. 1-105 innehålla, med öfverskrift *LEX SCANIENSIS*, Andreas Sunessons Latinska bearbetning af Skånelagen, skrifven i medlet af 16:de århundradet af två olika händer, af hvilka den ena skrifvit de 78 första bladen, och den andra börjat med fol. 79 i cap. 103; dock hafva båda skrivarne troligen följt samma original. Texten har, naturligtvis för att likna den tryckta Danska texten, blifvit indelad i 17 böcker, hvilka ock, så vidt möjligt varit, blifvit gjorda motsvarande böckerna i Danska texten. Första boken innehåller capp. 1-5, 7, 9-13 i den af mig utgifna Latinska texten, men capp. 6, 8 följa efter cap. 13, och börja andra boken. Tredje boken börjas med cap. 18 i tryckta texten, 4:de med 26, 5:te med 43, 6:te med 69, 7:de med 85, 8:de med 100, 9:de med 102, 10:de med 114, 11:te med 116, 12:te med 122, 13:de med 126, 14:de med 131, 15:de med 133, 16:de med 136 och 17:de med 143. I början af hvar bok finnes en *Tabula* eller förteckning på capitlen. Dessa äro nummererade med Arabiska siffror i brädden, och hafva öfverskrifter med svart bläck, hvilka i allmänhet öfverensstämma med dem i cod. 3. Capp. 15 och 16 hafva bytt plats; cap. 116 är deladt i två, af hvilka det första innehåller det, som tryckta texten har i senare delen af capitlet³⁾. I slutet är tillagd en underrättelse om Andreas Sunesson, hvarvid hans graf i Lunds domkyrka omnämnes⁴⁾. Denna handskrift har en stor mängd fel, af hvilka så många öfverensstämma med cod. 3, att båda dessa

1) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

2) Den förekommer i flera förut omtalade handskrifter (codd. 12, 30, 48) på Danska med årtalet 1305.

3) Jfr. nott. 19, 28 sid. 334.

4) Jfr. not. 34 sid. 354, och not. 1 s. XIV ofvanför. Den i Suhms *Historie af Danmark*, IX. sid. 565, omtalade handskrift af Andreas Sunessons arbete, hvilken, enligt Smiths katalog, funnits i Cottonska biblio-

theket, har innehållit en antekning af samma innehåll som den, hvilken finnes i slutet af ifrågavarande codex; hvaraf synes sannolikt att nämnda handskrift i allmänhet varit öfverensstämmande eller åtminstone nära beslägtad med denna. Handskriften skall, enligt en Schlegel meddelad underrättelse, hafva gått förlorad vid den stora eldsvådan i London år 1727 (*Danske Vidensk. Selsk. philos. og hist. Afhandl.*, III. sid. 116).

handskrifter tydligen finnas härstamma från ett annat original än de öfriga handskrifterna af Andreas Sunessons arbete. Att den nu ifrågavarande ej är afskrift af cod. 3, är klart deraf, att likasom här finnas många fel som ej finnas i cod. 3, så har deremot denna handskrift på många ställen, der fel förekomma i cod. 3, de riktiga läsarterna, hvilka här så mycket mindre kunna anses som rättelser, hvilka afskrifvaren skulle hafva gjort, om ock detta annars på ett och annat ställe väl kunnat vara möjligt, som denne skrifvare, likasom den som skrifvit cod. 3, röjt en sådan okunnighet i språket och följaktligen äfven fullkomlig brist på insigt i saken, att han ej kan antagas hafva gissat sig till de rätta läsarterna; men just detta gör också att de här förekommande riktiga läsarter förtjena så mycket mera upmärksamhet. Dock har skrifvaren på några ställen funnit fel i originalet, hvilka han på sitt vis sökt att rätta; men dessa rättelser äro lätt igenkännliga, och kunna ej förblandas med de ursprungliga läsarterna⁵). Ej sällan äro här, enligt det forna bruket, felskrifna ord rättade genom ett genast gjordt tillägg⁶). De fel, som egentligen tillhöra denna handskrift, bestå till en stor del deri, att bokstäfverna *e* och *i* samt *e* och *a* ofta förväxlas; men sådana och andra genom bristande språkkunskap upkomna fel, hvilka det grammatikaliska sammanhanget genast röjer, tillintetgöra icke det värde handskriften verkligen eger, då texten i allmänhet ej är afvikande från den, som finnes i de äldre handskrifterna. Denna handskrift är därför, om ock ännu felaktigare än cod. 3, dock i det hela af samma beskaffenhet som den, och förtjenar icke, såsom K. Rosenvinge säger⁷), att kallas "yderst slet", om ej samma dom af lika anledning skall fällas om cod. 3, hvars fel till en stor del kunna rättas med tillhjälp af denna handskrift, såsom redan K. Rosenvinges edition af Andreas Sunessons verk vitnar, ehuru ganska många ställen af sådan beskaffenhet finnas, der ifrågavarande handskrift i nämnda edition ej blifvit anförd. — Foll. 106, 107 innehålla K. Eriks bref till Bara härad (V. 4), äfven på Latin, tillagdt af en något senare hand. Efter ett rent blad börjas fol. 109 en handskrift af en annan hand, med titel: *Den Skaanske Loubogh wdsatt paa rett Danske, Aff Erasmo lenssen som wor byscriffuer y Istedt (Ystad), och siden offuerseett, rettett och forbedrett, och y mange steder forögett, effter Adskillige gamle loubøger Aff Henrick Smyth⁸) y Malmöe. Anno Mdxlix.* Om denna handskrift ej är Smyths egen, kan den dock ej vara mycket yngre än det här nämnda

5) Så har i cap. 95 originalet i stället för *magnitudo* haft *manitudo*, hvilket qvarstår i cod. 3, men här blifvit ändradt till *immanitudo* (se not. 32 sid. 315); i cap. 110 har *concius* (för *conciuis*) blifvit orätt ändradt till *consciuis* (se not. 25 s. 328); då i cap. 115 ordet *dum* varit i originalet uteglömdt, hvarigenom det följande ordet *transit* blifvit meningslöst, har detta senare här blifvit utelemnadt (se not. 11 s. 333).

6) Så är *infringenda* rättadt genom tillägget

vel infrimanda; materia genom tillägget *vel querimonia* o. s. v. Se not. 41 sid. 244; not. 4 s. 254; not. 21 s. 277; not. 25 s. 330; not. 44 s. 332. Jfr. not. 10 s. XV ofvanför, och gloss. 1 ordet *forsyne*.

7) *Gamle Danske Love*, I. sid. XVI.

8) Om denne genom flera i förra hälften af 16:de århundradet tryckta skrifter bekante man, se Nyerups och Krafts *Litteraturlæxicon* sid. 561.

året. Efter titelbladet följer ett alphabetiskt register, *Nogre gamle formörskede ords forklarelse* m. fl. antekningar, samt företalet: *Land och riige &c.* Skånelagens text, hvilken här, likasom i alla handskrifter som i det följande omtalas, och om hvilka ej annat förhållande anmärkes, är delad i 17 böcker, börjas fol. 177. Vid slutet af cap. 84 finnes här ett tillägg, som äfven förekommer i en mängd yngre handskrifter⁹⁾. Efter cap. 91 följer Add. D. 4 och B. 5, det senare med en öfverskrift, som äfven igenfinnes i många yngre handskrifter, innehållande underrättelse derom, att detta blifvit stadgad af K. Valdemar II¹⁰⁾. Efter cap. 109 tillägges Add. H. 1, efter 133 Add. E. 1, efter 145 Add. H. 2, efter 147 en anmärkning angående de tre capitel om järnbörd (Add. B. 2-4), som finnas i *andre gamle Skaanske loubøger*; efter 203 Add. G, och efter 207 Add. E. 2; cap. 196 följer näst efter cap. 185. De förbättringar och tillökningar som titlen omtalar, bestå deri, att Smyth velat i allmänhet förtydliga den gamla texten, och dervid begagnat en med cod. 27 beslätad handskrift; hvarför de i cod. 27 förekommande betydligare afvikelser till större delen här igenfinnas, ytterligare utförda och tillökta med mycket nytt af samma slag; äfvensom den gamla texten för öfrigt här blifvit med mera frihet behandlad än i cod. 27. Alla här förekommande afvikelser som synta vara af någon, äfven den ringaste vikt, har jag så mycket mera ansett böra noga anmärkas, som denna handskrift är den, hvilken större delen af yngre handskrifter mest närma sig, och från hvilken de föga skilja sig genom annat än alldeles betydelselösa varianter eller uppenbara fel, hvarför denna handskrift kan anses väl ej som stamfader, men som en äldre broder till och en representant för en stor mängd yngre handskrifter, bland hvilka här i synnerhet må nämnas de, som i det följande uptagas under Nr: 52, 54, 58, 68-81, 91, 97, 98, 101-103, 106-108, 110, 113, 118, 121, 123, 124 och 127. Fol. 298 börjas Arfboken, som kallas *Kong woldemars ny lou*, och i en från Jutska lagen lånad inledning säges vara stadgad af K. Valdemar i Vordingborg år *MCCXX (sic) der Kong woldemar haffde werit Konge wdy XXXIX aar*. Efter Arfbokens slut fol. 351 följa i sammanhang dermed I. Add. F. 5, B. 6, 7 och F. 1; fol. 354 Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), och i sammanhang dermed I. Add. F. 2 och stycket om stämning till Konungs ting (V. 8); fol. 360 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), hvarvid äro tillagda flera capitel ur förordningen för Seland af samma dag, äfvensom *Dette haffuer och kongen giffuitt &c.*¹¹⁾; epilogen, som här har årtalet 1244¹²⁾, är, med undantag af de första raderna, skrifven af samma hand som brefvet till Bara härad; Valdemars och Eriks förordningar öfverensstämma här med cod. 27 &c. Fol. 369 Skånska kyrkrätten i 23 capitel; fol. 378 Visby sjörätt på Danska, och i sammanhang dermed den så kallade *Danmarks Watter Rett*¹³⁾; fol. 421 af

9) Se not. 42 sid. 78.

10) Se not. 1 sid. 219.

11) Se not. 56 sid. 455, och not. 5 s. XXIV
öfvanför.

12) Se not. 18 sid. 458.

13) Se VSjör. föret. sid. LXXXVII.

annan hand en stadga för Köpenhamn af år 1553, samt foll. 426 o. följ., af samma hand som brefvet till Bara härad, ett K. Hans's bref angående privilegier för presterskapet i Skåne, utan datum, samt en Skånsk Landstingsdom af år 1531.

52. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i fol., sign. Nr 18, är förut omtalad i företalet till Visby sjörätt sidd. LXXXVI, LXXXVII. I början af denne år 1546 skrifne codex finnas åtskilliga antekningar dels på Danska dels på Latin, hvaribland *Nogre gamle formörkede ords forclarelße*. Fol. 23 börjas Skånelagen, som liknar den Danska texten i föregående cod. 51, ehuru ingendera är afskrifven efter den andra. Capp. 112 och 198 förbigås; cap. 84 har i slutet samma tillägg som i nämnda handskrift. Efter cap. 88 följer Add. D. 4, och samma tillägg läses å nyo efter cap. 91, på detta ställe tillsammans med sista stycket af Add. B. 5¹). Efter cap. 133 följer Add. E. 1; efter 203 Add. G. Skånelagen slutas fol. 78. På följande bladet börjas Arfboken, som kallas *Konning Voldemars andenn loug*, och är försedd med en inledning af samma innehåll som i cod. 51. Derefter följer fol. 103 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), och i sammanhang dermed I. Add. F. 2 och stycket om stämning till Konungs ting (V. 8); fol. 106 I. Add. B. 7 och *Thette haffuer kongen giffuid &c.*²); fol. 107 I. Add. F. 1 och Skånska kyrkrätten i 23 capitel; fol. 112 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), der cap. 3 förbigås; fol. 114 I. Add. B. 5; fol. 115 sistnämnde Konungs förordning gifven i Nyborg 1282³), på Danska, med det oriktiga årtalet 1382; fol. 117 Eriks bref till Bara härad (V. 4), i en Dansk öfversättning, som ej förtjent att tryckas; endast några läsarter har jag anmärkt vid den Latinska texten. Derefter följa en mängd antekningar dels på Danska dels på Latin, hvaribland en släggtafla med en vidlöftig förklaring på Latin, samt Vitherlagsrätten och gårdsrätten. Fol. 204 börjas Eriks och Margaretas fiskeristadga (V. 5); fol. 208 stadgan som uplästes på höstmärknaden i Malmö (V. 6); båda dessa stadgar äro här ej afvikande från de äldre texterna; fol. 212 Skånska stadsrätten i 57 capitel; med denna text, hvilken ej är afvikande eller mycket felaktig, öfverensstämma de handskrifter af stadsrätten, som i de följande uptagas under Nr 57, 58 och 135. Foll. 218 o. följ. innehålla privilegier för Malmö och en mängd andra stadgar, till största delen rörande städerna, hvaribland K. Hans's allmänna stadsrätt af 1487; fol. 337 Visby sjörätt på Danska, och fol. 354 den så kallade *Danmarcks Watter Rett*⁴). Bland åtskilliga derefter följande antekningar läses foll. 366-371 en på Danska öfversatt liten Svensk rimchronika, den samma som är tryckt bland *Scriptores rerum Suecicarum*, I sidd. 252 o. följ.; den slutar här med de 4 första raderna om *Magnus flatte* (d. ä. smek).

53. En Lunds Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, sign. J. 4:o

1) Se not. 70 sid. 220.

2) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

3) Se not. 7 sid. XXIV ofvanför.

4) Se VSjör. föret. sid. LXXXVII.

27. b, har 197 blad i skinnband. Enligt anteckningar foll. 182 och 183 är denna bok skriven år 1556. Efter ett företal: *Met Lowgh skall mandt Landt Bögge &c.*, som uptager de två första bladen, börjas Skånelagen, som här både i början och slutet kallas Konung Eriks lag, och är delad i 7 böcker, benämnda *Arwebogenn, drabs bogen, Tynwe bogen, wraags bogen, skong bogen, horrebogen* och *ild Boggen*. Här förbigås capp. 47, 185, 198 och 211; de fall som förekomma i capp. 46, 48 och 49 sammanblandas⁵⁾; efter cap. 91 följer Add. D. 4, efter 109 Add. H. 1, efter 133 Add. E. 1, efter 145 Add. H. 2, och efter 203 Add. G. Texten är en paraphras, författad af någon, som ur en eller flera äldre handskrifter hämtat en mängd betydligare afvikelser, hvilka till större delen öfverensstämmande med cod. 27 och stundom med 51, men ock på egen hand företagit sig en fortgående omskrifning af den gamla texten, hvilken han ej sällan misförstått; ofta har han i texten inskjutit ordförklaringar och andra anmärkningar⁶⁾. Fol. 122 börjas Arfboken; fol. 168 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), i sammanhang hvarmed följa I. Add. F. 2 och stycket om stämning till Konungs ting (V. 8); fol. 174 Skånska kyrkrätten i 19 capitel; här förbigås cap. 8 samt största delen af cap. 11; fol. 183 börjas gårdsrätten, efter hvars slut följa åtskilliga anteckningar.

54. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 2125 af Thottska samlingen, är förut beskrifven i företalet till Södermanalagen sid. XXXVIII. Detta band innehåller två handskrifter; först en yngre, skriven i slutet af 16:de århundradet, hvilken slutas fol. 102; här finnes foll. 77-84 Skånska kyrkrätten i 23 capitel, öfverensstämmande med cod. 51. Efter ett obegagnadt blad (103) börjas den äldre handskriften fol. 104 med titlen: *Skaanske Loug paa ret danske vdschreffuenn effter Jörgenn Tidemandts Landtz dommers lou bog och er Skiftt vdi Sötten Böger, som Registerit vduiser och korrigerit effter Hendrich Meyers loubog i Malmö, Anno Dominj 1557*. Skånelagens text, som börjas fol. 108, öfverensstämmer äfven med cod. 51. Här förbigås capp. 9 och 11; vid cap. 84 finnes samma tillägg som i cod. 51; efter cap. 91 följa Add. D. 4 och B. 5, det senare med den i nämnda handskrift förekommande inledning, hvilken här är gjord till ett särskildt capitel; cap. 97 är förbigånget, men sedermera tillagdt i slutet af 5:te boken, d. ä. efter cap. 118; efter capp. 109, 133, 145 och 147 finnas samma tillägg som i nämnda handskrifter; från 166 till 167 görs ett språng⁷⁾, men med sistnämnda capitel har skrifvaren stadnat; på följande bladet (180) följa anteckningar om mynt m. m. af senare hand. Att Skånelagen här, likasom i många andra yngre handskrifter, säges vara "på rätt Danska", betyder ej annat än att språket är förnygradt.

55. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 1993 af Thottska samlingen, har 174 blad i pergamentsband. Denne codex är

5) Se nott. 23, 47 sid. 37.

60 s. 7; nott. 11, 17, 27 s. 8; nott. 61, 66 s. 9 &c.

6) Se not. 19 sid. 3; nott. 32, 49 s. 4; nott. 53,

7) Se not. 28 sid. 160.

skrifven i Roeskilde år 1557, hvilket årtal här på många ställen är anteknad, och innehåller den yngre Selandslagen samt foll. 165-173 Skånska stadsrätten i 30 (genom oriktig nummerering 29) capitel. Efter cap. 8 följer här IV. Add. A. 1; efter 23 Add. A. 2, och derefter cap. 22; stadsrätten slutar med cap. 54, hvarefter i två capitel tillägges I. Add. F. 1.

56. En Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 7 af Arne-Magneanska samlingen, har 198 blad i pappband, och innehåller Jutska lagen, samt efter dess slut fol. 125 åtskilliga förordningar och antekningar; den sista förordningen är af år 1551. Foll. 163-173 läses Skånska stadsrätten i 31 capitel, skrifven af samma hand som det föregående i medlet af 16:de århundradet. Här förbigås cap. 6. Efter cap. 7 följer IV. Add. A. 1, och efter 23 Add. A. 2. Likasom i föregående cod. 55, med hvilken texten här närmast öfverensstämmer, slutar stadsrätten med cap. 54. Foll. 173-176 läsas I. Add. C. 1-4, 6 med en öfverskrift af innehåll att detta blifvit stadgadt i Dalby af Konungen och Danmarks råd⁸⁾; under samma rubrik följa I. Add. D. 1-4 och F. 1.

En i 18:de århundradet gjord oinbunden afskrift af stadsrätten i denne codex finnes i det förut (sid. XXXVII) omtalade häftet N:r 556 i 4:o af Kallska samlingen i Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn. Att detta är en afskrift efter ifrågavarande codex, är af K. Ancher på första bladet rätteligen anteknad.

57. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 250 af Uldalska samlingen, har 90 blad i rött pappband. De 10 första bladen innehålla Skånska stadsrätten i 58 capitel, öfverensstämmande med cod. 52. Foll. 15 o. följ. innehålla K. Valdemars m. fl. privilegier för Malmö. Fol. 69 börjas Eriks och Margaretas fiskeristadga (V. 5), hvilken äfven öfverensstämmer med nämnda handskrift; capp. 2-8 förekomma här i annan ordning än den vanliga⁹⁾; cap. 10 följer efter 12; capp. 22, 30, 33 och 58 förbigås. Fol. 77 börjas Artiklarne som skulle kungöras vid höstmärknaden i Malmö (V. 6); capp. 40 och 51 förbigås. Foll. 84 o. följ. läses en stadga angående de Vendiska städerna gifven på herredagen i Odense 1563¹⁰⁾, vid hvilken tid denna bok troligen är skrifven.

58. En Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 42 af Arne-Magneanska samlingen, är förut beskrifven i företalet till Visby sjörätt sid. LXXXVIII, hvaräst äfven är omnämndt det här fol. 156 förekommande årtalet 1565, då Skånelagen sannolikt är skrifven. Fol. 6 börjas Skånska stadsrätten, som är delad i 58 capitel, och öfverensstämmer med codd. 52 och 57. Foll. 23 o. följ. innehålla privilegier för Malmö m. m. Fol. 92 börjas Eriks och Margaretas fiskeristadga (V. 5), öfverensstämmande med

8) Se not. 18 sid. 224.

9) Se not. 35 sid. 463.

10) I nästföljande cod. 58 förekommer sam-

ma stadga med årtalet 1565. Hvilketdera är det rätta, är mig obekant.

nämnda handskrifter, i synnerhet med cod. 57; fol. 101 Artiklarne som skulle kungöras på höstmarknaden i Malmö (V. 6), öfverensstämmande med cod. 57; fol. 110 Visby sjörätt; fol. 126 stadgan angående de Vendiska städerna gifven på herredagen i Odense 1565¹¹⁾; fol. 137 K. Christians (läs Christoffers) privilegier för köpstäderna af 1443; fol. 160 är titelblad för *then Skaanske Low paa Retth Danske*, hvars text uptager foll. 165-282, och öfverensstämmer med cod. 52; samma capitel som i nämnda handskrift äro äfven här förbigångna; och samma tillägg som der, finnas i denna handskrift.

59. En Lunds Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, sign. J. 4:o 55, har 172 blad i Franskt band. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex, på hvars målade titelblad W. J. Coyet nederst skrifvit sitt namn, har senast tillhört Danske Conferensrådet och Professorn J. L. A. Kolderup-Rosenvinge, som på ett rent blad i början anteknat att han köpt boken på Badens auktion 1820, och att K. Hans's allmänna stadsrätt är i samlingen af Danska gårds- och stadsrätter¹²⁾ tryckt efter denna handskrift. Titlen gifver tillkänna att Skånelagen här är *Paa ret Danske*, och att den är *wel offuerseet, oc rettelige corrigeridt*. Efter ett företal: *Met loug skall Mandt landt Bygge* &c. börjas fol. 3 Skånelagen. Med cap. 91 sammanhänger Add. D. 4, och med 133 Add. E. 1; capp. 146 och 147 äro flyttade efter 180; efter 147 följer samma anmärkning som i cod. 51; vid 203 tillägges Add. G, och vid 207 Add. E. 2; capp. 209-213 förekomma i samma ordning som i cod. 5. Här förekomma väl många betydligare afvikelser, af hvilka de flesta öfverensstämma med codd. 27 eller 51, men i allmänhet är texten här föga afvikande från den gamla texten; och äfven de betydligare afvikelserna skilja sig vanligen ej så mycket från den ursprungliga texten som i de nämnda handskrifterna; hvarför denne codex synes härstamma från en äldre handskrift, der de i codd. 27 och 51 förekommande afvikelserna varit mindre utbildade; om man ej häldre vill antaga att skrifvaren följt en med den gamla texten närmare öfverensstämmande handskrift, men jämfört handskrifter som liknat de förutnämnda, och derutur hämtat hvad honom godt synt. — Fol. 77 börjas Arfboken, som kallas *Konning Woldemars denn Anden loug*, och är försedd med en inledning af samma innehåll som i cod. 51. Vid Arfboken äro, såsom sista capitlen, fol. 110 bifogade I. Add. F. 5 och B. 6. Fol. 111 börjas I. Add. B. 5, som i rubriken kallas *Konning Woldemars loug Om Mandrab alene*, hvarvid tillägges samma anmärkning som i cod. 51 om ändamålet med denna stadga. Fol. 112 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), i sammanhang hvarmed följa I. Add. F. 2, stycket om stämning till Konungs ting (V. 8), samt, med rubrik: *Disse effterschreffne artickler findes icke vdy de prentede Skaansche loubøger*, I. Add. B. 7, *Detthe haffuer och konningenn giffuidt* &c.¹³⁾, I. Add. F. 1, och några stycken af Eriks förordning för Seland af 1284 m. m.; fol. 119 förordningen för Skåne af samma år (V. 3), hvilken här

11) Jfr. nästföregående not.

12) *Gamle Danske Love*, V. sidd. 522 o. följ.

13) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

i öfverskriften säges vara gifven år 1244, hvaremot i epilogen läses årtalet 1204; fol. 123 Skånska kyrkrätten i 25 capitel; fol. 131 Hans's ofvannämnda allmänna stadsrätt, här med årtalet 1484, efter hvars slut fol. 164 följa några andra stadgar. Slutligen fol. 170 I. Add. C. 1-4, 6, med en rubrik något lik den i cod. 56¹⁴); äfven här följa under samma rubrik I. Add. D. 1-4 och F. 1; då sålunda Add. D. 4 och F. 1 finnas två gånger i denna handskrift, har jag betecknat den senare afskriften med 59a. — Med denne codex äro de handskrifter beslätade, som i det följande uptagas under N:r 60, 61, 93 och 94.

60. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 549 af Kallska samlingen, har 188 blad i skinnband. Denne codex, hvilken är skrifven af samma hand som föregående cod. 59, har, likasom den, ett måladt titelblad, och äfven titlen är lika lydande. Skånelagens text, som börjas fol. 4, öfverensstämmar med nämnde codex, och gäller derom det samma som vid den är anmärkt. Fol. 83 börjas Arfboken, fol. 121 I. Add. B. 5, fol. 122 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), fol. 130 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), och fol. 135 Skånska kyrkrätten; om hvilket allt gäller det samma som vid nämnde codex är anmärkt. Fol. 144 börjas Fredrik II:s förordning om äktenskapssaker af år 1582. Foll. 159 o. följ. innehålla, af senare hand från början af 17:de århundradet, Valdemars privilegier för Malmö, m. m., hvaribland foll. 181-185 Skånska stadsrätten i 57 capitel.

61. En Lunds Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, sign. J. 4:o 29, har 282 blad i skinnband, på hvilket är tryckt årtalet 1681, då boken, som är skrifven i slutet af 16:de århundradet, troligen blifvit ombunden. Fol. 1 har den bekante A. Lanærus år 1785 skrifvit sitt namn, och på några rena blad i början har samme man gjort anteckningar angående bokens innehåll. Fol. 10 börjas Skånelagens text, hvilken närmast öfverensstämmar med cod. 59, hvarför det samma gäller derom som vid nämnda handskrift är anmärkt. Fol. 82 börjas Arfboken, med samma inledning som i cod. 51, och med tillägg i slutet af I. Add. F. 5 och B. 6; fol. 116 K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1204; fol. 121 Skånska kyrkrätten i 25 capitel; fol. 128 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), hvarmed sammanhänga I. Add. F. 2 och stycket om stämning till Konungs ting (V. 8); foll. 133 o. följ. innehålla *Danmarks Riggins Rætt* m. m., hvaribland fol. 175 I. Add. B. 5, med titel *Konng Erichs Haandfestning*, och med tillägg af epilogen till Eriks förutnämnda förordning, ehuru samma epilog äfven läses på sitt rätta ställe; fol. 202 Skånska stadsrätten, som öfverensstämmar med codd. 39 och 40, och i synnerhet med cod. 42a; samma capitel som i dessa handskrifter, äro äfven här uteslutna, och samma tillägg finnas här; fol. 214 Eriks bref till Bara härad, i samma Danska öfversättning som finnes i cod. 52; fol.

14) Jfr. not. 18 sid. 224.

233 I. Add. F. 1. Foll. 249 o. följ. innehålla bref och förordningar af Christian IV, tillagda af senare hand.

62. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o, sign. B 87, har 218 blad i pergamentsband. Denne i senare hälften af 16:de århundradet skrifne codex innehåller i början åtskilliga antekningar, hvarest Skånelagen börjas fol. 14. Efter cap. 91 följa här Add. D. 4 och B. 5; det senare börjas med en anmärkning, lika med öfverskriften vid detta stycke i cod. 51. Efter capp. 109, 133, 145, 203 och 207 följa de vanliga tilläggen; cap. 196 har fått sin plats näst efter cap. 185. De här förekommande anmärkningsvärda afvikelser öfverensstämma till största delen antingen med cod. 27 eller med 51, stundom med 59. Fol. 89 börjas Arfboken, som här kallas *Then Attende* (d. ä. adertonde) *Bog*, och har en inledning af samma innehåll som i cod. 51. I slutet af Arfboken fol. 123 läsas I. Add. F. 5 och B. 6. Fol. 124 följer K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), i sammanhang hvarmed finnas I. Add. F. 2 och stycket om stämning till Konungsting (V. 8); detta kallas *Then tiugende Bog*, ehuru ingen afdelning finnes i den föregående Arfboken; fol. 129 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), hvilken kallas *Then XXI Bog*; här är före epilogen inskjutet stycket: *Thette haffuer oc koninghen giffuit &c.*¹⁾; fol. 134 Eriks förordning i Nyborg 1282, på Danska, hvilken i flera förut omtalade handskrifter förekommer med årtalet 1305²⁾, men här säges vara gifven år 1315. Fol. 137 börjas Skånska kyrkrätten, som har 24 capitel, och kallas *Then XXII Bog*. Foll. 144 o. följ. innehålla gårdsrätten med flera stadgar, af hvilka den sista är af år 1557. Foll. 190 o. följ. innehålla ett alphabetiskt register, skrifvet på hvarannan sida.

63. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. Nr 1977 af Thottska samlingen, är förut beskrifven i företalet till Visby sjö-rätt sid. LXXXVIII, der det blifvit anmärkt att denne codex är skrifven i medlet af 16:de århundradet. Skånelagen, hvars text börjas fol. 6, är indelad i 6 böcker, och öfverensstämmar i allmänhet, ehuru mera felaktig, med cod. 27. Efter cap. 91 följer Add. D. 4; efter 109, 133, 145, 203 och 207 de vanliga tilläggen, och efter 147 samma anmärkning som i cod. 51. Fol. 110 börjas Arfboken med samma inledning som i nämnde codex, och med tillägg i slutet af I. Add. F. 5; fol. 162 I. Add. B. 5, med lika öfverskrift som i cod. 51; fol. 163 Skånska kyrkrätten i 21 capitel, men utan epilog; fol. 172 K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med samma tillägg ur Seländska förordningen som i cod. 51; af epilogen finnes blott början, der förordningen säges vara gifven i Vordingborg år 1244; fol. 178 Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), hvarmed sammanhänga I. Add. F. 2 och stycket om stämning till Konungsting (V. 8); fol. 184 I. Add. B. 6, 7; fol. 185 *Thette*

1) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

2) Se not. 2 sid. LXV ofvanför.

*kaffuer koningen loffuitt &c.*³⁾; fol. 186 I. Add. F. 1 och några andra antekningar; fol. 188 Eriks gårdsrätt; fol. 193 en fiskeristadga i 80 artiklar, som till största delen äro hämtade från Eriks och Margaretas stadga (V. 5), från hvilken äfven inledningen är lånad, men tilläggen äro, med några undantag, de samma som finnas i den fiskeristadga, som i cod. 72 tillägges Fredrik II; emellan de två sista artiklarne läses en anmärkning, af innehåll att år 1547, således i Christian III:s tid, af Kongl. Majt och Danmarks rikets råd blifvit stadgadt om fiskelegena i Skåne⁴⁾; ur denna, likasom ur de öfriga handskrifterna af samma slag, hvilka i det följande skola omtalas, har jag anmärkt några varianter. Foll. 208 o. följ. innehålla Visby sjörätt m. m.⁵⁾.

64. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 217 af Uldalska samlingen, har 224 blad i Franskt band, innehållande båda Selandslagarne, skrifna, enligt antekning fol. 1, år 1571. Efter yngre Selandslagens slut fol. 161 följa flera af samma hand skrifna tillägg, af hvilka det sista, som uptager foll. 216 o. följ., är Skånska stadsrätten i 57 capitel; med denna text, som är mycket felaktig, äro de handskrifter beslätgade, som i det följande uptagas under N:r 65, 88 och 115.

65. En Universitets-Bibliotheket i Upsala tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 66 (980 i Nordinska samlingen), har 250 blad i skinnband, utanpå hvilket är tryckt årtalet 1572, då boken utan tvifvel är skrifven. Denne codex, som är skrifven af samma hand som föregående cod. 64, innehåller båda Selandslagarne, efter hvilkas slut följa åtskilliga stadgar, af hvilka den sista, som börjas fol. 242, är Skånska stadsrätten i 57 capitel, öfverensstämmande med nämnde codex. Efteråt i detta band följa K. Christian III:s recess af 1558, tryckt 1572, med flera tryckta stadgar.

66. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 1990 af Thottska samlingen, har 467 blad i skinnband, utanpå hvilket är tryckt årtalet 1610. Denne codex innehåller båda Selandslagarne, och efter den yngre Selandslagens slut fol. 249 en mängd af samma hand tillagda stadgar, bland hvilka den yngsta är af år 1573, vid hvilken tid denne codex synes vara skrifven. Fol. 251 börjas K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1244 i titlen, men 1204 i epilogen; fol. 265 Seländska kyrkrätten, som blifvit försedd med den Skånskas öfverskrift; fol. 287 Skånska stadsrätten, som både i öfverskriften och i en antekning vid slutet föregifves vara utgifven af Fredrik II år 1559⁶⁾; hvilket troligen härleder sig derifrån, att stadsrätten blifvit afskrifven efter en handskrift der detta årtal, utmärkande handskriftens ålder, varit anteknad; den har 44 (här orätt numme-

3) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

4) Ungefär hälften af dessa tillagda artiklar äro de samma, som i den förut omtalade cod. 24 tilläggas K. Hans.

5) K. Rosenvinge, *Gamle Danske Love*,

V. sidd. XVII, XVIII, nämner denna handskrift såsom innehållande Skånska stadsrätten; men denna upgift är alldeles ogrundad.

6) Jfr. not. 2 sid. 399; not. 68 s. 429.

rerade) capitel; på de ställen, der i andra handskrifter någon stads namn förekommer, står här blott *N*; likaså i stället för *skone*, cap. 55.

67. En Upsala Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i fol., sign. N:r 65, har 672 blad i skinnband. Första bladet innehåller en titel, som tillkännagifver att boken är skriven år 1576 af *Philippo Sertorio Megapolitano Grobouiensi Tydsk oc Danske Skolemester vdi Othense*. I början finnes Jut-ska lagen, efter hvars slut följa Thord Degns artiklar med flera tillägg, hvaribland fol. 88 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), och Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), båda i ett sammanhang, med gemensam titel af *Kong Ericks haandfestningh*; förstnämnda förordning börjas med namnet *Ericus* i stället för Valdemar; såsom capp. 6 och 7 tilläggas I Add. F. 2 och stycket om stämning till Konungs ting (V. 8); capp. 8 o. följ. innehålla Eriks förordning, utan den vanliga inledningen; epilogen, som är cap. 21, har årtalet 1244; capp. 22 o. följ. äro I Add. B. 7, *Thet haffuer Konningenn giffuit &c.*⁷⁾ och I Add. F. 1. Fol. 126 börjas Skånska stadsrätten, som har 57 capitel; fol. 139 yngre Selandslagen och fol. 225 Skånelagen, med titel: *Skaansk loug som Konnig Woldemar gaff alle Skonske mendt ... nu ather igien ouerseett och well Corrigert*. Texten, som är delad i 6 böcker, öfverensstämmer närmast med cod. 27. Här förbigås capp. 27, 28, 57 och 67; cap. 186 är deladt i två, emellan hvilka cap. 185 blifvit inskjutet⁸⁾; efter cap. 91 tillägges Add. D. 4, och efter capp. 109, 133, 145, 203 och 207 följa de vanliga tilläggen; efter cap. 125 (här i slutet af andra boken) följa Add. F. 1 och B. 5; det förra finnes således på detta ställe för andra gången (af mig betecknad med 67a), och det senare har samma öfverskrift som i cod. 51. — Fol. 287 börjas Arfboken; efter ett dertill hörande register är af senare hand anteknad Add. F. 5 och B. 6. Foll. 316 o. följ. innehålla Vitherlagsrätten m. m., hvaribland fol. 320 K. Eriks bref till Bara härad (V. 4.) i Dansk öfversättning, öfverensstämmande med den, som finnes i codd. 52 och 61, samt fol. 319 Schanerlog (V. 7), som i öfverskriften tillägges K. Valdemar. Fol. 322 börjas Magnus Lagabæters Norska lag, öfversatt på Danska, och fol. 394 *Sueriges Rigis beschreffne Landzloug*, nemligen Christoffers; äfven öfversatt på Danska af den förutnämnde Philippus Sertorius. Foll. 539 o. följ. innehålla den så kallade *Keiser Retthen*, Christian III:s recess af 1558 m. m.

68. En Lunds Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, sign. J. 4:o 16, har 157 blad i pergamentsband. Denne i senare hälften af 16:de århundradet skrifne codex har, enligt antekningar innantill på permarne och på de tre första bladen, år 1576 tillhört *Jenss Knudttssönn*, sokneprest i Lackalänge och Stäfvie, och år 1630 *Anders Knudßön*, om hvilken senare är anteknad att han var barnfödd i Stäfvie prestgård⁹⁾, och att han blef halshuggen år 1642. Efter ett företal och andra antekningar börjas fol. 8 Skånelagen, som öfver-

7) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

8) Jfr. not. 22 sid. 176.

9) Hans fader, af hvilken han hade fått denna bok till skänks, var troligen Knud Jens-

ensstämmen med cod. 51, men är mera felaktig. Här finnas samma tillägg som i nämnde codex. Efter Skånelagens slut följer fol. 105 Arfboken, hvarmed fol. 147 o. följ. sammanhänga I. Add. F. 5, B. 6, 7 och F. 1. Foll. 149 o. följ. innehålla åtskilliga antekningar.

69. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o, sign. B 86, har 243 blad i skinnband. Fol. 2 innehåller en titel, som börjas: *Skaaninne lou som er sath y söttann böger &c.*, och slutas med årtalet 1575, då denna bok är skriven. Skånelagens text, som börjas fol. 9, öfverensstämmen med cod. 51, och har samma tillägg som den; cap. 196 följer här näst efter 185. Här omtalas på flera ställen (capp. 100, 111, 116 och 151) en lagbok, som hade legat i S:t Laurentii kyrka (d. ä. Lunds domkyrka); allt hvad som ur denna lagbok här citeras, igenfinnes i codd. 27, 28 och 50; säkerligen har det dock ej varit någon af dessa, utan en äldre handskrift, med hvilken dessa öfverensstämt¹⁰⁾. Efter Skånelagens slut följer fol. 118 Arfboken, fol. 169 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), och fol. 174 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), här med årtalet 1244; alla med samma tillägg som i cod. 51; fol. 182 Skånska kyrkrätten i 23 capitel; slutligen foll. 191 o. följ. *gamble formörckede ordts forclarelse* m. m. Emellan foll. 206 och 207 äro här inbundna Christian III:s recess af 1558, tryckt 1572, med flera tryckta lagar. — Med denna handskrift äro de nästföljande codd. 70-81 nära beslägtade.

70. En Lunds Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, sign. J. 4:o 57, har 177 blad i pergamentsband. Denne codex har tillhört Danske Conferensrådet och Professorn J. L. A. Kolderup-Rosenvinge, hvars namn, jämte andra äldre egares, är skrivet innantill på främre permen. Fol. 1 innehåller en titel, som börjas: *Skaaninne Lou*, och är lik den i föregående cod. 69, men här har årtalet 1576. Fol. 6 börjas Skånelagens text, hvilken nära öfverensstämmen med cod. 51, och närmast med cod. 69; här finnas ock samma tillägg som i nämnda handskrifter; cap. 196 följer äfven här näst efter 185; likasom i cod. 69 omtalas här vid capp. 100 &c. den i Laurentii kyrka förvarade handskriften. Efter Skånelagens slut följer fol. 94 Arfboken, fol. 133 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), och fol. 138 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), som i epilogen på två ställen har det oriktiga årtalet 1244; i alla dessa förekomma samma tillägg

sön, som omkring år 1617 var kyrkoherde i ofvannämnda pastorat (Se Cavallin, *Lunds stifts herdaminne*, I. sid. 297); denne åter var sannolikt son af Jens Knudssön.
10) Den i cap. 100 citerade läsarten (*tre* i stället för *tolf*) finnes i codd. 27, 28, 29 och 50; citatet i cap. 111 inträffar ej blott på de nu nämnda, utan ock på alla handskrifter utom cod. 51 och de dermed öfverensstäm-

mande, ty endast i dessa finnes tillägget om två mäns ed; citatet i cap. 116 (två tyfvers ed i stället för tre) inträffar blott på codd. 27, 28 och 50; i cod. 29 är ordet (*thrigia* eller *twændæ*) förbigånget; citatet i cap. 151 inträffar åter på alla utom cod. 51 &c., ty endast dessa tala här om 2 marker i stället för 20. Se not. 70 sid. 91; not. 12 s. 100; not. 35 s. 103; not. 6 s. 143.

som i cod. 51; fol. 144 Skånska kyrkrätten i 23 capitel, efter hvars slut fol. 151 följer *gamble formörckede ordts forclarelse* m. m.

71. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. Nr 1978 af Thottska samlingen, har 215 blad i skinnband. Fol. 1 innehåller en titel, lik den i de näst förut nämnda handskrifterna, här med årtalet 1577. Denne codex är skriven af samma hand som titlen i cod. 69, och skrifvaren har följt samma handskrift som legat till grund för codd. 69 och 70; samma tillägg som i nämnda handskrifter, äfven de om lagboken i Laurentii kyrka, finnas äfven här. Fol. 125 börjas Arfboken, som har samma från Jutska lagen lånta inledning som i cod. 51; fol. 179 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), och fol. 185 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1244 på två ställen; alla med samma tillägg som i cod. 51; fol. 193 börjas Skånska kyrkrätten i 23 capitel, och foll. 202 o. följ. innehålla *formörckede oordts forclarelse* m. m.

72. En Lunds Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, sign. J. 4:o 8, har 233 blad i skinnband. Fol. 1 innehåller en titel, lika med den i nästföregående handskrifter, men här med årtalet 1578. Skånelagen, hvars text börjas fol. 7, och de derefter följande tillägg till och med fol. 195, äro skrifna af samma hand som föregående cod. 71, med hvilken denna handskrift öfverensstämmer, så att hvad om texten i nämnde codex är sagdt, äfven gäller om denna. Fol. 112 börjas Arfboken, med samma inledning som i cod. 51; fol. 161 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), och fol. 165 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), äfven här med årtalet 1244 på två ställen; alla med samma tillägg som i cod. 51; fol. 173 Skånska kyrkrätten i 23 capitel. Foll. 181 o. följ. innehålla *gamble formörckede oordts forclarelse* m. m.; foll. 196 o. följ. af en annan nära samtidig hand ett alphabetsregister, och foll. 223 o. följ. af en tredje något senare hand, med titel: *Modbogen Paa Fiskeleigen i Skaane Sieland och Smaalandene*, en odaterad förordning af Fredrik II¹), i 82 artiklar, hvilka, med undantag af artt. 3, 12, 36, 43, 52 samt 64 o. följ., äro hämtade ur Eriks och Margaretas fiskeristadga (V. 5), vid hvilken jag har anmärkt några här förekommande ordförklaringar.

73. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o, sign. B 83, har 158 blad i skinnband. Denne codex öfverensstämmer med de nästföregående, och är skriven af samma hand som de. Fol. 1 innehåller en lika lydande titel som nämnda handskrifter, men årtalet är här 1580. Emellan foll. 6 och 7 har ett blad gått förlorat, hvilket innehållit de 3 första capitlen af Skånelagens text, om hvilken för öfrigt gäller alldeles det samma som vid cod. 69 är anmärkt. Fol. 99 börjas Arfboken, med samma inledning som i cod. 51; fol. 144 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2); fol. 149 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1244; alla med

1) Jfr. sid. LXXIV ofvanför, angående cod. 63.

samma tillägg som i cod. 51; och slutligen fol. 155 Skånska kyrkrätten, som slutar i cap. 9²), derigenom att flera blad i slutet af boken gått förlorade.

74. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o, sign. B 84, har 163 blad i pappband. Denna handskrift, som enligt antekning innan- till på permen har tillhört Riksskattmästaren Sten Bielke, öfverensstämmer med nästföregående handskrifter, är skriven af samma hand som de, och har fol. 1 lika lydande titel, med årtalet 1580. Om Skånelagens text, som börjas fol. 7, gäller det samma som är anmärkt vid cod. 69. Fol. 93 börjas Arfboken, med samma inledning som i cod. 51; fol. 134 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), fol. 138 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1244; alla med samma tillägg som i cod. 51; fol. 144 Skånska kyrkrätten i 23 capitel, efter hvars slut fol. 151 följer *gamle formörckede oordts forclarelse* m. m.

75. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 1305 af nya Kongl. samlingen, har, utom en mängd rena blad i slutet, 172 blad i pergamentsband, utanpå hvilket är tryckt *N: I: S: 1620*. Denne codex är skriven af samma hand som de nästföregående; fol. 1 innehåller en lika lydande titel som de; årtalet är 1580. Om Skånelagens text, som börjas fol. 7, gäller det samma som vid cod. 69 är anmärkt. Fol. 95 börjas Arfboken, med samma inledning som i cod. 51; fol. 138 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), och fol. 142 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1244; alla med samma tillägg som i cod. 51; fol. 149 Skånska kyrkrätten i 23 capitel. Foll. 158 o. följ. innehålla *gamle formörckede oordts forclarelse* m. m.

76. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 1979 af Thottska samlingen, har 171 blad i skinnband, på hvars ytre sidor läses: *Eggert Bylde och Anno 1581*. Denne codex är skriven af samma hand som de nästföregående; en lika lydande titel som i dem läses fol. 3; årtalet är här 1580. Om Skånelagens text, som börjas fol. 9, gäller det samma som är anmärkt vid cod. 69. Fol. 100 börjas Arfboken, med samma inledning som i cod. 51; fol. 146 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), och fol. 151 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1244; alla med samma tillägg som i cod. 51; fol. 158 Skånska kyrkrätten i 23 capitel, och fol. 166 *gamle formörckede oordts forclarelse*.

77. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 1983 af Thottska samlingen, är förut beskrifven i företalet till Visby sjö- rätt sid. XC. Denne codex är skriven af samma hand som de nästföregående; fol. 1 innehåller en lika titel som de, med årtalet 1582. Om Skånelagens text, som börjas fol. 7, gäller det samma som vid cod. 69 är anmärkt. Fol. 93 börjas Arfboken, med samma inledning som i cod. 51; fol. 135 K. Val-

2) Se not. 16 sid. 364.

demars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), och fol. 139 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1244; alla med samma tillägg som i cod. 51; fol. 145 Skånska kyrkrätten i 23 capitel; fol. 152 *gamble formörckede oordts forclarelse* m. m. Fol. 165, af annan nära samtidig hand Hans's m. fl. privilegier för Malmö; fol. 191 Skånska stadsrätten, som har 64 capitel; efteråt följer samma Latinska epilog som i den tryckta texten³⁾; fol. 198 Christoffers privilegier för Malmö; fol. 199 Visby sjörätt, och fol. 217 återigen Skånska stadsrätten, här i 77 capitel, hvilken afskrift, af mig betecknad med 77a, öfverensstämmer med cod. 60. Foll. 226 o. följ. innehålla antekningar af senare hand, skrifna år 1619.

78. En Lunds Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, sign. J. 4:o 20, har 299 blad i skinnband, utanpå hvilket är tryckt årtalet 1591. Fol. 11 läses en titel, lik den i de nästföregående handskrifterna, här med nyssnämnda årtal. Fol. 20 börjas Skånelagens text, om hvilken gäller det samma som vid cod. 69 är anmärkt, utom det att tillägget om lagboken i Laurentii kyrka här ej finnes vid cap. 116. Fol. 161 börjas Arfboken, med samma inledning som i cod. 51; fol. 225 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), och fol. 232 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1264; alla med samma tillägg som i cod. 51; fol. 244 Skånska kyrkrätten i 23 capitel. Fol. 254 o. följ. innehålla *gamblle formörhede (sic) ordtz forklarrellse* m. m.

79. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 1981 af Thottska samlingen, har 139 blad i skinnband. Fol. 1 läses en antekning af *hans Ennewoldssön* derom, att han låtit skrifva denna bok på Eriks-holm (nu Trolleholm) år 1594, och att den blef *wdschreffven efter Salige Otte Totz Lombog som Salige henndrick brade haffde gifmit hannom Och for^{re} lombogh war wdschreffvenn efter denn rette skonske lough, som ligger vdi S. Lawritz kircke vdi Lunnd.* Fol. 2 läses en titel, som upräknar bokens innehåll, hvaribland äfven nämnes *konning Ericks lough* (d. ä. förordning af 1284), hvilken dock här ej finnes. Fol. 8 börjas Skånelagens text, hvilken öfverensstämmer med cod. 51. Vid capp. 100 och 116 citeras här, likasom i cod. 69 &c., lagboken i Laurentii kyrka; men den nämnes icke i capp. 111 och 151. Mot slutet äro på många ställen större stycken förbigångna. För öfrigt gäller om denna text det samma som vid cod. 69 är anmärkt. Vid Skånelagens slut fol. 97 är åter anteknad att boken är skrifven år 1594. Fol. 98 följer *Rigens Deelee*, och fol. 110 Skånska kyrkrätten i 23 capitel; foll. 119 o. följ. innehålla åtskilliga antekningar.

80. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 3127 af gamla Kongl. samlingen. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har 260 blad i skinnband. Fol. 1 innehåller en vidlöftig titel till Skånelagen, lik den i cod. 51, utom det, att de der förekommande namn här äro uteslutna; hvarefter följer ett alphabetiskt register m. m. Om Skåne-

3) Se not. 69 sid. 429.

lagens text, som börjas fol. 56, gäller det samma som är anmärkt vid cod. 69. Fol. 180 börjas Arfboken, fol. 231 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), och fol. 237 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1244 på två ställen; alla med samma tillägg som i cod. 51; fol. 245 Skånska kyrkrätten i 23 capitel, och fol. 254 gårdsrätten.

81. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i fol., sign. N:r 1160 af Thottska samlingen, har 70 blad i pergamentsband. Denne codex, som är skriven i slutet af 16:de århundradet, innehåller i början en förteckning på *Penningeböder* i Skånelagen och andra Danska lagar. Fol. 9 börjas Skånelagens text, som är mycket felaktig; för öfrigt gäller derom det samma som är anmärkt vid cod. 69; cap. 94 förbigås. Skånelagen slutas fol. 70.

82. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 1304 af nya Kongl. samlingen, har 163 blad i välskt band, utanpå hvilket är tryckt *W. 1.* med Kongl. krona öfver, och årtalet 1163, hvarmed meningen naturligtvis är att Skånelagen skall vara gifven nämnda år af K. Valdemar I. Denne i senare hälften af 16:de århundradet skrifne codex innehåller på de första bladen företal och andra smärre antekningar. Skånelagens text, som börjas fol. 7, liknar cod. 27; stundom öfverensstämmer den med cod. 51. Efter cap. 91 följer Add. D. 4, och efter capp. 109, 133, 145, 203 och 207 de vanliga tilläggen, samt efter 147 samma anmärkning som i cod. 51. Efter Skånelagens slut följer fol. 75 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1204 och med samma tillägg ur den Seländska förordningen som i cod. 51; fol. 80 Arfboken, med samma inledning som i cod. 51, och med tillägg i slutet af I. Add. F. 5; fol. 113 I. Add. B. 5, med samma öfverskrift som i cod. 51; fol. 114 Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), hvarmed sammanhänga I. Add. F. 2 och stycket om stämning till Konungs ting (V. 8), i hvilket slutet fattas, derigenom att ett blad emellan foll. 117 och 118 gått förloradt; i början af fol. 118 läsas de två sista raderna af I. Add. B. 7; derefter följa åtskilliga antekningar, hvaribland I. Add. F. 1. Fol. 120 börjas Hans's handfästning, gifven Knuts dag 1449, d. ä. hans stadfästelse på Christian Is privilegier för de Skånska städerna; fol. 130 I. Add. C. 1-4, 6, med samma öfverskrift som i cod. 59, och, likasom der, med tillägg af Add. D. 1-4 och F. 1, så att äfven här Add. D. 4 och F. 1 finnas två gånger; det senare stället har jag utmärkt med 82a. Efter åtskilliga antekningar följer fol. 136 Hans's allmänna stadsrätt af 1487, och fol. 159 Skånska stadsrätten, der capp. 33 o. följ., hvilka troligen hafva varit skrifna på numera förlorade blad, saknas; det som här finnes, är deladt i 26 capitel.

83. En papperscodex i 4:o, tillhörig Herr Protokolls-Sekreteraren och Häradshöfdingen A. P. Lindblad. Denne i senare hälften af 16:de århundradet skrifne codex har 166 blad i välskt band. Fol. 6 börjas Skånelagens text, som är delad i 6 böcker, hvilka kallas *Arffue bogen*, *Drabs bogen* o. s. v. Denna text öfverensstämmer ofta med cod. 51, men är mycket felaktig. Efter

cap. 91 följa Add. D. 4 och B. 5, det senare med samma öfverskrift som i cod. 51; efter capp. 109, 133, 145, 203 och 207 följa de vanliga tilläggen. Vid början af andra boken (capp. 84 o. följ.) är, näst efter förteckningen på capitlen, tillagd en antekning, öfverensstämmande med Add. C. 6¹). Emellan foll. 54 och 55 är ett blad borta, hvarigenom capp. 136 och 137 samt början af 138 gått förlorade; på ett här senare insatt blad har i 18:de århundradet i stället för capp. 136 och 137 af mistag blifvit skrifvet cap. 150, som är deladt i två²). Fol. 93 börjas Arfboken, med samma inledning som i cod. 51; i slutet tillägges I. Add. F. 5; fol. 139 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), med hvilken sammanhånga I. Add. F. 2, stycket om stämning till Konungsting (V. 8), I. Add. B. 6, 7 och F. 1, med flera antekningar; fol. 149 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1204 i öfverskriften, vid hvilken är tillagdt det som hör till epilogen³); fol. 154 Skånska kyrkrätten i 21 capitel; här saknas epilogen, men vid öfverskriften tillägges något af det som dit hör⁴). Efter kyrkrättens slut fol. 161 följa åtskilliga antekningar.

84. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. Nr 1984 af Thottska samlingen. Denne i senare hälften af 16:de århundradet skrifne codex har 131 blad i pergamentsband. Skånelagens text, som börjas fol. 4, öfverensstämmer ofta med cod. 51, men stundom med cod. 59; ofta igenfinnas den äldre textens stadganden blott i sammandrag. Cap. 146 följer efter 180; cap. 147 förbigås; vid cap. 91 tillägges Add. D. 4; efter capp. 109, 203 och 207 följa de vanliga tilläggen. Fol. 78 börjas Arfboken, med samma inledning som i cod. 51; i slutet finnes I. Add. F. 5; fol. 112 I. Add. B. 5 med öfverskrift lik den i cod. 51; foll. 113 o. följ. innehålla *Gamle formörckede Ordz forklarellse* m. m., och foll. 126 o. följ. Skånska kyrkrätten, som har 22 capitel, men saknar epilogen.

85. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. Nr 219 af Uldalska samlingen, har 247 blad i skinnband. Denne i senare hälften af 16:de århundradet skrifne codex innehåller alldeles det samma som cod. 36, således först båda Selandslagarne, och, efter den yngre Selandslagens slut, fol. 214 Skånska stadsrätten, hvilken, likasom i nämnde codex, icke är delad i capitel, men dock har rubriker på tre ställen inuti texten; och för öfrigt gäller om denna handskrift det samma som om stadsrätten i cod. 36 är anmärkt; fol. 221 följer äfven här första stycket af I. Add. F. 1 skrifvet med rödt bläck, samt utdraget ur K. Valdemars förordning, och, under rubriken *Ræt i skanø*, samma stycke (V. 9) som under denna rubrik finnes i cod. 36; fol. 223° Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), jämväl öfverensstämmande med nämnde codex. Foll. 226 o. följ. innehålla samma Danska chrönika och ko-

1) Jfr. not. 41 sid. 227.

2) Jfr. not. 37 sid. 124; not. 48 s. 126.

3) Jfr. not. 9 sid. 449.

4) Se not. 5 sid. 357.

nungalängd som läsas i oftanämnde codex. Fol. 247 är af senare hand tillagd berättelsen om mötet på Danaholmen.

86. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i fol.⁵⁾, sign. N:r 9 af Uldaska samlingen, har 7 blad i välskt band, och innehåller Skånska stadsrätten i 55 capitel, skrifven i senare hälften af 16:de århundradet. Här förbigås cap. 13; i stället för någon stads namn, äfvensom för *skone* i cap. 55, finnes här blott *N*, likasom i cod. 66, med hvilken äfven annars denna handskrift ofta öfverensstämmer. — Dessa 7 blad hafva hört till en större codex, der de, såsom af en gammal nummerering synes, hafva varit foll. 250–256, men hafva derifrån blifvit uttagna och särskildt inbundna, hvilket, enligt hvad af bandets beskaffenhet kan slutas, skett i 18:de århundradet. Ett annat fragment af samme codex finnes under nästföljande nummer 87, och ett tredje, som finnes i ofvannämnda samling, sign. N:r 8 i fol., och innehåller Visby sjö-rätt på Danska, skall omtalas i slutet af detta företal.

En i 18:de århundradet gjord afskrift af stadsrätten i denna handskrift finnes i det förut (sid. XXXVII) omtalade häftet N:r 556 i 4:o af Kallska samlingen i Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn. Första bladet innehåller titlen *Byrche retthenn*, hvarvid K. Ancher tillagt: *Ex MS^o Sevelii*. Att afskrifvaren följt förutnämnda handskrift är säkert, och att denna tillhört Conferensrådet Fr. Chr. Sevel kan till följd af Anchers upgift antagas såsom otvifvelaktigt, enär Sevelska biblioteket såldes i Anchers tid⁶⁾.

87. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i fol., sign. N:r 1345 i 4:o⁷⁾ af nya Kongl. samlingen, har 16 blad i välskt band. Dessa blad äro skrifna af samma hand som föregående N:r 86, och hafva tillhört samme codex som det under nämnda nummer uptagna fragment; de hafva der varit foll. 292 o. följ., och äro försedda med ett band alldeles likt det, hvari det andra fragmentet blifvit bundet, hvilket ock bevisar att båda fragmenterna haft samma egare, ehuru de från olika håll kommit till Kongl. Bibliotheket. De fem första bladen innehålla den så kallade *Danmarchis watter rett*⁸⁾. På andra sidan af fol. 5 börjas en fiskeristadga i 78 artiklar, med öfverskrift: *Feskemendtz rett Som kallis modbog som holdis paa feske leyer*. Om denna stadga gäller det samma som är anmärkt angående fiskeristadgan i cod. 63. Emellan artt. 75 och 76 läses en anmärkning af samma innehåll som den, hvilken finnes i nämnde codex.

88. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 1991 af Thottska samlingen, har 574 blad i pergamentsband. I början finnas här båda Selandslagarne, skrifna i slutet af 16:de århundradet; efter den

5) Bladen hafva blifvit afskurna på höjden, så att formatet fått utseende af stor quart. Detta är orsaken dertill, att det andra fragmentet af samme codex, hvilket i denna förteckning uptages under nästföljande num-

mer, fått plats bland kvarterna, ehuru formatet är alldeles lika.

6) Jfr. sid. XXXI ofvanför.

7) Jfr. not. 5 ofvanför.

8) Se VSjör. föret. sid. LXXXVII.

yngre Selandslagens slut fol. 226 följa en mängd af samma hand tillagda stadgar, hvaribland fol. 272 Skånska kyrkrätten, som har 25 capitel men saknar epilogen, och fol. 347 Skånska stadsrätten i 57 capitel, hvilken nära öfverensstämmer med cod. 64. Derefter följa, bland annat, en mängd domar, till största delen skrifna af en annan, men samtidig hand.

89. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. Nr 1982 af Thottska samlingen, har 256 blad i skinnband. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har fol. 1 titlen *Skonske Lov Paa Ret Danske*. Fol. 13 börjas Skånelagens text, som öfverensstämmer med cod. 83, och, likasom der, är delad i 6 böcker. Capp. 151 och 152 följa här efter 153; efter cap. 91 följa Add. D. 4 och B. 5, det senare med samma inledning som i cod. 51; efter capp. 109, 133, 145, 203 och 207 följa de vanliga tilläggen. Fol. 113 börjas Arfboken, med samma inledning som i cod. 51; i slutet tillägges I. Add. F. 5; fol. 165 *Gamble formørkede oc vforstandige Ordz Forklarelsse*; fol. 169 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), hvarmed i slutet sammanhånga I. Add. F. 2, stycket om stämning till Konungs ting (V. 8), I. Add. B. 6, 7 och F. 1, med flera anteckningar; fol. 180 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3); vid inledningen tillägges det som hör till epilogen, hvarvid förekommer först årtalet 1224, och sedan 1204⁹⁾; fol. 187 Skånska kyrkrätten i 21 capitel; äfven här inblandas i öfverskriften det som hör till epilogen¹⁰⁾. Foll. 199 o. följ. innehålla Hans's allmänna stadsrätt med flera stadgar.

90. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o, sign. C 72, har 183 blad i skinnband. På permen är tryckt årtalet 1581, och enligt anteckningar foll. 134, 153, 174 och 183 är boken skrifven samma år af *C. N. Thim*. Efter en förteckning på capitlen i Skånelagen och de öfriga stadgar som här äro afskrifna, börjas Skånelagen fol. 18. Här förbigås capp. 9, 11 och 198; cap. 84 har samma tillägg som i cod. 51; efter cap. 91 följa Add. D. 4 och B. 5, det senare med samma anmärkning som i nämnde codex; efter capp. 109, 133 och 203 följa de vanliga tilläggen. Ett blad (80), innehållande en del af cap. 207, och hela capp. 208-211, är skrifvet af annan hand. Fol. 88 börjas Arfboken; fol. 128 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), i sammanhang hvarmed följa I. Add. F. 2, stycket om stämning till Konungs ting (V. 8), I. Add. B. 7, *Thette haffuer kongen giffuit &c.*¹¹⁾ och I. Add. F. 1. Fol. 134 börjas Skånska kyrkrätten i 23 capitel. Foll. 140 o. följ. innehålla privilegier för Malmö från 14:de och 15:de århundradena; fol. 166 börjas Skånska stadsrätten, som har 57 capitel. Efter stadsrättens slut fol. 172 följa åtskilliga anteckningar, hvaribland foll. 179 o. följ. gårdsrätten.

91. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. Nr 3131 af gamla Kongl. samlingen, har 75 blad i Franskt band. Denne codex är, enligt en senare anteckning på första bladet, skrifven år 1581, hvilket

9) Se not. 9 sid. 449; nott. 27, 50 s. 458, 459. 11) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

10) Se not. 10 sid. 357.

årtal dock annars ej finnes i boken, men troligen har stått att läsa på ett äldre band. Handskriften börjar med Arfboken, som har samma inledning som i cod. 51; i slutet läsas I. Add. F. 5, B. 6, 7 och F. 1. Fol. 44 börjas K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), hvarmed i slutet sammanhänga I. Add. F. 2 och stycket om stämning till Konungs ting (V. 8); fol. 48 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1244 och samma tillägg som i cod. 51; fol. 55 Skånska kyrkrätten i 23 capitel. I alla de till Skånelagen hörande stycken öfverensstämmer denna handskrift med cod. 51. Foll. 62 o. följ. innehålla *gamle formörkede oordts forclarelse* m. m.

92. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o, sign. B 82, har 193 blad i pergamentsband. Första bladet innehåller en målad titel till Skånelagen, som visar att boken är skriven år (15)83. Skånelagens text börjas fol. 5; här följer cap. 150 efter 152; efter cap. 180 capp. 146 och 147 med tillägg af Add. B. 2-4; vid cap. 91 är fogadt Add. D. 4, samt vid 203 och 207 de vanliga tilläggen. Efter Skånelagens slut följer fol. 99 K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1104; fol. 106 Skånska kyrkrätten i 25 capitel; fol. 115 Arfboken, hvarmed sammanhänga I. Add. F. 5 och B. 6; fol. 160 Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), med hvilken sammanhänga I. Add. F. 2 och stycket om stämning till Konungs ting (V. 8); fol. 165 *Skånøer loug Som koningh Woldemor gaff* (V. 7); fol. 183 Skånska stadsrätten i 43 capitel, med titel: *Kiøbstedtz Ret ofuer All Danmarcks Rige*; den är i uttrycken mycket afvikande från den gamla texten, och ofta sammandrag deraf; capp. 8, 9, 23, 46, 49, 53 och 55 förbigås, hvar emot de fyra sista capitlen äro tillägg, hvilka efter denna handskrift äro aftryckta i IV. Add. C, sidd. 433, 434.

93. En papperscodex i 4:o, tillhörig Herr Protokolls-Sekreteraren och Härads-höfdingen A. P. Lindblad, har 294 blad i skinnband. Första bladet innehåller en titel, som är lika lydande med den i cod. 59, hvarvid här tillägges *Anno dominij 1584*, då boken utan tvifvel är skriven. Fol. 4 börjas Skånelagens text, som ofta öfverensstämmer med nämnde cod. 59, och gäller derom det samma som vid den är anmärkt. Fol. 122 börjas Arfboken; fol. 182 I. Add. B. 5; fol. 183 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2); fol. 193 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), och fol. 198 Skånska kyrkrätten i 25 capitel; om hvilket allt gäller det samma som är anmärkt vid cod. 59. Fol. 210 följa I. Add. C. 1-4, 6, D. 1-4 och F. 1 i ett sammanhang och med en gemensam titel, lik den öfverskrift, hvarmed dessa samma stycken äro försedda i nämnde codex; Add. D. 4 och F. 1, hvilka förut förekommit i denna handskrift, äro på senare stället af mig betecknade med 93a. Fol. 218 börjas Skånska stadsrätten, som har 59 capitel. Foll. 229 o. följ. innehålla åtskilliga anteckningar, samt några af senare händer tillagda stadgar.

94. En framlidne Brukspatronen C. D. Buréens på Boxholm i Östergötland efterlemnade boksamling^{1 2)} tillhörig papperscodex i fol. har 219 blad, utom en mängd rena blad emellan foll. 206 och 207. På pergamentsbandet är tryckt

årtalet 1597; då boken utan tvifvel blifvit inbunden, men den fol. 14 med rödt bläck skrifna titlen, hvilken är lika lydande med den i föregående cod. 93, och har samma årtal som der, visar att åtminstone sjelfva Skånelagen blifvit skrifven år 1584; och foll. 176 o. följ. innehålla tillägg af en senare hand, skrifna omkring år 1604, af hvilket år här finnes en Kongl. dom foll. 207 o. följ. Skånelagens text, som börjas fol. 16, öfverensstämmar med cod. 59, och gäller derom det samma som vid den är anmärkt. Fol. 76 börjas Arfboken; fol. 106 I. Add. B. 5; fol. 107 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2); fol. 113 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), och fol. 119 Skånska kyrkrätten i 25 capitel; om hvilket allt gäller det samma som är anmärkt vid nämnde codex. Foll. 126 o. följ. innehålla Hans's allmänna stadsrätt med flera stadgar, hvaribland foll. 160, 161 I. Add. C. 1-4, 6, D. 1-4 och F. 1, med en gemensam rubrik af samma innehåll som i nämnda handskrift; Add. D. 4 och F. 1 förekomma således för andra gången i denna handskrift (här af mig betecknade med 94a). Fol. 164 börjas en fiskeristadga i 77 artiklar, med rubrik: *Mod Bogenn Som lesis paa Fiske leie*, om hvilken gäller det samma som är anmärkt angående fiskeristadgan i cod. 63; efter dess slut följer, under ny rubrik: *Om smaa fiskeleie vdi Skaane*, samma underrättelse om hvad som blifvit stadgadt år 1547, som läses i codd. 63 och 87, och derefter 4 onummererade artiklar af samma innehåll som det, som efter nämnda antekning följer i nyssnämnda handskrifter. Bland de förutnämnda senare tilläggen läses foll. 199-206 Skånska stadsrätten, som har 57 capitel och är mycket felaktig.

95. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 1998 af Thottska samlingen, har 388 blad i skinnband; fol. 166 läses årtalet 1585, då boken utan tvifvel är skrifven. Denna handskrift börjar med Jutska lagen, hvarefter följa Thord Degns artiklar m. m. Foll. 300-307 innehålla Skånska kyrkrätten, som har 25 capitel och är mycket felaktig. Emellan foll. 356 och 357 äro åtskilliga år 1583 tryckta stadgar inbundna.

96. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 3129 af gamla Kongl. samlingen, har 314 blad i skinnband. Fol. 5 börjas Skånelagens text, som närmast öfverensstämmar med cod. 82, men är mera felaktig; här förekomma samma tillägg som i nämnde codex. Foll. 58 o. följ. äro skrifna af en annan hand än de föregående, men dock samtidig. Emellan foll. 78 och 79 är ett blad bortrifvet, hvarigenom största delen af cap. 171, hela 172 och en del af 173 gått förlorade¹⁾. Fol. 111 börjas K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1204 och samma tillägg ur den Seländska förordningen som i cod. 51; fol. 119 Arfboken, med samma inledning som i cod. 51, dock endast första afdelningen. Bland en mängd andra

12) Hvem som nu är egare till denna år 1831 1) Jfr. not. 9 sid. 163.
till Kongl. Bibliotheket i Stockholm insända
handskrift, är mig obekant.

lagår följer fol. 203 Skånska stadsrätten, som har 46 capitel, och i öfverskriften, genom förväxling med Christoffers allmänna stadsrätt, säges vara af nämnde Konung gifven åt alla köpstäderna i Danmark²⁾. Fol. 217 börjas Skånska kyrkrätten, som har 21 capitel; fol. 239 fortsättning af Arfboken, hvaraf dock de första 8 bladen synas hafva gått förlorade; i slutet finnes I. Add. F. 5. Fol. 254 börjas I. Add. B. 5, med öfverskrift som i cod. 51; fol. 256 Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), hvarmed sammanhänga I. Add. F. 2, stycket om stämning till Konungs ting (V. 8), I. Add. B. 6, 7 och F. 1, med flera anteckningar. Efteråt finnas, af samma hand som skrifvit det föregående från och med fol. 58, bland annat flera Christian IV:s förordningar af 1589, hvaraf kan slutas att boken är skriven omkring detta år. I nedra kanten af fol. 280 har skrifvaren antecknat att boken är fulländad S. Lucii dag, men årtalet är bortrifvet. Foll. 303 o. följ. innehålla tillägg, till en del af senare händer.

97. En Malmö stadsarkifv tillhörig papperscodex i fol. har, utom 8 blad i början, som uptagas af ett alphabetiskt register öfver bokens innehåll, 117 af gammal hand nummererade blad i pergamentsband. Anteckningar med rödt bläck på flera ställen, och äfven vid Skånelagens slut, visa att boken är skriven år (15)90. Efter K. Valdemars m. fl. privilegier för Malmö följer fol. 43 Skånska stadsrätten i 57 capitel. Fol. 52 börjas Skånelagens text, som, ehuru mycket felaktig, öfverensstämmer med cod. 51, och stundom närmast med cod. 54. Likasom i sistnämnda codex förbigås här capp. 9 och 11, och från cap. 166 till 167 görs ett språng. Vid cap. 84 finnes samma tillägg som i cod. 51; efter cap. 91 följa Add. D. 4 och B. 5 samt, emellan dessa tillägg, senare delen af cap. 89, hvilket här, likasom i många andra handskrifter, är deladt i två³⁾; efter capp. 109, 133, 145, 203 och 207 följa de vanliga tilläggen, och efter cap. 147 anmärkningen om de tre capitlen om järnbörd; cap. 171 följer efter 173, och cap. 196 näst efter 185. Efter Skånelagens slut fol. 105 följa *gamle formörckede ords forclarelse* och några andra tillägg.

98. En Lunds Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, sign. J. 4:o 27. a, har 126 blad i skinnband. Fol. 3 börjas Skånelagens text, som öfverensstämmer med cod. 51, och närmast med codd. 54 och 97. Likasom i sistnämnda handskrifter förbigås här capp. 9 och 11, och ett språng görs från cap. 166 till 167; capp. 171 och 196 hafva samma plats som i cod. 97. Vid cap. 84 finnes samma tillägg som i cod. 51; efter cap. 91 följa Add. D. 4 och B. 5, det senare med samma inledning som i cod. 51, här gjord till ett särskildt capitel. Efter capp. 109, 133, 145, 203 och 207 följa de vanliga tilläggen, och efter cap. 147 anmärkningen angående de tre capitlen om järnbörd. Fol. 91 börjas Arfboken, med samma inledning som i cod. 51, och med I. Add. F. 5 i slutet; fol. 110 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), hvarmed sammanhängar stycket om stämning till Konungs ting (V. 8); fol. 113 Skån-

2) Jfr. not. 2 sid. 399.

3) Jfr. not. 50 sid. 82.

ska kyrkrätten, som har 14 capitel och förbigår capp. 7, 10, 11, 13 samt större delen af 15 och 16⁴). Foll. 118 o. följ. innehålla *Riigens deele*.

99. A. Hvitfelds edition af Andreas Sunessons Latinska bearbetning af Skånelagen, tryckt i Köpenhamn 1590, beskrives i andra afdelningen af detta företal, men måste äfven här uptagas, af samma skäl som vid N:r 41 är anfördt.

En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i fol., sign. N:r 7 af Uldalska samlingen, innehåller bland andra i slutet af 17:de århundradet gjorda afskrifter, Andreas Sunessons arbete, med en öfverskrift lika lydande med titlen i Hvitfelds edition, hvarēfter följer Hvitfelds företal. Ehuru det icke är uttryckligen tillkännagifvet, är dock intet tvifvel derom, att detta är en afskrift af Hvitfelds edition.

100. En Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 35 af Arne-Magneanska samlingen, har 174 blad i pergamentsband. Fol. 2 innehåller en titel, som utvisar att boken tillhört *Pedir-Andersön Borgere vdi Halmstedt*, och slutas med årtalet 1592, då boken utan tvifvel är skrifven. Skånelagens text börjas fol. 7. Här förbigås capp. 22, 65, 198 och 211; efter cap. 64 följer å nyo cap. 44; efter cap. 91 följer Add. D. 4, och efter capp. 109, 133 och 145 de vanliga tilläggen. I cap. 140 åberopas en recess af år 1547 (K. Christian III:s)⁵. Fol. 126 börjas Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), som här har årtalet 1244; fol. 131 Skånska kyrkrätten, som har 20 capitel, men förbigår cap. 7; fol. 140 Arfboken, hvaraf dock blott spridda capitel här äro afskrifna; fol. 157 I. Add. F. 5 och B. 6; hvarefter följa åtskilliga antekningar.

101. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 19, har 351 blad i skinnband, på hvars ytre sida är tryckt årtalet 1592. I början af boken finnes ett alphabetiskt register m. m. Fol. 26 börjas Skånelagens text, som öfverensstämmer med cod. 51, och hvarom gäller det samma som vid nämnda handskrift är anmärkt. Fol. 152 börjas Arfboken, med samma inledning som i nämnde codex; fol. 221 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), och fol. 228 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1244; alla med samma tillägg som i cod. 51; fol. 238 Skånska kyrkrätten i 23 capitel, vid hvars slut fol. 248 läses: *Anno. 15. 92*, då boken utan tvifvel är skrifven. Derefter följa privilegier för Malmö m. m. Foll. 296-304 läses Skånska stadsrätten i 55 capitel. Stadsrättens text är mycket felaktig, hvilket icke är förhållandet med Skånelagens text och de öfriga förutnämnda till Skånelagen hörande stycken.

102. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 3128 af gamla Kongl. samlingen, har 465 blad i pergamentsband. Fol. 1 läses samma titel som i cod. 80, hvarefter följer ett alphabetiskt register m. m. Fol. 31 börjas Skånelagens text, om hvilken gäller det samma som är anmärkt

4) Se not. 1 sid. 372; not. 1 s. 375.

5) Se not. 69 sid. 132.

vid föregående cod. 101, med hvilken denna handskrift öfverensstämmer. Fol. 157 börjas Arfboken, med samma inledning som i cod. 51; fol. 226 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), och fol. 233 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1244; alla med samma tillägg som i sistnämnda handskrift; fol. 242 Skånska kyrkrätten i 23 capitel, vid hvars slut fol. 253 äfven här läses: *Anno. 15. 92.* Foll. 263-361 innehålla det samma som följer efter kyrkrätten i cod. 101, och deribland foll. 304-312 Skånska stadsrätten i 55 capitel. Foll. 362 o. följ. innehålla Kongl. förordningar och andra stadgar.

103. En Lunds Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, sign. J. 4:o 26, har 239 blad i välskt band. Fol. 1 innehåller samma titel som finnes i codd. 80 och 102, och foll. 2 o. följ. alphabetiskt register och företal. Fol. 30 läses årtalet 1593, då boken utan tvifvel är skriven. Fol. 31 börjas Skånelagens text, som öfverensstämmer med cod. 51; här förbigås cap. 110; för öfrigt gäller om denna handskrift det samma som vid sistnämnde codex är anmärkt. Fol. 158 börjas Arfboken, med samma inledning som i cod. 51; fol. 216 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), och fol. 222 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1244; alla med samma tillägg som i cod. 51; foll. 230 o. följ. innehålla Skånska kyrkrätten i 23 capitel.

104. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i fol., sign. C 79, har, utom en mängd rena blad i slutet, 1031 blad i skinnband. Denna i företalet till Uplandslagen sid. LIV kortligen omnämnda handskrift har fol. 1 en målad titel, som tillkännagifver att *Claus Podbusk til Kraprup* år 1594 låtit skriva denna *Lonbog Indholdendis atskillige slaugs Louger*. I början finnes Jutska lagen, Thord Degns artiklar m. m. Fol. 152 börjas Skånska stadsrätten, som öfverensstämmer med cod. 67. Fol. 164 börjas den yngre Selandslagen, och fol. 267 Skånelagen med lika titel som i nämnda handskrift; texten är delad i 6 böcker, och öfverensstämmer merendels med cod. 67, men mot slutet synes skrifvaren stundom hafva följt en annan handskrift; hvad om Skånelagens text är anmärkt vid nämnde codex, gäller äfven om denna handskrift. I slutet af Skånelagens text tillägges ett capitel, öfverensstämmande med det efter cod. 30 aftryckta I. Add. J; den till kyrkrätten hörande anmärkning, som i sistnämnde codex (30a) blifvit hänförd till detta stycke, har i närvarande handskrift genom ett ytterligare mistag blifvit utsträckt till hela 6:te boken af Skånelagen, eller cap. 214-225 i texten⁶). Fol. 341 börjas Arfboken, hvarvid äro tillagda I. Add. F. 5, 1 och B. 6, 7; således förekommer Add. F. 1 här för andra gången i denna handskrift (utmärkt med 104a); fol. 375 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), med en förändrad inledning, der påfven ej omtalas⁷); härmed sammanhänga I. Add. F. 2 och stycket om stämning till Konungs ting (V. 8), samt några andra anteckningar; fol.

6) Jfr. sid. LIII ofvanför; not. 9 sid. 237; not. 7) Se not. 8 sid. 440.
38 s. 238.

379 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), hvilken, likasom i cod. 67, saknar den vanliga inledningen, och sammanhänger med förutnämnda förordning såsom capp. 10 o. följ.; här tillägges: *Dette kaffuer Kongen giffuit &c.*⁸⁾ och I. Add. F. 1, hvilket sålunda här finnes för tredje gången (beteknad med 104b); efter epilogen, som har årtalet 1244, följa åter, såsom capp. 26-29, några till denna förordning icke hörande stycken. Fol. 393 Eriks bref till Bara härad (V. 4) på Danska. Fol. 396 börjas K. Magnus Lagabæters Norska lag, som här tillskrifves *Sanct Oluff*; fol. 504 *Suerigis Low nylige sat vd pua Danske*, nemligen K. Christoffers Landslag med Uplandslagens Kyrkbalk; foll. 684 o. följ. innehålla *Dytmersk low, Keiser Retten* m. m.

105. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o, sign. B 81, har 293 blad i pergamentsband. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har fol. 3 en med rödt bläck skrifven titel, lik den i cod. 67, med hvilken ock Skånelagens text, som börjas fol. 4 och är delad i 6 böcker, ehuru mycket felaktig, nära öfverensstämmar, hvarför härom gäller det samma som vid nämnda handskrift är anmärkt; emellan foll. 166 och 167 är ett blad borttrifvet, likaså emellan foll. 169 och 170 två blad, och emellan foll. 170 och 171 ett blad; hvarigenom en del af capp. 186 och 187, sista orden i 190 och hela capp. 191-193 samt cap. 196 gått förlorade⁹⁾. Foll. 201-203 innehålla den med runor skrifna förfalskade berättelsen om mötet på Danaholmen, som efter denna handskrift är tryckt i första bandet af *Svenskt Diplomatarium*, sidd. 28-31¹⁰⁾. Foll. 204 o. följ. läsas *Rigens Rett*, Thord Degns artiklar och *Keirszer Retten (sic)*, skrifna af senare hand i början af 17:de århundradet.

106. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i fol., sign. B 89, har 538 blad i pergamentsband, utanpå hvilket är tryckt *Christiern Gyldenstiern 1596*, hvilket är boken utan tvifvel är skrifven. Efter åtskilliga anteckningar på de första bladen börjas fol. 21 Skånelagens text, som liknar codd. 52 och 58, i synnerhet den senare, men är mycket felaktig. Capp. 11 och 12 äro här skrifna två gånger; cap. 114 följer efter 116; efter cap. 180 följer en med rödt bläck skrifven anmärkning angående de tre capitlen om järnbörd¹⁾; cap. 198 förbigås; efter capp. 84, 91, 109, 133 och 203 följa samma tillägg som i cod. 51. Fol. 131 börjas Skånska stadsrätten, som har 59 capitel. Efter stadsrättens slut finnes bland annat foll. 213 o. följ. Arfboken, med samma inledning som i cod. 51; fol. 246 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), och fol. 250 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1244 på två ställen; alla med samma tillägg som i cod. 51; fol. 255 Skånska kyrkrätten i 23 capitel; fol. 269 Jutska lagen, efter hvars slut följa Thord Degns artiklar, *Keiser Retten* m. m.

8) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

9) Se not. 47 sid. 176; not. 81 s. 177; not. 47 s. 180; not. 1 s. 183.

10) Jfr. hvad i anledning af denna runskrift blifvit anfördt not. 29 sid. XI ofvanför.

1) Se not. 25 sid. 172.

107. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o, skinnband, sign. B 80, har 238 blad, utom några rena blad i slutet. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har tillhört J. G. Sparfwenfeld, som på ett rent blad i början år 1677 anteknat sig som egare. Efter åtskilliga antekningar på de första bladen börjas fol. 16 Skånelagens text, hvars 17 böcker här hafva fått namn af *Kong Ericks Förste, Anden &c. Bog*. Vid slutet af 3:e boken (cap. 65) är af senare hand anteknad: *Lest paa Sönder os boe* (södra Åsbo) *heridhstingh, den 19: Augustij. Ahr: 1630*. Efter cap. 91 följer Add. D. 4, efter capp. 109, 133, 145, 203 och 207 de vanliga tilläggen, och efter 147 samma anmärkning som i cod. 51, med hvilken texten i allmänhet närmast öfverensstämmer. Efter Skånelagens slut följer fol. 100 K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), här med årtalet 1204; samma stycken ur den Seländska förordningen äro här inflickade, som i nämnde codex; fol. 105 Arfboken, med samma inledning som i cod. 51; i slutet sammanhänges härmed I. Add. F. 5; fol. 140 I. Add. B. 5, med lika öfverskrift som i nämnde codex; fol. 141 Valdemars bref om järnbördens afskaffande (V. 2), hvarvid är fogadt I. Add. F. 2, stycket om stämning till Konungs ting (V. 8), I. Add. B. 6, 7 och F. 1, samt några andra antekningar; fol. 148 Hans's stadfästelse på Christian I:s privilegier för städerna i Skåne, utan datum²⁾; fol. 158 I. Add. C. 1-4, 6, med öfverskrift lik den i cod. 59³⁾; här är inblandadt I. Add. D. 1-4 och F. 1; således finnas Add. D. 4 och F. 1 i denna handskrift på två ställen, hvarför dessa senare afskrifter af mig utmärkas med 107a. Efter några små afhandlingar följer fol. 165 Skånska kyrkrätten, som har 22 capitel men saknar epilogen; fol. 171 Hans's allmänna stadsrätt, som här fått årtalet 1517; fol. 197 Skånska stadsrätten, som har 46 capitel, och i öfverskriften säges komma öfverens med den som *ligger vdj Whæs Byskrinn*⁴⁾, men är mycket felaktig. Foll. 205-225 innehålla åtskilliga antekningar, hvaribland förteckning på Kongl. bref som blifvit kungjorda på *Giöding* (Göinge) häradsting i Skåne åren 1572 till 1582, hvaraf kan slutas att boken är skrifven omkring sistnämnda år. Foll. 225 o. följ. är af senare hand tillagdt K. Fredriks bref d. 27 December 1588 om tiggare.

108. En Lunds Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, sign. J. 4:o 33, har 407 blad i skinnband, utanpå hvilket är tryckt årtalet 1599. Efter en mängd antekningar i början af boken läses fol. 46 en vidlöftig titel, som upräknar bokens innehåll, och tillkännagifver att den blifvit skrifven år 1598. Fol. 53 börjas Skånelagens text, som närmast liknar föregående cod. 107, och gäller derom det samma som vid nämnde codex är anfördt. Foll. 144-149 innehålla K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), hvaraf de två sista bladen vid bokens inbindning blifvit satta främst; här finnas samma tillägg som i nämnde codex och årtalet 1244; fol. 151 Arfboken, med samma inledning som i cod. 51; i slutet läses I. Add. F. 5; fol. 194 I. Add. B. 5, och fol.

2) Jfr. sid. LXXX ofvanför.

3) Se not. 18 sid. 224.

4) Jfr. not. 2 sid. 399.

195 Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), det förre med lika öfverskrift och den senare med samma tillägg som i cod. 107. Foll. 204 o. följ. innehålla Hans's allmänna stadsrätt m. fl. stadgar, hvaribland fol. 245 Skånska stadsrätten i 46 capitel; här förbigås cap. 34; i stället för någon stads namn finnes blott *N* i capp. 35, 36. Fol. 256 börjas Skånska kyrkrätten, som har 22 capitel men saknar epilogen. Efter kyrkrättens slut fol. 263 följa hvarjehanda antekningar.

109. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 20, har 341 blad i skinnband, på hvars framsida finnes tryckt K. Christian IV:s bild, och bokstäfverna *S. M.* samt årtalet 1599; baksidan är prydd med Danska vapnet. Fol. 326 läses årtalet *MDLxxxviiij*, då boken utan tvifvel är skrifven. I början af boken är inbunden Hvitfelds tryckta edition af Andreas Sunessons arbete, på hvars titelblad är skrifvet: *Sten Bielke 1672*. Fol. 5 af handskriften börjas Skånelagens text, som är delad i 6 böcker och ofta öfverensstämmar med cod. 51, men är mycket felaktig. Cap. 19 förbigås. Efter cap. 91 följer Add. D. 4; efter capp. 109, 133, 145, 203 och 207 de vanliga tilläggen, och efter cap. 147 anmärkningen angående de tre capitlen om järnbörd. Fol. 197 börjas K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med tillägg ur Seländska förordningen af samma år; epilogen saknas; fol. 209 Arfboken, med samma inledning som i cod. 51; i slutet läses I. Add. F. 5; fol. 307 I. Add. B. 5, med öfverskrift såsom i cod. 51; fol. 310 Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), hvarmed sammanhånga I. Add. F. 2, stycket om stämning till Konungs ting (V. 8), I. Add. B. 6, 7 och F. 1, samt några andra antekningar.

110. En Upsala Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 11, har 228 blad i skinnband. Denna handskrift, som är skrifven i slutet af 16:de århundradet, har, enligt antekning på inre sidan af främre permén, år 1764 tillhört J. H. Lidén. Fol. 4 innehåller en titel, lik den i cod. 80. Företalet, som läses foll. 18-21, är skrifvet på de 3 första sidorna med rödt bläck, och sedan med grönt. I afseende på Skånelagens text, som börjas fol. 22, gäller det samma som är anmärkt vid cod. 51; inledningen till Add. B. 5 läses här i slutet af det nästföregående capitlet, Add. D. 4; cap. 124 förbigås, och cap. 171 följer efter 173. Efter Skånelagens slut följer fol. 136 Arfboken, fol. 189 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), och fol. 195 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1244; alla med samma tillägg som i nämnda handskrift; samt fol. 203 Skånska kyrkrätten i 23 capitel.

111. En Lunds Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, sign. J. 4:o 3, har 432 blad i skinnband. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex innehåller i början en afhandling om *Christelig Öffuerighed, gamle formörckede ordtz forklarellse* m. m. Fol. 70 börjas Skånelagens text, som ofta öfverensstämmar med cod. 51, stundom med cod. 27. Efter cap. 91 följer Add. D. 4, och efter capp. 109, 133, 145, 203 och 207 de vanliga tilläggen; efter 147

tillägges anmärkningen angående de tre capitlen om järnbörd. Fol. 194 börjas Arfboken, med samma inledning som i cod. 51, och med tillägg i slutet af I. Add. F. 5, B. 6, 7 och F. 1; fol. 254 K. Christoffers privilegier för Malmö af 1446, här med det oriktiga årtalet 1466; fol. 258 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3) med årtalet 1244 i öfverskriften; med sista capitlet sammanhänger ett stycke ur Seländska förordningen af samma år; epilogen saknas; fol. 264 Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), hvarmed i slutet sammanhänga I. Add. F. 2, stycket om stämning till Konungs ting (V. 8), I. Add. B. 7 och F. 1, samt de öfriga tillägg som här finnas i codd. 59 och 60; således finnas Add. B. 7 och F. 1 för andra gången i denna handskrift, här af mig betecknade med 111a; fol. 277 Skånska kyrkrätten, som har 22 capitel men saknar epilogen; fol. 289 Hans's allmänna stadsrätt; fol. 343 Eriks privilegier för köpstäderna af 1415⁵); fol. 354 Skånska stadsrätten i 57 capitel; capp. 47 och 48 finnas här näst efter cap. 39; cap. 53 har, likasom i många andra handskrifter, sin plats i slutet af stadsrättens vanliga text, men här följa ytterligare 4 capitel (58-61), som öfverensstämma med I. Add. F. 1, hvilket således här finnes för tredje gången (111b), samt slutligen 4 capitel (62-65) af samma innehåll som de, hvilka efter cod. 92 äro tryckta i IV. Add. C. Fol. 369 börjas, med öfverskrift *Mod Bogen*, en fiskeristadga, hvilken, likasom den i cod. 63, lånat inledningen af Eriks och Margaretas stadga (V. 5), men innehåller, med undantag af ett förbigånget och ett tillagdt capitel, samma capitel som fiskeristadgan i cod. 72; de i sistnämnda handskrift tillagda ordförklaringar saknas här. Foll. 385 o. följ. innehålla *Rüigens deele* m. m.

112. En Lunds Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, sign. J. 4:o 54, har 173 blad i Franskt band. Denne codex innehåller afskrifter och antekningar, gjorda af olika händer i slutet af 16:de århundradet och här sammanbundna. I början läsas Thord Degns artiklar, hvarest följa några senare i 17:de århundradet skrifna tillägg. Fol. 33 börjas Skånelagens text, hvilken ofta öfverensstämmer med cod. 51, och stundom med cod. 27. Efter cap. 83 tilläggas de första raderna af Add. F. 1⁶); efter cap. 91 Add. D. 4 och B. 5, det senare med öfverskrift lik den i cod. 51; efter cap. 147 anmärkningen angående de tre capitlen om järnbörd, och efter capp. 109, 133, 145, 203 och 207 de vanliga tilläggen; cap. 196 följer näst efter 185. Efter Skånelagens slut fol. 100 läses bland annat K. Christoffers stadsrätt för Köpenhamn samt *En anden Stadz Rett Som kaldis den menige kiøbsted Rett*, i 83 capitel, af hvilka en del äro hämtade från Hans's allmänna stadsrätt.

113. En Lunds Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, sign. J. 4:o 27, har 389 blad i pergamentsband. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex har fol. 2 en titel, lik den i cod. 59, men med tillägg att Skånelagen här är *Corrigerit effter Prenntenn*, d. ä. tryckta editionen. Fol. 6 bör-

5) De samma som vanligen förekomma såsom 6) Se not. 35 sid. 75.
gifna åt Malmö eller Landskrona. Se sidd.
XXXIV, XXXIX &c. ofvanför.

jas Skånelagens text, som öfverensstämmer med cod. 51, och har samma tillägg som der, hvaraf är tydligt att den ej är afskrifven efter tryckta editionen; capp. 209-213 finnas i samma ordning som i cod. 5. Fol. 130 börjas K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), här med årtalet 1204; fol. 136 Skånska kyrkrätten i 26 capitel; fol. 146 Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), hvarmed sammanhånga I. Add. F. 2 och stycket om stämning till Konungs ting (V. 8); fol. 153 Arfboken, som i slutet har I. Add. F. 5 och B. 6; fol. 203 Skånska stadsrätten i 59 capitel; här följer cap. 17 efter 20; vid cap. 43 tillägges stycket om öfverböter, hvilket annars läses i början af I. Add. F. 1⁷); cap. 53 finnes i slutet af de till stadsrätten hörande capitel, men derefter är såsom capp. 60-63 tillagdt: *Det haffuer och Konningen gifuet &c.*⁸), I. Add. B. 5 (som här finnes för andra gången, och af mig är betecknad med 113a), B. 7 och F. 1 (utom hvad här af förut är tillagdt vid cap. 43). Foll. 219 o. följ. innehålla *Rigens Reth*, privilegier för Malmö m. m., hvaribland foll. 325-337 en fiskeristadga i 76 capitel, med öfverskrift: *Moed Bogen som Lesis paa alle Fiskeleie, vdi Schaane*; om denna gäller det samma som om fiskeristadgan i cod. 63 är anmärkt; äfven här läses anmärkningen om det som blifvit stadgadt år 1547, på samma plats som i codd. 87 och 94.

114. En Lunds Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, sign. J. 4:o 56, har 256 blad med förgylld snidt, men permarne, jämte ett eller flera blad i början, hafva gått förlorade. Denne i slutet af 16:de århundradet skrifne codex börjar med Skånelagen, som ofta öfverensstämmer med cod. 27, och stundom med cod. 51. Efter cap. 91 följer Add. D. 4, och efter capp. 133, 203 och 207 de vanliga tilläggen. Capp. 146 och 147 samt Add. H. 2 följa efter cap. 154 (i slutet af 7:de boken)⁹); men de 3 capitlen om järnbörd (Add. B. 2-4), hvilka annars pläga följa efter cap. 147, äro här införda efter cap. 180 (eller i slutet af 9:de boken), dock med anmärkning att de icke mera äro i bruk¹⁰). Capp. 209-213 förekomma i samma ordning som i cod. 5. Fol. 141 börjas K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1244; fol. 149 Skånska kyrkrätten i 25 capitel; fol. 160 Arfboken, hvarmed sammanhånga I. Add. F. 5 och B. 6; fol. 223 Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), hvarvid äro i slutet bifogade I. Add. F. 2 och stycket om stämning till Konungs ting (V. 8). Foll. 234 o. följ. innehålla Thord Degns artiklar, tillagda af senare hand.

115. En Kongl. Danska Geheime-Arkifvet tillhörig papperscodex i fol., sign. Nr: 95 bland *Svenske Jordebøger*, har 70 blad i pergamentsomslag. De 8 första bladen af denna i slutet af 16:de århundradet skrifne codex innehålla Skånska stadsrätten i 57 capitel, oftast öfverensstämmande med cod. 64. Vid cap. 53 förekommer här ett tillägg¹), om hvilket, då nämnda capitel här har fått

7) Se not. 47 sid. 419.

8) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

9) Jfr. not. 14 sid. 147.

10) Jfr. not. 25 sid. 172.

1) Se not. 16 sid. 425.

sin plats i slutet²⁾, det är ovisst om det har afseende endast på nämnda capitel eller på hela stadsrätten³⁾. Här finnes samma Latinska epilog som i den af mig utgifna texten, men vanställd af fel, som visa att skrifvaren varit alldeles okunnig i språket. Efter stadsrättens slut följa åtskilliga privilegier för Malmö⁴⁾, samt, af senare händer tillagdt, K. Hans's allmänna stadsrätt m. m.

116. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o, sign. B 90. a, har 217 blad i pergamentsband. I början finnes Skånska stadsrätten i 45 capitel, nedanför hvars titel fol. 1, likasom på många andra ställen i boken, skrifvaren har teknat sitt namn *Pawell Wyldtfang* jämte årtalet 1605, då boken utan tvifvel är skriven. I stadsrätten förbigås capp. 23, 34 och 55; capp. 49-53 förekomma i annan ordning än den vanliga⁵⁾; efter cap. 7 följer IV. Add. A. 1, efter cap. 22 Add. B. 2 och A. 2, samt efter cap. 57 Add. B. 3-7; i slutet tillägges I. Add. F. 1. Foll. 22 o. följ. innehålla Ribes rätt med flera stadsrätter och andra stadgar, hvaribland foll. 199-209 Eriks och Margaretas fiskeristadga (V. 5), som liknar cod. 57 och förbigår capp. 22, 33 och 58; foll. 210 o. följ. läsas Artiklarne som skulle kungöras vid höstmarknaden i Malmö (V. 6); äfven dessa öfverensstämma med nämnda handskrift.

117. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. Nr 548 af Kallska samlingen, har 432 blad i pergamentsband. Fol. 1 läses en antekning, som visar att boken är skriven år 1608. Foll. 3-68 innehålla den så kallade *Keiser Retten*; foll. 69 o. följ. en afhandling om *Christeligh Offuerigheed*. Fol. 90 börjas Skånelagens text, som nära öfverensstämmer med cod. 111, och hvarom därför gäller det samma som vid nämnde codex är anmärkt. Fol. 196 börjas Arfboken, med lika inledning och tillägg som i cod. 111; fol. 249 K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), och fol. 256 Val-

2) Af den mycket vanliga omständighet, att cap. 53 här, likasom i en mängd andra äldre och nyare handskrifter, har fått sin plats i slutet, har K. Rosenvinge, *Gamle Danske Love*, V. sid. XVIII, utan att närmare efterse förhållandet, låtit förleda sig att antaga att här ej finnas de capitel, som följa i den af honom utgifna texten af stadsrätten; och då han genom en ytterligare förvillelse förblandat cap. 53 (i hans text 60) med cap. 48 (i hans text 55), emedan på båda ställena talas om att gå i en annans gård och göra *ufyrmd*, så slutar han häraf, i sammanhang med den här tillagda Latinska epilogen, att allt hvad i stadsrätten följer efter sistnämnda capitel, är senare stadganden, tillkomna efter år 1326. De slutsatser han vidare härpå bygger, förtjena naturligtvis, på sådan grund upförda, alldeles ingen upmärksamhet. Men äfven

om allt detta ej vore grundadt på uppenbara mistag, utan verkligen några af de äfven i de äldsta nu i behåll varande handskrifter förekommande capitel här hade saknats, så borde man kunna inse huru illa den skarpsinnighet är använd, som vill draga viktiga slutsatser af dylika tillfälliga omständigheter i yngre handskrifter. Jfr. hvad not. 11 sid. LVII ofvanför blifvit anfördt angående Anchers slutsatser rörande stadsrätten i anledning af en annan handskrift.

3) Jfr. Gloss. 1 ordet *verbierhs rett*.

4) Det är efter denna handskrift K. Rosenvinge, anf. st. sid. 70 o. följ., aftryckt K. Valdemars privilegium för Malmö af 1360 med den orimliga läsarten på första raden "*sceptrum tenentibus*" i stället för *hoc scriptum cernentibus*.

5) Se not. 10 sid. 421.

demars förordning om järnbördens afskaffande (V.2); om dessa gäller det samma som vid nämnde codex är anmärkt; således finnas äfven här, bland tilläggen i sistnämnda förordning, I. Add. B. 7 och F. 1 för andra gången, här af mig betecknade med 117a; fol. 266 Skånska kyrkrätten i 23 capitel; fol. 277 Hans's allmänna stadsrätt; fol. 322 Eriks privilegier för köpstäderna af 1415; fol. 333 Skånska stadsrätten, om hvilken gäller det samma som är anmärkt vid cod. 111; således finnes äfven här Add. F. 1 för tredje gången (117b), och de fyra med IV. Add. C öfverensstämmande capitlen. Foll. 348-415 innehålla åtskilliga stadgar, och slutligen, efter en mängd rena blad, foll. 416 o. följ. *Gamle Formörckede Ordts Forcklarelse*, med flera antekningar.

118. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i fol., sign. N:r 39, har 119 blad i pergamentsband. Efter åtskilliga antekningar på de första bladen börjas Skånelagen fol. 7. Texten öfverensstämmer i allmänhet närmast med cod. 51. Capp. 146 och 147 följa efter 180; capp. 209-213 förekomma i samma ordning som i cod. 5. Vid cap. 91 är fogadt Add. D. 4, och vid capp. 133, 203 och 207 de vanliga tilläggen; efter cap. 147 tillägges samma anmärkning som i cod. 51. Efter Skånelagens slut fol. 61 följa åtskilliga antekningar och stadgar, hvaribland fol. 77 Skånska stadsrätten i 59 capitel, och fol. 86 K. Hans's allmänna stadsrätt. Öfverskrifterna på förteckningar öfver län m. m. i Danmark, foll. 112 och 114, visa att denna bok är skriven år 1610.

119. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 3161 af gamla Kongl. samlingen, har 287 blad i pappband. I början af denna bok finnas en mängd privilegier för Helsingör och andra Kongl. bref angående samma stad, skrifna i medlet af 17:de århundradet. Foll. 184-193 innehålla Skånska stadsrätten i 57 capitel, skriven i början af samma århundrade. Fol. 194 innehåller en af samma hand som det nästföregående skriven förteckning på det följande i denna bok, hvilket är skrivet af en nära samtidig hand, och börjas fol. 195 med K. Valdemars privilegier för Malmö. Här finnes foll. 239-249 återigen Skånska stadsrätten; denna text, som jag betecknat med 119a, öfverensstämmer nära med den förut i denna handskrift förekommande text af samma lag. Fol. 254 börjas Artiklarne som skulle kungöras vid höstmarknaden i Malmö (V. 6); här förbigås artt. 10 (hvilken dock är tillagd i brädden af senare hand), 13, 16, 22, 25, 29, 30, 32, 35, 36, 42 och 43, hvaremot efter capp. 15, 20, 27, 28 och 41 sju andra artiklar tilläggas⁶); art. 23 följer efter 38. Fol. 259 börjas, under titel af *dend Kongelige Modbog, som skal forkyndis paa Falsterbroe &c.*, en stadga för fiskerierna i *Skaarne, Sieland och Smaa landene*, i 84 capitel; denna stadga är, med undantag af 2 här tillagda capitel, af samma innehåll som den fiskeristadga som finnes i cod. 72; den är äfven här försedd med Kongl. stadfästelse, nästan lika lydande som den i nämnda handskrift; men i stället för Fredrik II:s namn läses här *Christian*, och datum, S. Laurentii afton 1540, tillägges i slutet.

6) Se not. 27 sid. 487; not. 62 s. 488; nott. 38, 45 s. 490; not. 32 s. 492.

120. En Lunds Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, sign. J. 4:o 7, har 172 blad i pergamentsband. Denne i början af 17:de århundradet skrifne codex innehåller foll. 2-46 *Enn Kortt Exstracht och Memorial offuer denn Judske Loug*, foll. 54-62 Skånska kyrkrätten i 22 capitel men utan epilog, samt foll. 63 o. följ. K. Christoffers allmänna stadsrätt och andra stadgar.

121. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. Nr 1306 af nya Kongl. samlingen, har 231 blad i grönt pergamentsband. Fol. 6 och på flera ställen läses årtalet 1626, då denne codex utan tvifvel är skriven. Fol. 7 börjas Skånelagens text, som öfverensstämmer med cod. 51; cap. 61 följer här efter 63, men för öfrigt gäller om denna text det samma som vid nämnde codex är anmärkt. Fol. 139 börjas Arfboken, med samma inledning som i cod. 51; i slutet tilläggas I. Add. F. 5, B. 6, 7 och F. 1; fol. 204 ett alphabetiskt register; fol. 226 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), hvarmed sammanhänga I. Add. F. 2 och början af stycket om stämning till Konungs ting (V. 8); skrifvaren har stadnat midt på första sidan af fol. 231⁷⁾, hvarefter följa en mängd rena blad.

122. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i fol., sign. Nr 1119 af gamla Kongl. samlingen, har 420 blad i skinnband. Denne i förra hälften af 17:de århundradet skrifne codex börjar, efter företal och andra anteckningar, fol. 9 med Jutska lagen, efter hvars slut följa Thord Degns artiklar m. m. Fol. 158 börjas Skånelagen, hvars text här ofta öfverensstämmer med cod. 51; vid capp. 91, 109, 133, 145, 147, 203 och 207 finnas samma tillägg som i nämnde codex; cap. 196 har äfven här sin plats näst efter cap. 185; cap. 202 förbigås. Foll. 239 o. följ. innehålla ett alphabetiskt register till Skånelagen, K. Hans's allmänna stadsrätt, den så kallade *Keiser Retten* m. m. Bland annat som i slutet af boken är skrifvet af en annan nära samtidig hand, läses foll. 391-397 Skånska stadsrätten i 59 capitel; foll. 399 o. följ. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1244 på två ställen, och med samma tillägg som i cod. 51; samt foll. 405-410 Skånska kyrkrätten i 23 capitel.

123. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o, sign. Nr 33, har 327 blad i pergamentsband. Denne i förra hälften af 17:de århundradet skrifne codex börjar med Jutska lagen, afskrifven efter 1590 års tryckta edition. Fol. 113 börjas Skånelagens text, som öfverensstämmer med cod. 51, och i synnerhet med cod. 68; mot slutet synes ett annat original hafva blifvit följdt, hvilket liknat cod. 52. Här förekomma samma tillägg som i cod. 51; från cap. 78 görs ett språng till 79, likasom i cod. 68; cap. 198 förbigås. Fol. 191 börjas Arfboken; fol. 230 Skånska kyrkrätten, som har 23 capitel; foll. 238 o. följ. innehålla privilegier för Malmö; foll. 278-282 Artiklarne som skulle kungöras vid höstmarknaden i Malmö (V. 6), nära öfverensstämmande med cod. 119; samma tillägg som i nämnda handskrift, finnas äfven här, och samma ar-

7) Jfr. not. 25 sid. 497.

tiklar som der, äro också här förbigångna, utom art. 10, som här finnes. I brädden vid sistnämnda stadga har N. R. Brocman, till hvars samlingar denna handskrift har hört, anteknat varianter ur en annan codex, hvilken han ej uppgifvit; men varianterna öfverensstämja med cod. 6, eller den af mig aftryckta texten. Foll. 283 o. följ. innehålla åtskilliga antekningar, och sist två Kongl. förordningar af 1615 och 1623, afskrifna, efter tryckta editioner, af samma hand som det föregående.

124. En Engeströmska Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o har 97 blad i pergamentsband. Fol. 2 innehåller en titel, som visar att boken är skriven i Köpenhamn år 1632 af *Peder Söffrennsßenn*; samma titel är fol. 1 afskrifven af en något yngre hand. Fol. 6 börjas Skånelagens text, som öfverensstämmer med föregående cod. 123, men skrifvaren har slutat med det näst efter cap. 203 följande Add. G, hvilket läses på första sidan af fol. 86; emedan andra sidan af samma blad är obegagnad, så synes att ej mera af texten varit skrifvet. För öfrigt gäller om texten i denna handskrift det samma som vid förutnämnda handskrift är anmärkt. Foll. 87 o. följ. innehålla *Rigens Rett*.

125. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. Nr 2008 af Thottska samlingen, har 145 blad, utom en mängd rena blad, i pergamentsband. Denne i förre hälften af 17:de århundradet skrifne codex börjar med Thord Degns artiklar, hvarefter fol. 19 följer K. Christoffers stadsrätt för Köpenhamn af år 1443. Foll. 44-52 innehålla Skånska stadsrätten i 40 capitel; här förbigås capp. 19, 31-34, 38-55; deremot förekomma här samma tillägg som i cod. 33. Foll. 53 o. följ. innehålla åtskilliga antekningar, hvaribland förordningar af Christian IV, hvilka gå till år 1623, utom några senare tillagda af år 1632.

126. Ett Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörigt fragment af en papperscodex i 4:o, inlagdt i samma omslag, sign. Nr 1337 af nya Kongl. samlingen, hvilket är omtaladt i företalet till Visby sjörätt sid. LX. Detta fragment består af 36 blad utan permar, hvilka blifvit i så måtto orätt sammanhäftade, att 10 blad, som borde haft sin plats i slutet, blifvit satta främst, troligen af den anledning, att på det första af dessa blad finnes öfverskriften till K. Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3). Öfverst på samma blad läsas de sista raderna af stycket om stämning till Konungs ting (V. 8)¹⁾; derefter följer nämnda förordning, der vid inledningen tillägges det som hör till epilogen²⁾, och cap. 3 förbigås; fol. 3 börjas Skånska kyrkrätten, der äfven i inledningen införas det som hör till epilogen³⁾; texten är delad i 20 capitel, men emellan foll. 3 och 4 fattas ett blad, hvarigenom de 8 första capitlen och början af det 9:de gått förlorade⁴⁾. Fol. 5 börjas *Danmarckis Rigis Rett*, vid hvars

1) Jfr. not. 69 sid. 498.

2) Se not. 9 sid. 449.

3) Se not. 7 sid. 357.

4) Jfr. not. 18 sid. 358; not. 10 s. 364.

slut fol. 10 läses: *Ende paa Skonsche lov 1656*, hvilket år boken utan tvifvel är skrifven. Här har boken slutats; men genom det förutnämnda mistaget vid inhäftningen har Skånelagens text, som här närmast liknar cod. 100, kommit efteråt, foll. 11 o. följ. Här fattas de 3 första capitlen och början af det 4:de⁵⁾; emellan foll. 14 och 15 fattas många blad, hvarigenom capp. 30-81 och större delen af 82 gått förlorade⁶⁾. Efter cap. 91 följer Add. D. 4, hvaraf dock, då ett blad emellan foll. 16 och 17 gått förloradt, slutet fattas, jämte capp. 92-100 och större delen af 101⁷⁾. Likaså fattas emellan foll. 28 och 29 flera blad, hvarigenom en del af cap. 171 tillika med capp. 172-195 saknas⁸⁾. Capp. 206 och 207 följa efter 208 och 209; capp. 198 och 211 äro förbigångna. I cap. 140 citeras här, likasom i cod. 100, 1547 års recess. Efter capp. 109, 133 och 145 följa de vanliga tilläggen.

127. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. Nr: 214 af Uldalska samlingen, har 222 blad i Franskt band, på hvars baksida är tryckt årtalet 1659, vid hvilken tid boken troligen blifvit skrifven. Fol. 1 innehåller en titel, hvilken, likasom i cod. 113, underrättar derom, att Skånelagen här är *Corrigerit effter den Prent*. Fol. 7 börjas Skånelagens text, som närmast öfverensstämmer med codd. 52, 58 och 106. Här förbigås capp. 112 och 198; capp. 216 och förra delen af 217, hvilka äro förenade till ett capitel, följa efter senare delen af cap. 217⁹⁾. Vid cap. 84 läses samma tillägg som i cod. 51; efter cap. 91 följer Add. D. 4 och, dermed sammanhängande, likasom i cod. 52, det sista stycket af Add. B. 5¹⁰⁾; efter capp. 133, 203 och 207 följa de vanliga tilläggen. Fol. 122 börjas Arfboken; fol. 179 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), med tillägg af I. Add. F. 2, stycket om stämning till Konungs ting (V. 8), I. Add. B. 7, *Dette haffuer Kongen Giffuit &c.*¹¹⁾ och I. Add. F. 1; fol. 188 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), med årtalet 1204 i epilogen, framför hvilken är inflickadt I. Add. B. 5, med särskild titel: *Kong Ericks Handfestning*¹²⁾; fol. 195 Eriks förordning i Nyborg af 1282¹³⁾, för hvilket årtal här är öppet rum lemnadt; fol. 202 Eriks bref till Bara härad (V. 4), på Danska; fol. 206 Vitherlagsrätten, och fol. 212 Skånska kyrkrätten i 23 capitel.

128. En Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. Nr: 38 B. af Arne-Magneanska samlingen, har 14 blad i pappband, innehållande Skånska kyrkrätten, skrifven i medlet af 17:de århundradet. Texten är, hvad språket beträffar, föryngrad, men för öfrigt ej afvikande, med undantag af de många här förekommande misförstånd. På flera ställen är Jutiska lagen citerad.

5) Jfr. not. 1 sid. 3; not. 9 s. 5.

6) Jfr. not. 1 sid. 24; not. 74 s. 74.

7) Jfr. not. 1 sid. 85; not. 39 s. 93; not. 45 s. 229.

8) Jfr. not. 23 sid. 163.

9) Jfr. not. 42 sid. 201; not. 44 s. 203.

10) Se not. 69 sid. 84.

11) Jfr. not. 5 sid. XXIV ofvanför.

12) Jfr. not. 1 sid. 219.

13) Jfr. not. 7 sid. XXIV ofvanför.

129. En Kongl. Bibliotheket i Stockholm tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 41, har 175 blad i halffranskt band. Fol. 1 innehåller en mycket pryddlig titel, hvaraf inhämtas att denna Skånelag *Retteligen Fordansckett* är skriven år 1667 af *Christian Simonsön*. Fol. 4 börjas Skånelagens text, som närmast öfverensstämmer med codd. 111 och 117; här finnas samma tillägg som i nämnda handskrifter. Fol. 96 börjas Arfboken, med samma inledning som i nämnda handskrifter, och med tillägg i slutet af I. Add. F. 5 och B. 6; fol. 139 I. Add. B. 5, med lika öfverskrift som i cod. 51; fol. 140 K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), med tillägg af samma stycken som i cod. 59; fol. 148 Eriks förordning för Skåne af 1284 (V. 3), om hvilken gäller det samma som vid cod. 111 är anmärkt; fol. 154 Skånska kyrkrätten i 22 capitel. Denna handskrift är märkvärdig genom den ovanliga pryddighet, hvarmed den från början till slut är skriven.

130. En Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 38 A. af Arne-Magneanska samlingen, har 8 blad i pappband, innehållande Skånska kyrkrätten i 22 capitel, men utan öfverskrift eller epilog, skriven i senare hälften af 17:de århundradet, och mycket felaktig.

131. Den vid N:r 41, eller Gemens tryckta edition, under c) uptagna, Engeströmska biblioteket i Stockholm tillhöriga handskrift, innehåller, såsom der blifvit anmärkt, foll. 201-214 Skånska kyrkrätten, hvilken icke, såsom det föregående i denna handskrift, är afskrifven efter Gemens edition, utan öfverensstämmer med cod. 51 &c.; den har 22 capitel, men saknar epilogen.

132. En Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i 4:o, sign. N:r 242 af Uldalska samlingen, har 9 i pappersomslag inhäftade blad, innehållande Eriks och Margaretas fiskeristadga (V. 5), skriven i slutet af 17:de århundradet. Denna handskrift öfverensstämmer närmast med cod. 57; capitlet förekomma här i samma ordning som i nämnda handskrift, och samma capitel som der, äro äfven här förbigångna.

133. En Lunds Universitets-Bibliothek tillhörig papperscodex i 4:o, pappband, sign. J. 4:o 59, innehåller K. Hans's allmänna Danska stadsrätt, skriven i 16:de århundradet. Här äro inhäftade fem pappersblad, innehållande en i början af 18:de århundradet gjord afskrift af Skånska stadsrätten i 44 capitel, efter ett original, som mycket liknat cod. 92. I denna afskrift förbigås samma capitel som i nämnde codex, utom cap. 8 som här finnes; och samma fyra capitel som der, äro äfven i denna handskrift i slutet tillagda.

134. Sju Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhöriga sammanhäftade pappersblad i 4:o, sign. N:r 557 af Kallska samlingen, innehålla Skånska stadsrätten i 30 (orätt nummererade) capitel, afskrifven i 18:de århundradet efter ett original som liknat cod. 55, så att allt hvad om nämnde codex blifvit anmärkt, äfven gäller om denna.

135. Bland andra Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhöriga afskrifter, in-

lagda i ett convolut, sign. N:r 561 i 4:o af Kallska samlingen, finnes på 14 oinbundna pappersblad en i senare hälften af 18:de århundradet gjord afskrift af Skånska stadsrätten i 58 capitel. Afskrifvaren har följt en handskrift, som har öfverensstämt med cod. 52.

136. I det af P. J. Resenius under titel: *Jus aulicum antiquum Norvagicum* i Köpenhamn 1673 tryckta bihang till *Hird-Skraa*, utgifvet af *Jens Dolmer*, Köpenhamn 1666, 4:o, finnes, bland noterna till Vitherlagsrätten sidd. 642, 643, tryckt den Latinska texten af K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), efter en nu okänd handskrift, hvarför detta aftryck här uptages. Resenius uppgifver att Wilhelm Worm meddelat honom detta "decretum", hvilket föregifves vara af år 1163, utan tvifvel endast på den grund, att allt hvad som hörde till Skånelagen antogs vara samtidigt med kyrkrätten. Äfven finnes här sidd. 724-726 samma förordning på Danska, aftryckt efter Gemens edition.

Sedan jag nu upräknat och beskrifvit alla mig bekanta handskrifter, som innehålla antingen den egentligen så kallade Skånelagen eller andra lagar, hvilka jag ansett böra i sammanhang dermed utgifvas, men, af det skäl som i början af detta företal blifvit anfördt, de handskrifter, der hvarterdera af dessa stycken förekommer, ej kunnat i föregående förteckning ordnas efter sitt innehåll, vill jag nu särskildt upräkna de handskrifter, der den egentligen så kallade Skånelagen och hvart af de öfriga hit hörande stycken finnas, och derefter skall jag anföra hvad jag anser böra här meddelas till uplysning om dessa särskilda delar.

I. Skånelagen finnes i codd. 1, 2, 4-7, 9-17, 23-33, 38, 42, 48, 50-54, 58-63, 67-84, 89, 90, 92-94, 96-98, 100-114, 117, 118, 121-124, 126, 127 och 129, hvartill hör läggas Gemens här under N:r 41 uptagna tryckta edition, enär äfven denna måst behandlas såsom en handskrift. I afseende på de i många handskrifter tillagda capitel, hvilka ej finnas i den här tryckta texten, och därför efteråt äro bifogade under titlen *Additamenta*, åberopas de upgifter angående handskrifterna, hvilka vid hvart af dessa tillägg äro meddelade¹).

II. Andreas Sunessons Latinska bearbetning af Skånelagen finnes i codd. 3, 18, 19 och 51, hvartill kommer Hvitfelds här under N:r 99 uptagna tryckta edition, hvilken måst såsom en handskrift behandlas²).

III. Skånska kyrkrätten finnes på Danska i codd. 1-17, 23-29, 31, 32, 38, 42, 49-54, 59-63, 69-80, 83, 84, 88-96, 98, 100-103, 106-108, 110, 111, 113, 114, 117, 120, 122, 123, 126-131, samt N:r 41 eller Gemens tryckta edition; och i Latinsk öfversättning i codd. 19 och 47.

1) Se not. 1 sid. 215; nott. 10, 11, 25 s. 216 &c.

2) Om den numera förlorade handskrift, som

tillhört Cottonska biblioteket i London, se not. 4 sid. LXV.

IV. Skånska stadsrätten finnes i codd. 6, 7, 9, 11-17, 20, 24-26, 30-36, 38-40, 42-46, 48, 52, 55-58, 60, 61, 64-67, 77, 82, 85, 86, 88, 90, 92-94, 96, 97, 101, 102, 104, 106-108, 111, 113, 115-119, 122, 125, 133-135. I afseende på de här efteråt tryckta Additamenta åberopas de i noterna vid hvarterdera meddelade upgifter om de handskrifter, der de förekomma.

V. Särskilda stadgar beträffande Skåne.

1. K. Knuts förordning om dråp m. m. finnes blott i codd. 22 och 27, då här ej kunna räknas de handskrifter, som endast äro afskrifter efter en af dessa.

2. K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande finnes på Danska i codd. 9, 11, 13, 15-17, 23-29, 31-33, 37, 42, 50-53, 59-63, 67-78, 80, 82, 83, 89-94, 96, 98, 101-104, 106-111, 113, 114, 117, 121, 127 och 129, samt N:r 41 eller Gemens tryckta edition. På Latin finnes denna förordning i codd. 18 och 19, hvartill kommer N:r 136 eller det af Resenius meddelade aftryck.

3. K. Eriks förordning för Skåne af år 1284 finnes i codd. 7, 9-17, 23-32, 36, 42, 48, 50-52, 59-63, 66, 67, 69-78, 80, 82, 83, 85, 89, 91-94, 96, 100-104, 106-111, 113, 114, 117, 122, 126, 127 och 129, samt N:r 41 eller Gemens tryckta edition.

4. K. Eriks bref till Bara härad finnes på Latin i codd. 3, 9, 15-17, 19, 32, 42 och 51, samt på Danska i codd. 52, 61, 67, 104 och 127.

5. Konung Eriks och Drottning Margaretas fiskeristadga finnes på Danska i codd. 6, 14, 15, 24-26, 31, 32, 42, 52, 57, 58, 116 och 132, äfvensom hit på visst sätt kunna räknas codd. 63, 72, 87, 94, 111, 113 och 119. På Plattyska finnes denna stadga i cod. 21.

6. Artiklar, som skulle kungöras på höstmarknaden i Malmö finnas i codd. 6, 52, 57, 58, 116, 119 och 123.

7. Schanerlog finnes i codd. 15, 24-26, 31, 67 och 92, samt N:r 41 eller Gemens tryckta edition.

8. Om stämning till Konungs ting i Skåne finnes i codd. 13, 15, 23, 24, 26-29, 50-53, 59-63, 67, 69-78, 80, 82, 83, 89-94, 96, 98, 101-104, 106-111, 113, 114, 117, 121, 126, 127 och 129, samt N:r 41 eller Gemens tryckta edition. Codd. 13, 15, 23, 26, 41 och 126 hafva detta stycke för sig sjelft; men alla de öfriga inblanda det i K. Valdemars förutnämnda förordning.

9. Ræt i skanæ finnes i codd. 36 och 85.

I afseende på dessa lagar i allmänhet, med undantag af dem, hvilka tydligen endast tillhört inskränktare områden, såsom de i femte afdelningen under N:r 5-7 uptagna, må först anmärkas att de tillhört icke blott det landskap, som egentligen kallades Skåne och ännu har detta namn, och hvartill

äfvén ön Bornholm hörde, utan ock Halland, hvilket ansågs som ett bihang dertill, samt Bleking, hvilket ursprungligen Svenska landskap hade kommit under Danmark före den tid, då någon skrifven lagbok kan antagas hafva funnits i Skåne³). Man finner ock att under benämningen Skåne i vidsträcktare bemärkelse äfvén Halland och Bleking varit innefattade⁴). I allt fall är det lika naturligt att Skånelagen blifvit benämnd efter det mest betydande af de landskap der den gällde, som att förhållandet är sådant med Seländska och Jutska lagarne.

Hvad nu först beträffar den egentligen så kallade Skånelagen, hvilken är tryckt i första afdelningen af detta verk, hafva om denna lagboks, så väl som om båda Selandslagarnes ålder, olika meningar blifvit ytrade, hvilka egentligen varit grundade på den åsigt, att dessa lagar nödvändigt måste hafva blifvit gifna af någon viss Konung. Det har varit en gammal mening, att Skånelagen varit gifven af en Konung Valdemar, och då den äldre Selandslagen antogs vara gifven af samme Valdemar, men med rätta ansågs vara yngre, så är det af denna anledning som Selandslagen, och följaktligen äfvén den så kallade Arfboken, i handskrifter ofta benämnas Valdemars nya lag⁵). Hvitfeldt antog såsom visst att Skånelagen var gifven af Valdemar I, ehuru han på olika ställen upgifvit olika årtal, då detta skulle hafva skett⁶). Hvitfeldts upgift blef först bestridd af K. Ancher i hans skrift: *Skulde vel Kong Valdemar den I. have givet den Skaanske og Søllandske Lov*⁷), der Ancher trodde sig hafva bevist att *den skaanske Lov maa, mestendels i samme Form, som vi har den endnu udi, være skrevet for Valdemar den I:stes Tid*⁸); men sedan öfvergick Ancher till Hvitfeldts mening, att Skånelagen är *skrifven* i nämnde Konungs tid⁹). Schlegel deremot, i en *ny Undersøgelse* i samma ämne¹⁰), antog att Skånelagen *har lige til Anders Sunesens Tid ikke været andet end en privat Samling af de gamle Kongers ofte modsigende Anordninger, Skaane betreffende*, men att den af K. Valdemar II blifvit stadfästad, och det icke en, utan två särskilda gånger¹¹). Att här till granskning uptaga de skäl, på hvilka dessa olika meningar blifvit grundade, anser jag vara öfverflödigt. Jag antager såsom otvifvelaktigt att Skånelagen, äfvén som Selandslagarne, lika litet som de flesta af våra Svenska landskapslagar

3) Jfr. min not. 29 sid. XI anförda afhandling, sidd. 23-25.

4) Se t. ex. K. Christian III:s recess eller Köpenhamns riksdagsbeslut af 1536, der bland städerna i *Schone* äfvén de Halländska och Blekingska städerna upräknas, hvar emot på ett annat ställe i samma stadga *Schaane, Halland oc Blegindt* särskildt nämnas. K. Rosenvinge, *Gamle Danske Love*, IV. sidd. 160, 171.

5) T. ex. i cod. 27, sid. XLIX öfvanför.

6) Se Anchers *jurid. Skrifter*, III. s. 83.

7) Tryckt 1765 i *Kjöbenhavnske Selskabs Skrifter*, IX. sidd. 50-83, och sedan, med titel: *Undersøgelse, om Kong Valdemar I. har givet &c.*, bland Anchers *jurid. Skrifter*, III. sidd. 77-132.

8) *Jurid. Skrifter*, III. sid. 109.

9) *Lovhist.*, I. sid. 47; *Jurid. Skrifter*, I. sid. 74.

10) Först tryckt i 4:de bandet af tidskriften *Astræa*, och sedan bland Anchers *jurid. Skrifter*, I. sidd. 220-275.

11) Anchers *jurid. Skrifter*, I. s. 243, 255.

blifvit af någon Konung stadfästade; och likaledes finner jag det vara omöjligt att bestämma under hvilken Konungs tid man i Skåne först börjat skriftligen uppteckna de i landet såsom gällande antagna rättssatserna. Men den frågan återstår dock, på hvilken tid man kan antaga att Skånelagen blifvit författad i den form, hvori den blifvit till våra dagar bevarad. Vid besvarandet af denna fråga måste det vara af största vikt att veta i hvad förhållande Skånelagens Danska text står till Andreas Sunessons Latinska bearbetning, hvars ålder naturligtvis kan någorlunda bestämmas. Om nemligen, såsom förr varit allmänligen antaget, Andreas Sunessons arbete är en översättning af den Danska texten, kan denna väl vara äldre men ej yngre än den Latinska; är åter, såsom det blifvit påstådt af Schlegel, Andreas Sunessons arbete ett original, som ligger till grund för den Danska texten, blir förhållandet motsatt. Äfven utan afseende på frågan om Skånelagens ålder, är frågan om förhållandet emellan dessa båda texter af stor vikt. Vi måste därför taga Skånelagens Danska text och Andreas Sunessons arbete på en gång i betraktande. Beträffande först tiden då Andreas Sunesson författat sitt arbete, kan jag väl ej finna de skäl bindande, på grund hvaraf Schlegel¹²⁾ och P. E. Müller¹³⁾ antaga att detta ej kan hafva skett före år 1204 eller 1206; men då Andreas Sunesson omtalar flera stadgar gifna af Valdemar II¹⁴⁾, som år 1202 efterträdde sin bror, så kan det på denna grund såsom nästan säkert antagas, att detta arbete, om ock långt förut påbegyndt, ej förr än år 1206, då Andreas återkom från ett krigståg till Estland, blifvit fullbordadt; och då Andreas icke allonast öfverallt bibehåller stadgandena om järnbörd, utan ock om de olika slagen af järnbörd meddelar de utförliga föreskrifter, som innefattas i de tre capitlen i detta ämne, hvilka i de äldsta nu i behåll varande handskrifterna af Danska texten äro uteslutna, så kan med skäl antagas, såsom ock af nämnde författare blifvit anmärkt, att detta ej kan vara skrifvet sedan det hade blifvit presterskapet förbudet att biträda vid dylika prof, hvilket skedde på Lateranska mötet år 1215¹⁵⁾; mycket senare kan arbetet i allt fall ej vara författadt, då Andreas år 1219 deltog i ett nytt krigståg mot Estland, efter återkomsten hvarifrån han år 1222 måste nedlägga sitt ämbete i anseende till en svår sjukdom, hvilken säkerligen ej lönade honom ro till ett litterärt arbete sådant som det ifrågavarande¹⁶⁾. Man kan på dessa grunder med hög grad af sannolikhet antaga att ifrågavarande arbete blifvit fullbordadt emellan åren 1206 och 1215. Vidkommande nu det förhållande hvori detta arbete står till Skånelagens Danska text, sådan den kommit till vår kunskap, anser jag det vara uppenbart att denna Danska text icke ligger till grund för Andreas Sunessons arbete, ehvad man ville gifva detta namn af översättning eller paraphras, hvilken senare benämning ofta

12) *Om de gamle Danskes Rettsadvaner og Autonomie*, i *Danske Vidensk. Selsk. philosoph. og hist. Afhandl.*, III. sid. 121.

13) *Vita Andreae Sunonis*, aftryckt af K. R o-

senvinge, *Gamle Danske Love*, I. sid. XXXIX.

14) Se II. 45, 50, 55, 61.

15) Se cap. 9. X. 3: 50.

16) Se not. 1 sidd. XIII, XIV ofvanför.

blifvit detsamma tilldelad. Det har visserligen blifvit af den grundligaste och skarpsinnigaste forskaren i Danmarks äldre lagar, J. E. Larsen, till vederläggning af Schlegels förutnämnda åsigt, påstådt, att den Danska texten af Skånelagen, "som den findes i de äldste Haandskrifter, ligger ganske til Grund for Sunesens Skrift"¹⁷); men att det utlofvade öfvertygande beviset för detta påstående aldrig blifvit meddeladt, är af föga betydhet, då ett motsatt förhållande är påtagligt. Jag lägger här naturligtvis icke vikt på sådana anmärkningar, som till uplysande af lagstadgandena blifvit på åtskilliga ställen af Andreas Sunesson inströdda; såsom hvad i cap. 19 och slutet af 97 anföres om olika meningar i de der förekommande ämnen; i 37 anmärkningarne om den treåriga häfden, och åtskilligt af hvad der förekommer om bevisning af fädernebesittning; i 38 beskrifning på *skötning*; i 46 några anmärkningar angående *trygd* och *iafnæpe ep*; i 65 om förhållandet emellan mark silfver och mark penningar; i 127 derom att den mensklige lagen måste vika för den gudomliga; i 131 beskrifningen på *tolfmyning*; i 143 anmärkningen om af-radsdagen i förhållande till fiskmarknaderna; — icke heller på de på några ställen förekommande historiska underrättelser, såsom i cap. 12 om en afskaffad äldre lag; i 24 om oäkta barns forna rätt att genom järnbörd föra bevisning mot sin fader; i 45 anförandet af K. Knuts förordning; i 50 och 61 uppgifterna om K. Valdemar (II); — eller på de här förekommande theoretiska framställningar, såsom i cap. 26, 36, 43, 44, 64 och början af 65 inledningarne till lärorna om repning, häfd, dråp och sår; i 68 afhandlingen om *con-cursus delictorum*, och i 143 inledningen till läran om lega af jord; — ty alla stycken af dessa slag äro sådana, att Andreas Sunesson, då han ej velat helt enkelt öfversätta en gifven text, utan tvifvel skulle hafva gjort dylika tillägg ur sitt eget kunskapsförråd, hvilken text än måtte hafva legat till grund för hans arbete. Icke heller vill jag åberopa sådana, verkliga lagstadganden innehållande stycken, som finnas hos Andreas Sunesson, men i de äldsta nu i behåll varande Danska handskrifterna tydligen blifvit antingen af mistag (såsom Add. B. 1) eller med afsigt (såsom Add. B. 2-4) uteslutna, men finnas i många andra handskrifter, och ej kunna antagas vara senare tillägg, utan måste hafva funnits i äldre numera förlorade handskrifter, som innehållit samma redaktion af Skånelagen som kommit till vår kunskap; ty ingen vikt kan, i det afseende hvarom nu är fråga, ligga derpå, att några sådana capitel kommit att saknas i en eller annan af de tillfälligtvis nu i behåll varande äldsta handskrifterna, ehuru denna omständighet ensam är tillräcklig till vederläggning af Larsens anförda påstående, att den Danska texten "som den finnes i de äldsta handskrifterna" ligger "ganske" till grund för Andreas Sunessons arbete. Hvad som deremot ligger vikt på, är det uppenbara förhållande, att icke endast några få, utan en stor mängd verkliga lagstadganden äro af denne författare uptagna, hvilka ej finnas i någon äldre eller yngre handskrift af Skånelagens Danska text, och icke heller äro af den beskaffenhet, att rimligen kan anta-

17) *Jurid. Tidskr.* XV. 1. sid. 59; J. E. Larsens *samlade Skrifter*, I. Afd. I. B. sid. 182.

gas att de alla eller till största delen på nyssnämnda sätt skulle hafva försvunnit ur alla nu i behåll varande handskrifter; hvaraf också är klart att Andreas Sunesson ej kan hafva hämtat dessa stadganden ur någon sådan äldre, numera förlorad handskrift af Skånelagen, som kan hafva legat till grund för de nu kända handskrifterna, eller innehållit samma redaktion af Skånelagen som dessa. Hit höra: i cap. 10 stadgandet om det fall, att fader nekar att barn blifvit skilda från hans bo; i 13 det vidsträcktare vitsord som här medgifves, i jämförelse med hvad som säges i I. 25; i 17 det på K. Valdemars förordning om dråpsböter syftande tillägget *Nouo tamen iure &c.*; i 19 stadgandet om skifte; i 21 stadgandet att af flera lika nära beslägtade den äldste skall vara förmyndare; hela 23 om förmynderskap; i 45 allt hvad som grundar sig på K. Valdemars nyssnämnda förordning, ty ehuru hufvudinnehållet af denna förordning finnes i många yngre handskrifter anfördt uti ett efter cap. 91 eller på andra ställen tillagdt capitel (I. Add. B. 5), så är det så mycket mera uppenbart att detta capitel ej kan hafva ursprungligen hört till Skånelagens text, som de genom nämnda förordning uphäfna äldre stadgandena om ättarboten äro ej, såsom af Andreas Sunesson, endast historiskt anförda, utan såsom gällande uptagna i de äldsta nu kända handskrifterna, och äfven kvarstå i de yngre der den nya lagen blifvit införd; i 48 stadgandena om tiderna för dråpsböternas erläggande m. m., mera än hälften af det långa capitlets innehåll; i 49 ett stadgande om dråp begånget af träl, hvilket ej finnes i I. 116; i 53 stadgandet om den händelse, att någon hållit det trä, som fallit och dödat en människa; i 61 om urbotamål; i 69 om det fall att träl blifvit sårad eller slagen i egarens närvaro; i 71 om träl som sårar annan träl m. m.; i 73 stadgandena om kungörande i kyrkan af träls frigifning, och derom att barn följer modrens stånd såsom fri eller träl; hela capp. 80, 81 angående tvister derom, huruvida en person är fri eller träl; cap. 84 om *ius postliminii*; i 87 allt hvad der i senare delen af capitlet (från orden: *Videtur tamen &c.*) stadgas om de sätt hvarpå den, i hvars hus tjufgods blifvit funnet, må fria sig från ansvar; i 95 hvad som säges om straff för mordbrännare; i 136, senare hälften af capitlet, det som stadgas om det fall att någon hos tredje man pantsätter jord som han sjelf emottagit såsom pant; hela cap. 140 angående tvist derom, huruvida man emottagit en sak såsom lån eller mot lega; i 142 stadgandet om det fallet, att en depositarius nekar att den deponerade saken blifvit emottagen såsom *halzfæ*; i 144 flera stadganden angående lega af jord. Hvar Andreas Sunesson har hämtat alla dessa lagstadganden, är en fråga, hvartill jag i det följande skall komma; här är det nog att anmärka att de ej äro öfversatta ur Skånelagens Danska text, sådan den kommit till vår kunskap, och att en sådan mängd af stadganden ej kan hafva funnits i någon handskrift som legat till grund för de nu i behåll varande Danska handskrifterna, men i alla dessa hafva försvunnit. Deremot finnes också i den Danska texten mycket som alldeles saknas hos Andreas Sunesson. Sådant är förhållandet med största delen af cap. 3; den allmänna regel om delning af barn-

lösa makars bo, som uttryckes i 24; hela 28 om delning af makars bo, då endera eller båda tagit arf; i 51 stadgandet hvar skötning skall förrättas; hela 53 om det fall, att fader gifvit sitt barn något, som han efter dess död vill återtaga af dess barn; i slutet af 71 stadgandet om *aldungæ* som ej vilja svärja markaskäl; i början af 72 om tvist emellan delegare i samma *bol*; i senare delen af 83 om den som påstår att jord hvarken är *væpšköt* eller *værelzsköt*¹⁾; hela 99 om den som dör i lergrop eller räfgrop (ty hvad Larsen på anf. st., i afseende på I. 98, 99 jämförda med II. 54, säger, att "*det af Sunesen valgte Udtryk puteus indbefatter, foruden Brønd, enhver Grube eller et dybt gravet Hul*", samt att "*Sunesen desuden paa et andet Sted specialiter anfører Reglen om Røvegrav*", är ett alldeles mislyckadt argument, enär II. 54 alldeles svarar mot sista stycket af I. 98, och Andreas Sunesson ej kunnat välja annat "uttryck" till öfversättande af ordet brunn än just *puteus*; hvaremot på det andra af Larsen åsyftade stället II. 118, hvilket svarar mot I. 191, 192, är fråga om egentliga räfkulor och ej om det slags gropar (*pæskyns gravæ*) som omtalas i I. 99²⁾); vidare första stycket af 104 om den som rånar vapen af en annan, och dermed sårar en tredje person; stadgandet i 111 att *tryghdær ep* ej eger rum då ej dråp skett; hela 172 och 173 om pant; stadgandena i 176 om den som åker eller rider öfver en annans säd m. m.; i 177 om den som i förtid tager up sitt *akærgærpe*; hela 180 om dråp å hundar; i senare stycket af 187 om den som hittar bi i annans skog på qvist eller på marken; hela 194 om snaror och giller för djur eller fåglar; stadgandet i 208 om målsmanship för lägrad qvinna m. m., och i 214 om *verkhus* och qvarn. Det kan icke antagas att alla dessa ställen skulle vara senare tillägg i de Danska handskrifterna; icke heller kan det antagas att Andreas Sunesson haft för sig en Dansk text, som innehållit så många vigtiga stadganden, hvilka skulle hafva blifvit af honom upsåtligen eller af vårdslöshet förbigångna, och sålunda kommit att i hans arbete saknas. Men äfven om man ser på de stycken, som finnas både i Danska texten och i Andreas Sunessons arbete, och hvilka visserligen utgöra den ojämförligt största delen af båda texterna, bör man kunna inse att han ej följt en sådan Dansk text som den, hvilken kommit till vår kunskap. Hvad som, genom de af mig nedanför texterna tillsatta hänvisningar, genast faller i ögonen, är den omkastning af ämnenas ordning, som på många ställen förekommer. Visserligen är planen hufvudsakligen den samma i båda texterna, så att här först handlas om arf och makars rättsförhållanden, derefter om jordegendom och derpå grundade tvistefrågor, sedan om dråp o. s. v.; men likväl är den ordning, hvori ämnena förekomma, på många ställen ganska olika, och det icke blott så, att åtskilliga capitel förekomma i olika ordning, hvilket kunnat ske genom afskrifvares vårdslöshet, utan så att ämnena äro likasom sönderstyckade och sedan

1) Detta finnes väl i cod. 51 och Hvitfeldts edition (se not. 62 sid. 272), men då det ej finnes i cod. 3, med hvilken 51 vanligen

öfverensstämmer, kan det med visshet anses som ett senare tillägg.

2) Jfr. Gloss. 1 ordet *graf* 2.

på annat sätt hopsatta. Så innehåller II. 1 sådant, som i Danska texten måste uppsökas i capp. 1, 24, 2, 4; II. 4 uptager hvad som förekommer i I. 6, 21, 7, 22, 20, 30; II. 5 svarar mot I. 8, 15, 9, 11, 13, 10, 12; II. 6-9 mot I. 29, 14, 31, 15, o. s. v. Man kan väl antaga att Andreas Sunesson ansett den ordning han följt vara bättre än den Danska textens, men man kan icke föreställa sig att han skulle velat åstadkomma den förvirring och den svårighet vid begagnandet af hans arbete, som skulle blifva en nödvändig följd af en sådan omkastning af ämnena i en text, genom hvars öfversättande på Latin något skulle åstadkommas till nytta för hela landet (*ad utilitatem totius terrae*, II. 150). Samma anmärkning kan på många ställen göras i afseende på särskilda ämnens behandling. Ehuru man vanligen med större eller mindre lätthet kan jämföra de Danska och Latinska texterna, så är dock stundom olikheten i ämnenas afhandlande så stor, att man omöjligen kan i Latinska texten se en öfversättning af den Danska, huru fri man än skulle vilja kalla den. Om man t. ex. jämför I. 20-22 med II. 4, så kan man ej antaga annat, än att framställningarna i båda dessa texter äro alldeles oberoende af hvarandra. Samma förhållande finner man om man jämför I. 77-80 med II. 37. Likaså är framställningen i II. 90 af processen på landstinget alldeles afvikande från den i I. 139. På grund af hvad nu blifvit anfördt, finner jag det vara klart, att den Danska text af Skånelagen som kommit till vår kunskap, ej legat till grund för Andreas Sunessons arbete. Naturligtvis uppstår då den frågan, om förhållandet är omvänt, så att Andreas Sunessons arbete är ett original, som ligger till grund för den Danska texten. Detta har, såsom förut blifvit anmärkt, varit påstådt af Schlegel, som redan i en not vid K. Anchers *samlade juridiske Skrifter* (I. sid. 127), i de ord, som läsas i slutet af Andreas Sunessons arbete i den äldsta handskriften deraf: "*liber legis scaniae, quem dominus andreas . . . composuit ad utilitatem totius terrae*" fann ett bevis derpå, att detta är "*Sunesens originale Arbejde*", och ej endast en öfversättning, såsom på titelbladet i Hvitfelds edition upgifves. I den 20 år senare tryckta, förut anförda afhandlingen *om de gamle Danskes Retsædvaner*³⁾ går han vidare och påstår att "*den der har forfattet den danske Text, har holdt sig til Anders Sunesen saa meget som muligt*", ehuru han måst "*udelade alt Videnskabeligt eller det der aandede den Romerske Ret*" äfvensom "*de Kongers Navne, som de nye Lovbud skyldes*"; att i Andreas Sunessons skrift "*findes intet Spor til at han haver havt saadan Samling* (som den Danska texten) *for sig . . . han taler derimod paa flere Steder som den der selv havde samlet disse Vedtægter, og i tvivlsomme Tilfælde umiddelbar raadført sig med Landets lovforgfarne Mænd, og naar disse vare uenige, angiver han de forskiellige Meninger, undertiden uden selv at tørde decidere*"; att man "*paa nogle Steder ikke faaer ret Mening ud af den danske Text, uden ved at jevnføre denne med den egentlige Original, Anders Sunesens Skrivt*"⁴⁾). Men äfven denna åsigt är oriktig, och de till stöd derfor anförda skäl äro dels ingen

3) Se not. 12 sid. CIII ofvanför.

4) Anf. st. sidd. 115-118.

ting bevisande dels ogrundade. Hvad först beträffar den anförda anmärkningen i slutet af den gamla handskriften, kan man väl antaga att den tyder på något som i visst afseende kan kallas ett originalarbete, men deraf följer icke att detta original måste ligga till grund för en Dansk text. Att den nu kända Danska textens författare hållit sig till Andreas Sunesson så mycket som möjligt varit, är alldeles ogrundadt, såsom af hvad redan i det föregående blifvit anfördt, är uppenbart, och ytterligare skall ådagaläggas, likasom det är påtagligt att den förmente Danske öfversättaren skulle hafva uteslutit ej blott allt vetenskapligt samt de af Andreas anförda Konungars namn, utan äfven en mängd verkliga lagstadganden. Om i den Latinska texten ej finnes spår dertill, att författaren haft för sig ett Dansk original, så beviste detta alldeles ingen ting; men sådana spår kunde väl föga bestå i annat än hvad här verkligen finnes, nemligen en mängd Danska ord, t. ex. *aldonge böndör, as-sværø eth, folkvapn* &c., hvilka dock icke heller bevisa någon ting för den motsatta åsigten; ty ehuru, såsom i det följande skall visas, man måste antaga att Andreas Sunesson har haft för sig en Dansk text⁵⁾, så har det likväl ej varit den samma som nu är i behåll. Att Andreas Sunesson på flera ställen talar såsom den der sjelf har samlat dessa "*Vedtægter*" och rådfört sig med lagfarna män, är äfven ogrundadt, hvarför Schlegel icke heller kunnat anförä ett enda af dessa ställen, hvilka skulle innefatta ett så afgörande bevis. Att han stundom anför olika meningar, är visst sannt, men alldeles samma förhållande är på flera af Schlegel sjelf⁶⁾ citerade ställen i Danska texten, capp. 74, 75, 77-79, 147, utan att Schlegel häri funnit något bevis att denna text är original till Andreas Sunessons arbete. Hvilka ställen i Danska texten det är som Schlegel ej kunnat få rätt mening af utan att jämföra dem med det förmenta Latinska originalet, har han icke låtit veta; väl hänvisar han här till några ställen, der Andreas Sunesson anfördt "*de Lovkyndiges stridige Meninger*"; men detta hör icke hit. Att Skånelagen i mångfaldiga stycken måste vinna ljus genom jämförelse med ett arbete af en samtidig författare med sådan insigt i saken som Andreas Sunesson egde, är ganska naturligt, hurudant förhållandet än för öfrigt må vara emellan de båda texterna; men då Schlegels mening är att i Skånelagen skola finnas ställen, som visa att den Danske författaren haft för sig ett Latinskt original, hvilket han ej förstått att rätt öfversätta, och hvilket man derfor må-

5) Ett spår till en af Andreas Sunesson begagnad Dansk text röjer sig i en af honom meddelad förklaring, hvilken jag anser innefatta ett misförstånd, ehuru den vunnit nyare författares bifall. Då det nemligen i slutet af II. 67 heter: *hic est casus unicus, in quo pro iure regio unius nominati viri, puta ipsius vulnerati, requiritur iuramentum*, så har författaren tydligen haft för sig en Dansk text, som innehållit det samma som nu står att läsa i

slutet af I. 105, och han har skolat förklara hvad der menades med *næfnd*; men förklaringen har efter min öfvertygelse blifvit oriktig. Först skulle den anklagade svärja att såret var gjordt med våda; derefter skulle den sårade med sin ed bekräfta det samma, och slutligen skulle tio män svärja med båda parterna; och hela denna ed af tillsamman 12 män var det som här kallades en nämnd. Jfr. Gloss. 1 ordet *næfnd* 2.

6) Anchers *Jurid. Skrifter*, I. sid. 246.

ste jämföra för att förstå öfversättningen, så kan detta ej kallas annat än en dikt. Visserligen finnas ställen, der sakerna äro riktigare och tydligare uttryckta i den Latinska texten än i den Danska; men felen i den senare bestå alldeles icke i oriktiga öfversättningar, utan äro tvärtom af den beskaffenheten, att de tydligen bevisa att den Danske författaren icke har känt Andreas Sunessons arbete. Fastän de skäl Schlegel anfört till stöd för sin åsigt, icke hålla profvet⁷⁾, kunde dock saken i sig sjelf vara riktig; men likasom jag tror mig hafva bevisat att den nu kända Danska texten ej ligger till grund för Andreas Sunessons arbete, så är det äfven uppenbart att det senare ej ligger till grund för den förra. Då, såsom i det föregående blifvit visadt, många stadganden finnas i den Skånska texten, hvilka ej kunna vara senare tillägg, men saknas i den Latinska, så kan den förra ej vara hämtad ur den senare, utan den måste hafva en annan källa. Och då många verkliga lagstadganden finnas i den Latinska texten, hvilka ej kunna antagas vara antingen upsåtliga eller af vårdslöshet förbigångna af den Danska textens författare, så kan man med visshet påstå att denne icke känt Andreas Sunessons arbete, och således ännu mindre lagt det till grund för sitt. Den olika ordning, hvori ämnena ofta förekomma i båda texterna, äfvensom den olikhet, som stundom finnes i behandlingen af samma ämnen, visa lika tydligt att den Latinska texten ej ligger till grund för den Danska, som att den senare ej ligger till grund för den förra. I synnerhet är detta klart då man på flera ställen finner att sakerna äro vida tydligare och riktigare framställda i den Latinska texten än i den Danska. Så är i II. 3 framställningen mycket tydligare än på det motsvarande stället I. 5. Om man jämför I. 8-13 med II. 5, finner man i Danska texten ämnena kastade om hvarandra, med omsägningar och oredig framställning, då saken i Latinska texten är redigt och kort framställd. I I. 32 är det anförda exemplet oriktigt (jfr. not. 55); författaren hade ej kunnat så orätt uttrycka sig om han hade haft för sig II. 14. Emellan I. 101 och 102 är en uppenbar motsägelse, hvilken härrör deraf, att det förra capitlet innehåller ett äldre stadgande, hvilket blifvit ändradt genom en i II. 55 omtalad förordning af K. Valdemar; den nyare lagen har nu den Danska textens författare infört i bredd med den gamla, utan att tänka på att det gamla stadgandet antingen borde utstrykas eller anmärkas såsom ändradt; det är otänkbart att han skulle hafva handterat saken så tanklöst om han hade känt den Latinska texten, der förhållandet är riktigt framställt. Ville man nu antaga, hvilket väl vore möjligt, att cap. 102 är senare tillagdt, och att cap. 101 jämte det öfriga är äldre än Valdemars ifrågavarande förordning, så skulle, då Andreas Sunessons text är yngre än denna förordning, deraf följa att den Danska texten, med undantag af cap. 102 och möjligtvis några andra tillägg, är äldre än Andreas Sunessons arbete, och det kunde då

7) Schlegels argumenter hafva blifvit bestridda af K. Rosenvinge i en recension af Schlegels anförda afhandling, i *Maa-*

nedsskrift for Litteratur, IV. sidd. 38 o. följ., samt i *Gamle Danske Love*, I. sidd. V-XI.

ej komma i fråga att det senare skulle kunna ligga till grund för den förra. I början af I. 119 är ett äldre stadgande (enligt hvilket endast skulle bötas 3 mark) sammanblandadt med ett nyare, hvaremot rätta förhållandet uplyses i II. 51. I I. 214 skulle man af orden *ey scal man oftare &c.* (sid. 198) sluta att samme man ej skulle få begära brandstod mera än en gång, om det ock brann för honom flera gånger; men af II. 131, der saken är ordentligt framställd, ser man att meningen är helt annan. Man finner lätt att, såsom jag förut anmärkt, dessa fel och otydligheter i Danska texten icke kunna tillskrifvas en oriktig öfversättning af ett Latinskt original, men de visa tydligen, i sammanhang med hvad förut blifvit anfördt, att den Danske författaren icke känt Andreas Sunessons arbete. — Om nu, såsom jag tror mig hafva tydligen ådagalagt, hvarken den nu kända Danska texten ligger till grund för Andreas Sunessons arbete, eller det senare för den förra, så frågas om då ingen egentlig släktskap finnes emellan dessa båda texter, utan hvardera har tillkommit omedelbarligen genom uppteckning af en förut oskrifven rätt, eller genom samlande af spridda skriftliga antekningar. Jag har förut anmärkt att den ojämförligt största delen af båda texternas innehåll är för dem båda gemensam; och med all den olikhet som på särskilda ställen finnes emellan båda texterna, är der dock i det hela så mycken likhet, att man ej kan föreställa sig annat, än att båda texterna härleda sig från förut skriftligen upptecknade källor; och då dertill kommer att, med all olikhet i ordningen för åtskilliga ämnens afhandlande, planen dock i det hela är den samma i båda texterna, kan man icke antaga att antingen båda dessa texter eller endera tillkommit endast genom hopsamlande och ordnande af spridda antekningar. Förhållandet måste vara det, att till grund för båda texterna har legat en äldre redaktion af Skånelagen, hvori dock många ämnen och särskilda stadganden fattats, hvilka sedermera blifvit tillagda dels i den nyare Danska redaktionen, som kommit till vår kunskap, dels i Andreas Sunessons arbete, dels i båda. Om beskaffenheten af denna äldre redaktion kan man göra sig ett ungefärligt begrepp då man jämför de nämnda nyare arbetena. Man kan nemligen i allmänhet antaga att hvad som finnes i båda dessa nyare texter, på lika sätt i båda framställt, och i samma ordning emellan de särskilda ämnena, det har också funnits i den äldre redaktionen med ungefär samma lydelse som i den nyare Danska redaktionen. De stycken som finnas i båda texterna sins emellan öfverensstämmande, men på olika ställen införda, äro sannolikt sådana, som funnits i spridda antekningar, men antingen tillfälligtvis ej kommit att intagas i den äldre redaktionen, eller blifvit senare skriftligen författade eller varit grundade på senare stadganden. De stycken åter, som väl finnas i båda texterna, men så att ämnena äro på mycket olika sätt afhandlade, hafva af båda texternas författare blifvit hämtade ur olika källor eller först af dem sjelfva skriftligen upptecknade. De stycken som endast finnas i den ena eller andra af dessa texter, hafva kommit att der inflyta allt efter som den ena textens författare haft sig bekant något stadgande som den andre ej känt eller kommit att påminna sig. Slutligen må äfven erinras derom, att sådana i den äldre redaktionen fö-

rekommände stadganden, som under tiden hade blifvit föråldrade eller uphäfna genom nyare lagar, måst försvinna både ur den nyare Danska texten och ur Andreas Sunessons arbete, hvarför det är klart att den äldre redaktionens innehåll i sådana stycken måst blifva oss obekant, så vidt ej af meddelade historiska underrättelser eller andra omständigheter i de nyare arbetena någon uplysning derom kan hämtas. Att här vidare utföra detta ämne skulle leda till alltför stor vidlöftighet. Jag vill därför endast tillägga några hit hörande anmärkningar. Att det som förekommer i I. Add. B. 1-4 måste hafva funnits i de äldsta handskrifterna af den nu kända redaktionen af Skånelagens Danska text, har förut (sid. IV) blifvit anmärkt; och då detta igenfinnes i II. 74, 99, gifver den omständigheten, att det saknas i de äldsta nu i behåll varande Danska handskrifterna, ej anledning att tvifla derpå, att detta funnits i den äldre redaktionen. Deremot stadgandena om urbota mål, som finnas på Danska i olika redaktioner, I. Add. A, B. 6, 7, och äfven på Latin i II. 61, äro utan tvifvel yngre än den äldre redaktionen af Skånelagen, och troligen äfven något yngre än den nu kända Danska texten, fastän de hafva hunnit uptagas i Andreas Sunessons. Både i I. Add. A, B. 6 och II. 61 uptages våldtäkt som urbota mål, på senare stället i strid med cap. 128, der, likasom i I. 207, för detta brott stadgas 40 markers böter till målseganden och Konungen. Sistnämnda stadgande har funnits i den äldre redaktionen; det nyare har deremot ej hunnit inflyta i den nu kända Danska texten, men blifvit uptaget bland urbotamålen af Andreas Sunesson, som dervid ej erinrat sig att det äldre stadgandet hade bort i öfverensstämmelse dermed ändras. Hvad som i sammanhang med urbotamålen förekommer i slutet af II. 61 om det fall, att någon dräper eller sårar en annan då Konungen är i landet, finnes väl äfven i I. 89, 90, men kan ej hafva tillhört den äldre Danska redaktionen, då på förstnämnda ställe den uplysning meddelas, att detta grundas på en ny förordning af Valdemar II. Samme Konungs stadganden om dråpsböter, I. Add. B. 5, hafva ej hunnit inflyta i Skånelagens text (der de endast i yngre handskrifter blifvit tillagda), men äro uptagna i II. 45, 47. Det som stadgas i I. Add. D. 6 om oäkta barns arfsrätt, har funnits i någon numera förlorad gammal handskrift af Skånelagens Danska text, efter cap. 63, fastän det nu endast finnes i några handskrifter bifogadt K. Eriks förordning för Skåne af 1284, dit det icke hör¹⁾; då motsvarande stadgande igenfinnes i II. 24, kan detta hafva ursprungligen hört till den nu kända texten af Skånelagen, fastän det tillfälligtvis kommit att försvinna der det borde hafva sin plats; och möjligtvis har det äfven hört till Skånelagens äldre redaktion. Stadgandet i I. Add. H. 1 om den fredlöses förverkade egendom, är äfven gammalt, och igenfinnes i II. 62; men torde, då det endast finnes i yngre Danska handskrifter, vara öfversatt från Latinska texten. Hvad de öfriga i yngre Danska handskrifter förekommande capitel beträffar, hvilka dels på några ställen i texten blifvit inskjutna, dels finnas bland andra tillägg, och hvilka läsas i I. Add. C. o. följ., så finnas

1) Jfr. not. 67 sid. 230.

dessa lika litet i Andreas Sunessons arbete, som de höra till Skånelagens text; de måste i allmänhet anses hafva tillkommit genom senare stadganden och antekningar, ehuru det ej kan nekas att deribland finnes åtskilligt, som kan vara af äldre ursprung, fastän det hvarken kommit att uptagas i den Danska lagtexten eller i Andreas Sunessons arbete. Likasom jag i det föregående ådagalagt att hvarken den nu kända Danska texten af Skånelagen ligger till grund för Andreas Sunessons arbete, eller det senare för den förra, tror jag mig nu hafva visat att hvad som i dessa båda texter är gemensamt, grundar sig på en äldre numera förlorad redaktion af Skånelagen, till hvars urskiljande från senare stadganden jag gifvit några anvisningar, hvilka, som jag hoppas, ej skola blifva utan nytta för dem, som vilja ytterligare forska i detta ämne. Af de skäl jag anført följer äfven att den Danska textens författare och Andreas Sunesson ej hafva känt hvarandras arbeten. Åtskilliga omständigheter visa att den Danska texten är något äldre än Andreas Sunessons arbete; men mycket äldre kan den, af skäl som i det följande skola anföras, ej antagas vara, om den ock i sådant fall hade kunnat vara Andreas obekant då han författade sitt verk. Vid detta förhållande får den förutnämnda gamla antekningen: "*liber legis scaniae, quem ... andreas ... composuit ad utilitatem totius terrae*" en förnuftig mening. Icke ligger så mycket vikt på ordet *composuit*, hvarvid Schlegel fästat sig²⁾); ty man kunde väl, såsom K. Rosenvinge riktigt anmärker³⁾), häldre bruka ordet *componere* än *scribere* om författaren, då det senare ordet kunde brukas om en afskrifvare. I synnerhet gäller detta då Andreas Sunessons arbete i alla fall innehåller mycket som var hans eget, och helt annat än endast en öfversättning. Mera upmärksamhet förtjenar det som här säges, att han författat detta arbete till nytta för hela landet; och att han haft sådant syftsmål för ett så betydande, utom gränsen för hans egentliga verksamhet liggande arbete, och ej endast för eget nöje sysselsatt sig dermed, det kunde man taga för afgjort, om man ock ej hade vitnesbörd derom i nämnda antekning, hvilken dock, då den finnes i en så gammal handskrift, ej är utan vikt. Men att Andreas Sunesson skulle hafva haft för sig en ny Dansk text af Skånelagen, och lagt den till grund för det verk han utarbetat, och att han skulle hafva på sådant sätt bearbetat denna text för att åstadkomma något till nytta för hela landet, det låter icke förena sig med den föreställning man måste göra sig om denne Ärkebiskops förstånd och insigter. Helt annorlunda måste man härom döma då man inser att den nya redaktionen af Skånelagens Danska text har varit Andreas Sunesson obekant, och betraktar hans arbete i förhållande till en äldre Dansk text, som icke allenast var mycket ofullständig, utan ock otvifvelaktigt innehöll mycket som i anseende till förändrade förhållanden och senare lagstiftning var opassande och obrukbart. Andreas Sunessons arbete borde då hafva blifvit till stor nytta, äfven vid utarbetandet af en ny Dansk text, om ej en sådan, Andreas ovetande, redan hade blifvit

2) Anf. afhandl. sid. 116.

3) *Gamle Danske Love*, I. sid. X.

författad; och af hvad jag i det föregående anført är det klart, att den nya Danska texten skulle hafva vunnit betydligt om den Latinska bearbetningen hade förut funnits och varit den Danske författaren bekant. — Jag skall nu söka att närmare bestämma den nu kända Danska textens ålder. Då de utförliga stadgandena om dråp m. m. i K. Knuts förordning af den 28 December 1200 (V. 1) äro uptagna i capp. 84-89, hvilka omöjligen kunna anses innehålla senare tillägg, så är det klart att denna text ej kan vara äldre än från början af 13:de århundradet. Fråga kan nemligen ej vara om den tid, då författaren började på detta arbete, hvilket kan hafva påstått lång tid, under hvilken många ändringar utan tvifvel blifvit gjorda, och äfven de nämnda capitlen kunna hafva blifvit införda, utan om den, då arbetet blifvit fullbordadt. Då vidare capp. 89, 90, 102 innehålla stadganden, hvilka igenfinnas i II. 61, 55, der den uplysning meddelas, att de innefattas i nya förordningar af K. Valdemar (hvarvid dock, hvad I. 102 beträffar, i anseende till motsägelse med det i cap. 101 uptagna äldre stadgandet, måste, såsom jag förut anmärkt, medgifvas möjligheten deraf, att cap. 102 blifvit senare tillagdt), och då det som i I. 122 säges om hvad *konung vil at loghum havæ*, enligt hvad i II. 50 uplyses, äfven syftar på Valdemar II, som blef Konung efter sin broder Knut år 1202, så kan man icke antaga att detta arbete blifvit fullbordadt mera än några få år före Andreas Sunessons, hvilket, såsom förut blifvit visadt, sannolikt är författadt emellan åren 1206 och 1215. Och då icke allenast, enligt hvad allmänt är erkänt, Skånelagen i de äldre i behåll varande handskrifterna ej innehåller något som bevisligen är stadgadt efter nämnde Konungs tid (ehuru äfven sådant lätteligen hade kunnat inflyta genom senare tillägg, enär de äldsta nu i behåll varande handskrifterna äro från 14:de århundradet), och här lika litet som i Andreas Sunessons arbete, något spår finnes af K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande, hvilken ej kan vara gifven mycket senare än år 1215, utan ock Danska texten uppenbarligen är författad förr än samme Konungs förordning om ättarbotens afskaffande (I. Add. B. 5) utkom, hvilken deremot af Andreas Sunesson åberopas (II. 45), och därför utan tvifvel utkommit åtminstone något före den tid, då Andreas Sunessons arbete måste antagas senast vara författadt, så synes det kunna nästan med visshet antagas, att den nu kända Danska texten af Skånelagen är författad emellan åren 1203 och 1212. Då, till följd af hvad nu blifvit visadt, den till vår kunskap komna text af Skånelagen måste anses vara ett århundrade äldre än de äldsta nu i behåll varande handskrifter af denna lag, kan man ej förundra sig deröfver att, under en så lång tid, icke allenast några gamla ord hunnit blifva okända och redan i de äldsta handskrifterna ändrade, såsom *vapva sar, uæfti⁴*), utan ock åtskilliga stadganden blifvit såsom föräldrade utslutna, såsom de 3 capitlen om järnbörd (Add. B. 2-4), hvilka dock qvarstå i många yngre handskrifter likasom i Andreas Sunessons arbete, och de 2

4) Se not. 13 sid. 81; not. 9 s. 87; not. 7 s. 208.

capitel om trälar, som läsas hos Andreas Sunesson, II. 80, 81. — Hvad ändt-
ligen beträffar Skånelagens äldre text, om hvilken vi nu ej ega någon ome-
delbar kännedom, är det naturligtvis omöjligt att med någon säkerhet när-
mare bestämma dess ålder; med visshet kan dock antagas att detta arbete
var äldre än K. Knuts förutnämnda förordning; och jämförelsen emellan den nu
i behåll varande yngre texten och Andreas Sunessons arbete gör det san-
nolikt, att en längre tids mellanrum ligger emellan dessa yngre texter och
den äldre, i synnerhet som Andreas Sunesson af förut anförda skäl san-
nolikt ej skulle hafva företagit sitt arbete om ej den honom bekanta Danska
texten till en stor del varit för hans tid obrukbar. Man synes därför kunna
antaga att denna äldre text varit ungefärligen samtidig med kyrkrätten. I allt
fall måste dock å andra sidan antagas att den ej varit äldre än från K. Val-
demar I:s tid. Härmed är min mening dock lika litet att tillägga denne Konung
någon lagstiftareära i afseende på Skånelagens äldre codex, som jag finner
nödigt att antaga att Valdemar II haft någon del i den nyare Danska tex-
ten eller i Andreas Sunessons arbete.

Beträffande de under titlen *Additamenta* tryckta capitel, som ej finnas i
den af mig till grund för den Danska texten lagda handskrift, återoppar jag
hvad om några af dessa blifvit i det föregående af detta företal anfördt⁵).
Angående Add. A och B vill jag här blott tillägga att Add. A är förut tryckt
efter cod. 2 i *Skånske Lov*, utg. af P. G. Thorsen, sid. 73; att Add. B. 1 fin-
nes i alla de äldre tryckta editionerna af Skånelagen uptaget i texten efter
cap. 124, af Hadorph dock med finare stil infördt ur cod. 15; att Add. B.
2-4 i Gemens. edition äro införda i texten näst efter cap. 147, och i Ha-
dorphs med finare stil ur cod. 15 näst efter cap. 180, samt i Thorsens i
en not vid cap. 147; att Add. B. 5 är tryckt efter cod. 4, men med sådan öf-
verskrift som finnes i yngre handskrifter⁶), i K. Anchers *Lovhistorie*, I. sidd.
610, 611, och, efter samme codex, bland tilläggen i Thorsens edition af
Skånelagen sidd. 244, 245; att Add. B. 6 tillika med F. 5 både i Gemens och
Hadorphs editioner läsas i slutet af Arfboken, der de ock finnas tillagda i
många handskrifter; samt att Add. B. 6 och 7 (af hvilka det senare, såsom af de
sista raderna kan slutas, är författadt i Lund) tillsammans äro tryckta efter
cod. 4 i K. Anchers *Lovhistorie*, I. sidd. 615, 616. — Add. C är den af Dan-
ska författare så kallade Dalbyska förordningen. Anledningen till denna be-
nämning finnes i de öfverskrifter, hvarmed dessa capitel i åtskilliga handskrif-
ter blifvit försedda⁷), der icke allenast Dalby i Skåne upgifves såsom det
ställe, der denna lag var gjord af Konungen och Danmarks rikets råd, utan
äfven (i två handskrifter) *Erik mæreto søn* (d. ä. K. Erik Glipping, † 1286,
hvars moder hette *Margareta*) nämnes såsom lagstiftaren. Dessa upgifter,
hvilka endast förekomma i yngre handskrifter, äro visserligen icke tillförlit-

5) Se sidd. IV, CXI ofvanför.

7) Se not. 18 sid. 224.

6) Se not. 1 sid. 218.

liga⁸⁾; dock är det troligen endast på denna grund som Schlegel⁹⁾ och K. Rosenvinge¹⁰⁾ antaga att nämnde Konung "rimeligvis" eller "formodentlig" har gifvit denna så kallade förordning, och äfven Larsen antager att den är "omtrent fra Erik Glippings Tid"¹¹⁾. Att åtminstone något af dessa stadganden är gammalt, synes deraf, att en del af första capitlet läses i cod. 2, men fortsättningen har gått förlorad derigenom att ett blad blifvit bortskuret¹²⁾, och man vet derför icke huru mycket här har funnits. Då fragmentet i nämnde codex har en af senare hand med runor tillsatt öfverskrift: *om konæ iordh knud. r. u.*¹³⁾, har K. Ancher på denna svaga grund här funnit en lag af K. Knut Valdemars son († 1202); dock har han senare förklaradt det icke vara troligt att "förordningen" är så gammal¹⁴⁾. Cap. 5 innehåller en ändring i hvad angående bevisningen varit stadgad i cap. 49 af Skånelagen; och detta är utan tvifvel anledningen dertill, att det motsvarande stycket af cap. 49 blifvit i cod. 1 utelemnadt¹⁵⁾. Denna så kallade Dalbyska förordning är efter cod. 56 aftryckt i K. Anchers *Lovhistorie*, I. sidd. 611-613, hvaräst bifogas Add. D. 1-4 och F. 1; och efter cod. 5 i samma verk II. sidd. 530-532; fragmentet i cod. 2 är tryckt i samma verk I. sid. 135, och i Thorsens *Skånske Lov*, sid. 91¹⁶⁾. — Af Add. D förekomma de 4 första capitlen i sju handskrifter tillsamman; men cap. 4 finnes dessutom i många handskrifter inskjutet i Skånelagens text efter cap. 91¹⁷⁾, der det ock finnes tryckt både i Gemens och Hadorphs editioner; i den senare, der det är utmärkt med finare stil såsom ett tillägg i nyare handskrifter, bifogas, likasom i några handskrifter¹⁸⁾, sista stycket af Add. B. 5. Att capp. 1-4 äro i sammanhang med Add. C tryckta i K. Anchers *Lovhistorie*, är nyss anfördt; det förut (sid. CXI) omtalade cap. 6 är tryckt på samma ställe sidd. 614, 615. — Add. G har af någon afskrifvare blifvit hämtadt ur Jutska Lagen I. 57, 58, hvarefter det i en mängd handskrifter fått sin plats efter cap. 203, der det ock finnes tryckt både i Gemens och Hadorphs editioner; i den senare med finare stil. — Det äfven förutnämnda Add. H. 1 är tryckt i Anchers *Lovhistorie*, I. sid. 615,

8) Jfr. K. Anchers *Lovhist.*, II. sidd. 485-491, der Ancher utförligt handlar om dessa stadganden.

9) Anchers *Jurid. Skrifter*, I. sid. 262.

10) *Retshist.*, I. sid. 42.

11) *Jurid. Tidsskrift*, XIV. 1. sid. 85. *Saml. Skrifter*, I. 1. sidd. 120, 121.

12) Se not. 38 sid. 225.

13) Se sid. VI ofvanför.

14) *Lovhist.*, I. sidd. 134, 135; II. sid. 486.

15) Jfr. not. 67 sid. 38.

16) Här må anmärkas en Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig liten papperscodex, sign. Nr 296 i 8:o af nya Kongl. samlingen, innehållande Arfboken, och efter dess slut en mängd anteckningar, hvilka samlaren gif-

vit titlen: *Birke Loven: Denne Efter-skreffne Lov er gjort af Danmarckis Raad vdi Dalby i Skaane Land: etc.* Denna föregifna lag börjas med capp. 1, 2, 3, 6 af den så kallade Dalbyska förordningen, mycket felaktigt afskrifna. Boken är skriven i förra hälften af 17:de århundradet, af en Knud Hesselberg, som, enligt en år 1659 här gjord anteckning, "i nogle aar Vor ilde til paß, og kom ikke af sit huß, huorfor hand fordref tiden med it og andet at Skrifve". Förmodligen har han fördrifvit tiden med att sjelf af hvarjehanda små anteckningar sammansätta denna så kallade *Birke Lov*.

17) Jfr. nott. 2, 28 sidd. 228, 229.

18) Se not. 70 sid. 220.

utan tvifvel efter cod. 29. Add. H. 2 är hämtadt ur Jutska Lagen (L 27), såsom skrifvaren sjelf i rubriken tillkännagifvit¹⁹⁾. — Add. J är tryckt efter cod. 30 i Anchers *Lovhistorie*, I. sid. 617.

Kyrkrätten har, enligt hvad i inledningen upgifves, blifvit af Ärkebiskopen Åskil stadgad på alla Skåningars begäran, därför att rätten förut var alltför hård. För erhållande af de mildringar Ärkebiskopen hade medgifvit, hade bönderna å sin sida, enligt sista capitlet, utfäst sig att erlægga tertialtionde till Ärkebiskopen af all sin säd. I en epilog, som dock ej finnes i de äldsta nu i behåll varande handskrifterna af kyrkrätten, upgifves tiden då denna lag blifvit stadgad, nemligen lördagen efter S:t Jacobs messa i K. Valdemars 17:de, eller, enligt en del handskrifter, 7:de år, då Åskil hade i 35 år varit Ärkebiskop i Skåne, på 6341:sta året efter verdens skapelse och 1142:dra året efter Christi födelse. Det har redan af K. Ancher blifvit anmärkt¹⁾ att dessa tidsbestämmelser äro sinsemellan stridiga, och att detta till en del kan förklaras sålunda, att *LX* genom ett skriffel i någon handskrift blifvit förvandladt till *XL*. Med antagande häraf blir kyrkrättens datum den 28 Julii 1162, hvilket år ock blir K. Valdemars sjunde år, enär, såsom Larsen anmärkt²⁾, Valdemar I, enligt några annalistens upgift, år 1155 blifvit antagen till Konung, och 25:te året (då *XXXV* rättas till *XXV*) sedan Åskil blef Ärkebiskop. Detta årtal, som äfven bestämdt upgifves af Hvitfeld³⁾, kan dock ej anses som alldeles säkert, enär anledning är dertill, att kyrkrätten i sjelfva verket torde vara ett eller annat år äldre; och i allt fall kan den anförda epilogen, huru dess tidsbestämmelser än må sammanjämkas, ej anses som alldeles tillförlitlig, enär det är uppenbart att den ej är författad i sammanhang med sjelfva kyrkrätten, då den icke en gång var dermed förenad på den tid, då de äldsta nu i behåll varande handskrifterna skrefvos, i hvilket fall den ej hade saknats i dessa handskrifter, icke heller epilogen till Seländska kyrkrätten hade kunnat af mistag uptagas i cod. 1, och då den äldsta handskrift der den finnes, är från medlet af 14:de århundradet eller nära 200 år yngre än sjelfva kyrkrätten sannolikt är⁴⁾. — Huruvida Absalon, hvilken år 1171, såsom biskop i Seland, med någon förändring införde denna kyrkrätt i sitt stift, derefter, såsom Åskils efterträdare i ärkebiskopsdömet, före

19) Jfr. sid. XLIX ofvanför.

1) *Jurid. Skrifter*, I. sid. 179.

2) *Jurid. Tidsskrift*, XV. 1. sid. 13. *Saml. Skrifter*, I. 1. sid. 153.

3) *Danmarckis Rigis Krönike*, I. sid. 107.

4) Denna epilog har tydligen tillkommit på följande sätt. Den som skrifvit eller låtit skrifva cod. 1 eller möjligen en äldre handskrift, efter hvilken denna blifvit afskrifven, har fått se Seländska kyrkrättens epilog, och antingen af mistag eller därför att

han tyckt att den äfven kunde passa till Skånska kyrkrätten, hvilken ej borde sakna ett sådant bihang, dervid fogat densamma. En senare afskrifvare, som insett det oriktiga i detta tillägg, har deri gjort sådana ändringar, att det skulle kunna passa till Skånska kyrkrätten, och så har denna fått sin epilog, hvars tidsbestämmelser sålunda blifvit orediga och otillförlitliga, ehuru det väl är möjligt att de grunda sig på någon kännedom som författaren haft om förhållandet.

eller efter Skåningarnes bekanta upror låtit förmå sig att gifva dem bekräftelse på denna kyrkrätt, såsom man skulle kunna sluta af den gamla antekningen, som uppgifver att Ärkebiskop Åskil och Biskop Absalon gifvo Skåningarne denna lag⁵), eller om denna upgift grundar sig på ett missförstånd, som upkommit derigenom att Absalon hade såsom biskop (såsom han ock här kallas) infört denna kyrkrätt i Seland, lär ej kunna med visshet afgöras. Närmare den tid, då nämnda antekning författades, är det som der äfven och med mera tillförlitlighet berättas, att Niclas Erlandsson, som var Ärkebiskopen Jacob Erlandssons bror och K. Christoffers länsman i Skåne, och under Konungens långvariga strid med Ärkebiskopen stod på den förres sida, lät sända till alla härad en afskrift af denna kyrkrätt, efter det gamla original som förvarades i Lund, på det att bönderna måtte kunna värja sig mot olagligheter⁶). — Angående den Latinska öfversättningen af Skånska kyrkrätten, som finnes i codd. 19° och 47, hänvises till hvad jag i beskrifningen på dessa handskrifter anför. Den äldre af dessa handskrifter är från medlet af 15:de århundradet; huru gammal sjelfva öfversättningen är, kan icke bestämmas, men att den icke är yngre än från början af samma århundrade, synes kunna med säkerhet antagas. I cap. 9 af båda texterna omtalas en i Roeskilde år 1241 stadgad lagförändring; men, ehuru ingen anledning är dertill, att öfversättningen skulle vara äldre än från nämnda år, kan dock af nämnda underrättelse om stadgandet i Roeskilde ingen slutsats dragas i afseende på öfversättningens ålder, enär denna underrättelse kan hafva här influtit genom en senare antekning i en handskrift, från hvilken båda de nu kända afskrifterna härstamma; hvilket dessutom är så mycket mera sannolikt som den, såsom ej sällan händer med senare antekningar, blifvit tillsatt på ett opassande

5) Se not. 42 sid. 380.

6) Uplysning om denna strid, hvori äfven kyrkrätten var inblandad, lönar den gamla berättelse, som under titel: *Processus litis inter Christophorum I et Jacobum Erlandi* är tryckt i 5:te bandet af J. Langebeks *Scriptores rerum Danicarum medii aevi*. Vid ett möte år 1257 anklagar Konungen Ärkebiskopen bland mycket annat därför, att han *impugnat statuta Scaniensium, quæ dicuntur Skraa, vallata sigillis Regum et quorundam Prelatorum, qui pro tempore fuerunt in Lundensi Ecclesia*; Ärkebiskopen åter klagar deröfver att Konungen upåggat både sina män och menigheten, som *redire contendunt ad statuta quædam quæ dicuntur Skra olim inducta et tolerata propter novellam ecclesiæ plantationem, licet in quibusdam tunc etiam erant Juri Canonico contraria ... quibus paulatim derogatum est tam per contrarias con-*

suetudines a prædecessoribus nostris inductas, quam per constitutiones Domini Papæ et Romanorum Pontificum"; såsom bevis härpå anföres att Konungen skrifvit ett bref till Skåningarne, så lydande: *Christophorus Dei gratia &c. Schaniam inhabitantibus salutem et gratiam. Intelleximus quod quidam vobis iniuriari conantur, antiquas leges et consuetudines pervertendo. Unde volumus et mandamus quatenus vestrum Skra in omnibus servetis, scituri pro certo quod in hoc vos iuvare volumus et modis omnibus astare*"; och Ärkebiskopen förklarar att *nullus Episcoporum salvo suo iuramento potest secundum statuta in dicto Skra conscripta, iuri Canonico contraria, iudicare, vel Ecclesiam suam regere*. Anf. st. sidd. 588, 591. Jfr. Suhms *Historie af Danmark*, X. sidd. 307 o. följ.

ställe (den hör nemligen rätteligen till cap. 4), och dessutom i cod. 19 i ett så oriktigt sammanhang, att den skulle vara obegriplig om ej rätta förhållandet uplystes genom cod. 47⁷⁾. — Kyrkrättens Danska text är tryckt i de äldre editionerna af Skånelagen; och dessutom äro både denna text och den Latiniska öfversättningen särskildt tryckta i editioner, som skola omtalas i andra afdelningen af detta företal.

Stadsrätten, hvilken, likasom den äldre Svenska stadsrätten, kallas *Biærke ræt*¹⁾, finnes icke i någon mig bekant handskrift, som kan anses vara äldre än från slutet af 14:de århundradet, enär Ärkebiskop Peters bref, som i det följande skall omtalas, ej finnes i behåll; men här af kan naturligtvis icke slutas att den ej kan vara mycket äldre. Man skulle kunna anse ett afgörande bevis i frågan om denna stadsrätts ålder ligga i den epilog, som finnes i den äldsta hit hörande, af mig till grund för texten lagda handskriften, cod. 7, och innehåller att "*haec sunt acta*" i K. Valdemars tid vid hofvet i Nyborg år 1326 på Marie himmelfärds dag (den 15 Augusti). Denna upgift, hvilken, såsom K. Rosenvinge anmärkt²⁾, synes instämma med hvad Hvitfeld berättar³⁾ angående bemälte Konungs hyllning på nämnda ställe och dag, att han "*stadfeste alle Capitle, Klosterne og Kiøbstæder deris Privilegier*", kan väl anses förtjena någon upmärksamhet, då den förekommer i en handskrift från samma århundrade som det upgifna året. Härvid är dock att först märka att denna epilog tydligen icke hör till stadsrättens text, utan endast är en afskrifvares antekning, hvilken dock äfven kan hafva funnits i en äldre handskrift. Detta kan slutas dels deraf, att ifrågavarande stycke är skrivet på Latin, och icke, såsom sjelfva lagen, på Danska, äfvensom deraf, att det alldeles saknas i andra handskrifter, med undantag af två ganska unga, från slutet af 16:de århundradet. Vidare kan det ej tagas för afgjort att meningen af de orden, hvarmed denna antekning börjas: *acta sunt haec*, är den, att denna stadsrätt vid det nämnda tillfället först skulle hafva blifvit, såsom nyss utarbetad, antagen och stadfäst; och om äfven en afskrifvares mening har varit sådan, kan han hafva i den delen mistagit sig, enär verkliga förhållandet kan hafva varit och högst sannolikt har varit det, att den till följd af ett upror mot K. Christoffer valde Konungen, likasom han vid sin hyllning stadfäste de af föregående Konungar åt städerna gifna privilegier, också bekräftade ifrågavarande stadsrätt, hvilken likväl kan hafva i lång tid förut varit i bruk, och äfven af någon Konung stadfäst, i fall sådant hade varit nödigt. Nämnda antekning kan således väl anses bestyrka att Skånska stadsrätten vid det anförda tillfället blifvit af Konungen bekräftad, men alldeles icke att den då först blifvit författad och antagen. K. Ancher antager väl att denna stadsrätt blif-

7) Se not. 21 sid. 384.

1) Att detta ord ej betyder annat än stadsrätt (fastän benämningen i Danmark på en senare tid blifvit utsträckt äfven till den efter analogien med stadsrätten bildade så

kallade *landbirkeretten*) har jag visat i glossarium till den Svenska Bjärköarätten, ordet *biærköa rætter*.

2) *Gamle Danske Love*, V. sid. XVIII.

3) Anf. st. sid. 433.

vit författad i 14:de århundradet ⁷i *Anledning af adskillige Kjøbsteder anlagte i Skaane* på den tiden⁴); men den upgifna anledningen till stadsrättens författande kan icke erkännas som riktig, då Anchers mening ej kunnat vara att ej äldre städer funnos i Skåne än från 14:de århundradet; icke heller det kan bevisas, att stadsrätten blifvit författad för någon af de på den tiden anlagda städerna. Både språket i denna stadsrätt (då man ej fäster sig vid en senare tids orthographi och ordformer, hvilka tydligen måste tillräknas senare afskrifvare) och åtskilliga der förekommande stadganden gifva full anledning att anse den vara samtidig med de äldsta Svenska och Norska stadsrätterna, äfvensom med de äldsta Danska stadsrätter, hvilkas ålder är känd⁵), d. ä. från senare hälften eller slutet af 13:de århundradet, ehuru ett eller annat stadgande naturligtvis kan vara senare tillagdt⁶). Men att med K. Rosenvinge antaga att denna lag *"maaskee"* är från Valdemar II:s tid (före år 1241)⁷), dertill finner jag intet giltigt skäl; och hvad angår samme författares påstående att allt det som i stadsrätten följer efter cap. 48 är tillagdt efter år 1326, så grundar sig detta, såsom jag förut ådagalagt⁸), på misstag af så grof beskaffenhet, att dervid ej vidare bör fästas någon upmärksamhet. Af föga bättre halt är det skäl, hvarpå K. Ancher grundar sitt förmenande att capp. 55–57 i stadsrätten icke egentligen höra dit, utan ursprungligen hafva varit en lag för sig sjelfva⁹). Men att dessa capitel i sjelfva verket äro senare tillagda, dock ej senare än i medlet af 14:de århundradet, är af flera skäl högst sannolikt. Att 8 handskrifter, bland hvilka cod. 9, icke hafva cap. 55, och 8 andra icke heller de två följande, utan sluta med cap. 54; att en handskrift har infört dessa 3 capitel på ett annat ställe (efter cap. 37)¹⁰); att 9 handskrifter midt ini cap. 57 inskjuta 4 capitel, hvilka uppenbarligen äro ännu yngre tillägg¹¹); att i capp. 55, 56 förekommer ordet *köp-*

4) *Jurid. Skrifter*, II. sidd. 696, 698.

5) Jag räknar då icke Slesvigs äldsta stadsrätt på Latin, hvars ålder är oviss; icke heller Biskop Jacobs stadga för Köpenhamn, äfven på Latin, af 1254, hvilken ej kan anses som en egentlig stadsrätt.

6) Den i en handskrift från slutet af 16:de århundradet (cod. 96) förekommande upgift, att denna lag blifvit af en Konung Christoffer gifven åt alla köpstäderna i Danmark (se not. 2 sid. 399), förtjenar ingen upmärksamhet, enär denna upgift grundar sig på en uppenbar förväxling af ifrågavarande stadsrätt med Christoffers af Bayern allmänna stadsrätt för Danmark.

7) *Retshist.*, I. sid. 35. Schlegel (anf. skrift i *Vidensk. Selsk. philos. og hist. Afh.*, III. sid. 202) antager att denna stadsrätt *"mulligt torde tildeels være nedskreven ligesaa tidlig som den Skaanske Lovbog"* (hvil-

ken han anser vara från Valdemar II:s tid, sid. 124); men sedan han anfört flera grunder för stadsrättens höga ålder, tror han det vara bevisadt att den *"maa være seenest fra det 13:de Aarhundredes Slutning"*. Sistnämnda slutsats anser äfven jag kunna antagas; och om med den förut anförda möjligheten endast menas att särskilda stadganden i stadsrätten kunna hafva varit skriftligen upptäcknade redan i Valdemar II:s tid, så lär väl ingen vilja bestrida en sådan möjlighet, enär säkerligen ingen vill påstå att ifrågavarande stadsrätt, när den än må hafva blifvit författad i sin närvarande form, blifvit sammansatt af idel nya stadganden.

8) Se not. 2 sid. XCIV.

9) Se not. 11 sid. LVII ofvanför.

10) Se not. 1 sid. 426.

11) Se not. 40 sid. 428.

stade man i stället för *bonde* eller *byman* (cap. 10), såsom det heter i det föregående — alla dessa omständigheter, hvilka hvar för sig kunde vara tillfälliga och af ingen betydighet, kunna dock samlade ej annat än föranleda den slutsats jag har anfört. Härtill kommer, hvad cap. 55 särskildt beträffar, den viktigare omständigheten, att det som der stadgas, föreställes såsom gällande för alla köpstäder i Skåne, hvilket i det föregående ingenstädes finnes i den af mig till grund för texten lagda handskrift, och säkerligen icke har funnits i stadsrättens ursprungliga text, fastän redan cod. 9 och de dermed närmast beslätade handskrifter efter namnet Lund i stadsrättens början tillägga: *oc i alla stadha ther köpstadhe logh kaldis i danmark*¹⁾, hvilka ord så mycket tydligare tillkommit genom ett senare tillägg, som deras innehåll är uppenbart oriktigt, och röjer en afskrifvares okunnighet. Naturligtvis hafva de nämnda capitlen funnits i särskilda anteckningar innan de influtit i stadsrättens text; och en sådan anteckning har kunnat tillfälligtvis komma att förenas med ett litet stycke ur Arfboken, hvarigenom upkommit den sammansättning med öfverskrift *Ræt i skanø*, som här är tryckt i V. 9. Men alldeles icke kan man, såsom Ancher gjort, af denna sammansättning sluta att de ifrågavarande capitlen icke egentligen höra till stadsrätten, utan ursprungligen varit en lag för sig sjelfva; icke ens kan man ensamt här af sluta att dessa capitler äro senare tillägg; ty förhållandet kan helt enkelt hafva varit det, att någon som saknat dem i en handskrift af stadsrätten (sådan som i codd. 36 och 85, de enda der ifrågavarande sammansättning finnes), har ur en annan, der han funnit dem, särskildt afskrifvit dem. Uppenbart senare tillägg äro deremot de endast i åtskilliga yngre handskrifter förekommande capitler, som jag meddelat i de vid stadsrätten fogade *Addimenta*. De 5 capitler, som läsas i Add. B. 3-7, igenfinnas i capp. 19-22, 24 af K. Christoffers allmänna Danska stadsrätt af 1443²⁾, hvilken nästan hel och hållen är hämtad ur Skånska stadsrätten; men om dessa capitler i Christoffers stadsrätt influtit ur någon yngre handskrift af Skånska stadsrätten (hvilken dock i sådant fall måste hafva varit äldre än någon af de handskrifter af Christoffers stadsrätt, der de nämnda capitlen nu finnas), eller om de från annat håll inkommit i Christoffers stadsrätt och derifrån i Skånska stadsrätten, lär ej kunna med visshet afgöras. Likaledes svara de 4 capitlen Add. C ungefärligen mot capp. 157-159, 144 i K. Hans's stadsrätt af 1484³⁾, utan att det kan bestämdt sägas att de äro derifrån hämtade. — Jag kommer nu till den fråga, för hvilken stad denna lag ursprungligen blifvit författad, hvilken fråga måste skiljas från den, huru vidt denna stadsrätt efter hand utsträckt sin gällande kraft. Den förra frågan skulle synas vara lätt besvarad om man endast såge på den här tryckta texten, der, likasom i K. Anchers och K. Rosenvinges editioner, namnet Lund, och ej något annat, förekommer; men denna lätthet försvinner då man ser att

1) Se not. 11 sid. 399.

2) K. Rosenvinge, *Gamle Danske Love*, V. sidd. 517, 518.

3) Eller 1487. Anf. st. sidd. 569, 570, 566.

i handskrifterna äfven andra städers namn läsas på de motsvarande ställena i capp. 1, 35 och 36. Sälunda finnes namnet Lund i 12 handskrifter, af hvilka en (den äldsta af alla i behåll varande) från 14:de, 6 från 15:de och 5 från 16:de århundradet; Malmö i 31, af hvilka 4 från 15:de och alla de andra från 16:de århundradet eller yngre; Landskrona i 4, alla från 15:de århundradet; Helsingborg i 9, af hvilka en från 15:de århundradet och alla de öfriga⁴⁾ från det 16:de eller yngre, samt Vä i 2 från 16:de århundradet. Att den äldsta nu kända handskriften, och de äldsta handskrifterna öfverhufvud, nämna Lund, kan ej anses som något afgörande bevis för denna stad, enär äldre numera förlorade handskrifter kunna hafva haft ett annat namn; och att äldre handskrifter hafva funnits, som numera ej finnas, är så mycket mera otvifvelaktigt som man, enligt hvad jag i det föregående visat, kan antaga att stadsrätten är omkring 100 år äldre än den äldsta nu kända handskrift deraf; och att det namn som förekommer i den handskrift, hvilken den ene eller andre utgifvaren funnit skäl att lägga till grund för texten, ännu mindre kan i denna fråga bevisa något, behöfde icke anmärkas, om man ej hade sett att äfven en sådan mening kunnat ytras⁵⁾. Det största antalet af handskrifter nämna Malmö, men dessa äro, med få undantag, från en långt senare tid, då Malmö hade hunnit blifva den största och rikaste och, såsom handelsplats, mest betydande stad i Skåne; och då de nu i behåll varande handskrifers ålder ej kan antagas som ett afgörande bevis, kan ännu mindre mängden af yngre afskrifter i förevarande fråga anses bevisa något. Vål tror K. Ancher att man snarast bör gissa på Malmö såsom stadsrättens "*Födestavn*", emedan i denna stad "*Handelen i de Tider* (nemligen i 14:de århundradet, då han anser stadsrätten vara författad) *var meest i Flor, og hvorfra haves de fleste og bedste Haandskrifter af gamle Stadsretter*"⁶⁾); men att förhållandet med de bästa handskrifterna ej är sådant som Ancher föregifver, har jag nyss visat, och Ancher sjelf har vid stadsrättens utgifvande ej följt någon af de "bästa" handskrifterna som skola vara från Malmö; och att Anchers mening att denna stadsrätt är författad på den tid då handeln var mest i flor i Malmö, saknar all grund, har jag i det föregående ådagalagt. På Helsingborg, såsom stadsrättens egentliga hemort, kunde väl ingen hafva tänkt om ej i några yngre handskrifter den uppgift hade förekommit, att denna stadsrätt är gifven i Hel-

4) Då här ej kan vara fråga om andra än nu i behåll varande och mig bekanta handskrifter, kan diplomtet af 1346, hvarom framdeles skall talas, ej komma i beräkning.

5) Mot Anchers yrande, på det i nästföljande not anförda ställe, invänder Schlegel att efter det aftryck af stadsrätten, som finnes i Anchers *Lovhistorie*, må man antaga att den närmast är gifven för Lund, emedan denna stads namn der flera

gångar förekommer. Ancher hade likväl uttryckligen anmärkt att i olika handskrifter nämnes "*nu en nu en anden Stad i Skaane*"; och då vid stadsrättens tryckning någon handskrift måste läggas till grund, skulle således, enligt Schlegels omdöme, genom utgifvarens val af handskrift förevarande fråga vara afgjord.

6) *Jurid. Skrifter*, II. sidd. 696, 697.

singsborg, och, hvad visserligen kan synas vara af större vikt, att namnet Helsingborg skall hafva funnits i den afskrift af stadsrätten, som Ärkebiskopen Peder år 1346 sände till staden Nexö på Bornholm för att der brukas⁷⁾. Af dessa skäl har en så grundlig forskare som J. E. Larsen tagit för afgjort att denna stadsrätt ursprungligen har tillhört Helsingborg⁸⁾. Likväl äro dessa skäl för ingen del afgörande. Hvad först vidkommer den nämnda uppgiften i åtskilliga handskrifter, så, enär den äldsta af dessa handskrifter är från slutet af 15:de århundradet, och uppgiften således angår en händelse, som måste anses hafva tilldragit sig omkring 200 år tillbaka, men ej omtalas i någon äldre handskrift af stadsrätten, eller någon annan historisk källa, kan man, med kännedom af den frihet senare tidens skrifvare togo sig vid författandet af öfverskrifter, ej tillägga denna uppgift någon trovärdighet. Möjligen har denna uppgift, som ej finnes i någon handskrift der någon annan stads namn förekommer, blifvit till staden Helsingborgs ära författad af en skrifvare i denna stad; ännu mera troligt är det dock att den helt enkelt tillkommit på det sätt, att en skrifvare trott att efter orden: *biærke ræt ther i hæslingborg ær* borde tilläggas *given*, och med denna förbättring var genast historien färdig; hade nu i den handskrift der denna förbättring gjordes, händelsevis stått t. ex. Lund i stället för Helsingborg, så hade ett lika pålitligt bevis kommit att gälla för Lund. Att en sådan uppgift kunnat tillkomma endast genom en afskrifvares påfund eller misförstånd bör ej förefalla otroligt, då i många äldre handskrifter, och deribland de äldsta som nu finnas i behåll med undantag af den, som af mig blifvit lagd till grund för texten, blifvit tillagd den underrättelse, att denna stadsrätt gäller "på alla ställen der köpstads lag hålles i Danmark"¹⁾ — en uppgift, om hvilken dock ej ringaste tvifvel kan uppstå, att

7) Se nott. 2, 3 sid. 399; not. 1 sid. 426.

8) I en recension af K. Rosenvinges *Samling af gamle Danske Love*, 5:te Bandet, införd i *Literaturbladet, et Ugeblad fornemmelig for udenlandsk Literatur, udg. af R. Rask*, Köpenhamn 1829. Att recensenten, som endast undertecknat sig -n, var Larsen, är med visshet känt. (Också är denna recension å nyo tryckt bland författarens ej längesedan utkomna *Samlede Skrifter*, I. Afd. I. B., der det här ifrågavarande ytrandet läses sid. 216.) Larsen ytrar sig om ifrågavarande stadsrätt sålunda: "Den største Mængde Haandskrifter henføre denne Bylov udtrykkeligen til Helsingborg (här citeras Rosenvinges edition sid. 49 not. 3, der fem handskrifter nämnas, hvaräst det upgifves att stadsrätten är gifven i Helsingborg, samt Anchors *Jur. Skrifter*, II. sid. 699, der två andra handskrifter af samma slag nämnas), hvortil udentviwl Hoitfelds Efterretning S. 831

(att nemligen K. Christoffer af Baiern har gjort oc gifvet den almindelig Birkkeret til Helsingborg), skjönt i andre Henseender feilagtig, ogsaa har Hensyn. Men hvad der dog meest afgjørende taler for Helsingborg er den Omstændighed, at den autentiske Afskrift af Byloven, som Ærkebiskop Peder Aar 1346 fra selve Byen Lund meddeelte Borgerne i Nexö paa Bornholm, ligeledes henfører den til Helsingborg, da den strax begynder: "Hvilken man ther köper jord i Helsingborg" o. s. v., hvilket ogsaa var Tilfældet med det Exemplar, som af samme Ærkebisp har været meddeelt Aakirkeby; see Thuras Beskrivelse over Bornholm S. 165 og 184-185. Dette synes kun at blive forklarligt, naar man antager, at Byloven er oprindeligiis fra Helsingborg meddeelt Borgerne i Lund, og at Ærkebiskoppen igjen har ladet dette Exemplar afskrive."

1) Se nott. 2, 9, 11 sid. 399.

den är alldeles ogrundad. Ett icke mindre, men alldeles uppenbart missförstånd ligger i åberopandet af ifrågavarande upgift (om den ock hade sin riktighet) såsom bevis att stadsrätten ursprungligen gällt för Helsingborg, enär det väl säges att den är gifven i nämnde stad, men icke för hvilken stad den är gifven²⁾, hvarför ock Ancher, som i anledning af ifrågavarande upgift, den han håller för god, gifver denna stadsrätt namn af *den Helsingborgske Birkeret*, likväl, då fråga är derom, för hvilken stad denna lag ursprungligen gällt, icke talar om Helsingborg, utan, såsom jag förut anmärkt, anser "*Gisningen*" snarast böra falla på Malmö³⁾. Beträffande sedan det åberopade dokumentet af 1346, på hvilket Larsen lägger största vikt, skall jag i andra afdelningen af detta företal, då jag kommer att handla om Thurahs aftryck, visa att äktheten af detta dokument är, minst sagdt, ganska mistänkt; och just den omständighet att här förekommer namnet Helsingborg, hvilket annars icke finnes i någon gammal handskrift, då deremot Lund nämnes i de äldsta handskrifter som nu finnas, bidrager i sin mån att väcka tvifvelsmål mot dokumentets äkthet. Till dess detta nu fördolda diplom kommer i dagen, kan det vara nog att mot dess förmenta auktoritet sätta en annan, nemligen Ärkebiskopen Tues bref för Elleholm af år 1450, der namnet Lund förekommer. Väl är detta dokument mer än 100 år yngre än det förutnämnda, men det har det afgörande företräde, att det verkligen finnes, och att dess äkthet ej är ringaste tvifvelsmål underkastad. Om nu alla sådana bevisgrunder sätts å sido, som ingen ting bevisa, så lär det ej kunna bestridas, att på den tid, då stadsrätten sannolikt blifvit författad, Lund otvifvelaktigt var Skånes förnämsta stad; och då dertill kommer, hvad ensamt visserligen icke vore af så mycken vikt, att de äldsta handskrifter af stadsrätten som nu finnas, utmärka denna stad såsom lagens hemort, så måste det väl anses som mest sannolikt att ifrågavarande lag blifvit författad för och ursprungligen gällt i Lund, likasom det förut omtalade stycket om urbota mål, I. Add. B. 7, tydligen blifvit författadt i denna stad. För hvilken stad denna lag ursprungligen än må hafva blifvit författad, så göra de i handskrifterna förekommande olika stadsnamn, likasom den omständighet, att i många nyare handskrifter ingen viss stad nämnes, det otvifvelaktigt, att den efter hand blifvit gällande i flera Skånska städer, och högst sannolikt hafva slutligen alla inom Skånelagens område belägna städer tillegnat sig densamma. Äfven i landtbirkerna synes den hafva blifvit, åtminstone i vissa stycken, brukad⁴⁾. Om det nyss omtalade dokumentet af år 1346 vore äkta, skulle det bevisa att staden Nexö på Bornholm redan nämnda år fått Ärkebiskopen Peders tillåtelse att begagna denna stadsrätt, och troligen har då en sådan tillåtelse vid samma tid blifvit meddelad de öf-

2) Då det i cod. 56 (not. 2 sid. 399) heter: *tyll helsingborg*, så måste man komma ihåg att ordet *tyll* i den nyare Danskan (likasom det Tyska *zu*, och det Holländska *te*) äfven brukas i bemärkelsen af *i*.

3) Jfr. Schlegels anmärkning i Anchers *Jurid. Skrifter*, II. sid. 699.

4) Se de i Gloss. 1 ordet *biærk* under 2) anförda ställen i några yngre handskrifter.

riga städerna på Bornholm. Hvad staden Aakirkeby på Bornholm beträffar, synes af ett, likasom förutnämnda dokument, af Thurah meddeladt bref af Ärkebiskopen Birger, gifvet år 1511 (så framt ej äfven detta bref är understuckt⁶), att sistnämnda stad af Ärkebiskop Peder hade fått "birk, privilegier och statuter", hvilka af Birger stadfästas. Om nu ock, såsom högst sannolikt är, 1346 års bref, hvilket, så vidt känt är, numera ej finnes i behåll, varit understucket, kan dock saken i så måtto hafva sin riktighet, att de Bornholmska städerna i lång tid hade begagnat ifrågavarande stadsrätt, och möjligt är ock att tillåtelse dertill blifvit dem af Ärkebiskop Peder gifven; men då stadens innevånare ville hos Birger begära stadfästelse på sina gamla friheter, och ej hade i behåll något gammalt originalbref (om de annars någonsin hade haft ett sådant), hafva de skickat Biskopen en afskrift af ett föregifvet bref af 1346, hvilket i sjelfva verket blifvit hopsatt i slutet af 15:de århundradet, och till grund för hvilket blifvit lagd en af de på den tiden gångbara afskrifter, der händelsevis namnet Helsingborg influtit. Att åter stadsrätten år 1450 genom Ärkebiskopen Tues medgifvande blifvit gällande i den dåvarande staden Elleholm i Bleking, visar det ännu i behåll varande originaldiplomet. Orsaken dertill, att både Nexö och Elleholm hafva behöft Ärkebiskopens tillåtelse att bruka denna lag, är den, att både ön Bornholm, eller större delen deraf, och Elleholm lydde under ärkebiskopsstolen i Lund⁶). Hvad andra städer beträffar, är det troligt att, likasom stadsrätten från början aldrig blifvit af någon Konung stadfästad eller gifven åt den stad der den blifvit författad, så hafva de öfriga städerna, då de funnit den vara för sig passande, utan omständigheter tillegnat sig densamma. Här må äfven erinras derom, att i cod. 9, der namnet Lund i texten förekommer, finnas i cap. 35 ofvanför detta namn öfverst på bladet af skrifvaren egenhändigt antecknade namnen *ystæth, tomarp, sølwisborg* och *mæ*⁷). Den öfverskrift som finnes i det nyssnämnda af Ärkebiskopen Tue utfärdade originalbrevet för Elleholm, der stadsrätten kallas den "*bierke rett ther i lund er oc i alle köpstædher i*

5) Årtalet *MCDXI* (i stället för *MDXI*) i brefvets datum (sid. 186 hos Thurah) skulle kunna förstärka mistanken äfven mot detta brefs äkthet, enär ett sådant skriffel i ett originaldiplom är mindre sannolikt. Men härpå kan ej läggas någon vikt, enär det oriktiga årtalet kan hafva tillkommit genom tryckfel.

6) Jfr. angående Bornholm Thurahs *Beskrivelse over Bornholm*, sidd. 200 o. följ. Ännu af Ärkebiskop Birger finnes ett år 1501 utfärdadt bref, deri han stiftar lagar för sina "*kiære Unnersottæ*" på *Borgenholm*, som han kallar "*wort og wor Lunde Dom Kirches Land*" (anf. st. sid. 211). I det ofvan anförda brefvet af 1511 berättar sam-

me Ärkebiskop att hans "*kierre Vndersaatter Borgemester og Raad i Aakirke-By*" hade hos honom beklagat sig deröfver, att "*deris Byes Birck, Privilegier och Statuter*", som varit dem gifna af Ärkebiskop Peder, blifvit förkränkta af hans "*förfäders*" ämbetsmän och andra "*vrangvillige Mænd*", i anledning hvaraf Ärkebiskopen nu stadfäster alla de friheter m. m. som hans förfäder "*naadelige*" hade gifvit staden; hvarvid anmärkes att de gamla privilegierna börjades: *huercken (läs huilken) Mand som kiöber Jord vdi Helsingborg* (anf. st. sidd. 184, 185).

7) Jfr. not. 26 sid. 414. Tomarp och Vå voro två städer i Skåne; se Ind. nom. propr.

*Schane*⁷, måste anses ega fullt vitsord, hvilket deremot ej kan vara förhållandet med sådana öfverskrifter och andra uppgifter, som förekomma i afskrifter och ofta äro uppenbart oriktiga. Till sådana opålitliga uppgifter kan, såsom förut (sid. CXXII) blifvit i förbigående anmärkt, äfven räknas den, som förekommer i flera gamla handskrifter af stadsrätten, hvaribland den både af K. Ancher och K. Rosenvinge till grund för texten lagde cod. 9, att denna stadsrätt gäller "på alla ställen der köpstadslag hålles i Danmark"; en uppgift som, i sig sjelf uppenbart ogrundad, enär städer i särskilda delar af Danmark hade egna stadsrätter⁸), icke heller bestyrkes af något i handskrifterna förekommande stadsnamn. Dock kan det ej bestridas att denna stadsrätt blifvit begagnad som subsidiär rätt i åtskilliga städer utom dess egentliga område. Att förhållandet varit sådant, kan slutas deraf, att den ofta förekommer i handskrifter som innehålla Selandslagen men ej Skånelagen⁹); också har i en handskrift (cod. 30), som i 16:de århundradet tillhört en Borgmästare i Helsingör, namnet *Malmö* i cap. 1 blifvit af senare hand ändradt till *hellsingör*, likasom i cap. 55 *skanæ* till *sieland*¹⁰). Att denna stadsrätt blifvit mycket begagnad ännu sedan i 15:de århundradet flera allmänna stadsrätter för Danmark hade blifvit utfärdade, derom vitnar den stora mängd ännu i behåll varande handskrifter från 16:de århundradet och ännu yngre.

Jag kommer nu till de i femte afdelningen af detta verk tryckta särskilda stadgar, som jag ansett böra här meddelas. Hvad först angår den under N: 1 tryckta förordningen af K. Knut om dråp m. m., är här att anmärka dess datum: *Anno M^o CC^o J . . . quinto kalendas Januarij*, hvilket kunde anses betyda den 28 December 1201. Under detta datum uptages ock brevet af Liljegren¹), som dock anmärker att "enär Ärkebiskopen Absalon, hvilken såsom närvarande återopas, dog d. 21 Mars 1201, torde här begagnats ett mindre vanligt, dock i Danska Kongl. diplomater förekommande beräkningssätt, att med *Kalendæ* utmärka dagar i den angifna (i stället för den föregående) månaden, då således härmed skulle antydvas d. 5 Jan." Bring uptager i en öfverskrift, som nedanför skall anföras, det i brevet upgifna datum utan förklaring. Deremot angifver K. Ancher²) det rätta datum den 28 December 1200, utan att dock tillkännagifva huru saken kan så förklaras³). Förhållan-

8) K. Ancher antager att "af gamle danske Stadsretter har den Schlesvigske, Roskildske, Ribeske og Helsingborgske deelt Riget imellem sig; den første har regjeret i Sönderjylland, den anden i Sjælland, den tredje i Nørrejylland, den fjerde i Skaane". *Jurid. Skrifter*, II. sid. 695.
 9) T. ex. codd. 34-36, 39 &c. i min förteckning. I en handskrift, cod. 56, förekommer denna stadsrätt tillsammans med Jutska lagen.
 10) Jfr. not. 14 sid. 400; not. 11 s. 426; VSjör. föret. sid. LVI not. 1.

1) *Svenskt Diplomater.*, I. sidd. 143 o. följ.

2) *Jurid. Skrifter*, I. sid. 278.

3) I företalet till sin *Lovhistorie (Jurid. Skrifter*, I. sidd. XVII, XVIII) anmärker han att årtalet är tillsatt i K. Knuts förordning, och att "man har i adskillige Tider hos os beregnet Aarene paa adskillige Maader"; men han anför ingen ting som tjönar till förklaring af ifrågavarande datering. Möjligtvis har han hänfört årtalet 1201 till ordet *Januarij* (då datum skulle

det är det, att åren i medeltiden ofta räknades från den 25 December, så att den första veckan af året (t. ex. 1201) svarade mot den sista veckan af det föregående (1200) efter det nu brukliga sättet att räkna åren⁴). — Att det som denna förordning stadgar, icke var nytt, utan grundade sig på äldre lagar, hvilka dock under tidens längd hade råkat i förgätenhet, säges här uttryckligen. De föreskrifter som K. Knut funnit nödigt att genom sin förordning inskräpa, hafva blifvit uptagna både i Skånelagens Danska text och i Andreas Sunessons arbete, i de capitel jag nedanför texten sid. 437 anmärkt. Förordningen är förut i tryck utgifven af S. Bring (Lagerbring) i hans i disputationens form tryckta *Monumenta Scanensia, Pars I*, Lund 1745, sidd. 88–96; af J. G. Liljegren i *Svenskt Diplomatarium*, Bd. I, Stockholm 1829, sidd. 143–146, samt af P. G. Thorsen i *Skånske Lov*, Köpenhamn 1853, sidd. 241–244. Den förstnämnde har följt en felaktig afskrift efter *Registrum ecclesiae Lundensis* (cod. 22 i föregående förteckning), med öfverskrift: *Statutum Kanuti Regis D. de homicidio aliisque criminibus gravioribus dat. Lund. V. Kal. Januar. 1201. e codice membranaceo Archivi Regii Holmensis, N. 31*. Att N. 31 här ej betecknar annat än dokumentets nummer i nämnda original, har jag förut (sid. XLV) anmärkt. Aftrycket i *Svenskt Diplomatarium* är gjordt omedelbarligen efter nyssnämnda original, fastän under oriktigt årtal, såsom nyss blifvit anfördt. Thorsen åter har följt en afskrift efter samme codex som jag lagt till grund för den här tryckta texten⁵).

Konung Valdemars förordning om järnbördens afskaffande har ej datum, och äfven Konungens namn är ej ens tillräckligt för att bestämma århundradet då denna lag blifvit gifven. Att den ej kan vara gifven af Valdemar I, såsom några äldre författare antagit⁶), är alldeles uppenbart, då järnbörden kvarstår icke allenast i Skånelagens Danska text, om hvilken ingen numera lär vilja påstå att den är från denne Konungs tid, och i K. Knuts nyssnämnda förordning af 1200, utan ock i Andreas Sunessons arbete. Deremot har Schlegel velat bevisa att Valdemar Atterdag (1340–1375) utgifvit denna förordning. Då de till stöd för denna mening åberopade skäl⁷) redan blifvit af K. Rosenvinge utförligt vederlagda⁸), vill jag blott i afseende på den af Schlegel anmärkta omständighet, att spår af järnbörden på åtskilliga orter, deribland i Sverige, visa sig ännu i 14:de århundradet eller senare, anmärka att kyrkans förbud mot järnbörd (hvilket endast angick pre-

infalla i månaden näst före Januarii 1201), och sålunda funnit saken klar.

4) Jfr. *Regesta Diplom. Hist. Dan.*, I. föret. sid. XIX.

5) Se sid. L ofvanför.

6) Se K. Anchers *Jurid. Skrifter*, I. sid. 437.

7) Ett bevis, som Schlegel anser som i synnerhet viktigt, är hämtadt från den uppgift om ett stadgande i Roeskilde af år 1241, som förekommer i den Latinska öfversätt-

ningen af Skånska kyrkrätten, III. B. 9. (Anf. skrift i *Vidensk. Selsk. Afh.* sid. 171.) Detta af K. Rosenvinge tillräckligt vederlagda argument behöfver så mycket mindre här anföras, som det ifrågavarande stadgandet, såsom redan af Ancher blifvit anmärkt, ej angick järnbörden. Jfr. not. 21 sid. 384, och sid. XLII ofvanför.

8) *Maanedsskrift för Litteratur*, IV. sidd. 234 o. följ.

sterskapets biträde vid anställandet af sådana prof⁹) ej öfverallt kunde genast genomdrivas, samt att, hvad Sverige beträffar, ehuru Birger Jarl och Konung Magnus Ladulås hade förbudt detta bevisningssätt, hade det i Helsingland åter blifvit uptaget, och detta föranledde Magnus Erikssons förnyade förbud af 1320¹⁰). Här af kan för ingen del slutas att i Danmark förbud mot järnbörden först skulle hafva blifvit gjordt i medlet af 14:de århundradet. Då deremot ifrågavarande förordning anför såsom något nytt, att *Pavin havir allum cristnum mannum forbuthit iernbirrth*, och detta ej kan syfta på annat än Påfven Innocentii III:s på Lateranska mötets beslut af år 1215, cap. 18, grundade bref, hvarigenom förbjudes att "*nec quisquam (clericus) purgationi aquæ ferventis vel frigidæ, seu ferri candentis, ritum cuiuslibet benedictionis aut consecrationis impendat*"¹¹), synes det icke vara tvifvelaktigt att, såsom ock K. Ancher¹²) och K. Rosenvinge antagit, ifrågavarande förordning är gifven af Valdemar II, ej långt efter år 1215. Att Andreas Sunesson omtalar järnbörd såsom ännu varande i bruk, strider så mycket mindre häremot, som hans arbete i allt fall ej kan vara författadt långt efter nämnda år¹³), och förordningen tjenar till ytterligare bevis derpå, att Andreas Sunesson författat sitt arbete innan Lateranska mötets beslut blifvit fattadt och honom bekant. — I några handskrifter (codd. 14, 36, 38 och 85) finnes blott ett utdrag af cap. 1 om stöld i denna förordning, i hvilken omständighet K. Ancher finner ett stöd för den förmodan, att järnbörd längre fortfarit att brukas i tjuvmål än i andra saker¹⁴). Deremot inblanda många yngre handskrifter, och äfven Gemens och Hadorphs editioner af Skånelagen, i denna förordning stycken, som uppenbarligen icke höra dit, och icke heller finnas der i de äldre handskrifterna¹⁵). Att den Latinska texten af denna förordning är öfversättning af den Danska, och ej tvärtom, är klart af orden *in rebus hominum*, som visa att öfversättaren misförstått orden *in andrum kostum* i Danska texten¹⁶). Förordningen är tryckt på Danska i de äldre editionerna af Skånelagen, och efter Gemens edition är den aftryckt af Resenius i noterna till *Jus aulicum antiquum Norvagicum*, sidd. 724–726; på samma ställe sidd. 642, 643 är äfven den Latinska öfversättningen tryckt¹⁷); efter Resenii edition är åter den Latinska öfversättningen aftryckt i Hickesii *Thesaurus linguarum veterum septentrionalium*, I. III. sidd. 38, 39.

I afseende på K. Erik Christofferssons förordning för Skåne, gifven i Nyborg fredagen näst före pingstafon (den 26 Maj) 1284, är att märka att under

9) Vidlöftiga formulärer för de besvärjelser och böner, som af presterna uplästes vid de särskilda slagen af ordalier, äro tryckta efter Baluzius i Walters *Corpus iuris German. ant.*, III. sidd. 559 o. följ.

10) Se ÖGL. Eps. 17; HelsL. ÆB. 16: pr.

11) Cap. 9. X. 3: 50.

12) *Jurid. Skrifter*, I. sid. 442.

13) Jfr. sid. CIII ofvanför.

14) Anf. st. sid. 449.

15) Jfr. not. 39 sid. 448. Angående dylika i nyare handskrifter ofta förekommande egenmäktigt gjorda tillägg, se *Jurid. Tidsskrift*, XV. I. sidd. 49–51. (J. E. Larsens *Samlede Skrifter*, I. I. sidd. 175–177.) Jfr. äfven det sid. XLIX ofvanför anförda exempel.

16) Jfr. Gloss. i ordet *host* 4.

17) Se Nr 136, sid. C ofvanför.

samma datum finnas tre särskilda förordningar, en för Skåne, en för Seland och en för Jutland; dessa innehålla väl till en betydlig del stadganden som äro gemensamma för alla landskapen, men der finnas ock sådana, som äro särskildt gifna åt det ena eller andra landskapet¹⁾, och därför har jag ock här upptagit förordningen sådan den blifvit gifven åt Skåne, och äfven är tryckt i Gemens och Hadorphs editioner af Skånelagen. Äfven i denna förordning äro i en del handskrifter inblandade flera dit ej hörande stycken²⁾; åtskilliga handskrifter upgifva oriktigt årtal, oftast 1244, och en handskrift låter förordningen vara gifven i Vordingborg³⁾.

Konung Eriks bref till inbyggarna i Bara härad är väl föranledt af dessa häradsboars klagomål, men de stadganden det innehåller angå tydligen hela Skåne. Dess ålder är så vida oviss, att det kan antagas vara gifvet antingen af K. Erik Glipping (1259-1286) eller af hans son Erik Menved (1286-1319), för att icke tala om Erik Plogpenning († 1250). Att brefvet är af Erik Menved antages, såsom mig synes med rätta, af K. Ancher⁴⁾, därför att Konungen omtalar och stadfäster de *bonas et tolerabiles leges ac consuetudines*, som Skåningarne hade haft i hans faders tid. K. Rosenvinge deremot⁵⁾ tror brefvet snarare vara af Erik Glipping, under hvilken Konung flere af de personer som i brefvet nämnas, hafva lefvat; men då Rosenvinge icke ens försökt att göra det sannolikt att dessa personer icke lefvat äfven i sonens tid⁶⁾, förtjenar hans tvifvel ej vidare upmärksamhet. Om en af de personer Rosenvinge åsyftar, är det tvärtom bekant att han dog först år 1307⁷⁾; senare än detta år kan således ifrågavarande bref ej vara gifvet. — Brefvet är förut tryckt efter cod. 9 i K. Anchers *Lovhistorie*, II. sidd. 540, 541.

Konung Eriks af Pommern och Drottning Margaretas fiskeristadga saknar datum, men måste vara gifven emellan åren 1396 och 1412. Denna stadga, som fått namn af *Modbogen*, därför att den skulle upläsas då marknadsfreden lystes i Skanör och Falsterbo, är förut tryckt i Hadorphs edition af Skånelagen, samt i de förut (sid. XXXV) nämnda *Skånska handlingar*, sidd. 74-81. Den senare editionen är tryckt efter Hadorphs, men, enligt utgifvarens upgift, ”corrigerad och jämförd med åtskilliga handskrifna

1) Se K. Anchers *Jurid. Skrifter*, I. sidd. 525 o. följ.

2) Se sid. LXVII ofvanför, och not. 56 sid. 455; not. 13 s. 458.

3) Se not. 9 sid. 449; nott. 18, 22 &c. sidd. 458, 459. Då de uppenbart oriktiga årtalen ej förtjena vidare upmärksamhet, må här blott anmärkas att de upkommit dels derigenom att de Romerska siffrorna LXXX blifvit af vårdslöshet helt och hållet eller till en del förbigångna, dels derigenom att ordet *fyræ-sintuugh* blifvit förväxladt med *fyrittuugh*.

4) Anf. st. sid. 602.

5) *Retshistorie*, I. sid. 43 not.

6) De af Rosenvinge citerade ställen i 10:de Bandet af Suhms *Historie af Danmark* visa att han syftar på *Jon lille* och *N* (Nicolaus) *praefectus Lundensis*. Då den senare lefde år 1285 (Suhm sid. 1025) kan väl icke deraf slutas att han icke också lefvat några år senare, under Erik Menveds regering; och två betydande män, fader och son, hade namnet *Jon lille*; af desse dog den yngre den 4 Augusti 1307 (Suhm, anf. st. XI. sid. 546).

7) Se nästföregående not.

exemplar⁸⁾, ur hvilka dock inga märkligare läsarter blifvit uptagna, om man undantager att här i cap. 1 står *wegne*⁹⁾; cap. 31 förbigås. Den Tyska texten, hvilken, så vidt jag vet, hittills varit okänd, är utan tvifvel öfversättning från den Danska. Ehuru öfversättningen på flera ställen är oriktig⁹⁾, har den så mycket mera förtjent att tryckas, som den innehåller några stycken, som ej finnas i någon mig bekant Dansk handskrift. Äfven finnes endast här i inledningen den höfvidsmannens i Skanör och Falsterbo namn, Frilde¹⁰⁾, till hvilken detta bref är stäldt. — I några nyare handskrifter (codd. 63, 72, 87 &c.¹¹⁾) finnes denna stadga tillökad med många artiklar, af hvilka några upgifvas hafva tillkommit år 1547, och i en af dessa handskrifter (cod. 72) görs denna sålunda tillökta stadga till en förordning af K. Fredrik II. Både den ena och den andra af dessa upgifter äro visserligen föga att lita på.

Artiklarne, som skulle kungöras på höstmarknaden i Malmö, utgöra en stadga af samma slag som den näst förut omtalade. Denna stadga, som förekommer i cod. 6, utom flera yngre handskrifter, kan ej vara yngre än från senare hälften af 15:de århundradet. Den har icke förut varit tryckt, men omtalas med få ord af K. Ancher¹²⁾) och i nyssnämnda *Skånska handlingar* sidd. 76, 77.

Den stadga, som fått titlen *Schanerlog* (Skanörs lag), är, ehuru kortare, af samma beskaffenhet som de två nästföregående. Någon underrättelse om tiden, då denna lag blifvit stadgad, finnes ej, ty en sådan kan ej anses vara innefattad i namnet *Valdemar*, som förekommer i några handskrifter¹⁾, om ock detta vore ett säkert bevis att lagen blifvit gifven af en Valdemar. Så synes det hafva blifvit ansedt af de Danska författare, som häröfver ytrat sig. K. Ancher, som förut hade antagit Weylles mening²⁾, att denna stadga skulle vara gifven af Valdemar I, har senare ytrat den åsigt, att den snarare är af Valdemar II³⁾, och denna senare mening har K. Rosenvinge bifallit⁴⁾. Mig synes dock troligt att den är åtminstone 100 år yngre, och att, om det kunde anses som visst, att den är gifven af en Konung med det upgifna namnet, det ej kunde vara någon annan än Valdemar Atterdag. Stadgan är förut tryckt i Gemens och Hadorphs editioner af Skånelagen.

8) Jfr. not. 27 sid. 463.

9) T. ex. *noch rocke* &c., cap. 15; *vnde In dat högeste*, c. 20; *uth vören upstande* &c., c. 34; *dar vör schal* &c., c. 35, &c.

10) Den adliga släkten Frille härstammade från Frellef Hakenson i Sönderborg, som år 1334 blef adlad af Hertig Valdemar. Af denna släkt var en Christiern Frille-lesson, som, enligt hvad handlingar i Kongl. Danska Geheime-Arkivet uplysa, bodde i Ribe, der han dog år 1418. Möjligtvis har

denne någon tid varit höfvidsman i Skanör och Falsterbo, och sålunda varit samme man, till hvilken ifrågavarande bref är skrivet.

11) Se sid. CI ofvanför.

12) *Jurid. Skrifter*, I. sid. 788.

1) Se not. 1 sid. 494.

2) I den *Fortegnelse paa Lovgifverne*, som läses i början af hans *Glossarium Juridicum*.

3) Anf. st. sidd. 105, 441 not. * *), 770.

4) *Retshistorie*, I. sid. 37.

Stycket om stämning till Konungs ting i Skåne är äfven af oviss ålder. I de flesta, dock ej de äldsta handskrifter är det inblandadt i K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande⁵), dit det dock uppenbarligen icke hör. Det är förut tryckt i Gemens och Hadorphs editioner af Skånelagen.

I afseende på stycket med titel *Rät i skåne* hänvises till hvad i det föregående vid cod. 36 (sid. LVII) blifvit anfördt. Det är förut, efter samma handskrift som här, tryckt i K. Anchers *Lovhistorie*, II. sidd. 566, 567.

Sedan jag nu handlat om de särskilda till Skånelagen hörande stycken, bör äfven den frågan vidröras, huru länge de Skånska lagarne i allmänhet fortforo att vara gällande. Säsom bekant är blefvo de särskilda landskapslagarne i Danmark först uphäfna genom K. Christian V:s allmänna Danska lag af den 15 April 1683. Till denna tid gällde också de Skånska lagarne på den fordom till Skåne hörande ön Bornholm. Men Skåne (med undantag af denna ö), Halland och Bleking hade dessförinnan genom Roeskildska och Köpenhamnska frederna 1658 och 1660 blifvit skilda från Danmark, och den nya lagstiftningen i detta land kunde således icke hafva någon verkan på de till Sverige öfvergångna landskapen. Men icke heller blef Svensk lag här genast gällande. Den af vissa tillförordnade Kongl. commissarier, i samråd med de tre landskapens adel, presterskap och fullmäktige från städerna, upgjorda stadga af den 18 September 1662, känd under namn af Malmö recess⁶), innehåller i 6:te punkten att "likformigheten uti justitien och dess administration är ett kraftigt medel att uniera folk och ständerne tillsamman; fördenskull är godt funnet och förafskedadt, att Sveriges lag, stadgar och constitutioner skola här i landet" (d. ä. i de tre landskapen) "icke alldeles negligeras och hållas för främmande, utan efter handen göras kunnige, och brede jämte Danske lagen, när någon express lag icke finnes, exerceras, dock så förståendes, att icke någon hastig ombytning skall admitteras, utan att folket i landet blifva och dömas efter den lag de härtill nutit hafva och dem aldrabäst är kunnig, in- till dess de Svenska lagen bättre känna och begripa kunna". Der sättes äfven i fråga inrättandet af "en ny Hofrätt i desse länder"; ett förslag som, hvad Skåne och Bleking beträffar, i våra dagar kommit till verkställighet. Man finner således att Svenska lagen väl borde genast brukas säsom subsidiär rätt, men dess fullständiga antagande lemnades åt framtiden. Detta förklarar stadgandet i cap. 12 af Lunds Universitets constitutioner af år 1666, att Akademi-Sekreteraren borde vara *iuris Suetici et Scanici peritus*. En vid 1675 års riksdag väckt fråga, huruvida appellation från Rådstugurätterna i Skåne skulle gå till Landstinget eller Hofrätten, uppsköt, "efter vid nu under händer varande lagens revision, det tillika komme att öfverläggas om icke en conformitet uti lag och rättegång öfver hela riket och dess provinser skulle stå att

5) Se sidd. XLVII, XLIX &c. ofvanför.

6) *Stiernman, Riksdagars och mötens beslut*, II. sid. 1409 o. följ. I *Sjöborgs Samlingar till Skånes historia*, 2 häftet, Lund

1802, sidd. 160 o. följ. är äfven denna stadga aftryckt jämte underskrifterna, hvilka, säsom vanligt, hos Stiernman saknas.

inrätta⁷⁾. Det kort derefter inträffade Danska kriget synes hafva påskyndat utförandet af denna angelägenhet. Om philosophis Professorn i Lund Nils Wolf (sedan flyttad till Upsala och adlad med namnet Stiernberg) berättas att han vid Danskarnes infall i Skåne år 1676 satte sig i säkerhet i Malmö, der han af Riksrådet, Fältmarskalken och Guvernören Friherre Fab. von Fersen blef brukad i angelägna commissioner, samt att han följande året upgjorde förslaget till "Danska lagens och processens afskaffande och likhetens inrättande" — d. ä. Svenska lagens införande i de från Danmark vunna landskapen — hvilket sedan, efter krigets slut, "vann bifall och fullbordan"⁸⁾. Huru det än må hafva förhållit sig med Wolfs verksamhet i denna fråga, är det dock otvifvelaktigt att, sedan kriget med Danmark hade blifvit slutadt genom 1679 års fred, det icke dröjde länge innan Svensk lag blef införd i de forna Danska provinserna⁹⁾. Den nya lagbokens införande i Danmark år 1683 har sannolikt i de till Sverige öfvergångna landskapen, hvilka ännu hade sin mer än 400-åriga lagbok i behåll, närmast föranlett det afgörande steget. Samma år gjorde Göta Hofrätt en förfrågan i ämnet hos Konungen, och fick genom Kongl. Brevet d. 20 October 1683 följande svar: "Vi hafve ersett utur eder underdånige skrifvelse af d. 15:de hujus, huruledes J underdånigst åstunde Vår nådiga förordning och godtfinnande om J vid de från Skåniske provincierne förekommande sakers afhjelpande efter den Danske lagen och processen, likmätigt de förre eder tillkomne ordres, eller ock efter den Svenske, procedera skole. Så emedan den Svenske lagen och processen utaf en del af bemälte provincier sjelfve är begärt och vedertagen, samt derpå också blifvit inrättad; ty är intet mer än billigt, att såsom de nedrigare Instantierne i bemälte provincier sig regulera och rätta efter den Svenske lagen och processen, J också efter den samme med de derifrån till edert afhjelpande förekommande saker förfare"¹⁰⁾. Härigenom hafva således de gamla Skånska lagarne blifvit alldeles uphäfna. — Det mislyckade försöket i slutet af 16:de århundradet att införa Skånska lagen på Gotland, har jag omtalat i företalet till Gotlandslagen sid. X.

Ännu återstår att handla om en sak, som egentligen icke hör hit, men som dock måste afhandlas på det att det måtte blifva klart att den icke hör hit, nemligen den i det föregående många gånger omtalade så kallade Arfboken. Då denna blifvit ansedd som en Skånsk lag, och därför blifvit tryckt i sammanhang med Skånelagen i de äldre editionerna af denna lag, kan jag

7) K. Res. på Ridd. och Adlens besvär d. 24 Sept. 1675, §. 7.

8) Stiernmans *Matrikel öfver Svea Rikes Ridderskap och Adel*, II. sid. 870.

9) I protokoller som förvaras i Lunds Rådhus har jag funnit Svensk lag åberopad år 1681. För Consistorium Academicum finnas ej protokoller från midsommaren 1676, eme-

dan Universitetet efter Danska infallet råkade i uplösningstillstånd, till den 12 Mars 1684; sedan finner man Svensk lag åberopad.

10) Efter originalet i Göta Hofrätts arkif. Afskriften i Riksregistraturet är felaktig. Orden *en dehl af* äro vid brevets expedierande tillagda i originalet, men finnas ej i registraturet.

ej underlåta att här söka utreda verkliga förhållandet dermed, och sålunda redovisa för skälen dertill, att jag efter moget betänkande beslutit att ej i detta verk uptaga densamma. Hvar och en, som vill anställa jämförelse, kan öfvertyga sig derom, att Arfboken ej innehåller annat än hvad som står att läsa i den äldre Selandslagen, och att öfverensstämmelsen är så noggrann, att ej andra skilnader finnas, än de som vanligen förekomma i olika handskrifter af samma lag; till och med orden *sielantz faræ logh* kvarstå i Arfboken¹⁾, fastän de i många handskrifter af Selandslagen äro ändrade till *iuzk logh*²⁾. Också har Arfboken i en af de äldsta handskrifterna der den förekommer (cod. 17) titlen *Sielandz Logh*³⁾. Skilnaden emellan hvad man kallat Arfboken (derför att det i början handlar om arf) och det som fått behålla namnet Selandslag, är den, att i Arfboken äro uptagna, med undantag af några capitel, första och andra böckerna⁴⁾ af Selandslagen, men af tredje boken finnes der intet; och hvad i Arfboken är uptaget, finnes der till en del i annan ordning än i den fullständiga Selandslagen. Arfboken, som är tryckt i alla de äldre editionerna af Skånelagen, är af Gemen, efter en yngre handskrift, delad i två stycken, det ena med öfverskrift *Om arff*, i 60 capitel; det andra, som handlar om brott och börjas med urbota mål, med öfverskrift *Om orbode maal*, i 39 capitel (hos Hadorph och Thorsen 40), utom två i slutet tillagda, dit ej hörande stycken om *gronde gotz* m. m. (I. Add. F. 5 och B. 6); och denna indelning hafva de senare utgifvarne bibehållit, fastän den ej finnes i de af dem följda handskrifter⁵⁾. De 59 capitlen i den förra af dessa afdelningar, utom cap. 12, som endast innehåller på några rader en förklaring öfver de två nästföregående capitlen⁶⁾, svara noga mot de 20 första capitlen i Selandslagen (enligt de tryckta editionerna), cap. 60 är SelL. II. 27, 28 ed. KA.

1) Se Hadorphs edition af Skånelagen sid. 57. I cod. 9 och några i allmänhet dermed öfverensstämmande och från samma original härstammande handskrifter, äro orden *at sielantz faræ logh* uteslutna, men ingenstädes äro de ändrade till *at skanungæ logh*.

2) Se SelL. I. 13, i Anchers *Lovhist.* I. sid. 545; *Valdemars Sællandske Lov udg. ved P. G. Thorsen*, Köpenhamn 1852, sid. 21. Den senare editionen är ett aftryck af cod. Arnæ-Magn. Nr 455 i 12:o i Köpenhamns Universitets-Bibliothek, i hvilken handskrift Selandslagen ej har någon indelning i böcker. Jag betecknar den förra editionen med KA, den senare med Th.

3) Se sid. XL ofvanför.

4) Nemligen så som denna lag, delad i 3 böcker, är tryckt i Anchers *Lovhistorie* (se not. 2 ofvanför).

5) I codd. 15 och 9, af hvilka Hadorph följt

den förra och Thorsen den senare, finnas endast större begynnelsebokstäfver på två ställen inuti texten. Om detta skulle betyda något, skulle det utmärka tre afdelningar, hvilka ock, troligen af dylik anledning, finnas i större delen af yngre handskrifter.

6) I det föregående talas om gåfvor i jord, som barnbarn fått af far- eller morföräldrar, och tillägges barnbarnen vitsord om de haft 6 veckors häfd i gifvarens lifstid. I cap. 12 förklaras att om barnbarnen ej haft sådan häfd, deras faders (eller moders) syskon hafva vitsord med tyftared att jord ej var gifven. Denna nödvändiga förklaring har, om den verkligen saknas i alla nu i behåll varande handskrifter af den fullständiga Selandslagen, antingen blifvit af mistag förbigången i den handskrift hvarifrån dessa härstamma, eller ock tillagd i den handskrift af Selandslagen, som legat till grund för Arfboken.

(capp. 51, 52 ed. Th.); capp. 21-24 i SelL. (I. ed. KA.), hvilka äro lika med Skånelagen capp. 40-43, äro i Arfboken förbigångna. De 15 första capitlen i senare afdelningen af Arfboken äro capp. 29-42 i SelL. II. ed. KA. (capp. 53-66 Th.); capp. 16-40 Arfb. äro SelL. II. 2-26 ed. KA. (capp. 25-49 Th.); men SelL. II. 43-50 ed. KA. (capp. 67-74 Th.), hvilka igenfinnas i Skånelagen capp. 57-62, 64, 66-69, äfvensom SelL. II. 1. ed. KA. om dråp (cap. 50 Th.) äro i Arfboken förbigångna; hvilket äfven är förhållandet med hela tredje boken i ed. KA., eller capp. 1-11 (capp. 75-85 Th.), som finnas i SkL. capp. 71-77, 79-83, och capp. 12, 13 om trälar och om tjufnad (capp. 86, 87 Th.). Således innehåller Arfboken, med undantag af det nämnda cap. 12, ingenting som ej igenfinnes i den äldre Selandslagen; af dennas 87 capitel äro 61 här afskrifna; 26 åter äro af den Skånske afskrifvaren förbigångna, deribland 23 af den tydliga anledning, att de finnas lika lydande i Skånelagen⁷⁾. Den hufvudsakliga skilnaden emellan capitlen ordning i den fullständiga Selandslagen, så vidt vi känna den af de tryckta editionerna, och Arfboken, är den, att de capitel, som i Selandslagen finnas i början af afdelningen om brottmål, hafva i Arfboken fått sin plats i slutet (II. 16-40); men att denna olikhet härrör från en olikhet i de äldre handskrifterna af Selandslagen, röjer sig icke blott i den uppenbara oordningen i de genom de tryckta editionerna kända handskrifterna af Selandslagen, utan ett märkligt spår af capitlen omkastning i Selandslagen visar sig deri, att det af den Skånske afskrifvaren förbigångna capitlet om dråp, hvilket troligen ej fanns i den af honom begagnade gamla handskrift af Selandslagen, utan blifvit senare tillagdt, i den af Thorsen aftryckta handskriften fått sin plats näst efter, i andra handskrifter deremot näst före de nyssnämnda capp. 16-40 i Arfbokens andra afdelning¹⁾. En annan omständighet, som framdeles skall omtalas, gör det nästan otvifvelaktigt att ifrågavarande capitel blifvit senare insatt, och att i dess ställe ursprungligen funnits stadganden om dråp, öfverensstämmande med Skånelagen; och i sådant fall har det äldre capitlet om dråp blifvit af den Skånske afskrifvaren förbigånget af samma skäl som de förutnämnda 23 capitlen, nemligen därför att det fanns lika lydande i Skånelagen. Det är troligen till skilnad från det ifrågavarande utdraget, och ej i motsats mot den yngre Selands-

7) Förhållandet emellan Arfboken och den äldre Selandslagen, så vidt den senare genom de hittills utkomna editioner är känd, blir åskådligare genom denna tabellariska uppställning:

SelandsL.		SkåneL.	Arfboken.
ed. Th.	ed. KA.		
1-20	I. 1-20	—	I. 1-59
21-24	I. 21-24	40-43	—
25-49	II. 2-26	—	II. 16-40
50	II. 1	—	—
51, 52	II. 27, 28	—	I. 60
53-66	II. 29-42	—	II. 1-15

SelandsL.		SkåneL.	Arfboken.
ed. Th.	ed. KA.		
67-74	II. 43-50	57-62, 64, 66-69	—
75-85	III. 1-11	71-77, 79-83	—
86, 87	III. 12, 13	—	—

1) Då jag talar om afdelningar i Arfboken, syftas på den i Gemens edition förekommande indelning, hvilken, såsom jag förut anmärkt, af senare utgifvare blifvit bibehållen, hvarför det endast är efter denna indelning som ställen i Arfboken kunna citeras.

lagen²⁾, som den fullständiga äldre Selandslagen i handskrifter utmärkes med öfverskriften: *Thætte ær thæn rættæ siælændzfaræ lohk*. — Sedan jag nu visat i hvad förhållande den stympade afskrift af Selandslagen, till hvars betecknande jag måste bibehålla det olämpliga namnet Arfboken³⁾, står till originalet, kan jag ej undgå att ytra mig om upkomsten af denna så kallade Arfbok, d. ä. om anledningen dertill, att en sådan stympad afskrift af Selandslagen blifvit gjord, och sedan blifvit spridd såsom bihang i en mängd handskrifter af Skånelagen. Det redan framställda förhållandet gör denna fråga ganska lätt att besvara. Att de forna Danska landskapen begagnade hvarandras lagböcker, såsom subsidiär rätt, jämte sina egna, är otvifvelaktigt. Man finner därför ej sällan flera af dessa lagar, stundom både Skåne-, Seland- och Jutska lagen, i samma band⁴⁾; och på sådant sätt finner man till och med Svenska lagar eller stycken af lagar öfversatta på Danska och bifogade Danska landskapslagar, såsom förhållandet är med Södermannalagens Kyrkbalk⁵⁾ och Stadslagens Skipmala-Balk⁶⁾. Det är äfven allmänt erkänt att Skånelagen är äldre än den äldre Selandslagen; och att många capitler af Skånelagen blifvit uptagna i Selandslagen synes af hvad jag förut anfört. Då man trodde sig veta att den äldre Selandslagen var utgifven af en Konung Valdemar (ehvad man menade den förste eller andre af detta namn) blef den, i motsats mot Skånelagen, som tillskrefs samme Konung, kallad Konung Valdemars nya lag⁷⁾; och när äfven Arfboken ganska ofta i handskrifter kallas K. Valdemars nya eller andra lag⁸⁾, så tillkännagifves dermed att det är (den

2) Så antog K. Rosenvinge på den tid, då han försvarade den satsen, att den vanligen så kallade äldre Selandslagen i själfva verket är den yngre, att den förras öfverskrift utmärkte denna såsom den gällande, och den andra Selandslagen såsom abrogerad. *Gamle Danske Love*, II. sid. XXXVII.

3) Det är klart att detta utdrag ur Selandslagen fått sitt namn deraf, att ej blott början utan mer än hälften deraf handlar om arf och dermed sammanhängande ämnen. Visserligen är benämningen icke passande, men arbetet skulle något namn hafva, och så fick det detta, hvilket förvillar ingen sedan man vet hvad som dermed menas. Alldeles orimligt deremot är det att gifva det senare stycket, som handlar om brott, den särskilda titlen *om orbode mal* (eller till och med *skånske orbodemål*, såsom det heter i öfverskrifterna sidd. 224-237 i Thorsens *Sk. Lov*), därför att första capitlet af detta stycke handlar om urbota mål, och af denna anledning i några handskrifter fått en sådan rubrik.

4) Sådant är förhållandet t. ex. i cod. 30; der

finnas den äldre Selandslagen, Skånelagen, Jutska lagen och den yngre Selandslagen, de tre förstnämnda skrifna af samma hand.

5) Se SML. föret. sidd. XXXIV o. följ. Den der under N:r 35 omtalade handskriften (hvilken bland Skånelagens handskrifter är uptagen under N:r 33) innehåller Jutska lagen, båda Selandslagarne och Skånelagen samt SML:s Kyrkbalk, allt på Danska, och Magnus Erikssons Landslag på Svenska. Cod. 67 bland Skånelagens handskrifter innehåller Jutska lagen, yngre Selandslagen, Skånelagen och Norska lagen, samt Christoffers Landslag öfversatt på Danska. Cod. 104 innehåller likaledes Jutska lagen, yngre Selandslagen, Skånelagen, Norska lagen och Christoffers Landslag, allt på Danska.

6) Se VSjör. föret. sidd. LXXXVII-LXXXIX.

7) Härom säger K. Ancher riktigt: *"naar den gamle siellandske Lov eller Arvebogen kaldes Kong Valdemars ny Lov, da er det i Modsætning ikke mod den jydskke, men skaanske Lov"*. *Jurid. Skrifter*, I. sid. 210.

8) Se t. ex. sidd. XLIX, LI, LII ofvanför.

äldre) Selandslagen, fastän ej den rätta; (eller fullständiga) Selandsfaralagen. Det är naturligt att man i Skåne ville hafva kännedom af den nyare för Seland författade lagen, och att man därför på den tiden, då sådana samlingar började blifva vanliga, eller i 15:de århundradet, bland andra tillägg till Skånelagen också bifogade en afskrift af nämnda lag. Men som det hade varit ändamålslost att våga tid och pergament på att å nyo afskrifva den icke obetydliga mängd capitel, som redan stodo att läsa i Skånelagen, hade det varit besynnerligt om man ej hade fallit på den enkla utvägen, att ur afskriften af Selandslagen utesluta dessa capitel. Säsom en början till detta arbete kan, enligt hvad förut (sid. XXVI not. 13) blifvit anmärkt, det ur den äldre Sell. afskrifna stycke anses, som är infördt i den under N:r 7 i min förteckning uptagna handskrift af Skånelagen (omkring år 1400). Att den så kallade Arfboken på förutnämnda sätt upkommit är så klart, att det ej kan vara ringaste tvifvelsmål underkastadt. Hvarför man åter förbigick de 3 förutnämnda capitlen som ej funnos i Skånelagen, är väl icke lika uppenbart, men kan dock förklaras, utan att behöfva anses hafva skett alldeles tillfälligtvis. Då stadgandet om järnbörd qvarstått i den af den Skånske afskrifvaren följda handskrift af Selandslagen, så bevisar det både att detta stadgande funnits i de äldsta handskrifterna af Selandslagen, hvilken således måste anses hafva blifvit författad på den tid, då järnbörd ännu var i bruk på Seland, ehuru den, så vidt af de tryckta editionerna kan slutas, ej förekommer i de ännu i behåll varande fullständiga handskrifterna af denna lag (likasom stadganden om järnbörd funnits i Seländska kyrkrätten, fastän deraf, så vidt känt är, ej mer än ordet *skra* qvarstår i de ännu i behåll varande handskrifterna⁹⁾), och äfven stadganden af samma slag på flera ställen försvunnit redan i runehandskriften (cod. 2) af Skånelagen), hvaremot järnbörd omtalas på två ställen i den yngre Selandslagen, II. 50, 51¹⁰⁾ — och att en af de äldsta handskrifterna af Selandslagen, eller en trogen afskrift af en sådan handskrift, blifvit af den Skånske afskrifvaren begagnad. Att i dessa äldsta handskrifter, och således äfven i den som legat till grund för Arfboken, det i Arfboken saknade capitlet om dråp icke funnits, är af förut anförda anledning högst sannolikt. Det andra capitlet om trälar har utan tvifvel blifvit uteslutet säsom varande utan allt praktiskt interesse på den tid då den Skånska afskriften gjordes, hvilket, säsom strax skall visas, troligen ej skett förr än i början af 15:de århundradet. Hvad slutligen beträffar det sista capitlet om tjufnad, så torde dess uteslutande tillräckligen förklaras så, att man ansett dess interesse för de Skånska juristerna ej svara mot dess vidlöftighet, och därför velat spara sig besväret med dess afskrifvande. Vare med dessa tre capitel huru som helst, så är det emedlertid uppenbart, att hvad den så kallade Arfboken innehåller är Seländsk lag och ingen ting annat, och att detta ej blifvit på minsta sätt bearbetadt eller förändradt för Skåne, så att, säsom förut blifvit an-

9) Se sid. LXIII ofvanför.

10) K. Rosenvinge, *Gamle Danske Love*, II. sidd. 128, 136.

märkt, icke en gång orden *sielantz faræ logh* här blifvit ändrade, ehuru, äfven om detta hade skett, det hade bevisat lika litet, som att dessa ord blifvit i en del handskrifter af den fullständiga Selandslagen ändrade till *iuzk logh*. Att Selandslagen i denna sålunda tillkomna förkortade form ej är äldre än från början af 15:de århundradet¹⁾, eller åtminstone ej förr varit allmännare känd, kan slutas deraf, att någon handskrift äldre än från nämnda tid veterligen ej finnes, men att Arfboken efter den tiden med ens visar sig såsom ett mycket vanligt tillägg i handskrifter af Skånelagen. På en senare tid, då man kände en helt annan lag (den yngre Selandslagen) såsom på Seland gällande, och den äldre Selandslagen deremot blifvit bortglömd och nästan alldeles okänd, var det ej underligt att den tillsamman med Skånelagen så ofta i handskrifter förekommande "K. Valdemars nya lag" troddes vara en nyare åt Skåne gifven lag, och att afskrifvare stundom gäfvö den titel af en Skånsk lag, eller vid Arfbokens slut anmärkte: *her endes den skaanske lov*²⁾. — Vill man ej antaga det af mig framställda naturliga förhållande, så nödgas man föreställa sig saken så, att Arfboken skulle vara en Skånelag, hvilken måste vara samtidig med, eller högst några år yngre eller kanske äldre än den verkliga Skånelagen, enär den måste hafva blifvit författad innan det allmänna förbudet mot järnbörd af K. Valdemar II utfärdades³⁾, och således åtminstone ej senare än på 1230-talet, och dessa två så nära samtidiga lagböcker för samma landskap skulle vara hvarannan alldeles olika och i sina stadganden emot hvarannan stridande, långt ifrån att i den ena skulle finnas ett enda capitel som också träffades i den andra, för att ej tala derom, att i den förmenta Skånelagen uttryckligen nämnes *sielantz faræ logh*; och dessa två så olika och oförenliga lagböcker skulle hafva i mera än 400 år fortfarit att i

1) Att den från Jutska lagen lånade inledningen, hvilken det fallit en afskrifvare in att lämpa på Arfboken, i hvars början den sedan i många afskrifter fått sin plats, med det från samma original fortplantade oriktiga årtalet 1220 (se sid. LXVII ofvanför), ej förtjenar ringaste upmärksamhet i frågan om Arfbokens ålder, behöfde ej här anmärkas, om ej erfarenheten visade att afskrifvares egna påfund ofta blifvit ansedda som tillförlitliga historiska källor.

2) K. Anchers *jurid. Skrifter*, I. sid. 148.

3) Deraf, under förutsättning att Arfboken verkligen blifvit "införd" i Skåne, anmärker Larsen rätteligen mot Schlegel, som antog att detta skett sedan Jutska lagen (år 1241) var gifven, att det "*maa antages at være skeet omtrent 25 Aar tidligere* (således omkring år 1216), i *Tidsrummet imellem Sunesens Paraphras og Valdemar II:s Forordning om Jernbyrds Af-*

skaffelse" (*Jurid. Tidsskrift*, XV. I. sid. 65; Larsens *samlede Skrifter*, I. I. sid. 186). Men så fast har öfvertygelsen om Arfbokens "införande" i Skåne varit, att icke ens detta tydliga förhållande kommit den skarp-sinnige författaren att inse hela sakens orimlighet. Det är emedlertid att beklaga att Larsen ej fortsatt sina *Bidrag til de gamle Danske Provindsiallovbøgers Historie*, af hvilka de i nämnda tidskrift tryckta stycken nästan uteslutande angå Jutska lagen. Afhandlingen är numera å nyo tryckt i det ej längesedan utkomna ofvan anförda häftet af den affidne författarens *samlede Skrifter*. Der finnes ej mer af denna afhandling än hvad förut varit tryckt, icke heller finnes, enligt den pålitliga underrättelse jag erhållit, i handskrift någon fortsättning deraf, hvadan det kan såsom säkert antagas att en sådan aldrig blifvit af författaren utarbetad.

bredd med hvarannan vara gällande i Skåne. Den ena af dessa Skånelagar skulle, tillsammans med en mängd capitel ur den andra Skånelagen samt tre andra capitel, hvaribland ett vidlöftigt capitel om trälar, vara den äldre Selandslagen, ehvad man då ville antaga att denna tillkommit genom hoplappande af två Skånelagar, eller att den ena af dessa blifvit hämtad från Seland, hvars lagbok sålunda, med undantag af tre capitel, blifvit gjord till en för Seland och Skåne gemensam lag, hvilken, sedan den i sitt rätta hem efter kort tids förlopp hade blifvit utträngd af en ny lagbok, i Skåne deremot fortfarit att århundraden igenom gälla i bredd med dess andra lag. Skulle nu allt detta befinnas vara orimligt, så återstår ej annat än att medgifva att Arfboken är Seländsk lag, och ej uphört att vara det därför, att en del af Selandslagens capitel här äro uteslutna, eller därför att Selandslagen otvifvelaktigt blifvit i Skåne begagnad såsom subsidiär rätt.

Ehuru klart det nu framställda förhållandet synes mig vara, bör jag ej underlåta att till vederläggning uptaga de skäl, som blifvit anförda till bestyrkande deraf att, såsom K. Ancher säger, *"endskjönt Arve-Bogen er tagen af den gamle Sjellandske Lov, og i det meste kommer med den overeens, saa er den dog virkelig en skaansk og ikke sjellandsk Lov, og viger i adskilligt fra Sjellandsk Lov og Ret"*⁴⁾. Dessa ord ytras af Ancher i anledning deraf, att Hvitfeld, sedan han i sin Danmarks Krönika omtalat den yngre Selandslagen, tillägger: *"tilforne brugte mand Konning Valdemars den ny Lov kallet, som indeholder kun tre Bøger, oc findis bag Sielands Lovbog"*⁵⁾. Mot denna Hvitfelds upgift är i hufvudsaken intet annat att erinra än att, då han tydligen velat hänvisa läsaren till en tryckt lagbok, att der finna Valdemars nya lag, han råkat nämna Selandslagen i stället för Skånelagen, vid hvilken Arfboken var bifogad i Gemens edition, då deremot efter Selandslagen hvarken Arfboken eller den fullständiga äldre Selandslagen var tryckt. Hvitfeld igenkände således rätteligen i Arfboken den äldre Selandslagen, och att han hänviste till Arfboken i stället för den fullständiga Selandslagen, kom af det tydliga skäl, att endast den förra var i en tryckt edition allmänt tillgänglig. Då Hvitfeld tillika omtalar Valdemars *nye Lov* såsom indelad i tre böcker, så är det väl troligt att han menar den fullständiga äldre Selandslagen, som i många handskrifter är sålunda indelad; men äfven Arfboken är i de flesta yngre handskrifter indelad i tre böcker. Ancher kan ej antaga att Hvitfeld på det anförda stället syftar på den tryckta Skånelagen och Arfboken, emedan grofva villfarelser derigenom skulle påbörjas Hvitfeld; han skulle nemligen 1. icke hafva vetat att skilja emellan K. Valdemars Selandslag och Arfboken, 2. icke heller vetat att Arfboken var en Skånsk lag, 3. eller att det är den gamla Selandslagen, men icke Arfboken, som i handskrifterna kallas K. Valdemars nya lag och är delad i tre böcker. Efter

4) *Jurid. Skrifter*, I. sid. 131.

5) *Danmarckis Rigis Krönicke*, I. sid. 385.

hvad i det föregående blifvit anfördt, behöfver här ej mera än i förbigående anmärkas att i alla dessa punkter villfarelsen ej är Hvitfelds utan Anchers, som ansåg Arfboken vara en Skånsk lag, och nekade att Arfboken alldeles lika med den (fullständiga) äldre Selandslagen i en mängd handskrifter har titel af Valdemars nya lag⁶⁾, och äfven finnes delad i tre böcker. För att fritaga Hvitfeld från de förmenta villfarelserna antager emedlertid Ancher att Hvitfeld, då han talade om *Sielands Lovbog*, hänvisade till en handskrift, utan att han dock tillkännagaf hvarken att han talade om en handskrift, eller hvilken handskrift han menade, likasom Hvitfeld skulle hafva varit nog enfaldig att tro att i alla handskrifter af Selandslagen funnos samma tillägg, och att Valdemars nya lag fanns "bag" (yngre) Selandslagen idem alla, fastän, såsom Ancher sjelf anmärker, den äldre Selandslagen i de flesta handskrifter står före, och ej efter den yngre. Det kan därför ej rimligen antagas annat än att Hvitfeld velat hänvisa till tryckta editionen af Skånelagen⁷⁾, och att han upgifvit den i senare tider så kallade Arfboken såsom en äldre Selandslag, hvilket också är riktigt, ehuru den efter Skånelagen tryckta Selandslagen ej är fullständig, och den fullständiga äldre Selandslagen då endast fanns i handskrifter. — Jag går nu att uptaga de skäl, med hvilka Ancher söker att styrka sin i de ofvan anförda orden uttalade mening om Arfboken. För det första, säger han⁸⁾, finner man Arfboken (i handskrifter) "*alle vegne staaende bag ved Skaansk Lov, og sjelden nogen andensteds saaledes, som den staaer der, i det mindste ikke i sjellandske Lov-Bøger*"; den finnes vid alla handskrifter af Skånelagen, med undantag af "*de to ældste, nemlig den Runiske og Hadorfske*". Det är ganska naturligt att, sedan den förkortade afskriften af Selandslagen, som innehöll allt hvad för Skåningarne

6) Detta har han dock på ett annat ställe erkänt. Se not. 7 sid. CXXXIV ofvanför.

7) Man behöfver ej tro att det är genom misstag som Hvitfeld här har nämnt Selandslagen, så att han ej skulle hafva erinrat sig annat än att det var vid denna lag som Arfboken i tryckta editionen var bifogad; icke heller att detta är ett tryckfel, ehuru äfven sådana fel ej sällan förekomma i korrekturer, i synnerhet om handskriften varit otydlig. Troligen har Hvitfeld velat skriva *Skaanes*, och mekaniskt skrivit *Sielands*, hvartill anledningen kan hafva varit den, att Selandslagen nyss förut var omtalad. Den som skulle vilja anse en sådan förväxling af ord som omöjlig, måtte aldrig hafva lärt, hvad jag af egen erfarenhet många gånger fått lära, att man kan mena sig skriva ett ord och skriva ett helt annat, i synnerhet om det senare ordet nyss förut förekommit eller kort efteråt skall föl-

ja, och sålunda sväfvat för tanken. Dylika fel äro för den sjelf, som begått dem, ganska svåra att upptäcka, om de ej vålla uppenbar omening, och aldraminst märker man dem vid korrekturläsning, då man har nog att sköta med att se till att det tryckta öfverensstämmer med handskriften. Ett ganska färskt och hit synnerligen passande exempel af detta slag finnes sid. XXIX i detta företal, der jag, såsom hvar och en kan begripa, velat säga att Arfboken är en del af den äldre Selandslagen (nemligen den lag som vanligen anses som den äldre), men råkat skriva yngre, hvilket fel jag ej upptäckt förr än då jag genomläste det färdigtryckta arket. Jag önskar för min del att, om möjligt vore, slippa läsare, som, på grund af sådana ofta lätt igenkännliga fel, skulle vilja tillägga mig orimliga meningar, som aldrig kunnat falla mig i sinnet.

8) Anf. st. sidd. 133, 134.

var af interesse, blef känd, den blef, sådan den en gång var gjord, begagnad och i många handskrifter bifogad Skånelagen, utan att man för hvar gång gjorde sig nytt besvär att granska den fullständiga Selandslagen, för att fränskilja hvad som ej behöfde afskrivas, och att sålunda de vid Skånelagen fogade förkortade afskrifter af Selandslagen kommo att hufvudsakligen blifva med hvarandra öfverensstämmande, såsom alla härstammande från samma original. Så allmänt bifogad Skånelagen, som Ancher säger, har dock Arfboken ej blifvit; jag känner ingen handskrift äldre än från 15:de århundradet der den finnes, men öfverhufvud 27 handskrifter af Skånelagen der den icke finnes, likasom jag sett Arfboken i åtskilliga handskrifter som ej innehålla Skånelagen. Att man åter på Seland afskref den fullständiga äldre Selandslagen och icke i dess ställe fortplantade stympade afskrifter deraf, hvilka i Skåne voro tillräckliga, men på Seland obrukbara, är ock så naturligt, att ett motsatt förhållande hade varit högst besynnerligt. *"Dernæst"*, fortfar Ancher, *"faaer man at see, naar man holder Arve-Bogen imod Kong Valdemars (d. ä. den äldre) sjellandske Lov, at dens hele Indhold findes, Ord efter andet, ligeledes i denne"*. Alldeles! det är också just deraf man ser att det är samma lag. *"Denne Overensstemmelse gaaer dog ikke saavidt, at der jo alligevel lader sig see en mærkelig Forskjel imellem disse Love. Thi foruden det, at Kong Valdemars sjellandske Lov er en Del større . . . da fremstiller sig endog i de Materier, som de have med hinanden tilfælles, en Del Forskjels-Poster"*. Att Selandslagen är *"en Del større"*, derigenom att en del capitel äro i den Skånska afskriften uteslutna, och hvarför dessa uteslutningar skett, har jag förut visat; hvad åter de föregifna *"Forskjelsposterne"* angår, skall nedanför visas huru dermed förhåller sig. Ancher antager rätteligen att Sell. är original till Arfboken och icke tvärtom, men kan icke förklara huru i Sell. II. 29 (Th. cap. 53) och Arfb. II. 1, i fråga om färd och följe i sådant dråp, som är urbota mål, kan åberopas hvad förut är sagdt i afseende på annat dråp, då likväl Sell. i capitlet om dråp ingen ting säger om färd och följe, hvarom deremot stadgande förekommer i Skånelagen. Schlegel finner häri en tydlig syftning på Skånelagen¹); men att antaga att orden: "som förut är sagdt", i

1) *Ny Undersøgelse om den skaanske og gamle sjellandske Lov &c.*, i Anchers *jurid. Skrifter*, I. sid. 268. Schlegel bestrider den af Ancher påstådda skiljaktigheten emellan den äldre Sell. och Arfboken (sid. 266); men antager att Arfboken är gifven för Skåne och Sell. för Seland, båda af K. Valdemar II, *"paa samme Tid med de Accommodationer som Skaaningernes eller Sjellændernes særegne Skikke eller Vedtægter krævede"*. Sådana accommodationer ännas dock ej; och att Arfboken blifvit gifven åt Skåne, är en sats, hvars oriktighet äfven Ancher medgifvit; likasom jag

i det föregående anmärkt orimligheten af att antaga att Arfboken skulle vara en med den verkliga Skånelagen nära samtidig Skånsk lag. Att här redogöra för och vederlägga Schlegels oklara åsigtter i denna fråga, skulle leda till alltför stor vidlöftighet; jag vill endast, i sammanhang med det som ofvan blifvit anfördt, i förbigående anmärka huruledes Schlegel finner att orden: *æn meth guths miskund hanvum vi uppi* (d. ä. ofvanför) *giort a rættu huru meth hærvirke scal fara*, Arfb. II. 29, syfta på Valdemar II:s förordning, *"som findes bagved Gemens Udgave af skaanske Lov"*, d. ä.

Sell. och Arfboken, skulle syfta på Skånelagen, är uppenbart orimligt, såsom äfven Ancher insett. Saken kan deremot lätt förklarar sålunda, att Selandslagen ursprungligen innehållit ett helt annat capitel om dråp, än det som finnes i de handskrifter som nu äro i behåll. Detta capitel har innehållit lika stadganden som Skånelagen, och det har varit orsaken dertill att det, liksom alla öfriga med Skånelagen öfverensstämmande capitel, blifvit uteslutet i Arfboken; sedan har detta capitel blifvit utbytt mot det som nu finnes i handskrifterna af Sell., och om hvilket jag förut (sid. CXXXIII) anfört en annan anledning att antaga att det blifvit senare tillagdt. Ancher förundrar sig vidare deröfver, hvad som *"kan have bevæget Copiisterne til at skrive Arve-Bogen allevegne ved den skaanske Lov; nogle Stykker af Sjellandsk Lov, hvad have de med den skaanske at bestille?"*²⁾. Detta har jag i det föregående tillräckligen förklarat. *"Vil man sætte, at Copiisterne af Uvidenhed have afskrevet en Del af den sjellandske Lov paa sit urette Sted, saa er det dog ikke troligt, at de alle skulle have kommet overeens i at vælge de selv samme Stykker, og at binde dem sammen saaledes, som man finder Arve-Bogen sammensat allevegne eens. Saa lidet som man kan formode, at Haandskrifterne man har af Arve-Bogen, baade gamle og nye, alle skulle have deres Udspring af een og samme urigtige Original"*. Att man här hvarken behöfver tala om "okunnighet" eller om "orätt ställe" eller om "oriktigt original", följer af hvad jag förut anfört; det visar sig tvärtom att den Skånske afskrifvaren handlat med tillräcklig sakkänedom, och skälen till hvad han gjort äro ganska tydligt i ögonen fallande. Hvad man än må för öfrigt antaga om Arfboken, så är åtminstone det uppenbart, att alla handskrifter af Arfboken måste hafva sitt ursprung från samma original, fastän detta icke numera finnes i behåll; och det är därför ganska naturligt att man finner öfverensstämmelse emellan dessa handskrifter *"lige indtil Skriverfej"*, alldeles så som förhållandet är med andra arbeten som genom afskrifter blifvit forplantade. *"Hvem der vil have en Lov enten hans eget eller et andet Lands, han søger gjerne efter at faae den hel og holden i sin rette Sammenhæng. Til hvad Nytte at have ikkuns nogle afbrudte og fraskilte Stykker, hvoraf man ikke kunde see, hvad for en der galt i Sjelland? I det mindste vil han have den rigtig og overeensstemmende med Originalen; men begge Dele savnes i Arve-Bogen"*. Hvad de "några afbrutna styckena" beträffar, hafva vi sett att hvad den Skånske afskrifvaren förbigått, med afdrag af de capitel som ordagrant funnos i Skånelagen, inskränker sig till tre, eller troligen till endast två capitel. Fråga var visserligen icke derom, att få veta hvilken lag som gällde på Seland, utan derom, att hafva tillgång till hvad af Selandslagen kunde i förekommande fall, och så vidt dess skiljaktighet från Skånela-

förordningen om järnbördens afskaffande. Detta är likaså orimligt som den ofvan omtalade föregifna hänsyftningen på Skånelagen. Att de nu anförda orden i Arfboken hafva

afseende på hvad i det föregående, cap. 3, stadgas om *hærvirke*, kan ej vara ringaste tvifvelsmål underkastadt.

2) Anf. st. sidd. 138, 139.

gen med gaf, i Skåne begagnas såsom subsidiär rätt. Man kan väl i allmänhet antaga att alla, som låtit göra afskrifter af lagar, velat hafva dem riktiga; och likväl finnas fel i alla afskrifter, i synnerhet sådana som ej äro äldre än de, som finnas af Arfboken. Dessutom hafva vi ej sett den handskrift af Selandslagen som den Skånske afskrifvaren begagnat, och vi kunna således icke döma derom, huru nära hans afskrift varit öfverensstämmande med originalet, vidare än att man genom jämförelse med de nu kända handskrifterna af Selandslagen kan finna att afvikelserna åtminstone icke varit större än de som vanligen finnas i handskrifter af en och samma lag. Vidare talar Ancher om en stor öfverensstämmelse emellan handskrifterna af Selandslagen inbördes, och likaså emellan handskrifterna af Arfboken, men deremot en lika bestämd olikhet emellan dessa båda slagen af handskrifter³⁾. Om detta sträcker vidare än till de förut anmärkta uteslutningar och den till en del förändrade ordningen, så får man ett alldeles falskt begrepp om saken. Af Anchers egna, visserligen högst ofullständiga noter till den af honom utgifna Selandslagen, der han med rätta äfven anmärkt varianter ur Arfboken, ser man att dessa varianter ej äro betydligare än de, som äro hämtade ur handskrifter af den fullständiga Selandslagen; åtskilliga varianter äro för handskrifter af båda slagen gemensamma, t. ex. på det förutnämnda stället I. 13, der båda tryckta texterna af Sell. hafva den oriktiga läsarten *iuzk logh*, hvilken tydligen härleder sig från en af en Jutsk afskrifvare gjord ändring, hvaremot handskrifterna af Arfboken, så väl som åtskilliga handskrifter af den fullständiga Selandslagen, hafva den ursprungliga och riktiga läsarten⁴⁾.

3) Anf. st. sid. 140.

4) På det anförda stället stadgas att enka ej må afhända sin jord, utan i närvaro af son eller annan hennes närmaste släkting, som är hennes förmyndare, och då skall förrätta skötningen. Härvid tillägges att om än enkan sjelf förrättar skötning, skall hon efter Seländsk lag ej böta om köpet ej hålles, d. ä. hon är fri för de 3 marks böter, som annars den måste erlægga, som har skött jord och sedan brister åt hemul (Sell. III. 8; Th. cap. 82). Grunden härtill var den, att enligt Selandslagen enkans samtycke till jordens försäljning väl erfordrades, men en af henne förrättad skötning var i sig sjelf ogiltig, och därför var endast hennes förmyndare ansvarig för en olaglig försäljning. Sådant har deremot förhållandet icke varit enligt Skånska och Jutka lagarne, som tillåta enka att sjelf sälja eller bortskifta sin jord i närmaste frändes närvaro eller med hans råd (SkL. I. 45; JutL. I. 36), och därför ej befria henne från böter för ohemul försäljning (Jfr. Ancher, anf. st. sidd. 152-

154). Det är uppenbart orimligt att antaga att det skulle vara en Skånsk lag; der ifrågavarande stadgande om enkas frihet från böter enligt Seländsk lag förekommer; och äfven om någon afskrifvare af Arfboken hade tagit sig för att här ändra Seländsk lag till Skånsk lag, så hade han dermed endast ådagalagt samma oförstånd som den, hvilken här satt *iuzk logh*. Ancher anmärker att i Arfboken väl talas "om en Enkes Skjödning efter Sjellandsk Lov; men det Navn af sjellandsk Lov kan dog ikke hentydes paa Arve-Bogen, siden den er kuns et Udtoeg; men bør forstaaes om Originalen" (anf. st. sid. 136). Det är svårt att fatta den oklara tankegång, som röjer sig i denna anmärkning. Det är deremot ganska tydligt, att på det anförda stället i Arfboken hvarken syftas på original eller utdrag af någon lag, utan helt enkelt menas den på Seland gällande rätt; och en lag, der denna rätt bestämmes och förklaras, måste vara Seländsk lag, ehvad det är ett original eller utdrag.

I denna skiljaktighet, hvilken, mera än något annat, kunde gifva stöd åt ett falskt begrepp om saken⁵), stå således icke handskrifterna af Arfboken å ena sidan mot handskrifterna af den fullständiga Seländslagen å den andra, utan

5) Ett sådant oriktigt begrepp om saken är det, då K. Rosenvinge vill försvara läsarten *iuzk logh* såsom den ursprungliga och riktiga, hvilken skall finnas i de äldsta och bästa handskrifterna af Sell., och menar att stadgandet på ifrågavarande ställe syftar derpå, att skötning enligt JutL. I. 37 måste ske på tinget, hvilket deremot, såsom Rosenvinge tror, icke fordrades enligt Skånsk och Seländsk rätt (*Gamle Danske Love*, II. sid. XXXV). Hvad först beträffar läsarten i de äldsta och bästa handskrifterna, så är det klart, att om ock verkligen ingen af de nu i behåll varande äldsta handskrifterna af Sell. har läsarten *sialantz farø logh*, detta i förevarande fråga bevisar lika litet som runehandskriften af Skånelagen (cod. 2), på de ställen der den sätter nämnd i stället för järnbörd, skulle kunna antagas hafva den ursprungliga läsarten, om ock cod. 1 ej finnes. Vidkommande sedan sjelfva saken, faller det genast i ögonen, att det vore besynnerligt om Seländslagen skulle säga att enkan ej skall böta om ock skötningen varit gjord efter Jutska lagen, och således vore i sig sjelf kraftigare genom iakttagande af en formalitet, som Seländslagen ej fordrade. Hade här syftats på skötningens verkställande på ting, så hade man utan tvifvel helt enkelt sagt *a thingi*, i stället för att åberopa en främmande lag, hvars stadganden, i strid med landets egen, omöjligen kunde gälla. Men Rosenvinges påstående om olikhet emellan Jutska och Seländska lagarne i detta stycke är ogrundadt, och således förfaller hans derpå grundade mening af sig sjelf. Samma Seländslag, hvori anförda ord förekomma, stadgar i III. 8 (Th. cap. 84): "*of man sæl sin iorth ok skøtør a thingi, ok vil sithøn dælia at han saldæ æy ok æy skøtæ, tha dughær thæt hanum æy thing i gen*" (d. ä. mot tingmännens vitnesbörd), hvilket, ehuru här ej uttryckligen säges att skötning skall ske på ting, innefattar alldeles det samma som JutL. I. 37 upgifver såsom skäl för det åberopade stadgandet: "*forthi at thingsvitnæ ær sua*

stark, at gen thingsvitnæ scal engi logh giues". För bevisningens skull fordrade således äldre Sell. skötning på ting så väl som JutL. Yngre Sell. åter stadgar, på det af Rosenvinge åberopade stället III. 3 (Gem. IV. 34): "*æn haldær han iorthæn thre vintør æn thot hun vorthær skøt utæn thing, tha ær han vith ful iortha værn æm væl sum hun væræ a thingæ skøt*". Då således här säges att om tre års häfd tillkommer, har köparen, fastän jorden ej blifvit skött på tinget, samma rätt som om sådan skötning skett, så är det alldeles klart att skötning efter reglen borde ske på tinget, fastän det ej kom derpå an sedan köparen haft tre års besittning. Hvad ändtligen Skånelagen, som äfven af Rosenvinge åberopas, i denna del stadgar, har väl intet inflytande på förevarande fråga; men det må dock anmärkas att äfven denna lag i cap. 51 säger att skötning skall ske på tinget, ehuru det tillägges att om skötningen ej sker på tinget, det skall på tinget *liusas* (att köpet eller skötningen skett); och att i det fall, som i cap. 58 omtalas, meningen är att äfven skötningen ovilkorligen måste ske *fore þingmannum*, visa Andreas Sunessons ord: *in iure coram communi audientia fateretur et ibidem scotaret* &c., II. 24. I stadsrätten deremot stadgas att skötning skall ske *hemæ vitker dør*, IV. 1. Att orden i äldre Sell. I. 13 ej kunna hafva afseende på den af Rosenvinge föregifna skiljaktigheten emellan Seländska och Jutska lagarne är emedlertid klart; och äfven om en sådan skiljaktighet verkligen finnes, och det påstådda åberopandet af Jutsk lag ej i sig sjelft vore orimligt, medgifver ej ordaställningen på anf. st. den anförda tolkningen; ty då det heter: *æn thot hun skøtæ tha at sialantz farø* (eller *iuzk*) *logh a hun æi at bōtæ* &c., så är fråga uppenbarligen icke derom, efter hvilken lag hon skötte, utan meningen är: fastän hon skötte, så eger hon ej enligt Seländsk (eller Jutsk) lag att böta. Derför kunde orden *at sialantz farø logh* (hvilka på samma sätt förekomma i äldre Sell. III.

handskrifterna af Arfboken stå, jämte en del handskrifter af den fullständiga Selandslagen, å ena sidan, mot andra handskrifter af Sell. å andra sidan. Ancher finner emedlertid hufvudbeviset för sin åsigt i *"Forskjels-Posterne imellem Arve-Bogen og den sjellandske Lov"*¹⁾. *"For det første er ikke Inddelingen eller Materiernes Orden den samme"*; enär, hvad indelningen beträffar, Sell. skall vara delad i böcker, oftast i 3, men Arfboken i 2 afdelningar. Denna åtskilnad vore snarare att anse som en öfverensstämmelse, enär af Sell:s 3:dje bok ingen ting är uptaget i Arfboken; men härvid är att märka, hvad ej kunnat vara Ancher obekant, att de äldsta nu i behåll varande handskrifter af äldre Sell., likasom af Arfboken, ej hafva någon indelning i böcker, och sådant har förhållandet utan tvifvel äfven varit med den handskrift af Sell., som legat till grund för Arfboken. I senare afskrifter hafva indelningar blifvit gjorda efter afskrifvares godtycke, och sålunda finnes Arfboken, så väl som den fullständiga Selandslagen, oftast delad i 3 böcker; men äfven bland nya afskrifter finnes ett vida större antal utan afdelningar, än med den indelning i 2 stycken, som funnits i den af Gemen följda handskrift. Skulle sådana olikheter bevisa något, så måste ock de nyare handskrifter af Skånelagen, som hafva indelning i 17 böcker, innehålla en lag, vida skild från den lag eller rättare de lagar, som finnas i äldre handskrifter, hvilka äfven skulle innehålla flera sins emellan olika lagar, enär der antingen ingen indelning i böcker finnes, eller ock en indelning i 3, 4, 5, 6, 7, 8 eller 9 böcker²⁾. Samma förhållande är med indelningen i capitel. Det torde vara tillräckligt att i detta afseende hänvisa till den af mig öfver capitelindelningen i handskrifter af Skånelagen uprättade tabell³⁾, som visar huru stor skiljaktighet i denna del träffas emellan handskrifter af samma lag. Hvad ändtligen vidkommer olikheten i *"Materiernes Orden"*, har jag förut (sid. CXXXIII) anmärkt att denna tydligen härrör från en i någon gammal handskrift af Selandslagen skedd omkastning af en del capitel i afdelningen om brott, hvaremot den rätta och utan tvifvel ursprungliga ordningen qvarstår i Arfboken. Äfven i detta afseende må erinras om Skånelagen, der många capitel i en del handskrifter förekomma i annan ordning än i de öfriga, utan att någon af denna anledning lär kunna falla på den tanke, att dessa handskrifter skulle innehålla olika

10, Th. cap. 84, der de hafva afseende på en skiljaktighet i det motsvarande cap. 82 i SkL., hvarifrån detta ställe är hämtadt) vara borta, utan att meningen derigenom förändrades (såsom de ock verkligen äro uteslutna i cod. 9 och de med denna i allmänhet närmast öfverensstämmande handskrifter, jfr. Thorsen, *Sk. Lov*, sidd. 218, 219), hvilket ej vore möjligt om meningen vore den af Rosenvinge antagna. Också erkänner Ancher (anf. st. sid. 153) att den i handskrifterna af Arfboken på ifrågavarande ställe allmänt förekommande läsarten *"vel*

er den retteste", och att det *"vil blive vanskeligt ellers at faae nogen fornuftig Mening udaf Ordene"*; men om man måste medgifva detta, är det ock klart att läsarten *iuzk logh* är korrupt, om den ock finnes i de flesta och äldsta, ja till och med de bästa (ty äfven de bästa handskrifter kunna på enskilda ställen hafva oriktiga läsarter) handskrifterna af den fullständiga Selandslagen.

1) Anf. st. sid. 143.

2) Se not. 1 sid. 3.

3) Se sidd. 643 o. följ.

lagar⁴). I sammanhang härmed talar Ancher om 2 capitel, som finnas i de tryckta editionerna af Arfboken, men ej finnas i Selandslagen. Dessa så kallade capitel äro två små antekningar, hvardera på några rader, den förra om *gronde gotz* m. m., den andra om *botlös mal*, samma stycken som i detta verk äro tryckta i I. Add. F. 5 och B. 6; dessa hafva råkat att blifva afskrifna och tryckta i sammanhang med Arfboken, därför att de i en gammal handskrift kommit att följa näst efter Arfboken, dit de uppenbarligen icke höra; också finnas de på långt när icke i alla handskrifter af Arfboken, t. ex. i cod. 9, efter hvilken Arfboken senast blifvit tryckt⁵); och i många handskrifter finnes det förra af dessa capitel men ej det senare, likasom i många handskrifter vid Arfboken blifvit fogade andra dit ej hörande stycken, såsom I. Add. B. 7 och F. 1⁶). Hvad capitlen om urbota mål, Add. B. 6, 7, särskildt beträffar, följer af hvad jag förut (sid. CXI) om dem anfört, att de äro vida äldre än det utdrag ur Selandslagen, hvarvid de, likasom några andra stycken, tillfälligtvis blifvit fogade. Den viktigaste skiljaktigheten emellan Selandslagen och Arfboken finner Ancher i "*Indholdet af disse Love, endskjønt de i det øvrige ere ganske eensstemmige*", ty denna olikhet förutsätter en i Arfboken skedd förändring, hvaraf man kan "*slutte, att Arve-Bogen maa være dannet til en Subsidiär-Lov i Skaane*"⁷). De märkvärdiga bevis, som skola ådagalägga, icke att Selandslagen varit begagnad som subsidiär rätt i Skåne, ty det bestrides icke, utan att "*Arve-Bogen maa være dannet til en Subsidiär-Lov i Skaane*", och således vara något annat än Selandslag — hvilket är falskt — dessa bevis äro följande: 1:o Sell. I. 1:7 stadgar att om barnbarn fått jord af far- eller morföräldrar, och derå få *særlekø hæfth* i gifvarens lifstid, så hafva de vitsord mot fadrens (eller modrens) syskon; Arfboken deremot (L 10-12) bestämmer 6 veckors häfd i gifvarens lifstid såsom vilkor för barnbarnens vitsord⁸). Härvid är att märka att *særlekø* i somliga handskrifter af Sell. och äfven den af Ancher aftryckta, är meningslöst, och ett uppenbart skriffel för *sæx ukø*, såsom ock rätteligen läses ej blott i alla af mig jämförda handskrifter af Arfboken, utan ock i några af Ancher sjelf citerade handskrifter af Sell.⁹) Här är således enahanda förhållande, som förut blifvit anmärkt i afseende på orden *siælantz farø logh*, att det ej är en skilnad emellan Arfboken och Selandslagen, utan emellan en del handskrifter af Selandslagen, Arfboken inberäknad, å ena sidan, och andra, felaktiga handskrifter af Sell. å den andra. 2:o Sell. II. 1, om dråp, är i Arfboken förbigånget. Härom åberopas hvad i det föregående (sidd. CXXXIII, CXL) blifvit anfördt, då

4) Se not. 53 sid. 11; nott. 46, 1 s. 151; not. 44 s. 193.

5) Se Thorsen, *Sk. Lov* sid. 237. Det är dessa stycken Schlegel (anf. afhandl. i Anchers *Jurid. Skrifter*, s. 268) menar, fastän citationerna äro alldeles förvirrade. Äfven han finner i dessa stycken en "*Hensyn til skaanske Lov*", och ett bevis der-

på att "*Arvebogen er særligen givne for Skaane*".

6) Se not. 1 sid. 221; not. 2 s. 232; not. 16 s. 234.

7) Anf. st. sid. 145.

8) Jfr. not. 6 sid. CXXXII ofvanför.

9) Jfr. *Vald. Sell. Lov* utg. af Thorsen, sid. 5.

jag med flera skäl styrkt att detta capitel är ett senare tillägg i Sell., och att i dess ställe förut funnits stadganden om dråp, hvilka öfverensstämt med Skånelagens, och därför blifvit af den Skånske afskrifvaren förbigångna. Detta hör för öfrigt ej till frågan om skiljaktigheterna, enär intet blifvit i Arfboken satt i stället för det ifrågavarande capitlet; annars borde alla i Arfboken förbigångna capitel af Sell. upräknas såsom lika många skiljaktigheter. 3:o Då i Arfboken på flera ställen (I. 60; II. 3, 7, 8, 12, 14, 31, 32, 37) förekomma stadganden om järnbörd, talas i Sell. om nämnd. Sådant är förhållandet visserligen i de tryckta editionerna; men hvad handskrifterna af Arfboken beträffar äro stadgandena om järnbörd, hvilka utan tvifvel funnits i den ursprungliga texten, och ännu kvarstå i en del handskrifter, i det ojämförligt största antalet af nu kända handskrifter uteslutna, så att i järnbördens ställe nämnd blifvit satt; och hvad den äldre Selandslagen angår har jag förut (sid. CXXXV) anmärkt att järnbörd utan tvifvel förekommit i den ursprungliga texten af nämnda lag, likasom det är uppenbart att den funnits i Seländska kyrkrätten och kvarstår på två ställen i yngre Sell. Äfven häri ligger således ej någon skilnad emellan Selandslagen å ena sidan och Arfboken å den andra, utan emellan olika handskrifter af hvardera slaget, likasom förhållandet är med olika handskrifter af Skånelagen. Då olikheten i detta stycke emellan handskrifter af Skånelagen ej bevisar annat, än att stadganden om järnbörd, som kvarstå i handskrifter, hvilka likväl samtliga äro vida yngre än K. Valdemars förbud mot järnbörd, äfven på de ställen, der de blifvit borttagna redan i några af de äldre nu i behåll varande handskrifterna, funnits i den ursprungliga texten af denna lag, så bevisar den omständighet, att dylika stadganden kvarstå i en del handskrifter af Arfboken, till hvars ursprungliga text dessa stadganden därför otvifvelaktigt hört, att de också funnits i den af den Skånske afskrifvaren begagnade handskrift af den fullständiga Selandslagen, om de ock ej finnas i någon nu i behåll varande handskrift af denna lag. Om järnbörden verkligen försvunnit i alla nu kända handskrifter af äldre Selandslagen, så kommer det utan tvifvel deraf, att ganska få afskrifter af denna troligen föga begagnade lagredaktion blifvit skrifna innan järnbörden på Seland blef afskaffad, och i de exemplar som sedan skrefvos, blef järnbörden, såsom redan uphäfven, utesluten. Att ej någon af de äldsta handskrifterna af denna lag numera finnes i behåll, är lika litet underligt, som att inga så gamla handskrifter af den ännu äldre Skånelagen finnas. Att järnbörden kvarstått i den handskrift, som legat till grund för Arfboken, kan ej anses som annat än en tillfällighet, i synnerhet som denna förkortade afskrift af Selandslagen ej är äldre än från början af 15:de århundradet, eller åtminstone ej förr än efter den tiden blifvit allmänare känd; och att den Skånske afskrifvaren ej gjorde ändringar på de ställen der järnbörd förekom i originalet, är ganska naturligt, då hans afskrift ej ämnades till omedelbart praktiskt bruk. Att antaga att järnbörden ej funnits i Selandslagens ursprungliga text, utan blifvit först insatt i Arfboken såsom en för Skåne ämnad bearbetning, skulle för-

utsätta icke allenast att Arfboken vore en särskildt för Skåne bearbetad lag, hvilket jag visat icke vara förhållandet, utan ock att denna bearbetning varit gjord innan K. Valdemars förbud mot järnbörd utfärdades — ett antagande, hvars orimlighet jag förut ådagalagt. Att åter järnbörden kvarstår i många handskrifter af Skånelagen, hvilka dock samtliga äro vida yngre än Valdemars förordning, kan lätt förklaras derigenom att Skånelagen, innan nämnda förordning utfärdades, och ännu mer innan förordningen hunnit befordras till allmän verkställighet i Skåne, redan hade blifvit spridd i många, ehuru numera försvunna handskrifter, och att i alla dessa handskrifter och i afskrifter deraf, ändringar ej kunde på likformigt sätt införas, hvilket icke heller behöfdes, då ändringen var allmänt känd, och den utväg som vidtogs, var vida lämpligare, att nemligen bifoga Valdemars förordning, som innehöll utförliga föreskrifter huru det borde förhållas i de fall, der järnbörd förut hade egt rum. 4:o Arfb. I. 58 utsträcker arfsrätten till 7:de led, men Sell. I. 20 endast till det 5:te. Jag kan väl icke antaga K. Rosenvinges förklaring, att *fømte man* i Sell. skulle betyda det samma som *siunde man* i JutL. I. 23¹⁾, hvilken förklaring då äfven kunde gälla i denna fråga; men det är lika klart att Arfboken (såsom det icke är ovanligt i nyare handskrifter, t. ex. i frågan om järnbörd) här har uptagit det nyare stadgande, till följd hvaraf arfsrätten i hela Danmark blifvit utsträckt till 7:de led²⁾, som att denna olikhet icke har att göra med Skånelagen, der lika litet som i yngre Sell. någon gräns för arfsrätten bestämmes. Skulle denna olikhet bevisa något sådant som Ancher vill, så vore det att Arfboken är en Jutsk lag; men då ingen lär vilja påstå detta, så bevisar ifrågavarande argument endast huru bedrägliga dylika slutsatser äro. 5:o På de ställen i Sell. der det heter: "som jag förr har sagt", säges öfverallt i Arfboken: "som förr är mäldt". Om af detta besynnerliga bevis, såsom Ancher menar, skulle följa att Arfboken blott är ett "Udtog" af Selandslagen, och att denna är originalet, så bevistes härigenom endast något som ej är omtvistadt; men i sjelfva verket bevisas härigenom ingen ting. 6:o Arfb. I. 29 har *fadher söns börn*, då deremot Sell. I. 1: 21 riktigt har *fathærs börn* eller *fathirsins börn*. Om nu ock den oriktiga läsarten funnes i alla handskrifter af Arfboken, så beviste det blott ett skriffel i den handskrift, hvarifrån de nu kända afskrifterna härstamma. Men äfven föregifvandet om denna skilnad emellan Sell. och Arfboken saknar all grund. I icke mindre än 42 af mig jämförda handskrifter af Arfboken, hvaribland cod. 9³⁾, läses på ifrågavarande ställe *fathirsins*, *father sins*, *fadærens*, *faderss* eller *fadernes*; af *father sins* har åter genom misförstånd upkommit den oriktiga läsarten *father söns*, alldeles såsom Ancher sjelf anmärker⁴⁾ att denna läsart i Gemens edition af Arfboken upkommit. 7:o I Arfb. I. 38 äro några rader förbigångna, hvarigenom två i Sell. I. 3 utmärkta fall äro sam-

1) *Gamle Danske Love*, II. sidd. XXXIV, 3) Se Thorsen, *Sk. Lov* sid. 211. XXXV.

2) Jfr. K. Ancher, anf. st. sidd. 146, 147.

4) *Lovhist.* I. sid. 535 not. 28.

manblandade. Detta är ett uppenbart skriffel, af samma slag som träffas i alla handskrifter, och bevisar naturligtvis ingen ting i förevarande fråga. 8:o I början af nyssnämnda capitel af Arfboken heter det: "*dör bondkens kone och hawe the ey børn samen*"; men ordet *ey* är oriktigt, och finnes icke i Sell. Denna anmärkning rör dock blott Gemens och Hadorphs editioner af Arfboken, såsom ock Ancher medgifver; i 28 af mig jämförda handskrifter af Arfboken läses rätteligen: *hawa the børn*⁵⁾. — Dessa äro de af Ancher anmärkta "*Forskjelsposter*" emellan Selandslagen och Arfboken, om hvilka jag nu visat att de dels icke finnas, dels icke äro af annan beskaffenhet än som vanligen finnas emellan handskrifter af samma lag, t. ex. Skånelagen. Att Arfboken skulle vara en bearbetning af Selandslagen för Skåne, är härmed tillräckligen vederlagdt. En del capitel af Selandslagen äro här uteslutna, det är alltsamman; hvad som står qvar, är Selandslag och ej annat. Att Selandslagen, sålunda förkortad, varit begagnad i Skåne, är otvifvelaktigt. "*Det har*" säger Ancher⁶⁾ "*altid været saaledes Skik hos os, at den ene Provints har benyttet sig af den andens Love for at bøde dermed paa sine egne. Hvad Under, da Lovene i de Tider vare saa faa og ufuldkomne, at den ene søgte Hjælp hos den anden? Saaledes er den jydsk Lov tagen til Hjælp baade i Skaane og Sjælland, maaskee ogsaa den sjællandske og skaanske i et og andet er bleven brugt i Jylland*". Har då, genom ett sådant begagnande, t. ex. Jutska lagen blifvit en Skånsk eller Seländsk lag? Eller om någon, som på Seland till sådant bruk afskrifvit Skånelagen, hade såsom öfverflödiga förbigått de capitel, som lika lydande funnos i Selandslagen, och om en sådan afskrift hade blifvit genom ytterligare afskrifter spridd på Seland, hade då Skånelagen i dessa afskrifter, endast därför att en del capitel blifvit uteslutna, bort anses innehålla en Seländsk lag, ehuru dessa afskrifter för öfrigt ej genom annat än sådana olikheter, som vanligen förekomma i handskrifter af samma lag, skilde sig från handskrifterna af den fullständiga Skånelagen? Att förhållandet ej är annorlunda med den så kallade Arfboken, med hänsigt till den äldre Selandslagen, tror jag mig hafva oemotsägligen ådagalagt. Ancher medgifver också sjelf "*at man ikke kan ansee Arve-Bogen som en Lov skreven for Skaane, men som en Subsidiær-Ret, der ikke gjaldt uden for saavidt intet derom eller derimod var anordnet i den rette skaanske Lov*"⁷⁾. Att Arfboken ej kunde annorlunda i Skåne användas, både förklaras deraf att den icke var en Skånsk lag, och bevisar att den icke var det. I strid med detta medgifvande har Ancher likväl sökt bevisa att Arfboken "verkligen är en Skånsk och icke Seländsk lag", att den blifvit "danad" till en subsidiär lag i Skåne. Denna falska åsigt måste vederläggas, om jag ej ville ådraga mig beskyllningen att hafva på ett ofullständigt sätt utgifvit Skånelagen. En sådan beskyllning hade så mycket mera varit att förvänta, som man i 350 år vant sig att se Arfboken tryckt tillsamman med Skånelagen. Sedan Gemen, som

5) Jfr. Thorsen, anf. st. sid. 214.

6) *Jurid. Skrifter*, I. sid. 149.

7) Anf. st. sid. 143.

utan tvifvel funnit Arfboken i den handskrift af Skånelagen han vid tryckningen följt, bland tilläggen till Skånelagen äfven tryckt Arfboken, har äfven Hadorph i sin edition "efter någre förnämes tillrådande" bifogat detta och flera tillägg, på det hans edition "måtte så fullkomlig blifva som den förr tryckta"; och slutligen har också Thorsen gifvit sin edition af Skånelagen detta slags fullkomlighet, då han der infört Arfboken, som till yttermera visso fått den förbättrade titlen "*Skånske Arvebog og Orbodemål*". Då jag deremot, efter noggrann undersökning af förhållandet, ansett ingen fullkomlighet bestå i att inblanda hvad till saken ej hör, och dermed endast vålla oreda och fortfarande af gamla misförstånd, och därför beslutit att ej i sammanhang med Skånelagen trycka Arfboken, har jag ej kunnat undgå att någorlunda utförligt framställa verkliga förhållandet, för att, om möjligt vore, göra slut på ett under århundraden inrotadt och af en bland Danmarks utmärktaste rättslärd befästadt misförstånd. Men lika klart det för mig är att Arfboken ej bort inblandas i en edition af Skånelagen, lika visst är det, att om en fullständig edition af den äldre Selandslagen kommer att utgifvas, äfven den klass af handskrifter, hvarom här varit fråga, bör begagnas, och det så mycket häldre som, enligt hvad jag i det föregående visat, dessa handskrifter på flera ställen röja spår af en äldre text än den som, så vidt känt är, finnes i de ännu i behåll varande handskrifterna af den fullständiga äldre Selandslagen.

II. Om Skånelagens äldre editioner.

I denna förteckning uptagas editionerna af den egentligen så kallade Skånelagen, Andreas Sunessons arbete, Skånska kyrkrätten och stadsrätten. Hvad åter angår de i 5:te afdelningen af detta verk tryckta stadgar, hafva redan i det föregående sidd. CXXVI o. följ. blifvit anmärkta de äldre aftryck af hvardera som äro mig bekanta.

1. *¶ Hær begynnes skonskæ logh paa ræth danskæ och ær skiftt i .xviij. bögher oc hver bogh haffuer sith register. oc ær wæl offuer seeth och rætelighe corrigeret.* Nederst på sista bladet: *¶ Tryckt i köpænhaffn Anno dñi M. d. v. Hoss gotfrid aff gemen In profesto sancti Nicolai.*

Boken innehåller 101 onummererade blad i liten 4:o. Under titlen finnes ett träsnidt, föreställande en Konung med svärd och äple, samt en vapensköld med tre krönta leoparder. På andra sidan af samma blad läses ett stycke om edgång på 9 rader: *Bær nogher man witne a tinghe* &c.; derunder finnes ett träsnidt, föreställande en af 5 andra figurer omgifven Christusbild. Andra bladet innehåller det från Jutska lagen lånade företalet: *Meth logh skal man landh bygghe* &c. Fol. 3 börjas Skånelagen, som är delad i 17 böcker, och är försedd med en *tabula*, eller förteckning på capitlen, i början af hvar bok. Vid cap. 91 tillägges Add. D. 4, och efter capp. 133, 203 och 207 följa de vanliga tilläggen. Capp. 146 och 147 följa efter cap. 180, och efter cap. 147 Add.

B. 2-4; cap. 209-213 förekomma i samma ordning som i cod. 5. Efter Skånelagens slut läses fol. 61 *Tabula legis Erici Regis*, hvarefter följer K. Eriks förordning för Skåne af 1284, med årtalet 1204 och samma tillägg i slutet som i cod. 15; fol. 65 *tabula iuris ecclesie* och derefter Skånska kyrkrätten i 25 capitel; fol. 70 Arfboken i två afdelningar, hvar med sin *tabula*; de två sista capitlen äro I. Add. F. 5 och B. 6; fol. 96 efter Arfbokens slut läses: *Hær effther fylgher skaaner logh Som koningh woldemar gaff*; hvarefter fol. 97 börjas *skaaner logh Woldemar* (V. 7); fol. 98 utan öfverskrift Valdemars förordning om järnbördens afskaffande (V. 2), hvarvid är fogadt I. Add. F. 2; fol. 100 *Om stæffningh til konings ting i skane* (V. 8), samt fol. 101 berättelsen om mötet på Danaholmen, efter hvars slut finnes i träsnid det märke, hvarmed flera hos Gemen tryckta böcker äro försedda¹⁾; nederst läsas de ord: *Tryckt i &c.* som ofvan äro anförda. — Både i Skånelagen och de öfriga här tryckta stycken äro röda begynnelsebokstäfver med penna tillsatta, äfvensom öfverskrifter och kolumntitlar äro understrukna med röda streck. Utgifvaren har följt en handskrift från medlet af 15:de århundradet, hvilken närmast öfverensstämt med codd. 23 och 24; men handskriften har troligen vid tryckningen blifvit söndertagen. Af de här förekommande fel kunna många anses hafva tillhört handskriften; men också finnes här en mängd uppenbara tryckfel (t. ex. *annxth* för *anneth*, *barn mytnh* för *barn mynth*, *hion* för *hvn*, *vitthe* för *vithe* o. s. v.), hvaribland det betydligaste är att orden: *Fortki ath* — *för æn the sadhe*, I. 73, här läsas två gånger; åtskilliga fel kunna tillskrifvas oriktig läsning i handskriften. Att Gemen gjort godtyckliga rättelser, dertill finnes ingen anledning. Att han vid tryckningen följt en af de på den tiden gångbara yngre handskrifter, hvilka, ehuru felaktiga, dock i allmänhet voro begripliga, och ej valt en af de äldsta, hvilka dessutom, såsom då ej förvarade i offentliga boksamlingar, hvarken voro så kända eller så tillgängliga som på vår tid, kan, särdeles med afseende på det praktiska behof, för hvilket Gemen tryckte Skånelagen, ej med skäl strängt klandras²⁾. — Då den af utgifvaren följda handskriften ej finnes i behåll, har denna edition måst behandlas som en handskrift, och är därför uptagen i förteckningen på handskrifterna under N:r 41.

2. *Leges Provinciales terræ Scaniæ ante annos 400. latinæ redditæ per Andream Sononis f. Archiepiscopum Lundensem. Hafniæ, impressit Laurentius Benedictus. Anno Domini M. D. XC.*

Boken har 62 onummererade blad i liten 4:o, af hvilka det första innehåller ofvan anförda titel, och foll. 2-5 ett Latinskt företal, underteckadt af

1) Jfr. VSjör. föret. sid. XVII.

2) De exempel Ancher (*Jurid. Skrifter*, I. sidd. 101, 102) anför på de "betydelige Tryckfejl" hos Gemen, "hvorved Meningen ofte gjøres urigtig og uforstaaelig", äro fel, som alla igenfinnas i flera ännu i

behåll varande handskrifter; och deribland är ett, hvilket, såsom ock Ancher sjelf anmärker, finnes äfven i den af honom så högt värderade Rantzovska handskriften (cod. 9 i min förteckning). Orden i titlen: "oc ær wæl offuer seeth och rattelighe corrigeret"

utgifvaren *Arnoldus Hvitfeldius*, och dateradt *Tryggeuldæ 12. Nouemb. Anno 1589*. Hela boken är tryckt med cursif stül. I företalet berättar utgifvaren att då han för några år sedan i offentliga och enskilda boksamlingar sökte efter handlingar och antiqviteter, som kunde lemna uplysningar i Danska historien, hade han funnit en gammal pergamentshandskrift af detta Andreas Sunessons verk. Då handskriften var på många ställen felaktig, hade Hvitfeld sorgfälligt granskat den, och på några ställen, der det funnits nödigt, gjort rättelser. Utgifvaren hade först ämnat att bifoga anmärkningar, som skulle visa i hvilka stycken Skånelagen kommit ur bruk eller blifvit ändrad genom K. Christian III:s recess; men han hade sedermera afstått från att "*privata id attenture autoritate non accedente publica*". Foll. 6-61 innehålla Andreas Sunessons arbete, här indeladt i 17 böcker, och försedt med en *tabula* i början af hvar bok. Indelningen i böcker öfverensstämmer med den som finnes i den under N:r 51 i första afdelningen af detta företal uptagna handskrift, endast med det undantag, att Hvitfeld börjar 2:a boken med 14:de capitlet i den af mig utgifna texten. Att Hvitfeld ej följt den enda nu i behåll varande pergamentshandskriften af detta arbete, eller den under N:r 3 i min förteckning uptagne codex, faller genast i ögonen; och häraf följer således att hans original gått förloradt eller åtminstone nu är förborgadt. Icke heller röjer sig någon närmare slägtskap emellan hans text och de nu kända pappershandskrifterna, så att någon af dem kunde antagas vara afskrift af den pergamentscodex Hvitfeld begagnat. På några ställen träffas väl en öfverensstämmelse emellan denna text och cod. 51³⁾, men vida oftare träffas sådana skiljaktigheter emellan dessa texter, som visa att de ej äro närmare beslägtade. Dock är det väl möjligt att Hvitfeld ur cod. 51 eller någon annan med den beslägtad handskrift lånat indelningen i böcker, och någon af de i hans företal omnämnda rättelser. I allmänhet synes utgifvaren hafva temligen troget aftryckt sitt original, men här finnas dock ej få tryckfel utom dem, som i de vid slutet bifogade rättelserna blifvit anmärkta, t. ex. *mediatem* för *medietatem*, *longuoris* för *languoris*, *iumentum* för *iuramentum* &c. Att utgifvaren på flera ställen rättat hvad han ansett vara fel i handskriften, har han, såsom förut är anfördt, sjelf tillkännagifvit; åtskilliga af de i de efteråt bifogade rättelserna anmärkta *errata* äro läsarter, som igenfinnas i en eller flera, eller till och med i alla nu i behåll varande handskrifter, och hafva utan tvifvel äfven funnits i den af Hvitfeld aftryckta, fastän han endast på detta sätt kommit att efteråt rätta felen⁴⁾. Likasom några af dessa rättelser äro oriktiga⁵⁾, så träffas ock stundom i texten sådana läsarter, i hvilka man

kanna ganska väl antagas hafva stått i den af Gemen följda handskriften, likasom de finnas i flera yngre handskrifter (t. ex. cod. 59); och därför är Anchers infall att detta "*maa nok ogsaa vere en Trykfej!*" så mycket mera obefogadt.

3) Se t. ex. nott. 8, 24 sid. 253; not. 62 s. 272; not. 16 s. 309; nott. 19, 28 s. 334.

4) Se not. 31 sid. 250; not. 37 s. 263; not. 57 s. 281; not. 47 sid. 320; not. 5 s. 337.

5) Nemligen de som förekomma på det första och sista af de i nästföregående not

lätt igenkänner utgifvarens på misförstånd grundade försök till rättelser⁶). K. Ancher uppgifver att Andreas Sunessons arbete blifvit tryckt samma år två gånger hos samme boktryckare, eller åtminstone under hans namn, hvilket skall kunna ses *"foruden andet af erratis corrigendis, hvoraf findes ulige flere i det ene Oplag end i det andet"*. Härvid anmärker Schlegel att det "utan tvifvel" är samma edition, men att Hvitfeld endast låtit omtrycka sista bladet, då han funnit flera fel att anmärka än der först var anfördt⁷). Af detta Schlegels yrtrände skulle man sluta att han sett och jämfört exemplar som verkligen visat den af Ancher uppgifna skiljaktighet; men jag är öfvertygad derom, att Schlegels förklaring endast grundar sig på en förmodan. Åtminstone fann K. Rosenvinge, som jämförde 10 exemplar af ifrågasvarande bok, tryckfelsförteckningen i dem alla alldeles öfverensstämmande⁸); och samma förhållande är med ett exemplar, som jag sjelf eger och har jämfört med några af de af Rosenvinge granskade. Då Ancher låter förstå att äfven andra olikheter finnas emellan de två editioner han uppgifver hafva funnits, kan Schlegels annars sannolika förklaring ej antagas; men det af Ancher uppgifna förhållandet är i sig sjelft så högst otroligt, att jag tills vidare tror mig kunna med visshet antaga att Anchers ifrågasvarande uppgift grundar sig på någon förvirring i hans antekningar⁹). Skulle verkligen något exemplar af Hvitfelds edition blifva känt, der tryckfelsförteckningen vore olik den som finnes i de nu kända exemplaren (af hvilka 3¹⁰) förvaras i Kongl. Bibliotheket och ett i Universitets-Bibliotheket i Köpenhamn), så är nämnda fråga för hvar och en som har någon förmåga att döma i sådana saker ganska lätt att afgöra; är det två olika editioner, så äro ej blott de anmärkta tryckfelen i båda olika, utan mångfaldiga smärre olikheter måste kunna upptäckas på hvar sida; finnes åter ingen annan skilnad än att tryckfelsförteckningen i det ena exemplaret är fullständigare än i det andra, så är det icke blott "utan tvifvel" utan alldeles afgjordt att förhållandet är sådant som Schlegel förmodat. — Äfven denna edition har, af samma skäl som Gemens Danska, måst behandlas som en handskrift; den finnes uptagen i förteckningen under N:r 99.

3. *Then Gambla Skåne Lagh, Som i forna Tjider hafver brukat varit, Och nu Aff ett Gammalt Pergamentz MS.^o med flijt vthskrifwin, Medh Nyare Codicibus jem্পnförd och förbättrat, som på nästföllliande Blad finnes antecknat, Sampt Medh Hans Kongl. May:^{ts} Bekostnat oplagd. Stockholm, Hoos Johann Georg Eberdt, Åhr 1676.*

De här tryckta texter uptaga 72 sidor i fol.; dessutom finnas här 11

anförda ställen; ty i cap. 16 läses rätteligen *deberetur*, och likaså *non* i cap. 120.
6) Se t. ex. nott. 15-17, 21 sid. 253; nott. 1, 13, 14, 16 s. 256; not. 14 s. 264.
7) K. Anchers *Jurid. Skrifter*, I. sidd. 125, 126.

8) *Gamle Danske Love*, I. sid. XVIII.

9) Att ett sådant antagande ej är för mycket vågadt, visar t. ex. hvad förut sid. LVII not. 11 blifvit anfördt.

10) Enligt Rosenvinges tilläfvventyrs orik-

onummererade blad, nemligen, utom titelbladet, på hvares baksida läses ett af utgifvaren *Johan Hadorphius* undertecknad företal, dateradt Stockholm d. 1 Junii 1676, 3 blad innehållande förteckning på capitlen, efter den jämförda nyare pergamentshandskriften, 3 blad en *Lista på de gamla Ord i Skåne-Lagen som förklarade äre*, 3½ blad *Förklaring på the mörke Orde-Lag och meningar, som i thenna Skåne-Lag och hoos fölliande Stadgar finnas*, och sista sidan en tryckfelsförteckning som uptager 187 fel. I företalet meddelar Hadorph underrättelse om den af honom aftryckta handskrift, hvilken äfven af mig blifvit lagd till grund för Skånelagens och kyrkrättens text¹⁾, äfvensom om en nyare af honom jämförd pergamentscodex (Nr 15 i min förteckning), ur hvilken han äfven aftryckt åtskilliga stycken²⁾. Han säger sig äfven hafva jämfört "trenne åtskillige Danska versioner", d. ä. handskrifter på nyare Danska³⁾. Slutligen tillkännagifver han att tryckfelen, af hvilka han "en del vid ändan afmärkt", tillkommit genom hans "bortavaru då boken uplades". Sjelfva Skånelagen börjas sid. 1 och slutas midt på sid. 44, der kyrkrätten vidtager, hvilken slutas sid. 47. Öfver båda har han, besynnerligt nog, på de flesta ställen satt kolumntiteln *Skåne Laghen Erfda Balcker*, likasom han i början af Skånelagen satt öfverskriften *Erffda Balcker*. Hadorph har ej någon egen numerering af capitlen, men i inre brädden har han anteknat capitlens nummer i cod. 15, och i den ytre deras nummer i Gemens edition, äfvensom på några ställen motsvarande capitel i *Lat.*, d. ä. Hvitfelds edition af den Latinska texten, och varianter ur *cod. rec.* och *impressus*, samt ställen i (yngre) Selandslagen och Svenska lagar. Oaktadt utgifvaren synes hafva velat iakttaga en viss noggrannhet, finnes här i texten en mängd fel, äfven utom dem som i slutet äro anmärkta, och oberäknade enskilda bokstafsfel och öfverallt förekommande smärre afvikelser i orthographien. Så utelemnas *j* i L. 85, 164 och 171; likaså *han*, I. 22; *til* tillägges I. 71, och *en*, I. 178; för *sottum* läses *sottinu*, I. 63; *uthan* står på två ställen för *num*, I. 80; *III.* för *ni*, I. 85; *sådän* för *sæ pæn*, I. 157; *mun* för *num*, I. 182, 225; *III.* 14. Åtskilliga af de i slutet anmärkta rättelser strida mot handskriften, såsom då *wattä*, I. 5, rättas till *wättä*; *Um*, I. 12, till *inn*; *Sätar*, I. 83, till *Sütär* &c.⁴⁾ Hvad i handskriften är af senare hand tillagdt, är här merendels satt i *parenthes*, men på några ställen utmärkt med särskild stil utan *parenthes*; ej sällan äro deremot sådana ord införda i texten, utan att förhållandet är på något sätt antydt, t. ex. *sina*, I. 13; *hans*, I. 15; *De Eodem*, I. 27: rubr.; *dör fä* — *thre marc*, I. 171. &c.⁵⁾ Ur den nyare handskriften (cod. 15) äro tillägg införda, med finare stil och med anmärkning i brädden, vid I. 49, 91 (der vid Add. D. 4 är fogadt sista stycket af Add. B. 5, samt: *Thet hawer Koningen loweth* &c.

tiga uppgift; då jag efterfrågat dessa exemplar hafva blott två kunnat upvisas.

1) Se sid. I ofvanför.

2) Jfr. sid. XXXVIII ofvanför.

3) En af dessa, hvilken blifvit honom med-

delad af Riksskattmästaren Sten Bielke, torde hafva varit cod. 74 eller 109 i min förteckning.

4) Jfr. not. 56 sid. 170.

5) Jfr. not. 44 sid. 164.

ur Vordingborgska förordningen af 1282⁶); detta måste vara taget ur en nu okänd handskrift af de "Danska versioner" som Hadorph i företalet omnämner), 124, 133, 180 (de tre capitlen om järnbörd, Add. B. 2-4), 203 (Add. G), 207. Vid kyrkrätten är aftryckt den till Seländska kyrkrätten hörande epilog, som finnes i cod. 1, men i brädden är den rätta epilogen tryckt efter cod. 15. Efter kyrkrättens slut läses sid. 48 ett särskildt litet företal till de der- efter följande stycken, hvilka utgifvaren "efter några förnåmes tillrådande" aftryckt efter den nyare handskriften. Dessa äro *Konigh ERIKS Lagh* (V. 3), hvilken börjas på samma sida; vidare sid. 51 *Arfboken*, hvarmed i slutet sammanhänger I. Add. F. 5 och B. 6; sid. 67 *Schaner Log* (V. 7) och *Um Jernbyrda Förbodh &c.* (V. 2); sid. 69 *Om Steffning til Konings Ting i Skonä* (V. 8), samt Eriks och Margaretas fiskeristadga (V. 5). Den förutnämnda "listan" är ett glossarium i alphabetisk ordning; "förklaringen" åter följer ordningen i de särskilda här tryckta texterna. Dessa båda hjälpredor innehålla väl riktiga uttydningar af en del lättare ord och ställen, men också mycket som är oriktigt och misledande.

4. Bland de af E. J. de Westphalen utgifna *Monumenta inedita rerum Germanicarum præcipue Cimbricarum et Megapolensium*, Tom. IV, Leipzig 1745, fol., är Andreas Sunessons Latinska bearbetning af Skånelagen införd sidd. 2029-2084, med öfverskrift: *Leges provinciales terræ Scaniæ a Waldemaro I. Rege Daniæ A. 1163. sancitæ e Danico Latine redditæ ab Andrea Sononis de Knardervp F. prodevnt e codice Hvitfeldiano, accedente collatione cum Jure Cimbrico vulgo Jotisch Lombvch, cujus primarii fontes svnt leges Scaniæ et Seelandiæ*. Såsom öfverskriften tillkännagifver är detta ett aftryck efter Hvitfelds edition; äfven hans företal är här infördt, men förteckningarne på capitlen äro förbigångna. Åtskilligt som Westphalen ansett som tryckfel i originalet, är här rättadt, såsom *contemnetur* till *condemnetur*, cap. 25; *Antitiste* till *Antistite*, cap. 30 &c. Deremot hafva tryckfel här tillkommit, t. ex. i cap. 45 är på ett ställe ordet *et* och på ett annat *per* förbigånget, och *homicida* förvandladt till *homicidia*; i cap. 89 förbigås *tanquam*. Många stycken, hvilka Westphalen lär hafva ansett som särdeles märkvärdiga, äro här utmärkta med cursif stil (det öfriga är tryckt med antiqua, och ej med cursif såsom i Hvitfelds edition), t. ex. *suo legitimo defensore viginti septimanarum*, cap. 1; *ut masculus duplo magis quam fæmina consequatur*, cap. 4, o. s. v. Den jämförelse med Jutska lagen, som i öfverskriften omtalas, består deri, att motsvarande ställen i nämnda lag här äro i brädden citerade, t. ex. vid cap. 1 *Jus Jut. L. I. c. 3. §. 1-5*; vid cap. 2 *Jus Jut. L. I. c. 1. §. 1.* o. s. v.

5. *I Omstændelig og tilforladelig Beskrivelse, over den i Öster-Söen liggende, under det Kongelige Danske Herredømme blomstrende navnkundige Æ Bornholm &c.* af Laur. Thurah (som ej utsatt sitt namn, men i företalet

6) Se not. 5 sid. XXIV ofvanför.

omnämner några förut af honom utgifna skrifter), Köpenhamn 1756, 4:o, är sidd. 165-170 tryckt Skånska stadsrätten, i form af ett bref, eller egentligen med tillägg af ett *post scriptum*, gifvet dagen efter S. Nicolai dag (d. 7 December) 1346, hvarigenom Ärkebiskopen Peder i Lund förunnar sina *kære Bymen* i staden Nexö på Bornholm denna stadsrätt¹). Utgifvaren meddelar alldeles ingen underrättelse om det aftryckta dokumentets beskaffenhet, huruvida det varit sjelfva originaldiplomet eller en afskrift. Att en handskrift i diplomform ursprungligen legat till grund för detta aftryck, skulle dock kunna slutas deraf, att i början på 8 ställen med tecknen . . luckor äro utmärkta, der originalet varit antingen söndrigt eller oläsligt²). Huruvida originalet verkligen varit skrifvet år 1346, är en annan fråga. Redan den omständigheten, att Ärkebiskopen skulle hafva tillsändt Nexöboarne en stadsrätt, der stadsnamnet Helsingborg i stället för Lund förekommit, gör saken mistänkt. Om man antager att utgifvaren med någon noggrannhet aftryckt sitt original — och ingen anledning är dertill, att han skulle hafva velat gifva det utseende af att vara 150 år yngre — så vitnar orthographien derom, att den handskrift Thurah haft för sig, det må nu hafva varit det förmenta originaldiplomet eller en afskrift deraf, ej varit äldre än från slutet af 15:de århundradet³). Då den handskrift Thurah aftryckt, så vidt jag kunnat utröna, hvarken finnes i Geheime-Arkivet i Köpenhamn, eller i Kongl. eller Universitets-Bibliotheket, och anledning dertill var att tro att det på Thurahs tid fanns i Nexö stadsarkif, täcktes Kongl. Danska Justitie-Ministerium, på derom af mig, under mitt vistande i Köpenhamn år 1854 framställd anhållan, från Nexö infordra detta dokument, om det der funnes; men det svar erhöles, att det efterfrågade dokumentet hvarken i Nexö stadsarkif, eller i Byfogdens ämbetsarkif, eller i Bornholms Amtsarkif kunnat finnas. Då således all underrättelse om den af Thurah följda handskrift saknas, kan jag, på de grunder jag redan anført, ej antaga annat, än att det varit en vanlig handskrift från slutet af 15:de århundradet, och att det tillägg i slutet, som skulle gifva denna afskrift utseende af ett Ärkebiskop Peders bref, tillkommit på det sätt, som jag i det föregående sid. CXXIV framställt såsom sannolikt. — Texten är ej indelad i capitel, men på 17 ställen (första början oräknad) börjas på ny rad. Såsom en egenhet i afseende på orthographien må anmärkas att *ao* stundom förekommer i stället för *aa*, såsom *ao*, *pao*, *kaoster*. Här finnas många fel, som dels äro uppenbara tryckfel, dels kunna tillskrifvas oriktig läsning i handskriften, t. ex. *Soer* för *Boer*; *vylie*, *vyll* för *dylie*, *dyll*; *thee* för *ther*; *æed met oring mooe* för *æn met ortug mon* o. s. v. Capp. 55-57 förbigås här, li-

- 1) Jfr. not. 1 sid. 426, och sidd. CXXIII, CXXIV ofvanför.
- 2) Två sådana ställen äro af mig betecknade med stjernor, not. 35 sid. 400; not. 45 s. 401.
- 3) Bland de i detta aftryck förekommande fel, som kunna tillskrifvas oriktig läsning i handskriften, är *ifforneffn* d. ä. *ffor neffnd*, cap.

36. Det här tillsatta *i* härleder sig tydligen från en i handskrifter af 15:de århundradet ej sällan förekommande prydnad framför *f* i början af orden. Det är en sådan prydnad Thorsen trott vara ett förkortningstecken för *ok*, *Skånske Lov* sid. 237.

kasom i åtskilliga handskrifter, men i stället följer det förutnämnda tillägget, som skall gifva det hela utseende af ett Årkebiskop Peders bref. Ehuru litet förtroende detta dokument förtjenar, och ehuru den här tryckta texten i sig sjelf är utan värde, är dock detta aftryck af stadsrätten, i sammanhang med det dervid fästade tillägg, hvilket, om det hade sin riktighet, skulle bevisa att det här aftryckta originalet varit vida äldre än någon nu känd handskrift af stadsrätten, märkvärdigare, än att det hade bort af K. Rosenvinge, som dock tog det föregifna dokumentet för godt, affärdas med några rader i en not⁴).

6. I den *Accessio jurium quorundam Daniæ municipalium ad tomum Hldum historie juris Danici*, som är bifogad *En Dansk Lov-Historie fra Kong Harald Blaatands tid til Kong Christian den Femtes, af Peder Kofod Ancher, II. Deel*, Köpenhamn 1776, 4:o, läses sidd. 222-230 Skånska stadsrätten, som i den näst efter företalet till detta bihang tryckta innehållsförteckning kallas *Jus Bircicum, quod ita dicunt, seu municipale Helsingoburgense*. I företalet till *Lovhistoriens* andra del tillkännagifver K. Ancher att han aftryckt denna stadsrätt efter den Rantzovske codex (Nr 9 i min förteckning). Varianter äro anförda ur några andra af Ancher jämförda handskrifter. Af den indelning i capitel, som finnes i cod. 9, synes här intet spår. För öfrigt är texten temligen noggrannt tryckt. De betydligaste här förekommande fel äro att ordet *han*, cap. 16, förbigås, och för *wene löst*, cap. 25, läses här *werie löst*. — I det *Tillæg af nogle Gamle utrykte Love*, som finnes i samma bok i sammanhang med *Lovhistorien*, läses sidd. 517-525 den Latinska öfversättningen af Skånska kyrkrätten, aftryckt, såsom ock i företalet tillkännagifves, efter Upsala-handskriften (cod. 19 i min förteckning). Utom de af mig i noter till den af mig utgifna texten anmärkta fel i denna edition, hvilka kunna tillskrifvas oriktig läsning i handskriften⁵), finnas här åtskilliga fel som kunna anses som tryckfel, t. ex. *curent* för *iurent*, cap. 10; *iuris* för *uiris*, cap. 15; *autem* för *aut*, cap. 21. Det betydligaste felet är att cap. 18 icke allenast är förbigånget, utan säges saknas i handskriften⁶). En del af de fel i handskriften jag i noter till texten anmärkt, äro här utan anmärkning rättade; några ändringar äro oriktiga, t. ex. då *ecclesia*, cap. 8, är ändradt till *ecclesiastica*, och då *obligatus*, cap. 21, är i parentheses tillagdt efter *principalis*, hvilket tillägg är onödigt, när *reus* i det föregående kan hänföras till de följande orden *erit ad &c.* Ur den Stockholmska handskriften (cod. 47) äro, ehuru ofta på ett oredigt sätt, varianter anförda. I afseende på de här förekommande fel kan vara nog att hänvisa till hvad af mig i noter till texten C blifvit anmärkt⁷).

7. I *Samling af Danske Kirke-Love ved G. J. Thorkelin*, Köpenhamn 1781, 4:o, är sidd. 3-12 tryckt *Den skaanske Kirke-Ræt*. Som denna bok blifvit

4) Se *Gamle Danske Love*, V. sid. XVI.

6) Jfr. not. 19 sid. 387.

5) Se not. 19 sid. 384; not. 24 s. 385; nott. 32, 2 s. 388.

7) Se not. 3 sid. 390; not. 10 s. 392. &c.

utgifven utan något af Thorkelin författadt företal, meddelas ingen under rättelse hvarken om den handskrift som i texten blifvit följd, eller om de handskrifter, ur hvilka varianter blifvit anförda. Det är dock uppenbart, att till grund för texten blifvit lagd den af mig under N:r 3 i manuscriptförteckningen uptagne codex, och af de i noterna citerade handskrifter höra några till Arne-Magneanska samlingen i Köpenhamns Universitets-Bibliothek, och dessa igenkännas af sina nummer, med hvilka de här äro utmärkta, likasom *Run.* tydligen betecknar den till samma samling hörande runecodex (N:r 2 i min förteckning). De i texten förekommande fel äro obetydliga, med undantag af ordet *lagfastum*, som i cap. 13 utan anmärkning är infördt ur någon annan handskrift, men ej finnes i den af Thorkelin följda⁸⁾. Sidd. 22-30 innehålla den Latinska öfversättningen af samma kyrkrätt, med titel: *Jus ecclesiasticum scaniæ latine versum*, text och noter aftryckta efter K. Anchers nyss omtalade edition. — Att det sidd. 31-43 i denna samling tryckta så kallade *Jus ecclesiasticum Scanorum inter clerum et laicos* är en Dansk öfversättning af Södermannalagens Kyrkbalk, och således icke hör hit, är visadt i företalet till nämnda lag sidd. XXXVII, XXXVIII, XLVII, XLVIII.

8. *Jura sacra Scanensium. Quorum Particulam Primam (Secundam &c.) Consentiente Amplissimo Philos. Ord. Lundens. Jonas Sam. Gestrich, Phil. Mag. et Jur. Docens, et Ifvar. Hilar. Schartau (&c.) publico judicio permittunt. MCCCII, MCCCIII. Lundæ, literis Berlingianis. 68 sidor i 4:o.*

Denna Akademiska afhandling innehåller i sex delar Skånska kyrkrätten, aftryckt efter Hadorphs edition, ehuru ej med stor noggrannhet; det betydligaste felet är att i cap. 11 två rader äro öfverhoppade i Danska texten, ehuru ej i den här bifogade Latinska öfversättningen. Epilogen är tryckt sådan den läses hos Hadorph i brädden, hvaremot den till Seländska kyrkrätten hörande är aftryckt i de efteråt fogade anmärkningarne sidd. 59, 60. Efter kyrkrättens slut är sidd. 28 o. följ. aftryckt K. Valdemars förordning om järnbördens afskaffande, likaledes efter Hadorph. Hvarför författaren bifogat denna förordning, och om han kunnat tro att den hörde till kyrkrätten, möjligen därför att i inledningen talas om påfven, derom erhåller man ingen uplysning. Både vid kyrkrätten och Valdemars förordning är fogad en på hvarannan sida tryckt Latinsk öfversättning, hvilken är full af missförstånd och ofta alldeles meningslös. Sidd. 39 o. följ. innehålla ett slags commentarius, som är utan allt värde.

I *Samlingar till Skånes historia och beskrifning* af N. H. Sjöborg, 2:a häft. Lund 1802, läses sidd. 180-230 en framställning af Skånelagens stadganden i ordning efter Danska texten, ehuru äfven Andreas Sunessons arbete blifvit begagnadt. Detta är således icke någon edition af Skånelagen, hvilket bör här anmärkas. Ehuru författaren förklarar sig ej frukta för att

8) Se not. 25 sid. 369.

hafva "mistagit sig om de gamle lagstiftares mening", är dock detta arbete ganska ytligt, och innehåller en mängd misförstånd.

9. I *Juridisk och Ekonomisk Läsning*, 5:te häft. Upsala 1814, sidd. 91-101, läses *Skånska Kyrko-Lagen* i Svensk öfversättning efter Hadorphs edition. Öfversättarens namn är mig obekant. Såsom prof på den insigt, hvarmed öfversättningen blifvit gjord, må anföras huruledes *aldre Scanungä* öfversattes "Skåningarnes äldste"; *än tho at* "så att"; *at ey tholä* &c. "att Gudstjensten ej kan hållas, då skall hon anses vara ovigd"; *bursvone* med "klockaren", o. s. v. Epilogen är öfversatt *in duplo*; först den till Skånelagen rätteligen hörande, och sedan den som hos Hadorph finnes i texten, och om hvilken öfversättaren således synes hafva vetat att det ej var den rätta.

10. I *Samling af gamle danske Love, udgivne med Indledninger og Anmærkninger og tildeels med Oversættelse, af J. L. A. Kolderup-Rosenvinge, Dr. og Professor i Lovkyndigheden ved Kjöbenhavns Universitet, Femte Deel*, äfven med titel: *Danske Gaardsretter og Stadsretter med Indledning og Anmærkninger*, Köpenhamn 1827, 4:o, läses sidd. 49-63 Skånska stadsrätten, eller, som den här kallas, *den Lundske Stadsret*, tryckt efter samma handskrift som K. Ancher hade följt. Utgifvaren har ej hållit sig vid den i handskriften med målade begynnelsebokstäfver utmärkta indelning i 31 capitel, utan sönderstyckat texten i 65 capitel, utom 6 capitel, hvilka i slutet äro tryckta med finare stil efter cod. 40. Texten är aftryckt temligen noggrannt; bland afvikelser i orthographien förekomma oftast *u* i stället för *v* eller *w*, och *k* för *c*; det med förkortningstecken skrifna *thet* uttryckes öfverallt oriktigt med *theth*. Det betydligaste felet är att ordet *sin* efter *thimff*, cap. 11, är förbigånget. I noter under texten äro varianter anförda ur åtskilliga handskrifter, för hvilka i företalet sidd. XVI-XVIII redogörs. Sidd. 590-594 läsas anmärkningar, hörande till denna stadsrätt. Bland de af utgifvaren begagnade handskrifter af stadsrätten nämner han i företalet sid. XVII tre Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhöriga handskrifter: cod. reg. (d. ä. i gamla Kongl. samlingen) N:r 3164, 4:o, cod. Thott. N:r 1977, 4:o (cod. 63 i min förteckning) och cod. Suhm. N:r 558, 4:o (nu N:r 1338, 4:o i nya Kongl. samlingen), af hvilka dock ingen innehåller denna stadsrätt. Af N:r 1977 säger han sig hafva i anmärkningarne anført några läsarter, betecknade med *O*; de sidd. 590, 592 anförda varianter ur en cod. *O* inträffa på cod. reg. 1119 i fol. (N:r 122 i min förteckning), hvilken han äfven säger sig hafva begagnat, och med hvilken den förutnämnda handskriften således blifvit förväxlad¹). Men då han ur de andra två nämnda handskrifterna ej anför några varianter, kan det ej utrönas hvilka handskrifter han egentligen menat.

1) Anf. st. sid. XVIII not. *) hänvisar han till sid. XIV, der nämnde N:r 1977 omtalas såsom innehållande gårdsrätten och i anmärkningarne citerad med bokstafven *O*;

då nu sistnämnda förhållande inträffar med N:r 1119 i afseende på stadsrätten, så har detta utan tvifvel gifvit anledning till förväxlingen.

11. *Samling &c.* (se nästföregående N:r 10) af *Dr. J. L. A. Kolderup-Rosenvinge, Medlem af den Kongelige Direction for Universitetet og de lærde Skoler og af Directionen for Pastoralseminariet, ord. Professor i Lovkyndigheden ved Kjöbenhavns Universitet, extraordinair Assessor i Høiesteret, Ridder af Dannebrog og Dannebrogsmænd. Første Deels første Afdeling.* Äfven med titel: *Lex Scanicæ antiqua latine reddita per Andream Sunonis, archiepiscopum Lundensem. Med Indledning og Anmærkninger udgivet af &c.* Köpenhamn 1846, XLVI och 156 sidor i 4:o.

I företalet till den yngre Selandslagen, hvilken utkom redan år 1821, tillkännagaf utgifvaren att Skånelagen skulle blifva den första af de öfriga gamla lagarne, som skulle utkomma, i händelse han komme att utgifva en samling af dessa lagar. Men sedan han följande året fick kännedom om den tillämnade samlingen af Sveriges gamla lagar, och att Skånelagen der komme att upptagas, beslöt han att uppskjuta dess utgifvande. Det mest uppenbara skälet till detta uppskof var det, att han genom den Svenska editionen kunde få underrättelse om de i Sverige förvarade handskrifterns innehåll, hvarom han för öfrigt under utgifvandet af sin samling icke hade tagit eller ämnade taga någon kännedom²⁾, ehuru väl han viste att äfven i denna del en skatt förvarades i Kongl. Bibliotheket i Stockholm. Den nu ifrågavarande afdelning af första bandet blef därför det senast utgifna af samlingen, och det enda af detta band som utkommit; fortsättningen deraf, hvilken skulle hafva innehållit Skånelagens Danska text och den äldre Selandslagen, hade utgifvaren före sin år 1851 under en utrikes resa inträffade död troligen icke ens börjat taga under arbete. Sidd. III, IV innehålla utgifvarens företal; sidd. V-XVIII en inledning i tre afdelningar, om förhållandet emellan Skånelagen och Andreas Sunessons verk, om handskrifterna, och om Hvitfelds edition. I första afdelningen söker utgifvaren att vederlägga Schlegels påstående att Andreas Sunessons arbete ligger till grund för Skånelagens Danska text, och antager att Andreas Sunesson "har haft en Dansk text för sig, som i det väsendtliga har varit öfverensstämmande med den, som innehålles i våra äldsta och bästa handskrifter". I afseende på handskrifterna är här blott att anmärka att utgifvaren ej känt den i min förteckning under N:r 19 uptagne codex. Sidd. XIX-XXII är aftryckt Hvitfelds företal, och sidd. XXIII-XLV *Vita Andree Sunonis* af P. E. Müller³⁾. Sid. XLVI innehåller rättelser. Andreas Sunessons arbete, här i 145 capitel, med noter under texten, innehållande varianter ur de jämförda handskrifterna och Hvitfelds edition samt utgifvarens anmärkningar till textens upplysande, uppta 140 sidor. Den här tryckta texten har många grofva fel, som visa att handskriften blifvit för tryckningen

2) Endast med undantag af en afskrift af Roeskildes stadsrätt på Latin, hvilken jag på begäran meddelade honom efter en handskrift i Kongl. Bibliotheket i Stockholm, och en handskrift af Jutska lagen, hvilken han

händelsevis fick se under ett besök i Lund, sedan en del af denna lag redan var tryckt. Se *Saml.* III. sid. XIII; V. s. XXVII.

3) Jfr. not. 1 sid. XIV ofvanför.

vårdslöst afskrifven och sedan lika vårdslöst eller ock alldeles icke collationerad, och att icke en gång vid korrekturläsningen originalet blifvit jämfördt; hvarigenom det på många ställen händt att i noterna blifvit såsom varianter anmärkta samma läsarter som finnas i den af utgifvaren följda handskriften, hvilken åter föregifves innehålla läsarter, som endast funnos i utgifvarens felaktiga afskrift. Så läses här *natum* i stället för *partum* och *superuixisse* för *suprauixisse*, cap. 1; *in* tillägges efter *certum*, 18: rubr.; *agriculturam* för *culturam*, 32; *assensu* för *consensu*, 37; *maris* för *marcis*, 51, o. s. v., och *partum*, *suprauixisse* &c. anföres som varianter ur andra handskrifter; vid ordet *Ne* i början af cap. 114 meddelas en förklaring huru, i stället för detta ur andra handskrifter lånade ord, i den i texten följda handskriften kommit att skrivas *de*, då der likväl ganska tydligt står *Ne*. På några ställen måste ord hafva blifvit först vid tryckningen förbigångna, enär de ej blifvit anmärkta såsom tillagda i andra handskrifter; t. ex. orden: *uel sex marcarum*, cap. 50, och *nec manus uinculis colligare*, 85, hvilka här saknas. Många i handskriften förekommande fel äro här utan anmärkning rättade, t. ex. *incubente*, cap. 1; *regenerat*, 2; *fuerit*, 5: rubr.; *gramina*, 17, &c.; deremot kvarstå i texten många grofva fel, hvilka hade kunnat ur andra handskrifter rättas, såsom *diffinicioni*, cap. 3; *tutorum*, 21; *suspicationis*, 23, &c.; och till och med en så orimlig läsart som *totis animis*, hvilken upkommit genom oriktig läsning af ordet *conaminis*, hvilket finnes i de öfriga handskrifterna, cap. 66, har icke allenast blifvit bibehållen i texten, utan ock försvarad såsom i *al Fald forstaaelig*. Många i handskrifterna förekommande betydligare varianter äro med tystnad förbigångna; ofta äro deremot varianter oriktigt upgifna⁴). Utgifvarens till textens uplysande meddelade anmärkningar äro, såsom man af hans insigt kunnat vänta, i allmänhet af verkligt värde; men här förekomma ock betydliga mistag, hvilka af mig blifvit på flera ställen anmärkta⁵). I brädden äro antecknade capitlens nummer i Hvitfelds edition, äfvensom motsvarande capitel i Skånelagens Danska text efter Gemen. Sidd. 141-148 innehålla capitlens rubriker, här i ett sammanhang å nyo aftryckta, och sidd. 149-154 likaledes å nyo en hänvisning till motsvarande capitel i Danska texten, något fullständigare än den som finnes i brädden af texten, men på flera ställen felaktig. Sista bladet innehåller två ordregister, det ena öfver Latinska ord, det andra öfver Danska hos Andreas Sunesson förekommande ord; i båda finnes vid hvart ord blott hänvisning till den sida i texten der ordet förekommer. I slutet finnes en planche innehållande fac-similer af de två äldsta handskrifterna, codd. 3 och 18⁶).

12. I *Valdemars Sællandske Lov og Absalons Sællandske Kirkelov, udgivne af det nordiske Litteratursamfund ved P. G. Thorsen, Köpenhamn 1852, 12:o,*

4) Sådana oriktiga upgifter har jag på många ställen måst, till förekommande af misförstånd, anmärka; se not. 5 sid. 243; not. 18 s. 247; not. 22 s. 250; not. 5 s. 252. &c.

5) Se not. 17 sid. 255; not. 87 s. 276; not. 10 s. 298; not. 5 s. 314. &c.

6) Jfr. not. 5 sid. XLI ofvanför.

är sidd. 67-75, på de så kallade udda kolumnerna, i bredd med Seländska kyrkrätten, som läses sidd. 66-76, aftryckt Skånska kyrkrätten, efter den i min förteckning under Nr 9 uptagna handskrift. Då utgifvaren ansett sig böra här efter den nämnda handskriften aftrycka Skånska kyrkrätten till jämförelse med den Seländska, kan det ej annat än gillas att han inskränkt sig till att med noggrannhet meddela denna text, utan att inlåta sig i någon kritisk behandling deraf.

13. *Skånske Lov og Eskils skånske Kirkelov, tilligemed Andreæ Sunonis lex Scaniæ provincialis, Skånske Arvebog og det tilbageværende af Knud den 6. og Valdemar den 2. Lovgivning vedkommende skånske Lov, udgivet af det nordiske Litteratursamfund ved P. G. Thorsen. Köpenhamn 1853. 28 och 285 sidor i 12:o.*

En *Forerindring*, som är daterad *Kjöbenhavn, i Julen 1853*, och uptager de första sidd. 1-28, innehåller hufvudsakligen underrättelser om några handskrifter af Skånelagen, och redogörelse för utgifvarens sätt att gå till väga med detta arbete. Som de öfriga Danska landskapslagarne förut blifvit af honom utgifna, slutar han detta företal med den anmärkning, att "*Danmarks gamle Provindslove nu for første Gang ere udgivne alle samlede og efter de ældste og sikreste Kilder*". Sidd. 3-72 innehålla *Skånske Lov*, aftryckt efter runehandskriften (cod. 2 i min förteckning); der luckor i denna finnas, har cod. 4 blifvit följd. Capitlen äro här ej nummererade, utan endast utmärkta med en versalbokstaf af fetare stil; men de motsvarande capitlen i Gemens edition äro antecknade i kolumntitlarna. I noter under texten äro åtskilliga varianter meddelade ur codd. 4 och 7 samt Hadorphs edition. Sid. 73 läses tillägget om *Botlöst mal* (I. Add. A) i förstnämnda handskrift. Sidd. 76-89 innehålla Skånska kyrkrätten, med titel: *Skånske Kirkelov givet af Eskil (og Absalon)*. Den är tryckt på de jämna kolumnerna efter runehandskriften, och på de udda efter cod. 3; vid den förra af dessa texter äro varianter antecknade, likasom vid Skånelagen. Sid. 91 innehåller det fragment af I. Add. C. 1, som finnes i runehandskriften. Sidd. 95-204 innehålla Andreas Sunessons arbete, med titel: *Andreæ Sunonis, Archiepiscopi Lundensis, Lex Scaniæ provincialis*. Det är tryckt efter cod. 3. En del af de i handskriften förekommande skriffer äro här anmärkta och rättade; några varianter äro, ehuru utan upgift af de handskrifter der de finnas, anförda efter K. Rosenvinges edition. De i texten förekommande Danska ord, äfvensom några andra, som lära hafva förefallit utgifvaren synnerligen märkvärdiga, t. ex. orden *felicis memorie rex kanutus*, cap. 45, äro tryckta med spärrad stil, hvaraf kunde slutas att dessa ord äro skrifna med rött, likasom capitlens på samma sätt utmärkta öfverskrifter, hvilket dock ej är förhållandet. Förkortningarne i handskriften äro, med undantag af det med förkortningstecken betecknade ordet *et*, här, likasom i de Danska texterna, utmärkta med cursif stil. Capitlens nummer efter K. Rosenvinges och Hvitfelds editioner, äfvensom motsvarande capitel i Skånelagens Danska text efter Gemen, äro med finare stil antecknade

ofvanför hvart capitels rubrik. Sidd. 207-238 innehålla Arfboken, efter cod. 9, i två alldeles från hvarandra skilda afdelningar, hvilka endast hafva gemensamt titelblad, der detta kallas *Skånske Arvebog og Orbodemål*. Senare stycket har öfverskriften (*Orbodemål*) med stora bokstäfver, och börjas, likasom i de äldre editionerna och i några yngre handskrifter, med capitlet om urbota mål; en indelning, som deremot är alldeles främmande för den här följda handskriften. Sid. 239 läses titlen: *Knud den 6.' og Valdemar den 2.' Forordninger, forsåvidt de haves eller ere bekjendte, vedkommende skånske Lov*, hvarefter följa K. Knuts förordning om dråp m. m. (V. 1) efter den i Geheime-Arkivet i Köpenhamn förvarade afskrift af cod. 27⁷); med öfverskrift: *Valdemar den 2.' Forordning om Drab*, I. Add. B. 5, efter cod. 4; samt *Valdemar den 2.' Forordning om Jærnbyrdens Afskaffelse*, efter cod. 9. Sid. 249 innehåller titlen: *Enkelte Stykker af Skånske Lov (I, 1-7) og Kirkelov, m. m. efter flere Håndskrifter*; hvarefter följa: 1. de nämnda 7 första capitlen af Skånelagen, efter cod. 1; 2. de 8 första capitlen i cod. 4 (af hvilka det 8:de gör ett språng till cap. 9 i den af mig utgifna texten; se not. 5 sid. 9); 3. de 7 första capitlen efter cod. 7; 4. samma capitel efter cod. 9; 5. kyrkrätten efter cod. 8; således finnes här kyrkrätten för tredje gången i denna bok, och fjerde gången då den förut omtalade i sammanhang med Selandslagen tryckta text räknas; 6. kyrkrättens epilog efter cod. 6, samt 7. det 3:e af de mot I. Add. B. 5-7 svarande capitel i cod. 7⁸). Sidd. 269-285 innehålla, under titel: *Registre til Andreæ Sunonis Lex Scaniæ provincialis og Skånske Lov*, här å nyo tryckta rubrikerna till capitlen i Andreas Sunessons verk, äfvensom rubriker till capitlen i Skånelagen efter cod. 7. — I allmänhet förtjenar den noggrannhet, hvarmed texterna här blifvit aftryckta (hvarvid dock, hvad Andreas Sunessons arbete beträffar, brist på säker kännedom af förkortningstecknens betydelse ofta röjer sig), allt beröm. Interpunktionen har utgifvaren dock ändrat, med undantag, besynnerligt nog, af Andreas Sunessons arbete, der den i handskriften förekommande interpunktion blifvit troget bibehållen⁹). Då utgifvarens egentliga ändamål med sina lageditioner tydligen varit att aftrycka de i hans tanke bästa af de till hvar lag hörande handskrifter, hvilka han, såsom Universitets-Bibliothekarie, har i sin vård, så hade det varit att önska att han hade inskränkt sig till en enkel aftryckning af de särskilda texterna (såsom han gjort med Arfboken och de flesta efteråt tillagda styckena, likasom vid det förut under Nr: 12 omtalade aftryck af kyrkrätten), och afhållit sig från en kritisk bearbetning, hvilken, af lätt

7) Se sid. L ofvanför.

8) Se sid. XXIII ofvanför.

9) Detta är så mycket märkligare, som utgifvaren på ett annat ställe (*Eriks Sællandske Lov*, föret. sid. 8) förklarar "det at anbringe Skilletegn" vara något "hvor-

ved alene en Udgiver kan vise, at han har forstået eller i det mindste overalt bestræbt sig for nøje at forstå det, der udgives". Denna åsigt är väl alldeles oriktig, men kan dock tjena till att förklara och rättfärdiga utgifvarens förhållande i denna del.

insedda skäl, ej kunde blifva till verklig nytta; hvarför jag ock anser mig ej behöfva nu ingå i en redogörelse för denna del af arbetet, hvilken skulle blifva alltför vidlöftig, utan motsvarande gagn.

III. Om närvarande edition af Skånelagen.

Ehuru det redan genom den år 1823 i 6:te häftet af tidskriften *Svea* sidd. 156 o. följ. tryckta, af min forne medarbetare H. S. Collin och mig afgifna berättelse om *förberedelserna till Corpus juris antiqui Sveogotorum*¹⁾ eller en samling af Sveriges äldre lagar varit allmänt känt, att afsigten varit att i samlingen äfven uptaga Skånelagen, utan att, så vidt mig är bekant, detta blifvit i något offentligt yttrande klandradt, synes det dock, enär en eller annan torde finnas, som anser en Dansk lags uptagande i denna samling vara alldeles oförsvarligt, ej vara öfverflödigt att i korthet framställa min åsigt af detta ämne. En motsatt åsigt grundar sig på det förhållande, att Skåne, Halland och Bleking tillhörde Danmark på den tid, då de i detta band tryckta lagar författades. Jag torde ej behöfva försäkra att detta förhållande har varit mig bekant allt sedan min barndom. Men jag vet ock att Bleking är ursprungligen Svenskt; och att samma förhållande är med en del af Skåne, har jag på ett annat ställe visat vara sannolikt²⁾. Allmänt bekant är ock att de nämnda landskapen under en del af 14:de århundradet hört till Sverige. Likasom dessa landskap af naturen äro sammanbundna med Sverige, så äro ock deras gamla lagar lika nära beslägtade med de Svenska, som flera af de Svenska landskapslagarne sins emellan, och vida närmare än Gotlandslagen, mot hvars uptagande i denna samling också kunde anmärkas att Gotland *de facto* fastän ej *de jure* lydde under Danmark största delen af den tid Gotlandslagen gällde. Samma förhållande är med språket i de Skånska lagarnes äldsta texter, hvilket, ehuru en större förvirring i de grammatikaliska formerna redan visar sig i de äldsta i behåll varande handskrifterna, än i de Svenska lagarne, dock uppenbarligen ej kan anses annorlunda än som en dialekt af samma språk; hvilket ock påtagligen visar sig deri, att jag i glossarium till detta band med lika lätthet kunnat hänvisa till de Svenska glossarierna i de förra banden, som jag förut kunnat hänvisa från ett af dessa, t. ex. Gotlandslagens, till de föregående. Men språket är i denna fråga icke afgörande. Flera Europeiska länders äldsta lagar äro författade på Latin, och höra likväl till samlingen af deras lagar. Visby stadslag och sjörätt äro författade på Tyska, och någon tvekan har dock ej kunnat uppstå derom, huruvida de borde uppta-

1) I tryckta titlen står *Sveogothorum*, likasom i texten på flera ställen *Gothländsk*, *Björköa Rätten*, *membr. en* (för *et*) *chart. &c.*, till hvilka fel författarne, som bodde i Stockholm och nödgades låta en i Upsala

boende person besörja korrekturläsningen, voro oskyldige.

2) Om Sveriges äldsta indelning i landskap m. m. sid. 24.

gas i denna samling. Afgörande är deremot det, att de Skånska lagarnes område (med undantag af Bornholm) nu tillhör Sverige, och utgör en ganska betydlig del af detta rike. Har jag nu orätt i den åsigt, att dessa landskaps gamla lagar också böra räknas till det nuvarande Sveriges gamla lagar, så måste jag bekänna att jag i denna del, efter 36 års betänketid, är obotlig. Också har det, efter snart 200 års förlopp, så vidt jag vet, ännu aldrig blifvit klandradt att Svensken Hadorph, jämte några till hans tid ännu otryckta Svenska lagar, också utgaf Skånelagen; och likaså hafva i *Svenskt diplomatarium* äfven dokumenter från Skåne och de öfriga eröfrade landskapen opåtaladt blifvit uptagna. Å andra sidan kan det icke heller ogillas att de Skånska lagarne, såsom äfven hörande till det forna Danmarks gamla lagar, också uptagas i samlingar af dessa. Vetenskapen kan derpå ej annat än vinna, förutsatt att arbetet görs med besked, och af en person som är detsamma vuxen.

Då i en mängd handskrifter, utom den egentligen så kallade Skånelagen, förekomma många andra lagar, om hvilka det kunde synas mer eller mindre tvifvelaktigt huruvida de borde i sammanhang med Skånelagen utgifvas, så har första frågan, som vid detta arbete måst afgöras, varit den, hvilken grundsats i detta afseende borde följas. Att Andreas Sunessons arbete, ehuru icke varande någon egentlig lag, borde meddelas, kunde ej vara tvifvel underkastadt. Icke heller har någon tvekan kunnat uppstå angående Skånska kyrkrätten, oaktadt dess stora likhet med den Seländska, eller angående Skånska stadsrätten, hvilken, såsom jag förut anmärkt³⁾, visserligen aldrig gällt såsom lag utom Skånelagens område. Men i afseende på särskilda förordningar och smärre lagstycken, som i handskrifter förekomma i sammanhang med de Skånska lagarne, har jag antagit den grundsats, att hvad som uppenbarligen eller sannolikt endast gällt inom Skånelagens område, borde här uptagas, men hvad som varit stadgadt för Skåne gemensamt med det öfriga Danmark, ej kunde få plats i denna samling. På dessa grunder hafva de stycken här blifvit uptagna, som läsas i 5:te afdelningen af detta verk; det sista stycket har dock endast af den anledning här fått en plats, att det till en del är hämtadt ur Skånska stadsrätten. Deremot hafva Vordingborgska och Nyborgska förordningarne af 1282 ej bort här intagas, enär de ej särskildt tillhört Skåne, ehuru ett litet, förmodligen af en afskrifvare gjordt, på Skåne syftande tillägg i dessa förordningar finnes i de handskrifter, der dessa förordningar äro afskrifna i sammanhang med Skånelagen⁴⁾. Icke heller har Arfboken här fått plats, af de skäl som förut sidd. CXXXI-CXLVIII blifvit utförligt framställda. De många privilegier för åtskilliga Skånska städer, hvaraf afskrifter finnas i en del yngre handskrifter af Skånelagen, har jag, oaktadt det sammanhang, hvori de stå med stadsrätten, ej kunnat här uptaga. Om en samling af de Svenska städernas gamla privilegier någon gång skulle komma att utgifvas, böra naturligtvis äfven dessa der uptagas; för det närvarande har jag härvid ej

3) Se sid. CXXV ofvanför.

4) Se not. 7 sid. XXIV ofvanför.

kunnat göra mera, än upgifva hvar sådana afskrifter förekomma i de handskrifter som jag har haft under arbete.

Jag skall nu redogöra för de särskilda afdelningarne af detta verk.

I. Skånelagen är tryckt efter cod. 1. Som capitlen i handskriften ej äro nummererade, har jag tillsatt deras nummer med Arabiska siffror. Närmast under texten finnas hänvisningar till motsvarande capitel i andra afdelningen, eller Andreas Sunnessons verk, äfvensom vid capp. 84-89 till K. Knuts förordning (V. 1), hvarifrån dessa capitel äro hämtade; och derifrån är på lika sätt hänvist till Skånelagens Danska text. Både i Skånelagen och i Andreas Sunnessons verk hade jag ämnat dela de längre capitlen i §§, i synnerhet för att kunna göra hänvisningarne emellan dessa båda texter tydligare och beständare; men jag fann snart att, i anseende till det olika framställningssättet i dessa texter, hänvisningarne dem emellan skulle genom capitlens indelning i §§ mera försvåras än lättas. I denna, likasom i de följande afdelningarne, hafva alla de handskrifter blifvit från början till slut collationerade, som innehålla samma text, hvarvid alla anmärkningsvärda skiljaktigheter blifvit antecknade. De rubriker, hvarmed, i en del handskrifter, capitlen blifvit försedda, och hvilka, efter skrifvarnes godtycke författade, äro i olika handskrifter ganska olika, har jag ej ansett nödigt att anföra⁵). Likasom i de förra banden af denna samling, der en större mängd af handskrifter varit att jämföra, har här den skilnad måst iakttagas, att endast ur de äldre och märkligare handskrifter, hvilka i noterna blifvit betecknade med bokstäfver, alla olikheter (med undantag af obetydliga orthographiska skiljaktigheter och uppenbara skriffer) blifvit anmärkta, hvaremot ur de öfriga, endast med den nummer, hvarunder de äro uptagna i förteckningen, betecknade yngre, och i allmänhet mer eller mindre från den gamla texten afvikande handskrifter, endast sådana olikheter kunnat anföras, som synts vara af någon vigt⁶). Dock har vid denna classification afseende blifvit gjordt ej endast på handskrifternas ålder och godhet, utan äfven på andra omständigheter. Så hafva t. ex. codd. 13¹, 16, 17 ej blifvit i Skånelagen med bokstäfver utmärkta, emedan den förstnämnda nära öfverensstämmer med cod. 13 (L) och de två öfriga med cod. 9 (G), så att dessa tre handskrifter merendels äro innefattade under *ſc.* vid den handskrift (L eller G), med hvilken de närmast öfverensstämma; deremot hafva codd. 25 och 26 blifvit betecknade med bokstäfver (O och P), emedan texterna i dessa mera utmärka sig genom egna läsarter. Codd. 27 och 51 (Q och S) har jag, af de skäl som ofvanför, vid beskrifningen af dessa handskrifter⁷), blifvit anförda, äfven ansett böra särskildt utmärkas, utan att dock ur dessa

5) Jfr. not. 2 sid. 3, och sid. XVIII ofvanför, der några rubriker äro såsom prof anförda ur cod. 4.

6) Jfr. Upl. föret. sidd. LXXIII, LXXIV, der jag utförligare redogjort för de grundsatser, som äfven här blifvit följda. Äfven må

här, för Danska läsares räkning, som ej känna de föregående banden af detta verk, hänvisas till de i företalet till VGL. sidd. LXV-LXVII framställda allmänna grundsatser.

7) Se sidd. XLIX, LXVII.

handskrifter alla, äfven obetydligare afvikelser blifvit anmärkta, i hvilket fall de hade måst nästan alldeles afskrifvas. Meningen med det *3^c*, som i noterna följer efter den senare af dessa handskrifter (S), är icke att den stora mängd af yngre handskrifter, för hvilka denna kan anses som representant, ord från ord öfverensstämma i de anförda afvikelserna, utan endast att flera eller färre af dessa hufvudsakligen äro af lika innehåll. Gemens under N:r 41 uptagna tryckta edition har jag äfven utmärkt med bokstaf (R), och derutur hafva, likasom ur de äldre handskrifterna, äfven obetydligare afvikelser, med undantag af uppenbara tryckfel, blifvit anförda, därför att det hufvudsakligen varit genom denna edition, sedan den utkom, som Skånelagen varit i Danmark känd. Då jag funnit de der förekommande läsarter i någon äldre handskrift, merendels cod. 23 och 24, har jag anført en sådan auctoritet, för att sålunda visa med hvilka handskrifter den af Gemen följda varit närmast beslätad. Hvad jag nu anført gäller i hufvudsaken äfven om de öfriga delarne af detta verk, der en större mängd handskrifter varit att jämföra; men det är klart att då de olika texterna till en del finnas i olika handskrifter, så har handskrifternas classification ej kunnat blifva den samma i de olika afdelningarne, hvarför ock de bokstäfver, hvarmed handskrifter blifvit betecknade, i de särskilda afdelningarne måste hafva olika betydelse, såsom den näst efter detta företal följande *explicatio litterarum* &c. utvisar. Der en större mängd handskrifter börja nytt capitel, utan att nytt capitel börjas i texten, eller ock sammanbinda två i texten skilda capitel, har sådant blifvit anmärkt; men att anmärka hvart ställe der sådant förhållande eger rum endast i en eller annan handskrift, skulle hafva blifvit alltför vidlöftigt och till ingen ting tjenande. Den i slutet af detta verk sidd. 643 o. följ. bifogade tabell lemnar en öfversigt af förhållandet med capitelindelningen i de förnämsta handskrifterna. De ställen, der ny bok börjas i de handskrifter, der Skånelagen är indelad i böcker, tillkännagifvas i noterna. De capitel, som på åtskilliga ställen tilläggas i flera eller färre handskrifter, anmärkas i noterna vid de capitel der dessa tillägg förekomma, men äro tryckta först efter Skånelagens slut sidd. 215 o. följ. under titlen *Additamenta*. Jag har ansett det vara ändamålsenligast att ordna dessa tillägg efter de handskrifters ålder, der de först förekomma och efter hvilka de äro tryckta, så att det tillägg, som finnes i cod. 2, meddelas i Add. A; de 7 i cod. 4 tillagda capitel läsas i Add. B, o. s. v.; de efter samma handskrift aftryckta tillägg äro åter meddelade och med siffror utmärkta i den ordning, hvori de förekomma i handskriften, såsom Add. B. 1, 2 &c. Vid alla dessa tillägg äro de handskrifter uppräknade, der hvartdera förekommer.

II. Andreas Sunessons Latinska bearbetning af Skånelagen är tryckt efter cod. 3. Äfven här har jag tillsatt capitlens nummer med Arabiska siffror, emedan capitlen i handskriften ej äro nummererade¹⁾. Jag har här

1) Anledningen dertill, att capitlens antal här stiger till 150, då K. Rosenvinge endast räknar 145 (se sid. CLVIII ofvanför), är

den, att jag på några ställen ansett nytt capitel i handskriften börjas, der Rosenvinge varit af annan tanke. Der capitlen

funnit mig nödsakad att afvika från min i allmänhet följda grundsats, att lemna handskrifternas interpunktion oförändrad, och jag har därför med comma, semicolon och punkt afdelat satserna så, som jag funnit sammanhanget och tydligheten fordra det; till följd hvaraf jag ock satt stor bokstaf (versal) i början af hvar period. Anledningen härtill är den, att författarens perioder ofta äro så långa och invecklade, att det äfven för den som är fullkomligt hemmastadd i ämnet och har studerat författarens framställningssätt, är ganska svårt att få reda på hans mening, då denna blifvit ytterligare fördunklad af en skrifvare, som äfven genom sin interpunktion visat huru litet han förstätt af sammanhanget. Då i handskriften præpositioner, likasom ordet *si*, ofta sammanbindas med det nästföljande ordet, eller sammansatta ord skrivas åtskildt²⁾, hvilket äfven i sin mån försvårar läsningen och stundom är förvillande, såsom då *indubium*, *inequales*, *inuita* skrives i stället för *in dubium*, *in equales*, *in vita*³⁾, så har detta blifvit tryckt så som tydligheten fordrade. För öfrigt har handskriftens orthographi blifvit noggrannt bibehållen; men der orden blifvit genom skrifvarens okunnighet alldeles vanställda, eller andra uppenbara fel förekommit, hafva rättelser blifvit hämtade ur de jämförda handskrifterna, hvarvid i synnerhet cod. 18 varit till mycken nytta; ur Hvitfelds edition hafva inga rättelser kunnat uptagas, då man ej kan lita på att de hos honom förekommande egna läsarter funnits i någon handskrift⁴⁾. De i handskrifterna förekommande förkortningar har jag här, likasom i allmänhet vid aftryckandet af Latinska texter, ej ansett nödigt att med särskild stil utmärka, enär de i Latinsk skrift brukliga förkortningsteckens betydelse är med full vissnet känd, och orthographien icke heller är osäker⁵⁾; endast på några ställen, der särskild anledning dertill förekommit, hafva förkortningar blifvit på nämnda sätt tillkännagifna⁶⁾. På några svåra eller förut misförstådda ställen har jag ansett nödigt att i noter söka utreda textens mening. Att i allmänhet anmärka de fel, som finnas i de äldre editionerna, har naturligtvis ej kunnat komma i fråga; men då bestämdt oriktiga upgifter förekomma hos Rosenvinge eller Thorsen, har jag ej kunnat undgå att, till undanrödjande af misförstånd, upgifva verkliga förhållandet. I afseende på de i noterna anförda varianter, kan väl med skäl anmärkas, att många af dessa äro antingen likgiltiga eller sådana, som uppenbarligen härröra från skrifvares okunnighet i språket och ej gifva någon förnuftig mening, hvarför sådana skiljaktigheter ej hade bort anföras; men då de här jämförda handskrifternas antal är så ringa, och en betydlig del af de der förekommande skiljaktigheter äro af nu nämnda beskaffenhet, har jag häldre velat göra något för mycket än för litet, för att ej blottställa mig för beskyllningen att i nämnda afseende hafva alltför godtyckligt

ej äro nummererade, kan det ofta vara tvifvelaktigt huru skrifvarens mening varit.

2) Se sid. XIV ofvanför.

3) Jfr. not. 15 sid. 304.

4) Ett undantag förekommer not. 12 sid. 339,

der det outhärliga och tydligen uteglömda verbum saknas i alla handskrifter.

5) Jfr. VGL. föret. sid. LXVI.

6) Se not. 25 sid. 284; not. 24 s. 295; nott. 20, 29 s. 309.

förfarit. Dessutom må anmärkas att äfven uppenbara fel stundom kunna tjena till någon uplysning; t. ex. den uppenbart oriktiga läsarten *repte*, not. 34 sid. 322, är ett vitne för den riktiga *reperte*, fastän förkortningstecknet för *er* blifvit uteglömdt, och förklarar tillika huru den äfven (ehuru mindre uppenbart) oriktiga läsarten *recte* upkommit; och samma förhållande är med *reptus* för *reperitus*, och det af detta fel ytterligare upkomna *receptus*, not. 6 sid. 344.

III. Skånska kyrkrätten är tryckt i 3 afdelningar: A) på Danska, efter cod. 1, med undantag af epilogen, i hvilken cod. 7 är följd, af den orsak att i cod. 1 af mistag⁷⁾ blifvit införd den till Seländska kyrkrätten hörande epilogen; texten är af mig indelad i capitel, emedan ingen sådan indelning finnes i förstnämnde codex. De två öfriga afdelningarne innehålla den Latinska öfversättningen, B) efter cod. 19, med uteslutande af de 3 i slutet tillagda capitlen af Ärkebiskopen Andreas Sunessons *statuta synodalia*, och C) efter cod. 47. Då jag ansett dessa båda Latinska texter förtjena meddelas, men de äro så afvikande från hvarandra, att skiljaktigheter svårligen hade kunnat i noter anföras, hafva de måst tryckas hvar för sig. Hänvisningar hafva vid alla 3 afdelningarne blifvit meddelade, för att lätta jämförelsen.

IV. Skånska stadsrätten är tryckt efter cod. 7. Det der genom uppenbart mistag uteglömda cap. 36 är med särskild stil tryckt efter cod. 9. Några i nyare handskrifter förekommande tillägg äro här efteråt tryckta sidd. 430-434, under titlen *Additamenta*. De äro ordnade efter samma grunder som de efter sjelfva Skånelagens slut tryckta tillägg.

V. Åtskilliga stadgar för Skåne. Om de i denna afdelning meddelade stycken märkes:

1. Konung Knuts förordning om dråp m. m. är tryckt efter cod. 27. Under texten meddelas hänvisning till de på denna förordning grundade capitel i Skånelagen och Andreas Sunessons arbete. En Dansk öfversättning af denna förordning i cod. 50 har jag ej ansett förtjena tryckas⁸⁾.

2. Konung Valdemar II:s förordning om järnbördens afskaffande är tryckt på Danska efter cod. 9; den Latinska texten är tryckt efter cod. 19, derför att den i den något äldre cod. 18 är defekt.

3. Konung Eriks förordning för Skåne af år 1284 är tryckt efter cod. 7.

4. Konung Eriks bref till inbyggarna i Bara härad är tryckt på Latin efter cod. 9. Alla handskrifterna af den Latinska texten har jag betecknat med bokstäfver. Den Danska öfversättning af detta bref, som finnes i fem handskrifter, har jag på några ställen funnit anledning att anföras.

5. Konung Eriks och Drottning Margaretas fiskeristadga är tryckt A) på Danska efter cod. 14. Alla egentligen hit hörande handskrifter har jag

7) Jfr. not. 4 sid. CXVI ofvanför.

8) Jfr. sid. LXV ofvanför.

beteknat med bokstäfver. Ur de handskrifter, der denna stadga förekommer tillökt med nyare tillsatser (cod. 63 &c.), har jag anfört åtskilligt, som jag funnit tjena till uplysning. B) Den Tyska texten är tryckt efter cod. 21, den enda der jag funnit densamma.

6. Artiklarne, som skulle kungöras på höstmarknaden i Malmö, äro tryckta efter cod. 6. Alla de handskrifter, der denna stadga förekommer, äro betecknade med bokstäfver. De i två handskrifter (codd. 119 och 123) tillagda capitel äro i noterna aftryckta på de ställen, der dessa tillägg förekomma.

7. Schanerlog är tryckt efter cod. 15. Äfven här äro alla handskrifterna betecknade med bokstäfver.

8. Stycket om stämning till Konungs ting i Skåne är äfven tryckt efter cod. 15. Af de många handskrifter, der detta stycke förekommer, äro 8 betecknade med bokstäfver. Ur de öfriga har jag endast på några ställen funnit skäl att anföra varianter.

9. Stycket Ræt i skanæ, hvilket endast finnes i två handskrifter, är tryckt efter cod. 36.

I Glossarium till de Danska texterna har jag, i anseende till språkets nära likhet med det, som finnes i de förut utgifna Svenska lagarne, kunnat med lika lätthet hänvisa till glossarierna i de 7 första banden, som jag i dessa kunnat hänvisa från det ena till det andra; och jag har därför äfven här med stjernor i slutet af orden hänvisat till det glossarium, der hvart ord senast varit uptaget⁹⁾. En del nyare, endast i yngre handskrifter förekommande ord hafva blifvit satta i parentes, t. ex. *aal vrefte*, *aarsage* &c. I anseende till den olika orthographien i de här aftryckta texter, och den vacklande orthographi som förekommer i hvar handskrift för sig, har det ej varit möjligt att i glossarium iakttaga den likformighet i afseende på orthographien som jag hade önskat; dock har i de ur cod. 1 anförda ord *æ* öfverallt blifvit brukadt i slutet af verbernas infinitivus, t. ex. *af hoggæ*, *af hændæ*, *af læ*, fastän i handskriften sådana ord stundom slutas på *a*; likaså har *þ* blifvit brukadt, äfven då i handskriften i dess ställe förekommer *th*. De ord, som endast finnas i de yngre handskrifterna, der *th* alltid brukas i stället för *þ*, hafva, i afseende på den alphabetiska ordningen, fått den plats de skulle hafva haft om de hade varit skrifna med *þ*, t. ex. *frithköp*, *kethen* &c., och det samma gäller om de ord, som börjas med *th*, t. ex. *theliker*, *thingbenk* &c. — Det torde knappt behöfva anmärkas att, då i det Danska glossarium III citeras utan tillägg af B eller C, alltid första afdelningen (A) eller Danska texten menas; och samma förhållande är då V. 5 anføres. Att i de många i glossarium förekommande citationerna af dessa stycken öfverallt insätta A, har jag ansett vara alldeles öfverflödigt. Angående några här förekommande djurnamn (*brudsill*, *görlæ*,

9) Jfr. SML. föret. sid. LI.

kval, skalbathe) har Herr Professorn och Kommendören S. Nilsson benäget meddelat mig uplysningar, för hvilka jag begagnar detta tillfälle att offentligen förklara min tacksamhet. — Att jag vid de här tryckta texter icke, såsom i 7:de och 8:de banden, bifogat ny Svensk öfversättning, har sin tydliga grund deri, att de Skånska lagarne, då det här meddelade glossarium begagnas, icke äro svårare att förstå än de i de 6 första banden af detta verk tryckta Svenska lagarne. Visserligen finnes i åtskilliga ämnen en dunkelhet, som ej kunnat fullkomligen afhjelpas genom ett glossarium, men ännu mindre hade detta kunnat ske genom en öfversättning. Dessutom bör man betänka att ett dugligt glossarium måste i väsendtlig mån lätta studium af de gamla texterna, men att meningen dermed omöjligen kan vara att göra all vidare vetenskaplig behandling af desamma till uplysande af dunklare ställen öfverflödig.

I afseende på Glossarium till de Latinska texterna vill jag blott anmärka att sådana ord, som endast genom någon orthographisk egenhet skilja sig från det vanliga bruket, men äro lätt igenkännliga, t. ex. *habundantia, nichil*, här ej äro uptagna; deremot om sådana ord för en vid medeltidens skrifsätt mindre van läsare syntes kunna föranleda otydlighet eller missförstånd, t. ex. *fraux, honus, hora, ordeum*, har jag ansett dem böra uptagas.

I den första af de efteråt bifogade tabellerna, sidd. 643 o. följ., har jag meddelat en öfversigt af Skånelagens indelning i capitel (och till en del i böcker) i de förnämsta handskrifterna. Som här äfven är uptagen Gemens edition (under bokstafven R), så är det lätt att med tillhjälp af denna tabell i den af mig utgifna texten igenfinna de i äldre arbeten efter nämnda edition citerade ställen af Skånelagen¹⁰). Hvad Hadorphs edition beträffar, finnes der, såsom jag förut anmärkt, ingen egen nummerering; den af Hadorph i inre brädden anteknade nummereringen i cod. 15 igenfinnes i tabellen under bokstafven N. Codd. N och P äro, med undantag af en särskildt anmärkt skiljaktighet¹¹), i afseende på capitelindelningen alldeles öfverensstämmande, hvarför de kunnat, till besparing af rum, sammanslås i en kolumn. Med tillhjälp

10) Här må erinras om den tabell, som i första bandet af denna samling sidd. 583 o. följ. visar hvar alla ställen i Stjernhjelm's edition af VGL. äro att finna i den nya editionen. Denna tydliga hjälprede kunde ej hindra en Dansk författare, C. F. Norman, att i diss. *de jure representationis*, Köpenhamn 1828, sid. 47, framkomma med den upgift om ett af honom anfördt ställe i Stjernhjelm's edition af nämnda lag, ArfB. 1: 2, 3, att "*hoc legis membrum tam singulare in codice, quem Colkin et Schlyter secuti sunt, deest*", af hvilket yttrande man skulle kunna sluta att den af Stjern-

hjelm följda handskrift, och kanske till och med hans edition, varit för VGL:s nya utgifvare obekant. Man hade kunnat med skäl fordra att författaren gjort sig så väl bekant med den nya editionen, att han ej hade kunnat göra sig skyldig till ett så groft misstag, äfven om den nämnda tabellen ej hade funnits; men oförsvarligt är det att tabellens tillvaro varit för honom alldeles fördold, enär man ej kan antaga att han ej förstätt att begagna den. Jfr. Larsens recension af nämnda afhandling i *Maanedsskrift for Litteratur*, III. sidd. 315, 316.

11) Se not. 6 sid. 646.

af den andra tabellen, sid. 640, igenfinnas i denna edition de efter Hvitfelds edition citerade ställen af Andreas Sunnessons arbete. Hvad den af K. Rosenvinge antagna och af Thorsen följda indelning af capitel i nämnda arbete beträffar, har jag ansett denna indelning så mycket mindre fordra en särskild hänvisning, som den ända till cap. 115 öfverensstämmer med den af mig antagna, och bemälte utgifvare vid hvart capitel anteknat motsvarande capitel i Hvitfelds edition.

Jag måste begagna tillfället att här meddela åtskilliga till fjerde, sjunde och åttonde banden af denna samling hörande uplysningar, hvilka ej lämpligen kunna få plats bland de i slutet bifogade *Addenda et emendanda*.

I företalet till fjerde bandet sidd. XXI, XXII är under N:r 13 uptagen en dåvarande Kongl. Bibliotheket i Paris tillhörig pergamentscodex af K. Magnus Erikssons Landslag med Kyrkbalk af Södermannalagen, om hvilken handskrift jag hade erhållit underrättelse af numera Professorn i Lund Herr C. J. Törnberg, som äfven hade benäget meddelat mig en afskrift af nämnda Kyrkbalk, äfvensom af det ovanliga tillägg som läses i samma handskrift och är aftryckt i Add. 12. Då jag under mitt vistande i Paris år 1850 anhöll att få se alla i det på den tiden så kallade Nationalbibliotheket derstädes förvarade handskrifter af Svenska lagar, blef mig visad en handskrift af Stads-lagen, med försäkran att det var den enda handskrift af någon Svensk lag som der fanns; och med denna försäkran måste jag låta mig nöja, enär jag ej kunde få se någon katalog öfver handskrifterna. Då nu äfven denna handskrift innehöll SML:s Kyrkbalk tillika med det ovanliga tillägget, kunde jag, som ej hade med mig någon antekning angående den förutnämnda handskriften, och icke heller med säkerhet erinrade mig att den innehöll Magnus Erikssons Landslag, icke tvifla derpå, att den handskrift jag nu såg för mig var den samma, om hvilken jag förut hade erhållit kunskap. Som jag likväl tyckte mig i tillägget finna någon olikhet med det 12 år förut vid SML. tryckta, så vidt jag kunde erinra mig detta, gjorde jag en noggrann afskrift af tillägget, hvilket efter denna handskrift är tryckt i *Addenda* vid Gotl. sidd. 380, 381; äfvensom jag angående handskriftens beskaffenhet gjorde de antekningar, som jag på samma ställe meddelat; men vid Kyrkbalken hade jag ej anledning att fästa vidare upmärksamhet. Först efter återkomsten till Lund gjorde jag den oväntade upptäckt, att den handskrift jag i Paris hade sett (sign. N:r 7830), var en helt annan codex än den, hvarom jag förut hade erhållit kunskap (N:r 10503); hvaraf således följde att Kyrkbalken i N:r 7830 ej hade blifvit jämförd med den af mig utgifna texten. Då jag år 1855 åter kom till Paris, blef mitt första göromål att besöka det då och ännu så kallade Kejsrerliga Bibliotheket, der inrättningen i manuscriptafdelningen fanns helt annorlunda och, som det tycktes, vida ordentligare än fem år förut. Katalogen öfver hand-

skrifterna, sådan den då fanns, hade sin plats i läsesalen, och det medgafs mig, på begäran, att genomgå densamma. Af katalogen, som bestod af 14 band i folio, genomsåg jag alla de delar, der rimligen kunde finnas något rörande Sveriges lagar. Här fanns i 2:a bandet, som innehöll *Jurisprudence civile et criminelle*, den förutnämnda N:r 7830, och i det 13:de, innefattande *Histoire. Allemagne &c.*, N:r 10503. Flera än dessa två voro ej uptagna i katalogerna, sådana de då befunnos; och längre kunde jag därför ej komma. Hvad nu först beträffar N:r 10503, får jag till den i företalet till SML. tryckta beskrifningen göra detta tillägg: SML:s KyrkB. börjas, med förtekning på flockarne, på andra sidan af fol. 89, och slutas fol. 98, der tillägget börjas, men de 5 sista raderna (eller de 3 sista i min edition, sid. 195), från och med orden *pæninga agha &c.*, följa fol. 99. KyrkB. är delad i 31 flockar med omväxlande blå eller röda begynnelsebokstäfver. Både KyrkB. och tillägget blefvo af mig collationerade, hvarvid några få obetydliga fel upträdde, af hvilka endast må anmärkas, att i KyrkB. 1 ordet *a* (not. 21) i denna handskrift (här kallad N) är egenhändigt tillagdt öfver raden; i fl. 14 är ordet *wært* (not. 20) tillagdt i brädden; i tillägget sid. 195 bör i stället för *kirchio wærianda* (rad. 8) läsas *kirkiowæriandom*; ordet *ey* (rad. 14) är egenhändigt tillagdt i brädden, och efter *gamble* (rad. 18) är *lak* (misskrifvet för *lagh*) tillagdt men öfverstruket med ett rött streck. I företalet till nästa band kommer denna handskrift att ytterligare omtalas. — Beträffande den andra handskriften N:r 7830 får jag, såsom tillägg till den i *Addenda* vid GotL. meddelade beskrifningen, anmärka: boken har 85 pergamentsblad, och i slutet många rena pappersblad. Stadslagen slutas fol. 76, och på samma blad börjas SML:s KyrkB., som saknar rubrik, med förtekning på flockarne; fol. 84 slutas KyrkB., och tillägget börjas på samma blad, men fortsättningen från och med ordet (*kir*)*kiouærianda* följer fol. 85. KyrkB. är delad i 32 (enligt en af senare hand i brädden med Romerska siffror gjord oriktig nummerering 31) flockar, hvilka börjas på ny rad med omväxlande blå eller röda begynnelsebokstäfver, men sakna rubriker. Texten öfverensstämmer oftast med cod. O (Stockh. B 44), och innehåller inga andra anmärkningsvärda olikheter med den tryckta texten, än de som ur nyssnämnda och andra handskrifter blifvit i noterna anförda, om man undantager att här i fl. 11 för *eynest* läses *at enast* (jfr. not. 69), och för *fölgiaæ* (efter not. 7) *föra*; i fl. 15 efter *giwin* (not. 10) tillägges *andro sak*; i fl. 18 för *flere* (efter not. 1) läses *mange*; i fl. 19 efter *bonde* tillägges *ølla lekman*; för *til andra manna* läses *not androm mannom*, för *skilu* (efter not. 52 och i slutet) *skilnadh*; samt i fl. 21 utelemnas *vp* (efter not. 23).

Vid företalet till sjunde bandet sid. XVIII tillägges att afskrifter af de två förordningarne angående Gotland af 1492 och 1537, båda gjorda, troligen på föranstaltande af K. Ancher, af samma hand som vid den förstnämnda i brädden anteknat att den är tagen af C 81 i Stockholms Antiquitetsarkif (nu med samma signatur i Kongl. Bibliotheket i Stockholm), finnas i samma con-volut, sign. N:r 561 i 4:o af Kallska samlingen i Kongl. Bibliotheket i Köpen-

hamn, som omtalas under Nr 135 i min förteckning på de till Skånelagen hörande handskrifter¹). Båda förordningarna äro afskrifna efter nämnda handskrift, och afskrifterna skilja sig endast genom de der förekommande fel från originalerna.

Vid företalen till åttonde bandet får jag meddela följande anmärkningar och tillägg:

Angående det sid. XII not. 54 omnämnda Gotländska sigillet kan jag nu upplysa att jag under ett kort vistande i Lübeck år 1855 väl ej kunde få se sjelfva det vid 1280 års bref hängda vaxsigillet, emedan brefvet förvarades i den så kallade *Trese (trésor, thesaurus)*, d. ä. geheimearkivet i Mariakyrkan, hvilket då, i anseende till vederbörandes frånvaro, ej var tillgängligt; men jag fick se ett gipsaftryck deraf, som innehöll omskriften: *GUTENSES SIGNO KRISTUS SIGNATR IN AGNO*. Aftrycket visade att emellan *A* och *R* i ordet *SIGNATR* ett litet stycke fattas i kanten af vaxsigillet, hvarigenom en del af bokstafven *T* gått förlorad, äfvensom troligen ett förkortningstecken för *V*; men att äfven *N* skulle hafva varit förkortadt (så att det skulle läsas *signatur*), dertill är ingen anledning, då meningen tydligen är att Christus betecknas med lammet. I det hela blir dock omskriften meningslös.

Det sid. XLI not. 30 omnämnda tal är tryckt i *Geschied- en regtskundige verhandelingen van A. C. Holtius*, Utrecht 1851, under titel: *Over Wisby en het Wisbysche Zeeregt*. Det af mig åsyftade stället i talet läses sid. 226, der författaren anmärker att Krantzius i sitt verk *Saxonia* några gånger citerar *Vandalia*; då nu en i *Saxonia* såsom ännu lefvande omtalad man, Ruprecht van de Palts, dog år 1504, måste skriften *Vandalia* vara författad före denna tid, och således förr än Gemens edition af Visby sjörätt hade utkommit. Men om det ock kan anses vara sålunda bevisadt, att nämnda verk är författadt före år 1505, är det dock ej bevisadt att författaren, som dog år 1517, då boken ännu ej var tryckt, ej under tiden hade gjort några ändringar eller tillägg i sin handskrift, och således ej kunnat, sedan Visby sjörätt blifvit tryckt, tillägga de få ord som derpå hafva afseende. I allt fall synes detta, såsom jag på anf. st. anmärkt, vara af föga vigt.

Af den sid. LXXII omnämnda edition 't Boeck der Zee-rechten, Harlingen 1646, skall ett exemplar finnas i stadsbibliotheket i Danzig, enligt upgift i den med namnet Goldschmidt undertecknade recension af min edition af Visby stadslag och sjörätt, som läses i *Kritische Zeitschrift für die gesammte Rechtswissenschaft*, tredje bandet, Heidelberg 1856. Nämnda upgift förekommer sid. 39, der det äfven säges att ett exemplar af samma bok tryckt i Amsterdam 1698, 4:o, men med årtalet 1697 på titelbladet till Visby sjörätt, finnes i samma bibliothek. Sannolikt är detta samma edition af Visby sjörätt som den af mig i företalet sid. LXXIII under Nr 18 omnämnda, fastän den allmänna

1) Se sidd. XCIX, C ofvanför.

titlen *Zee-rechten* &c. der har årtalet 1699; likasom samma 1697 års edition af Visby sjörätt finnes i ett Kongl. Bibliotheket i Dresden tillhörigt exemplar, der på det allmänna titelbladet läses *t'Amsterdam 1700*.

Angående den sid. LXXVI not. 6 omtalade Hansestädernas fogdar medgifna domsrätt, jfr. K. Anchers *jurid. Skrifter*, I. sidd. 804 o. följ., samt Konung Christoffers bref för Lübecks borgare af 1328, m. fl. i *Svenskt Diplommat*. IV. sidd. 84, 603, 608, 715, 716; V. s. 53, 119.

Af den sidd. LXXIX, LXXX omtalade edition af Visby sjörätt, tryckt i Lübeck hos Balhorn 1596, finnes, enligt Goldschmidts upgift (anf. st. sid. 41) i Danzigs stadsbibliothek en Högtyisk öfversättning i handskrift, hvilken bekräftar det nämnda årtalets riktighet. Texten skall öfverensstämma med de öfriga Lübeckska editionerna, "dock hafva många misförstånd insmugit sig". Då Goldschmidt säger att jag synes betvifla denna editions "exsistens", så har i denna upgift ett misförstånd insmugit sig. Jag har blott anmärkt att årtalet endast är känt af Richeys katalog, enär det blad som innehöll årtalet fattades i det enda exemplar, hvarom man har någon kunskap. Menas åter med "exsistens" att något exemplar nu finnes i behåll, så är denna fråga ej mera afgjord derigenom, att en (förmodligen år 1602 gjord) öfversättning efter denna edition i handskrift finnes i Danzig, än derigenom att utgifvarne af *Nye Danske Magazin* ännu år 1794 hade för sig ett exemplar af sjelfva den tryckta boken.

Sid. LXXXII är att, till de i det föregående (sidd. LXXIV o. följ.) uppräknade handskrifter och editioner af den från Holländska öfversättningen åter på Plattyska öfversatta texten af Visby sjörätt, tillägga två Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhöriga pappershandskrifter i 4:o af Thottska samlingen, den ena sign. N:r 2060, och den andra N:r 2059. Dessa två handskrifter, hvilka jag först uptäckt då jag för Skånelagens skull å nyo genomgått manuscriptkatalogerna i nämnda bibliothek, hade förut undgått min upmärksamhet af den anledning, att de i Thottska katalogen ej äro uptagna under titlen *Ad jus terrarum Danicarum*, utan under titlen *Slesvico-Holsatica*. Den förstnämnda handskriften N:r 2060 innehåller enligt titelbladet *Der Löblichen Stad Husum Gerichtsordnung Wickbild mit dessen limitirung und Begnädigung mit dem alten Seerecht von Wisbuy wie auch Policy-ordnung*. Visby sjörätt har särskildt titelblad: *Dat hogeste und oldeste Water-Recht, van Wisby*, men derefter ingen öfverskrift, utan börjar genast med *De erste Belevinge*. Hertig Adolfs stadfästelse på Högtyiska, äfven här utan datum, följer efteråt, dock slutet närmast texten. Boken är skriven i 17:de århundradet. De här förekommande afvikelser från den af mig utgifna texten (sidd. 297 o. följ.) öfverensstämma ej sällan med den der jämförda Husumska handskriften G och tryckta texten H, men ifrågavarande handskrift är i allmänhet mera felaktig än nämnda texter, hvilket, så väl som andra skiljaktigheter, visar att denna handskrift ej ligger till grund för editionen i *Corpus Statutorum Slesvicen-*

sium. Det må anmärkas att här i cap. 25 förbigås orden: *Lyllebas — me vor by is*, samt att både denna och den andra nu omtalade handskriften, likasom alla andra mig bekanta hit hörande texter, i cap. 60 hafva *dar* och icke *kyr* (jfr. not. 22 sid. 343). Den andra handskriften Nr 2059, hvilken ej är äldre än från 18:de århundradet, har i början Hertig Adolfs stadfästelse på Plattyska, med öfverskrift: *Begnadigung des Wichbildes Husum mit dem oldem see-recht van Wisbue*. Texten af Visby sjörätt, som har öfverskriften *Hier begynnet &c.*, är väl i uttrycken ofta afvikande från texterna af samma slag i G och H samt i den nyss omtalade Nr 2060; dock förekomma inga skiljaktigheter som förtjena att här anmärkas, med undantag af ordet *priemgeld* för *myngelt*, cap. 5. Här förbigås capp. 41, 43, 57 och 70 (såsom utgifvaren af *Corp. stat. Slesv.* anmärker att förhållandet är i några handskrifter), så att capitlens antal här endast är 68. Efteråt följer slutet af stadfästelsen, der det oriktiga årtalet *MDCXIV* är tillagdt.

Den sid. LXXXIX omtalade, i Hamburgs Arkifbibliothek förvarade handskriften från slutet af 16:de århundradet har jag år 1855 i Hamburg granskat. Här börjas sid. 736 *Den høyeste Watter-Rætth* och sid. 756 *Den Forordning och Schick &c.* Hvad jag på anf. st. ytrat om denna handskrift, har jag funnit öfverensstämma med förhållandet. Allt hvad i noterna till den Danska öfversättningen af Visby sjörätt är anfördt ur cod. H, sidd. 370 o. följ., igenfinnes äfven här, med undantag af några få obetydliga, ej anmärkningsvärda skiljaktigheter.

Sid. XCI tillägges till förteckningen på handskrifter af de Danska öfversättningarne sidd. LXXXII o. följ. en Kongl. Bibliotheket i Köpenhamn tillhörig papperscodex i fol., sign. Nr 8 i Uldalska samlingen²). Denna samling, och därför äfven ifrågavarande handskrift, har varit mig obekant till dess jag under arbetet med Skånelagen erhållit tillstånd att anställa undersökningar i sjelfva manuskriptrummen, dit annars främmande personer ej hafva tillträde. Handskriften har 26 blad, hvilka hafva hört till samme codex som Nr 86 och 87 i min förteckning öfver de till Skånelagen hörande handskrifter³), och der hafva varit foll. 266–291. Detta fragment liknar till stil, format och äfven band alldeles de två förut omtalade. I början läses här K. Eriks af Pommern gårdsrätt af 1403. Fol. 6 börjas Visby sjörätt med öfverskrift: *Her begyndis then høye Vatter Rett aff wesby*. Den har 72 capitel, motsvarande capitlen i Holländska texten; således svara capp. 1–64 mot samma capitel i den tryckta Danska texten B (sidd. 371 o. följ.), eller cod. C; capp. 65–70 äro de 6 Amsterdamska artiklarne IV. b. App., här, likasom i flera andra handskrifter⁴), utan särskild öfverskrift sammanhängande med det föregående; cap. 71 är 65 i tryckta texten (eller cod. C) och cap. 72 är 72 i Holländska texten.

2) Denna samling har ett slags märkvärdighet derigenom, att den tillhört den olyckliga Drottning Carolina Mathildas bekante Advokat Peder Uldal († 1798).

3) Jfr. sid. LXXXII ofvanför.

4) Se not. 2 sid. 406.

Således finnes här alldeles det samma som i cod. F af Danska öfversättningen, fastän ordningen der är olika⁵⁾. Amsterdamska afdelningen (capp. 37 o. följ.) har lika öfverskrift som i cod. C. De i texten förekommande olikheter med den tryckta texten B, hvilka förtjena att här anmärkas, är *besthemmeth* för *beskedenn*, cap. 10; *Stolbrödre* för *stalbrödhere*, 14, 26, 28, 30; *amsterledam* för *andhersteds*, 16, 52; *eller aff amsterledam* tillägges efter *slöße*, 20; *for-sömmett* för *fforkommett* och *wrdt* för *vrede*, 23; *Marck fran marck* för *merche ffraa merche*, 37; *vmlandene* för *windlandenn*, 60; *Saa att pending her wdj bliffuer anden pendingis broder* tillägges i slutet af App. 2 (här cap. 66).

Den sid. XCV omnämnda boken, hvars fullständiga titel är: *Dat Water Recht, Vnde Schypp Ordeninge. Wo sich de holden schölen, So beyde der Ost vnde West See, gebuiken: Men Schyppern, Koplüden, Dandelern vnde Bosslüden, tho nutte vnde wolgeuallen, yn den Druck gegeuen*, har jag sett i Kongl. Bibliotheket i Dresden år 1855. Den innehåller icke Visby sjörätt, utan Flamska och Amsterdamska sjörätterna på Plattyska.

Jag måste återkomma till den förut (sid. CLXXII) i förbigående omnämnda recensionen i *Kritische Zeitschrift*. Recensentens yttranden om mitt arbete i det hela äro så fördelaktiga (såsom då han sid. 37 förklarar att editionen af Visby sjörätt "*reihet sich den trefflichsten Textearbeiten unserer Zeit an*"), att jag lätt kan trösta mig öfver hvad han haft att påminna beträffande några speciela frågor; men jag måste dock för sakens skull, till undanrödjande af misförstånd, i korthet besvara hans anmärkningar. Då rec. sid. 33 påstår att jag så väl som Pardessus i en punkt misförstår meningen af Hertigen af Sachsen Henriks privilegier för Gotländingarne af 1163, och sid. 34 att jag utan grund tager "*Anstoss*" deri, att nämnda privilegier ej tala om den i det gamla företalet till Visby stadslag omnämnda rättigheten till hafsstrandens be-gagnande, så är att märka i afseende på den första frågan, att hvad jag an-fört angående innehållet af Hertig Henriks bref alldeles icke står i strid med den i rec:s tanke "riktiga åsigt" af saken som han framställer; och hvad han säger om min "anstöt" är uppenbarligen "utan grund", enär det skulle träffa Lagerbring och ej mig, som tvärtom vederlagt hvad Lagerbring i nämnda afseende anfört (se VStL. föret. sid. III not. 8). Att således båda dessa anmärkningar grunda sig på misförstånd, derom kan hvar och en öfver-tyga sig, som har tillräcklig kannedom af Svenska språket. Sid. 49 vill rec. försvara den meningen, att Gemen i sin upgift i slutet af hans edi-tion af Visby sjörätt "*entweder einen groben Irrthum begangen, oder, was wahrscheinlicher ist, einen groben, nur gar zu sehr gelungenen Betrug be-zweckt*". I denna fråga, der man ej kan komma längre än till en viss grad af sannolikhet, har jag medgifvit att "möjligheten af det förhållande Pardes-sus antager" och Goldschmidt ännu vill försvara, "ej kan bestämdt förnekas"; men jag vågar tro att sannolikheten af ett annat förhållande är af mig i fö-

5) Se Tabellen sidd. 577, 578; föret. a. LXXXVI.

retalet till Visby sjörätt sidd. XXXIX-XLIII så tydligen ådagalagd, att den nu fortsatta beskyllningen mot Gemen är temligen obefogad. Sid. 39 ytras den önskan, att jag hade meddelat en fullständig jämförelse af alla Holländska editionerna af Visby sjörätt. Då jag anmärkt alla olikheter i de äldre editionerna till och med 1626 års samt den i Amsterdams *handvesten* af 1639, och med editionerna af 1613 och 1626 öfverensstämma alla nyare editioner, med undantag af sådana smärre fel eller skiljaktigheter "som genom utgifvares vårdslöshet eller godtycke der kunna hafva inkommit" (föret. sid. CVI), så begriper jag icke hvartill en fullständighet, som bestode i upräknande af dylika skiljaktigheter, och genom hvilken en utgifvare endast kunde göra sig löjlig, skulle hafva tjenat. Likaledes menar rec. sid. 42 att "editionens värde säkerligen skulle hafva vunnit" genom meddelande äfven af de tre Svenska öfversättningarna från 16:de århundradet. Då jag med skäl kan anses känna beskaffenheten af dessa öfversättningar bättre än rec., som känner dem alls icke, bör jag ock kunna fordra att blifva trodd då jag försäkrar att arbetet genom deras meddelande icke skulle hafva vunnit det aldraringaste, utom i vidlöftighet, så framt deri skulle ligga någon vinst. Då Biskop Michaël Agricolas öfversättning kunde anses vara den bästa af dessa, har jag sidd. XCIII, XCIV derur anfört några prof, hvilka äro tillräckligen uplysande i denna fråga. På samma sida påstår rec. att jag har förbisett att handskrifterna af de Danska öfversättningarna tillhöra "*sehr verschiedenen Textklassen*", och att endast därför deras noggranna jämförande syntes ogörligt. Huru jag skulle kunna hafva förbisett att ifrågavarande handskrifter tillhöra särskilda textklasser, är så mycket obegripligare, som denna omständighet endast genom de af mig¹⁾ meddelade underrättelser är rec. bekant, enär han icke sett någon enda af dessa handskrifter. Just därför att de, såsom jag tillkännagifvit, innehålla fyra särskilda Danska öfversättningar, och således måste höra till "särskilda textklasser", hafva alla der förekommande äfven obetydliga skiljaktigheter ej kunnat tillkännagifvas på annat sätt, än att fyra särskilda texter hade måst tryckas, hvilket, såsom jag ock anmärkt²⁾, "hade skolat leda till en stor och gagnlös vidlöftighet". Sid. 43 påstås att den Danzigska handskrift, som jag beskrefvit i företalet sidd. XLIX-LI, LIV, LV, och antagit vara från början af 15:de århundradet, bör "sättas i början, senast i medlet af det 14:de". Beviset är att "referenten sjelf derom har öfvertygat sig". Emot detta i rec:s tanke afgörande bevis har jag ej att sätta annat än det, att jag "sjelf" har öfvertygat mig derom att handskriften ej är äldre än jag upgifvit³⁾. Sid. 51

1) Föret. sidd. XXIX, LXXXII o. följ.

2) Föret. sid. CVI.

3) Rec:s "sjelf" har tydligen afseende derpå, att Herr Professor A. C. Holtius i Utrecht hade anfört en annan mans yttrande angående denna handskrift, enligt hvilket den skulle vara från andra hälften af 13:de, senast från början af 14:de århundradet (*Nieu-*

we Bijdragen voor rechtsgeleerdheid en wetgeving, III. s. 7); men Holtius har sedan, i en recension af min edition af Visby sjörätt, i afseende på mina yttranden om handskrifters ålder förklarar att han "gärna litar på omdömet af en man, som har tillbragt sin lefnad, till en god del, bland handskrifter af detta slag, och hvilken dessutom

anser rec. mig hafva misförstått ett ställe i Visby sjörätt, I. 40⁴). Saken är den, att stället är corrupt och ger ingen mening. Jag har därför ansett mig böra här följa den lydelse stället erhållit i den äldsta editionen af Holländska öfversättningen (II. 37), och hvilken igenfinnes i den från Holländskan åter på Plattyska öfversatta texten (III. 37); och om någon oriktighet i denna min öfversättning kan ej blifva fråga; men rec. har deremot hållit sig närmare den ursprungliga Holländska texten (V. D. 1), hvilken blifvit icke allenast i de nämnda öfversättningarna öfvergifven, utan ock redan i handskrifter af den ursprungliga Holländska texten ändrad⁵). Här är således icke fråga om något misförstånd, utan derom, hvilken text man här borde följa. Rec. tror att jag förbisett en af Pardessus i en anmärkning⁶) meddelad öfversättning af detta ställe; men det är ogrundadt; jag har här, likasom på många andra ställen, lemnat Pardessus's fria öfversättningar, som alldeles sväfva ut från textens verkliga lydelse, utan afseende. Sid. 53 vill rec. försvara den af Verwer föreslagna tolkning af ordet *laten* (eller *loten*) i Visby sjörätt I. 41, att dermed skulle menas att göra amiralskap. Jag har antagit som sannolikt, ehuru ej som säkert, att här är fråga om att (i ett fall då skeppet är i nöd, hvarom i detta capitel handlas) taga lots i ett farvatten, der lots icke vanligen begagnas, och jag har anmärkt att begagnande af lots räknas lika med sjökast eller hafveri-gross i det alldeles likartade fall, som omtalas i cap. 60⁷). Huru har nu Verwer kunnat falla på den tanken, att *laten* eller *loten* skulle betyda att göra amiralskap? Jo, först tror han att *laten* egentligen betyder lotta, kasta lott, och så finner han det "ganska sannolikt" att man i gamla tider plägat, då amiralskap gjordes, kasta lott om hvilket fartyg som skulle gå i spetsen för de öfriga, och att deraf amiralskaps upgörande hos våra förfäder fått namn af att lotta; — hvilken långdragna förklaring, såsom jag anmärkt⁸) och hvar och en kan inse, ej har annat stöd än en lös gissning. Emedlertid antager nu rec. på grund af denna gissning såsom en afgjord sak att man fordom plägade lotta angående amiralskap, och anser därför Verwers förklaring såsom "alldeles icke tvifvelaktig". En gissning kan dock ej anses som ett bevis, om den ock är sannolik, hvilket efter mitt omdöme här icke är förhållandet. För det första är det icke sannolikt att ordet lottning skulle brukas till att beteckna amiralskaps ingående, om ock en sådan lottning, som Verwer gissat, verkligen hade fordom vid sådana tillfällen egt rum. Ännu mindre rimligt synes det vara att, i ett fall då ett skepp genom storm är i nöd (hvarom talas i anförda capitel), fråga skulle upstå om att rädda det genom amiralskaps ingående med andra skepp; då det deremot är ganska naturligt att här (likasom i cap. 60) talas om anskaffande af lots. Om man

så många medel till jämförelse, som här är fallet, stodo till tjänst" (anf. *Bijdragen*, IV. s. 419).

4) Jfr. not. b sid. 231.

5) Se not. 20 sid. 452; jfr. not. 7 s. 280.

6) *Collect. de lois marit.*, IV. sid. 30.

7) Se not. h sid. 236.

8) VSjör. gloss. ordet *laten*.

derför ej vill afskära allt sammanhang emellan det ifrågavarande stället och det föregående af detta capitel⁹⁾, är det hardt nära orimligt att antaga att här skulle vara fråga om amiralskap. Sid. 54 förklaras att *en maente havene*, cap. 60, hvilket jag öfversatt med "en allmän hamn", skall betyda "den gemeinten Hafen, d. h. den Hafen, wohin der Schiffer mollte". Skulle denna konstiga förklaring vara riktig, så är det att beklaga att stället aldrig varit förstådt, så länge denna sjörätt varit i bruk; ty ordet *maente* eller *meente*, som är taget ur Amsterdamska sjörätten (V. D. 23) och således är ursprungligen Holländskt¹⁰⁾, förklaras i Holländska öfversättningen af VSjÖR. med *gemeene*, och åter i den nyare Plattyska öfversättningen med *meyne* eller *gemeijne*, d. ä. allmän, eller en sådan hamn, der fartyg pläga löpa in under oväder. Att här ej är fråga just om den hama, dit fartyget egentligen var destinationeradt, är af sammanhanget temligen tydligt. Fartyget skulle föras *hir up*, såsom i det följande säges; men det var helt annat än det som förut kallas *en maente havene*. Sidd. 55, 56 anmärkes vid min förklaring af capp. 69, 70 i Holländska öfversättningen, att jag lemnar det "völlig dunkel, um welche Zeit der Verkauf des Frachtguts geschehe, wohin das Schiff befrachtet war, worin der Grund für die verschiedene Behandlung beider Fälle liege". Sjelfva denna anmärkning synes mig vara något dunkel, då jag deremot tror mig hafva framställt meningen af dessa capitel ganska tydligt. Skeppet säges nemligen i cap. 69 "ligga lastadt på andra sidan af sjön", då skepparen nödgas sälja något af godset på lastningsorten, eller innan han gått öfver hafvet; hvaremot i cap. 70 talas derom, att skepparen säljer något "på denna sidan af sjön", d. ä. då han redan kommit öfver hafvet, utan att dock vara framkommen till destinationsorten (Amsterdam)¹⁾. Rec. vill göra saken klarare sålunda, att fartyget är befraktadt på bort- och återresa; nu skall "på andra sidan af sjön" betyda på bortresan, "på denna sidan af sjön" deremot på hemresan. Denna förklaring är så underlig, att det är svårt att tro den vara på allvar menad, och någon vederläggning deraf torde ej vara af nöden. — Då jag sålunda ej kunnat godkänna någon af rec:s nu anförda anmärkningar, så är det med nöje jag medgifver riktigheten af hvad vid VSjÖR. I. 24 blifvit påmindt, att nemligen orden: *so sin se alle den schaden* &c. häldre hade bort öfversättas: "så skola de ersätta köpmännen all skadan" än: "så skola de alle ersätta köpmännen skadan", emedan meningen på förra sättet klarare uttryckes, ehuru den andra öfversättningen ej, såsom rec. påstår, gifver en oriktig

9) Så säger rec. till bestyrkande att här är fråga om amiralskap: "*ganz entscheidend dafür ist, dass einer Seegefahr gar keine Erwähnung geschieht*"; likväl börjas capitlet: *weret dat eyn schip not hedde*, och denna nöd förutsattes hela capitlet igenom, och måste äfven förutsättas i det ifrågavarande stycket som börjas: *unde were id to*

donde &c., om man ej vill våldsamt afbryta sammanhanget för att göra en på en lös gissning grundad tolkning möjlig.

10) "*Gemeen, neders. meen, mein, waarmede ons meente overeenkomt*". Weiland, *Nederduitsch Woordenboek*.

1) Jfr. not. d sid. 294.

mening, ty "de alle" som skola ersätta skadan, kan ändå ej betyda annat än skepparen och båtsmännen, enär köpmännen skola emottaga ersättningen.

I anledning af den förut (sid. CLXXVI not. 3) nämnda recensionen af Hol- tius, med hvilken jag har allt skäl att vara nöjd, vill jag endast tillägga några anmärkningar. Rec., hvars år 1851 tryckta skrift *Over Wisby en het Wisbysche Zeeregt*²⁾ då 8:de bandet af denna samling trycktes var mig obekant, hade der, mot Pardessus, lagt vikt på det i slutet af Gemens edition förekom- mande tillägg: *Hyr eyndet &c.*³⁾, och äfven på den i det fordom Lүxdorff tillhöriga exemplar af Gemens edition prentade titel⁴⁾, hvilken han anser vara en copia af en gammal handskrift⁵⁾. Då författaren nu af mitt företal fun- nit att det nämnda tillägget i slutet af Gemens edition ej finnes i den hand- skrift jag antagit såsom säkert att Gemen följt, söker han i recensionen att, till försvar för Gemen, göra det tvifvelaktigt huruvida denne verkligen följt den handskrift jag upgifvit vara hans original. Gemen har på flera ställen, såsom jag anmärkt, gjort små ändringar och äfven förmenta rättelser, hvilka stundom visa att han ej förstätt texten. Detta finner rec. otroligt. "Gemen heeft", säger han, "zich eenen eigen tekst gevormd, niet ex ingenio, dat doet geen drukker, maar uit handschriften; of liever, en zoo verbeterd handschrift heeft hij afgedrukt". Att ingen boktryckare skulle hafva gjort så mycket för textkritiken som visar sig i Gemens edition af sjörätten, är ett argument som ej tarfvar vederläggning. Man behöfver ej vara en Al- dus Manutius eller en Robert Stephanus för att kunna åstadkomma ar- beten, för hvilka Johann Balhorns "ingenium" är tillräckligt. Dessutom är här icke fråga om hvad Gemen personligen gjort, ty om boktryckaren sjelf varit den verkliga utgifvaren, eller han haft någon onämnd utgifvare till biträde, är i afseende på förevarande fråga alldeles likgiltigt. Hvad titlen i Lүx- dorffs exemplar beträffar, är den troligen prentad af den samme som gjort fac-simile till Lүxdorffs afskrift af Skånska kyrkrätten efter cod. 3°); att denna titel skulle vara copia efter en handskrift är blott en lös förmodan; och om än förhållandet verkligen vore sådant, låge derpå föga vikt. Sid. 425 säges att en af Pardessus omtalad, stadsarkivet i Danzig tillhörig handskrift numera ej skall finnas der. Denna upgift grundar sig på ett mis- tag. Det är just denna handskrift som jag har beskrifvit i företalet sidd. LII, LIII.

Slutligen bör jag ej underlåta att här tillkännagifva, att jag genom KONGL. MAJ:TS nåd under de sistförflutna åren njutit fortfarande befrielse från Akademi- ska göromål; och det är endast härigenom som det blifvit mig möjligt att full-

2) Se sid. CLXXII ofvanför.

3) Se VSjör. not. 45 sid. 257.

4) Se VSjör. föret. sid. LXI.

5) Anf. st. sidd. 218 - 220.

6) Se sid. XVII ofvanför.

borda det vidlöftiga arbete, hvars frukt nu lemnas i allmänhetens händer. Sedan alla till denna samling hörande landskapslagar nu äro utgifna, kommer 10:de bandet att innehålla Konung Magnus Erikssons Landslag jämte Ragvald Ingemundssons Latinska öfversättning. Äfven vid detta verk har redan så mycket blifvit gjordt, som tiden hittills medgifvit; och under dess fortsättning skola ej de krafter blifva sparade, som ännu kunna varda mig beskärda.

Lund d. 18 November 1858.

EXPLICATIO LITTERARUM, QUIBUS CODICES MANUSCRIPTI ETC.
SIGNIFICANTUR.

	I	II	III	IV	V									
					1	2		3	4	5	6	7	8	9
						Dan.	Lat.							
A.	1	3	1	7	27	9	19	7	9	14	6	15	15	36
B.	2	18	2	9	22	11	18	9	3	15	52	24	13	85
C.	4	19	3	11	—	13	136	10	16	24	57	25	23	—
D.	5	51	4	12	—	15	—	11	17	6	58	26	24	—
E.	6	99	5	13	—	25	—	12	19	25	116	31	26	—
F.	7	—	6	14	—	26	—	13	15	26	119	41	27	—
G.	9	—	7	15	—	31	—	14	32	31	123	67	41	—
H.	10	—	8	6	—	33	—	15	42	32	—	92	51	—
I.	11	—	9	20	—	27	—	25	51	42	—	—	—	—
K.	12	—	10	25	—	41	—	26	—	52	—	—	—	—
L.	13	—	11	26	—	51	—	31	—	57	—	—	—	—
M.	14	—	12	31	—	—	—	36	—	58	—	—	—	—
N.	15	—	13	33	—	—	—	27	—	116	—	—	—	—
O.	25	—	14	35	—	—	—	41	—	132	—	—	—	—
P.	26	—	15	36	—	—	—	51	—	—	—	—	—	—
Q.	27	—	25	38	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
R.	41	—	26	44	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
S.	51	—	27	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
T.	—	—	41	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
U.	—	—	51	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—

Had. Hadorph, in editione iuris Scanici (vide pag. CLI).

KA. P. Kofod Ancher, in operibus *En Dansk Lov-Historie, II Deele*, Kjöbenh. 1769-1776; *Den Jydske Lovbog*, Kjöbenh. 1783; *Samlede juridiske Skrifter udgivne af Schlegel og Nyerup, III Dele*, Kjöbenh. 1807-1811.

KR. J. L. A. Kolderup-Rosenvinge, in opere *Samling af gamle danske Love, anden — femte Deel, et første Deels første Afdeling*, Kjöbenh. 1821-1846 (*G. D. L.*), aliisque scriptis.

Molb. Chr. Molbech, *Dansk Ordbog, II Deele*, Kjöbenh. 1833 (*D. Ordb.*); *Dansk Dialect-Lexikon*, Kjöbenh. 1841 (*Dial. Lex.*); *Dansk Glossarium, første Deel*, Kjöbenh. 1857 (*D. Gl.*); *Den Danske Riimkrönike*, Kjöbenh. 1825 (*D. Riimkr.*).

ND. *Nydansk*.

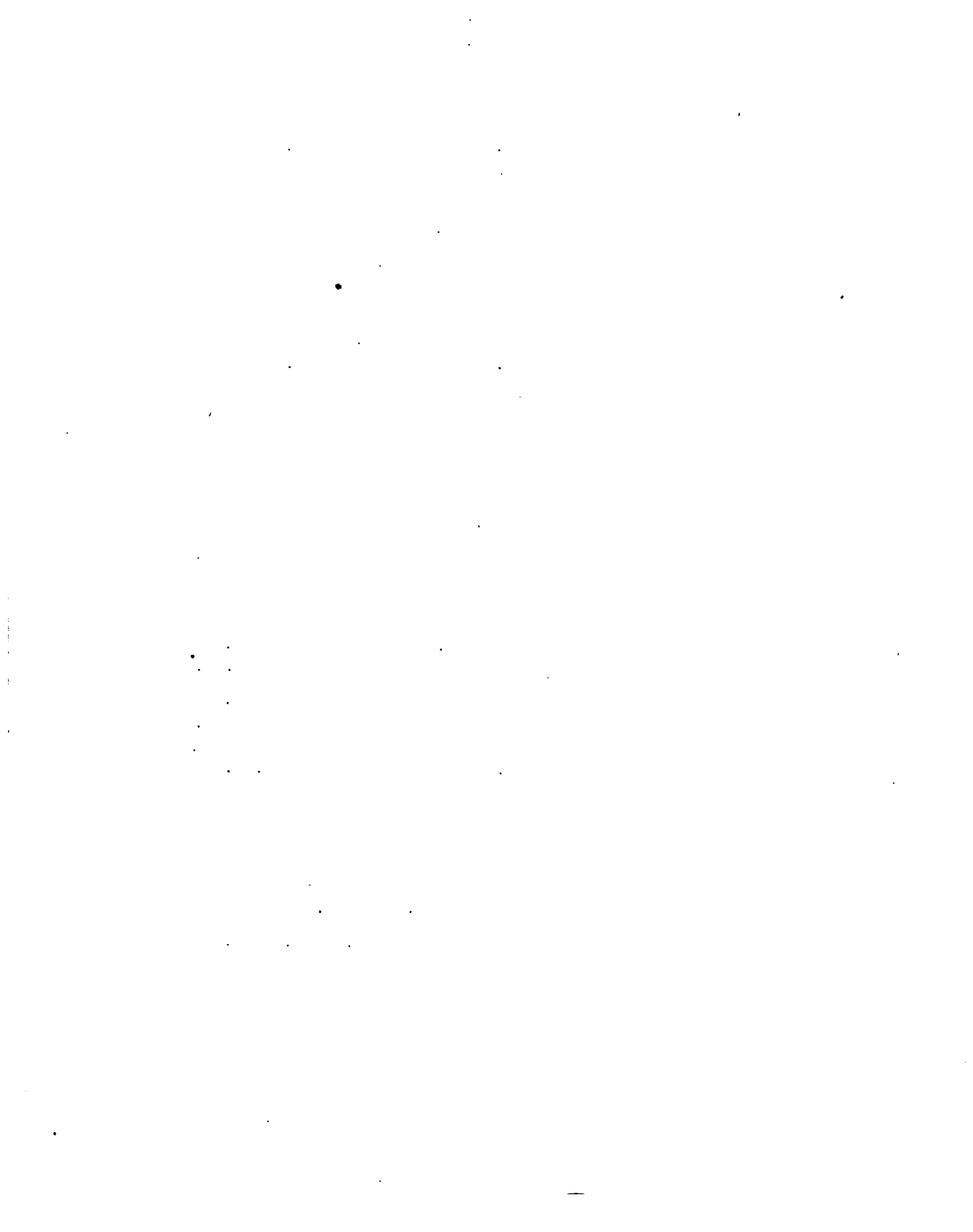
Nnd. *Neuniederdeutsch*.

Th. P. G. Thorsen, in editionibus iuris Scanici (vide pag. CLX) aliorumque iuris Danici codicum.

CONSPECTUS OPERIS.

I. Codex Iuris Scanici	pag. 1.
Additamenta	215.
II. Iuris Scanici Expositio latine conscripta ab Andrea Sunonis F. Archiepiscopo Lundensi	239.
III. Codex Iuris Ecclesiastici Scaniae	355.
A. Ius ecclesiasticum Scaniae danice conscriptum	357.
B. Iuris ecclesiastici Scaniae versio latina, ex cod. 19	381.
C. " " " " " ex cod. 47	390.
IV. Codex Iuris Urbici Scaniae	397.
Additamenta	430.
V. Statuta diversa Scaniae spectantia	435.
1. Statutum Kanuti regis de homicidio et illi contingentibus	437.
2. Constitutio Regis Valdemari II de iudicio candentis ferri abrogando	440.
3. Constitutio Regis Erici Christophori filii anno 1284 Scaniae data	448.
4. Regis Erici litterae ad incolas territorii Scanensis Bara missae	459.
5. Regis Erici Pomerani et Reginae Margaretae constitutio de piscatoribus in Skanör et Falsterbo convenientibus, A. Danice	462.
B. Germanice	476.
6. Statutum in nundinis Malmogiensibus promulgandum	485.
7. Schanerlog	494.
8. Om steffningh til konings tingh j skonæ	496.
9. Ræt j skanæ	499.
Glossaria et index nominum propriorum	501.
1. Glossarium, continens antiqua vocabula Danica	503.
2. Glossarium, continens vocabula mediæ aevi latinitatis	631.
3. Index nominum propriorum	639.
I. Tabula, quae indicat capita iuris Scanici in praecipuis codicibus manuscriptorum ac editione Gemeniana (R) capitibus huius editionis (A) respondentia	643.
II. Tabula, quae indicat capita operis Andreae Sunonis in editione Hvitfeldiana (E) huic editioni (A) respondentia	649.
Addenda et emendanda	651.

I.

CODEX IURIS SCANICI.

SRÅNELAGEN.

F ar man kunu⁴⁾ oc dör han (⁵för en hun far barn. oc⁶⁾ sigher hun oc hännæ frændær. at hun ær mæth barnæ.⁷⁾ tha skal hun⁸⁾ sitæ⁹⁾ (¹⁰j (¹¹eghen¹²⁾ bægæ thera uskifti¹³⁾ tiuku¹⁴⁾ uku¹⁵⁾ oc til se mæth sinæ¹⁶⁾ wæriande.¹⁷⁾ ær hun ej¹⁸⁾ mæth barne.¹⁹⁾ oc ær thær gothæ²⁰⁾ quinnæ²¹⁾ witni til. tha²²⁾ skiftæs²³⁾ eghn²⁴⁾ theræ. hus oc bolfæ²⁵⁾ oc köpæ iorth. (²⁶halft hännæ. oc halft²⁷⁾ bondæns²⁸⁾ arwm.²⁹⁾ (³⁰annær iorth gangæ til rættæ³¹⁾ aruæ.³²⁾

1=II. 1.

- 1) Pariter ac A, quoque BCDEFGHIK. 17. 30. 32. 42. habent textum continuum nec in libros divisum. M. habet textum in tres libros divisum; L. 13. 16. in quattuor; 31. 33. in quinque; Q. 28. 29. 50. 63. 67. 83. 89. 104. 105. 109. in sex; 48. 53. in septem; 38. in octo; O. in ævæm; NPBS. ceterique omnes denique in septemdecim. — E, folio abscisso, in principio mutilus est, usque ad verba: *um fathur. sum mothoz*, cap. 4; quæ desunt duobus foliis chartaceis add. rec. man. sæculi XVI. 73. Folio deperdito capp. 4-3 perierunt. 126. Primo folio deperdito, tria capita priora perierunt, una cum initio quarti, usque ad verba: *deris trætte er, om Barnefick Christendom* &c.
- 2) B. neque hoc loco nec in sequentibus capita rubricis ornata. Alii codices quoque earent rubricis capitum; alii vero habent rubricas, quas quisque suo modo finxerunt scribæ.
- 3) A. Verba quaedam addita at deleta esse videntur. Si scriba addere voluit: *natum esse*, manifestum est hæc rubricam errato hoc loco esse scriptam, ad cap. 2 vero pertinere.
- 4) Q. &c. *hæstræ*. S. &c. *hustru*. Et sic in sequentibus.
- 5) M. *före han* &c.
- 6) H. *om. oc*.
- 7) BD. &c. *barne*. G. &c. *barn*.
- 8) I. *om. hun*.
- 9) B. *sitta*.
- 10) B. Loco verborum *i egen* minoribus litteris scriptorum alia quaedam litteræ antea fuerunt scriptæ. R. *igen begges* &c.
- 11) S. &c. *begge deris gotz y XX vgher vskiftt ook vrørdt, och see dett tiill gode med hendis verge att ther inthet aff faarkommis vschielliige, och kunde stiden Dannequinde faarfare y sandhed att hun ehr icke stugeliigh, tha schall alltt hans gotz och penninge. Boo och Boeschab schiiffes liige y tu mellem hende och hußbondens aruinge. Och halff delenn aff thenn Jord thii hæfde kiibtt meden thij wore tiillßamen, then anden hans jord schulle hans aruinge arffue ephter hannom*.
- 12) CDFHIKLM. &c. *egn* vel *ægn*. GOP. 31. *eighn*. 52. 90. *boo*. N. 17. &c. *gen*; male.
- 13) B. *uskifto*. C. *uschifta*. GO. &c. *vskiftt*. GNOPQR. &c. *add. j*.
- 14) CDFGHIKLM. &c. *tivghu* vel *tivghæ*. NR. &c. *tivua*. OP. *thiwe*. H. Man. paullo ræd. supra lineam *add. VI*.
- 15) B. *uku* rec. man. mutatum in *ugu*. FHL. *ukur*. GKLMNOPQR. &c. *vgher*.
- 16) BCDGHKLM. &c. *stuum*.
- 17) P. *om. wæriande*.
- 18) R. 23. &c. *icke*.
- 19) 53. *add. epter hendes ordt, nor de XX vger erre fremgongne*.
- 20) BDH. *gopra*.
- 21) B. *kua* ab ipso scriba mutatum in *kuina*.
- 22) R. *om. tha*.
- 23) BC. &c. *skiftis*.

2. *Annan man ma ey* (³³arf standæ æn þæn ær cristindom far

Sjghær mothær³⁴) oc hænnæ³⁵) frændær at barn war fõt³⁶) sætær fathur.³⁷) oc (³⁸netæ³⁹) fæthrinis frændær. tha skal⁴⁰) (⁴¹mothær wæriændæ⁴²) witæ⁴³) mæth twigiæ` mannæ witni.⁴⁴) oc tolf (⁴⁵næfndom mannum⁴⁶) i⁴⁷) (⁴⁸kyni sinu⁴⁹) at barn war fõt. (⁵⁰bithiæ sik⁵¹) swa guth⁵²) hialpæ.⁵³) at þæt barn⁵⁴) war fõt mæth nagh⁵⁵) oc⁵⁶) næsæ⁵⁷) oc⁵⁸) mæth⁵⁹) huth⁶⁰) oc⁶¹) har oc⁶²) fic sin cristindom oc (⁶³scal thær⁶⁴) foræ⁶⁵) arf standæ.

2=II. 1.

24) Q. &c. add. *bægges*.25) 118. *Boefæ*.26) C. &c. *half*. R. *helffth*. B. om. *halft* — *arvum*. 48. om. *halft* — *iorth*. 29. &c. *halff-delen till höstren oc halffdelen till bondens* &c.27) C. &c. *half*. R. *halffth*.28) S. &c. *hußbondens*, et sic in sequentibus passim.29) KLNOPR. &c. *aruæ*. Q. &c. *arffuingæ*. I. *aruigga*.30) BD. *annur*. H. *annör*. FL. *annæn*. C. om. h. v. 33. 83. 89. 111. 117. 122. om. *annær* — *aruæ*.31) BDHM. *rætræ*.32) Q. &c. *arffuingæ*. R. *arffueghe*, et sic passim. 53. add. *anden iord, er den iordt som er ærfft, och icke köpt, och den iordtt gonger till den slegt, som hvn er kommen fraa, om saa er, adt de haffve icke börn samen*.33) A. Verba: *arf* — *ær fere extrita sunt, attamen discerni possunt*.34) S. &c. *hustruenn*.35) B. *hænnær*, at litt. r rec. man. mutata est in s.36) N. om. *fõt*.37) QS. &c. *faderss dödh*. 29. 53. &c. *bondens dödh*. 53. add. *inden de XX nger erre fremgongne*.38) B. *netta*. 16. 53. &c. *nectæ*. K. 90. &c. *neghæ*. S. &c. *süge faderns frender ney ther mod, tha* &c.39) 23. add. *the*. R. add. *effther*.40) N. om. *skal*.41) BDF. *mopor*. H. *mothors*. GKLNOP. &c.

mothors. 32. 33. 42. *mödernes*. S. &c. *hun thett Bewiße med tu schelliige vidne, och giöre siidenn lou ther paa med XII Sande mend aff hendiis neste Slechtinge, och Bede* &c.

42) Q. &c. *wærg hæ*.43) HILQ. &c. *witna*.44) I. om. *witni*.45) 68. 83. &c. *mennndttz eedtt*.46) G. &c. om. *mannum*.47) FQ. &c. *af*.48) I. 59. &c. *sin slækt*.49) R. 23. 24. *sveria*. N. 42. *sine mutatum in sverie*. 53. add. *det er aff sin egen slegt och byrdt*.50) DHK. 13. 16. 30. 48. &c. om. *bithiæ* — *fõt*. Cfr. not. 62 infra.51) BC. *sæ*. LM. *segh*. F. *them*.52) NPQRS. &c. add. *til*.53) R. 24. om. *hialpæ*. S. &c. *hielp*.54) BC. &c. sic. A. *banr*.55) S. &c. *negle*.56) BDK. &c. add. *mæp*.57) FH. *næso*.58) BCDFHIKLMNOPQRS. &c. om. *oc*.59) G. &c. om. *mæth*.60) 38. *huld*.61) BDKS. &c. add. *mæp*.62) D. add. *bithia sæ swa guth iælpa. oc* (rec. man. supra lineam add. *thet*). K. &c. add. *bithiæ sik swa guth hielpæ at thet*.63) QS. &c. *tha* (S. &c. *siidenn*) *scall thet barn ærffuæ*.64) F. om. *thær*.65) P. om. *foræ*.

3. *vm barn warþær hema döpt.*

Barn vm⁶⁶) fót warþær. (⁶⁷þa scal þæt hauæ guthfathær⁶⁸) oc guthmo-
þær⁶⁹) at⁷⁰) kirkiu (⁷¹oc fa sin cristindom af preste æn⁷²) warþær þæt
swa⁷³) siuct. at þæt ma⁷⁴) æy til kirkiu kommæ.⁷⁵) oc (⁷⁶far⁷⁷) þo⁷⁸) sin
cristindom⁷⁹) (⁸⁰af (⁸¹andrum manni ællær⁸²) af⁸³) kunu.⁸⁴) tha standær⁸⁵)
þæt arf⁸⁶) (⁸⁷sum þæt ware (⁸⁸cristnat at⁸⁹) kirkiu.⁹⁰) æn (⁹¹far þæt æy⁹²)
cristindom. þa (⁹³star þæt æy arf.⁹⁴) for⁹⁵) thy at⁹⁶) (⁹⁷höghæ man ma
æy⁹⁸) æruæ.

4.¹) *vm barn liuær æftær moþær.*

Dör²) kunu³) oc lewær barn æftir. oc⁴) warþær skialnaþ⁵) hwilkit theræ
længær lifthi.⁶) barn ællær moþær ællær⁷) um⁸) (⁹them skil¹⁰) (¹¹um at¹²)

3=II. 2.

4=II. 1.

- 66) NQR. &c. add. *thet*.
67) H. 32. &c. *scal haua* &c.
68) BFH. *gufþær*.
69) BFH. *gufmoþær*.
70) S. &c. *vdj*.
71) 16. om. *oc — preste*.
72) S. &c. *Men*, et sic in sequentibus.
73) F. om. *swa*.
74) QS. &c. *kan*.
75) B. *kume*.
76) 53. *bliffwer saa Christnet eller döpt
hiemme aff* &c.
77) M. add. *thet*.
78) GKMOP. &c. *tha*, et sic recc. passim. QS.
&c. om. *þo*. N. &c. *swo*. R. &c. *saa*.
79) S. &c. add. *hiemme*.
80) CL. 13 $\frac{1}{2}$. *hema af manne*.
81) S. &c. *andre mend*.
82) A. Rec. man. saec. XVI supra lineam add.
ther.
83) CHLR. &c. om. *af*.
84) BCDFH. &c. sic, vel *kono*. A. *kuni*. GIL
MNOPR. &c. *cona*, *kunæ*, *konæ* vel *konnæ*.
K. *kanæ*. Q. &c. *quinnæ*. S. &c. *Quinder*.
85) QS. &c. *tagher*.
86) BL. add. *sua*.
87) C. om. *sum — kirkiu*.
88) 105. om. quae in hoc cap. sequuntur.
89) S. &c. *vdj*.

- 90) S. &c. add. *aff enn prestmand*.
91) CL. 13 $\frac{1}{2}$. *warþær* (L. 13 $\frac{1}{2}$. add. *thet*) *æi swa*.
tha &c.
92) FO. add. *sin*.
93) QS. &c. *ærffuer thet encthet*.
94) N. om. *arf*.
95) B. *foræ*. CDHL. &c. *fore*. Et sic passim.
96) H. om. *at*.
97) B. *höghæ* rec. man. mutatum in *högæ*. 30.
höghæ mutatum in *hedkæn*. CGLMNOPR.
&c. *hethen*. 59. *hedensk*. 93. &c. *hedensk*
ske mend. QS. &c. *hedninge mo* &c.
98) P. om. *æy*.
1) 105. invertit ordinem huius cap. et proxi-
me sequentis.
2) BCDFGHKLMNOPR. &c. *uarþær kunæ döþ*
ok liuær &c. I. *Bliuær quinnæ döth oc* &c.
3) QS. &c. *höstren v. hustruenn*. 68. *husfru*
enn.
4) I. om. *oc*.
5) QS. &c. *delæ*. GNOPQRS. &c. add. om. M.
add. *aa*.
6) S. &c. add. *entten*.
7) G. *Ellis*, et sic passim.
8) M. om. *um*.
9) CL. 13 $\frac{1}{2}$. om. *them — at*. 126, primo fo-
lio deperdito, incipit verbis: *deris trätte er*,
om Barnet fick &c.
10) S. &c. *tuiff*.

barn fic¹³) cristindom. þa (¹⁴ær þæn¹⁵) nærmær at (¹⁶wita at þæt fic¹³) cri-
 2 stindom æn (¹⁷hin ær¹⁸) (¹⁹gen mælær. (²⁰oc at þæt²¹) yuær lifpi²²) sinæ²³)
 moþær.²⁴) (²⁵ællær faþur (²⁶witi²⁷) mæth twiggia²⁸) mannæ uitui oc (²⁹tylf-
 tær epe af kyni³⁰) sinu (³¹næfndræ manne³²) at³³) barn yfir lifpi sin³⁴) faþur
 ællær³⁵) moþor oc fic sin cristindom.³⁶) þæn scal³⁷) næfnæ³⁸) ær sac söker.

5. *vm bondæ sun förær kono sina j bo mæth faþær sinum*

F ar bondæ³⁹) sön⁴⁰) konu oc förær hanæ⁴¹) (⁴²j bo⁴³) mæth (⁴⁴faþur si-
 num⁴⁵) oc aflær barn⁴⁶) (⁴⁷wiþær hana.⁴⁸) oc (⁴⁹lægghs æy fælagh⁵⁰) the-

5=II. 3.

- 11) F. om. *um*. NOPQR. &c. *ath om barn* &c. haec aliis verbis expriment; vide not. 25
 12) S. &c. om. *at*. praecedentem.
 13) B. add. *sin*.
 14) S. &c. *Bör dem att stande Bedre tiill troende som þiige att* &c.
 15) F. *thæt*.
 16) Q. &c. *vithnæ*. CL. 13½. om. *wita at*.
 17) CL. 13½. *hæm*. S. &c. *de som siige der tuert emod*.
 18) C. om. *ær*. GHKNOPQR. &c. *ther*, et sic rece. in sequentibus plerumque. S. &c. *som*, et sic passim. I. add. *ther*.
 19) Q. &c. *emod sigher*.
 20) BCDFGHIKLMNOPRS. &c. sic. A. om. *oo*, at rec. man. supra lineam add. *ok*. Q. &c. om. h. v. 16. om. *oc* — *moþær*.
 21) MN. om. *þæt*.
 22) B. *yfir lifpi*.
 23) DKLNOPQRS. &c. *sin*.
 24) B. *moþor*.
 25) BDFGHIKLMNOPR. &c. *sklit* (FD. &c. *Slict* vel *Sligt*) *sammæ ær um faþær sum* (FGHP. &c. add. *vm*) *moþær uiti* &c. E. quoque ita habuit; post lacunam enim (vide not. 1 pag. 1) incipit verbis: *um fathur. sum* &c. Q. &c. *Sodant er oc fadher som om moder Vithnæ thet met* &c. S. &c. *Saa schall dett och gaa tiill om faderenn dör, och Barnett leffuer igienn. J saadan sagh schal mand haffue tho dammemend tiill vidne och suerge thet med tolf nefnde mendz edtt aff hans egen slecht, att* &c.
 26) BCDFGHIKLMNOPQ. &c. sic (ofr. nott. 27-35 sequentes). A. om. *witi* — *moþor*; haec vero in marg. add. rec. man. S. &c.
 27) ILQR. &c. *witnæ*. LQ. &c. add. *thet*.
 28) R. 24. *tinghe*; male.
 29) Q. &c. *tolff mentz eed*.
 30) KLQ. &c. *kön*.
 31) CE. &c. *næfnda vel næfnæ*. G. 32. 42. *nevndum*; male. 38. om. *næfnæ manne*.
 32) CDE. &c. *manna vel manna*. NOPQR. &c. *mæn*.
 33) I. om. *at*.
 34) C. om. *sin*.
 35) C. &c. sic. B. *aiær*, at *ællær* forte scriptum fuit, scalprum vero, ut videtur, litteris *æll* adhibitum fuit. Cfr. not. 26 supra.
 36) FQS. &c. add. *oc*.
 37) S. &c. add. *först*.
 38) Q. &c. *kallæ opp vithnæn*. S. &c. add. *neffden*. 62. 82. &c. *vittne först fremkallde*.
 39) F. *bondans*.
 40) BCDEFH. *sun*. N. &c. *son*. Et sic fore in sequentibus. CD. add. *sæ*. FGHIKLMNOPQRS. &c. add. *sic, sich, sigh, sek v. seg*.
 41) BGHIKLMNOPQRS. &c. *hænnæ*.
 42) S. &c. *ind vdj faderens Boo, och* &c.
 43) F. *garth*.
 44) DE. *fæthær*. NOPR. &c. *sin fadher jn Ock* &c.
 45) Q. &c. om. *sinum*.
 46) BCDFGHIKLMNOPQRS. &c. *börn*.
 47) GINOPQRS. &c. *meth henne*. 32. &c. *sammen, oc* &c.
 48) FLM. &c. *hænne*.

ræ⁵¹) (⁵²j mællin⁵³) vni the dör bondans sön. the taki all hans börn⁵⁴) fullan lot (⁵⁵æftir thesse fapær⁵⁶) (⁵⁷som væsl j⁵⁸) köpæ iorth⁵⁹) sum j bolfæ.⁶⁰) sön af hans⁶¹) fæthrinis iortho⁶²) fa⁶³) the sey⁶⁴) watta⁶⁵); (⁶⁶mer sön han wil giuse them.⁶⁷) (⁶⁸læghs fælagh.⁶⁹) tha fa⁷⁰) the sey mer⁷¹) sön (⁷²han atte j bo.⁷³)

6. *Vm þæn man far kunu þær börn hauir oc förær j garþ mæth sic.*

Far thæn man kunu þær¹) börn²) hauir.³) oc förer hana⁴) j garth⁵) mæth sæ.⁶) oc mæth⁷) börnum sinum.⁸) oc (⁹læghs (¹⁰hænnæ fæ¹¹) sey¹²) j fæ-

6 = II. 4.

- 49) S. &c. *schiffte thet icke imellom dem, saa att huer ved sin part, och dör &c.*
 50) B. *fælæh*, rec. man. mutatum in *fælæg*. M. add. *i skifthe*.
 51) FNOPQR. &c. *them*. M. *Ther*.
 52) MQ. &c. *emellom*, et sic passim.
 53) GKLNOPRS. &c. *mellum*, et sic in sequentibus passim. 53. add. *Fellagh er nor det enne gotz leggis till den andens gotz, och huadt siden vwindis eller tabbis det hör dem baade till, eller flere, om de erre flere y fellag samens*.
 54) B. add. *hært*. CDEFGHKLNP. &c. add. *hwært, hwært vel hwort*. R. add. *huerr*. IQ. &c. add. *hwart therræ*. 38. 59. &c. add. *hwor there*. S. &c. add. *huer der*.
 55) DFGHIKLMNOPR. &c. *withær*. Q. &c. *emodh*. S. &c. *och arff emod forfader, y Boo och Boschad och deriis y köbe Jord. Men aff &c.*
 56) DGHKMNOPQR. &c. *fathux fathux*. Cfr. not. 55 precedentem.
 57) IQ. &c. *sno væl*.
 58) M. om. *j*.
 59) DEM. *köpe iorthu*. 38. *köbe godtz*. 48. *iordh köp*.
 60) 53. add. *Boelfæ er hus: fæ: penninge: sölff, oc alt andet rörendis gotz*.
 61) H. om. *hans*.
 62) BCFGIKLMNOPQRS. &c. *iorþ*. CL. 13½. add. *tha*.
 63) F. *fangæ*.
 64) CDEGHKLMNOPR. &c. *ikki, ækki vel ækhe*, et sic in sequentibus passim. QS. &c. *encthet*.
 65) B. *uætæ*, ut videtur, scriptum fuit, at h. v. rec. man. mutata est in *ualþ*. E. *vættæ*. CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. om. h. v.
 66) E. *vtæn han &c.* BCFGHIKLMNOPQRS. &c. *utæn han* (S. &c. *deris forfader*) *uil gifæ* (B. Litt. *f* lapsu calami, ut videtur, deformata, rec. man. renovata est, non vero antea scriptum fuit *u*) *þæm* (G. &c. add. *aff henne*) *nokot* (FGNOPQR. &c. add. *æn*) *lægs &c.*
 67) E. Man. paullo rec. in marg. add. *af nokut*.
 68) S. &c. *Men Schiffte the för tillßamen saa att huer ved sin partt, da &c.*
 69) B. *fælæh*, rec. man. mutatum in *fælæg*.
 70) F. *fangæ*. I. om. h. v.
 71) C. *mæra*. DFGHIKLMNOPQRS. &c. *mera*, *meræ* vel *mere*; et sic, vel contra *mer pro meræ*, hi aliique codd. in sequentibus passim.
 72) C. *the ato*. S. &c. *deriis fader tilhörde y Boett*.
 73) I. add. *sinæ*.
 1) BCDEF. *ær*. QS. &c. add. *sælff*.
 2) M. *barn*.
 3) R. &c. add. *sælff*.
 4) FGI LMNOPQRS. &c. *hænne*. S. &c. add. *ind*.
 5) H. *bo*.
 6) FGHKLMNOPQRS. &c. *sic*, *sek* vel *sig*, et sic fere in sequentibus.
 7) P. &c. om. *mæth*.
 8) B. om. *sinum*.
 9) S. &c. *schifftis hendis gotz* (84. 106. add. *icke*) *dem tilforn imellom, och dör &c.*
 10) CL. 13½. *æi fælagh sin* (L. 13½. *them*) *i mællin. dör tha bonden. tha far &c.*

lagh¹³) oc dör bondæn sithan. tha far konan¹⁴) ey mer sön en¹⁵) houoth lot wi-
thær¹⁶) hans börn.¹⁷) tho¹⁸) (¹⁹at hun²⁰) förthæ til²¹) hundræthæ²²) marc.
(²³oc bondæn oc hans börn atto²⁴) ey mer sön²⁵) thre mark. (²⁶ællær min-
næ²⁷) (²⁸for utan iortho²⁹) sinne.³⁰) (³¹Swa ær oc³²) vm³³) (³⁴bonden fo-
ræ³⁵) j garth mæth³⁶) the kunu ær börn hafthi.³⁷)

7.

Cvmmæ (³⁸tu hion³⁹) sammæn mæth (⁴⁰rætum loghum. oc haur (⁴¹annat
thera enæ⁴²) mark oc annat⁴³) hundræthæ⁴⁴) marc. oc⁴⁵) skilias the sipæn⁴⁶)
(⁴⁷ællær dōth ællær quik.⁴⁸) (⁴⁹skiftis e⁵⁰) bo⁵¹) þeræ⁵²) j mællin (⁵³ællær
þeræ aruæ⁵⁴) (⁵⁵vm þe æræ dōth⁵⁶) (⁵⁷til halfnathæ.⁵⁸) köpæiorth oc⁵⁹)

7 = II. 4.

11) 59. &c. godz. 53. add. <i>det er hennis Rørendis gotz.</i>	34) S. &c. <i>husbondens sön föres &c.</i>
12) E. 62. 100. om. <i>æy.</i>	35) M. <i>far.</i> CKLNOPQ. &c. <i>förær. H. forer. D. &c. förthe. I. föræ.</i>
13) M. add. <i>skiffte.</i>	36) S. &c. <i>tiill.</i>
14) S. &c. <i>quinden,</i> et sic passim.	37) B. <i>hafði</i> rec. man. mutatum in <i>hauri.</i> HKL MQS. &c. <i>hauer. I. hafuæ.</i>
15) H. <i>hænnæ.</i> S. &c. add. <i>Sön, dett ehr enn.</i>	38) S. &c. <i>mand och quinde samæn y Echteschab loulige, och &c.</i>
16) QS. &c. <i>emodh.</i>	39) B. <i>hion</i> rec. man. mutatum in <i>kyon.</i>
17) 53. add. <i>det er adt kornen faar en saa godtt horedt loedt, som bondens. sön faar epter sin faders döeth.</i>	40) K. &c. <i>ræt logh. 53. gudz Loug. 48. logh och reth, och &c.</i>
18) M. <i>Thog.</i> S. &c. <i>dogh.</i>	41) 59. &c. <i>it aff dennom. S. &c. denn ene aff dem ick mere end en &c.</i>
19) S. &c. <i>hendis vor tiill hundrede marck som hun y Boett förde, och &c.</i>	42) G. 16. 17. 32. 33. <i>træ. 79. 108. tre.</i>
20) 59. 60. add. <i>i bo.</i>	43) S. &c. <i>den anden.</i> CDFGHKLMNOPQR. &c. add. <i>thera.</i>
21) I. add. <i>honum.</i>	44) CDIKLOP. &c. <i>hundræth vel hvndrith.</i>
22) CDIKLO. &c. <i>hundræth vel hvndrith.</i>	45) CDEHIKL. &c. om. <i>oc.</i>
23) M. om. <i>oc — mark.</i>	46) GMNOPQRS. &c. add. <i>at.</i>
24) CFLS. &c. <i>hafthu.</i>	47) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. <i>ællær. S. &c. anten vel enthenn. 53. om. ællær dōth ællær. 48. met döden, skiffte &c.</i>
25) I. om. <i>æn.</i>	48) QS. &c. <i>leffuendæ.</i> HNOPQRS. &c. add. <i>tha.</i>
26) CL. &c. om. <i>ællær minnæ. Q. 28. 29. 50. 67. 104. 105. om. ællær — sinne.</i>	49) S. &c. <i>schall deriis godz schiiftis, liige y tho mellom dem, eller &c.</i>
27) GNOPRS. &c. <i>mindre. 53. add. och den loedt faar hun, som nu sagt er.</i>	50) H. &c. om. <i>e. Q. &c. iv. 23. 92. ey; male.</i>
28) BDEH. <i>foræ utan. CL. 13½. utan, om. for. 69. om. for utan iortho sinne.</i>	51) B. <i>þo;</i> male. H. <i>egn.</i>
29) BCDEFGIKLMNOPRS. &c. <i>iørþ.</i>	52) NOPQR. &c. <i>them.</i>
30) BCDEHIKLNOP. &c. <i>sina vel sina.</i>	53) 48. om. <i>ællær. 53. om. ællær — dōth.</i>
31) R. 58-61. 84. 92-94. 118. 126. 127. om. <i>Swa — hafthi.</i>	54) F. <i>aruum. QS. &c. arffuingæ.</i>
32) NP. &c. om. <i>oc.</i>	
33) E. om. <i>vm.</i>	

bol fæ.⁶⁰) (⁶¹annur iorth gangæ til rættæ⁶²) aruæ.⁶³) (⁶⁴Takæ the arf⁶⁵) oc (⁶⁶æræ the⁶⁷) ey (⁶⁸barnmynd sællær arfbet tha gangæ⁶⁹) han⁷⁰) til rættæ⁷¹) æruæ.⁷²)

8.

Bondæ¹) ma ey mæth²) loghum³) sæliæ konu sinnæ iorth⁴) för æn (⁵han ær barn myndær withær hana.⁶) æn sæl han⁷) þa star⁸) thæt fore thy at⁹) hun¹⁰) 3 ma ey kiæræ vm¹¹) hans giærningæ e¹²) mæþæn¹³) han liuær.¹⁴) dör bon-

8=II. 5.

55) 106. om. *vm* — *aruæ*.

56) CKLNOPQRS. &c. *döthæ*.

57) S. &c. om. *til halfnathæ*; cfr. not. 49 pag. 8.

58) E. *iafnathæ*. Q. &c. *halfdelen*.

59) NQR. &c. add. *j*. 92. add. *ey*; male.

60) S. &c. *pendinge*. NGOPQR. &c. add. *æn*. S. &c. add. *men*.

61) BGI. &c. *annær* vel *annar*. KLMNOPR. &c. *anner*. F. *annær*. 53. *saa bonden tager halparten, och hustruen halparten, men erre de döde Taa skiptes det dennom emelom, som derris rette arffvinge erre: men tage &c.*

62) B. *rætræ* rec. man. mutatum in *rætæ*. EDH. *rætræ*.

63) QS. &c. *arffvingæ*. GNOPQRS. &c. add. *oc*.

64) M. 69. 78. 80. 81. 101-103. 110. om. *Takæ* — *æruæ*.

65) S. &c. add. *ephter andre*.

66) BCEGHL. &c. *uarþæ*. DFIKNOPR. &c. *Warthær*. Q. &c. *haffuæ ey barn samen eller ærffuer noget aff them noget vth arff tha &c.* 84. *haffue icke börn sammen och ey arfmodth arf. tha &c.* 53. *faa ey — vdarff, (ut Q.) det er om den ene erffwer nogen arff vden fællag, och den anden erffwer ingen der ymodt, Taa gaar den arff till Rette arffvinge igen, saa giör och erffdt iordt, hun gaar och till den slegt som hun er kommen fraa. S. &c. haffue de icke börn sammen, eller arffuer nogen aff dem nogen vdarff, da gaar den tilbage igienn tiill den Slecht som hun er kommen fran.*

67) BCDEFGIKLNOPR. &c. om. *the*.

68) B. *barnmynd ællær*, ut videtur, scriptum fuit, at haec verba deleta sunt.

69) GQR. &c. *gangir*.

70) I. *honum*; male.

71) B. *rætræ* rec. man. mutatum in *rætæ*. DEH. *rætræ*.

72) BCDEFGHIKLOP. &c. *arfæ*, *arfua* vel *arffue*. NR. &c. *arff*. Q. &c. *arffvingæ*.

1) DE. &c. *Bonde*. CKL. &c. *Bonden*.

2) GNOPR. &c. add. *rettum*.

3) IO. *logh*. QS. &c. *rætt logh*.

4) HQS. &c. add. *burt*.

5) FM. *the æræ barn mynd. æn sæl &c.* DHI KNOR. &c. *barnmynt ææ. æn sæl &c.* P. *barnith ær æn sææl &c.* QS. &c. *hvn haffuer fonget barn med hanum*. CL. 13½. *the* (L. 13½. om. *the*) *æræ barnmynd. scilias the &c.* (cap. 9); post cap. in textu 12 iterum habent hoc cap.; varietates ibi occurrentes heic adnotantur; C. ibi habet: *barnmynd ær. æn sæl &c.* L. 13½. vero: *the æræ barnmynd. æn sæl &c.*

6) EG. &c. *hænni*.

7) QR. &c. add. *förr*. S. &c. add. *nogett förre*. L. add. *tha*.

8) QS. &c. *kolles*.

9) KS. &c. om. *at*.

10) M. *kone*.

11) QS. &c. *po*.

12) Q. &c. om. *e*.

13) H. *meth*.

14) G. 16. &c. add. *en* vel *Æn*.

dæn tha ma hun¹⁵) (¹⁶kallæ ofnæ¹⁷) (¹⁸aruse til gialde.¹⁹) (²⁰sem wæl (²¹ofna sit²²) barn²³) (²⁴sum ofna²⁵) andræ aruse um thæt²⁶) ær til

9.²⁷)

Skilias the²⁸) kwik²⁹) (³⁰fore guz ræt³¹) tha skal hun³²) (³³kalla a³⁴) bondæn til³⁵) gialdæ³⁶) oc ey ofna³⁷) iorthæn³⁸) þær³⁹) sum⁴⁰) hun⁴¹) lig-gær⁴²) for þy⁴³) at han war þa⁴⁴) hænnæ wæriande⁴⁵) thær⁴⁶) han salde.⁴⁷) (⁴⁸haur han iorth tha gialde.⁴⁹) haur han ey iorth⁵⁰) gialde⁵¹) bolfsæ.⁵²)

10.⁵³)

Sæl; bondæn⁵⁴) sina eghna⁵⁵) iorth bort. tha (⁵⁶ær⁵⁷) konan ey skyld⁵⁸)

9=II. 5.

10=II. 5.

15) E. om. *hun.*16) S. &c. *tale hans arffuinge tiill att de Betale þamme Jord, hun maa vell kreffue siitt eget Barn om thet leffuer som hußbondens arffuinge, faar hendis Jord som hendis hußbonde haffuer sold.*17) Q. &c. om. *ofnæ.* BE. a. CFGHILMQ. &c. add. *hans.*18) Q. &c. *arffuingæ sig tiill at gellæ.*19) BDEFHIKLN. &c. *gialdæ vel gialda.* G. &c. *rettæ.*20) R. *En wil; male.* OQ. &c. *Swo wæl.* G. &c. *oc em wel onna sit eghit barn om thet er til. som onna andra arwa hans.*21) CQ. &c. om. *ofna.* M. *till sine eghen börn om the ære tiill Som offne andre arffue.*22) FHIQ. &c. add. *eghet.* L. add. *eit.* C. add. *eig.*23) F. om. *barn.*24) Q. &c. *om thet leffuer oc bondens arffuingæ samelundh.*25) CL. 13½. om. *ofna.*26) I. *thæ.*27) 54. 90. 97. 98. om. *hoc caput.*28) F. *hion.*29) 30. 38. 48. *quit; male.* QS. &c. *leffuendes.* FQ. &c. add. *at.*30) S. &c. *med kirckens dom och rett.*31) 53. add. *det er met kirckelovgen.*32) F. *hin.* R. *hion.* Male.33) 59. &c. *thale bondenn tiill for denn gieldd, och icke thale paa iordenn &c.* S. &c. *tale hußbondenn tiill att hand Betaler hendiis Jord som han solde, och hun schall icke tale paa Jordenn &c.*34) BDEFGHIKMNOPR. &c. *ofna.* Q. &c. *over.*35) 32. &c. add. *rettæ.*36) NOPQR. &c. *gielddh.*37) Q. &c. *over.*38) BCHIL. *iorþænæ.* F. *iorth.*39) H. om. *þær.*40) CGL. &c. om. *sum.*41) M. om. *hun.* P. *han.*42) 53. add. *det er icke aff den som henne kiöpt haver, men aff sin bonde.*43) DEGHKM. &c. *thæs saca.* NOPR. &c. *the saghe.* 32. &c. *then sagh.* I. *thæn skyld.* Q. &c. *then sammæ skyll.*44) QR. &c. om. *þa.*45) QS. &c. *verghæ.*46) BE. *ær.* CDGHKNOPQR. &c. *tha.* FM. *thaghær.*47) QS. &c. add. *hennes iord bort.*48) S. &c. om. *haur — tha gialde.*49) Q. &c. add. *iord.*50) I. om. *iorth.* CDGHIKMNOPQR. &c. add. *tha.*51) M. add. *hand.*52) I. *bo fæ.* S. &c. *pendinge.* CFL. 13½. add. *oc a (F. ofnæ) tyltær eth otholbonde.* S.

oc ey⁵⁹) hænnæ arua at (⁶⁰gialdæ atær bondanum oc ey⁶¹) hans arwm.⁶²) for þy at⁶³) han ær bathe sin eghin⁶⁴) wæriande⁶⁵) oc sinni⁶⁶) kunu. oc för æn⁶⁷) han finge konu þa⁶⁸) mattæ⁶⁹) han (⁷⁰sit⁷¹) afhændæ.⁷²)

11.¹).

Sæl bondæn bort²) kunu sinnæ³) iorth oc fa⁴) the ey⁵) bathæ⁶) börn⁷) samæn. oc (⁸skilias⁹) bathe¹⁰) ællær¹¹) (¹²döth ællær quik.¹³) haur bonden iorth¹⁴) gialde han.¹⁵) ællær hans aruæ¹⁶) vm han (¹⁷ær döthær hænnæ¹⁸) ællær hænnæ arwm¹⁹) vm hun ær döþ swa miklæ²⁰) iorth (²¹oc æm gopæ sum han²²) saldæ (²³bort²⁴) hænnæ iorth. hauser²⁵) han ey iorth²⁶) (²⁷gialdæ bolfæ oc²⁸) (²⁹tylter eth otholbondæ³⁰)

11=II. 5. Cfr. I. Add. C. 1.

- &c. add. och XII mendz eed, att Jorden var icke mere.
- 53) DFGHIKMNOPQRS. omnesque recc. codd. invertunt ordinem capp. 10 et 11. CL. 13½. hoc ordine habent sequentia capita: 12, 8 (cfr. not. 5 pag. 9), 11, 10, 13. &c.
- 54) CGHMNOPR. &c. bonde. DE. &c. bonden.
- 55) B. ehna rec. man. mutatum in egna. C. om. h. v.
- 56) Q. &c. bdr ey hanss hðstræ oc ey &c.
- 57) I. add. thæt.
- 58) BC. &c. sic. AN. &c. skyd. GP. &c. skyl-dugh. S. &c. plichtige. M. add. ath.
- 59) E. om. ey.
- 60) S. &c. güffue hannom, eller hans aruinge nogen Jord igien. fordy &c.
- 61) P. om. ey.
- 62) KL. &c. arvæ. NOPQR. &c. arffuinghæ.
- 63) I. &c. om. at.
- 64) BE. æin.
- 65) KLMQS. &c. meriæ.
- 66) BCDHFHKL. &c. sinnæ, sinna, sinæ vel sina. GM. sine. NOPQRS. &c. sin.
- 67) MS. &c. om. æn.
- 68) CDGHKLMNOPR. &c. om. þa.
- 69) E. ma.
- 70) S. &c. Belge sin Jord Bortt.
- 71) CFGHIKLMNOPQR. &c. add. egith. D. add. eith. E. add. æy; male.
- 72) Q. &c. bort salia.
- 1) Vide not. 53 supra. 54. 90. 97. 98. om. hoc caput.
- 2) FO. om. bort.
- 3) R. om. sinnæ.
- 4) F. fangæ.
- 5) 31. om. ey; male.
- 6) BDE. bæpe. CIL. &c. om. h. v.
- 7) MR. &c. barn.
- 8) 53. dder hustruen siden kan saa haver soldt hennis iordt bort Taa gielle bonden hustrunis arffvinge, saa megen iordt igen, som hennis var, som soldis, haver han &c.
- 9) DFGHIKLMNOPR. &c. add. the.
- 10) D. bæthe. BCEQS. &c. þe. IQS. &c. add. ath.
- 11) FGHMNOPQR. &c. om. ællær. S. &c. enten.
- 12) 38. om. döth ællær.
- 13) 30. 38. 48. quit; male. QS. &c. leffuendæ.
- 14) DKLMS. &c. add. tha.
- 15) I. hæne.
- 16) QS. &c. arffuingæ.
- 17) H. ddr henne &c.
- 18) CFIL. 13½. om. hænnæ.
- 19) CGLM. &c. arua vel arffue. KNOPQRS. &c. aruingæ.
- 20) M. megell. QS. 16. &c. mögen. 17. 29. &c. meghen.
- 21) CDFGHKLMNOPQRS. &c. om. oc æm gopæ.
- 22) L. 13½. om. han. S. &c. add. förre.

12.³¹)

Sæl man³²) bort³³) sinæ eghnæ³⁴) iorth fore tiughu³⁵) marc allær³⁶) meræ oc³⁷) dör han³⁸) sithæn³⁹) han hauir (⁴⁰wærth takit⁴¹) um.⁴²) tha skulu hans aruæ⁴³) skiftæ⁴⁴) withær⁴⁵) konu hans. oc⁴⁶) ær nokat⁴⁷) uforthat⁴⁸) af (⁴⁹thy wærþæ. tha⁵⁰) takæ bondans aruæ⁵¹) thæt. æn alt⁵²) þæt⁵³) (⁵⁴j köp ær kumit oc⁵⁵) j⁵⁶) salu.⁵⁷) ællær (⁵⁸a borth⁵⁹) ællær⁶⁰) bruthstok⁶¹) þæt gialdær konan ey atær⁶²) oc ey hennæ aruæ.⁶³) En sæl bondæn⁶⁴) kunu sinnæ iorth⁶⁵) (⁶⁶hwat hældær⁶⁷) (⁶⁸minnæ ællær⁶⁹) meræ. e⁷⁰) scal⁷¹) hennæ⁷²)

12=II. 5.

- 23) NOPR. &c. aff hennæ jordh borth.
 24) QS. &c. add. aff.
 25) DGINPR. &c. hafthi. H. Ate.
 26) GNOPQRS. &c. add. tha.
 27) S. &c. schulle de Betale hendis Jord med pendinge, och giiffue siden lou med XII Jordegendis (68. &c. add. bönnder) mendz eed, att hendis Jord vaar icke bedre end de pendinge der Betaldis faar kinde.
 28) CL. 13½. mæth. GFHM. &c. add. a.
 29) 59. tolf Adelbönders Eedt. Q. &c. eed met tolf odelbönder at hennes iord var ey bæthæ.
 30) NPR. &c. add. ath hon var ey bæthæ.
 31) NOPQRS. maximaque pars recentiorum codicum invertunt ordinem capp. 12 et 13. CL. 13½. alio ordine habent haec capita; vide not. 53 pag. 11. 48. om. hoc cap. una cum tribus proxime sequentibus.
 32) CLO. 13½. bonden.
 33) B. bort scriptum est, at t mutatum in i. CL. 13½. om. h. v.
 34) F. om. eghnæ.
 35) B. tiuhu rec. man. mutatum in tyuo.
 36) BC. &c. ællær.
 37) C. om. oc.
 38) DGHKLMNOPR. &c. om. han.
 39) BCF. add. ær. I. add. thær.
 40) M. ved; male. Q. &c. betalning vptaget tha &c. S. &c. faait betalningh faar hende. Da &c.
 41) G. &c. add. oc; male.
 42) I. om. um.
 43) QS. &c. arffuingæ.
 44) S. &c. add. liige.
 45) QS. &c. met.
 46) P. om; male.
 47) H. nokot. G. nokut. LMNOPQRS. &c. noghit vel noget. K. naghit. Et sic fere in sequentibus.
 48) IMNOPQRS. &c. vfortærath. F. iuer.
 49) Q. &c. sammæ betalningh tha &c. S. &c. Same Betalningh som hand fick faar samme Jord, da &c.
 50) NR. &c. om. tha.
 51) QS. &c. arffuingæ.
 52) NR. al.
 53) B. om. þæt. GS. &c. add. som. F. add. ær.
 54) S. &c. ehr vdgiiffuett der aff y köb och sale.
 55) G. ellis. 16. &c. eller.
 56) M. &c. om. j.
 57) KLQ. &c. salæ. 16. 62. sal.
 58) FR. &c. i. S. &c. faar mad och dricke, dett &c.
 59) R. 23. 24. aboardh.
 60) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. ok.
 61) BE. brutstok. D. bryth stok. GKL. &c. bröthstok. F. borthstok. NOPR. &c. bryth stoth. H. brustud. M. borth stol. Q. &c. brödfiell. 53. brödfiell, det er paa tallerket. 83. 89. bordtfiell, in marg. add. det er Tallercken. 109. 126. Broofsiell. 100. Bofæll.
 62) NOPQRS. &c. j geen.
 63) M. frender. NOPQRS. &c. arffuinghæ.
 64) I. bondæns; male.
 65) S. &c. add. Bortt.
 66) C. om. hwat hældær.
 67) Q. &c. add. thet er. NO. add. j.
 68) 29. 59. &c. lidet eller meget. S. &c. den er liden eller meghehn, da schall kuffbon-

(⁷³atsær (⁷⁴gialdæ hennæ (⁷⁶ællær hœnnæ arwm⁷⁶) (⁷⁷hwat sum⁷⁸) görs⁷⁹) af (⁸⁰thy wærpe.⁸¹)

13.¹)

Sæl bonden²) athulkonu³) iorth⁴) oc haua⁵) þe ey bathe⁶) börn samæn. (⁷vm 4 (⁸þa (⁹at (¹⁰kunu bondans döpe.¹¹) kallæ¹²) hænnæ aruæ (¹³til bondans. (¹⁴tha late bonden¹⁵) ut þæt¹⁶) han wil¹⁷) hænnæ arwm.¹⁸) (¹⁹oc (²⁰witi ofna mæth (²¹tyltær epe otholbondæ²²) ær þæn bondæ döþær (²³ær þæt²⁴)

13=II. 5.

*denn eller hans arffuinghe denn igienn Be-
tale hende &c.*

69) BE. ær; male. NO. add. j.

70) 38. oc. 83. 89. icke; male.

71) F. add. iorth.

72) C. hana. D. hana scriptum at posterius
a deletum. BEKNOPR. &c. han. L. 13 $\frac{1}{2}$.
hawæ; male. Q. &c. bonden.

73) I. gen gialdæs ællær &c.

74) F. gialdæs. ællær &c.

75) R. om. ællær hænnæ.

76) GKL. &c. arwa. NOPQRS. &c. arffuin-
ghæ. G. &c. add. e.

77) CL. 13 $\frac{1}{2}$. oc tyltær eth ofna otholbondæ;
om. hwat — wærpe; postea sequitur cap.
in textu 8 (cfr. not. 5 pag. 9). S. &c. e huad
hand gör aff same Betalningh. Eller aff-
uerge thet med XII Jordegende mendz
eedtt.

78) R. om. sum. I. thær.

79) DHKNOPQR. &c. han gör.

80) Q. &c. then betalningh.

81) 106. 107. &c. add. eller XII adalbönders
ædt.

1) DK. 30. om. hoc caput. Cfr. not. 31 pag. 12.

2) GMPR. &c. bonde. CFL. &c. add. sinna.

3) QS. &c. æktæ höstres. A. Rec. man. su-
pra lineam add. sina. GHIMOP. &c. add.
sine.

4) NR. add. synæ. QS. &c. add. bort.

5) A. oc hauæ errato iterum scriptum est, at
haec verba subiectis punctis sunt notata.

6) CGH. &c. om. bathe.

7) G. &c. oc vm tha dör bondans cuna. cal-
læ &c. S. &c. och dör da hußbondens hus-
true, och hendis arffuinge kreffue Jordenn

*igien aff hußbonden, da schall han Be-
tale þaa megitt som Jorden wor werdt,
huad som hand vil kændis hendis arffuin-
ghe, dett som han icke vill kændis dem,
der schal han giæffue lou faar med XII
Jordegende mendz eedtt. Er hußbonden
död &c.*

8) 59. &c. bondens hustru da döde, oc hen-
dis arffuinge tillthale bondenn &c.

9) EHNOPR. &c. om. at. FL. 13 $\frac{1}{2}$. dör bon-
dans konæ. tha (L. 13 $\frac{1}{2}$. oc) callæ &c. Q.
&c. dör bondens höstræ tha kræffuæ hen-
nes &c.

10) I. konæ. H. athalkona. C. hun dör oc
calla &c.

11) HMNPR. &c. add. tha.

12) HM. tala.

13) C. 32. &c. a bonden. F. ofnæ bondan. oc
bonden late vt &c.

14) G. &c. at han lade vt &c.

15) B. om. bonden, at ipse scriba supra li-
neam add. han, quod rec. man. nigriori atra-
mento renovavit.

16) CF. add. ær. HI. add. ther. Q. &c. add.
som.

17) Q. &c. add. kendes.

18) NOPQR. &c. arffuinghæ.

19) Q. &c. thet han vill them ey kendhess
thet verghæ han met &c.

20) I. wittnæ. F. a tyltær eth &c. 59. &c.
affuerge det handt icke kiendis met &c.

21) Q. &c. tolf odelbönders eed.

22) CL. otholbondom. G. 16. &c. add. en vel
Æn.

23) B. Verba ær þæt kænæs fere deleta sunt.

24) CF. om. þæt.

kiennis.²⁵) (²⁶witi hans arua²⁷) (²⁸pæt sammæ²⁹) mæth þæm³⁰) sammæ loghum³¹)

14.

Sæl³²) þæn³³) kunu sinnæ iorth³⁴) ey haur siseluir iorth.³⁵) oc (³⁶kiæræ aruzæ at³⁷) hænnæ³⁸) döþæ³⁹) gialdæ bondæn arwm⁴⁰) bolfæ oc (⁴¹witi ofna mæth tolf otholbondum.⁴²) wil bondæn ey (⁴³ut lata oc⁴⁴) gialdæ arwm.⁴⁵) þa⁴⁶) stefnæ aruzæ⁴⁷) hanum⁴⁸) þing (⁴⁹först et⁵⁰) oc sipæn⁵¹) annat.⁵²) Sökiær⁵³) han ey⁵⁴) þe tu þing.⁵⁵) (⁵⁶böte hinum⁵⁷) ær (⁵⁸sak söghær⁵⁹) twa öræ⁶⁰) foræ hwart⁶¹) þing.⁶²) Sipæn stæfnæ⁶³) hanum⁶⁴) thrythia þing. gör

14=II. 7.

25) M. om. *kiennis*.

26) I. *wittnæ*. Q. &c. *værgæ*. S. &c. *da schul-le hans arffuinge staa der faar tiill rette, och gidre som förre er sagtt.*

27) Q. &c. *arffuingæ*.

28) FG. &c. om. *pæt sammæ*.

29) Q. &c. om. *sammæ*.

30) F. *the*. GILNOPQR. &c. *then*.

31) FILNOPQR. &c. *logh vel lagh*.

32) G. &c. add. *bonden*.

33) BCDEFHIKLMNOPQR. &c. add. *bondæ vel bonde*. S. &c. add. *hußbonde*.

34) CF. add. *ær*. G. &c. add. *ther*. S. &c. add. *som*. NOPQR. &c. add. *Och*.

35) NOPR. &c. om. *iorth*. S. &c. add. *der emod*.

36) Q. &c. *dör höstren tha oc kære hennes arffuingæ ther po betalæ bonden hennes arffuingæ* &c. S. &c. *dör hustruenn, och kerer hendis arffuinge ther paa, da schall hußbondenn Betale hendis arffuinge same Jord med pendinge, och giiffue siidenn lou med* &c.

37) H. add. *hanum*; male.

38) BCDEFHIKLMNOPR. &c. *kunu*.

39) FI. add. *tha*.

40) KPR. &c. *arven*.

41) I. *wittnæ*. Q. &c. *værgæ thot met* &c.

42) Q. &c. *othelbünders eed*. S. &c. *Jordegen-de mendz eed, att hand gjorde dem fyl-list*. 53. add. *adt hendis iordt war iche beddre som hand soldde*.

43) L. 13½. om. *ut lata oc*. S. &c. *Betale och*

vdlegge hendis arffuinghe samme Jord, da &c.

44) HQ. &c. add. *ei*.

45) K. &c. *arvæ*. R. *arffwin*. P. *arffuingh*. Q. &c. *arffuingæ*.

46) CDEGIKLNOPR. &c. om. *þa*.

47) NOPQRS. &c. *arffuinghæ*. L. *the*.

48) L. 13½. om. *harum*. B. Rec. man. supra lineam add. *til*. IKM. &c. add. *til*.

49) CDFGHKMNOPQRS. &c. om. *först*. IL. 13½. om. *först et*.

50) K. 30. add. *thing*.

51) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. om. *sipæn*. B. *þa*.

52) LMS. &c. add. *thing*.

53) BC. &c. *sökær*. GK. &c. *söghir*. S. &c. *möder*.

54) R. om. *ey*; male.

55) G. &c. add. *tha*.

56) 92. om. *böte — hwart þing*.

57) GO. &c. *honum*. PNQRS. &c. *them*.

58) NPQRS. &c. *saghsögher ær* (R. &c. *ære*) *thwo* &c.

59) BC. &c. *sökær*.

60) S. &c. add. *pendinge*. 53. add. *penninge, det er halottende hvidt*.

61) B. *hært*, at u supra lineam add. rec. man.

62) DHK. *thera*. 90. add. *der hamnd sider offuer hörige*.

63) CDFGHKMNOPQRS. &c. add. *the*. L. 13½. add. *han*.

64) S. &c. add. *tiill*.

han þem⁶⁵) ey þa⁶⁶) ræt⁶⁷) böte konungi thre mark.⁶⁸) Netær⁶⁹) han (⁷⁰at han ær⁷¹) ey sotær⁷²) (⁷³dyli mætk (⁷⁴tyltær ep otholbondæ

15.

At¹) bondæ liuandæ ma aldri²) kunæ³) kisæræ at⁴) hans⁵) giærningæ⁶) hwat (⁷sum han gör vm⁸) hænnæ eghn.⁹) (¹⁰Alt thæt¹¹) (¹²annæt barn windær ællær tapær J fælaghæ¹³) þæt (¹⁴waræ aldræ¹⁵) þæræ j fælaghe¹⁶) æræ¹⁷) sammen.

16. *Qualiter emancipacio fieri Debeat uel quid iuris fiat*

Uilia börn skilias¹⁸) (¹⁹fran faður sinum.²⁰) faræ faður²¹) thera a²²) lanzthing (²³ællær²⁴) hæræzsthing oc liuse²⁵) þæt²⁶) at þe wilia skilias withær²⁷)

15=II. 5, 9.

16=II. 10.

- 65) CDFGHIKLMNOPQRS. &c. om. þem.
 66) M. om. þa.
 67) S. &c. add. och fyllist for þegh, da schall han.
 68) 53. add. for retlösse.
 69) IMQ. &c. Nectar. S. &c. Süger.
 70) N. om. at han.
 71) HIS. &c. war.
 72) GIMNOPR. &c. söcter. QS. &c. rætteligæ stæffnder.
 73) S. &c. da schall hand giöre lou der faar med XII Jordegende mendz eed.
 74) Q. &c. tolf othelbönders eed.
 1) Q. &c. Alt mæden husbonden leffuer mo &c. S. &c. Alle denn stund hußbondenn leffuer, da maa &c.
 2) B. aldrih, at h rec. man. mutatum in g. G. aldrey, et sic in sequentibus. FHIQS. &c. add. hans.
 3) CDGKLMNOPR. &c. add. hans. A. Rec. man. supra lineam add. hans.
 4) BLM. 13½. um. C. ifr. DEFIKNOPIR. &c. af. H. æfter. G. onna. 16. vppa. QS. &c. po vel paa.
 5) L. 13½. om. hans.
 6) DEHNP. 31. gerningum. G. &c. gerning. S. &c. add. och ey keller.
 7) L. Folio abscisso sequentia desunt, usque ad verba: søn. Take alla &c., cap. 21.
 8) GHQS. &c. aff.

- 9) 59. eyendom. S. &c. gotz eller Jord.
 10) BDEGKNOPQRS. omnesque recc. eodd., praeter 54, hic incipiunt novum caput. De L, qui hoc loco est mutilatus (vide not. 7 supra), idem valuisse, testantur notae numerales sequentibus capitibus impositae. CFI. om. Alt — sammen; F. tamen haec habet rec. man. saec. XV in inferiori margine addita.
 11) B. add. æz. HKNOPQR. &c. add. ther. S. &c. add. som.
 12) S. &c. Börnn vinde eller tabe vdi kiøb eller Sale, som sidde þammen vdi vschiff boo, dett hörer dem alle tiill som saa tiil þamen vdi vschiff Boo side.
 13) B. fælahe, at h rec. man. mutatum in g; et sic mox infra. DKR. &c. fælag. Q. &c. fælig. NOP. fælagt. 62. 63. 83. &c. add. met sine söskende.
 14) Q. &c. hörer alle the börn tiill som i &c.
 15) M. aldri; male.
 16) DKNOPR. &c. fælag. Q. &c. fælig.
 17) E. om. æræ.
 18) S. &c. fare.
 19) E. withær father sin.
 20) DKNOPQRS. &c. therra. 53. add. det er, om de wille self verre derris egne verge vden derris faders fellag. FGQS. &c. add. tha.
 21) C. &c. fathær. D. &c. fathær.

hanum. oc giui²⁸) börnum sinum²⁹) hwat³⁰) han³¹) wil³²) (³³at sæ³⁴) li-
uandæ. (³⁵oc (³⁶mer mughu þe ey kræfuiæ at³⁷) hanum (³⁸liuandæ oc (³⁹at
swa görtho.⁴⁰) tha warthe⁴¹) the⁴²) sialf⁴³) giærningum sinum.⁴⁴) (⁴⁵Man-
drap skulu⁴⁶) fathær oc frændær böte⁴⁷) (⁴⁸mæth them sum logh⁴⁹) aræ.⁵⁰)

17.⁵¹)

Callær⁵²) annær man a faþur fore barns giærningæ.⁵³) oc⁵⁴) sighær at
barn⁵⁵) ær⁵⁶) j fælagh⁵⁷) mæth hanum. oc (⁵⁸þæt ær ey. witj⁵⁹) (⁶⁰þæt
5 faþur⁶¹) barns⁶²) mæth thingwitni⁶³) sinu.⁶⁴) þæt æræ⁶⁵) twe⁶⁶) men⁶⁷) oc
waræ (⁶⁸lös af⁶⁹) (⁷⁰kraue hins.

17 = II. 10.

22) QS. &c. till.

23) IQ. &c. om. *ællær hæræzsting.*

24) GHM. &c. add. a.

25) B. *liusæ* rec. man. mutatum in *lyusæ.*26) BFQ. &c. om. *þæt.*27) CDFGHIKMNOPQRS. &c. *fran* vel *fra.*28) CDFGIKMNOPQR. &c. add. *thæt.* H. &c.
add. *han thet.*29) B. om. *sinum.* S. &c. add. *der.*30) CDFG. ær. HIMNOPR. &c. *ther.* EKQ.
&c. *thæt.*31) O. om. *han.*32) N. om. *wil.* QS. &c. add. *them vndhæ.*33) S. &c. om. *at sæ liuandæ.* I. *i sinæ liuæ.*
32. &c. *i sith lewendæ.* Q. &c. *mæden han*
*leffuer.*34) P. 13 $\frac{1}{2}$. 30. 48. *sith.*35) Q. &c. om. *oc — liuandæ.*36) H. *at swa göro tha mughu the ei mer*
krefiæ at hanum liuandæ Sithan warthe
*börn siælf &c.*37) BEI. om. *at.* NOPRS. &c. *aff.*38) S. &c. *siidenn men hand leffuer. Nar fa-*
*derenn haffuer dett giördtt &c.*39) B. Rec. man. supra v. *at add. hu, ut le-*
geretur huat. F. om. *at.* Q. &c. *Nor fa-*
derenn haffuer so giort. 13 $\frac{1}{2}$. *nm swa war*
*giort Tha &c.*40) B. Rec. man. in marg. add. *sithan.* F.
göro. CIM. *göra* vel *göre.*41) CG. *wartha.* 30. *woldæ.* QS. &c. *swaræ.*42) BCDEFGHIKMNOPQRS. &c. *börn.*43) B. om. *sialf.*44) G. 16. &c. add. *En* vel *Æn.* NR. &c. add.
*swaræ.*45) 38. om. *Mandrap — aræ.*46) BCDEFGHIKMNOPQRS. &c. *skal.*47) BC. &c. *böta* vel *böta.*48) CEFHNOPQR. &c. *sum logh æra* (FNPQR.
&c. *ær*) *mæth them.*49) B. *loh* rec. man. mutatum in *log.*50) BC. &c. *æræ* vel *æra.* GM. &c. *ær.*51) 38. *habet hoc caput post caput in textu*
*proxime sequens.*52) C. *Fallær, miniatoris errore.* Q. &c. *Skyl-*
ler noget man sidhen barns fader for hans
börns &c. S. &c. *Om nogen taler faderenn*
*tiill faar hans Börns &c.*53) BE. *gærningum.* G. &c. *giærning.*54) M. om. *oc.*55) B. *börn.* M. *thet.*56) BNR. &c. *æræ.*57) B. *fælahe.* DEH. &c. *fælage.* G. *fæleghe.*
IK. *fælugh.* Q. &c. *fælig.* S. &c. *wschiff*
*Boo.*58) S. &c. *de ehre vdschifftede och schülde*
fran hannom, da schal faderenn dett Be-
*uise med &c.*59) I. 13 $\frac{1}{2}$. *witne.* Q. &c. *Bewisæ.*60) H. *thes barns fathor meth &c.*61) C. &c. *fathær.* D. &c. *fathær.*62) M. *barne.*63) B. *þinguitni* rec. man. mutatum in *þings-*
uitne. HINOPQRS. &c. *things witne.*64) S. &c. om. *sinu.*65) MS. &c. *ær.*

18.¹)

Kallæ²) börn a³) fæthrini æftir (⁴fapur theræ⁵) döþæn oc⁶) hauæ þe⁷) (⁸för fangit⁹) lot af fapur sinum.¹⁰) föræ atær¹¹) þæt¹²) þe hauæ för fangit. ba- þe¹³) bolffæ¹⁴) oc iorth. oc (¹⁵sæte a iorth tyltær eth otholbondæ oc a bolffæ tylter eth¹⁶) laghfasta mannæ.¹⁷) oc ey ægho¹⁸) the¹⁹) fran æræ skild²⁰) wald²¹) at²²) göræ²³) annat utan²⁴) at²⁵) alli aruæ wilia. wilia þe ey atær²⁶) föræ.²⁷) (²⁸kalli hinæ²⁹) (³⁰a stæthil³¹) sitia þem³²) til lanzthing³³) ællær³⁴) hærazthing.³⁵) æn wiliæ the æftær³⁶) thæn laghdagh³⁷) ær thingmen lægiæ

18=II. 11.

66) S. &c. om. *tve.* G. &c. *tolff*; male.67) S. &c. add. *att de ere schiilde fran hannem.*68) HS. &c. *saclds.* Q. &c. *ther foræ saglds.*69) N. &c. a. HS. &c. *fore.*70) A. Litt. r omissam supra lineam add. *scriba. M. kind ther kræffuer. S. &c. den tüttall.*1) 48. om. *hoc caput.*2) S. &c. *Kressue Börnn federne.*3) I. *af.*4) NOPQRS. &c. *theris fadhers dödh.*5) F. om. *theræ.*6) NOPQR. &c. om. *oc.*7) E. om. *þe.*8) HI. *föræ.* B. *fangit för lot &c.*9) S. &c. add. *nogen.*10) FQS. &c. *therræ.* G. &c. add. *tha.* S. &c. add. *da schulle de först.*11) IQS. &c. *i. gen.*12) BDF. add. *ær.* K. 13½. add. *ther.* Q. &c. add. *som.*13) MR. &c. om. *bape.*14) S. &c. *pendinge.*15) F. *giue.* Q. &c. *værgæ for iord met tolff othelbønders eed oc fore bolffæ met tolff logfastæ mentz eed. 53. werge adt de haffwe icke mere iord fonget, met &c. (ut Q.) S. &c. suerge faar Jorden med XII Jordegende loufaste mendz eed, och de som ere y Booet dem Bör icke att Schäfte, vden alle &c.*16) NOPR. &c. add. *meth.*17) 53. add. *det er met tol mend som er sande och faste vdi derris ordt och ædh.*18) B. *æho* rec. man. mutatum in *ægo.* F. *hauæ.*19) FG. add. *ær.* NOPR. &c. add. *ther.* Q. &c. add. *som.*20) CF. &c. *scildi* vel *skilde.* Q. &c. *vthskiffæ.*21) B. *uæte* rec. man. mutatum in *uæta.* E. add. *til.*22) NOPR. &c. om. *at.*23) B. *göræ* rec. man. mutatum in *fangæ.*24) H. *for vtan.*25) CDEFGHIKMNOPQR. &c. om. *at.*26) D. *after.* KNOPR. &c. *æfter.* QS. &c. *igen.*27) DFGHKNOPQR. &c. add. *tha.* S. &c. add. *dett de haffue för fangett.*28) C. *calla.* S. &c. *da schulle de som Booy gaardenn eller paa grundenn kalle de andre tiill landztingh &c.*29) CEM. *hinni* vel *hini.* FQ. &c. *the.* F. add. *sum.*30) R. *aff thet i sithiæ*; male.31) CDEFGHIMNOP. &c. *stæthlæ* vel *stæthli.* K. &c. *stathli.* 13½. *stockle.* 53. 100. 126. *bolligen.* 82. 107. add. *(det er Gaarden eller Grunden).* 114. add. *(thett er vdi Boen).* 129. add. *och boligen.* Q. &c. add. *igen.*32) 53. *de andre, som icke wille ind förre.*33) BCDEHK. *lanzþings.*34) BCDEFGHIKMNOQRS. &c. add. *til.*35) BE. *hærazþins.* CDHKNP. *hærazthings.*36) S. &c. *indenn.*

til³⁸) ey (³⁹after⁴⁰) föræ. tha böte⁴¹) the⁴²) konungi thre mark fore ræt lösa⁴³) oc arua⁴⁴) kræua⁴⁵) tho sit⁴⁶) ut⁴⁷) sum för.⁴⁸)

19.⁴⁹)

Dör barn j⁵⁰) fælgh⁵¹) mæth fathær⁵²) oc⁵³) mothær⁵⁴) tha (⁵⁵ær þæt⁵⁶) (⁵⁷til alzs⁵⁸).rætæ⁵⁹) theræ⁶⁰) (⁶¹j mællin sum æncti⁶²) ware.⁶³)

20.⁶⁴)

Dör bonde oc ær⁶⁵) ut arua⁶⁶) til swa at (⁶⁷bondans ær (⁶⁸barn⁶⁹) oc (⁷⁰kunu hans⁷¹) stifbarn⁷²) ællar⁷³) j fælaghe⁷⁴) ællær utan.⁷⁵) þa (⁷⁶ressær

19=II. 11.

20=II. 11, 4.

37) M. dag.

38) FQS. &c. them fore.

39) CEFHIM. &c. atar. OPR. &c. æfter. QS. &c. igen. G. &c. om. after föræ.

40) C. add. at.

41) CH. böta.

42) B. om. the.

43) EF. rætlösa.

44) QS. &c. arffvingæ.

45) BCE. kræfi vel kræui.

46) FQS. &c. therræ.

47) M. om. ut. CDEIKMNPR. &c. add. swa.

48) CDHIKMNOPR. &c. förræ. 23. add. er mæth.

49) 109. om. hoc caput.

50) M. vdi, et sic in sequentibus passim.

51) DEHIM. &c. fælage. CNR. &c. fætighe. PQS. &c. fæligh. G. feleghe. K. falugh.

52) G. &c. add. sinum.

53) QS. &c. eller. CDIKMNOPQRS. &c. add. mæth.

54) EH. motkor.

55) E. æræ. S. &c. arffuer fader och moder dett tigeruif þom de aldrig hafde fangett Barnn þammen. 53. erffweis det barn icke andertedis, eller Regnis, end som det intet kungde værrett.

56) BE. om. þæt.

57) Q. &c. alles there them emellom som i fælg ære som &c. 100. indthett regnen-

dis dennum Emellom. 126. intet regnet dem emellem.

58) C. 134. att.

59) CFG. &c. ræt.

60) MNOPR. &c. them.

61) F. sua sum &c.

62) 59. 60. &c. add. barnn.

63) I. warthæ.

64) G. 16. 17. 32. 33. 42. habent hoc caput post cap. 35 in textu.

65) CDFIMNPQR. &c. æra.

66) QS. &c. vtharffvingæ.

67) 38. bonden haver barn oc kone &c. 32. 33. 59. &c. thet er bondens barn. S. &c. thet er hußbondens Barnn.

68) C. börn. P. barns eller konens stiph barn &c.

69) NOR. &c. add. eller.

70) DKOR. &c. kunan (OR. &c. konens) stiph barn &c. N. konens styffsöns eller &c.

71) QS. &c. om. hans. H. add. ær.

72) BDEH. styppbarn. CMO. stipbarn. S. 16. 17. &c. Steff barn. 32. styppbörn. S. &c. add. er.

73) QS. &c. anthen vel enten.

74) B. fælake rec. man. mutatum in fælage. GQRS. &c. fæligh. S. &c. add. sammen.

75) S. &c. vdenn for. HS. &c. add. fælage.

76) S. &c. schulle alle dem dödis Börren schiffte hans hoffuit lod. Men paa hustruens vegne göris dett toke saa.

þæt⁷⁷) þem⁷⁸) döþæ⁷⁹) lot allum hans börnum til skiftis. æn⁸⁰) swa ær⁸¹)
ey⁸²) (83 uns quinnæ alf.⁸⁴)

21.

Dör bondæ¹) oc haur²) withær³) kunn sinæ hapæ dottær⁴) oc son.⁵) taki⁶)
mothær⁷) swa⁸) lot sum en⁹) son. (10 oc dottær (11 halwæ minnæ.¹²) (13 Ær
mothær oc (14 alt döttær oc ængin (15 sun. taki¹⁶) (17 allæ¹⁸) (19 æm mikit²⁰)
(21 dottær æm mikit sum mothær. thæt²²) ær ræt vm²³) köpæ iorth oc bol-
fæ.²⁴) fæthrinis iorth (25 taki börn²⁶) dottær halwæ²⁷) minnæ en²⁸) sun.

22.²⁹)

Dör mothær (30 börnæ. tha ær³¹) sammæ ræt³²) vm alt³³) skifti utan swa

21=II. 4.

- 77) 5S. add. barn.
78) GKMQ. &c. thæx.
79) MQ. &c. döthes.
80) CIM. om. æx.
81) DEKNOP. &c. gaz. R. &c. gbr. Q. &c. gars.
82) NPR. &c. add. aff.
83) BCDEFHIKMNOPR. &c. æ. Q. &c. po
höstræns væynæ. 5S. po kustrænis sidde:
ndarfving er den som er ndskiftt fraa
fæder ælter moders fællæg, och hæx reyser
den dædis loedt och den Loedt tager in-
gen, nden den dædis eygns börn.
84) BDEKO. &c. half. CG. &c. halfæ. M. al-
uæ. H. halfi. NPR. &c. affle. FI. afl. Cfr.
nott. 76, 89 supra.
1) CD. &c. bonde. FH. bonden.
2) DGHKNOPR. &c. add. hæx.
3) QS. &c. met.
4) E. dotor. B. dötör. CDHOQS. &c. dötær
vel dötær.
5) CDHINOPQRS. &c. synd, synær vel söner.
K. sanær. FS. &c. add. tha.
6) FS. &c. add. therræ.
7) BCDEGIKMNOPR. &c. add. þæræ.
8) MS. &c. add. meghen. 2S. 5S. add. god.
9) E. hænnæ.
10) P. om. oc — minnæ.
11) BCEFH. 13 þ. halfu vel haluu. Q. &c. half
loedh Hæffuer &c. (vide not. 13 infra). S.
&c. half saa megitt. Hæffuer &c.

22=II. 4.

- 12) G. &c. mindra. G. 16. &c. add. En vel Æn.
13) C. en mothær. ær alt &c. NPQRS. &c. Hæff-
uer modher alth (R. all; S. &c. alle) &c.
14) O. dotther oc &c.
15) L. post lacunam (vide not. 7 pag. 15) hic
iterum incipit.
16) HM. &c. add. the.
17) M. om. allæ. H. alt. 59. &c. huer dot-
ther saa megitt &c. QS. &c. moderæn so
møget som allæ hænnæ dötther.
18) CDGIKL. 13 þ. add. the.
19) 16. 17. &c. ligemøget dotter saa møget
som &c.
20) DK. add. sum.
21) BCEHILMNOPR. &c. om. dotter æm mi-
kitt.
22) CDGHIKLMNOPR. &c. Thætta.
23) I. om. vm.
24) S. &c. pendinge. G. 16. &c. add. en vel
Æn.
25) S. &c. schal Sönnen affnamme tho par-
ter, och datteren enn part.
26) HQ. &c. om. börn.
27) BC. &c. halfu vel haluu.
28) BC. &c. æn.
29) 100. om. hoc caput.
30) G. &c. barna. E. om. h. v. R. &c. som
börne hauer tha &c. Q. &c. oc hæffuer hæx
börn æftther sig leffuendæ tha &c. S. &c.
och hun hæffuer leffuendiis börn æfter þegh,

mikit skil³⁴) at bondæn myndær³⁵) æftir konu sinæ. en lot bathæ j fæ³⁶) oc j³⁷) iorth.³⁸) Allum börnum sinum til fæthrinis/. haur bondæn alt synir. tha takær³⁹) han⁴⁰) ey mer æn en sun.⁴¹) haur han⁴²) alt döttær.⁴³) taki han (⁴⁴e fullæn lot withær them. haur han ey mer æn⁴⁵) enæ dottær wi- 6 thær⁴⁶) kunu sinæ tha myndær⁴⁷) han twa lotær⁴⁸) af hænnæ möthrinis iorth.⁴⁹) for thi⁵⁰) at⁵¹) han ser e⁵²) man (⁵³oc (⁵⁴myndær⁵⁵) manz lot.⁵⁶)

23.⁵⁷)

Alt thæt ær⁵⁸) mothær far oc möthrini heter⁵⁹) taki all⁶⁰) börn⁶¹) æftir hanæ⁶²) bathe⁶³) (⁶⁴förræ kul oc æftri⁶⁵) swa manghæ⁶⁶) sum the æræ (⁶⁷bathæ⁶⁸) köpæ iorth oc bolfæ.⁶⁹)

23=II. 12.

- da tager husbonden saa megitt som end søn, och datteren halff minde bode &c.*
- 31) BHL. 13½. add. pæt. CFGIMQ. &c. add. thæn.
- 32) DKNOPQR. &c. log.
- 33) G. al.
- 34) Q. &c. add. ther po. G. &c. add. at.
- 35) H. munder. Q. &c. vindher. 126. nyder.
- 36) 32. 33. &c. bolfæ. 53. 59. &c. gotz. S. &c. pendinge.
- 37) BDEFGHKNORS. &c. om. j.
- 38) BCDEFHM. iorpo.
- 39) G. &c. take. S. &c. faar.
- 40) E. om. han.
- 41) 67. 104. 105. add. (forstaa at detz (104. 105. aff dett) som igien er. Naar hamnd haffuer tagitt I lodt effter synn hustru.)
- 42) B. Voc. han omissam supra lineam add. rec. ut videtur man. M. add. ok.
- 43) QS. &c. add. tha.
- 44) Q. &c. ligæ deell mod them allæ samen Haffuer &c. S. &c. saa megitt som tho (54. 90. en) aff dem, mod dem alle sammen. Haffuer &c.
- 45) H. om. æn.
- 46) QS. &c. met.
- 47) Q. &c. vindher. 53. 110. tager. 68. 121. &c. arffuer. 58. 106. 126. nyder.
- 48) CFG. &c. löter vel lödir.
- 49) BCDEH. iorpo. L. 13½. om. h. v.
- 50) BC. &c. py.
- 51) HNOPR. &c. om. at.
- 52) GQS. &c. om. e. E. e deletum est. 30. een.
- 53) S. &c. der faare mönder hamom en mandz löd.
- 54) NPR. &c. myndugher. 53. 68. tager. Q. &c. forthi vindher han mantz lodh.
- 55) DGHKNOPR. &c. add. fore thy. 32. 33. 42. add. fnll.
- 56) 38. add. duo capita quæ, ex illo codice transscripta, leguntur in Addit. K. 1, 2.
- 57) 48. om. hoc caput. 126. invertit ordinem huius capituli et proxime sequentis.
- 58) CLMQS. &c. om. ær.
- 59) M. er. QS. &c. kalles.
- 60) CKP. &c. alt. QS. &c. add. hennes.
- 61) DGHKNOPR. &c. add. hænnæ.
- 62) FIKLMNPQRS. &c. hænnæ. O. om. h. v.
- 63) M. om. bathe.
- 64) NOPQR. &c. första. S. &c. de hun fanger först och Süden, saa &c.
- 65) Q. &c. sistæ. M. add. kuld.
- 66) B. marka. CDEHM. margi vel margæ.
- 67) DGHKNOPR. &c. swa köpe iorth sum bol fæ.
- 68) L. 13½. add. j.
- 69) S. &c. pendinge. 53. add. Den förste kull, erre de börn som hun haffde met den hosbonde till forren som var hennes förste gift, den siste kull, ere desze börn som hun haffde met denne siste hosbonde som hun döde fraa.

24.

Sjtær⁷⁰⁾ bonde oc konæ sammæn barnlös oc dör (⁷¹annat theræ⁷²⁾ taki thæs⁷³⁾ döthæ⁷⁴⁾ aruæ⁷⁵⁾ (⁷⁶alt (⁷⁷halft withær hin⁷⁸⁾ ær liuser. swa⁷⁹⁾ kunu arua⁸⁰⁾ sum bøndæns. Thættæ⁸¹⁾ ær ræt vm köpæ iorth oc bolfæ⁸²⁾ annær⁸³⁾ iorth gange til (⁸⁴rættæ aruæ⁸⁵⁾ sum logh⁸⁶⁾ æræ.⁸⁷⁾

25.

Uarthær (¹delæ um iorth swa at summi kallæ²⁾ fæthrini³⁾ (⁴ællær möthrini. oc summi⁵⁾ köpæ iorth⁶⁾ ware the næst witu⁷⁾ ær allum wiliæ⁸⁾ witæ⁹⁾ til handæ

26.

Eræ¹⁰⁾ the¹¹⁾ syzskini oc¹²⁾ ey¹³⁾ (¹⁴samfæthræ (¹⁵oc ey¹⁶⁾ sammöthræ. oc

24=II. 1.

25=II. 13.

26=II. 13.

70) G. &c. *Sedie.*

71) H. *aman. Q. &c. en af them. S. &c. nogen aff dem.*

72) FGNOPQRS. &c. add. *tha.*

73) MQS. &c. *then.*

74) CMQS. &c. *döthes.*

75) QS. &c. *arffuingæ.*

76) S. &c. *halffdelenn aff alltt gotz och aff pendinge och Sölf och kiöbe Jord. Men anden Jord schall Bliiffue hoss den dödis arffuinghe.*

77) Q. &c. *ligæ halffdelen modh then som igen leffuer.*

78) G. &c. *hint. NOPR. &c. then.*

79) Q. &c. add. *væll.*

80) CEIO. *arf. Q. &c. arffuingæ. NOPR. &c. add. halfft.*

81) F. *thæt.*

82) M. *bofæ. G. 16. &c. add. en vel Æn.*

83) BCDEHL. *annur.*

84) B. *rætræ rec. man. mutatum in ræta. DENP. rætra. 53. den slegt som hun er kommen fraa, det er den iord som er ærffdt, och iche köpt.*

85) OQ. &c. *arffuingæ.*

86) B. *loh rec. man. mutatum in log.*

87) FOQ. &c. *ær.*

1) H. *iord i delo. swa &c.*

2) QS. &c. add. *hennæ.*

3) M. add. *vare.*

4) G. &c. *oc. MQ. &c. och somme mötherne &c.*

5) CGILM. &c. add. *calla. H. add. kallat. S. &c. add. siige att thet er.*

6) FGQS. &c. add. *tha.*

7) CFILNOPR. &c. *witni. G. &c. at wida. QS. &c. at vutnæ.*

8) BCEFGHILMNOPQRS. &c. *sic. ADK. wil.*

9) ILQS. &c. *witnæ.*

10) S. &c. *Trette Söcken om arff som iche haffue en fader eller moder til haabe, och vill nogen aff dem haffue sin arff vd frann den anden. Da schulle de först Schiiffte deriis federne, och siiden deriis möderne, och deriis Samfrender schulle Schiiffte denom samme arff emellom &c.*

11) M. *om. the.*

12) CDHIKLNOPR. &c. *om. oc. GQ. &c. som.*

13) CDGHIKLNOPQR. &c. add. *æra.*

14) M. *sammöthræ eller samfæthre. F. samæn vm mothær oc æi vm fathær. oc skil*

rætum arwm sum logh⁴⁶) æræ. dyls (⁴⁷nokat (⁴⁸sælæ swa logh fore⁴⁹) sum för ær mælt.

29. *Aurum uice predij funcittur⁵⁰) in diuisione.*

Thæt sammæ ær ræt vm gull⁵¹) ær⁵²) um iorth⁵³) at (⁵⁴thæt gange at⁵⁵) rætum arwm.⁵⁶) æn köpæs iorth mæth gull⁵⁷) þa gangær⁵⁸) hun sum annur köpæ iorth.⁵⁹) thæt gull⁶⁰) haldit⁶¹) ær gange til rætæ⁶²) aruæ.⁶³) Thæt⁶⁴) j köp ær kommit (⁶⁵oc j⁶⁶) salu⁶⁷) thæt gialzs⁶⁸) ey atær.⁶⁹)

30.¹)

Taks arf (²gen aruæ. (³tha (⁴bötær hwær⁵) annær⁶) um aruen⁷) ær⁸) thre

29 = II. 6.

- 41) FGLMNOPQRS. &c. iorth. K. iorthæ.
 42) KLO. &c. sinæ. G. 17. &c. add. en vel æn. M. add. huarth.
 43) S. &c. pendinge.
 44) QS. &c. skiftes them alle emellom som rættæ arffuingæ ære efter logen.
 45) B. til additum est, at ab ipso scriba lineolis inductum.
 46) FH. om. logh.
 47) S. &c. om den pendinge eller Boschaff huß eller nogett andett, da affuerge der faar som för er sagdt.
 48) DE. &c. sæli. F. giue. 59. 60. &c. gidre. I. wærie mæth logh &c. Q. &c. tha værghæ ther fore &c.
 49) CDHIKLNOPR. &c. om. fore.
 50) Lege fungitur.
 51) 2A. add. arff. R. add. som.
 52) GIHLMO. &c. ther. KQS. &c. som. F. swa sum.
 53) CM. &c. add. ær.
 54) H. om. thæt. BCEILM. 13½. arf. DGK OPR. &c. arfwa vel aruæ. NQ. &c. arffen. F. rætum arf gange. æn &c. S. &c. arffuenn y guld schall gaa till rette arffuinge som Jord. men kiöbuis &c.
 55) BCDEGHIKLNOPR. &c. om. at. MQ. &c. til.
 56) H. arfue. DEGIKL. &c. om. h. v.
 57) CDGNOPR. &c. gulli.
 58) BCDEGHIKLMNOPQRS. &c. gar.

30 = II. 4.

- 59) DK. &c. iorth, om. köpæ. G. 16. 17. add. en vel æn. S. &c. add. tiill schifte.
 60) C. add. ær. G. &c. add. ther. FMQS. &c. add. sum.
 61) F. æfter. QS. &c. igæn. 126. Vfortærit.
 62) BDNP. rætræ.
 63) QRS. &c. arffuingæ. G. 16. &c. add. en vel æn. F. add. oc.
 64) BG. &c. add. gul. QS. &c. add. guld som. F. add. sum.
 65) QG. &c. eller. I. om. oc j salu.
 66) MS. &c. om. j. F. innæn.
 67) FKQS. &c. salæ vel sale. S. &c. add. eller forteriis tiill mad och dricke. 53. add. eller paa bordt eller brödfiell.
 68) H. skilz; male. QS. &c. betales.
 69) QS. &c. igen.
 1) A. Rec. man. minoribus litteris add. titulum: quomodo hereditas cum hereditate compensatur. 126. Foliis deperditis sequentia perierunt, usque ad verba stefnt, fordi hand Var &c., cap. 82.
 2) S. &c. mod. Q. &c. po bondens væymæ so at &c. (vide not. 3 sequentem).
 3) QS. &c. so at bonden (S. &c. husbondenn) faller noget arff till po syn sidhæ oc höstren faar en annen arff oc po syn (S. &c. hendiis) sidhæ so at then enæ arff er so godh som thre &c.
 4) C. betær. BGL. &c. betær. 30. 32. &c. beder. E. bötær mutatum in betær. K.

mark, (⁹oc ey minnæ. (¹⁰tho at annær ær fyrtinghu mark. gange hwær arf gen andrum arue e¹¹) hwær sum takin¹²) ær.¹³) sœn (¹⁴um (¹⁵fleræ¹⁶) war-thæ annar wagh¹⁷) takni/¹⁸) tha gange (¹⁹þe (²⁰ut rætum arwm/ dyls nokat (²¹sæliæ swa logh fore²²) sum för (²³ær saghæt.²⁴)

31.

Dyls alder arf. (²⁵witi hin²⁶) ær²⁷) dyl mæth threm²⁸) tyltum. tho²⁹) at aruen ær³⁰) ey (³¹mer æn³²) (³³öres mun.³⁴) gar han withær (³⁵nokat latæ thæt ut oc³⁶) a³⁷) tylltær eth.

31=II. 8.

- böder mutatum in beder. N. böther mutatum in bither. I. böta. 59. 60. &c. lignis denn ene emodt denn andenn.*
- 5) CGINOP. &c. hvar. KL. huor. Et sic in sequentibus passim.
- 6) M. annari.
- 7) 59. 60. denn ene arff.
- 8) C. æra. O. om. h. v.
- 9) Cl. om. oc — mark.
- 10) NOPR. &c. Thi vel thy. QS. &c. oc then andræ arff (S. &c. add. er) so godk som XL marc (S. &c. add. eller Bedre) tha lignes then eenæ arff modk then andræ so manghæ arffuæ som taguæ ære (S. &c. add. aff dem Bode).
- 11) E. oc. L. 13½. Ær.
- 12) CDFGHIKLMNOPR. &c. sic. BE. takin. A. takit.
- 13) 53. add. Saa den arff som iche er beddre end tre marck, nödder och tvinger den anden arff paa XL mark tyll Ret skipte och hoffwet lodder, nor skiftis skall, saa den som erfde den minste arff, Hauer saa god lodt och deell y den store arff, som den hannom erfde.
- 14) F. warthæ flere annær &c.
- 15) Q. &c. höstren eller bonden en aff them faller noget ythermere arff till oc then andræ fonger engen arff ther ligæ emod tha scall then arff komme ygen till røttæ arffuingæ Dyls &c. S. &c. hustruenn, eller hußbondenn falder — rette arffuinghe (ut Q.) som var för tagenn, Dölges &c.
- 16) 23. 59. &c. add. arffuæ.
- 17) M. vægh. H. 17. wagn. KR. &c. veghn vel wegghen.
- 18) CDKMNOPR. &c. takin.
- 19) BCDFGIKNOPR. &c. sic. A. om. þe. LM. 13½. thet. E. Loco verborum the vt ræt-tum rec. man. scriptorum alia quaedam antea scripta fuerunt.
- 20) Legendum videtur at; cfr. cap. 29. C. at. 53. den arff tilbuge iigen epter deris døet som hannom erfde, till Rette arffvinge och den slegt som same arff er kommen fraa, Dylgis &c.
- 21) BD. &c. sæli. F. giue. QS. &c. veryæ ther faare met lag (S. &c. tölter eed) som &c.
- 22) I. &c. om. fore.
- 23) I. om. ær saghæt.
- 24) HK. &c. sakt. BEFGMOQ. &c. mælt. A. Rec. man. minoribus litteris add. supra in capite faar bonde, vbi, dyls nokot, quae respiciunt verba: dyls nokæt ællær iorth &c., cap. 28.
- 25) LI. &c. witni. Q. &c. tha væryæ hin sig som arffuen kræffs met thre tyllther eed. S. &c. da schall han giiffue lou som arffuen kreffuis med tre tyllter eedtt.
- 26) H. om. hin.
- 27) G. han.
- 28) BCE. prim.
- 29) NPQR. &c. thi vel thy. S. &c. end dogh.
- 30) IS. &c. var.
- 31) S. &c. Bedre. M. en öres &c.
- 32) CIL. 13½. add. en.

Dör man oc haur han³⁹) börn³⁹) taki þe arf æftir han.⁴⁰) haur han⁴¹)
 (4²barnæ börn. (4³oc (4⁴ænti barn⁴⁵) taki the arf swa (4⁶sum hwært⁴⁷)
 (4⁸sculdæ takæ æftir fathur sin. ællær moþor sinæ.⁴⁹) ær (5⁰en wagh⁵¹) et⁵²)
 barna barn. oc (5³ánnær wagh⁵⁴) flere. tha taki thæt enæ (5⁵æm mikit (5⁶æftir
 fathur fathur. ællær mothor mothor sum all hin⁵⁷) annur.⁵⁸) Swa at⁵⁹) um

32=II. 14.

- 33) S. &c. femten smaa pendinge, eller deris werdt. Bekender han att han haffuer nogett aff arffuenn inde med sikh, da schal han vdlegge dett som han kendiis, och giðre siidenn lou med tolf mendz eed, att han haffuer ey mere aff arffuenn inde hoß sikh. 59. 60. &c. *en öre penning, Eller detz werdt.* 63. *I ortug penning eller thettz werdt.* 80. *tho öre pending eller theris verd.*
- 34) R. *navn*; male. Q. &c. add. *thet er fæm ængelskæ eller theros værðk.*
- 35) Q. &c. at han haffuer nogett aff arffuen yndhæ met sig læggæ vth thet som han kennes oc tolf mendz eed at han haffuer ey mere aff arffuen ynde met sig.
- 36) B. Voc. *ok* omissam ipse supra lineam add. scriba.
- 37) I. *ofnæ.*
- 38) P. om. *han.*
- 39) R. &c. *barn.* F. add. *tha.* QS. &c. add. *effter sig tha.*
- 40) ML &c. *hanum.* Q. &c. *theros fader.* S. &c. *deris fader, Søn fuld lod och Dötter halff lod.*
- 41) E. om. *han.*
- 42) S. &c. *intett Barn men Barne Barn, eller Encke Barn, da tager dett arff som dett Schulle &c.*; male. Cfr. not. 44 infra.
- 43) K. &c. om. *oc ænti barn.*
- 44) R. 23. &c. *ænekebarn*; male.
- 45) A. Voc. *barn* omissam ipse, ut videtur, supra lineam add. scriba. FQ. &c. add. *tha.*
- 46) CDGHIKLMNOPR. &c. *hwært sum sculdæ &c.*
- 47) F. add. *barn.*
- 48) E. *ær skytt at takæ.*
- 49) G. 16. &c. add. *En vel Æn.* NOPR. &c. add. *Och.*
- 50) N. &c. om. *en.* QS. &c. *po then enæ sida.*
- 51) K. &c. *vegñ.* L. 13 $\frac{1}{2}$. *wagn.* Et sic infra. I. *wæhen.*
- 52) CS. &c. om. *et.*
- 53) QS. &c. *po then andræ siden.*
- 54) I. *wæhn.*
- 55) QS. &c. *so möget.* — Ex iis, quæ antea in hoc capite dicta sunt, manifestum est v. *æn mikit* respicere nepotes, quorum parentes antea mortui, si avo supervixissent, æquas portiones hereditatis cepissent, quod non factum est nisi omnes essent fratres, vel omnes sorores. Cum vero in mox sequentibus exempli causa sermo est de nepte ex filio hereditatem dividente cum pluribus nepotibus ex filia, illa neptis, re confusim expressa, dicitur capere *emmikit sum allæ kinæ synir*; sine dubio enim dicere voluit auctor non minorem sed contra duplo maiorem portionem ami illi nepti quam omnibus nepotibus esse tribuendam; quam sententiam satis confirmat textus Latinus II. 14. Non vero audiendus est C. F. NORMANN, qui statuit textum iuris Scan. Danicum continere antiquiorem minusque perfectam formam iuris repræsentationis, qua nempe hereditas in stirpes quidem erat dividenda inter nepotes, nulla vero ratio habita est sexus parentum eorum, recentiorem vero ac perfectiorem formam ab ANDREA SUNONIS esse expositam (diss. *de iure repræsentationis*, Hafn. 1828, pag. 30-32). Recte vero de hac re disserit J. E. LARSEN, *Maaanedsskrift for Litteratur*, III. pag. 215-218.
- 56) G. &c. om. *æftir* — *mothor mothor.*
- 57) NOPQRS. &c. *the.*
- 58) 53. add. *som du kant lesse vdi volde-mars loug vdi det XII Capitell*; respicitur nempe codex vulgo *Arvebogen* appellatus.

brothær hafthi⁶⁰) enæ dottær. oc systær⁶¹) thre synir sellær flere tha takær⁶²)
(⁶³the enæ dottor⁶⁴) emmilit⁶⁵) sum allæ⁶⁶) hinæ⁶⁷) synir.

8

33.

Er ey barn¹) oo ey²) barnæ barn³ (oc ær⁴) barnæ barns barn⁵) til⁶) sellæ⁷)
frammer.⁸) thæ⁹) gange¹⁰) aruen¹¹) æftir rætu¹²) mantali. (¹³taki kunu¹⁴)
æmmykit¹⁵) sum karlæ. oc arf (¹⁶scal allugatu¹⁷) fram gange e mæthæn
arua¹⁸) æræ¹⁹) til. oc byrthæ men.²⁰) (²¹æræ ey fram arua²²) (²³oc ær²⁴)
gangu arf.²⁵) tha takæ²⁶) thaghær²⁷) kunn²⁸) æm mikit²⁹) sum karlæ.³⁰)

33=II. 14.

59) NOP. &c. ær. BGH. &c. ok. MQRS. &c.
er ok. Male.

60) DKMNOPQRS. &c. hafvær. H. haue.

61) 48. add. haver two eller.

62) G. &c. take.

63) MOP. &c. then. INR. &c. om. h. v. S. &c.
Broderens datter saa megitt som tre Sø-
ster Sønner, efter deris fader, eller mo-
ders moder.

64) BDF. dotær.

65) MQ. &c. saa meghest. Cfr. not. 55 pag. 26.

66) BE. alti. I. om. h. v.

67) BCDEH. hini. NOP. &c. the. F. hænnæ;
male. QR. &c. thre.

1) F. &c. add. til.

2) B. om. ey.

3) M. &c. om. oc ær barnæ barns barn.

4) CEIL. 13½. 38. sic, in E. vero rec. man. post
praecedentem v. oc add. ey. 48. om. ær.
ABDFGHKNOPQR. &c. ey. S. &c. icke hel-
ler. Cfr. II. 14.

5) HNOPQR. &c. börrn.

6) R. 23. &c. om. til.

7) BC. &c. ællær.

8) R. 13½. 42. &c. fræmmer vel frændker. S.
&c. frændor y Stockens. Male. 53. an-
dre fremarffuinge.

9) BC. &c. þa.

10) E. &c. ganger.

11) FH. arf. S. &c. add. frem.

12) CDFGHIKLMNOPQRS. &c. om. rætu.

13) BCDEFHIKLMNOPR. &c. sic; cfr. nott. 14,

15 sequentes. G. &c. oc take &c. QS. &c.
tha tagke &c. A. om. taki — karlæ.

14) CD. &c. kunur. IR. &c. konæ. LQ. &c.
quinna. S. &c. Quinderne.

15) IQS. &c. svo möket.

16) DK. &c. om. scal — fram.

17) EHMNOPR. &c. allæ gatu. G. &c. om.
h. v. F. &c. e. I. alt ithæligæ. QS. &c.
alt rætt.

18) LO. 13½. arff. S. &c. affkomme arffuinge.

19) O. &c. ær.

20) B. byrþær mæn. QS. &c. slettingæ. M.
add. ære till. 53. add. och det kallis Gonge
arff, som du kant och lesse vdi Woldemars
Loug vdi det XIII Capitell; cfr. not. 58
pag. 26.

21) BGS. &c. ær. 53. om. æræ — karlæ.

22) CI. framnera arua. FLNPR. &c. fram-
mer arua. O. fram meer arff. QS. &c.
nærmer arffuinge; male. GM. &c. add. til.

23) M. Tha er hand gange arff. QS. &c. om.
oc ær gangu arf.

24) PR. ære. F. add. thæt.

25) DIMNPR. &c. gange arf. L. ganga arff.
O. gangh arff. K. &c. gong arff.

26) INPQRS. &c. taghær.

27) ILMNOPQRS. &c. om. thaghær.

28) DF. &c. kunur. G. kuna. IL. 13½. quinna.
Q. &c. quinner. S. &c. Quinderne. 38. gord-
kone; male.

29) ILQS. &c. sua möket.

30) QS. &c. add. oc thot (S. &c. denn arff)
kalles gongæ arff.

34.³¹⁾

Dör manz son oc haur han³²⁾ ey barn³³⁾ (³⁴thær rætær aruæ³⁵⁾ ær. tha taki hans fathur³⁶⁾ alt æftir han.³⁷⁾ oc³⁸⁾ ænti hans syzkini³⁹⁾ ey⁴⁰⁾ (⁴¹half brothær hældær æn annær.⁴²⁾ haur thæn döþæ mothær⁴³⁾ (⁴⁴oc ey faþur. tha⁴⁵⁾ taki hun ey⁴⁶⁾ mer æn en⁴⁷⁾ lot withær⁴⁸⁾ annur⁴⁹⁾ börn sin oc⁵⁰⁾ (⁵¹hins döthæ syzskini.

35.

Dör man oc haur⁵²⁾ ey börn⁵³⁾ oc ey barnæ börn⁵⁴⁾ (⁵⁵ællær andræ fram aruæ.⁵⁶⁾ ey fathur (⁵⁷oc ey mothær.⁵⁸⁾ ey (⁵⁹brothær oc⁶⁰⁾ ey⁶¹⁾ systær tha ær fathur fathær oc fathur mothær. (⁶²mothær fathær (⁶³oc (⁶⁴mothær mothær. (⁶⁵fathur brothær oc fathær systær. mothær brothær oc mothær systær brothær sun oc brothær dottær. systær sön oc söstær dottær. all⁶⁶⁾ (⁶⁷æm nær at⁶⁸⁾ taki⁶⁹⁾ arf⁷⁰⁾ æftir hin⁷¹⁾ döthæ. (⁷²kunur (⁷³æm mikit

34=II. 11.

- 31) I. om. hoc caput, at sex linearum spatium scripturae vacuum habet.
 32) E. om. *han*.
 33) O. om. *barn*. 17. *barn barn*; male.
 34) BCDEGHKLOP. &c. *þæt*. F. *thæt sum*. S. &c. *som ere hans rette arffuinge*.
 35) R. *arff*.
 36) DCEFG. &c. *fathær vel fathir*.
 37) NOPQRS. &c. *hanom*. D. om. h. v.
 38) M. om. *oc*.
 39) NOPR. &c. *add. ock*.
 40) C. *ær*; male.
 41) CFGH. &c. *hans brothær*; male. S. &c. *keller hans halffroder, eller andre*.
 42) B. &c. *annæn*. C. *annur*. G. &c. *annat*.
 43) BEFH. *mopur*. S. &c. *add. leffuendiis*.
 44) 48. *eller fader* &c.; male.
 45) C. om. *tha*.
 46) B. &c. *ækki*. H. *ænti*.
 47) M. om. *en*.
 48) QS. &c. *mod*.
 49) M. om. *annur*.
 50) K. *oc mutatum in of*. 30. *aff*. F. *add. withær*. S. &c. *add. mod*.
 51) F. *thæt*. S. &c. *den dödiis Soschene*.
 52) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. *add. han*.

35=II. 14.

- 53) M. &c. *barn*.
 54) M. &c. *barnebarn*.
 55) C. om. *ællær andræ fram aruæ*.
 56) QR. &c. *fram arffuingæ*. S. &c. *nker arffuinghe*. M. *add. ock*.
 57) GR. &c. om. *oc*. M. *eller mother ok ey brother eller sösther* &c.
 58) BD. &c. *mopur*.
 59) DH. *brothor*. 48. *sützskene Tha* &c.
 60) R. 16. &c. om. *oc*.
 61) C. om. *ey*.
 62) Q. &c. *modhers faderbrodker oc modker systhers broder sön* &c.
 63) B. Voc. *ok omissam supra lineam add. scriba*. N. &c. *brodker och modker systher* &c.
 64) B. *mopær* (loco litt. *m* antea scriptum fuit *br*; *ok* additum est at deletum) *mopær ok* (loco h. v. antea scriptum fuit *systær*) *broþær sun ok broþær dotær systær sun ok systær dotær al æmnær at tækæ arf æftær* &c.
 65) G. &c. *fathir syster oc mothir syster*. *fathir brothir oc mothir brothir brothir son* &c.
 66) H. *add. æra*. M. *add. vm*; male.
 67) QS. &c. *ligæ nær*. N. 23. *æm væl nær*.

sum karlæ for thy at thæt ær gangu arf.⁷⁴) oc⁷⁵) sithæn fran them kumbær⁷⁶) taki e⁷⁷) hwar⁷⁸) (7⁹sum (8⁰byrth a⁸¹) withær hin döthæ⁸²)

36. *Quantum liceat patri nepotibus conferre uiuentibus filiis et eorundem nepotum patruis*

Giuzær bondæ¹) sinum barnæ börnum iorþ²) (3sæ liuændæ oc skötær (4them⁵) (6oc sæl⁷) thæm j hendær. oc warthær⁸) swa at bondæns börn (9æftir (10han döthæn ilzskæ¹¹) (12iorth at hans¹³) barnæ börnum.¹⁴) the iorth¹⁵) ær¹⁶) han gaf them.¹⁷) ware the withær witu.¹⁸) at theræ (19fathur fathær gaf them.²⁰) oc skötæ them.²¹) (22en mer ma han ey giuzæ them.²³) æn²⁴) (26til

36=II. 16.

- 68) I. oc.
 69) CD. &c. taka.
 70) HM. arfua.
 71) FQS. &c. thæn.
 72) IL. 13½. quinnæ. Q. &c. quinner. 106. om. kumur — karlæ.
 73) LIQS. &c. swa mekit. DK. æm wæl sum &c.
 74) BDILMNPQRS. &c. gangæ arf. O. gangh arff. K. &c. gong arf. E. gangen arf.
 75) H. om. oc.
 76) DGKMQ. &c. add. tha.
 77) CFNOPQS. &c. om. e.
 78) H. hwært.
 79) S. &c. effter som hann hørde den döde ner tiill effter mandtalitt.
 80) DHK. han a byrth mithær &c. NOP. &c. han a börd ær vidh &c. Q. &c. er aff byrdhen vedher then döde.
 81) M. &c. er.
 82) NP. 23. add. dör bondha (23. add. oc) ær vdk arff (sc. prima verba cap. 20). G. 16. 17. 32. 33. 42. hoc loco habent cap. 20 in textu; cfr. not. 64 pag. 18. 53. add. ind-till syuunde mandtt.
 1) CD. &c. bonde. F. bonden. L. 13½. add. jorth.
 2) BCDEFGHIKMNOPQRS. &c. sic. A. om. iorþ, at rec. man. saec. XVI in marg. add. iord. Cfr. not. 1 præcedentem. BDFKM. add. at.
 3) FKNOPR. &c. sic wæl sigh. I. i sino liue oc &c. 32. &c. i sith leffwende lüff, och &c. QS. &c. vdi. syn lyffs tidh oc &c.
 4) H. Folio abscisso sequentia desunt, usque ad verba: i mællin. ær ei mer &c., cap. 40.
 5) QS. &c. add. sammæ iordh.
 6) F. om. oc sæl thæm.
 7) 59. &c. antuorder. QS. &c. fonger.
 8) M. add. thet.
 9) S. &c. kressue paa Same Jord, effter deris faders död som hand &c.
 10) I. hin. NOPQR. &c. hans dödh.
 11) CLM. ilzcar. F. add. hans.
 12) Q. &c. po sammæ iord oc so talæ till hans börnæbörn for then iord &c.
 13) F. om. hans.
 14) BE. &c. börnæ börnum.
 15) F. om. iorth.
 16) R. 23. &c. om. ær.
 17) FQS. &c. add. tha.
 18) CFILO. &c. witni. P. &c. witke. N. &c. vinde. QRS. &c. værn.
 19) 13½. &c. fader gaff &c.; male.
 20) L. 13½. add. jorth.
 21) CL. 13½. om. them. Q. &c. add. sammæ iord. S. &c. add. Samme Jord som (52. 58. om) de haffue sex vgher hefd paa hende tiilforne. 106. add. Giörrenndis Beuiisligt at saadant ekr skeed, Om the haffuer VI Rogers hefd paa kinder, thilfforne.
 22) BC. &c. æn. I. hennæ. Oc mer &c.
 23) R. &c. om. them.
 24) I. om. æn.
 25) S. &c. saa megitt dem kand komme till paa deris federne Siide, eller mödernis.

9 theræ fæthrini²⁶⁾ eumami sællær möthrini.²⁷⁾ (²⁸hausa börna barn²⁹⁾ ey³⁰⁾ j theræ hæfþum.³¹⁾ (³²tha ware bondans börn withær witu.³³⁾ at (³⁴þeræ faður sköte þem ey.³⁵⁾ þæt sammæ ma kuna³⁶⁾ göræ withær³⁷⁾ sin barnæ börn sum³⁸⁾ bondæn ma.³⁹⁾

37. *Que seculo renunciancium monasterio conferri possit⁴⁰⁾ a sano uel egrote*

Ujl hondæn⁴¹⁾ (⁴²quikær oc quipæ fuldær. j. clostær faræ.⁴³⁾ tha ma han mætk allum houoth loth sinum⁴⁴⁾ (⁴⁵in fara. warthær han siukær. tha (⁴⁶ma han haluan⁴⁷⁾ giuæ⁴⁸⁾ clostre sællær hwæam sum han wil. oc ey mer. fran arwm⁴⁹⁾ ey clostre (⁵⁰hældær sæn (⁵¹andrum mannum.⁵²⁾

38.

Giuser bondæ⁵³⁾ barn sit j clostær. tha ma thæt ey kræfuise arf æftir (⁵⁴han döthæn utan han⁵⁵⁾ wil giuæ thy⁵⁶⁾ nokat.⁵⁷⁾

37 = II. 15.

38 = II. 15.

26) BCDEFGKMNOPQR. &c. fæþrinis.

27) BCDEFGKMNOPQR. &c. möþrinis. 114. add. (*thett er saa megit som theris Fader eller Moder burde at hæffue*).

28) I. Hæffuær barnabarn &c.

29) CD. &c. barnæ börn. L. 13 $\frac{1}{2}$. add. jorth.

30) QS. 16. 17. 32. &c. om. ey; male. F. add. iorth. 53. &c. add. den iordtt. S. &c. add. Samme Jord.

31) QS. &c. hæfð. NOPR. &c. wæra.

32) B. om. tha. N. om. tha ware.

33) CILNOPR. &c. witi. QS. &c. wærn.

34) BCDEFGIKLMNOPQRS. &c. sic. A. bondans börn (pro þeræ faður). 61. 73. 79. deris fader fader.

35) L. &c. add. jorth. S. &c. add. same Jord.

36) FL. 13 $\frac{1}{2}$. konan.

37) QS. &c. mod.

38) BCDEF. ær. GIKLMNOPQR. &c. ther.

39) S. &c. add. mod sine.

40) A. Notam abbreviati ð supra litt. i atramento add. rec. man. Lege passint.

41) DGIKLNPQR. &c. bonde.

42) NOPR. &c. helbreidæ och vsing j &c. Q.

&c. helbredæ oc karsk. S. &c. karsck och Sund.

43) A. förw scriptum est, at punctum litt. ð subiectum et a supra lineam additum.

44) S. &c. add. dett ehr med enn Broder dele.

45) R. i fare. I. i klostær faara.

46) C. man (pro ma han).

47) NOPQRS. &c. halffdelen. Q. &c. add. syn howet lodh. S. &c. add. aff sin hoffuit lod.

48) NOP. &c. add. til. R. add. i.

49) O. arffuingen. Q. &c. synæ arffuingæ. S. &c. sin arffuinge.

50) Q. &c. eller oc noget annær man. S. &c. eller kircker eller nogen andern sted.

51) M. &c. annær man.

52) CDFGIL. 13 $\frac{1}{2}$. mannj.

53) A. Voc. bondæ omisam supra lineam add. scriba. CF. bonden. S. &c. mand.

54) NOPR. &c. hans dödh. QS. &c. syn faders dödh.

55) G. om. han.

56) NPR. &c. hanom.

57) S. &c. add. tilfaarne.

39.⁶⁸)

Hauir man⁶⁹) andræ aruæ æn börn sin. tha ær alt⁶⁰) thæt⁶¹) han a⁶²) bathæ⁶³) j fæ⁶⁴) oc j⁶⁵) iortho⁶⁶) hans houoth lot. hauir han et barn. tha (⁶⁷ær (⁶⁸alt⁶⁹) halft thæt⁷⁰) han a.⁷¹) hauir han flere börn. tha takir han⁷²) lot (⁷³withær hwært theræ⁷⁴) (⁷⁵swa⁷⁶) sum han a.⁷⁷)

40. *De transeuntibus pro alimonia in alterius potestatem.*¹)

Uarthær man²) usal³) oc⁴) fatökær⁵) swa at⁶) (⁷han (⁸ma ey siæluir hiælpæ sic.⁹) ællær ælli¹⁰) oc¹¹) siukdom gar¹²) them¹³) (¹⁴a hændær. tha (¹⁵biuthæ han sic (¹⁶næstum arnum.¹⁷) at the takæ withær hanum. (¹⁸wil thæn wanföræ (¹⁹oc wiliæ swa²⁰) aruæ. tha skifti²¹) egn hans²²) sin²³) j mellin. (²⁴oc

39 = II. 15.

- 58) 48. om. hoc caput.
 59) C. han.
 60) B. om. alt.
 61) F. add. ær.
 62) NOPRS. &c. egker vel agher, et sic in sequentibus. Q. &c. haffuer.
 63) G. &c. om. bathæ.
 64) 59. &c. godz. S. &c. godz, pendinge, guld.
 65) DKMS. &c. om. j.
 66) BCFGILNOPQRS. &c. iorþ. K. &c. iorthæ.
 67) I. æruær alt thet haft (loge halft) &c. S. &c. schall allt thet han eyer schiftis y tho loder, och halffdelen er dett Barns som hand eyer. men haffuer &c.
 68) 59. 82. &c. halffdelennu det barns det &c.
 69) G. &c. add. hans.
 70) DF. add. ær. KL. &c. add. ther.
 71) FM. add. hans houæth lot.
 72) B. Voc. han omisam supra lineam add. rec. man. I. &c. om. han. S. &c. add. em.
 73) 106. Emod hært barnn, Dett ekr at enn broder diell er hanns koffuedlod. S. &c. med.
 74) M. ther. S. &c. thet Barn.
 75) S. &c. om. swa sum. 58. yhuor mange som de erre.
 76) Q. &c. add. manga.
 77) NOPQRS. &c. haffuer. S. &c. add. dett

40 = II. 17.

- er att hand schall beholde saa megitt igenn som de alle faa.
 1) A. Rec. man. in marg. adnotavit: de statföring.
 2) R. 28. &c. add. eller kone. S. &c. add. eller Quinde.
 3) BCEFKMOPQRS. &c. usæl vel vsel. I. armar.
 4) IR. &c. ællær.
 5) CDEFGKLMNOP. &c. add. ællær kua. IQ. &c. add. ællær quinnæ. A. Rec. man. supra lineam add. ællær kua.
 6) IR. &c. om. at.
 7) M. man. E. æy ma sialuæ &c.
 8) Q. &c. kan. S. &c. eller kun kunde icke &c.
 9) BCDEG. sæ.
 10) MNOPQRS. &c. alder. IL. &c. aldærdom. K. hvn.
 11) O. &c. eller.
 12) MK. &c. gangher.
 13) F. hanum.
 14) 38. offwer tha &c.
 15) I. binde; male. 59. &c. tillbinde. S. &c. schall han siighe sin neste arffuinghe till att tage &c.
 16) CDFGILMNOPR. &c. næstæ. Q. &c. syn næstæ arffuing till at tage &c.
 17) FI. &c. aruæ.
 18) 92. om. wil — a thingæ.
 19) NR. &c. ey swa fare &c.; male. 59. 60. &c. om. oc — thæn wanföræ. S. &c. fare

hin²⁵) wanföræ fare aldre²⁶) therræ²⁷) j mællin. oc thæt²⁸) liusse the a²⁹) thingæ.³⁰) wil thæn³¹) wanföræ ey swa faræ (³²aldræ³³) aruæ³⁴) j mællin.³⁵) (³⁶tha (³⁷skifti eghn³⁸) sinæ (³⁹aldræ aruæ sinnæ⁴⁰) j mællin. allæ⁴¹) (⁴²j howoth lotær. (⁴³oc sialwm sic⁴⁴) oc⁴⁵) houoth lot. (⁴⁶oc waræ sipæn huar⁴⁷) han wil mæth sinum houothlot. ær thæs wanföræ houothlot bæthrä⁴⁸) æn thre marc⁴⁹) æftir (⁵⁰han döthæn. tha skiftis⁵¹) thæt aldræ hans aruæ⁵²) (⁵³j mællin.⁵⁴) ær⁵⁵) ey (⁵⁶mer æn thre marc⁵⁷) tha⁵⁸) havi⁵⁹) (⁶⁰hin thæt ær⁶¹) hin⁶²) war mæth⁶³) fore sit æruathe.⁶⁴)

emellom alle hans arffuinghe, da schall han schiuffte alltt siit godz mellom dem, allt y hoffuit loder, det er att de schulle allesamens haffue lige megitt. Vill den &c. Q. &c. fare allæ synæ arffuingæ emellom Tha sciftæ han alt syt gotz synæ arffuingæ them emellom och allæ vdi hovet lodher Ær then vanføres howeth lod bæthrä &c.

20) M. om. swa.

21) L. 13 $\frac{1}{2}$. add. the.

22) C. om. hans.

23) C. thera. FIOP. &c. them. 16. &c. sik.

24) DK. &c. om. oc — therræ j mællin.

25) CF. 13 $\frac{1}{2}$. thæn.

26) BC. &c. aldræ vel aldra. FL. &c. allæ. NOP. &c. aldrigh; male.

27) 16. &c. them.

28) F. thæn.

29) F. ofnæ. I. af.

30) DBE. thingi. CF. &c. thing.

31) CFIP. hin.

32) C. thæm i mællin.

33) BE. add. þeræ. I. &c. add. sinæ.

34) DGKLMNOP. &c. add. sinna.

35) K. 30. mellæ.

36) DK. &c. om. tha — j mællin.

37) S. &c. schal han liusse dett paa tinger, och schiuffte siidenn allt sitt godz mellem sin arffuinge och siigh, y hoffuit loder, och Bliiffue siiden hoss huilken hand viill med sin hoffuit lod. Er den vanføres &c.

38) B. ehn rec. man. mutatum in egn.

39) C. mællin aruæ sina alla i houothlotær.

40) G. sijn.

41) F. 13 $\frac{1}{2}$. om. allæ.

42) O. een howit loth.

43) NR. &c. om. oc — oc houoth lot.

44) BCDEG. sæ.

45) BDEGKMOP. &c. sic. CL. &c. om. oc. A. j. FI. 90. en. Cfr. nott. 19, 37, 43 supra.

46) BCDEFGIKLMNOPR. &c. sic (cfr. not. 47 sequentem). A. om. oc — sinum houothlot. Cfr. nott. 19, 37 supra.

47) CGIMNOPR. &c. mæth thæn. DF. &c. mæth them (F. thæn) ær. K. &c. meth them ther. L. 13 $\frac{1}{2}$. meth hwilkrum ær.

48) BD. &c. bætre.

49) S. &c. add. Skaansche.

50) NOPRS. &c. hans dödk.

51) K. &c. skiftæ.

52) B. arfum.

53) MO. om. j. H. post lacunam (vide not. 4 pag. 29) hic iterum incipit.

54) G. 16. 17. add. en vel Æn.

55) B. supra lineam add. han. IMQS. &c. add. han. FL. 13 $\frac{1}{2}$. add. thæt. 16. 117. add. hans houitlöth. 59. &c. add. houidlodenn.

56) S. &c. Bedre. F. om. mer æn.

57) 90. add. danske.

58) A. hin additum est at fere deletum, ac insuper lineola inductum punctisque subiectis notatum.

59) L. 13 $\frac{1}{2}$. haffwer.

60) F. thæn ær &c. R. then ther han war &c. Q. &c. then arffuing them som han war &c.

61) CEGIM. &c. om. ær.

62) B. om. hin, at supra lineam add. han. CDEFGHIKLMNOPRS. &c. han.

63) QS. &c. hoss.

64) B. arfopæ. E. aruothe. D. arfwæthe. FGIKM. &c. æruæthe. H. ærfwothe. NOPQR. &c. arbeydæ. C. arvathe ær han fõtær. S. &c. wmaghe och kostningh faar hand födde hannom. L. 13 $\frac{1}{2}$. add. oc siin cost. At han föde hanum.

41.

Uilæ¹⁾ aruæ²⁾ ey taki³⁾ with⁴⁾ pem⁵⁾ wanföræ tha fare han (⁶til things oc ¹⁰liuse⁷⁾ fore thingmannum⁸⁾ at the⁹⁾ wilæ ey withær hanum taki.¹⁰⁾ oc sithæn¹¹⁾ lægiæ¹²⁾ thinghmen laghdagh¹³⁾ fore allæ¹⁴⁾ aruæ (¹⁵oc (¹⁶fore hin¹⁷⁾ ær¹⁸⁾ flat föræs¹⁹⁾ wil. (²⁰wilæ aruæ ey til things kummæ oc²¹⁾ withær²²⁾ hanum taki.²³⁾ tha (²⁴æghæ han²⁵⁾ wald at fare²⁶⁾ til (²⁷thæs manz ær²⁸⁾ han wil. mæth (²⁹allu³⁰⁾ thær³¹⁾ han a. tho swa at³²⁾ (³³allum (³⁴se för³⁴⁾ laghbuthit³⁵⁾

41 = II. 17.

- 1) B. uilæ.
 2) NOQRS. &c. arffuinghæ.
 3) BC. &c. takæ vel taka.
 4) BC. &c. uifær. KL. &c. vether. Et sic passim. Q. &c. ygen.
 5) BCGIMNPQRS. &c. þær. L. 13½. om. h. v. 23. add. fattigæ oc.
 6) CDEFGHIKLMNOP. &c. a thing.
 7) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. add. thæt.
 8) B. add. þæt.
 9) CFIL. 13½. arua.
 10) CD. &c. taka. B. tæke.
 11) C. om. sithæn.
 12) BCD. &c. læggæ vel læggi.
 13) CDEFGHIKLMOPQS. &c. sic. B. lahdah rec. man. mutatum in laudaug. R. 24. logh daghe. A. laghdaghæ. N. 23. logh daghæ. N. add. hanom.
 14) QS. &c. add. hans.
 15) S. &c. att de schulle tage viid hannem, Och den vansføre som viill omkring förriis, han schall fare till Tinget med arffuingene, viulle hans arffuinge icke &c.
 16) C. om. fore. Q. &c. then vansföra kommæ oc till tinget ther so vill omkring föræs Vælæ tha hans arffuingæ ey &c.
 17) F. than.
 18) CIL. 13½. om. ær.
 19) D. stæth föræs. FH. stætföræs.
 20) O. wille arvin &c.
 21) BDEGHKMNPR. &c. add. æi. S. &c. add. icke heller.
 22) NR. &c. om. withær.
 23) CDE. &c. taka vel tæke. B. tæke.
 24) B. ahe rec. man. mutatum in age. K. aghær. L. 13½. A. FGIM. &c. haue. Q. &c. mo han fare &c. S. &c. maa den vansføre siidenn fare &c.
 25) BDEFGHIKMNOPR. &c. sic. CL. 13½. hin. A. hans. Cfr. not. 24 præcedentem.
 26) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. före.
 27) GR. &c. then man. QS. &c. hvem som (S. &c. om. som) han &c.
 28) IO. om. ær.
 29) CIKM. &c. allæ. FGLNOPQ. &c. alt. R. all. S. &c. allt sitt godz, och med allt thet som hannem tiilhör, dog med saa scheel, att hand haffuer loulige tiilforne tiill Tinget tiilbudet siigh alle sin arffuinge.
 30) BCDEHIK. &c. add. þy. FGLMNOPQR. &c. add. thæt.
 31) GL. &c. om. thær. BCDEF. ær.
 32) E. add. aruum.
 33) KO. &c. allæ hans arfuæ (O. &c. arffuinge) ær för (O. &c. om. för) logh buthit. Q. &c. han haffuer synæ arffuinge til foren sig so till budeth.
 34) CDEFGHILMNPR. &c. hans aruum ær för (NP. &c. om. för; R. til foren) loghbothæt.
 35) E. förræ.
 36) B. lakbupit, rec. man. h mutatum in g. A. Rec. man. add. hans aruum.

42.

Thæn man³⁷) withær them³⁸) takir³⁹) (⁴⁰flat föræs wil.⁴¹) warthe (⁴²allum hans giærningum⁴³) (⁴⁴huat sum han gör (⁴⁵æm wæl konungs ræte oc⁴⁶) (⁴⁷ærchibiscops sum andru.⁴⁸) dræpær han maa.⁴⁹) böte⁵⁰) hin⁵¹) ær⁵²) (⁵³withær hanum haur takit thrithing⁵⁴) af (⁵⁵allum man botum. oc⁵⁶) frændær twa loter.⁵⁷) warthær han⁵⁸) dræpin (⁵⁹taki oc⁶⁰) hin⁶¹) swa mykit⁶²) (⁶³af allum botum (⁶⁴withær frændær.

43.

Kiærær¹) flat föring²) at han haur ey swa got sum hanum war iattæt.³) tha (⁴witi thæt bonden⁵) mæth twigia⁶) manna witni oc (⁷tyltær eth⁸) at

42=II. 17.

43=II. 17.

- 37) CDGHIKLMNOPQRS. &c. om. man. BF. add. ær. GQS. &c. add. som.
- 38) H. han. MR. then. S. &c. den vansföre.
- 39) BE. add. ær. CDF. add. a thingi ær. HIKLMNOPR. &c. add. a thingi thær. G. &c. add. a thinge som. A. Rec. man. supra lineam add. a. thinge thær.
- 40) D. flæth föræs. FH. &c. flætföræs. G. &c. flætföris. scal northa &c. Q. &c. till tingæ ther so omkring vill föræs ther efter scall han sware hans gærningher som han gör so wæll fore koningens sag som fore ærchæbiscopens som anner mentz Dræber &c. S. &c. paa Tingett der som tiil kende giiffues att han vill saa omkringh föræs, Han skall der efter suare faar de gærninger som den vansföre giör, saa vell faar kongens sagh, som faar Erchebischops sagh, liigeruis som faar en anden mandz sagh. Dræber &c.
- 41) B. uil, at videtur, scriptum, at rec. man. mutatum in skal. I. vilie. F. add. tha.
- 42) IMO. &c. allæ hans gærningæ.
- 43) BCDEFGHKLNPR. &c. sic. A. giærningæ. Cfr. nott. 40, 42 supra.
- 44) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. sic. A. om. huat sum han gör. Cfr. not. 40 supra.
- 45) O. &c. swo wæll.
- 46) H. ællær.
- 47) F. biscopens ræt sua sum annæt.
- 48) CH. andrum. IKLMO. &c. andrø. R. 23. 24. anners.
- 49) BDEFGHIKLMNOPQRS. &c. add. þa.
- 50) FQS. &c. böter.
- 51) IS. &c. han.
- 52) BCDEHKLMPOR. &c. om. ær.
- 53) Q. &c. hannum haffuer indtaget tredingen &c. S. &c. hannem indtogh, tridie parten aff &c.
- 54) BEP. þripung. DFGHM. thrithing.
- 55) O. &c. all manboden.
- 56) I. add. hans. S. &c. add. de andre hans.
- 57) CF. &c. löter. H. löde.
- 58) S. &c. add. slagen, eller.
- 59) F. tha take han oc sua &c. S. &c. da schall den som togh vid hannem tiilforne, tage tridie parten aff alle manboden mod alle hans andre frender.
- 60) CEIM. om. oc.
- 61) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. han.
- 62) C. om. mykit.
- 63) Q. &c. mod hans frender aff alle manbøderne.
- 64) F. om. withær frændær.
- 1) HI. Kære. S. &c. add. den vansföre eller.
- 2) D. flæth föreng. FH. &c. flætföring. Q. &c. then vansföre.
- 3) NOPR. &c. jæth. QS. &c. toffuet.
- 4) IL. &c. witnæ. Q. &c. værg hæ. S. &c. schal den som hannem indtogh beuise dett tiill tingæ mod &c.

han⁹⁾ haur swa got sum (¹⁰han iattathe¹¹⁾, haerum ællær thingmea (¹²wisi til (¹³dughandæ mæn.¹⁴⁾ at¹⁵⁾ latæ witæ.¹⁶⁾ at¹⁷⁾ han haur swa got¹⁸⁾ sum¹⁹⁾ han²⁰⁾ ma²¹⁾ wæl²²⁾ (²³litæ at. wil han ey (²⁴logh se oc ey²⁵⁾ (²⁶æftir gotha²⁷⁾ manna a syn²⁸⁾ withær²⁹⁾ waræ. tha fari han bort oc kiænnæ (³⁰sisælm sic.³¹⁾ oc fa ængin pænning af thy ær³²⁾ han gaf. utan han wil³³⁾ atær til faræ³⁴⁾ oc (³⁵litæ at sliku³⁶⁾ sum han³⁷⁾ hafti³⁸⁾ förræ.

44.³⁹⁾

Dör⁴⁰⁾ mothær (⁴¹börnæ. tha ma ey⁴²⁾ fathur⁴³⁾ af hændæ börnæ sinnæ möthrinis iorth. utan han (⁴⁴taki⁴⁵⁾ (⁴⁶iortho j gen til fulzs utan swa mikin lot sum han myndær⁴⁷⁾ æftir kunu sinæ.⁴⁸⁾

44=II. 18.

- 5) PNQR. &c. add. *a thinghe.*
 6) R. 23. &c. *tioghe; male.*
 7) QS. &c. *tolff mentz eed.*
 8) BD. &c. *æpe.*
 9) N. om. *han.* QS. &c. *then vanføre.*
 10) CLQ. &c. *hanum war iatat.* (Q. &c. *loffuet*) ællær &c.
 11) GMNOPR. &c. *jette.* H. *iate.* S. &c. *loffuede.*
 12) S. &c. *maa tiill'schicke dannemend did som hæ ehr, och lade dem grandsehe, om han &c.*
 13) B. *duhande* rec. man. mutatum in *tua donde.* FL. *gothæ.* K. 30. *dondæmen at &c.*
 14) L. 13 †. om. *mæn.* NOPR. &c. *mannæ.*
 15) NOPR. &c. om. *at.* GQ. &c. *oc.*
 16) Q. &c. *granskæ.*
 17) FGQ. &c. *vm.* CL. 13 †. add. *um.* B. Rec. man. in marg. add. *um.*
 18) I. om. *got.*
 19) PQS. &c. *at.*
 20) C. om. *han.*
 21) I. om. *ma.* S. &c. *kand.*
 22) BE. om. *wæl.*
 23) QS. &c. *ther nöygæ met men vill &c.*
 24) B. *loh* rec. man. mutatum in *lata,* in marg. add. *nöga.*
 25) EGIQ. &c. om. *ey.*
 26) CF. om. *æftir.* QS. &c. *lade sig nöygæ* (S. &c. *siige*) *effter* (S. &c. add. *de*) *dandhæ mentz assyn oc far so* (S. &c. add. *den vanføre eller Siige*) *fran hanum bort tha faar han engen* (S. &c. *icke en*) *pænning igen aff thet som han förre* (S. &c. om. *förre*) *gaff hannum* (S. &c. add. *eller aff det som hand ind förde tiill hannem*) *uden &c.*
 27) BDEH. *gopræ.*
 28) 107. 108. *tycke.*
 29) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. sic. A. *withræ.*
 30) IKM. *seluan.* L. &c. *sic selver. oc &c.*
 31) BCDEGH. *sæ.*
 32) R. *thet.*
 33) B. *uili* rec. man. mutatum in *uilde.* DE. *wili.*
 34) A. *föræ* primum scriptum est.
 35) S. &c. *lade sigh nöie med saadant som &c.*
 36) F. *tholict.* NOPQR. &c. *swo danth.*
 37) B. Voc. *han* omissam supra lineam add. scriba.
 38) G. &c. *liti.* QS. &c. add. *hoss hanum.*
 39) NPRS. 48. &c. hoc loco incipiunt librum tertium; de codd. NP. cfr. tamen praefationem.
 40) B. Duo vocabula a litt. *bör* et *tor* incipientia in margine forte ab ipso scriba sunt addita, at hæc, resecto folio, sunt mutilata.
 41) CG. &c. *barnæ.* QS. &c. *fran synæ börn.* R. 48. &c. *som börn hauer tha &c.*
 42) QS. &c. add. *theres.*
 43) BC. &c. *fapær.*
 44) F. &c. *takær.* Q. &c. *igen tagher iord fore iord til &c.*

45. *Quibus prohibitum sit alienare predia sua usque ad certum tempus*

Swen barn ma ey sæliæ iorth sinæ oc⁴⁹) ey⁵⁰) (⁵¹andræ lund af hændæ för 11 sæn thæt⁵²) ær⁵³) fæmtan wintær⁵⁴) gamalt.⁵⁵) Mö barn⁵⁶) aldrigh⁵⁷) för sæn thæt⁵⁸) (⁵⁹ær mannæt.⁶⁰) Ænkæ⁶¹) ma bathe⁶²) sæliæ⁶³) sinæ iorth oc skiftæ. tho⁶⁴) swa at (⁶⁵thæn ær⁶⁶) withær⁶⁷) hænnæ ær næste frændæ oc hænnæ gift⁶⁸) waldær.

46.¹)

Uarthæ²) barnæ³) iorth uloghlikæ⁴) sald ællær köpt. oc kallæ⁵) the sithæn a⁶) iorth. oc⁷) sighæ⁸) at the⁹) hauæ¹⁰) wranglikæ¹¹) mist¹²) tha (¹³late the¹⁴) ut¹⁵) hinum¹⁶) wærth ær iorthenæ¹⁷) haur¹⁸) handæ mællin. oc a¹⁹)

45 = II. 18.

46 = II. 18.

45) CDFGIKLMNOPRS. &c. add. iorth. H. add. iortha.

46) BHI. &c. iorp. KNR. &c. iorthæ. S. &c. igen faar Jord tiill fylliste, dogh maa hand belge saa &c.

47) 38. songer. 83. &c. nyder. 67. &c. winnder.

48) Q. &c. add. i iordh. S. &c. add. vdi Jord, det er, en Broder lod om de haffue Börn sammen.

49) E. om. oc.

50) CO. om. ey.

51) F. om. andræ lund.

52) R. &c. han.

53) K. om. ær. I. worthær.

54) CDFGHLN. 13½. wintræ. QS. &c. aar.

55) R. 23. &c. gammel.

56) RS. &c. add. maa.

57) B. aldrih rec. man. mutatum in aldrig. C. aldræ. S. &c. add. affhende Jord.

58) 69. add. er XV aar gammilth och.

59) I. warthær. S. &c. haffuer fangett Ecte husbonde.

60) 53. giffit.

61) BC. &c. ænkæ.

62) RS. &c. add. bort.

63) BCDEGHKLMNOPQ. &c. add. bort.

64) NOPQR. &c. Thogh. S. &c. dogh. Et sic passim.

65) F. hænnæ næste frænde ær withær. oc

&c. S. &c. hendiis neste frender som volder offuer hendiis Gifftermaal er der hoß.

66) IKNOPR. &c. thær; male.

67) Q. &c. hoss. L. 13½. add. ther.

68) Q. &c. giffthræ maal.

1) 32. 33. 42. invertunt ordinem huius capituli et proxime sequentis.

2) BCDEFHIKLMNOPQRS. &c. uarpær.

3) BCDEFGHIKLNOPRS. &c. börnæ. Q. &c. börns.

4) BGNR. &c. uloftikæ. S. &c. wlouliige.

5) S. &c. kere. Q. &c. ylde. 53. elske. 59. &c. eske.

6) I. aff. QS. &c. add. sammæ.

7) BCILMNOPR. &c. om. oc.

8) B. sithæ. CD. &c. sighia. CIL. 13½. add. the.

9) NOPR. &c. om. the.

10) Q. &c. add. hænnæ.

11) BQS. &c. urættlikæ. EM. uloghlikæ.

12) S. &c. add. samme Jord.

13) Q. &c. læggæ the vth thet værd ygen them som iordhen i være haffue oc &c. S. &c. schulle de giiffue dem deris penninge igen, eller hues werd som Jorden var sold faar, dem som Jorden y werd haffde, och &c.

14) R. 13½. &c. om. the.

15) P. om. ut.

16) E. hini.

17) DG. &c. iorthen. H. iorth.

(²⁰tyltær eth otholbondæ²¹) at (²²the (²³æggho ey mer ut at²⁴) late²⁵) (²⁶oc havi iorth sinæ.²⁷)

47.²⁸)

Gar²⁹) börnum ysaldæ³⁰) a³¹) hendær swa at the (³²gitæ ey fõt them³³) utan the sæliæ³⁴) iorth therræ³⁵) tha mughu the sæliæ³⁶) mæth (³⁷therræ næstæ³⁸) frændæ³⁹) rathe (⁴⁰oc tha star thæt köp.

48.⁴¹)

Thighyæ⁴²) börn oc kæræ ey⁴³) (⁴⁴ofnæ þrim wintrum sithæn the æræ⁴⁵) laghwaxen⁴⁶) (⁴⁷tha (⁴⁸ær hin⁴⁹) withær wærn (⁵⁰ær (⁵¹handæ mællin haur⁵²) fore⁵³) (⁵⁴lagha hæfth ær han haur ofna⁵⁵) hauat.⁵⁶)

47 = II. 18.48 = II. 18.

18) BEF. hafæ.

19) CIL. 13½. om. a. S. &c. der tiill. Q. &c. ther po.

20) S. &c. XII Jordegende mendz eed. Q. &c. tolf odelbönders eed.

21) I. om. otholbondæ. P. add. och.

22) G. om. the. S. &c. dem Bör icke mer faar samme Jord, och de Beholde hende siiden selfue.

23) Q. &c. fngæ ey mere for theres iord oc &c. 53. hoc loco perperam habet ea, quae ad finem cap. 49 pertinent, fere ut in cod. C. &c. leguntur; postea vero capp. 48 et 49 confundit; vide not. 47 infra.

24) E. om. at.

25) BC. &c. lata vel lata.

26) I. æn kænna iorth sinæ.

27) FQ. &c. therræ. 112. add. Den hufßfrue eller Quinde kaldis Siug, som icke self maa gaæ med sine nøgle, och were be-troit thil att Vdspiiße hendis Egen Boeschab.

28) 53. om. hoc caput.

29) M. Far. N. Nar. Utrumque miniatorum errore. I. Gangær.

30) BCDEFHIKL. &c. ysildæ vel ysildi. N. 24. ysald. MO. &c. vselde. P. vsildh. 32. msylde. 23. vsæl. R. vsil. QS. &c. fatigdom.

31) BDEIKM. ofna. P. vppa. OQS. &c. paa.

32) CBDEFGHIKLMNOPR. &c. mughu (B. mu-hu) æi fõtha &c. QS. &c. kwnnæ ey fõ-dæ &c.

33) CDGHIKLMNOPQR. &c. sic.

34) BDE. sæli.

35) DGHKLMNOPR. &c. sina.

36) C. add. iorth. HG. &c. add. sina iorth.

37) G. &c. om. therræ. DHKLMNOPR. &c. sinna. C. om. therræ næstæ.

38) F. om. næstæ.

39) BC. &c. sic. A. frædæ.

40) M. om. oc — köp.

41) 48. om. hoc caput.

42) BEHI. &c. piæ. GKLOPQ. &c. Thighe. NR. &c. Tyggæ. 31. Sige; male. S. &c. Om Tygge Börn icke kere dett inden try aar, effter de ere &c.; male.

43) 32. &c. om. ey; male. B. &c. ækki.

44) BC. &c. ofna. I. i. Q. &c. ther po for indhen thry aar effther thet at the &c.

45) E. warthæ.

46) CHNPR. &c. loghwaxen. GKMQ. &c. lagh-woxen. F. add. ofnæ therræ iorth.

47) 53. adtt derris iordt er wlougliigen soldt, och sige de adt de icke norre Louguoxne den tiidt derris iordt &c. (cap. 49).

48) I. æræ the vithær &c.

49) F. thæn.

50) Q. 28. 29. 50. 62. 67. 83. 84. 89. 104-106. 127. om. ær — sald oc hin (cap. 49).

Sighæ⁵⁸) börn at the⁵⁹) waro æplis börn thaghær⁶⁰) theræ iorth warth⁶¹) sald oc hin⁶²) ær (⁶³köpt haur⁶⁴) sighær⁶⁵) at the waro ful wæxin.⁶⁶) (⁶⁷tha ær thæn næmer⁶⁸) witni⁶⁹) ær (⁷⁰cöpt haur mæth (⁷¹tyltær eth.⁷²) oc twiggia manna witni. bithia se sva guth hialpa sum han fic mæth theræ ia oc⁷³) wilia. oc at⁷⁴) the⁷⁵) waro laghwaxen tha. sva at the matto theræ iorth⁷⁶) sæliæ oc sic⁷⁷) afhænda loghlica gör hin⁷⁸) swa (⁷⁹ær cöpt hauer⁸⁰) nyti sins cöps.⁸¹)

49=II. 18. Cfr. I. Add. C. 5.

51) S. &c. *kiöpt hafuer.*

52) I. *huær.*

53) B. *sina* supra lineam add. scriba.

54) F. *langæ*; male. B. *lahahæþ* rec. man. mutatum in *lagahæþ*. CO. *laghæfth*.

55) M. om. *ofna*. S. &c. *der paa*.

56) C. *hauit*. GI. &c. *haft*. R. *hæfnat*; male. Cfr. not. 58 infra.

57) A. Rec. man. in marg. adnotavit *defectus*, quod respicit ea, quae in fine huius capitis desunt; vide not. 67 infra.

58) CD. &c. *Sighia*. G. *Tighe*, miniatoris errore. 69-79. 84. 106. 127. primum om. *Sighæ* — *köpt haur*, quo sequentia adnectuntur capiti antecedenti; postea vero integrum sequitur hoc caput, quod 77. habet post cap. in textu 50. 67. 104. 105, qui eundem saltum faciunt, partem capitis proxime antecedentis simul omittentes (cfr. not. 50 pag. 37), quoque postea integrum habent hoc caput, ita tamen, ut continuatio capitis (not. 67 infra) priori loco cum codd. C. &c. fere conveniens, posteriori loco ad codd. G. &c. accedat. — Cfr. not. 50 pag. 37.

59) R. om. *the*.

60) CDGHKLMNOPR. &c. *tha*. I. &c. *tæn tith*.

61) BCDEFGHIKLNOPRS. &c. *uar*.

62) G. &c. om. *hin*.

63) O. *köptær sigher* &c.

64) Q. &c. (vide not. 50 pag. 37) add. *oc*.

65) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. B. *sihir* rec. man. mutatum in *sigar*. A. *sighiæ*.

66) 32. 33. 38. &c. *lagwæxen*.

67) AH. om. quae in hoc capite sequuntur. B. tantum add. *þa ær han næmær witu at þe uaro fuduahsin* (lege *fuluahsin*). Ma-

nifestum est ea, quae ad posteriorem partem huius capitis pertinuerint, omissa fuisse in antiquiore codice, a quo originem ducunt codd. A et B, paucis vero verbis addita esse in B. Haec igitur ex cod. C. supplevi, cum quo, minoribus varietatibus exceptis, conveniunt tam antiquiorum quam recentiorum codicum maxima pars. E. habet haec ab ipso scriba in marg. addita. Ab his vero ita recedunt sequentes: M. *Tha vithe hin ther fanghet hauer meth tilther eth ath the vare tha fuld vaxna*. F. *tha scal næfnæ til tolf mæn af thet thing ær iorthen war sköt. oc lata them wita kuat hældær the waræ laghwaxen ællær æi*. I. *ta skal man næfnæ til tolf mæn a thet tingh thær iorthen war sköt a. oc vithe kuat hældær the waræ tha laghwaxen ællær æi*. G. &c. *tha mughu börn thet neta meth twigge manna witne oc een nefnd aff thet thing ær jorthin war skööt*. 112, qui hoc caput codicibus C. &c. fere conveniens habet, postea add. idem caput, quale legitur *wdj same* (i. e. quibusdam) *gamle loubøger*, hoc loco ad codd. G. &c. accedens.

68) D. &c. *nærmer*.

69) DKLNOPQR. &c. om. *witni*. E. *witu*.

70) E. &c. *cöpte. mæth* &c.

71) QS. &c. *toff odelbonders* (S. &c. *Jord-egende mends*) *eed*.

72) DKNOPR. &c. add. *otholbonda*.

73) L. 13 $\frac{1}{2}$. add. *therra*.

74) DEKNOPQ. &c. om. *at*.

75) C. *them* scriptum est, at m subiectis punctis notatum.

50.¹⁾ *Vtrum licitum sit alicui alienare predium proximis in consultis.*

Sæl man iorth sinnæ²⁾ (³ukunnum manni.⁴⁾) oc kiæræ frændær sithæn at þæm war ey laghubit.⁵⁾ tha mughu⁶⁾ þe⁷⁾ ey kallæ⁸⁾ ofnæ⁹⁾ (¹⁰iorþ.¹¹⁾ oc ey¹²⁾ ofna¹³⁾ hin ær köpte. utan ofna hin¹⁴⁾ ær salde. (¹⁵at han loghböth¹⁶⁾ ey frændum sinum. (¹⁷gar han¹⁸⁾ wiþær ær salde at han laghböth¹⁹⁾ ey (²⁰frændom sinum²¹⁾ böte þem²²⁾ þre marc. (²³dyl han sæliæ²⁴⁾ frændum²⁵⁾ (²⁶tyl-tær eth (²⁷laghfasta manna.

51.²⁶⁾

Uil man sæliæ andrum²⁹⁾ iorþ. tha skal³⁰⁾ skötæ³¹⁾ ofnæ³²⁾ þingi. æn skötæ³³⁾ ey (³⁴ofna³⁵⁾ þingi. þa (³⁶liuse the þæt ofna³⁷⁾ þingi.

50 = II. 19.

51 = II. 38.

- 76) L. 13 þ. om. *iorth*.
 77) DKLNOPQRS. &c. om. *sic*.
 78) DEKNOPR. &c. *han*.
 79) DKNOPR. &c. *hafvi oc nyti sit köp. QS. &c. tha beholler han iordhen oc nydher &c.*
 80) E. add. *tha*.
 81) S. &c. add. *See dem dogh tiil huad de Suerge*.
 1) O. hoc loco incipit librum secundum.
 2) BC. &c. *sinnæ*.
 3) KLNOPR. &c. *v kunnugh. 16. 17. 32. &c. vkendher. Q. &c. fræmeder. S. &c. en fremmet mand som iche hörer hannom tiill.*
 4) BCDEFGHINPR. &c. *sic. KLOQ. &c. man. AM. mannum.*
 5) B. *lahbupit* rec. man. mutatum in *lagbupit*. C. *loghbothit*. D. *logh bythit*. FHKLP. &c. *loghbothet. Q. &c. til foren iorden loglige till buden.*
 6) B. *muhu* rec. man. mutatum in *mugu*. R. 2A. *mve*.
 7) OP. om. *þe*.
 8) QS. &c. *delæ*.
 9) B. *ofna*. CDGHIKLMNOPR. &c. a. QS. &c. *po*.
 10) B. *hin ær köftæ ok æi ofnæ iorþ utan &c.*
 11) 53. 92. add. *der som han ligger*.
 12) C. om. *ey*.
 13) E. &c. a. QS. &c. *po*.
 14) FQS. &c. *thæn*.

- 15) R. 53. 59. &c. om. *at — sinum*.
 16) B. *lahböþ* rec. man. mutatum in *lagböþ*. EG. &c. *laghböth*. M. *lagböthet* (i. e. *lagböth thet*).
 17) G. &c. om. *gar — sinum. 48. wor hin hoos ther solde &c.; male. S. &c. Beken- der den som Jorden solde.*
 18) BCDEFHIKLMNPQ. &c. *hin*.
 19) B. *lahböþ* rec. man. mutatum in *lagböþ*. CD. &c. *loghböth*.
 20) C. *böte frændum thre &c.*
 21) DK. &c. add. *tha*.
 22) L. 13 þ. *frændum*.
 23) R. *eller sælis them tylther eedh &c. I. Ær thet swa thet han dyl. gongæ frændum &c. 59. 60. Eller affuerge met tolf lougfaste mendz eedt. S. &c. Siiger hand att han louböd hende, da schall han gifue sine frender lou der paa med XII lou- faste mendz eedt.*
 24) B. *sæli* rec. man. mutatum in *sæte*. CD. &c. *sæli*. FQ. &c. *giue*.
 25) C. om. *frændum*.
 26) Q. &c. *tofff logfastæ mentz eed*.
 27) H. *lagfastum mannum*.
 28) 84. *invertit ordinem huius capituli ac pro- xime sequentis.*
 29) EFQS. &c. add. *manne*.
 30) CEFIMNOPQRS. &c. add. *han. L. 13 þ. add. han hennæ*.
 31) IQRS. &c. add. *hænnæ*.

52.

12 Barn æftir (³afapur sin. wæri³) fore (⁴allum kunnum manum.⁴) (⁴oc (⁴andrum mannum (⁴æm wæl alt þæt (⁴ær þæs fapær hafpe⁴) j (⁴hæfþum sinum. iorþ mæþ (⁴tyltær eth (⁴opolbondæ. (⁴oc bolfæ⁴) mæþ (⁴tyltær eth⁴) (⁴laghfasta mannæ. oc⁴) scal han⁴) swæriæ⁴) at hans fapær (⁴ate þæt⁴) vilt⁴) oc⁴) vspilt.⁴)

53.

Sæl⁶) fapær nokat⁶) (⁶sinu barne j hændær oc far þæt barn annat barn (⁶oc dör⁶) sipæn. oc liuær barnæ barn. oc wil aldæfapær⁶) aftær⁶) ta-

52=II. 20, 37.

- 32) BC. &c. ofna. HL. 13½. a. NPR. &c. vppa. OQS. &c. poo.
 33) GILQS. &c. add. huun.
 34) H. a. QS. &c. po. 32. &c. om. ofna þingi.
 35) DKOP. add. a.
 36) CDEFGHIKLMNOPR. &c. sculu the liusa thæt (R. 24. om. thæt) &c.
 37) HLMO. &c. a. QS. &c. po.
 38) S. &c. sin faders död verger &c.
 39) F. add. iorth.
 40) KL. 13½. 30. allæ kunnæ (L. 13½. konæ) mannæ oc andræ mannæ &c. QS. &c. allæ synæ frænder oc &c.
 41) BC. &c. mannum. G. &c. om. h. v.
 42) 23. 92. om. oc andrum mannum.
 43) H. ukunnum. alt thæt &c.
 44) 32. &c. soo vel. Q. &c. saa væll fore thæt theres fader hafðæ &c. S. &c. saa vel faar den Jord som deriis fader hafðæ, vðj sin heffdt, som faar anden. Jord verges med tolf Jordegende mendz eed.
 45) CE. sic. A. om. ær þæs fapær; at hæc verba supra lineam add. rec. man. BG. ær þeræ fapir. HLMN. 13½. thær thæs fathur. F. ær hans father. I. thær hans fathur. R. thæt theres fader. D. ær eig thæs fathiz; male. K. 30. ther ey thes father. OP. &c. thes father ey. Cfr. not. 44 præcedentem.
 46) E. atte.
 47) Q. 16. &c. hæfðk syn.
 48) Q. &c. tolf othelbønders eed.
 49) 13½. 30. 32. 33. 42. 48. om. opolbondæ — tyltær eth.
 50) 67. 104-106. om. oc — mannæ. 70. om. oc — vspilt.
 51) S. &c. penninge.
 52) QS. &c. tolf logfastæ mentz eed.
 53) P. add. och.
 54) H. lag fastum mannum.
 55) DGHKNOPQ. &c. add. thæt. R. &c. add. ther.
 56) B. add. sua.
 57) L. add. thæt.
 58) S. &c. hafðe den Jord vden trette och dele.
 59) NOP. &c. om. þæt.
 60) A. wilt primum scriptum est. BCDEGHK. &c. uilt. NPR. vðilh. I. villæt. Q. &c. vðært.
 61) B. Pro ok primum scriptum est of.
 62) 62. 63. &c. vkerth.
 63) S. &c. Antuorder. 52. 58. &c. Fonger. 53. Giver.
 64) S. &c. add. gotz.
 65) BDE. &c. sit barn.
 66) F. om. oc — barnæ barn.
 67) EQ. &c. add. thæt. S. &c. add. dett förste Barn.
 68) L. 13½. thes father father. 63. 107. 108. fader ffader. NR. &c. add. j geen.
 69) B. æftær his scriptum est. MNOR. &c. eftær. FGHI. &c. atær. PQS. &c. igen.

kæ⁷⁰) (⁷¹þæt⁷²) (⁷³han (⁷⁴salde (⁷⁵sinu barne. þa a⁷⁶) barnæ barn⁷⁷) at verizæ⁷⁸) sit fæthrini fore (⁷⁹þem. (⁸⁰oc hwa⁸¹) sum⁸²) (⁸³ofna kallær.⁸⁴)

54.¹)

Syzskini mughu²) (³e mæthæn⁴) the liuæ kallæ hwært ofnæ⁵) annat til iafnapæ oc til⁶) ræt skifti. oc þo swa at⁷) (⁸e witi hwært⁹) sit¹⁰) lot fal. þær¹¹) sum þæt haur¹²) lutit.¹³) lot fal scal witæ¹⁴) mæþ (¹⁵tyltær eth opolbondæ.¹⁶) þæt syzskini¹⁷) (¹⁸sit lot fal haur¹⁹) bort latit ma ey kallæ hin annur til iafnathæ²⁰)

55.

Skiftæ börn æftir fathur sin²¹) husa tofter²²) allær²³) ut iorþ²⁴) oc ær²⁶)

54=II. 20.

- 70) H. *calla*. S. &c. add. *sitt godz eller Jord*.
 71) O. 31. om. *þæt — barne*.
 72) F. add. *ær*.
 73) NPR. &c. *ther saldhis tha &c.* Q. &c. *som so till foren soldt var, tha &c.* 59. 60. 93. *som giffuidt var, da &c.*
 74) 53. *gaff*. S. &c. *tilforne saa andtuordett fran siigh, da &c.*
 75) BDE. &c. *sit barn*.
 76) M. *hauer*. I. *skal*. QS. &c. *bör*.
 77) K. *bärn*, om. *barne*.
 78) A. *Loco v. verizæ aliud quoddam vocabulum antea fuit scriptum*.
 79) C. *han*. LS. &c. *hanvm*. H. om. *þem*. oc.
 80) GQ. &c. om. *oc hwa*.
 81) DFHKLMP. &c. *hvem*. N. &c. om. *h. v.* IRS. &c. *fore allæ*.
 82) A. *Voc. sum omisam supra lineam ipse forte add. scriba*. I. om. *h. v.* F. *ær*.
 83) DEFHKLNOP. &c. *a*. QR. &c. *po*. M. *akaller thet*. S. &c. *der paa tale*.
 84) 59. &c. *kreffuer*.
 1) 111. 117. *invertunt ordinem huius capituli et proxime sequentis*.
 2) B. *muhu* rec. man. *mutatum in mugu*.
 3) 48. *ey*; male. S. &c. om. *e — liuæ*.
 4) H. *mæth*.
 5) CD. &c. *ofna*. NOPQRS. &c. om. *h. v.*

55=II. 20.

- 6) H. om. *til*.
 7) NOPR. &c. om. *at*.
 8) BF. *hwært uiti sit &c.* I. *huart witæ sin lot thæn sum &c.* Q. &c. *hver scall vidæ syt lodfall ther &c.* S. &c. *huer schall viide sin lod, dett ehr huor megitt han-nem Bör att haffue tiill arff. Der som hand haffuer faat lod tiilforne och nöffuediis der med, da maa hand icke kalde de andre tiill schiffte. men kalles nogenn aff dem tiil Schiffte da schal mand verie sin Jord eller lod, med XII Jordegende mendz eed. Dett Sösken &c.*
 9) MNOPR. &c. *huer vel huar*.
 10) KNOPR. &c. *sin*.
 11) H. &c. *thæt*.
 12) M. *er*.
 13) I. om. *lutit*. K. &c. *liten*; male. Q. &c. *lod fonget*. G. &c. add. *löt*.
 14) Q. &c. *værgæ*.
 15) Q. &c. *tolff odelbönders eed*.
 16) C. *otholbondom*.
 17) CF. add. *ær*. L. 13½. add. *ther*.
 18) CDFGHKLMNOPQRS. &c. *sin lot haur &c.*
 19) S. &c. add. *sold eller*.
 20) NPR. &c. *jæffnæ*. F. add. *eth*; male. Q.

annar²⁶) (²⁷wærræ sœn annur. (²⁸oc bōtes²⁹) tha³⁰) the skiftu³¹) mæþ an-
dre³²) iorþ.³³) oc hin³⁴) (³⁵ær tha fik wærræ.³⁶) tha³⁷) þe skiftu haue³⁸)
hæprat³⁹) sina⁴⁰) mæþ costnape⁴¹) oc æruape⁴²) sinu. (⁴³um þa⁴⁴) kallær
sipæn⁴⁵) hin a⁴⁶) (⁴⁷tilgiarth þær⁴⁸) (⁴⁹til giorþo þa⁵⁰) þe skiftu oc biuþær
til (⁵¹reps þa witi⁵²) han⁵³) mæþ (⁵⁴tyltær eth⁵⁵) otholbondæ. at þest⁵⁶)
war aldrigh til giort⁵⁷) ofna⁵⁸) hins⁵⁹) iortho.⁶⁰) (⁶¹oc sipæn (⁶²logh ær⁶³)
förþ⁶⁴) tha iafnæ⁶⁵) sin⁶⁶) j⁶⁷) mællin⁶⁸)

&c. add. eller skiftæ. S. &c. add. eller tiill
schiffte.

21) FQS. &c. therræ.

22) IKOS. &c. hustoftær. Q. &c. toffther.

23) BC. &c. ællær. M. add. annar.

24) 129. add. (ehr Agre udj Marcken).

25) S. &c. vor.

26) QS. &c. then enæ. FS. &c. add. iorth.
59. 60. &c. add. lodt.

27) S. &c. Bedre end den anden, och hun
Bleff siiden forbedrett med anden Jord der
de Schiffte, aff den som den verste fick
med &c.

28) 53. om. oc — iorþ.

29) HL. 13½. bethes. Q. &c. forbæthredes. 59.
60. &c. forbedris denn Jordt som verre er.

30) R. 23. 24. om. tha. FG. &c. thaghær.

31) DCFHKLMPQ. &c. skifta. GIOR. &c.
skifte.

32) B. annaræ scriptum est, at æ deletum.
DE. &c. annarre.

33) BCDEGHMOP. iorþo. KLN. &c. iorthæ.

34) B. þæn.

35) CELMNOPR. &c. om. ær. I. om. ær tha.

36) 53. &c. den verste iordt.

37) L. 13½. ther. F. thaghær.

38) BCD. &c. haftr vel hafvær.

39) BC. &c. bætræt.

40) FIMQ. &c. add. iorth.

41) FS. &c. kost.

42) BEIP. arfope vel aruothe. FG. &c. ær-
uæthe. QS. &c. arbeyds.

43) OP. om. um. Q. &c. oc hin delær a iordh
thet giordæ tha the &c. 53. och noyet
aff de andre söskenne mill siden Rebe och
molle met hannom, och den anden iche
will, for den sforbedring skyldtt som
hand hauer gjort paa same sin iordt
Taa maa den som saa tilbiuder, negte
det met tholl adelbønders ædh, adtt der

war &c. S. &c. och den anden viill sii-
denn tiill Schiffte med hannem igenn, och
Biuder siugh tiill reeb och Schafft att
maale med, da schal den som paa deler,
giiffue lou med XII Jordegende mendz eed,
att der vor aldrigh giörd nogen forbed-
ringh paa den andens Jord &c.

44) L. 13½. om. tha.

45) CDFGHIKLMNOPR. &c. om. sipæn.

46) F. ofnæ.

47) LN. 13½. til gardh. R. 23. 24. til gar-
dher tha giordæ til tha &c. 106. den
Jordt. ther bōttes med ther the skyffte.
och thennd Som nu ehr forbedrid: Och
biuder &c. B. Quattuor fohia deperdita sant,
qua re perierunt litt. giarp et sequentia,
usque ad verba bōrn ær sua pingliust &c.,
cap. 63.

48) CDEFNOP. &c. ær.

49) CDFGHIKLMNOP. &c. tha görthe til.

50) F. thaghær.

51) Q. &c. at reps oc maala Tha værgæ
han &c.

52) L. 13½. wænæ.

53) M. hin.

54) Q. &c. tolf mentz eed odelbōnder.

55) R. 23. 24. add. oc; male.

56) CDFGHIKLMNOPR. &c. sic. A. loco v.
æt habet alias quasdam litteras, quibus de-
letis thæt in marg. add. rec. man. Q. &c.
ther. E. the rec. man. mutatum in thet.
57) CDFGHIKLMNOPR. &c. sic. AE. om. til
giort, at h. v. supra lineam (E. in marg.)
add. rec. man. Q. &c. sforbedring giort.
Cfr. not. 43 supra.

58) Q. &c. po.

59) G. &c. hans.

60) ED. &c. iorth.

61) H. om. oc — mællin.

62) F. ær loghfört ær tha &c. Q. &c. han

56.¹⁾

At²⁾ börnum fathur lösum oc ær baþe til faþur faþær oc mothær faþær.³⁾ ællær⁴⁾ andri fæthrinis frændær oc⁵⁾ möthrinis.⁶⁾ alli (⁷æm nær. þa wari þe⁸⁾ nest at (⁹wæriæ (¹⁰börn¹¹⁾ a¹²⁾ fæthrinis¹³⁾ alf¹⁴⁾ æra. ær annær man nær-
mær a möthrini æn a fæthrini. þa (¹⁵ware þæn nærmer¹⁶⁾ wærn.¹⁷⁾ (¹⁸e þo swa mæþ frændæ raþe. at thæn ware¹⁹⁾ withær wærn ær²⁰⁾ wæriæ wil oc 13
ey hæriæ. ær mæþor faþur²¹⁾ til. tha²²⁾ ær han nærmer æn faþur broþær.
at wæriæ börn.²³⁾ Swa nær sum annar²⁴⁾ ær andrum. tha ma han ey wara
hans wæriande.²⁵⁾ oc ey²⁶⁾ sin eghin för æn²⁷⁾ han ær fæmtan wintær²⁸⁾
gamal. oc ey (²⁹för göræ gen³⁰⁾ konungs ræte oc³¹⁾ (³²ærchibiscops. gör³³⁾
han gen³⁴⁾ andrum bondæ³⁵⁾ tha skal han³⁶⁾ böte³⁷⁾ sum logh æræ.³⁸⁾

56=II. 21.

hæffuer so lagh gonget tha &c. S. &c. han hæffuer giordt saadan lou, da schulle de schifte Jorden emellem dem igen paa ny.

63) CENPR. &c. æra.

64) 59. 60. &c. gangenn.

65) CDGPOQ. &c. add. the.

66) NOPR. &c. sik. FQ. &c. them.

67) I. om. j.

68) Q. &c. add. iordhen.

1) A. Rec. man. minoribus litteris add. titulum: de tuitionibus pupillorum. 48. om. hoc caput.

2) S. 16. &c. Ere Börn faderløße, och &c.

3) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. mothær mæþær.

4) I. add. oc.

5) S. &c. eller.

6) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. add. frændær.

7) QS. 16. &c. ligæ nær.

8) CDEFHIKLMNOPRS. &c. sic. A. om. þe, at h. v. supra lineam add. rec. man. G. thet. Q. &c. then.

9) S. &c. gömme och suare faar Börnenis godz som paa federnis siide ere.

10) A. börnæ, ut videtur, scriptum fuit, at litt. æ deleta est. Q. &c. börnens gotz Ær annær &c.; male.

11) F. add. ær. O. add. ther.

12) CDEFGHKLMP. &c. sic. A. om. a, sed rec. man. supra lineam add. af. NR. &c. om. a. I. af.

13) C. fæthrini.

14) A. Loco v. alf antea hafæ, ni fallor, scriptum fuit. CDELO. &c. half. N. halff scriptum at h deletum. M. aluæ. FGHI. &c. af. 59. 60. &c. add. fuddaldrene.

15) S. &c. schall han vere verge med frendernis raad, Han schal vere verge som icke vill forhaade, for komme, Bort öde, eller Selie Börnenis godz, Er moder fader &c.

16) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. with vel withær.

17) H. wæriæ.

18) GI. &c. om. e. M. Æn. O. oc. 32. 33. 42. om. e — wærn. Q. &c. oc alt efter frændernes raad Oc han scall wæryæ som ey vill hæryhæ.

19) DNPR. &c. wæs.

20) DEILMNOPR. &c. om. ær.

21) DCE. &c. mothor fathir vel mothor fathær.

22) P. om. tha.

23) C. barn. 53. add. Er nogen nermere end faderbroder eller moderbroder: Taa werre hand weryæ ffor Börnen.

24) GH. &c. add. man.

25) LQS. &c. wæriæ.

26) DK. &c. om. ey.

27) MRS. &c. om. æn.

28) CDEFHILNP. &c. wintræ. QS. &c. aar.

29) HI. förra göra. 59. 60. forbryde seg. QS.

Frændær mughu ey taka börn fran mopor (⁴⁰þerræ e mæþæn hun wil (⁴¹manlös wæræ. oc sithiæ (⁴²for börnum sinum. oc⁴³) ey⁴⁴) þerræ eghn v hæigthæ.⁴⁵) (⁴⁶frændær sculu til se at mothær for hæghthær⁴⁷) ey eghn⁴⁸) börnæ sinnæ. (⁴⁹wil mothær börnæ⁵⁰) mannas.⁵¹) (⁵²walde þæn⁵³) eghn börnæ ær⁵⁴) (⁵⁵næst (⁵⁶haur wærn. ær annat⁵⁷) barn spæt⁵⁸) ware þæt mæþ⁵⁹) mothær e⁶⁰) til thæt ær siu wintær⁶¹) gamalt. oc (⁶²hin ær gömær barns eghn giuæ barns⁶³) mothær hwært ar⁶⁴) half marc⁶⁵) til⁶⁶) fostær lön utan⁶⁷) (⁶⁸swa rikir man se⁶⁹) at han wiliæ⁷⁰) mer giuæ.

 57 = II. 22.

- &c. *bōdæ for nogen then* (S. &c. om. *then*)
sag som han gör anthen mod koning eller archæbiscop (67. 104. *Bispenn*).
- 30) K. &c. om. *gen*.
- 31) E. add. *øy*. CDFGHKLMNOPR. &c. add. *æi gen*.
- 32) CFL. 13 $\frac{1}{2}$. 92. *biscops*. 31. Duobus foliis deperditis sequentia desunt usque ad verba (*an*)*nōdogt hion* in fine cap. 61.
- 33) QS. &c. *Bryder*.
- 34) DKNOP. om. *gen*. QS. &c. *mod*.
- 35) QS. &c. *man*.
- 36) CF. om. *han*.
- 37) CDE. &c. *bōta* vel *bōtæ*.
- 38) I. &c. *ær*. M. add. *till*.
- 39) A. Rec. man. minoribus litteris add. titulum: *Mater vidua habet tuicionem filiorum*. 67. 104. 105. om. hoc caput.
- 40) F. om. *þerræ*. 92. om. *þerræ* — *börnæ sinnæ*.
- 41) S. &c. *siide y Boet och vere wgiift. Dogh schulle Börnenis frender vell tiilsee* &c.
- 42) Q. &c. *i bo met synæ börn Men frænder* &c.
- 43) DKNOPR. &c. om. *oc*.
- 44) CF. om. *øy*. DGKMNOPR. &c. *i*.
- 45) E. *uhæghthæ*. CDFGHKLMNOPR. &c. om. h. v. I. *forhæghtæ*.
- 46) CDFGHKLMNOPR. &c. *æn tho* (NOPR. &c. om. *tho*) *sculu frændær til sæ* &c. I. *num tha skulæ frændhær til sæ* &c.
- 47) S. &c. *forseer eller forterer vnytteliig*. Q. &c. *vnytteligæ forsyner*. 33. *forhærer*. 38. 93. *for ödher*. 59. *fordeyer*.
- 48) QS. &c. *gotz*.
- 49) DKNOPQRS. &c. *hic incipiunt novum caput*.
- 50) M. *barne*.
- 51) QS. &c. *giiftæ sig*. 59. &c. *giiftes*. CDE FGHKLMNOPQRS. &c. add. *tha*.
- 52) I. *hauæ han wald thær börnæ æghn ær næst wærn*. Q. &c. *raadæ han foræ börnsens gotz som næstæ frænde er oc wæryæ*. S. &c. *raader den faar Börne godzett som neste verie och frænde er tiill Börnene*.
- 53) F. add. *man*.
- 54) DGKMNOPR. &c. om. *ær*.
- 55) R. *næsthe wærn* &c.
- 56) CDEFGHKLMNOP. &c. *ær*. 38. *weryende ær Ær oc annet* &c.
- 57) QS. &c. *noget*.
- 58) CDEFGHIKLM. &c. add. *thæ*.
- 59) R. 23. 24. om. *mæþ*. QS. &c. *hoss*.
- 60) MQS. &c. om. e. I. *alt*.
- 61) CDEFHLN. &c. *wintræ*. QS. &c. *aar*.
- 62) F. *thæn*. CDHIKLMNOPR. &c. *thæn barns egn gömær giui* &c. G. &c. *then man ær barns eyghn gömir. gewe* &c. E. *barns egn gömære giuir* &c. QS. &c. *then ther* (S. &c. *som*) *barns wærgæ er scall giifuæ* &c.
- 63) CD. &c. sic. A. *bars*.
- 64) G. om. *ær*.
- 65) Q. 28. 29. 50. 52. 69-79. 114. 127. add. (*thet er fæm skelingæ*). 81. 84. add. *det er VIII skelinge*.
- 66) CDEFGHIKLNOPR. &c. *fore*.
- 67) I. supra lineam add. *han*.
- 68) H. *man se swa riker at* &c. LQS. &c.

Hauir man baþe athul kunu¹⁾ börn. oc slökifrið²⁾ börn. oc wil han³⁾ giuæ sinum slökifriðu börnum nokat. tha fari han a⁴⁾ lanzstingh⁵⁾ oc liuse⁶⁾ at þe æræ hans börn.⁷⁾ oc giui þem⁸⁾ þæt⁹⁾ han wil. (¹⁰iorth (¹¹sköte han¹²⁾) oc bolfae (¹³liuse han fore thingmannum oc sæli¹⁴⁾ þem þæt¹⁵⁾ j hændær (¹⁶at se¹⁷⁾) liuande.¹⁸⁾ (¹⁹fa þe ey j hændær at han²⁰⁾ liuande. þa kalli²¹⁾ ækki²²⁾ (²³at hanum döþum.²⁴⁾ oc æftir (²⁵faþur döþæn²⁶⁾ þa²⁷⁾ fa þe²⁸⁾ ey annur arf. æn þæt ær²⁹⁾ han gaf þæm³⁰⁾ (³¹sæ liuandæ. æn æftir syzskini sin³²⁾)

58 = II. 24.

han ær swa ricar (S. &c. add. en) man
At &c.

69) FIK. &c. ær.

70) DE. wili. CG. &c. wil. R. 23. 24. ville.

1) QS. &c. syn æchtæ höstres.

2) CEF. slökifriðu. G. slöghefrithu. M. sle-
gefrithu. 30. slökefridhæ. IK. slögæfri-
thæ. QS. 16. &c. slegefrede. NOPR. &c.
sleghefridh. Et sic fere in sequentibus.

3) R. 23. 24. om. han.

4) IQS. &c. til.

5) C. 84. thing. A. Rec. man. supra lineam
add. ællar hæræzthing. DGIKLMNPQR. &c.
add. ællær hæræzthing. FHO. add. ællær
a hæræzthing. S. &c. add. eller tiill her-
ritz tingh.

6) S. &c. giiffue tiilkende. FIQ. &c. add. thæt.

7) NR. &c. om. börn.

8) CFINOP. &c. om. þem.

9) IS. &c. hwat. DF. add. ær. K. &c. add.
ther.

10) Q. &c. them vndæ Vill han giiffue them
iord tha scal han them hennæ tiill tingæ
sködæ, oc Bolffæ thet scall han lynsæ tiill
tyngæ, oc thet som han vill them giiffue,
thet scall han them vdi hænder fongæ i
syn velmaght ffæa the thet ey i theress
haffuendæ varæ meden theres fadher leff-
uer, tha ærffuæ the encthet effter hans
dödh Oc effter there faders dödh, tha
faa the &c. S. &c. vnde dem. Vill hand
giiffue dem Jord, da schall hand schöde
dem Jordan tiill Tingæ. Viill hand giiffue
dem pendinge, da schal han och giiffue
dett tiilkende paa Tingett. Och huad hand

vill dem giiffue dett schall hand dem y
henderne antuorde y sin velmacht, men
faa de dett icke vdi deriis haffuendis vere,
den stund deriis fader leffuer, da ærffue
de inted effter deris faders död. Och eff-
ter deriis faders död, faa de &c.

11) I. skal han skötæ. oc &c.

12) E. om. han. EL. 13½. add. them.

13) C. liusæn fore &c.

14) IL. 13½. faa. F. fange.

15) O. om. þæt.

16) I. i sino liue.

17) CD. &c. sæ. L. &c. sit. NOPR. &c. fa-
dher.

18) NPR. &c. add. tha.

19) CFI. om. fa — liuande.

20) DEGHKLMNOPR. &c. fathær.

21) DFGHIKLMNOPR. &c. add. the.

22) DFGKNOPR. &c. eig. EGHIM. &c. add.
til.

23) R. 23. 24. om. at. CDKLNOP. &c. til. F.
ofnæ han döthæn. 32. &c. effther hans döth.

24) DEHKNOPR. &c. sic. AGIL. döþan. CM.
&c. döthen. Cfr. nott. 10, 23 supra.

25) FH. han. NOPR. &c. fadhers dödh.

26) K. döthum.

27) H. om. þa.

28) I. om. þe.

29) CEFGHILMNOPQRS. &c. om. ær.

30) DK. add. ath.

31) L. 13½. 30. sit; male. NOPR. &c. tha han
liffdhæ. I. 92. i sino liuæ. Q. &c. mæden
han leffdhæ. S. &c. y Sitt leffuendis liff.

32) C. sinu. M. sinæ. CDEGHKLMNOPR.
&c. add. tha.

(³³takæ þe æm mykit sum athulkunæ³⁴) börn. um þe fingi hint³⁶) ær³⁶) þera faður³⁷) gaf þem³⁸) (³⁹at se⁴⁰) liuande oc ey sællær.⁴¹) þæt⁴²) (⁴³ma oc⁴⁴) ey dughæ⁴⁵) slökæfrithæ börnum⁴⁶) (⁴⁷til fæthrinis⁴⁸) at⁴⁹) faþær kal-lær⁵⁰) sic waræ⁵¹) brytiæ⁵²) þæs.⁵³) utan til⁵⁴) swa mikit sum (⁵⁶þe hauæ 14 utan (⁵⁶iathurs j (⁵⁷hæffpum sinum. oc ey⁵⁸) ma thingwitni dugha⁵⁹) (⁶⁰thy at faður⁶¹) gaf⁶²) nokat (⁶³um han saldæ⁶⁴) thy⁶⁵) ey⁶⁶) j hændær. hwat sum⁶⁷) faður⁶⁸) ær hældær⁶⁹) hel⁷⁰) sællær⁷¹) siukær⁷²) e⁷³) scal han (⁷⁴til things faræ oc liuse⁷⁵) fore þinghmannum þæt⁷⁶) han wil giuæ (⁷⁷sinum slö-

33) QS. &c. ærffwæ the so möget &c.

34) CD. &c. atholkunu. Q. &c. æckta quinnes. 50. 107. echte kustruis. 62. ecthe kusfruens. S. &c. echte.

35) FGNOPQRS. &c. thæt. S. &c. add. fðr.

36) NOPR. om. ær.

37) EC. &c. fathen.

38) I. om. þem.

39) F. &c. om. at. NOPR. &c. tha han lif-dhæ. I. i. stna liuæ. S. &c. den tiid hand leffde. Q. &c. om. at — ællær.

40) CD. &c. sæ. L. 13½. 80. sit.

41) NOPRS. &c. ellers.

42) ENOPR. &c. Tha.

43) S. &c. kand. G. &c. duwer (16. &c. du-gher) ey.

44) HOQS. &c. om. oc.

45) QS. &c. hielpæ.

46) CQRS. &c. börn. DFHIKMNOP. &c. barne.

47) Q. &c. at ærffwæ theres fadher at &c.

48) S. &c. att ærffwæ.

49) QS. &c. add. theres.

50) QS. &c. siger.

51) CDFGHIKLMNOPQRS. &c. haua waret.

52) H. fathir; male. 53. add. det er ffoget eller tordeygende mandtt.

53) QS. &c. om. þæs. F. annærs manns. U-trumque male.

54) QS. &c. om. til.

55) CDFGHIKLMNOPR. &c. thæt hauir.

56) QS. &c. therre faders bo i theres haff-uendæ were Och &c.

57) I. iæthrum; male. F. &c. sinne hæfta oc &c.

58) CDFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. AE. 23. 38. om. ey; AE. tamen habent h. v. supra lineam (E. in marg.) rec. man. additam.

59) QS. &c. hielpæ.

60) E. om. thy. H. tho. Q. &c. them om theres fader gaff &c. S. &c. dem nogitt, vden deriis fader gaff &c.

61) DC. &c. fathær.

62) CDFHMNPR. gauæ. CDFGHIKL. &c. add. thy vel thet. M. add. the. ENOPQRS. &c. add. them.

63) HG. &c. utan. Cfr. not. 66 infra. Q. &c. oc fik them thet i hender man kan leffde Hwat &c. S. &c. och antuorde dem dett vdi hender men han leffuede, huad helder faderen vor helbrede, eller Siugh, da schal &c.

64) C. fingi.

65) MNOPR. &c. them. M. add. thet.

66) GHI. &c. om. ey. Cfr. not. 63 supra.

67) C. &c. om. sum.

68) DC. &c. fathær.

69) H. ællær.

70) NOPQ. &c. helbreydhæ. R. helbredes.

71) CDFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. M. om. ællær. ADE. ær.

72) CDFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. döþær, at h. v. lineola induxit subiectisque punctis notavit rec. man., supra lineam addens siuker. E. döther scriptum, at rec. man. mutatum in siukur.

73) IQ. &c. io. NOPR. &c. Tha.

74) CDFGHIKLMNOPR. &c. a thing. M. ofne thingh.

75) CD. &c. liusæ vel liusa. S. &c. add. och tiilkende giiffue.

76) M. ath. QS. &c. hwat. F. add. ær.

77) CKNOPQRS. &c. sinæ (K. &c. stn) slökæ-frithe börn.

kifriðæ börnum⁷⁸) æftir móþær sínæ⁷⁹) oc æftir hænnæ börnum.⁸⁰) þa taki þe⁸¹) arf fullan (⁸²oc allan hwat þe æræ hældær⁸³) þinghliud sællær⁸⁴) ey.

59.¹)

Aflær man börn²) (³j. lönd⁴) withær⁵) (⁶þe kunu ey ær hanum gift sællær gulfæst. þa ær⁷) þæt⁸) ey apulkonæ⁹) börn¹⁰) þo¹¹) at¹²) han far¹³) hana¹⁴) síþan¹⁵) (¹⁶mæþ¹⁷) loghum.¹⁸) æn all þe börn¹⁹) (²⁰síþan warþæ²¹) aflath²²) hun ær gift oc gulfæst. (²³þa æræ þe apulkonæ²⁴) börn. (²⁵þæt barn ær²⁶) för ær²⁷) aflat takir oc²⁸) ey arf æftir sin²⁹) fathær utan þæt warþær þinghliust. oc faþær giuær thy nokat. æn³⁰) æftir³¹) móþær³²) (³³oc³⁴) syzskini³⁵) þa takir þæt³⁶) arf³⁷) æmwæl³⁸) sum annur³⁹) börn.

59 = II. 24. Cfr. I. Add. C. 6.

- 78) M. add. *noghet*. H. add. *æn*. A. Rec. man. in summo margine adnotavit: *illegitimus hereditat matrem fratres suos et sorores et non patrem*.
 79) C. &c. *sin*. FOS. &c. *therræ*.
 80) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. *börn*.
 81) S. &c. *Slegrefrede Börn*.
 82) 53. *som egte konne börn, huat &c.*
 83) M. *om. hældær*. H. *ællær*.
 84) QR. &c. *add. oc*.
 1) 38. *om. hoc caput*. 110. *habet hoc caput post caput in textu proxime sequens*.
 2) GMO. &c. *barn*.
 3) E. *withær the kunæ i lönd. ær æy &c.*
 4) IQS. &c. *löndum*.
 5) QS. &c. *met*.
 6) DCFGHIKLMNOPQRS. &c. *kunu oc ær hun eig gift. oc eig gulfæst*.
 7) FIKL. &c. *æræ*.
 8) CFIKL. &c. *thæ*.
 9) CD. &c. *atholkunu*. 59. &c. *echte kustrues*. QS. &c. *ætkæ*.
 10) DMQS. &c. *barn*.
 11) I. *æn thet*.
 12) IR. &c. *om. at*.
 13) KR. &c. *fonger*.
 14) FINOQRS. &c. *hænne*.
 15) QS. &c. *add. till höstræ*.
 16) S. &c. *loulighe*.
 17) GI. &c. *add. rettum*.
 18) F. &c. *ræt logh*.
 19) HL. 13½. *add. thær*.
 20) Q. &c. *hun fonger siden hun &c.* S. &c. *hun siden faar ephter hun &c.*
 21) DEFGHINOP. &c. *sic*. ALR. 13½. *warþær*. C. *warth*. KM. &c. *uaræ*. Cfr. *not. 20* *praecedentem*.
 22) C. *add. ær*. I. *add. tær*.
 23) L. 13½. *The æræ athelkonæ börn*.
 24) CD. &c. *atholkunu*. 59. &c. *echte kustruis*. QS. &c. *ætkæ*.
 25) M. *ey tagher och thet barn noghet för er afflæth arff &c.*
 26) DEIL. 13½. *om. ær*.
 27) CEOS. &c. *war*.
 28) CFGHKLNOPQRS. &c. *om. oc*.
 29) CDEFGHIKLMNOPR. &c. *om. sin*.
 30) H. *om. æn*.
 31) QRS. &c. *add. syn*.
 32) R. 23. &c. *modhers dödh*.
 33) Q. &c. *om. oc syzskind*.
 34) C. *add. æfti*. LS. &c. *add. æfter synum*. FNOP. *add. sin*.
 35) C. *add. sinu*. DGHKM. &c. *add. stn*.
 36) Q. &c. *add. fuller*. S. &c. *add. fuld lod y*.
 37) CL. 13½. *om. arf*.
 38) 16. &c. *so vel*. I. *svo*.
 39) S. &c. *add. Echte*.

60.

Hauir man slökifriþu börn⁴⁰) oc æræ⁴¹) ey þinghliuð⁴²) tha (⁴³scal han⁴⁴) ey taki⁴⁵) arf æftir⁴⁶) (⁴⁷þæt um þæt (⁴⁸dör för æn han. (⁴⁹Bötær um þæt dræpit warþær. tha taki han ey oc ey böte⁵⁰) fore giærningæ þæs.

61.⁵¹)

Hauir man börn⁵²) wiþær⁵³) huskonu⁵⁴) sinæ⁵⁵) oc ær⁵⁶) ey frælsæ giuit.⁵⁷) oc ey þinghliuð böte ey mer⁵⁸) for þæs giærningæ æn foræ annat (⁵⁹annöthoghith hionæ.⁶⁰)

62.

Hauir man slökifriþu börn oc wil han giuæ them⁶¹) alt⁶²) æftir sic. þa faræ han⁶³) (⁶⁴til þings oc liuse⁶⁵) þæt.⁶⁶) oc sköte þem.⁶⁷) (⁶⁸sithan taki þe alt

60 = II. 24.

61 = II. 24.

62 = II. 24.

40) CDFHIKLMNOPR. &c. barn.

41) O. ær. CDFHIKLMNPQR. &c. ær thæt. S. &c. add. de.

42) CFHIKLMNOPQR. &c. thingliuð. L. thingliuð.

43) Q. &c. sculæ the ey tagæ arff effter fader oc ey fader effter thet barn om thet &c. S. &c. schulle de icke taghe arff effter deriis fader, och icke heller faderen effter de Börn, om de dö &c.

44) E. om. han.

45) CD. &c. taka.

46) I. Voc. æfthær omissam supra lineam add. man. forte rec.

47) G. &c. thöm vm the dö.

48) E. ær döt. bötær &c.

49) DCFHIKLMNOPQR. &c. oc eig (I. om. eig) taka bötær fore (C. foret, i. e. fore thæt; LMQ. &c. add. thet) um (FMNOPQR. &c. add. thæt) dræpith þwarthær oc eig (Q. &c. add. heller) böta &c. H. oc ei taki bötir fore han vm dræpin warthir. oc &c. G. &c. oc ey taka bödir fore vm the drepne wortha. oc ey böde far thorres giærninge.

50) M. add. han.

51) 121. habet hoc caput post cap. in textu 63.

52) CDGIKLMNOPQRS. &c. barn.

53) NQRS. &c. meth.

54) S. &c. hußquinde. 59-63. &c. gaardquinde. 84. gaar Kone. 106. huustruw; male.

55) S. &c. add. det er den som hannem tien, eller er y gaarde med hannom.

56) F. add. thy.

57) 106. add. Thet er, förrennd hannnd Guld-fester hinnder; male.

58) LM. 13½. om. mer.

59) CD. &c. annothoet vel annöthoet. P. annöttoth. I. om. h. v. NR. &c. ondttigh; male. 53. wffrelse. 59. 60. 63. &c. wgilt. Q. &c. syt. S. &c. Tienist tiunde som er icke frelst. 31. post lacunam (vide not. 32 pag.

44) a v. (an)nödoyt iterum incipit.

60) NOPQR. &c. hion. H. add. sit.

61) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. thy.

62) E. om. alt. QS. &c. add. syt gotz.

63) O. om. han.

64) CDEFGHIKLMNOPR. &c. a thing.

65) 62. giffue till kende.

66) QS. &c. add. for tingmen.

67) F. add. oc.

68) Q. &c. thet ther som han giffuer them

æftir han. hwat þe æræ hældær⁶⁹⁾ (7⁰innan iathurs⁷¹⁾ ællær⁷²⁾ utan.⁷³⁾ far han⁷⁴⁾ síþan athulkonæ⁷⁵⁾ börn.⁷⁶⁾ (7⁷ær han liusde⁷⁸⁾ þæt. þa (7⁹fa þe⁸⁰⁾ slökifrihu⁸¹⁾ börn ey mer æn haluan lot wípær⁸²⁾ athulkonu⁸³⁾ börn.

63.¹⁾

Sæl²⁾ faþur³⁾ nokat j hændsær slökefriþu barne⁴⁾ (6⁵utan iaþurs. swa litit sum þæt ær. þa far þæt ey mer æftir (6⁶faþur döþsæn. (7⁷hauir han ey⁸⁾ apul- 15 konu⁹⁾ barn.¹⁰⁾ þa¹¹⁾ takir¹²⁾ þæt¹³⁾ alt¹⁴⁾ æftir han. (1⁵hwat fathær ær hældær¹⁶⁾ hel¹⁷⁾ ællær¹⁸⁾ siukær. e¹⁹⁾ scal han sköte²⁰⁾ oc²¹⁾ liusæ ofna²²⁾ þingi þæt²³⁾ han wil giuæ sinum²⁴⁾ slökefriþu börnum.²⁵⁾ ællær (2⁶wet þæt

63=II. 24.

- Sköder fader synæ slegfredæ börn alt syt gotz hwat &c. S. &c. der, huad han viill giiffue dem. Sköder faderen sine Slegfredæ Börn allt sitt gotz, huad &c.*
- 69) H. ællær.
70) QS. &c. i bo (S. &c. add. eller y fellig) met hanum eller vden fore oc faar &c.
71) 59. &c. hans bo. 33. riges; male.
72) E. ær.
73) H. add. æn.
74) R. man.
75) CD. &c. atholkunu. 59. &c. echte hustruis. QS. &c. æcktæ.
76) O. om. börn.
77) Q. &c. effter thet at han haffuer tinglynst synæ slegfredæ börn tha faar &c. S. &c. effter hand haffuer saa Tingh liust sine Slegfredæ Börn, da faa &c.
78) G. &c. luvser.
79) F. fangæ. I. om. fa þe.
80) CDFGHKLMNOPR. &c. om. þe.
81) A. Loco litt. l primum scriptum est b; scriba enim sine dubio in eo fuit ut scriberet börn.
82) QS. &c. modh hans.
83) 59. &c. Echte hustruis. QS. &c. æcktæ.
1) CDFGIKLMNOPQRS. omnesque rec. codd. præter 90. connectunt hoc caput cum proxime antecedente.
2) SQ. &c. Faar vel ffongher. 59. &c. Antuorder.
- 3) DC. &c. fathær.
4) CIMO. &c. börn.
5) QS. &c. vden faar boet.
6) F. han. R. 16. &c. fadhers dödh. QS. &c. syn fadhers dödh.
7) 83. 89. om. hauir — æftir han. 53. 78. om. quae in hoc capite sequuntur.
8) GQ. &c. om. ey; hi nempe codd. referunt pronomen þæt vel the (vide not. 13 infra) ad filios legitimos.
9) S. &c. Echte hustrues. 82. &c. Ectekone. Q. &c. æcktæ.
10) IMQS. &c. börn.
11) F. thær.
12) HQRS. &c. taki.
13) CDEFGHIKLMNOPR. &c. sic. A. han. Q. &c. the. S. &c. Slegfredæ Börn.
14) QS. &c. add. faderens gotz.
15) 79. om. quae in hoc capite sequuntur.
16) M. &c. om. hældær. H. ællær.
17) QS. &c. helbredæ.
18) E. ær.
19) 23. 50. &c. ey; male. S. &c. da.
20) CD. &c. scötæ vel schöta. O. söghæ; male.
21) R. 23. &c. eller.
22) O. aa, NPQS. &c. pa.
23) F. huat.
24) DEFGHI. sic. AC. sinu. KLNP. &c. sin. MOS. &c. sinæ. R. syue, errato typographico pro syne. Q. &c. om. h. v.

alzsiki.²⁷⁾ ey (²⁸tho at²⁹⁾ han gör þæt j sottum³⁰⁾ ofnæ³¹⁾ dözs daghi³²⁾ sinum. (³³thaghær (³⁴slökifriþubarn ær swa þinghliust (³⁵oc swa withær³⁶⁾ fæthrini kumit sum nu³⁷⁾ ær sagth.³⁸⁾ tha³⁹⁾ (⁴⁰takær þæt (⁴¹fullæn lot æftir⁴²⁾ sin⁴³⁾ syzskini um þæt scal æruæ þæm⁴⁴⁾

64.

Er⁴⁵⁾ mangh⁴⁶⁾ börn (⁴⁷annærs⁴⁸⁾ manza. oc far⁴⁹⁾ (⁵⁰annær man ens⁵¹⁾ þerræ lot. ællær twigizæ⁵²⁾ j iorth⁵³⁾ þærræ uskifti.⁵⁴⁾ bærzæ⁵⁵⁾ swa manghæ⁵⁶⁾ lote⁵⁷⁾ innan.⁵⁸⁾ tha⁵⁹⁾ (⁶⁰skiftæ scal sum (⁶¹eghandæ ærzæ oc ey⁶²⁾

64=II. 20.

25) CKLMNOPQRS. &c. börn. S. &c. add. och huad dett er.

26) FS. &c. dughær. HL. 13½. ær. K. &c. huat thet helst ær ey &c.; male. P. hwat thet ælster ey &c. NOQR. &c. huadh thet elskær ey &c.;

27) H. alsikin. G. &c. ekki. F. æi. S. &c. inted.

28) I. thot han &c.

29) NOPQR. &c. om. at.

30) 59. 118. siugdóm. CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sot. DEFGHIKLMNOPR. &c. add. oc. QS. &c. add. eller.

31) CD. ofna. HKL. &c. a. QS. &c. i vel vðj.

32) CFGHM. &c. dõtha daghi.

33) NOPR. &c. tha gaar slægæfridhæ barn ther svo &c.; male.

34) B. post lacunam (vide not. 47 pag. 42) iterum incipit verbis börn ær &c.

35) I. om. oc — sagth.

36) QS. &c. till.

37) R. 23. 24. om. nu.

38) B. sahat. CDEFH. saghat.

39) L. 13½. om. tha.

40) GS. &c. take. E. scal thæt tækæ fullæn &c.

41) QS. &c. fuller arff efter &c.

42) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. viþær, at h. v. lineola inducta est et æfter rec. man. in marg. additum.

43) BDEGHKLMNOPQR. &c. sit. S. &c. deriis.

44) A. þæt primum scriptum est, at litt. t ab ipso scriba mutata in m. BDEGHKLMNOPQR. &c. þæt. — Huc referendum est caput, quod, ex cod. F. transcriptum, in Add. D. 6.

legitur, quodque dictus codex inter additamenta habet, alii autem perperam inserunt in constitutionem Regis Erici de anno 1284 (V. 3.) post cap. 13. Illud caput huc pertinere, non vero recentius esse additamentum, cum iam in antiquo textu Latino (II. 24.) fere idem legatur, recte observavit KA., Lovhist. I. p. 52 (Jur. Skr. I. p. 81, 82).

45) BCDEFGHILMNOPQRS. &c. ærzæ.

46) B. mark. DEFHMN. 31. marg.

47) 106. oc Atskielige paa fæderne och möderne, och Ett kand thillfalle enn eller tho lodder, eller och fierre, vdi thierris Jordt och goods, som er vskiift. naar the skuulle schyffte, Tha dielle sig Samme Jordtt vdi Saa mannghe Lodder. som &c.

48) BIO. annær.

49) O. om. far. S. &c. kiðber.

50) F. nokær. S. &c. en. NR. &c. annærs mans theræ &c.

51) Q. &c. om. ens.

52) S. &c. add. eller mere.

53) BDEGHM. iorþo. K. iorthæ. S. &c. add. och godz.

54) S. &c. add. da Schulle de andre Söskene.

55) Q. &c. tha bære the.

56) B. markæ. CDEH. margha.

57) CD. &c. lötter vel lotær.

58) Q. &c. samen. S. &c. tiill Sammen.

59) F. thaghær. LO. 13½. ther. S. &c. nar.

60) GQS. &c. the skifte skula som &c.

61) Q. &c. eyæremen. S. &c. de ere eyere tiill vðj dett Schifte, och &c.

62) CF. om. ey; male.

swa marghæ⁶³) sum þe⁶⁴) waræ.⁶⁵) at⁶⁶) e horo⁶⁷) marghæ⁶⁸) lote⁶⁹) annar man haur fangit j⁷⁰) therræ iortho.⁷¹) þa læggæes⁷²) þe⁷³) alle samman⁷⁴)

65.¹) *Quid iuris si aliquis pro alio respondere ceperit*

Swarær²) man³) (⁴sak fore annan.⁵) tha scal han mæþ loghum fæstæ böter fore han⁶) (⁷ællær logh wil hin⁸) sipæn ær han swaræþæ⁹) fore ey (¹⁰hanum at¹¹) lythæ. þa¹²) scal hin¹³) ær¹⁴) (¹⁵fore han¹⁶) swaræþe.¹⁷) ællær¹⁸) (¹⁹böte ællær haldæ vppe logh²⁰) (²¹þe ær fæst waro. (²²æm wæl (²³isærn sum²⁴) logh. for thy at hwa sum v loghum²⁵) swarær.²⁶) han scal (²⁷uloghum vppe haldæ.²⁸)

65=II. 25.

63) FGIKLMNOPQRS. &c. mange.

64) C. om. þe.

65) BC. &c. uaro. F. æræ. R. worde. S. &c. add. den tid den Jord eller godz vor aff hendet.

66) S. &c. om. at. 32. &c. Ock. 106. Thi.

67) MNPQR. &c. huar vel hvor. K. huaræ.

68) FGIKLMNOPQRS. &c. mangæ.

69) CD. &c. lötær vel lotær.

70) A. Voc. j omissam supra lineam add. scriba.

71) FLNOPQRS. &c. iorth. IK. &c. iorthæ. S. &c. add. och godz.

72) DFH. &c. læggis vel lægges. G. &c. legs.

73) CDFHIKLMNOPQR. &c. om. þe.

74) S. &c. add. igen, mod de andre, och stiden tager huer som eyere ere tiill. 106. thillsamenn, Naar skyfftis skall, Att huer fanger Jcke wdenn enn Lødt. 100. hoc loco iterum add. cap. in textu 44.

1) 100. om. hoc caput. 31. 33. hoc loco incipiunt librum secundum. 38. incipit librum tertium.

2) E. Uvarthær, at U rec. man. mutatum in S.

3) S. &c. add. paa Tinget. Q. &c. add. þo tingæ till nogher.

4) OP. om. sak. S. &c. for nogen anden mandz sagh, da &c.

5) BCD. &c. annær. GOP. andrum. CDFHIKLMNOPQR. &c. add. man.

6) Q. &c. add. till fullæ at göre.

7) G. &c. om. ællær logh.

8) DK. om. hin. B. &c. han.

9) DHKNOPR. &c. swarær.

10) 53. lide de suar som hand saa suarede for ham, Tan &c. S. &c. lye (68. &c. lide; 71. &c. lyde) den affsagde Rett, och gøre den fylleste, da &c.

11) CFI. om. at.

12) D. om. þa.

13) FNOPQRS. &c. than.

14) DEIK. &c. om. ær.

15) H. om. fore han.

16) FGINOQRS. &c. hanum.

17) BE. add. sak.

18) QS. &c. om. ællær. 59. &c. enthenn. 62. entiiigenn.

19) BD. &c. böte vel böta. CHLNOPQR. &c. bötær ællær logh uppæ haldæ.

20) S. &c. add. paa hans vegne.

21) CDFGHIKLMNOPRS. &c. om. þe — waro. Q. &c. om. þe — logh.

22) 16. &c. swa vell. E. om. æm wæl — logh. S. &c. eller vndgielde huad nefnd (82. 96. &c. Hæffn) eller dom siiger hannem faar. Fordy &c.

23) BE. &c. næfnd. 106. enn som Arøddennæ Lough. Cfr. nott. 21, 22 præcedentes.

24) BCDFGHIKLMNOPR. &c. add. annur vel annar.

25) KL. &c. vlogh. MNOPQRS. &c. vlogliga. Q. &c. add. fore annen.

26) S. &c. add. faar anden. P. add. ath.

27) CDEFGHIM. &c. sic. B. ulokum. KL. &c. ulogh. A. ulgh. NOPR. &c. ologliga. QS. &c. logliga böde.

28) B. iterum habet hoc caput.

66.²⁹) *Qualiter uniuersitas quod in loco publico factum fuerit poterit de molliri.*

Bo mæn j by samman oc kæræ³⁰) summe grannæ³¹) at³²) (³³annær man³⁴)
 haur husat³⁵) gatu oc³⁶) forta³⁷) þerræ. (³⁸þa ware³⁹) þe⁴⁰) wiþær witu.⁴¹)
 ær allum wiliæ⁴²) witæ⁴³) til hænda.⁴⁴) oc siþæn⁴⁵) iafnæ⁴⁶) þe allæ hu-
 sætoftær⁴⁷) sin⁴⁸) j mællin vm⁴⁹) allan by þerre⁵⁰) ær⁵¹) (⁵²þem skil yuir.⁵³)
 ær⁵⁴) annær⁵⁵) þæn⁵⁶) ær⁵⁷) ey⁵⁸) wil til (⁵⁹reps lata. oc til⁶⁰) ræt⁶¹)
 skiftis.⁶²) tha stæfnæ⁶³) grannæ hanum til þings. (⁶⁴ællær til konungs ællær⁶⁵)
 archibiscops.⁶⁶) (⁶⁷oc late þær⁶⁸) læggia laghdagh⁶⁹) fore (⁷⁰hanum.⁷¹) wil
 han ey repæ⁷²) sæfir þæn laghdagh.⁷³) til ær laghþær.⁷⁴) þa waræ han
 16 (⁷⁵sæctær at⁷⁶) konungs ræt⁷⁷) (⁷⁸ællær archibiscops.⁷⁹)

66=II. 27.

- 29) NPRS. &c. hic incipiunt librum quartum; de NP. cfr. tamen praefationem.
 30) BCDEFGHIKLMNOPRS. &c. sic. Q. kære vel kærer (utroque enim modo legi potest). A. kærær.
 31) QS. &c. naboo, et sic in sequentibus.
 32) B. at bis scriptum est.
 33) S. &c. nogen aff dem haffue indlugt eller gerdt noget aff deris gaade eller fortaa, det er vdgangen aff deris gaarde, da &c.
 34) B. Pro man primum scriptum fuit hus. CDGHIKLMNOPQR. &c. thera. F. af them.
 35) Q. &c. indlvcth. 53. &c. indtept.
 36) M. om. oc. Q. &c. eller.
 37) H. tofta. M. porthe. I. fört a. Male.
 38) 38. om. þa — by þerre.
 39) B. uaru. I. warthe.
 40) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. þæn. E. om. h. v.
 41) CIL. &c. witni. NOPRS. &c. vörn.
 42) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. AIO. wil. S. &c. om. h. v.
 43) INOPQR. &c. vitnæ. S. &c. suerge Jordanen.
 44) BC. &c. handæ.
 45) I. add. tha.
 46) 59. 60. &c. reebe. 62. reffue. S. &c. add. och skifte.
 47) A. husætoftærne scriptum est, at litt. ne deletæ sunt. B. husætoftænæ. E. husætoftonæ scriptum, at litt. næ deletæ. NR. &c. husethomptær.
 48) FQS. &c. them.
 49) NR. &c. och; male. S. &c. offuer.
 50) BC. &c. þeræ vel thera.
 51) DHKNOPR. &c. om; male.
 52) S. &c. de trettes om.
 53) H. add. oc.
 54) K. &c. ther; male. QS. &c. add. ther.
 55) QS. &c. nogher. 59. nogern aff dennom. NOPR. &c. add. theræ.
 56) IMOP. &c. om. þæn.
 57) BCDEHKLNR. &c. om. ær.
 58) B. Pro æi primum scriptum fuit uil.
 59) M. lathe at repe och &c. Q. &c. rætt maal ladhæ sig oc ey till &c. S. &c. lade sigh tiil rett maal, eller tiil rett Schiffte, da &c.
 60) CER. &c. om. til.
 61) B. ræz. NP. ræts.
 62) FGKLMQ. &c. skifti.
 63) CF. &c. sic. BD. &c. stæfni. A. stænæ. I. skulæ.
 64) 13 ½. om. ællær til konungs.
 65) BCDFGIKLMNOPR. &c. add. til.
 66) F. biscops.
 67) 38. om. oc — archibiscops.
 68) I. thet.
 69) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. B. ladhæ. A. laghdaghæ.
 70) DFGHIKLMNOQR. &c. thæn ær (HINOQR. &c. om. ær) eig wil (I. 13 ½. om. wil) repa (Q. &c. add. eller skiftæ) wil han &c. CP. thæn æi wil repa. æftær &c.
 71) S. &c. add. som icke vill rebe eller Schiffte Reeb och rafft.

67.¹⁾ *Si uia unius ville impeditur*

Fæstis²⁾ wægh j by fore grannum allum þa (³witi grannæ þem⁴⁾ ut (⁵mæþ tyltær eth oþolbondæ. oc twigiaæ mannæ witni til aþulwæghæ⁶⁾

68. *Si uia communis impeditur*

Fæstis⁷⁾ wægh fore⁸⁾ (⁹hærazsmannum oc andri¹⁰⁾ bygd¹¹⁾ til köpingæs¹²⁾ ællær til¹³⁾ strandæ.¹⁴⁾ ællær til scogs. þa witi¹⁵⁾ hærazmæn þem¹⁶⁾ wægh. þær¹⁷⁾ þe wiliæ mæþ (¹⁸tyltær eth¹⁹⁾ (²⁰otholbondæ. oc twigia mannæ witni. the tolf mæn²¹⁾ wægh sculu witi.²²⁾ scal²³⁾ (²⁴til næfnæ²⁵⁾ a.²⁶⁾ þinghi æl-

67 = II. 28.

68 = II. 29.

72) S. &c. add. *eller Schifte.*73) G. *dagh*, add. *ær.* FQS. &c. add. *sum.*74) B. *lahæþær.* CDEP. *laghathar.* F. *sattær.*75) CDFGHKLMNOPR. &c. *sæctathar.* I. *sæctæræth.* Q. &c. *fallen till at böde mod koningen eller erchæbiscopen.* S. &c. *falden tiil Böder, mod kongen, eller Erchibispen, for tre mark.*76) O. *aa.*77) DGHIMNPR. &c. *ræte.*

78) H. Verba ællær ærchebiscops rubris lineolis sunt inducta. 79. om. hæc verba.

79) FL. 13 $\frac{1}{2}$. *biscops.*

1) 67. 104. 105. om. hoc caput. 48. om. hoc caput una cum proxime sequente. 68. 121. invertunt ordinem huius capituli et proxime sequentis.

2) CDFHKL MNPR. &c. *Hæftis.* O. *Fæftis.* QS. &c. *Forhyndres.* 82. *Heftis eller forhindres.*3) O. *vitne.* Q. &c. *veryæ them till theres adæwæy met tolf mentz eedk oc twændæ odelbönders vythnæ.* S. &c. *schulle de Suerge dem tiill deriis adel vey med XII mendz eed, och tuende Jordegende mendz vidne.*4) CDGHKLMNOPR. &c. *sic.*5) CDFGHKLMNOPR. &c. *til athul wægh (DHKLMNPR. &c. athul wæga) mæth tyltær eth. oc twiggia manna (32. 33. 42. tingmanne perperam pro twiggia manna, et sic in sequentibus passim) witna (D. &c. witni) otholbonda.*6) 89. *Allfarmey.*7) BCDHFHKL MNPR. &c. *hæftis.* O. *Fæftis.* S. &c. *Forhindris.*8) A. *fore bis scriptum est, at priori loco subiecta lineola notatum.*9) B. *hærz mannum.* 54. *alle Bymend som løbber till &c.* S. &c. *alle Bymend, och faur herritzmend, som løber tiil &c.*10) DCEHIKLOPQR. &c. *aldri, allæ vel al.* M. &c. *aldrig; male.* N. *aldrigh mutatum in all.*11) M. om. *bygd.*12) E. *köpingis.* GDHKMNPR. &c. *köpingis.* F. *köp stathæ.* QS. &c. *köpstadh.*13) B. om. *til.*14) C. *strand.* QS. &c. *stranden.*15) O. &c. *witne.* Q. &c. *veryæ.* S. &c. *suerge.*16) BCDEGNOPR. &c. *sæ.* HIKLM. &c. *sik.* QS. &c. add. *till.*17) D. *ær.* FQS. &c. add. *sum.*18) 59. &c. *tofff mendz Eedt, och thuo Adellbönders widne.* Q. &c. *tofff mentz eed, och twiggæ mannæ vythnæ odelböndher.* S. &c. *XII mendz eed, och tuende Jordegende mendz vidne.*19) C. *etha.* DP. *ethe.*20) CDFGHKLMNOPR. &c. *oc twiggia manna witni otholbonda: The &c.*21) DFG. add. *ær.* HKMNPR. &c. add. *thær.* OQS. &c. add. *som.*22) BC. &c. *uitæ vel wita.* I. *vitnæ.* 53. 92. *granske.* QS. &c. *vigrantzskæ.*23) FQS. &c. *skulu.*24) S. &c. *tiiltages.*

lær fore konungi. ællær²⁷⁾ archibiscope²⁸⁾ wilisæ þe ey swarisæ²⁹⁾ til wæghæ³⁰⁾ ær³¹⁾ (³²til wartha³³⁾ usældæ.³⁴⁾ þa (³⁵liggizæ þem þre marc withær (³⁶at (³⁷konungs ræte.

69.³⁸⁾ *vm kirkyu wægh*

Skil³⁹⁾ soknæ mæn um⁴⁰⁾ kirkiu wægh oc⁴¹⁾ mughu⁴²⁾ þe ey (⁴³warþa⁴⁴⁾ sate⁴⁵⁾ sin⁴⁶⁾ j mellin. þa late archibiscop⁴⁷⁾ næfnæ til tolf mæn. af⁴⁸⁾ kirkiu socnæn.⁴⁹⁾ oc late þem wite⁵⁰⁾ til wæghæ.⁵¹⁾ þær⁵²⁾ þe wilisæ. wilisæ þe ey⁵³⁾ swæria.⁵⁴⁾ þa (⁵⁵liggia þem withær⁵⁶⁾ þre marc. at archibiscops⁵⁷⁾ ræt. (⁵⁸þæn man ær⁵⁹⁾ (⁶⁰spillær apulwægh⁶¹⁾ mæþ græft⁶²⁾ ællær mæþ⁶³⁾ (⁶⁴ardrögh ællær han⁶⁵⁾ mene⁶⁶⁾ mæþ⁶⁷⁾ garþe.⁶⁸⁾ böte konunge þre marc.

69=II. 30, 31.

25) F. &c. *næfnæs*. Q. &c. *mæles*.

26) CDFGIKLMNOPR. &c. *ofna*. QS. &c. *po*.

27) CFGIOQS. &c. *add. fore*.

28) F. *biscop*.

29) BC. &c. *suæria*.

30) FQ. &c. *wægh*. S. &c. *adel vey*.

31) DGHKM. &c. *om. ær*.

32) L. 13½. *om. til*. S. &c. *tilmelte ere paa Tinget*.

33) K. 30. *waræ*.

34) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. *næfnæ*. Q. &c. *mæltæ po tingæ*.

35) BD. &c. *liggi*. F. *ligger*. GIKLNPR. &c. *legge*. Q. &c. *böde the koningen thre marc*. S. &c. *skulle de Böde derfor konghens tre march*.

36) I. *til*. O. *konings ræt*, *om. at*.

37) G. 16. 17. 32. 33. 42. *byscops ret*; saltum enim hi oodd. faciunt in medium cap. 69, ut adeo hoc loco porro sequantur verba *Then man thær athulwæy spillir* &c. ad sequens caput pertinentia. Cfr. nott. 38, 58 infra.

38) H. Hoc caput omissum ipse ita addidit scriba, ut prior pars in infimo margine legatur, at verba: *Then man thær athulwægh* &c., quae addito signo referuntur ad cap. 68, in summo margine scripta sint. — Cfr. not. 37 præcedentem.

39) S. &c. *Trette*. 110. *om. Skil — archibiscops ræt*.

40) I. *om. um*.

41) C. *om. oc*.

42) QS. &c. *krænna*.

43) Q. &c. *forliges thær om them emellem*. S. &c. *Self forliges der om. Da* &c.

44) NR. &c. *add. the*; in N. tamen h. v. subiectis punctis notata est.

45) 59. &c. *forligte*.

46) M. *om. sin*. 16. &c. *sich*. F. *them*.

47) F. *biscop*.

48) K. 30. *at*.

49) CD. &c. *kirkiu sokn*. ER. &c. *kirkiu socne*.

50) CD. &c. *witæ vel wita*. LNOPQR. &c. *witnæ*. F. 53. 62. *suæria*. 38. *wise*; male. S. &c. *vidne och suerge*.

51) FOS. &c. *wægh*.

52) M. *thet*. S. &c. *kuor*. FQS. &c. *add. sum*.

53) 32. &c. *om. ey*; male.

54) S. &c. *add. tiil kircke vey*.

55) BDE. &c. *liggi*. F. *ligger*. KILNOPR. &c. *leggæ*. QS. &c. *böde modh erchebiscopen* (79. *Bispenn*) *thre marc*.

56) M. *ath*.

57) FG. 16. 17. *biscops*.

58) G. 16. 17. 32. 33. 42. hoc loco om. verba *þæn — þre marc*, quae errato adnexa sunt cap. 68; quae ibi occurrunt varietates, infra adnotantur. Cfr. not. 37 supra. CDEFHIKLMNOPQRS. recentioresque omnes codices hic incipiunt novum caput.

70. *Qualiter cogendi sunt consortes de silua ad diuisionem faciendam.*

Bo mæn j by saman oc hau¹) alli²) almænning sammæn. scogh (³ællær liung.⁴) ællær andræ⁵) öpæ marc.⁶) oc wilæ summi (⁷yrkiæ. oc bæpræ⁸) sinæ⁹) iorth. oc summi wilæ ey. þa (¹⁰kallæ (¹¹hinæ¹²) yrkiæ wilæ hinæ¹³) andræ til (¹⁴hæræzspings. (¹⁵ær ey wilæ yrkiæ.¹⁶) ællær til¹⁷) lanzspings.¹⁸) oc¹⁹) læggjæ (²⁰til fæmt²¹) at þe kummi alli²²) (²³til (²⁴oc repæ iorth sin²⁵) j mællin. wilæ þe ey til²⁶) kummæ (²⁷oc²⁸) repæ.²⁹) þa yrki³⁰) (³¹hini

70=II. 32.

59) I. om. ær.

60) B. spillæ uil æpul uæh.

61) 89. alfar veyg. 83. Allwey.

62) HK. 30. graft. 16. 17. grifft. NR. &c. gruffth. OP. &c. gröffft. Q. &c. graft. S. &c. gerde, graft.

63) MS. &c. om. mæp.

64) B. arþdæhe. C. artkdragh. F. ardra-
ghe. DEHKNOPR. &c. ardaga. M. ordag-
hee. G. æriku. 16. &c. ærghe. 92. erie.
L. 13½. aardh. S. 53. &c. plöningh vel
plögnung. 54. 90. Plog eller plögnung.
Q. &c. annet ærfuedæ. I. gærthæ. ællær
nokær annær matæ bötæ &c.

65) B. man.

66) BCDEFGHJKLMNPR. &c. menær. QS.
&c. hægner hannum ygen (S. &c. ind).

67) L. 13½. add. sina. F. add. sin.

68) CEGMNOPQRS. &c. gærthæ. S. &c. add.
dæige eller gröffft.1) BC. &c. hæfæ vel hæuæ. HINOPQRS. &c.
add. the.

2) BC. &c. allæ.

3) S. &c. om. ællær liung.

4) C. 23. 24. lyng. E. 38. 48. lund.

5) R. 23. &c. om. andræ.

6) HLO. öthe marka. N. vthmark. 23. 24. vd-
mark ker. (i. e. vdmærker). QRS. &c. vth-
mærker.

7) S. &c. plöie. E. om. yrkiæ. oo.

8) BC. &c. bætræ. QS. &c. forbætræ.

9) FQS. &c. therræ.

10) DE. &c. calli. S. &c. schulle de som plöie
och Saa ville, kalle de andre &c.11) CD. &c. hinni vel hini. FNOPQR. &c. the.
M. hin ther yrker vill &c.12) BCG. add. ær. H. &c. add. thær. FNO
PQR. &c. add. sum.

13) C. hin. FNOPQR. &c. the.

14) BCEFGILMNOPQRS. &c. hæræzping. 84.
tingh och &c.15) DEGHKL. &c. om. ær. C. om. ær — yr-
kiæ.

16) G. &c. om. yrkiæ. S. &c. plöie.

17) CS. &c. om. til.

18) BCEFGILMNOPQRS. &c. lanzping.

19) CDFGHJKLMNOPQRS. &c. add. late.

20) R. 23. 24. om. til. L. 13½. thöm for. QS.
&c. them (S. &c. add. der) en lagdag fore
at &c.

21) M. fæmith; male.

22) HD. &c. allæ.

23) Q. &c. till kobæ at repæ oc skiftæ iord
&c. S. &c. tiilhobe, att Jeffne och Skifftæ
dem den Jord emellem, med Reb och rafft,
Ville de andre icke komme tiill Schifftæ,
da mue de andre plöie och saa deris
Jord, Och de som icke ville &c.24) BCDEFHIKLMOP. &c. sic. A. reps (pro
os repæ). GNR. &c. at repa. Cfr. not. 23
præcedentem.

25) M. sine. NOPR. &c. sigh. FQ. &c. them.

26) CF. om. til.

27) G. &c. om. oc — kummæ.

28) C. add. æi.

29) Q. &c. skiftæ. 53. add. paa den længe-
dag sam demmæn err fforre læugder.

30) 59. &c. bruge.

31) NOPQR. &c. the. M. hind ther vill &c.

(³²ær³³) wilisæ sin³⁴) lot. oc hini³⁵) ær³⁶) ey³⁷) wilisæ³⁸) til kummæ oc skiftæ.³⁹) fa⁴⁰) sænti skifti af⁴¹) þæm⁴²) yrct⁴³) hauæ.⁴⁴)

71. *Qualiter sopiri debeat controuersia duarum uillarum uel super terra que ornome uocatur.*

17 Skil⁴⁵) by withær⁴⁶) annur⁴⁷) (⁴⁸um marcæ skiæl sælsær wipær⁴⁹) þorp. þa scal⁵⁰) næfnæ⁵¹) tolf mæn. þe (⁵²ær aldungæ⁵³) æræ j bygden.⁵⁴) oc lataæ⁵⁵) swæriæ markæ skiæl þær sum þe (⁵⁶wilisæ. (⁵⁷oc þe þoro⁵⁸) fore gupi.⁵⁹) Skil⁶⁰) oc mæn j by⁶¹) um⁶²) ornummæ.⁶³) oc⁶⁴) andræ⁶⁵) iorþ. þa ær

71 = II. 33.

32) Q. &c. om. *ær wilisæ.*

33) H. add. *yrkia.*

34) FNOPQR. &c. *therræ.*

35) FNOPQR. &c. *the.*

36) CEHIL. &c. om. *ær.*

37) P. om. *ey.*

38) BCEF. *uidu.* DKMNOPRS. &c. *wildi.*

39) DK. &c. add. *oc.*

40) FQ. &c. *fangæ.* S. &c. add. *siiden.*

41) F. *mæth.*

42) BCDEG. add. *ær.* HIKLM. &c. add. *thær.*
FNOPQRS. &c. add. *sum.*

43) BDKL. *yrt.* CEF. *urct.* H. *urt.* M. *arth.*
S. &c. *plöiætt.*

44) B. add. *för æn þe hafæ sua bætræt þera iorþ ok upbrutit* (pro u primum scriptum est y) *sum hinni þera ær yrt hafþo.* CD FGHIKLNOPQR. &c. add. *för æn the haua thera lot bathe rut.* (D. &c. *ryth*) *oc up urct* (IK. &c. *vpyrkt*; Q. &c. *rödt*, om. *up*). M. add. *för ænd the haue there loth bathæ bæthreth och arth.* S. &c. add. *för end de hafæue Self Bode plögett, och röddet, liige med de andre, siiden maa de schiffte Jorden dem emellem, som dett segh Bør.*

45) 83. 89, qui, pariter ac omnes fere ceteri recc. codices, hoc caput in duo diuidunt, priori loco ponunt caput ea continens, quæ textus in fine capitis habet: *Ville Oldinge* &c. S. &c. *Trette Bymend mod anden* &c.

46) Q. &c. *modh.*

47) BDEGHLMNOP. &c. *annær.* CFL. om. h. v. CDFGHIKLMNPQRS. &c. add. *by.*

48) CDFGHIKLMNOPR. &c. *ællær* (F. add. *by*)

nithær (O. &c. om. *nithær*) *thorp.* *um mar-ka scial tha* &c.

49) QS. &c. *mod.*

50) OS. &c. add. *till.*

51) NOPQRS. &c. *næmpnes.* BCDEFGHIKLM NPR. &c. add. *til.*

52) CGHIMNOPR. &c. om. *ær.* B. *æræ.* QS. &c. *ælstæ men som ære* &c.

53) I. *aldrænæ.*

54) CD. &c. *bygd.* S. &c. *den By och der omkringh.*

55) CDFGHIKLMNOPQ. &c. add. *thæm.*

56) CDFGHIKLMNOPQR. &c. om. *wilisæ.* *oc þe.*

57) S. &c. *antsuare faær* &c.

58) BM. &c. *þore.* C. *thuru.* DEFGH. &c. *thora vel thara.*

59) L. 13 $\frac{1}{2}$. *gntz ræth.* G. &c. add. *andsvara.*

60) S. &c. *Trette.*

61) R. 23. 24. add. *sammen.*

62) 62. 63. 109. add. *affsticken iord som kallis.* S. &c. add. *aff sticken Jord och fellet som kalles.* 82. 96. 108. add. *affsticket eller affpellit Iord Som kaldis.* 84. add. *af stickthe Jord eller.* 79. add. *affstucken iord, och fellit kaldis nu hegnede eller.*

63) BDEFGHLM. &c. *urnummæ* vel *urnumme.* N. &c. *ornimmæ.* P. &c. *ormunna.* Q. &c. *sælet.* 100. *Fædrefft.* 53. &c. *aff stocken iordtt.* 54. *Affstickenn Jordt.* 59. 60. &c. *Affstickenn eller affpælidt Jordt.* A. Rec. man. saec. XVI supra lineam add. *fælæde marck.*

64) FOQS. &c. *ællær.*

65) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. sic. A. *annær.*

þættæ⁶⁶) sammæ (⁶⁷ræt. oc loĝh⁶⁸) (⁶⁹þerræ ær swæriæ sculu. þa ær þætte⁷⁰) munhæfthe. biþiæ sic⁷¹) swa ĝuþ⁷²) hiælpæ.⁷³) at þe ĝöræ⁷⁴) þæt ey fore wild. (⁷⁵oc ey fore fæ.⁷⁶) utan fore þæt at þe⁷⁷) (⁷⁸wæntæ þæt⁷⁹) ræt⁸⁰) markia skial⁸¹) wæra.⁸²) oc swa hauæ þe⁸³) hört af þerræ forældrum⁸⁴) wil annar⁸⁵) man sæctæ⁸⁶) hinæ⁸⁷) ær markia skial⁸⁸) ær til hændæ⁸⁹) so-ræt. sighiæ⁹⁰) at⁹¹) (⁹²han haur⁹³) fangit nokat⁹⁴) frammer⁹⁵) mæþ köpe⁹⁶) sællær andræ lund. þa (⁹⁷stande þe⁹⁸) fore mæþ tyltær eth otholbondæ. fore þy at⁹⁹) aldungæ mughu ey annat ĝöræ¹⁰⁰) æn swæriæ þæn wiþær hæfþ ær þæm þykke¹) ræt wæra²) þæt³) ær⁴) þerræ⁵) munhæfþe⁶) fore hinum⁷)

66) CDHKMNOPQRS. &c. *thæt.* GL. &c. *then.*
F. *thænne.* I. *the.* C. add. *the.*

67) CDGHKLMNOPQRS. &c. om. *ræt. oc.*

68) 58. add. *som om marcheskell.*

69) CDGHKLMNOPR. &c. *Thætta æ* (D. &c. *æ;* I. *skal waræ* *thera* (R. *the*) *munhæfthe* (DKMO. &c. *munhæfnæ;* IL. &c. *munhof;* P. *munhoffne;* NR. &c. *mæn hæfnæ*) *ær swæriæ sculu. bithiæ* &c. Q. &c. *Thætta scall vare theres eed som swæryæ sculæ Bedæ* &c. S. &c. *Denne schal vere deris eed, som de suerge skulle. De skulle Bedæ* &c.

70) BEF. *þætta.* F. add. *therræ.*

71) BCDEGH. *sæ.* FS. &c. *them.*

72) LMQS. &c. add. *til.* A. Rec. man. *sæculi XVI supra lineam add. til.*

73) S. &c. *hielp.*

74) R. 23. &c. *giordhe.*

75) M. *eller fæ.* S. &c. *eller venskab, icke heller faar fröcht eller fare, mude eller gaffue schyld, men alleniste faar det* &c.

76) A. Rec. man. *sæculi XVI supra lineam scripsit gaffuir.* NQR. &c. *faræ.*

77) E. om. *þe.*

78) G. &c. *wide.* 59. *throer.* QS. &c. *vidhæ ey rættære æn so* (S. &c. *dett*) *scall vare ræth marcheskell.*

79) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. *sua.*

80) I. om. *ræt.*

81) BC. &c. *markæ skial.*

82) BF. om. *wæra.*

83) R. add. *oc saa.*

84) KGLMQS. &c. *foreldræ.*

85) FQS. &c. *nokær.*

86) QS. &c. *sætta delæ po.*

87) BDHIKLMNOPR. &c. *kin.* C. *han.* QS. &c. *then.* B. add. *a.*

88) BC. &c. *markæ skial.* M. *marke,* om. *skial.*

89) BC. &c. *handæ.* S. &c. om. *h. v.*

90) F. *sighir;* CDGHKLMNOPQRS. &c. om. *h. v.*

91) I. *thet.*

92) S. &c. *de haffue noget mere faaet end dem Burde, Enten med* &c.

93) E. om. *haur.*

94) F. om. *nokat.*

95) Q. &c. *ydhermere.*

96) A. Voc. *köpe* *omissam ipse, ut videtur, supra lineam add. scriba.*

97) Q. &c. *værga han met tolf odelbünders eed.* S. &c. *skulle de verie dem med XII Jordegende mends eedt.*

98) CDGHKMNOPR. &c. *han.* ILM. &c. om. *þe.* Cfr. not. 97 *praecedentem.*

99) O. om. *at.*

100) Q. &c. add. *uden the vidæ ey sandære.*

1) DIKLMQ. &c. *thykin.* S. &c. *tyckis.*

2) QS. &c. *haffuæ.* S. &c. add. *der tiill nar de ey Sander wide.*

3) CDÉGHKLMNOPQR. &c. *Thætta.*

4) QS. &c. *scall vare.*

5) Q. &c. add. *eed eller.* S. &c. add. *eedt och.*

6) C. *munhæfth* (sio). DGKMO. *munhæfve.* 17. 30. *munhæue.* LQS. &c. *munhoff.* NPR. &c. *munheffnæ.* BEF. add. *ær.* S. &c. add. *som.*

sculu⁸) swæriæ.⁹) (1⁰biþiæ sic¹¹) swa guþ¹²) hiselpæ¹³) at hini soro ræt.¹⁴) (1⁵oc (1⁶a han¹⁷) fore þy oc (1⁸sængin annan¹⁹) man. warþær by²⁰) aldær sæctathær²¹) um²²) þæt sammæ²³) þa skulu þe alli (2⁴höfþe eþæn.²⁵) ær²⁶) bo j by sammæn. swa marghæ²⁷) sum þe æræ. oc (2⁸ær allæ²⁹) þerræ eþ sum et³⁰) munhæfþe³¹) ware.³²) siþæn gangi til ællefue³³) (3⁴mæn oþolbön-dær oc swæriæ³⁵) (3⁶æftir (3⁷allum hinum.³⁸) wil annær³⁹) ey (4⁰höfþe eþæn⁴¹) (4²af þem⁴³) j by bo samman. þa⁴⁴) misti han swa mikit sum⁴⁵) (4⁶han a⁴⁷) j⁴⁸) hinu⁴⁹) ær at þem ilzskæs. oc (5⁰hini hause þæt ær⁵¹) (5²þe kallæþu ofnæ. ær annær⁵³) man j for fallum⁵⁴) þæn⁵⁵) j þem⁵⁶) by

7) PQ. &c. *hanum*. S. &c. *dem*.

8) P. om. *sculu*.

9) DHKLNOPQR. &c. *wæria*. G. *sweria* scriptum at s deletum. I. add. *Han ællær the*.

10) B. *bi* in fine folli scriptum est; folio deperdito sequentia perierunt, usque ad verba *helt bol ma kummæ* &c., cap. 72.

11) CDGH. *sæ*. FS. &c. *them*.

12) A. Rec. man. sæculi XVI supra lineam add. *til*. S. &c. add. *tiil*.

13) S. &c. *hielp*.

14) E. om. *ræt*.

15) S. &c. *att dett hörer hannem retteliigenn tiill och ingen* &c.

16) Q. &c. *han scall behollen oc* &c.

17) KL. &c. om. *han*. I. add. *thet*.

18) I. *ængw andræ mæn*.

19) DE. &c. *annæz*. C. *annur*.

20) 53. *sognen*.

21) S. &c. *schyldet eller tillalett*.

22) M. *for*.

23) S. &c. add. *markeskel*.

24) DE. &c. *höftha vel höftæ*. C. *hyftha*. P. *sköftæ*; male. 59. &c. *giðre*. Q. &c. *swæryæ samme eed*. S. &c. *sammen som y Byen boø, suerge den samme eed, tiil-samen som oldingene förre suore for dem, och* &c.

25) CD. &c. *eth*.

26) CDHIKLMNOPR. &c. om. *ær*.

27) FIKLMNOPQR. &c. *mange*.

28) ENR. &c. *æræ*. K. &c. om. h. v. QS. &c. *alles theres eed scall vare eet mændhoff Siden* &c.

29) CDE. &c. *aldra*.

30) C. *en*.

31) C. *munhæfth*. DKO. *munhæfwe*. M. *munhofthe*. IL. &c. *munhof*. NPR. &c. *munheffnæ*. 107. *Mundhugh*.

32) H. add. *oc*.

33) 62. 68. 83. &c. *XII*; male. Cfr. II. 33.

34) S. &c. *Jordegende Bønder*.

35) CD. &c. *swæri*. QS. &c. add. *thet samma*.

36) H. *alli æftir hinum*. 53. *det samme som hinde sworre tyll fforren, Er der nogen aff dem som wdi By Bo samen som iche will suerge, Ta* &c.

37) S. &c. *alle de andre*.

38) NR. &c. om. *hinum*. M. *them*.

39) QS. &c. *noger*.

40) 94. *giðre*. QS. &c. *sweryæ* (pro *höfþe eþæn*).

41) CD. &c. *eth*.

42) O. om. *af þem*.

43) F. add. *ær*. QS. &c. add. *som*.

44) EM. om. *þa*.

45) K. &c. om. *sum*.

46) Q. &c. *hyn po kræffuer och* &c. S. &c. *den anden paa kreffuer, och den skal haffue dett som förre paa kallet. Er* &c.

47) E. *atte*. R. *ær*.

48) R. 16. &c. om. *j*.

49) KLNPR. &c. *hinum*. F. &c. *thæt*. H. *hini iorth*.

50) GIQ. &c. *hin have* &c. F. *thæn have* &c.

51) CILM. &c. om. *ær*.

52) CDFGHKLMNOPQR. &c. *ofna* (16. &c. *vpþaa*; Q. &c. *po*; HIMNOPR. &c. add. *thæt*) *kallathæ*. (H. *callatho*) *ær* &c.

53) FQS. &c. *nokær*.

54) FMNOPQRS. &c. *forfal*.

bor. þaghær⁵⁷) (⁵⁸han scal swæriæ. witi⁵⁹) tve men hans forfal. oc siþæn han kumbær hem þa swæriæ⁶⁰) han⁶¹) þæt sammæ ær⁶²) hini soro allæ förræ. (⁶³ær eþæn⁶⁴) höfþapu.⁶⁵) oc haur⁶⁶) sin lot swa⁶⁷) sum þe⁶⁸) þerræ.⁶⁹) (⁷⁰wiliæ (⁷¹aldungæ þe ær⁷²) (⁷³til warþæ⁷⁴) næfndæ ey swæriæ markæ skiael.⁷⁵) þa (⁷⁶liggiæ þæm wipær þre marc. (⁷⁷at kunungs ræte⁷⁸) (⁷⁹ær ey wiliæ⁸⁰) swæriæ.

18

72. *Vm iorþæ skiftæ mællen grannæ*

Skil¹) men²) um³) iorþ þe⁴) j bole ægho⁵) samman þa mughu þe hwær⁶) dagh⁷) iæfnæ⁸) sin⁹) j mællin swa at¹⁰) attung¹¹) kalle¹²) a¹³) fiarpung. oc¹⁴) fiarpung ofna¹⁵) halft¹⁶) bol. oc¹⁷) halft bol ofnæ¹⁸) (¹⁹helt bol.²⁰)

72=II. 34.

- 55) GNQRS. &c. om. þæn. G. add. ær. FQS. &c. add. sum.
 56) CG. &c. thæn.
 57) CDEGHKLMNOPQR. &c. tha. S. &c. noar.
 58) CDFGHKLMNOPR. &c. swæriæ scal. (F. add. tha) witi &c. QS. &c. the swærgæ sculla.
 59) QS. &c. göre.
 60) DE. &c. swæri.
 61) A. Voc. han omissam ipse, ni fallor, supra lineam add. scriba.
 62) DHKNOPR. &c. om. ær.
 63) QS. &c. om. ær eþæn höfþapu.
 64) E. thæn.
 65) O. hoffther.
 66) S. &c. nyde. NOP. add. han. R. 23. 24. add. oc han.
 67) KLMQ. &c. om. swa. 16. &c. add. well. S. &c. add. god.
 68) F. om. þe. I. &c. hina.
 69) NOPQRS. &c. andhræ.
 70) CDEIKLNOPQRS. et maxima pars recentiorum codicum hoc loco incipiunt novum caput. Cfr. not. 45 pag. 56.
 71) C. the aldunga the til &c.
 72) EHIMNOP. &c. om. ær.
 73) S. &c. tillagne vorde icke &c.
 74) K. &c. varæ.
 75) M. om. markæ skiael.
 76) CD. &c. liggi. F. liggær. ILO. &c. lægge. Q. &c. bödher then modh koningen the marc then ther ey vill swæryæ. S. &c. Böder den som icke vill suerghe tre march mod kongens rett.
 77) R. 23. om. at. L. 13½. konungs ræt &c.
 78) CF. &c. ræt.
 79) CI. om. ær — swæriæ.
 80) DKLMNPR. &c. wil.
 1) S. &c. Trette.
 2) DEFGHIKLMNOPQS. &c. sic. AR. &c. man. C. om. h. v.
 3) P. ath.
 4) HS. &c. om. þe. FQS. &c. add. sum.
 5) NOPQRS. &c. boo.
 6) CDH. hwærn.
 7) S. &c. add. skifte och.
 8) QS. &c. add. there iord.
 9) NOR. &c. sigh. P. sith. FQS. &c. them.
 10) I. om. at.
 11) C. atting.
 12) KM. &c. caller.
 13) CDGIL. &c. ofna. K. &c. ouer. NPR. &c. vppa. OQS. &c. poo.
 14) CINOPR. &c. om. oc.
 15) K. &c. ouer. 16. &c. vppa. QS. &c. po.
 16) H. om. halft; male.
 17) C. om. oc.
 18) CD. &c. ofna. H. a. QS. &c. po. K. 30. ouer.
 19) H. halft bol. halft bol ma &c.; male.
 20) EGQS. &c. add. oc.

(²¹helt bol ma cumma allan by til repa.²²) swa margh²³) bol sum (²⁴þe sære. wil ey (²⁵fiarþung²⁶) repæ wipær attung. sellær halft²⁷) bol wipær²⁸) fiarþung (²⁹sellær bol wipær halft.³⁰) sellær³¹) by wipær³²) helt³³) bol.³⁴) faræ þæn³⁵) ær kiserær ofnæ³⁶) (³⁷hæræzþing sellær a³⁸) lauzþing. (³⁹et. oc annat oc stefnæ (⁴⁰þæn⁴¹) þing.⁴²) ær⁴³) ey wilisæ⁴⁴) repæ. Cumber han ey gen⁴⁵) oc swarær.⁴⁶) (⁴⁷hanum (⁴⁸ræt (⁴⁹ær kiserær. böte hanum⁵⁰) twa öra⁵¹) fore hwært þing. (⁵²oc sipæn stefnæ han⁵³) hanum⁵⁴) þripisæ þing. (⁵⁵gör han ey ræt a⁵⁶) þripisæ⁵⁷) þing.⁵⁸) böte hinum⁵⁹) ær kiserær⁶⁰) þre marc (⁶¹oc kunungi þre marc.⁶²) fore rætlösa⁶³)

21) B. post lacunam (vide not. 10 pag. 58) hic iterum incipit.

22) S. &c. att rebe och maale. Q. &c. add. oc maall.

23) IKLMOQS. &c. mang.

24) CDGHIKLMNOPR. &c. han ær. QS. &c. i byen ære.

25) QS. &c. then man thet (S. &c. som) fiarþingh kaffuer repæ eller maale mod then som ottingh (S. &c. add. kaffuer) &c.

26) NR. &c. add. kaffue.

27) CH. half.

28) QS. &c. mod.

29) CDGHIKLMNOPQRS. &c. om. æller — halft.

30) F. add. bool.

31) DGKNOPQRS. &c. add. alder vel all.

32) QS. &c. emod.

33) C. hel. H. halft; male.

34) FGHMQS. &c. add. tha.

35) L. om. þæn. G. &c. kin. MQS. &c. han.

36) IMQS. &c. til.

37) P. 109. om. hæræzþing æller a.

38) CIQS. &c. om. a. DGKLMNOR. &c. ofna.

39) F. om. et. oc annat. S. &c. en tiid, och anden.

40) CG. &c. then. QS. &c. hanum thid som ey vill maale eller repæ.

41) F. add. til.

42) CH. thiat. DGM. thigath. L. 13½. thingath. KINOPR. &c. thit.

43) CH. 13½. om. ær.

44) DIKLMNOPR. &c. wil.

45) BDEGHIKLMNOPR. &c. igen. CFQS. &c. om. h. v.

46) F. gör.

47) BEF. hinum. S. &c. och staar hannem der tiil rette, da skal han Bøde hannem som paa klager tho öre pendinge faar &c.

48) Q. &c. och sthaar till rette böde hannem som kerer thro &c.

49) CDHIKLMNOPR. &c. böte hinum (MINO PR. &c. hannem) æ (D. ær; HL. &c. thær) kerær tra &c. G. böde hinum tra öra ær a kerir tra öra far hwært &c.

50) R. hinum.

51) 94. 118. pendinge. 52. 58. 106. 127. add. thet er 11/3 (i. e. 2½) skelinge.

52) F. om. oc — þing.

53) CHM. om. han.

54) BE. hinum.

55) 89. 97. &c. da skal hand Bøde &c.

56) BFH. sic. A. om. a. CDEGIKLMNOPR. &c. ofna. LQS. &c. pa.

57) L. om. þripisæ.

58) BCDHM. þingi. DK. &c. add. tha.

59) GOP. &c. honum. NR. &c. han; male.

60) O. om. kiserær.

61) CDGHIKLMNOPQRS. &c. sic; cfr. not. 62 sequentem. AEF. om. oc — marc. B. habet hæc verba ab ipso, ut videtur, scriba in summo margine addita. Hæc verba ad primigenium textum pertinere, quamvis in antiquissimis codicibus hodie exstantibus desiderantur, testatur vetus textus Latinus (II. 34.), qui statuit in hoc casu "tam regi quam adversario" multam esse pendendam.

62) P. om. marc.

63) BDEFH. rætlösa.

73. *vm bool skil wiþ allan by¹)*

The men²) j bole æræ³) sammæn. mughu (⁴æm wæl iæfnæ⁵) sin⁶) j mellin sipæn saat ær. sum för.⁷) oc (⁸hin ær⁹) annærs¹⁰) haur saat. misti sæþ sin- næ¹¹) (¹²Æn swa ær ey¹³) vm bol (¹⁴skil wiþær allæn¹⁵) by. fore þy (¹⁶at þa¹⁷) scal¹⁸) biþæ til corn ær af skoræt. utan han¹⁹) lagþæ²⁰) for buþ a.²¹) för æn þe saþo. fore þy²²) (²³æggho þe²⁴) at repæ oc böte²⁵) fore. oc mistæ sæþ sinnæ.²⁶) um af þem²⁷) reps²⁸) nokæt.²⁹)

74. *Horo husætoft ma gen kallæ vtlænde oc vtlænde husætoft*

Sæl man³⁰) (³¹ut lændæ sit.³²) minnæ ællær meræ.³³) oc haur han³⁴) siæluir (³⁵æftir husæ toft. oc þær til þre³⁶) akræ (³⁷en akær j hwær wang.

73=II. 34.

- 1) A. Litt. y fere extrita est.
- 2) FQS. &c. add. sum.
- 3) CDHIKLMNOPR. &c. ægho.
- 4) C. æi wæl; male. Q. &c. saa væll.
- 5) S. &c. schiffte.
- 6) NOPR. &c. sik. FQS. &c. them.
- 7) CDGHIKLMNOPR. &c. förra.
- 8) F. thæn man sum annærs &c. S. &c. den som hæffuer saaed en anden mandz Jord, han mister sin seet.
- 9) B. om. ær.
- 10) Q. &c. add. iord.
- 11) DF. sic. CGHIKLMNOPR. &c. sinæ vel sine. SQ. &c. sin. BE. sinni. A. sinum.
- 12) A. Verba Æn et ey vm rec. man. sunt scripta; loco verborum Æn et ey alia quædam antea fuerunt scripta, vm vero supra lineam additum est; forte scriptum fuit: um swa ær at bol &c. B. ok sua &c. F. vm sua ær at bool skils withær &c.
- 13) E. om. ey.
- 14) S. &c. trettet emod alle &c.
- 15) B. annær.
- 16) S. &c. mand skal da töffue saa lenge tiil att allt kornett &c.
- 17) A. Voc. þa omissam supra lineam add. scriba.
- 18) O. om. scal. Q. &c. add. man.
- 19) G. &c. om. han.
- 20) H. hafðhe. S. &c. giorde.

74=II. 35.

- 21) F. ofnæ.
- 22) L. 13½. add. tha. GDKMNOPQR. &c. add. at tha.
- 23) I. sculæ the repæ. S. &c. dem Burde da att rebe dem Jorden emellem, och Böde der faare som saade enn anden mandz Jord, och saa miste &c.
- 24) H. add. tha.
- 25) BC. &c. böte vel böta.
- 26) HIKLNOP. &c. sina vel sinæ. GMR. &c. sine. Q. &c. syn. F. therræ.
- 27) CI. thæt.
- 28) BC. &c. repæs.
- 29) M. om. nokæt.
- 30) BCDEFGIKMQS. &c. add. bort. H. add. andrum iorth. NOPR. &c. add. jordh.
- 31) R. 23. 24. vtlænding. S. &c. sin vdtlende Jord.
- 32) L. 13½. add. bort.
- 33) B. mer. Q. &c. add. (thet er iord som vden fore vonghen eller toftten ligger). S. &c. add. det er (Jord som ligger vden faar vonge toftten) (53. 92. hussetofter).
- 34) GQ. &c. om. han.
- 35) E. om. æftir. QS. &c. yghen. G. &c. husa toftir eftir oc til &c.
- 36) BCEGHILMNPS. &c. sic. AFQR. &c. om. þre. DK. &c. tve vel tva; male. O. there.
- 37) 38. 58. &c. om. en akær; male.

um þre wangæ æræ.³⁸) (³⁹ællær twa (⁴⁰akræ um twa⁴¹) wangæ æræ.⁴²) (⁴³ællær en akræ⁴⁴) vm en wang ær. (⁴⁵oc (⁴⁶far annær man⁴⁷) sipæn⁴⁸) (⁴⁹at köpæ þe sammæ⁵⁰) husæ toft. mæþ þrem⁵¹) ællær twem ællær⁵²) enum akri. swa sum⁵³) (⁵⁴wangæ æræ til þa ma han⁵⁵) witi⁵⁶) (⁵⁷alt ut lændæt⁵⁸) til husæ toften⁵⁹) (⁶⁰um ey æra⁶¹) wipær giald. Þættæ wiliæ summi men 19 (⁶²at loghum hauæ. fore þy at for⁶³) husæ toft⁶⁴) scal man leþing innæ⁶⁵) oc stup⁶⁶) reþe.⁶⁷) ællær (⁶⁸cumbær þæn⁶⁹) illæ⁷⁰) wipær⁷¹) ær allæ skyl- dær⁷²) scal vppe haldæ fore husæ toftænæ⁷³) oc (⁷⁴ey⁷⁵) meræ.⁷⁶) scal oc⁷⁷) ey⁷⁸) swa wæræ at man scal (⁷⁹witæ⁸⁰) ut lænde til husætoft.⁸¹) þa

38) MQS. &c. add. *till*.

39) Q. &c. om. *ællær* — *wangæ æræ*. 122. om. *ællær* — *wang ær*.

40) CI. om. *akræ*. R. 23. 24. *wonghe* eller *een* &c.

41) CD. *tve*.

42) DKNOP. &c. om. *æræ*. MS. &c. add. *till*.

43) CI. om. *ællær* — *ær*.

44) F. *wang*; *male*.

45) 89. om. *oc* — *enum akri*.

46) A. Loco litt. *ar* aliae quaedam litterae antea fuerunt scriptae. Q. &c. *hender*. F. *fangær nokær man* &c. S. &c. *viil nogenn siiden kiðbe* &c.

47) K. 30. om. *man*.

48) B. om. *sipæn*.

49) M. *och köper* &c.

50) GHMQ. &c. om. *sammæ*.

51) BE. *þrim*. M. add. *aghrum*.

52) L. 13þ. add. *mæth*.

53) B. om. *sum*.

54) O. *mangæ*; *male*. L. 13þ. *wangh ær* &c. H. *akra æra til ællær wanga. tha* &c.

55) QS. &c. add. *som köptæ*.

56) CD. &c. *wita*. B. *uitu*. 48. 94. *vitne*. QS. &c. *vergæ*.

57) S. &c. *alle den vdlendinge Jord tiil* &c.

58) CD. &c. *ntlænde*.

59) CD. &c. *husætoft*. E. *husætoftomenum*.

60) CDGHKLM. &c. sic; cfr. not. 61 sequentem. Loco verborum *um* — *wipær giald* habent ABF. *æra* (F. *ær*) *til giald*. E. *æræ vithær giald*. OP. *om ey ær mere wither giald*. I. *vm æræ vithær giald*. NR. &c. *om ey er meræ vidher giord*. Q.

&c. *om ey er annet po giort*. 59. 60. &c. *Om icke er mere widt giort*. S. &c. *om der er icke ander hinder paa giord*. 53. om. *um* — *wipær giald*. Veram lectionem hoc loco scribarum incitua turbatam indicant ANDREÆ SUNONIS verba: "si non alia demonstrantur praedia quae pro membris (i. e. agris alienatis) fuerunt commutata;" vide II. 35.

61) H. &c. *ær*.

62) I. *til log*.

63) NR. &c. om. *for*.

64) O. *husætoftæ*.

65) Q. &c. *vthgiiffæ*. S. &c. *giiffæ*.

66) M. om. *stup*.

67) BC. &c. *reþæ* vel *retha*. L. 13þ. *rættæ*. S. &c. add. *och vdgiiffæ*.

68) S. &c. *Bliffuer thet hannem faar suart som alle* &c.

69) G. &c. *thöm*. O. *thet*.

70) E. om. *illæ*.

71) C. add. *ællær cumbær*.

72) CG. &c. *scyld*. 'QS. &c. *retzler*.

73) CDGHKLMNOPQR. &c. *husætoft ena*. F. *husætoft*.

74) G. &c. om. *ey*. F. *han scal æi meræ hauæ oc* &c.

75) CDGHKLMNOPQRS. &c. add. *fore*.

76) S. &c. *flere agre*.

77) O. om. *oc*.

78) S. &c. om. *ey*; *male*.

79) S. &c. *vinde* eller *verie sin vdlende Jord tiil* &c.

80) Q. &c. add. *eller værgæ*.

81) B. *husætoftænæ*.

(⁸²wet rep ikke wætæ. fore þy⁸³) at⁸⁴) (⁸⁵scal man e⁸⁶) wæræ wipær logh fore sinæ hæfth. (⁸⁷oc wet han (⁸⁸horo mikit han (⁸⁹a yuir⁹⁰) attung⁹¹) sellær⁹²) fiarpung⁹³) oc⁹⁴) mælær⁹⁵) swa j gen. repæ⁹⁶) um þu wilt. swa mikit haur iæk⁹⁷) fangit j⁹⁸) þinum lot. oc þæt⁹⁹) wil iæk⁹⁷) hausæ fore minnæ hæfþ sakæ.¹⁰⁰) þa dughær¹) rep ikke²) wætæ³) fore þy at⁴) ey⁵) taks⁶) fran hanum⁷) wætæ⁸) mæþ repæ.⁹) oc scal¹⁰) rep neþær¹¹) (¹²leg-giæs þa þykkias¹³) þe¹⁴) (¹⁵logh unyt¹⁶) wæræ. at man (¹⁷scal fore sinnæ hæfþ saka¹⁸) witæ¹⁹) akær sellær æng fran husæ toft. (²⁰far man oc alt ut lænde.²¹) þa ma han²²) witæ husæ toft til ut lændæs²³) mæþ (²⁴þæm sam-mæ loghum. (²⁵loghen skulu²⁶) wæræ (²⁷tyltær eth oþolbondæ.

82) H. ær. FR. &c. *dughær*. Q. &c. *dwær encthet at man repær eller skifther ffor-thi* &c. S. &c. *er dett intett Beuent, att mand reber eller schiffter. Derfaar atth* &c.

83) E. om. *þy*.

84) H. om. *at*.

85) CKLQS. &c. *man scal*. M. *e skall man vare* &c. Utrumque male.

86) CDGHIKLM. &c. sic. S. &c. om. *e*. Q. &c. *iv*. ABEFNOPR. &c. *ey*.

87) D. *o hwæt*. K. *o kwat*. 30. *e kvath*.

88) CQS. &c. sic. DGHKMNOPR. &c. om. *horo*. AL. 13 †. *þær a* &c. BEF. *ær a* &c.

89) H. *hauer attung* &c.

90) S. &c. *mer end*.

91) CG. &c. *attung*.

92) CDHIKLMNOPQR. &c. add. *yuir*.

93) C. &c. *farthæng*.

94) A. Voc. *oc omissam in marg. ipse forte* add. *scriba*.

95) QS. &c. *syger*.

96) Q. &c. add. *oc maal*. S. &c. add. *eller maal*.

97) BC. &c. *iak*.

98) QS. &c. *aff*.

99) B. om. *þæt*.

100) IQS. &c. *skylt*.

1) N. 23. *dughæ*.

2) QS. &c. *encthet*.

3) QS. &c. om. *wætæ*. I. *mestæ*; male.

4) NR. &c. om. *at*.

5) S. &c. *intet*.

6) C. *talas*; male.

7) QR. &c. add. *encthet*.

8) FQS. &c. om. *wætæ*. 32. &c. *nogeth*.

9) BD. &c. *repe*. C. *repæ* scriptum, sed a subiecto puncto notatum. S. &c. *rebs maal, enten litt eller megitt, fordy hand kiöbte thet serdelis*. Q. &c. add. *lidet eller möget*.

10) R. om. *scal*.

11) BC. &c. *nipær*. IKL. &c. *withær* vel *uether*; male.

12) B. *læg* in fine folii scriptum est; folio deperdito sequentia desunt, usque ad verba (*a*)*nnær ok repæs* &c., cap. 75.

13) C. *thukkis*. DE. &c. *thykkis*. K. *thökkes*. L. 13 †. *tokkes*.

14) QS. 16. &c. *then*. F. om. h. v.

15) CDFGHIKLMNOPQRS. &c. sic; ofr. not. 16 sequentem. A. *unyt* (*unit* primum scriptum, at *i* ab ipso scriba mutatum in *y*) *logh*. E. *unit logh*.

16) O. *wnth*. M. *vnythæ*. HL. *onæt*. QS. &c. *vnyttæligh*.

17) S. &c. *mister sin agher eller engh faar sinn heffd schyld, fran sin kustofft. Sker dett saa da haffuer han dett Selff vol-dett. Faar* &c.

18) A. Loco litt. *ka* rec. man. scriptarum aliae quaedam litterae antea fuerunt scriptae. Q. &c. *skyll*.

19) M. *vether*; male. Q. &c. *mystæ*.

20) DEGHKLMNOPQRS. ac recc. codd. fere omnes hic incipiant novum caput. E. *Fær* ab ipso scriba mutatum in *Sær*. F. *Sær*. 67. 104. 105. om. *far* — *oþolbondæ*.

21) QS. &c. add. *iord*.

22) F. *man*.

75. *Vm hæftk oc rep.*

Summæ²⁸⁾ wilisæ þæt²⁹⁾ (³⁰at loghum hauæ at hwær scal þæn wipær wærn³¹⁾ wæræ³²⁾ (³³ær þre halmæ³⁴⁾ haur ofnæ³⁵⁾ haurit³⁶⁾ w ilt oc³⁷⁾ uspilt.³⁸⁾ hwat³⁹⁾ han haur⁴⁰⁾ fangit.⁴¹⁾ akær sællær æng. (⁴²for þy (⁴³at sællær cumber⁴⁴⁾ þæn⁴⁵⁾ illæ wipær ær⁴⁶⁾ usall⁴⁷⁾ warþær⁴⁸⁾ oc fatökær. um⁴⁹⁾ han ma ey sæliæ bort. akær sællær æng.⁵⁰⁾ sic⁵¹⁾ til hiælpæ.⁵²⁾ oc bo ofnæ⁵³⁾ sinni eghne husætoft til döþræ daghæ.⁵⁴⁾ mæþ (⁵⁵litlu utlændæ. hældær⁵⁶⁾ æn⁵⁷⁾ waræ⁵⁸⁾ annærs manz landbo.⁵⁹⁾ scal man ey mughu⁶⁰⁾ þæt gōræ. þa þykkisæ⁶¹⁾ han⁶²⁾ ey⁶³⁾ waræ fræls⁶⁴⁾ yuir (⁶⁵sinu eghnæ.⁶⁶⁾ oc ey⁶⁷⁾ ær⁶⁸⁾ rep vnyt⁶⁹⁾ fore (⁷⁰þæs sakæ.⁷¹⁾ (⁷²fore þy at þe mæn j by

75=II. 35.

- 23) G. &c. *ollendis*; male. S. &c. *vdtlende Jord.*
 24) CKLQ.S. &c. *thæn sammæ logh.*
 25) R. &c. om. *loghen.* G. &c. om. *loghen — opolbondæ.*
 26) CKLMNQRS. &c. *scal.*
 27) Q. &c. *tolff odelbønders eed.* S. &c. *tolff Jordegende Bønders eedt.*
 28) FGLQ.S. &c. add. *mæn.*
 29) CDGIKLMNOPRS. &c. om. *þæt.*
 30) L. 13½. *til logh.*
 31) M. *værie.* I. *hæft.* S. &c. *heffd.*
 32) S. &c. *bliiffue.*
 33) QS. &c. *som iorden hæffuer hæft till thre halmæ* (S. &c. add. *dett er y tre aar*) *w yldet &c.*
 34) A. *halmæ* bis scriptum est, at priori loco subiectis punctis notatum.
 35) CDGHIKLMNOPR. &c. om. *ofnæ.*
 36) CDH. *kauat.* GI. &c. *haft.*
 37) S. &c. add. *wkertt, och.*
 38) 53. 58. &c. *wkert.*
 39) MQ. &c. add. *som.* S. &c. add. *heller.*
 40) CDGIKLMNOPR. &c. add. *hældær.* HQ. &c. add. *ællær.*
 41) E. add. *hældær.* S. &c. *sæet.*
 42) 38. 83. 89. om. *for — ællær æng.*
 43) EFIS. &c. om. *at.* G. &c. om. *at. ællær.*
 44) DC. &c. *cumbær.* K. &c. *kommer.*
 45) CDEGHIKLMNOPQR. &c. *hin.*
 46) CDEHIKLMNOPR. &c. om. *ær.*
 47) C. *ysæl.* EIMOS. &c. *usæl* vel *vsell.*
 48) CDGHIKLMNOPR. &c. *wæzer*; male.
 49) CDEIKLMNOPQR. &c. *at.* H. *æn.*
 50) G. om. *æng.*
 51) CDEGH. *sæ.*
 52) QS. &c. *hielp.* S. &c. add. *ock tröst.*
 53) CD. &c. *ofna.* EH. a. QS. &c. *po.*
 54) IKL. *döthræ dagh.* HMOQ. &c. *dötha daga.* S. &c. *döde dagh.*
 55) S. &c. *en liiden vdlende Jord.*
 56) CIS. &c. om. *hældær.*
 57) F. add. *han.*
 58) H. *wartha.*
 59) 53. add. *Lambo er den som hæffuer leygt Hus ager eller eng aff en anden mandt;* om. *quæ in hoc capite sequuntur.*
 60) DFGHIKLN. &c. *muga* vel *mughæ.* MOPR. &c. *mvghe.* QS. &c. *mvæ.* 60. &c. *maa.*
 61) CD. &c. *thikkis* vel *thykkis.*
 62) FOS. &c. *hanum*; male.
 63) IMQS. &c. add. *at.*
 64) QS. &c. *fullmægtigh.* 67. 105. *husbonndhe.*
 65) F. *sinni iorth. oc &c.* S. &c. *sin egen Jord, och &c.*
 66) CD. &c. *æghno* vel *egno.*
 67) CGQS. &c. om. *ey*; male.
 68) ER. &c. om. *ær.*
 69) F. *vnet.* QS. &c. *vnyttæligt.*
 70) QS. &c. *then skyl.*
 71) I. *sak.*
 72) C. om. *fore þy.*

bo sammæn. witæ wæl⁷³) hwilkin þerræ⁷⁴) grannæ⁷⁵) atung a. (⁷⁶oc hwilkin fiarpung a.⁷⁷) ællær mer⁷⁸) ællær⁷⁹) minnæ. oc⁸⁰) fore þy⁸¹) þaghær⁸²) repæ. scal (⁸³oc witi⁸⁴) þæt grannæ. at (⁸⁵repæ scal. man wipær hin (⁸⁶annær oc repæs nokat af hanum. þa mistær⁸⁷) han þæs⁸⁸) um han (⁸⁹mælæ ey⁹⁰) j⁹¹) 20 gen. för æn⁹²) repæs. (⁹³æn mælær⁹⁴) han sua⁹⁵) j gen för æn repæs. repæ um þu wilt. iæk⁹⁶) ællær⁹⁷) minnæ⁹⁸) forældræ⁹⁹) havi¹⁰⁰) fangit af þinni iorþo¹) (²öræs land. ællær meræ. (³ællær minnæ. oc þæs⁴) wil iæk⁹⁶) ey mi-stæ. fore minnæ hæfþ sakæ.⁵) hwat hældær þæt gar⁶) til þin⁷) mæþ reþe ællær ey þa haldær han þæt⁸) (⁹ællær ey. æn þæt ær¹⁰) mæst¹¹) rap.¹²)

73) H. om. *mæl.*

74) CDEGHKLMNOPQRS. &c. om. *þerræ.*

75) DEHMOPR. &c. *granni* vel *granne.* G. *grannen.* QS. &c. *nabo.*

76) NOPR. &c. om. *oc.* L. 13½. om. *oc — a.*

77) C. om. *a.*

78) A. Litt. *m* bis scripta est, scilicet in fine prioris ac initio sequentis lineae, at priori loco lineola inducta punctisque subiectis notata.

79) EH. *ær.*

80) IK. &c. om. *oc.*

81) G. add. *at.*

82) O. 32. 33. *tagen,* et sic in sequentibus passim. Q. &c. *so bratt som.*

83) Q. &c. *tha sculæ naboæ vidhæ thet at nabo scall repæ veder then annen Oc repes &c. S. &c. da schal nabo viide dett att de schulle rebe med deriis andre nabor, och rebes &c.*

84) CD. &c. *wita.*

85) CDGHKLMNOPR. &c. *han scal repa wirthær &c.*

86) B. post lacunam (vide not. 12 pag. 63) iterum incipit litteris *mær.*

87) C. &c. *misti.*

88) FGQS. &c. *thæt.*

89) B. *mæl.* DCEFGHKLMNOPR. &c. *mælær.* Q. &c. *taler thet ey om förre æn the repæ oc sigher repæ &c. S. &c. taledede icke för der om end de rebe, men meler han igen, och siiger saa, rebe &c.*

90) A. Voc. *ey* omissam supra lineam add. scriba. I. om. *ey.*

91) BC. om. *j.*

92) R. 23. 24. add. *han.*

93) BEGHIMNOPR. &c. sic (cfr. nott. 94, 95 sequentes). ACDKL. 13½. om. *æn — repæs.* Loco horum verborum habet F. *oc sighir sua.* Cfr. not. 89 supra.

94) EG. &c. sic. B. *mæl.*

95) I. *æi;* male.

96) BC. &c. *iak.*

97) BDFGHKLMNOPQR. &c. sic. ACEIS. &c. *oc.*

98) BEH. *mini.*

99) NQR. &c. om. *forældræ. H. frændær. 52. 58. &c. börn;* male.

100) BC. &c. *hafa* vel *haua.*

1) FINOPQRS. &c. *iorth. KL. &c. iorthæ.*

2) 59. 60. 63. 84. &c. *Örtugs landt. 109. Ötting Landt.*

3) CDGHKLMNOPQRS. &c. om. *æller minnæ.*

4) FGQS. &c. *thæt.*

5) IQS. &c. *skyld.*

6) I. &c. *gangær.*

7) QS. &c. *tigh. NOPR. &c. hin;* male.

8) E. add. *far.*

9) CDFGHKLMNOPQRS. &c. *oc æi ællær æn &c. B. ok æi (v. æi supra lineam add. scriba) ællær ær æn þæt mæst &c.*

10) NR. om. *ær. DGHKNOPQRS. &c. add. tho* vel *tha.*

11) QS. &c. *bædræ.*

12) HQS. &c. *ræt. 59. 60. &c. raadeligt. I. add. oc bæst.*

at mæn¹³) wirpæ¹⁴) mer guþ. oc sannandæ.¹⁵) æn (¹⁶nokær annær¹⁷) mun.¹⁸)
oc (¹⁹af hændæ sic²⁰) ey guþ fore²¹) iorþ.²²)

76. *Quid iuris sit si aliquis promissionem super terre uendicione noluerit ad implere.*

Fæstær²³) man andrum²⁴) iorth (²⁵at köpæ²⁶) oc wil ey (²⁷haldæ wipær.
han²⁸) böte hanum²⁹) siax ore.³⁰) sellær (³¹siatæ manz ep.³²) (³³mælsær han
til köps³⁴) oc wil³⁵) ey haldæ³⁶) böte twa öræ.³⁷) sellær (³⁸priþia manz ep.

77. *Quid iuris sit si aliquis noluerit a uendicione resilere.*

Thattæ³⁹) willæ summi⁴⁰) at loghum hauæ⁴¹) um annær⁴²) man⁴³) sæl iorþ
sinæ⁴⁴) bort. oc⁴⁵) skötær⁴⁶) oc wil⁴⁷) siþan dylia.⁴⁸) at han salde ey.
(⁴⁹oc (⁵⁰ey sköttæ han.⁵¹) þa ma hin⁵²) ær fic⁵³) aldrigh waræ wipær

76=II. 39.

77=II. 37.

13) BEGHLNOPR. &c. sic. CDFIKMQS. &c.
man. A. om. h. v.

14) DEHP. wirthi. R. &c. wyrðar. Q. &c.
vrdher. KL. &c. worthæ. IM. &c. wrthe.
S. &c. achter.

15) O. sanningen. 59. 60. &c. samuittighe-
denn. S. &c. Sandhed. Q. &c. rætnishet.

16) C. nokvt annar win. oc &c.; male.

17) H. annars manz.

18) Q. &c. tingh.

19) S. &c. forsuerger sin gud faar Jord sekylð.

20) BCDEGH. sæ.

21) C. mæth. I. add. nukræ.

22) I. add. oc foræ annær ting.

23) C. Fæste. S. &c. Tinger.

24) DCEGHKLMNOPR. &c. add. manni. QS.
&c. anners mantz.

25) S. &c. och siiger att han viilt köbbe hende,
och &c.

26) CD. &c. köpe.

27) QS. &c. siden hollæ köp syt met hanum.

28) R. 16. &c. hanom. DK. &c. add. tha.

29) CDFHIKLMNOPQR. &c. om. hanum.

30) BC. &c. öræ. S. &c. add. pendinge. 52.
53. 58. 106. 127. add. thet er VIIJ (i. e. 7½)
skelinge.

31) NOPRS. &c. sex manna eedh. 52. 58. &c.
giiffue hannom loug sellff siette.

32) QS. &c. add. ath han ey köpta.

33) S. &c. Staar hand tiill att hand köbbe,
och &c. 53. men taller hand tyll frokke,
adt hand will hannom samme iordt aff
köbbe, och will iche siden beholle hende,
Tæ skall han böde den som iorden eyer,
tho &c.

34) Q. &c. fivldz.

35) B. add. han.

36) S. &c. add. köbett. DK. &c. add. tha.

37) S. &c. add. pendinge. 52. 58. 106. 127.
add. thet er IIJ (i. e. 2½) skelinge. 53.
add. det er hallottende knidt.

38) KL. 19½. 30. thriggæ. M. tkre. C. twig-
gia. QS. &c. thre mentz eed.

39) BC. &c. þætta.

40) CDFGHIKLMNOPQRS. &c. add. man.

41) A. Litt. ha bis scriptae sunt, scilicet in
fine prioris ac initio sequentis lineae, at
priori loco subiectis punctis notatae.

42) FS. &c. nokær.

43) BQS. &c. om. man.

44) F. om. sinæ.

45) R. 53. 62. &c. add. ey.

46) S. &c. add. hannem hends iche.

47) DGKNPRS. &c. add. han. H. add. han
ei; male.

48) S. &c. siige ney.

wærn. för æn⁵⁴) han⁵⁵) haur fangit laghæ hæfth ofna⁶⁶) iorþena⁶⁷) þæt æræ⁵⁸) þre halmæ⁵⁹) ey⁶⁰) þo⁶¹) at han⁶²) haur skötæ witni til. Jlskær⁶³) annær man⁶⁴) æn hin⁶⁵) ær⁶⁶) saldæ.⁶⁷) þa scal e⁶⁸) hin ær saldæ. (⁶⁹wærise hanum til handæ. til han far⁷⁰) laghæ hæfþ ofna⁷¹) iorþena.⁷²) (⁷³Gitar han ey wart⁷⁴) hanum⁷⁵) til hændæ.⁷⁶) (⁷⁷för æn han far (⁷⁸laghæ hæfþ ofna.⁷⁹) (⁸⁰böte⁸¹) hanum þre marc.⁸²) sipan⁸³) han⁸⁴) far⁸⁵) (⁸⁶laghæ hæfþ ofna⁸⁷) iorþenæ.⁸⁸) þa wæri han⁸⁹) siæluzær fori hwærium⁹⁰) þæm⁹¹) ær⁹²) ofna⁹³) callær⁹⁴) mæþ (⁹⁵tyltær ep⁹⁶) oþolbondæ. oc twigia manneæ witni. (⁹⁷oc sipæn han⁹⁸) far laghæ hæfþ⁹⁹) ofna.¹⁰⁰) þa¹) þarf²) hin³)

49) P. om. *oc ey.*50) F. &c. om. *ey.* L. 13½. *at han æy sköttæ Tha &c.*51) QS. &c. *hanum.* CE. &c. om. h. v. S. &c. add. *den Jord.* KA. (*Jur. Skr.* I. p. 163) *credit hoc loco addenda esse verba, quæ Mus Sel. ant. III. 8. habet: tha dughær thæt hanum æy thing i gen; at ista verba non necessaria sunt, nec ea intellexisse videtur KA.*52) BES. &c. *han.* F. *thæn.*53) QS. &c. *köptæ.*54) M. &c. om. *æn.*55) K. &c. om. *han.*56) LQS. &c. *pa.*57) BD. &c. *iorþæn.*58) CLQS. &c. *ær.*59) H. add. *oc.* S. &c. add. *eller tre aars gröde.*60) S. &c. om. *ey.* R. 23. &c. *æn.*61) F. om. *þo.* QS. &c. *alligæuell.*62) M. om. *han.*63) QS. &c. *delær.*64) QS. &c. add. *po iordhen.*65) FQS. &c. *thæn.* P. *han.*66) QS. &c. add. *henne.*67) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. om. *saldæ.*68) Q. &c. *iv.* MP. &c. *ey;* male.69) S. &c. *vere hans hiemmel och tülstandere tiil samme Jord, saa lenge tiill &c.*70) MQ. &c. *fangher.*71) QS. &c. *po.*72) BD. &c. *iorþæn.* H. *iorth.*73) BD. &c. *gitar.* 54. 97. 127. om. *Gitar — ofna.* 58. om. *Gitar — þre marc.* C. om. *Gitar — iorþenæ.*74) I. *wartænæ* (i. e. *wart hænnæ*). QQS. &c. *himlat.*75) DKNOPR. &c. om. *hanum.* QS. &c. add. *iordhen.*76) BD. &c. *handæ.*77) BDEFGHIKLMNOPR. &c. *til han &c.* 112. om. *för — hanum af handæ* (in fine capituli).78) M. &c. *laghefth.*79) DG. &c. *ofna.* I. *af.* IL. 18½. add. *ior-tænæ.* S. &c. *paa kinds.* DK. &c. add. *tha.*80) P. om. *böte — ofna.*81) L. 13½. add. *tha.*82) F. add. *oc.*83) B. *sipin.*84) S. &c. *den anden.*85) IQ. &c. *fangær.*86) R. 23. 24. *laghefth.*87) QS. &c. *po.*88) BD. &c. *iorþæn.*89) NQR. &c. om. *han.*90) HIS. &c. *allum vel allæ.* F. &c. *hwær.* L. *hwor.*91) BCDEHIKMNOPR. &c. sic. AFG. &c. *þæn.* LQS. &c. *man.*92) CEHILMNOPR. &c. om. *ær.*93) QS. &c. *po.* S. &c. add. *hende.*94) QS. &c. *taler.*95) Q. &c. *tolff odelbünders eed.* S. &c. *tolff Jordegende Bünders eedt.*96) DGMP. *ethe.*97) C. om. *oc — ofna.*98) R. 23. 24. om. *han.*99) B. &c. sic. A. *hæsp.*100) DG. &c. *ofna.* S. &c. *paa Jorden.*1) DGHKNPQR. &c. om. *þa.*2) M. *thör.* 17. *thor.*

ær⁴) saldæ ey⁵) wæræ j loghum mœþ hanum. fore⁶) (7þy at⁸) han ma wiliæ. brystæ⁹) hanum fore nokat¹⁰) swik.¹¹) æn (1²kan¹³) swa warpæ.¹⁴) at ior-
21 þæn gar¹⁵) hanum af handæ¹⁶) æftir laghæ hæfþ. fore þy¹⁷) at þæn¹⁸) mate
wranglikæ¹⁹) hauæ fangit²⁰) ær hanum²¹) saldæ. (2²oc han²³) (2⁴wil ey
mœþ mene²⁵) wæriæ²⁶) hanæ. oc ey²⁷) andræ²⁸) mœþ hanum. þa ma han²⁹)
kallæ (3⁰ofna hin³¹) ær³²) salde. oc takæ af hanum sit (3³wærþ atær. ællær
logh. fore þy at iorþ scal iorþ³⁴) wærthæ.³⁵) ællær men fore swæriæ. þæt
scal swa³⁶) undærstandæ.³⁷) (3⁶at sipæn hin far (3⁹laghæ hæfþ ofnæ.⁴⁰) oc
gar hanum⁴¹) af hændæ.⁴²) sipan⁴³) scal hin⁴⁴) ær hanum saldæ. (4⁵ællær
atær⁴⁶) gialdæ. ællær logh fore⁴⁷) swæriæ⁴⁸) at han saldæ ey.

3) CS. &c. *han*.4) S. &c. add. *Jorden*.5) DK. om. *ey*; male.6) F. om. *fore*.7) CDGHIKLMNOPR. &c. sic (cfr. not. 8 sequentem). AB EF. *utan þe wiliæ. Q. &c. thet at han mattæ brystæ &c. S. &c. thij att hand kunde saa snart vndfalde hannem &c.*8) I. om. *at*.9) BC. &c. *bristæ*.10) DHIKNOPR. &c. *nokar vel nagher*.11) CDHIKLMNOPR. &c. sic. G. &c. *fund. Q. &c. swegh skyll. S. &c. nytt fund schyld. AB EF. pro swik habent ær (F. sum) swariæ sculæ (B. &c. swæriæ skulu).*12) IS. &c. *sker thet sa ath &c.*13) H. add. *thet*.14) Q. &c. *vare. 59. 118. skise.*15) CGINOPQR. &c. *gangær. DHKL. &c. gange.*16) BC. &c. *hænde. G. &c. hendir. I. om. h. v. DHKL. &c. add. æn.*17) I. om. *þy*.18) CDGHIKLMNOPR. &c. *hin*.19) E. *warnlikæ*; male. Q. &c. *vrotteligæ. S. &c. med wrette.*20) L. 13½. add. *hænnæ*.21) QQS. &c. om. *hanum.*22) 84. 106. om. *oc — hanum. 48. om. oc — salde.*23) M. om. *han*.24) S. &c. *ey heller vill frij hannem hinde. Da maa &c.*25) L. 13½. 53. 109. *menæeth. I. mæn ethær. 59. 60. &c. suig.*26) H. *swæriæ*; male.27) CFGL. &c. om. *ey*.28) BC. &c. *andri. CDGHKLMNOPQR. &c. add. mæn.*29) I. *hin*.30) Q. &c. *then som hanum saaldæ till rætte oc &c. S. &c. hannem tiill rette som solde hannem Jorden, och kreffue off hannem sine pendinge eller werd off hannem ijen, eller &c.*31) G. om. *hin*.32) DEGHKLMNOPR. &c. add. *hanum*.33) L. 13½. *ighæn æller &c.*34) BCDEFGHILMP. &c. *iorþo. KNR. &c. ior-thæ.*35) BC. &c. *uærþæ. NOQR. &c. ware. S. &c. verge.*36) CI. om. *swa*.37) BCE. *undistandæ. NOPQR. &c. vndherstandes. S. &c. forstaaes.*38) B. *Octo foliis deperditis sequentia perierunt, usque ad verba ær drap ok fa, cap. 89.*39) M. *lagheft*.40) CD. &c. *ofna. Q. &c. over. S. &c. paa. QS. &c. add. iorden.*41) DGHKNOPR. &c. add. *æn. FS. &c. add. sithæn.*42) GI. &c. *hendir*.43) FGS. &c. *thu. CDEHIKLMNOPQR. &c. add. tha.*44) FS. &c. *thæn*.45) 53. &c. *enten. 62. entigenn. S. &c. giffue*

78.⁴⁹)

Thæt⁵⁰) hauæ scanungæ oc stundum (⁵¹at loghum hauæt.⁵²) at⁵³) (⁵⁴swa brat⁵⁵) sum sköt warþær.⁵⁶) oc sköte⁵⁷) sammæn lukit.⁵⁸) þa skuldi (⁵⁹man þaghær⁶⁰) waræ wipær wærn.⁶¹) hwa⁶²) sum⁶³) (⁶⁴at hanum ilzskæþæ.⁶⁵)

79.

Thæt¹) wilisæ nu²) summi men at loghum hauæ. at um man skötær³) andrum iorth. oc (⁴cumbær hin (⁵wip sinæ rætæ hæfþ⁶) swa (⁷scam sum hun (⁸ær. (⁹ællær warþær. (¹⁰þo at¹¹) ey se¹²) mer æn en¹³) dagh ællær twe. oc þo swa at¹⁴) ey se¹⁵) (¹⁶rans hæfþ ofnæ.¹⁷) þa er þæn¹⁸) wipær logh ær fic. um hin ilzskær ær salde. Cumbær han ey sinæ hæfþ ofna.¹⁹) oc dyl hin²⁰)

78=II. 37.

79=II. 37.

- hannem sitt werd der faar igenn, eller giuffue hannem lou der faar, att han icke solde hannem samme Jord.*
- 46) L. 13½. æffther.
 47) R. 23. 24. add. at.
 48) CDEGHKLMNPR. &c. sæliæ. F. 63. giuæ. I. gangæ. Q. &c. göre.
 49) 16. hoc loco incipit librum secundum.
 50) EOS. &c. Thættæ.
 51) I. til logh.
 52) C. hauit. GI. &c. haft. L. &c. om. h. v.
 53) NR. &c. Och. Q. &c. add. om man sköder anner man iord oc. S. &c. add. nar nogen sköder anden mand sin Jord, och.
 54) 68. 123. 124. om. swa — hauæ. at (cap. 79).
 55) S. &c. snart.
 56) NPR. &c. warth.
 57) C. scöta. MNPR. &c. sköth. DCGHIKL MNPR. &c. add. warthær. F. add. ær.
 58) S. &c. lagdt.
 59) S. &c. han som Jordan kiöbte verige kende siiden self faar alle som paa hende taler.
 60) Q. &c. strax.
 61) FQ. &c. add. e.
 62) H. fore hvem.
 63) G. &c. om. sum.
 64) Q. &c. ther po delær. 53. paa taller.
 65) H. ilskar.
 1) CDFGHKLMNOPQRS. &c. Thættæ.
 2) HS. &c. om. nu. GKQ. &c. oc.
 3) C. scötæ.
 4) S. &c. faar giordt sin heffd paa Jorden som hinde köbte, saa stacked stund som dett er siiden han kiöbte och sködt er, att om dett vor ey senere end en dag &c.; male.
 5) CDGHKLMNOPQR. &c. ær sic sina &c.
 6) CDEGHKLMNOPR. &c. add. ofna. Q. &c. add. ower iordhen.
 7) KLM. 13½. scamt. I. &c. stakkuth. Q. &c. snart som hwn er sköt tha at thet er ey senere æn &c.; male.
 8) CDHIKLMNPR. &c. om. ær. ællær.
 9) FG. &c. om. ællær warþær.
 10) F. vn thæt warthær æi mer &c.
 11) 32. &c. add. hun.
 12) O. &c. ær. I. warthær (lege warthær).
 13) E. om. en.
 14) FS. &c. add. thæt.
 15) FGOQS. &c. ær. I. worthær.
 16) S. &c. roffs heffd, da Bliiffuer hand viid sin heffd som kiöbte Jordenn, om han viill kere der paa som hende Solde, Kand hand icke giöre sin heffd som kiöbte och siiger han ney som hende solde &c.
 17) CDFGHKLMNOPQR. &c. om. ofnæ.
 18) G. &c. hin. I. thæm; male.
 19) CDEFGHIKLMNOPR. &c. sic. A. om. ofna. Q. &c. fram.
 20) H. om. hin.

ær salde at han (²¹salde²²) aldrigh. dyli²³) mæþ (²⁴tyltær ep²⁵) oþolbon-
dæ²⁶) oc havi iorth sinæ. Jlzker²⁷) annær man æn hin²⁸) ær²⁹) salde³⁰)
þa cumbær³¹) þæn³²) ey wipær³³) wærn ær köptæ.³⁴) för æn³⁵) han haur
haft³⁶) þre halmæ. wilt³⁷) oc vspilt³⁸). þaghær³⁹) han⁴⁰) haur hauæt⁴¹) swa
(⁴²laghæ hæfþ (⁴³ofna⁴⁴) oc Jlzkes sipæn at hanum. þa standæ han foræ
mæþ tolf (⁴⁵oþolbondum. (⁴⁶oc twigisæ mannæ witni.⁴⁷) þeræ⁴⁸) (⁴⁹a sköte
bioldo.⁵⁰) bipisæ⁵¹) sic⁵²) swa guþ hiælpæ. at han fic þæt⁵³) af rætum⁵⁴)
æghande oc han⁵⁵) haur hauæt⁵⁶) (⁵⁷laghæ hæfþ ofnæ.⁵⁸) oc (⁵⁹a han fore
þy oc ængin man annan.⁶⁰) gitær⁶¹) ey swa wart.⁶²) löse hin ær ilzker⁶³)

- 21) C. scöta. DHIKLMNPQR. &c. schötte. O. schöte aldrigh oc ey salde. S. &c. icke solde eller skötte henne Bortt, da skall den som köbte sverge det (68. &c. sic; S. der) med tolf Jordegende Bönders eedt, och &c.
- 22) L. 13 †. add. hanum.
- 23) CDEFGHKLMPQR. &c. witi. Q. &c. vær-gæ. IO. &c. withnæ. DGHKLMNPQR. &c. add. thæt.
- 24) Q. &c. tolf mentz eed odelböndher. 59. &c. tolf Adellbönders eedt. 52. 58. 127. tolf schatte bönder.
- 25) DNPR. ethe.
- 26) F. add. at han salde aldrigh.
- 27) S. &c. Kerer.
- 28) FS. &c. thæn.
- 29) L. 13 †. add. jorth.
- 30) S. &c. add. Jorden.
- 31) F. om. cumbær.
- 32) DFHKNPR. &c. kin. IQS. &c. han.
- 33) S. &c. tiil.
- 34) 31. schöthe; male.
- 35) O. om. æn.
- 36) EDFH. hauæt. C. om. h. v. CLM. add. a. S. &c. add. den.
- 37) CEFH. &c. w ilt vel u ilt. D. uilt. I. v. illat. NPR. &c. vkhilth. Q. &c. vylidet.
- 38) QS. &c. vkært.
- 39) NPQR. &c. Tha. KL. &c. tha gar; male. O. Ther. S. &c. dogh.
- 40) KL. &c. add. ther.
- 41) C. hauit. GI. &c. haft.
- 42) M. &c. lagheffth. I. længæ hæft; male.
- 43) Q. &c. over iorden, oc ylder noget po hennæ siden tha &c. S. &c. paa Jorden try aar. Och kerer nogen anden paa hinde siiden, da &c.
- 44) L. 13 †. add. a.
- 45) S. &c. Jord egende Bönders eed. 52. 58. 127. schatte bönder. O. Folio deperdito sequentia desunt usque ad verba han ather a thinge &c., cap. 82.
- 46) 83. 89. om. oc — oþolbondum.
- 47) H. add. oc.
- 48) CDGHIKLMNPQR. &c. om. þeræ. FS. &c. the sum.
- 49) S. &c. vore offuer hans schöde, och bede &c.
- 50) CL. 13 †. iorth. I. iorthæ. Male. CDGH IKLMNPQR. &c. add. oc.
- 51) DM. &c. bithi.
- 52) CDEGH. sæ.
- 53) CDEFGIKLMNPQR. &c. om. þæt. S. &c. den Jord.
- 54) CIQ. rætæ.
- 55) F. om. han.
- 56) C. hauit. GI. &c. haft.
- 57) M. laghefft.
- 58) CD. &c. ofna. Q. &c. over hennæ. S. &c. paa hinde.
- 59) Q. &c. han eyer hennæ forthi &c. S. &c. er derfaar hans, och ingen anden mandz. Vill han icke saa sverge, da maa den anden som taler paa Jorden verie siig samme Jord tiil med tolf Jordegende Bönders eedt, Er der tuißl paa hæfd, da &c.
- 60) CD. &c. annar.
- 61) CDEFGHIKLMNPQR. &c. add. han.
- 62) Q. &c. svoret. CDFGHIKLMNPQR. &c. add. tha.
- 63) Q. &c. po taler.

oc⁶⁴) mæþ tolf opolbondum. Skil thæm vm hæfþ. þa scal næfnæ⁶⁵) tolf mæn 22 j hæraþe. oc (⁶⁶late þsem swæriæ þæn⁶⁷) wipær hæfþ ær⁶⁸) þe wiliæ. swa scal⁶⁹) oc gōræ⁷⁰) hwær⁷¹) staþ ær⁷²) mæn⁷³) skil⁷⁴) vm hæfþ.⁷⁵)

80.¹)

Sæl man andrum iorþ oc gitær²) ey hemlat.³) böte hanum⁴) þre marc. gitær han hemlat⁵) oc wil ey. oc⁶) sighær⁷) swa⁸) j gen. at han⁹) wil (¹⁰ey mistæ sinnæ iorþ. num¹¹) hældsær böte¹²) þre marc. aghæ¹³) aldrigh (¹⁴wal til þæs (¹⁵num haldæ köpæ sinu

81. *Quid iuris sit si duorum uterque eandem terram ab eodem comparauerint.*

Sæl man twem¹⁶) mannum¹⁷) iorþ hauri þæn¹⁸) ær¹⁹) han²⁰) wil hemb læ.²¹) utan hin annir²²) haurir cumit sinnæ²³) hæfþ²⁴) ofna.²⁵) þa waræ han wiþær²⁶) wærn²⁷) um þæt ær ey (²⁸rans hæfþ. æn mæþ rætæ²⁹) ma han e³⁰)

80=II. 37, 39.

81=II. 40.

64) CIQ. &c. om. oc.

65) NPQRS. &c. nefnes.

66) CH. &c. lata vel lata. Q. &c. the scula sweryæ then till hæfð ther the &c. S. &c. de skulle siiden suerge den tiill hæfð som de &c.

67) F. add. man.

68) I. om. ær.

69) C. om. scal.

70) INPQRS. &c. gōræs. G. &c. add. nm.

71) E. hwærn. G. kweriom. DKL. &c. wærn.

72) H. om. ær.

73) DFGHKLNR. &c. man.

74) S. &c. tuiff.

75) I. iæfnæth; male.

1) H. calci cap. 81 add. ea, quæ hoc caput continet.

2) H. add. han.

3) CDEFGHIKMNPR. &c. add. hanum. QS. &c. add. hanum hænds. L. 13½. add. hanum. Tha.

4) F. om. hanum.

5) F. add. hanum. S. &c. add. hannem hende.

6) DHKMNPR. &c. om. oc.

7) GHR. add. han.

8) H. om. swa.

9) L. 13½. om. han.

10) CDGHKLMNPQR. &c. hældsær böte thre marc. æn misti (DH. &c. mista) iorth sina. ægho (DG. &c. age; IQ. &c. hauæ) &c. S. &c. helder — sin Jord (ut C. &c.), da maa hand dett icke göre, thit att ham Bør att holde siitt kiøb.

11) F. vtæn wil.

12) EF. böte.

13) F. haue.

14) CDEFGHKL MNPR. &c. wald. Q. &c. magt. I. tæth wald thær til. num haldæ sith köp.

15) CDEFGHKL MNPR. &c. utan haldæ öp sit.

16) M. twene.

17) SQ. &c. add. sin.

18) FQS. &c. add. iorth.

19) CGHNPR. &c. om. ær.

20) I. hanum; male.

21) S. &c. add. hende.

22) CD. &c. annar.

23) H. om. sinæ. S. &c. add. lage.

24) 16. &c. lageheft.

25) Q. &c. over hennæ. S. &c. paa hende.

26) A. hæfþ additum est at punctis supra et infra positis notatum.

27) S. &c. add. som hinde kiöbte.

hemblæ hwæm sum³¹) han wil. (³²til (³³han haur (³⁴andrum þerræ hemblat. ofna³⁵) þingi. ællær fore konungi. (³⁶ællær fore³⁷) archibiscopbe.³⁸) þo at³⁹) han⁴⁰) haur (⁴¹andrum þerræ⁴²) hemblat⁴³) ofna⁴⁴) gatu stæfnæ⁴⁵) þæm⁴⁶) (⁴⁷sæli han tyltær ep.⁴⁸) sæ kallær⁴⁹) för⁵⁰) waræ hemblat.⁵¹)

82. *Qualiter quis possit uel debeat terram suam ab alio possessam reuocare.*

Jlzskær¹) man²) (³iorþ at⁴) andrum.⁵) oc ma⁶) ey hemæ⁷) fa⁸) ræt af hanum⁹) stefni¹⁰) hanum¹¹) þing.¹²) oc þingmæn læggjæ¹³) hanum¹⁴) laghstefnu¹⁵) at hin wæri iorþ fore hanum. ællær¹⁶) (¹⁷þæn lösæ¹⁸) (¹⁹ofna callær. swa sum²⁰) logh ær.²¹) Sitær han quær²²) oc wil ey söghjæ²³) þing.

82=II. 41.

28) H. *takshæfth.* S. &c. *roffs heffd.*

29) DEGHP. *rættu.* F. *ræt skiæl.*

30) MS. &c. om. e. Q. &c. *iv.* 32. 33. 42. &c. *ey; male.*

31) CDEGIKLMNPRS. &c. om. *sum.*

32) S. &c. om. *til — ofna.*

33) 68. &c. om. *han — ofna.*

34) 59. 60. &c. *enn aff dennom.*

35) I. a. Q. &c. *po.*

36) 79. om. *ællær fore archibiscopbe.*

37) C. &c. om. *fore.*

38) D. &c. *ærkebiscoppe.* CF. *biscop.*

39) R. 23. om. *at.*

40) K. om. *han.*

41) S. &c. *tillforn himlett sin Jord nogen anden paa gaade steffne, Der faar verge han siigh med tolf mendz eed, mod den som siiger att vere tillforn himlet, att han iche solde den Same Jord tilfaarne.*

42) EQ. &c. om. *þerræ.* CDEFGIKLMNPR. &c. *add. förra vel för. Q. &c. add. till foren.*

43) H. &c. *add. för.*

44) Q. &c. *po.*

45) DEFP. *gatu stæfnu.* CH. &c. *add. ællær kirkiu stæfnæ. DEFGIKLMNPQR. &c. add. ællær ofna (G. a; Q. &c. po) kyrkiu stæfnu.*

46) F. *hanum.*

47) FI. *giue. Q. &c. værgæ han fore met tolf mentz eed then som sigher at være tillforen hemblæt.*

48) F. *add. ær.*

49) I. *siær (i. e. sighær).*

50) CI. *förra. I. add. at.*

51) H. *hoc loco add. ea, quae textus in cap. 80 continet; cfr. not. 1 pag. 71.*

1) S. &c. *Kreffuer.*

2) DK. om. *man.*

3) Q. &c. *po iord som anner man vdky være haffuer, oc &c.*

4) S. &c. *aff.*

5) DK. &c. *add. manni. S. &c. add. mand som han vdi sin vere haffuer.*

6) QS. &c. *kan. FH. &c. add. han.*

7) FS. &c. om. *hemæ.*

8) F. *fangæ.*

9) DFKMQS. &c. *add. tha.*

10) MQ. &c. *add. han.*

11) FHIKMNQRS. &c. *add. til. L. 13½. add. tha til.*

12) HNPQRS. &c. *things.*

13) CD. &c. *læggi. DGHKNPR. &c. add. til. F. add. fore.*

14) CDEGHIKLMNPR. &c. om. *hanum.*

15) S. &c. *loffliigh tiid. 59. 60. &c. lagdag.*

16) CDEFGHIKLMNPQRS. &c. *add. latæ.*

17) CDEFKL. &c. *thænna. S. &c. hannem Beholde Jorden, som kerer paa hende lofliighe. Sider &c.*

18) CF. *add. ær. IM. add. thær. NPQR. &c. add. som.*

19) Q. &c. *po delær som &c.*

20) DKL. &c. om. *sum.*

21) CDEGHKLMNPR. &c. *æra. I. til sighær.*

22) CF. &c. *quær. S. &c. offuer hörüg.*

23) CD. &c. *sökia. QS. &c. kommæ till.*

böte hanum twa öræ.²⁴⁾ sipæn stefnæ han²⁵⁾ hanum²⁶⁾ annat þing. oc þingmæn mælæ²⁷⁾ þæt sammæ.²⁸⁾ ær þe (²⁹⁾mæltu ofna³⁰⁾ förstæ þingi um hans mal. gör han ey³¹⁾ ræt ofna³²⁾ (³³⁾andru þingi böte oc hanum³⁴⁾ twa öræ.³⁵⁾ (³⁶⁾Sipæn stefni han³⁷⁾ hanum³⁸⁾ þriþia þing.³⁹⁾ Cumbær han⁴⁰⁾ ey þa. böte oc⁴¹⁾ hanum twa öræ.⁴²⁾ oc konungi þre marc. oc⁴³⁾ sipæn læggæ⁴⁴⁾ þingmæn⁴⁵⁾ laghstefnu⁴⁶⁾ fore hin⁴⁷⁾ ær kiærær. at han faræ til iorþæn⁴⁸⁾ mæþ tolf oþolbondum.⁴⁹⁾ oc⁵⁰⁾ swæri⁵¹⁾ (⁵²⁾at handtaki⁵³⁾ at han ær rættær 23 æghande. at þe iorþo⁵⁴⁾ ær⁵⁵⁾ han kiænnær sæ.⁵⁶⁾ oc⁵⁷⁾ sipæn faræ (⁵⁸⁾han atær (⁵⁹⁾a þing. oc þingmæn dōme han wiþær⁶⁰⁾ (⁶¹⁾iorþæ wærn. swa⁶²⁾ sum logh æræ.⁶³⁾ wil (⁶⁴⁾han æn þa⁶⁵⁾ kommæ⁶⁶⁾ oc (⁶⁷⁾mælæ j⁶⁸⁾ gen ofna⁶⁹⁾

24) S. &c. add. *pendinge*. 52. 58. 106. 127. add. *thet er III F* (i. e. 24; 127. *VIII F*, i. e. 7½) skelinge.

25) F. &c. om. *han*.

26) QS. &c. add. *til*.

27) I. *sighæ*. QS. &c. *læggæ hanum fore*.

28) QS. &c. add. *velkaar*.

29) I. *sandæ* (i. e. *sagdæ*). QS. &c. *till foren giordæ Gör* &c.

30) F. a. M. add. *thet*.

31) D. om. *ey*; male.

32) QS. &c. *po*.

33) C. *thæt thing*.

34) C. om. *hanum*. F. *hinum*.

35) CD. &c. *þra*. S. &c. add. *pendinge*.

36) 96. om. *Sipæn* — *öræ*.

37) NR. &c. om. *han*.

38) Q. &c. add. *till*. S. &c. add. *atter tiil*.

39) K. om. *þing*. DEFGHIKLMNPR. &c. add. *oc*.

40) C. add. *oc*.

41) EGMQ. &c. om. *oc*. S. &c. *end*. DKLNP. add. *han*.

42) S. &c. add. *pendinge*.

43) CDEFGHIKLMNPQRS. &c. om. *oc*.

44) DE. &c. *læggi*.

45) CDEFGHIKLMNPR. &c. sic. AQS. &c. add. *hanum*; at QS. &c. infra om. v. *hin*; cfr. not. 47.

46) I. *stæfnæ dag*. Q. &c. *lagdag*. S. &c. *en louliig tiid*.

47) QS. &c. om. *hin*.

48) CI. *iorthæna*. FH. *iorth*.

49) S. &c. *Jordegende Bønder*.

50) I. om. *oc*.

51) ECFGHILMQS. &c. sic, vel *swæria* vel *swæria*. DKNPR. &c. *swær*. A. *swa*.

52) CDEFGHIKLMNPR. &c. *mæth*. QS. &c. *allæ met handh vdhi handk* (S. &c. add. *hollandiis*) *at han* &c. 59. 60. &c. *hollandis haandt i haandt, At handt* &c.

53) C. *hanum*. R. add. *edhe*. 48. *op rackt hand*. 100. *haantagne ædt*.

54) CF. &c. *iorth*. NR. &c. *jordhæ*. G. &c. *iorthin*.

55) G. &c. om. *ær*.

56) IMQS. &c. add. *withær*.

57) CDEFGHIKLMNPR. &c. om. *oc*.

58) O. post lacunam (vide not. 45 pag. 70) *hic iterum incipit*.

59) IQS. &c. *til tings* vel *tinget*.

60) S. &c. *tiill*.

61) M. 38. *iorthen swo* &c.

62) A. *swa* his scriptum est, at priori loco subiectis punctis notatum. HQS. &c. om. h. v.

63) FOQRS. &c. *ær*. I. *til siær* (i. e. *sighær*).

64) CDGHIKLMOPQ. &c. *hin*. S. &c. *den anden komme igen tiil fierde ting och suare faar Sagen sigendiis, att han vor icke louliigen steffnder* &c.

65) M. *ther*.

66) CDGHIKLMNOPQR. &c. add. *igen*.

67) Q. &c. *swære till sagen po fiærdæ* &c.

68) E. om. *j*.

69) H. *a*.

fiarþæ⁷⁰) þingi⁷¹) at hanum⁷²) war ey laghleg hæ⁷³) (⁷⁴stæfat. for þy at⁷⁵) han war⁷⁶) j lag hæ⁷⁷) forfal⁷⁸) (⁷⁹ofna fiati⁸⁰) fæ sims. ællær j sinkdomæ ællær utan lanz (⁸¹til hælæghdome.⁸²) (⁸³Mælær han⁸⁴) swa j gen.⁸⁵) hausæ (⁸⁶til þæs⁸⁷) twiggjæ mannæ witni oc (⁸⁸tyltær ep. (⁸⁹oc waræ⁹⁰) þy warþær.⁹¹) oc hin⁹²) (⁹³callæ atær ofnæ⁹⁴) iorþenæ⁹⁵) sum för⁹⁶) ær mælt.

83. *Qualiter defendere debeat terram que non sit in scotacione perpetuo facta.*

Sætar¹) man sinæ iorþ (²at wæthium.³) oc skötær⁴) at⁵) wæþ skötning.⁶) oc sighær hin⁷) siþæn ær⁸) iorþæn⁹) (¹⁰haur j (¹¹sinum hæfþum at hun ær wærlzsköt.¹²) (¹³þa (¹⁴ær han wipær witni¹⁵) at (¹⁶wærlzsköt ær.¹⁷)

83=II. 42.

70) E. *fiarþu*. CI. *thrithia*; male.

71) NP. &c. add. *laghe forfall*.

72) IKNQRS. &c. *han*.

73) EF. *laghlikæ*. CD. &c. *loghlica*.

74) KS. &c. *stæfnder*. CNOQR. &c. *stæfnd*.
126. post lacunam (vide not. 1 pag. 24) hic iterum incipit.

75) M. &c. om. *at*.

76) DK. om. *war*.

77) MS. &c. *loghlighe vel louliige*. O. *loghligt*.
32. &c. *lofflighe*.

78) CDEGHKL. 13½. *for fallum*.

79) H. a. I. om. *ofna — ællær*. Q. &c. *effter sytt fææ eller &c.* S. &c. *effter sitt fee, vor siuger, eller vden lands, Sin pillegrimis reiise tiil &c.*

80) A. *stati scriptum est, at l scalpro mutatum in i*.

81) Q. &c. *i syn pelægrims reysæ swarær han &c.*

82) CDE. *hælagdoma*. FGHKLOP. 13½. *hælgædomæ*.

83) S. &c. *suare*. 106. om. *Mælær — tyltær ep.*

84) GO. add. *æn*.

85) DK. &c. add. *tha*.

86) IFQS. &c. *thær til twiggæ &c.*

87) NPR. &c. om. *þæs*.

88) QS. &c. *toiff mentz eed*.

89) S. &c. *da bliiffuer hand orsage, och den anden skal siden dele paa ny igen som förre ehr Sagdt*.

90) H. add. *at*. F. add. *mæth*.

91) Q. &c. *orsagæ*.

92) G. &c. *hini*.

93) FI. *callær*. Q. &c. *andræ sættæ atther delæ yghen po iorden &c.*

94) CD. &c. *ofna*. H. a.

95) FH. *iorth*. G. &c. add. *swa*.

96) M. *förræ*.

1) DE. &c. *Sætær*.

2) I. &c. *til wæth*. QS. &c. *vdy panth*.

3) F. &c. *wæth*.

4) R. 23. 24. add. *han*. QS. &c. add. *hennæ*.

5) QS. &c. *till*.

6) QS. &c. *panth sködning*. S. &c. add. *til Tingæ, da bör dett att staa som giordt er paa Tinget*.

7) HQS. &c. *han*.

8) M. *ather*; male.

9) CIL. 13½. *iorthena*. H. *iorth*.

10) S. &c. *y pant hæffuer fanget, att &c.*

11) C. om. *sinum*. FI. &c. *sinne hæfth*. Q. &c. *være fonyet at &c.*

12) CDFHILMNOPR. &c. *wærælzscöt*. GK. &c. *wærlzsköt*. QS. &c. *hannum skött till ewygh eyedom*. 53. *skött tyll Arildz eyedom*. L. add. *ær*. S. &c. add. *och myndiis ey Tingmend huad heller Jorden vor sködt tiil eyedom, eller tiil pandt sködningh*.

13) F. om. *þa — wærulzsköt ær*.

14) 53. *winde han det met &c.*

15) DEHKM. &c. *witu*. NOPRS. &c. *wærn*. L. 13½. add. *thær sighær*.

16) CDHILMOP. *wærælzscöt*. GKNR. &c. *wærlzsköt*. Q. &c. *iorden er till ewig eye-*

witi¹⁸) þæt¹⁹) mæþ (2⁰tyltær ep²¹) oþolbondæ. oc twigia mannæ witni. wil²²)
 (2³hin (2⁴dylæ at ey war (2⁶wæþ sköt hældær æn wærælsköt²⁶) (2⁷hin ær
 e²⁸) wipær wærn latæn²⁹) (3⁰j (3¹sinum hæfpum haur. mæþ þem³²) sammæ
 loghum sum³³) (3⁴saghat ær.³⁵)

84.³⁶) *de homicidio et homicidii emendacione.*

Faldær³⁷) annær³⁸) man j mandrap.³⁹) taki aldrigh (4⁰ættæ bot af sinum
 frændum. för æn han⁴¹) haur böt en⁴²) sal (4³af (4⁴sinu eghno. (4⁵Sipan
 han haur böt en sal (4⁶af sinu eghno. þa⁴⁷) sancki han samman fæprinis
 frændær sinæ. oc ætlæ⁴⁸) wipær⁴⁹) þem. hwat hwær þerræ⁵⁰) scal⁵¹) böte⁵²)

84=II. 45, 46, 48; V. 1. Cfr. I. 91; Add. B. 5.

*dom skött wærgæ thet met tolf odelbön-
 derss eed oc &c. S. &c. Jorden er þköt
 hannem tiil euigh eyedom, och da skal
 han dett suerge med tolf Jordegende Bön-
 ders eed, och &c.*

- 17) CDEGHKLMNOPR. &c. sic. A. om. ær.
 Cfr. not. 13 pag. 74.
- 18) IL. &c. witnæ.
- 19) CDHIKLMNOPR. &c. sic. EG. &c. om.
 þæt. AF. þæn. F. add. man.
- 20) 52. 58. 127. tollff skattebönder.
- 21) D. ethe.
- 22) DGHKLNOPQR. &c. add. oc.
- 23) S. &c. den anden Siige der ney fore att
 han huerken pandt skötte eller skötte tiil
 eiedom, da Bliiffuer hand ved &c.
- 24) 53. sie adtt det wor arildz sködt, och
 hin som köpte siger ney; Taa maa han
 detth affuerie mett samme Loug; male.
- 25) Q. &c. panth skött eller æn till rätt eye-
 dom sköth tha er han in vedh &c.
- 26) E. wærulzsköt. GKLNR. &c. wærildsköt.
- 27) G. &c. tha ær e hin withir &c.
- 28) NOPR. &c. jo.
- 29) C. latæn, vel forte aliud uocabulum, quod
 hoc loco scriptum fuit, deletum est. FQS.
 &c. om. latæn. CF. add. ær. I. add. thær.
- 30) QS. &c. som iorden i syn (S. &c. om: syn)
 hæffd &c.
- 31) CI. &c. om. sinum.
- 32) R. om. þem.
- 33) DEGHKLN. &c. om. sum. C. ær. M.
 thor.
- 34) GL. &c. sakt. F. nu ær mælt.)
- 35) EH. æææ. 112. add. En mandtz böder
 — Fredkiöb, sc. primas lineas Add. F. 1.
- 36) LMQ. 13. 28. 29. 50. 53. 63. 67. 83. 89.
 104. 105. 109. hoc loco incipiunt librum se-
 cundum. O. 31. 33. incipiunt librum tertiu-
 um. 38. incipit librum quartum. NPRS.
 48. &c. incipiunt librum quintum. 83. post
 indicem capitum secundi libri inserit adno-
 tationem cum Add. C. 6. convenientem.
- 37) S. &c. Hender mand at göre mandrab,
 den dett giör, skal icke tage nogen hielp
 aff sine frender att Böde med, förre
 end &c.
- 38) A. v. annær deleta est. FHQ. &c. om.
 h. v. Cfr. not. 37 praecedentem.
- 39) DKL. &c. add. tha.
- 40) Q. &c. ther till noget hielp aff synæ fren-
 ner till at böde met för &c.
- 41) K. 30. om. han.
- 42) S. &c. den förste.
- 43) Q. &c. thet er tredie parthen aff man-
 bödhernæ thet scall han aff syt eyet Bo
 vthgiffue Siden &c.
- 44) S. &c. sitt eget Boo, dett ehr tridie
 parten aff mandeböder. Siiden &c.
- 45) DFKNR. &c. om. Sipan — eghno.
- 46) C. 13. om. af sinu eghno.
- 47) G. om. þa. H. sithan.
- 48) QS. &c. overlæggæ. 28. 52. over veyæ.
 48. Rade.
- 49) HQS. &c. mæth.
- 50) M. them.

mæþ hanum. oc siþæn⁵³) frændær hauæ alt þæt⁵⁴) samæn cumit. þa sæli⁵⁵)
 (56þe (57ey en pænning þæm j hændær ær mannæn drap. för æn þæn sammæ
 dægh.⁵⁸) oc þe⁵⁹) sammæ stund ær han scal bötæ.⁶⁰) þaghær⁶¹) bötær
 æræ⁶²) (63j (64hændær saldæ. þa taki þe⁶⁵) tryghd.⁶⁶) æftir þæt⁶⁷) fæpri-
 nis frændær hauæ swa giort. þa göræ möþrinis frændær⁶⁸) sammæ lund.
 þættæ haur konung⁶⁹) (70for þy swa skipæt.⁷¹) at (72hin ær man (73haur
 24 dræpit sculi⁷⁴) ey ættæ bötær⁷⁵) taki⁷⁶) af frændum sinum (77oc for hægh-
 þæ.⁷⁸) (79oc frændær nöþæs⁸⁰) atær⁸¹) til at bötæ annat sinnæ⁸²) mæþ ha-
 num. ær annær⁸³) (84kunnær man.⁸⁵) ær⁸⁶) ey wil böte⁸⁷) mæþ (88hanum
 (89ær dræpit haur man. þa ma ey (90hin ær man drap nöþæ han til⁹¹) at
 bötæ mæþ sic.⁹²) (93ey (94mæþ nam⁹⁵) oc ey⁹⁶) andræ lund. utan frændær

51) O. schulle.

52) CD. &c. böta.

53) S. &c. add. federnis.

54) CDHIKLMNPR. &c. om. þæt.

55) QS. &c. faa. 59.60. &c. antuorde.

56) F. æi æn tha pænningæ i hændær hinum ær &c.

57) CDGHIKLMNOPR. &c. hanum (DHKMNO PR. &c. hinum) ær man drap aldrih (G. &c. ey) en pænning. (DGHIKLMNOPR. &c. add. i hændær) för æn &c.

58) CD. &c. dagh.

59) NR. &c. om. þe.

60) QS. &c. bödhernæ vth giffuæ.

61) QS. &c. Strax.

62) ENOS. &c. ær. ILa. worthæ.

63) QS. &c. vthgiffnæ tha &c.

64) C. hand sald.

65) O. om. þe. QS. &c. fædernes frender.

66) L. 13+. trigh. NPR. &c. trygh. QS. &c. add. oc forvaringh.

67) I. om. þæt.

68) ILa. add. the.

69) KLQS. &c. konungen.

70) M. om. for þy.

71) GQS. &c. skikkat.

72) F. thæn sum mannen &c.

73) E. dræpæ skuli &c.

74) C. sculu. DFKLQS. &c. scal. MOR. &c. skulle.

75) DGHIKLMNOPR. &c. ætta both. QS. &c. böder, om. ættæ.

76) CD. &c. taka.

77) M. ath. S. &c. förend de strax vdgiiff-ues, och fortære dem vnöttelig fran hans frender, ad de icke anden tiid nödis tiil att Böde med &c.

78) CD. &c. fore hæghtha. Q. &c. forhærg hæ.

79) R. ath frændher ey nödhis &c.

80) P. mödhis.

81) CDEFGHIKLMNOPR. &c. add. sithæn.

82) GNOPR. sin.

83) FQS. &c. nokær.

84) DE. &c. cundær. C. cumdær. 59.60. &c. naffnkundig. F. thæn frænde ær &c. Q. &c. hans slægtingh som ey &c. S. &c. naffnkundigh mand aff hans Slechtinge, som icke &c.

85) CDGHIK. &c. add. thæn.

86) CHI. &c. om. ær.

87) CD. &c. bötæ vel böta.

88) DCGHIKLMNPR. &c. frænda (C. frændær; GKM. &c. frendum) sinum (I. om. sinum) tha ma (C. om. ma) hin ær man hafvæ dræpith eig nötha &c.

89) FQS. &c. om. ær — man.

90) F. thæn sum drap mannen nöthæ hin til &c.

91) GLa. &c. om. til.

92) CDEGH. sæ.

93) H. om. ey — andræ lund. S. &c. huerc-ken röffue eller tage nogett fran hannem tiil hielp eller anderlediis. Men frenderne &c.

94) Q. &c. at tage fran hanum oc &c.

sculu (⁹⁷han nöþæ til⁹⁸) mæþ konungs rætæ⁹⁹) (¹⁰⁰um þe gitæ¹) ey ællær.²) Gör hin þær³) nokat j gen ær (⁴mannæn drap. (⁵swa at han⁶) (⁷næmær frændæ sin. oc cumbær han bort mæþ nam⁸) þa bötæ han cununge þre marc foræ ran⁹) ær han¹⁰) giorþæ. oc þre¹¹) marc (¹²hinum ær han¹³) næmdæ.¹⁴) wil han (¹⁵þiufþæs til at næmæ. oc warþær¹⁶) takin¹⁷) wiþær¹⁸) þa (¹⁹föræ han til þings. oc (²⁰hænge²¹) vp²²) sum annær²³) þiuf.²⁴) Cumbær han bort mæþ name.²⁵) oc wil (²⁶han (²⁷hin sæctæ ær fæ atte. skizæræ²⁸) sic þær²⁹) fore³⁰) sum for³¹) annær³²) þiufnæþ.³³) (³⁴Jnnan hwærskyns³⁵) sac ær³⁶) man cumbær³⁷) utan j³⁸) (³⁹mandraps mal þa æræ frændær ey skyldæ⁴⁰) at böte⁴¹) mæþ hanum.⁴²)

95) DK. name. N. 24. ram. 23. ran. R. ran.

59. 60. &c. roff.

96) I. add. mæth.

97) Q. &c. nödes till at böde met hanum met &c.

98) F. om. til.

99) ED. &c. ræte. CF. &c. ræt.

100) S. &c. paa Tinge att Böde med hannem, om han icke ellers viill hielpe dem. Giör &c.

1) Q. &c. velæ. G. 16. add. oc.

2) NOPQR. &c. ellers.

3) CDGHKLNOPR. &c. om. þær. LM. 13+. hæf.

4) CDGHKLNOPQR. &c. man hauir dræpit.

5) P. om. swa — sin.

6) GI. &c. om. han.

7) Q. &c. tagher fran syn frændæ ther till noget oc &c. S. &c. tager der tiil noget fran sine frender, och römmer saa der Bort med dett som hand haffuer tagett, da &c.

8) CD. &c. name. E. om. h. v. Q. &c. thet som han haffuer taget.

9) S. &c. Roff.

10) C. hin.

11) N. om. þre.

12) G. &c. honum. Q. &c. then som han togh fran Vill &c. S. &c. mod den hand tog godzett fraa. Wiill &c.

13) R. 23. &c. om. han.

14) F. rænte.

15) Q. &c. ladæ sig till ath han stiæll noget fran hanum och &c. S. &c. tüllegge hannem att han stal thet fran hannem, och bliiffuer hand grebenn der med, da &c.

16) CDFGHKLNMPR. &c. add. han.

17) IQ. &c. gripæn.

18) CDEGHKLNMPQR. &c. mæth.

19) CDEFGHKLNOPR. &c. sic. I. föræs. A. faræ. QS. &c. mo man före hanum til &c.

20) ILa. skal hængæs sum &c. S. &c. lade hannem ophenge, som &c.

21) H. add. han.

22) C. add. han.

23) EG. annæn.

24) CDEFGHKLNOPQRS. &c. sic. A. þiufær.

25) QS. &c. thet som han haffuer taget.

26) CDEFGHKLNOPR. &c. hin sæcta han. Q. &c. hin skyllæ hanum ther fore som gotzet tilhördæ tha værgæ then ther taget haffuer sigh ther fore &c.

27) S. &c. schylde hannem der fore som godtzett tiilhörde, da skal han som godzett togh, verghe siig derfore &c.

28) G. &c. væri. 48. orsage.

29) C. add. swa.

30) DFIKLNPR. &c. add. swa.

31) EI. om. for.

32) MO. &c. annæth. 32. &c. om. h. v.

33) QS. &c. tyvff säg.

34) QS. &c. vdi hvad sagh som man kan vdi kommæ. CDEIKLM. &c. hoc loco incipiunt novum caput.

35) F. huat.

36) I. om. ær.

37) ILa. add. i. NPR. &c. add. vti.

38) ILa. &c. om. j.

85. *Quod non solum homicida sed etiam qui comites extiterant multentur pecunia.*

Uarpær man sæctæpær⁴³) (⁴⁴fore þæt⁴⁵) at han war j færp oc j⁴⁶) fylghæ mæþ hinum⁴⁷) ær mandrap.⁴⁸) hwat han ær hældær⁴⁹) kundær⁵⁰) man⁵¹) ællr (⁵²ukundær man.⁵¹) wæri sic mæþ (⁵³tyltær ep.⁵⁴) brystær⁵⁵) hanum logh ællr han gar wipær.⁵⁶) bôte kununge þre marc (⁵⁷oc (⁵⁸frændum þre marc. Warpær man⁵⁹) sæctapær⁶⁰) at han (⁶¹förpæ (⁶²sar a.⁶³) hin⁶⁴) (⁶⁵dræpin war.⁶⁶) oc ær⁶⁷) twigiæ mannæ witni (⁶⁸til þæs.⁶⁹) skæræ⁷⁰) sic mæþ iarne.⁷¹) oc⁷²) ær⁷³) ey witni til⁷⁴) þa skæræ⁷⁵) sic mæþ þrem tyltum. (⁷⁶gar han wipær oc ær han⁷⁷) skyldær⁷⁸) fore.⁷⁹) bôte konunge þre⁸⁰) marc. oc (⁸¹hinum ær sac sökær ni⁸²) marc.

85=II. 58; V. 1.

39) FGIL. &c. *mandrap. tha* &c.

40) DK. *schyld. L. skild. IMO. &c. skyldugh. NPQRS. &c. pliktugh.*

41) CD. &c. *bötæ vel böta.*

42) S. &c. add. *Der ehre mange tiil som ickte achtte eller sköde att slaa deriis Jeffnchristen ihiel. Thij att deriis venner skulle Böde dem igen, Och gaa der nu mange manddrabere om landett och Tygge pendinghe tiil mandbod, saa att de Bliiffue megett rigere siiden aff samme tygge Bod, end de vore nogen tiid tiilforne, och kongen skall giiffue hannem sin fred igen, och andre tage pendinge der fore.*

43) NR. &c. *sachedher. Q. &c. skylllet. S. &c. schylder.*

44) ELAQ. &c. om. *fore þæt.*

45) S. &c. *mandrab.*

46) O. &c. om. *j.*

47) DKNOPQRS. &c. *hanum. F. thæm.*

48) CDE. &c. *man drap. M. mannen drap.*

49) EG. &c. om. *hældær.*

50) C. *cumdær. L. 13½. kender. QS. &c. hans slægtinh.*

51) E. om. *man.*

52) CDFGHJKLMNOPQR. &c. *æj. wæri &c.*

53) QS. &c. *tolff mentz eed.*

54) DMP. *ethe.*

55) CDFHINPR. &c. *brystæ vel brista.*

56) L. 13½. add. *tha. Q. &c. add. oc kendess thet. S. &c. add. och Bekender dett.*

57) 101. 109. 129. om. *oc — marc.*

58) L. 13½. *thre marc hins dræpnæ frendum Worder &c.*

59) OQS. &c. *han.*

60) QS. &c. *skylllet.*

61) C. *före. Q. &c. sættæ. S. &c. saar giörde den drebne, och &c.*

62) N. *a sin ther dræpen &c.; male.*

63) F. *ofnæ. M. ath.*

64) R. 23. 24. *then man. CDEG. add. ær. HIK LMOPR. &c. add. thær.*

65) F. *dræpnæ. oc &c.*

66) KL. &c. *vord.*

67) GH. om. *ær. DIKLQS. &c. add. thær.*

68) I. om. *til þæs. S. &c. der tiil.*

69) FLA. &c. om. *þæs.*

70) GQS. &c. *wæri.*

71) EFGOQS. &c. *næfnð.*

72) CDEFGHIJKLMNOPQRS. &c. om. *oc.*

73) ILS. &c. add. *thær.*

74) CDEGHKMNOPQR. &c. add. *thæs.*

75) CDEFGHIJKLMNOPQRS. &c. *wærj. DEG KMNOPR. &c. add. han.*

76) S. &c. *men Bekender hand att hand er skyldiig y den þagh, da skal hand Böde &c.*

77) F. &c. om. *han.*

78) Q. 16. &c. *skylligh.*

79) CDEFGHIKMNOPQR. &c. om. *fore. L. 13½. add. thæn sagh, tha.*

80) G. 17. *ni.*

86. *Si aliquis aliquem in domo occiderit propria uel in campo uel in agro
ubi sibi quietis hospicium elegerit*

F^{ar}¹⁾ annær²⁾ man mæþ wreþe. oc takær annar³⁾ man j (⁴husæ sinu.⁵⁾ ællr ofna⁶⁾ (⁷akrum sinu⁸⁾ (⁹sum han¹⁰⁾ ær.¹¹⁾ ællær nokær¹²⁾ annar¹³⁾ staþ 25 a¹⁴⁾ marco¹⁵⁾ (¹⁶þær sum han hauir¹⁷⁾ saat¹⁸⁾ sit spiut.¹⁹⁾ ællær sin skiold. ællr saþul sin laghat.²⁰⁾ (²¹oc swa takit sic²²⁾ hærbærghæ. þa²³⁾ fore þy at²⁴⁾ þæse²⁵⁾ mal²⁶⁾ æræ al²⁷⁾ til²⁸⁾ ens²⁹⁾ (³⁰rættæ mælt³¹⁾ æftir loghum um þa warþær man dræpin³²⁾ (³³annæn þærræ³⁴⁾ stathæ.³⁵⁾ þa böte³⁶⁾ hin³⁷⁾ ær höfþing³⁸⁾ war (³⁹j þe⁴⁰⁾ færþ fullæ man bötær.⁴¹⁾ oc fore hærwirki⁴²⁾ böte han⁴³⁾ af sinu⁴⁴⁾ eghno⁴⁵⁾ (⁴⁶konungi fyrtinghu marc. (⁴⁷oc⁴⁸⁾)

86=II. 59; V. 1.

81) G. 17. <i>frendum nj mark.</i> QS. &c. <i>then dödes frænder thre marc.</i>	20) GK. &c. <i>laght.</i>
82) Had. male legit III. IMNPR. &c. <i>thre vel III.</i> Cfr. not. 81 præcedentem, et II. 58; V. 1.	21) S. &c. <i>att hand der liigge vil ohm nat- ten, eller om hand kaffuer tagett &c.</i>
1) NPR. &c. <i>Gar.</i> 59. 60. &c. <i>Ganger.</i>	22) FHKMOPQS. &c. sic. CDEG. <i>sæ.</i> NR. &c. om. h. v. AIL. 13 $\frac{1}{4}$. <i>sit.</i>
2) GHO. &c. om. <i>annær.</i> FIOS. &c. <i>nokær.</i>	23) F. &c. om. <i>þa.</i>
3) F. <i>nokær.</i>	24) C. <i>oc.</i>
4) CD. &c. <i>husj.</i> FQ. &c. <i>sit hus.</i> S. &c. <i>siit egett husþ.</i>	25) CK. &c. <i>thysj vel thissæ.</i>
5) CDEGHP. sic. IKLMNR. &c. <i>sinæ.</i> AO. <i>sinum.</i> Cfr. not. 4 præcedentem.	26) Q. &c. <i>styckæ.</i> S. &c. <i>steder.</i>
6) FH. a. QS. &c. <i>po.</i>	27) H. &c. om. <i>al.</i>
7) FIOS. &c. <i>sin akær.</i>	28) S. &c. om. <i>til.</i>
8) A. <i>Superflua lineola huic v. addita est, ut legi posset sinum vel sinium.</i>	29) H. <i>thæs.</i> O. add. <i>mal.</i>
9) CLa. om. <i>sum han ær.</i> Q. &c. <i>eller po syn æng eller &c.</i> S. &c. <i>Engh, eller &c.</i>	30) KL. 13 $\frac{1}{4}$. <i>ret.</i> QS. &c. om. <i>rættæ mælt.</i>
10) R. om. <i>han.</i>	31) 23. 24. <i>in alth.</i> R. <i>i alt.</i> Male.
11) 32. 33. 42. <i>eryer.</i> F. <i>plögker.</i> G. &c. add. <i>eller skær.</i>	32) CFH. add. <i>i.</i>
12) F. om. <i>nokær.</i>	33) CDE. &c. <i>annær.</i> F. <i>nokær.</i> Q. &c. <i>po the sammæ stæder.</i> S. &c. <i>paa noghen aff disse steder som forskreffne staa, er som hand drebte hannem vðj hans egett hus eller gaard. Derfor Böder &c.</i>
13) CDEGHIKLMNOPR. &c. om. <i>annær.</i>	34) CF. <i>thæn.</i> H. <i>thænna.</i>
14) DGKLMNOPR. &c. <i>ofna.</i> QS. &c. <i>po.</i> 32. 42. <i>ponne.</i>	35) CDFGHIKLMNOPR. &c. <i>stath.</i>
15) IK. &c. <i>markæ.</i> QS. &c. <i>marcken.</i> KL. &c. add. <i>sinæ.</i>	36) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. <i>bötær.</i>
16) CDEFGHILMNOPR. &c. om. <i>þær.</i> K. &c. om. <i>þær sum.</i>	37) CF. <i>thæn.</i> I. <i>han.</i>
17) E. om. <i>hauir.</i>	38) DK. <i>höfthingin.</i> QS. &c. <i>höwitzman.</i>
18) Q. &c. <i>bött.</i>	39) Q. &c. om. <i>j — oc.</i> S. &c. <i>tiil den geringh faar herreuerck fulde mandz Böder aff sitt egett godz, der offuer kongenn &c.</i>
19) QS. &c. add. <i>nedh.</i> 53. &c. add. <i>nodt ouer ende.</i>	40) GMO. &c. <i>therre vel there.</i> CDFHIKLN OPR. &c. <i>thera, therra vel therræ.</i>
	41) KLNOPR. &c. <i>mans bötær.</i>
	42) CM. &c. <i>hærwærki.</i>

frændum fyrtingu marc. oc (⁴hwær hin⁵) (⁶j fylghi⁶²) war mæþ.⁵³) böte kuningi⁵⁴) þre marc. oc frændum þre marc.

87.⁵⁵) *Si aliquis domum cuiusdam uiolenter fregerit*

Brytær⁶⁰) man up dör⁶⁷) annærs manz oc haur han⁶⁰) fæm (⁹laxmæn (⁶⁰mæþ fæm (⁶¹fulk wapnum. oc takær han þær nokat⁶²) bort⁶³) mæþ (⁶⁴walde. swa at þær ær twigia manna witni til.⁶⁵) skæræ⁶⁶) sic mæþ iarne.⁶⁷) (⁶⁸warþær han (⁶⁹uskiær at⁷⁰) iarne.⁷¹) ællr han (⁷²gar⁷³) wipær. þa böte han konungi fyrtingu marc. (⁷⁴oc (⁷⁵hinum ær⁷⁶) (⁷⁷sac sökær fyrtingu marc.

88. *Si liber homo liberum hominem ledat*

Gitær¹) annær²) man³) (⁴sannæt andrum⁵) a⁶) hændær mæþ twigia manna

87=II. 60; V. 1.

88=II. 65; V. 1. Cfr. I. Add. D. 1, 2.

43) H. om. han.

44) NP. &c. om. sinu.

45) G. &c. om. eghno.

46) 105. om. konungi — frændum þre marc.

47) DEGHKLMNOPQRS. &c. sic (cfr. not. 48 sequentem). ACF. om. oc frændum fyrtingu marc. Cfr. II. 59; V. 1.

48) QS. &c. add. then dödes.

49) S. &c. alle som vore y flok ferd och fölge med hannem vdi den gerningh, Böde &c.

50) CDFGHKLMNOPQR. &c. thæn.

51) F. ær (adde i) thæn færk war.

52) 33. fælig.

53) CDEFKMNOP. &c. om. mæþ.

54) CD. &c. kunungi.

55) L. 13½. habent hoc caput post caput in textu proxime sequens.

56) CDEHKLNPR. &c. add. annar.

57) ILa. dörær.

58) I. add. thær.

59) S. &c. werasttige mend med siig, och haffuer huer dere fulde mands verge med sigh, och tager &c. Q. &c. værgæ aff tyngæ men met sigh oc huer there haffuer eet full værgæ met sigh oc tager &c.; male.

60) La. 58. om. mæþ fæm fulk wapnum.

61) A. Litt. k scalpro mutata est in l, ut logetur full wapnum. EG. fulcvapnum.

IM. folk wapnum. O. folkæ wapn. CF. logh wapnum. DKL. &c. ful wapnum. H. fullom wapnum. NPR. &c. fullæ vapon.

62) H. add. ut ællær.

63) R. 23. &c. om. bort.

64) La. fæm manne nitne och gör han thet meth weldhe skære sigh &c.

65) M. add. thes. DKL. &c. add. tha.

66) EGQS. &c. næri.

67) EFGQS. &c. næfnd. 84. add. er der och icke widne thill, tha werie segh medt 3 tillther eedth.

68) E. gitær han æy næfnd drughit ællær han gar &c. G. &c. swers han skyldir (16. &c. skyldugher) ellir han gar &c. H. ællaar han gaar wither. ællær han warthar uskær at iarne. tha böte &c. QS. &c. Swærg h næfnd hanum skyllugh eller &c. 53. ffeller hannom næfndtt, Taa &c.

69) 59. 60. &c. icke orsagidt aff næfndenn, Eller &c. 100. felltt aff næfndt.

70) L. 13½. aff.

71) FO. næfnd.

72) S. &c. Bestaar thet Self, da &c.

73) P. add. han.

74) 17. om. oc — marc.

75) S. &c. sagsögeren XL mark.

76) ILa. at; male.

witnæ. at han fic⁷⁾ sar af hanum.⁸⁾ þa wæri han⁹⁾ sic mæþ iarne¹⁰⁾ (¹¹⁾ær sac gifs. ær ey witni til. þa wæri han¹²⁾ sic fore wapwa sar.¹³⁾ mæþ¹⁴⁾ (¹⁵⁾tyltær eþ.¹⁶⁾ oc fore hulsar (¹⁷⁾ær warþær. ællr¹⁸⁾ (¹⁹⁾j öfræ hole.²⁰⁾ ællr j²¹⁾ næþræ. ællr j²²⁾ hofþe swa at²³⁾ (²⁴⁾hiærnæ ma²⁵⁾ se.²⁶⁾ þa (²⁷⁾stande han fore mæþ twæm tyltum. (²⁸⁾gitær han ey (²⁹⁾drughit logh þa böte han³⁰⁾ hanum³¹⁾ ær sar fic fore wapwa sar³²⁾ (³³⁾pre marc. (³⁴⁾oc fore hulsar siæx marc. (³⁵⁾oc konungi þre marc (³⁶⁾hwat sum hældær ær.³⁷⁾

89.

Dræpir man annar man³⁸⁾ (³⁹⁾ofnæ bötær (⁴⁰⁾böttæ.⁴¹⁾ faræ⁴²⁾ friþlös oc

89=II. 61; V. 1. Cfr. V. 3: 3.

77) Q. &c. *sagsögære er och XL marc.*

1) S. &c. *Kand nogen mand Beuise anden mand offuer med &c.*

2) ILa. &c. om. *unnær. F. nokær.*

3) 32. &c. add. *ey; male.*

4) Q. &c. *bewiisth noger man over met &c.*

5) CLa. add. *manne.*

6) DFGHIKLMNOPR. &c. *ofna.*

7) DMNPR. &c. *finji.*

8) E. *hinum.*

9) CDGHIKLMNP. &c. *hin sæcti.* OR. &c. *hin sechtede.* F. *thæn sæcte.*

10) EFGOQS. &c. *næfnd.*

11) A. Rec. man. saec. XVI supra v. ær scriptit ther. CDEFGHIKLMNOPR. &c. om. ær sac gifs. S. &c. som schyldis. Q. &c. som ther fore skylles.

12) M. om. *han.*

13) HNPR. &c. sic. DK. 30. 48. *waftha sar.* ACEFGILMOQS. &c. *wapa sar.* Cfr. II. 65.

14) O. om. *mæþ.*

15) QS. &c. *tolff mentz eed.*

16) D. *ethe.*

17) 84. om. ær — *han fore.* La. om. ær — *fore hulsar.* S. &c. *som Bliiffuer giord offuen faar Beltett, eller neden faar vdy liffuet, eller vdy hofueditt &c.*

18) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *æltr.*

19) Q. &c. *omen bælthet eller næden faare indh vdy lyffuet eller vdy howedet &c.*

20) DEFGHKL MNOPR. &c. sic, vel *huli.* C.

huldj scriptum, at d deletum. AI. holde. Cfr. nott. 17, 19 supra.

21) M. om. *j.*

22) H. om. *j.*

23) NPR. 24. *j.*

24) QS. &c. *man kan see kiernen.*

25) DKLMNPR. &c. *mugi vel moghe.* G. *mugha.* C. *mughu.*

26) I. &c. *sees.*

27) Q. &c. *værgæ han sigh ther fore met thwo tylther mentz eed.* S. &c. *skal hand verge siigh der faare med tho Tylter eed, Kan han icks giðre sin lou &c.*

28) 59. 60. &c. *Kandt handt iche fuldkomme denn loug.*

29) I. *gongæt.* Q. &c. *kommet syn log fram tha &c.*

30) CFI. &c. om. *han.*

31) CDEFGHIKLMNPR. &c. *hinum vel hin.*

32) H. sic. DK. 30. 48. *waftha san.* CEFGLMNOPQRS. &c. *watha sar.* A. *hwært sar.*

33) S. &c. om. *þre marc; male.*

34) C. om. *oc.* 62. 122. om. *oc — siæx marc.* H. 98. om. *oc — þre marc.*

35) 84. om. *oc — ær.*

36) ILa. om. *hvat — ær.* QS. &c. *foræ hwært aff tissæ saar ehwilket som (S. &c. aff dem) han gör.*

37) 52. 58. add. *caput: Dreber mand anden, oc wiill &c., quamvis idem caput, pariter ac alii codices, post cap. 91 inserunt.*

fa⁴³) aldrigh⁴⁴) friþ. oc konung taki⁴⁵) alt þæt⁴⁶) (⁴⁷han a utan (⁴⁸hans
26 iorþ.⁴⁹) (⁵⁰þæn timæ⁵¹) konung ær innan lanz⁵²) scal hwær man hauæ friþ.
æn warþær man dræpin⁵³) þæn timæ⁵⁴) (⁵⁵ær konung ær inlændes.⁵⁶) þa⁵⁷)
(⁵⁸liggi wiþær hans⁵⁹) friþ (⁶⁰ær drap oc fa⁶¹) aldrigh⁶²) atær.⁶³) (⁶⁴utæn
han (⁶⁵lössær han⁶⁶) sum kunung wil oc (⁶⁷hins dræpnæ frændær⁶⁸) wiliæ⁶⁹)

90.

Særær⁷⁰) man annan⁷¹) man⁷²) mæþæn konung ær (⁷³innan lanz.⁷⁴) böte
foræ sar sum logh æræ.⁷⁵) oc konungi fyrtinghu marc (⁷⁶oc hinum⁷⁷) ær
sar fic fyrtinghu marc (⁷⁸fore friþ brut.

90 = Hl. 61. Cfr. V. 3: 3.

38) CILa. om. man.

39) CD. &c. ofna. H. a. Q. &c. efter thet
han haffuer synæ mantz bödker vthböt.
S. &c. efter han haffuer sine mandböder
vdgiuffuett, da ehr han som dett giör fred
löß &c.

40) M. Bötke for fritlöss &c.; male.

41) FL. 13½. add. tha.

42) GILQ. &c. ware. FL. 13½. add. han.

43) FIM. fange.

44) ES. &c. add. sin.

45) S. &c. add. alle hans koffuit lod, det er.

46) I. om. þæt. FQ. &c. add. sum.

47) S. &c. hannem tiikhör, foruden &c.

48) H. kus oc iorth.

49) DFP. iortho.

50) CDEFGIKLMNOPQRS. ac recc. codd. fere
omnes hic incipiunt novum caput, quod 97.
ponit post cap. 91 inter Add. D. 4. et B. 5.

51) S. &c. stund. CDEG. add. ær. HKLMN
OPQR. &c. add. thær.

52) DKM. &c. add. tha.

53) F. add. i.

54) 48. tiidh. S. &c. stund.

55) IMS. &c. om. ær. F. om. ær — þa.

56) CHIMQ. &c. innan lanz. DGKLNOPR. &c.
innan lande.

57) CDGHKLMNOPR. &c. om. þa.

58) DEFGHIKLMNOPR. &c. sic. A. læggiæ.

C. læggi. Q. &c. liggher thet vedh &c. 53.

59. &c. gieller dett paa hans &c. S. &c.

schal han miste sin fred. 84. er Mandra-

beren fredlöß. 54. schall hannd miste sin
hals.

59) CDFHKLMPNR. &c. hins.

60) B. post lacunam (vide not. 38 pag. 68) hic
iterum incipit.

61) ILA. fonge.

62) FI. &c. add. frith. QS. &c. add. syn fred.

63) F. om. atær. IQS. &c. igen.

64) BCDEFHIKLMNOPRS. &c. sic. A. för æn
(pro utæn). GQ. &c. vdan swa som &c.

65) S. &c. kiðber den igenn som &c.

66) HO. om. han. F. frith. DIKLNPR. &c.
add. swa.

67) S. &c. den dödiis Frender Bede faar
hannem.

68) A. Loco posterioris æ primum scriptum
est r.

69) CFIM. om. wiliæ.

70) A. Kiærær primum scriptum est, at litt.
K lineolis induxit scriba, i simul in s mu-
tato. MN. &c. Sarer. F. Sætær man sar
a nokær man &c. ILAQ. &c. Gör man an-
nan (LaQ. &c. add. man) saar thær (Q. &c.
men) konung &c. S. &c. Giör mand no-
gen saar den stund Kongen &c.

71) BC. &c. annær.

72) C. om. man.

73) DFIKLMNOPR. &c. i land. B. innæn læn-
dæs. E. inlændes. C. j hæret bötæ &c.

74) G. land.

75) CKLOR. &c. ær.

76) ELANR. &c. om. oc — marc. S. &c. faar
fred bröd, och den som saar fek XL mark.

91.

Hændær¹) man²) mandrap³) böte (⁴en sal af sinu eghno aldræ⁵) först. oc sipan sancki han⁶) sammæn fæþrinis frændær sinæ.⁷) oc þe⁸) (⁹ætlae horo¹⁰) marghe¹¹) þe æræ ær¹²) en sal sculu böte.¹³) oc¹⁴) hivat til hwær¹⁵) (¹⁶þerræ lot¹⁷) cumbær¹⁸) at böte.¹⁹) broþær (²⁰böte mæst.²¹) oc broþær sun (²²halw minnæ. oc²³) swa²⁴) sum²⁵) byrþin gar²⁶) e.²⁷) fiarmer.²⁸) swa (²⁹warþæ böter halw³⁰) minnæ.³¹) (³²e til örtogh³³) man³⁴) warþær.³⁵) sipæn ma ey minnæ warþæ.³⁶) þaghær³⁷) fæþrinis frændær hauæ

91 = II. 45, 47. Cfr. I. 84; Add. B. 5; D. 3.

77) I. &c. honum.

78) GQ. &c. om. fore friþ brut.

1) DHKNOPR. &c. add. annaz.

2) F. hanum. QS. &c. add. at göre.

3) DK. &c. add. tha.

4) Q. &c. then förste parth eller sall &c. S. &c. denn förste part och sal aff sitt eget godz, och &c.

5) IO. &c. om. aldræ.

6) ILA. om. han.

7) O. om. sinæ.

8) QOS. &c. om. þe.

9) QS. &c. overveyæ hvor möget som (S. &c. om. som) hvor there shall böde met hannum oc hvor mangæ the ære (S. &c. add. som) en part eller een sall skulæ böde Broder &c.

10) FQS. &c. sic. ABCDEGHIKLMNOPR. &c. om. horo. I. swa.

11) FGILMOR. &c. mange. I. add. sum.

12) DEGHKLMNPR. &c. om. ær.

13) BC. &c. böta vel böta.

14) CFI. add. the ætlae sin (FI. them) i mællin. L. 13½. add. æthle sin j mellum. M. add. ætlae sithen emellom. DK. &c. add. skulu æthla sin i mellin. GNPR. &c. add. skula the ætlae siin j mellum. H. add. sculu the acta sin i mællin.

15) I. &c. kvar.

16) CF. om. þerræ lot.

17) BDEGIKLMNOPR. &c. om. lot.

18) P. add. til.

19) H. add. oc sculu the ætlae at.

20) M. böther. Q. &c. om. böte mæst.

21) G. &c. marksbiff. 48. add. I marck. QS.

&c. add. han shall böde een (69. 76. F, i. e. ½) march sylff met syn broder thet er een lödemarc.

22) BC. &c. halfu vel haluu. 48. halff marck, E saa &c. S. &c. schal böde med hannem en halff löde marck, och &c. 68. enu halff marck sbiff.

23) DK. &c. om. oc. DGHKLMNOPQR. &c. add. E.

24) S. &c. siiden.

25) S. &c. add. slechtenu och.

26) FM. gangær.

27) CDFGHIKLMNOPQRS. &c. om. e. O. add. frammer och.

28) G. frammeer. 32. &c. frammermer. S. &c. ned att.

29) CDFGHIKLMNOP. &c. warthær boten. R. 118. wordher bondken; male. S. &c. schulle de och Böde minde, saa lenge tiil thet Bliiffuer en ortug thet ehr tho huide, och siidenn &c.

30) CDFGHI. sic. KLMQ. &c. haluæ. NPR. &c. halff. AB. om. h. v., at in A. rec. man. supra lineam add. ee. haluo. EO. e.

31) CDFGHIKLMNOPQR. &c. sic. ABE. add. oc; at in A. h. v. et sequens v. e lineola sunt inductæ, eodem ut videtur manu, quae mox supra addidit ee. haluo.

32) ILA. alt. 110. om. e — warþæ.

33) E. örtogs. G. 16. 17. örtk.

34) IQ. &c. om. man. N. man ab ipso scriba mutatum in mun. LaR. 52. 58. 63. 82. 92. 96. 107. 127. mnn, quae lectio sine dubio vera est, quamvis solum in rec. codd. invenitur. 59. 60. 118. werdt.

swa giort. þa göræ möþrinis frændær samæ lund. ær broþær til. þa bötæ han³⁸⁾ halft³⁹⁾ mæþ⁴⁰⁾ möþrinis⁴¹⁾ frændum.⁴²⁾ swa (⁴³⁾oc þæn frændæ ær⁴⁴⁾ (⁴⁵bæggjæ wagh⁴⁶⁾ (⁴⁷a kyni⁴⁸⁾ wipær hin⁴⁹⁾ ær⁵⁰⁾ mau⁵¹⁾ drap. (⁵²bötæ haluæ bötær hwær sum saghat ær. oc (⁵³half broþær (⁵⁴bötæ alt⁵⁵⁾ þæn wagh⁵⁶⁾ han ær wip cummin. (⁵⁷æn at sættæ bot⁵⁸⁾ (⁵⁹scal man ey lögær⁶⁰⁾ faræ æn man⁶¹⁾ ær atær⁶²⁾ böttær. ey scal⁶³⁾ oc sættæ bot⁶⁴⁾ kræuiæ⁶⁵⁾ fore þæt barn⁶⁶⁾ sipæn warþær⁶⁷⁾ füt ær man war⁶⁸⁾ dræpin.⁶⁹⁾

- 35) 52. 58. 78. 97. 103. 123. 124. add. *thet er Il albi*. 98. 113. 127. add. *thet er tho huiide*. 96. add. *Thott ehr saa megit Som Il albi*. FQ. &c. add. *oc*.
 36) DIKLMNOPQR. &c. *wara*.
 37) DHKLMNOPR. &c. *Tha*. CF. *Sithan*. ILA. *Thæn tith*. QS. &c. *Strax effter at*.
 38) E. *the*.
 39) DER. &c. *half*. S. &c. *helten*.
 40) HDKOPS. &c. add. *fæthrinis frændum. oc halft* (D. *half*; S. &c. *helten*) *mæth*.
 41) R. 52. &c. *fædhernis*.
 42) FCIKLMQRS. &c. *frændær*. N. &c. add. *och halft meth fædhernes frendhom*.
 43) S. &c. *skal och den frende gidre som er hans Slechting paa Bode siider som manden drepte*.
 44) CDHIKLMNPR. &c. *om. ær*.
 45) CDFHKLMPNR. &c. *batha*. Q. &c. *po bodhæ sidher er aff slægh vedh &c*.
 46) C. *watha*; male. ILA. &c. *wæghnæ*. NPR. &c. *sither*.
 47) ILA. *hörær til hin &c*.
 48) C. *kyn*. F. *byrth*.
 49) C. *kæn*.
 50) M. *add. ther*.
 51) CDFGHKLNPR. &c. *mannæn*.
 52) B. *böt*. R. *om. bötæ — saghat ær*. CD FGHKLMNOPQS. &c. *om. bötæ — oc*.
 53) FGHILMNOPQRS. &c. *sic* (cfr. nott. 54, 55 sequentes). BE. *om. half broþær bötæ*. A. *om. half broþær bötæ alt*. CDK. *halft bötæ brothær. alt*; male.
 54) S. &c. *böder paa den siide som han hörær tiil. Der skal ingen Bediis tiil om hielp tiil Bod aff sine frenderne, lenger end den döde er igenn Bödt. Der skal ingen kreffue hielp tiil Böder aff dett Barnn &c*.

- 55) R. *al thet*.
 56) G. *add. ær*. R. 16. &c. *add. ther*.
 57) Q. 28. 29. 50. 53. 67. 92. 100. 104. 105. 126. *om. quæ in hoc capite sequuntur*.
 58) 59-63. 82. &c. *offuerboodt*. 62. 82. &c. *add. eller bekaastnings boed*. 63. 109. *add. oc bekostnengs boed*. 114. *add. thet Er offuerboed Eller bekostnings boed*.
 59) C. *sculu mæn*.
 60) C. *add. at*.
 61) DKNOPR. &c. *mannen*.
 62) O. &c. *gen*. I. &c. *i gen*.
 63) L. 13½. *add. man*.
 64) 59. 60. &c. *offuerboodt*. 62. 89. &c. *offuerböder*. 114. *add. Eller offuer böder*.
 65) ILA. &c. *crefiæs*. G. &c. *om. h. v*.
 66) FS. &c. *add. sum*.
 67) C. *war*. S. &c. *Bleff*.
 68) DGHKLMNOPR. &c. *æx*. EFLA. *warthær*.
 69) G. 16. 17. 32. 33. 42. *heic inserant caput: Dræpir man annær man böde alt aff sinu eykno &c.*, quod in Add. B. 5. legitur. N. 23. In schedulis membranaceis heic adsutis ab ipsis scribis additum est caput: *Dræper man annæn man ok vil kan sidhen leggia hanom vgildher &c.*, quod exhibit Add. D. 4. 24. habet idem caput pari modo manu paullo rec. insertum. Q. 28. 29. 50. 53. 58. 63. 67. 82. 96. 100. 104. 105. 107-109. 111. 114. 117. 126. 129. idem caput textui inserunt. R. 59-61. 84. 92-94. 118. idem capiti 91 adnectunt. S. 54. 62. 68-81. 90. 97. 98. 101-103. 106. 110. 112. 113. 121-124. utrumque Add. D. 4. et B. 5. in duobus capitibus heic insertis habent. 83. 89. ambo additamenta, et 52. 127. Add. D. 4. ac partem Add. B. 5. uno capite coniuncta habent.

92.¹)

Mistær man næsæ²) sina.³) þa taki⁴) han⁵) (⁶fullæ man bötær.⁷) (⁸swa oc fore tungu (⁹swa oc fore bæthe¹⁰) ðghon. oc fore bapæ hændær oc fore bape fötær. (¹¹Mistær man¹²) et¹³) ðghæ ællær enæ hand. ællr en¹⁴) fot. þa¹⁵) taki han¹⁶) (¹⁷haluæ manna bötær¹⁸) (¹⁹Mistær man (²⁰anbupæ sinnæ²¹) j brokom (²²sinum nipri.²³) taki²⁴) (²⁵fullæ manbötær.²⁶) (²⁷mistær han²⁸) ens²⁹) þeræ þa³⁰) taki³¹) (³²haluæ man bötær.³³) æn þo ær

92 = II. 65.

- 1) 126. Folium deperditum est, qua re, una cum parte Add. D. 4. (vide not. 69 præcedentem), hoc caput quaeque in textu sequuntur perierunt, usque ad verba *staa bundne i bond &c.*, cap. 101.
- 2) BC. &c. næso.
- 3) CFGHIKLOP. &c. sic. D. *sinna*. A. *sinu*. BE. *simi*. M. *sine*. NQRS. &c. *sin*.
- 4) ECIQ. &c. *takæz*.
- 5) B. &c. om. *han*. O. add. *foræ*.
- 6) 16. 17. 32. &c. *full man both*.
- 7) NOQRS. &c. *mans bötær*. P. *mans bötær*.
- 8) DK. 30. om. *swa* — *tungu*.
- 9) NPR. &c. om. *swa oc fore*. O. *oc bode &c.*
- 10) CG. &c. *bathæ*.
- 11) 109. om. *Mistær — haluæ manna bötær*. 53. *och for lönligh ting, och ffor baade Rediestennene men for en hondtt, en fodtt, ett bye: och en Rediesten, Böder mand halle mandz bödder fforre*.
- 12) G. &c. *han*.
- 13) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. *oc*.
- 14) CDGHIKLNPR. &c. *annar*.
- 15) C. *swa*.
- 16) O. add. *foræ*.
- 17) 16. &c. *half man bodh*. Q. &c. *half mantz bodh*.
- 18) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. *manbötær*. S. &c. *mands Böder*.
- 19) 48. om. *Mistær — manbötær*.
- 20) G. 16. *ambuth sina*. IKLNOPQRS. &c. *sit anbutk*. F. &c. *sin anbutk*. 84. &c. *sin lönligh lem*. 52. &c. *synn pith*. 92. *sin lönligh ting*. 67. &c. *ambotz kugen y &c.*
- 21) Q. &c. add. *hwgen*. 100. add. *dett er kuggen*. S. &c. add. *dett er sin lönligh lem*. 109. add. *thet Er sin löndoms lem*.
- 22) CDFGHKLMNOPR. &c. om. *sinum*. IQ. &c. om. *sinum nipri*.
- 23) DKLO. &c. add. *tha*.
- 24) O. *foræ*.
- 25) 16. &c. *ful man bodh*. 32. &c. *ful mans bodh*.
- 26) NOPQRS. &c. *mans bötær*.
- 27) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. sic (cfr. nott. 28-33 sequentes). A. om. *mistær — man bötær*. Q. &c. *myster man en aff synæ redyæ steenæ tagæ ther foræ half mantz bodh mæden then förstæ (100. störste) gaar fore fullæ mantz böder om man mysther then*. S. &c. *mister mand sin lönligh sten den venstre, faar den tagis halfue mands Böder, mister mand den høyre faar den tagis fuld mands Böder*. 114. *Mister mand Een Aff sine Reddestene, tage therfore half mands Boed; Menn ther Er dog En Aff Reddestene (som Er then förste och störste) som gaar till fulld Mandsboed, Om Noyer Mand Mister then. End worde baade reddestene Affskorne, tha skall therfore och bödis fullde Mandeböder*. 84. *for den Ene Steenn halfue mandz böder och for baade Stene helth*. 52. &c. *mister mand en aff syne Redie stene, tha tage ther for half mands bood*. 59. &c. *Möster mandt enn aff sine lönligh steene, du tage handt halfue (60. &c. sic; 59. halfue) mandz böder. Huilcke aff disse lemmer mandt möster, deelis derfore, som for andre mandz böder*.
- 28) GH. &c. *man*.
- 29) G. &c. *een*. I. *annæt*.
- 30) M. om. *þa*.
- 31) DEFHKLMPR. &c. add. *han*.
- 32) 16. 32. &c. *half manboth vel mans bodh*.

27 qc³⁴) et³⁵) af þem. ær til (³⁶fullæ mannæ bötær³⁷) gar um han³⁸) mi-
stær³⁹) þæs.⁴⁰)

93.

Uarþær (⁴¹annær lim lytær (⁴²af⁴³) manni. swa at han ma⁴⁴) (⁴⁵sækki
(⁴⁶af nyttæ. böte hin⁴⁷) ær lyte wete⁴⁸) halw⁴⁹) minnæ (⁵⁰þær fore æn
(⁵¹af ware mæþ allu.

94.⁵²)

Fore ena hand scal man⁵³) böte⁵⁴) (⁵⁵halua man bötær.⁵⁶) oc fore þumul
fingær⁵⁷) (⁵⁸halw minnæ. oc fore (⁵⁹þæn fingær⁶⁰) þær⁶¹) ær⁶²) næst
halw⁶³) minnæ. æn fore (⁶⁴þumul fingær oc siþæn fore⁶⁵) andræ fingræ hwat
meræ⁶⁶) warþær sar ællær lytæ tha (⁶⁷bötæs e þæt ær⁶⁸) mer warþær.⁶⁹)

93=II. 65.

- 33) NOPR. &c. *mans böther.*
34) CFKLO. &c. om. *oc.*
35) NPR. &c. add. *reddi.*
36) DHNPR. &c. *fuldra. 16. 32. &c. full man-
both vel mans bodh.*
37) CGO. *man bötær. M. man bothe. BDEF
HIKLNPR. &c. botæ vel bötær, om. mannæ.*
38) FGIMO. &c. *man. CDEHKLNPR. &c. an-
nar man.*
39) H. *misti. I. add. annan.*
40) FGO. &c. *thæt. I. thæn. B. add. þæt ær
en pint. O. add. irthet.*
41) F. *nokær. M. mandz. Q. &c. anners
mantz. S. &c. nogen mands. H. man lim-
lyter.*
42) BCDEFKLNPR. &c. *a. I. om. af manni.*
43) M. add. *andrum.*
44) E. *mughi. QS. &c. kan.*
45) CFI. *æj. H. æncti. Q. &c. encthet gaffn
haffuæ aff hanum böde kyn thet giordæ
halfuæ &c. S. &c. inted gaffn giöre med
den lem, da skal han dett giörde Böde
saa megit som hannem Burde att Böde,
om samme lem vor Bort aldelis.*
46) F. *nytæ af hanum böte thæn ær lytte
haluo &c. 59. 60. bruge dennom, da bö-
de &c.*
47) I. *han.*

94=II. 65.

- 48) I. *giorthæ.*
49) BC. &c. *halfu vel haluo.*
50) GQ. &c. om. *þær fore.*
51) Q. &c. *thet vore borttæ met alle.*
52) 81. om. *hoc caput. GQ. &c. connectunt
hoc caput cum proxime antecedente.*
53) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. om. *man.*
54) BC. &c. *bötæ vel böta.*
55) QS. &c. *halff mantz bodh.*
56) NOPR. &c. *mans böther.*
57) B. *þumul fingær. H. thumulfingra.*
58) BC. &c. *halfu vel haluo. 48. fardpar-
ten aff manne böter, och &c.*
59) S. &c. *pege finger halffue &c. 106. Slicke-
pott hallpartt saa mogett. som for &c.*
60) G. &c. om. *fingær. D. add. æn. F. add.
sum.*
61) R. om. *þær.*
62) O. om. *ær.*
63) BC. &c. *halfu vel haluo.*
64) L. *thæn melfingher. 13½. thes mellem-
finger. Male.*
65) B. om. *fore. CEFGHIMS. &c. add. the.
Q. &c. add. alle the.*
66) C. om. *meræ.*
67) S. &c. *skal mand der fore Böde efter
som lydet eller skaden er stor tiil. Saa &c.*
68) CI. om. *ær.*

(⁷⁰swa ær oc um⁷¹) (⁷²örse manz oc⁷³) tær manz oc allæ þe limmær⁷⁴) man⁷⁵) ma⁷⁶) hylise mæþ hare sinu. ællr mæþ clæþum sinum.⁷⁷) þa scal e⁷⁸) bötæ⁷⁹) hwat⁸⁰) meræ⁸¹) warþær sar ællær⁸²) lyte. lyte scal (⁸³man bôte⁸⁴) æftær (⁸⁵gopræ manna a syn. swa sum þe (⁸⁶mætæ bötær til.⁸⁷)

95.

Fore hulsar¹) scal²) bötæ³) (⁴siæx marc swa gopæ sum (⁵twa marc sylfs.⁶) ællær (⁷twigisæ tyltær ep.⁸) fore wapwæ sar⁹) scal bötæ¹⁰) (¹¹pre marc (¹²swa gopæ sum enæ¹³) marc sylfs.¹⁴) (¹⁵ællær (¹⁶tyltær ep. fore stangæ hog ællær¹⁷) (¹⁸bardaghæ¹⁹) (²⁰siæx marc²¹) swa gopæ sum twa marc sylfs²²) (²³ællær (²⁴twigisæ tyltær ep. (²⁵at ulytum manni.²⁶) hwat skene²⁷)

95=II. 65.

69) H. ær.

70) CDFIKLMNOPRS. et maxima pars recc. codicum hic incipiunt novum caput.

71) IK. &c. om. um.

72) F. manz öwæ mistes. oc &c.

73) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. add. um.

74) BC. &c. limmir. DFG. add. æn. HKLN PQR. &c. add. thær.

75) FL. 13½. hæ. QS. &c. add. ey velicke; male.

76) QS. &c. kan.

77) BDEKLMNOPR. &c. om. sinum.

78) FIS. &c. om. e. F. add. hæ. S. &c. add. mand.

79) IQ. &c. bötæs.

80) CDFGHIKLMNOPQR. &c. add. sum.

81) H. om. meræ.

82) BC. &c. sic. A. ær.

83) CDFGIKLNOPR. &c. om. man. QS. &c. bødæs efter &c.

84) CD. &c. bötæ.

85) CF. &c. gotha. S. &c. dannemends.

86) BEM. mæta. I. sighæ. Q. &c. vvrðæ. S. &c. sette. 53. vurdere. 38. nove böde til; male.

87) M. &c. om. til. S. &c. add. och faar saar ephter som louuenn vduiþer.

1) S. &c. add. och sting.

2) QRS. &c. add. man.

3) I. bötæs.

4) 53. tho lödemarch, eller &c.

5) DK. &c. om. twa — gopæ sum.

6) BC. &c. silfs, et sic infra. 58. 52. 106. 127. add. thet er tuo Löde marc.

7) H. twænne. I. om. h. v. F. tua tylter fore. Fore &c. 31. om. twigisæ — ællær.

8) S. &c. add. men faar skadenn skal mand Bøde mod den som skaden fek, och som den ehr til.

9) L. sic. ACEFGHIMNOPQRS. &c. wapæ sar. B. uapa, om. sar. Cfr. II. 65.

10) INOPR. &c. bötæs.

11) S. &c. om. þre — sum. 53. en Lödemarch, det er IIJ (i. e. 2½) mark Vskellinge, eller &c.

12) NPR. &c. om. swa — tyltær ep.

13) CF. &c. en.

14) S. &c. add. dett er en löde mark.

15) 38. om. ællær — sylfs.

16) QS. &c. tolff mentz eed.

17) FS. &c. add. fore.

18) S. &c. Staffuer hug, eller andre tørre hug skal Bødis sex &c.

19) 53. blaa slaug. C. add. bôte. FM. add. scal bötæ. Q. &c. add. scall bødæs.

20) 53. tho Löde marck eller &c.

21) BC. &c. sic. A. mar.

22) 52. 58. 106. 127. add. thett er tuo Löde marc.

23) 92. om. quæ in hoc capite sequuntur.

24) H. &c. twænne. F. tua tylter fore. At &c. QS. &c. tolff mentz eed.

25) I. e hwat köns hug man fongær oc war-

sum han far. þa²⁸) bötæs²⁹) ey mer fore³⁰) æn fæm³¹) (3² marc (3³ sylfs.³⁴)
(3⁵ fæm sar (3⁶ bötæs manne. oc ey fleræ³⁷) (3⁸ þo at han far³⁹) fæmtæn.⁴⁰)
(4¹ warþæ oc flere holsar aldrih⁴²) bötæs mer at⁴³) manni ulytum. æn fæm
(4⁴ marc silfs.⁴⁵)

96.

Uarþær man dræpin. oc (4⁶ ægho (4⁷ mæn alt⁴⁸) (4⁹ æm nær⁵⁰) (5¹ kynni wi-
þær⁵²) hin⁵³) dræpnæ.⁵⁴) oc⁵⁵) hin ær drap. (5⁶ bötæ mæþ hin⁵⁷) ær drap.
oc taki (5⁸ mæþ annar wagh⁵⁹) swa mikít sum þe böte.⁶⁰) (6¹ ællr⁶²) þe
iafnæ⁶³) swa sin⁶⁴) j mællin. at þen⁶⁵) sal⁶⁶) (6⁷ læggjæs niþær⁶⁸) ær⁶⁹) þe

96 = II. 45, 48.

- thær han vlyttar æi skal mæw bötæs æn*
&c. Q. &c. *hvat saar eller hugg som man*
faar och vorder ey tyttær, thær fore bö-
des ey mere æn &c. S. &c. E huor mange
saar eller hug nogen faar, och vorder
icke lytter der aff, der Bødis icke &c.
- 26) O. mannum.
27) BE. &c. skenæ. FD. &c. skeno. C. seno; male. 59. &c. skade.
28) CDFGHKLMNOPR. &c. om. þa.
29) BCDEFGHKMNOPR. &c. sic. AL. 13 †. bötæ. Cfr. not. 25 supra.
30) CDFHKL MNOPR. &c. om. fore.
31) 69. &c. en.
32) C. om. marc. 53. lödemarch (pro marc sylfs).
33) Q. &c. om. sylfs — silfs.
34) 52. 58. 106. 127. add. *thet er fem löde marc.*
35) 63. 82. 89. 96. 112. 117. om. fæm — fleræ. G. &c. om. fæm — silfs. S. &c. *Thij finge nogen femten saar da skal der icke Bødiis vdenn fem aff dem.*
36) I. scal bötæs a manne.
37) FNOPR. &c. mer.
38) I. æn thot han &c.
39) F. om. far.
40) DKLNOPR. &c. add. sax.
41) EIMO. &c. warthæn. S. &c. om. warþæ — silfs.
42) I. add. skal.
43) I. om. at.
44) I. saar (pro marc silfs).

- 45) 111. 117. 129. add. *ditt er fem löde march.*
46) 32. &c. æræ. Q. &c. *hörer mæn alt ligæ nær till slækten veder &c. S. &c. höre de hannem alligener tiil y Slekten som manden drebte och den som Bleff dreben, da Bøde &c.*
47) F. alle æm nær kyn &c.
48) I. om. alt.
49) BCDEGHIKL. &c. sic. AMO. um nær. N. 23. æmneræ, quoque legi potest æmneræ. P. æn mære. R. æmnære. 16. &c. lighe nær. Cfr. nott. 46, 47 supra.
50) NOPR. &c. add. j.
51) B. kunni, at u deletum. CG. &c. kyni. 32. &c. *vedhær slekten vedhær hin thær drap, och then som dræpin ær Tha taghe the anner vægn &c.*
52) C. warthær.
53) FI. thæn.
54) CI. dötha.
55) E. add. withæn.
56) Q. &c. *tha tagæ the anner væghen &c.*
57) CGHS. &c. thæn. DFIKLMNOPR. &c. thæn.
58) CDFGHIKLMNOPR. &c. atar vel atær. S. &c. *de saa megitt iyien aff Bodenn paa den ene siide som de vllagde paa den anden siide, eller &c.*
59) NR. &c. vey. H. wagn (i. e. wagen).
60) CD. &c. bötæ vel böta. B. Hanc v. omissam ipse, ut videtur, supra lineam add. scriba.
61) 31. om. ællr — bötæ.
62) R. add. som.

sculu bötæ. (⁷⁰ægho þe⁷¹) nærmær⁷²) wipær⁷³) þæn⁷⁴) dræpnæ.⁷⁵) þa sculu þe ey⁷⁶) böte⁷⁷) mæþ þæn⁷⁸) ær drap.⁷⁹) (⁸⁰æftir (⁸¹bötær fæstæ. (⁸²þa scal hin⁸³) ær drap rymæ⁸⁴) wægh oc kirkiu (⁸⁵oc alla samfyndær.⁸⁶) e⁸⁷) 28 til⁸⁸) böt warþær oc trygd⁸⁹) warþær⁹⁰) takin.

97.¹)

F ore stens hog oc bens hog oc næuæ hog.²) oc (³hargrip oc iorþæ scuf.⁴) (⁵scal⁶) bötæ⁷) þre marc. swa goþæ sum en⁸) marc silfs⁹) ællær¹⁰) (¹¹tyl-tær ep. (¹²warþær annær¹³) man haldin swa at¹⁴) han¹⁵) mughu¹⁶) ey mis-

97 = II. 66.

- 63) I. *likat*. S. &c. add. *eller schifte dett*.
 64) NOPQRS. &c. *sik*. FI. *them*.
 65) BE. *þeræ*.
 66) QS. &c. add. *eller part*.
 67) BD. &c. *læggis*. CFI. *lægs*. S. &c. *skal adeliis offuergiuifuis paa Bode siider, höre de &c*.
 68) N. om. *nipær*.
 69) I. om. *ær*. R. *tha*.
 70) IQS. &c. *Eldræ the nærmer til thæn &c*.
 71) C. om. *þe*. BE. add. *æn*.
 72) CNOR. &c. *næmer*.
 73) G. &c. om. *nipær*.
 74) BE. *hin*.
 75) CQ. &c. *dötha*.
 76) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. *sic*, vel *icke*.
 A. 32. om. *ey*.
 77) BC. &c. *bötæ* vel *böta*.
 78) DHINOPR. &c. *thæm*.
 79) O. add. *En*.
 80) L. 13½. 31. om. *æftir — drap*. 38. *ffaste schal then ther drap och ryme wt aff kirkenene &c*.; male.
 81) BCDEFGHIKMOPR. &c. *sic*. A. om. *bötær*, at rec. man. supra lineam add. *bötir*. N. Voc. *bödher* omisam in marg. add. rec. man. QS. &c. *at boden er vthloven* (S. &c. add. *da*) *scall &c*. Cfr. not. 80 prae- cedentem.
 82) CDEFGHIKMNPR. &c. om. *þa*. F. *thæn man sum drap scal rymæ &c*.
 83) HS. &c. *then*.
 84) DGHKLNOPQRS. &c. add. *bæthe* vel *ba- the*.
 85) S. &c. *gilde och gestebud, och andre saadanne stycke tiil saa lenge att Bodenn ehr vdkommen och tryggt ehr suorenn eller ta- genn*.
 86) CEGQ. &c. *samfund*. DHIKLMNOPR. &c. *samfundæn*.
 87) I. *alt*.
 88) O. add. *thes*.
 89) C. *trygh*. R. *trögh*. N. om. h. v.
 90) CDFGHIKLMNOPQR. &c. *ær*.
 1) 54. Hoc caput omisum est at ab ipso scriba posterius additum in fine libri quinti, i. e. post caput in textu 118.
 2) R. 23. 24. *næse hugh*; male.
 3) S. &c. *haardrag*. I. *for hardræt oc ior- thæskut*.
 4) S. &c. *Jordskud*. Q. &c. *iordsknogh*.
 5) DK. &c. om. *scal bötæ*.
 6) M. add. *man*.
 7) IQS. &c. *bötæs*.
 8) BE. *enæ*.
 9) E. *silf*. 53. add. *det er IIJ* (i. e. 2½) *march V skellinge*. QS. &c. add. *thet er een lödemarc*.
 10) G. &c. add. *dylí meth*.
 11) QS. &c. *tollff mentz edh*.
 12) GQ. &c. om. *ea*, quæ in hoc capite se- quuntur.
 13) HS. &c. om. *annær*. FI. &c. *nokær*.
 14) R. 23. 24. om. *at*.
 15) CDEFGHIKLMNOPRS. &c. *sic*. B. Voc. *han*

görsæ¹⁷⁾ andrum manni.¹⁸⁾ oc kiserær¹⁹⁾ hin²⁰⁾ ær (²¹fore warþ²²⁾ bötæ hanum þre marc. ællær (²³stande fore mæþ tyltær epe.

98. *Si arbor succisa quempiam occiderit similiter quid iuris sit siquis in-
puteum communem lapsus fuerit.*

Höggia²⁴⁾ mæn træ²⁵⁾ sammæn oc faldær²⁶⁾ ofna²⁷⁾ (²⁸annan þerræ swa at han dör²⁹⁾ af þa bötæ þe³⁰⁾ ær³¹⁾ mæþ hanum³²⁾ hioggo³³⁾ frændum hans þre marc.³⁴⁾ (³⁵Dör man j brunna³⁶⁾ annærs manz. (³⁷þæn ær han a ensamæn þa böte þæn³⁸⁾ ær brunna³⁹⁾ attæ.⁴⁰⁾ oc grause lot⁴¹⁾ frændum hins döþæ þre marc. (⁴²Druknaer man j almænnings⁴³⁾ brunni. þæn⁴⁴⁾ ær⁴⁵⁾ alli granna ægho. þo at en⁴⁶⁾ groue⁴⁷⁾ þa (⁴⁸bötæs ey hin⁴⁹⁾ döþæ atær.⁵⁰⁾

98 = II. 53, 54.

- omissam supra lineam add. scriba. A. om. kan, at h. v. supra lineam add. rec. man.
- 16) B. muhi. DEHMP. mugi. CFIKLNORS. &c. ma. 107. 108. kand.
- 17) S. &c. skade gidre.
- 18) P. mannum.
- 19) H. kære.
- 20) FS. &c. thæn.
- 21) M. sar vorther böthe &c. S. &c. holden Bleff.
- 22) CF. war. DKL. &c. add. tha.
- 23) C. tyltær eth, om. stande fore mæþ. DFHIKLMNOPR. &c. dyli mæth tyllar eth. S. &c. giiffue lou der faare med tolf mends eedtt.
- 24) B. hoggia. G. Huggia. CDF. &c. Hogga vel Hvggæ.
- 25) H. add. i scoge.
- 26) F. add. træ. QS. &c. add. thot.
- 27) QS. &c. po.
- 28) BCDEGHKLMNOPR. &c. ænnær. Q. &c. en. F. nokær. S. &c. nogen aff dem.
- 29) IQS. &c. add. thær.
- 30) F. hini.
- 31) CRGHILMNOPR. &c. om. ær. S. &c. add. leffue och.
- 32) C. om. hanum.
- 33) DEP. huggo. H. kuggo. LMNOQRS. &c. kuggæ.
- 34) 52. 106. 127. add. skonske.
- 35) BCOQS. et maxima pars rec. codicum hic incipiunt novum caput. S. &c. Druckner eller dör. 92. om. Dör — þre marc.
- 36) BC. &c. brunni. DI. &c. brun.
- 37) DH. thæn. I. om. h. v. S. &c. y den Brænd som en mand tiil hör, da &c. Q. &c. tha scall then man som brönden thil-hörer böde then dödes frænder III marc.
- 38) BH. &c. han. FG. &c. hin.
- 39) BE. brunni. CD. &c. brun.
- 40) I. &c. eghær. S. &c. tiilhör.
- 41) CD. &c. löt.
- 42) OQS. et maxima pars rec. codicum hic incipiunt novum caput. CDFGHKLMNPQR. &c. Dör.
- 43) S. &c. almindetiig.
- 44) DHNPR. &c. thæn.
- 45) CDEHIKLN. &c. om. ær.
- 46) DHKLMNOPR. &c. add. man. QS. &c. add. aff thæn.
- 47) QS. &c. add. sammæ brönd.
- 48) 83. böde de alle den döde igien.
- 49) FQS. &c. thæn.
- 50) 8Q. &c. igenn.

99.⁵¹⁾

Dör⁵²⁾ man j lergrauum⁵³⁾ (⁵⁴ællær⁵⁵⁾ ræfgrawm⁵⁶⁾ bötæ oc⁵⁷⁾ hin þre marc. ær⁵⁸⁾ graue lot⁵⁹⁾ æn þo sighær konung⁶⁰⁾ at fore þæskyns⁶¹⁾ (⁶²mal ællær grauæ scal man ey⁶³⁾ böte.⁶⁴⁾

100.

Fore allæn handlösæn⁶⁵⁾ wapa. scal man ællr⁶⁶⁾ bötæ⁶⁷⁾ þre marc ællær⁶⁸⁾ (⁶⁹sæliæ tyltær ep.⁷⁰⁾ bapæ⁷¹⁾ fore horn (⁷²oc fore⁷³⁾ hof oc fore⁷⁴⁾ hunzs tan. (⁷⁵oc⁷⁶⁾ allæn⁷⁷⁾ handlösæn wapa. oc⁷⁸⁾ fore (⁷⁹þæs kyns wapa scal ey bötæ⁸⁰⁾ konungs ræt. oc ey archebiscops.⁸¹⁾ (⁸²utan hinum⁸³⁾ (⁸⁴scal bötæ⁸⁵⁾ ær⁸⁶⁾ scathæn⁸⁷⁾ fik.

100=II. 56.

51) CDEFGHIKLMNPQRS. et maxima pars recc. codicum connectunt hoc caput cum proxime antecedente. Cfr. nott. 35, 42 pag. 90.

52) S. &c. add. *eller druckner.*

53) KMQS. &c. *leergraf.*

54) GQ. &c. om. *ællær ræfgrawm.*

55) CFKLOR. &c. add. *i.*

56) BCHIR. &c. *ræfægrafum.* KLM. &c. *ræuæ graff.* S. &c. *reff graff.* 84. *Reffue kule.*

57) HQS. &c. om. *oc.*

58) E. om. *ær.*

59) CF. &c. *löt.*

60) F. add. *sua.*

61) I. *thylikæ.* 32. &c. *telighe.* QS. &c. *sodanæ.*

62) Voc. *mal* errato esse scriptum pro *grauæ*, indicatur, more olim consueto, additis verbis *ællær grauæ.* CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. om. *mal ællær.*

63) BE. *ækki.*

64) BC. &c. *bötæ* vel *böta.* CDGHILNR. &c. add. *fore.* M. add. *konings fore.* O. add. *Ther fore kywer logh bogh oc konings.*

65) L. 13 $\frac{1}{2}$. *handa lösan.*

66) FGNOPQRS. &c. om. *ællr.*

67) G. &c. add. *fore.*

68) N. om. *ællær.*

69) F. *giuæ.* I. *gangæ.* Q. &c. *værgæ sig ther fore met ihre mentz eed.* S. &c. *giiffue lou der fore med tolf mends eed, dett er, att mand skal Bøde for Sting aff horn,*

faar Slag aff heste hoff, och faar hunde Bid, och faar alle faadane gerninger och wode, skal mand Bøde icke mod kongen icke heller mod ErchiBispenn, vden alleniste schal Bødiis emod den skaden feck desse forneffnde tre marck.

70) DGKL. &c. add. *fore.* 69-81. add. *Menn dog siiger thend loughbog som laa wdij sancti Lauritz kircke ath mand motte werge seg med tre menndtz eed* (cfr. not. 69 *praecedentem*).

71) NOPR. &c. om. *bapæ.*

72) I. om. *oc fore.*

73) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *fore.*

74) CDHIK. &c. om. *fore.*

75) F. &c. om. *oc — wapa.*

76) QR. &c. add. *fore.*

77) BCDEHIKLMNOPR. &c. add. *annæn vel annær.*

78) CDEFGHIKLMNOPR. &c. *æn.*

79) 32. &c. *telligh.* Q. &c. *sodan.* I. *thyliken wathæ.*

80) INOPR. &c. *bötæs.*

81) CF. *biscops.* F. add. *ræt.*

82) I. *num han skal hauæ bötær skathæn fik.*

83) BG. &c. *hanum.*

84) O. *schulle.* F. om. *scal bötæ.*

85) NPR. &c. *böthes.*

86) E. om. *ær.*

87) CD. &c. *scatha.*

101.

Föpær¹) man (²wild diur ællær (³wildæ fughlæ.⁴) (⁵hwærs kyns sum⁶) þe æræ. warþe⁷) þem oc (⁸perræ giærningum⁹) æn far man¹⁰) (¹¹sar af þem¹²) bötæ hin¹³) ær¹⁴) (¹⁵þem a swa¹⁶) saræ bot¹⁷) sum han¹⁸) (¹⁹giörþæ 29 þæt²⁰) siælær. Dræpæ þe man. (²¹bötæ oc²²) þæn²³) ær þæm a (²⁴fullæ manbötær.²⁵) (²⁶swa sum han hafþi siælær dræpit man. warþæ þe²⁷) lös oc (²⁸dræpær þeem²⁹) annar³⁰) man.³¹) bötæ ey (³²foræ þem³³) hældær³⁴) æn fore³⁵) (³⁶wild diur. (³⁷warþæ þe³⁸) (³⁹j bandum⁴⁰) dræpin. þa bötæ hin⁴¹) ær⁴²) þem⁴³) drap⁴⁴) þokkæ bötær⁴⁵) oc ey meræ.⁴⁶)

101 = II. 55.

- 1) S. &c. *Opføder.*
- 2) GHIKMNOPR. &c. *wildivnr.*
- 3) I. *wilfughlæ.*
- 4) B. *fuhla*, primum scriptum est *fulhla*.
- 5) BE. *huærkyns*. C. *hwærnkyns*. KL. &c. *huatskyns*. INOPR. &c. *hwat kyns*. Q. &c. *hwordanæ*. F. *tha scal han warthæ* &c. S. &c. *ehuordanne de helst ere, som ere aff grum nature, da skal man vocte dem, att de icke giøre nogen mand skade, och suare tiil huad skade de giøre. Men faar* &c.
- 6) C. om. *sum*. DEG. ær. HIKLMNOPR. &c. *thær*.
- 7) QR. &c. *vacthæ*. I. *biuare*.
- 8) Q. &c. *sware for thet som the giøre* Æn &c.
- 9) BCDEMNOP. &c. sic. AFGHKL. &c. *giærningæ vel gerninger*. I. *gærning*. Cfr. nott. 5, 8 supra.
- 10) B. Voc. *man omissam ipse, ut videtur, supra lineam add. scriba*.
- 11) S. &c. *skade aff dem, da skal den som dem opføder, och de tiilhøre, Bøde for den skade, som* &c.
- 12) F. add. *tha*.
- 13) I. *han*. Q. &c. *then*.
- 14) I. om. *ær*.
- 15) Q. &c. *the tiilhøre som* &c.
- 16) R. *faa*; male.
- 17) C. *sar bot*. I. *saræ bötær*. F. om. h. v. CDGHIKLMNOPR. &c. add. *fore thæm*.
- 18) I. om. *han*.
- 19) K. 30. *giör*. HL. 38. *giorthet sæluær*.
- 20) CDNOPR. &c. om. *þæt*.
- 21) S. &c. *da skal han som diurene tiilhørde Bøde derfor fulde* &c. Q. &c. *thaa scall han som the tiilhøre full mannæ böder bødæ som* &c.
- 22) C. om. *oc*.
- 23) BCDEIKLMNOPR. &c. *hin*. H. *han*.
- 24) 16. &c. *full mandz bodk*.
- 25) HGKLNOPRS. &c. *manz böter*.
- 26) FH. om. *swa* — *man*.
- 27) GN. om. *þe*.
- 28) A. *dræpæ þe, ni fallor, primum scriptum fuit, at, þe deleto, r voci dræpæ et þeem supra lineam add. rec., ut videtur, manæs*.
- 29) NPR. &c. add. *en*.
- 30) FGIOQS. &c. *nokær*. I. add. *vkændær*.
- 31) L. 13 ;. add. *tha*.
- 32) I. *thær fore*. F. *mer fore them æn han dræpe wild dyur*. 48. *meer en han dræpp andre wilde dyur*.
- 33) CDGHKMNPR. &c. om. *þem*.
- 34) QS. &c. *meer*.
- 35) G. *drope*. BCDEHKLNPR. &c. *han dræpe*. Q. &c. *han dræbtæ*. M. *hand drepær aneth*. I. *han dræpæ annæn*. OQS. &c. add. *andre*.
- 36) GHIKMQR. &c. *wildivnr*.
- 37) Q. &c. *Men dræper noget man them nar at the standæ bwndnæ i baandk eller i lænckæ tha scall man ey mere bødæ fore them vden rättæ thycckæ böder hwat godæ men sigæ at sammæ dyur vor vært som drabs*. S. &c. *men dreber nogen mand dem den stund de staa Bundne y læncke, eller Bond, da skal den icke mere for*

102.

Föpær⁴⁷) man (⁴⁸biorn ællr ulf ællær (⁴⁹annær⁵⁰) diur ællær fughlæ. þe ær⁵¹) af grymmæ⁵²) naturæ æræ.⁵³) oc dræpæ þe⁵⁴) man. bötæ han⁵⁵) ær⁵⁶) þem a⁵⁷) ni⁵⁸) marc. (⁵⁹særæ þe man bötæ þre marc. Föpær man þe diur⁶⁰) ær⁶¹) af⁶²) bliþæ⁶³) naturæ æræ. swa⁶⁴) sum⁶⁵) hiort (⁶⁶ællær hök⁶⁷) oc dræpæ þe man.⁶⁸) bötæ⁶⁹) (⁷⁰hin ær⁷¹) þæm a⁷²) þre marc.⁷³) (⁷⁴særæ þe man⁷⁵) bötæ oc⁷⁶) þre marc.⁷⁷)

102=II. 55.

- dem Böde vden huad gode mend töcke och siige att same diur vore verd som drebt Bleff.
- 38) K. &c. om. þe.
- 39) R. 23. 24. om. j. 126. post lacunam (vide not. 1 pag. 85) hic iterum incipit.
- 40) CLNP. &c. handum; male. 32. &c. bondens hafte.
- 41) I. thæn.
- 42) O. om. ær.
- 43) BCDEFGHIKLMNPR. &c. om. þem.
- 44) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. sic. A. om. drap, at h. v. supra lineam add. rec. man. Cfr. not. 37 pag. 92.
- 45) 16. &c. thocke both. K. 30. thölkæ bōther; male. BDEFGHIKLMNPR. &c. add. fore þem. 84. effther gode mendz tycke.
- 46) C. add. fore thæn.
- 47) I. Föthæ. S. &c. Opföder.
- 48) NOPRS. &c. biörnæ eller vlfua.
- 49) BDEH. annur. C. fughla. ællær the diur af grimmj &c. F. the fughlæ. ær grimmæ natyr æræ.
- 50) DIKLNOPR. &c. add. the.
- 51) GHILMNOPR. &c. om. ær.
- 52) B. grimmj. E. grimmæ. DH. grim. GM OP. &c. grym vel gröm. I. grummæ. KL NQRS. &c. grum.
- 53) Q. &c. add. örn eller högh. S. &c. add. eller örne, falcke eller höge.
- 54) P. om. þe.
- 55) O. om. han. BCDEGKLMNPR. &c. hin. FIS. &c. thæn.
- 56) I. om. ær.
- 57) S. &c. tiilhöre.
- 58) 30. 48. III vel tree. 52. 58. 127. add. skonske.
- 59) M. &c. Særæ. F. Sætia the sar a man &c. I. Göræ the man saar. bötæ fore thre &c. 98. om. særæ — marc.
- 60) DGHNPQRS. &c. add. ællær fugla.
- 61) CEGILMNPR. &c. om. ær.
- 62) A. Voc. af omissam ipse, ut videtur, supra lineam add. scriba. F. om. af.
- 63) CD. blithi. GO. &c. blith. S. &c. mild. 67. &c. willd; male.
- 64) QQS. &c. om. swa.
- 65) OQRS. &c. add. ær.
- 66) FO. oc. Q. &c. raa, eller raffn, dræbæ &c. S. &c. Raa, hind, eller Raffn, (54. 90. &c. Reffue) eller kragæ, drebe &c. 52. &c. hind raabuch oc raa, Raffn eller kragæ, och drebe &c. 96. Raae, Raffunne eller Krager dræber &c. 100. 111. &c. Raa hindt eller Raaffn: Dreber &c.
- 67) NOPR. &c. hindh; male. Cfr. II. 55.
- 68) RS. &c. noghen.
- 69) GH. &c. add. oc.
- 70) G. &c. om. hin. IQS. &c. thæn. F. om. hin — a.
- 71) IQR. &c. om. ær.
- 72) S. &c. add. faar huert slau aff thesse diur.
- 73) N. om. marc. 52. 58. 106. 127. add. skonske.
- 74) M. &c. Særæ. F. Sætia the sar a man &c. I. &c. Göræ the man saar. bötæ han oc &c. S. &c. om. særæ — marc.
- 75) R. 23. 24. mæn.
- 76) NOPR. &c. add. hin ther them a.
- 77) BDEHKLM. &c. add. hin ær (K. om. ær) þem a. F. add. ær them a. I. add. them a.

103.

Far man sar af annærs¹⁾ fæ hwat þæt ær hældær (²hors³⁾ sællær⁴⁾ nôt.⁵⁾ sællær hund (⁶sællær hwat⁷⁾ þæt⁸⁾ ær. giui (⁹fore frælsæn¹⁰⁾ man lægisgift.¹¹⁾ oc ey meræ.¹²⁾ foræ (¹³annöpogh man bæpæ¹⁴⁾ daghsværkis¹⁵⁾ spial.¹⁶⁾ oc lækis gift.¹⁷⁾ (¹⁸far man¹⁹⁾ lytæ af þem þa (²⁰bötæs²¹⁾ lytæ oc gifs lækis gift²²⁾ æn²³⁾ ey scal²⁴⁾ mer²⁵⁾ giuæ²⁶⁾ æn²⁷⁾ þre marc (²⁸at lytis botum²⁹⁾ (³⁰fore þe lyti ær³¹⁾ slict³²⁾ fæ gör.³³⁾ warþa³⁴⁾ (³⁵minni lyte.³⁶⁾ þa (³⁷bötæs þe æftir (³⁸gopæ mannæ a syn.³⁹⁾

103=II.72.

- 1) BCDEFGHJKLMNPQR. &c. sic. AIOS. &c. annær vel annen. DFHIKLMNOPQRS. &c. add. manzs.
 2) S. &c. hest, hors, ðg, eller øxe, eller koo, eller aff anden nõd, eller huad &c.
 3) Q. &c. add. hæst.
 4) BC. &c. sic. ADEGH. ær. NR. &c. add. fæ.
 5) Q. &c. add. svin.
 6) DG. ær. I. e. C. om. ællær — ær. F. tha giue &c.
 7) DEFGHIKLMNOPQRS. &c. add. sum.
 8) I. om. þæt.
 9) H. frælsæn lækæs gift &c. S. &c. hannem sin legelön som skaden fick, och inted mere, om han er frj och frelß, och tien ingen anden (faar sin vdygd) men gidre de nogen tieniste tiunde skade, da skal han Böde dags verckis lön mod hannom, och tre marck til den som skaden fick. Faar &c.
 10) 59. 60. &c. Erlig.
 11) BC. &c. lækisgift. Q. &c. læges lön.
 12) CDFGHIKLMNOPR. &c. add. oc.
 13) B. anöpohan. E. annöthoæn. C. annothgan. DKMNOPR. &c. annöthogan. I. annöghan. 100. werligh. Q. &c. andugth hion then som thiæn for syn vdygdh. 53. trell, dagsverckis lön, och der til tre marck, trell er den som werlig er, och tien for sine misgerninger, Faar &c.
 14) CG. &c. bathæ. OQ. &c. böthe. K. 30. bethræ.
 15) B. dakuærkis.
 16) Q. &c. lön.
 17) Q. &c. thre march.
 18) H. 38. om. far — lækis gift.
 19) QS. &c. add. saar eller.
 20) I. bötæ. S. &c. skal den som dem eyger Böde faar lyde, och legelön. men ey &c.
 21) F. add. bathe.
 22) Q. &c. læges lön.
 23) E. oc.
 24) LQS. &c. add. man.
 25) N. om. mer.
 26) BCDEFGHJKLMNPQRS. &c. bötæ. I. &c. bötæs.
 27) P. om. æn.
 28) I. til lytæs bötær. Q. &c. then som the thyænæ Göre the oc noget man saar, tha böde oc fore them thre marc Vorder &c.
 29) 16. &c. lythes bodh.
 30) CDGHIKLMNOPRS. &c. sic. F. om. fore þe lyti. ABE. loco horum verborum habent þem. Cfr. not. 28 supra.
 31) CIMNOR. &c. om. ær.
 32) F. &c. om. slict. L. thylict. 13 þ. telicth.
 33) CDFGHIKLMNOPRS. &c. sic. ABE. göræ. Cfr. not. 28 supra.
 34) MS. &c. varther.
 35) I. lytæ sma oc litæn tha &c.
 36) QS. &c. add. giort.
 37) O. böthe. M. böthes thot. QS. &c. scall thet bödes efter &c.
 38) BDEH. gopra. S. &c. dannemends si-gelße.
 39) B. asun. 111. 117. thöcke. I. oc skæluisæ mannæ syn. H. add. thær a se.

104.

Uapnum⁴⁰) sinum scal man warþa.⁴¹) warþa⁴²) mans wapn mæþ rane⁴³) af hanum takin⁴⁴) oc far⁴⁵) man sar mæþ⁴⁶) þem. þa ma hin ær wapnin⁴⁷) (⁴⁸attæ sæctæ hin (⁴⁹ær wapn⁵⁰) af⁵¹) hanum tok oc (⁵²take foræ þæt (⁵³þrigiæ marcæ bot ællær⁵⁴) (⁵⁵tyltær ep. wil hin ær sar (⁵⁶fic sæcte⁵⁷) hin⁵⁸) ær wapn atte at han læpæ wapn sin⁵⁹) (⁶⁰til þæs.⁶¹) (⁶²dyli hin ær wapn atte at han læpæ⁶³) ey⁶⁴) (⁶⁵til þæs mæþ (⁶⁶tyltir epe ællær⁶⁷) bötæ þre marc.⁶⁸) (⁶⁹Lær man⁷⁰) (⁷¹wapn sin.⁷²) oc warþær man (⁷³dræpin.⁷⁴) bötæ⁷⁵) þre marc. ællær⁷⁶) dyli⁷⁷) mæþ (⁷⁸tyltir ep.⁷⁹)

104=II. 66.

- 40) Q. &c. *Vvapon synæ. S. &c. Huer mand skal foruare, gemme och vochte sine vaben. men vorde nogen mands &c.*
 41) 59. &c. *vochte. Q. &c. gömmæ oc vactæ. DFGHKNOPQR. &c. add. æn.*
 42) MKOQ. &c. *varther.*
 43) Q. &c. *macht. 53. völd. S. &c. macht och velde.*
 44) K. &c. *takit.*
 45) DGHKNOPQR. &c. add. *annar. S. &c. add. siiden nogen.*
 46) CDFGHIKLMNOPQRS. &c. *af.*
 47) BCD. &c. *uapn.*
 48) Q. &c. *tilhöro met rættæ talæ hanum till then ther them tog oc tagæ aff hanum thre marc for raen. S. &c. tiilkörde, med rette tiiltale hannem som hans vaben togh, och tage tre marck aff hannom faar roff.*
 49) CGILMNOPR. &c. om. *ær wapn.*
 50) DFHK. &c. om. *wapn.*
 51) 32. &c. *fran.*
 52) CD. &c. *taka. BE. tækæ. R. 23. 24. ther fore taghe tregge &c.*
 53) F. *thre marc at (at bis est scriptum) botum.*
 54) I. add. *oc.*
 55) QS. &c. *tolff mentz eed.*
 56) S. &c. *er och skaden haffuer fangett aff samme vabena, kere paa den som vabene tiilkörde, och þiiger at han med vilie lente dem Bort paa hans verste och skade, da skal han som vabene otte, giiffue lou derfaare med tolff mends eed, at han dett*
der tiil icke vd laante sit vaben, eller han Böde &c.
 57) DE. &c. *sæcta vel sæctæ. Q. &c. platzæ.*
 58) FQ. &c. *thæn.*
 59) FQ. &c. *sit.*
 60) FL. *thær til. Dyle (I. dyl) &c.*
 61) DK. add. *tha.*
 62) Q. &c. *værgæ sigh ther fore som vapnet &c.*
 63) 32. &c. *lonthæ. Q. &c. vthlantæ. I. add. them. NP. add. vapon sin.*
 64) C. om. *ey. FH. add. wapn. OR. &c. add. wapn sin.*
 65) G. &c. om. *til þæs. I. thær til. skære sek mæth &c.*
 66) BCD. &c. *tyltær ep. Q. &c. tolff mentz eed.*
 67) DGHKLNOPQR. &c. add. *han.*
 68) I. add. *honum skathæn fek.*
 69) BCDKLMNOPR. &c. *hic incipiunt novum caput. S. &c. Lener. 54. 59. &c. Laaner. H. Æn lær. F. om. Lær —^otyltir ep.*
 70) S. &c. add. *vd.*
 71) L. 13 $\frac{1}{2}$. *sin vapn bort oc var (13 $\frac{1}{2}$. worder) man &c.*
 72) P. om. *sin. SQ. &c. sitt. Q. &c. add. vth.*
 73) S. &c. *saar, eller drebt med thett vabenn hand vdlener, da Böde han derfaar som vabenet vdlente tre &c.*
 74) BQ. &c. add. *mæþ. I. add. thær mæth. L. 13 $\frac{1}{2}$. add. mæth them. tha. DK. &c. add. tha.*
 75) L. 13 $\frac{1}{2}$. add. *kan.*
 76) M. och; *male.*

Fore wapa sar¹) scal²) ey bötæ³) konungs ræt (⁴oc ey archebiscops⁵) ræt.⁶)
 30 æn hinum⁷) scal bötæ⁸) ær⁹) sar¹⁰) fic. Sighær sipan konungs umbuzman¹¹)
 at þæt¹²) sar war mæþ wiliæ giort. oc (¹³mæþ ængin wapæ. þa scal þæn
 ær sar¹⁴) wetæ¹⁵) först swæriæ at han giorþæ þæt¹⁶) mæþ wapæ¹⁷) oc ey
 mæþ wilia. þær næst scal¹⁸) þæn¹⁹) til gangæ ær²⁰) sar fic. oc swæria at
 þæt sammæ²¹) ær²²) sat²³) ær²⁰) hin²⁴) sor.²⁵) oc sipan gange (²⁶til ti²⁷)
 (²⁸mæn²⁹) (³⁰lotæ wætte oc swæriæ³¹) æftir þem bathom.³²) þæt³³) ær
 (³⁴þæt enæ³⁵) mal ær næfnd cumbær fore konungs ræt.

105=II. 67.

77) Q. &c. værgæ sig. S. &c. giiffue lou der-
 faar.

78) BC. &c. tyltær ep. QS. &c. tolf mentz eed.

79) S. &c. add. att han ey lonte hannem sam-
 me vaben. Saa skal och den Bøde tre
 marck som ville giöre en anden skade och
 lader þiig holde, alligeuel att han icke
 fremmer sin vilie, eller han skal giiffue
 lou með tolf mends eed, att hand ville
 icke giöre hannem skade.

1) B. uapa, om. sar.

2) I. add. man.

3) QS. &c. bodes.

4) O. eller ærchebiscops &c. M. om. oc —
 ræt.

5) CF. 84. biscops.

6) CEFGLQ. &c. om. ræt.

7) CS. &c. hanum.

8) NOPQRS. &c. böthes.

9) I. om. ær.

10) I. 84. skathæn.

11) IK. &c. æmbuzman. MOPQRS. &c. em-
 bitzman. D. umbuz, om. man. N. om.

12) OR. om. þæt.

13) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. æi mæth wa-
 tha.

14) O. add. fick; male.

15) IQS. &c. giorthæ.

16) S. &c. add. saar.

17) E. om. wapæ.

18) B. om. scal.

19) LM. 13+. om. þæn. C. han. DEGHKNO
 PQR. &c. hin.

20) O. om. ær.

21) FGQS. &c. om. sammæ.

22) F. war.

23) Pro sant. DEGHKLMNOPQRS. &c. sic.
 48. sandningen.

24) GQ. &c. han.

25) GM. &c. swor. S. &c. add. som saaritt
 gjorde.

26) 62. ther the mend till som best vide aff
 sagen oc &c. 59. 60. &c. Thj loughfaste
 mendt till, och &c.

27) B. Voc. ti omissam supra lineam add.
 soriba. DEHK. &c. om. h. v. 23. 24. &c. the.

28) S. &c. loffaste mend, som Best viide huor
 sagen seg faarlöben er, och suerie &c.

29) G. &c. add. at.

30) C. lot atha wætæ. EH. lotatha wætthe.
 G. &c. lotathe wætæ. DK. 30. lotatha wæth-
 te. L. 13+. locatha wæchte. M. 38. lötha-
 the varthe. N. 23. &c. lotæthæ wæthæ, at
 in N. rec. man. mutatum in logfastæ man.
 P. lotathæ wæchte. FI. lotæthe. oc &c.
 O. lyde wæthe. R. logfæsthe men oc &c.
 Q. &c. som aff sagen bæst vidhæ oc &c.
 53. aff de beste som best widde aff sa-
 gen, adt suerge &c.

31) BC. &c. suæri.

32) Q. &c. add. at thet er santh ther the
 tillforen sworæ. S. &c. add. att det er
 sandt dett de tho tiil forn suorett haffue.

33) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. Thætta.

34) Q. &c. alt enæst paasagt at næfnd &c.

35) S. &c. eniste.

106.

A^{t36}) þriþiæ sal ma hin ær man bötær atær.³⁷) witæ³⁸) j graf (³⁹mæþ þem⁴⁰) dræpnæ. þre marc mæþ⁴¹) (⁴²tyltür eþe fore sar. ællær siæx marc fore stangæ hog⁴³) mæþ (⁴⁴twem tyltum.⁴⁵)

107.⁴⁶)

F^{ore walrof⁴⁷) scal⁴⁸) (⁴⁹sæliæ tyltær eth. ællær (⁵⁰bötæ ut þæt⁵¹) (⁵²takit ær oc⁵³) til þre marc.⁵⁴)}

108. *Que inqua⁵⁵) consilia quibus modis emendari debeant.*

F^{ar man sar ællær (⁵⁶bardaghæ ællr af hog. (⁵⁷aldrigh ma rapæ sac giuæs.⁵⁸) (⁵⁹at manne liuande.⁶⁰) æn at manne⁶¹) flotum⁶²) (⁶³um rapæ sac}

106 = II. 48.

107 = II. 48.

108 = II. 63.

36) S. &c. Tiill. 53. Naar man hauer böt den tredie &c.

37) QS. &c. igæn.

38) QS. &c. vythnæ.

39) S. &c. om. mæþ þem dræpnæ.

40) BCGILO. &c. þæn.

41) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. om. mæþ, at h. v. supra lineam add. rec. man.

42) B. tyltær eþe. DC. &c. tyltær eth. QS. &c. tolf mentz eed.

43) L. 13 ½. add. æller.

44) M. tmene. QS. &c. thwo tyltær eedh.

45) 52. 58. 106. 123. 124. 127. add. met then tredie sall schall allt (58. om. allt) mandbøder følge oc selgæ törff, (123. 124. Siele törff; 106. self thorff) oc kuat som the schulle giiffue wennor for the skulle suerye trøgd.

46) 123. 124. invertunt ordinem huius capituli et proxime sequentis.

47) F. add. sak. Q. &c. add. (thet er at röffuæ then som dödh er). S. &c. add. (dett er att röffue eller tage fran den döde).

48) K. 30. om. scal.

49) F. giuæ. Q. &c. then som vorder thær fore skylleth værgæ sig met tolf mentz

eed. S. &c. han som der faar skyldett Bliiffuer, giiffus lou med tolf mends eed.

50) DEFHKMNOPR. &c. lata. QS. &c. læggæ fran sigh thet &c.

51) G. add. ær. H. &c. add. thær. FQS. &c. add. sum.

52) 16. 17. han haffuer thagheth och &c.

53) OQ. &c. add. thær. LS. &c. add. bötæ thær.

54) S. &c. add. faar mod kongenn.

55) Had. habet iniqua; ita legendum quidem, non vero scriptum est. Cfr. II. 63: rubr.

56) 59. 60. &c. blaaslag. Q. &c. vorder slagen eller huggen aldrig &c. S. &c. Bliiffuer Slagen eller huggenn, efter en anden mands rad, da maa aldrig Raade sagh &c.

57) I. tha ma aldrig giuæs liuandæ manne rathæ sak æn &c.

58) DK. &c. gifva.

59) C. om. at. Q. &c. noget man emen mannen lessuer Men nar man vorder dræben tha mo giiffues raadæ sag tha scall han böde som sag &c. S. &c. den stund han lessuer som skaden fick, det er att den som giiffuer en anden mand Raad tiil att gidre nogen skade, om han lessuer som skaden fick. men döer hand, da skal hand

gifs. böte hin ær sac ær giuin ni⁶⁴) marc⁶⁵) um han⁶⁶) ær sandær fore.⁶⁷) ællr han⁶⁸) dyli⁶⁹) mæþ (7⁰þrem tyltum (7¹um han⁷²) ær⁷³) uskyldær.⁷⁴)

109.¹)

Rapær²) man bast oc³) band (4ofna annæn⁵) man. böte hanum þre marc. ællær (6dyli mæþ tyltær ep. (7rapær (8man uskylt⁹) heþwarþæ¹⁰) man¹¹) innan¹²) annars¹³) manz eghn.¹⁴) bötæ¹⁵) þre marc. (16ællær dyli¹⁷) mæþ (18tyltær ep. ey scal man fore flere mal swaræ¹⁹) rapæ sac.²⁰) (21ey fore fæ²²) stolæt hældær æn²³) fore andræ sac.²⁴)

109=II. 63.

Böde tre marck som þag ehr giiffuen, och om hand er skyldiig y den sagh, Ekr hand aarþager, da skal hand giiffue lou der fore med tre tylder eed.

- 60) 53. add. Raade sag er nor en Raader en anden till adtt görre nogen ond gerning.
61) R. 23. 24. mannum.
62) CDEFGHIKLMR. &c. döthum. NO. &c. döden. DEGKNOPR. &c. add. oc.
63) CDEFGHIKLMO. &c. gifs (O. &c. add. hanum) rathasac. böte &c. NPR. &c. gifs hanom rætt hæ sagh Böthe &c.
64) M. thre. Cfr. not. 59 supra.
65) 52. 58. 127. add. skonske.
66) K. &c. om. han.
67) DEGHKMNOPQR. &c. add. sac.
68) CFI. om. han.
69) Q. &c. værgæ sig.
70) B. þrim. M. threnmæ. Q. &c. thre tylder eed om &c.
71) C. &c. om. um — uskyldær.
72) B. Litt. an omissas in margine add. scriba.
73) O. om. ær.
74) F. vsan. Q. &c. orsagæ. 32. 33. &c. vskyldigher.
- 1) CDEFGHIKLMNPR. &c. connectunt hoc caput cum proximo antecedente.
2) BCDEFGHIKLMNPQR. &c. sic. A. Sætær. O. &c. Loder. 53. Binder nogen mand anden, Böde &c. S. &c. Raader nogen en mand tiil att Baste eller Binde nogenn, saa att nogen Binder nogen andenn, da skal han derfore Böde &c.
3) NOQR. &c. eller.
4) Q. &c. so ath noget man bynder anner.
- 5) BC. &c. annær. F. om. h. v.
6) Q. &c. værgæ sig met tolf mentz eed. S. &c. giiffue lou derfore med tolf mends eed.
7) K. 30. om. rapær — tyltær ep. Q. &c. Gör man noget fry man eller then som noget æmbedæ hæffuer aff kongingen nogeth vold po anners mantz grvnd then som vskyldigh er böde hanum thre marc Ey scall &c. S. &c. Giiffuer mand nogen frij mand, eller nogen anden mand som hæffuer nogett Embede aff kongenn, Raadt tiil att gribe nogen mand, da skal hand derfore Böde &c. 53. gör man och dett widt nogen frij mandt, eller widt den som nogett embede hauer aff kongen Taa böde och tre march: om det skeer mod den som vskylleg er och paa en andens mandz grundtt.
8) 59. 60. &c. denn mandt som er heder werdt wskiellige indenn &c.
9) B. uskilt. CDEFNOR. &c. uskyld. H. uskild. P. vskuldh. C. add. ofna.
10) C. hethwatha. P. hætnwarthan. N. &c. hæcnwarthæ. R. hedher værdher.
11) CGHM. &c. mæn. P. om. h. v.
12) F. i.
13) B. annæns.
14) CDEFGHILMNOPR. &c. sic. B. ækn. 59. 60. &c. godz. A. ep. Cfr. not. 7 supra.
15) I. add. fore.
16) S. &c. om. ællær — tyltær ep. 53. om. ællær — andræ sac.
17) H. böte; male.
18) 59. &c. tolf mendz eedt.
19) INR. &c. sveria.

110.²⁶) *de iuramento caucionis et equalitatis.*

Thaghær²⁶) man haur bôt atær²⁷) man. þa scal²⁸) föræ²⁹) hins dræpnæ arwm³⁰) iafnapæ ep³¹) mæþ (3²tolf næfndom³³) mannum j (3⁴kyni sinu.³⁶) oc ey sculu þe swæria at³⁶) hælghdome.³⁷) utan at³⁸) bok.³⁹) (4⁰oc bipiæ sæ⁴¹) swa guþ hialpæ.⁴²) (4³oc þe⁴⁴) bok (4⁵ær han⁴⁶) bar⁴⁷) foræ han⁴⁸) at⁴⁹) (5⁰mæþ thy at⁵¹) (5²kynni mæn oc bægiæ þerræ⁵³) wini⁵⁴) (5⁶giorþæ 31 þem swa sattæ⁵⁶) þa (5⁷wildæ han⁵⁸) (5⁹slikæ sammæ⁶⁰) bôtær⁶¹) take⁶²)

110 = II. 46.

- 20) C. sac, om. rapæ.
 21) GQ. &c. om. ey — sac. S. &c. end faar Bast och Bond, och faar mandrab, och faar att nogen giiffuer nogen mechtig mand, eller kongens Embitzmand Raad tiil att tage nogenn eygedom fran nogen anden mand mett macht och velde.
 22) F. om. fæ.
 23) ENR. &c. om. æn; male.
 24) H. sakær. 62. 63. &c., qui supra (not. 7) cum Q. &c. conveniunt, heic add. Raader then mand som heder er verd vskielligen inden anden mands gotts, tha bøde han III marc eller affuerge thet met XII mends eedh. QS. 28. 29. 50. 53. 54. 62. 63. 67-84. 89. 90. 96-98. 100-113. 117. 121-124. 126. 129. add. caput: Hvor som hælst noget man vordher rætteligæ frydløs gjort &c., quod, ex cod. Q. transcriptum, in Add. H. 1. legitur.
 25) 103. om. hoc caput.
 26) NOPR. &c. Tha. Q. &c. Strax. S. &c. Nar.
 27) Q. &c. igen. S. &c. faar nogen.
 28) DEGHKNOPQRS. &c. add. han.
 29) QS. &c. swæryæ.
 30) FL. 134. arvæ. IQRS. &c. aruinggæ.
 31) C. iafna eth. QS. &c. een sodan eed.
 32) NOPR. &c. om. tolf. 52. 58. &c. næfnd aff synn sleth, thet er ath hand schall sverie sellff tollthe, meth syne slegtinge.
 33) EH. om. næfndom. S. &c. næfn kundige.
 34) IQS. &c. sinæ slækt. oc &c.
 35) CK. &c. sinæ.
 36) F. a. IQS. &c. pa.
 37) CKO. 30. hælghæ domæ.
 38) FG. &c. a. QS. &c. po.
 39) 67. 105. log; male. S. &c. en Bog som hannem beriis (111. 117. 129. legis) fore.
 40) BCDEFGHIKLMNOPQS. &c. om. oc. R. om. oc — bok ær. 59. 60. &c. om. oc — foræ han. 106. om. oc — mæþ thy.
 41) F. them.
 42) S. &c. tiil hielp.
 43) O. 31. ath; male. E. at rec. man. mutatum in ok. S. &c. om. oc — foræ han.
 44) BCDEFGHIKLNOP. &c. sic. FMQ. &c. thæn. A. om. þe. Cfr. nott. 40, 43 supra.
 45) CEGHILMNOP. &c. om. ær. F. om. ær — foræ han.
 46) CDEGHKLMNOPR. &c. hin.
 47) CDEGHKLMNOPQR. &c. bær.
 48) C. thæn. IMQ. &c. hanum.
 49) B. om. at.
 50) S. &c. fortj att &c. F. mæthan frænder oc &c.
 51) C. om. at.
 52) CEGHILMNO. &c. cumi. 59. 60. &c. frænder och &c. QS. &c. dande mæn oc &c.
 53) H. om. þerræ. S. &c. add. frænder och.
 54) K. 30. venæ. FI. winer. LM. &c. wænnen.
 55) S. &c. hæffue forliigdt dem faar dett mandrab, och giordt dem gode venner, da &c.
 56) CDEFHKL. &c. a sata. I. 48. at sættæ. M. &c. vsatthee; male.
 57) C. wildu the sliea &c.
 58) M. om. han.
 59) EGMQ. &c. slic. S. &c. affnamme saadan Bod aff dem &c.
 60) DE. sammu.
 61) Q. 16. &c. bod.
 62) CD. &c. taka. B. tæka.

af þem um þe hafþæ⁶³) swa⁶⁴) giort wipær han sum han giorþæ wi-
þær⁶⁵) þem.

111.¹⁾

Uetær²⁾ man andrum³⁾ sar ællær bardaghæ.⁴⁾ þa (⁵scal han⁶⁾ ensammæn
swæriæ (⁷iafnæþæ eþ mæþ (⁸þy samma munhæfþe⁹⁾ ær¹⁰⁾ fore mandrap ær¹¹⁾
saghæt.¹²⁾ (¹³æn (¹⁴tryghdær eþ scal ey¹⁵⁾ (¹⁶före at manne udræpnum.

112.¹⁷⁾

Uarþær manz þræl dræpin.¹⁸⁾ þa scal ey (¹⁹iafnæþæ eþ (²⁰före fore ha-
num.²¹⁾ hældær æn fore (²²annat fæ manz²³⁾ (²⁴um þæt ware²⁵⁾ dræpit

113.

Far²⁶⁾ man sar²⁷⁾ gönum lar²⁸⁾ ællær²⁹⁾ læg ællær³⁰⁾ arm³¹⁾ (³²swa at

111=II. 66.112=II. 51.113=II. 65.63) BC. &c. *hafþu.*64) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. *þæt.*65) QRS. &c. *modh.*1) 106. *invertit ordinem huius capituli et pro-*
*xime sequentis.*2) I. *Gjuær.* 59. 60. &c. *Giör.* S. &c. *Kerer*
*nogen paa anden faar Saar &c.*3) Q. &c. *anner man.*4) S. &c. *Blaa Slagh.*5) B. *Octo foliis deperditis sequentia perie-*
runt usque ad verba tyttær eþ ok tuiggia
&c., cap. 128.6) G. &c. om. *han.*7) Q. &c. *saadan eed.* S. &c. *liige þaadan*
eedt. F. *oc wi giuæ tyttær eth at &c.*8) 106. *thou mend som förre er Saugdt.*9) DGMO. *munhæfve.* H. *munhove.* IQS.
&c. *munhof.* NPR. &c. *monhæffnæ.*10) DEHIKLMNOPR. &c. om. *ær.*11) I. *thær; male.*12) KLM. &c. *sakt vel sagt.* G. *sawt.* 62.
add. *eller :III: tölthær eid.* S. &c. add.
eller giiffue lou, med tho mends eed. 69-
78. 80. 81. *eadem ac S. &c. habent, at porro*
add. *(men de tho mennædtz eed tald thennd**lougbug ingthet om som laa wdij sannctj*
*Lauritz kircke).*13) 52. 58. &c. om. *æn — udræpnum.*14) GO. &c. *tyltir eeth.* R. 23. 24. *twigge*
edh. Male.15) M. add. *man ey.*16) DH. &c. *föra.* E. *fore.* G. &c. *fore man*
vdæpin. I. *föræs til vdræpnæ mæn.* QS.
&c. *sweryes for then man som leffuendes er.*17) 52. 58. 127. om. *hoc caput.*18) QS. &c. add. *(thet er then man thær.* (S.
&c. *som) ey er fræls).*19) QS. &c. *sodan eed.*20) CD. &c. *föra.* F. *giuæ.* I. *gongæ.* QS.
&c. *swæryes.* H. *fore ganga. haldær &c.*
R. 23. 24. *fore ga han haldær æn &c.*21) CDEGIKLOP. &c. *han.*22) I. 42. *annærs mansz fæ.*23) F. &c. om. *manz.* NQR. &c. *hans.* S. &c.
*hußbondens.*24) I. *thær worthær dræpæt.*25) FGMQ. &c. *warthær.* N. *vordhæ.*26) I. *Fangær.*27) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. add. *af an-*
drum manne.

þæt (³³hawi (³⁴twa munna. þa scal þær fore³⁵) böta³⁶) siax marc (³⁷swa sum fore hulsar. (³⁸warþær man hoggin (³⁹at eno hogge swa at han far sar j allæ fingræ sinæ. (⁴⁰bötæ hin⁴¹) ær sar wette⁴²) (⁴³fullæ sarbötær.⁴⁴) fore hwær⁴⁵) fingær. swa oc um⁴⁶) han⁴⁷) weter⁴⁸) annar stap flæræ sar at eno hogge. böte⁴⁹) e⁵⁰) al þe sar⁵¹) man far

114.⁵²)

Uetær⁵³) man⁵⁴) andrum⁵⁵) (⁵⁶þæt sar ær ben taks⁵⁷) af.⁵⁸) bötæ⁵⁹) sar⁶⁰) sum logh æræ⁶¹) oc⁶²) öræ⁶³) pænningæ⁶⁴) fore hwært ben⁶⁵) þær⁶⁶) af taks e⁶⁷) til fæm⁶⁸) ben⁶⁹) (⁷⁰warþæ af⁷¹) takin.

114=II. 65.

- 28) R. om. *lar*.
 29) CDEFGHIKLMNOPR. &c. add. *gönum*.
 30) C. add. *gönum*.
 31) S. &c. add. *off noyen andern mand*.
 32) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic (cfr. nott. 33-37 sequentes). S. &c. fere item. A. om. *swa — hoggin*, at hæc in inferiori margine add. rec. man.
 33) ENP. sic. DF. &c. *hafvær*. C. *haua*. 100. 126. *er igiennom stungett*.
 34) Q. &c. *twendæ hull tha* &c. S. &c. *hul paa Bode ßiider*.
 35) N. &c. om. *fore*.
 36) IQS. &c. *bötæs*.
 37) FQ. &c. om. *swa*. 59. 60. &c. om. *swa — hulsar*.
 38) CDEFGHIKLMNOPQRS. ac recc. codd. fere omnes hic incipiunt novum caput.
 39) S. &c. om. *at eno hogge*.
 40) 48. om. *bötæ — fingær*. S. &c. *da skal hand som hannem hug Bøde Serdeliis faar huert þaar, saa megitt som hannem Bør att Bøde for þaadant ith saar. Fænger mand och flere Saar at þamme hug, da skal mand Bøde faar huert Serdeliis*.
 41) F. *thæn*. I. *han*.
 42) IQ. &c. *giorthæ*.
 43) Q. &c. *full saare bodk*.
 44) A. Loco litt. *sar alia quaedam antea scripta fuerunt; emendatio rec. man. facta est. CH. sara bötær. G. sars bðdir*.
 45) E. *kværn*. G. *hveriom*. D. *kværiæn*. K. 30. *huorien*.
 46) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. A. om. *um*, at h. v. supra lineam add. rec. man. Cfr. not. 40 supra.
 47) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. *man*.
 48) A. Loco litt. *er* rec. man. *scriptarum aliae quaedam litterae antea fuerunt scriptae*. IQ. &c. *giðr*.
 49) M. om. *böte*.
 50) Q. &c. add. *for*.
 51) CDEFG. add. *ær*. HIKLMNOPR. &c. add. *thær*.
 52) 106. habet hoc caput post caput in textu 116.
 53) I. *Gjuær*. QS. &c. *Gðr*. CL. 13½. add. *annar*.
 54) C. om. *man*.
 55) FQS. &c. add. *manne*.
 56) S. &c. *saar, saa at Benn* &c.
 57) LQ. &c. add. *vth*.
 58) P. om. *af*. GIK. &c. *vt*. L. 13½. add. *tha*. S. &c. add. *Saar*.
 59) S. &c. add. *faar*.
 60) M. om. *sar*.
 61) KOQRS. &c. *ær*.
 62) IQS. &c. add. *en*.
 63) NP. 31. om. *öræ*.
 64) 52. 127. add. *thet er femten pendinge*.
 65) L. add. *aff*.
 66) CEGHIMNOPR. &c. om. *þær*. DF. *ær*.
 67) QRS. &c. om. *e*.
 68) S. &c. *femten*.
 69) CDEFGHIKLMNOPR. &c. om. *ben*.
 70) Q. &c. *ære bötta, oc siden bðdes ey fle-*

115. *De homicida qui certam non habet mansionem.*

Thaghær¹⁾ man haur man dræpit þa sculu andræ mæn faræ mæþ hanum til lanzþings.²⁾ oc biþiæ hanum friþ (³a. þingi. oc han⁴⁾ (⁵biuþe bötær⁶⁾ fore giærningæ⁷⁾ sinæ. ær han ey bol fastær⁸⁾ (⁹ær (¹⁰man haur dræpit. þa sculu þe men (¹¹warþæ hanum til botæ ær hanum til þings fuldæ.¹²⁾ þaghar¹³⁾ fræls¹⁴⁾ man (¹⁵takær wiþær bana sac¹⁶⁾ ofna¹⁷⁾ lanz þingi.¹⁸⁾ þa ma¹⁹⁾ ey siþan (²⁰andrum manne giuæ bana sac. utan²¹⁾ fylghis sac²²⁾ (²³ællær saræ sac (²⁴ællr rapæ sac.²⁵⁾

116.

32 Gifs manni bani sac²⁶⁾ um²⁷⁾ annan²⁸⁾ man. oc (²⁹dyl han fore sialuan sic. oc (³⁰gar han³¹⁾ wiþær (³²fore sin þræl at han wetæ hanum banæ sar hi-

115 = II. 48, 49.

116 = II. 49.

ræ. S. &c. ehre Bötte, och siiden Bötis inted for de andre Been.

71) M. om. af. K. 30. ut.

1) R. Tha. S. &c. Strax efter. Q. &c. Strax efter at.

2) E. things.

3) F. om. a. þingi.

4) R. 23. &c. om. han.

5) I. bötæ sinæ gerningæ. Ær &c.

6) 16. &c. bodh.

7) NPQR. &c. gerningh.

8) DEFGHIKLOP. &c. bofastær. MNQR. &c. bofesther. ILQ. &c. add. man. S. &c. Bo-setter.

9) S. &c. om. ær — dræpit.

10) F. mannen drap. tha &c.

11) Q. &c. hielpæ. S. &c. siige god for hannem, att hand skal Bøde som hannem &c.

12) CDEFGHIKLMNPR. &c. fylghe vel fylga. O. fölger. 82. &c. add. det er, siige god for hannem.

13) QS. &c. Strax.

14) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. fræl-sæn, at litt. sæn lineola inductis punctisque subiectis notatis, z adposuit rec. man., ut legeretur frælz.

15) CDEFGHILMNOPR. &c. gar. KQ. &c. gonger. 59. 60. &c. bestaar banesag.

16) E. 38. bana sar.

17) H. a. NOPQRS. &c. pa.

18) F. thinge, om. lanz. S. &c. add. (det ehr den som ehr sin egen mand).

19) Q. &c. add. man. S. &c. add. þagþöge-renn.

20) QS. &c. skyllæ (S. &c. add. nogen) ænner man fore banæsagh.

21) QS. &c. add. fore.

22) CDEFGHKMNOPR. &c. sic. ILQS. &c. fylghæ sak. A. om. sac, at has litteras supra lineam add. rec. man.

23) QR. &c. om. ællær. G. &c. om. ællær saræ sac. 32. 42. om. ællær — rapæ sac.

24) 62. om. ællr rapæ sac.

25) 53. add. fför de tre sager maa man skylle anden mand fförre, siden Banne manden er widgaaen.

26) CD. &c. bana sac.

27) QS. &c. for.

28) CG. &c. annar. DE. ænnær. R. 23. 24. om. h. v. F. nokær.

29) S. &c. siiger han ney faar &c.

30) QS. &c. siiger at hans thræll slogh then dræbnæ i hiell.

31) CDEFGHIKLMNOPR. &c. om. han.

32) CDEFGHIKLMNOPR. &c. at thræl hans weta (EDG. &c. wette vel wete; I. vistä) bana hinum (K. hanum) dræpne. sæli (I.

num dræpnæ (³³sæliæ thrigia³⁴) tyltær ep fore sic sialuan.³⁵) oc bôtæ fore³⁶) þræl sin³⁷) sum logh æræ.³⁸)

117.

Sighær man at³⁹) (⁴⁰æftir star⁴¹) af⁴²) botum⁴³) þre marc.⁴⁴) dyli (⁴⁵hin ær sac ær giuin mæþ (⁴⁶tyltir ep. sighær han⁴⁷) siax marc⁴⁸) dyli⁴⁹) mæþ (⁵⁰twem tyltum.⁵¹) sipæn warpæ⁵²) ey loghæn⁵³) höghra.⁵⁴) þo at fyritiughu marc star⁵⁵) æftir.⁵⁶) swa ær⁵⁷) logh⁵⁸) um all⁵⁹) giald annur.⁶⁰)

118.

Varpær man (¹dræpin (²oc (³lönæs þæn⁴) ær drap. swa at ængin man⁵) gar

117 = II. 48.

118 = II. 57.

- gangæ*) &c. F. at hans thræl drap. Giue fore sic sælf thre tylter. oc bôte &c.
- 33) Q. &c. værgæ sig sælff met tvændæ tylther eed, oc &c. S. &c. da skal han giiffue lou faar siigh Selff med tre tylter eed, och &c.
- 34) 29. om. thrigia. H. threnne. 52. 58. 106. 127. tuo vel II.
- 35) 69-77. 79-81. add. dog staer y thennd loughoy som laa y sancij Lauritz kircke med (80. 81. om. med) thuenne tilter eed; cfr. not. 33 supra.
- 36) DKNOPR. &c. om. fore.
- 37) F. om. sin.
- 38) OQR. &c. ær.
- 39) NPR. &c. add. ther.
- 40) CDEGHKLM. &c. atar. NOPR. &c. j geen. I. gen. Q. &c. noget staar igen aff mandeböder, der staar nogett igenn aff mandeböder, saa megitt som tre mark. Siiger han ney som sagen tiilleggis, da skal han derfor giiffue lou med iolff mends eed. Siiger den anden att Sex marck staa igenn, da skal hand giiffue lou der faar med tre tylter eed.
- 41) EFGH. &c. standær.
- 42) F. at.
- 43) CI. bôtær. NOR. &c. bothen.
- 44) L. 13½. add. Tha.
- 45) F. om. hin — giuin.
- 46) CD. &c. tyltær eth vel tyltax eth. Q. &c. tolf mendz eed.
- 47) G. hin. Q. &c. add. at igen staar.
- 48) DK. &c. add. tha.
- 49) Q. &c. værgæ sig.
- 50) G. threm. 16. tree tylther eeth. Q. 17. &c. thre tylther. 106. XXXVI menndtzs ædt. 52. 58. 127. sextenn oc tiuge mend. Cfr. not. 40 supra.
- 51) 53. 100. 126. add. staar IX march igen daa negte det (100. 126. thaa werge handt) met tre tylter ædh. Addendum videtur: sighær han ni marc dyli mæþ þrim tyltum; cfr. II. 48, et KR., Nyt jur. Ark., XXI. p. 170, 171.
- 52) GKMOR. &c. warther. Q. &c. reyss.
- 53) HL. log.
- 54) F. mere. I. add. æn.
- 55) CDEFGHILMNOPR. &c. stande. K. &c. stonder.
- 56) CDEGHKLM. &c. atar. NOPQRS. &c. j geen. S. &c. add. eller hundrede.
- 57) CDEFGHIKLMQS. &c. add. oc.
- 58) GQ. &c. om. logh.
- 59) HL. 13½. om. all.
- 60) CE. &c. annar. K. &c. ænner. O. add. *Æn tho sigher koningh waldemar at foræ all hogh giæld schal sælie triggie tylter eth* (cfr. ius Sel. ant. II. 2, 28. &c.).

- 1) 82. lönligen dræben eller myrder. saa &c.
- 2) 107. 108. eller myrder lönligen, Saa &c.

XLVII

wipær.⁶⁾ þa⁷⁾ standæ næstæ aruæ ofna⁸⁾ þrim⁹⁾ lanz þingum.¹⁰⁾ oc spöræ¹¹⁾ æftir¹²⁾ (1³⁾sannum banæ¹⁴⁾ frændæ sins.¹⁵⁾ (1⁶⁾gar ængin man¹⁷⁾ wipær¹⁶⁾ þa gange ban¹⁹⁾ æftir. siþæn stande næste aruæ. ofna²⁰⁾ twem²¹⁾ lanzþingum²²⁾ oc giui þem banæ sac ær han wil (2³⁾um (2⁴⁾frændæ sin²⁵⁾ döþæn.²⁶⁾ (2⁷⁾oc²⁸⁾ tu förstæ þing scal han ey²⁹⁾ lata³⁰⁾ stæfnæ (3¹⁾þem ær han wil sac giua um frændæ sins döþa.³²⁾ þriþia þing scal han lata stæfnæ.³³⁾ oc (3⁴⁾hauæ þær³⁵⁾ þing witni³⁶⁾ sit³⁷⁾ oc twigjæ mannæ witni (3⁸⁾til þæs at han ær sændær (3⁹⁾bani at⁴⁰⁾ þem⁴¹⁾ dræpnæ.⁴²⁾ (4³⁾oc twigia mannæ witni at þæt ær⁴⁴⁾ þriþiæ thing. (4⁵⁾swa at han (4⁶⁾scal hauæ þær⁴⁷⁾ siax mannæ

- 3) I. lönær. 59. 60. &c. fordölges. Q. &c. om. lönæs — at. S. &c. dett ehr giordt lönlige, och ingen kendiis vid drabett, och icke heller tager vid Banenn. Da skulle den dödis arffuinge söge tüel de try neste landsting effter att manden er dræbt, och Spörie &c.
- 4) H. han.
- 5) FQ. &c. om. man.
- 6) Q. &c. add. drabet oc ey thot vill heller kendes.
- 7) H. om. þa.
- 8) H. a. IQ. &c. pa. Q. &c. add. næstæ.
- 9) M. thrennæ.
- 10) Q. &c. add. næst effter drapet.
- 11) CDE. spyri. GK. &c. spöria vel spöræ. H. spörge.
- 12) CDEFGHIKLMNPQR. &c. at.
- 13) GNR. &c. sannan. M. samme; male. I. sin rættæ frendæ banæ Gaar &c. 38. hin ther hanum drap Gar &c.
- 14) QS. &c. banæ man.
- 15) C. hans.
- 16) S. &c. Vil ingen mand tage viid Bane, och Bestaa den gerning, da &c.
- 17) I. om. man.
- 18) Q. &c. add. banæ.
- 19) DCEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. han req. man. mutatum in ban.
- 20) QS. &c. po.
- 21) M. tvenne. NR. &c. threm. 48. 59. &c. trennj.
- 22) S. &c. add. der nest ephter.
- 23) FLQS. &c. fore. I. witi sins döta frændæ. oc &c.
- 24) QS. &c. syn frændes dödh.
- 25) CDEGHKLMNOPR. &c. sins.
- 26) CDEHK. &c. dötha. LMNOPR. &c. döth.
- 27) DFK. &c. om. oc — döþa.
- 28) EGHNOQRS. &c. add. the.
- 29) S. &c. om. ey.
- 30) R. 23. &c. om. lata.
- 31) CEGHLMNOPR. &c. sic (cfr. not. 32 sequentem). I. 84. om. þem — döþa. A. om. þem — stæfnæ, at rec. man. in summo marg. add. þeem þær han wil sac giua om frenda sin döþan, þriþia þing scal han lata stefna. QS. &c. then som han giffuer banæsagh om syn frændes döth (S. &c. for þin döde frende) Tridia &c. Cfr. not. 27 supra.
- 32) LNOR. &c. döth.
- 33) LQS. &c. add. hanum.
- 34) QS. &c. tagæ ther po syt (S. &c. ith) tings vythnæ &c.
- 35) FM. add. til.
- 36) NR. &c. tings vithnæ.
- 37) F. om. sit.
- 38) FI. &c. ther til. at &c.
- 39) DCEFGHIKLMNOPQR. &c. sic (cfr. nott. 40, 41 sequentes). S. &c. Bane mand. A. at þæs (pro bani at þem); at forte errato scriptum est pro bani, ut legendum esset bani þæs dræpnæ; cfr. not. 63 pag. 105.
- 40) QS. &c. till.
- 41) CG. &c. thæn.
- 42) I. döta.
- 43) 105. om. oc — þem dræpnæ.
- 44) M. add. thet. QS. &c. add. hans.
- 45) 67. 83. 89. om. swa — þem dræpnæ.
- 46) F. hauer siæx mæn til witne. twigia &c.
- 47) L. &c. om. þær.

witni til.⁴⁸) twigias mannæ witni (⁴⁹til⁵⁰) at (⁵¹hanum (⁵²ær þæt⁵³) þing stæfnt. (⁵⁴oc (⁵⁵twigia mannæ witni⁵⁶) at þæt ær⁵⁷) þripia þing oc twigias (⁵⁸mannæ wittni⁵⁹) (⁶⁰til þæs⁶¹) at han ær sandær banæ⁶²) (⁶³at þem⁶⁴) dræpnæ. Cumbær hin⁶⁵) sæcti⁶⁶) til (⁶⁷þripia þings.⁶⁸) oc (⁶⁹mælær j gen.⁷⁰) skære⁷¹) sic (⁷²mæþ scuz iarne.⁷³) oc hin⁷⁴) ær (⁷⁵sac söghær⁷⁶) (⁷⁷wete hanum ey⁷⁸) asswaru⁷⁹) ep.⁸⁰) Swarær⁸¹) han ey a⁸²) þripia þinge. þa (⁸³sokær hin⁸⁴) (⁸⁵frif hans. Wil hin⁸⁶) (⁸⁷sæcti æn⁸⁸) standæ⁸⁹) a⁹⁰)

- 48) CDEGHKLMNOPQR. &c. om. til. H. add. oc.
 49) CDEFGILMNOPQR. &c. om. til. K. &c. at thet er thritiæ thing. oc twigga mannæ vitnæ ath hanum ær thing stempt Oc twigga mannæ vitnæ til thes &c.
 50) HO. add. thæs.
 51) I. 38. han ær thær thing stæfnt. oc &c. Q. &c. han er tingstæfnd. S. &c. han er steffned tiil Ting.
 52) CDEGHLMNPR. &c. sic (cfr. not. 53 sequentem). F. war thing stæfnt. AO. war stæfnd þing. Cfr. nott. 49, 51 supra.
 53) DNPR. &c. om. þæt.
 54) CDEFGHILMNOPQRS. &c. sic (cfr. nott. 55-57 sequentes). A. om. oc — þing, at haec verba supra lineam et in marg. add. rec. man. Cfr. not. 49 supra.
 55) S. &c. om. twigia mannæ witni.
 56) F. om. witni. Q. &c. add. till.
 57) S. &c. add. hans.
 58) EFGH. &c. om. mannæ wittni.
 59) I. om. wittni.
 60) COS. &c. om. til þæs. I. thær til.
 61) L. 13½. thet.
 62) S. &c. Banemand.
 63) C. hins dræpna. M. hins döthe, kommer &c.
 64) F. hins. GI. &c. then.
 65) DEFGHIKLMNOPQRS. &c. thæn.
 66) O. 16. sechtede. Q. &c. han deler po. S. &c. som hand deler paa.
 67) M. thet tritie thing.
 68) CDF. &c. thing.
 69) H. mæli. QS. &c. sigher thær ney fore thet drab tha &c.
 70) L. 13½. add. tha.
 71) QS. &c. værghe.
 72) C. scuzsiarn. oc &c.
 73) EFQS. &c. næfnd. G. &c. add. eller nævnd.
 74) M. om. hin.
 75) Q. &c. sagsögere er scall ey ladæ gongæ over hanum aswarens eed. S. &c. þagþögerenn er, skal icke siiden bere aasuergis eedt offuer hannem, dett er, hand skal icke Sueryke paa hans hoffuit att han dett giordt haffuer. men suarer &c.
 76) DC. &c. sökær.
 77) L. 13½. skal æy tha wætæ hanum asvaro eth.
 78) F. 30. om. ey.
 79) CE. aswæru. H. asvaru. F. asuaræ. 31. asvorn. 38. asswaren. R. asvarn. G. &c. asworths. 32. &c. atsvars. Cfr. not. 75 supra.
 80) 53. add. det er endelig edh; male.
 81) O. &c. Sværier.
 82) M. om. a.
 83) DC. &c. sökær. G. &c. söke. S. &c. deler den anden paa hans frid.
 84) CDEFHIKLMNOPR. &c. sic. Q. &c. om. hin. AG. han. Cfr. not. 83 præcedentem.
 85) A. Litt. i omisam supra lineam add. scriba. L. 13½. hans frith aff hanum Vil &c.
 86) CDEFGIKLMNOPQRS. &c. thæn.
 87) O. 16. sechtede. Q. &c. som for sagen deles æn sware fore sig po thet fiærdæ tingh skære sig met tolff mentz eed fore thet at han er delther till tingx om sagsögeren haffuer &c. S. &c. som faar sagen delis, end suare faar þiig paa dett fiærdæ Ting, och siger der ney fore, da skal hand giiffue lou med tolff mends eed for den þayh han deliis fore tiil tinge, om þagþögeren haffuer &c.
 88) 30. 48. ey; male.

fiarþa þingi oc mælæ⁹¹⁾ j gen.⁹²⁾ skisæræ sic mæþ tyltær æþ⁹³⁾ (⁹⁴um hin⁹⁶⁾ ær sac sökær⁹⁶⁾ (⁹⁷hauir (⁹⁸ey witni til þæs⁹⁹⁾ at han¹⁰⁰⁾ ær förræ¹⁾ (²sot-tær ofna³⁾ þrim þingum.⁴⁾ hauir han⁵⁾ twigia manna⁶⁾ witni.⁷⁾ þa (⁸bæri hin⁹⁾ sæcti¹⁰⁾ scuz iarn. warþær han uskiær at¹¹⁾ (¹²þy iarne. þa (¹³ware 33 han¹⁴⁾ skyldær¹⁶⁾ at¹⁶⁾ þe¹⁷⁾ sac.¹⁸⁾ warþær (¹⁹han (²⁰skiær (²¹at þy²²⁾ iarne þa bære han²³⁾ annat scuziarn fore²⁴⁾ sac.²⁶⁾ oc hin.²⁶⁾ ær²⁷⁾ sac sö-

89) 32. &c. add. fore.

90) CDEFHIKLMNOPR. &c. ofna.

91) MR. &c. mæler.

92) DK. &c. add. tha. L. 13 $\frac{1}{2}$. add. swa at han war æy loghlika steffndær. oc han hafthæ loghlecth for fat. Tha. 100. 126. add. Och sigir att handt er icke louligen stenffder.

93) I. om. ep. G. &c. add. fore asokn. 53. add. adt han war icke steffnder.

94) 126. om. um — þingum.

95) F. thæn.

96) LR. &c. add. ær.

97) E. om. hauir — sottær.

98) I. thær æi witnæ til. at &c.

99) GQ. &c. om. þæs.

100) NR. &c. om. han.

1) GQS. &c. om. förræ.

2) HO. &c. sökter. I. sæctær. NR. 23. 24. sather. 53. steffnder. QS. &c. delther thill (S. &c. om. thill) thry tingh.

3) F. a.

4) F. add. æn.

5) A. Voc. han omisam ipse supra lineam add. scriba. C. &c. add. æi; male. S. &c. þag-þögeren.

6) C. om. manna.

7) F. om. witni. FLMQ. &c. add. til.

8) F. skære sic mæth næfnd. Warthær han æi skær at the næfnd. tha warthe skyldær &c. Q. &c. scall han igen vedher næfnd tagæ Vorder han fælder aff then næfnd tha &c. S. &c. skal han som schyldis liide næfnd. Worder &c. ut Q.

9) I. thæn.

10) M. om. sæcti.

11) L. 13 $\frac{1}{2}$. a.

12) 84. Neffndt, tha tage andenn Siede Widt Neffndt, och hand trenger hannom ey med assuoren Eedt, och ey medt Jdermere dele, Siden maa Sagsöggeren 9 mendth &c.

13) NR. om. ware — iarne þa. 23. 24. om. ware — þa bære.

14) CI. om. han.

15) A. uskyldær scriptum est, at u deletum. GQ. &c. sandir. S. &c. skyldig. 59. 60. &c. sandskyldig.

16) CDEFGHKLMOP. &c. fore. Q. &c. vthi. S. &c. y.

17) CEHILMOP. &c. om. þe.

18) L. 13 $\frac{1}{2}$. bæne sak.

19) Q. &c. hans orsagæ æn giort aff then næfnd tha scall han atther ygen tage (28. &c. sic; Q. om. tage) veder næfnd fore sagen oc sagsögeren scall hanum ey tha ydermere delæ Saa scall sagsögeren IX mæn logsögæ a hender Æn &c. S. &c. hans aarþage giort aff dett næfnd, da er dett skickeliigt att hand bliiffuer aarþaget. Och Sagþögeren skal icke siiden dele mere paa hannem. Siiden skal sagþögeren ny mend lou paa hender þöge, men Bliffuer ingen aff de ny mend felde aff næfnden, da skal den thiende &c.

20) 53. ordsage giortt aff næfndtt, Taa tage han anden tydtt widt næfndt ffor sagen, och sagsöggeren &c. 59. &c. orsage giortt, da er handt aldrig plichtig at tage igienn widt næfndt for sagenn.

21) F. tha giue han næfnd fore thæn döthæ. oc hin &c.

22) EH. om. þy.

23) Had. credit addendum esse icke, alias enim "sensum legis sibi ipsi esse contrarium;" fallitur vero, antea enim ferrum portavit reus tantum ut probaret se non legitime fuisse in ius vocatum (cfr. nott. 92, 93 supra, et cap. 82); quo facto iam quaestio est de ipso crimine, pariter ac si in tertio conventu iudiciali innocentiam suam probaturus adfuisset. Cfr. II. 57, et KR., Nyt jur. Ark., XIV. p. 84, 85. Mirum vero

kisær²⁸) fulli²⁹) hanum ey mer a³⁰) hændær (3¹swa scal sökia³²) mannum³³) a³⁴) hændær. æn³⁵) warþær³⁶) ængin³⁷) vskiaer³⁸) innan³⁹) þem⁴⁰) ni⁴¹) mannum. þa (4²ma han þæn⁴³) tindæ⁴⁴) til⁴⁵) scra cummæ.⁴⁶) (4⁷oc (4⁸swa scal⁴⁹) han þæn tindæ⁶⁰) (6¹ofna þingum⁶²) sökia. sum hini⁶³) (6⁴ni men förræ. (6⁵þa han scal a scra gangæ.⁶⁶) þa scal (6⁷hin ær sac⁶⁸) sökiaer⁶⁹) swæria hanum (6⁰a hændær mæþ tolf mannum⁶¹) at han ær sandær bane⁶²) at þem⁶³) dræpne oc þe⁶⁴) göræ þæt ey fore (6⁵fæ oc⁶⁶) fore wild.⁶⁷) ællær⁶⁸) awnd. utan fore þæt at han ær sandær bane⁶⁹) at þem⁷⁰)

est quod KR. invenit difficultatem in antecedentibus verbis: *warþær han uskiaer at þy iarne þa vare han skyldær at þe sac*; observandum enim est reum in tribus praecedentibus conventibus absentem, in contumaciam esse condemnandum (*þa sokær hin friþ hans*), quam condemnationem tantum avertere potuisset si portato ferro probasset se non legitime fuisse in ius vocatum.

- 24) K. &c. add. *then*.
 25) CI. om. *sac*.
 26) NOPR. &c. *then*.
 27) R. 23. 24. add. *ther*.
 28) DCE. &c. *sökær vel sökia*.
 29) KLM. &c. *fallæ*; male.
 30) F. *ofnæ*. I. *af*.
 31) 30. 48. om. *swa — hændær*.
 32) 54. *thre*.
 33) CIKLMO. &c. *mæn*.
 34) DEGHKMNOPR. &c. *ofna*.
 35) M. om. *æn*.
 36) NP. &c. *warth*.
 37) EGH. &c. add. *man*.
 38) Q. &c. *fælder aff næffnð*.
 39) CDEFGHIKLMNOPR. &c. i. QS. &c. *aff*.
 40) CF. &c. *the*.
 41) 54. 58. 81. &c. *þ* vel *tre*.
 42) Q. &c. *scall then thiendæ &c.* 83. 89. *schall den Thiende oc fremkomme och handt schall der gedtre paa den det giordt hæffuer oc saa &c.*
 43) NR. &c. om. *þæn*.
 44) MN. &c. *tiende*. 54. *tredie*. C. *ninda man*.
 45) NPR. &c. om. *til*.
 46) L. 134. add. *Thæt ær at ga at skra. at man skvoldæ ga ofnæ tolf ploghjærn alla brønnandæ møt sinæ baræ fölar*. QS. &c.

add. *thet er at gitzæ then* (S. &c. add. *som*) *thet giort hæffuer*.

- 47) F. *mæth the sammæ logh ær han kum the ni*. *Thaghær han scal a skra &c.*
 48) 97. om. *swa — a scra*.
 49) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. om. *scal*, at h. v. supra lineam add. rec. man. Cfr. not. 47 supra.
 50) MN. &c. *tiende*. C. *ninde*; male.
 51) QS. &c. *till tingx delæ som the IX mæn han* (S. &c. *som han de ny*) *deltæ till foren Strax then thiendæ man scall skraa &c.*
 52) ILOR. &c. *thingæ*.
 53) CD. &c. *hina*.
 54) 54. 58. 101. &c. *tre* vel *III*. C. *andra förra*.
 55) G. &c. *Thaghær*. P. om. *þa — gangæ*.
 56) QS. &c. add. *effter gytznig*.
 57) FMQ. &c. *thæn*. I. *han*. S. &c. *sagsðgerenn með tolf mænd suerge hannem tiil fuld Banemand &c.*
 58) C. om. *sac*.
 59) DC. &c. *sökær*.
 60) Q. &c. *till fuld banæman met &c.*
 61) CFILQ. &c. *mæn*.
 62) QS. &c. *banaman*.
 63) CG. &c. *thæn*.
 64) C. om. *þe*. S. &c. add. *tofff skulle suerge att de*.
 65) Q. &c. *gotz*. S. &c. *gods, eller pendinge, eller faar frendschaft, eller affuind schyld, och faar ingen anden þag, vden &c.*
 66) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. add. *æi*.
 67) Q. &c. *frænskap*. 53. *wenskab*.
 68) FQ. &c. *oc æi fore*.
 69) S. &c. *Bane mand*.
 70) CG. &c. *thæn*.

dræpnæ. (7¹oc (7²þe witæ þæt hwær (7³þæn ær7⁴) swæriæ scal. j7⁵) þem7⁶) tolf7⁷) scal ey minni7⁸) eghn7⁹) hauæ8⁰) æn til8¹) siæx marc8²) fore þy at8³) um han warþær8⁴) (8⁵skiaer a skra. þa scal hwær þæræ8⁶) bötæ hanum þre marc. (8⁷oc8⁸) (8⁹archibiscope þre marc.9⁰)

119.¹) *Si alicuius seruus interficitur.*

Uarþær manz þræl dræpin. (2^{bötæ} hin (3^{atær} ær han4) drap mæþ þre marc. oc a5) (6^{tylter} ep at7) han war ey bæþræ.8) (9^{ællær}10) (11^{late}12) til13) swa mikit sum (14^{han} wil. oc e15) (16^{tyltær} ep ofna.17) (18^{warþær} þræls19) hand af hoggin. bötæ (20^{hin} ær21) af hiog22) (23^{half} andræ marc. oc24)

119=II. 51, 69.

71) F. om. oc — þæt. S. &c. *mand skal och viide, att de tolf som sierge skulle att huer skal formaa þiig sex marck gods, fordy &c.*

72) CEH. om. þe. Q. &c. *so mangæ som the tolf ære ther swæryæ sculæ at engen aff them scall myndræ være orckendes æn han scall in hæffuæ sex &c.*

73) 38. aff the som swerie &c.

74) O. om. ær. L. 13½. tha.

75) FI. &c. af.

76) CFIL. &c. the.

77) DEGHKMNOPR. &c. add. *mannum.* CIL. &c. add. *mæn.*

78) CD. &c. *minnæ* vel *minna.* H. add. *ængen.*

79) A. Litt. *e bis scripta est, nempè in fine prioris ac initio sequentis lineæ, at priori loco subiecto puncto notata.* E. *eng.*

80) GH. *ægha.*

81) I. &c. om. *til.*

82) DEKNPR. &c. *marca.*

83) CDEGHKMNOPR. &c. om. *at.*

84) E. *varth.*

85) 53. 122. *aff neffnd ordsage giort, som skylles, (122. om. som skylles) Taa &c. S. &c. fri aff skraen som skyld ehr, da &c.*

86) CDEGHKLMNOP. &c. add. *tolf.* FI. &c. add. *af them tolf.* QS. &c. *aff the XII men.*

87) 13½. 48. om. oc — *maro.*

88) 104. add. *til Kongenn eller.*

89) FGQ. &c. *biscope.* 53. 82. 107. 108. *konngen.* 122. (123. 124.) *konningen III marck. eller Erchibtschoppen.*

90) IS. &c. om. *marc.*

1) O. hoc loco incipit librum quartum. NPRS. 48. &c. incipiat librum sextum.

2) S. &c. *da skal den som kannem drab, Bøde tre marck faar kannem, och der tiil giiffue lou med tolf mend, att han &c.*

3) CDEIKLNPR. &c. *ær drap. han atar (NPR. &c. effther) mæth &c. H. thær drap atar han mæth &c. F. ær drap thre &c. 38. hanum drap hanum ather meth &c. 32. &c. tre mark ther drap, och &c.*

4) GMO. &c. om. *han.*

5) I. om. a. Q. &c. *ther till.*

6) Q. &c. *tolf mentz eed.* 108. *VI menndtz ædt.*

7) NR. &c. *Æn.*

8) CD. &c. *bættræ* vel *bætri.*

9) S. &c. *som bleff drebt, han maa och legge der tiil &c.*

10) CDGIKLMNOPQR. &c. add. *han.*

11) Q. &c. *lægger.* F. *sua mikit sum han wil til latæ oc &c.*

12) EH. add. *han.*

13) H. *ut.*

14) 38. om. *han* — *swa sum.*

15) CEGHLNOPR. &c. sic. MQS. &c. om. e. DFK. a. AI. *ey.*

16) QS. &c. *tolf mentz eed.*

17) F. om. *ofna.* QS. &c. *ther till.*

18) 83. om. *warþær* — *tyltær ep.*

19) CDEGIKP. &c. *threlli.* NQR. &c. *thræl.*

20) CDEFGKLMNOPQRS. &c. *thæn.* I. *han hiog &c.*

(²⁵tyltær ep at han giorþe²⁶) ey²⁷) meræ skapæ (²⁸at þy af hogge. æl-
lær²⁹) late³⁰) til swa³¹) sum för ær mælt.³²) (³³warþæ bathæ hændær (³⁴af
hoggæ.³⁵) bötæ (³⁶þæn ær³⁷) þæt³⁸) giorþæ (³⁹þre marc oc⁴⁰) swa⁴¹)
(⁴²til (⁴³ællær logh ællær fæ⁴⁴) sum för ær⁴⁵) mælt. warþær þræl (⁴⁶bar-
þær ællær han⁴⁷) far sar. gialdæ hin⁴⁸) ær⁴⁹) giorþæ daghsværkis spial.⁵⁰)
oc giui⁵¹) lækis gift.⁵²) oc bötæ⁵³) bondanum (⁵⁴twæ öræ. fore þokkæ⁵⁵)
(⁵⁶hwat sum fræls⁵⁷) man⁵⁸) gör wiþær bondans (⁵⁹hionæ annþoet.⁶⁰) swa
at⁶¹) bardaghæ⁶²) ær ællær sar. oc ey lytæ. giui lækis gift⁶³) oc gialdæ⁶⁴)

- 21) CEGNOPQR. &c. om. ær. Q. &c. add. ken-
næ. S. &c. add. handen.
22) EH. &c. af hog vel af hög.
23) F. tolf öræ. oc &c. 58. 90. 100. II marc.
92. f (i. e. $\frac{1}{2}$) mark. 67. 105. om. half an-
dræ — af hogge.
24) DEFGHIKLMNOPR. &c. add. a. QS. &c.
add. ther till.
25) QS. &c. tolf mentz eed.
26) CEGILMQ. &c. add. bondanum. K. &c.
add. hanum.
27) G. om. ey. D. add. hanum. FHNOPR.
&c. add. bondanum. S. &c. add. Trelþens
huþbonde som hand tiente.
28) CDEGIKLMNOPQR. &c. i. S. &c. der
medt, y dett ath hand hug hans hand aff.
han maa och legge mere der tiil om han
vil som förre Sagdt er.
29) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. add. han.
30) I. bötæ. Q. &c. lægger.
31) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. swa.
32) I. saught.
33) 53. 92. 100. 126. om. warþæ — mælt.
34) S. &c. hugne aff nogen Treel, da Bø-
der &c.
35) DK. &c. add. tha.
36) F. thre marc fore. oc &c.
37) GKM QS. &c. om. ær.
38) CEHIL. &c. om. þæt.
39) 38. om. þre — ær giorþæ.
40) 59. add. legge.
41) CS. &c. om. swa.
42) 31. Undecim foliis evulsis sequentia per-
ierunt usque ad verba ath han ær sander
&c., cap. 143. Q. &c. bodæ till log oc for-
bædringh som &c. S. &c. lou och forbed-
ring om hand viil, som förre ehr sagdt.
43) O. bæthe. CDEFGHIKLMNPR. &c. Þathe
(R. 23. &c. bõthe) logh oc fæ.
44) 59. &c. böder.
45) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. om.
ær, at h. v. supra lineam add. rec. man.
46) 59. 53. &c. slagenn. 62. &c. blaaslagenn.
S. &c. Blaa þlagen með törre hug, eller
liidet Saar, da skal hand som dett giorde,
giðre Huþbonnden en dags verck igien,
och Bøde hannem tho öre pendinge, och
Træls legelön om Dannemend saa töckis.
47) CI. om. han.
48) GQ. &c. han. F. thæn.
49) KNQR. &c. thet.
50) Q. &c. dagx verckx skadæ.
51) CI. om. giui. NR. 23. 24. þiffues.
52) Q. &c. læges lön.
53) O. om. bötæ.
54) 52. 58. 106. 127. XXX pendinge.
55) DENOPR. &c. thykka vel tyckæ. I. vthok-
kæ. 59. 60. &c. samtöcke.
56) CDEFGHIKLMNOPQRS. ac recc. codd. fere
omnes hic incipiunt novum caput.
57) 59. 60. &c. Ertlig.
58) S. &c. add. (det er sielfuoldig mand).
59) Q. &c. anðigæ hion. 59. &c. vnðttige
hionn. 53. 100. 126. nerliüge hion. F. thræl.
sua sum bardaghe. ællær &c. S. &c. anð-
tigt tieniste Tyunde, Enten han giðr dett
saar, eller tyde, eller þlaar dett Törre
hugh, da skal hand Betale hannom lege-
lön &c.
60) H. annöthæ. R. 23. 24. andtocke.
61) I. sum.
62) 53. 59. &c. hug.
63) Q. &c. læges lön.
64) I. add. i gen.

34 daghsværkis spial.⁶⁵) oc⁶⁶) (⁶⁷twá öræ⁶⁸) bondanum fore þokkæ⁶⁹) warþær⁷⁰) (⁷¹lyti.⁷²) bötæ⁷³) þem⁷⁴) æftir goþræ⁷⁵) mannæ asyn oc ey⁷⁶) mu-ghu⁷⁷) lyti höghre warþæ⁷⁸) sön til (⁷⁹þrigia marca⁸⁰) (⁸¹hwilkin⁸²) þe warþæ.⁸³)

120.¹) *de homicidio quod seruis²) uel mutilacione.*

Dræpar³) þræl (⁴frælsan man⁵) (⁶ware hins wald ær þræl a. hwat han wil⁷) hældær (⁸latæ ut sin þræl hins dræpna frændom⁹) j hændær oc til siax marc. ællær haui¹⁰) sin þræl oc bötæ ni¹¹) marc.

121.¹²)

Hambler¹³) þræl (¹⁴frælsan man ællær særær¹⁵) aldrih ma¹⁶) han mer

120 = II. 50.

121 = II. 71.

65) R. 23. 24. *dax spial.* Q. &c. *dagx værckx skadæ.* S. &c. *dags arbeids skade.*

66) CDEHIKLMNOPR. &c. add. *böia vel böte.*

67) 52. 58. 106. 127. XXX *pendinge.*

68) S. &c. add. *pendinge.*

69) DEQ. &c. *thykka vel thyckæ.* 23. 24. *tvnc-kæ.* L. &c. *thukkæ bötær.* 59. 60. &c. *samtöcke.* S. &c. add. *om dannemend saa tyckiis.*

70) DEGHP. &c. *wartha.*

71) S. &c. *Samme tieniste tyunde merckelige lydet, da skall den som skadenn gjorde Böde der fore effter Dannemends sielße. och &c.*

72) DKLNPR. &c. add. *tha.*

73) L. 13½. add. *hanum.*

74) Q. &c. om. *þem.* F. add. *atær.*

75) CF. &c. *gotha.*

76) P. om. *ey;* male.

77) MQS. &c. *ma.*

78) HKLS. &c. *wara.* Q. &c. *reysæ.*

79) GQ. &c. *twá marc.* P. *thrithia marcha.* NR. 24. *thredia mark.*

80) M. add. *both.* 52. 58. 106. 127. add. *skonske.* IO. add. *æ.*

81) M. &c. *hulike.* Q. &c. *ehvordanæ.* EH. om. *hwilkin þe warþæ.* S. &c. *ey huor stort dett ehr.*

82) DGIKLMNOPR. &c. add. *sum.*

83) CGQ. &c. *æra.*

1) 38. *hic incipit libram quintum.*

2) *Pro seruis; adde facit.* Had. *perperam habet facit loco sequentis v. uel.*

3) CD. &c. *Dræper.*

4) CS. &c. *frælsman.* NOQR. &c. *frels man.* 59. 60. &c. *Erlig Mandt.*

5) S. &c. add. *(det er den som er sin egen mand och selfuoldig).*

6) QS. &c. *tha haffuor han at raadæ som thræll eyer (S. &c. tiilhör) kvat &c.*

7) I. om. *wil.*

8) Q. &c. *faa then dödes venner trælæn vdki hænder &c.* S. &c. *antuorde denn dödiis arffuinge och venner och frender Trelen vdi hender, och der tiil &c.*

9) CDEGHKLMNOPR. &c. *aruum.*

10) Q. &c. *behollæ selff.* S. &c. *hand viil selff Beholde.*

11) Q. &c. *thre.*

12) CDEGHKLMNPQRS. *ac reco. codd. fore omnes connectunt hoc caput cum proximo antecedente.*

13) S. &c. *Slaar.*

14) CS. &c. *frælsman.* NOPQR. &c. *frels man.* 59. 60. &c. *Erlig Mandt.*

15) MR. &c. *sarær.* I. *giör han saær.* QS. &c. *saær giör.*

16) I. *skal.* S. &c. *kan.*

fore göræ¹⁷) (¹⁸æn þre marc (¹⁹at manni udræpnnum.²⁰) (²¹bæriær²²) þræl
(²³frælsan man böte oc bondæn²⁴) þre marc ællær (²⁵dyli mæþ (²⁶tyltær ep.

122.²⁷)

Alt þæt ær²⁸) fræls²⁹) man bötær mæþ³⁰) fyrtinghu marc fore sine³¹)
eghnæ³²) giærninggæ. þæt scal³³) bötæ mæþ ni³⁴) marc³⁵) fore (³⁶sins þræls
giærninggæ. (³⁷ællær han³⁸) (³⁹late ut þræl oc til siax marc. æn konung wil
(⁴⁰þæt at⁴¹) loghum⁴²) hauæ at þræl ma aldrigh fore göræ⁴³) mer⁴⁴) æn
þre marc (⁴⁵at manne⁴⁶) udöþum.

123. *Qualitex libertas debeat⁴⁷) dari seruo et (⁴⁸quam satisfactionem pre-
stari debeat si liberum occiderit uel que pro eo.*

Giær man (⁴⁹annöpoghæ hionæ frælsæ⁵⁰) ællær (⁵¹þæt lösær⁵²) sic til

122=II. 50.

123=II. 52, 73.

- 17) CG. &c. *forðora*. S. &c. *forbryde*. NO PR. &c. *foræ bōthæ*.
18) CDEFGHIJKLMNOPQR. &c. sic. S. &c. om. æn. A. om. *æn þre marc*, at rec. man. supra lineam add. *haec verba*.
19) H. om. *at*. S. &c. om. *manden bliiffuer deffuende*.
20) Q. &c. *lewendæ*.
21) DEHK. *bær*. C. *Diungar*; ita satis perspicue scriptum est, non *Viungar*, ut male conicit Th. 38. 52. &c. *Slar*. 59. 60. &c. *Blaaslayer*. 62. 63. &c. *Trelberier*. 82. 96. *Trælbærger eller slaar*. 107. *Trælborer eller slaar*. 53. 84. om. *bæriær — tyltær ep*. S. &c. *Slaar træl frelßmand torre hug da skal hans hußbonde Böde tre march tiil den han Slo, eller giiffue lou der fore med tolf mends eed*.
22) 100. add. *Tett er blaaslar*.
23) C. *frælsman*. EMOQ. &c. *frælsman*. 59. 60. &c. *Erlig mandt*.
24) DNOPR. &c. *bondanum*.
25) C. om. *dyli mæþ*.
26) Q. &c. *tofff mentz eed*.
27) FGQS. et maxima pars rec. codicum connectunt hoc caput cum proxime antecedente.
28) CILMS. &c. om. *ær*.
29) 59. 60. &c. *Erlig*.
30) E. *mæ æn*; male.
31) CD. &c. *sina*.
32) F. om. *eghnæ*.
33) CDEFGHIJKLMNOPQRS. &c. add. *han*.
34) H. *thre*.
35) ENP. *marcum*.
36) E. *thræl sin gærninga*. N. *thralstins gærninghæ*.
37) 110. om. *ællær — siax marc*.
38) NOPR. &c. om. *han*.
39) S. &c. *antuorde sin Træl fran þiig, och der tiil &c*.
40) CDEFGKMNOPR. &c. om. *þæt*. S. &c. *icke att nogen Træl skal forbryde mere &c*.
41) IL. 13 $\frac{1}{2}$. *til*.
42) CIL. 13 $\frac{1}{2}$. *logh*.
43) DC. &c. *forðora*. Q. &c. *forbrydæ*.
44) G. &c. om. *mer*.
45) NR. &c. om. *at*. Q. &c. *emæden mannen er vdræben*. S. &c. *nar han ehr bleffuenn Træl, þaa lenge att manden er vdræben*.
46) O. *mannum*.
47) A. Litt. a omissam supra lineam add. scriba.
48) *Lego que satisfactio*.
49) CDEHIJKLMNOPR. &c. *annöthoghum* (E. *annöthum*) *maxne ællær* (I. add. oc) *kunu*

frælsis.⁵³) (⁵⁴fare þæn⁵⁵) ær frælsi giuir (⁵⁶ællær hin ær lösæ latær. ællær⁵⁷) næstæ aruæ til þings⁵⁸) oc af sighis⁵⁹) hanum. oc (⁶⁰annær man scal han taki⁶¹) (⁶²j æt⁶³) mæþ sæ. oc warþæ⁶⁴) hans gisærningum.⁶⁵) bötæ foræ han⁶⁶) (⁶⁷haluæ mannæ bötær⁶⁸) um han dræpir man. oc swa takæ⁶⁹) fore han⁷⁰) mæþ andrum⁷¹) hans aruum.⁷²) um han⁷³) warþær dræpin. swa⁷⁴) alt þæt⁷⁵) han gör. ællær (⁷⁶annær man gör wiþær han. bötæs e⁷⁷) minni⁷⁸) sæn han frælsboræn⁷⁹) waræ.⁸⁰) wil ængin man⁸¹) taki⁸²) han j æt⁸³) mæþ sæ. oc (⁸⁴gör han (⁸⁵nokat sipæn⁸⁶) til brutæ.⁸⁷) bötæ han⁸⁸) sialuær fore sic lindæ bot.⁸⁹) förstæ ar oc⁹⁰) annat⁹¹) oc þriþiæ.⁹²) ællr han⁹³) fly oc (⁹⁴hættæ (⁹⁵fore sic sialuum.

- frælse &c. GQ. &c. annödhugh manni frælse &c. 59. 60. &c. nærlig mandt eller quinde. S. &c. anöttig tieniste tyunde. 53. 100. trell.*
- 50) 62. *frighet.*
- 51) CDEGIKLNOPQRS. &c. *han. H. the lö-sæ &c.*
- 52) S. &c. *kidber.*
- 53) FQS. &c. *add. tha.*
- 54) S. &c. *skal den som haffuer giuffuet hannem frælse, eller den der lod hannem löþ, eller hans neste arffuinge, fare tiil Tings &c.*
- 55) H. *hin.*
- 56) 53. *om. ællær — aruæ.*
- 57) Q. &c. *add. hans.*
- 58) 84. *land:tingh.*
- 59) DKQS. &c. *af segia.*
- 60) CDEGIKLNOPQRS. &c. *scal annær (S. &c. nogen) man. 53. will nogen siden tage hannom y slegt met seg: Taa skal hand suare tyll hans gerninger.*
- 61) A. Litt. *i rec. man. mutata est in a. CD. &c. taka. F. havæ.*
- 62) S. &c. *tiil Slechting mett &c.*
- 63) F. *byrth. Q. &c. slæcht. R. edh; male. 58. fletth.*
- 64) S. &c. *vochte och þuare. Q. &c. vachta eller snare.*
- 65) CFGIKLMOQS. &c. *gerninga vel gerninger. F. add. oc. QS. &c. add. tha scall han.*
- 66) FKLMOQS. &c. *hanum. H. om. h. v.*
- 67) Q. &c. *half mantz bod.*
- 68) CDEFGHIKLM. &c. *man bötær. NOPR. &c. mans böther.*
- 69) G. &c. *add. han. S. &c. add. Böder.*
- 70) KPQS. &c. *hanum. H. om. h. v.*
- 71) QS. &c. *om. andrum.*
- 72) IQS. &c. *arvinghæ.*
- 73) O. *hin.*
- 74) GH. &c. *add. ok. M. add. ath. Q. &c. add. er. F. add. ær logh vm. S. &c. add. er och med.*
- 75) C. *om. þæt. DF. add. ær. KL. &c. add. ther.*
- 76) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. *withær han warthær giort. böte (IGMQ. &c. bötæs) &c. S. &c. dett som göres med hannem.*
- 77) DEKMNOPQRS. &c. *eig vel iche. H. add. halfuo.*
- 78) CD. &c. *minna. L. 13½. add. foræ han.*
- 79) GQ. &c. *fræls. 59. 60. &c. Erlig födt. 63. 82. &c. fuld erlig.*
- 80) L. *warthæ.*
- 81) GQS. &c. *om. man.*
- 82) CD. &c. *taka.*
- 83) F. *byrth. QS. &c. slæcht. R. edh; male. 58. fletth.*
- 84) C. *far han nokot at brytæ. böte &c.*
- 85) QS. &c. *noger brödæ (S. &c. add. da) böde &c.*
- 86) DEGIKLMNOPR. &c. *om. sipæn.*
- 87) I. *bötæ. DKL. &c. add. tha.*
- 88) F. *om. han.*
- 89) QS. &c. *lydæ bod; male. 83. 89. III mark. 82. 107. (129.) add. (Det er III marc mid-sommers penninge).*

124.¹⁾

Uarþær frælsgiui²⁾ dræpin. oc (³mælsær annær⁴⁾ man æftir⁵⁾ hanum. witi⁶⁾ 35
 mæþ (⁷tyltær ep. oc twigia manna witni. at han tok han⁸⁾ j æt⁹⁾ mæþ¹⁰⁾
 sæ.¹¹⁾ (¹²ællær at¹³⁾ han ær¹⁴⁾ næste niþi¹⁵⁾ (¹⁶warþær han¹⁷⁾ sæctæ-
 þær¹⁸⁾ at han tok han¹⁹⁾ j æt²⁰⁾ mæþ sæ. (²¹oc (²²dyl han dyli²³⁾ mæþ
 (²⁴tyltær ep. (²⁵þæn ær han²⁶⁾ haur takit j æt²⁷⁾ (²⁸mæþ sæ. scal bötæ
 fore²⁹⁾ hans giærningum³⁰⁾ þriþiung³¹⁾ af allum botum.³²⁾ (³³oc twa lo-
 tær³⁴⁾ hans³⁵⁾ frændær. ællær han sialuær bötæ mæþ³⁶⁾ lindæ bot³⁷⁾ swa
 scal oc han³⁸⁾ takæ af (³⁹allum⁴⁰⁾ botum⁴¹⁾ ær⁴²⁾ fore han⁴³⁾ warþæ⁴⁴⁾
 böttæ.⁴⁵⁾

124=II. 52, 73.

90) MNRS. &c. om. *oc.*91) GQS. &c. add. *ar.*92) DEGHKLNOPQRS. &c. add. *an.*93) M. om. *han.* S. &c. add. *skal.*94) QS. &c. *stande sælff syn eyen faræ.*95) CDEGHKLNOPR. &c. *with sialuum sæ vel sic.*1) 110. om. *hoc caput.*2) GIKMNOP. &c. *frels giuin.* A. Rec. man. huic v. addidit notam abbreviati n, ut legeretur *frælsgiuin.* R. 23. 24. *frelss man giffuen; male.* Q. &c. *fræls giffuen thræll.* S. &c. *træl som frelþ ehr giffuen.*3) I. *talær.* Q. &c. *kærær.* S. &c. *kreffuer nogen mand Bod faar hanem.*4) F. *nokær.*5) Q. &c. *po.*6) QS. &c. *vythnæ.* F. add. *thæt.* L. 13½. add. *han thæt.*7) QS. &c. *tolff mentz eed.*8) O. add. *ey;* male. S. &c. add. *för.*9) QS. &c. *slæcht.* 58. *flet;* male.10) A. *mæþ his scriptum est, nempe in fine prioris ac initio sequentis lineæ.*11) M. add. *och.*12) EH. om. *ællær — mæþ sæ.*13) IMNQR. &c. om. *at.*14) GLQS. &c. add. *hans.*15) C. *nati mutatum in nanithi.* DK. &c. *ni-thær.* I. *manithær.* FLQ. &c. *frænde.* S.&c. *Slecht och frende.* M. add. *vether hanum.*16) GQ. &c. om. *warþær — mæþ sæ.*17) CDIKLMNOPR. &c. *man.*18) S. &c. *skyldet.* F. add. *fore.*19) O. add. *ey;* male.20) F. *byrth.* S. &c. *Slecht.*21) L. 13½. *tha dylia han sæctæthæ thæt meth &c.*22) S. &c. *vil han siige ney der fore, da skal han dett giðre med tolf mends eed.*23) I. *tha skal ha (sic) dylia.*24) Q. &c. *tolff mentz eed.*25) 53. om. *quæ in hoc capite sequuntur.*26) H. om. *han.* QS. &c. *hanum.*27) F. *byrth.* QS. &c. *slæcht.* 58. *flet;* male.28) C. om. *mæþ sæ.*29) M. *aff.*30) CDEFGHIKLNOPQRS. &c. *gærninga vel gærninger.*31) CK. &c. *thrithing.* S. &c. *tridie parten.*32) M. *man bothum.* S. &c. *mande Böder, och faar allt andett han giðr.*33) 83. 100. 126. om. *oc — lindæ bot.*34) FC. &c. *löter.* H. *löte.*35) O. add. *eyen.*36) DKQS. &c. om. *mæþ.*37) S. &c. *lynde böder.* Q. &c. *lydæ bodh.*38) CM. om. *han.*39) FIL. &c. *allæ the bötær.*40) CDEHKMNOPR. &c. add. *thæm.*

125.⁴⁶)

Cumbær frælsboren⁴⁷) man innan⁴⁸) (⁴⁹annöbogan dom. mæþ þy at⁵⁰) han warþær⁵¹) hærtakin⁵²) oc siþæn saldær oc warþær han⁵³) dræpin. þa ægho hans⁵⁴) frændær oc næstæ niþiæ⁵⁵) (⁵⁶at takæ fullæ man bötær⁵⁷) fore⁵⁸) han.⁵⁹) oc giuæ (⁶⁰bodanum (⁶¹þær han attæ⁶²) swa mikit (⁶³af þæm botum sum (⁶⁴hanum costæþæ þæn dræpnæ þaghær⁶⁵) han köptæ han.⁶⁶)

126.¹) *Qualiter homo liber seruis fieri potest*

Stial²) man oc warþær³) giuin (⁴konungs umbuzmanni.⁵) þa a han at (⁶war-

125 = II. 75.

126 = II. 76.

41) G. add. *them.*42) CDEHIKMNOPR. &c. om. *ær.*43) FIMQRS. &c. *hanum.*44) K. &c. *uorder.*

45) Q. &c. add. *om han bliffuer slagen.* S. &c. add. *om hand dræbis.* CDEGHKLMN OPQRS. omnesque ceteri codd., praeter FI. (ac B. 31, qui hoc loco sunt mutilati, vide not. 5 pag. 100; not. 42 p. 109) add. novum caput: *Aflar frælsman börn &c., quod, ex C. transscriptum, in Add. B. 1. legitur. A. Rec. man. adnotavit: Hic deficit vnum caput de seruo, quod respicit caput hoc loco in ceteris codicibus additum.*

46) I. om. hoc caput una cum proxime sequente.

47) EFHK. &c. *fræls.* 59. 60. &c. *Erefödt.* 63. *erligffödt.* 84. *erligh.*48) CDEFGHKLMNOPQR. &c. *i.*49) C. *annöthan.* DKMNPR. &c. *annöthogom.* FEGHQ. &c. *annöthogh.* 59. 60. &c. *wærlighedz dom.* 53. 63. &c. *wærlighed.* S. &c. *Treldom, y saa maade att &c.*50) K. &c. om. *at.*51) F. *war.*52) DKNPR. &c. *takin.* Q. &c. *met vold aff noger hærræ bort tagen.* S. &c. *Bort taghem aff nogen.*53) HM. &c. om. *han.* M. add. *sithen.*54) CDEGHKLMNOPR. &c. om. *hans.* S. &c. add. *federne.*55) C. *nanitha.* QS. &c. *arffuingæ.*56) F. *oc.* R. 23. 24. *for hans oc taghe ful mans bodh oc bödher for &c.; male.*57) HKNOPS. &c. *manz böter.*58) P. om. *fore.*59) FM. &c. *hanum.*60) DE. &c. sic. A. *bodanum.* C. *thæn han atte &c.*61) DEFG. *ær.* H. om. *þær han attæ.*62) S. &c. *tiilhörde.*63) M. om. *af þæm botum.*64) DEGHKLMNOPR. &c. *han.* C. om. h. v. QS. &c. *han kostædæ po then &c.*65) CDEGHKLMNOPQR. &c. *tha.* L. 13 $\frac{1}{2}$. *thæn thimæ thær.*

66) 67. 104. 105. add. duo capita ea continentia, quae in Add. F. 1. et Add. B. 5. leguntur.

1) 52. 58. 106. 127. habent hoc caput post caput in textu proxime sequens. Q. 28. 29. 50. 53. 63. 67. 83. 89. 104. 105. 109. hoc loco incipiunt librum tertium. 100. 126. incipiunt librum sextum. 82. 96. 108. incipiunt librum septimum.

2) S. &c. *Frelßmand paa greben eller tagen med nogen vhörliig gerning, huor fore han skal hengis, eller miste nogen aff hans limmer eller lyde nogen anden straff paa hans legeme, och andtuordett kongens Embitzmand da skal han vere træl vdi kongens gaard sin liiffs tiid, eller saa lenge att han lesses (54. &c. lösis) deden &c.* 69. &c. *Blyffuer frelsmandd &c. ut S. &c.*3) CDEGHKLMNOPQR. &c. add. *sithæn.* F. add. *han sithæn.*4) L. 13 $\frac{1}{2}$. *j konungs vmbuz manz (13 $\frac{1}{2}$. embismans) wald. Tha &c.*5) MNOPQR. &c. *æmbitzman.* K. *embutz man.*

þæ þræl j⁷) konungs garþe til han lösæs þæþæn. sællær (⁸hanum (⁹gifs frælsi. sæn ey ma han mæþ loghum¹⁰) (¹¹skiliæs þæþæn j annars manz¹²) wald warþær¹³) (¹⁴atær fræls oc sipæn dræpin. (¹⁵þa bötæs han¹⁶) atær¹⁷) mæþ fullum manbotum.¹⁸) sæn warþær han dræpin¹⁹) j konungs garþe.²⁰) oc²¹) j²²) (²³annöpoghum dome. þa bötæs han atær²⁴) sum konung wil. fore þy at²⁵) frændær mughu ey (²⁶mælæ æftir hanum. fore þy²⁷) at han stal sic andrum manni²⁸) j²⁹) wald.³⁰)

127. *Qualiter aliquis seruo consanguineo suo libertatem possit optinere.*

Uil annær³¹) man kallæ³²) manz hionæ³³) frændæ sin.³⁴) (³⁵sællær frænkunu³⁶) sinæ.³⁷) oc (³⁸swa til frælsis cumma. witi³⁹) þæt mæþ (⁴⁰tyltær ep

127 = II. 77.

6) DCEFHKLMNOPQR. &c. <i>wara.</i> 53. <i>tiennæ wdi &c.</i>	24) D. <i>aftær.</i> KNOPR. &c. <i>efter.</i> SQ. &c. <i>igenn.</i>
7) CDEKLNOPR. &c. <i>innan.</i>	25) FL. 13 $\frac{1}{2}$. <i>add. hans.</i>
8) 53. <i>han worder lös giffwen. S. &c. han bliiffuer giiffuenn frels och quit.</i>	26) Q. &c. <i>kære ther po thi at &c. S. &c. tale paa hans död, fortij han haffuer Selff kommet þiigh &c.</i>
9) CDEGHKLMNOPQR. &c. <i>warthær frælsæ giuit.</i>	27) CDEGHKLMNOPR. &c. <i>thæs saka. F. the sakæ.</i>
10) QS. &c. <i>rættæ.</i>	28) R. 23. 24. <i>mannom. G. add. innan hendir oc.</i>
11) CDEGHKLMNOPQRS. &c. <i>sæliæs bort i annars &c.</i>	29) DEMNOP. <i>innan.</i>
12) H. om. <i>manz. M. add. eghe eller i annar mantz.</i>	30) F. <i>hand. QS. &c. add. meden (S. &c. men) lösæ hans frender hanum till frælsæ (S. &c. add. eller frihed) oc vorder (S. &c. Bliiffuer) han siden dræpen tha bödes han igæn met fullæ mantz böder.</i>
13) CDEFGHKLMNOPQRS. &c. <i>add. han.</i>	31) FS. &c. <i>nokær.</i>
14) F. <i>sithæn fræls. oc tha dræpen. S. &c. frelþ giiffuen, och &c. Q. &c. fræls igen oc &c. 104. om. atær — æn warþær.</i>	32) HS. &c. <i>add. annars.</i>
15) Q. &c. om. <i>þa — dræpin.</i>	33) LMQ. &c. <i>hion. F. thræl. S. &c. tieniste tiuende. 53. add. det er tienneste tyende. Q. &c. add. vare.</i>
16) P. om. <i>han.</i>	34) G. <i>add. wara.</i>
17) S. &c. om. <i>atær. NOPR. &c. effther.</i>	35) NPR. &c. om. <i>ællær frænkunu sinæ.</i>
18) C. <i>botum. HNOPRS. &c. manz botum vel mantz böther.</i>	36) LOQ. &c. <i>frenckæ. S. &c. fencke.</i>
19) S. &c. <i>icke frels, och drebis.</i>	37) IOQS. &c. om. <i>sinæ.</i>
20) DCEGHKLMNOPR. &c. <i>hæfthum. FL. &c. hæfth. Q. &c. vare.</i>	38) F. <i>kummæ them sua til frælsis. tha witi &c. L. 13 $\frac{1}{2}$. kommæ thet svo til frælsæ vite &c.</i>
21) NRS. &c. om. <i>oc. H. add. ei.</i>	39) QS. &c. <i>vythnæ.</i>
22) G. &c. om. <i>j.</i>	40) QS. &c. <i>tolff mentz eed.</i>
23) CDKMNOP. sic. AG. <i>annöpoghan. FHQ. &c. annöthogh. E. annöthum. R. 23. 24. annöthughe. 63. 82. &c. nærliq dom. L. 13 $\frac{1}{2}$. annöthoghodom. S. &c. Trelldom, da &c.</i>	

oc twigia mannæ witni. oc⁴¹⁾ lösæ han hin⁴²⁾ mæþ bondans wilia⁴³⁾ sum 36 han ma⁴⁴⁾ (⁴⁵at kumma. (⁴⁶oc ey andræ lund.

128. *Qui petit aliquem in libertatem aliquamlibet⁴⁷⁾ liberum probare debet.*

Callær⁴⁸⁾ (⁴⁹man (⁵⁰manz hionæ⁵¹⁾ frælst⁵²⁾ wæræ.⁵³⁾ witi⁵⁴⁾ þæt⁵⁵⁾ mæþ (⁵⁶tyltær ep⁵⁷⁾ oc twigizæ mannæ witnæ.⁵⁸⁾ at þæt cum aldrih innan⁵⁹⁾ (⁶⁰annöpoghan dom fore (⁶¹sinæ eghnæ⁶²⁾ giærninge.⁶³⁾ oc (⁶⁴þæt gange bort⁶⁵⁾ frælst⁶⁶⁾ fore ængin pænning. ær þæt kunæ⁶⁷⁾ oc far⁶⁸⁾ hun (⁶⁹börn þe stund⁷⁰⁾ hun ær (⁷¹j (⁷²annöpoghom dome (⁷³gange bort⁷⁴⁾ mæþ allum sinum börnum frælsum.⁷⁵⁾

129. *Quantum pretium consequi debeat qui seruum fugituum domino suo reddat.*

Takær¹⁾ man hiona²⁾ annars³⁾ (⁴ofna löpstighum⁵⁾ löse hin⁶⁾ ær a⁷⁾ innan

128 = II. 78.

129 = II. 82, 79.

41) CDEGHKLMNOPQRS. &c. add. *sithan.*

42) CDEGHKLMNOPR. &c. *thæt. Q. &c. hion. S. &c. dett tieniste tiunde. F. sithæn. A. sum additum est at subiectis punctis notatum.*

43) H. add. *swa.*

44) IQS. &c. *kan.*

45) 59. &c. *met hannom offuer eens komme, Oc &c. S. &c. vorde ens med hannem, och &c.*

46) C. om. *oc ey andræ lund.*

47) *Lege qualiter. Cfr. II. 78: rubr.*

48) S. &c. *Siger.*

49) I. om. *man. F. nokær man. annærs manzs &c.*

50) M. *hione annær mantz frelst &c.*

51) Q. 13 $\frac{1}{2}$. &c. *hion. S. &c. tiunde.*

52) DHKNOPRS. &c. *fræls.*

53) FL. 13 $\frac{1}{2}$. add. *tha.*

54) INQRS. &c. *witne. L. 13 $\frac{1}{2}$. add. han.*

55) CDEHIKMNPR. &c. om. *þæt.*

56) QS. &c. *tolff mentz eed. B. post lacunam (vide not. 5 pag. 100). hic iterum incipit.*

57) DG. &c. *ethe.*

58) BC. &c. *uitni.*

59) FILQ. &c. *i. H. til.*

60) C. sic. B. *annöpohæn. A. annöpoghon.*

FGHQ. &c. *annöthogh. DIKMNOPR. &c. annöthogum. E. annöthum. 53. 59. &c. werliq dom. 48. treldom. L. 13 $\frac{1}{2}$. annothogadom. S. &c. tieniste. 84. 89. Vertlighedt.*

61) FIMO. &c. *sin eghen skyld.*

62) A. Litt. *eg bis sunt scriptae, nempe in fine prioris ac initio sequentis lineae, at priori loco subiectis punctis notatae.*

63) B. *gærningæ. S. &c. vgerningers. CDE GHKLMNPR. &c. scyld. QS. &c. add. skyll.*

64) CH. om. *þæt. L. 13 $\frac{1}{2}$. gange then sithan. bort &c.*

65) DK. &c. om. *bort.*

66) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. AB. om. *frælst; at in A. h. v. supra lineam add. rec. man. 59. 60. &c. quit. S. &c. quitt och frelst.*

67) I. &c. *quinmæ.*

68) M. *fangher.*

69) F. *barn i thæn stund &c.*

70) M. add. *ther.*

71) B. *innæn annöpoh dom. EGH. &c. annöthog. gange &c. DK. &c. annöthogom gange &c. NOPR. &c. annöthogæth gange &c.*

72) S. &c. *Saadan tienistes werlighed, da maa dett gange quit Bort &c.*

lanz foræ twa öræ.⁸⁾ (⁹utan wazbaræ¹⁰⁾ oc utan lanz (¹¹oc utan¹²⁾ konungs riki¹³⁾ fore half¹⁴⁾ marc.¹⁵⁾ Far man¹⁶⁾ (¹⁷æftir (¹⁸hionæ sit¹⁹⁾ oc hittir þæt.²⁰⁾ (²¹taki þæt (²²bort sac löst (²³hwar sum han²⁴⁾ hittir þæt. (²⁵æm wæl j kunungs garþe²⁶⁾ (²⁷oc²⁸⁾ archibiscops²⁹⁾ sum (³⁰j annars bondæ.³¹⁾ (³²Ransac scal (³³ængin man (³⁴syniæ andrum (³⁵þær sum³⁶⁾ han wil ransakæ æftir (³⁷hionæ sinu.³⁸⁾)

- 73) L. 13½. *tha gange hwn bort frelst. mæth* &c.
 74) FI. add. *fræls.*
 75) FILS. &c. om. *frælsum.*
 1) S. &c. add. *eller griber.*
 2) OQ. &c. *hion. S. &c. tieniste tyuende.*
 3) DEGHPKQ. &c. *manz. BCFILMOS. &c. add. manz.*
 4) FH. a. Q. &c. *po. L. 13½. innan lans thæn thimæ thet löpær fra sin hosbonda. tha lösa hin ther a. aff hin ther thet hawer takæt for twa öræ Warthar. thet takæt vthan haftt. (13½. hefft) oc vthan lanz. oc vthan konungs righæ. ta löse hin ther thet a fore halff marc ffar man &c. S. &c. paa löbestede vey som er lobet fran han-nem inden lands löße hin den dett eyer igien faar tho öre pendinge, och om han dett icke förer offuer Siö och Sand, (53. 68. &c. salt wandtt) mett ydermere kostningh. men finder han dett vden lands, eller vdj ith andett konge riige, da skal han lößett faar en halff marck faar han greb hannem der. Farer &c.*
 5) CDEFHKMNPQ. &c. *löpstighi. R. 24. &c. köpstigæ; male. 52. 54. &c. kiöstede veyge. 59. 60. &c. add. eller paa flucht. F. add. tha.*
 6) FI. *thæn.*
 7) Q. &c. *thet eyer.*
 8) P. om. *öræ.*
 9) I. 52. &c. om. *utan wazbaræ. Q. &c. So at han thet ey förer over söö oc sandh met ythmerere kostnet Och vden lantz &c.*
 10) CDEKM. &c. *wathbaro. G. &c. watnbaro. NOPR. &c. vatn bare. H. wadn baræ. F. wan boro. 16. 17. vantbaro. B. baræ. 59. 60. &c. handt förer det offuer wandt.*
 11) F. om. *oc utan konungs riki.*
 12) C. om. *utan.*
 13) 59. &c. add. *da löse det.*
 14) C. om. *half.*
 15) A. Litt. *arc. fere extritæ sunt. F. add. Æn.*
 16) B. *han.*
 17) E. *hiona sith hit taki &c.*
 18) Q. &c. *hion. S. &c. tiuende. 16. &c. sin hion oc &c.*
 19) CGHM. *sinu. DKNP. &c. sina. RO. sine.*
 20) FQS. &c. add. *tha.*
 21) A. Litt. *i fere extrita est. R. 38. &c. om. taki — hittir þæt.*
 22) CDEGHKMNOPQS. &c. om. *bort. L. &c. om. bort — þæt.*
 23) BCDEFGHIKMNOP. &c. *þær. QS. &c. om. hwar — þæt.*
 24) K. *man.*
 25) IQS. &c. *swa vel. 79. om. æm wæl — bondæ.*
 26) NR. &c. om. *garþe.*
 27) F. 68. om. *oc archibiscops. I. ællær i ærkebiscops &c.*
 28) B. add. *ær.*
 29) C. 38. *biscops.*
 30) BCDEGHKNPR. &c. om. *j. F. at. M. annar stadh Randsagh &c. L. 13½. annar stath. oc varo (13½. ware) vthan kærø oc vthan sak Ænghæn man skal menæ andrum at ransakæ hwar han vil æffther sit hionæ (13½. hion).*
 31) GOQ. &c. add. *garthe.*
 32) O. *Randsaghæ. S. &c. Randsagen. 92. om. Ransac — sinu.*
 33) F. *man æi syniæ andrum manne. thær &c.*
 34) I. *syniæs thær &c.*
 35) DK. &c. *thæt. Q. &c. hvor han &c. S. &c. y huor han &c.*
 36) CDEGHKMNOPR. &c. om. *sum. B. ær.*
 37) Q. &c. *sytt hion. 16. 17. 32. &c. sin hion. S. &c. sitt tiuende, och ehues (54. &c. vdj hues) gaard hand det finder, maa han dett tage vden alle sag och giensigelse.*
 38) FEL. &c. *sit.*

Alt þæt fæ³⁹) (⁴⁰annöpoght hionæ⁴¹) aflær⁴²) j bondans hæfþum⁴³) þæt a bondæn at göræ af⁴⁴) e⁴⁵) hwat⁴⁶) han wil⁴⁷) (⁴⁸þaghær han giuær (⁴⁹hionæ sinu frælsæ. ællær (⁵⁰þæt (⁵¹löser sic⁵²) til frælsis.⁵³)

131.⁵⁴) *de furto.*

Uarpær⁵⁵) manz fæ stolet ællær⁵⁶) (⁵⁷costær hans. oc far han þaghær⁵⁸) æftir oc far⁵⁹) takit (⁶⁰hin (⁶¹mæþ⁶²) ær stal.⁶³) sæte⁶⁴) a⁶⁵) band oc bindæ.⁶⁶) oc före⁶⁷) han til þings⁶⁸) oc (⁶⁹göræ þæt af hanum ær⁷⁰) þing men (⁷¹wilæ. oc þe dömæ til. æn far han (⁷²ey⁷³) (⁷⁴takit þiu⁷⁵) mæþ (⁷⁶coste

130 = II. 83.

39) 59. &c. godz. DEF. add. ær. KMNOPR. &c. add. ther. QS. &c. add. oc gotz som.

40) NPQR. &c. annötthogh. 59. 60. &c. mgieff-ua. 84. verligh hionu affler &c. 100. nerlig mandt affler &c. 53. trell affler &c. S. &c. anöttige tiffuende affler &c.

41) Q. 13½. &c. hyon.

42) Q. &c. add. men thet er.

43) FS. &c. hæfth. L. 13½. hæfthæ. I. gor-thæ. 53. &c. tienneste. Q. &c. være. S. &c. add. meden han ehr y hans vere.

44) G. &c. add. thet.

45) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. om. e.

46) CDEHIKNOPR. &c. thæt. M. ther. D. add. ær. K. 30. add. ther.

47) M. add. Æn.

48) NOPR. &c. Tha. QS. &c. So snart som. L. 13½. thæn timæ han &c. DK. &c. tha gaæ han oc gifvir &c.; male.

49) B. hiono. OQ. &c. hion. S. &c. sitt tiuende fry och frelße.

50) P. om. þæt. M. han löser sith till frel-ses giffue bonden hione synu ther hand vill. S. &c. köbes löß igienn, eller löser seg self, da maa dett siiden gidre aff sitt gods huad dett vill, och nyde dett Self.

51) C. om. löser. H. löses til frælsæs.

52) L. 13½. add. stælf.

53) Q. &c. add. tha nydher thet syt eyet.

54) L. 13½. hoc loco incipiunt librum tertium. O. incipit librum quintum. 38. incipit librum sextum. NPRS. 48. &c. incipiunt librum septimum.

131 = II. 85.

55) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. add. annær.

56) CDEGHKLMNOP. &c. add. annar. FIR. add. andræ.

57) CM. costæ. EGH. &c. cost. QS. &c. no-get annet (S. &c. add. aff) hans gotz oc &c.

58) M. ther. QS. &c. strax.

59) L. 13½. add. han.

60) F. thæn. Q. &c. hanum met færskæ ger-ninger then som thet still tha mo han bindæ syn tyrff oc före &c. S. &c. han-nem som thet hæffuer Stollit med ferske gerninger, da maa han gribe hannem och Binde sin tyuff, och före &c.

61) C. om. mæþ. L. 13½. ther meth skall. sættæ &c.; male.

62) M. add. kosthe syne.

63) F. add. tha.

64) DK. &c. sætia.

65) NOPR. &c. om. a.

66) BEH. bindi. R. 23. 24. add. han.

67) D. föra.

68) B. pigs, sed pins primum scriptum est.

69) QS. &c. ladæ hannum (S. &c. add. der) staa then rætt som tingmen dömmæ (S. &c. add. offuer) Æn far &c.

70) M. om. ær.

71) DCEFGHIKLMNOPR. &c. döma. æn far &c.

72) N. och tagher effther och for thagith &c. R. 23. 24. effther oc for taghit tyrffth. ey met &c. Male.

73) B. add. þahær. DCEFHIKL. &c. add. tha-gaæ. GOP. &c. add. thaghir efftir oc fa.

sinum. oc kiserar han⁷⁷) siban⁷⁸) junnan⁷⁹) annars manz hæfþum.⁸⁰) þa ma han⁸¹) ey (⁸²takæ man. num⁸³) (⁸⁴tak fore (⁸⁵cost. sin.⁸⁶) oc fari⁸⁷) æftir sum⁸⁸) logh særæ.⁸⁹)

37

132.

Hittir¹) man annan²) man³) a⁴) wægh⁵) mæþ (⁶heste sinum. ællær⁷) (⁸andrum coste slum⁹) (¹⁰tak före at¹¹) hanum til förste by. oc han fa¹²) þær tak fore sic ma¹³) han ey þær fa¹⁴) tak¹⁵) for sic.¹⁶) (¹⁷fare mæþ hanum til annær¹⁸) by.¹⁹) far han ey þær (²⁰tak fore sic.²¹) (²²faræ mæþ hanum

132=II. 85.

- M. add. *ther effther och far. Q. &c. add. strax efter hanum oc faar.*
- 74) S. &c. *Strax efter hannem som er sin Tyuff, och faar grebet hannem med sit gods som stolltet ehr, men kiender (52. &c. sic; S. kindær) &c.*
- 75) D. &c. *thiufwin.*
- 76) K. 30. *costum. F. sinæ koster. oc &c. I. sit gozs. Q. &c. synæ stolnæ kaasther.*
- 77) BCDEFGHIKMNOPQRS. &c. om. han. I. add. *sinæ costær.*
- 78) BCDEGHKLMNOPR. &c. add. *kost sin. F. add. sinæ koster. QS. &c. add. sytt gotz.*
- 79) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. i.
- 80) L. &c. *hæftt. F. hænde. IQS. &c. væræ.*
- 81) CE. om. han.
- 82) Q. &c. *gribe then man som then kaast eller gotz haffuer oc ey bindæ hanum vden tagæ borgen aff hanum for syt gotz oc fare ther met siden som tilbör. S. &c. gribe eller Binde den mand som hans gods eller koste haffuer, vden alleniste skal tage Borgen &c. fere ut Q. &c.*
- 83) CDEFGHIKLMNOPR. &c. vtan. F. add. *fangæ.*
- 84) BDE. *takföre.*
- 85) F. *sinæ koster. oc &c.*
- 86) R. om. sin.
- 87) DEGHP. *fara. F. &c. add. sithæn.*
- 88) A. *sum bis scriptum est, nempe in fine prioris ac initio sequentis folii.*
- 89) MO. &c. er. O. add. *till. H. add. til thæs.*
- 1) DK. *Hæftæn. S. &c. Finder.*
- 2) BC. &c. *annær.*
- 3) I. om. man.
- 4) F. i.
- 5) S. &c. add. *æller Sty.*
- 6) L. 13 $\frac{1}{2}$. *synæ kost. æller mæth annars mans cost. tha föræ han til &c. S. &c. Sin hest, oxe, eller koo, eller med nogett andett hans godz eller koste, da skal han følge hannem tiil förste By som der næst er, och Begere der Borgen faar hannem, och faar de koster eller godz, som hand haffuer med att fare, det er, det som hand y hende haffuer, kand hand icke der &c.*
- 7) F. add. *mæth.*
- 8) NOPQR. &c. *andhræ kostæ. FM. andræ sinæ koster. 59. &c. andit godz, da fare met hannom &c.*
- 9) CDEGIKNOPQR. &c. om. sinum.
- 10) FN. &c. *tha före; male. Q. &c. tha scall han fölyæ hanum tiil förstæ byy oc begære ther borgen fore then kaasten eller gotzet som han emellom (adde hænder) haffuer oc begære ther borgen fore hanum kan han ther ey borgen faa fare sig tha fare han tiil &c.*
- 11) F. &c. om. at.
- 12) K. &c. *far. F. fange. 59. &c. settke.*
- 13) I. *Kan.*
- 14) I. *fanghæ.*
- 15) S. &c. *Borgen.*
- 16) DFHKL. &c. add. *tha. NRS. &c. add. Tha skal han.*
- 17) S. &c. *före hannem &c.*
- 18) BEHNPR. &c. *annærs.*
- 19) S. &c. add. *effter Borgen.*
- 20) QS. &c. *borgæn. L. tha; male. C. om. tak före sic.*

til þriþiæ by. (²³far han²⁴) ey²⁵) þær tak²⁶) fore sic. þa ma han²⁷) ey lengær²⁸) (²⁹draghæ³⁰) hin³¹) ær costæn³²) a³³) (³⁴mæþ (³⁵hægumæ sinum³⁶) Siþæn föræ³⁷) hin³⁸) ær³⁹) (⁴⁰costæn a (⁴¹hin ær han tok (⁴²mæþ (⁴³coste sinum hem til (⁴⁴sin eyn⁴⁵) oc lægge fore hanum⁴⁶) iarn oc fiatur. oc late⁴⁷) han⁴⁸) (⁴⁹læggiæ⁵⁰) sialuir ofna⁵¹) sic. (⁵²wil han ey siæluir ofna⁵³) sic. lægiæ. þa lægge bondan⁵⁴) ofna⁵⁵) han⁵⁶) oc waræ⁵⁷) saclös. bæpe⁵⁸) fore konungs ræte⁵⁹) (⁶⁰oc (⁶¹archibiscops. oc⁶²) (⁶³fore hinum⁶⁴) ær⁶⁵) (⁶⁶han (⁶⁷laghþæ iarn a.⁶⁸)

- 21) FGLQ. &c. add. *tha*. DKNOPRS. &c. add. *tha scal han*.
- 22) F. *före han hanum* &c. S. &c. *före hannem* &c. B. *föræ til* &c. 54. 68. &c. om. *faræ — fore sic*.
- 23) F. *ma han æi thær fa tak* &c.
- 24) E. om. *han*.
- 25) I. om. *ey*; male.
- 26) QS. &c. *borgen*.
- 27) E. om. *han*. S. &c. *den som Schyldiig er*.
- 28) CDEGHKLMNOPR. &c. add. *swa*.
- 29) 53. 62. &c. *bedrage*. S. &c. *forhale hannem med löße ord, och Siige att hand viil Sette hannem Borgenn. men den som godzett tilhör, skal före hannem siden hiem med siig och samme godz med, och legge* &c.
- 30) FNOPQR. &c. add. *fore*. L. 13 $\frac{1}{4}$. add. *foræ hanum*.
- 31) F. *hinum*.
- 32) F. *kostenæ*. Q. &c. *gotzset*.
- 33) Q. &c. *tilhörer*.
- 34) F. *vtæn före hanum hem* &c.
- 35) 59. 60. &c. *sit bedregerij*. 53. 92. &c. *sit smiger*.
- 36) K. &c. *sinæ*. IQ. &c. om. h. v.
- 37) A. *föræ*, ut videtur, scriptum est, at ultima littera deleta. EI. &c. *fari*.
- 38) BCDEGHKLMNOPQR. &c. *þæn*.
- 39) BCEHINR. &c. om. *ær*.
- 40) Q. &c. *gotzset tilhörer hanum hiem met sig oc met sammæ gotz oc læggæ* &c.
- 41) C. *han hem* &c. DEGHKMNPR. &c. *oc han hafvær handa mællin hin sammæ ær* (I. om. *ær*) *han tok* &c. L. 13 $\frac{1}{4}$. *han hem mæth sic. oc han hauer handæ mellom hin sammæ ther han cost meth. hem til* &c.
- 42) I. om. *mæþ coste sinum*.
- 43) DEGHKM. &c. om. *coste sinum*.
- 44) 16. 59. &c. *sith eghet*.
- 45) DE. &c. *egin*. GFN. om. h. v. N. 23. add. *j geen*.
- 46) CDEHILNPR. &c. *han*.
- 47) QS. &c. *bedæ*.
- 48) B. *hanum scriptum est, at litt. um subiectis punctis notatae sunt*.
- 49) CDEGHKLMNOPR. &c. *siatuan læggiæ*. F. *sælf læggiæ iarn ællær fætær ofnæ sic. oc bonden wære saklös* &c.
- 50) QS. &c. add. *thet*.
- 51) HI. a. QRS. &c. *po*.
- 52) R. 54. &c. om. *wil — lægiæ*.
- 53) CDEHIKLMNOP. &c. a. QS. &c. *po*.
- 54) CD. &c. *bonden*.
- 55) Q. &c. *po*.
- 56) MQ. &c. *hanum*.
- 57) NOPR. &c. *wardhæ*.
- 58) CF. &c. *bathe*.
- 59) BC. &c. *ræt*.
- 60) CDFGKLMNOPQRS. &c. om. *oc archibiscops*.
- 61) E. *swa fore archebiscops rætj. oc* &c. I. om. *archibiscops. oc fore*.
- 62) EFGHK. &c. add. *swa*.
- 63) S. &c. *Tyuffuenn* (pro fore — a).
- 64) K. 30. *hanum*.
- 65) I. om. *ær*.
- 66) F. *iarn ær ofnæ laght*.
- 67) B. om. *laghþæ*, at infra post v. *ofna* (vide not. 68 sequentem) ipse, ut videtur, scriba supra lineam add. *laþe*. I. *læyyær*. H. *alaydhe iarn*.
- 68) BCDEGHKLMNOPR. &c. *ofna*.

133.

Band⁶⁹) oc stok ma (⁷⁰man (⁷¹ey föræ ofna annær man æn⁷²) þæn ær man⁷³) takær⁷⁴) mæþ (⁷⁵costæ sinum. oc wil⁷⁶) til⁷⁷) things föræ. oc (⁷⁸mæþ faræ sum þing men dömæ til.⁷⁹)

134.

T ac¹) scal man fa²) foræ sic³) hwar⁴) (⁵sum han⁶) (⁷ma hældær hem til (⁸sins eghins⁹) hus¹⁰) ællær (¹¹til þings.¹²) (¹³Ma han ey¹⁴) fa tak¹⁵) fore sic. þa föræ (¹⁶bondæn han (¹⁷til hæræzþings mæþ (¹⁸coste sinum u bundin. oc þo j (¹⁹fiatre (²⁰oc j²¹) iarne Ma²²) bondæn ey fa ræt a hæræzþingi.

133=II. 85.

134=II. 85.

- 69) S. &c. *Mand maa ingen Baste eller Binde eller Sette y stock, vden den* &c.
 70) CDEFGHKLMNOPR. &c. om. *man. B. han. I. æi föræs* &c.
 71) Q. &c. *engen bindæ met vden then man griber met færskæ gerninger stolet gotz oc vill* &c.
 72) F. vtæn. BCDEFGHKLNOPR. &c. add. *a. I. add. ofnæ.*
 73) P. &c. add. *tha.*
 74) S. &c. *finder.* DCEGHL. 13. †. add. *thagan.*
 75) FI. *sinæ kostær.* 59. &c. *sit godz. S. &c. fersche gerninger, och stollet godz, och* &c.
 76) BF. om. *wil.*
 77) A. Voc. *til omissam supra lineam add. scriba. L. &c. om. h. v.*
 78) DCEFGHKLMNPR. &c. *lata fara æftær thing manna dome.*
 79) GOQS. &c. om. *til.* GMQS. 17. 28. 29. 32. 33. 42. 50. 52-54. 58. 62. 63. 67-83. 89. 90. 96-98. 100-112. 114. 117. 121-124. 126. 127. 129. add. *novum caput: Aldir then cost meth rane* &c., quod, ex cod. G. transscriptum, in Add. E. 1. legitur. NPR. 16. 23. 24. 59-61. 93. 94. 113. 118. idem huic capiti adnectant.
 1) Q. &c. *Borgen. S. &c. Den som tagis y hender med tyuffnit, hand skal Sette Borgen faar þiig* &c.
 2) Q. &c. *sættæ.*
 3) G. &c. add. *e.*
 4) CDEFGHKLMNOPR. &c. *kvat.*
 5) BCDEFGHKLMNOPQRS. &c. om. *sum. I. om. sum han.*
 6) BCLM. &c. *man.*
 7) G. &c. *kan fa hem* &c. S. &c. *kand den faa, anthen hiemme* &c. Q. &c. *kan hennæ faa hiemmæ at syn* &c.
 8) LIS. &c. *sit eghit.* FQ. &c. *sin eghen. ælær* &c.
 9) EGH. &c. om. *eghins.*
 10) S. &c. om. *hus.*
 11) QS. &c. *po tinget.*
 12) F. *sit thing.* 59. 60. &c. *herritzting.*
 13) QS. &c. *Kan.* 83. 89. om. *Ma — hæræzþings.*
 14) DK. &c. add. *thær.*
 15) QS. &c. *borgen.* 53. add. *hiemme.*
 16) S. &c. *Saguolderenn.* G. &c. *han bundin til* &c.; male.
 17) BCDFKLMNOPR. &c. *a hæræzþing.*
 18) FI. *sinæ coster vbunden.* QS. &c. *syt gotz vbunden.*
 19) C. om. *fiatre oc j.* EGHK. &c. *iarne. oc fatri. Ma* &c.
 20) Q. &c. om. *oc j iarne.*
 21) O. om. *j.*
 22) QS. &c. *Kan.*

þa (²³næfne hin ær²⁴) mæþ costæn takin ær. köpæ sin ællær (²⁵hembyghd sinæ. oc hin²⁶) ær²⁷) costæn²⁸) a fare þit²⁹) um han wil. æn wil han ey (³⁰þit faræ. (³¹þæn ær (³²takit haur hin mæþ coste sinum. þa wisi han³³) þighat³⁴) andræ men oc late³⁵) lete³⁶) um swa ær. at hin takne³⁷) haur þær hembyghd.³⁸) ællr köpæ³⁹) sin.⁴⁰) æræ⁴¹) þær noghre⁴²) þe⁴³) mæn ær (⁴⁴han wilæ röctæ⁴⁵) (⁴⁶þa cummi þe oc lösæ⁴⁷) han Far bondæn ængin⁴⁸) (⁴⁹þæsæ stapæ⁵⁰) ræt (⁵¹af þæn⁵²) tackne.⁵³) þa⁵⁴) föræ⁵⁵) han⁵⁶) til lanzþings oc göræ þæt⁵⁷) af hanum (⁵⁸ær landæ⁵⁹) döma.⁶⁰)

- 23) Q. &c. *scall then sag er giffuen næffne ther vpp syn köpman som han thet gotz aff köptæ eller synæ vythnæ Och then som gotzset tilhörer scall fare &c. S. &c. skal hand som med godzett tagis siige huem hand kiöbte dett godz aff, och næffne hans næffn och skiude paa lydköbs vidne, och Skal den som godzett tiilhör fare did met hannem om hand wil som den anden siger att han kiöffte samme godz. men vil hand &c.*
- 24) BI. om. ær.
- 25) 59. &c. *sinn hiemmel. Oc &c.*
- 26) G. &c. om. hin. C. thæn. F. thæt.
- 27) E. om. ær.
- 28) I. om. costæn.
- 29) CDEFGHMNP. *thighat. KR. &c. thingat. L. 13½. thiat. CDEFGHIKLMNOPQR. &c. add. mæth hanum.*
- 30) B. *þihæt. CDEFGHLMP. &c. thighat. NR. &c. tingadh. K. fare thid ut meth hanum then ther costen a tha uisæ &c. 53. om. þit — sinum.*
- 31) CF. om. þæn — sinum. D. *mæth hanum thæn ær costen a tha wisi &c. NOPR. &c. meth hanom ther kosthen a Tha visæ &c. I. kostæn a tha visæ &c. S. &c. som godzett tiilhör, som den anden Begerer, da maa hand wiise did Bortt andre &c.*
- 32) EGHLM. &c. *costen a. tha wisi &c. Q. &c. gotzset tilhörer tha wiisæ &c.*
- 33) F. om. han.
- 34) BC. *þihæt. HL. 13½. thiat. IKNOPQR. &c. thit. K. add. ut.*
- 35) RS. &c. add. *them.*
- 36) BC. &c. *letæ vel leta. H. om. h. v. 53. 58. &c. granske. QS. &c. vth grantzskæ.*
- 37) I. *takæt haurer.*
- 38) Q. &c. *synæ vythnæ. S. &c. sin hemmel. M. add. sinæ.*
- 39) QS. &c. *köpman.*
- 40) CDEFGHIKMQS. &c. sic. *ABLNOPR. &c. sinæ.*
- 41) DK. &c. *ær.*
- 42) CD. &c. *nokræ. B. iokræ.*
- 43) F. om. *þe.*
- 44) S. &c. *ville hielpæ hannem med skool, da &c.*
- 45) Q. &c. *hielpæ met skøll.*
- 46) CDEHIKLMNOP. &c. *cumme til oc &c. FR. &c. kumme thit oc &c.*
- 47) QS. &c. *hielpæ.*
- 48) BDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. *A. ængæ. C. æi.*
- 49) BCDEGIKLMNOPR. &c. *þænnæ. H. 13½. thæn. F. om. þæsæ stapæ. QS. &c. aff tessæ stæder.*
- 50) CDEGHKLMNOPR. &c. *stath.*
- 51) C. om. *af þæn tackne.*
- 52) DEFHKLNOPR. &c. *thæm.*
- 53) BD. &c. *takne vel takna. QS. &c. som greben er.*
- 54) Q. &c. add. *scall bonden. S. &c. add. skal Saguolderen.*
- 55) DK. &c. *förer. INOP. &c. föræn.*
- 56) C. add. *hin tacnj.*
- 57) GMS. &c. om. *þæt.*
- 58) O. om. ær. S. &c. *huad landz dommeren och Tingmen der paa dömnæ.*
- 59) Q. &c. *tingmen. F. add. wilæ. ællær.*
- 60) K. &c. *vilæ. O. hoc loco add. idem caput, Add. E. 1, quod ceteri codd. inserunt post caput proxime antecedens; vide not. 79 pag. 121.*

135. *Si scrutineum negatum fuerit*

Tapær¹⁾ man (²cost. sin oc far³⁾ æftir oc (⁴bepæs ransac⁵⁾ hema at annars manz. oc (⁶syns hanum.⁷⁾ tha kalle han til twa grannæ ællr þre.⁸⁾ oc late⁹⁾ þem höræ at hanum¹⁰⁾ syns¹¹⁾ ransac¹²⁾ oc annær ræt. oc¹³⁾ (¹⁴fare siþan til¹⁵⁾ þings¹⁶⁾ mæþ (¹⁷þingwitni sinu Netær¹⁸⁾ hin¹⁹⁾ at han syndi²⁰⁾ hanum ey ransak²¹⁾ (²²stande fore mæþ tyltær epe.²³⁾ brystæ²⁴⁾ hanum logh.²⁵⁾ böte konungi þre marc (²⁶oc bondanum²⁷⁾ þre marc (²⁸fore (²⁹þæt at han (³⁰syndi hanum³¹⁾ ransac.³²⁾ siþæn (³³waræ³⁴⁾ bondans³⁵⁾ wald horo mikit han wil hanum kænne oc sac foræ³⁶⁾ giuæ

135=II. 86.

- 1) SQ. &c. *Mister.*
- 2) F. *sinæ coster. oc &c.* QS. &c. *syf gotz.*
- 3) CI. *add. han.* DK. &c. *add. man.*
- 4) S. &c. *viil siiden randþage der ephter tiil nogen anden &c.*
- 5) O. *rantzaghe.*
- 6) KL. &c. *söns. 16. 17. sönyes. Q. &c. sön bonden hanum thet tha &c.* S. &c. *Söner hußbonden hannem dett, och vil icke lade hannem Randþage tiil Siit, da skal hand som Randþage viil, kalle der tiil &c.*
- 7) F. *add. rasak (sic). L. 13½. add. thet rantzaker. 63. 82. &c. add. ranssagen.*
- 8) S. &c. *flere.*
- 9) B. *om. late. S. &c. Bede.*
- 10) C. *thæm.*
- 11) KM. &c. *söns. Q. &c. sönyes. CLMOQS. &c. add. thær. F. add. bethe. DEGHKNPR. &c. add. thær bæthe.*
- 12) O. *rantzage. S. &c. Randþagen.*
- 13) H. *om. oc.*
- 14) L. 13½. *sithan faræ han til &c.*
- 15) N. *om. til.*
- 16) A. *Litt. g omissam supra lineam add. scriba.*
- 17) NR. &c. *things vithnæ. DEGHK. &c. withni. L. 13½. the twa mæn æller thre ær thet waro withar Netar &c. Q. &c. sam-mæ vythnæ Siger han tha ney at &c. S. &c. samme vidne, om den anden siiger da ney, att han Sönde hannem icke Randþagen tiil Siit, eller att Söge sin rett, da skal hand giiffue lou der faar med tollf*
- mendz eed, kan hand icke giöre samme lou, da skal hand Böde &c.*
- 18) M. 59. &c. *Necther. NR. &c. Negar. P. nekar.*
- 19) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. *sic. AQ. &c. han.*
- 20) CFG. *sundi. KN. &c. söndæ.*
- 21) O. *rantzaghe. EG. &c. add. oc annar ræt. H. add. oc ei annar ræt. Q. &c. add. eller annen ræt. DK. &c. add. tha.*
- 22) Q. &c. *værgæ thet aff met tollf mentz eed.*
- 23) I. *add. oc.*
- 24) BC. &c. *bristæ. MQ. &c. Bröster.*
- 25) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. *sic. B. loh. A. om. loyh, at h. v. supra lineam add. rec. man. DK. &c. add. tha.*
- 26) DEFGHIKLMOPQS. &c. *sic (cfr. not. 27 sequentem). ABCNR. &c. om. oc — marc; at B. in marg. habet ontæn mark; scriptum sine dubio fuit ok bontæn þre mark, at hæc verba, ab ipso scriba, ut videtur, addita, resecto folio sunt mutilata. Cfr. not. 29 infra.*
- 27) S. &c. *Saguolderen.*
- 28) EGHQ. &c. *om. fore — ransac.*
- 29) R. 23. 24. *och bondhen thet han &c.*
- 30) BC. &c. *sundi. MN. &c. söndke. S. &c. lod hannem icke Randsage.*
- 31) C. *hinum.*
- 32) O. *rantzaghe. CDFIKLMNOPR. &c. add. oc.*
- 33) Q. &c. *er thet i bondens maect hvor meget &c. S. &c. maa Saguolderenn giiffue*

136.³⁷⁾ *Quid iuris sit si scrutineo facto res in uenta fuerit.*

Spör³⁸⁾ annar³⁹⁾ man (⁴⁰⁾hema at annærs⁴¹⁾ manz (⁴²⁾at coste sinum þiufstolnum oc netær⁴³⁾ hin⁴⁴⁾ (⁴⁵⁾at⁴⁶⁾ ey ær hemæ at hans. (⁴⁷⁾oc ransakær bondan⁴⁸⁾ sipin⁴⁹⁾ oc hittir þær⁵⁰⁾ (⁵¹⁾cost sin.⁵²⁾ þa ær hin tøkær⁵³⁾ sum annar þiuf (⁵⁴⁾ær þiufnaþæn⁵⁵⁾ haur⁵⁶⁾ hyst.⁵⁷⁾ oc bondan⁵⁸⁾ takæ⁵⁹⁾ ut (⁶⁰⁾cost sin. oc a⁶¹⁾ tve gildis⁶²⁾ at⁶³⁾ bo u skiftu Sipæn bondan⁶⁴⁾ haur fangit⁶⁵⁾ þæt⁶⁶⁾ han scal.⁶⁷⁾ þa taki⁶⁸⁾ kunung allæn⁶⁹⁾ hans howoþ lot oc ey meræ. warþær nokat hit⁷⁰⁾ undir andrum⁷¹⁾ lase. (⁷²⁾ællær þripia⁷³⁾

136 = II. 87.

- hannem Sag tiil med, saa megitt som hand viil faar siitt godz.*
- 34) DIKNOPR. &c. add. *i.*
- 35) BC. &c. sic. A. *bondan, at s adposuit rec. man.*
- 36) H. om. *foræ. M. 38. add. at.*
- 37) 83. Folio deperdito hoc caput perit una cum proxime sequente et prima linea cap. 138; rec. man. saec. XVIII inserto folio errato addidit cap. 150 in duo capita divisum.
- 38) CDE. &c. *Spyr.*
- 39) DFGKMNOPQRS. &c. om. *annar.*
- 40) C. om. *hema. F. at sinæ koster thiuf stolnæ hemæ at annærs manz. oc netær hin. oc sighir at vsant ær. oc ransakær &c.*
- 41) BMO. *annær.*
- 42) I. *sin thiufstolnæ cost. oc &c. Q. &c. efter syt tywffstolnæ gotz. S. &c. efter sin tiuff eller stollet godz.*
- 43) M. &c. *neither. P. nekar. NR. &c. neger. QS. &c. siger.*
- 44) Q. &c. *bonden. S. &c. hußbondenn.*
- 45) I. *thet æi thær hemæ &c.*
- 46) QS. &c. add. *sodant gotz.*
- 47) NOPR. &c. om. *oc — sipin.*
- 48) BC. &c. *bondæn vel bonden.*
- 49) BC. &c. *sipæn vel sithan. Q. &c. add. ther gotzet hanær myst. S. &c. add. efter godzett, som dett mist haffuer.*
- 50) DEHL. *thære.*
- 51) CF. &c. *costæ sinæ. Q. &c. syt gotz. S. &c. siit godz vdi hans hus och vold, da maa hand gribe hannem som &c.*
- 52) NOPR. &c. add. *sidhan.*
- 53) 59. &c. *plichtig at gribis. Q. &c. add. eller plictyg at gribæ (29. grybes).*
- 54) S. &c. *faar hand haffuer huset Tiuff stollet godz.*
- 55) Q. &c. *tywffstollet gotz.*
- 56) FG. &c. *hafthe.*
- 57) CDEFGHILMOPQ. &c. *husat. KR. husit. N. 23. 24. j husith.*
- 58) BC. &c. *bondæn vel bonden.*
- 59) C. om. *takæ. KP. &c. tagher. L. 13 †. fangæ.*
- 60) CF. *coste sinæ. QS. &c. syt gotz.*
- 61) CLQS. &c. om. *a. NOPR. at.*
- 62) CEFCHI. &c. *tvægildi. M. tniigilde. L. &c. tvænnæ kostæns wærth. Q. &c. tw so meget. S. &c. tösser saa megitt.*
- 63) HLNOPQRS. &c. *af.*
- 64) CD. &c. *bonden. B. bontn supra lineam scriptum est.*
- 65) N. om. *fangit.*
- 66) DF. add. *æx. K. &c. add. thær.*
- 67) F. &c. add. *hanæ.*
- 68) P. *a.*
- 69) C. om. *allæn. B. allær, sed scalprum litterae r adhibitum fuit.*
- 70) CDEFGHIKLMNOPR. &c. sic. AB. om. *hit. QS. &c. fundet. S. &c. add. anden stedz.*
- 71) NOR. &c. *annærs.*
- 72) C. om. *ællær þripia. Q. &c. thet stolet er i höstrænæ gömme eller tredie laas oc tha &c. S. &c. och löcke som stollet er, enthen vdi hustruens gemme, eller vdi Tridie laas, da &c.*
- 73) F. *innæn.*

husfrö⁷⁴) hæfþum.⁷⁵) þa (⁷⁶ær hun oc (⁷⁷tök mæþ (⁷⁸allum sinum howoplot. börn⁷⁹) scal man⁸⁰) ey takæ⁸¹) oc ey⁸²) þerræ lot. utan⁸³) at⁸⁴) þe æræ (⁸⁵swa waxæn⁸⁶) at þe mughu⁸⁷) oc⁸⁸) stialæ

137. *Quid iuris sit si animal suum quis in possessione alterius de prehenderit.*

Kiænnær¹) man (²cost sin hema at³) annærs manz utan ransac. þa scal⁴) tac foræ.⁵) oc hin ær (⁶handæ mællin haur⁷) scal fa⁸) hanum⁹) tak¹⁰) (¹¹til þings oc (¹²af þingi. þa¹³) læggia¹⁴) þingmæn fæmt¹⁵) fore hin ær costin¹⁶) 39 haur handæ mællin at han¹⁷) ware¹⁸) hemæ ofna¹⁹) bro fial²⁰) sinni.²¹) (²²oc wæri fore hinum ær sæ²³) kiænnir mæþ (²⁴tyltir eþe. oc twigia mannæ witni fore hema fôt um þæt ær quikær²⁵) cost²⁶) sum²⁷) hest ællær oxæ²⁸) ællær

137 = 11. 88.

- 74) KM. &c. husfru. EFH. husfre. G. &c. hösfrrv. L. hosfro.
 75) F. &c. hæfth. I. wæra.
 76) 53. 92. maa och hun gribes met &c.
 77) Q. &c. plichtug at gribes met &c. S. &c. plichtig til att griibes, och miste alle hindis hoffuit lod. 59. 60. &c. plichtig at möste all sinn hoidlodt.
 78) CF. &c. all sin.
 79) F. Af börnum.
 80) O. om. man.
 81) S. &c. gribe eller fange.
 82) S. &c. add. heller taghe.
 83) BDEGHLMNOPR. &c. add. þæs. K. add. the thes.
 84) CFIQS. &c. om. at.
 85) C. waxen. oc mughu stialæ.
 86) QS. &c. gamlæ. 53. 100. storre.
 87) I. om. mughu. QS. &c. kwnnæ.
 88) H. om. oc. S. &c. Selfue.
 1) 53. Ffinder.
 2) CF. costæ sinæ. 53. &c. sit gotz. Q. &c. kosth eller gotz hiemmæ &c. S. &c. sine koste eller godz hiemme &c.
 3) E. om. at.
 4) DEFHKL MNOPQR. &c. add. han. S. &c. add. hand som ved kendiis.
 5) BD. &c. takföra. CMR. tac före. I. takföra. DK. &c. add. ath hanum. L. 13½. add. sin cost. QS. &c. begære ther borgen faare. 63. 82. &c. tage ther borgen fore.
 6) QS. &c. gotzset i hænder haffuer &c.
 7) L. 13½. add. kostæn.
 8) I. fangæ. QS. &c. sættæ.
 9) F. om. hanum.
 10) QS. &c. borgen. FH. add. fore sic.
 11) S. &c. att möde hannem paa tinget der om tiil Tings dag, och Tingmend skulle legge hannem louliige tiid fore som godzett vdj vere haffuer, att &c.
 12) CL. &c. a. Q. &c. hanum ther at mödæ oc tingmen skulæ læggæ hanum som gotzset i hender haffuer en lagdag fore at værgæ sig hiemmæ &c.
 13) DFKNOPR. &c. om. þa.
 14) BCD. &c. læggi.
 15) F. farth. M. &c. fænith. Male.
 16) EH. &c. cost.
 17) DKNPR. &c. om. han.
 18) CM. 13½. war. DEGO. wæri. L. wor. INP. &c. wæriæ; male. S. &c. skal verge siig. R. wætie.
 19) CGH. &c. a. QS. &c. for.
 20) 89. Bropel.
 21) BC. &c. sic. A. simi.
 22) S. &c. om. oc — kiænnir. Q. &c. for then som gotzset po taler oc sig vederkænder.
 23) M. sith.
 24) B. tyltær eþ. CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. twiggia manna witrj. oc (HQ. &c. add. mæth) tyltær eth (QS. &c. tolff mentz eed).
 25) I. löuændæ. QS. &c. lewendes.

annat (²quict fæ. Þor³⁰) ey (³þæn swa swæria³²) ær³³). (³handæ mællin haur. þa lösæ hin³⁵) ær sæ³⁶) kiænnær³⁷) mæþ (³halui tylt oc ængu³⁹) witni⁴⁰) (⁴fore þiufstolæt (⁴ællær fore⁴³) ran takit.

138.⁴⁴) *Si res non uiua nec dum usui preparata indomo alterius reperitur ut pote securis sine manubrio.*

Jlzskaes⁴⁵) klæpæ uskapæt⁴⁶) (⁴ællær (⁴öxæ uskæft. ællær (⁴swærþ u fætlat.⁵⁰) ællær slikt⁵¹) nokat.⁵²) wæri hin⁵³) ær (⁵handæ mellin haur mæþ (⁵tyltær epe.⁵⁶) oc ængu⁵⁷) witni. at han fic⁵⁸) þæt mæþ⁵⁹) rætæ⁶⁰) toorgh köpæ. (⁶Jlzskaes (⁶skapæt klæpæ (⁶ællær skæft öxe⁶⁴) ællær fætlat⁶⁵)

138=II. 89.

- 26) 59. &c. godz. S. &c. godz, eller ware. Q. &c. add. eller gotz. 53. queg.
 27) F. om. sum. QRS. &c. add. er.
 28) Q. &c. add. eller koo. S. &c. add. eller koo, Suin.
 29) F. om. quict. QS. &c. lewendes. ENP. &c. quicfæ.
 30) R. 23. 24. add. han.
 31) HIS. &c. han. F. thæt swæria &c.
 32) CDEGIKMNOPQR. &c. wæria. Q. &c. add. fore twylssmaall.
 33) EIMNOPR. &c. om. ær. QS. &c. add. gotzet.
 34) S. &c. emellom hender och y verie haffuer faar Tuiffuels maal schyld, da skal hand der kender siig ved godzett Suerge med &c.
 35) EFHQ. &c. thæn.
 36) M. sith.
 37) Q. &c. add. vedh gotzset.
 38) BC. &c. halfa vel haluø. Q. &c. sex manna eed oc &c. S. &c. Sex mend och &c.
 39) DKNOPQR. &c. ængi vel engæ. G. inkte. IM. ingæn. S. &c. egne; male.
 40) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. wittu.
 41) NOP. &c. om. fore. S. &c. atth thæt er hannem tyuff stollet aff, eller taget med roff.
 42) Q. &c. gotz eller met roff tageth.
 43) BCFGM. &c. om. fore.
 44) 16. hoc loco incipit librum tertium.
 45) S. &c. Kerer mand paa wskorne kleder eller &c.
 46) Q. &c. vskoret.
 47) DKNOPR. &c. om. ællær — u fætlat.
 48) F. ðx. E. hðx vschæt. H. Ita quoque scriptum fuit, at haec ab ipso scriba, ni fallor, mutata sunt in ðx uskæft. 83. post lacunam (vide not. 37 pag. 124) heic iterum incipit.
 49) S. &c. wkled suerd vden Balge oc belte, eller nogett andett saadant godz som icke end Bered er, da skal hand som saadant godz y vere haffuer verge siig der faar med tolf mendz eed &c.
 50) Q. &c. nøget. 32. 33. 42. wfegith. 53. 126. wret. 38. vslibeth; male.
 51) F. tholict.
 52) M. add. aneth. Q. &c. add. annet gotz.
 53) I. thæn.
 54) Q. &c. i være haffuer.
 55) Q. &c. tolf mentz eed.
 56) B. eþ supra lineam scriptum est.
 57) B. ærgu scriptum est, at r deletum. GIM. &c. ingen. K. &c. enktæ.
 58) QS. &c. köpta.
 59) L. 13½. om. mæþ. GH. &c. at.
 60) BDEFHLNOPR. &c. rætu.
 61) S. &c. Keres paa. BEFMOQS. et maior pars rec. codicum hic incipiunt novam caput.
 62) QS. &c. skornæ klæder.
 63) 59. 60. om. ællær — swærþ.
 64) DEFL. ðx.

swærþ.⁶⁶) (⁶⁷cummi weþær⁶⁸) köpe sin. ællær (⁶⁹win sin. oc wæri⁷⁰) mæþ
 (⁷¹tyltær eþe. (⁷²gitæ þe ey wart. þa (⁷³lösæ þæn⁷⁴) ær⁷⁵) (⁷⁶sæ kiænnir
 mæþ (⁷⁷haluæ tylt⁷⁸) swa⁷⁹) sum för ær mælt. Sighær bondan⁸⁰) at han
 næfndæ (⁸¹för annær (⁸²win til. þa standæ hin foræ (⁸³mæþ tyltær eþe. at
 þæn samme ær hans⁸⁴) rætær⁸⁵) win.⁸⁶) oc ey⁸⁷) næfndæ han⁸⁸) annan⁸⁹)
 (⁹⁰win för⁹¹) til. ma han ey⁹²) (⁹³cumma (⁹⁴wiþær sin köpæ ællær (⁹⁵sin
 win⁹⁶) (⁹⁷oc hauir han twigia⁹⁸) manna witni til.⁹⁹) at han fic¹⁰⁰) þæt at¹)
 rætu²) köpæ. þa (³æræ borto⁴) bast oc band oc kunungs ræt.⁵) æn⁶) bondæn

- 65) 38. 53. &c. reet. 93. 68. &c. beredt. QS. &c. klædt.
 66) DKNOPR. &c. add. ællær slict nokath. H. add. ællær tholica.
 67) Q. &c. met balyæn oc bælt hæ, eller oc noget annet sodant gotz nar som ther po tales tha scall then som köpt haffuer komme foræ syn köpman eller syn wæn (thet er then som lowedæ ther faare at gotzet er rætsfonget som han köptæ) oc værgæ &c. S. &c. med Balg och med Belte, eller noget andet saadant godz. Nar som der paa tales, da skal hand som godzet köbt haffuer lade frem komme sin kiöbmand eller sine vidne (det er den som loffuede der faar, att thett gods er rett fangett) som hand haffuer köbt, och tiil verge þiig thet mett tolf mends eed.
 68) BC. &c. uipær. I. til.
 69) M. &c. vitni. 53. den som saa det, eller hörde der paa, och verge &c.
 70) B. om. wæri. L. 13½. add. sek.
 71) A. Pars litt. r desideratur, ut legi posset tyltæi. Q. &c. tolf mentz eed.
 72) DFGHKNOPR. &c. Gitar thæn (FGHR. &c. han) eig &c. QS. &c. Kan han ickæ thet (S. &c. om. thet) so værgæ.
 73) NOPR. &c. löser. S. &c. skal hand som kendis ved godzet Suerge siig dett tiil igenn med Sex mends eed, och egne vidne, att dett er hans godz. Siiger &c.
 74) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. hin. Q. &c. add. gotzet till sig.
 75) G. &c. om. ær.
 76) Q. &c. ved kendes. 48. om. sæ — witni til. at han.
 77) Q. &c. sex mentz eed.
 78) H. tylft.
 79) GQ. &c. om. swa.
 80) BC. &c. bondæn vel bonden. S. &c. Sag-uolderen som kender siig vedt godzet.
 81) Q. &c. tilforen en annen man tiil ven tha &c. S. &c. en anden mand tiilforne tiil vidne. Da skal den andenn verge siig med tolf mends eed.
 82) GI. &c. om. win. DKNOPR. &c. man til win (59. &c. widnisbyrdt) tha &c.
 83) Q. &c. oc værgæ sig met tolf mentz eed.
 84) M. hins.
 85) BDEFGHKMNP. &c. sic. CILOQRS. &c. rætte. A. rætæræ.
 86) S. &c. vidne.
 87) B. om. ey; cfr. not. 88 sequentem.
 88) B. supra lineam add. æh (i. e. ægh vel æi).
 89) BC. &c. annær. M. andræ.
 90) BGH. &c. om. win. Q. &c. man för till ven æn hanum Kan han &c. S. &c. mand, tiil sitt vidne. Kand han &c.
 91) BC. &c. förræ.
 92) NOP. om. ey; male.
 93) S. &c. framföre sin kiöbmand.
 94) CDEFGHKNOPR. &c. sin cöpæ withær. ællær &c. EGH. &c. sin köpa til. ællær &c. Q. &c. syn köpman fram oc ey heller syn &c.
 95) FS. &c. siil witne.
 96) 53. add. det er den som loffuet der sforre.
 97) 71. 72. &c. om. oc — witni. 33. 68. &c. om. oc — til.
 98) S. &c. add. andre.
 99) BCILM. &c. om. til. G. &c. add. thes.
 100) QS. &c. köptæ.
 1) F. mæth.
 2) BIK. &c. rætæ.
 3) CDEFGIKNOPQ. &c. ær. R. 24. om. h. v. S. &c. maa han kuerken Bastiis eller Bindiis, han er ickæ falden helder faar kon-

taki (⁷ut sit oc a⁸) tyltær eþ at han fic (⁹ey meræ bristæ¹⁰) hanum witni. (¹¹swa sum win¹²) oc köpæ latæ ut bondans cost¹³) oc (¹⁴a tve gilde¹⁵) mæþ kunungs rætæ.¹⁶)

139. *Si suspectum quis aliquem habeat et¹⁷) furtiue rem suam subtraxerit.*

Kænnir bonde¹⁸) (¹⁹cost sin hwærghen²⁰) utan²¹) wil giuæ andrum manni þiuf sac²²) (²³um (²⁴þæn cost²⁵) (²⁶stolæn ær. þa fari han a²⁷) hæræzþing 40 oc sighæ²⁸) fore þingmannum at (²⁹han ær þiuf³⁰) hans.³¹) þa sculu þingmen biþiæ han stæfnæ þiuui sinum³²) til (³³þings annærs. (³⁴Cumbær han ey³⁵) til³⁶) (³⁷andru þingi oc (³⁸mælær j gen. (³⁹þa (⁴⁰næfnæ þingmen

139 = II. 90.

- gens sagh, men Saguolderen skal tage sitt egett godz igen tiil tinge, och den andenn som godzet vdi hende haffde, skal Suerge med tolf mends eed &c.*
- 4) BC. &c. bortæ vel burta. 53. nedderlagt.
- 5) 53. add. *det er, han maa daa icke bastis, eller bindis eller bøde mod kongen, nor han hauer saadanne vinde, som sagt er.*
- 6) FQ. &c. oc.
- 7) Q. &c. syt gotz igen till tingæ oc then som gotzet i hænder haffuer scall thet aff værgæ met tolf mentz eed &c.
- 8) R. om. a. C. at. N. &c. j; male.
- 9) CBDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. om. *ey meræ, at hæc verba supra lineam add. rec. man.*
- 10) MOQS. &c. *Bristher.*
- 11) O. om. *swa.* 59. &c. om. *swa sum win.* Q. &c. *oc ven oc syn köpman tha læggæ han vth bonden syt gotz tvæfolt oc so konningen syn rættighet. S. &c. och vern, och sin kiöbmand, da skal hand Betale Saguolderen sitt godz igen tvefold, och der tiil med kongen sin rettighed.*
- 12) L. 13½. add. ær.
- 13) L. *costæ.* 13½. *oosther.*
- 14) I. om. a. NPR. &c. *ath.* F. *böte konungs ræt.* L. 13½. *hanum ther til tvænnæ kostens værth. oc konnungh sin ræth.*
- 15) DKNOPR. &c. *tve gildis.*
- 16) BD. &c. *ræte.* CG. &c. *ræt.*
- 17) *Lege quod.*
- 18) EF. &c. *bonden.*
- 19) Q. &c. *syt gotz ey aldeles vden &c. S. &c. icke anderledis sitt gods, men att han viil &c.*
- 20) FIL. 13½. *ængen stath.*
- 21) DKNPQR. &c. add. *han.*
- 22) G. &c. *sagh, om. þiuf.*
- 23) LOS. &c. *foræ.* C. om. *um — ær.*
- 24) Q. &c. *thet gotz som stolet er. S. &c. sitt godz som stollet ehr.*
- 25) BDEG. add. ær. HIKLMNOPR. &c. add. *thær.* F. add. *sum.*
- 26) L. 13½. *hanum ær fran stolan Tha &c.*
- 27) IQS. &c. *til.*
- 28) C. om. *sighæ.*
- 29) BCDEFGHKMNOPR. &c. *hin.* QS. &c. *then sammæ.* L. 13½. *thæn ther han wil. thaa nefnæ ær &c.*
- 30) BDKNP. *þiufær vel thiufvææ.*
- 31) L. 13½. add. *At swa meken cost sum han wil sighiæ.*
- 32) H. om. *sinum.*
- 33) CILM. &c. *annat thing.* F. *hæræzsting.* kumbær &c. QS. &c. *thet andra næstæ ting Kommer &c.*
- 34) 68. 71. &c. om. *Cumbær — j gen.*
- 35) H. add. *tha.*
- 36) BDEFGHIKMNOPR. &c. *at.*
- 37) CFIL. &c. *annat thing.* S. &c. *det andet neste Ting der efter och &c.*
- 38) QS. &c. *svarer for sigh tha sculæ tingmen læggæ hanum fore at mödæ thet (S.*

þripia þing (⁴¹fore hanum. (⁴²Cumbær han ey (⁴³til þripia þing oc⁴⁴) (⁴⁵mælær j gen. þa dömæ þingmen bondanum⁴⁶) (⁴⁷ut (⁴⁸sinæ wirþning⁴⁹) oc kunungi sin ræt. oc (⁵⁰þiuui mat ban⁵¹) j hæræpe. Sipan bonde⁵²) haur (⁵³fangit þiuui sinum⁵⁴) mat ban (⁵⁵j hæræpe oc kunungs ræt⁵⁶) ut sot⁵⁷) (⁵⁸oc⁵⁹) sinæ wirþning⁶⁰) þa fari han⁶¹) a⁶²) lanzþing mæþ (⁶³hæræþings witni oc (⁶⁴sighi (⁶⁵til at han haur⁶⁶) swa (⁶⁷mæþ sinu male⁶⁸) faræt. wil þiufer⁶⁹) (⁷⁰æn þa (⁷¹gen mæle⁷²) (⁷³ofna lanzþingi at han ær⁷⁴) (⁷⁵sottær ængæleþ.

&c. tiil) *tredia ting* (S. &c. add. och suare faar siig) *Kommer &c.*

- 39) CEGHLMNOPR. &c. sic (cfr. nott. 40-45 infra, et not. 38 praecedentem). ADFIK. &c. om. þa — mælær j gen; A. tamen haec habet rec. man. in summo margine addita (cfr. not. 43 infra). B. þa dömæ þinmæn bondanum &c. primum scriptum est, at, v. dömæ deleta, scriba eius loco posuit mæle, in marg. addens verba þrip(iæ) þing fore (ha)num k(o)mbær han æi (a) þy þin(gi) ok mæll(ær) i gin þa (dö)min þin(g)mæn, inter þinmæn et bondanum inserenda; at haec, resecto folio, sunt mutilata, ut perierint litterae, quas in parenthesi supplēvi. Cfr. II. 90.
- 40) R. 24. mæler tridie &c.
- 41) M. om. fore hanum.
- 42) 89. 97. &c. om. Cumbær — j gen.
- 43) EGHLMQ. &c. at. NOP. a. R. 59. &c. om. til þripia þing. A. in marg. (cfr. not. 39 supra) a þritia þingi.
- 44) NOPR. &c. add. ey.
- 45) QS. &c. svarer ther fore sig thaa &c.
- 46) C. bondenn. KPR. &c. bonden. F. om. h. v.
- 47) S. &c. som þayþöyeren er fuldest vðaff hans Boo faar hans gods, och &c.
- 48) F. hans. Q. &c. aff hans boo fult fore hans gotz oc &c.
- 49) CDEFGKMNOP. &c. sic. B. uirþning, at litt. þ supra lineam scripta. HR. &c. wirning. A. nurþningæ. I. worthningh. L. wrnigh. 38. &c. wrthning.
- 50) Q. &c. tynssuen vgilder at vare i thet hæret oc thet kalles madband Oc syden &c. S. &c. tyffuen vgilder att vere vðj thet herrit, och det kaldes madband. Och nar Sagvolderenn haffuer Saa giordt tyffuen vgilder att vere vðj herredit, och kon-
- gen haffuer faait sin rettighed, och Sagvolderen Sitt godz igenn, Da &c.
- 51) G. &c. motban, et sic mox infra; male.
- 52) BC. &c. bondæn.
- 53) Q. &c. giort tyffuen vgyldher i hæretet oc koningen haffuer fonget syn ræltighet oc bonden syt tha &c.
- 54) INOPR. &c. om. sinum.
- 55) DK. &c. om. j hæræpe.
- 56) M. add. ær.
- 57) NR. &c. vth söcht.
- 58) DK. &c. om. oc sinæ wirþning.
- 59) F. add. fanget.
- 60) ECFGHMO. &c. sic. BP. uirning. A. wurþning. NR. wrningh. L. wrnigh.
- 61) S. &c. Sagsöyeren.
- 62) IQS. &c. til.
- 63) M. hærizt vithne. EG. hæræstthingwithni.
- 64) C. sigh. S. &c. kundgiðre thet faar Tingmend, att hand saa forfuld sitt delemaal. Wiil &c.
- 65) Q. &c. ther fore tingmen at &c.
- 66) CDEGHKLNOPR. &c. add. alt.
- 67) Q. &c. forfuld synæ delæmoll Vill &c.
- 68) MNR. &c. mælæ. 38. ærende.
- 69) CF. &c. thiuf. EM. &c. thiufuin.
- 70) F. om. æn þa.
- 71) FG. &c. i gen. QS. &c. komme po lantztingeth oc svaræ fore sig at &c.
- 72) BD. &c. mælæ vel mæla.
- 73) H. a. 92. om. ofna — mælæ ofna lanzþingi.
- 74) B. om. ær.
- 75) CILM. 13½. æi sotær. tha &c. DEGHKN OPR. &c. eig swa sottær tha &c. F. æi sua förthær. tha &c.; male. QS. &c. ey so lagligæ stæffnder som bonden (S. &c. Sagsöyeren) siyker tha &c.

þa seal han (⁷⁶skizæræ sic mæþ (⁷⁷skuz iarne.⁷⁸) brændær han at⁷⁹) (⁸⁰iarne. þa brændær han⁸¹) bondanum til⁸²) sinnæ wirþning⁸³) oc a⁸⁴) tve gildi.⁸⁵) oc kunungi til⁸⁶) (⁸⁷sins rætæ. warþær (⁸⁸han (⁸⁹skær at⁹⁰) iærne.⁹¹) þa taki bondan⁹²) atær⁹³) up af ny sinæ sac. wil þiufær⁹⁴) ey (⁹⁵gen mælæ ofna⁹⁶) lanzþingi. þa (⁹⁷far bondæn⁹⁸) hanum friþlöso.⁹⁹) oc (¹⁰⁰wapna tac ofna¹) bac a lanzþingi. oc förræ ma bonden ey (²fa hanum friþlöso³)

140.

Er hin⁴) ey hemæ⁵) (⁶til þings warþær stæfndær fore þiufnap.⁷) þa (⁸witi

140 = II. 91, 88.

- 76) Q. &c. vergæ. 122. vinde dett med fembtan Mennd, dett er Nefndt, felder &c. fore ut Q. &c., vide not. 77 sequentem.
- 77) F. næfnd. faldær han at næfnd. tha faldær han bondanum &c. QS. &c. næffnd ffæller næffnd hanum tha scall bonden (S. &c. Sagsögerenn) igen haffuæ tvæfold syt gotz oc koningen (S. &c. add. skal haffue) syn rættighhet.
- 78) G. &c. add. Æn.
- 79) I. &c. sek af.
- 80) L. 13½. skuihs jarn tha ar (13½. er) han schyld foræ thiuff sak. tha skal han lata vt bondanum sins kost wirthningh. oc tvænna kostens werth til bötar. oc komunge sin ræt Vorthar &c.
- 81) EH. om. han.
- 82) I. om. til.
- 83) C. wirthninga. N. wirningh. I. worthning. R. 23. 24. wrningh.
- 84) CH. om. a. NPR. &c. ath.
- 85) BDKOP. &c. tuægildis. NR. &c. two gildis.
- 86) F. &c. om. til.
- 87) BCFGIKM. &c. sin ræt.
- 88) S. &c. hans aarsage &c. (vide not. 89 sequentem).
- 89) QS. &c. orsagæ giorth aff næffnden tha scall han ey (67. 106. om. ey) ydermere trænges till (S. &c. om. till) at lidæ aswarens (S. &c. asuoren) eedh eller the (S. &c. om. the) delæmaall meden (S. &c. men) sagsögeren scall po nyy igen begynnæ syn (S. &c. siit) delæmaall po sammæ tyvffnet Vill &c.
- 90) R. 23. 24. aff. G. &c. add. thy.
- 91) F. &c. næfnd.
- 92) BC. &c. bondæn vel bonden.
- 93) BIH. om. atær. DK. &c. aftær. NOPR. &c. effther.
- 94) CF. &c. thiuf. EQS. &c. thiufuin. S. &c. add. da.
- 95) GL. &c. jgen. NPR. &c. om. h. v. QS. &c. kommæ till lantztinget oc göre rætt (S. &c. suare) fore sig tha mo bonden (S. &c. Sagsögeren) göre hanum fredlös oc (S. &c. add. maa) huggæ hans fred aff hanum (S. &c. add. paa lands Tinget) met syt vapn alligeuell (S. &c. dog ligeuel) at tyvffuen ey (S. &c. om. ey) sælf till stædæ er oc för &c.
- 96) BCFHILM. &c. a.
- 97) G. &c. fa. L. 13½. takær bonden hans frith aff hanum mæth orth. oc wapn tak bak a lanstthingh. æffthir lanzses sith. oc for ma æy bondæn taka hans frith aff hanum. 58. maa bonden icke göre hanum fridlöß Er hand icke &c. (cap. 140).
- 98) I. om. bondæn.
- 99) CFGIKNPR. &c. frithlösæ. M. fritlösen. O. &c. fritlös.
- 100) 59. 60. &c. at vdtage sit wabenn indenn stockene paa landztingidt.
- 1) I. add. hans.
- 2) CDEFGHIKMNOR. &c. sic. AB. om. fa hanum, at in A. rec. man. post sequentem v. friþlöso add. fa hanom. P. sma hanum. QS. &c. göre hanum fredlös. Cfr. not. 97 supra.

pe men hans forfall ær warthnath⁹) ær¹⁰) ofna¹¹) hans male. ær han innan lanz usiukær.¹²) þa scal¹³) (¹⁴betæ han mæþ þrim þingum. (¹⁵ær han siukær þa scal¹⁶) (¹⁷þiþa¹⁸) halwan¹⁹) manap.²⁰) ær han æn þa siukær.²¹) þa (²²fæstæ næstæ nithiæ²³) (²⁴iarn (²⁵oc bæri fore han.²⁶) brændær hin²⁷) (²⁸ær bar.²⁹) þa brændær³⁰) j bo hins ær sac ær giuin. dör³¹) hin³²) sæcti³³) för æn (³⁴iærn ær³⁵) boret oc (³⁶dyli³⁷) aruæ at iærn³⁸) war³⁹) fæst. þa⁴⁰)

- 3) BCFNOR. &c. friþlösa. IM. frethlösen. 16. 17. 32. &c. fritlöss.
- 4) HQS. &c. han. F. thæn.
- 5) FQS. &c. add. sum.
- 6) BDFGIMNOPR. &c. ofna þing. EKL. 13½. ofna thingi. H. a thingi. C. ær stæfnd war for &c.
- 7) FQS. &c. thiuþ sak.
- 8) B. uitni. Q. &c. scule thee men göre hans forfald oc orsagæ then som hanum næst tilhörer eller befallning hæffver Ær han &c. S. &c. skulle tho mend som hannem næst tilhöre, eller de som hans vergemaal hæffue paa hans vegne, göre hans aarsage, och siige hans forfald. Er hand &c.
- 9) BDIKM. &c. uarnæþ. G. &c. vornath. NPR. &c. hvar nær; male. O. kværner.
- 10) L. 13½. æra.
- 11) CDEFGIKMNOPR. &c. a. H. i. L. at.
- 12) QS. &c. helbredæ.
- 13) L. 13½. add. man.
- 14) B. bötæ. GKOR. &c. bitha. L. beta mutatum in bita. 13½. bita. FI. han bötæ mæth &c. 59. &c. töffue. QS. &c. hanum lægges fore at mödæ och sware fore sig at (S. &c. paa) thet tredie ting.
- 15) DCEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic (ofr. nott. 16-19 sequentes). AB. om. ær — manap; at A. habet hæc verba rec. man. in margine addita.
- 16) P. om. scal. LQ. &c. add. man. FS. &c. add. han.
- 17) C. bithiæ; male. S. &c. töffue hannem effter en halff maanitz dag.
- 18) KQ. &c. add. hanum.
- 19) 83. 89. om. halwan. 48. halff anner.
- 20) QS. &c. add. meden (S. &c. Men) sagsögeren mo dela hanum till thry tingh för æn han lader hanum till tings stæffnæ om han er ynden lantz oc er (S. &c. om. er) karsker (S. &c. add. Eller) Ær han æn tha
- syngher effter at han er till foren stæffnder tha scall man æn bidæ hanum (S. &c. add. effter) en halff maaneth.
- 21) DEFGHKNOPR. &c. add. tha scal (P. om. scal; FR. &c. add. han) bitha (K. 30. add. hanum) annæz (HNR. &c. annan) halfrwan manat. ær han æn tha siukur.
- 22) H. sculu næsta nithia. fæsta iarn oc bæra &c. QS. &c. scall hans næstæ frændæ tagæ veder næffnd po hans veynæ som sæcktes (S. &c. Sectet vorder) Vorder han tha (S. &c. om. tha) fælder aff næffnden som sag er giffuen tha bötæ han bodæ (S. &c. da skatt hand Bøde) mod sagsögeren oc (S. &c. add. emod) koningen Dör &c.
- 23) C. namitha. I. nathæ. R. vitthæ.
- 24) B. næfnd fore han falder han at næfnd þa falder i bo &c. F. næfnd. oc gange fore hanum. falder hin ær fæster. tha falder i bo &c.
- 25) MO. atbære for &c.
- 26) MPR. &c. hanum.
- 27) 32. 42. add. sigh.
- 28) M. om. ær bar.
- 29) DGHIKOR. &c. bær.
- 30) L. 13½. add. han.
- 31) F. Döthe.
- 32) BCDEFGHIKLMQS. &c. þæn.
- 33) A. Litt. sæc bis sunt scriptae, nempe in fine prioris ac initio sequentis lineae. I. sakæ. QS. &c. som sag er giffuen.
- 34) BFQS. &c. næfnd ær gangin ok &c.
- 35) K. 30. om. ær.
- 36) Pro dylia aruæ. BC. &c. sic. QS. &c. sighæ hans arffuinghæ at næffnd vor ey (S. &c. add. der) po tagen för æn (S. &c. om. æn) han dödæ tha scule the thet dylia (S. &c. Suerge) met tolf mentz eed Delær sagsögeren po then dödes arffuingæ oc sigher at &c.
- 37) F. add. hans.

dylia⁴¹) þe⁴²) mæþ⁴³) tyltær eþe. (⁴⁴sæctær han⁴⁵) aruæ siþæn. at faþær⁴⁶) þerræ⁴⁷) war þiufær⁴⁸) hans.⁴⁹) þa (⁵⁰far han⁵¹) ey⁵²) iærn⁵³) af arwm⁵⁴) (⁵⁵vtan tyltær eþ. ær hin sæcte utanlanzs oc þo⁵⁶) j⁵⁷) (⁵⁸konungs riki sinu 41 eghno (⁵⁹þa scal leggiæs⁶⁰) fore hanum⁶¹) halfs⁶²) manapæ stæfnæ.⁶³) (⁶⁴ær han utan kunungs riki (⁶⁵sinu eghno.⁶⁶) þa scal⁶⁷) (⁶⁸bipa manap. (⁶⁹ær han⁷⁰) til⁷¹) hælaghdoma⁷²) farin⁷³) oc ær þær witni til. þa scal⁷⁴) (⁷⁵bipæ hans⁷⁶) (⁷⁷en dagh⁷⁸) oc iamlangæ.⁷⁹)

38) BF. &c. næfnd. 33. logh.

39) CDEFGHIKLMNOPR. &c. add. æi.

40) M. om. þa.

41) BC. &c. dyli.

42) IM. &c. om. þe. CLR. &c. thæt.

43) M. add. thre.

44) 92. om. sæctær — tyltær eþ.

45) R. 23. 24. man.

46) F. frænde.

47) Q. &c. add. eller theres frænde. S. &c. add. eller deris Broder, eller frænde.

48) CF. &c. thiuf.

49) QS. &c. add. tha (S. &c. der) han döda.

50) Q. &c. scall han thæt aff værgæ met tolf mentz eed oc ther scall ey næfnd ydermere ther po sættes Ær then som stæffnes till tingx vden lantz &c. S. &c. skulle de det Suerge med tolf mends eedt, och det Saaledis affuerge, och der Skall ike nefnd ydermere paa tages eller Settes. Er den som steffnedis tiil Tingx vden lands &c.

51) M. hin.

52) F. e; male.

53) BF. &c. næfnd.

54) FL. &c. aruæ.

55) F. om. vtan — sæcte.

56) I. thy; male.

57) MQS. &c. inden.

58) QS. &c. riget thæt (S. &c. om. thæt) som han vdi boor tha &c.

59) M. 32. 42. om. þa — eghno.

60) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. leggiæs. L. 13 ½. om. h. v.

61) CEGHIL. 13 ½. han.

62) EG. &c. half. C. kaluan. 84. 117. 129. heell.

63) CDEHLN. 13 ½. stæfnu. R. 23. &c. stæff-

ningh. FIQS. &c. dagh. QS. &c. add. at möda oc sware.

64) 78. 84. &c. om. ær — manap.

65) CI. om. sinu eghno.

66) A. Litt. e bis scripta est, nempe in fine prioris ac initio sequentis lineae, at priori loco subiecto puncto notata. QS. &c. add. som han vthi boor.

67) R. 23. 24. add. han.

68) QS. &c. hanum lægges fore en moneth (S. &c. halff maanedis dag) at möda oc sware Ær han hiemmæ i hæreidet eller at syn eyen (S. &c. eller tiil sit eget) tha lægges hanum fore thre dagæ meden (S. &c. men) er han &c.

69) 100. 126. eller VI vgir effthir den Receß som vdgaffs: M: D: XL. VII Att Suare hiemme y herredit som handt boer Men er handt &c. føre ut Q. &c. (vide not. 68 præcedentem); respicatur constitutio R. CHRISTIANI III dicto anno edita, cap. 14, vide KR., G. D. L., IV. pag. 222.

70) B. om. han.

71) R. 24. om. til.

72) B. hælæhdome. D. hælægdome. FGO. hælghæ domæ. QR. &c. hælighdoms. I. &c. hælæghdom. S. &c. helligdoms ferd.

73) QS. &c. add. för han bleff sæctet.

74) NOPR. &c. add. han.

75) M. bithes. 59. 118. töffue. QS. &c. hanum lægges fore en dag (S. &c. add. faar) oc eet aar (S. &c. add. att möde).

76) EFNOPR. &c. om. hans. 16. &c. hannom.

77) GIM. &c. om. en. 62. 63. 82. 83. 89. 96. 104. 107-109. 111. 112. 117. 122. 129. VI vgher och itt aar (83. 89. 104. Aars dagh).

78) 106. add. Som ehr VI vger.

79) CG. &c. iamtingæ vel iemlinge.

141.¹) (²*Si sponte quis confessus fuerit si*³) *rem inuenisse que furtiue subtracta deputatur.*

Star hin⁴) sæcti⁵) ofna⁶) förstæ þingi. ællær andru oc biupær (⁷næfnd fore sic j⁸) hæraþa⁹) sinu. þa næfnæ hin¹⁰) ær sac¹¹) sökær tolf mæn sliki¹²) sum¹³) han wil (¹⁴af allu¹⁵) hæraþe kallær¹⁶) hin¹⁷) sæcti (¹⁸nockræ¹⁹) uuini²⁰) sinæ.²¹) þa ma han²²) (²³þre (²⁴men undan takæ. oc ey flere. oc sibæn næfnæ hin ær sac²⁵) sökær andræ þre men.²⁶) j þerræ²⁷) staþ.²⁸) oc latae þem²⁹) swæriæ a³⁰) þy³¹) (³²sammæ þingi³³) (³⁴ællær (³⁵andru (³⁶þy næstæ þingi swær næfnd³⁷) þa (³⁸gangi (³⁹hin sæcti sac lös bort. brystæ⁴⁰)

141 = II. 92, 91.

- 1) 38. om. hoc caput, praeter verba *þe men mitni* &c. in fine capituli, quae ille codex, pariter ac multi alii, habet in proprio capite post cap. 143 inserto.
- 2) Haec rubrica, hoc loco errato scripta, pertinet ad sequens cap. 142. Cfr. II. 93: rubr. 3); Lege *se*.
- 4) FS. &c. *thæn!*
- 5) QS. &c. *sæcktedæ*.
- 6) H. a. QS. &c. *po*.
- 7) C. *næfn*. 123. *loug*. QS. &c. *sig* (S. &c. add. *tiil*) *ther fore at lidæ næffnd i hæret som han i boor tha* &c.
- 8) EH. *mæth*.
- 9) BC. &c. *hæraþe* vel *hæraþæ*.
- 10) R. 23. 24. om. *hin*. F. *thæn*.
- 11) H. om. *sac*.
- 12) CD. &c. *slika*. B. *sklika*. I. *them*. QS. &c. *sodana*.
- 13) I. &c. om. *sum*. DE. ær. HKMNOPR. &c. *thær*.
- 14) QS. &c. *the* (S. &c. *aff dem*) *som bo i sammæ hæreth Tager sagsögeren noghræ the mæn i næffnden som ære hans vvenner ther* (S. &c. *som*) *sagen er giffuen tha* &c.
- 15) A. *allri quoque legi potest*. C. om. h. v.
- 16) DKNPR. &c. *calla*.
- 17) F. *thæn*.
- 18) H. *i næfnd nocra mæn sini u vini væra. tha* &c.
- 19) CDEGIKLMNPR. &c. add. *mæn i næfnd*. F. add. *mæn i næfnd væræ*.
- 20) B. *uuina*. DE. &c. *v vini*. F. *vvinær*.
- IK. *v wenær*. LMO. *vuena*. 16. &c. *nuenær*. N. &c. *wini*. 13½. *wena*. R. *verie*.
- 21) BC. &c. sic. A. *sinu*. O. add. *ware*.
- 22) EH. om. *han*.
- 23) S. &c. *sktude tre aff den neffnd och* &c.
- 24) M. om. *men*. Q. &c. *aff them skyrodæ aff næffnden oc* &c.
- 25) NPR. &c. om. *sac*.
- 26) R. 23. 24. om. *men*.
- 27) F. *thæn*.
- 28) N. *slækth*; male.
- 29) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. om. *þem*. F. add. *allæ*.
- 30) BCDEGKMNOPR. &c. *ofna*. LQS. &c. *pa. H. at*.
- 31) D. add. *næsta*; male.
- 32) K. *nestæ thingæ eller andræ thingæ Suær* &c.
- 33) BC. &c. sic. A. *þingu*.
- 34) EG. &c. om. *ællær* — *þingi*.
- 35) C. *andræ thing thy næste. Swær* &c. F. *annæt thing thær næst ær. swær* &c. QS. &c. *po thet andra ting*.
- 36) L. &c. om. *þy*. D. om. *þy næstæ*.
- 37) OPR. add. *hanum schær*. G. &c. add. *then sekti skæran*. N. 23. 24. add. *hanom skæreræ*. QS. &c. add. *hanum orsagæ*.
- 38) Q. &c. *mo han gaa bort saglös som sag er giffuen Bryster* &c. S. &c. *maa hand Bortt gaa sagelös aff Tinget som Sag er giffuen. men felder neffnden hannem, da skal sagsögeren icke ydermere trenge hannem med næffns eed, Ere der tre* &c.
- 39) G. &c. *han saklös* &c.

hanum næfnd. þa (⁴¹bæri han iærn. oc hin ær sac sökær wete hanum (⁴²ey asswæru⁴³) ep. (⁴⁴wil hin⁴⁵) sæcti ey wipær næfnd taki.⁴⁶) (⁴⁷þa bæri han iærn. oc hin ær sac sökær wete hanum⁴⁸) asswaru⁴⁹) ep. æræ þre⁵⁰) men borto af (⁵¹næfnd. þa⁵²) swæriæ scal. fulli⁵³) hwars þerræ⁵⁴) forfal mæþ twigia manna witnæ⁵⁵) (⁵⁶af næfden⁵⁷) sialf.⁵⁸) oc næfnæ (⁵⁹þaghær (⁶⁰and-ræ þre⁶¹) j þerræ stap oc late⁶²) swæriæ. (⁶³æræ fleræ⁶⁴) bortæ⁶⁵) æn þre⁶⁶) men.⁶⁷) þa bristær hanum næfnd.⁶⁸) (⁶⁹sipæn (⁷⁰bæri han iærn sum föræ⁷¹) ær mælt. Tröstær hin⁷²) (⁷³sæcti ey sæ a⁷⁴) næfndæn.⁷⁵) þa (⁷⁶si-ghi han⁷⁷) atær.⁷⁸) næfnden⁷⁹) twem natum ællær þrim (⁸⁰fore þing.⁸¹) fore þy⁸²) at⁸³) (⁸⁴han cumbær þa (⁸⁵iærn wipær. oc hin ær sac sökær wete⁸⁶)

40) BCDEFGHKLMNOPR. &c. *bristær vel bryster.*

41) Q. &c. *scall sagsögæren ey trængæ hanum met asswærens eed Æræ thre &c. 84. tager hand wed Næfnd igienn.*

42) 33. om. *ey.* IR. 23. 24. om. *ey — wete hanum.*

43) C. *aswæru.* DEHKLMN. *asswaru.* F. *aswaræ.* B. *asöræs.* G. &c. *asvors.* 32. &c. *asvarin.*

44) G. &c. om. *nil — asswaru ep.*

45) F. *thæn.*

46) BC. &c. *takæ vel taca.*

47) C. *oc æi bære iærn. hin &c.*

48) 33. *add. ey.* 84. *add. icke.*

49) BC. *asuæru.* F. *asuæwæ.* LR. 13½. *asuærn.*

50) F. *thær; male.*

51) B. *næfndæn.* Q. &c. *næfndæ menmænæ tha som the sculæ sweryæ tha sculæ sam-mæ næfndæ men two aff them sweryæ hwærs thers forfald och næfnæ siden andra thre &c. S. &c. næfnde mendene, naar de skulle Suerge, da skulle tho aff Samme næfnds mend Suerge &c. ut Q. &c.*

52) F. &c. *thagær.* 30. 48. *add. næfnd.*

53) GH. &c. *fylle.* F. &c. *bære.*

54) A. *witnæ mæþ additum est, at hæc verba hneola induxit scriba.*

55) BC. &c. *uitni.*

56) O. om. *af næfden sialf.*

57) BC. &c. *næfndæn.* DE. &c. *næfnd.*

58) C. *sialuu.* H. *sialue.*

59) CBDEFGHIKLM. &c. *sic (cfr. not. 80 se-*

quentem). NOPR. &c. *tha andhræ.* A. *and-ræ þaghær.* 32. 42. *strax andræ.*

60) M. *thre andra men 1 &c.*

61) FH. om. *þre.* FGILQS. &c. *add. mæn.*

62) FQS. &c. *add. them.*

63) C. *ær.* 109. om. *æræ — mælt.*

64) L. 13½. *add. mæn.*

65) BC. &c. *borto.* F. *add. af næfnd.* S. &c. *add. aff Samme næfnd.*

66) BE. *pri.*

67) L. 13½. om. *mæn.*

68) B. *næfndæn.* F. *add. oc.*

69) QS. &c. om. *sipæn — mælt.*

70) 84. *tager hand wed Næfnd som &c.*

71) BC. &c. *för.*

72) FIQS. &c. *thæn.*

73) QS. &c. *som sagen er gifwen ey strax at vare vnder then næfnd.*

74) H. *at.* R. 23. 24. *aff.*

75) CD. &c. *næfnd.*

76) 30. 48. *skal han vp sighæ næfnd &c. QS. &c. scall hanum alligæuell tilforen till si-ges thre dagæ eller two fore tingdagen oc sagsögæren scall ey trængæ hanum met asswærens eed oc ey (S. &c. om. trængæ — ey) anderledes hanum forfölyæ vnder koningens faldzmaall.*

77) C. *hin.*

78) DK. *aftær.* NOPR. &c. *effther.*

79) CD. &c. *næfnd.* M. *næfn.*

80) P. om. *fore þing.*

81) F. &c. *thing dagh.*

82) I. om. *þy.*

83) M. om. *at.*

84) 59. 60. &c. om. *han — oc.*

hanum⁸⁷) assöræs⁸⁸). ep. Sac sökiær⁸⁹) ma ey andræ lund sökise (⁹⁰æn (⁹¹nu ær mælt. (⁹²utan han hættæ wipær kunungs ræte.⁹³) (⁹⁴þe men⁹⁵) witni⁹⁶) bæra. oc annars manz⁹⁷) forfal (⁹⁸sculu fulla⁹⁹) sculu¹⁰⁰) (¹swæria (²at handtaki³) oc ey at⁴) bok.

142.

Star⁵) hin⁶) sæctæ⁷) ofna⁸) förstæ⁹) þingi ællær¹⁰) andru¹¹) oc biupær¹² 42 (¹²þær til (¹³tyltær ep. oc twigia mannæ witni at han¹⁴) hitti þæt sammæ¹⁵) ær¹⁶) han sæctis¹⁷) foræ. oc¹⁸) han¹⁹) liusde þæt²⁰) a²¹) (²²gatu stæfnæ.

142=II. 93.

- 85) F. *withær iarn. at bæra. oc &c.*
 86) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. *skal æi uetæ.*
 Cfr. not. 76 pag. 134. A. quidem hoc loco solus stat contra omnes ceteros codices; eius tamen lectio confirmatur verbis: "actoris præcedente iuramento", II. 92. Vocem æi, quam habent ceteri codices, sine dubio addidit aliquis, cui visus est casus, de quo hoc loco sermo est, par esse supra commemorato, quando nempe nemda, consensu accusati dato nec iusto tempore ante diem iudicii revocato constituta, eum damnat. Cfr. KR., *Nyt jur. Ark.*, XIV. p. 90.
 87) B. om. *hanum.*
 88) B. *aswæras.* C. *aswæru.* DEHIKLMNOP. &c. *asswaru.* F. *aswæra.* G. &c. *aswors.* 32. &c. *aswaren.* R. *assuarum.* 62. 63. &c. *neffns.*
 89) BH. *saksökiæræ.* C. *Sac sökær.* DE. &c. *Sac sökære.*
 90) FS. &c. om. *æn — mælt.*
 91) C. *mælt ær. utan &c.*
 92) E. &c. om. *utan — ræte.*
 93) CD. &c. *ræt.*
 94) CDEFGKLMOP. &c. hoc loco incipiunt novum caput. QS. 28. 29. 38. 50. 52. 53. 58. 62. 67-81. 90. 100-106. 110. 112. 113. 121-124. 126. 127. hoc loco om. quæ in hoc capite sequuntur, ea vero in proprio capite habent post caput in textu 142 vel 143. 54. 97. 98. habent hæc in fine cap. 143. 92. om. hæc.
 95) DFG. add. *æn.* KM. &c. add. *ther.* S. &c. add. *som skulle.*
 96) FGMQ. &c. add. *skulæ vel skulle.*
 97) G. &c. om. *manz.*
 98) DK. om. *sculu fulla.* F. *the sculæ swæria mæth hand take &c.*
 99) G. &c. *fylla.* Q. &c. *full göre.* S. &c. *göre.*
 100) B. om. *sculu.*
 1) S. &c. *holde kuer andre y henderne men de skulle Suerge, och &c.*
 2) Q. &c. *vdi hændker hollendes oc &c.* 53. &c. *hollandis hondt vdi hondt: oc &c.* 59. &c. *met haandtagenn eedt, och &c.*
 3) B. *hantaki.* R. add. *edhe.*
 4) GIK. &c. a. QS. &c. *po.*
 5) B. *sar; male.* H. *Sitær.*
 6) FQS. &c. *thæn.*
 7) QS. &c. *som tyvff sag er gifffen.*
 8) QS. &c. *po.*
 9) B. *försto.*
 10) BCDEFIKLMNOPR. &c. add. *ofna.* QS. &c. add. *po.*
 11) QS. &c. add. *ting.*
 12) CDEGHKMNPR. &c. *til thæs tyltær eth. F. fore tyltær eth.*
 13) QS. &c. *tolff mentz eed.*
 14) B. Voc. *han omisam* in marg. add. scriba.
 15) F. om. *sammæ.* QS. &c. *gotz.* L. &c. add. *thingh.*
 16) CEGIMNOPR. &c. om. *ær.*
 17) QS. &c. *er skyllet.*
 18) QS. &c. add. *siger at.*
 19) BI. om. *han.*
 20) QS. &c. add. *fore dande men.*
 21) CDEFGKLMNOPR. &c. *ofna.*
 22) BD. &c. *gatustæfnæ.* 48. om. *gatu stæfnæ — oc a.*

oc²³) (²⁴kirkiu stæfnu oc a þingi. oc for allæ lund²⁵) mæþ²⁶) sum logh æræ.²⁷) þa²⁸) taki bondæn (²⁹ut sin cost. oc a tyltær ep at han³⁰) fic ey meræ. (³¹Ryftir han sialuir sac æftir sic.³²) för æn³³) han³⁴) warþær (³⁵sæc-tæpær at kirkiu ællær a³⁶) þingi³⁷) (³⁸late ut þæt³⁹) han fic oc (⁴⁰a (⁴¹tyltær ep. at han fic ey meræ oc ware saclös bæpæ⁴²) fore⁴³) (⁴⁴kunungs ræt⁴⁵) oc fore⁴⁶) bondanum.⁴⁷)

143.

Thæn⁴⁸) ær (⁴⁹andrum scal wetæ asswaru⁵⁰) ep. scal bþia sic⁵¹) swa gup⁵²) hialpæ (⁵³at han (⁵⁴ær sandær fore þe⁵⁵) sac ær han giuær hanum. oc⁵⁶) han⁵⁷) gör þæt ey foræ awnd ællær⁵⁸) (⁵⁹illan wilæ. utan foræ (⁶⁰þæs

143=II. 92.

- 23) CFH. add. a. EDKLMOP. 13½. add. at. G. &c. add. ofna.
 24) N. om. kirkiu stæfnu oc.
 25) BO. allæ lundæ. Q. &c. altztingx. S. &c. aldeliis. CDEGHKLMNP. &c. add. swa.
 26) R. add. svo.
 27) M. &c. ær.
 28) I. om. þa.
 29) Q. &c. syt gotz ygen oc kyn værgæ sig met tolf mentz eed &c. S. &c. sitt egett gods igen, och den som schyldet er, skal giiffue lou och verge siig, med tolf mends eed &c.
 30) DEGHEK. &c. hin.
 31) BCDEGHKLMNOPR. &c. ryftir, Ryuer vel Rivir. I. Röþæ. F. &c. Opænbarær. 53. 59. &c. Bestaar. QS. &c. Bekender han sig sælf for sagen för &c.
 32) BCG. sæ.
 33) MS. &c. om. æn.
 34) HP. om. han.
 35) QS. &c. skyllet ther fore þo kyrckæstæffnæ eller &c.
 36) H. om. a. M. ath. 111. 117. &c. add. gade steffne, eller paa.
 37) 62. 83. 89. gade steffne. FQS. &c. add. tha.
 38) QS. &c. læggæ fran sig thet &c.
 39) D. add. ær. K. add. thet. F. add. sum.
 40) IQ. &c. om. a. S. &c. giðre lou mett tolf mends eed. 32. 42. om. a — fic.
 41) Q. &c. tolf mentz eed.
 42) CD. &c. bathe. M. om. h. v.
 43) H. om. fore.
 44) EH. kunungi. oc &c. C. kunung. oc bonden.
 45) QS. &c. faltzmaall.
 46) MQ. &c. om. fore.
 47) GQ. &c. bondans. S. &c. Sagsögerens. Q. 28. 29. 50. 52. 53. 58. 67. 90. 100. 104–106. 126. proprio capite add. ea, quæ textus habet in fine capituli proxime antecedentis; ofr. not. 94 pag. 135.
 48) F. add. man.
 49) Q. &c. anner man vill eller scall driffuæ met asswarens edh. S. &c. skal Suere neffns eed paa nogen Sagh, han skal &c.
 50) BC. asuæru. F. asuaræ. G. &c. asworin. O. assmarin. NPR. &c. antswæru; male.
 51) BCDEGH. sæ.
 52) IQ. &c. add. til.
 53) 31. post lacunam (vide not. 42 pag. 109) hic iterum incipit.
 54) S. &c. som sag paa gelder er Sandeliige skyldiig y den Sag han &c.
 55) HI. &c. thæn.
 56) LS. &c. add. at.
 57) CR. &c. om. han.
 58) CF. &c. oc æi. CDEFGHKL MNOP. &c. add. fore.
 59) CDEFGHIKLMNOPR. &c. il milia. 38. &c. ondvrilye. 48. v wilge. Q. &c. for gamæ eller oc for noget baadæ vden for thet

sakæ at han wet⁶¹) (⁶²han sannan⁶³) waræ⁶⁴) fore þe⁶⁵) sac ær han giuær hanum⁶⁶)

144.

Sæl man bort¹) hæst sellær²) oxæ.³) sellær (⁴annar cost oc ilzskær⁵) atær⁶) þæn sammæ⁷) (⁸ær salde. þa (⁹standa hin¹⁰) ær¹¹) handæ mellin hauær fore mæþ twigia manna witni. oc¹²) (¹³swa (¹⁴miclum loghum sum (¹⁵wirþning ær ofnæ¹⁶) þy¹⁷) ær¹⁸) ilzskis¹⁹) oc wæri²⁰) sæ til hændæ.²¹) biþiæ²²) sæ²³) swa gup²⁴) hialpæ. at han²⁵) fic þæt (²⁶sammæ (²⁷ær nu²⁸) (²⁹ilz-

144=II. 89.

- at &c. S. &c. faar nogen Baade schyld, eller faar vrede, eller faar giift, eller gaffue. men alleniste fordy att &c.
- 60) C. thy. at &c. 32. 42. &c. then sagh ath &c. R. 23. 24. the. I. thæn at wetæn sannæn &c.; male.
- 61) A. Litt. w bis est scripta, scilicet in fine prioris ac initio sequentis lineae, at priori loco subiectis punctis notata.
- 62) S. &c. att han er rett Schyldiig y den sagh &c.
- 63) Q. &c. skylligher. 59. &c. ret sandskyl-dig.
- 64) B. om. waræ.
- 65) LQ. &c. thæn.
- 66) S. &c. add. Och nar det er giordt, da skulle fempten (102. XX) mend siige der paa. S. 38. 62. 68-81. 101-103. 110. 112. 113. 121-124. 127. proprio capite add. ea, quae textus in fine cap. 141 habet. 54. 97. 98. eadem huic capiti adnectunt. Cfr. not. 94 pag. 135.
- 1) O. add. fæ sith.
- 2) RS. &c. om. ællær.
- 3) G. &c. add. ellir annat fæ. S. &c. add. eller koo.
- 4) QS. &c. annet gotz.
- 5) A. Rec. man. supra lineam scripsit kærer. S. &c. klager.
- 6) B. atær, ut videtur, scriptum fuit, at h. v. deleta est. CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. om. atær.
- 7) DE. sammi. MO. om. h. v. I. add. man.
- 8) Q. &c. ther po thet soldæ. S. &c. siiden der paa som dett solde.
- 9) BC. &c. standæ vel stande. Q. &c. værgæ han som gotzset vdi hender haaver met &c. S. &c. skal hand som godzet kiöbte och vdi vere haffuer verge dett med &c.
- 10) L. &c. add. samæ.
- 11) A. Rec. man. voci ær adposuit t, ut legeretur tær.
- 12) LQS. &c. add. mæth.
- 13) B. tua tyltum lohum; male.
- 14) CFI. mikil logh. L. &c. mekin logh. QS. &c. høy lag.
- 15) I. wurthning. L. vrnigh. Q. &c. thet er vært thet som ilskes eller po deles oc &c. S. &c. godzet er verd der paa keres och deles, saa skal hand vinde siig thett tiil igen. Att han Beder &c.
- 16) BC. &c. ofna. H. a.
- 17) DFKNOPR. &c. thæt. EL. 13 ½. om. h. v. L. &c. add. fæ.
- 18) L. &c. add. at hanum.
- 19) BC. &c. ilzkæs vel ilzscas.
- 20) C. sværiæ. Q. &c. add. thet.
- 21) BC. &c. handæ.
- 22) BE. &c. biþi.
- 23) LR. 13 ½. om. sæ.
- 24) S. &c. add. tiil.
- 25) B. v. han omissa at supra lineam addita est.
- 26) S. &c. godz aff kannem med minde som den anden nu kerer paa. men kerer nogen anden der paa, end &c.

skæst at hanum. af þæm³⁰) samma³¹) ær³²) nu ilzskær.³³) Jlzskær³⁴) annær man³⁵) æn hin³⁶) ær³⁷) salde. wæri hin (³⁸ær handæ mellin hauir ællær hin³⁹) löse⁴⁰) sæ⁴¹) kænner.⁴²) swa⁴³) sum för ær saghat⁴⁴) (⁴⁵um (⁴⁶þæskyns mal.⁴⁷)

145.

Thingmæn (⁴⁸sculu (⁴⁹mæþ loghum döma þiuf til⁵⁰) hangæ⁵¹) fore half marc⁵²) (⁵³mun (⁵⁴oc ey fore minnæ. stial han⁵⁵) minnæ þa mughu þe⁵⁶) döma af hanum hup⁵⁷) ællær⁵⁸) (⁵⁹slikin annan lim sum⁶⁰) þe wilizæ. (⁶¹æl-
43 lær at⁶²) han warþæ⁶³) þræl innan⁶⁴) kunungs garþe. fore þy at þingmen ægho⁶⁵) wald⁶⁶) at göræ af hanum⁶⁷) e⁶⁸) hwat⁶⁹) þe wilizæ. þaghær⁷⁰)

145=II. 95.

- 27) CDGIKMNOR. &c. om. ær. Q. &c. gotz som nu po ildes aff hanum som ther nu po ilder.
- 28) L. &c. om. nu.
- 29) P. om. ilzskæs — ær nu.
- 30) CF. &c. thæn.
- 31) F. man.
- 32) A. Rec. man. voci ær adposuit t, ut legeretur tær. HM. &c. om. ær.
- 33) A. Rec. man. supra lineam scripsit kærer.
- 34) 59. &c. Klager. Q. &c. ilder.
- 35) G. &c. om. man.
- 36) A. Litt. h bis est scripta, nempe in fine prioris ac initio sequentis lineæ, at priori loco subiecto puncto notata. I. om. hin. FNQRS. &c. thæn.
- 37) S. &c. add. godzett.
- 38) C. om. ær — kærær. QS. &c. som (S. &c. add. godzet) i hændæ haffuer.
- 39) S. &c. den anden.
- 40) DEF. &c. add. æn. HIKLNOPQR. &c. add. thær.
- 41) B. til, ut videtur, additum at deletum est. S. &c. add. dett tiil som viid.
- 42) Q. &c. vederkænner.
- 43) M. om. swa.
- 44) GKM. &c. saht vel sagt. EFH. &c. mælt.
- 45) EH. om. um þæskyns mal.
- 46) F. tholict. QS. &c. sodanæ delemaall.
- 47) C. add. ællær hin löse ær se kænner.
- 48) QS. &c. mo efter laghen &c.
- 49) I. om. mæþ loghum.
- 50) IOM. &c. at. LQRS. &c. add. at.
- 51) HG. &c. hængæ.
- 52) B. Voc. mark omissam in marg. add. scriba.
- 53) 59. &c. werdt. S. &c. eller des werdt, och &c. 52. 53. 58. 90. thet er for (53. om. for) fem skelinge oc &c.
- 54) F. om. oc — minnæ.
- 55) F. man.
- 56) C. om. þe.
- 57) 68. hændenn.
- 58) OS. &c. add. ðræ eller.
- 59) BCDEHIKLMNOPR. &c. annær slikæn (M. slighum; I. slikær; R. 23. 24. slyghe) lim. G. annær slikum limmum. F. annær tholic dom ællær lim. Q. &c. annen sodan lem. S. &c. nogen anden lem. 112. 122. Anden (122. om. Anden) saadan straff som &c.
- 60) DEG. ær. HKNOPR. &c. thær.
- 61) H. om. ællær — þe wilizæ.
- 62) I. &c. om. at.
- 63) CDEGIKLMNOPR. &c. ware. F. &c. warthær.
- 64) BCDEFGIKLMNOPQRS. &c. i.
- 65) FIMQS. &c. hauæ.
- 66) QS. &c. macht.
- 67) CDEFGIKLMNOPQRS. &c. thiufæ, thiufwi vel thiuf.
- 68) BCDEFGIKLMNOPQRS. &c. om. e.
- 69) CDEFGIKLMNOPR. &c. thæt. CDE. add.

han⁷¹) cumbær ofna⁷²) þing. fore half marc⁷³) ma man⁷⁴) hængiæ up⁷⁵) þiuf. oc ey fore minnæ. æn stiæl man⁷⁶) fæm pænningæ.⁷⁷) þa ma⁷⁸) (⁷⁹bindæ han oc föræ til þings. oc göræ (⁸⁰þæt mæþ⁸¹) ær⁸²) þingmen wiliæ. æn þo ær han⁸³) þiuf um han stiæl⁸⁴) (⁸⁵en pænning. ær han kirkiubrytare. ællær morþare þa (⁸⁶mughu þe dömæ han (⁸⁷j hiughl.⁸⁸))

146.¹)

Kunæ manz²) ma ey (³mæþ loghum mer sæliæ af bondans bo æn fæm pænningæ mun⁴) utan bondans wit. æn wil hun oflikæ⁵) swa (⁶bort sæliæ þa ma⁷) hun⁸) mikil⁹) scapæ göræ. um hun ær (¹⁰usnial kuna. þa scal¹¹) bondæn til¹²)

146=II. 96.

- ær. KIMNOPR. &c. add. ther. FQ. &c. add. sum.
- 70) L. 13 $\frac{1}{2}$. Tha. M. Ther. QS. &c. strax.
- 71) F. thiuf.
- 72) H. a. QS. &c. po.
- 73) NOPR. &c. add. mwn. B. add. mun þa; at v. mun in marg. est scripta. F. add. mun. tha. Q. &c. add. mwn thet er fæm skellinge værdh. S. &c. add. stollæt gods (det er V skellinge, eller des verd).
- 74) M. han. I. add. æi.
- 75) B. Voc. up omissam in marg. add. scriba. CDEFGHIKLMNOPR. &c. om. h. v.
- 76) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. han. DEF GHIKLMNOPQ. &c. add. til.
- 77) BFG. &c. add. mun. S. &c. add. verd.
- 78) L. 13 $\frac{1}{2}$. add. han.
- 79) NQRS. &c. han bindæs och föræs &c.
- 80) P. ther. G. &c. af honum. thet thingmen &c. S. &c. der aff hannem huad Tingmend &c.
- 81) IQ. &c. add. honum.
- 82) CIL. 13 $\frac{1}{2}$. om. ær.
- 83) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. add. ok.
- 84) M. add. till. QS. &c. add. ey mere æn.
- 85) F. fæm pænningæ.
- 86) G. &c. om. mughu þe.
- 87) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. a. I. at stæilæs. O. at hænges. QS. &c. till een steyglæ (S. &c. add. och) po eet hynll.
- 88) BCHKLR. &c. hiul. G. kirf. F. hynll. 59. &c. add. eller steyle. QS. 50. 53. 54. 62.
63. 67-83. 89. 96-98. 100-105. 107-113. 117. 121-124. 126. 129. add. caput: *Hvilken man som haffuer &c.*, quod, ex Q. transcriptum, in Add. H. 2. legitur. 42. idem caput in schedula hoc loco adfixa additum habet.
- 1) DKNPR. 23. 24. 59-61. 84. 92-94. 118. habent hoc caput, ac, praeter 84, quoque proxime sequens, post caput in textu 180. 114. habet haec duo capita post cap. 154.
- 2) G. &c. om. manz.
- 3) QS. &c. efter lagen.
- 4) QS. &c. værd.
- 5) BE. &c. oftlikæ. D. hoflega. C. oft. FIL MNPQRS. &c. oftæ.
- 6) I. om. bort. GQ. &c. göra. tha &c.
- 7) S. &c. kand.
- 8) EHI. add. oc.
- 9) B. mykil. DE. &c. mykin. KM. &c. meghen. C. vmikil. L. &c. vmeken. S. &c. store.
- 10) F. vvitær. S. &c. en vænuttigh och wuiis, eller wsnill hustru. Ock om hun saa jdellig Bortselier, da skal hendiis hußbonde fare til Tinget nar han dett fornemmer, atk hans hõstru giør saa mod hannem, att hun saa wuifellig selger hans gods Bort, och kundgiøre dett paa Tinget faar Tingmendene att hans hõstru giør ssalediis. Ock huilken siiden kiøber &c.
- 11) C. ma.
- 12) D. om. til.

þings faræ.¹³) (¹⁴oc sighia til¹⁵) at (¹⁶hun gör swa hans kunæ. hwa sum sipæn¹⁷) köpær¹⁸) wipær¹⁹) hana²⁰) (²¹minna ællær meræ. gialdæ atær²²) þæt²³) han köptæ²⁴) af hænnæ mæþ²⁵) sornum epe.²⁶) oc fa²⁷) ækki²⁸) af (²⁹hinu³⁰) han galt³¹) j gen. swa oc³²) um han³³) köpær wipær³⁴) bondans³⁵) (³⁶sun. ællær (³⁷wipær hans³⁸) dottær³⁹) (⁴⁰æn⁴¹) þiuf sac scal han ey⁴²) swaræ.⁴³) um (⁴⁴han köpær wipær⁴⁵) bondans kunu. ællær⁴⁶) (⁴⁷sun ællær (⁴⁸dottær. æn köpær han⁴⁹) wipær⁵⁰) (⁵¹annöpoct hionæ.⁵²) ællær⁵³) leghæ hionæ.⁵⁴) þa (⁵⁵gialdær han atær⁵⁶) þæt⁵⁷) han (⁵⁸köpær. oc swaræ⁵⁹) þiuf sac foræ þæt.⁶⁰)

13) I. om. faræ.

14) Q. &c. tha han thet fornömer at hans höstræ gör so mod hanum at hun wvyslegæ sælyer so hans gotz borth oc lywsæ thet ther for tingmæn Hwilken som &c.

15) L. &c. swa.

16) BCDEFGHIKMNOPR. &c. hans kuna gör sua huasum &c. L. 13½. 30. (48.) hans konæ sæl hans goz vbysmvm (13½. vbysmvm; 48. vden byss man) bort Hwa sum &c.

17) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. om. sipæn, at h. v. rec. manu post sequentem v. köpær supra lineam est addita.

18) N. om. köpær.

19) QS. &c. met.

20) F. add. ællær.

21) QS. &c. anthen lidet eller oc (S. &c. om. oc) möget tha scall han thet fonghæ hennæs husbondæ igen thet &c.

22) DK. aftær. I. &c. i gen.

23) D. add. ær. KL. 13½. add. ther. FQS. &c. add. sum.

24) BCDEFGIKLMO. &c. far. HNPR. &c. fic.

25) QS. &c. add. syn eyen.

26) S. &c. add. att han fek icke mere.

27) FL. &c. fange. OQ. &c. far. G. om. h. v.

28) QS. &c. enothet. O. add. wætthe.

29) G. thy. F. &c. thæt. Q. &c. husbonden igen for thet som han vthgaff So er och &c. S. &c. husbonden igen faar dett han vdgaff hustruen for godzet. Saa er och &c.

30) BD. &c. add. ær. HKLMNPR. &c. add. thær. F. add. sum.

31) FO. &c. gaf.

32) L. &c. ær.

33) H. om. han. FLQS. &c. man.

34) QS. &c. met.

35) DK. add. kuna ællær hans. NPR. &c. add. konæ eller. Male.

36) F. barn. Æn &c.

37) CDGIKNOP. &c. om. wipær. Q. &c. met. RS. &c. om. wipær hans.

38) BHNOPQ. &c. bondens.

39) S. &c. add. hußbondenn wuitterliigt, om de ere muise, da skal hand och der faar Suerge.

40) 59. 60. &c. om. æn — dottær. DK. om. æn — dottær. æn.

41) S. &c. add. faar.

42) F. om. ey.

43) O. swærie.

44) R. köp bondhens wether kone &c.; male.

45) QS. &c. met.

46) CEFHILM. &c. add. hans.

47) F. barn. Æn &c.

48) CEHILM. &c. hans dottær. cöpær &c.

49) C. &c. om. han. QS. &c. add. noget.

50) QS. &c. aff bondens.

51) L. 13½. annöthæ. OQ. &c. annöthog. 53. om. annöpoct hionæ. ællær. 59. 60. &c. trell, eller &c. 48. tieneste tindh tha &c. S. &c. Træl, Suend, eller piige, dræng, eller aff noget andet Tieniste tyuende eller leie hion, da skal hand antuorde hußbonden dett igen som hand haffuer köbt, oc der offuer Suare tiil Tiuffs sagh.

52) Q. &c. hyon.

53) CDEFHIK. &c. add. with.

54) B. leho hionæ. CD. &c. leghe hionæ. GQ. &c. leghe hion. H. lego hion bondans. 53. leye tyende.

147.⁶¹⁾

Summi men wilæ⁶²⁾ at⁶³⁾ þingmen (⁶⁴sculu ey mughu⁶⁵⁾ dömæ af þiufi⁶⁶⁾ öræ ællær andræ limmir.⁶⁷⁾ utan kunungs umbuz man⁶⁸⁾ late⁶⁹⁾ þæt⁷⁰⁾ dömæ af. æn þæt ær (⁷¹ey þo sat.⁷²⁾ fore þy at (⁷³þingmæn ægho⁷⁴⁾ (⁷⁵þiuf wald.⁷⁶⁾

148.¹⁾

Fastu hælgh ællær (²annær hælgh ma³⁾ aldrih (⁴dughæ þiufi til þæt⁵⁾ at han⁶⁾ scal (⁷ey iarn bæra. oc⁸⁾ skæræ sic foræ þiuf sac. oc j hwærre hælgh⁹⁾

147 = II. 95.

148 = II. 99.

- 55) I. &c. gælda. Q. &c. scall han giffue igen thet &c.
 56) DK. æftæn.
 57) D. add. æn. K. add. ther. FQ. &c. add. sum.
 58) IQ. &c. köptæ. F. fik af them. oc han suarær &c.
 59) BCDEFGHIKLMNPR. &c. suarær. O. swærie.
 60) MO. om. þæt. F. add. sammæ.
 61) 84. om. hoc caput.
 62) A. Litt. liæ bis sunt scriptae, nempe in fine prioris ac initio sequentis lineae, at priori loco deletae. DEFGHK. &c. sigia. I. add. thet. O. add. at loghum haue. NPR. &c. add. thettæ ath loghom haffuæ.
 63) K. thet.
 64) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. mughu æi dömæ &c.
 65) Pro mughæ.
 66) R. 23. 24. om. þiufi.
 67) C. limnj. G. limme. FHI. limmær.
 68) KMNOPR. &c. embitzman. QS. &c. foeth, foget vel fögett.
 69) IMNOPQRS. &c. latær.
 70) R. 16. &c. om. þæt. G. &c. thöm. QS. &c. add. sælf.
 71) BCDM. þo æi sat fore &c. KNPR. &c. tho ey ræt forthy &c. S. &c. icke Ret som de mene. men strax tyffuen kommer (52. &c. sic; S. kemper) paa Tinget, da haffue Tingmend vold offuer hannem.
 72) Pro sant; FGO. &c. sic. L. &c. hwærn ret. Q. &c. rætt.
 73) Q. &c. strax tinff kommer po tinget tha haffue tingmæn vold over tyffuen.
 74) IM. &c. hauæ.
 75) ECGHLO. &c. thiufs. D. thiufwi. K. thiua. FI. &c. wald inær thiuf.
 76) CDEFGHILMNPR. 13. 16. 17. 23. 24. 30-33. 38. 42. 48. 92. add. tria capita: Scal man iarn bæra &c., quae, ex C. transscripta, in Add. B. 2-4 leguntur. S. &c. add. Vdij de andre gamle Skaanske (93. 94. 107. 118. add. prentede) loubøger staa nhu her nest efter try Capittel, som alle lyde om Jern Byrd, som foruend er tiil neffnd, efter kong woldemars handfestningh, som och findiis vdj denne samme loubogh, och samme handfestning formelder huorlediis neffnd skal aff Siiges.
 1) K. adnectit hoc caput ultimo trium capitum not. 76 praecedente commemoratorum.
 2) BDEGHL. ænnur. S. &c. andre hellige dage, maa &c.
 3) I. skal.
 4) QS. &c. beskermæ eller hiehpæ. I. nokær tiuf dughæ. at &c.
 5) BCDEFGHKL MNOPR. &c. þæs.
 6) N. om. han.
 7) 59. 60. &c. seg io werge met neffndt, och &c. QS. &c. sig in værgæ eller rensæ (S. &c. add. siig) for &c.
 8) P. om. oc.
 9) S. &c. helliig tid.

44 ma man¹⁰) (¹¹lösæ sit¹²) eyt¹³) þær¹⁴) han (¹⁵kisennir (¹⁶þæt fore þiuf
stolet ællær¹⁷) ran takit. (¹⁸ær annær¹⁹) hælaghær²⁰) dagh j uku þa²¹) scal
ængin man iarn bæra. (²²oc ey hausa wanta ofna²³) hænde.²⁴)

149.

Star man ofna²⁵) þingi oc giuser andrum²⁶) þiuf sac. þa scal han²⁷) hanum
(²⁸ofna hændaær mæla.²⁹) oc swa³⁰) æftir faræ sum logh æra.³¹) wil han
(³²ey³³) æftir faræ (³⁴oc³⁵) (³⁶at mæla.³⁷) böte (³⁸kunungi þre marc. oc
hinum³⁹) þre marc ær⁴⁰) han kallaþe þiuf.⁴¹)

150.⁴²)

Bepæs⁴³) man ransac hema at annars manz. oc ær bondæn ey hema utan
kuna hans. þa (⁴⁴scal hin⁴⁵) ær⁴⁶) ransakæ wil calla (⁴⁷til twa grannæ ællær

149=II. 94.

150=II. 86.

10) CM. han. Q. &c. add. igen.

11) S. &c. tage siitt eget godz igen ihuor
(68. &c. sic; S. ey huor) hand dett finder,
som er fran hannem tyuffstollet, eller röff-
uet.12) B. Voc. sit omissam supra lineam add.
scriba.13) B. ehit. CD. &c. eghit. 59. 60. &c. godz.
Q. &c. add. gotz.

14) I. &c. kvar. FNOPQR. &c. add. sum.

15) Q. &c. hytther thet som er fran hanum
tyuff stolet eller röffuet.

16) O. sith tivffstoleth &c.

17) DEFGHILMNOPR. &c. add. fore.

18) QS. &c. om. ær — hænde. 61. 114. hæc
habent, at in margine adnotarunt scribae ea
obsoleta esse.

19) L. &c. nokor.

20) CG. &c. hælighær.

21) I. om. þa.

22) 30. 48. om. oc — hænde.

23) FH. a.

24) BC. &c. sic. A. hæde. F. hand. GM. &c.
hænde. I. &c. hændaær.

25) QS. &c. po.

26) BCDEHIKLMNOPQRS. &c. add. manni vel
man. 48. add. Vnde ordh eller.

27) FGI. &c. om. han.

28) CDEFGHIKLMNOPR. &c. a. QS. &c. ret-
teligæ over bewisæ oc faræ thet met som
&c.

29) F. bæra.

30) CILMR. &c. om. swa.

31) CMQS. &c. ær.

32) S. &c. dett ike forfølge, eller och hand
dett ike Beuise, da skal hand Bøde &c.

33) Q. &c. add. thet hænderligæ.

34) C. om. oc at mæla.

35) R. add. ey.

36) I. til talæ. tha böte &c. Q. &c. kan thet
ey heller bewisæ tha böde &c.

37) L. &c. add. Tha.

38) 89. om. kunungi — oc.

39) CH. hamon.

40) H. om. ær. I. thæn.

41) I. add. for wan thokkæ.

42) 92. habet hoc caput post cap. in textu 152.

43) S. &c. Viil nogen mand Randsage kiem-
me tiil anden &c.44) H. calle hin thær nanzaca (sic) wil græn-
na twa til ællær &c.

45) FS. &c. thæn.

46) O. om. ær.

47) I. af twa grannæ til ællær &c.

pre. (⁴ællær swa marghæ⁴⁹) sum han wil. oc late⁶⁰) þem (⁶¹wipær wæræ. (⁵²hittis⁵³) þær (⁵⁴þæn cost ær (⁶⁵þær ransakis⁶⁶) æftir.⁵⁷) þa ma han⁶⁸) ey (⁵⁹takæ kunu bondans oc⁶⁰) bindæ. (⁶¹oc ey (⁶²bort föræ hwærtægh⁶³) lösæ. ællær⁶⁴) bundna.⁶⁵) utan⁶⁶) (⁶⁷tac fore þæn⁶⁸) cost. ær⁶⁹) han⁷⁰) kiænnær sæ.⁷¹) oc grannæ ga⁷²) j tak⁷³) fore⁷⁴) til bondan⁷⁵) cumber hem. oc⁷⁶) þa wæri han sum logh æræ.⁷⁷) (⁷⁸ællær hin lösæ⁷⁹) sum⁸⁰) logh æræ.⁸¹)

151.¹) *Siquis super furto serms²) conuentus fuerit.*

Stial bonda³) þræsell ællær⁴) dræpær fæ annærs manz swa got sum⁵) tiu-ghu⁶) marc ællær bætræ⁷) (⁸latæ bondæn ut þæt⁹) han wil oc a¹⁰) (¹¹tyltær

151=II. 97.

- 48) E. ær marga &c. C. &c. om. ællær — wil.
 49) FGILMOPQRS. &c. mangæ.
 50) DE. lata.
 51) Q. &c. ther hoss. S. &c. vere der hoess, meden hand Randsager. Findiis da der dett godz som hand Randsager effter &c.
 52) R. 23. 24. Hitther man then &c.
 53) H. add. tha.
 54) Q. &c. thet gotz.
 55) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. han ransakær &c.
 56) B. ranzakæs.
 57) F. at.
 58) G. om. han.
 59) Q. &c. gribæ. S. &c. gribe eller fengsle, ike Baste eller Binde hußbondens hðstru, och ey deriis Börn, ike heller hinde Bort före &c.
 60) NQR. &c. om. oc.
 61) GN. &c. eller burt föra. R. 23. &c. eller basthe eller bwrth före.
 62) F. therræ börn. oc æi föræ them bort huærken lös ællær bunden &c.
 63) B. huærhæn. DIKMNOPQRS. &c. huærken.
 64) B. ær. E. æra. Male. H. oc ei.
 65) G. &c. binda; male.
 66) F. add. fa.
 67) BDEKP. takföræ þæn &c. I. takæ for thæn &c. QS. &c. tagæ borgen for hennæ oc (S. &c. add. faar) thet gotz som han &c.
 59. 60. &c. borgenn annamme for det godz handt &c.
 68) G. &c. sin.
 69) HNOR. &c. om. ær.
 70) DK. hin.
 71) QS. &c. add. vedher.
 72) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. gangæ.
 73) QS. &c. borgen.
 74) F. add. thæn kost. QS. &c. add. hendhæ.
 75) BC. &c. bondæn vel bonden.
 76) C. om. oc.
 77) F. &c. ær.
 78) R. 59. &c. om. ællær — æræ. S. &c. och den tager godzett til Siig som kender siig ved thet effter louen.
 79) IG. &c. lösær. M. lösen. 62. verge seg thet till. FKNOP. &c. add. ær sic kænner. CDEGLM. &c. add. ær sæ kænner. oc. I. add. thæn thær sek kænne oc. Q. &c. add. gotzset till sig som ther sig veder kæn- dher.
 80) H. add. sæ kænner oc sum.
 81) FM. &c. ær.
 1) DK. om. hoc caput una cum duobus pro- xime sequentibus. 89. habet hoc caput una cum proxime sequente post caput in textu 153.
 2) Lege serui.
 3) FH. &c. bondans.
 4) BEGHIMNOQRS. &c. add. han.
 5) P. om. sum. EH. add. til.
 6) 33. 38. halff. S. &c. tho vel thuo; ex his vero codicibus 69-78. 80. 81. mox infra post

ep. oc þræls huth (¹²þær til ællær öræs¹³) bot¹⁴) (¹⁵hwat han wil hældær ær¹⁶) þræl aa.¹⁷)

152.¹⁸)

Ryftir¹⁹) bondæn sialuir²⁰) (²¹sæghu æftir²²) sinum þræle. þa a²³) han ey²⁴) at lösæ þræls huth. (²⁵oc ey latæ hufstrykæ. (²⁶dyl bondæn at hans þræl giorpe þæt ey²⁷) ær²⁸) han sæctis²⁹) fore. þa (³⁰bæri hans þræl³¹) iarn. (³²oc hin³³) ær (³⁴han sæctir wete hanum ey³⁵) asswaru³⁶) eth. 45 (³⁷brændær þræl sic.³⁸) þa lata³⁹) bonden ut þæt⁴⁰) han wil oc a⁴¹) (⁴²tyl-

152=II. 97.

v. marc add. *Dog siiger thennd bog som laa y samctj* (78. om. *sannctj*) *Lauritz kircke XX marc.* 104. 122. III. 52. 58. 90. 106. 127. add. *skonske.*

7) LS. &c. add. *tha.*

8) Q. &c. læggæ. S. &c. *da skal Bonden Betale der faar saa megit som hand viil, och giiffue der lou tiil med tolf mends eedt, och lade sin Træll miste anten huden, eller tho ðre pendings Bøder, eller huilket hand Self viil som Træl tiilhør.*

9) Q. &c. *so meget som.* F. add. *ær.*

10) HQ. &c. om. *a.*

11) Q. &c. *tolff mentz eed.* 89. *tho mendz ædt.*

12) H. &c. om. *þær til.*

13) R. 59. &c. om. *öræs.*

14) GO. &c. add. *e.* 52. 53. 58. add. *thet er femthenn* (53. add. *smaa*) *pendinge.*

15) C. &c. om. *hmat — aa.*

16) HP. om. *ær.*

17) Q. &c. *tiilhører.*

18) CEGHILMNPQRS. *omnesque reoc. codd. connectunt hoc caput eum proxime antecedente.* Cfr. not. 1 pag. 143.

19) CEGHLM. &c. *Ryuzær vel Rivir.* F. *Rögher.* I. *Röpar.* NPR. &c. *Risther;* male. QS. &c. *Vpenbarær.*

20) I. om. *sialuir.*

21) B. *sahu.* C. *saghu.* MO. *sagh.* FGL. &c. *sæghn.* EHNPR. &c. *sæng.* I. *fægn.* 30. 48. *thiuffnæth.* QS. &c. *syn thræls gærningær tha bör hanum ey at lösæ* (S. &c. add. *sin*) *thræls &c.*

22) E. add. *sic. oc.*

23) M. *hauer.*

24) G. &c. om. *ey;* male. Cfr. II. 97.

25) H. *væn lata af hustruga.* 30. *mum lathæ hustrygghes.* 82. 83. &c. *men lade hudstryge hannem.* 100. 126. om. *oc — hufstrykæ.* Haec omnia male.

26) S. &c. *Siiger hufsbonden ney att &c.*

27) R. om. *ey.*

28) I. *thet.*

29) QS. &c. *skylles.*

30) Q. &c. *værgæ thræll sig met næffnd oc &c.* S. &c. *skal Trælenn verge siig med neffnd. Ock &c.*

31) CI. *thræls;* male.

32) 83. 84. 89. om. *oc — asswaru eth.* 79. om. *quæ in hoc capite sequuntur.*

33) FQS. &c. *thæn.*

34) FG. &c. *hanum.* H. *sak sökir wete &c.* Q. &c. *sagsögære er trængæ hanum ey met asswarens eed fjæller næffnd thræll tha læggæ bonden &c.* S. &c. *sagsögære er, maa ike trenge hannem med neffns eed. Felder neffnd trælen, da skal hans husbonde Bøde saa megit som hand &c.*

35) CEGHILMNOPR. &c. *sic.* AB. om. *ey.* F. *habet h. v. ab ipso scriba in marg. additam.* Cfr. not. 34 *praecedentem, et II. 97.*

36) BC. *asuaru.* F. &c. *asuaræ.* G. &c. *as-svorin.* O. *as-svarin.* I. *assværis.*

37) 48. 109. om. *brændær — tyllær ep.*

38) BCEFGHILMNOPR. &c. om. *sic.* F. add. *at iarne.*

39) BC. &c. *late.*

40) F. add. *ær.* L. 13½. add. *ther.*

41) R. 23. 24. om. *a.* Q. &c. *ther till.* S. &c. *der tiil med.*

tær ep.⁴³) ey scal þræl (⁴⁴bæræ iarn fore minnæ. sœn fore⁴⁵) half marca⁴⁶) mun.⁴⁷) (⁴⁸kiœnnis hanum⁴⁹) (⁵⁰minni þiufnaþ þa dyli husbondæ⁵¹) hans⁵²) mæþ (⁵³þriþia manz ep. gar han wiþær nokat.⁵⁴) late bondœn ut⁵⁵) þæt⁵⁶) han wil. oc a (⁵⁷thrithia manz ep.

153. *Quid facere debet qui alienum seruum in furto deprehendat.*

Stial bondæ⁵⁸) þræl nokat oc warþær han⁵⁹) gripin⁶⁰) mæþ. þa (⁶¹föræ (⁶²hin (⁶³ær takit hawær han til þings. oc fa⁶⁴) þighat⁶⁵) husbondæ hans buth. wil bonden (⁶⁶ær þræl a gen⁶⁷) cumma.⁶⁸) gialde foræ sin⁶⁹) þræl (⁷⁰swa mikit sum han wil. oc (⁷¹a (⁷²tyltær ep. (⁷³oc twigia manna witni

153=II. 98.

- 42) QS. &c. *tolff mentz eed.*
 43) NOPR. &c. add. *Och.*
 44) QS. &c. *tagæ vedher næffnd* (83. 89. ødt; S. &c. add. *faar*) *mynnæ &c.*
 45) CH. om. *fore.*
 46) BC. &c. *mark.*
 47) 30. 48. &c. om. *mun.* QS. &c. *værd.* 52. 58. 90. 106. 127. add. *thet er for* (127. om. *for*) *fem skelinge.*
 48) F. 30. *Wites.* 48. om. *kiœnnis* — mæþ *þriþia manz ep.*
 49) BCEFGHILMNOPR. &c. sic. AQS. &c. *han.*
 50) Q. &c. *at haffvæ myndra staalet tha &c.* S. &c. *att hand haffuer stollet mindre, da skal hans husbonde dett affuerge med tre mends eedt. Bestaar Trælen nogett, da vd legge och Betale husbonden saa megit som hand wiil, och giiffue der tiil tre mends eed.*
 51) COQ. &c. *bonde.*
 52) CEF GHILMNOPR. &c. add. *thæt.*
 53) 23. &c. *treggæ.* R. *trygghe mœns.* 32. *trennæ.* 90. XII *mend eed.* I. *tyltær eth Gangær han &c.*
 54) NOPR. &c. add. *tha.*
 55) E. om. *ut.*
 56) F. add. *ær.*
 57) M. *thre.* 23. &c. *tregghæ.* R. *trygghe.* Q. &c. *thre mentz eed.*
 58) CF. &c. *bondens.*
 59) BFGMNOPR. &c. om. *han.* S. &c. add. *strax.*
 60) BCEFGHILMNOPR. &c. *takin.*
 61) S. &c. *skal han føre hannem tiil tings som hannem greb, och &c.*
 62) Q. &c. *han som hannum grebet haffuer tiil tingx.*
 63) INOPR. &c. om. *ær.* G. &c. om. *ær* — *han.* L. &c. *hanum til things. thær han hauer takæt. oc fanghæ &c.*
 64) QS. &c. *sœndæ.*
 65) H. *thingat.* ILNOPR. &c. *thit.* E. *thagar.* S. &c. *da.* Q. &c. *ther tiil.*
 66) I. om. *ær.* S. &c. *som den trel tiilhörer komme tiil tings, da skal hand Betale for &c.*
 67) LR. &c. om. *gen.* M. *igen.* FQ. &c. *thit.*
 68) BINOPR. &c. add. *ok.* L. &c. add. *oc lösæ sin threl. tha.*
 69) B. om. *sin.* A. *t additum est at subiecto puncto notatum.*
 70) L. &c. om. *swa mikit.* 53. *som sagt er vdi dette neste forledne Capitell: wiil iche &c.*
 71) S. &c. *der tiil giiffue lou med tolff mends eed.*
 72) Q. &c. *tolff mentz eed.*
 73) 30. (48.) *ath han skal (lege stal) then kost sithen han köph (lege löph) fra hannum oc kuth &c.*

(⁷⁴til þæs at han (⁷⁵war a⁷⁶) löpstighe.⁷⁷) oc⁷⁸) huþ af⁷⁹) þræli ællær han⁸⁰) löse⁸¹) mæþ öræ⁸²) ær þræl⁸³) a.⁸⁴) (⁸⁵wil ey bondæn (⁸⁶gen cumma oc⁸⁷) lösæ⁸⁸) sin þræl. þa haui⁸⁹) hin ær han⁹⁰) haur takit (⁹¹twigia manna witni (⁹²til þæs at þæn⁹³) þræl ær þiufar⁹⁴) hans (⁹⁵oc (⁹⁶fa⁹⁷) dom af þingmannum oc⁹⁸) (⁹⁹hængæ up han¹⁰⁰)

154.¹)

Uil²) bryti³) ey skæræ band af þem þiufi⁴) ey⁵) scal up hengæ.⁶) þa dōme þingmæn band af hanum. (⁷oc bonden (⁸ær han⁹) haur takit skæræ sialuir¹⁰)

154=II. 95.

74) FI. *thær til at &c.*75) O. om. *war.* Q. &c. *bleff greben po veyen som han bort löpp oc lade till thræls hudh eller &c.* S. &c. *bleff paa tagen paa veien som hand löb bort, och lade trelen miste sin hud. Eller den som trelen tiilhör, löse hans hud faar en öre pendäng. Viil &c.*76) M. *i.*77) I. *löpstighum.*78) NOPR. &c. *add. tha dömes.*79) G. *a;* male.80) FO. &c. *om. han.*81) CQ. &c. *löser.* Q. &c. *add. kvden.*82) O. *add. päninge.* 106. 127. *add. thett er (127. add. med) XV penndinge.*83) H. *han.*84) Q. &c. *tilhörer.*85) 48. *om. quae in hoc capite sequuntur.*86) MNPR. &c. *igen.* Q. &c. *tith.* F. *til things kummæ ær thræl a. oc lösæ hanum sua. tha haue &c.* S. &c. *komme tiil Tinget, och löse sin Træl faar den öre pendäng, da &c.*87) BCEGHIMNOPQR. &c. *add. sua.*88) L. 13 $\frac{1}{2}$. *add. swa.*89) C. *hauær.*90) M. &c. *hanum.* EHI. *om. h. v.* FQS. &c. *thræl.*91) M. &c. *thing mannæ vithe;* male.92) IQS. &c. *thær til at &c.*93) M. *om. þæn.*94) B. *þiufær.* CE. &c. *thiuf.*95) L. 13 $\frac{1}{2}$. 30. *at swa mykit gotz. sum witi**han fore. oc sithan döme thinghmen hut aff hanum. eller öre. eller vp at hængæ. æfter hans gerninghe.*96) CE. *om. fa.* F. *sithæn fange hanum dom &c.;* male. I. *sithæn far han dom &c.* H. *sithan hawi dom &c.* OP. *siden döme thingh mæn han oc &c.* NR. &c. *sydhæn döme tivffuen tingh mæn och &c.* M. *sithen döme thingmen hanum athenghe vpp.* QS. &c. *siden scall han vphanges æfter tingmentz dom eller rættes som i lag er (S. &c. eller anderlediis rettes æfter louuen).*97) CEG. &c. *add. sithan.*98) GHI. &c. *at.*99) H. *hængæn op.*100) E. *om. han.* G. &c. *threl.*1) 48. *om. hoc caput.*2) GO. &c. *add. konungs.*3) OK. *brytiæ.* F. *foghæt.* L. 13 $\frac{1}{2}$. *vmbuz man. 30. æmbitz man.* QS. &c. *bonden;* male.4) CDEFG. *add. ær.* KO. &c. *add. ther.* QS. &c. *add. som.*5) E. *om. ey;* male.6) BC. &c. *uphængiæ.* E. *hængia vp.* GQS. &c. *vphengis.* M. *henghe, om. vp.*7) 13 $\frac{1}{2}$. 38. *om. oc — af hanum.*8) H. *om. ær.* QS. &c. *som hanum haffuer grebet scall sælff skære bondænæ aff &c.*9) FM. &c. *hanum.*10) F. *om. sialuir.*

band af hanum mæþ þingmanna¹¹⁾ dome. oc ware¹²⁾ sipan¹³⁾ sac lös fore kunungs umbuz manni.¹⁴⁾

155.¹⁵⁾ (¹⁶*Hos omnis pisces qui repereuntur in litore maris usui conceduntur*

Engin fisk (¹⁷ma heta¹⁸⁾ wrak utan styria¹⁹⁾ (²⁰oc görlæ oc hwal.²¹⁾ æn þo scal²²⁾ þæn²³⁾ ær²⁴⁾ först hittir hwal²⁶⁾ takæ (²⁶sæ (²⁷byrþi af²⁸⁾ um²⁹⁾ han gar. (³⁰oc sighi³¹⁾ til j kunungs garþe. Ripær³²⁾ þæn³³⁾ ær³⁴⁾ först³⁶⁾ hittir. takæ sæ hæst fat.³⁶⁾ aghær³⁷⁾ han³⁸⁾ taki sæ las.³⁹⁾ ær han (⁴⁰a

155 = II. 100.

- 11) R. 23. *twigghe manne*; male.
 12) E. *fari*. F. add. *bonden*.
 13) CG. &c. om. *sipan*.
 14) KOPQRS. &c. *embitz man*. MN. &c. *embitzmen*. C. *bryti*. G. add. *brydie*. 114. hoc loco, in fine libri septimi, add. capita in textu 146 et 147, de quibus adnotavit scriba ea ad librum septimum pertinere, quamvis ad librum nonum per incuriam relata inveniuntur; posteaque add. caput, quod ab aliis codicibus post cap. 145 additum est, ac in Add. H. 2. legitur.
 15) LQ. 13. 28. 29. 31. 33. 50. 53. 63. 67. 83. 89. 104. 105. 109. hoc loco incipiunt librum quartum. 38. incipit librum septimum. NP RS. &c. incipiunt librum octavum.
 16) Logo: *Quod omnes*. Cfr. II. 100: rubr.
 17) NR. &c. *er vragh eller maa hedhæ vtæn* &c.
 18) Q. &c. *vare*. S. &c. add. *eller vere*.
 19) K. *stýrlæ*.
 20) A. Verba *oc görlæ* subiectis punctis notata sunt, ac postea deleta. C. 33. 53. habent, FS. &c. vero om. haec verba. BDHLO. &c. *al görlæ*. GKM. &c. *algörla*. E. *oc algörla*, at v. *oc* deleta est. NPR. &c. *ol-görla*. I. *all enø*. 84. *giörle*. 52. &c. *örle*. 58. *orte*. Q. &c. *all*. 69. &c. *Aall nreffæ*. 81. *Aheelvraue*. 78. *alvrne*. 90. *ökle*.
 21) MQS. &c. *hualff*. 58. 62. &c. *hualffisk*. 100. 126. add. *och giörlle*.
 22) S. &c. *maa*.
 23) B. *han*.
 24) GS. &c. om. *ær*.
 25) QS. &c. *hualff*. M. 31. om. h. v. 109. *Störle*. 82. 96. 107. 108. add. *eller Störle*.
 26) M. *sith*. S. &c. *saa megitt som han giuder Baarit, om* &c.
 27) 30. 48. *byrdh*. I. *bort*; male. G. &c. *hest biwrthe aff vm han rithir oc sighe til j konungs garthe. Gar han taki sik mans biwrthe Aghir* &c.
 28) CQ. &c. om. *af*.
 29) B. om. *um*.
 30) Q. &c. *Ager han mot vogn tha tagø han sig vognlass Rider han tagø sig hæstæ byrdæ hvilken som thet först hytther oc sigø in them thet till vdi næstæ koningx gard Ær han oc till skybs sex mentz skyb tha tagø han sig skybss lodh*. S. &c. *Agher han med vogen, da maa han tage med siig saa megit som han kan age paa lefset. Riider han da maa han tage saa megit som hesten kand Bere. Er hand tiil Schiübs paa Baad, eller paa Sex mands skiude, da maa han tage siig skiübs föringh*.
 31) CDEH. *sighia*. IKLNOP. &c. *sighæ*. F. *sigher*.
 32) B. *ripær* mutatum in *uipær*.
 33) CDIKO. &c. *han*.
 34) IL. 13. om. *ær*.
 35) C. om. *först*.
 36) CFIL. &c. *hæst byrth*. DEHKMNOPR. &c. *hæst byrthe*.
 37) BC. &c. *akær*.
 38) CDEFHIKLMNOPR. &c. add. *mæth wagne*.
 39) CDEFHGKLNOP. &c. *wagn las*. MR. &c. *vagns las*.
 40) IM. i. 30. 48. *mæth siæx orø skip taghæ* &c. 127. *till schiüß Paa VI Mandz boed*. 67. 104. 105. *till skiüffs sex mendt skiüff*. 122. *till Söes, Eten* (logo *Enten*) *paa VI Aares baad. eller paa schiü*.

(⁴¹skip siæxærþo⁴²) takæ⁴³) skips farm⁴⁴) oc⁴⁵) scal hwar⁴⁶) þæn ær⁴⁷)
46 först hittir sighær⁴⁸) til j kunungs garþe.⁴⁹) (⁵⁰Sighær han⁵¹) ey til.⁵²) böte⁵³)
þre marc. ællær (⁵⁴stande fore mæþ tyltær eþ.⁵⁵)

156. *de* (⁵⁶permare ad terram propulsi.

Brytær⁵⁷) (⁵⁸man skip. þa ma hans cost⁵⁹) aldrih warþæ⁶⁰) wrak e mæ-
þan han (⁶¹gitær sialuar burghit⁶²) mæþ (⁶³slikum mannum sum han (⁶⁴ma
til fa at hialpæ sæ.⁶⁵) (⁶⁶oc sinum coste.⁶⁷) oc ma konungs umbuzman⁶⁸)
ey (⁶⁹fore biuthæ hanum⁷⁰) at hiælpæ (⁷¹sæ (⁷²oc sinum cost. mæþ slikum
mannum⁷³) sum⁷⁴) han ma⁷⁵) til fa⁷⁶) mæþ bön⁷⁷) ællær mæþ legho.⁷⁸) si-

156=II. 101.

- 41) BC. &c. *skipi*. 59. 60. &c. *sex Aarers skiff, tage* &c. 100. 126. *sex mande Boedt*. 83. 84. &c. 6: *Aarers baad*. 53. 62. &c. *sex aaris baadt eller skib*.
42) H. om. *siæxærþo*. O. *siæx aro*. GNPR. &c. *siæx ærcho*; male. FL. 13 $\frac{1}{2}$. *mæth siæx aræ*. I. *siæx arrær gangæ pa*. DK. add. *tha*.
43) CDEGH. add. *sæ*. FIKLMNOPR. &c. add. *sic*.
44) F. *skip farm*. 52. 58. *skibs laading*. 92. *skibs Less*. 89. *Baadz laadt*.
45) CDEFGIKLMNOPR. &c. add. *e*.
46) GIM. &c. om. *hwar*.
47) A. Rec. man. saec. XVI supra lineam scripsit *ther*. CHIL. 13 $\frac{1}{2}$. om. *ær*. I. add. *honom*.
48) B. *sikia*. CD. &c. *sighia*.
49) S. &c. *Slott eller gaard der nest er*.
50) 82. om. *Sighær — tyltær eþ*.
51) N. om. *han*.
52) DKS. &c. add. *tha*.
53) QS. &c. add. *koningen*.
54) QS. &c. *værgæ sig met tolf mentz eed*.
55) BE. *eþe*.
56) *Legæ: rebus per mare ad terram propulsis*. Cfr. II. 101: rubr.
57) DEK. add. *annax*. F. add. *nokær*. Q. &c. *Brydhes noget mantz skyb*. 62. *Stöder eller bröster nogen mands skib*. S. &c. *Stöder eller driffuer nogen mands skib y land, eller staas sönder och Brydes, da* &c.
58) NOPR. &c. *annars mans skip*; male.
59) F. *koster*. QS. &c. *gotz*.
60) BCDEGHIKLMNOPQRS. &c. *uare vel wara*. F. *hetæ*.
61) S. &c. *eller de som godzett eller skibet tilhöre kunde fange hielp der tiil at redde godzett. Och ike maa kongens Embitz mand heller forbiude* &c.
62) L. &c. *hulpet*. Q. &c. *ræddet syt gotz*.
63) F. *tholikæ mæn*. I. *the mæn han* &c. Q. &c. *saadant folk som* &c.
64) G. om. *ma*. HIQ. &c. *kan*. C. *gittær sialuær til faat. at hialpæ sæ mæth. oc æi ma kunungs umbuzman for biutha* &c.
65) A. Rec. man. saec. XVI supra lineam scripsit *seg*. EFGHILMNOPR. &c. add. *mæth*.
66) DEFGHIKLMNOPR. &c. om. *oc sinum coste*.
67) B. *kost*.
68) EH. *man*. KMNOPR. &c. *embitzman*. 108. *Leenßmandt*.
69) CG. &c. *for biutha*. F. *förræ bithiæ sic mæn at hialpæ sic mæth ællær mæth bön* &c.
70) I. *them*.
71) A. Rec. man. saec. XVI supra lineam scripsit *sig*. I. *honom*. QS. &c. *sytt gotz met sodanæ men* &c.
72) BCDEGHIKLMNOPR. &c. om. *oc sinum coste*. I. om. *oc — til fa*.
73) M. *manne*.
74) BCDE. *ær*. LMNOPR. &c. *ther*.
75) G. om. *ma*. HQS. &c. *kan*.
76) CDEHIKLM. &c. add. *ællær*. 16. 17. add. *anthig*. G. &c. add. *at hielpa se eller*.
77) I. *lön*.

þan⁷⁹) han⁸⁰) (⁸¹af sigs. oc⁸²) han⁸³) gitær ey mer burghit⁸⁴) þa a⁸⁵)
(⁸⁶kunung oc hans umbuzman⁸⁷) at⁸⁸) takæ⁸⁹) oc ey förræ. utan (⁹⁰þæn⁹¹)
ær⁹²) (⁹³ufrípæ man ær⁹⁴) skip⁹⁵) hauir⁹⁶) brutit.

157.

Cumbær (¹nokær cost wrakandis (²at lande. oc fylghær ængin man. þa scal
hin³) ær⁴) hittir sighia til oc liusæ um annær⁶) man kiænnir⁶) sæ⁷) (⁸þæn
cost (⁹kænnær sæ annar¹⁰) man¹¹) (¹²lösæ sum logh æræ.¹³) (¹⁴kiænnir sæ
ængin man.¹⁵) þa scal kunungs umbuzman¹⁶) (¹⁷takæ¹⁸) oc gömæ en dagh

157 = II. 101.

78) S. &c. lön; add. *Och er den der hos som godzet eier, och viil hand enten giiffue eller Selge andre mend, det kan kand ike Self Bierge, da haffuer hand der macht tiill. Men er der och sandt vidne tiill atth Embitzmanden, eller hans tienere, och Suenne taghe eller Rössue nogett aff deris godz, förend de offuer giiffue dett Self, eller forbiude folk dett, som de kunde faa tiill leie att hielpe dem, han miste siit leen, och giiffue igenn dett han tog, (62. add. men röffuer noger mand thenn lade först vd aldt thet hand toeg) och Böde kongenn tre mark, och dem tre mark. 114. fere eadem errato add. in fine capitulis proxime sequentis.*

79) F. æn.

80) B. han supra lineam scriptum est; cfr. not. 81 sequentem. F. hin.

81) B. af sihis; han sihis, omissio af, primum scriptum est, at h fere deleto et litt. an in af mutatis, han denique supra lineam scriptum est; cfr. not. 80 præcedentem. EF. &c. af sigis. C. sighis. I. af sigær sek. Q. &c. overyiffuer thet oc aff sigher at han &c. S. &c. haffuer offuergiffuet dett, och Siiger att han ike mhære kand redde, och ike heller will. Da Bör kongenn &c.

82) O. at.

83) FG. &c. om. han.

84) L. 13½. hulpit.

85) FQ. &c. mā. I. byr (i. e. bör).

86) DKNPR. kunungs; male. C. kunungs umbuzman. O. konings embetzman.

87) KPQRS. &c. embitz man. MN. &c. embitzmen.

88) FQ. &c. om. at.

89) QS. &c. add. aff thet gotz.

90) FL. &c. han. K. vfrithæ man ær thet sic hauer &c. O. &c. vfrithæ men ære thet thet schip haffuer bruthet.

91) H. add. man.

92) E. æri. A. Rec. man. saec. XVI supra lineam perperam scripsit ther.

93) QS. &c. rigens fiændæ (S. frende) som skibet tilhører thet brvdet er (S. &c. som Brödett Bleff).

94) CDILMNP. &c. add. sit. F. add. thæt.

95) G. skipit. DNP. &c. om. h. v.

96) CDEGKLN. &c. add. thær.

1) QS. &c. noget gotz.

2) HQS. &c. til lanz.

3) F. &c. thæn. G. &c. man.

4) QS. &c. add. thet.

5) FIQS. &c. nokær.

6) G. kennis.

7) IQS. &c. add. with.

8) QS. &c. thet gotz.

9) DK. om. kænær — man. FI. kænnes (I. add. thær) nokær withær. löse &c. S. &c. kommer nogen och kender stii der viid, da skall hand dett affnamme (68. &c. anname) tiil siig som lou er.

10) NOPQR. &c. nogher.

11) EG. &c. om. man.

12) Q. &c. thet vedh tha lösæ han thet som &c.

13) FMQR. &c. ær.

14) G. kennis. F. kænnes ængen &c.

oc iamlangæ.¹⁹⁾ Cumbær hin²⁰⁾ (²¹æftir²²⁾ (²³sæ kennær fore²⁴⁾ thæn timæ.²⁵⁾ oc bor han²⁶⁾ innan²⁷⁾ konungs riki. (²⁸dryghæ til winningæ logh.²⁹⁾ þæt ær siata manz ep. bithi³⁰⁾ sæ³¹⁾ swa guþ hialpæ³²⁾ at han ær rætær arftaki.³³⁾ sællær rætær eghande³⁴⁾ (³⁵at þem cost. oc haue þæt³⁶⁾ han kiennær sæ.³⁷⁾ (³⁸oc (³⁹gialde hinum⁴⁰⁾ (⁴¹costnaþ ær⁴²⁾ gömt haur. um han laghþe⁴³⁾ nokar costnaþ⁴⁴⁾ ofnæ⁴⁵⁾)

158.⁴⁶⁾ *Qualiter puniendi sunt qui animalia sua tollunt hiis qui ea⁴⁷⁾ agris uel pratis suis deprehendunt.*

Fore⁴⁸⁾ hand ran⁴⁹⁾ scal⁵⁰⁾ böte⁵¹⁾ pre marc⁵²⁾ sællær (⁵³sæliæ tyltær ep

158 = II. 107.

- 15) CNOPQS. &c. om. man. FI. add. withær. QS. &c. add. ther ved.
 16) KMNOPQRS. &c. embitz man. F. add. thæt.
 17) H. takan. oc gþman. S. &c. affnamme (68. &c. annamme) godzett tiil siig, och gemme &c.
 18) Q. &c. add. thet gotz till sig.
 19) QS. &c. aar. I. et ar.
 20) QS. &c. han.
 21) Q. &c. æn tha ther effter som rætt haffuer ther till inden then tymæ. S. &c. des forinden der effter som godzett eier och tiilhør inden den tiid.
 22) CEF. add. ær. H. add. thær.
 23) I. with kennæs.
 24) F. &c. for innæn.
 25) F. dagh.
 26) EG. &c. om. han. F. thæn man.
 27) BF. i. S. &c. vdiij.
 28) 59. 60. &c. da verge handt seg det till met midnings loug &c. 30. 48. tha skal han logh winnæ then cost til sik meth siættæ &c. Q. &c. tha værgæ han sig thet till met sex mentz eed. S. &c. da skal han samme godz siig tiil verge med sex mends eed. 84. 127. Tha löße hand deth med VI mendz Eedt.
 29) EF. vninga log. C. unningi logh. G. &c. vitninge logh. NPR. &c. vtninghæ logh.
 30) BD. &c. bipiæ.
 31) R. om. sæ.
 32) S. &c. tiil kielp.
 33) CDEFGHIKLMNOPR. &c. aruæ. QS. &c. arffuingh.
 34) QS. &c. eyeræman.
 35) CDEFGHIKLMNOPR. &c. til at taka thæn (M. add. samme) cost. QS. &c. till at vpbære thet (S. &c. samme) gotz oc saa beholler han thet (S. &c. samme) gotz (S. &c. add. som) han &c.
 36) R. 23. 24. om. þæt. BCDEFG. add. ær. HKLMNOPR. &c. add. thær.
 37) NPR. &c. sith. QS. &c. add. vedhær.
 38) S. &c. Siiden skal han Betale hannem for sin vmagh, som dett godz vdi gemme haffde, och Bergelön och andet hues hand der paa bekostett haffuer, som dett godz Bierget haffuer och Beuarett.
 39) Q. &c. betalæ hanum siden fore syn vmægæ som thet gömpt &c.
 40) CIM. &c. hanum.
 41) 30. 48. sa möghit foræ som han bar cost foræ ær costen hafthæ handæ mællæn.
 42) I. atær.
 43) L. 13½. laghe. Q. &c. add. ther.
 44) FH. kost. I. add. thær.
 45) BC. &c. ofna. I. &c. oppa. Q. &c. po. R. add. thet. 114. hoc loco add. fere eadem, quæ S. &c. inserunt in cap. 156; vide not. 78 pag. 149.
 46) O. hoc loco incipit librum sextam. NPRS. &c. incipiunt librum nonum. H. om. hoc caput. L. 13½. post cap. 168 iterum habent hoc caput; quæ isto loco occurrunt varietates in sequentibus notis littera a (La,

fore. (⁵⁴æltær man in nam (⁵⁵fran andrum manni⁵⁶) utan garþe⁵⁷) hans. böte twa örae.⁵⁸) ællær sæli⁵⁹) (⁶⁰þriþiæ manz ep⁶¹) fore. takær man in nam ut⁶²) 47 af annars⁶³) manz garþe⁶⁴) utan hans⁶⁵) wiliæ.⁶⁶) böte þre marc ællær (⁶⁷sæli tyltær ep fore.⁶⁸)

159.¹)

Far man mæþ (²sinum wiliæ mæþ hiorth³) sinni j annars manz wangi.⁴) mæþ hund oc mæþ⁵) hirþe.⁶) (⁷gialde⁸) akar spial⁹) oc böte þre marc. ællær (¹⁰dyli mæþ tyltær eth Cumbær hiorth (¹¹ællær stop ællær swinæ wrap¹²)

159=II. 108.

- 13½ a) insignivi. 30. hoc ordine habet sequentia capita: 178, 179, 176, 177, 174, 175, 159, 160, 169, 161, 171-173, 164-168, 158, 162, 163, 170, 180-182, 184, 185, 183, 196, 190, 186-189, 199, 193, 194, 191, 192, 195, 197, 198, 199 (iterum), 200. &c. 48. eodem ordine habet capp. 158-186, exceptis septem capp. omissis, quae infra indicantur.
- 47) Adde in.
- 48) La. 13½ a. 30. (48.) *Hvilken man rænær aff annars mans hand innam Bötæ &c.*
- 49) S. &c. hande roff.
- 50) R. 23. 24. add. man.
- 51) BC. &c. bötæ vel bötta. QS. &c. bödes.
- 52) 52. 58. 90. 106. add. skonske.
- 53) C. om. sæliæ. F. giuæ. La. 13½ a. 30. 48. *stande fore meth tylter eth. Q. &c. dylia met tolf mentz eed Tager man &c. S. &c. affuergis derfaar med &c. ut Q. &c.*
- 54) B. Pro æltær primum scriptum est ællær. Q. &c. om. æltær — fore; cfr. not. 68 infra.
- 55) NR. &c. for. 53. *vden for en anden mandz gordt: Bøde &c. S. &c. faar anden mands gaard, da skal hand Bøde tho öre pendinge. Tager &c.*
- 56) E. om. manni.
- 57) BCDEFGIKLMNOPR. &c. sic. A. giærþe.
- 58) L. 13½. add. fore. 52. 58. 90. 106. 123. 124. add. *thet er XXX penninge.*
- 59) BC. &c. sæliæ. F. om. h. v.
- 60) BCDEFGIKLMNOPR. &c. sic. A. þrigia. 69. &c. *tre menntz eed.*
- 61) La. &c. add. thær.
- 62) CS. &c. om. ut.
- 63) F. om. annars.
- 64) A. Litt. g bis est scripta, nempe in fine prioris ac initio sequentis lineae, at priori loco subiecto puncto notata.
- 65) NPR. &c. annars.
- 66) S. &c. add. med macht och velde.
- 67) CO. &c. om. sæli. F. giue. La. 13½ a. 30. 48. *dyli meth. Q. &c. værgæ sig met XII mentz eed. S. &c. gifue lou derfor med tolf mends eed.*
- 68) CLaO. &c. om. fore. Q. 50. add. *Tager man indnam vden fore anners mantz gard bøde two öre eller værgæ thet met tredie mantz eed. Cfr. not. 54 supra.*
- 1) L. 13½. hoc ordine habent sequentia capita: 178, 179, 176, 177, 174, 175, 159, 160, 169, 161, 171-173, 164-168, 158 (iterum, cfr. not. 46 pag. 150), 162, 163, 170, 180-182, 184, 185, 183, 196, 190, 186-189, 199, 193, 194, 191, 192, 195, 197, 198, 199 (iterum), 200. &c.
- 2) B. sinu. QS. &c. om. h. v. H. wilia sinum oc meth &c.
- 3) DFIKLNOPQRS. &c. hiorth.
- 4) BCD. &c. uang. I. add. oc.
- 5) BI. om. mæþ.
- 6) DE. &c. hirþa. G. &c. hiörthe. M. hörde.
- 7) Q. &c. *tha scall han igen betale then skade som ther görss oc bøde mod then som skaden fik thre &c. S. &c. da skal hand Betale alle den skade der görriis, och Bøde der tiil mod &c. ut Q. &c.*
- 8) EHLO. 13½. add. atær. I. add. i gen.
- 9) EH. spial, om. akar.
- 10) CG. &c. tyltær eth for. Cumbær &c. Q. &c. værgæ thet met tolf mentz eed om

(¹³mæþ wapa¹⁴) j annars¹⁶) manz¹⁶) akær sællær¹⁷) sæng.¹⁸) (¹⁹læggi (²⁰half marc²¹) wæþ fore.²²) oc (²³late mætæ²⁴) akar spial.²⁶) oc (²⁶gialde mæþ þriþia²⁷) manz²⁸) eþ²⁹) akar spiall.³⁰)

160.

Tolf hors göræ³¹) stop. oc tolf nõt³²) hiorþ. oc tolf swin³³) wrath.³⁴) ta-kær man (³⁵grannæ sins³⁶) (³⁷ök (³⁸en sællær twa j akrum³⁹) (⁴⁰sællær j⁴¹) sængum. sællær annat fæ um þæt ær minnæ⁴²) æn⁴³) hiorth. late mætæ⁴⁴) akirs spial⁴⁵) oc gialde corngiald. mæþ (⁴⁶en eþ sinum at⁴⁷) hans fæ giorpe⁴⁸) ey

160=II. 108.

- han thet ey kendes Kommer &c. S. &c. giöre der lou fore med tolf mends eed, viil han ike Bestaa dett. Kommer &c.
- 11) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic (cfr. nott. 13-15 sequentes). AB. om. ællær — wapa, at in A. hæc supra lineam add. rec. man.
- 12) GILMNOPQRS. &c. swina wrak.
- 13) L. 13½. om. mæþ wapa. Cfr. not. 18 infra.
- 14) Q. &c. vvilyæ. S. &c. vilie; male.
- 15) G. &c. om. annars.
- 16) EH. om. manz. QS. &c. add. vong.
- 17) BCDEFGHIKLNOPS. &c. add. i.
- 18) L. 13½. add. vthan mans vilie.
- 19) C. læggia. QS. &c. tha scall man ther fore böde (S. &c. add. en) halff march oc &c.
- 20) 38. 52. 58. 90. 106. V skelinge, oc &c.
- 21) B. markæ.
- 22) B. om. fore.
- 23) CDEFGHIKLMNOP. &c. sic. A. mæte (pro late mætæ). B. 33. late mælæ. R. 23. 24. ladhe mydhe.
- 24) QS. &c. vrde. 59. wurdere.
- 25) H. spial, om. akar. QS. &c. skaden.
- 26) S. &c. Betale hannem, och verge siig siiden med tre mends eed, att thet skede ike med hans viilge.
- 27) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. A. þri-gia. Cfr. not. 26 præcedentem.
- 28) A. Litt. ma bis sunt scriptae, nempe in fine prioris ac initio sequentis lineae, at priori loco subiectis punctis notatae, rec. autem manu mutatae in manz.
- 29) EM. ethe.
- 30) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. akar spiall. B. akær giald. 30. 48. wirthning. Q. &c. add. at thet skeda ey met vilyæ.
- 31) N. &c. om. göræ. CDEFGKLMOPQRS. &c. ær. HI. æra.
- 32) CFGLMNORS. &c. add. ær. DEHIKPQ. &c. add. æra.
- 33) CFGLMOR. &c. add. ær. DEHIKNPQS. &c. add. æra.
- 34) GILMNQRS. &c. wrak.
- 35) S. &c. sin naboes swin, ðgh, itt eller tho, vðj sin agher eller engh &c.
- 36) R. 23. 24. sine.
- 37) F. swin. et ællær tu i akra &c. 59. 60. &c. quey, it eller thu &c.
- 38) Q. &c. eett eller thw.
- 39) ILM. &c. akær.
- 40) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. ællær j sængum.
- 41) B. om. j.
- 42) A. Litt. m bis est scripta, nempe in fine prioris ac initio sequentis lineae, at priori loco subiecto puncto notata.
- 43) I. supra lineam add. en.
- 44) B. 33. 38. mælæ. QS. &c. vrde. F. wirthæ. 59. wurdere.
- 45) BC. &c. akær spial. QS. &c. skaden.
- 46) BC. &c. en epe. O. enum ethe. I. en sin eth at &c. 30. 48. &c. sin eth at &c. QS. &c. syn eyen eed at &c.
- 47) A. at bis scriptum est, scilicet in fine prioris ac initio sequentis paginae.
- 48) MQS. &c. add. hanum.

meræ skapæ at þy (⁴in name (⁵0Sighær haa⁵1) at han (⁵2haur för⁵3) fangit⁶4) skapæ af hans⁶6) fæ. þa (⁶6sæli han þriþia manz ep⁶7) fore⁶8) sighær hin⁶9) ær fæ (⁶0a at þæt war takit (⁶1a flot⁶2) oc ey j⁶3) akrum⁶4) ællær⁶5) j⁶6) ængum.⁶7) dyli hin⁶8) ær⁶9) (⁷0þæt haur takit⁷1) mæþ þriþia manz ep. ællær⁷2) bötsæ (⁷3twa öræ um han⁷4) (⁷5gar wipær.

161.

Förstæ dagh¹) man (²nimbær in³) manz fæ. þa (⁴wisæ han twa mæn til (⁵hins ær⁶) fæ a.⁷) oc bipi⁸) (⁹han lösæ ut¹0) sit fæ. (¹1wil han ey¹2) (¹3förstæ

161=II. 112.

- 49) 118. om. quae in hoc capite sequuntur.
 50) 59-61. 93. 94. om. quae in hoc capite sequuntur.
 51) FG. &c. hin. S. &c. den anden.
 52) G. &c. förre fik skatha &c.
 53) CDEHIKLMNOPR. &c. sic. AB. om. för, at in A. rec. man. supra lineam add. h. v. Q. &c. till foren. Cfr. not. 52 præcedentem, et not. 54 sequentem.
 54) F. add. för.
 55) A. Litt. h bis est scripta, nempe in fine prioris ac initio sequentis lineae.
 56) F. giue. Q. &c. værgæ sigh ther fore met thredia mantz eed Siger &c. S. &c. skal han verge siigh der for mod tre mends eed, Siiger &c.
 57) K. &c. add. ther.
 58) F. add. thæt.
 59) B. han. QS. &c. then.
 60) S. &c. tilhör, att hans fee bleff indtaget och indnammet paa fellet, der som huerken vor korn eller greess, men vdj vand eller Bek, eller anderstedz, der som dett ingen skade kunde giöre. Da skall den som feet indtagett haffuer, beuise dett med tre mends eedt, at ike saa er, eller han Böde tho öre pendinghe, mod den anden, om han dett ike kendiis.
 61) CDEIKLMNPR. &c. ofna. Q. &c. ther som ey vor korn eller grass meden (28. &c. mæn) vdi flodh eller bæck oc ther som thet kvnnæ engen skadæ giöre tha scall then
- som fæeth indtaget haffuer beuise thet met &c.
 62) F. fælæth.
 63) I. a.
 64) LIM. &c. aker.
 65) H. &c. oc ei.
 66) BHI. om. j. CDEKMNOPR. &c. ofna.
 67) BC. &c. ængium. IL. &c. æng. MR. &c. ænghe.
 68) CDEFGHIKLNOPR. &c. thæn.
 69) CDEILNOPR. &c. om. ær.
 70) CDEFGHIKLMNOPR. &c. in hauer &c.
 71) EHNPR. &c. add. thæt.
 72) BCDEGHIKLMNOPQR. &c. add. han.
 73) 52. 58. 90. 106. XXX penninge.
 74) O. om. han.
 75) Q. &c. kendes thet.
 1) F. add. ær.
 2) CDEFHIKLMNOPQR. &c. takær. GS. &c. intakir annars mans &c.
 3) CDEFHIKLMNOPQR. &c. add. annars.
 4) FQS. &c. scal han wisæ tua &c.
 5) G. &c. hin. H. bondans. QS. &c. hanum (S. &c. den) som fæeth tilhörer oc &c.
 6) A. Rec. man. saec. XVI supra lineam script ther.
 7) R. 23. 24. haffuer.
 8) BH. &c. bipia vel bithia.
 9) P. at han löse &c.
 10) S. &c. igenn.
 11) EH. &c. om. wil — lösæ þæt.
 12) B. at (pro ey), at æi supra lineam additum est.

ær (¹⁹pökkæ þerræ mer æn²⁰) brytiæ sate²¹) um fæ warþær mæþ wiliæ²²)
 lataet²³) j sæth²⁴) therræ.²⁵) Cumbær²⁶) (²⁷mæþ wapæ j²⁸) sæþ þerræ. þa
 (²⁹ær ey³⁰) mer æn þriþia manz ep ofna corngiald. þo at þe æræ³¹) sialuæ
 innan³²) garþe sinum.³³) (³⁴kærær konungs bryti³⁵) ællær ærchibiscops³⁶)
 (³⁷andrum manni ofna³⁸) hændær. at han³⁹) (⁴⁰hauir giort (⁴¹auat (⁴²at ha-
 num⁴³) mæþ sinu fæ. oc stæfnir⁴⁴) hanum⁴⁵) til þings ællær (⁴⁶til hærræ
 sinnæ.⁴⁷) (⁴⁸böte bonden þre marc ællær dyli mæþ (⁴⁹tyltær ep.

- 12) S. &c. löse-deriis fee fran huer anden,
 nar det görer skade.
 13) O. &c. om. þerræ.
 14) F. withær annær.
 15) CDEFGHIKLMNPQR. &c. connectunt hoc
 caput cum proxime antecedente.
 16) S. &c. eller ErchiBispen vdi sin gaard,
 eller paa Sitt Slott, och Bliiffuer der no-
 get indtaget, da skal dett Bödiis ey (52.
 58. 90. &c. om. ey) mere mod dem, end
 mod deriis Bönder eller Brydie, efter gode
 mends Siigelße, om feet &c.
 17) F. biscop.
 18) F. innæn. L. 13. 30. 48. oc kvmbar no-
 kors mans fæ meth bondans wiliæ. J therra
 sæth. tha skal bonden ther fæ a gialda
 korn giald. och thre marc a fore thucka.
 fforthy them höre mere hæthær. æn andre
 mæn Kumber annars mans fæ vthan hans
 wilia. innan therra sæth Tha höre æy bon-
 danum mer æn korn giald (48. korn verck)
 fore sit fæ. oc a thrithia mans eth. tho
 at konnugh ær sælwer i sin (48. hans)
 gard eller ærchebiscop kærær &c.
 19) I. &c. tykke. Q. &c. mere böder at gøre
 modh them æn emodh theres brythiæ eff-
 ther gode mentz tyckæ om fææ &c.
 20) DEGHKNOR. &c. add. therra.
 21) CDEFGHIKLMNOPR. &c. om. sate.
 22) M. add. there.
 23) B. quoque habet ita, non takæt, ut legit
 Th. S. &c. indlad.
 24) A. Loco litt. s antea m, ut videtur, scri-
 ptum fuit.
 25) B. add. ællær. R. 23. add. oc.
 26) FGMNOPQRS. &c. add. fæ. I. add. thet.
 27) S. &c. vforuændes vdi &c.
 28) BCDEIKM. innæn.
 29) Q. (S.) &c. scall then som fæeth thilhörer
 ey mere bödhæ æn skaden som hans fæ

- haffuer giorth oc ther till thre mantz (S.
 &c. mends) eed at thet vor ey met vilyæ
 giort alligæuell at the sida böde i ther-
 res gardæ Kierer &c.
 30) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. sic. A. om. ey.
 Cfr. nott. 18, 29 supra.
 31) NOPR. &c. sethiæ.
 32) A. i mutatum est in j, primum n dele-
 tum, et litt. nan lineola inductæ subiectis-
 que punctis notatæ; hæc rec. man. esse fa-
 cta, evidens est. CDEFGHIKLMNOPR. &c. i.
 33) F. therræ.
 34) B. hic incipit novum caput.
 35) DG. &c. brytiæ.
 36) F. biscops.
 37) QS. &c. ower (S. &c. pua nogen) annær
 man (S. &c. add. och siige) at fæ hans
 haffuer giort hanum skadæ oc stæffner &c.
 38) FH. a.
 39) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. sic. A. om.
 han, at h. v. rec. man. supra lineam est ad-
 dita.
 40) H. giorthæ hanum aff at. mæth &c.
 41) BCEI. afat vel afath. DFG. af atk vel
 af at. K. of ath. M. &c. afathe. 32. &c.
 aff æthe. R. halfnet. NP. &c. haffnath.
 L. &c. hanum aff at aff hans korn mæth &c.
 42) C. om. at. DEKMNPR. &c. af. F. wi-
 thær. I. om. at hanum.
 43) G. &c. kinum.
 44) HL. &c. stæfne. LS. &c. add. han.
 45) NOPR. om. hanum.
 46) Q. &c. fore syt herskapp böde bonden
 thre &c. S. &c. faar siit herskaff, da skal
 den anden giiffue lou med tolff mends eedt,
 eller Böde Bonden tre mark for Skadenn.
 47) C. sinum. FILO. &c. sin. G. sino. NOPR.
 &c. add. Tha.
 48) CDEFGHIKLMNOPR. &c. sic. AB. bonden
 böte. Cfr. not. 46 supra. L. &c. Gar han

164.⁵⁰)

Tiuthrar⁵¹) man⁵²) j (⁵³æng ællær j akre⁵⁴) annars manz.⁵⁵) böte spial⁵⁶) oc⁵⁷) (⁵⁸twa öræ ællær⁵⁹) dyli⁶⁰) mœþ (⁶¹þriþiæ manz eth.

165. *Quid iuris sit si dampnum passus interimerit¹) animalia dampnum in ferenda²)*

Dræpær man annars manz³) fæ j (⁴akrum sinum (⁵fore il wiliæ. þa⁶) gialde 49 hin⁷) ær⁸) fæ atte först atær⁹) corngiald. oc a þriþiæ manz eþ. (¹⁰æm wæl þæn man¹¹) utan by bor (¹²sum hin¹³) innan¹⁴) by bor oc sipæn¹⁵) (¹⁶gialdæ (¹⁷hin fæ atær ær¹⁸) drap oc ofna¹⁹) (²⁰þriþiæ manz eþ at þæt²¹) war ey bæþræ.²²) oc böte ofna²³) (²⁴twa öræ²⁵) före þokkæ.²⁶) (²⁷dyl han at han

164=II. 108.

165=II. 70, 110.

withar. böthæ skatha giald oc Aa thre marc Nethar han dyli mæth tyllter eth.

och der tiil tre mends eedtt, saa wel mod den &c.

49) Q. &c. tolf mentz eed.

5) L. &c. mæth. Q. &c. i syn ondschapp oc hastighet tha skal then först ther fæeth tiil hördæ gællæ igen hanum skaden som giort er po kornet och tredyæ &c.

50) 31. om. hoc caput. 93. invertit ordinem huius capituli et proxime sequentis.

6) CDEFGHIKMNOPR. &c. om. þa.

51) L. Töthær. H. Rithær; male. F. Tyuthræ mæn &c.

7) L. &c. then.

52) S. &c. add. hest, eller nöd.

8) I. om. ær.

53) I. &c. annærs manz akær ællær æng. böta &c.

9) FM. om. atær.

54) BC. &c. akær.

10) Q. &c. So væll. 38. &c. om. æm wæl — eþ.

55) S. &c. errato add. y sin ondschaff eller hastighed, quæ verba ad cap. 165 sequens pertinent; cfr. not. 4 infra.

11) F. add. ær. QS. &c. add. som.

56) QS. &c. skaden.

12) F. om. sum — bor.

57) DEFGHK. &c. add. a. QS. &c. add. ther tiil.

13) LQS. &c. then. CDEHIKLMNPQRS. &c. add. man.

58) 52. 58. 90. 106. XXX pendinge.

14) DGHKLOS. &c. i. Q. &c. add. sammæ.

59) G. &c. add. han.

15) B. om. sipæn.

60) B. om. dyli. S. &c. giiffæ lou der for.

16) Q. &c. scall han betalæ fæeth ygen then ther thet drab. S. &c. skal den som feet dræbte Betale feet igenn, ook &c.

61) FR. &c. tyllter eth; male. S. &c. tre mends eedtt. 81. II menndtz ed.

17) L. &c. han atær hans fæ. ther thet drap.

1) Logo interemerit.

18) BCDEGIKMNOPR. &c. add. þæt. H. add. fæ.

2) Logo in ferentia.

19) L. 13½. a. QS. &c. ther tiil.

3) E. om. manz.

20) G. &c. om. þriþiæ — ofna. 29. &c. tolf mentz eed. S. &c. tre mends eedtt.

4) CDEFGHILNOPQR. &c. akre vel akær. S. &c. sin agher eller Engh, med oend viilge y ondschaff eller hastighet, Da skal denn som feet tiilhör först igenn Betale skaden som giort er paa kornett eller engh,

21) S. &c. add. fee.

22) BC. &c. bætre vel bætra.

23) HR. &c. om. ofna. NP. a. Q. &c. ther tiil. S. &c. siiden.

24) 52. 58. 90. 106. XXX pendinge.

drap ey hans²⁶) fæ.²⁹) oc war þæt³⁰) (³¹swa got (³²sum (³³twa öræ. (³⁴ær dræpit war. dyli³⁵) mæþ (³⁶þriþia manz eþe.³⁷) warþær³⁸) (³⁹swa got⁴⁰) dræpit sum (⁴¹half marc. dyli⁴²) mæþ (⁴³siaetæ manz eþe.⁴⁴) oc⁴⁵) (⁴⁶e (⁴⁷til swa got⁴⁸) warþær⁴⁹) dræpit sum⁵⁰) (⁵¹siax öræ.⁵²) siþæn (⁵³scal⁵⁴) dyli⁵⁵) mæþ (⁵⁶tyltær eþ.⁵⁷) hwat fæ sum⁵⁸) dræpit warþær⁵⁹) j bondans asyn. (⁶⁰ær þæt gaas ællær gris. þa gialdæ (⁶¹hin þæt atær ær þæt⁶²) drap. oc⁶³) twa öræ⁶⁴) (⁶⁵fore þokkæ.⁶⁶) (⁶⁷horo litins⁶⁸) þæt ær⁶⁹) wært (⁷⁰ær han drap j bondans a syn. Dræpær man swa litit⁷¹) (⁷²sum þæt ær utan (⁷³bon-

25) S. &c. add. *pendinge*.

26) IQ. &c. *thykkæ*. 59. 60. &c. *samtöcke*.

27) QS. &c. *Siger han ney at &c.*

28) CDGIKLMNOPR. &c. *hins*.

29) QS. &c. add. *oc* (S. &c. *eller at*) *thet vor ey saa got som han siger*.

30) BK. sic. ACDFILMNOPQRS. &c. om. *þæt*. EGH. &c. *fæ*.

31) S. &c. *feet som dræbt Bleff, saa gott som tho öre pendinge, da skal han dett affuerge med &c.*

32) CDIKLMNOPQR. &c. *fæ* (O. om. *fæ*) *dræpit. sum tua öra. dylj &c.* EGH. om. *sum — swa got*; ofr. not. 44 *inffa*.

33) 92. 100. om. *twa*. 52. 58. 90. 106. XXX *pendinge*.

34) FI. &c. om. *ær dræpit war*.

35) F. add. *hin*. LQ. &c. add. *thet*.

36) QS. &c. *thre mentz eed*. 83. 89. om. *þriþia — scal dyli mæþ*.

37) F. add. *æn*.

38) CDFIKLM. &c. *War*. F. add. *fæ*.

39) L. &c. *thet swa got nõt. ther dræpæt war. sum &c.* S. &c. *fedrabet saa god som &c.*

40) MNOPQR. &c. add. *fæ*.

41) 90. 106. V *skelinge*.

42) S. &c. *affuerge och thet*.

43) KQS. &c. *sex mens eth*.

44) BC. &c. *ep*. EH. add. *naa that swa got sum twa öra. dylj mæth thrithia mans eth*. G. &c. add. *warthir oc swa got fæ dræpit som &c.* ut E. Cfr. not. 32 *supra*.

45) FQS. &c. om. *oc*.

46) M. om. *e*. S. &c. *indtil feet Bliiffuer saa gaat som &c.*

47) I. *swa got til dræpnæ sum &c.*; male.

48) FMQ. &c. add. *fæ*.

49) BCDEFHKMNPQR. &c. *ær*. L. &c. *war*.

50) B. add. *til*.

51) 53. III *march*.

52) S. &c. add. *pendinge*. R. 59. &c. add. *och saa*.

53) NOPR. *dyli han meth &c.*

54) LQ. &c. add. *man*.

55) CD. &c. *dylia*. S. &c. *han dett affuerge*.

56) QS. &c. *tolff mens eed*.

57) F. add. *vm bætræ fæ warthær dræpet æn siax öra*.

58) C. om. *sum*.

59) N. om. *warþær*.

60) QS. &c. *hwat thet er heller gaass &c.*

61) L. &c. *han*. F. *thæn ær dræpær that atær. oc &c.*

62) CHILM. &c. om. *þæt*.

63) DEFHK. add. *a*. G. &c. add. *ofna*.

64) S. &c. add. *pendinge*. 52. 58. 90. add. *thet er XXX pendinge*. 53. add. *det er halottende kuddt*.

65) 48. om. *fore — þewingæ*.

66) Q. &c. *tyckæ*. 59. 60. &c. *samtöcke*. FGQ. &c. add. *e*.

67) H. om. *horo — a syn*. 79. om. *quae in hoc capite sequuntur*.

68) E. *litils*. FGKLMNOPQRS. &c. *litet*. B. add. *sum*. D. add. *æn*. KNOPR. &c. add. *ther*.

69) CDEFGIKLMNOPR. &c. *war*.

70) L. &c. om. *ær*. G. *at*; male. 24. post lacunam (vide not. 56 pag. 155) hic iterum incipit.

71) F. add. *fæ*.

72) BCDEFGHIKLMQ. &c. om. *sum þæt ær*.

73) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. B. om. *bondans*. A. om. *bondans a syn*, at hæc verba supra lineam add. rec. man.

dans a syn. þa ær þæt ey þokkæ.⁷⁴⁾ (7⁵ utan han⁷⁶⁾ dræpær swa got fæ⁷⁷⁾ sum⁷⁸⁾ (7⁹ twa öræ.⁸⁰⁾ (8¹ sipæn⁸²⁾ scal⁸³⁾ böte⁸⁴⁾ þokkæ bötær.⁸⁵⁾ (8⁶ þokkæ bot ær ey⁸⁷⁾ mer⁸⁸⁾ æn (8⁹ twa öræ.⁹⁰⁾ swa goþæ sum⁹¹⁾ (9² firæ örtogh⁹³⁾ pænningæ.⁹⁴⁾ (9⁵ bötær man atær⁹⁶⁾ þæt fæ⁹⁷⁾ ær⁹⁸⁾ han drap. þa ma han⁹⁹⁾ ey¹⁰⁰⁾ dyli¹⁾ sipæn²⁾ þokkæ bot.³⁾ Sighir þæn⁴⁾ ær fæ⁵⁾ drap at þæt⁶⁾ war ey (7^{æm} got sum (8^{twa} öræ.⁹⁾ (1⁰ dyli þokkæ bot¹¹⁾ mæþ (1² þriþia manz ep.¹³⁾ (1⁴ oc gialdæ atær þæt¹⁵⁾ fæ ær¹⁶⁾ han drap oc a¹⁷⁾ (1⁸ þriþiæ manz ep.¹⁹⁾

74) E. thukki. F. add. bot. Q. &c. tyckæ bodh. S. &c. töcke Bod. 59. 60. &c. samtöcke boodt.

75) 52. 58. 106. om. utan — þokkæ bötær.

76) H. om. han. L. 13 $\frac{1}{2}$. man.

77) EGH. &c. om. fæ.

78) EH. add. til.

79) 90. XXX penninge.

80) S. &c. add. pendinge. NPQR. &c. add. Och.

81) 53. om. sipæn — pænningæ.

82) DGKMNPR. &c. add. tha.

83) DEFGHKNOPR. &c. add. han. L. 13 $\frac{1}{2}$. add. man.

84) BC. &c. bötæ.

85) NR. &c. om. þokkæ bötær. 32. &c. tuckæ bodh. Q. &c. tyckæ böder. 59. 60. &c. samtöcke boodt. 62. 63. &c. samtöcke böder.

86) B. þokka, om. bot. Q. &c. Tyckæ bodh. 59. &c. Samtöcke boodt. 104. om. þokkæ bot — pænningæ.

87) B. æi supra lineam scriptum est.

88) EH. bætra.

89) 52. 58. 90. XXX pendinge. 106. enn pending.

90) S. &c. add. pendinge.

91) S. 54. 68. 97. 98. add. halff ottende huid, dett er. 62. 69-77. 80. 81. 101-103. 110. 112. 113. 121. 122. add. VII \bar{f} albi thet er. 111. add. halff othende huidt, eller. 117. add. VII \bar{f} albi eller. 67. 105. add. VII \bar{f} huid penninge thet er. 123. 124. add. VIII huide det er. 78. add. VIII albi thet er.

92) BDE. fura. O. fæm. Q. 29. 50. VII \bar{f} (29. halff ottende) knyde penningæ. 82. 96. 107. 108. 126. VII \bar{f} albi. 100. VI \bar{f} huidt. 28. 52. 58. 90. 106. VIII huide (106.

album) peningæ. 92. VI peninge eller II öre.

93) B. örtoka. M. örtugha. NRS. &c. örtugher.

94) F. om. pænningæ. 114. add. thet Er halff Ottkende huid.

95) B. bötæ atær &c.

96) QS. &c. for noget.

97) F. om. fæ.

98) BD. &c. sum.

99) H. om. han.

100) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. aldrih.

1) BC. &c. dylia. S. &c. böde; male.

2) F. om. sipæn.

3) BCDEFGHIKLMNOPRS. &c. þokka bötær. Q. &c. tyckæ böder. 59. 60. &c. samtöcke böder. S. &c. add. der faare.

4) CDEFGHIKNOPR. &c. hin. B. hin (pro þæn) supra lineam scriptum est. M. &c. han.

5) F. om. fæ.

6) S. &c. add. fee som dræbt Bleff.

7) FGNOPQRS. &c. sua got.

8) 52. 58. 90. 106. otte huide.

9) S. &c. add. pendinghe. LS. &c. add. tha.

10) S. &c. affuerge han dett med töke Bøder, med &c.; male.

11) Q. &c. tyckæ bodh. 59. &c. samtöcke boodt.

12) K. thriggæ. S. &c. tre mends eedt.

13) P. om. ep.

14) 38. om. oc — ep.

15) CG. &c. om. þæt.

16) BHL. om. ær.

17) Q. &c. thet till. S. &c. der tiil med.

18) K. thriggæ. QS. &c. thre mentz eed.

19) FS. &c. add. at thet war æi bætra.

166.²⁰)

Gör man gornipings²¹) wærk ofna²²) annars manz fæ mæþ (²³spiuti²⁴) ællær²⁵) andru wapne. swa at (²⁶ut wældær gor. oc dræpær swa annærs manz²⁷) fæ. (²⁸æm got sum (²⁹half marc ællær bætræ.³⁰) gialde atær fæ (³¹swa mæþ loghum sum (³²wirþning ær ofnæ fæ. oc a þre marc. ællær (³³dyli mæþ (³⁴tyltær eþ³⁵) at han (³⁶drap (³⁷þæt ey

167.

Hwilkæ lund ær³⁸) man (³⁹þiuftæs til at dræpæ annærs⁴⁰) manz⁴¹) fæ. oc 50 wil hin⁴²) ær fæ⁴³) (⁴⁴attæ (⁴⁵wetæ hanum⁴⁶) asswaru⁴⁷) eþ ær drap⁴⁸) (⁴⁹skæræ sic mæþ (⁵⁰trughs iarne um⁵¹) fæ war swa got sum half marc⁵²) ællær bætræ. (⁵³brændær han⁵⁴) (⁵⁵gialde atær fæ oc a⁵⁶) twe gildæ.⁵⁷)

166 = II. 110.

167 = II. 110.

20) 48. om. hoc caput.

21) KNOQS. &c. gorthnithings.

22) H. a. QS. &c. po.

23) H. wapnum sinum. swa &c.

24) 84. odth eller Egh. S. &c. add. Suerd.

25) ILOP. &c. add. met.

26) EM. vth wælli. F. 53. vt löpær. 63. nd-
flyder induoll. 82. 96. 107. Induolderne
vdflyde. 59. &c. tarmene vduelte, och &c.
Q. &c. thet i tharmene eller i vomnen
(105. mauen) er vth löber oc &c. S. &c.
thet er y Tarmene, eller vdi women, saa
att de wdlöbe, och dræber &c.

27) H. om. manz.

28) IMQS. &c. swa got. 54. 97. 98. om. æm
got — annærs manz fæ (cap. 167).

29) 52. 58. 90. 106. fem skelinge.

30) L. 13½. add. tha.

31) QS. &c. met sodan lag. 59. &c. met saa
höy loug &c.32) B. hins ær wirþning ær fæt ate ok a &c.
CDEFGHIKMNOPR. &c. hins (NR. &c. hin)
ær (NPR. &c. ther; male) wirtning til. (FH.
om. til) ær thet (MO. fæ) atte. oc a (NR.
&c. tha) &c. L. 13½. han wirthi thet. ther
thet atte oc a &c. Q. &c. han sigher at
hans fæ vor vært oc ther till thre &c.
S. &c. hand Siiger att thet fee wor verdt
som thet tiil hörde, och der tiil tre &c.33) CDEFGHIKLMNOPR. &c. om. dyli mæþ.
QS. &c. værgæ sig met tölff mentz eed &c.

34) P. eth, om. tyltær.

35) FGM. &c. add. fore. CDEHIKLNPR. &c.
add. fore thet.36) H. drapat (pro drap þæt ey). S. &c.
icke dræbte dett fee.37) CDEGIKO. &c. om. þæt. L. 13½. æy thet
fæ.

38) BCIKLMOQS. &c. om. ær.

39) Q. &c. vorder skylleder thet han sculle
haffue dræpet anners &c. S. &c. Blüffuer
schyldeatt hand &c. ut Q. &c.

40) Cl. &c. om. annærs.

41) DKNPR. om. manz.

42) FQS. &c. thæn.

43) BS. &c. fæt. F. om. h. v.

44) S. &c. tiilhörer, driuffue hannem det paa
med nefnds eedt, att. han dett drab. Da
skal den som schyldis, verge siig &c.45) Q. &c. driuffue hanum met asswærens eed
then som thet drap værgæ sig &c.

46) F. thæm.

47) BC. asuæru. F. &c. asuære. G. &c. as-
sworin. O. &c. aswarin.

48) L. &c. add. fæ.

49) G. &c. wæri. 38. om. skære — tve gildæ.

50) BFGQS. &c. næfnd um &c.

51) L. &c. add. thet.

168.⁶⁸)

Ripær man annars manz⁶⁹) hæste (⁶⁰innan marce⁶¹) utan hans lof.⁶²) böte⁶³) twa öræ.⁶⁴) Ripær han⁶⁵) ofna⁶⁶) (⁶⁷andræ by marc⁶⁸) gialdæ⁶⁹) (⁷⁰half marc. Ripær han ofna⁷¹) þriþiæ by marc gialde⁶⁹) siæx öræ.⁷²)

169.¹)

Stoth horsum²) allum oc (³wildum horsum. scal hin⁴) ær þem⁵) a warþæ (⁶oc gömæ. swa at þe cumma ey j (⁷akræ (⁸oc ey j⁹) ængæ¹⁰) (¹¹andra manna. fran (¹²pingizdaghæ aftne oc¹³) til (¹⁴michiæls missu aftan.¹⁶) cumma

168=II. 70.

169=II. 113.

- 52) 52. 58. 80. 81. 90. 106. add. *thett er V skelinge.*
- 53) BF. *faldær. G. &c. smers han skyldir. (16. &c. skyldug) gielde &c. QS. &c. fjæller hanum næfnd. I. om. brændær — tve gildæ.*
- 54) R. 23. 24. add. *sig. F. add. at næfnd.*
- 55) Q. &c. *giffuæ ygen thet fææ thwæfold. S. &c. da skal han det Betale tuefoldt igenn.*
- 56) F. *ofnæ.*
- 57) BC. &c. *tuægildi. DK. tvæ gildis. L. &c. tvænnæ fæzsins wærh.*
- 58) F. om. hoc caput, quod tamen in inferiori marg. add. rec. man.
- 59) H. om. *manz.*
- 60) QS. &c. *inden for marckæskell.*
- 61) DC. &c. *marca. 30. &c. mark.*
- 62) I. *wiliæ.*
- 63) S. &c. add. *kannem som hesten tilhør der faar.*
- 64) S. &c. add. *pendinge. 52. 58. 90. add. thet er otte huide. 106. add. eller VIII Album.*
- 65) P. *man.*
- 66) H. om. *ofna. QS. &c. over.*
- 67) EK. *annar. 127. om. andræ — ofna.*
- 68) CGO. *bymarchæ.*
- 69) BCDEGHKLMNOPQRS. &c. *bötæ.*
- 70) 52. 58. *fem skelinge. 81. om. half marc — gialde.*
- 71) DHKNOPR. &c. om. *ofna. G. &c. a. QS. &c. over.*
- 72) CD. &c. *öræ. G. &c. mark. E. marc, ni fallor, scriptum at deletum est; rec. man. scriptum est öræ. S. &c. add. pendinge. 52. 58. 90. 106. add. thet er VIII danske (90. om. danske) skyllinge. 53. add. penninge, det er hallottende skelling. L. 13 $\frac{1}{2}$. add. caput: *Hwilken man rænær aff annars mans hand innam &c., quod, verbis paullum mutatis, convenit cum cap. in textu 158; cfr. nott. 46, 48 pag. 150, 151.**
- 1) 48. om. hoc caput una cum proxime sequente.
- 2) C. *Stoh hors. L. 13 $\frac{1}{2}$. 30. Man skal wartha sin tam hors ock sin stoth hors. oc gömæ thöm swa &c. QS. &c. Stodhors oc villæhors then man som them tilhører scall them vactæ oc &c.*
- 3) GKR. &c. *wild horssum vel vil horsum. I. wilhors.*
- 4) B. *han, supra lineam scriptum. F. &c. thæn.*
- 5) F. om. *þem.*
- 6) H. om. *oc gömæ.*
- 7) K. &c. *agher. L. 13 $\frac{1}{2}$. 30. annars mans akra. oc æy j mans ængh. QS. &c. anners mantz agher eller æng fran pyngessdag (S. &c. add. att) affthen &c.*
- 8) MR. &c. *eller i &c. F. ællær ængiæ.*
- 9) C. &c. om. *j.*
- 10) BC. &c. *ængia. KM. eng.*
- 11) EG. *annarra. FIM. &c. annærs mantz.*
- 12) DG. &c. *pingizs dag aftæn. BFL. &c. pingizstæn.*

þe¹⁶⁾ (¹⁷þæs. j mellin j (¹⁸sæþ ællær j¹⁹⁾ ængiæ mannæ²⁰⁾ lösæ hin²¹⁾ ær þem a swa mæþ wæþium²²⁾ oc mæþ²³⁾ gald²⁴⁾ ut²⁵⁾ sum för ær mælt.²⁶⁾ Cummæ þe för ællær²⁷⁾ sipæn j akræ²⁸⁾ ællær j²⁹⁾ ængæ.³⁰⁾ þa (³¹scal³²⁾ þem (³³skapæ löst³⁴⁾ (³⁵af æltæ oc ey³⁶⁾ in takæ.

170.³⁷⁾

Elta³⁸⁾ marghi³⁹⁾ mæn⁴⁰⁾ stothhors ællær annat⁴¹⁾ fæ j⁴²⁾ kær⁴³⁾ ællær j⁴⁴⁾ dyande.⁴⁵⁾ swa at annat⁴⁶⁾ dör⁴⁷⁾ af.⁴⁸⁾ þa (⁴⁹ær⁵⁰⁾ hins wald⁵¹⁾ ær⁵²⁾ atte⁵³⁾ at sæctæ swa marghæ⁵⁴⁾ mæn⁵⁵⁾ sum (⁵⁶han wil (⁵⁷fore þæt. (⁵⁸oc

170=II. 113.

- 13) NOPR. &c. add. *svo*.
 14) BCL. *mikialmissu*. EG. &c. *mikæls mæssu*.
 F. *sanctæ mikials aftæn*.
 15) BE. *aftne*.
 16) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. om. *þe*.
 17) DEK. &c. *thæsse*. F. *thær*. Q. &c. *ther for inden vdi noget mantz agher eller ængh tha scall han lösæ them vth then som them eyer met panth och met so mangæ penningæ som &c*. S. &c. *der forinden y nogen mands ager eller Engh, da skal han som dem eiger, löse dem vd, Bode med pandt, och saa manghe pendinge som &c*.
 18) IL. 13 $\frac{1}{2}$. 30. *annærs manz sæth ællær i ængæ*. (L. 13 $\frac{1}{2}$. *æng*) *lösæ hin* (L. 13 $\frac{1}{2}$. *then*; 30. *them*) *thær them &c*.
 19) M. &c. om. *j*. N. &c. add. *aghræ eller*. F. *innæn*. R. 59. &c. add. *aghre eller i*.
 20) FGO. &c. om. *mannæ*. NR. &c. *annærs*. F. add. *tha*.
 21) F. add. *vt*.
 22) EFIL. &c. *wæth*.
 23) L. &c. om. *mæþ*.
 24) BCDEGHKMNOPR. &c. *galdum*.
 25) EFHLM. 13 $\frac{1}{2}$. om. *ut*.
 26) QS. &c. *sagth*. S. &c. add. *vdi indnams Capittel*. 62. add. *vdi indnams artikkel*. 83. 89. add. om. *Jndnam*.
 27) BC. &c. sic. A. *ær*, at rec. man. supra lineam add. *ll*, ut legeretur *æltr*.
 28) MQS. &c. *agher*.
 29) HIQS. &c. om. *j*.
 30) BC. &c. *ængia*. LMQS. &c. *ængh*.
 31) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic (cfr. not. 32 sequentem). A. *sculu þe*.
 32) ILMQS. &c. add. *man*.
 33) L. 13 $\frac{1}{2}$. 30. *æltæ aff skatha lösa aff innam oc æy in taka*.
 34) O. *schathelöss*. S. &c. *vdlade, och &c*.
 35) 59. 60. &c. *vddriffue, och &c*.
 36) 17. 32. &c. om. *ey*; male.
 37) M. hoc loco incipit librum tertium.
 38) S. &c. *Driiffue*. 52. &c. *Kiöre*. 53. &c. *Jage*.
 39) FGIKLOQS. &c. *mange*.
 40) S. &c. add. *tiil liige*.
 41) G. &c. om. *annat*.
 42) I. *innæn*.
 43) ABF. *akær scriptum est, at a deletum*. D. *akar scriptum, at prius a deletum*. S. &c. add. *eller mose*.
 44) IM. &c. om. *j*.
 45) A. Litt. *a subiecto puncto notata est, ut legeretur dynde, quod tamen forte rec. man. factum est*. BCDFGHIKLMOPS. &c. *dynde*. NR. &c. *dymghe*. 32. 33. *dymgde*. 53. *dyenge*. 84. *dindt*. 97. 121. *dönn*. 89. *dye*. 106. *muoße*.
 46) IQS. &c. *noget*.
 47) QS. &c. add. *ther*.
 48) C. add. *thæm*.
 49) QS. &c. *mo then man som fæet tilhördæ effther lagen* (S. &c. *louliige*) *till talæ ther fore so &c*.
 50) L. 13 $\frac{1}{2}$. add. *j*.
 51) K. *voldæ*.
 52) H. add. *thæt*. F. add. *fæ*.
 53) H. *a*.

(⁵⁹takæ iarn⁶⁰) af hwærium þæm⁶¹) ær han wil (⁶²asswaru ep wete.⁶³) ællær (⁶⁴giald oc (⁶⁵swa a bötær sum logh æræ.⁶⁶)

171.¹)

Takær man in²) fæ annærs³) (⁴af (⁵akrum (⁶j sæp sinni. oc wil ey ut latae.⁷) (⁸föræ hin til corngiald ær fæ a. (⁹oc¹⁰) a ep¹¹) sin¹²) at hans fæ giorpæ¹³) ey¹⁴) meræ scapæ at þy in name. wil hin ær fæ¹⁵) haur¹⁶) in takit ey¹⁷) þa¹⁸) ut latae.¹⁹) þa (²⁰callæ þæn²¹) ær fæ a. grammæ wipær²²) (²³oc skærskinti²⁴) fore þem at han ma²⁵) ey²⁶) sit fæ ut fa.²⁷) oc fare swa til þings²⁸)

171 = II. 111.

54) FGIKLMQOS. &c. mangæ.

55) H. om. mæn. CDEFGIKLNOPR. &c. add. fore.

56) M. the vare och taghe &c.

57) CDEFGHIKLNOPR. &c. om. fore þæt. QS. &c. ther fore.

58) 109. 126. om. oc — wete.

59) QS. &c. ladæ sætta næffnd paa hwær there fore sammæ sagh eller the scula betalæ sæeth (S. &c. sūt fee) hanum ygen oc bōdæ ther fore som lag er.

60) BF. &c. næfnd.

61) CDEGHIKLMNPR. &c. thera.

62) BC. asuaru. F. asuaræ. G. &c. asswærn. O. &c. asswarin. 59. &c. driffue met affsuorenn eedt, Eller &c.

63) BD. &c. uetæ vel weta.

64) CO. gialde. F. gialde atær. oc &c.

65) CDEFHIKLMN. &c. om. swa. GPR. &c. om. swa a.

66) HMPR. &c. ær. M. add. til. H. add. til thæs.

1) 97. 98. 110. habent hoc caput post cap. in textu 173.

2) FILQS. &c. add. annærs manz.

3) BCDEGHIKMNOPR. &c. sic. A. om. annærs. CDEGHIKMNOPR. &c. add. manz. Cfr. not. 2 præcedentem.

4) O. om. af akrum.

5) IM. &c. akær. Q. &c. anners mantz agher effther bondens beffalning eller tagher thet vth aff syn eyen agher sædkh eller aff ængh och vill &c. S. &c. agher eller Engk, effter &c. fere ut Q. &c.

6) H. sinum. oc wil &c.

7) FL. &c. add. tha.

8) Q. &c. tha scall han först betalæ skaden som feet tilhörer oc værgæ med syn eyen eed at &c. S. &c. Da skal den som feet tiilhørde, först Betale skaden igenn, som dett giordt haffuer, och siiden verge siig med sin egen eed, att dett fee &c.

9) 98. Folio deperdito sequentia desunt, usque ad verba will hand &c., cap. 173.

10) F. add. giue.

11) FGLNOPR. &c. en eth. H. &c. ena eth.

12) DK. add. en. E. add. ens.

13) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. add. hanum.

14) I. add. honum.

15) I. om. fæ.

16) E. hafthi.

17) N'P'R. &c. add. æn.

18) EFQ. &c. om. þa. Q. &c. add. hans fæ.

19) F. add. fæ. S. &c. add. hans fee.

20) S. &c. skal han som feet tiilhör, kalde hans neste nabo tiil, och Siige dem att han saa gör sin eedt, och att hand (68. &c. sic; S. om. hand) maa ike, alligeuel faa hans fee vdt. Och &c.

21) L. &c. han. FNOPR. &c. hin.

22) INOPR. &c. til.

23) 126. Foliis deperditis sequentia desunt, usque ad finem cap. 195.

24) Q. &c. sigæ. I. kiære thet.

25) Q. &c. kan.

26) B. add. fa.

27) MQ. &c. vtfange.

28) C. thing.

mæþ witni sinu²⁹⁾ (³⁰at hin³¹⁾ hæftir³²⁾ swa³³⁾ fæ hans inni. (³⁴dyl hin ær³⁵⁾ in tok at han³⁶⁾ hæfti³⁷⁾ ey fæ hins³⁸⁾ dyli³⁹⁾ mæþ (⁴⁰tyltær eþe.⁴¹⁾ 51 (⁴²gar han wipær. böte (⁴³þre marc (⁴⁴Dör fæ⁴⁵⁾ (⁴⁶inne gialde atær fæ oc til⁴⁷⁾ þre marc fore ran.⁴⁸⁾ ællær (⁴⁹han (⁵⁰dyli mæþ (⁵¹tyltær eþ (⁵²at han giorþæ ey ran.⁴⁸⁾

172.⁵³⁾

Hin⁵⁴⁾ ær⁵⁵⁾ wæp⁵⁶⁾ sætær fore innam.⁵⁷⁾ lösæ (⁵⁸sin wæp þaghær⁵⁹⁾ han wil. oc hin⁶⁰⁾ ær (⁶¹corngiald scal takæ ma ey sæctæ hin⁶²⁾ ær⁶³⁾ gialdæ sculdæ.⁶⁴⁾ fore þæt at han⁶⁵⁾ förþæ för⁶⁶⁾ corn sit innan⁶⁷⁾ laþ⁶⁸⁾ æn (⁶⁹han guldi⁷⁰⁾ hanum.

29) Q. &c. add. oc kære.

30) S. &c. och here dett faar Tingmend, att han kan ike faa siit fee vdt som indtaget er. Siiger han da ney som feet indtaget haffuer, att hand ike hans fee saa haffuer hegted, da skal han verge siig derfaar med tolf mends eed. Kendiis hand dett, da skal han Böde hannem tre mark.

31) CDEFGHIKLMNOPR. &c. sic. ABQ. &c. han.

32) C. æftær. MQ. &c. hauer.

33) F. om. swa.

34) F. om. dyl — fæ inne. Q. &c. Sigher han ney then som fæet haffuer indtaget.

35) NOPR. &c. add. fæ.

36) R. 23. 24. om. han.

37) M. &c. haffde; male.

38) CHINQR. &c. hans. L. 13 †. add. inne.

39) R. 23. 24. add. han. Q. &c. værgæ sig ther fore.

40) Q. &c. tholff mentz eed.

41) BC. &c. eþ.

42) Q. &c. Kendes han thet tha bödæ hanum thre &c.

43) 52. 58. 90. XXX skellinge.

44) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic (cfr. nott. 45-47 sequentes). F. om. Dör fæ inne; cfr. not. 34 supra. AB. om. Dör — þre marc; at in A. rec. man. in summo margine hæc addidit.

45) H. thæt.

46) Q. &c. so ther yndæ tha scall han betalæ sammæ fæ ygen oc ther till &c. S.

&c. som indtaget ekr saa der inde, da skal han Betale samme fee ighien efter Sin nerdt, och der tiil &c.

47) M. &c. om. til.

48) S. &c. roff.

49) FGS. &c. om. han. B. hin. 23. R. 24. oc tylthær (R. tylthær) edh &c. NP. a tylthær edh &c.

50) QS. &c. værgæ sig. DK. om. dyli mæþ.

51) QS. &c. tolf mentz eed.

52) G. &c. far (16. &c. for) ran.

53) 48. om. hoc caput una cum proxime sequente.

54) FS. &c. Thæn man.

55) R. add. pant.

56) QS. &c. panth.

57) F. add. tha.

58) FNOPR. &c. sit. H. om. h. v. QS. &c. syt panth ygen enar som (S. &c. om. som) han &c.

59) L. 13 †. nær.

60) O. om. hin. FQS. &c. thæn.

61) Q. &c. betalning fore kornet eller skaden scall vppbære mo ey delæ eller platzæ hanum som skaden giordæ fore thet &c. S. &c. skal haffue Betalingenn faar korn eller Skaden, han maa ike dele eller platzæ hannem der for, som skaden giorde, For dy att &c.

62) O. han.

63) LM. 13 †. om. ær.

64) B. skulu. L. 13 †. skal.

65) EHLM. &c. hin.

173.¹)

Læggær²) man³) wæp⁴) oc wil ey lösæ þa⁵) faræ hin⁶) (⁷a þing (⁸ær⁹) (¹⁰handæ mællin haur. oc late lægiæ (¹¹til laghstæfnu¹²) at¹³) hin¹⁴) lösæ wæp sin.¹⁵) wil han ey¹⁶) (¹⁷lösæ (¹⁸at þe laghstæfnu¹⁹) ær²⁰) fore²¹) læghs. þa (²²liggia wæp hans²³) for wæthiæ.

174. *Quod pro furto unius manipuli fur possit ligari*

Akær friþ scal swa mikil²⁴) wara²⁵) at hwa sum stial²⁶) enæ nek²⁷) af akri manz. oc warþær (²⁸han takin mæþ. (²⁹þa scal bindæ oc (³⁰föræ han³¹) til þings oc faræ swa³²) mæþ³³) sum (³⁴logh særæ. oc þingmæn dömæ til.³⁵)

174=II. 106.

66) BFG. &c. om. för. Cfr. not. 68 infra.

67) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. i.

68) N. lathí. R. 23. &c. ladhe velladhæ. QS. &c. laden. B. add. för.

69) DK. om. han guldí. F. om. han guldí hanum, antecedentibus vero adnectit: læg-gær man &c., cap. 173.

70) CLNOR. &c. galt. P. gialth. QS. &c. be-taldæ.

1) CDEGHKLNOPQRS. ac recc. codd. fere omnes connectunt hoc caput cum proxime antecedente. Cfr. not. 69 supra.

2) LQS. &c. Sæthær.

3) HM. han.

4) G. om. wæþ. QS. &c. panth.

5) CDEFGHIKLMNOPR. &c. om. þa.

6) FLS. &c. thæn.

7) IQS. &c. til things.

8) C. mæth wæth. oc late &c.

9) FL. add. wæth. QS. &c. add. pantet.

10) FQ. &c. om. handæ mællin.

11) R. 23. 24. om. til. L. 13½. 30. dagh fore hiin. at han löse &c. Q. &c. hanum en lag-dag fore at han löser syt panth igen Vill &c. S. &c. hannem en louliig tiid fore, tiil att löse sitt pant igemm. viil &c.

12) R. 23. 24. stæffne. 84. dagh.

13) NPR. &c. Ock.

14) I. om. hin.

15) FIKNOPR. &c. sit.

16) H. add. tha.

17) Q. &c. igen lösæ po then lagdag som hanum föræ lægæ &c. S. &c. igen löse sitt

pandt paa den lagdag som hannem ehr faar Satt, da skal det pant siiden staa tiil forpant, det er tiil foruedis.

18) L. 13½. 30. sin wæth. (13½. werd) a then (30. om. then) dagh ther hanum lægs fore tha &c.

19) C. stæfnu.

20) DEHIKMNOPR. &c. om. ær.

21) C. add. han. F. add. hanum.

22) CDEFHILP. liggi. GMNOR. &c. legge. Q. &c. scall thet panth siden staa tiil for-panth.

23) O. om. hans. I. hins.

24) HLMQ. &c. mikin, möken, meghen vel mögen. S. &c. stor. 68. sterck.

25) G. om. wara.

26) F. takær bort.

27) BCDEGHKLNOPQRS. &c. add. bort. 38. add. korn bort.

28) NR. &c. man thaghen vidh tha &c.

29) CI. sic. AM. om. þa scal bindæ, at in A. haec supra lineam add. rec. man. B. om. þa — oc. EGH. &c. tha ma han binda. DKNOPR. &c. tha ma han binda mæth oc &c. L. &c. tha skal man bindæ ham oc &c. F. tha ma hanum thær mæth bindæ. oc &c. QS. &c. tha mo han byndæ hanum och &c.

30) M. förth tiil &c.

31) DGK. &c. om. han.

32) NOPQR. &c. om. swa. S. &c. siiden.

33) IQS. &c. add. homum.

34) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. om. logh æræ. oc.

stia! han (³⁶annær cost þa ma (³⁷han ey bindæ³⁸) fore minnæ (³⁹æn fore⁴⁰) (⁴¹öres mun.⁴²) oc (⁴³fore öres mun⁴⁴) ma (⁴⁵han ey up hængiæ.⁴⁶) oc⁴⁷) ey⁴⁸) fore minnæ æn fore⁴⁹) half marc mun.⁵⁰) ær minnæ stolet þa scal⁵¹) öræ af skiaeræ⁵²) ællær late⁵³) hupstrykæ⁵⁴) ællær (⁵⁵sliet annat⁵⁶) af göræ sum þingmæn dömæ til.⁵⁷)

175.

Ligiæ by markær⁵⁸) ællær þorpmarkær⁵⁹) (⁶⁰gen (⁶¹andrum by⁶²) ællær gen⁶³) andru þorpe swa at (⁶⁴annars (⁶⁵manz hæghnaþ⁶⁶) ær⁶⁷) gen annars

175=II. 103.

- 35) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. om. til.
 36) QS. &c. annet gotz.
 37) LQ. &c. man æy byndæ ham. (Q. &c. add. ey) fore &c.
 38) GS. &c. bindes.
 39) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic (cfr. nott. 40-48 sequentes). A. om. æn — fore minnæ; at Æn öres &c. in summo margine add. rec. man. B. æn fore öres (pro öres antea scriptum fuit halfmarkæ) mun ær minnæ stolæt &c. 84. Enn f merch godz, och derforre maa hand ophengis och ey for Mindre. — Quod hoc loco statutur non convenit cum cap. 145, quod docet furem vinciri posse si res furtiva valet quinque denarios (pænningæ), i. e. sextam partem unius öre; forte vero dicendum est cap. 174 continere recentiore sanctionem, antiquius vero ius esse quod legitur in cap. 145, quodque utroque loco habet textus Latinus, II. 95, 106.
 40) G. &c. om. fore.
 41) Q. &c. en öres værdh thet er fæm ængilskæ oc &c. S. &c. en öre pendings verd, och &c.
 42) 53. add. det er XV smaa penninge.
 43) F. æi ma hanum vp hængiæ fore minnæ &c.
 44) QS. &c. værdh.
 45) H. ei ophængæ man. oc &c. LQ. &c. man ey ham vp hængæ &c.
 46) GIS. &c. vphenges.
 47) G. &c. om. oc. Q. &c. medhen.
 48) E. om. ey.
 49) GR. &c. om. fore.
 50) Q. &c. værd. 58. (52.) 90. (106.) add. thet er, for V skilling.
 51) L. &c. add. man hans.
 52) QS. &c. skæress.
 53) CD. &c. lata. FLS. &c. om. h. v.
 54) Q. &c. tyvff hvddh aff strygha.
 55) L. thylicth. F. tholict. 13½. telicth. Q. &c. anneth sodanth göre &c. S. &c. anderledes straffiis, effter som Tingmænd ville dømme.
 56) F. om. annat.
 57) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. om. til.
 58) BC. &c. bymarka vel by marke. LS. &c. by marc. G. &c. add. samman.
 59) B. þorpemarka. DC. &c. thorp marca vel thorp marke. SL. &c. Terppe mark.
 60) F. samæn. sua at &c. QS. &c. then eenæ emod then andra (S. &c. add. Byes mark) eller &c.
 61) L. &c. andra maro. eller &c.
 62) DEGHKNOPR. &c. sic. ABCIM. &c. om. by. Cfr. nott. 60, 61 præcedentes.
 63) E. om. gen. QS. &c. emod.
 64) Q. &c. thet (50. thend) enas følet er emod then anners hægneth gærdæ iv hyn omær syn vangh ther sædhen eyer oc then gærdæ om syn hægneth som hanum eyer. S. &c. den enes fellet er emod den andens hegnet eller gerde, da gerde huer offuer sin vangh, som Seden tiilkör, och &c. ut Q.
 65) CDEFGHIKLMNOPR. &c. fælath. ær gen annars hæghnath. gærthe (F. garth) &c.
 66) B. hæhnæpæ. 53. vongh.
 67) CD. &c. sic (cfr. nott. 64, 65 supra). AB. om. ær.

fæloth. gærþe (⁶⁸e hin yuir wang sin oc yuir⁶⁹) hæghnaþ⁷⁰) sin ær sæth⁷¹) (⁷²a oc hæghnaþ.

176.

Brytær man¹) up²) annars manz garþ³) (⁴þa gialde atær skapæn oc ofna⁵) twa öræ.⁶) ællær (⁷sæliæ þriþiæ⁸) manz⁹) ep¹⁰) fore. (¹¹at han bröt ey (¹²han up. (¹³Akær man yuir¹⁴) annars manz (¹⁵sæþ. ællær riþær böte twa öræ.¹⁶) ællær (¹⁷dyli mæþ þriþiæ¹⁸) manz ep. Skær man sæ wægh yuir¹⁹) annars manz²⁰) akær. ællær slar²¹) gõnum hans²²) æng. gialdæ atær skapæn²³) oc ofna²⁴) twa öræ (²⁵ællær (²⁶dyli mæþ þriþiæ¹⁸) manz eth. 52

177.²⁷) *Quod nulli liceat sepem propriam uel alienam a custodia agrorum uel pratorum remouere donec segetes uel fenum collecta fuerit.*

Brytær man up²⁸) ut gærþe²⁹) (³⁰annars manz fore (³¹heste sinum (³²æl-

176 = II. 105.

177 = II. 105.

68) M. om. e. L. &c. æy; male. R. 23. 24. om. e hin. F. *thær sum hin hauer sin wang. oc sin hæghnæth. ær sæth &c.*; male.

69) C. om. yuir.

70) CD. &c. hæghnat.

71) M. fæ; male.

72) O. ær. C. ægho, om. oc hæghnaþ.

1) F. add. tha.

2) G. &c. vt.

3) A. Litt. a rec. man. mutata est in æ. BC. &c. garþ. GMQS. &c. gierthe. R. 23. 24. gærdhe eller gærdh. S. &c. add. eller topte.

4) I. om. þa. CDEFGHKLMNOPR. &c. gialde scathæ. oc &c.

5) FH. a. QS. &c. thær till.

6) S. &c. add. pendinge. 52. 58. 90. 106. add. *thet er XXX pendinge.*

7) DE. &c. sæli. FM. &c. om. h. v. Q. &c. dyl- iæ thet met thredie manz eed at &c. S. &c. affuerge skaden med tre mends eed, att &c.

8) CK. thriggia.

9) C. mænz.

10) L. 13 $\frac{1}{7}$. add. thær.

11) FG. &c. om. at — up.

12) CDEHIKMNOPR. &c. om. han up. L. &c. hans garth Akær &c.

13) 97. om. quæ in hoc capite sequuntur.

14) G. &c. gõman.

15) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. akær. G. &c. aghir ellis eng gielde &c. S. &c. ager eller Engk, da skal han derfor Bøde &c.

16) S. &c. add. pendinge.

17) CDEFGHIKLMNOPR. &c. om. dyli mæþ. S. &c. han skal giiffue lou derfore med tre mends eed.

18) K. &c. thriggæ.

19) A. Litt. y bis est scripta, scilicet in fine prioris ac initio sequentis lineæ, at priori loco subiecto puncto notata. QS. &c. gæ- nom.

20) H. om. manz.

21) I. om. slar. Q. &c. add. sig vøy. S. &c. add. mand siig vøy.

22) C. annars. LQS. &c. annars manz.

23) CD. &c. scatha.

24) CFHNOPR. &c. a. QS. &c. thær till.

25) S. &c. pendinge, eller giiffue der lou fore med tre mends eed.

26) G. &c. thredie mans eth fore.

27) 48. om. hoc caput.

lær³³) wagne sinum oc warþær³⁴) skapær³⁵) ofna³⁶) akrum.³⁷) sællær ofnæ³⁸) ængum³⁹) mannæ.⁴⁰) bötæ⁴¹) atær⁴²) scapæn⁴³) oc (⁴⁴ofna twa öræ. sællær⁴⁵) þripær⁴⁶) manz ep. (⁴⁷Brytær man⁴⁸) up toft gærþe⁴⁹) (⁵⁰annars manz bötæ þre marc sællær dyli⁵¹) mæþ (⁵²tyltær ep. (⁵³Takær man up akær gærþe sit fore (⁵⁴annarræ mannæ sæþæ.⁵⁵) (⁵⁶för, æn⁵⁷) alli mæn (⁵⁸fa (⁵⁹burghit (⁶⁰corne sinu. oc fa þe⁶¹) scapæ af. böte hin⁶²) ær gærþæt⁶³) atte⁶⁴) oc up tok. (⁶⁵atær skapæn⁶⁶) (⁶⁷ofna sæþ allum þem⁶⁸) þær⁶⁹) fingū. oc til⁷⁰) hwærium þem⁷¹) ær (⁷²kæræ wil. siæx öræ⁷³) sællær siæta⁷⁴) manz⁷⁵) eth.⁷⁶)

28) IL. &c. om. up.

29) CFS. &c. gærthæ, om. ut. 53. add. *det er det gerde som er paa marcken, eller wdi skougē.*

30) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. om. *annars manz.*

31) K. *hestum. S. &c. siit hus, heffdt eller faar Sin vongh, och &c.; male.*

32) NPR. &c. om. *ællær wagne sinum.*

33) CDEFGHIKLMNQ. &c. add. *fore.*

34) GS. &c. *görs.*

35) BEF. add. *gödr.*

36) G. a. K. *ouer. QS. &c. po.*

37) IKQRS. &c. *akær.*

38) CD. &c. *ofna. BGHS. &c. om. h. v. F. a. I. af. K. ouer. Q. &c. po.*

39) DFILNOPR. &c. *ængiæ vel ænghe. KQS. &c. eng.*

40) BEFGLOQS. &c. om. *manæ.*

41) QS. &c. *betalæ.*

42) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *atær. IS. &c. i gæn.*

43) CD. &c. *scatha.*

44) Q. &c. om. *ofna. BFGO. &c. a. S. &c. der tiil Bøde tho ðre pendinge, eller giffue lou derfaare mett tre mends eedti.*

45) L. &c. add. *dyli meth.*

46) K. *thriggæ.*

47) B. *brytæ. 53. 127. om. Brytær — tyltær ep.*

48) CGIL. &c. *han.*

49) BGHQS. &c. *toftæ gærþe. F. toftæ garth. N. thofft gardhæ. R. 23. 24. toffthe garde. C. tolf gærthæ; male.*

50) F. om. *annars manz.*

51) S. &c. *affuerge dett.*

52) QS. &c. *tolff mentz eed.*

53) 79. om. *quæ in hoo capite sequuntur.*

54) DC. &c. *andra. FIMQS. &c. annærs manz.*

55) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. *sæth.*

56) F. &c. om. *för — sinu.*

57) KR. &c. om. *æn.*

58) S. &c. *som y Byen Boo, faa höstett deriis korn eller Seed, och faar &c.*

59) Q. &c. *höstedh i by met hanum boo oc fongæ the &c.*

60) CDEHLR. *sæth sinnj. GIKNOP. &c. sæth sina vel sin. M. sæth sinum.*

61) M. add. *ther.*

62) LQS. &c. *thæn.*

63) BF. &c. *gærþæ. CGH. garth. DEKL. &c. garthæn. I. gærthæn.*

64) S. &c. *tiilhörde.*

65) Q. &c. *all skaden them ighen som skadæ fingæ po theres sædh oc &c.*

66) CD. &c. *scatha.*

67) H. om. *ofna sæþ. S. &c. som de haffue fangett paa deriis seed, eller paa deriis Eng, oc &c.*

68) HM. om. *þem.*

69) BCDEFG. ær. *CILM. &c. add. scatha.*

70) L. &c. om. *til.*

71) CDEGHKMNOPR. &c. om. *þem. FIS. &c. therræ.*

72) G. &c. *a kæræ siæx &c.*

73) S. &c. add. *pendinge. 53. add. det er hall ottende skeling.*

74) KMQS. &c. *sex.*

75) MQS. &c. *mentz.*

76) H. add. *sum log æra.*

178. *de sacione et custodia siliginis*

Thaghær¹⁾ grannæ hana sat sæþ sinni²⁾ þa sculu þe³⁾ leggiæ laghstæfnu⁴⁾ fore allæ þe⁵⁾ j by bo samman. (°at þe⁷⁾ gærþe⁸⁾ alle at þe⁹⁾ laghstæfnu¹⁰⁾ ær¹¹⁾ fore þem¹²⁾ læghs. þæn ær ey gærþær¹³⁾ (1⁴at þe¹⁵⁾ laghstæfnu.¹⁶⁾ böte¹⁷⁾ (1⁸öræ. Sipæn læghs¹⁹⁾ (2⁰annur laghstæfnu.²¹⁾ oc þæn ær²²⁾ ey gærþær²³⁾ (2⁴at (2⁵andre laghstæfnæ²⁶⁾ (2⁷böte²⁸⁾ twa öræ.²⁹⁾ (3⁰Sipæn (3¹læggiæs æn³²⁾ þriþiæ laghstæfnu.³³⁾ oc³⁴⁾ (3⁵þæn ær³⁶⁾ ey wil æn³⁷⁾ þa gærþa. böte³⁸⁾ (3⁹half marc.⁴⁰⁾ (4¹wiliæ þe (4²ey bötæ ær⁴³⁾ (4⁴quærræ

178 = II. 102.

- 1) QS. &c. *Strax.*
- 2) CDEGHKLNOP. &c. *sina vel sinæ. B. sinna. MR. sine. FLQS. &c. therræ.*
- 3) F. *grannæ.*
- 4) 59. 60. &c. *lagdag. 92. dagh. Q. &c. een dag eller oc eet vilkaar. S. &c. viide och vilkor.*
- 5) F. add. *ær. Q. &c. add. som.*
- 6) CDEFGHIKLMNOPR. &c. sic (cfr. nott. 7, 8 sequentes). AB. om. *at — alle, at in A. hæc rec. man. supra lineam sunt addita. Q. &c. at the skulæ iv gærde at then lagdag som ther tha them fore lægx. S. &c. att de skulle alle teppe och gerde inden den dagh, som legges dem fore.*
- 7) R. 24. om. *þe.*
- 8) L. 13½. *giorthæ.*
- 9) C. &c. *thæn.*
- 10) H. *stæfno.*
- 11) A. Rec. man. sæc. XVI supra v. *ær scripsit ther, et sic ubique in hoc capite. L. &c. add. tha.*
- 12) CDEFGHIKLMNOPR. &c. om. *þem.*
- 13) FGL. &c. *gærthe.*
- 14) F. om. *at þe. DK. &c. om. at þe laghstæfnu. S. &c. inden den dagh som faar legges, da schal han Böde en öre pendinge, süden &c.*
- 15) CQ. &c. *thæn.*
- 16) Q. &c. *lagdag. M. &c. add. ther fore legs. L. &c. add. tha.*
- 17) A. Rec. man. supra lineam add. *en. IN OPR. &c. add. en. M. &c. add. tvo.*
- 18) 38. 68. 121. om. *öræ — laghstæfnæ böte. 48. om. öræ — gærþa. böte.*
- 19) BE. &c. *læggis. Q. &c. add. fore. S. &c. add. dem faar.*
- 20) CFG. &c. *annar. Q. &c. annen lagdag. S. &c. anden dagh.*
- 21) CF. &c. *laghstæfna vel lagh stæfnæ.*
- 22) G. &c. om. *ær.*
- 23) G. *gierthe. Q. &c. haffuer tæpth.*
- 24) H. om. *at. DK. om. at andre laghstæfnæ. F. tha böte &c. L. &c. æn tha. bötæ &c.*
- 25) B. *annur. G. the. QS. &c. then dag. 59. &c. andenn laugdag.*
- 26) B. *lahstæfnu. CEHMNOPR. &c. om. h. v.*
- 27) Q. &c. om. *böte twa öræ.*
- 28) M. add. *och.*
- 29) S. &c. add. *pendingh.*
- 30) 111. 117. om. *quæ in hoc capite sequuntur.*
- 31) EH. &c. *læggis. CD. &c. lægs. Q. &c. læg-gæ bymen thredix stæfnæ fore then som ey gærd haffuer Haffuer han ey gærd at then thredix stæfnæ tha scall han böde een halff marc. S. &c. legge Bymend som gerdett haffue tridie lagdag, eller steffning faar dem som ike gerdet haffue, haffue de da ike gerdt tiil tridie lagdagh och steffne, da skal huer Böde en halff mark.*
- 32) DHKMNOPR. &c. om. *æn.*
- 33) CF. &c. *laghstæfna vel lagh stæfnæ. L. &c. add. fföre.*
- 34) BH. om. *oc.*
- 35) H. *wil han ei æn &c.*
- 36) CGILNOPR. &c. om. *ær.*
- 37) BCDEFGIKLMNOPR. &c. om. *æn.*

sitiæ. oc ey willia⁴⁵) giærþæ þa⁴⁶) faræ hini⁴⁷) ær⁴⁸)! gært hauæ ofna⁴⁹) hærzæzþing oc (⁵⁰fa til⁵¹) dom⁵²) at takæ⁵³) þerræ fæ.⁵⁴)

179.⁵⁵) *De⁵⁶) agraria et defensione agrorum et sepibus faciendis.*

Er⁵⁷) þæn⁵⁸) wang ær⁵⁹) aldær sas⁶⁰) mæþ rughi.⁶¹) æftir⁶²) biug.⁶³) gærþe allæ grannæ⁶⁴) (⁶⁵æm fullælikæ fore rugh⁶⁶) sum fore biug.⁶⁷) ællær þe
53 (⁶⁸gialdæ swa witi fore rugh gærþe sum (⁶⁹mælt ær fore⁷⁰) biug gærþe. ær ey rugh⁷¹) sæþ⁷²) um allan wang.⁷³) oc wil annær⁷⁴) man⁷⁵) sa en akær (⁷⁶ællær twa.⁷⁷) (⁷⁸brungærþæ yuir⁷⁹) hanum⁸⁰) ællær gömæ andræ lund⁸¹)

179=II. 104.

- 38) A. Rec. man. supra lineam add. en. 123. 124. add. *V skelinge det er.*
39) 52. 58. 90. *V skelinge.*
40) 106. add. *thet ehr Fem skellingh.*
41) 79. om. quæ in hoc capite sequuntur.
42) M. ther *qvar sitiæ gerthe &c.*
43) K. om. ær.
44) C. om. *quærræ sitiæ. oc. QS. &c. ey gærth haffuæ oc ey &c.*
45) HL. &c. om. *wilia.*
46) CDEGIKM. &c. om. *þa.*
47) FQS. &c. *the.*
48) INOPR. &c. om. ær.
49) H. a. A. Rec. man. saec. XVI supra lineam scripsit til. IQS. &c. til.
50) S. &c. *tage der dom, att de maa tage deriis pandt, eller deriis Brøde pendinge.*
51) A. Rec. man. saec. XVI supra lineam scripsit *ther.*
52) FNOPR. &c. *domæ.*
53) B. om. *takæ, sed næma supra lineam additum est.*
54) F. *pænningæ. Q. &c. panth eller brøðher. L. &c. add. ffore bötar. ther logh-leka æræ vt sotta aff thöm. M. add. och bösa meth siex öræ.*
55) 48. om. hoc caput.
56) Had. in emendandis add. *re, quod tamen non habet manuscriptus codex.*
57) F. om. *Er.*
58) NR. &c. *ther. S. &c. der nogen.*
59) BG. &c. om. ær. A. Rec. man. saec. XVI supra lineam scripsit *ther.*
60) B. 38. *sap.*
61) A. Litt. *i deleta est.*
62) 53. 58. &c. *eller; male.*
63) F. add. *tha.*
64) QS. &c. *bymæn.*
65) A. Rec. man. saec. XVI supra litt. æm scripsit *saa. 16. &c. saa fullelighe. FHO. æm wæl fore &c. QS. &c. so wæl fore &c.*
66) CD. &c. *rughj.*
67) CD. &c. *biugi.*
68) S. &c. *Böde saa well deriis wiide &c. Q. &c. bödæ so wæl fore rugh theres wytha som fore byggh gærdæ som förre mælt &c.*
69) NOR. &c. *foræ ær melth om byugh gerde. S. &c. faar Byg gierde, liige som för er sagt om Byg gierde. G. &c. fore ær sakt vm biug Ær &c. P. fore ær mællth. ær ey &c.*
70) M. &c. om.
71) G. &c. om. *rugh.*
72) GHS. &c. *sat. Q. &c. saadher.*
73) IK. &c. *wangæn.*
74) FS. &c. *nokær. Q. &c. en.*
75) B. 16. om. *man.*
76) B. om. *ællær; sequens v. tua ab ipso, ut videtur, scriba mutata est in sua.*
77) CIL. &c. add. *gærtha.*
78) E. *bryn gærthe. M. brøngerthe. H. biug giarthe; male. Q. &c. tha scall han them po allæ sidher indtæppæ eller hægnæ som &c. S. &c. da skal hand Self dem paa alle süder indgierde, teppe och hegne, som han viil dett Beuare faar anden mands fee, att thett skall ike komme der ind. En &c.*
79) A. *Scriptum est iuuir; primum i, in fine*

sum han vil.⁸²) æn fæ⁸³) (⁸⁴annærra mannæ ma han ey (⁸⁵pær fore⁸⁶) in takæ⁸⁷) foræ⁸⁸) pinzgisdaghæ⁸⁹) aftæn.⁹⁰)

180.

Dræpær man (¹köusen rakkæ²) böte siax öræ.³) dræpær man⁴) mio hund⁵) böte half marc.⁶) dræpær man⁷) garptik⁸) böte twa öræ.⁹) utan þe warpæ (¹⁰takni a¹¹) (¹²wærkium þerræ.¹³) at þe bitæ man ællær manz fæ swa at þæt dör þær¹⁴) af. ællær (¹⁵j (¹⁶þerræ husum ær þe brytæ. bitæ þe hest¹⁷) vndir manni ællær annat fæ swa at þæt¹⁸) dör¹⁹) ey²⁰) af. þa scal²¹) ey (²²þem dræpæ (²³utan man bötær²⁴) foræ þæm.²⁵)

- prioris lineæ scriptum, subiecto puncto notatum est, secundum vero *i* ab ipso scriba in *y* mutatum. M. vm.
- 80) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. om. *hanum*.
 81) E. *andru hund*. K. *anner lund*.
 82) M. *ma*.
 83) R. *for*; male.
 84) CD. &c. *andra*. FGILMQS. &c. *amærs manz*.
 85) FGHMQS. &c. om. *þær fore*.
 86) H. add. *op taca oc ei*.
 87) QS. &c. *indnæmmæ*.
 88) NQR. &c. *för æn*. OP. *för æn a*. L. &c. *innan*.
 89) B. *pingæzdahæ*. IO. &c. *pingæzdaghæ*. CL. &c. *pingizdags*. DEGK. &c. *pingizs dag*. FHQS. &c. *pingezs*. 68. 121. 123. 124. add. *och epher Sanctte mickels dag att*.
 90) DGK. &c. om. *aftæn*.
- 1) G. &c. *köwirn rakka*. F. &c. *köuærne böte* &c. Q. &c. *kævernæ eller rackæ*. 52. 58. 79. 90. *smaa hund eller racke*. 106. *Smaa hund eller Bicke*. 59. 60. &c. *støffuere, eller Racke*. 62. 63. &c. *racke*. S. &c. *anden mands Rake smaa hunde*. 38. *tæffue bödhe* &c.
- 2) 33. add. *æller teffve*.
 3) S. &c. add. *pendinge*.
 4) DEGK. &c. *han*. S. &c. add. *anden mands Støffuere, eller*.
 5) 50. *myöndæ hvnd*. 90. *myynd hund*. 58. *mönde*. 52. *mönde*.
 6) L. &c. add. *fore*.
 7) DEGHKM. &c. *han*.
- 8) CDEFGHIKLMNOPR. &c. *tik*. 82. 96. &c. add. *det er lencke hund*. S. &c. add. *dett er Bonde hund*. 106. add. *Eller skinnthig*.
 9) S. &c. add. *pendinge*.
 10) NR. &c. om. *takni*. QS. &c. *fvndnæ* (S. &c. *Befundene*) *at the göro nogher* (S. &c. add. *mand*) *skadæ at the* &c.
 11) CDEFGIKLMNOPR. &c. *ofna*.
 12) GM. &c. *verkum*. I. *theræ gernigæ swa at* &c. K. *verkinæ sinæ at* &c. L. &c. *theræ færska gerningha*. Ath &c.
 13) CDEFGHMNOPR. &c. *sinum*.
 14) EFGH. &c. om. *þær*.
 15) CDGIKMNOPR. &c. *innan*. F. *the brytæ in i therræ hus. æn bitæ* &c. QS. &c. *thee findes i nogher mantz hvs som the haffuæ brödeth*.
 16) L. &c. *mans huss*.
 17) B. *hæstæ*.
 18) K. om. *þæt*.
 19) MQ. &c. add. *ther*.
 20) 30. 48. &c. om. *ey*; male. EGILNOPRS. &c. add. *thær*.
 21) NP. &c. om. *scal*. Q. &c. *mo*. R. *aa*. QS. &c. add. *man*.
 22) G. om. *þem*. I. *thæn*. K. *then drepnæ*; male. F. *dræpæ hund. vtæn man scal bötæ fore han*.
 23) G. &c. om. *utan* — *þæm*. Q. &c. *Hosom dræber hanum tha scall han ther fore bödhæ*. S. &c. *Huo som dræber hund foruden dese Bröde, da skall han Bøde for huer aff dem som sagdt er*.
 24) BCHI. *bötæ vel böte*.

181.²⁶) *de defensione nemorum.*

Hoggær man (²⁷flöghæ las j hægnape skoghe annærs manz. (²⁸böte fore hwart las twa öræ.²⁹) oc (³⁰late ut alt³¹) þæt³²) han hiog. (³³dyl han³⁴) (³⁵sæli þriþiæ³⁶) manz ep³⁷) fore³⁸) hoggær man tolf las. j annars (³⁹manz hæghnape skoghe. ællær meræ. swa at han⁴⁰) göre⁴¹) weþcast.⁴²) böte þre marc. ællær dyli⁴³) mæþ (⁴⁴tyltær ep.⁴⁵)

182.

Uarpær man takin um dagh ællær um⁴⁶) nat (⁴⁷wipær stufn.⁴⁸) j⁴⁹) annars manz⁵⁰) scoghe.⁵¹) swa at han⁵²) (⁵³ma ey⁵⁴) netæ.⁵⁵) (⁵⁶þa bötæ han siæx

181=II. 114.

182=II. 114.

- 25) DEKM. &c. om. *þæm.* DKNPR. 23. 24. 59-61. 92-94. 118. hoc loco add. capita in textu 146 et 147; 84. vero cap. 146 tantum. Cfr. not. 1 pag. 139. O. 114. add. tria capita quae, in multis codicibus post cap. 147 addita, leguntur in Add. B. 2-4; in 114 tamen praemissa adnotatione docet scriba haec esse obsoleta. 106. rubris litt. add. *Vddi Denne Forscreffne Niende Bog Findis Enndnu Vddy de gamble Bögger THre Capeteler Sist vdi: som icke er Fordannskede: THi Jernn att Berre, Bleff aff passuenn Forbödden Dansche Menndtt; respiciuntur scilicet codices iam citati, qui habent capita in textu 146 et 147 post cap. 180, quod alias ultimum est caput noni libri in codicibus, qui habent textum in septemdecim libros divisum. Cfr. not. 76 pag. 141.*
- 26) Q. 28. 29. 50. 53. 63. 67. 83. 89. 104. 105. 109. hoc loco incipiunt librum quintum. O. incipit librum septimum. NPRS. &c. incipiunt librum decimum.
- 27) EH. *stere las*, at in E. litt. *er rec. man. mutatae sunt in ög.* L. &c. *eth las.* QS. &c. *riisslass vel Ryßles.*
- 28) L. &c. *æller thw æller thre. æller flere. til the æræ ællöffwæ. lathe ut alt thet han hiogh. oc böthæ twa öræ Dyl &c.*
- 29) S. &c. add. *pendinge.*
- 30) QS. &c. *giffwæ* (S. &c. add. *allt*) *thet yghen som han &c.*
- 31) GI. &c. om. *alt.*
- 32) F. add. *ær.* H. add. *thær.*
- 33) S. &c. *Siiger han ney der fore, da skal han affuerge thet med tre mends eed. hugger &c.*
- 34) NOPQR. &c. add. *tha.*
- 35) F. *giue.* Q. &c. *dylæ met thre mentz eed.*
- 36) K. 38. *thriggæ.*
- 37) L. &c. add. *ther.*
- 38) EQ. &c. om. *fore.*
- 39) F. *hæghnæth. ællær &c.*
- 40) E. om. *han.*
- 41) CFGHIKLMNOPQRS. &c. *gör.*
- 42) A. Litt. *n* bis est scripta, in fine prioris ac initio sequentis lineae, at priori loco subiecto puncto notata. BF. &c. *uiþkast.* CD EHM. *withstorth.* I. *with stor.* GK. &c. *withscorth.* L. &c. add. *aff. late ut allan within. oc.*
- 43) S. &c. *affuerge det.*
- 44) QS. &c. *tolff mentz eed. 29. thre (tolff primum scriptum est) mentz eed.*
- 45) DN. &c. *ethe.* RS. &c. add. *ock bödhe skogh skadhe.*
- 46) M. &c. om. *um.*
- 47) F. &c. om. *wipær stufn.*
- 48) M. *stufu.* R. 24. *stuff.* H. *stufn, rec. man. mutatum in stafn.* L. 13+. *stnp.* 23. &c. *stub.* QS. &c. *stubben.*
- 49) I. *innæn.*
- 50) F. om. *manz.* CDFGHIKLMNOPQRS. &c. add. *hægnatha.*
- 51) 30. 48. *skogh hægnethæ.*
- 52) B. *han supra lineam est scriptum.*

öræ.⁵⁷) oc (⁵⁸þe bötær (⁵⁹fæstæ han þær sum han (⁶⁰warþær takin. oc⁶¹) at⁶²) þe bötær (⁶³mughu ey dylæs. (⁶⁴þa sæti han⁶⁵) wæþ slict⁶⁶) sum han haur. haur han ey⁶⁷) wæþ⁶⁸) sat. oc (⁶⁹dyl han⁷⁰) sipæn (⁷¹ær han cum-bær bort at han (⁷²fæstæ ey bötær. dyli⁷³) mæþ (⁷⁴þriþiæ. manz ep.⁷⁵) be-þæs⁷⁶) man wæþ⁷⁷) af (⁷⁸hinum. ær han⁷⁹) hitti⁸⁰) j scoghe⁸¹) sinum. oc (⁸²netær hin⁸³) at han haur ey wæþ.⁸⁴) þa faræ han⁸⁵) mæþ hanum til första by. oc (⁸⁶fa þær fore sic ællær⁸⁷) wæþ⁸⁸) ællær warthnath.⁸⁹) (⁹⁰wil 54 han hwærtogh⁹¹) fa⁹²) fore⁹³) sic. þa (⁹⁴skærskuti⁹⁵) at⁹⁶) hanum war bæ-

- 53) S. &c. kan. Q. &c. kommer ey ved at sighæ ney tha &c.
 54) B. æh, supra lineam scriptum.
 55) I. nectæ. S. &c. sige ney.
 56) G. &c. bøde siex &c.
 57) S. &c. add. pendinge.
 58) M. &c. thend both.
 59) H. thær han fæste thær &c.; male. QS. &c. scall han vth loffuæ.
 60) EFHLM. 13½. var. S. &c. Bleff funden, och han maa ike gaa lou faar de Böder, men han skal derfor sette saadant pandt faar Siigh som han haffuer för han farer dedenn. Haffuer hand &c.
 61) I. om. oc.
 62) NOPQR. &c. om. at.
 63) E. mugi. Q. &c. maa ey man lag fore gongæ mæn han scall sættæ fore sig so-dant panth Haffuer han &c.
 64) 79. om. þa — þriþiæ manz ep.
 65) I. add. sit.
 66) BEL. &c. slik. F. tholic.
 67) NOPQRS. &c. om. ey; male.
 68) QS. &c. panth.
 69) Q. &c. sigher han ney ther fore tha han er hiem komen oc at han iæthæ ey böder vth ther fore tha scall han thet dyl-iæ &c. S. &c. Siiger han nej derfore först han er hiem kommen, att han satt ike pant faar dett skou hugh, och ey heller vdloffuede Böder der faar, da skall han giiffue derfaar lou med &c.
 70) M. om. han.
 71) CGHIMNOPR. &c. om. ær. L. &c. thaghar. E. om. ær — bötær.
 72) F. satte æi wæth. dyle &c.
 73) CDFGIKLMOP. &c. add. bötær. EH. add. tha bötær.
 74) K. 38. thriggæ. QS. &c. thre mentz eed.
 75) DEFGHKNOPR. &c. add. oc scog hog mæth siata (K. sex) manzs eth. I. add. oc skogh met siæx mannæ eth. QS. &c. add. oc fore skonhugg met sex mentz eed.
 76) QS. &c. Begærer.
 77) B. uæþ supra lineam scriptum est. QS. &c. panth.
 78) F. thæm sum gripen warthær i sin scogh. oc &c.
 79) B. han supra lineam scriptum est.
 80) BCDEGHIKLMNOPQRS. &c. hittær.
 81) C. hægnathscoghe.
 82) IM. &c. nectær. LQ. &c. sigher han at &c.
 83) I. han.
 84) QS. &c. panth at sættæ hannum.
 85) FHI. &c. om. han.
 86) FL. &c. fange. QS. &c. ther scall han sættæ hanum panth fore sig eller och borghen Oc siden &c.
 87) FNOPR. &c. om. ællær.
 88) B. om. wæþ.
 89) F. borghæn. L. &c. bnrghara. R. loven.
 90) NQRS. &c. om. wil — sund.
 91) B. huærtæhæn. IP. &c. hwærkæt vel hwær-gith. CFKLO. &c. hwærken. CDEGHIKP. &c. add. therra. L. &c. add. wæth æller bnrghara.
 92) F. fangæ.
 93) DK. om. fore.
 94) B. skærskyti. L. &c. sighæ hin til the men thær han will. oc ther bo j then by. at hanum &c.
 95) B. add. han. CDEFHKMOP. &c. add. hin. I. add. sek hin.
 96) G. 16. 17. hwuro vel hure.

þæ⁹⁷) sund.⁹⁸) oc⁹⁹) síþæn¹⁰⁰) böte hin¹) þre marc (²ællær dyli³) mæþ (⁴tyltær epe.⁵) (⁶haur han wæþ⁷) oc wil ey⁸) sætia.⁹) þa ma hin¹⁰) ey¹¹) ræ-næ¹²) hanum¹³) (¹⁴num faræ (¹⁵mæþ hanum til næstæ¹⁶) by. oc (¹⁷skær-skuti¹⁸) at hanum¹⁹) sundis wæþ.²⁰) oc síþæn taki (²¹han af hanum þre marc ællær (²²tyltær ep

183. *Que licite sumi possunt de nemore alieno.*

Brytær man axul²³) j²⁴) hæghnapæ scoghe.²⁵) hoggæ sæ²⁶) axlæ²⁷) swa marghæ²⁸) sum (²⁹han brytær³⁰) þæræ³¹) oc af³²) þy træ³³) han fællir³⁴) til axlæ. ma han ey mer bort föræ. (³⁵utan han böte³⁶) twa³⁷) öræ.³⁸)

184.

Flar man³⁹) scogh⁴⁰) böte (⁴¹samæ lund sum⁴²) hoggæt⁴³) waræ. (⁴⁴þe⁴⁵)

183=II. 115.

184=II. 114.

97) CG. &c. bathæ. F. wæth.

98) CDFG. &c. sunt vel synt. CIMOP. add. wæth oc warthnath. L. &c. add. wæth oc bwrghan.

99) L. &c. om. oc.

100) B. add. ok.

1) S. &c. han Som hugget haffuer. Q. &c. add. ther hiðgg.

2) 79. om. quæ in hoc capite sequuntur.

3) S. &c. giiffue der lou fore.

4) QS. &c. tolff mentz eed.

5) BC. &c. ep.

6) 32. 42. 92. om. quæ in hoc capite sequuntur.

7) QS. &c. panth.

8) Q. &c. om. ey; male.

9) M. add. hanum.

10) CEHINOPQR. &c. han. S. &c. den anden.

11) 30. 48. om. ey; male.

12) QS. &c. röffwæ.

13) CDKLMNOP. &c. han. EH. kin.

14) B. om. num. CDEFGHIKLMNOPQR. &c. utan. S. &c. men han skal følge hannem tiil &c.

15) BCDEFGHIKLNOPQR. &c. om. mæþ hanum.

16) CDEFGHIKLNOPQRS. &c. förstæ.

17) BD. skærskyti. Q. &c. lywsæ. S. &c. sii-ge dett faar Dannemend, att &c.

18) FQ. &c. add. thæt.

19) A. war additum est at subiectis punctis notatum.

20) QS. &c. panth.

21) BILMQS. &c. om. han. CEHNOPR. &c. om. han af hanum. DFGK. &c. ællær thre &c.

22) QS. &c. tolff mentz eedk.

23) B. ahæl. C. auxul. L. &c. auxla. QS. &c. add. sönder.

24) L. &c. add. annars mans.

25) F. add. tha.

26) L. sit.

27) EHIK. &c. axul vel axel. EH. add. oc.

28) FGIKLMOPQRS. &c. mangæ.

29) Q. &c. ther sönder brydess oc &c. S. &c. dett sönder Brydes for hannem. Och &c.

30) L. &c. bröt.

31) DCEGIKLMNOPR. &c. thær.

32) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. om. af, sed rec. man. supra lineam add. h. v.

33) F. add. ær.

34) GS. &c. felde.

35) S. &c. end han haffuer Behoff, förer han mere Bort, da skal hand Böde tho öre pendinghe, der fore. eller affuerge dett mett tre mends eedt.

36) F. bötær. B. add. fore.

37) CI. om. twa. M. en.

lund sum mælt ær um scogh hog.⁴⁶) hwat (⁴⁷þe æræ hældær minni æl-
lær⁴⁸) meræ.

185.⁴⁹)

Hoggær man foræ⁵⁰) fæ j hæghnæpa scoghe annars⁵¹) manz. böte swa⁵²)
sum (⁵³mælt ær um scogh hog.⁵⁴) (⁵⁵oc um scoghæ flæt.⁵⁶) hwat hældær
(⁵⁷þæt ær (⁵⁸minni ællær mere.⁵⁹)

186.¹)

Fylghær²) man bi swærmæ³) sinum j hæghnæpæ scoghe annars manz⁴) sighi
til hinum⁵) ær⁶) scog a⁷) oc haur⁸) half⁹) hwær¹⁰) þerræ. wil hin¹¹) ær¹²)
scogh¹³) a.¹⁴) ey lata hoggæ¹⁵) træ sit.¹⁶) þa lata¹⁷) hin sitæ bi quær.¹⁸)

185=II. 114.

186=II. 116.

38) CDEGKLNOPR. &c. add. fore. I. add.
foræ thæt. MQ. &c. add. ther fare.

39) S. &c. add. træ y. 83. 89. 121. add. Barck
aff Træ y.

40) F. add. annærs manz.

41) F. sua sum &c.

42) H. add. han.

43) FH. hoggen.

44) LQ. &c. swa sum &c. S. &c. liige som
för er sagdt om skou kugh, saa er och
om skou flaaenn, huad heller dett er lii-
det eller megett.

45) GM. &c. add. samma.

46) CEINPR. &c. scoghe hog vel scoga hog.
DEHKNOR. &c. add. oc um scogh floth vel
scoga flot. GPQ. &c. add. oc vm skogh flæt.

47) P. thette. MOQ. &c. thet er.

48) M. add. och.

49) EK. 38. 53. om. hoc caput. 67. 104. 106.
habent hoc caput inter priorem et poste-
riorem partem sequentis capituli in duo di-
visi; vide not. 22 pag. 176.

50) FL. &c. add. sit.

51) I. nokær.

52) CGQ. &c. om. swa. M. add. ther fore.

53) QS. &c. för er sagtt om &c.

54) NOPR. &c. skogæ hug.

55) O. &c. om. oc um scoghæ flæt.

56) CFGILMPQR. &c. sic, vel scogh flæt. A.
scoghæ flot, at posterius o rec. man. mu-

tatum in æ. B. skoha flot. DHN. &c. scog
floth vel skoga flot. 59. &c. skouff flaaenn.
S. &c. skou slett; male.

57) G. &c. om. þæt ær. BCDPHILNPR. &c.
þe æræ.

58) QS. &c. möget eller lideth hugget.

59) S. 62. 68-81. 97. 98. 101-103. 110. 112.
121. 122. hoc loco inserunt cap. in textu 196.

1) NPRS. &c. hoc loco incipiunt librum unde-
cimum.

2) H. Fylge. S. &c. Flyer nogen mands By-
sverm ind vdj andenn mands skou, eller
hegnet, da skal han siige &c.

3) A. Pro bi primum scriptum fait by.

4) F. add. tha.

5) BCILQS. &c. hanum.

6) I. om. ær.

7) QS. &c. tilhörer.

8) MN. om. haur.

9) DEFGHJKLMNPR. &c. halft. B. halt. QS.
&c. halffdelen. S. &c. add. aff Byerne.

10) L. 13 $\frac{1}{2}$. om. hver.

11) LS. &c. thæn. MQ. &c. han.

12) A. træ additum est at subiectis punctis
notatum.

13) O. om. scogh.

14) S. &c. tiilhör.

15) B. hoggæ.

16) O. add. i skoghe sinum. S. &c. add. som
Byerne paa Sidde.

(¹⁹ællær han (²⁰latæ bort takæ þem. hanum scapæ löst ær scogh²¹) a.²²)
 (²³fællir han²⁴) træ utan hans²⁵) lof²⁶) ær scogh a²⁷) (²⁸böte hanum þre
 marc. ællær²⁹) (³⁰dyli mæþ (³¹tyltær ep. (³²takær hin³³) (³⁴bi bort ær scogh
 a³⁵) (³⁶oc (³⁷træ.³⁸) fare hin æftir ær³⁹) bi⁴⁰) atte. oc⁴¹) tak fore⁴²) bi
 sin. (⁴³oc lösæ⁴⁴) fore þiufstolen.⁴⁵) ællær fore⁴⁶) (⁴⁷ran takin mæþ siatæ⁴⁸)
 manz ep. ællær hin⁴⁹) wære⁵⁰) for (⁵¹hemæ fõt mæþ⁵²) twigiæ mannæ witni
 oc⁵³) tyltær epe.⁵⁴)

187.

55 Sökiær⁵⁵) man⁵⁶) bi j annars manz hæghnape⁵⁷) scoghe oc hittir.⁵⁸) sighi

187 = II. 116.

17) BC. &c. *latæ* vel *late*.

18) K. *quart*.

19) S. &c. *som dennom tiilhörde, och ike hugge hans træ, vdenn med hans loff och viilge. Felder hand &c.*

20) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. *take* (LQ. &c. add. *them*) *bort hinum* (Q. &c. *hanum*) *scatha löst &c.*

21) Q. &c. *byen* (i. e. *bien*); *male*.

22) Q. &c. *add. oc ey huggæ eller fælla hans thræ vden hans loff. 67. 104. 105, qui hoc caput in duo dividunt, hoc loco inserunt cap. 185; cfr. not. 49 pag. 175.*

23) C. *fællæ. P. och thræ. böthe &c.*

24) HQ. &c. *add. hans.*

25) BCDFGIKLMNOR. &c. *hins.*

26) F. *wilæ. S. &c. minde.*

27) NR. &c. *add. och thræ.*

28) 83. 89. *om. böte — bi atte.*

29) H. *add. han.*

30) CM. *om. dyli mæþ. S. &c. affuerge dett med tolff mends eed, att han hug ike hans træ. Tager &c.*

31) Q. &c. *tolff mentz eedh at han ey kyögg Tager &c.*

32) 38. *proprio capite, post cap. in textu 189, habet ea, quæ in hoc capite sequuntur.*

33) IQS. &c. *han. L. &c. thæn.*

34) S. &c. *Byerne eller Træit Bort som Skouuen tiilhör, da skall han som Byerne tiilhöre Sette Borgen faar sine Byer. Skilde han hannem som træit tiil hörde for Roff, eller faar anden Sagh, da skal han*

verge siig derfaar med Sex mends eedt, Eller den skouuen tiilhör maa verge siig faar hin med tolff mends eedt, oc tho mends vidne, att dett er hans egett hemme föde gods.

35) Q. &c. *tilhörer.*

36) DFKNOPR. &c. *om. oc træ.*

37) I. *faar hin &c.*

38) H. *add. a. FL. &c. add. tha.*

39) O. *om. ær.*

40) CIL. &c. *om. bi.*

41) CGM. &c. *add. fa. L. &c. add. fange. A. Rec. man. supra lineam add. faa.*

42) BDEFIK. *takfore. Q. &c. sættæ borgen fore.*

43) Q. &c. *skyller han hanum som thræeth tiilhörer for roff eller fore tyroff sagh tha værgæ han sig ther fore met sex manne eed &c.*

44) 59. 60. &c. *verge seg.*

45) EF. &c. *thiuf stolet.*

46) IM. &c. *om. fore.*

47) BEF. &c. *rantakit. C. rantac. 106. Folio avulso sequentia desunt, usque ad verba hinum skapa löst &c., cap. 187.*

48) K. *sex.*

49) CI. *om. hin. Q. &c. then som skouen eyer.*

50) L. &c. *add. ther them haver j sin hæfft.*

51) Q. &c. *hyn met tolff mentz eed oc twigæ mentz vythnæ fore hiemnæ födttt gotz.*

52) P. *om. mæþ.*

53) NOPR. &c. *add. meth.*

54) BC. &c. *ep.*

til hinum⁶⁹) ær⁶⁰) scogh a.⁶¹) oc hawi halft⁶²) hwær⁶³) þerræ. Sighær hin⁶⁴) ær scogh a.⁶⁵) at han hitti⁶⁶) (⁶⁷förræ⁶⁸) (⁶⁹wære fore hinum mæþ þriþiæ⁷⁰) manz ep.⁷¹) (⁷²Hittir man bi j (⁷³annars manz hæghnaþe scoghe.⁷⁴) ofna⁷⁵) (⁷⁶quist ællær ofna⁷⁷) iorþo.⁷⁸) take⁷⁹) (⁸⁰bort (⁸¹hinum skapa löst ær scogh a. oc sæli⁸²) hanum⁸³) ængin logh⁸⁴) fore (⁸⁶at han tok þem⁸⁶) bort (⁸⁷oc ey⁸⁸) bötær.⁸⁹)

188.

Flyghæ¹) bi²) j³) annars manz hus oc (⁴fylghær⁵) man.⁶) oc (⁷sighir hin ær

188=II. 116.

55) BD. &c. sökær. C. Hoggær; male.

56) QS. &c. add. *effter synæ.*

57) H. om. hæghnaþe.

58) DFHK. add. *han.* Q. &c. add. *han them.*
S. &c. add. *han dem der.*

59) INOPQRS. &c. *honum.*

60) O. om. ær.

61) QS. &c. *tilhörer.* S. &c. add. *att han hitte sine Byer.*

62) CFIL. &c. *half.* QS. &c. *halffdelen aff byen* (S. &c. *Byerne*).

63) O. *hwart.*

64) BQS. &c. *han.* FL. &c. *thæn.*

65) QS. &c. *tilhörer.*

66) QS. &c. add. *samme by.*

67) S. &c. *förend den som paa taler, da skal han verge siig dem tiil med tre mends eedt, att han hitte de Byer tiilforne, Hitter &c.*

68) F. add. *the bi.* L. &c. add. *tha.*

69) Q. &c. *æn then som po taler hyttæ them tha værgæ han them sig tiil met &c.*

70) K. 38. *thriggæ.*

71) Q. &c. add. *at han hyttæ them tiil foren.*

72) 96. om. *quæ in hoc capite sequuntur.*

73) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. om. *annars manz.*

74) QS. &c. add. *sidendæ.*

75) K. &c. *ouer.* QS. &c. *po.*

76) B. om. *quist ællær ofna.*

77) H. &c. *a.* QS. &c. *po.*

78) FIL. &c. *iorth.* KNR. &c. *iorthæ.* QS. &c. *marchen.*

79) L. &c. add. *by vel bi.*

80) Q. &c. *them saylös bort om han kan them so tagæ at han gör hanum ey skadæ som skowen eygher oc göre ther enyen &c.*

81) B. &c. *hanum.* 105. post lacunam (vide not. 47 pag. 176) hic iterum incipit. S. &c. *Sagelös, om han kan saa tage dem att han giör ingen skade den som skouuen tiilhör, och gör der ingen &c.*

82) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. sic. A. *felli.* F. *giue.* Cfr. nott. 80, 81 præcedentes.

83) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. om. *hanum.*

84) L. &c. add. *ther.*

85) F. om. *at — bort.* QS. &c. *oc ey heller bødher fore thet* (S. &c. om. *thet*) *at han togh them thæden* (S. &c. om. *thæden*) *saaledess bort.*

86) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. add. *þæþæn.*

87) M. *ther them hittæ.*

88) F. *ængæ.*

89) I. *han bötær thær fore.*

1) S. &c. *Fly.*

2) Q. &c. add. *oc sættæ them.* S. &c. add. *och de sette dem.*

3) CDEFGHIKLMNOPR. &c. *ofna.* G. &c. *a.* QS. &c. *po.*

4) Q. &c. *han fölgher effther them som them tiilhörer oc &c.*

5) M. add. *ingen; male.*

6) R. *han.* S. &c. *den effter som de tiilhöre.* F. add. *them.*

7) CDEFGHIKLMNOPR. &c. *wil hin* (L. &c. *thæn*) *sighia ær &c.*

(⁸hus a at (⁹þe æræ hans bi. (¹⁰witi þæt¹¹) mæþ (¹²þriþia manz eþ.¹³) (¹⁴kallær han¹⁵) ey¹⁶) sin¹⁷) waræ¹⁸) ær hus a. witi hin¹⁹) ær fylghær oc²⁰) mæþ (²¹þriþia manz eþ. oc takæ bort sin bi (²²hinum skapælöst ær²³) hus a (²⁴oc ey ællær.

189.

Falla bi ofna²⁵) annars manz²⁶) bi. oc brytæ²⁷) þæm (²⁸til döþæ²⁹) þa bæri (³⁰sammæn þem.³¹) þe³²) æræ³³) bi ægho (³⁴um þem³⁵) (³⁶þykkær³⁷) (³⁸raþ waræ. oc³⁹) wilia þe swa baþæ⁴⁰) (⁴¹ær bi ægho.⁴²) wilia þe (⁴³ey⁴⁴) samman bæræ. oc dyl⁴⁵) hin⁴⁶) ær sac ær⁴⁷) giuin. at hins annærs⁴⁸) bi fingū ey scaþa af hans⁴⁹) bim.⁵⁰) (⁵¹sæli hanum⁵²) swa⁵³) logh⁵⁴) fore⁵⁵)

189=II. 116.

- 8) S. &c. *huset tilhör, att &c.*
 9) LQS. &c. *thet ær.*
 10) IL. &c. *witnæ. Q. &c. værgæ maa han sigh them till met &c. S. &c. da maa hin verge dem tiil siig med &c.*
 11) CI. om. *þæt.*
 12) K. *thriggæ. QS. &c. thre mentz eed.*
 13) Q. &c. add. *then som byen effther földhæ.*
 14) 38. 82. &c. om. *kallær — eþ. Q. &c. Siiger han som hvetth tilhörer at the ære ey hans værgæ then som byen effther földhæ met &c. S. &c. Men siiger han att de ere hans som huset tilhör, da vinde den som Biene efterfulde med &c.*
 15) MNOPR. &c. *hin.*
 16) I. om. *ey; male.*
 17) F. &c. add. *bi.*
 18) DEGHLPNR. &c. add. *thæn.*
 19) CDGIKLNOPR. &c. add. *til.*
 20) HMNOPR. &c. om. *oc.*
 21) K. *thriggæ. QS. &c. thre mentz eed.*
 22) CDEFGHIKLNOPR. &c. *swa at hinum ær scatha löst &c. M. saa ath hin er skathelös. Q. &c. saglös so at thet er hanum skadelöst som huset tilhörer oc ey ellers. S. &c. sagelös, dog saa att thet Bliiffuer foruden hans skade som &c. ut Q. &c.*
 23) M. om. *ær.*
 24) C. om. *oc ey ællær.*
 25) QS. &c. *po.*
 26) B. om. *manz.*
 27) IGQS. &c. *bidæ. L. &c. bæriæ.*
 28) QS. &c. *so at thee döð ther aff tha skule the som byen eyghæ (S. &c. tilhöre) till samen bære them (S. &c. add. Bode) om &c.*
 29) F. &c. *döth.*
 30) F. *the mæn samæn bi ær them æghæ.*
 31) GI. &c. om. *þem.*
 32) BKMO. &c. om. *þe.*
 33) BCDEFG. ær. HIKLMNOPR. &c. *thær.*
 34) I. om. *um — ægho.*
 35) L. &c. add. *swa.*
 36) S. &c. *saa löster. men ville de ike saa gödre, och siiger hand ney som Sagen &c.*
 37) BDEFGHKMNOPQR. &c. add. *sua.*
 38) DEHKLMNOPR. &c. om. *raþ waræ. F. om. raþ waræ. oc. C. om. raþ waræ. oc wilia þe. GQ. &c. om. raþ — bi ægho.*
 39) R. *ath.*
 40) O. add. *the.*
 41) DK. &c. om. *ær bi ægho.*
 42) F. add. *Æn.*
 43) Q. &c. *thet ey göre oc dylg han thet som sagen &c.*
 44) H. add. *swa.*
 45) P. om. *dyl.*
 46) L. &c. *then.*
 47) BCDEFIKLMNOPR. &c. *uar.*
 48) PQS. &c. add. *mans.*
 49) I. *hin annærs.*
 50) EH. *bium. CFGIKLMNOPQR. &c. bi.*
 51) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. *sic (cfr. nott.*

sum wirþning⁶⁶) ær⁶⁷) ofna⁶⁸) hans bim.⁶⁹) Gar han⁶⁰) wipær (⁶¹summan skapæn⁶²) hins⁶³) oc⁶⁴) summan dyl han.⁶⁵) galdæ þæt⁶⁶) atær⁶⁷) han gar wipær. oc (⁶⁸sæli swa⁶⁹) logh fore hint⁷⁰) ær⁷¹) han dyl. (⁷²sum (⁷³ær æftir hins⁷⁴) wirþning ær⁷⁵) skapæn⁷⁶) fic.⁷⁷)

190.¹)

Hittir man hökæ²) j annars manz (³hæghnaþe scoghe hoggæ ey (⁴krakæ⁶) oc ey krok⁶) utan (⁷hins wilia. num taki bort þem⁸) hanum⁹) skapælöst ær¹⁰) scoghæn¹¹) a.¹²) oc ey ællær. Hittir man höke¹³) j (¹⁴hagnaþæ skoghe æl-

190 = II. 116.

- 52-59 sequentes). F. &c. *giue hinum sua* &c. A. om. *sæli* — *hans bim*, at hæc in summo margine add. rec. man. QS. &c. *tha scall han ther fore værgæ sig met laghen so høyt som skaden ryss thon* (S. &c. om. *then*) *som han skyller hanum fore Kendes* (S. &c. *Bestaar*) *han thet at hans bij giordæ hanum sommer* (S. &c. *en part*) *aff then skade oc ickæ allsamen tha scall han bøde mod hanum for then skade som* (S. &c. om. *som*) *han kendess* (S. &c. add. *saa megget som skadenn er giordt effter*) *oc værgæ sig* (S. &c. add. *med lou*) *fore then sammæ* (S. &c. om. *sammæ*) *skadæ som han ey kendes so høyt som skaden er till oc göre effther* (S. &c. om. *göre effther*) *gode mentz vrningh oc hans* (S. &c. *mod denn*) *som skaden fik*.
- 52) DEHKNOPR. &c. *hinum*.
 53) DKLMNPR. &c. add. *hög*.
 54) M. om. *logh*.
 55) NOPR. &c. om. *fore*.
 56) CD. &c. sic. BGNOPR. &c. *uirning*. II. *vrning*.
 57) CDEFGHIKLMNOPR. &c. sic. B. *uar*.
 58) HL. &c. *a*.
 59) DE. &c. *bium*. CFGIKLM. &c. *bi*.
 60) EH. *hin*.
 61) C. om. *summan* — *wipær*.
 62) BD. &c. *skapæ*.
 63) LO. &c. om. *hins*. FEGH. &c. *hans*.
 64) R. 23. 24. om.
 65) M. *hin*. L. &c. add. *Tha*.
 66) DHK. *thæn*. NPR. &c. *thöm*.
- 67) BDEFHIKLMNOPR. &c. om. *atær*. DFG. add. *ær*. KO. &c. add. *ther*.
 68) FL. &c. *giue*. GO. &c. om. *sæli swa*.
 69) F. om. *swa*.
 70) R. 38. *hin*. FGL. &c. *thæt*.
 71) CGL. &c. om. *ær*.
 72) O. &c. om. *sum ær*. G. &c. om. *sum* — *fic*. 59. 60. *Effter som handt* (60. *hinn*) *wurderer skadenn till der skade fik*.
 73) DK. om. *ær*. C. *wirthning ær hins ær sca-tha ficc*. F. *æfter ær af hins* &c. EHN. &c. *æftir ær af wirthning hins ær scatha fic*. L. &c. *hin wirthi thæn skatha thær han fic*.
 74) B. *hans*.
 75) A. Rec. man. saec. XVI supra lineam script ther.
 76) BD. &c. *skapæ*.
 77) 38. add. *caput continens ea, quae textus in fine cap. 186 habet; cfr. not. 32 pag. 176*.
 1) 48. om. *hoc caput una cum proxime sequente*.
 2) QS. &c. add. *eller falkæ*.
 3) H. om. *hæghnaþe*. O. *schogh hæghnethe hogge* &c.
 4) S. &c. *hage*. 83. 89. *klage*. 104. *krycke*. 38. *træ kroghe, oc ey kragh til vden laghe* &c.
 5) CDEFGHIKLMNOPR. &c. add. *til*.
 6) 114. *klyffuetræ*. QS. &c. add. *aff samme* (S. &c. *denn*) *skow till at tagæ thom* (S. &c. add. *Bort*) *met*.
 7) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. om. *hins wilia. num*.
 8) CDEFGHIKLMNOPR. &c. om. *þem*.
 9) CDEFGHIKLMNOPR. &c. *hinum*.
 10) O. *the*.

lær¹⁶) almännins¹⁶) scoghe.¹⁷) oc mærkiær¹⁸) han¹⁹) træ.²⁰) ællær bindær²¹)
 (2²höghæ (2³a flaghæ.²⁴) oc takær annar man þem siþæn²⁵) bort.²⁶) (2⁷gar
 56 han wiþær latae ut hökæ²⁸) oc böte²⁹) twa öræ. dyl han (3⁰hete thiuf fore
 (3¹þæt. oc swari³²) samma lund³³) sum fore annar³⁴) þiufnaþ. hittir man
 oc³⁵) bi.³⁶) þa scal³⁷) oc sit mærki³⁸) læggjæ³⁹) ofna⁴⁰) træ til (4¹þæt
 warþær hogget. Takær annar⁴²) man þem⁴³) siþæn bort þa scal (4⁴han si-
 þæn⁴⁵) (4⁶swa æftir faræ (4⁷sum æftir (4⁸andrum þiufnaþe.

11) CD. &c. scogh. B. skoh.

12) QS. &c. tillhörer.

13) BC. &c. hökæ vel höka. S. &c. add. eller
 Falke. Q. &c. add. eller oc falkæ.

14) CD. &c. hægnatha scoghe. B. hæknæþæ
 skohe. G. &c. skowe oc merkir &c.

15) BCDEFHIKLMNOPQRS. &c. add. i.

16) BD. &c. almännings. CIR. almänning.

17) CDEIKL. &c. om. scoghe.

18) BC. &c. mærkar. I. mærkæ.

19) CDEFGIKLMNOPR. &c. om. han. Q. &c.
 add. thet.

20) S. &c. træet som de ehre paa.

21) G. &c. add. ofna.

22) BC. &c. hökæ. 30. them sa at the mw-
 ghæ æy bort flyghæ oc tagher &c. 53.
 wingene paa wngene, adt de skulle iche
 bortt flyge, Tayer &c.

23) GL. &c. om. a. DEFKMNOPR. &c. ofna.
 I. om. a. flaghæ. Q. &c. po redhen eller
 po theres flaghæ som the liggæ po oc ta-
 gher &c. S. &c. sammen paa reden som
 de ligge paa, eller deriis flöge, (62. 79. &c.
 vinghe) swa att de kunde iche Bort flye,
 nhar de Bliiffue flygge, (63. flögeföre; 97.
 flye för; 83. 89. &c. vöxen) och tagher no-
 gen dem &c.

24) BC. &c. flakæ. 59. 60. &c. deris winger.
 13½. L. add. swa at the mwghæ ey bori
 flyghe.

25) G. &c. thæthin.

26) DFKS. &c. add. oc.

27) Q. &c. Kennes han thet at han them bortt
 haffuer taget giffuæ ygen hüyæ &c. S. &c.
 kendiis dett att han haffner dem Bort
 taget, da skal han antuorde hannem hö-
 gene eller Falkene igenn, som dem Först
 fandt, och der tiil Böde hannem tho öre
 pendinge. Siiger han ney och vorder ther

siiden med Befundenn, da Bliiffuer han
 derfaar en Tyuff, och Suarer derfaar som
 &c.

28) A. höghæ scriptum est, at litt. y subiecto
 puncto notata.

29) H. add. a.

30) Q. &c. thet oc vorder siden ther met
 kynder (28. 50. kendor; 63. &c. beffunden)
 tha bliiffuer han tyvff &c.

31) L. &c. them. G. &c. om. þæt — þiufnaþ.

32) BEL. suæræ. CIMNOR. &c. swæræ.

33) F. sua thær fore. CDEHIKMNPR. &c. add.
 fore. L. &c. add. foræ them. O. add. fore
 thet.

34) I. om. ammar.

35) G. &c. om. oc.

36) I. hökæ; male.

37) CDEFGHIKLMNOPR. &c. add. han. QS.
 &c. add. man.

38) A. mærkiæ, ut videtur, scriptum est, at
 ultima littera deleta.

39) FQS. &c. sætiæ. G. merkæ.

40) H. a. QS. &c. po.

41) CDEFGHIKLMNOPR. &c. the wartha hog-
 gen (L. &c. add. vt).

42) F. nokær.

43) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. þæt.
 B. þæt.

44) DFK. &c. om. han. QS. &c. man. R. 23.
 24. om. han siþæn.

45) CGILMNOPQ. &c. om. siþæn. DEFHKS.
 &c. oc.

46) S. &c. fare der med som med andett
 Tyuff stollet gods.

47) 105. Duobus foliis avulsis sequentia de-
 sunt, usque ad initium cap. 194.

48) CFIK. &c. annar thiufnath. Q. &c. annet
 tyrffstolet gotz.

191. *Si quis fossam fecerit in alieno solo* (⁴lo. to. mo. so.

Ræua ungæ ma ængin man⁶⁰) grauæ up af annærs manz⁶¹) marco.⁶²) oc ey af⁶³) scoghe. utan han böte⁶⁴) siæx öræ.⁶⁵) ællær⁶⁶) (⁶⁷siatæ manz ep.⁶⁸), æn ma⁶⁹) han swa taka þem⁶⁰) at han grauæ⁶¹) ey (⁶²til (⁶³þem þa taki han⁶⁴) saclost.⁶⁵)

192.

Eltær¹) man ræf j graf mæþ hundum²) ofna³) (⁴hwat marco⁵) (⁶sum (⁷þæt ær (⁸ællær⁹) hæghnaþæ scoghe.¹⁰) graui¹¹) up ræf¹²) oc nyti¹³) wæl. oc fylli¹⁴) graf¹⁵) swa at¹⁶) (¹⁷hun ær scapæ lös hinum¹⁸) ær scogh a sellær andræ¹⁹) marco.²⁰) fullir²¹) han æy graf.²²) (²³warþe (²⁴þem scapæ ær²⁵)

191=II. 118.

192=II. 118.

49) Litteras lo &c. ioco tantum, ni fallor, scriba addidit tribus syllabis proxime antecedentibus per litteram o exeuntibus. Cfr. II. 118: rubr.

50) L. &c. om. man.

51) EFH. om. manz.

52) KM. &c. markæ. FILQS. &c. marc.

53) G. &c. a. F. add. annærs.

54) F. böter.

55) S. &c. add. pendinge.

56) CDEHIKLMNOPR. &c. add. sælj. 30. add. gifuæ.

57) K. sex. QS. &c. sex mentz eed.

58) DEFIGNOPR. &c. add. fore., L. &c. add. ther fore.

59) B. om. ma. S. &c. kan.

60) CDEFGHIKMNOPR. &c. om. þem.

61) CDE. grauj. BIMNOPQRS. &c. grafær vel grauer.

62) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. at. QS. &c. effther. M. om. til þem.

63) CDEFGHIKL. &c. om. þem. NOPR. &c. om. þem þa.

64) GI. &c. om. han. G. add. burt.

65) FS. &c. saklös. GI. &c. skatha löst. DK. add. bort. M. add. borth och ey eller.

1) S. &c. Jeger. 90. Driffuer.

2) R. 16. &c. hundhe. FIQS. &c. hundæ.

3) H. a. G. anir. QS. &c. po.

4) BDEGHINPR. &c. huas. K. huos. MO. &c.

hues. C. marco. ællær &c. L. &c. annærs mansz marc æller &c. F. annærs marc. ællær &c. Q. &c. fæledæ marc som vdhæ liggher eller &c. S. &c. fellet, eller vðj hegnet skou, da maa han som Refsuene ieger dem vd grassue, och dem vel Beholde, och fylde &c.

5) KMO. &c. markæ. I. &c. mark.

6) O. om. sum. I. om. sum þæt ær.

7) B. þæt in margine scriptum est. NPR. &c. ther. DK. the æra.

8) GM. &c. om. ællær hæghnaþæ scoghe.

9) CDEFGHIKLMNOPR. &c. add. i.

10) CIL. &c. add. hvas sum thæt ær. DK. add. sum thær ær.

11) F. add. thæn.

12) F. add. ær ælter. CDEGIKLMNOP. &c. add. thæn ær æltær. H. add. thæn thær hittir. R. add. then ther ælther ær.

13) Q. &c. beholde.

14) BCNOPR. &c. fulli.

15) IQS. &c. add. i gæn.

16) O. om. at.

17) I. hin. M. &c. er skathelöst &c. Q. &c. ther vorder ey skade fongh over hanum som skouen tilhörer eller &c. S. &c. han som skouen tilhör faar ingen skade, eller och den marken tilhör. Fylde &c.

18) I. om. hinum.

19) CFL. &c. om. andræ.

(²⁶pær görs²⁷) (²⁸Dör man j þe graf. bötæ hin ær²⁹) grof þre marc. dör bondæ³⁰) fæ³¹) j.³²) (³³gialde atær (³⁴fæ (³⁵þæt ær³⁶) þær dör³⁷) j³⁸) swa sum (³⁹wirþning ær ofna⁴⁰) þy fæ. dyl hin⁴¹) ær graf grof oc sac (⁴²gifs um at han grof⁴³) ey.⁴⁴) (⁴⁵sæli swa logh (⁴⁶fore sum⁴⁷) (⁴⁸hins ær⁴⁹) wirþning⁵⁰) til⁵¹) ær fæ atte. (⁵²oc scapa fic ofna⁵³) (⁵⁴þy fæ ær⁵⁵) þær do⁵⁶) innan⁵⁷) þe graf.

193.⁵⁸)

Hagha⁵⁹) ma ey man⁶⁰) hoggæ j annars manz (⁶¹hæghnæpæ scoghe. utan

193=II. 117.

- 20) BCDEHKMNOPR. &c. markæ vel marca. GILQ. &c. marc. F. marc a.
 21) DFGHIKLMNOPQR. &c. fyllær.
 22) H. graua.
 23) Q. &c. tha sware han till then skade som ther skeer sidhen vdi then graff Dör &c. S. &c. da skall han siiden suare tiil den skade som der offuer skeer, vdi samme graff. Dör &c.
 24) BCGMNOPR. &c. þæn. F. fore thæn sca-thæ ær i the graf görs.
 25) CNOPR. &c. om. ær.
 26) H. the göra.
 27) R. add. i.
 28) 79. om. quæ in hoc capite sequuntur.
 29) A. Rec. man. saec. XVI supra lineam scripsit ther. QS. &c. add. graffwen.
 30) QS. &c. nogher mantz.
 31) GIM. &c. add. ther.
 32) INOPR. &c. innæn. FL. &c. add. tha.
 33) Q. &c. then graff tha scall han betale fæeth yghen then som groff so möget som thet er vært Siger han ney at han &c. S. &c. den graff, da skal och den som groff Betale fæet igenn saa megit som dett er werdt. Siiger hand som sagh giüffuis ney, att han &c.
 34) L. 13 $\frac{1}{2}$. fæt sum ther Dör &c.
 35) CF. om. þæt. G. &c. om. þæt — swa.
 36) HIKMNOPR. &c. om. ær. A. Rec. man. saec. XVI supra lineam scripsit ther.
 37) H. do. F. döthe.
 38) BCDEFHJKLMNOPR. &c. innæn.
 39) B. uirning. IL. &c. wrning. 30. 48. hin wirthi thet ær fæ atte Dyl &c. 59. wu-dering.
 40) FGHL. &c. a.
 41) C. han. L. &c. thæn.
 42) CFH. ær giuin. at &c. DEGIKLMNOPR. &c. warthær (E. var) yfwin gifwin ath &c.
 43) B. add. dyl han at han grof.
 44) G. &c. om. ey. S. &c. add. samme graff.
 45) F. &c. gine. QS. &c. værgæ sikh ther fore so höyt met laghen som &c.
 46) C. sum wirthning ær til hins ær fæ atte.
 47) H. add. thær.
 48) Q. &c. han siger at fæet vor nærtt then ther thet ottæ oc skade &c. S. &c. den anden siiger att feet vor werdt, som döð Bleff y den graff.
 49) NPR. &c. ther; male.
 50) IL. &c. nrning.
 51) EH. om. til.
 52) C. &c. om. oc — graf.
 53) DEFGIKMO. &c. af. HL. 13 $\frac{1}{2}$. a. Q. &c. po. NPR. &c. ath.
 54) GO. &c. om. þy — innan.
 55) IKM. om. ær. NPR. &c. thet.
 56) BL. 13 $\frac{1}{2}$. dör. FP. döthe.
 57) FNPQR. &c. i.
 58) 48. om. hoc caput una cum quattuor proxime sequentibus.
 59) 89. Hage thorn. L. &c. Ængæn man ma huggæ hagha j &c.
 60) H. om. man.
 61) M. skogh hegnathe. L. &c. skogh. utan man far thens orloff til ther skogh a.

hins lof ær scogh, (⁶²a. utan han böte⁶³) atær⁶⁴) (⁶⁵þæn skapæ ær⁶⁶) (⁶⁷hin
fic um scoghæn. oc þær til siax öræ.⁶⁸) ællær (⁶⁹han dyli⁷⁰) mæþ (⁷¹siatæ
manz ep.

194.

Snæru¹) allæ²) oc³) gildri⁴) þe (⁵ær man gör. (⁶at diurum ællær at⁷) fugh-
lum innan⁸) scoghe ællær (⁹annar staþ ofna¹⁰) marco¹¹) (¹²scal han¹³)
(¹⁴warþæ¹⁵) swa¹⁶) sum¹⁷) andrum handlösum¹⁸) waþæ¹⁹)

195. *Alieni porci non possunt pasci invito domino in nemore alieno.* 57

Ligizæ twe²⁰) hæghnaþæ scoghæ sammæn oc (²¹sæms þem ey²²) ær sco-
ghæ²³) ægho at²⁴) swin²⁵) gangæ sammæn oc (²⁶warþæ swin²⁷) sipæn²⁸)

195=II. 119.

- 62) QS. &c. *tilhörer Huggher han* (S. &c. *mand) noget havghæ mod hans mynda* (S. &c. *vilge) tha scall han böde först mod hanum skovskaden* (S. &c. *mod den som skou skadenn fek) oc &c.* 5) CDEHIKMNOPR. &c. om. *ær. P. ma man göre ath &c.*
- 63) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. sic. A. *bötær.* 6) QS. &c. om. *at — fughlum.*
- 64) H. om. *atær.* 7) R. om. *at.*
- 65) G. &c. *skatha oc til &c.* 8) CDEFGHIKLMNPQRS. &c. i. H. a.
- 66) CDEIKMNOPR. &c. om. *ær.* 9) L. &c. om. *annar staþ.*
- 67) CDEFIKMNOPR. &c. *ofna scoghæn ær* (I. *thær; male) gör.* (MN. &c. *giorth) oc &c.* H. *scogen ær gör oc &c.* L. &c. *han gör pa scoghin &c.* 10) FGHL. &c. a. QS. &c. *po.*
- 68) S. &c. add. *pendinge.* 11) IKNR. &c. *markæ. FL. marc. QS. &c. marchen. L. &c. add. tha. S. &c. add. att tage Refvue eller andre diur med.*
- 69) A. *han bis scriptum est.* FGR. &c. om. h. v. C. *siatta manz eth. vm han dyl.* 12) Q. &c. *skeer thær nogen skada vdi tha scall man thær fore böde som for armen &c.*
- 70) QS. &c. *værgæ sig thær fore.* 13) FS. &c. *man. I. add. æi; male.*
- 71) KL. *sex. QS. &c. sex mentz eed.* 14) S. &c. *voete saa ath der skeer ingen skade vdi, Skeer der &c. ut Q. &c. (vide not. 12 supra).*
- 1) CI. *Snærur. DEKO. Snæryr, Snærir vel Snærer. F. snæriær. G. &c. Snarur. P. snæræ. MNQRS. &c. Snære. S. &c. add. Slaa Brand. L. &c. Hvilken man sætar simæ fore diur æller snærær fore frghlæ &c.* 105. post lacunam (vide not. 47 pag. 180) hic iterum incipit. 15) L. &c. add. *them.*
- 2) IMNOPQRS. &c. *ællær.* 16) K. om. *sva.*
- 3) MQRS. &c. om. *oc.* 17) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. sic. A. om. *sum, at h. v. in marg. add. rec. man.*
- 4) Q. &c. *fall stockæ. S. &c. faldstok. 38. garn. 33. add. æller garn.* 18) H. *handalösum. I. lösum.*
- 23) I. &c. *skogh. F. scoghen.* 19) H. add. *thær til ma cumma. L. &c. add. Thet ær thre marc æller dyli mæt tylder eth.*
- 24) I. 13½. *oc. L. &c. add. bæggæ therra.* 20) BC. &c. *tua.*
- 21) QS. &c. *kvnnæ the som skovænæ tilhöre ey forliges thær om at bæggæ therres swin &c.* 22) CGIL. &c. add. *um.*

in takin. þa ær þæt²⁹) sammæ logh (³⁰um þæt sammæ³¹) innam (³²ær för war³³) saght³⁴) um³⁵) innam. far man mæþ swina wrath³⁶) j annars manz hæghnaþæ scoghe.³⁷) þa ær³⁸) (³⁹þæt sammæ logh⁴⁰) (⁴¹sum (⁴²för ær⁴³) mælt⁴⁴) um han⁴⁵) fore⁴⁶) j⁴⁷) annars manz⁴⁸) akær⁴⁹) oc⁵⁰). j⁵¹) sæþ⁵²) hans⁵³)

196.⁵⁴)

Far man gönum hæghnaþæ⁵⁴) scogh⁵⁶) annars manz. þa ma han sanckæ⁵⁷) swa marghæ⁵⁸) nytær sum han bitær⁵⁹) þær. oc föræ bort hat sin fullan. (⁶⁰ællær hanzkæ sinæ fullæ.⁶¹) förær han bort⁶²) j barme sinum.⁶³) ællær j (⁶⁴kiltu sinni.⁶⁵) böte⁶⁶) twa öræ⁶⁷) ællær. (⁶⁸þripia manz ep. swa ær⁶⁹)

196=II. 115.

- 25) G. add. *therre*.
 26) L. 13 ½. 30. *kombær* (30. *nymmær*) *annar therra hins annars sviin jn.* (13 ½. om. *jn*) *Ta ær &c. Q. &c. en thöre tager smynen anners indh till sig tha &c. S. &c. om nogen aff dem tager den andens Suin tiil Siigh, da &c.*
 27) I. *son*; male.
 28) R. 23. &c. om. *sipæn*.
 29) CFGL. &c. *the*. MS. &c. *then*. H. om. h. v.
 30) M. om. *um* — *innam*.
 31) CDEFHIKLNOPQRS. &c. om. *sammæ*.
 32) S. &c. om. *ær* — *innam*.
 33) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. *ær*.
 34) B. *sahat*. CDEH. *saghat*. FM. &c. *mælt*.
 35) CDEFGHKLNPQR. &c. add. *annat*. I. add. *annæn*.
 36) IGLMNQRS. &c. *swinæ wrak vel sviin vrak*. E. *swina ward*.
 37) B. *skoh*. CE. &c. *scogh*.
 38) L. &c. *æra*.
 39) FGLM. &c. *the*. H. &c. *thæn*. C. *swa logh &c.*
 40) L. &c. add. *ther om*.
 41) H. *thær för war sagh. sum han &c.*
 42) F. om. *för* — *um*.
 43) G. *æwæ*.
 44) CD. *saghat*. IKLMNOPQRS. &c. *sakt vel sagth*. G. *sawth*.
 45) LQS. &c. *man*.
 46) QRS. &c. *far*. CI. &c. *förer*.
 47) DKNP. *innan*.
 48) F. om. *manz*.
 49) BDEHKLNP. &c. *akra*. G. *aghrum*.
 50) CFOQS. &c. *ællær*.
 51) BS. &c. om. *j*.
 52) B. *sæþæ*. F. 53. *æng*.
 53) FS. &c. om. *hans*. L. &c. add. *æller j ænga*. NOPQRS. &c. add. *meth fæ sinu*.
 54) S. ceterique codices not. 59 pag. 175 enumerati habent hoc caput post caput in textu 185.
 55) M. &c. om. *hæghnaþæ*.
 56) B. *skoha*. DK. *scoge*.
 57) F. *takæ*. S. &c. *samle siig*.
 58) E. om. *marghæ*. CFGHIKLMNPQRS. &c. *manga*.
 59) M. *hitter*; male.
 60) 38. om. *ællær* — *fullæ*.
 61) F. add. *æn*.
 62) R. 23. 24. om. *bort*.
 63) G. &c. om. *sinum*.
 64) FI. *kiltæ*. 38. 33. *sköt*. 59. 60. &c. *sim snapseck*. Q. &c. *synæ clædher som kan haffuer sig ther onær vppdraget tha scall han ther fore bödæ &c.* S. &c. *sin kleder, saa att han haffuer sig der tiil opdraget, da skal han der faar Böde &c.*
 65) CDEFGIKLM. &c. om. *siini*. 33. add. *æller i hættæ*.
 66) O. add. *före*.
 67) S. &c. add. *pendinge*.

oc um akarn oc⁷⁰) bok. Akær man (⁷¹til ællær⁷²) ripær.⁷³) oc brytær⁷⁴) scogh⁷⁵) bötær⁷⁶) sum (⁷⁷hins ær wirþning⁷⁸) til ær scogh a ællær (⁷⁹sæli⁸⁰) logh fore⁸¹)

197. *de communi nemore*

Fællær man træ j¹) almænnings²) scoghe.³) skeri⁴) (⁵af at⁶) (⁷þapum ændum⁸) þa a han at hauæ⁹) træ. en¹⁰) dagh oc¹¹) iamlingæ.¹²) liggær¹³) træ længær. þa ær þæt¹⁴) ey hans længær.¹⁵) takær annær man (¹⁶þæt træ¹⁷) bort (¹⁸fore (¹⁹dagh oc iamlængæ²⁰) gialde atær træt²¹) (²²oc²³) böte²⁴) twa örä.²⁵)

198.²⁶)

Timbri²⁷) annars manz (²⁸hwar sum þæt liggær ma ængin man²⁹) bort³⁰) takæ³¹) num³²) hete³³) þiuf³⁴) (³⁵fore þæt³⁶)

197 = II. 120.

198 = II. 121.

68) K. 38. *thriggæ. S. &c. tre mends eedt.*69) G. &c. om. *ær.*70) R. 23. 24. *som. CDEFGHIKLMNOPQR.*&c. add. *um.*71) GRS. &c. om. *til. 53. ind vdi anden mans hegnede skog Taa böde &c.*72) P. om. *ællær.*73) S. &c. add. *ind vdi skouuenn.*74) H. add. *han.*75) NMR. &c. *skoghæ. S. &c. der noget.*76) F. add. *sua.*77) L. 13⁺. *hin. 30. hin wirthi skogh ær skogh &c. S. &c. skadenn, er tiil hannem som skouen tiil hör, eller &c.*78) GR. *wirning. IM. 13⁺. wrning. L. wrnigh. 59. 60. vurdering. Q. &c. skade fong.*79) CG. &c. om. *sæli. FS. &c. giue. Q. &c. ther efter værgæ sig met loghen som tilbör.*80) EFHNPR. &c. add. *sva.*81) FH. add. *sum för ær mælt.*1) B. *innæn.*2) S. &c. *allmindeliigh.*3) L. &c. add. *tha. O. add. oc.*4) BCDEFGHIKLPQR. &c. *skyri. vel skyriæ. M. skirthe. S. &c. och hugger.*5) QS. &c. *thet aff vedher bodæ ændænæ tha**bör hanum at nyde thet sammæ (S. &c. om. sammæ) thræ.*6) BFGO. om. *at.*7) F. *bathæ ændæ. oc tha ma træ liggæ en &c.*8) L. &c. add. *oc:*9) LNOPR. &c. add. *thet.*10) GMOQS. &c. om. *en.*11) I. add. *i.*12) BCDEFHL. 13⁺. *iamlanga. QS. &c. aar.*13) BC. &c. *liggær. CILQS. &c. add. thæt.*14) DEGK. &c. om. *þæt.*15) FM. &c. om. *længær.*16) CDEFIKLNOPR. &c. om. *þæt. G. &c. för-ra burt. gielde &c.*17) M. &c. om. *træ.*18) QS. &c. *för æn aaret er framgonget.*19) CDEFHIKL. &c. *iamlanga dagh. gialde &c.*20) 53. &c. *aar.*21) CD. &c. *træ.*22) F. *ællær thrithiæ manzs eth fore; om. oc — örä.*23) S. &c. add. *der offuer.*24) BCDEIKLMNOPRS. &c. sic. GH. &c. a. A. add. *atær. Q. &c. add. ther till. Cfr. not.*

22 supra.

199. *de hiis que non possunt licite sumi in nemore alieno*

Lighthu træ³⁷⁾ ma (³⁸ængin man³⁹⁾ takæ j annars⁴⁰⁾ (⁴¹hæghnaþæ scoghe utan hins⁴²⁾ lof ær scogh a.⁴³⁾ (⁴⁴takær (⁴⁵annar man⁴⁶⁾ böte swa⁴⁷⁾ sum (⁴⁸hins ær⁴⁹⁾ wirþning⁵⁰⁾ (⁵¹ær scogh a ællær⁵²⁾ sæli⁵³⁾ logh fore þæt.⁵⁴⁾

200.⁵⁵⁾ *de aqua communi uel priuata.*

58 Uatn hwært⁵⁶⁾ (⁵⁷ey ær mæþ⁵⁸⁾ damme fæst þa⁵⁹⁾ ær⁶⁰⁾ almenning⁶¹⁾ of-

199 = II. 117.

200 = II. 122.

25) S. &c. add. *pendinge.* L. &c. add. *til thucka.*

26) CEHM. &c. connectunt hoc caput cum proxime antecedente. Q. 28. 29. 50. 52. 53. 58. 90. 100. 106. 123. 124. 126. 127. om. hoc caput.

27) BMRS. &c. *timær.* CGHINOP. &c. *Timber.* F. ita habet hoc caput: *Hvar sum manz timbær liggær. tha ma ængen man thæt takæ bort. vtan han heter thiuf fore. æn bithu træ &c. (cap. 199). L. 13½. 30. 48. Ænghæn man ma bort taka annars mans timbar j almennings skogh eller hvor sum thet liggher (30. 48. om. eller — liggher) fför æn æffte dag oc (13½. om. oc) jamlanga. vthan han hetæ thiuff ther fore. 83. (111. &c.) anden mandz Træ hülchit som opleth (111. &c. slettidt) er till Fielle eller Thömmær eller til anden Bygningh da maa &c.*

28) M. *ehuar thet &c.*

29) H. om. *man.*

30) O. add. *föræ eller borth.*

31) M. add. *och före.*

32) CDEGHKMNOPRS. &c. *vtan.* BCEGH MS. &c. add. *han.*

33) HIMS. &c. *hæter vel hetær.*

34) E. *thiufuær.*

35) IM. &c. *thær fore.*

36) DGHK. &c. om. *þæt.*

37) CDK. *Lithu træ.* F. *bithu træ; male. O. Læghu thræ.* QS. &c. *Upplætthæ thræ.* 114. *Slindet Eller Opplædt Træ.* 105. supra lineam add. NB: *tilhuggen eller Sautschoren.* L. 13½. 30. 48. hoc loco ita habent hoc caput: *Takar man thet træ sum (13½. om. sum) nithar ær fallat j annars mans skogh vthan hins loff. ther skogh a Tha böte han*

træ. sum hin wirthi thet. ther skogh a. eller giui fore logh; L. 13½. 30. vero alio loco (post caput in textu 189; cfr. nott. 46, 1 pag. 151) idem ita habent: Faldær nokot træ aff wæthar eller annar coste. imman annars mansz hæghnata skogh. ængæn man ma thet borth taka. vthan hans orloff ther skogh a Thakar nokor man thet borth. tha böte sum hin wirthi thæt ther skogh a. ella giui logh fore.

38) BDEFHIKMNPR. &c. *man aldrih (D. &c. aldrih; FI. add. bort) taka.*

39) CG. &c. om. *man.* Q. add. *borth före eller borth.*

40) BDEFGHIKMNOPQRS. &c. add. *manz.*

41) CBDEFGHIKMNOPQRS. &c. sic. A. *hæghnaþ (pro hæghnaþæ scoghe).* Cfr. not. 36 supra.

42) IQS. &c. *hans.*

43) QS. &c. *tilhörær.*

44) F. om. *takær — scogh a.*

45) QS. &c. *noger man sodane thræ bort böde &c.*

46) BCI. om. *man.* G. &c. add. *thet.* BDKO. add. *bort.* H. &c. add. *thæt burt.*

47) BCDEFGHIKMNOPQRS. &c. om. *swa.*

48) H. *thær wirthning ær hins til thær scogh &c. Q. &c. han wvrdher thræne then som skowen eygher eller værgæ sig met læghen som rætt er. S. &c. hand vrder Træene faar som skouuenn tiilhörer, eller verge siig derfaar med louuen som rett ehr.*

49) NPR. &c. *ther; male.*

50) 59. &c. *wurdering.* CDEGKM. &c. add. *til.*

51) C. om. *ær scogh a.*

52) R. 23. 24. add. *oc.*

53) CGM. &c. om. *sæli.* F. *giue.*

54) BCDEFGHIKMNOPR. &c. om. *þæt.*

na⁶²) hwas marco⁶³) sum þæt (⁶⁴ær (⁶⁵ællær liggær.⁶⁶) oc þær⁶⁷) ma hwær man⁶⁸) (⁶⁹ær wil (⁷⁰at fiscum⁷¹) faræ. (⁷²æn j⁷³) mylnu damme⁷⁴) annars manz ma⁷⁵) ey⁷⁶) (⁷⁷at fiskum⁷⁸) faræ utan hins⁷⁹) lof⁸⁰) ær mylnu⁸¹) a.⁸²)

201.¹)

Fiskæ garþæ²) ma man ey göræ frammer³) (⁴æn (⁵til miþströmæ.⁶) utan han (⁷haur fangit⁸) garþ fæsto annar wagh⁹) j gen.

202.¹⁰) *Quod nulli¹¹) a communis aque piscacione debeat prohiberi*

Ofna¹²) (¹³mapum oc¹⁴) ængum (¹⁵þaghær floþ gar up ma hwær man (¹⁶at fiscum¹⁷) faræ ær wil¹⁸) um þæt ær almennings¹⁹) watn ær up gar.

201=II. 123.

- 55) O. hoc loco incipit librum octavum. NP RS. &c. incipiunt librum duodecimum.
56) O. hvar thet. B. add. ær. HINPR. &c. add. thær. FQS. &c. add. sum.
57) F. om. ey. L. &c. ær almennings watn hvar sum thet ligger vtan thet ær fest meth dam. Oc thet &c.
58) CNP. &c. om. mæþ.
59) QRS. &c. thet.
60) CEFHI. add. thæt.
61) BGIMO. &c. almennings. HNPQR. &c. almennings watn. S. &c. allmindigt vand.
62) H. a. QS. &c. po.
63) IK. markæ. FQS. &c. marc.
64) S. &c. löber. BMNOPQR. &c. om. ær ællær.
65) CEFGHI. &c. om. ællær liggær.
66) BD. &c. liggær vel liggir.
67) O. om. þær.
68) M. om. man. G. &c. then.
69) B. om. ær wil. S. &c. fische som viil. men vdi &c.
70) Q. &c. fiskæ ther vdi Æn &c.
71) FIKLOR. &c. fiskæ. L. &c. add. vti.
72) N. om. æn — faræ.
73) E. &c. om. j.
74) BCDGM. myllu damme. IKLQRS. &c. möllæ dam.
75) FI. &c. add. man.
76) GS. &c. ingin. LQ. &c. ængæn man.

202=II. 124.

- 77) QS. &c. fiskæ vden &c.
78) FIKLR. &c. fiskæ.
79) IPQS. &c. hans.
80) B. om. lof.
81) BCGO. myllu. FIKLMQRS. &c. myllæn vel möllæ.
82) QS. &c. tilhörer. N. 23. In schedulis membranaceis heic insertis ab ipsis scribis additum est caput: *Man ma ey göræ möllæ aff ny* &c., quod ex N. transcriptum, in Add. G. legitur. Cfr. not. 71 pag. 189.
1) 48. om. hoc caput.
2) CDEFGHIQ. &c. Fiskigarth vel Fiskæ garth. L. &c. Ængæn man ma göræ fiske garth frammer &c.
3) R. 32. &c. fræmmer meræ. M. fram mere. QS. &c. lenger.
4) 23. Duobus foliis deperditis sequentia perierunt usque ad finem cap. 208.
5) QS. &c. myt vdi strömen.
6) C. mith ströms. HI. &c. mith strömes. DGK. &c. mid ström.
7) Q. &c. eyer then grund som ligger tværtt emodh ygen po then andra siden. S. &c. eyer den grund som ligger tuertt offuer emod paa dett andett land.
8) M. om. fangit.
9) L. &c. vægh. K. &c. veghn. H. wagn. NR. 24. vængh.

203. *Quod nulli liceat a uigilia pentecostes usque ad festum michaelis aquas ad usum molendine²⁰) colligere causa prati*

Star²¹) annur²²) mylne²³) fore (²⁴ængium mannæ²⁵) swa at hun²⁶) (²⁷ma spillæ²⁸) þæm.²⁹) þa³⁰) taki han³¹) up stiborþ³²) sit ær mylnu³³) a. a³⁴) (³⁵pingizdaghæ aftne. oc sæte ey atær niþær för æn³⁶) (³⁷michials mæssu aftne.³⁸) wil ey hin³⁹) ær (⁴⁰mylnu a⁴¹) takæ stiborþ⁴²) sit up (⁴³ofna (⁴⁴pingiz aftne. þa faræ (⁴⁵hini (⁴⁶ær⁴⁷) kæræ⁴⁸) ofna⁴⁹) hæræzþing.⁵⁰) oc sighi til oc⁵¹) þingmæn læggi⁵²) (⁵³stæfnu⁵⁴) til⁵⁵) (⁵⁶at hin⁵⁷) taki up sti-

203 = II. 125.

- 10) 122. om. hoc caput. 77. invertit ordinem huius capituli et proxime sequentis.
 11) *Lege nullus.*
 12) LQS. &c. *Pa. F. Thaghær stoth gar vp a mathæ ællær a ængiæ. tha ma &c.*
 13) G. *marcum.* L. 13½. *math oc ængh.* 17. &c. *mark oc engh.* 16. *mark eller æng.*
 14) CIO. add. *ofna.*
 15) CDEHIKLMNPR. &c. *tha. O. ther. QS. &c. nar.* 30. 48. om. *paghær — up.*
 16) Q. &c. *fiskæ vdi som vill &c. S. &c. vdi fische, y huem som vil, och dett er allmindigt vand som der op gaar.*
 17) FIKLMR. &c. *fiskæ.*
 18) B. om. *wil.*
 19) 38. add. *stoth eller.*
 20) A. *Ultimæ litt. e scalprum, ut videtur, adhibitum fuit, ut mutaretur in i. Had. legit molendini.*
 21) B. *sar; male. F. Standær.*
 22) BC. &c. *amar. FL. &c. nokær. Q. &c. amers mantz. S. &c. nogen mands.*
 23) DE. &c. *mylna. BCFGIKLMOS. &c. mylla vel mölla. R. möllu.*
 24) BF. &c. *ængia. I. &c. æng. L. &c. annars mans ænghia swa &c. QS. &c. noger mantz æng so &c.*
 25) I. &c. *mans.*
 26) R. 24. *han; male.*
 27) L. &c. om. *ma. QS. &c. gör nogher man skadæ tha scall then som möllen tilhörer tagæ sith stygbord vpp pynges dag afften (S. &c. pindzafften) &c.*
 28) CG. *spialla.*
 29) C. om. *þæm.*
 30) NR. om. *þa.*
 31) BCDEFGHIKMNOPR. &c. *hin.*
 32) G. &c. *stighborth. N. stigbor.*
 33) BCG. *myllu. FIKLMOR. &c. myllæn vel mölla. Et sic infra.*
 34) H. &c. om. *a. F. ofnæ. R. 24. om. I. pa.*
 35) B. *pingizdahe aftæn. CFL. &c. pingiz aftæn. H. pingiz aftne.*
 36) H. om. *æn. BDEFKLMNOPR. &c. add. ofna.*
 37) F. *sanctæ mikiæls aftæn. QS. &c. sancti michels dag at afften.*
 38) CG. &c. *aftæn.*
 39) LQS. &c. *then.*
 40) S. &c. *möllen tülhör.*
 41) H. add. *atar.*
 42) GKN. &c. *stighborth.*
 43) FG. &c. *a. Q. &c. po. DK. &c. om. ofnæ pingiz aftne. S. &c. pindzdag att afften.*
 44) A. *Litt. p bis est scripta, in fine prioris ac initio sequentis lineæ, at priori loco subiecto puncto notata. BC. &c. pingizaftæn. ENOR. &c. pingis dag aftnj. MPQ. &c. pintz daghe affthen.*
 45) GI. &c. *hin ær kærir &c. QS. &c. han som po kærir. M. hin ther kære vill offnæ &c. F. thæn ær kæræ nil ofnæ &c.*
 46) L. &c. *til thingh ther ænghia agho oc kæræ Tha læghe thingh men hanum dagh fore At han skal taka vp sit stiborth. offnæ then dagh ther hanum lægs fore. Tha böthe &c.*
 47) H. add. *ængia ago oc.*
 48) NOPR. add. *vilæ.*
 49) H. *a. QS. &c. till.*
 50) G. &c. *thing.*
 51) M. &c. *ath.*

borþ sit.⁶⁸) wil han ey⁶⁹) at⁷⁰) þem⁶¹) laghstefnu daghe⁶²) (6³ sit stiborþ up⁶⁴) takæ.⁶⁶) (6⁶ böte (6⁷ spial ofna⁶⁸) ængium. oc (6⁹ þær til siax öræ sellær (7⁰ siatæ manz ep.⁷¹)

204.¹) *de adulterio*

Hittir man annar man²) j siangu³) mæþ apulkunu⁴) sinni. oc dræpær bondan⁴) horkarl⁶) j siangu⁷) mæþ hænne. þa scal han til þings⁸) föræ⁹) boþæ¹⁰) bulstær¹¹) oc¹²) ble¹³) mæþ twigia manna witni. at han drap (1⁴ þæn man j siangu¹⁵) mæþ hænne oc ey annar staþ (1⁶ at swa göro.¹⁷) liggi han utan kirkiu garþe (1⁸ ofna (1⁹ ugildum akre.

204=II. 126.

52) C. læggia.

53) B. *lahstæfnu*. DEFHOP. &c. *lag stæfnu*. CGIKMNR. &c. *laghstæfna*. 84. *dagh*. QS. &c. *hanum en lagdag faære at* &c.54) R. 24. add. *ther*.55) F. &c. *fore*.56) B. om. *at*. F. *hin at han take* &c.57) GQS. &c. *han*.58) F. om. *sit*.59) B. add. *han*; male.60) F. *ofnæ*. QS. &c. *po*.61) CD. &c. *than*. FG. *the*.62) EDFHK. &c. *stæfnu dagi*. CGNOPR. &c. *laghstæfne*. MQS. &c. *lagdagh*.63) G. &c. om. *sit stiborþ*.64) BCDEFGHIKMNOPQRS. &c. sic. A. *ut*. Cfr. not. 46 pag. 188.65) F. add. *tha*.66) S. &c. *Betale skaden som paa Engenè giordt ehr, och der offuer Bøde Sex öre pendinge tiil med, eller verge siig dett aff, med sex mends eedt*.67) Q. &c. *skaden igen som po ængenæ giordher er oc* &c.68) H. *a*.69) EH. om. *þær*. L. &c. *sex öræ til wita ællær* &c.70) B. Pro *siata* antea scriptum fuit *manz*. Q. &c. *sex mentz eed*.

71) 24. in schedula membranacea heic inserta man. paullo rec. additum habet idem caput, Add. G, quod duo alii codd. pari modo post cap. 200 addunt; vide not. 83 pag. 187. R.

59-61. 84. 92-94. 118. idem in textu habent capiti 203 adnexum. QS. 28. 29. 50. 52. 53. 58. 62. 63. 67-83. 89. 90. 96-98. 101-114. 117. 121-124. 127. 129. idem proprio capite heic addunt.

1) 31. 33. hoc loco incipiunt librum quintum. 53. incipit librum sextum. 88. incipit librum octavum. NPRS. &c. incipiunt librum decimum tertium. 124. om. sequentia.

2) I. om. *man*.3) IKLMNQRS. &c. *siængæ* vel *sengæ*. FG. &c. *siæng*.4) I. *giftæ konæ*. Q. &c. *æctæ konæ*. S. &c. *echte hustru*.5) CD. &c. *bonden*.6) M. *horkallen*.7) B. *saangu* scriptum est, at punctum priori a subiectum. GIKMR. &c. *sienge* vel *sengæ*. FL. &c. *siæng* vel *sæng*. NOPQS. &c. *sæng*.8) B. *þins* primum scriptum est.9) NOP. *fare*.10) BDE. *bæpe*. CFG. &c. *bathe*. M. om. h. v. NOPR. &c. add. *meth*.11) QS. &c. *dynæ*.12) R. 24. add. *meth*.13) S. &c. *lagen*.14) HM. *han i* &c.15) IKMNOPR. &c. *siængæ* vel *senge*. F. *siæng*. QS. &c. *sæng*.16) G. &c. *oc*. I. a. L. &c. *vm swa war giorth*. *Tha lægge han sithan j helthna jorth*. Q. &c. *Nor so er bewüst tha scall han læg-*

205.²⁰⁾

59 Far horkarl sar j²¹⁾ siangu²²⁾ mæþ annars²³⁾ kunu. oc cumbær bort liuande. oc (²⁴⁾skriftær sic. oc dör sipæn af þy sare þa grafs²⁵⁾ han j kirkiu garpe.²⁶⁾ oc (²⁷⁾waræ þo ugildær fore bondanum.²⁸⁾

206.²⁹⁾

Sæctær³⁰⁾ bondæn³¹⁾ annar³²⁾ man (³³⁾um (³⁴⁾læghri foræ³⁵⁾ kunu sinni.³⁶⁾ (³⁷⁾bære (³⁸⁾hin sæcti scuz iarn. warþær³⁹⁾ han uskær. tha fly han⁴⁰⁾ land. oc cummi aldrigh (⁴¹⁾andrum botum wipær utan (⁴²⁾bondan wil.⁴³⁾ wil bondan⁴⁴⁾ bötær takæ þa (⁴⁵⁾haur þæt⁴⁶⁾ warit logh. at han⁴⁷⁾ böte⁴⁸⁾ fritiu-ghu marc for læghre.⁴⁹⁾ oc⁵⁰⁾ þre marc⁵¹⁾ fore þokke⁵²⁾ (⁵³⁾þættæ ær þæt ena⁵⁴⁾ mal⁵⁵⁾ bondæn⁵⁶⁾ far⁵⁷⁾ þre marc fore þokkæ.⁵⁸⁾

205=II. 126.

206=II. 127.

- ges vden &c. S. &c. Naar han haffuer dett Beuist, da skal den döde legges vden kirke gaarden, och vdj nuiddt Jord, och Bliiffue vgyld.*
- 17) BC. &c. göræ vel göre.
 18) H. a. Q. &c. i vniid iordh. 59. 60. &c. vdj ngildt Jordt. 84. j hedensk Jord.
 19) F. vgyld iorth.
 20) 16. hoc loco inoipit librum quartum.
 21) B. innæn.
 22) IKLMNOPQR. &c. sængæ. F. &c. siæng. S. &c. Sengen.
 23) BDEFGKLMNOPQRS. &c. add. manz. HI. add. manz wigdha. C. add. mæth; male.
 24) F. om. skriftær sic. oc.
 25) CE. &c. grauæs vel grafuis.
 26) QS. &c. add. oc i viid iordh.
 27) 30. 48. bonden waræ saklös foræ hans döt. S. &c. dog skal hand alligeuel vere nguilder eller wseliigh faar Bondenn.
 28) 33. 38. add. som hanum saar gaff.
 29) 126. habet hoc caput et proxime sequens post cap. 209.
 30) QS. &c. Skyller.
 31) CG. &c. bonde.
 32) F. nokær.
 33) HKNOPQRS. &c. fore. I. om. um læghri.
 34) CL. &c. læghe. QS. &c. thet at han liggher met (S. &c. hos) hans höstræ.
 35) H. vm.
 36) BCDEGHIKLN. &c. sinæ vel sina. FM. &c. sin. H. add. tha.
 37) B. gangæ hin sækte næfnd uarþær &c. G. &c. skære sik meth nefnd. Swers han vskær &c. F. Giue than sæcte næfnd fore. faldær han at næfnd. tha &c. Q. &c. værge scall han sig ther fore met næfnd Vorder han fælder aff næfnd tha &c. S. &c. da skal den anden verge siig dersaar medt nefnd. Feldiis hand aff nefndenn, da &c.
 38) H. han scuz iarn &c.
 39) N. &c. var.
 40) QS. &c. add. vth aff.
 41) Q. &c. igen vden &c. S. &c. tiil nogre Böder, vden &c.
 42) BC. &c. bondæn vel bonden. KNR. &c. bondens vitæ.
 43) DOP. nili.
 44) BC. &c. bondæn vel bonden.
 45) F. fare thet sum logh ær. at han &c.
 46) G. &c. thettæ.
 47) MNOPR. &c. hin.
 48) Q. &c. add. modk bonden. S. &c. add. mod hannem.
 49) CL. &c. læghe.
 50) B. add. æn.
 51) H. add. bondanum.

207.

En⁶⁹) man ma⁶⁰) oc⁶¹) hærwarki⁶²) göræ. um han (⁶³takær kunu (⁶⁴ællær mö nöþoghæ⁶⁵) (⁶⁶a marco⁶⁷) uti⁶⁸) ællær j husum⁶⁹) hema. (⁷⁰dyl han oc ær⁷¹) ey⁷²) witni til.⁷³) skæræ⁷⁴) sic mæþ⁷⁵) (⁷⁶þrim tyltum. (⁷⁷ær⁷⁸) witni til⁷⁹) (⁸⁰skæræ sic mæþ (⁸¹iarne. (⁸²brændær han⁸³) ællær han⁸⁴) (⁸⁵gar wi- þær. böte sac sökiaeræ⁸⁶) firitiughu marc⁸⁷) (⁸⁸oc konungi (⁸⁹firitiughu marc.⁹⁰)

207 = II. 128.

- 52) B. þokka. CD. &c. thucca. H. thockan. QS. &c. tyckæ. 63. 82. &c. tycke böder. 59. 60. &c. samtöcke. 62. &c. samtycke böder. CEFGNOPQR. &c. add. oc.
- 53) DKM. thæt. CE. 38. thysu (E. thusa) ena male. far bonden thre &c. F. af thæt enæ &c. (ut C.). G. &c. a thessu ena &c. (ut C.). H. at thætta ena &c. (ut C.). IL. &c. om. þættæ — þokkæ.
- 54) S. &c. eniste.
- 55) BD. add. ær. KMNOPRS. &c. add. ther.
- 56) B. bondær.
- 57) M. tagher.
- 58) Q. &c. tyckæ. 63. 82. &c. tycke böder. S. &c. Samtyke. 62. &c. samtöcke böder.
- 59) F. om. En; male. M. Æn ma man her- uirke &c. 30. 48. Tagher man konæ eller mö i hus eller anner stath meth vold thet er hærwirkæ dyl han &c.
- 60) S. &c. kand. QS. &c. add. vold.
- 61) GI. &c. om. oc.
- 62) C. hærwærki.
- 63) S. &c. voldtager nogen quinde, mö, el- ler piige paa markenn, eller vdi siit eget hus, Schyldiis nogenn derfaar, och siig- ger han ney, och er ike vidne der tiil, da skal hand verge siig derfaar med tre tylter eedt.
- 64) H. om. ællær mö.
- 65) F. om. nöþoghæ. Q. &c. met vold.
- 66) DEFGKO. &c. ofna. NPR. vth pa (P. opa) marken eller &c.
- 67) IKM. &c. markæ. F. &c. marc. Q. &c. marchen.
- 68) CFMQ. &c. om. uti.
- 69) FQ. &c. hus.
- 70) Q. &c. kennes han ey thet oc &c.
- 71) M. haffuær.
- 72) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. sic. A. om. ey. Q. &c. enghæ. Cfr. not. 63 supra.
- 73) DKMNOPQR. &c. add. tha.
- 74) Q. &c. værgæ.
- 75) B. Pro mæþ primum scriptum est mær.
- 76) 62. XXXVI mends eed. H. om. þrim — sic mæþ. E. Quae in hoc capite sequun- tur, in quinque lineis scripta sunt rec. man., in eadem quae cod. G. scripsit, et cum isto co- dice conveniunt; quae vero antea hoc loco fuerunt scripta, ea ita sunt deleta, ut ve- stigia eorum vix adpareant; primo verbo se- quentis capitis *Varthær* simul deleto, eius loco eadem rec. man. scriptum est *Takir man*, quae verba pertinent ad caput in cod. G. aliisque proxime sequens (vide not. 90 infra).
- 77) 114. worder hand fellder aff Næfnde Mend, Eller &c.
- 78) IQS. &c. add. thær.
- 79) G. om. til. M. &c. add. tha.
- 80) G. &c. dyli meth nefnd. worthir han skyl- dir (16. &c. skyldug) sworin. ellir han &c. QS. &c. tha scall næfnd skære hannum Vorder han aff næfndæ men fælder el- ler &c.
- 81) DHKNOPR. &c. schus iarne. BF. &c. næfnd faldær han &c.
- 82) M. vm han brender eller &c.
- 83) F. add. at næfnd. R. 24. add. sig.
- 84) M. &c. om. han.
- 85) S. &c. Bekender dett, da skal den som dett gjorde böde &c.
- 86) C. sacsökwær. F. hinum ær sak söker.
- 87) 89. add. oc III mark til thöcke Böther.
- 88) NPR. &c. om. oc — marc.
- 89) M. och saa megthet.
- 90) GS. 16. 17. 32. 33. 42. 62. 68-82. 96-98. 101-103. 107. 108. 110. 111-113. 117. 121. 122. 129. add. caput: *Takir man kuna meth vold* &c., quod, ex G. transscriptum, in Add. E. 2. legitur. OPR. 24. 31. 59-61. 63. 67. 83. 84. 89. 92-94. 104. 105. 109. 114. 118. 127.

Uarþær¹⁾ kunu²⁾ (3j lönd⁴⁾ takin mæþ wilisæ sinum. (4böte hin⁶⁾ ær tok⁷⁾ frændum siax marc.⁸⁾ oc kunan⁹⁾ fa¹⁰⁾ sængin pænning (11af sællær¹²⁾ dyli mæþ (13twigisæ tyltær ep.¹⁴⁾ kunæ þe¹⁵⁾ swa warþær takin. ma ey giusæ sac¹⁶⁾ sinæ hwæm¹⁷⁾ hun¹⁸⁾ wil.¹⁹⁾ utan²⁰⁾ hin²¹⁾ scal (22sac sökisæ²³⁾ (24næst²⁵⁾ a²⁶⁾ (27kynni²⁸⁾ wipær hanæ.²⁹⁾ oc gift³⁰⁾ hænnæ waldær. (31swa ær oc um³²⁾ (33en löp kunæ warþær barþ³⁴⁾ sællær andræ lund mislekin.³⁵⁾ þa ma hun ey andrum manni giusæ (36sinæ wærn utan³⁷⁾ þem³⁸⁾ (39ær (40næst⁴¹⁾ a byrth⁴²⁾ wipær hanæ oc hænnæ⁴³⁾ gift waldær.

208=II. 129.

- idem capiti 207 adnectunt. N. in schedula membranacea heic adfixa idem addit.
- 1) E. v. *Varthær* deleta est; cfr. not. 76 pag. 191.
 - 2) CE. &c. *kuna*.
 - 3) G. &c. *löntakin*.
 - 4) IQS. &c. *löndum*.
 - 5) QS. &c. *tha scall han böde som thet giorde hendes næstæ frænde* (S. &c. *frænder*) *sex marc*.
 - 6) F. *thæn*.
 - 7) I. add. *hennæ*. R. add. *nesthe*.
 - 8) B. add. *sua goþæ sum tua mark silfs*.
 - 9) B. *kunu*. CD. &c. *kuna*.
 - 10) F. *fange*. I. *fanger*.
 - 11) F. om. *af*. Q. &c. *ther aff Dylg han tha scall thet dylgæt met &c*. S. &c. *der aff*. *Siiger han ney, da skal han siige ney med &c*.
 - 12) DEFGHJKLMNPR. &c. add. *han*.
 - 13) A. Litt. *v*, prima lineola excepta, deleta est, eum sine dubio in finem, ut in *r* mutaretur. Had. legit *triggia*. 58. 83. om. *twigisæ*. HMQ. &c. *tvenne*. C. *thriggia*. 30. 48. *thritiæ*. 90. 97. &c. J. L. 13½. *tinghæ*. F. *tua tyltær*. *The konæ ær sua &c*. Cfr. II. 129.
 - 14) DEHKNOPR. &c. add. *æn*.
 - 15) GNOR. &c. om. *þe*. HOQ. &c. add. *thær*. S. &c. add. *som*.
 - 16) N. om. *sac*. R. 107. 118. *wærie mal*.
 - 17) DE. add. *ær*. HKLMOP. &c. add. *thær*.
 - 18) N. add. *ther*.
 - 19) QS. &c. add. *fore then gerningh*.
 - 20) L. 30. *Num*. 13½. *Wm*.
 - 21) IQ. &c. *han*. LS. &c. *then*.
 - 22) EHI. om. *sac*. QS. &c. *dela þo saghen som hennes næstæ frænde er oc hennes gifthre maall roder fore So &c*.
 - 23) CF. &c. add. *ær*. ILNOPR. &c. add. *thær*.
 - 24) L. 13½. *hennæ neste frændæ ær. oc &c*.
 - 25) O. add. *ær till*.
 - 26) CI. *ær*.
 - 27) A. Litt. *ky* bis scriptæ sunt, in fine prioris ac initio sequentis lineæ, at priori loco subiectis punctis notatæ. CGH. *kyni*. R. *kuni*. FK. *kyn*. 16. &c. *kön*. I. *i hennæ kyn. oc &c*.
 - 28) M. &c. add. *er*.
 - 29) R. add. *ær*.
 - 30) F. *hemgift*; male. 62. *vergemaall*.
 - 31) 79. om. quæ in hoc capite sequuntur.
 - 32) M. om. *um*.
 - 33) A. *en lop* primum scriptum est, at litt. o forte rec. man. mutata in ð. 48. 62. *en lösz*. 58. 122. &c. *Löþ*. Q. &c. *en löpkonæ*; male. S. &c. *lösachtigh kone (det er den som in tet forsuar haffuer) worder &c*.
 - 34) QS. &c. *slagen*.
 - 35) L. &c. *vloghleca förth*. QS. &c. *vforrætt vel wforrettet*.
 - 36) Q. &c. *sytt værgemaall*. S. &c. *hendiis vergemaal*.
 - 37) BCDEGHIJKLMNQPQR. &c. *æn*.
 - 38) CG. &c. *thæn*. M. om. *h. v*.
 - 39) E. om. *ær*. I. om. *ær næst*.
 - 40) QS. &c. *hennes næstæ frænde er oc* (S. &c. add. *faar*) *hennes gifthremoll raadher*.

209.⁴⁴⁾

Liggær man mæþ huskunu⁴⁵⁾ annars manz. böte twa öræ⁴⁶⁾ ællær⁴⁷⁾ dylj⁴⁸⁾ mæþ (⁴⁹⁾priþia manz eth⁵⁰⁾

210.

Giuer⁵¹⁾ bondæn⁵²⁾ kunu⁵³⁾ sinni hordoms sac. þa scal han⁵⁴⁾ hauæ (⁵⁵⁾til 60 þæs twigiæ mannæ witni. at⁵⁶⁾ hun ær (⁵⁷⁾san fore þe sac. oc⁵⁸⁾ siþæn (⁵⁹⁾bæri hun⁶⁰⁾ scuziarn. (⁶¹⁾warþær (⁶²⁾hun skær⁶³⁾ ware⁶⁴⁾ baþe⁶⁵⁾ wiþær bondæ sin oc wiþær⁶⁶⁾ (⁶⁷⁾eghn sinæ.⁶⁸⁾ (⁶⁹⁾warþær hun uskiær.⁷⁰⁾ (⁷¹⁾skiliæs

209=II. 130.

210=II. 127.

41) HNR. add. ær.

42) M. add. er.

43) B. om. hænnæ.

44) DEFGHKNOPR. 16. 17. 24. 32. 42. 59-61. 93. 94. 113. 114. 118. hoc ordine habent sequentia capita: 213, 212, 209-211, 214. &c. 23. eodem ordine habuisse hæc capita, ex eo adparet, quod hic codex post lacunam (vide not. 4 pag. 187) heic incipiens, non habet capp. 212 et 213. 111. 117. invertunt ordinem huius capituli et proxime sequentis.

45) S. &c. tieniste piige.

46) S. &c. add. pendinge.

47) H. add. han.

48) QS. &c. værgæ sig ther fore.

49) K. &c. thriggæ. QS. &c. thre mentz eed.

50) CDEGHKLMNOPR. &c. add. Liggær man (IM. &c. han) mæth (GI. om. mæth; MNO PR. &c. vether) sætes (C. h. v. bis est scripta; L. &c. fðgho) ambuth. (P. add. annars; DEGHKNOR. &c. add. annars manz) böte siax öra. ællær (H. add. han) dylj mæth (G. &c. om. dylj mæth) siatta manz (K. sex mens) eth; I. porro add. oc æi mæth minnæ. A. Rec. man. in inferiori margine add. ligger man &c. (ut C. &c.). F. add. Liggær — siax öra (ut C. &c.). Q. &c. add. ligger han met bondens leyækonæ böde ther fore sex öre Dylgh han thet tha værgæ han siyh met sex manne eed. S. &c. add. men ligger mand hos hußbondens

leye quone, Böde derfaar Sex öre pendinge, siiger han ney, da skal han derfaar giiffue lou med Sex mends eedt. 126. add. capita in textu 206 et 207; cfr. not. 29 pag. 190.

51) BC. &c. sic. A. Liuær, miniatoris errore.

52) CD. &c. bonde.

53) EDFGHKNOPR. &c. athulkunu. S. &c. echte hustru.

54) P. om. han.

55) FIMQS. &c. thær til (pro til þæs).

56) NR. &c. Om.

57) QS. &c. brödelig vdi then sag tha scall hun værgæ sig met næffnd Vorder &c.

58) G. &c. om. oc.

59) B. gangæ hun næfnd uarþær &c. F. giue hun næfnd fore sic. warthær &c.

60) A. Litt. h bis est scripta, in fine prioris ac initio sequentis lineae, at priori loco subiecto puncto notata. NOP. &c. om. hun.

61) 31. Folio abscisso sequentia desunt, usque ad verba hærath then ær tiill &c., cap. 214.

62) M. om. hun. S. &c. hendiis aarsage giordt aff næffnden, da skal hun Bliiffue Bode &c.

63) Q. &c. aff næffnd orsagæ giort. EDGHKNOPR. 16. 17. 23. 24. 32. 33. 42. add. at (23. aff) thy (32. &c. om. thy) iarne. tha. M. add. ath iernæ. F. add. at næfnd. tha.

64) I. worthæ. DEFGHKNOPR. &c. add. hun.

65) F. om. baþe.

66) C. om. miþær.

67) E. 13½. eng. QS. &c. syt boo.

hæpe wipær bondæ⁷²) oc⁷³) wipær⁷⁴) eghn.⁷⁵) (7⁶æn aldrih ma han⁷⁷) andræ kunu takæ (7⁸mæþæn hun liuær. (7⁹hældær æn hun annar man⁸⁰)

211.¹)

Er²) kuna (3san fore hordoms sac. swa at hun (4ma ey j⁵) gen mælæ. þa ma bondæn⁶) hænnæ⁷) um han wil hana bort wrakæ.⁸) oc (9sæliæ hænnæ ængin pænning af eghn¹⁰) hænnæ.¹¹) oc siþæn ma han aldrih¹²) andræ¹³) kunu (14takæ (15at hænnæ liuandæ¹⁶)

212.¹⁷)

Haur man slökifriþu dottær¹⁸) the ær¹⁹) ey²⁰) ær þingliuð oc takær hun

211 = II. 127.

212 = II. 129.

68) NPQR. &c. add: *Æn.*69) 59. &c. om. *warpær — eghn.*70) QS. &c. *fældh aff næffnd.* GQS. &c. add. *tha.*71) BC. &c. *skilis.* DK. *skils.* QS. &c. *mo bonden* (S. &c. *husbonden*) *hennæ bort skywdæ fran sig oc aff* (S. &c. *þiig aff sitt*) *bo.*72) DGKLNOP. 13 $\frac{1}{2}$. add. *sin.*73) F. add. *sua.*74) C. om. *wipær.* F. &c. add. *sinæ.*75) E. *eng.* L. 13 $\frac{1}{2}$. *alt silh gotz.* CDEGH IKMNOPR. &c. add. *sina.*76) B. *æn bis scriptum est.* F. om. *æn — man.*77) DEHKNOPR. &c. *bonden.* G. *bonde.*78) M. om. *wæþæn hun liuær.* C. *hænne liuandæ.* EDGHKLNPR. &c. *at hænne lifwande.*79) I. *oc æi hun &c.* DEHKNOPR. &c. *oc aldrih hun annar man ath bondanum* (EH. *hanum*) *lifwanda.* G. *oc aldrey hun annar man j hans live.* OQ. &c. *Oc aldrih hnn annen man* (Q. &c. *noger bonde e*) *meden han leffuer.* S. &c. *och hun maa aldriig gifte* Siig, *den stund hendis husbonde leffuer.*80) 104. add. *Der oc bonden skylder sin hustru oc kand det icke beuifse, daa vere samme louy om kannem som om hende.*1) 53. 100. 126. om. *hoc caput.*2) F. *ita habet hoc caput antecedenti adne-*

xum: Warthær hun oc sua rdnt. at hun ma æi gen mælæ. skiles oc wihær bondæ oc sinæ eghn sum för ær mælt. Æn aldrih ma han andræ konæ hauæ. at hænne liuandæ. oc æi hun annær man. at hanum liuandæ.

3) Q. &c. *rætteligæ befunden med hordams-sag* (28. &c. *hordomssag*). S. &c. *retteligen Befunden y horerie.*4) QS. &c. *kan sig ey ther fore orsagæ eller værgæ* (S. &c. add. *med louuenn*) *Tha &c.*5) BCDEGHIKLMOR. &c. om. *j.*6) CD. &c. *bonde.*7) MO. om. *hænna.*8) L. &c. *æltæ.*9) C. *sæle.* LNR. &c. *gywæ.* QS. &c. *hun nydher ey en penning aff* (S. &c. add. *Begge*) *there gotz oc &c.*10) E. *eng.*11) DE. &c. *hænna.* BK. &c. *hænnæ.* C. *sina.*12) LQS. &c. *ey.*13) B. *annær.* M. om. *h. v.*14) L. 13 $\frac{1}{2}$. om. *takæ — liuandæ.*15) QS. &c. *emeden hun leffuer.*16) M. *lif.* DEHKLNOPR. &c. add. *oc æi hun annar man ath hanum* (NOPR. &c. *bondanum*) *lifwandæ.* G. add. *oc ey hun man j hans live.* S. &c. add. *och hun ike hel-ler anden mand y men han leffuer.*17) 48. om. *hoc caput.* 23. om. *hoc caput*

man j²¹) lönd. þa ma²²) faþær ey (2³æftir faræ.²⁴) oc ey²⁵) andræ²⁶) fæþ-
rinis frændær. (2⁷num (2⁸þe²⁹) (3⁰næstæ (3¹nipia (3²ofna möþrini³³)
alf³⁴) æra.

213.

Aflær man sun³⁵) j lönd wipær³⁶) andræ³⁷) kunu. þa (3⁸ma³⁹) faþær ey
böte⁴⁰) syni⁴¹) sinum⁴²) utan⁴³) þem⁴⁴) næstæ aruæ.⁴⁵) (4⁶haur hun bro-
þær.⁴⁷) þa taki han⁴⁸) bötær. (4⁹haur hun boþe⁵⁰) faþur broþær⁵¹) oc mo-
þær broþær.⁵²) þa⁵³) taki faþur broþær bötær. foræ þy at han (5⁴a hænnæ
wærn. þe⁵⁵) bötær scal⁵⁶) ey skifta⁵⁷) utan han⁵⁸) wili⁵⁹) nokrum⁶⁰) man-
ni⁶¹) af⁶²) giuæ. fore þy at⁶³) þæt ær ey skuta bot.⁶⁴)

213=II. 129.

- una cum proximo sequente; cfr. not. 44 pag. 193.
- 18) CDE. *dottor* vel *dotor*.
19) BDEIKLMNOP. &c. om. ær. R. 24. oc.
20) F. om. *ey*.
21) B. *innæn*.
22) I. a. DEFGHKLNPQRS. &c. add. *hænna*.
23) QS. &c. *kære ther paa oc engen aff hennæs fæðernes frender*.
24) CDEFGHIKLMNOPR. &c. *mælæ*.
25) B. om. *ey*, sed in marg. add. *eh*. NP. om. *ey*.
26) FH. om. *andræ*. DEFGHKNPR. &c. add. *hænna*.
27) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. *væn*. S. &c. *Men den maa kere der paa som hører hende nest tiil y Slekten paa mödernis siide*.
28) L. &c. *hænna næsto möthornis frender*. 32. 42. *then ther nest ær offne hennes möderne*. Q. &c. *han mo kære ther po som næst stor hende till aff möderne frender*.
29) G. add. ær.
30) DGK. *næst æra ofna hænna möthrinæ*.
31) NOPR. &c. om. *nipia*. C. 38. *nanithj*. I. *nathithæ*. F. *frændær ær ofnæ hænna möth-rini æræ*. 59. *slechting som er paa möderne sidenn*.
32) C. a *möthrinj hafæ* (sic) *æræ*. ENOPR. *æra ofna hænna möthrine*. H. *æra a möth-rini*.
33) A. *möthrinis* in initio sequentis paginae errato iterum est scriptum.
34) A. *half* scriptum est, at *h* deletum. B. *halfa*. M. *alfuæ*.
35) 32. 42. *börn*.
36) QS. &c. *met*.
37) CDEFGHIKLMNOPR. &c. om. *andræ*. QS. &c. *noger*.
38) CDEFGKLMNOPQRS. &c. *scal*. HI. &c. *a fathir ei at böta* &c.
39) QS. &c. add. *sönens*.
40) BD. &c. *bötæ* vel *böta*.
41) EO. *sunj*.
42) A. Litt. *num* errato iterum scriptae sunt in initio sequentis lineae.
43) QS. &c. add. *han scall böde mod*.
44) CG. &c. *thæn*. F. &c. om. h. v. QS. &c. *kennes*. G. add. ær. M. &c. add. *ther*.
45) CDEGKM. &c. add. ær. HI. &c. add. *æra*. NOPR. &c. add. *kennæ ær*. L. 134. add. *til ær*.
46) 63. 82. &c. om. *haur* — *han bötær*.
47) DEF. *brothor*.
48) I. *hun*; male.
49) 106. om. *haur* — *bötær*.
50) A. Litt. o rec. man. mutata est in a. BDE. *bæpe*. CF. &c. *bathe*.
51) DEFH. *fathuz brothor*.
52) B. *moporbropær*. DF. *mothor brothor*.
53) R. om. *þa*.
54) FQS. &c. ær *hænna wæria*. the &c.

214.¹)

Elde²) sinum scal man³) warþa.⁴) Cumbær eld (⁵af annars manz (⁶elde.⁷) j annars manz⁸) hus.⁹) (¹⁰swa at hanum brænni¹¹) swa got¹²) sum¹³) (¹⁴siax öræ.¹⁵) böte hin¹⁶) ær¹⁷) eldin atte (¹⁸þre marc¹⁹) hanum.²⁰) brændær oc²¹) (²²flerum mannum²³) (²⁴swa marghæ²⁵) sum²⁶) þe æræ.²⁷) ey bötær²⁸) hin²⁹) meræ æn þre marc. allum þem ær scaþa³⁰) fingur³¹) af hans elde. þe thre marc skulu þe³²) (³³alli skiftæ sin³⁴) j mællin (³⁵ær scaþa fingur (³⁶af hans³⁷) elde (³⁸allum³⁹) (⁴⁰æm mykit þem⁴¹) ær⁴²) til siax öræ bran ællær

214=II. 131, 132.

55) C. &c. om. þe.

56) KS. &c. sculæ. CHILMO. &c. add. han.

57) MNOPRS. &c. skiffthes. DEFGHKNOPRS. &c. add. frænda (F. frændum) i mællin. Q. &c. add. met nogher.

58) DEFGHKNOPR. &c. hin. DEFGHKNPR. &c. add. æa takan bötær. O. add. thager bötær.

59) BC. &c. uil. S. &c. add. Self som Bøderne tager.

60) F. andrum.

61) G. &c. om. manni. DKNOPR. &c. add. nokat. QS. &c. add. ther.

62) IO. om. af.

63) I. om. at.

64) G. &c. stutha bot. NP. 24. skuthæ skiftæ bodh. FR. &c. skiftæ bot. QS. &c. skiffthæ bötær. I. sattæ bot. M. skiffle arff. L. &c. gango arff; male.

1) Q. 28. 29. 50. 63. 67. 83. 89. 104. 105. 109. hoc loco incipiunt librum sextum. 53. incipit librum septimum. NPRS. &c. incipiunt librum decimum quartum.

2) LS. &c. Hvær man skal sin eld gömma (S. &c. foruare) Kombar &c.

3) I. add. væl.

4) NPQR. &c. vakthe. DEGHNOPR. &c. add. æn. F. add. oc gömæ. æn.

5) 92. med wode wdi &c.

6) S. &c. hus. Q. &c. om. elde — manz.

7) F. add. oc.

8) F. om. manz.

9) S. &c. add. eller y hans naboos.

10) DEGHK. &c. om. swa. F. &c. oc brændær hanum sua got &c.

11) HIKLMNOPQR. &c. brændær.

12) S. &c. megit.

13) B. sum til supra lineam scriptum est. H. add. til.

14) 89. XL: mark pendingh. tha skal hand som Jld thilhörer Bøde &c.

15) S. &c. add. pendingh er werdt. 53. add. det er hall ottende skelings gotz.

16) L. &c. then. QS. &c. han.

17) O. the.

18) L. &c. hinum thre marc ther skaden fick Brænder &c.

19) A. Litt. m bis scripta est, in fine prioris ac initio sequentis lineae.

20) DKNOPR. &c. om. hanum. BF. hinum.

21) G. &c. at.

22) CFM. flere. QS. &c. fore flere men.

23) DEFGHKNOPR. &c. add. af them elde.

24) F. böte allum thre marc ær scathæ fingæ. oc æi meræ. the thre &c.

25) B. marhe. DE. margi. IKLMOPQS. &c. mange. CL. &c. add. mæn.

26) M. &c. om. sum.

27) CDEGHKLM. &c. wartha.

28) I. &c. bötæ.

29) QS. &c. han.

30) BC. &c. sic. A. scaþu.

31) BD. &c. sic. A. fingi. C. finga. GI. &c. finge vel fingæ.

32) C. om. þe.

33) CDEGHKLMNOPQR. &c. sic. BF. &c. om. alli. A. om. alli skiftæ, at rec. man. in margine add. haec verba. S. &c. allesamen skiffle.

34) G. thorre. FIL. &c. them.

35) F. om. ær — elde.

36) C. om. af hans elde.

til⁴³) meræ. (⁴⁴þo at⁴⁵) andrum⁴⁶) brænni⁴⁷) til tiughu⁴⁸) marc.⁴⁹) (⁵⁰brænnastuþ sculu þe allæ⁵¹) takæ. um alt⁵²) (⁵³hæræþ þæn⁵⁴) ær⁵⁵) til siax öræ⁵⁶) brændær ællær til⁵⁷) mera. (⁵⁸þæn man⁵⁹) brænnæ stuþ scal takæ. scal swæriæ til⁶⁰) ofna⁶¹) hæræþingi (⁶²mæþ (⁶³þriþia (⁶⁴manz eþe (⁶⁵at hand taki.⁶⁶) (⁶⁷oc ey at⁶⁸) bok.⁶⁹) at hanum bran til siax öræ.⁷⁰) hin⁷¹) ær elden attæ⁷²) scal (⁷³em wæl taki⁷⁴) brænni stuþ oc swæriæ til (⁷⁵sum (⁷⁶hini ær scapæn⁷⁷) fingur⁷⁸) af hans elde. (⁷⁹foræ brænnæ stuþ scal⁸⁰)

- 37) G. &c. them.
 38) NR. &c. om. *allum*. S. &c. *saa att de faa alle liige megit, saa vel den der fik skade off ilden tiil sex dhre pendinge, eller &c.*
 39) EH. add. them. NPR. &c. add. *lighæ*.
 40) Q. &c. *ligæ mdget*. F. *höre æmmiket af the pænningæ. sua thæm ær til siax öræ brændær. sum thæm ær til tiughu marc brændær. Hwem sum brændær til siax öræ. ællær meræ. take brænne stuth vm alt hæræth. thæn man &c.*
 41) CL. *thæn*.
 42) CDEHIKLMNOPR. &c. om. *ær*.
 43) B. &c. om. *til*.
 44) BCDEKL. &c. *þy*. S. &c. *som den der fik skade tiil &c.*
 45) O. om. *at*.
 46) H. &c. add. *manne*.
 47) BNR. &c. sic. IQ. &c. *brændæ*. DGHK LOP. &c. *brunni*. E. *brynni*. 30. &c. *bran*. M. *brannum*. AC. om. h. v.; at in A. rec. man. supra lineam add. *brenni*. Cfr. nott. 40, 44 supra.
 48) H. 104. *fyritiugu*.
 49) E. &c. *marca*.
 50) BC. &c. *brænnastuþ*, *Brænne stuth vel Brænni stud*. 30. *Brænnæscuth*. DEFGH KNOPR. &c. hic incipiunt novum caput. 48. om. *brænnastuþ — brændær til siax öræ*.
 51) BC. &c. *alli vel alle*.
 52) M. *al*.
 53) 31. post lacunam (vide not. 61 pag. 193) hic iterum incipit.
 54) BDEGHKMO. &c. om. *þæn*.
 55) I. om. *ær*.
 56) S. &c. add. *pendinge*.
 57) BGM. &c. om. *til*.
 58) B. hic incipit novum caput. 83. om. *þæn — hans elde*.
 59) BDEFG. add. *ær*. HKLMNOPR. &c. add. *thær*.
 60) FMQS. &c. om. *til*.
 61) FH. a. QS. &c. *po*.
 62) F. om. *mæþ — eþe*. Q. &c. *sælf thredie man vdy hender hollendes oc &c*. S. &c. *Sælf tridie, de skulle holde hand vdy hand som Suerge, och ike Suerge paa Bogh, Bede siig saa gud tiil hielpe, att fran hannem &c*. 92. *sielffierde att for hanom &c*.
 63) K. *thriygæ*. 16. &c. *tre men ath &c*.
 64) EDGHKMNOP. &c. *mannj*. (NOP. &c. add. *och*) at &c. CL. &c. *manne. oc hand take &c*.
 65) 59. 60. &c. *tagendis i haandt, och &c*. 53. om. *at — bok*.
 66) NR. &c. *taghe j handh*.
 67) F. om. *oc — bok*.
 68) I. om. *at*. BG. &c. *a*.
 69) DEGKNOPR. &c. add. *bithia sæ swa gud hialpa*. H. add. *oc bithia &c*. ut D. &c.
 70) S. &c. add. *pendinges gods*.
 71) FQS. &c. *Thæn*.
 72) S. &c. *tiilhörde*.
 73) F. om. *em næl*. QS. &c. *so vell*.
 74) BC. &c. *taka*.
 75) F. *sua sum the mæn ær &c*.
 76) S. &c. *den anden gjorde tiilfaarn som skade fik off &c*.
 77) BC. &c. *skapa*.
 78) BC. &c. sic. A. *fingi*. IK. &c. *fingæ*.
 79) DEGHKNOPQRS. &c. hic incipiunt novum caput.
 80) IKLNOPQR. &c. add. *man*. S. &c. add. *hær mand*.

(⁸¹repæ en⁸²) pænning. ællær skisæppu⁸³) biug.⁸⁴) ællær twa skisæppur⁸⁵) hafræ. (⁸⁶oc ey annat (⁸⁷utan hin⁸⁸) wil⁸⁹) takæ.⁹⁰) (⁹¹Sitær man quær (⁹²um brænni stuf. oc wil ey reþe.⁹³) þa scal man⁹⁴) ey næmæ⁹⁵) til.⁹⁶) num⁹⁷) faræ til þings⁹⁸) oc kæræ.⁹⁹) oc þingmæn döme hanum (¹⁰⁰ðræs bot. oc ut brænnæ stuf. ællær (¹han (²dyli mæþ þriþia manz eþ³) at hau⁴) war ey laghlikæ⁵) krafþær.⁶) ey scal man⁷) oftare⁸) æn (⁹eno sinni (¹⁰kræwiæ¹¹) brænnæ stuf æftær loghum rætum.¹²) (¹³æm wæl scal man¹⁴) takæ brænnæ stuf (¹⁵fore werkhus¹⁶) brunæ¹⁷) oc mylnu¹⁸) sum fore annat.¹⁹) þaghær²⁰)

81) QS. &c. *giffuæ rede penningæ.*

82) NPR. &c. om. *en. E. ængin; male.*

83) BE. &c. *skeppæ.*

84) BCDENOP. *biugs.*

85) BEF. *skæppæ. CDG. scæppo.*

86) F. om. *oc — takæ.*

87) C. *hvat han wíl hældær taka.*

88) EHMOS. &c. *han.*

89) DEHNOP. *wili. MQS. &c. add. anneth.*

90) DEGHKNOPR. &c. add. *mæth wilia sinum ær taka scal. Q. &c. add. met syn viljæ then som brendestöð tha scall vppbære. S. &c. add. med sin egen frij vilie, den som Brende stöðt skal haffue.*

91) DEFGKNOPQRS. &c. *hic incipiunt novum caput.*

92) DEFGHKNOPR. &c. *mæth. QS. &c. oc vill ey vthgiffuæ brendestöð tha mo han (S. &c. mand) ey tagæ (S. &c. add. noget) fran hanum vden (S. &c. Men mand skal fare &c.*

93) BC. &c. *repæ vel rethæ.*

94) CL. &c. *han.*

95) B. *takæ. M. ranæ. G. &c. manna; male.*

96) I. om. *til.*

97) CDEFGHIKLMNOPR. &c. *utan.*

98) BG. &c. *þing.*

99) QS. &c. add. *po hanum.*

100) H. *hæraz; male. F. vt brænne stuth. oc til ðres bot. ællær &c. S. &c. til alth vd giiffue en ðre pendinge, och der til skal hand alligeuel vdlegge Brende stöðt &c.*

1) DKNOPR. &c. om. *han. B. man. M. om. han dyli mæþ.*

2) Q. &c. *værgæ thet met &c. DEGHINOPR. &c. sæli thrithia &c. F. giue thrithis &c.*

C. sæle fore thæt thrithia &c. L. &c. gywæ thær fore thrithia &c. K. sæliæ thriggæ mans &c. S. &c. verge siig mod tre mends eedt.

3) EFGHI. &c. add. *fore. DKNOPR. &c. add. fore thæt.*

4) O. om. *han.*

5) CD. &c. *loghlica.*

6) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. *A. kærþær. C. &c. add. oc. NOPQR. &c. add. Æn. S. &c. add. til at vdyiffue Brende stöðt. men.*

7) I. add. *oc.*

8) A. *en additum est at lineola inductum ac subiectis punctis notatum. I. add. kræfæ.*

9) I. *en timæ Æm wæl &c. F. en timæ kræfæ brænne stuth mæth ræt logh. Brændær nærkhus &c. (vide not. 13 infra).*

10) DEGHKNOPQRS. &c. sic (cfr. nott. 11, 12 sequentes). *ABC. &c. om. kræwiæ — rætum. LM. (13½) taka fore ena brenne stuth. Æm wæl &c. Cfr. nott. 8, 9 præcedentes.*

11) H. in marg. add. *for ena.*

12) QS. &c. om. *rætum. OP. rathum. NR. &c. radhum.*

13) QS. &c. *So vell. DEFGHK. &c. brændær oc (EFGH. &c. om. oc) hværkhus (FGK. &c. nærkhus; H. værcus; K. værkhus) manz. (F. om. manz) ællær mylnna swa ath thær warthær scathi ofna (G. &c. til) siax ðra (EF. varthær siax ðra scathe; H. war siax ðra scathe) tha scal æm wæl brænmi stud taka thær fore sum fore annuz (H. om. annuz) hus. oc (H. &c. ællær) annaz cost. Sætær &c.*

14) NOPR. &c. om. *man.*

15) S. &c. *nar en mands verke hus Bren-*

þær²¹) (²²brændær til siax ðræ.²³) (²⁴Sætær man mæþ wilia sinum²⁵) eld j annars²⁶) manz hus²⁷) (²⁸dyli mæþ trughs iarne.²⁹) (³⁰oc hin³¹) wete hanum³²) asswaru³³) ep.³⁴) (³⁵brændær han³⁶) haui³⁷) daghs³⁸) rum oc nate.³⁹) (⁴⁰at (⁴¹repæ fore sic.⁴²) warþær han sipan fangin.⁴³) þa ma (⁴⁴han⁴⁵) hængiæ⁴⁶) (⁴⁷um han⁴⁸) wil ær scapæn⁴⁹) fic. warþær han up hængdær⁵⁰) (⁵¹taki bondæn giald fore sin⁵²) skapa swa⁵³) sum (⁵⁴fang æræ⁵⁵) til. oc

der, och faar mølle hus som Brender, som faar &c.

- 16) A. Loco litt. er rec. man. scriptarum aliae quaedam litterae antea fuerunt scriptae.
- 17) NOPR. &c. om. *brunæ*.
- 18) BC. &c. *myllu*. NOPR. &c. *møllæ hus*.
- 19) A. Prius a his est scriptum, in fine prioris ac initio sequentis lineae, at priori loco subiecto puncto notatum. LS. &c. add. *hærs*.
- 20) M. *ther*. Q. &c. *strax*. S. &c. *nar*.
- 21) CLMNOPR. &c. *thæt*.
- 22) S. &c. *Bliiffuer saa got Brend som sex ðre pendings gods er werdt for hannem. Sættar &c.*
- 23) L. 30. add. *num* (lege *mun*). 13½. add. *mn*.
- 24) DEFGHKNOPQRS. &c. hic incipiunt novum caput.
- 25) LQS. &c. om. *sinum*.
- 26) F. om. *amars*.
- 27) L. om. *hus*. C. add. *dyl han*. H. add. *oc dyl han*.
- 28) Q. &c. *sihyer han ney thor fore tha scall han sigh ther fore værgæ met næffnd Vorder han sældher tha scall kan hæffue &c. S. &c. och siiger han siiden ney der faare, da skal hand verge siig derfaar med næffnd. Bliiffuer hand felder aff næffnden, da skal hand (68. &c. sic; S. om. *hand*) hæffue en dags och en nattes rom tiil att forsee siig vdi. men Bliiffuer hand &c.*
- 29) BF. &c. *næffnd*. G. &c. *hæreths næffnd*. E. *trugstiarne* deletum est, eiusque loco rec. man. *hærihs næffnd* scriptum.
- 30) DEFGHKNOPR. &c. *un hin* (HNOPR. &c. *han*) *nil neta &c.*
- 31) BC. om. *hin*.
- 32) DEKNOPR. &c. om. *hanum*.
- 33) BC. *asuaru*. F. *asuaræ*. O. &c. *asmarin*.
- 34) DEGHKLNOPR. &c. add. *æ scatha fic*.
- 35) B. *faldær*. E. *Brændær kan* scriptum fuit, at, his verbis deletis, eorum loco rec. man. scripsit: *Swers kan skyldir. F. &c. Fal-dær han at næffnd. hæue &c. G. &c. swers kan skyldir. (32. 42. skyldig) hawa &c.*
- 36) E. add. *tha*. H. add. *at iarne tha*.
- 37) EH. add. *han*.
- 38) CBDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. A. *dagh*, at rec. man. huic v. add. *s*.
- 39) BCD. &c. *natæ, nata vel natta*.
- 40) M. om. *at*. L. &c. *oc sty wndan warthar &c.*
- 41) A. Litt. e rec. man. mutata est in a. CI MNOPQR. &c. *ratha*. 33. 53. &c. *rymmæ*. F. *sty. warthær &c. 104. skiule sig*.
- 42) CDEG. *sæ*.
- 43) NOPR. &c. *fangit*. Q. &c. *greben*. S. &c. *paa grebenn*.
- 44) L. &c. *hin*. S. &c. *mand ophenge hannem som en anden Tyuff, om &c.*
- 45) 23. 24. 78. add. *ey*; male.
- 46) DEFGHKNOPQR. &c. *up hængia*. 32. &c. *op hænges*. L. 13½. add. *hanum*. DRGHK NOPQR. &c. add. *sum* (Q. &c. add. *en*) *annar thiuf*.
- 47) F. om. *um* — *fic*.
- 48) CDEGHIM. &c. *hin*.
- 49) CD. &c. *scatha*.
- 50) FLNOPR. &c. add. *tha*.
- 51) Q. &c. *tha scall han som skaden fik tagæ aff hans bo fulnet iyhen ther fore som skaden er tiil &c. S. &c. da skal den som skadenn fik iyenn tage fylliste aff hans gods, om han hæffuer saa godt, och saa meget godz, efter som skaden ehr tiil &c.*
- 52) DK. om. *sin*.
- 53) B. om. *swa*.
- 54) F. *wirthing ær til &c. L. &c. han wirthi then skatha oc konnugh (13½. &c. konnugh) take hans &c.*
- 55) GR. &c. *ær*.

kunung⁵⁶) hans howop lot. Swa scal (⁵⁷oc þæn faræ sör ripær til⁵⁸) mæþ hærschildi⁵⁹) oc brændær (⁶⁰up annars manz⁶¹) eghn.⁶²) (⁶³ær⁶⁴) bryti⁶⁵) (⁶⁶ællær innæs man⁶⁷) annærs⁶⁸) manz (⁶⁹j husum hans⁷⁰) oc (⁷¹brænnæ hus.⁷²) dyli⁷³) mæþ (⁷⁴tiltær epe at (⁷⁵han galt ey⁷⁶) hans at.⁷⁷) oc ey hans wan röct⁷⁸) at (⁷⁹pe brunnu.⁸⁰)

215.¹)

62 F æstær²) man sic til (³brytiæ (⁴withær annar man. oc wil ey til faræ.⁵) böte siæx öræ.⁶) (⁷ællær dyli⁸) mæþ⁹) (¹⁰siatæ manz ep. (¹¹haur han (¹²no-

215 = II. 133.

56) FQS. &c. add. take.

57) Q. &c. man oc met then &c. S. &c. mand och giöre med den som riider &c.

58) FS. &c. om. til.

59) C. hærscyldj. FGH. &c. hærskyold. 63. 82. 107. 109. herrænskedt; male.

60) CDEGHIKLMNOPR. &c. om. up. F. om. up annars.

61) R. 23. 24. om. manz.

62) E. eng. S. &c. eyedom.

63) DEFGKLNOPR. &c. hic incipiunt novum caput. NPR. 23. 24. 59-61. 93. 94. 118. hoc loco incipiunt librum decimum quintum. 48. 92. om. ær — brunnu. S. &c. Siiger husbondenn att Brydie, eller enn andenn mands gaardmand Satte ild paa hannem, da skal han som schyldiis giiffue lou der faar med Tolff mends eedt &c.

64) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. add. man.

65) 59. &c. landbo.

66) DEGHKNOPR. &c. annars manz. ællær. innis man i &c.

67) Q. &c. gardman. 33. 38. embitzman; male.

68) F. om. annærs.

69) FLQ. &c. om. j husum hans.

70) G. &c. annars mans.

71) IM. bræmæ. Q. &c. skyller bonden hannum for brandh værgæ sig ther fore met tolf mentz eed &c.

72) CM. sic. FIL. &c. hans hus. AB. om. hus, at in A. rec. man. supra lineam add. h. v. EGHNOPR. &c. the. DK. the tha.

73) H. add. han.

74) BC. &c. tyllær epe vel tyllær eth.

75) H. the guldo ei &c. L. &c. hans huss

brunnno æy fore hans wannædet skild oc æy (30. om. æy) fore hans wangömo. 59. &c. det var icke hans skyldt, och &c. S. &c. den ild kom icke aff (52. &c. sic; S. om. aff) hannem, eller aff hans hus, och den schade schede ike faar hans faarßömmel-ses Schyld.

76) B. æi supra lineam scriptum est.

77) I. om. at.

78) A. Litt. r bis est scripta, in fine prioris ac initio sequentis lineae, at priori loco subiecto puncto notata. EFGH. &c. warthnæth vel marnæth.

79) K. then brond. FI. thæn bronæ. 59. &c. det huus brende.

80) B. brunu. G. bruna.

1) 48. om. hoc caput. S. &c. hoc loco incipiunt librum decimum quintum.

2) L. &c. Wuil man wortha annars mans briti. oc sæster sic meth hanum oc wil &c.

3) S. &c. anden mands land boo, och vil hand ike siiden tiil fare.

4) F. mæth. E. annar man vithæs annar. oc &c.

5) H. cumma.

6) S. &c. add. pendinge.

7) F. om. ællær — ep.

8) S. &c. giiffue lou der faar.

9) A. tyllær ep additum est at lineola indutum.

10) E. thrithia. BCDGHIKLMNOPR. &c. tyllær ep. QS. &c. tolf mentz eed. Male. Cfr. II. 133.

11) G. &c. om. haur — tyllær ep.

12) F. fört las i hins bo. oc wil æi &c. S.

kat til (¹³fört (¹⁴j hans¹⁵) hærskap.¹⁶) ær han fæsti sic wipær. (¹⁷þo at¹⁸) ey ær¹⁹) mer æn et las. oc wil han²⁰) ey²¹) (²²wipær waræ. böte þre marc (²³ællær (²⁴dyli mæþ (²⁵tyltær ep.²⁶) (²⁷Fæstir man sic (²⁸til (²⁹brytiæ j kunungs bo. ællær³⁰) archibiscops³¹) oc wil han³²) (³³þaghær wipær skiliaes. böte þre marc hwat hældær han cumbær til ællær³⁴) ey. (³⁵ællær (³⁶dyli mæþ tyltær ep. (³⁷for þy at (³⁸þerræ þokki³⁹) warþær ey minni æn til⁴⁰) (⁴¹þre marc

216.⁴²)

Sæctir⁴³) bondæn⁴⁴) brytiæ⁴⁵) (⁴⁶þaghær (⁴⁷skiftæ skal. at han hauir (⁴⁸lönt nokat j skifte þerre.⁴⁹) (⁵⁰Sæli bryte⁵¹) bondanum tyltær ep. at han⁵²) ha-

216 = II. 135.

&c. fördt noget godz paa hans herschaffs grund som hand &c.

- 13) L. &c. hins förth ther han &c.
- 14) Q. &c. þo hans grndd som han &c.
- 15) CDEHIKMNOPR. &c. hins.
- 16) EH. hæscap. C. æscap.
- 17) S. &c. om dett vor ike mere &c.
- 18) DEHKLMNOPQR. &c. add. thæt.
- 19) IL. om. ær.
- 20) K. add. sithen.
- 21) B. ei supra lineam scriptum est. I. 13 †. om. h. v. DEHNOPRS. &c. add. sithan.
- 22) QS. &c. till fare böda &c.
- 23) F. om. ællær — tyltær ep.
- 24) S. &c. giiffue lou. M. om. dyli mæþ.
- 25) QS. &c. tolf mentz eed.
- 26) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. A. add. forþy at þerra þokki warþær ey minni æn til þriggia markæ, quæ verba pertinent ad finem capitis, ubi, quoque in A, recte leguntur. Cfr. nott. 35, 37 infra.
- 27) BDEFKNOPQRS. et maxima pars recc. codicum hic incipiunt novum caput.
- 28) K. om. til; male. BCILM. &c. om. til brytiæ.
- 29) F. om. brytiæ j. S. &c. Landboo paa Kongens, Eller Erchibispens godz, och &c.
- 30) CEGHLNOPQR. &c. add. i.
- 31) CF. biscops.

32) BEFGH. &c. om. han.

33) M. ther. QS. &c. strax. F. æi withær waræ. böte &c.

34) R. 23. 24. add. oc.

35) F. om. ællær — tyltær ep. IMQ. &c. om. ællær — þre marc.

36) S. &c. affuerge dett med tolf mends eedt.

37) A. Verba for — þre marc posteriorius at ab ipso scriba sunt addita. BCL. 13 †. 30. 38. 79. 92. om. hæc.

38) S. &c. thet er Samtyke Böder, och sker ey mindre end tre mark.

39) 63. &c. tycke böder.

40) F. om. til.

41) EGOP. thriggia marca. DN. thrithia marca.

42) 127. habet hoc caput una cum priore parte capitis proxime sequentis, in unum caput connexa, post partem sequentis capitis posterioriorem. Cfr. not. 44 pag. 203.

43) E. Fætia rec. man. mutatum in Saktia. S. &c. Schilder vel Skylder.

44) M. brydæ; male. FILMS. &c. add. sin.

45) S. &c. landboe. BCDEGHKNOPQR. &c. add. sin.

46) BEHIMNOPQR. &c. þa. S. &c. nar. DK. om. þaghær skiftæ skal.

47) QS. &c. the skyffia skulæ fore thet at &c.

48) QS. &c. dwt. C. lönd i &c.

uir (⁵³sækki⁵⁴) wætte⁵⁵) lönt.⁵⁶) (⁵⁷þæt han war⁵⁸) skyldær⁵⁹) at skiftæ (⁶⁰wipær han.

217.¹)

Hittær bondæn²) nokat³) (⁴oc kænir sæ⁴) witi brytin næþ twigisæ manne witni oc (⁶tyltær epe.⁷) at (⁸han fle þæt (⁹til sins¹⁰) lote¹¹) þa¹²) þe skiftu. (¹³Sipan ma bondæn sectæ¹⁴) hinse ær¹⁵) witni baro¹⁶) at þe witnape¹⁷) hanum¹⁸) fæ¹⁹) fran²⁰) (²¹handse. oc taki²²) af hwærium þera²³) (²⁴tyltær ep. (²⁵fore (²⁶þæt. ællær (²⁷þriggia marca bot.²⁸) brystæ²⁹) (³⁰brytanium³¹) þe logh. þa ma bonden takæ þæt³²) han kiænsær sæ³³) (³⁴oc hause þæt³⁵)

217 = II. 135.

49) BC. &c. *pera.*50) F. &c. *Giue. I. tha skal brytæn sælia bondænum &c. QS. &c. tha værgæ han (S. &c. landbo) sig ther fore met tolf mentz eed &c.*51) BC. &c. *brytin.*52) F. om. *han.*53) CL. &c. *ikkj. FK. &c. æncte. Q. &c. altz encthet dult thet som hanum brvrdæ at &c. S. &c. aldelsis intedt widerliigt dult aff dett &c. ut Q. &c.*54) NPR. &c. add. *vitherlighæ.*55) FPR. &c. om. *wætte.*56) 59. &c. *fordölgidt.*57) M. ther. F. om. *þæt — wipær han.*

58) B. ær.

59) D. *sculdær. 16. 17. skyldugher.*60) C. om. *wipær han. IQS. &c. mæth homum.*1) DEFGHIKLMNOPQRS. *maximaque pars recoc. eodicum connectant hoc caput, vel partem eius priorem (vide not. 44 pag. 203), cum capite proxime antecedente.*2) BCDEFGHIKLMNOPRS. &c. add. *sipæn.*3) 53. add. *wdi Brytiens werge.*4) Q. &c. *syden som han kender sigh vedh værgæ ther bræthia fore met &c. S. &c. som han kender siig ved, da skal land-Boen verge siig, der faar med &c.*5) F. add. *tha.*6) QS. &c. *tofff mentz eed.*7) BC. &c. *ep.*8) F. *thæt kum i hans lot. Sithæn &c.*9) NOPR. &c. *ath sinom loth.*10) CGHILMQS. &c. *sin.*11) B. *lotæ. CDEH. lota. GIKLMQS. &c. lot vel lot.*12) LG. &c. *thaghar.*13) 48. om. *Sipan — bot. 79. om. Sipan — asswaru ep.*14) S. &c. *Schylde.*15) E. om. *ær.*16) NQRS. &c. *bæræ. O. bær. S. &c. add. med hannem.*17) BC. &c. *uitnæpo.*18) L. &c. om. *hanum. DEFGHKNOPQRS. &c. add. hans.*19) QS. &c. *gotz.*20) CDEFGHIKLMNOPR. &c. *af.*21) CD. &c. *hænde. GOQ. &c. hendir. S. &c. mett wrett, saa maa han tage &c.*22) CDEHLP. *taka.*23) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. *sic. A. þem, ab ipso scriba supra lineam adpositum.*24) QS. &c. *tofff mentz eed.*25) I. &c. om. *fore þæt.*26) F. om. *þæt — bot.*27) NR. &c. *thredia. H. thre marc. Æn brysta &c.*28) DEFGHKNOPR. &c. add. *æn.*29) BC. &c. *bristæ. KMOR. &c. brister.*30) F. *hanum logh &c.*31) S. &c. *Landbo. R. 23. 24. brythie i. N. add. jnnen. P. add. inni.*32) DF. add. *ær. K. add. ther.*33) QS. &c. add. *vedher.*34) R. 23. 24. *at. S. &c. om. oc — eyt.*

fore sit eyt.³⁶) oc³⁷) siþan ma han giuæ brytianum³⁸) þiuf sac (³⁹fore þæt. oc (⁴⁰taka af hanum iarn⁴¹) um han wil (⁴²wete hanum asswaru⁴³) eþ. (⁴⁴Sighir bonden sellær brytin⁴⁵) (⁴⁶þaghær skifti⁴⁷) scal. at han hafpi⁴⁸) nokat utan⁴⁹) fælaghæ⁵⁰) therræ.⁵¹) oc (⁵²annar þerræ⁵³) sighær at þe søgho⁵⁴) baþe⁵⁵) (⁵⁶j fælaghæ⁵⁷) samman þa ær þæn⁵⁸) næst loghum⁵⁹) (⁶⁰at (⁶¹witi mæþ tyltær eþe. ær baþum⁶²) wil witæ⁶³) til⁶⁴) fælaghs swa ær oc um alkyns⁶⁵) fælaghs⁶⁶) fæ.⁶⁷) (⁶⁸bæþe um köpscat⁶⁹) oc⁷⁰) annat fæ.⁷¹) ware e⁷²) þæn wipær logh ær baþum wil witæ⁷³) til fælaghs.⁷⁴) 63 (⁷⁵kænnis oc (⁷⁶hinum (⁷⁷mere ær⁷⁸) handæ mællin haur⁷⁹) fælaghs fæ. at

35) H. om. þæt. L. 13 þ. add. swa.

36) B. ekít. C. eit. ED. &c. egít.

37) F. om. oc.

38) S. &c. sin landbo.

39) F. om. fore þæt.

40) L. &c. kommæ hanum til at gaa a jern &c. QS. &c. sættæ aa hanum næfnd.

41) BFG. &c. næfnd.

42) BD. &c. uetæ vel weta. C. wæta. MNR. &c. vitæ. S. &c. haffue aff hannem &c.; male. 59. &c. driffue hannom met affsuoren eedt. Q. &c. om. wete — eþ. 100. om. wete — wipær logh ær baþum wil witæ til fælaghs.

43) B. asuaru. C. asvaru. F. asuaræ. O. &c. assworin.

44) DEFILMNOPQRS. et maxima pars recc. codicum hic incipiunt novum caput. 127, qui etiam incipit novum caput, habet hoc caput ante cap. in textu 216; cfr. not. 42 pag. 201.

45) S. &c. Landboo.

46) H. tha. MO. ther. QS. &c. tha som (S. &c. nhar) the skullæ skiftæ at &c.

47) BD. &c. skiftæ vel skifta. I. skiftæs.

48) CF. &c. a. DEGHLM. age. KINOPQRS. &c. agher. S. &c. add. Selff.

49) QS. &c. vden for. 33. add. skifte eller.

50) C. fæleghe. FG. &c. fælægh. Q. &c. fælig.

51) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. om. therræ.

52) S. &c. den anden siiger ney der emod, att dett hører dem Bode tül y fellagh &c.

53) CFILM. &c. om. þerræ.

54) GQ. &c. add. thet.

55) L. &c. add. thet.

56) F. om. j fælaghæ samman.

57) CO. &c. fælagh. Q. &c. fælig.

58) LM. 13 þ. om. þæn. EGH. add. therra.

59) FQS. &c. om. loghum. DK. add. latæn.

60) G. &c. ær bathum thöm wil wide til fæleghs meth tyltir eth Swa ær &c. S. &c. som vil vinde bode dett godz tiil fellag med tolf mends eedt, och Siiger att det er Begge deris godz. Saa er &c.

61) BD. &c. uita. L. &c. witna. Q. &c. værgæ met tolf mentz eed then som vill vyn-dæ them thet gotz bodæ till fæligæ So er &c.

62) DEHKNOPR. &c. add. them.

63) LP. &c. witne.

64) L. &c. add. handa eller til.

65) BCILM. &c. alzkyns. EDFHKNOPRS. &c. alt annat. G. &c. annat. Q. &c. alt.

66) F. om. fælaghs.

67) S. &c. godz.

68) BC. &c. bæþe. F. om. bæþe — fælaghs.

69) GQ. &c. köpin skat. M. korn skath; male. 48. kiöpskab. S. &c. kiöbmandskaff. R. köpman drab.

70) DEGHKNOPR. &c. add. um.

71) QS. &c. gotz.

72) DKNOPRS. &c. om. e. L. &c. æy; male.

73) 30. &c. vitnæ. Q. &c. værgæ.

74) S. &c. gode.

75) L. &c. Kære bonden offna brytian. at han &c.

76) QS. &c. then eenæ at haffuæ mere fæligs (S. &c. add. eller fellegis) gotz mellom hæn-dær (S. &c. add. end den anden) oc haff-uær (S. &c. add. dett) ey altsamen vthlagt (S. &c. add. da skall han) værgæ sig &c.

han haur ey alt ut latæt.⁸⁰) wæri e⁸¹) sic mœþ (⁸²tyltær eþe⁸³) þo at (⁸⁴han
 (⁸⁵giui hanum sac til firidughu marc. (⁸⁶oc (⁸⁷fore minni (⁸⁸e til half marc.
 (⁸⁹giuær han⁹⁰) hanum⁹¹) sac fore minni.⁹²) (⁹³wæri⁹⁴) sic mœþ (⁹⁵siatæ
 manz eþ.⁹⁶)

218.¹)

Uil²) bryti³) skilias wipær⁴) (⁵husbonde sin þa scal han sighia hanum til.⁶)
 wil bonden ey late⁷) han⁸) bort⁹) fore þy at han (¹⁰ær gopær bryti.¹¹) æl-
 lær han wil hauæ hans fæ.¹²) þa¹³) fari brytin¹⁴) til (¹⁵twigia þingæ. oc
 late læggiæ (¹⁶til laghstefnu at hans husbonde¹⁷) skifte wipær¹⁸) han.¹⁹)
 (²⁰wil bonden²¹) ey æn þa²²) skiftæ (²³wipær han.²⁴) þa fari han a²⁵) þri-
 þiæ þing. (²⁶oc (²⁷sighi til. oc (²⁸ofna þy þingi nefnæs²⁹) gopæ men³⁰)

218=II. 134.

- 77) CD. &c. mera. F. ær fælæx fæ hafthe. at han &c.
 78) CEI. om. ær.
 79) DEGHKNOPR. &c. hafthi. C. haur.
 80) ONPR. add. Tha.
 81) EFGHMNR. &c. om. e.
 82) QS. &c. tolff mentz eed.
 83) BC. &c. eþ.
 84) E. om. han. HG. &c. hanum giues sac &c.
 85) FIM. &c. gauæ. QS. &c. skyller hanum for förætyrgæ &c.
 86) F. æn tho scal han æi giuæ tyltær eth fore minnæ. æn fore half &c.
 87) CDEGHKLMNOPQRS. &c. æi fore minna æn fore (LM. 13½. til) half &c. 33. æy for mynne Æn giffuer &c.; male.
 88) I. 38. om. e — minni.
 89) QS. &c. om. giuær — minni; male.
 90) L. &c. bonden.
 91) BCMNPR. &c. om. hanum.
 92) CD. &c. minna. CMR. &c. add. æn half marc. BDEGHKNOP. &c. add. æn fore half mark. L. &c. add. æn for half. marc tha.
 93) G. &c. dyllie meth &c.
 94) L. &c. add. han.
 95) S. &c. Sex mends eedt.
 96) DN. &c. ethe.
 1) 48. om. hoc caput.
 2) Q. &c. add. bonde eller.
 3) S. &c. landbo.
 4) BCDEFGHIKLMNOPRS. &c. fran.
 5) CDEGHKMNOPR. &c. husbonda sinum. B. husbonde sins.
 6) P. om. til.
 7) CD. &c. lata. B. taka; male.
 8) CF. &c. hanum.
 9) QS. &c. add. fare.
 10) L. &c. war hanum gannelekar. (30. gavn- legær) oc gothar. æller &c.
 11) F. om. bryti. S. &c. landbo eller Bonde.
 12) L. 13½. pennigh. F. pænningæ. QS. &c. gotz.
 13) CDEFGHIKLMNOPR. &c. om. þa.
 14) S. &c. Landboenn eller Bondenn.
 15) FHQS. &c. tu thing. L. &c. tvænna thingh. oc thingmen læggæ husbondanun dagh fore. at han skifte &c.
 16) Q. &c. lagdag fore at &c. S. &c. en lou- ligh tiid fore, att &c.
 17) P. bonde.
 18) QS. &c. met.
 19) CF. &c. hanum.
 20) KP. &c. om. wil — wipær han.
 21) F. han.
 22) F. add. lata.
 23) QS. &c. met. FGR. &c. om. wipær han.
 24) CM. &c. hanum.
 25) FIMNOPQRS. &c. til.

(³¹oc ræte³²) (³³til at skifti³⁴) (³⁵mællin þem. (³⁶takær bonden nokat fran brytanium³⁷) sipæn skift ær tha (³⁸ær thæt ran.

219.³⁹)

Skal⁴⁰) annar⁴¹) man gialde⁴²) andrum manni.⁴³) oc sighir swa j gen þa⁴⁴) han⁴⁵) kræfs at han⁴⁶) for gaf⁴⁷) hanum.⁴⁸) (⁴⁹þa (⁵⁰ma hin⁵¹) dylisæ⁵²) mœþ (⁵³tyltær epe.⁵⁴) at han (⁵⁵fore gaf (⁵⁶ey hanum⁵⁷) æn (⁵⁸sighir han (⁵⁹swa j gen⁶⁰) at han galt⁶¹) hanum.⁶²) ællær (⁶³han (⁶⁴stadde andræ lund swa⁶⁵) sum⁶⁶) han⁶⁷) (⁶⁸gaf ia wipær.⁶⁹) haui (⁷⁰þær twigia manna witni

219=II. 136.

- 26) NOPR. &c. om. oc — þingi. DK. tha næf- nis &c. 44) CDGHKLNPR. &c. thaghær. O. thaghen.
 27) F. tha næfnis &c. Q. &c. lymæ thet 45) MNOPQR. &c. hanum.
 Oc þo thredisæ ting &c. S. &c. liuþe dett 46) L. &c. hin.
 paa ny, da Schulle der tiil næfnis gode 47) BD. &c. fore gaf. G. &c. förra gaf. CFL.
 mend tiil paa tridie Tingh, som skulle &c. forlöt vel forlot. M. gaff hanum ey
 retteliigen skifte &c. förræ. QS. &c. haffuer tilforen betalet.
 28) CEGHILM. &c. tha ofna (H. a) thrithia 48) L. &c. add. thet. F. add. them.
 thingj &c. 49) H. om. þa — ey hanum.
 29) O. &c. næfne. CDEFGHIKMNOPQR. &c. 50) S. &c. skal hand giiffue lou med &c.
 add. til. 51) QR. &c. han.
 30) L. &c. add. til. 52) Q. &c. thet aff værgæ.
 31) F. om. oc ræte til. M. ath rættæ och 53) QS. &c. tolff mentz eed.
 skiftæ &c. Q. &c. som scullæ rættelige 54) BC. &c. ep.
 skyfftæ &c. 55) G. förra gaf. CFL. &c. forlöt vel forlot.
 32) L. &c. skiælleke. QS. &c. ey huffuer tilforen betalet hanum.
 33) CDEHKLNOPR. &c. om. til. G. &c. at the 56) L. &c. hanum æy thet. thær han kræwær.
 skifta. I. oc skiftæ. Æn sigher &c.
 34) BC. &c. skifta. 57) G. &c. om. hanum. F. add. them.
 35) CDEFGHIKLMNOPR. &c. thera i mællin. 58) S. &c. suarer den anden saa &c.
 F. &c. them i mællen. 59) F. om. swa j gen.
 36) 122. om. takær — ran. 60) A. Voc. j gen omiasam ipse supra lineam
 37) F. hanum. S. &c. Landbo, eller Bondenn. add. scriba. DGK. &c. add. thagax han
 38) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. gör han ran. cræfs. EHNOPR. &c. add. tha han kræfs.
 S. &c. giörer hand Roff. 61) QS. &c. betaledæ.
 39) O. hoc loco incipit librum nonum. NPRS. 62) C. om. hanum. F. add. them.
 &c. incipiunt librum decimum sextum. 63) F. salde andræ lund &c.
 40) CDEGHK. &c. Sculdi. F. Kræfs man 64) ONPR. &c. galt. QS. &c. giörde hans
 giald. oc suarer sua. at &c. S. &c. Naar nöyghæ (S. &c. nöie) annerledes. L. &c.
 nogen kreffuer emm anden faær geld, och kum aff andra lund meth hanum som hans
 han suarer saa &c. wili war. have &c.
 41) 59. &c. nogenn. 65) FNOPR. &c. om. swa.
 42) BD. &c. gialdæ vel gialda. 66) S. &c. att.
 43) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. manni. L. 67) DEFHKNOPR. &c. hin.
 &c. add. nokot. 68) H. sic. QS. &c. lodh sigh nöyæ (S. &c.
 add. der) met oc sadæ ia ther till.

til (⁷¹oc (⁷²tyltir ep. (⁷³at han (⁷⁴galt (⁷⁵sællær⁷⁶) lök⁷⁷) andræ⁷⁸) lund⁷⁹)
sum han⁸⁰) wilde.⁸¹)

220.

Kræuser¹) man giald af andrum manni. oc wil han ey (²gialdæ oc ey³) logh
fore sæliæ.⁴) þa stæfni⁵) hanum til þings (⁶swa sum logh æræ.⁷) oc fa til
dom at takæ hans⁸) fæ.⁹) wil hin¹⁰) siþæn (¹¹æftir mæliæ. at hans fæ¹²)
war¹³) ey¹⁴) mæþ¹⁵) dome takit. oc hauir hin¹⁶) ær¹⁷) (¹⁸tok (¹⁹alz þings
64 witni til. sællær utan þingi twigia manna (²⁰hemblan²¹) (²²þerræ ær²³) þa²⁴)
(²⁵waro ofna²⁶) þingi oc dömdo²⁷) hanum at²⁸) takæ hans fæ.²⁹) oc andræ
twigia mannæ³⁰) (³¹til þæs³²) at han tok þæt³³) mæþ þerre³⁴) dome. hauir

220 = II. 137.

69) GI. &c. til.

70) CDEGHKMNQR. &c. til thæs tuiggia
manna witni.

71) DEHK. om. oc tyltir ep. F. om. oc —
wilde.

72) BC. &c. tyltær ep. QS. &c. tolf mentz
eed.

73) L. &c. om. at — wilde.

74) QS. &c. betalede hanum eller fornögeda
(S. &c. add. hannem) annerledess &c.

75) I. om. allær lök.

76) O. add. han.

77) GNR. &c. lot. OP. löth. Male.

78) B. aldæ. CGI. &c. alla.

79) BCDEGHKMNOPQRS. &c. sic. A. add.
æn. Cfr. nott. 71, 73 supra.

80) BCGIMQ. &c. kin.

81) Q. &c. add. oc vare orsage. S. &c. add.
och vere dogh derfaar Sagelös.

1) F. Vil man æi gialdæ andrum manne.
oc æi giuæ logh fore. tha stæfne &c.

2) QS. &c. betalæ oc ey heller lag fore göre
(S. &c. gödre hannem lou derfaar) tha &c.

3) BCDEGHKLMNOPR. &c. sic. A. om. ey,
at h. v. rec. man. in marg. est addita. Cfr.
nott. 1, 2 præcedentes.

4) L. &c. giuæ.

5) CDEFGHIKLMNOPR. &c. add. han.

6) NORS. &c. om. swa. F. om. swa — æræ.

7) LOQRS. &c. ær.

8) Q. &c. add. gotz eller.

9) S. &c. godz, vare, eller pendinge.

10) CL. &c. han. S. &c. den anden. I. add.
æi; male.

11) QS. &c. thær po hæro at &c.

12) QS. &c. gotz.

13) B. uærþ.

14) L. 30. æ; male.

15) FLQS. &c. add. ræt. G. &c. add. loghum
oc ey meth.

16) FLS. &c. thæn.

17) M. om. ær.

18) S. &c. dett togh, der tiil Tings vidne,
eller &c.

19) I. al thingwitnæ. F. sit thingwitne. æl-
lær &c.

20) QS. &c. tillstandelssæ. NOPR. &c. vitnæ
til och thæræ hemblan (O. add. the ther)

tha varo &c. 38. om. hemblan — mannæ.

21) BCDEFGHIKLMQS. &c. sic. A. add. til.
Cfr. not. 20 præcedentem.

22) FGQ. &c. the. S. &c. att de vore der
paa Tinget, den tiid att hannem Bleff dett
tiildömt att tage &c.

23) BDIKM. om. ær.

24) EFH. om. þa.

25) F. hanum dömdo til at &c.

26) GHI. &c. a. Q. &c. po. 32. 42. ponnæ.

27) BCD. dömdo. NR. &c. dömnæ.

28) E. om. at.

29) S. &c. godz, eller pendinge. Q. &c. add.
eller gotz.

han³⁵) swa witni til³⁶) (3⁷ware sac lös. hauir han ey swa doms witni³⁸) (3⁹til þæs⁴⁰) sum nu ær mælt⁴¹) þa⁴²) gange han⁴³) til mæþ⁴⁴) siax mannum.⁴⁵) oc (4⁶löse (4⁷hanum (4⁸dom j hænde.⁴⁹) oc (5⁰hin latæ⁶¹) ut þæt⁵²) han tok oc (5³ofna (5⁴þrigiæ marcæ⁵⁵) bot fore ran (5⁶ær han giorþe.⁵⁷) ællær⁵⁸) (5⁹tyltær eþ.⁶⁰) (6¹twe mæn⁶²) mughu⁶³) ey hemb læ andrum dom utan andri twe men⁶⁴) witni⁶⁵) æftir⁶⁶) at þe waro (6⁷þa ofna⁶⁸) þinge ær⁶⁹) hini⁷⁰) dömdo hanum⁷¹) at takæ hans⁷²) fæ.

221.

Lær¹) man andrum²) lan³) þa ma þæt aldrih (4^{tapæs} (5^{fore} (6^{æncti} uæfli⁷)

221 = II. 138.

- 30) CDEFGHIKMNOPQRS. &c. add. *witni.*
 31) L. &c. *ther til. at &c.*
 32) F. om. *þæs.*
 33) CDEGIKLMNOP. &c. om. *þæt.* F. add. *fæ.*
 QS. &c. add. *gotz.*
 34) BC. &c. *þera vel therra.*
 35) M. add. *ey; male.*
 36) DHK. add. *tha.* S. &c. add. *som nu er Sagdt, da.*
 37) I. *sum ær mælt. tha waræ han saklös.*
 38) F. *witne, om. doms.*
 39) DEKS. &c. om. *til þæs.*
 40) CFGHILMNOPR. &c. om. *þæs.*
 41) S. &c. *Sagdt.*
 42) C. om. *þa.*
 43) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. *hin.* S. &c. *den anden.*
 44) M. om. *mæþ.*
 45) S. &c. *mends vidne.*
 46) NPR. &c. *linsæ.* L. &c. *swærie oc witne offna hin. at han tok hans fæ vloghleka vthan dom. oc hin &c. S. &c. Suer hannem den dom aff hans hender.*
 47) F. *sic til handæ. oc &c.*
 48) Q. &c. *then dom vth aff hender.*
 49) A. Rec. man. huic v. add. *r,* ut *legeretur hender.* GMNOPR. &c. *hendir.*
 50) BC. om. *hin.* S. &c. *siiden vdtlegge den anden igienn hues hand &c.*
 51) Q. &c. *læggæ.*
 52) D. add. *ær.* KL. add. *ther.* FQ. &c. add. *sum.*
 53) FH. a. R. 23. 24. *haffue; male.* QS. &c. *ther till* (S. &c. *offuer*) *bæda hanum thre mare for roff thet han &c.*
 54) C. *thrithia.* H. *thre mare both.* F. *thre mare. fore &c.*
 55) I. *manzs; male.*
 56) C. om. *ær han giorþe.* F. om. *ær — tyltær eþ.*
 57) A. Litt. *g bis est scripta, in fine prioris æ initio sequentis lineæ, at priori loco subiecto puncto notata.*
 58) G. &c. add. *dyli meth.*
 59) QS. &c. *XII mentz eed.*
 60) EH. add. *fore at han giorthe æy ran.* NOPR. &c. add. *foræ thet ath &c.* (ut E.). DK. add. *fore thæt ær han &c.* (ut E.). G. &c. add. *at han &c.* (ut E.). S. &c. add. *att hand giorde ike roff.*
 61) 79. om. *twe — fæ.*
 62) H. om. *mæn.*
 63) QS. &c. *krinnæ.*
 64) CFILM. &c. om. *men.*
 65) CD. &c. *witna.*
 66) QS. &c. add. *them.*
 67) S. &c. *paa Tingett den tiid hannem Bleff tiildömbt, att tage hans godz eller pendinge.*
 68) FHIL. &c. a. Q. &c. *po.*
 69) F. *thagvær.* L. &c. *then tima.*
 70) DEFGHKNOPR. &c. add. *tve.*
 71) FQ. &c. add. *til.*
 72) CDEHIKNOPR. &c. *hins.*
 1) 59. &c. *Læner.* 68. 82. &c. *Læner.*

utan (⁶e scal þæt⁹) (¹⁰hem cummæ.¹¹) ællær swa¹²) giald¹³) fore (¹⁴sum (¹⁵hins ær wirþning¹⁶) oc logh ofna¹⁷) (¹⁸swa mikil¹⁹) sum (²⁰hins ær²¹) wirþning²²) ofna (²³lane ær læþe. (²⁴æn e scal²⁶) först logh²⁶) sælia²⁷) fore þæt²⁸) at han (²⁹ma ey (³⁰na (³¹þy ær læt war. (³²hittis þæt³³) siþsen (³⁴ær læt³⁵) war. þa³⁶) (³⁷ware (³⁸þæs wald ær atte at³⁹) hause hwat

- 2) DEHKNOQS. &c. add. *manui*. R. 23. 24. add. *mannom*.
- 3) S. &c. *nogett tiil laans*.
- 4) L. &c. *fortapas*. QS. &c. *bortte bliffua for nogher brysth skyll*.
- 5) FL. &c. om. *fore æncti uæfti*.
- 6) B. *ænti uæþ* (i. e. *æncti uærþ*), mutatum in *ænen* (i. e. *ængen*) *uæþa*.
- 7) DEHKMNPR. 23. 24. 31. sic. ACGO. &c. *wærþ*. I. *wæth*. Cfr. nott. 4-6 præcedentes, et II. 138.
- 8) I. *skal heem &c*. S. &c. *laan skall fanges igenn vden alle Bröst, eller der skal giuffuis saa gaadt wederlegk faar som det vor werdt som förre vdlentis, och saa ath den nöffuis der med som dett förre vdlente. Dog skal hand som lente först gidre lou, att han ike haffuer dett han lente y Sine vere, om dett er Bortte. Findes det som laant vor Siiden igen vdi hans wold, da maa den raade som dett vdlente der faar, huad helder hand viil haffue Siit egett igenn, som han vdlente, eller Beholde dett som hand (52. &c. sic; S. om. hand) haffuer op baaret der faar igenn aff den anden.*
- 9) DEFHQ. &c. *lan*. GK. &c. *han*; male. 83. 89. add. *Lackelöß*. 111. 117. add. *vden all lack och lyde*.
- 10) L. &c. *atar gen lata. thæm thær thet a æller swa &c*.
- 11) G. &c. add. *laan*.
- 12) FO. om. *swa*. Q. &c. add. *got*.
- 13) K. *geldæ*. Q. &c. *vedherlaff*.
- 14) CDEFGHIKMNOPR. &c. om. *sum* — *wirþning*. Had. et KA. (*Jur. Skr.* II. p. 453) *credunt hæc verba esse delenda; at, quamvis necessaria non sunt, sensus idem omnino erit sive legantur sive omittantur; compensatio enim a commodatario pendenda, non minus quam numerus iurantium, pendebat a pretio rei commodatæ secundum domini computationem, quod a KA. frustra negatur.*
- 15) L. &c. *hiin wirthi thet. thær thet* (30. om. *thær thet*) *a. oc logh offna. at thet war æy bætræ* *Æn* *Ææ* *skal han först giua logh ffore &c*. Q. &c. *thet vor vært thet som vth vor lent oc hanum nöyes met som laanet otthæ* *Æn e &c*.
- 16) B. *uirning*.
- 17) CM. *fore*. H. *a*.
- 18) C. om. *swa mikil*.
- 19) A. *Prius i omissum ipse supra lineam add. scriba*. GM. &c. *mikin vel meghen*. FI. *miket*. 59. &c. *höy*.
- 20) NPR. &c. *vyrtningh ær* (R. 23. 24. om. *ær*) *offnæ hinu thet læth vardher* (P. *var ther*) *thet atthe* *Æn* &c. 59. *handt siger at laanidt det war werdt som det tilhörde*.
- 21) B. om. *ær*.
- 22) B. *uirning*. DEFGHK. &c. add. *til*.
- 23) EFGH. &c. *hinu* (F. &c. *thæt*) *ær læt var*. *Æn e &c*. CDIKMO. *hinu ær læt war*. (M. add. *then*) *ær thæt atte. æn e &c*.
- 24) 79. om. *quæ in hoc capite sequuntur*.
- 25) CIKM. &c. add. *logh*. Q. &c. add. *han som lænthæ*.
- 26) DEFGHNOPQR. &c. sic. A. om. *logh*. Cfr. nott. 8, 15, 25 supra et not. 28 infra.
- 27) IO. *sæliæs*. F. *giuæ*. Q. &c. *gidre*.
- 28) B. add. *loh*.
- 29) Q. &c. *ey haffuer thet han lænthæ Hyttes &c*.
- 30) F. *fangæ thæt sum læt &c*.
- 31) CDEGHKM. &c. *hinu*. NOPR. &c. *hinum*. I. *kin*. L. &c. *thet lan. thær hanum war læt Hittis &c*.
- 32) B. om. *hittis* — *war*, at ipse forte scriba in marg. add. *hitæs siþæn*.
- 33) DEFGHKNOPR. &c. *hint*.
- 34) L. &c. om. *ær læt war*.
- 35) Q. &c. *læntt*.
- 36) G. &c. om. *þa*.
- 37) Q. &c. *mo han raadhæ thet fore hwat heller han vill haffue thet ygen som han vth læde oc læggæ thet vth yghen som han*

(⁴⁰han wil hældær⁴¹) sit eyt⁴²) oc latæ ut þæt⁴³) hin⁴⁴) galt. (⁴⁵ællær hausæ þe⁴⁶) sammæ giald.⁴⁷)

222.

Legher⁴⁸) man nokat⁴⁹) af⁵⁰) andrum manni. þa skal han⁵¹) ey⁵²) (⁵³war- þæ þy. (⁵⁴utan fore⁵⁵) (⁵⁶sinum eghnum (⁵⁷handæ gærningum. (⁵⁸tapæs þæt oc (⁵⁹kallær (⁶⁰hin ofna ær⁶¹) atte.⁶²) stande hin⁶³) fore⁶⁴) mæþ (⁶⁵slikum loghum sum (⁶⁶hins ær wirþning ofna⁶⁷) þy⁶⁸) tapat war.⁶⁹) biþi sæ swa guþ hiælpæ⁷⁰) at (⁷¹han galt ey hans wanröct at oc ey hans⁷²) handæ giær- ningæ⁷³)

222=II. 139.

- haffuer vpboret ther fore eller beholla syt eyet.*
- 38) BCDEFGHIKMNOPR. &c. hins. L. &c. *thet j hans vald. thær thæth atte. kvat &c.*
- 39) NOPR. &c. och.
- 40) L. &c. *hældar han wil have sit &c.*
- 41) I. add. *hausæ.*
- 42) B. *ehit.* CD. &c. *eghit.*
- 43) DFG. add. *æz.* K. add. *ther.*
- 44) BCDEFGHILNOPR. &c. sic. AM. *han.* K. *hint.*
- 45) F. om. *ællær — giald.*
- 46) LNR. &c. *thet.*
- 47) L. &c. *ther hanum var guldæt.*
- 48) B. *leher,* antea scriptum *lægger.*
- 49) L. &c. add. *thingh.*
- 50) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. sic. F. om. *af. A. at.*
- 51) M. om. *han.*
- 52) G. &c. om. *ey; male.*
- 53) QS. &c. *antvare eller staa vdi antvorden* (S. &c. *staa tiil andtuordt fore thet vden &c.*
- 54) F. om. *utan — handæ gærningum.*
- 55) DK. om. *fore.*
- 56) L. &c. *sit æghit. handa wærk Tapas &c.*
- 57) A. *handæ giær gærningum scriptum est, at litt. giær subiectis punctis notatae sunt.* EMNOPR. &c. *hand gærningum. H. handa wathum. GIQ. &c. giærningum vel gærningæ, om. handæ.*
- 58) S. &c. *Bliiffuer dett Bortte siiden, och den som dett tiilhörde kreffuer dett igen, da skal den som dett leyde verge siig þaa högt med louuenn som dett vor verdt, det Som Bortkom. Bede &c.*
- 59) NOPR. &c. *kreffuer. Q. &c. han kreffuer thet ygen som thet ottæ værgæ han sigh som lænthæ so höyt met laghen som thet vor værth thet som bortte bleff Bedæ &c.*
- 60) B. *ofna hin ær &c.*
- 61) BCDEGIKLMNOPR. &c. add. *þæt.*
- 62) DFKL. &c. add. *tha. H. add. thet. tha.*
- 63) I. om. *hin. L. &c. han.*
- 64) F. add. *ær legthæ.*
- 65) F. *tholic logh. L. &c. theligh logh sum hin wirthi thet til. thær thet atte Bithis &c.*
- 66) IR. *wrning* (R. *wyrtningh*) *ær ofnæ &c.*
- 67) H. *a.*
- 68) CDEGK. add. *ær. HMNOPR. &c. add. thær. F. add. sum.*
- 69) DK. om. *war. CEFGHIMNOPR. &c. ær.*
- 70) S. &c. *tiil hielp.*
- 71) GR. &c. *thet. FQ. &c. thæt tapathes æi* (Q. &c. *bleff ey borthæ*) *for hans wanröct. oc æi fore hans handægærning* (Q. &c. *handgærningher*). S. &c. *thet Bleff ike Bortte, och ike helder faarkomm faar hans vanröcht Schyld, eller faar hans handæ gærningæ.*
- 72) G. &c. om. *hans.*
- 73) BG. &c. *handægærning. MNOPR. &c.*

223.¹⁾

Læggær²⁾ man nokat in til annars manz³⁾ oc takær hin⁴⁾ (⁵ey þæt⁶⁾ til halz fæ.⁷⁾ oc tapæs þæt sipan⁸⁾ mæþ bondans cost.⁹⁾ þa scal (¹⁰han ey þæt (¹¹atær gialdæ.¹²⁾ (¹³tapæs þæt utan hans¹⁴⁾ cost.¹⁵⁾ þa (¹⁶scal (¹⁷þæt atær gialdæs.¹⁸⁾

224.¹⁹⁾

65 Takær annær²⁰⁾ nokat til halz fæ²¹⁾ þa ma þæt aldrih²²⁾ (²³tapæs. num²⁴⁾ e scal þæt²⁵⁾ atær²⁶⁾ gialdæs.²⁷⁾ (²⁸hwat sum²⁹⁾ at³⁰⁾ cumbær.³¹⁾ hwat sum³²⁾ þæt ær³³⁾ (³⁴hors ællær³⁵⁾ nõt (³⁶ællær (³⁷annær cost.

223=II. 141.

224=II. 142.

handgærninge. EDGHKNOPR. &c. add. at
thæt tapathæs.

1) Q. 28. 29. 50. om. hoc caput.

2) B. add. annær.

3) S. &c. add. att gömme.

4) GS. &c. han.

5) I. om. ey þæt.

6) NR. &c. om. þæt.

7) FNR. &c. halfs fæ. O. halff fæ. H. hans
fæ. Male.

8) F. om. sipan.

- 9) DEGHKNOPR. &c. coste. F. &c. koster.
S. &c. godz.

10) BNOPR. &c. þæt æi atær gialdæ.

11) S. &c. igenn Betale. men Bliiffuer dett
Bortle och Bonden mister ike Siit godz
derhos, da skal han dett igenn giiffue och
Betale som dett indtoogh.

12) F. add. Æn.

13) G. &c. om. tapæs — atær gialdæs.

14) CFI. bondans.

15) DEHKNOPR. &c. coste. F. koster.

16) F. gialzs thæt atær.

17) BCDEHKL MNOPR. &c. han (R. 24. hans)
þæt atær gialdæ.18) 111. 117. add. wers Seg pantt eller an-
ditt som mandt tager y foruaring.19) R. 23. 24. 59-61. 92-94. 100. 118. 126. hoc
loco incipiunt librum decimum septimum.20) FGINOPRS. &c. om. annær. CDEFGHIK
LMNOPQRS. &c. add. man.21) HNOPR. &c. halfs fæ; male. S. &c. add.
att foruare.

22) G. &c. ey.

23) S. &c. Bliiffue Borte eller tabes och for-
komes, dett skal io Betalis igenn, huad
&c.

24) CDEFGHIK MNOPQR. &c. utan.

25) G. &c. om. þæt.

26) L. &c. æfftar.

27) BDEFGHKM. &c. gialdæ. H. add. e.

28) B. hua primum scriptum est, at t ipse
add. scriba. F. om. hwat — cumbær. Q.
&c. ehworledess som thet bortt kommer.

29) OS. &c. add. thet.

30) L. &c. add. thy.

31) H. add. e.

32) CDEFGHIKLMNOPRS. &c. om. sum.

33) CDEFGHIKLNOPQ. &c. add. haldær. R.
add. eller. B. add. haldær ær.

34) B. om. hors ællær.

35) E. ær.

36) CBDEFGHIKLMNOP. &c. sic. A. om. æl-
lær annær cost. S. &c. oxe, koo, eller
andet godz. Cfr. not. 37 sequentem.37) B. innær. R. 23. &c. andre kosthe. Q.
&c. annet godtz.

225.³⁸⁾

Fæstir man bol³⁹⁾ oc wil ey (⁴⁰til faræ. böte twa örae.⁴¹⁾ (⁴²ællær (⁴³þri-
þia manz ep.⁴⁴⁾ far han til (⁴⁵oc (⁴⁶skils⁴⁷⁾ wipær fore far daghæ⁴⁸⁾ halde
uppi (⁴⁹alli innu oc böte siax örae⁵⁰⁾ ællær (⁵¹siæta manz ep. (⁵²Dyl bön-
den⁵³⁾ at han fæsti (⁵⁴ey landbo (⁵⁵sinum bol.⁵⁶⁾ witi⁵⁷⁾ lanbo (⁵⁸til (⁵⁹bol
sins mæþ twigia manna witni.⁶⁰⁾ oc⁶¹⁾ havi (⁶²bol sit. Sighir iorþe dro-
tæn.⁶³⁾ at landbo haur (⁶⁴fæst.⁶⁵⁾ (⁶⁶oc dyl⁶⁷⁾ landbo. dyli mæþ (⁶⁸siæta
manz ep. (⁶⁹Far land bo. bort af⁷⁰⁾ iorþo.⁷¹⁾ þa (⁷²köpe hin⁷³⁾ hus⁷⁴⁾ ær
til far. far ængin man⁷⁵⁾ (⁷⁶til. num⁷⁷⁾ fæstis at⁷⁸⁾ baræ kroke köpæ⁷⁹⁾ e

225 = II. 144, 143, 146, 145, 147 - 150.

- 38) NPS. &c. hoc loco incipiunt librum decimum septimum.
39) BCDEGHKMNOPR. &c. sic. AL. 13 $\frac{1}{2}$. bo. QS. &c. gard. F. iorth, add. af andrum.
40) QS. &c. syden fare till hanum böda &c.
41) S. &c. add. pendinge.
42) F. 100. om. ællær — ep.
43) K. thriggæ. S. &c. tre mendz eed.
44) S. &c. add. att hand ike feste.
45) S. &c. gaarden eller Boligen, och farer Siiden off hannem igenn, förend rette fardag (68. &c. sic; S. firdag), da skal hand dog vdgiffue allt Land gildett, och opholde alle Redzler, och der tiil Bøde &c.
46) M. vil skilies. Q. &c. skylier sig fran hanum förr æn rætt faerdagh.
47) H. add. sithan.
48) B. fardah. CFO. &c. far dagh.
49) BCDEFGHLP. alla. Q. &c. alle reetzlær oc &c.
50) S. &c. add. pendinge.
51) KQS. &c. sex mens eth.
52) QS. &c. Siger. DEFHKNOPR. &c. hic incipiunt novum caput.
53) BC. &c. bondæn vel bonden.
54) L. &c. hanum æy bo. tha witne lanbo til bo mæth &c.
55) Q. &c. eller loodk hannum syn gard po leyæ haffuer bonden ther till triggæ mantz vitnæ at han leyde sammæ gard tha scall han nyde sammæ leyemaall oc gard Siger &c. S. &c. eller Bonden, och ey lod hannem sin gaard eller Boliig tiil leie, haffuer Landboen eller Bonden der tiil

- tho mends vidne, att han leyde Samme gaard eller Boliig, da skal hand och nyde same boliig och leyemaal. Siiger &c.
56) FM. iorth. F. add. tha.
57) L. &c. witnæ.
58) F. sic til iorth mæth &c.
59) BCDEGHKO. &c. sic. M. bols. A. bo. NPR. &c. bolsens meth &c. Cfr. nott. 54, 55, 58 supra.
60) CL. &c. add. oc mæth tyltær eth. A. Rec. man. supra lineam add. oc tyltær eep.
61) L. 13 $\frac{1}{2}$. at.
62) L. &c. bo. F. sinæ iorth. Sighær &c.
63) BC. &c. iorþæ drotæn vel iortha drotæn. F. bonden.
64) Q. &c. leydt garden oc landboen sisher ney tha scall han thet off vørgæ met &c. S. &c. leygt samme gaard, eller Boliig, och landboen Siiger ney, da skal hand giiffue der lou faar med &c.
65) F. add. iorth.
66) L. &c. hans bo Dyli &c.
67) O. netær.
68) QS. &c. sex mentz eed.
69) B. hic incipit novum caput.
70) L. &c. fran.
71) IK. &c. iorthæ. FL. &c. iorth.
72) Q. &c. scall han köbæ hans knoss som till far ygen ffar &c. S. &c. skal hand köbe hans hus, som skal y gaarden efter hannem igenn. Farer &c.
73) F. thæn. IL. &c. add. hans.
74) CDEGHKMNOPR. &c. add. hans.
75) FH. om. man.

þæn (⁸⁰hus ær iorþena (⁸¹sar oc yrkir. (⁸²ællær iorþædrotæn loue⁸³) hanum bort⁸⁴) at⁸⁵) föræ hus sin. yrkir⁸⁶) (⁸⁷oc iortheghandæ⁸⁸) sialuir.⁸⁹) köpæ oc⁹⁰) hus ællær⁹¹) loue⁹²) hanum⁹³) (⁹⁴af at⁹⁵) föræ.⁹⁶) (⁹⁷At (⁹⁸förræ mariæ mæssu⁹⁹) sculu¹⁰⁰) landbo reþe¹) landgilde.²) oc (³fæstæ þa⁴) (⁵bol sit⁶) ællær up sighæ.⁷) (⁸landbo ma ey takæ annærs⁹) fæ¹⁰) j fælægh mæþ sæ utan (¹¹iorþædrotæns lof.¹²) (¹³Þaghær landbo wil (¹⁴faræ af (¹⁵fæstu sinni. þa scal han¹⁶) (¹⁷sa (¹⁸swa mikit af rughsæth¹⁹) sinni sum (²⁰logh æræ²¹) til j þe byghd ær han bor innan.²²) oc ey meræ fore þy. at²³)

- 76) S. &c. y gaarden igen, och festiis hand allene til þar kǫbbe leye, da skal han enten kǫbbe eller leie kusene som jorden Bruger, eller Jorddrotten skal giuffue hancem loff, att Bortføre &c.
- 77) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. utan. I. add. han.
- 78) NR. &c. a. FQ. &c. til.
- 79) B. om. köpæ.
- 80) B. ær hus iorþana &c.; male.
- 81) NOPR. &c. a. CDEFGHIKLMQ. &c. om. sar oc.
- 82) F. &c. om. ællær — sin.
- 83) K. lauer.
- 84) EH. add. af.
- 85) E. om. at.
- 86) S. &c. Bruger.
- 87) R. 23. 24. om. oc. N. om. oc — köpæ.
- 88) R. 23. 24. iord egen. G. &c. æyghande. FLQS. &c. iorthæ drotten.
- 89) LQS. &c. add. jorthena tha.
- 90) L. &c. e. DEFGHKOP. &c. add. han. NR. &c. add. hans.
- 91) P. om. ællær.
- 92) S. &c. vnde.
- 93) NR. &c. om. hanum. CDEFKLOP. &c. hinum.
- 94) QS. &c. hussen bort at före.
- 95) R. om. at.
- 96) R. 23. &c. fare. L. &c. add. thær them a.
- 97) G. &c. Æ for mariemissu &c. F. Þætta ær oc scanungæ logh. at lanbo scutu at förræ mariæ myssæ. rethæ &c. DEFHKNOPR. &c. hic incipiunt novum caput.
- 98) IQ. &c. förmær. S. &c. vor frue dag som kallis dyre vor frue dag om hösten da skal &c.
- 99) CD. &c. mariu missu vel mariæ missu. I. &c. varæ fruæ dagh. Q. &c. iomffrw marie dag.
- 100) R. 23. &c. add. alle.
- 1) BC. &c. reþa. QS. &c. vthgiffue. L. &c. add. thærra.
- 2) S. &c. add. och pendinge.
- 3) Q. &c. leyæ. L. &c. tha skulæ the fæstæ. S. &c. da skulle de leie ock opsiige deriis gaarde och Bolüge.
- 4) DEFGHIKNOPR. &c. om. þa.
- 5) BCDEFGHIKMNOPR. &c. sic. AL. 13 1/4. bō. F. sinæ iorth. ællær &c. Q. &c. gard syn Oc so hanum oc vpsighæ.
- 6) LM. &c. om. sit.
- 7) B. upsihia. CD. &c. upsihia.
- 8) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. hic incipiunt novum caput.
- 9) BCDEFGHIKLMNOPQRS. &c. add. manz.
- 10) Q. &c. add. eller gotz. S. &c. add. eller andett godz.
- 11) BCDEFGHIKMNOPR. &c. hins lof ær (DK OP. &c. add. til; EGHI. &c. add. til. ær) iorþadrotæn ær (M. add. till). L. &c. han giuær sit loff thær til. thær jorta dröter (13 1/4. 48. jorda drotten; 30. iorth drottæ) ær.
- 12) F. niliæ.
- 13) EDKNPQRS. &c. Thæt ar. CGI. &c. Thæt ar ær. O. Thæt ar. L. 13 1/4. Thæt ar ther. CDEFIKLMNOPQRS. &c. hic incipiunt novum caput.
- 14) M. skilies fra festæ &c.
- 15) QS. &c. syn gard tha &c.
- 16) G. &c. om. han.
- 17) L. &c. sma mekit at sa aff &c.
- 18) C. om. sma mikit.
- 19) 92. byg seedt.
- 20) Q. &c. sedvantt er i &c. S. &c. Seduane er vdj den by.

(²⁴summum stæpum takæs²⁵) undæn twe lotær²⁶) af rugh iorþ²⁷) (²⁸sum-
 mum stæpum²⁹) (³⁰ey meræ æn (³¹husæ toft³²) en.³³) (³⁴summum stæpum³⁵)
 ækki³⁶) wætæ.³⁷) (³⁸gitær landbo ey ret³⁹) langildi⁴⁰) at⁴¹) stæfnu daghe.⁴²)
 biþi⁴³) (⁴⁴andræ stæfnu⁴⁵) af (⁴⁶sinum iorþadrotne. (⁴⁷far (⁴⁸han ey ræt
 at⁴⁹) (⁵⁰þem stæfnu daghe ær (⁵¹hin læggær þa⁵²) til⁵³) böte twa öræ.⁵⁴)
 (⁵⁵far landbo bort⁵⁶) af iorþo⁵⁷) mæþ landgildi.⁵⁸) oc (⁵⁹böþ⁶⁰) (⁶¹för

21) FLR. &c. ær.

22) ILQ. &c. i. R. 23. 24. inne.

23) I. om. at.

24) FIKLQ. &c. summæ stathæ. S. &c. Some stedz.

25) CDFIKLMNOPR. &c. tacs.

26) CF. &c. lötær.

27) CDEFGHIKLMNOPQRS. &c. rughæth. CF GIOQRS. &c. add. oc. B. supra lineam add. ok.

28) FIKLQ. &c. summæ stathæ. MS. &c. Summæ statz.

29) BE. add. ær.

30) B. om. ey, sed supra lineam add. æh. N. om. ey — stæpum. 92. en lodt. Och somestedz &c.

31) G. &c. husa toften (pro husæ toft en). Q. &c. eenæst husætoften. S. &c. alleniste husstøften.

32) A. Prius t bis est scriptum, in fine prioris ac initio sequentis lineæ, at priori loco subiecto puncto notatum.

33) B. om. en. BCDEFGHIKLOPQRS. &c. add. ok. M. add. Æn.

34) FIKLQ. &c. summæ stathæ. S. &c. somme stedz.

35) B. om. stæpum. OS. &c. add. tacks.

36) L. &c. æy. FHIQS. &c. æncte.

37) FQS. &c. om. nætæ. OS. &c. add. vnden. NPR. &c. add. thags vndan.

38) S. &c. Kand ike landbo eller Bonden vdgiffue Siit land gilde paa rett land gildes dagh, da skal hand Bede lenger dag, aff Jord drotten. Kand hand ike end siiden formaa att Betale paa den dagh, som Jord drotten hand hannem forlengle, eller fore layde hannem, da skal han Bøde hannem tho öre pendinge. Faar &c. CDEFGIKLMNOPQRS. &c. hic incipiunt novum caput.

39) Q. &c. vthgiffuet. FQ. &c. add. sit. L. add. sik.

40) CD. &c. landgildj.

41) L. &c. offna. Q. &c. po.

42) B. stæfnu dah. C. stæfnudighi. Q. &c. landgilles dagen. 84. 92. Lagedagh. IL. &c. add. tha.

43) FIL. &c. add. sic. Q. &c. bedess.

44) FIO. annær stæfno dagh. Q. &c. længræ dag. 30. (48.) han iordh drottin at han giffua hanum amner stæfnæ dagh redhe han æy ofnæ then stæfnæ dagh &c.

45) GP. &c. stefnedaghe.

46) I. om. sinum. B. kinum ær iorþadrotæn has (lege hans ær) far &c.

47) Q. &c. kan han ey orckæ at betalæ then stæfnæ dagh som iordrotten ladæ hanum tha foræ tha scall han bödæ &c.

48) F. iorthæ drotæn æi tha ræt. tha böte lanbo tua öræ.

49) A. af primum scriptum fuit. I. om. at. B. af.

50) CGIKLO. &c. thæn stæfnu dagh.

51) BIM. han. DEGHKNOPR. &c. tha lægs til &c.

52) B. þær.

53) H. add. tha.

54) 52. 58. 90. 106. 123. 127. add. thet er XXX pendinge.

55) BDEFHKNOPR. &c. hic incipiunt novum caput.

56) L. &c. om. bort.

57) KN. &c. iorthæ. FI. &c. iorth. SQ. &c. grunden.

58) NPR. &c. add. sinu. O. add. sinni.

59) Q. &c. haffwer thet tillforen frambudet oc siger iorddrotten ney ther till at &c. S. &c. haffuer dett tillorne Budett, sin Jorddrotte, och Jorddrotte siiger ney der tiil, att &c.

60) O. add. æy; male.

61) DC. &c. förra vel förre; et sic infra. F. han that för vt. oc &c. L. &c. thet vt

fram.⁶²) (⁶³oc dyl bonden⁶⁴) at han böp (⁶⁵ey för (⁶⁶fram. havi landbo⁶⁷) twigæ mannæ witni⁶⁸) oc (⁶⁹tyltær ep at han böp⁷⁰) (⁷¹för fram⁷²) swa⁷³) 66 sum logh æræ.⁷⁴) oc⁷⁵) waræ sac lös. (⁷⁶Gar han⁷⁷) wipær at han böp (⁷⁸ey⁷⁹) för⁸⁰) fram⁸¹) (⁸²late ut landgildi. oc (⁸³böte siæx öræ⁸⁴) far (⁸⁵landbo bort mæþ landgildi oc wil ey sipæn⁸⁶) repæ⁸⁷) oc ey (⁸⁸logh fore sæliæ.⁸⁹) þa scal bondæn⁹⁰) stæfnæ⁹¹) hanum⁹²) þry⁹³) þing (⁹⁴swa sum logh æræ⁹⁵) oc fa til dom⁹⁶) at takæ hans fæ.⁹⁷) wil bonden⁹⁸) ey takæ (⁹⁹wipær landgildi sinu at¹⁰⁰) stæfnu daghe¹) num²) walkæ³) landbo sin (⁴mæþ þy.⁵) þa takæ landbo twa mæn mæþ sæ. oc late þem⁶) höræ⁷) at han biupær fram⁸) landgildi sit.⁹) wil bondæn¹⁰) ey¹¹) þa¹²) (¹³wipær takæ. þa

förræ swa sum logh ara. hawæ ther til twigæ manna &c.

62) G. &c. add. som logh æræ.

63) CI. om. oc — fram.

64) BDEGHR. &c. add. þæt. NOP. &c. add. sidhen thet.

65) S. &c. hannem ike dett landgilde tilforn. Da skal landbo eller Bonden haffue tho mendz &c.

66) F. vt. tha hawe &c.

67) A. Litt. la bis sunt scriptae, in fine prioris ac initio sequentis lineae, at priori loco subiectis punctis notatae.

68) BCGIQ. &c. add. til.

69) QS. &c. toiff mentz eed.

70) QS. &c. add. syt landgillæ.

71) L. &c. thet. förræ loghleka. oc &c.

72) F. vt.

73) QRS. &c. om. swa.

74) F. &c. ær.

75) R. om. oc.

76) S. &c. Bekender landboen att &c. 126. om. Gar — öræ.

77) DEFGHK. &c. landbo.

78) L. &c. thet æy vth. late &c.

79) QS. &c. add. syt landgillæ.

80) CIM. om. för.

81) F. vt sit landgilde. IPQS. &c. add. tha.

82) QS. &c. scall han vtgiffuæ landgillet.

83) BCDEFGHIKMNOPR. &c. til. F. thær til. L. &c. sex öra til bötar Far &c.

84) S. &c. add. pendinghe.

85) F. han bort oc mil æi rethæ mæth allæ. oc æi giuæ logh fore. tha &c.

86) IM. om. sipæn.

87) QS. &c. vtgiffuæ.

88) Q. &c. sig ther foræ hæller vill met loghen værgæ tha &c.

89) LS. &c. giua.

90) SQ. &c. Jord drotten.

91) BC. &c. sic. A. stæfnu.

92) S. &c. add. til.

93) BFM. til.

94) LS. &c. om. swa. F. om. swa — æræ.

95) LQS. &c. ær.

96) F. domæ. S. &c. add. aff Tingmendene.

97) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. add. mæth dome. swa (M. om. swa) sum mælt ær. F. add. mæth dom. swa sum logh æræ för mælt. S. &c. godz eller pendinge med dom som för er sagdt.

98) SQ. &c. Jord drotten.

99) S. &c. och affnamme, sit landgilde paa Rett landgildis dagh, men vil ydermere platze sin landbo, da &c.

100) CIL. &c. a. Q. &c. po. DEFGHKMNOPR. &c. ofna. LQ. &c. add. ræth.

1) Q. &c. landgilles dagh. 92. Lagedagenn.

2) CDEFGHIKLMNOPQR. &c. utan. GIL. &c. add. wil.

3) Q. &c. platzæ.

4) CGQ. &c. om. mæþ þy. BFLM. &c. þær mæþ þa &c.

5) DEHIKMNOPR. &c. om. þy.

6) EI. om. þem.

7) L. &c. add. a.

8) F. vt. L. &c. bondanum.

9) BCDEFGHKMNOPR. &c. om. sit.

læggi (¹⁴landbo landgildi ofna¹⁵) bransten¹⁶) hans¹⁷) mæþ hinnæ¹⁸) twigia manna witni oc ware sac lös¹⁹)

(*Additamenta.*)

A.¹⁾

Botlöst mal ripær man hem a annæn²⁾ man ok dræpær han heme at sin 83 takær man mans dotær ællær systur nöpuhæ takar man fæstækunæ annars manz (³ællær mö hæfnus a bötær bötæ sætær man mæþ⁴) uilia eld i hus annars mans botlös mal ær þæt at dræpæ man saklösæn sua at han uar æy⁵) för sæktapær⁶) a þiggi⁷) ok dræpæ man a þiggi⁷) ællær dræpæ i kirkiu ællær i kirkiu garþe ællær dræpæ man a iulædah ællær a kyndælmissu dah

A=II. 61. Cfr. I. Add. B. 6, 7.

10) SQ. &c. *Jord drotten.*

11) EHS. &c. add. *æn.*

12) FM. om. *þa.*

13) Q. &c. *thet vpbære tha &c. S. &c. affnamme sitt landgilde, da &c.*

14) F. *bonden; male. L. &c. lanbon bondans langilde offna hans brofiæl. æller offna hans thærskolda j kina. twigæ manna asyn. oc ware saclös.*

15) H. a. QS. &c. *po. 53. &c. add. broffiell, eller.*

16) F. *brofiæl. S. &c. Brandsted. 31. browsten. 83. &c. Brosten. 84. dör terskell. 92. add. eller brofiell.*

17) M. om. *hans. Q. &c. add. eller po hans dörtræskell vdi hans eyen assyn. S. &c. add. eller paa dörterskelen, saa att Jord drotten seer der paa.*

18) F. *the. QS. &c. sammæ.*

19) S. &c. *Schadelös. A. Sequitur ius eccle-*

siasticum Scaniae, quod in parte III huius operis legitur. Alii codices textui iuris Scanici varia subnectunt additamenta, quæ in præfatione indicantur, hoc vero loco enumerari non possunt.

1) Hoc caput transcriptum est e cod. B, ubi calci codicis iuris Scanici additum est.

2) Litt. ultima *n* in extrema folii ora scripta resecto folio periit.

3) Verba *ællær mö* omissa supra lineam add. scriba.

4) Rec. man., quæ pallidam scripturam renovavit, mutavit litt. *æ* in *a*.

5) *æh*, ut videtur, scriptum fuit, at *h* rec. man. mutatum est in *y*.

6) Litt. *t* omissam supra lineam add. scriba; prius *æ* rec. man. mutatum est in *a*. Th. legit *sakapær*.

7) Pro *þingi*.

sællær santa lafrens; dah sællær a paskæ dah ok pinkisdah⁸⁾ (*sællær a hælhunu missu dah

B.¹⁰⁾1.¹¹⁾

23 Aflar frælsman¹²⁾ börn.¹³⁾ withær¹⁴⁾ anæthoga¹⁵⁾ kunu.¹⁶⁾ oc löser¹⁷⁾ thæt barn sithan til frælses. oc warthær¹⁸⁾ thæt sithan dræpet. tha¹⁹⁾ bötæs thæt atar.²⁰⁾ fæthrinis²¹⁾ frændum mæth²²⁾ half²³⁾ man bot.²⁴⁾

2.²⁵⁾ *vm iarnbyrth*

28 Scal man iarn bære.²⁶⁾ tha scal han²⁷⁾ thoua²⁸⁾ hand sjna.²⁹⁾ oc sithan ækki³⁰⁾ wætta³¹⁾ hanæ.³²⁾ (³³⁾mæth hænnæ. æi sit har. oc æi sin clæthæ.³⁴⁾ oc ækki³⁵⁾ wætte³⁶⁾ annat för sæn han³⁷⁾ (³⁸⁾takær iarn (³⁹⁾oc lyftia.⁴⁰⁾

B. 1=II. 74.

2=II. 99.

9) *pinkisdah* primum scriptum est, at parvum *i* inter litt. *hs* adposuit scriba.

9) Verba *ællær* — *dah* folio verso scripta fere deleta sunt, attamen certo omnino legi possunt; non vero, ut refert Th., plura, quae huc pertinuerint, fuerunt addita; at infra quaedam saeculo XV latine scripta fuerunt, ista autem ita sunt deleta, ut pauca tantum verba legi possint.

10) Haec septem capita e cod. C. transscripta sunt, collatis ceteris codicibus ubi eadem leguntur. Cfr. nott. 11, 25 &c. infra.

11) C. ceterique codices, qui memorantur not. 45 pag. 114, habent hoc caput post caput iuris Scan. 124.

12) 59. 60. &c. *Erlig mandt.*

13) DEGHKLMNOPQRS. &c. *barn.*

14) QS. &c. *met.*

15) 53. *wfrels.* 59. 60. &c. *Erelös.* 84. &c. *verlig.*

16) S. &c. *tieniste quone.*

17) LS. &c. *liusær.* 59. &c. *liusis.* Male. Q. &c. *löses.* L. 13½. add. *han.*

18) L. *war.*

19) P. om. *tha.*

20) DKNOPR. &c. *æftær.* QS. &c. *igen.* 59. &c. add. *aff;* male.

21) DE. &c. sic. C. *fræthrinis.*

22) M. om. *mæth.*

23) GHKQS. &c. *halua.*

24) H. *manz bot.* DEGKLMNOPQRS. &c. *bötær* vel *böthæ* (om. *man*). M. &c. *bod.*

25) C. ceterique codices, qui not. 76 pag. 141 enumerantur, habent hoc caput una cum duobus proxime sequentibus post caput iuris Scan. 147. O. 114. haec habent post cap. 180, in 114. praemissa adnotatione, qua monet scriba ea obsoleta esse; cfr. not. 25 pag. 172. KLa. 13½ a. 30a. eadem aliis locis habent; vide Praefationem.

26) EF. &c. *bæna* vel *bæræ.*

27) GM. om. *han.* F. &c. *man.*

28) EF. &c. *thwa* vel *twa.*

29) KLa. 13½ a. om. *sjna.*

30) FGHKLa. &c. *æncte* vel *inkte.* L. 13½. *ay.*

31) FKLa. &c. om. *wætta.*

32) NOP. *hannæ.* EFGHIKL. &c. *halna.* R. 92. 114. *handle.* 38. *halde.* M. 13½. *haluæ;* male. 16. &c. *taghe.*

33) KLa. &c. om. *mæth hannæ.*

34) MNOPR. &c. *clæder.*

3.⁴¹) *vm scusiarn.*

Bær man scutiarn. (⁴²tha scal han stigha⁴³) ni fiata⁴⁴) lanct för⁴⁵) æn han sciuter iarn.⁴⁶) Sciuter han⁴⁷) förra⁴⁸tha ær han fælder.⁴⁹) (⁴⁹Sighi summj⁵⁰) at han ær fælder. (⁵¹oc summj sighia⁵²) at han ær æi fælder. (⁵³tha witni⁵⁴) tve⁵⁵) mæn⁵⁶) at han bar (⁵⁷til fulz.⁵⁸) (⁵⁹oc æi til fals.

4.¹) *vm trugs iarn*

Bær man thrugsiarn. tha scal trugh stande²) tolf fiat³) fran⁴) stauum.⁵) oc hin ær⁶) bære⁷) scal.⁸) caste iarn i⁹) trugh. fælder iarn (¹⁰vtan trugh.¹¹) tha scal hin¹²) ær bar¹³) (¹⁴up taka.¹⁵) (¹⁶oc atar caste¹⁷) i trugh. aswæru¹⁸) eth. scal æi weta¹⁹) vtan fore²⁰) trugsiarn.²¹) (²²thaghar iarn ær boret. tha

3=II. 99.

- 35) HI. *ænti.* FKLa. &c. *æi.*
 36) FIKLa. &c. om. *wætte.*
 37) EFGHIKLMNOPR. &c. sic. C. om. *han.*
 38) F. *lyftær vp iarn.*
 39) M. om. *oc lyftiz.*
 40) 38. add. *op oc bær.*
 41) Vide not. 25 pag. 216.
 42) 30. 48. *stighæ ny &c.*
 43) M. *gange.*
 44) FGKLa. &c. *fyæt.*
 45) H. *förra.*
 46) EHMNPR. &c. *iarne.* L. 13 $\frac{1}{2}$. 30. *jærnat* vel *jærnet.*
 47) FNOPR. &c. add. *iarn vel jærne.*
 48) G. &c. add. *oc.*
 49) EF. &c. *Sigia* vel *Sighæ.* 31, 33. om. *Sighi — ær fælder.* 32. 42. om. *Sighi — æi fælder.*
 50) F. add. *mæn.*
 51) K. 30a. 48. om. *oc — fælder.*
 52) La. &c. om. *sighia.*
 53) 38. om. *tha — fals.*
 54) EFGHIKLMNOPR. &c. sic. C. *miti.* F. add. *thæt.*
 55) NR. &c. *thre.*
 56) R. 23. 24. add. *met hanom.*
 57) L. 13 $\frac{1}{2}$. 30. 48. *thet jarn loghlækæ. æller til fulzs.*
 58) F. *skuzs; male.*

4=II. 99.

- 59) IL. &c. om. *oc — fals.*
 1) Vide not. 25 pag. 216.
 2) EF. &c. *standa* vel *standæ.*
 3) E. om. *fiat.*
 4) C. *hanum* additum est, at subiectis punctis notatum.
 5) KLaR. 30a. &c. *staf* vel *staven.* F. *stawa.* N. &c. *staffnin.* L. *stanum.* G. &c. *stathin.* 16. 17. *strathin.*
 6) IKLa. &c. om. *ær.*
 7) FG. &c. *bæræ* vel *bæra.* E. *bærra.*
 8) M. &c. add. *scall.*
 9) M. 31. *innen.*
 10) 48. om. *vtan — atar caste.*
 11) EH. *trugi.*
 12) H. *thæn.*
 13) EFKNOPR. &c. *bær.*
 14) 16. 17. 32. *ather opp thaghe oc kasthe &c.*
 15) L. 13 $\frac{1}{2}$. 30. add. *jarn.*
 16) G. *adir oc casta &c.*
 17) EF. &c. *casta* vel *castæ.*
 18) F. *Asuaræ.* L. &c. *Aswaro.* EH. &c. *Assmaru.* G. &c. *Assworin.* O. &c. *assvarin.* R. *asswarens.*
 19) EFGHIKLaM. &c. sic. CLNOPR. &c. *wara.*
 20) F. &c. om. *fore.* I. add. *a.*
 21) EGHIKLaMNOPR. &c. sic. CL. 13 $\frac{1}{2}$. *trugh- iarn.* F. *things iarn.* L. 13 $\frac{1}{2}$. 30. (48.) add.

scal²³) wanta²⁴) ofna²⁵) hand late.²⁶) oc incighlj fore sæthia.²⁷) oc²⁸) (2⁹ofna löghordagh³⁰) lösæ.³¹) æi scal hand³²) lösæ³³) för. æn³⁴) hin (3⁵cumber wither³⁶) ær (3⁷sac söker. oc (3⁸hans (3⁹scal man⁴⁰) bitha til dagh ær⁴¹) urthinga.⁴²) Cumber han æi⁴³) thæn⁴⁴) timæ. tha sculu the mæn (4⁵wither æra. lösæ hand.⁴⁶) oc döme⁴⁷) han⁴⁸) hwat han ær hælder scylder⁴⁹) fore⁵⁰) sac.⁵¹) æller vscylder.⁵²) Warther han⁵³) scær (5⁴ær iarn bar.⁵⁵) tha scal han⁵⁶) (5⁷præste sin⁵⁸) ræt uppehalde.⁵⁹) (6⁰warther⁶¹) uscær. tha scal hin⁶²) ær (6³sac söker. hans⁶⁴) ræt uppe halde.⁶⁵)

5.1)

40 Dræpar man annar man. böte alt²) af (3sinu eghno. vtan (4annar frænde

5=II. 45, 47. Cfr. I. 84, 91.

- Trux jarn skal æy bæras. vthan foræ thiuff sack.* 46) 38. bondh.
 22) KLa. &c. tha. M. Ther. 32. &c. Strax. 47) EF. &c. döma vel döme.
 92. om. thughar — löghordagh lösæ. 48) GI. &c. om. han.
 23) L. &c. add. man. 49) G. &c. skyldugh.
 24) O. vatn; male. 50) FHIKLMNOPR. &c. add. the vel thæn.
 25) L. &c. vppa vel pa. 51) IKLMNOPR. &c. add. konum ær giuæn.
 26) EF. &c. lata vel latæ. 32. &c. add. settæ. 52) 16. 17. vskyldug. F. skær. E. &c. æy.
 27) 32. &c. om. sæthia. EH. lægia. 53) EGH. &c. thæn.
 28) R. add. saa. 54) 38. at jerne Tha &c.
 29) H. a. KLa. &c. pa. F. læggia til dagh 55) FKLaNOR. &c. bæR.
 at lösæ. 56) KLaMR. &c. om. han.
 30) I. add. fran. 57) L. &c. prestens ræth.
 31) G. &c. om. lösæ. EFGHIKLaMNOPR. &c. 58) M. om. sin.
 add. Æn. 59) EF. &c. vppi haldæ vel vppe haldæ.
 32) FL. han; male. 60) ELN. &c. om. warther — uppe halde.
 33) LNR. &c. lösas. 61) FGHKLaMOPR. &c. add. han.
 34) O. om. æn. 62) H. han. F. hinum; male.
 35) KLa. &c. ær hos ther sac &c. 63) FGIKLaMOP. &c. om. sac. R. 23. sagher
 36) FI. til. hans &c.
 37) GR. &c. saksökir ær oc &c. 64) H. hins. 30. 48. prestens.
 38) GOPR. &c. han. FK. 30a. hanum. L. &c. 65) FGH. &c. vppe haldæ vel vppe haldæ. E.
 man skal bitha sak sökære til æftæ mith- huic capiti adnectit ea, quæ cap. iuris Scan.
 dagh kombar &c. 148 continet; cfr. not. 1 pag. 141. KLa.
 39) R. 24. 92. om. scal man. 13½ a. 30a. add. Ær anner hæligh dagh i
 40) GNOP. &c. om. man. vghæ tha scal engen man iern bære oc
 41) I. thær; male. ey hauæ vantæ ofnæ hendæ; in K. hæc
 42) NPR. &c. vthingæ. F. vt gangen. 92. vde. 1) GS. 16. 17. 32. 33. 42. 54. 62. 68-81. 83. 89.
 43) F. add. vm. 90. 97. 98. 101-103. 106. 110. 112. 113. 121-
 44) M. om. thæn. 124. habent hoc caput post cap. iuris Scan.
 45) I. hos. F. ær withær waræ. lösæ &c. 91; cfr. not. 69 pag. 84. 52. 127. eodem loco

wil⁶) mæth gothwilia⁶) sinum.⁷) hanum giua⁸) nocot (⁹til. (¹⁰Ofna förstæ lantzthingj¹¹) æfter drap. oc andru. oc thrithiu.¹²) biuther han æi¹³) böter ofna¹⁴) thæm thræm thingum. tha ware¹⁵) han¹⁶) frithlös. (¹⁷oc fly¹⁸) kunungs rikj. æn (¹⁹e mæthæn han ær (²⁰i lande. tha scal²¹) æj²²) (²³at andrum manne²⁴) hæfnæ.²⁵) æfter thæt²⁶) han flyr. (²⁷tha (²⁸ware næsta nath-nithj²⁹) ofna³⁰) fæthrinj. oc annar³¹) ofna³²) möthrinj. (³³ofna næstæ³⁴)

- habent ultimam partem huius capituli, Add. D. 4. adnexam; cfr. not. 70 pag. 220. KQ. 13; a. 28. 31. 48. 50. 52. 59-61. 63. 82. 84. 93. 94. 96. 107-109. 127. 129. habent hoc caput in inter alia additamenta; vide Praefationem. 67. 104. 105. habent hoc caput post cap. 125; cfr. not. 66 pag. 114. NOP. 113a. adnectunt hoc caput iuri urbico Scaniae. CEFILM. 13 ½. 30. 38. calci codicis iuris Scanici addunt hoc caput, una cum duobus proxime sequentibus. 30a. haec tria capita quoque alio loco habet; vide Praefationem. H. eadem forte tria capita calci iuris Scanici addita habuit; at folio deperdito primum tantum caput restat, una cum parte proxime sequentis. — Q. habet rubr. *Een handfestningh*. S. &c. ita inscribunt vel incipiunt hoc caput: *Paa dett mandrab skulle icke ske men nedleggiis, haffuer kong woldemar kongh knuds Broder med de Beste och visiste skaanske mend görd denne efterschreffne ny lou om mandrab*. 59. 60. habent rubr. *Konning Woldemars loug om Mandrab alene*. 61. 127. titulum: *Konng Erichs Haandfestning*, calci huius capituli perperam addito epilogo constitutionis R. Erixi de a. 1284 (V. 3.).
- 2) EH. *halft*; mala. F. *halft* mutatum in *alt*.
 - 3) P. om. *sinu*. L. 13 ½. 30. *sit æghit gotz vthan nokot* (13 ½. 30. *nogen*) *hans frende wil nokot giua hanum ther til meth sin gothe wilia Han skal biutha vt man böter ofna förstæ thingh oc annat. oc thrithia. æffther thet han hawer man dræpæt Biuthar &c.*
 - 4) FG. &c. *nokær*. QS. &c. *hans frender vele &c.*
 - 5) EH. *vili*.
 - 6) H. *gothum wilia*. I. *gothæ wliæ* (sic).
 - 7) EGHQS. &c. om. *sinum*.
 - 8) QS. &c. *hielppe*.
 - 9) F. *Byuthar han æi böter ofnæ förstæ*

- lanzs thing æfter drap. oc annat thing. oc thrithiæ. tha ware &c.*
- 10) K. *pa*. QS. &c. *Oc scall banemannen strax förstæ lantzting effther drabet bywde bödher oc* (S. &c. *liige saa*) *po annet &c.*
 - 11) HIKM. &c. *lagthinge*.
 - 12) EH. &c. *thrithia*. E. In marg. ipse add. scriba: *scal han böter byutha* (ultima litt. a resecto folio periit).
 - 13) C. Pro *æi* primum *æ bö*, ni fallor, scriptum fuit. L. &c. add. *vtk*.
 - 14) H. a. KQS. &c. *pa*. QS. &c. add. *ytt aff*.
 - 15) L. 30. *wortha*. 13 ½. *worder*.
 - 16) EHKMNOP. &c. om. *han*.
 - 17) F. om. *oc fly kunungs rikj*.
 - 18) QS. &c. add. *aff*.
 - 19) S. &c. *den stund mandraberer er &c.*
 - 20) F. *innæn lans*.
 - 21) L. &c. add. *man*. Q. &c. add. *thet*.
 - 22) S. &c. add. *dett drab*.
 - 23) G. &c. om. *at*. FL. &c. *ofnæ*. QS. &c. *heffnes po noyer annet man som er* (S. &c. *nogre andre*) *aff hanss sleght Nar som* (S. &c. om. *som*) *han er aff landet bort flyder tha scall en aff hanss næste fædhernes frendher po lantztinget bywde bödher for then döde oc en aff hans neste mödhernes frendher po the* (S. &c. om. *the*) *try neste lantzting effther thet* (S. &c. om. *thet*) *han er bort flydher* (S. &c. *rymder*) *Ære &c.*
 - 24) F. &c. om. *manne*.
 - 25) F. add. *Æn*.
 - 26) I. om. *thæt*. F. add. *ær*.
 - 27) I. *waræ hin næstæ &c.*
 - 28) L. &c. *skal en hans næste frende. offna hans fatherne &c.*
 - 29) I. *nanithær*. EGKMNOP. &c. *nithir*. H. *nithi*. F. *frændær*.
 - 30) FH. a. K. &c. *pa*.
 - 31) M. *annath*. F. *andre næstæ*.

(³⁶threm (³⁶lanz thingum. æfter thæt han³⁷) flyr. oc biuthe böter. (³⁶æra the æi (³⁹mælande. tha göra the (⁴⁰mæn. ær⁴¹) thera wærn hauæ. oc⁴²) bötæ tva löter.⁴³) (⁴⁴oc taka (⁴⁵tua löter af thrygd. oc hin⁴⁶) fly mæth⁴⁷) thri-thing.⁴⁸) oc cummj aldrih at⁴⁹) innan lanz förr æn⁵⁰) han far⁵¹) bathe kunungs (⁵²oc frænda got wilia⁵³) Biutha (⁵⁴næsta frænder böter sum nu ær mælt.⁵⁵) oc (⁵⁶hæfner annar⁵⁷) ofna⁵⁸) böter buthna. tha (⁵⁹fare han frithlös.⁶⁰) æn biuttha the æj böter. (⁶¹oc (⁶²warther annar⁶³) dræpin. tha bötes han⁶⁴) sum⁶⁵) ær mælt.⁶⁶) (⁶⁷oc (⁶⁸kunnj sic sialua⁶⁹) yuir. at the bu-
thu æi böter. (⁷⁰tho at hin ær dræper⁷¹) scal alt (⁷²af sinu æghno böta. æj

32) EFGHKMNOP. &c. a. L. &c. add. hans.

33) F. a. K. pa. L. &c. biutha bötthar fore han Offna the næstæ thry thing. æffther thet er han fyrir Æra the &c.

34) M. om. næstæ.

35) K. thry lagthing. F. thry thing.

36) C. thingum lanz scriptum est, at iustus verborum ordo solitis signis indicatus. HIM. 38. lagthingum.

37) G. &c. hin.

38) F. om. æra — hauæ.

39) L. &c. talænd men. QS. &c. fuldmyndige (S. &c. myndige) eller fuldaldherne tha sculle thet the men göre som theress lage værge er.

40) E. &c. sic. C. man. L. &c. thet sama. ther therra &c.

41) EGHKMNOP. &c. om. ær.

42) I. om. oc.

43) Q. &c. add. aff mantz boden. S. &c. add. aff mandz Böder.

44) 32. 33. 42. 48. om. oc — löter.

45) F. trygd af the tua löter. oc hin &c.

46) QS. &c. banemannen.

47) E. om. mæth.

48) FG. thrithiung. Q. &c. tredie delen. S. &c. tridir parten. NOPQS. &c. add. aff al-
lum manbotum.

49) F. om. ater. NS. &c. ther.

50) IO. om. æn.

51) I. &c. fangær.

52) L. &c. wilia thær til. oc hins dræpna frenda goth wilia &c.

53) EF. &c. goth vilia. MS. &c. gothe velie. FI. add. til.

54) EGH. &c. arfua böter &c. F. the bö-
tær &c.

55) QS. &c. sagt.

56) F. dræpæ the nokær man ofnæ &c.

57) S. &c. nogenn. EGHKLMNOPS. &c. add. man.

58) S. &c. nær saa ehre.

59) QS. &c. er. K. varæ. L. &c. skal han wartha frithlös.

60) FS. &c. add. ær drap.

61) F. om. oc — böter.

62) KM. war. 59. 60. 93. heffner nogenn si-
denn, saa at nogenn bliffuer drebenn.

63) QS. &c. noyer siden. EGH. &c. add. man.

64) L. &c. add. æffther. QS. &c. add. igen.

65) EGHKLMNOPQ. &c. add. fdr.

66) QS. &c. sagt.

67) IS. &c. om. oc — böter. NOPQ. 13 ½a. 28.
50. 52. 61. 63. 67. 83. 84. 89. 104. 105. 109.

113a. 127. om. quae in hoc capite sequuntur;
52. 127. vero alio loco habent ea, quae in-
fra sequuntur, Add. D. 4. adnexa; cfr. not.
1 pag. 218 et not. 70 infra.

68) GM. &c. cumme. L. &c. witi them sætra
nm. at &c.

69) EGHM. &c. sialfuær.

70) S. &c. men om saa skeer att den som
manden drepte schall &c. KM. 30a. 31. 48.
om. quae in hoc capite sequuntur. 52. 127.
habent ea quae sequuntur Add. D. 4. ad-
nexa; cfr. nott. 1, 67 supra.

71) H. drap thær.

72) L. &c. böthæ aff sith æghit gotz. Æy &c.

scal (⁷³fore thy aruen⁷⁴) en samman (⁷⁵alla böter taka oc haua⁷⁶) Æruen
scal taka en sal först. oc sciftæ i thre löter. en⁷⁷) (⁷⁸sæ. oc annar fæthrinis
frændom. oc thrithia möthrinis frændom.⁷⁹) Swa scal (⁸⁰han oc⁸¹) taka annar
sal. oc thrithia sal.⁸²) oc⁸³) (⁸⁴skifta (⁸⁵sin i mællin. (⁸⁶oc cundra⁸⁷) manna.

6.¹)

Botlös²) mal. Rither³) man (⁴hem ofna⁵) annar man.⁶) oc dræpar han hema
(⁷at sin.⁸) Taker man⁹) bonda dottor. æller systor¹⁰) nöthogha.¹¹) (¹²Ta-
ker man⁹) fæstæ kunu annars manz. Hæfnes¹³) ofna¹⁴) böter (¹⁵böta. Sæ-
ter man mæth¹⁶) wilia¹⁷) eld i hus annars manz.¹⁸)

6=II. 61. Cfr. I. Add. A.

73) F. tho aruen &c.

74) LS. &c. han.

75) 32. &c. bödhe al bodh, oc arffvinge &c.;
male. S. &c. indtage alle Böder opbere och
Beholde henne ene. Den dödis neste fren-
der skulle först tage en Saal aff mande
böderne, och schiffte hende y &c.

76) G. &c. om. haua.

77) FS. &c. add. lot.

78) F. them. S. &c. tager hans neste erff-
vinge, och denn sall kalles arffue saalen,
den anden skulle federnis frender tage,
och den tridie Sal tage mödernis frender.

79) EF. &c. sic. C. frædom.

80) S. &c. och den andern, och den tridie
sal skifftiis mellom alle frender efter lou-
uenn.

81) EFGHI. &c. om. oc.

82) FL. &c. om. sal.

83) EGI. &c. add. swa.

84) F. kunnæ manna oc them i mællan skiftæ.

85) 16. 17. &c. sich. L. &c. swa mællan sina
frændar sum nw er saugh (13 $\frac{1}{2}$. 30. sagth).

86) 38. om. oc cundra manna.

87) G. 16. 17. hundra. H. andra. Male.

1) C. aliique codd. not. 1 pag. 219 enumerati,
calci codicis iuris Scanici addunt hoc caput
una cum capp. 5 et 7. EaLa. habent hoc
caput inter alia additamenta. NOPR. 23. 24.
59-62. 92-94. 100. 113. 114. 129. calci co-
dicis Arfboken dicti addunt hoc caput. G.
16. 17. 32. 33. 42. 48b. calci codicis iuris Sca-
nici add. hoc caput una cum proxime se-quente. A. habet haec duo capita in fine
codicis addita rec. man., quae in notis in-
fra litt. Aa. designatur. K. 31. 42a. 48. 63.
haec habent inter alia additamenta. 83. 89.
96. 107-109. ea in constitutionem R. Val-
demari (V. 2.) ingerunt. S. 68-78. 80. 91.
101-104. 106. 110. 111. 117. 121. ea codici
Arfboken subnectunt. Cfr. Add. A.2) R. 24. &c. Bqodh lösth. L. &c. Thet ær
botlöst. F. Thættæ ær vrbota mal. At
dræpæ man hema at sin eghen. Oc takæ
kono nöthæghæ. Oc takæ anners manz
fæste kono. Oc hæfnæ ofnæ böttæ hötær.
Siætiæ eld i anners manz hus. Dræpæ
saktlös man. sua &c. (cap. 7).

3) M. Rather; male. S. &c. Faar.

4) EH. om. hem. L. &c. j annars manz garth.
oc dræpær han j sit æghit huss. æller j
sin garth Taker &c.

5) La. 38. offuer. S. &c. till.

6) EaKLaMNOPR. &c. om. man.

7) 59. &c. till sit. S. &c. y sitt egett huss.

8) 32. &c. add. eghen.

9) L. &c. add. oc.

10) S. &c. hustru. L. &c. add. æller hans
frænkona.

11) S. &c. med wold.

12) 32. 42. om. Taker — manz.

13) S. &c. Slaar nogen den anden y hiell.
L. &c. add. oc.

14) H. a. KS. &c. pa.

15) AaE. &c. böttæ. H. Folio deperdito se-
quentia desunt.

7.¹⁹)

Botlös²⁰) mal. (²¹mæth thæm²²) för ær²³) mælt.²⁴) at²⁵) drape²⁶) man
saelösan (²⁷swa at han warther²⁸) æj²⁹) förr³⁰) sæctather ofna³¹) thingj.
oc³²) dræpa³³) man³⁴) (³⁵ofna thingj. æller³⁶) i kirkiu. æller i³⁷) kirkiu
garthe. æller³⁸) dræps³⁹) man ofna⁴⁰) iula dagh. æller⁴¹) kyndelmissu dagh.
(⁴²æller⁴³) (⁴⁴sanctus laurencjus dagh. æller⁴⁵) (⁴⁶allahælghona missu⁴⁶)
dagh. æller⁴⁷) sithan (⁴⁸hwærn sundagh (⁴⁹ofna iamlanganum. (⁵⁰Sære man
(⁵¹annar man ofna torghe. æller ofna⁵²) stræte. æller innan⁵³) lanzby.⁵⁴)

7=II. 61. Cfr. I. Add. A.

16) IL. &c. add. *sin*.

17) E. add. *sinum*.

18) L. &c. add. *thet ær alt nrbotamal*.

19) C. aliique codd. calci codicis iuris Scanici addunt hoc caput una cum capp. 5 et 6; vide not. 1 pag. 219. Alii codd. sive calci codicis iuris Scanici addunt sive aliis locis habent hoc caput una cum cap. 6; vide not. 1 pag. 221. 28. 29. 48a. 50. 52. inter alia additamenta habent hoc caput. 59. 60. 90. 93. 94. 111a. 117a. 127. 129. in constitutionem R. Valdemari (V. 2.), Q. 67. vero in constitutionem R. Erici de anno 1284 (V. 3.) inserunt hoc caput. NOP. 113. idem adnectunt codici iuris urbiæ Scaniae.

20) L. &c. *Thet ær oc vrbota*.

21) G. &c. *the ær förra melt æræ At &c.*
59. &c. om. *mæth — mælt*.

22) LNOP. &c. add. *ther*.

23) EAaIKMOQ. &c. *æra*.

24) L. *saugh*. 13+. 30. 48b. *sagt*.

25) E. om. *at*.

26) EAa. &c. *Dræpa*. GL. &c. *dræpir*.

27) L. &c. *man. oc war æy &c.*

28) EFIKNO PQ. &c. *var*. G. &c. *ær*. M. *var ther*.

29) 32. 42. om. *æj*; male.

30) O. om. *förr*.

31) F. a. K. &c. *pa*. QS. &c. *till*.

32) EG. &c. om. *oc*. N. *eller*.

33) GL. &c. *Dræpir*.

34) G. add. *man*. 16. &c. add. *anner man*.

35) K. &c. *pa*. GNQS. &c. om. *ofna thingj.*
æller.

36) EI. om. *æller*. F. Oc. Aa. add. *dræpæ*.

EFKMOP. &c. add. *Dræpa man*. L. &c. add. *dræpær man*.

37) QS. &c. *po*.

38) EFG. &c. om. *æller*.

39) EAaFKLMQS. &c. *Dræpa*. INOP. &c. *dræpær*.

40) F. &c. a. KLOS. &c. *pa*.

41) F. Oc a. LS. &c. add. *pa*.

42) E. *oc sithan hwær sunnidag ofna iamlanganum. oc sancte laurencius dag. ælær aldra hæguna dag. Særa &c. Q. (S.) &c. oc syden hver söndagh om aaret eller po sancti laurencij dagh eller po alle hægænæ dagh Gör nogher man anner man saar po torgeth &c.*

43) F. om. *æller*. FL. 13+. add. *A*.

44) L. *sancta laurencii*. 31. &c. *sancti laurentii*. G. &c. *sancti laurins*. FL. *sanctæ lafranzs*. M. *sancti lauritz*. 90. *Sancte Michels*. 96. S: *Bertolomeij*.

45) I. *hællæmyssæ*. 33. *hælgnemysse*. 38. *hælnemesse*.

46) GKM. &c. om. *missu*.

47) AaFGIKLMNOP. &c. *oc*.

48) G. &c. *hwar then söndag pa arit Saris man &c.*

49) K. *pa*. NOP. &c. om. F. om. *ofna iamlanganum*. I. &c. *pa areth*.

50) I. *Saræ*. M. &c. *Sarer*. 32. &c. *Saares man offne* (33. &c. *paa*) &c. F. *Sætis sar a man a torgh &c.*

51) AaEGIKLMNOP. &c. om. *æmar man*.

52) F. &c. a. Q. &c. *po*. S. &c. *rody*.

53) FIQ. &c. *i*.

54) Q. &c. add. *po nogræ tissæ dagæ*. S. &c. add. *paa nogen aff disse fornæffnde dage*.

swa at (⁵⁵fulla höra manböter⁵⁶) til. (⁵⁷tha ær thæt oc botlöst mal. far⁵⁸) man thæt lytj ær⁵⁹) (⁶⁰halua manböter höra til. tha scal kunung hana fritiughu marc. (⁶¹oc⁶²) fritiughu marc⁶³) hin⁶⁴) ær (⁶⁵lytj ficc. (⁶⁶Oc (⁶⁷ær 41 sva fore (⁶⁸sar i kirkiu æller i⁶⁹) kirkiugarthe (⁷⁰wartha giorth. (⁷¹Dyl han⁷²) ær⁷³) giorth tha witi⁷⁴) hin⁷⁵) ær sac⁷⁶) söker hanum ofna⁷⁷) hænder. mæth tuiggia manna (⁷⁸asyna witnj. oc hin wære⁷⁹) sic mæth scuzsiarn.⁸⁰) the ær witnj bæra⁸¹) scal hwær⁸²) ægha (⁸³siax marca cost.⁸⁴) fore thy. at⁸⁵) warther (⁸⁶hin (⁸⁷scær (⁸⁸ær iarn bar.⁸⁹) tha (⁹⁰böte (⁹¹hin hwar⁹²) ær⁹³) witni bar. (⁹⁴kunungi thre marc. oc hinum thre marc (⁹⁵ær (⁹⁶iarn bar. Far han æi witnj. tha wære hin⁹⁷) sic mæth (⁹⁸thræm tyltum. (⁹⁹Bæriæs mæn i lanzbyum.¹⁰⁰) æller tuttæs.¹) wære²) sva³) sum för ær⁴)

55) 16. &c. ful mandz bodh hörer till.

56) AaNOQs. &c. manz böthær. E. bötær.

57) F. om. tha — mal.

58) M. Fangher.

59) EAaF. sic. GIKLMNOP. &c. ther. QS. &c. som. C. at.

60) Aa. fullæ manz böter; male.

61) 68. 83. 89. 104. 106. 121. om. oc — ficc.

62) E. add. hin.

63) L. &c. om. marc.

64) KMNOPs. &c. then.

65) 32. 42. skade fik oc lyde, Och &c.

66) L. &c. Sva skal man oc böta. ffore the sar sum göras j kircko æller j kircko garth Dyl &c.

67) G. &c. swa ok fare (16. &c. for) &c. O. swa er och for &c.

68) F. thæt sar sum giort ær i kirkiæ. ællær i kirkiæ garth. Dyl &c.

69) M. om. i. QS. &c. po.

70) AaGK. &c. warthær. E. om. wartha giorth.

71) QS. &c. kennes han thet ey thet giort haffuer (S. &c. som dett gjorde) tha &c.

72) EAaFGIKMNOP. &c. hin. L. &c. thæn.

73) L. 13 $\frac{1}{2}$. thet.

74) FILQ. &c. witne.

75) I. han.

76) GI. &c. om. sac.

77) FKL. &c. a. Q. &c. po.

78) QS. &c. om. asyna. E. vithni asagho. oc &c. F. vitne. the asagho. oc &c. L. &c. vitne the sagho A. oc wære &c.

79) 32. 42. skæræ.

80) FQS. &c. næfnd.

81) EAaFGIKLMNOP. &c. sic. C. baro. QS. &c. skullæ bære. F. add. tha.

82) LQS. &c. add. therra.

83) F. æm got sum siax marc. for &c.

84) LQS. &c. gotz.

85) E. om. at.

86) EFQ. &c. han. S. &c. hans aarsage giort aff Neffnden, da &c.

87) Q. &c. orsagæ giort aff næffnden tha &c.

88) K. om. ær. F. om. ær iarn bar.

89) LNOP. &c. bær.

90) L. &c. skal hwær thæn ther witne bar. böthæ konnugh (30. 48b. koningh) &c. QS. &c. scall hver there bödæ hanum thre marc oc koningen thre marc.

91) GIKM. &c. hini. N. hinum; male. OP. hinu. F. the ær witne baro.

92) Aa. om. hvar. IK. &c. add. theræ.

93) EK. &c. om. ær.

94) 63. 96. 108. 129. om. kunungi — oc.

95) QS. &c. om. ær iarn bar.

96) F. sar fik. Far &c.; male.

97) F. &c. om. hin. L. 13 $\frac{1}{2}$. han. QS. &c. then som sagh er giffuen.

98) I. &c. thre tyllthær eth Bæriæs &c.

99) QS. &c. Slaes. F. Æn sætær lundæ man sar a lanzs man. ællær lanzs man a lundæ man i &c.

100) EAaOP. sic. GIKLMNQS. &c. landsby. 30. landzbygd. C. kirkiu. Cfr. not. 99 præcedentem.

mælt.⁵) swa⁶) oc (⁷lundæ mæn⁸) i⁹) mællin. (¹⁰Sære lunde man¹¹) lanz man. (¹²æller lanz man¹³) lunde man. (¹⁴i lund.¹⁵) tha ær¹⁶) oc fritinghu (¹⁷marca sac.

C.¹⁸)

1.

70 Sæl man kunu sinæ iorth¹⁹) minnæ ællær mera tha scal hun²⁰) atær gialdes²¹) mæth withnis byrth tha²²) scal næfna²³) til gotha mæn af²⁴) lanzs thing (²⁵ællær af²⁶) hæræzsthing thre mæn²⁷) ællær fyra. oc²⁸) (²⁹mugu the

C. 1. Cfr. I. 11.

- 1) Q. &c. *dragess. S. &c. dragis y haar. 38. thrætis.*
- 2) MINOP. &c. *varie. EKQ. &c. vari. L. &c. add. sic.*
- 3) EMNOPQS. &c. *om. sva.*
- 4) EAaGIK. &c. *var.*
- 5) EAaIK. &c. *om. mælt. GS. &c. sakt.*
- 6) KQS. &c. *add. ær.*
- 7) G. &c. *vm lunda men æræ barthe j mel-lum. L. &c. vm lundæ men bæriæs j mællæn. Q. &c. mellom lundæ men oc lantzbyggdæ mend hvilken saar gör hyn anner. S. &c. emellom Lunde mendt och Landtz bygde mendt om de giðre den Anden saar 83. (89.) om kiöbsted mend oc Bønder giðr huer anden saar.*
- 8) EAaIKMOP. *manna.*
- 9) K. *om. i.*
- 10) G. &c. *Sarir. M. &c. Sare. I. Giðræ lundæ mæn landz mæn saræ ællær landz mæn lundæ mæn i &c.*
- 11) LM. &c. *men.*
- 12) L. 13½. *om. æller lanz man.*
- 13) N. *om. man.*
- 14) QS. &c. *om. i lund.*
- 15) EAa. &c. *lundi.*
- 16) AaFILMOQS. &c. *add. thæt.*
- 17) G. &c. *mare, om. sac.*
- 18) D, *ex quo hæc sex capita transscripta sunt, ea habet in fine codicis. K. 38. eadem habent locis qui in præfatione indican-*
- tur. FI. 56. 59. 82. 93. 94. 107. eadem habent, omisso cap. 5. 13½. habet capp. 1, 3, 4, 6. EaL. habent cap. 1 et partem cap. 2 (vide not. 14 pag. 225); B. partem cap. 1 (vide not. 38 pag. 225); 83. cap. 6. — I. habet rubr. Thæn-næ logh var sat innan dalby. LEa. rubr. These logh gaff konnungh Erik mæreto sön meth konnunge gothe wilie. 59. rubr. Denne effterschreffne Loug War giort aff Danmarcks Riges Raadt, Och Samtöckt vj Dalby J Skaane; ac 82. 93. 94. 107. fere eundem titulum. 56. titulum: Thenne epherschreffne Rett var giort y Dalby y Skone, oc satt oc samtyckett aff koningen oc danmarcks raadtt menige danske mend tyll gode.*
- 19) FEaL. *add. bort.*
- 20) F. *add. e.*
- 21) B. *gialdæ.*
- 22) F. 56. 82. 93. 94. 107. *oc.*
- 23) FEaL. 13½. 38. 56. 59. 82. 93. 94. 107. *næfnæs.*
- 24) 38. *a.*
- 25) B. *om. ællær af hæræzsthing.*
- 26) EaL. 13½. 56. 59. 82. 93. 94. 107. *om. af. 38. a.*
- 27) 56. 59. 82. 93. 94. 107. *om. mæn.*
- 28) FEaL. 56. *at.*
- 29) BEaFIL. 56. 59. 82. 93. 94. 107. *uita hore goþ &c.*

höræ³⁰) huru goth hun³¹) ær³²) oc æftær³³) therra withnis byrth tha³⁴) scal
hun atær gialdæs (³⁵hafwær han³⁶) iorth tha³⁷) (³⁸gialde iorth.³⁹) hafwær
han æig iorth⁴⁰) tha⁴¹) gialde (⁴²bolfæ wil hun ællær hænnæ arfwa⁴³) fram-
mær⁴⁴) kræfwia tha stande bonden fore ællær hans arfwa⁴³) mæth tyltær
eth otholbonda.

2.

Hwilkin¹) man sum²) kuna far³) oc hafwær han för börn flere kulla ællær
fære innan iathors⁴) mæth sic⁵) hafwær oc hun börn (⁶ær bondans æra⁷) styp-
börn innan iathors⁸) (⁹tha scal hans börna möthrinæ oc hans stypbörnæ fæth-
rinæ¹⁰) in takas¹¹) til fælax ællær til halzs pænningæ oc¹²) a thingi lyu-
sa¹³) (¹⁴görs æi thæt oc¹⁵) dör tha¹⁶) bonden tha scal bo alt skiftas¹⁷) i
howoth lotær.¹⁸) en howoth lot¹⁹) them dötha oc en²⁰) hans kuno oc en
hwærio barnæ²¹) innan ær²²) iathors²³) bathe hans börnum²⁴) oc hænnæ oc
alla the howothlotær¹⁸) (²⁵ær yngstæ²⁶) (²⁷börn fa ær²⁸) the hafwa ba-

30) K. 38. sic. D. *höro*. Cfr. not. 29 præcedentem.

31) LEa. *ther iorthen*.

32) FEaL. 38. *war*.

33) FEaL. *mæth*.

34) EaFL. 56. om. *tha*. 59. 82. 93. 94. 107. *saa*.

35) I. 56. 59. 82. 93. 94. 107. om. *hafwær* — *gialde iorth*.

36) LEa. *brvnden*.

37) Ea. add. *skal*.

38) B. *gia*; sequente folio abscisso cetera perierunt.

39) F. om. *iorth*. LEa. add. *igen*.

40) EaL. om. *iorth*.

41) F. om. *tha*.

42) 56. *boeffæ*. L. *bolpænninghe Æn wil* &c.

43) 56. om. *arfwa*.

44) LEa. *fram*.

1) F. *Thæn man ær fangær kono. oc* &c.

2) I. 56. 59. 82. 93. 94. 107. om. *sum*.

3) I. 56. *fangær*.

4) 38. *bo*.

5) 82. add. *Oc*.

6) I. 56. 59. 82. 93. 94. 107. *swa at bondans* &c. FEaL. *oc bondans stybörn innæn* &c.

7) 38. om. *æra*.

8) 59. 93. 94. *fellag*. 107. add. (*det er Fællag*).

9) 56. 59. 82. 93. 94. 107. om. *tha* — *möthrinæ*.

10) 59. 82. 93. 94. 107. *fæ*.

11) 59. *inndragis*.

12) 59. 82. 93. 94. 107. add. *det*.

13) EaL. 59. 93. 94. 107. *lyuses*.

14) EaL. om. *sequentia*.

15) 38. om. *oc*.

16) 56. 59. 82. 93. 94. 107. om. *tha*.

17) F. *skiftæ*.

18) F. *howæth lötær*.

19) I. 56. 59. 82. 93. 94. 107. *lot*, om. *howoth*.

20) 38. add. *hoffuit löt*.

21) F. 107. add. *sum*.

22) I. 59. 93. 94. 107. *æræ*.

23) 82. 107. add. (*Det er de Börn som hun afflede met hannem, siden hun kom til hannem. Oc saa hans Egne Börn som hand hæfde forend hand kom till hende de skifte, som her efterfølger*).

24) 56. 59. 82. 93. 94. 107. om. *börnum*.

the²⁹) samman takæ thærra lotær³⁰) oc bære til thæs³¹) dōtha howothlot oc skifti sithan³²) allum hans börnum (³³til fæthrinis bathe (³⁴förra kul oc æftræ oc³⁵) bathe innan iathors oc utan æftær (³⁶bondan dōthan.³⁷) the howoth lotær³⁸) ær³⁹) bondans börn fa (⁴⁰oc kunu⁴¹) stypbörn. thæt hafwa the fore therra möthräenæ⁴²) æn⁴³) the howothlotær⁴⁴) ær⁴⁵) kununna⁴⁶) börn fa (⁴⁷oc bondans æra⁴⁸) stypbörn (⁴⁹thæt skulu the hafwa fore therra fæthrinæ.⁵⁰)

3.

FAR man the¹) kunu ær²) börn hafwær oc far han sithan börn mæth hænnæ oc dör hun för æn bonden.³) tha taki bonden⁴) halft bo i köpe iorth. oc i⁵) boscap oc i⁶) annar halnat⁷) tha myndær han fullan lot bathe (⁸i therra⁹) 71 möthrinis iorth oc swa i boscap bathe withær¹⁰) sin eghen¹¹) börn oc swa¹²) withær¹³) sin stypbörn.¹⁴) (¹⁵hafwær han æig stypbörn oc dör hans husfrö¹⁶) sithan¹⁷) tha gange bo (¹⁸til howoth lot (¹⁹withær hans egin börn swa ath han take en howothlot²⁰) (²¹annær²²) myndær han bathe i möthrinis ior-

25) I. 56. 59. 82. 93. 94. 107. *hans börn &c.*26) F. *the yngre.*27) 38. *barn for.*28) I. 56. 59. 82. 93. 94. 107. *oc.* 56. 59. 82. 93. 94. 107. *add. theres börnn.*29) 93. *om. bathe.*30) I. &c. *lötær. F. howæth lötær.*31) F. *hins.*32) FI. 56. 59. 82. 93. 94. 107. *om. sithan.*33) 56. 59. 82. 93. 94. 107. *om. til fæthrinis.*34) 59. 56. 82. 93. 94. 107. *de* (56. &c. *om. de*) *för föddis oc efter inden &c.*35) FI. *om. oc.*36) 56. 59. 82. 93. 94. 107. *bondens dödt.*37) I. *add. oc.*38) FI. 38. 59. *howæth lötær.*39) 56. 59. 82. 93. 94. 107. *om. ær.*40) 56. 59. 82. 93. 94. 107. *thennom kaffue &c.*41) F. *hænnæ.*42) F. v. *möthrine fere deleta est.*43) F. *Oc.*44) F. 38. 59. *howæth lötær. 82. laade.*45) I. 56. 59. 82. 93. 94. 107. *om. ær.*46) F. *hænnæ. I. quinnææs.*47) 56. *om. oc — stypbörn.*48) 38. 59. 82. 93. 94. 107. *om. æra.*49) 56. 59. 82. 93. 94. 107. *thennom kaffue the for &c.*50) F. *möthrine; male.*1) 13½. *om. the.*2) I. 56. 59. 93. *om. ær.*3) 13½. 82. *hand.*4) F. *han.*5) 107. *om. i. 82. add. Boelfæ, oc.*6) 56. 59. 82. 93. 94. 107. *om. i. F. add. thæn.*7) F. *halfnæth. 13½. halffdel.*8) I. 56. 59. 82. 93. 94. 107. *om. i — bathe.*9) F. *om. therra.*10) 56. 59. 82. 93. 94. 107. *mett.*11) FIK. 13½. 38. *sic. 56. 59. 82. 93. 94. 107. om. eghen. D. eing.*12) 56. 59. 82. 93. 94. 107. *om. swa.*13) 82. *om. withær. I. 56. 59. 93. 94. 107. met.*14) 13½. *add. End.*15) 94. *om. kaffwær — stypbörn.*16) I. *husfrughæ. K. 13½. 56. 59. 82. 93. 94. 107. hustru. 38. höstre. F. konæ.*17) FI. 56. 59. 82. 93. 94. 107. *om. sithan.*18) F. *i howæth lötær.*19) 56. 59. 82. 93. 94. 107. *om. withær — howothlot.*

tho²³) oc (²⁴swa i boscap, oc (²⁵swa hwært hans barn en howoth lot oc ækki²⁶) mera.

4.

Öræs arf betær²⁷) thriggia marca arf oc²⁸) (²⁹thre marc³⁰) betær³¹) (³²annar arf. huru mikin (³³sum han warthær i al boscap.

5.³⁴)

Sigia börn ath the waro æpplis börn thagar³⁵) therra iorth war³⁶) sald oc hin ær köpt hafwær sigia ath the waro lagwaxen tha scal næfna³⁷) til tolf men a thæt thing ær iorthæn war sköt³⁸) a oc wita hwat hældær the waro tha³⁹) lagwaxen ællær⁴⁰) æi.

6.⁴¹)

Fæstær man the kunu⁴²) ær⁴³) han hafwær för⁴⁴) börn withær⁴⁵) tha æra the⁴⁶) al⁴⁷) athul kunu börn æn⁴⁸) tho ath⁴⁹) the waro för föth.⁵⁰)

5. Cfr. I. 49.

- 20) FI. 56. 59. 82. 93. 94. 107. add. oc.
 21) F. annæn mynde &c. 38. eller myndre bothe &c.
 22) 13½. add. hoffuidlod. 56. 59. 82. 93. 94. 107. add. oc.
 23) FIK. &c. iorth.
 24) I. 56. om. swa. 59. 82. 93. 94. 107. om. swa i.
 25) 13½. om. swa. 56. 59. 82. 93. 94. 107. faar hueritt barn &c.
 26) I. add. wættæ.
 27) F. bötær. I. hetær.
 28) 56. 59. 82. 93. 94. 107. om. oc.
 29) F. thriggia markæ arf bötær annær arf. e horo mikel han warthær i all boskap.
 30) 13½. 59. 82. 93. 94. 107. marcks arff.
 31) I. hetær. 59. 56. 82. 93. 94. 107. add. all.
 32) K. 13½. om. annær arf.
 33) 13½. om. sum. 59. 82. 93. 94. 107. kunn (82. den) worder i boskaff. 56. kunn er.
 34) FI. 56. 59. 82. 93. 94. 107. om. hoc caput. Cfr. I. 49, et not. 67 ibidem.

6. Cfr. I. 59.

- 35) K. 38. tha.
 36) K. 38. vorth.
 37) 38. neffnes.
 38) 38. köpt.
 39) 38. om. tha.
 40) 38. add. och.
 41) 83. inserit hoc caput post indicem capitulum secundi libri iuris Scanici (capp. 84 et seqq.); cfr. not. 36 pag. 75.
 42) 83. add. til ecte.
 43) 56. om. ær.
 44) 56. 59. 82. 93. 94. 107. om. för.
 45) 13½. met. I. 56. 59. 82. 93. 94. 107. add. haft.
 46) K. om. the.
 47) 82. 107. om. al.
 48) 56. 59. 82. 93. 94. 107. om. æn.
 49) 13½. 56. 82. 107. om. ath.
 50) I. add. af the sammæ konæ. 83. add. Fordj at nar mand forbedrit quinden paa ærens vegne, Da forbedrit mand oc Barnet.

D.¹⁾

78

1.²⁾ *vm man wites at han satte sar a thæn dræpnæ!*

Vites nokær man at han satte sar a thæn dræpnæ.³⁾ tha wære⁴⁾ sic mæth soknæ næfnd. vm asynæ witne ær til. thæn scal næfnæ (⁵næfnd ær sac söker.⁶⁾ Ær⁷⁾ æi witne til. tha wæræ⁸⁾ sic mæth (⁹thre tylder. (¹⁰ællær böte
79 ni marc sua gothæ sum thre marc silfs.

2. *vm man witer annær at han satte sar a han.*

Viter man annær man¹¹⁾ at han satte sar a han. oc ær thær¹²⁾ asynæ witne til.¹³⁾ wære sic mæth soknæ næfnd. (¹⁴Ær æi witne til.¹⁵⁾ wære sic¹⁶⁾ (¹⁷mæth the sammæ logh. ær för waræ mælt.¹⁸⁾

3. *vm ættæ bot.*

Ættæbot scal brothær bötsæ mæth¹⁹⁾ (²⁰bröthær. enæ²¹⁾ marc silfs oc æi meræ. halft mæth fæthrinis frændær. oc halft mæth möthrinis frændær.²²⁾ Half brothær böte²³⁾ marc silfs (²⁴thæn wagh han ær withær²⁵⁾ kumen. Sua

*D. 1. Cfr. I. 88.**2. Cfr. I. 88.**3. Cfr. I. 91.*

1) F, e quo hæc sex capita transcripta sunt, inter alia additamenta uno loco habet capita quattuor priora, aliis vero locis cetera duo capita; vide Praefationem. Collati sunt codices qui infra indicantur; vide nott. 2, 28 &c.
2) I. 56. 59. 82. 93. 94. 107. inter additamenta habent quattuor capita priora; praeterea vero 59. 82. 93. 94. 107, pariter ac multi alii codices, habent cap. 4 post cap. iuris Scan. 91; cfr. not. 28 pag. 229.
3) 56. 59. 82. 93. 94. 107. döde.
4) I. add. hin.
5) I. 93. 94. om. næfnd. 56. om. næfnd ær.
6) 82. 107. Sagsögere er.
7) I. oc.
8) I. add. hin.
9) 56. 59. 82. 93. 94. 107. tyllther edht.
10) 56. 59. 82. 93. 94. 107. om. ællær — silfs.

11) I. 56. 59. 82. 93. 94. 107. om. man.
12) 59. 82. 93. 94. 107. om. thær. 56. add. ey; male.
13) I. 56. 59. 93. 94. 107. add. tha.
14) I. brystæ hanum witnæ. tha wæriæ &c. 56. som för er melltt (om. Ær — logh).
15) 59. 82. 93. 94. om. til. 59. 82. 93. 94. 107. add. da.
16) 59. om. sic.
17) 59. 82. 93. 94. 107. som för er melt.
18) I. add. thæn skal næfnæ thær sak sökær.
19) 82. 107. add. anden.
20) 82. om. bröthær. enæ.
21) I. 56. 59. 93. 94. om. enæ.
22) 59. 82. 93. 94. om. frændær.
23) I. add. en. 56. 82. 93. 94. 107. add. oc en. 59. add. enn halff.
24) 107. om. thæn — kumen.
25) 59. 93. 94. vdt. 82. ind.

böte oc fathær mæth sun. oc sun mæth fathær. (²⁶ oc sithæn huær haluo minnæ. (²⁷ e til örtogh pænningæ warthær.

4.²⁸) *vm man læggær thæn dræpnæ frithlös.*²⁹)

Dræpær man annær man.³⁰) oc wil han³¹) læggjæ³²) hanum³³) v gild. tha scal (³⁴han latæ bære sit³⁵) witne æfter hin³⁶) döthæ. at³⁷) förstæ lanzs thing. ællær annæt. ællær thrithiæ. Wil nokær man (³⁸resæ thæn döthæ.³⁹) æfter witne boret. tha kumme han (⁴⁰til lanzs thing (⁴¹for innæn thry thing. oc byuthe logh fore hin⁴²) (⁴³döthæ. oc (⁴⁴tha scal thæn næfnæ næfnd (⁴⁵ær mannen wil gildæn⁴⁶) göræ.⁴⁷) fæmtæn mæn i thæt hæræth. ær (⁴⁸thæn man bor i ær⁴⁹) mannen drap. vtan bæggjæ therræ frændær. oc theræ⁵⁰) döthelækæ (⁵¹v winæ. (⁵²oc thæn ær mannen drap. (⁵³skyute af thre. oc the tolf⁵⁴) suære (⁵⁵huat the wiliæ hældær gild ællær⁵⁶) vgild. Gör han æi⁵⁷) sua i⁵⁸)

26) 59. 82. 93. 94. 107. om. oc. I. mark sylfs sithæn haluo minnæ.

27) I. 56. 59. 82. 93. 94. 107. om. e — warthær.

28) NQRS. aliique codd. not. 69 pag. 84 enumerati add. hoc caput post caput iuris Scan. 91. 13½. idem habet inter additamenta.

29) Lege ugild.

30) I. &c. om. man.

31) INQRS. &c. add. sithæn.

32) QS. &c. göre.

33) I. om. hanum.

34) S. &c. den som manden drebte, nest eph-ter drabet sette keremaal paa den som han haffuer drebt, paa förste &c. Q. &c. then som mannen haffuer dræbet næst eff-ter drabet po förstæ lantzingh settæ kæ-remaal po then som han haffuer dræbet eller po annet &c.

35) R. 23. 24. sigh.

36) INR. &c. thæn.

37) INR. &c. ofnæ.

38) I. &c. hin resæ æftar &c. QS. &c. then dræpnæ gyldher göre tha &c.

39) NR. &c. om. döthæ.

40) NR. &c. jnæn thry &c. Q. &c. innen the thry næstæ tingh &c.

41) 56. 59a. &c. om. for innæn thry thing. S. &c. til de try forneffnde neste ting.

42) INQRS. &c. thæn.

43) Q. &c. dödes goringer Och ther scall en næfnd settes po, then scall næfnd næff-næ ther then döda vill &c. S. &c. dödis gierninger. Och der skal settis neffnd paa tiil Tinge, den skal neffnd nefne, som den döde vill &c.

44) INR. &c. thæn skal næfnd næfnæ (N. &c. add. then) thær mannæn (R. ther then man-num) &c.

45) 126. Folio deperdito sequentia desunt; cfr. not. 1 pag. 85.

46) 56. 59a. 62. &c. vgilder; male.

47) QS. &c. add. Han scall næffnæ.

48) INQR. &c. mannæn boor &c.

49) INR. &c. oe; male.

50) S. &c. denn dödis.

51) NR. &c. ovenner. then ther mannen &c.

52) I. om. oc. 59a. 93a. 94a. om. sequentia.

53) QS. &c. maa skivdæ thre men aff the fæm-then oc &c. 56. 82a. 107a. om. sequentia.

54) QS. &c. add. som igen æræ (S. &c. add. de) sculæ.

55) INR. &c. honum gildan &c. QS. &c. then döda gylder &c.

56) I. add. oc.

57) Q. &c. om. æi; male. N. ey deletum est.

58) INQRS. &c. innæn.

thry thing. næst⁵⁹) æfter drap. tha ma thæn⁶⁰) sei göræ mannen vgild. (⁶¹ær hanum hauær dræpet.

98

5.⁶²) *Logh vm giæld at kræfue.*

Thette ær then logh ath hwilken giæld skal kræffwe aff androm, ffor örtugh æller örtugx mwn een mans eth hwat vt öwer örtugh ær, *thet* ær twiggisæ manne eth ffolle twa öre ære thrigisæ manne eth, hwat vt öwer twa öre, ær siæx manne eth och siæx öre ær siæx manne eth, Hwat vd öwer siæx öre ær *thet* ær tylter eth, til thre mark ære framme,⁶³) Thre marc *thet* ær tylter eth, Hwat öwer thre marc ær *thet* ær twenne⁶⁴) tylter (⁶⁵til firetinghe marc ære folle, XL marc ære twenne tylter, hwat vd öwer XL marc ær *thet* ær threnne tylter Och höygre riser⁶⁶) loghen æy fore giæld

114

6.⁶⁷) *Vm slægefræthe börn*

Æy æghe⁶⁸) the slögefræthe börn at⁶⁹) gange j boo skifte⁷⁰) wither bondens athelkonu,⁷¹) the som sithen worthe thing liwst, *ther*⁷²) bonden fik the athelkonæ ffor thy at bonden ma⁷³) wilie afhende sit gots henne til nogen thunge eller henne arffuum⁷⁴) (⁷⁵vm hun dör, æn wither bondens börn och sin æghen syskenæ, tha tage the swo arff som för ær⁷⁶) sagt.⁷⁷)

5. *Cfr. Add. F. 1.*

6=II. 24.

59) INQRS. &c. om. *næst*.60) INQRS. &c. *han*.61) INQR. &c. *thæn* (Q. &c. om. *thæn*) *thær mannen hauær dræpet. S. &c. som hand drepte.*

62) L. habet hoc caput inter additamenta.

63) L. *fulle*.64) L. *twigie*.65) L. om. *til* — *twenne tylter*.66) L. *risæ*.67) GI. 16. 17. 32. 42. 48. inserunt hoc caput in constitutionem R. Erixi de anno 1284 (V. 3.) post cap. 13. Hoc caput ad istam constitutionem non pertinere manifestum est; ultima verba: *som för ær sagt* respiciunt ea quæ dicuntur in codice iuris Scanici cap. 63, ac testantur hoc caput ad illum locum

esse referendum. Cfr. not. 44 pag. 50, et II. 24.

68) I. *skulæ*.69) I. om. *at*.70) 48. *bolskifte*.71) 48. *ætighe kone*.72) I. *oc*.73) KA. (*Lovhist.* I. pag. 615), hunc locum male intelligens, credit *ey* addendum esse; verbum *ma* vero non est vertendum "licet", sed "potest"; sermo enim non est de eo, quod marito non "licet velle", sed de eo, quod ille forte "potest velle" facere in fraudem uxoris. Cfr. verba: *han ma wibæ brystæ hanum fore nokal swik*, I. 77.74) 17. *arffuæ*. 16. &c. *arffuinge*.75) G. 16. 17. 32. 42. om. *vm hun dör*.

E.⁷⁸⁾1.⁷⁹⁾

Aldir⁸⁰⁾ then cost⁸¹⁾ meth rane⁸²⁾ worthir (⁸³takin af manne vdan garth 42 hans. han skal adir⁸⁴⁾ hem föras. (⁸⁵oc (⁸⁶ther lösas ellir ther⁸⁷⁾ wæriæz a brofiel⁸⁸⁾ som logh æræ⁸⁹⁾

2.⁹⁰⁾

Takir man kuna meth wold⁹¹⁾ oc aflar barn.⁹²⁾ oc (⁹³kæræ thet⁹⁴⁾ frendir 65 vm kuna dör ther aff tha böde hin ær⁹⁵⁾ giorthæ kuna adir. ellir skære sik swa som fore annat mandrap. Æn vm hun lot sik sielf meth willie leghra tha skal⁹⁶⁾ ey swara⁹⁷⁾ far⁹⁸⁾ bana⁹⁹⁾ vdan fore leghra¹⁰⁰⁾

F.¹⁾1.²⁾

E_N³⁾ mantz boodh⁴⁾ er thrediwge⁵⁾ (⁶goodhe mark

16

F. 1. Cfr. Add. D. 5.

76) Gl. 16. 32. 42-48. var.

77) 32. 42. melth.

78) Hæc duo capita transcripta sunt e cod. G, collatis ceteris codicibus, ubi eadem leguntur. Vide nott. 79, 90 infra.

79) GMNQRS. ceterique codd., qui not. 79 pag. 121 enumerantur, habent hoc caput post caput iuris Scan. 133, sive novo capite, sive dicto capiti adnexum. O. idem habet post cap. 134; cfr. not. 60 pag. 122.

80) 59. &c. *Alt det godz met rann worder tagidt &c.*81) S. &c. add. *eller godz som.*82) QS. &c. *roff.*83) S. &c. *tagett fran nogen mand vden faar hans gaard, dett skal kiemföris tiil hans gaard igen och igenn giiffuis, eller affuer-giis faar sin Brofiel &c.*84) M. om. *adir. Q. &c. igen.*85) Q. &c. om. *oc ther lösas.*86) 53. *det skall veries &c.*87) R. om. *ther.*88) 89. *Bropell. MQS. &c. add. swo.*89) MNOPQRS. &c. *ær.*

90) GNOPRS. ceterique codices not. 90 pag. 191 enumerati habent hoc caput post caput iuris Scan. 207, vel illi capiti adnexum.

91) O. om. *wold.*92) NOPRS. &c. add. *meth henne.*93) S. &c. *dör hun der aff, och hendiis frender klage paa hendiis död, den som dett görde skall Böde Quindenn igenn, eller verge sig &c.*94) R. 24. om. *thet.*95) NR. &c. *thet.*96) S. &c. add. *han.*97) NOPRS. &c. sic. *G. sweria.*98) NO. &c. *for.*99) S. &c. *Bane ßagh.*100) NO. &c. *laghræ vel leghre.*

1) Hæc quinque capita e cod. L. transcripta

(⁷Jwer böther⁸) er (⁹sex marck ock tywghe oc XVI örtwgh (¹⁰Swa ær ock¹¹) früthköpp¹²)

Loogh¹³) skall bywthes som (¹⁴krawen er¹⁵)

Fore örtwgh mwn,¹⁶) en mantz eedh (¹⁷hwadh jwer er örtwgh thet er three mentz eedh (¹⁸till two öre ære fframme¹⁹)

(²⁰Ær noghet jwer two öre (²¹thet er sex²²) manne eedh till sex öre ære fframme²³)

Ær noghet jwer sex öre thet er tyltter eedh till thre marck ære fframme

Ær noghet jwer three marck thet er threnne²⁴) tyltter²⁵) till XL marck ære fframme²⁶) Ower feretywge mark er ey mere en threnne tyltther²⁷) En²⁸) thog²⁹) .C. mark ware³⁰)

2.³¹)

99 J³²) Alle skyffte som wdharffwinnghe ære til tha ryss³³) thæn dödhis lodh.

sunt, collatis ceteris codicibus, ubi eadem leguntur. Vide nott. 2, 31 &c. infra.

- 2) LEaNOP. 48a. 55. 111b. 113. 116. 117b. 134. habent hoc caput codici iuris urbici Scaniae adnexum. 67a. 104. 105. idem add. post caput iuris Scan. 125; cfr. not. 66 pag. 114. DaEbLaM. 13 $\frac{1}{2}$. 17. 19. 19a. 28. 29. 31-33. 36. 38. 42. 48. 50. 52. 56. 59a. 61. 63. 82. 82a. 85. 93a. 94a. 107a. idem inter additamenta habent. S. 68-78. 80. 91. 101. 102. 103. 104a. 106. 110. 111. 117. 121. idem codici *Arfboken* dicto adnectunt. 59. 60. 83. 89. 90. 93. 94. 96. 107-109. 111a. 117a. 127. 129. idem adnectunt constitutioni R. Valdemari (V. 2.). Q. 67. 104b. idem adnectunt constitutioni R. Erii de anno 1284 (V. 3.).
- 3) Da. 33. 38. 113. om. *En* — *mark*. LaS. &c. om. *En* — *früthköpp*.
- 4) 107. add. *wdi Skaane*.
- 5) 19. *thrätiugh* lineola inductum est et XIII supra lineam forte rec. man. scriptum.
- 6) 17. 89. om. *goodhe*. Ea. 117b. *mark godhe penninge*.
- 7) 17. 19. &c. *ower bodh* vel *ywerbodh*. 113. habet verba: *Jffuer böder* — *fredkiöb capiti* 43 iuris urbici adnexa, cetera vero calci eiusdem codicis addita.
- 8) P. add. *hver böther*.
- 9) 134. XXXI *marck* och XXI *örtugh*.
- 10) 13 $\frac{1}{2}$. om. *Swa* — *früthköpp*.
- 11) Q. &c. add. *om*.
- 12) 36. 85. add. *J skanæ*.
- 13) DaEbLaMNOPQS. &c. sic. LEa. 111b. 117b. in fine habent verba *Loogh* — *er*. 36. 85. om. *sequentia*.
- 14) M. *kæren hvn* er till for &c.
- 15) S. &c. add. *till*.
- 16) S. &c. *werdt*. 52. (90.) 127. add. *thet er for tuo huilde*.
- 17) 56. 59a. &c. om. *hwadh* — *eedh*.
- 18) 111b. 117b. om. *till* — *fframme*. 104a. om. *till* — *marck ære fframme*.
- 19) 52. 90. 127. add. *thet er otte danske huide*.
- 20) NQS. &c. om. *Ær* — *marck ære fframme*.
- 21) DaLaMOP. &c. *tha Æær thet syæx* &c.
- 22) 56. 59a. &c. *tre*.
- 23) 59a. 82a. &c. add. *da er det sex mends eedt*. 56. add. *Sex öre er sex mends edh*.
- 24) 69. 70. &c. *thuemme*. Recte; cfr. Add. D. 5.
- 25) MNQS. &c. add. *eth*.
- 26) DaMNOP. &c. add. *och*.
- 27) S. &c. add. *eedt*.
- 28) M. &c. *eth*. Da. E. NOP. &c. *ey*.

oc bör at læggis swa goth som thæn³⁴⁾ jghen leffwer hwad helder thet ær offna³⁵⁾ höstruens væghnæ som³⁶⁾ pa. bondens Thættæ ær swa at wnderstaa³⁷⁾ at³⁸⁾ bonden. oc hostrwen kommæ sammæn oc fa börn sammen oc höstruen Dör syden. oc bonden skiffther synæ börn. vth theres mödbernæ oc takar³⁹⁾ sic sidhæn annen konæ. oc (⁴⁰⁾fa börn sammen. oc dör bonden siden tha læggis hans lödh swa goth som hostruens æller hans söns. oc⁴¹⁾ twa⁴²⁾ swa gotte⁴³⁾ som dotherens⁴⁴⁾ Saa takar hans hostrue siin deel. oc hans sön.⁴⁵⁾ oc dotther.⁴⁶⁾ oc thet som kommer pa hans lödh. thet skyfftis mellom hans börn. bathe the⁴⁶⁾ som (⁴⁷⁾beggis there börn æræ. oc the som han haffde meth thæn förmeræ⁴⁸⁾ konnæ.⁴⁹⁾ Sön⁵⁰⁾ fwllan lödh. oc dotter halff Oc⁵¹⁾ kalles wtharwinghe. en thogh at⁵²⁾ the ære hans börn. fforthy at⁵³⁾ the ære vthskifte för. oc æy sade⁵⁴⁾ j flæth. oc⁵⁵⁾ fælugh meth hanum Thenne samme logh ær⁵⁶⁾ so wel pa qwinnes⁵⁷⁾ wægnæ som po mannens⁵⁸⁾

3. 1)

THæt²⁾ skal man. oc withe at hwor som man haffuer fanghet lagheheffth³⁾)

- 29) Da. 19. 31. &c. *tho* vel *tha*. M. &c. add. 42) 80. 107. *thößuer*. S. &c. *tösser*. 92. *do-bilt*.
- 30) Cfr. not. 13 pag. 232. 43) EaNOPRS. &c. *god* vel *goth*.
- 31) LEaOP. 13. 23. 48. habent hoc caput inter additamenta. NQRS. 24. 28. 29. 50. 52. 44) NEaQRS. &c. sic. LOP. &c. *dotheren*. QS. &c. add. *lodh*.
53. 59-63. 67. 69-78. 80. 82. 83. 89-94. 96. 45) Q. &c. add. *syn*. S. &c. add. *sin deell*.
- 101-104. 106-111. 113. 114. 117. 121. 127. 46) S. &c. *y blant dem*.
129. idem constitutioni R. Valdemari (V. 2.) adnectunt. 47) Q. &c. *han haffuer met then systæ hōstræ som met then förstæ bægyes there börn mellom sön tager fuller &c. S. &c. han haffuer med den förste hustru, saa well som y blant dem der han haffde mett den siste hustrue, Begge &c. ut Q. &c.*
- 32) S. &c. om. *J*. 48) EaNOPR. &c. *förmer*.
- 33) NOP. &c. *riis*. EaR. &c. *reis*. QS. &c. *reess*. 53. *reygsis*. 49) EaN. &c. *konæ*.
- 34) S. &c. *hans der*. 50) P. add. *til*.
- 35) EaNOPQRS. &c. *paa*. 51) QS. &c. add. *the börn*.
- 36) S. &c. *eller*. 52) EaR. &c. om. *at*.
- 37) S. &c. *forstaa*. 53) Ea. 23. om. *at*.
- 38) S. &c. add. *nar*. 54) NOPR. &c. *sathæ*.
- 39) QS. &c. *jongher* vel *faar*. 55) QS. &c. *eller*.
- 40) QS. &c. *faar oc* (S. &c. om. *oc*) *börn met hemæ oc &c.* 56) NP. *ære*.
- 41) Q. &c. add. *sönens lodh*. S. &c. add. *Sönernis lod*.

offnæ⁴⁾ jord oc ylskys hwn sydhen. at⁵⁾ hanum. tha a han ath werghe sigh. meth sæn thylt eth laghfaste men.⁶⁾ oc skiödhe witne.⁷⁾ bithiæ sigh sa gud til hielpe. at han a⁸⁾ aff⁹⁾ rætt hæ ægende. oc haffwer ther lagehæfd haft offnæ.¹⁰⁾ oc¹¹⁾ forthy A han thet¹²⁾

4.¹³⁾

131 Hwo¹⁴⁾ som wil arff kræffnæ eller geldh efther anners död. komme han eller hans buth a thrætiugende dagh om the sære innen bygdh sæller thet thinge ther næst ær æffther XXX daghe ¶ Æn sær han uden bygh siæx vghæ ¶ Æn sær han uden lantz, stande iæmplingh oc dagh ¶ Æn sær han i konings forbudh, æffther at han hiem kommer ¶ Æn sær han i enge laglik forfal ther flæste mæn widhe at laghe forfall æræ oc wiste at then arff war til, ock kallethe ey a swo som saght i rætte tymæ ware han ee with logh ther arff togh at han toog ræteligh ¶ Æn sære enge rætte arffvinge til men¹⁵⁾ siwnde man oc komme ey innen XXX dagh, tha skal arff vurthe oc sædie at göme vnder gode men iæmplingh oc dagh komme tha engi taghe konnung arff oc göme ee til rætte arffwinge komme ¶ Æn komme engi rætte arffwinge æffther, tha tage konnung arff oc haue aar oc dagh thet sær iæmplingh oc siæx vghær

5.¹⁶⁾

134 Alt (¹⁷⁾grondhe gotz oc höghe sylff oc stranwragh (¹⁸⁾thet er konninghens

57) NOPQRS. &c. *qwinens*.58) Ea. v. *mannens*, quae in infima folii ora sine dubio scripta fuit, resecto folio periit.1) LOP. 13 $\frac{1}{2}$. 48. habent hoc caput inter additamenta. P. habet rubr. *Om Hæfdh*.2) 48. *Thette*.3) OP. 48. sic. L. 13 $\frac{1}{2}$. *laghehöft*.4) 48. *po*.5) 48. *aff*; male.6) P. *marne*.7) OP. &c. sic. L. *winne*.8) 48. sic. LOP. 13 $\frac{1}{2}$. om. *a*.9) 48. *ath*.10) 48. *vppo*.11) P. om. *oc*.12) L. v. *thet* in fine folii scripta est; sequens folium abscissum quidem est, at scripturae vacuum fuisse videtur.

13) L. habet hoc caput inter additamenta.

14) Miniator errato adposuit T, quo legeretur *Tuwo*.15) *Lege innen*.16) LEa. habent hoc caput inter additamenta. NOPRS. 23. 24. 59-63. 68-78. 80. 82-84. 89. 91-94. 96. 98. 100-104. 106-111. 113. 114. 117. 121. 129. idem calci codicis *Arfboken* dicti adnectunt.17) S. &c. *gods som findis y Jorden, sölf y Bierge och höge, och strande nragh*.18) Ea. om. *thet*. NR. &c. *ther konings &c*.

eghin sagh. Hwo thet finner, oc (¹⁹ey warer ath i konninghens gardh dyli meth thre tyltter²⁰) worther han fwnnen²¹) meth böde XL mark konghen

G.²²)

Man ma ey göræ möllæ aff ny vdhen (²³han a (²⁴flod och flodstad dam och 74 damsbond oc damstad tok²⁵) sa ath han flödher ey vp²⁶) annars mantz agher eller engh oc spiller²⁷) ey meth bagflod the gamble möller (²⁸ther æriltz möller ære Jtem vorder myllæ giorth vtæn forbuth oc alle mentz a kallen²⁹) oc far (³⁰hin ther³¹) giorde laghæ (³²heffth a tha a hin ath vidhæ flodh oc³³) flodstadh dam och damstad oc dams bondhe meth kyntzneffnd³⁴) lagaheffd ær³⁵) (³⁶thrynnæ flodmal vdhen kære Jtem kallæs³⁷) a (³⁸förræ en möllæ worder giord eller förræ æn hin fongher lageheffd a ther myllæ giordæ, tha skule (³⁹sommæ mæn til visse och vithe hwad heldher han flödher a⁴⁰) sith egit eller a annærs mantz jord vtæn hans vilæ (⁴¹ffordy ath engen man ma flödhe oc ey graffuæ och ey hus a settiæ a annars mantz Jordh vden hans vilæ Sligh sama lagh er ock om fiske gardhe som om mylle Man ma ey⁴²)

19) O. om. ey; male. S. &c. giffuer dett icki till kinde (59. &c. tillkiende) y &c.

20) S. &c. add. eedt.

21) RS. &c. add. ther.

22) N. 23. habent hoc caput, quod ex cod. N. transscripsi, in schedulis ad caput iuris Scan. 200 insertis additum; cfr. not. 82 pag. 187. QRS. ceterique codd. not. 71 pag. 189 enumerati, idem habent post cap. 203, sive proprio capite additum, sive dicto capiti annexum.

23) S. &c. hannem tiilhör Self flod &c.

24) R. 59. &c. om. flod och.

25) QR. &c. Tog. S. &c. Dog.

26) Legendum videtur uppa vel a. QS. &c. po.

27) S. &c. add. oc forderuer.

28) S. &c. som haffuer verit aff erilde möller.

29) 59. 60. &c. paathaell. S. &c. igensiielse och paa tale.

30) S. &c. den som möllen tiilhör der paa lageheffdt, da Bör hannem att &c.

31) Q. &c. add. möllen.

32) R. hæffde Tha &c.

33) R. 24. om. oc.

34) Q. &c. XV mentz næffnd aff sitt kön. 53. XV næffnde mendt aff sit kön. 52. &c. femten mends næffn aff syn sleckt. S. &c. femten næffnkundige mend aff Sin egen Slecht.

35) N. Voc. ær omissam supra lineam add. man. forte rec. 23. 24. om. h. v.

36) 23. trennæ. QS. &c. threndæ (S. &c. try) aares flod vden att (S. &c. alle) kæremaall.

37) QS. &c. Deles ey vel ike; male.

38) Q. &c. möllen för æn hwn vorder &c. S. &c. möllen för hwn Blüffuer Bögdt tiil fulde, eller för hand faar lageheffdt paa hende som möllen giorde.

39) R. 23. &c. samme. Q. &c. acktæ men till måles at grantzskæ hwat &c. S. &c. Otte gode mend tiilnæffnis att grandske, huad &c.

40) R. 23. 24. aff.

41) Q. &c. om. ffordy — vilæ. Cfr. not. 42 sequentem.

fællæ⁴³) vaten aff (⁴⁴sins æreltz rwm fran annars mans fiskegardhæ och ey fran annars mantz jordh

H.⁴⁵)

45 1.⁴⁶) Om⁴⁷) liiff och gotz at forbrydhæ

Hwor⁴⁸) som hælst noget man vordher rætteligæ frydløs gjort aff dommæren eller aff næfndæmen for synæ gerninger⁴⁹) tha hører koningen till allæ hans lösæ öre (⁵⁰thet er hans rörende⁵¹) gotz Tog er oc ther (⁵²besynderlig sag till at man mo bodæ forgöræ syt rörende gotz oc so alt syt iordegotz i so modæ om noget man sætther⁵³) sigh mod syn koningh, eller oc förer awend skyold emodh riget (thet er⁵⁴) kry⁵⁵) och orloff)

63 2.¹) (²*Jstud sequens capitulum cepi ex lege Valdemari Regis que data est in Vordingborg*

Hvilken man som haffuer een konæ hoss sig oc liggher met³) hennæ vdi löskæ læyæ i thry aar om so er at han gaar⁴) openbare i sæng met hennæ⁵)

H. 1 = II. 62.

42) QS. &c. add. *fåddæ vden po syn eyen grvnd oc ey heller.*

43) S. &c. *graffue.*

44) S. &c. *sitt eget erilde runde (69. &c. rinde) fran &c.*

45) Haec duo capita transcripta sunt e cod. Q, collatis ceteris codicibus ubi eadem leguntur. Cfr. nott. 46, 1 infra.

46) Hoc caput post cap. iuris Scan. 109 inserunt QS. ceterique codices qui enumerantur not. 24 pag. 99.

47) 29. sic. Q. O.

48) S. &c. *Vorder nogenn mand rettelige fredløß giord aff nogenn dommere &c.*

49) S. &c. *mißgierninger.*

50) 53. *men icke hans iordtt, vden hand setter siig oph ymodt &c.*

51) 54. 90. 97. *kibbende; male.*

52) S. &c. *end fere Besynderliige βager tiil*

faar huilche mand kand forbryde alltt siitt &c.

53) S. &c. *opsetter.*

54) S. &c. add. *mett.*

55) S. &c. *kriug.*

1) QS. ceterique codd. not. 88 pag. 139 enumerati, add. hoc caput post caput iuris Scan. 145. 114. habet hoc caput, una cum capp. 146 et 147, post cap. 154, in fine septimi libri (cfr. not. 14 pag. 147), praemissa annotatione: *Thette Effterschreffne haffuer Ocsaa werret vdi Lowlig brug, vdi Skaane, End dog Att thet findes icke vdi then præntede Lowbog.*

2) 50. quoque habet hanc rubricam, qua indicatur hoc caput e iure Iutico (I. 27.) exscriptum esse.

3) S. &c. *hoess.*

4) S. &c. sic. Q. 50. om. *gaar.*

5) S. &c. add. *vdi legomliigh samquemme.*

och hun haffuer hans nyglæ at bæræ oc bodæ sögæ en dysk oc dugh so at the ædæ⁶⁾ dagligæ sammen nar the haffue so giort i thry aar tha er hun hans æktæ höstræ⁷⁾

J.⁸⁾

(⁹Vm brytiæ vil skilies mit jorddrotten

123

UJl¹⁰⁾ brytiæ¹¹⁾ skilies weth iord drotten.¹²⁾ tha skal han sighæ vp sin gardh thw thing fore midsommer¹³⁾ oc eth¹⁴⁾ efther oc han scal tekkæ sinæ hws halweges¹⁵⁾ meth röör eller halm oc ryggæ¹⁶⁾ siden oc hwerth (¹⁷annet wartræ nytt oc weggene gærdhæ oc klinde oc hans dörræ¹⁸⁾ hængdæ oc hans gödningh¹⁹⁾ vt aghen oc (²⁰ey pa nestæ agher oc han scal hafue eth (²¹lidhet hws i (²²hans gordh oc han scal hafuæ lucten²³⁾ gordh om kringh oc hengæ sit²⁴⁾ leth oc gierdæ sit²⁵⁾ giærdhæ til markeskæl oc²⁶⁾ (²⁷skal bondens²⁸⁾ landhgildæ ladhæ staa opa²⁹⁾ sancte mickels (³⁰aften ok thre mark om han them³¹⁾ icke wæriæ kan ffinner iordhdrotten thette (³²æy opa³³⁾)

6) S. &c. add. och dricke.

7) S. &c. hustru. 122. add. och haffuer Saa guod loed i hans boe, Som hun waar wied wed hannem.

8) Hoc caput transscriptum est e cod. 30, ubi calci codicis iuris Scanici additum est; in eodem codice alio loco, nota 30a. insignito, man. paullo rec. additum legitur. 48. idem caput habet inter additamenta. 104. idem calci codicis iuris Scanici adnectit, ut sit cap. 19 sexti libri; cfr. not. 38 pag. 238.

9) 30a. habet titulum: *Thenne Ret gaff gelkere aff schone effther then gamle skraa ther archebiscop eskild oc biscop absolan gaffue met konung woldemars gode willie Oc ligger i lund besegld met theres jnsigle*; hunc vero titulum ad ius ecclesiasticum Scaniae pertinere, unusquisque videt.10) 30a. *Svo at will bonde eller bryde* &c. 104. add. *bonde eller*.11) 48. *britie man*.12) 48. *drotthen, om. iord*.13) 104. *Midfaste*.14) 48. add. *tingh*.15) 30a. *halffweges*. 104. *enten*.16) 104. add. *dennem*.17) 104. *hus met sine vegge skall vere gierdet oc klinet, hans dörr skall vere hengd* &c.18) 48. *dortræ*.19) 104. add. *skall vere*.20) 104. *hans agger opristet, oc* &c.21) 30a. 104. *hemmelhwss*.22) 104. *gaarden, oc haffue luct gaarden trint omkring* &c.23) 48. add. *syn*.24) 104. *sin*.25) 104. *sine*.26) 104. add. *hand*.27) 30a. *lade landgillet staa pa staffnen sancti* &c.28) 104. *sin*.29) 104. add. *staffnen till*.30) 104. *dag, eller både III* &c.31) 104. *dette forscreffne*.32) 30a. *icke pa staffnen pa sancti* &c.33) 48. 104. *paa*.

stefnæ³⁴) sancte mickels aften tha skal han forfölkæ hanum meth (³⁵land ræt (³⁶opa thet hæritzthing som brytien³⁷) aff foor.³⁸)

K.³⁹)

1.

6,7 **F**Or bonden segh kone oc faa the börn sammen Dör the samme kone och for han sigh sidhen kone rha taghe han sigh til howetlöth wether sin börn the som j fælagh ære meth hanum ragher han henne oc tha ær vidher kone Dör bonden sidhen rha taghe ey bondens börn sin howet löth. (⁴⁰stiffmother ther aff ær skildh fæ oc felagh. bodhe för æn han⁴¹) fik henne, oc the ære sidhen skildis wether the⁴²) samme kone ær ey anner börn til rha skiftes boo j tw, begges theres

2.

Dör bondens adhelkone oc hawer han börn wither henne rha schal han först taghe siit fedherne och siith mödherne j jorth oc j guldh, köbæ jorth oc bolffæ skiftes j tw, halft bonden, oc halft börnen til howetlöth wether fadher therre ffor thy at bonden mynder en löth efter sin kone

34) Vox *stefnæ* errato scripta esse videtur pro sequente v. *sancte.* 104. *staffnen.*

35) 30a. *landz rett.* 104. *Landtz ting rett.*

36) 104. *der som brydde affdrager.*

37) 30a. *add. vt.*

38) 48. *faar.* 104. *add. Forscreffne 19 artickler oc ret gaff kield korn (lege gielckeren; cfr. not. 9 pag. 237) efter den gamble skraa som Erchibiskop Eskild oc Absolon gaff met Kong Voldemars gode vilge, oc ligger besegtitt vdi Lund, met deris Indtzege;* ita adnotatio ad ius ecclesia-

sticum pertinens, quae in cod. 30a. perpetram refertur ad hoc caput, ulteriore errore extenditur ad XVIII capita iuris Scanici, vel totum librum sextum (XII capita in textu, sc. 214-225).

39) Haec duo capita transcripta sunt e cod. 38, ubi adduntur post caput iuris Scan. 23; cfr. not. 56 pag. 20.

40) Sequentia corrupta esse, manifestum est; quomodo vero emendanda sint, non video.

41) Voc. *han* omissam supra lineam add. scriba.

42) Voc. *the* omissam supra lineam add. scriba.

II.

IURIS SCANICI EXPOSITIO

LATINE CONSCRIPTA

AB

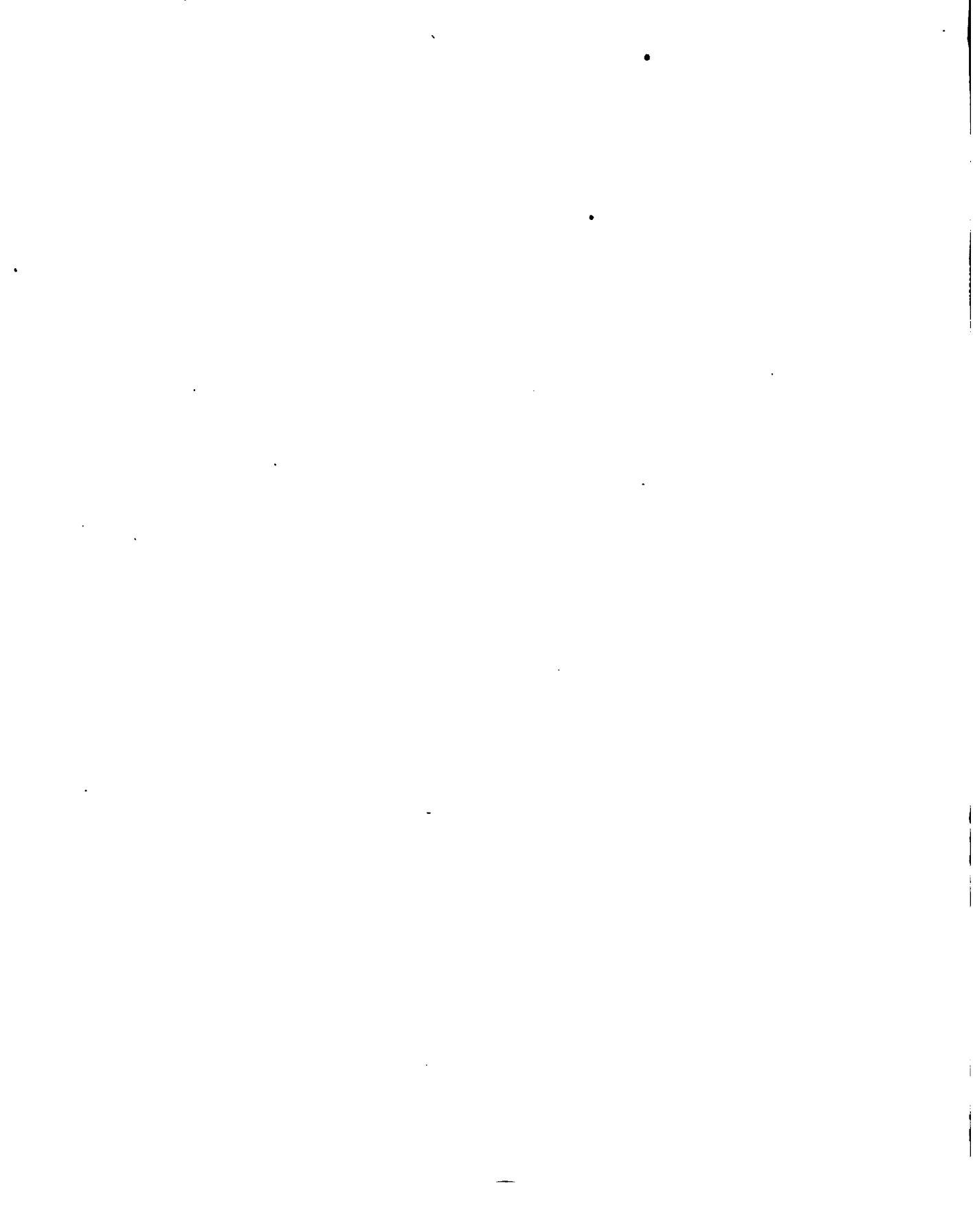
ANDREA SUNONIS F. ARCHIEPISCOPO LUNDENSI.

ÄRKEBISKOPEN I LUND ANDREAS SUNESSONS

LATINSKA BEARBETNING

AF

SKÅNELAGEN.

4. *Que porcio contingat* (¹*præuignum uel præuignam post obitum nouerce, et qualiter*²) *facienda sit diuicio,*³) *et qualiter hereditates compensande.*

Patrifamilias, non habenti filios⁴) uel habenti, si mulier nupserit et ad eum cum liberis uel sine liberis cum bonis suis transierit, si non fuerit determinatum que porcio quemque⁵) contingat, quantumcumque⁶) dispar fuerit bonorum collatio, pares tamen partes omnes,⁷) cum⁸) a communione recesserint, optinebunt,⁹) salua (¹⁰*sexus prerogatiua, ut masculus duplo maius*¹¹) quam¹²) femina consequatur, nisi uxor fuerit uel mater, que marito uel filijs adequatur, et tum¹³) consorcij masculini gratia preferitur filiabus. Huic diuitioni¹⁴) (¹⁵*eciam immobilia subiacent a tempore nuptiarum precio comparata. Alia predia, (¹⁶noua quoque*¹⁷) hereditas, que post contractas nuptias alteri accessit coniugum, suos semper dominos comitantur, nisi patrem¹⁸) ad bonorum omnium tam mobilium quam immobilium uocet¹⁹) consortium superstes procreata soboles maternorum;²⁰) matre tamen ad paternorum bonorum²¹) participium nullatenus aspirante, sed solo patre, propter laboriose prouisionis onera, istud²²) sibi priuilegium uendicante;²³) et²⁴) nisi²⁵) hereditatem, licet uberio-rem, uel hereditates, (²⁶*exceptis immobilibus, primo obiecta hereditas haut*²⁷)

4=1. 6, 21, 7, 22, 20, 30.

47) BCE. *obtinebunt.*

1) D. *præuignum* mutatum in *priuignum*. E. *priuignum uel priuignam.*

2) E. *quæ.*

3) BCDE. *diuisio.*

4) E. *liberos.*

5) E. sic. ABC. *quem*, non uero B. habet *quemque*, ut dicit KR. D. *quem* his scriptum, nempe in fine prioris ac initio sequentis folii.

6) E. *quantumuis.*

7) B. om. *omnes.*

8) D. *si.*

9) BCDE. *obtinebunt.*

10) BCDE. sic. A. *sexu prerogatiua.*

11) BCD. sic. A. om. *maius*. E. *magis.*

12) BC. om. *quam.*

13) BC. *tantum*. D. *tamen.*

14) BCDE. *diuisioni.*

15) E. *tantum mobilia et immobilia &c.*

16) DE. *nouaque hereditas &c.*

17) B. *que.*

18) D. *paternum.*

19) BCDE. sic. A. *uoces.*

20) BCDE. sic. A. *matrinorum.*

21) E. *prædiorum.*

22) DE. *Illud.*

23) C. add. *hereditate sex orarum trium marcharum hereditas compensatur.*

24) *Pro et potius legendum est uel; cfr. not. 25 sequentem.*

25) BCE. sic. AD. om. *nisi*. Haec vox non prorsus quidem est necessaria, attamen contextum orationis clariorem reddit; quæ enim hoc loco leguntur, ea sunt connectenda cum iis quæ supra dicuntur: *nisi patrem — maternorum*, non uero pertinent ad proxime antecedentia: *matre tamen — uendicante.*

26) E. *præuie obiectas habeant, primo &c.*

27) BC. sic. DE. *haud*. A. *habeant.*

tribus marci exilior²⁸⁾ ad particionis²⁹⁾ pertrahat³⁰⁾ rationem. (³¹Eodem modo³²⁾ quotcumque de nouo sibi³³⁾ delate occurrerint hereditates numero pares, licet censu sint³⁴⁾ impares, compensantur. Si qua³⁵⁾ tamen (³⁶super³⁷⁾ numerum concurrentium hereditatum excreuerit, absque diuisionis minutione,³⁸⁾ nisi quid ex ea eciam ad communes usus consumptum fuerit, permanebit.

5. *Quid iuris sit si bona uxoris alienata fuerint³⁹⁾ a marito.⁴⁰⁾*

Nulla prole suscitata uel superstite alienare non debet predium uxoris maritus; si tamen alienauerit, stabit alienatio per uxorem, cui non conuenit de uiro suo conqueri, nullatenus⁴¹⁾ infirmanda; sed ab eo⁴²⁾ iure diuino, uel ab eius herede quamuis communi filio, si dire⁴³⁾ mortis imperio soluta fuerit, ipsa uel eius heres terre sue quam constat alienatam fuisse,⁴⁴⁾ in terra, uel, si terra defuerit, in rebus quibuslibet iuste estimatis, recipiet compensationem,⁴⁵⁾ marito uel eius⁴⁶⁾ herede probante quantitatem distracte terre, si super ea fuerit orta dissensio,⁴⁷⁾ negationem etiam,⁴⁸⁾ si negauerit alienationem, duodeno sui⁴⁹⁾ et bondonum .XII^{cim.},⁵⁰⁾ qui suo nomine terras possident, iuramento.⁵¹⁾ E contra marito, cui pro libito suis est uti licitum, si quid in quoscumque usus distraxerit, non recompensabitur ab uxore eius,⁵²⁾ uel eius heredi⁵³⁾ ab illius⁵⁴⁾ herede. Si quid tamen de precio mariti remanere constiterit inconsumptum, ipsi uel eius heredi relinquitur indiuisum.

5=I. 8, 15, 9, 11, 13, 10, 12.

28) E. add. (*exceptis immobilibus*).

29) D. *partitionem*.

30) B. *protrahat*. E. *pertrahit*.

31) E. *ratione eadem, quotcumque e nouo* &c.

32) D. om. *modo*.

33) E. add. *e contra*.

34) B. *sunt*.

35) BC. sic. A. *qui*. DE. *quæ*.

36) E. *pars numero* &c.

37) C. add. *parem*. D. add. *pares*.

38) BC. *diminutione*. E. add. *id ei*.

39) BCDE. sic. A. *fuerit*.

40) DE. add. *nulla prole suscitata uel* (E. *aut*) *superstite*.

41) DE. add. *infringenda uel*.

42) BC. add. *si*.

43) E. *duro*.

44) BC. *esse*.

45) E. *recompensationem*.

46) D. *uxoris*; male.

47) BCDE. sic. A. *discentio*.

48) D. om. *etiam*.

49) E. *suo*.

50) BC. XI.

51) D. add. *roborabit*.

52) BCE. om. *eius*.

53) B. sic. C. *herede mutatum in heredj*. E. *hæredibus*. AD. *herede*.

54) E. *huius*. D. add. *mariti*; male.

6.¹⁾ *Quod aurum uice predij fungitur (2 in diuisione.*

Aurum patrimoniale, licet sit mobile, patrimonialis tamen predij uice fungitur in diuisione; sed³⁾ que predia eciam auro fuerint comparata, quantum ad diuisionem, conditionem⁴⁾ mobilia imitantur;⁵⁾ quicquid tamen de⁶⁾ auro consumptum fuerit, ex parte neutra restauratur.⁷⁾

7. *De trina citatione.*

Si quis ad ius citatus contempserit uenire, in duabus horis⁸⁾ erit aduersario pro citatione qualibet, et in tribus marcis regi tandem pro citatione tercia condemnandus; post hoc si se presentauerit, et se non⁹⁾ noluisse,¹⁰⁾ (1¹⁾ sed non potuisse uenire, uel minus legitime uel minime citatum fuisse, duodeno docuerit iuramento, omnem euacuare poterit condemnationem, principalem litem¹²⁾ iterum subiturus.¹³⁾

8.¹⁴⁾ *Quoto iuramento fidem facere debeat qui negat totalem hereditatem¹⁵⁾ uel¹⁶⁾ partem.¹⁷⁾*

Si quis delatam alij¹⁸⁾ hereditatem ad se negauerit peruenisse, licet tribus marcis nichil¹⁹⁾ amplius continentem, ut fidem et²⁰⁾ robur optineat²¹⁾ sua negatio, .XXX. VI. scondonum requiritur²²⁾ iuramentum. At si quid se con-

6 = l. 29.

7 = l. 14.

8 = l. 31.

1) D. habet hoc caput, a quo incipit librum secundum, post cap. in textu 13.

2) BCE. sic. AD. *indiuisum*.3) B. add. *si*.4) E. *naturam*.5) BCDE. sic. A. *imitatur*, notam uero abbreviati *n* supra litt. *a* adposuit rec. man.6) E. *ex*.7) DE. *restituatur*.8) DE. *oris*.9) A. v. *non* (\bar{n}) deleta est. D. om. h. v.10) BCE. sic. AD. *uoluisse*.

11) D. om. quae in hoc capite sequuntur.

12) B. quoque habet *litem*, non uero *Actionem*, ut male legit KR.13) A. *subditurus* scriptum est, at *d* deletum.

14) D. habet hoc caput, una cum cap. 6, post cap. in textu 13; cfr. not. 1 supra.

15) BCDE. sic. A. *hereditate*.16) D. *et*.17) A. *parentem* scriptum est, at litt. *en* deletae sunt et rubra lineola inductae.18) BD. *alteri*.19) B. habet *nihil* eodem modo abbreviatum, quo alias ubique, quamvis KR. male legit *Vel*.20) D. *aut*.21) BCDE. *obtineat*.22) D. *requisitum*.

fessus fuerit accepisse, ad ipsius solutionem, dum tamen minus non fuerit una hora²³⁾ nummorum, cum duodeno bondonum iuramento, quod nichil²⁴⁾ amplius ad eum peruenerit, a petitione se poterit liberare.

9. *De communis consorcij lucro vel dampno.*

Uniuersos contingit de communi consortio, quicquid uel culpa amittitur, uel industria conquiritur²⁵⁾ singulorum.²⁶⁾

10. *Qualiter emancipatio fieri debeat, uel quid iuris sit²⁷⁾ si²⁸⁾ fiat.*

Volens emancipare filium²⁹⁾ in iure coram omnibus protestetur quod eum³⁰⁾ a sua liberet³¹⁾ potestate, et quod nolit de factis suis³²⁾ de cetero respondere, nulli de cetero responsurus de suis excessibus, preter reatum homicidij interdum a cognatis eciam emendandum;³³⁾ probaturus eciam emancipationem, si super ea oriatur³⁴⁾ questio, duobus testibus testificantibus quod interfuerint³⁵⁾ communi iure ipsius legitime promulgationi; et e contra si pater emancipationem uoluerit diffiteri, audietur negationem suam duodeno corroborans iuramento, ut semper aduersus filium patri defensio deferatur. Nec cogendus est pater emancipato aliquid de suis bonis supra sue uoluntatis beneplacitum assignare, nec de bonis maternis quicquam filium³⁶⁾ post mortem matris contingentibus, contra uoluntatem filij retenturus.

11. *Quid iuris sit defuncto uel¹⁾ filio familias, uel emancipato, uel²⁾ uirrico, uel nouerca, quantum ad successionem.*

Patre³⁾ superstite defunctus filius familias nullum habet,⁴⁾ ac si numquam

9 = l. 15.

10 = l. 16, 17.

11 = l. 19, 34, 20, 18.

23) D. om. hora. E. ora.

24) BCE. nil.

25) D. conquiritur, at in marg. adposuit scriba adquiritur.

26) BCDE. sic. A. singularum.

27) BC. om. sit.

28) BCDE. sic. A. om. si.

29) B. add. suum.

30) B. om. eum.

31) D. liberat.

32) E. eius.

33) D. emendandi.

34) E. re oritur.

35) BC. interfuerunt. BCE. add. in.

fuisset genitus, successorem. Emancipato sine posteritate defuncto solus pater succedit, exclusis fratribus tam emancipatis quam in potestate patria⁵⁾ constitutis quam ex matre tantum coniunctis, licet ipsi ad bona uirici non debeant aspirare. ¶ Partem⁶⁾ facit defuncto uirico uel nouerce⁷⁾ relictus (⁸⁾preuignus uel preuigna, in communione cum filiis et⁹⁾ filiabus persone¹⁰⁾ mortue, ipsis tantummodo relinquendam. ¶ (¹¹⁾Post uiri obitum uxore relicta, relictisque filiis quibusdam communibus quibusdam preuignis¹²⁾ uxoris, non¹³⁾ est defuncto¹⁴⁾ portio de bonis communibus facienda, que uxori penitus auferatur et solis filiis relinquatur.¹⁵⁾ ¶ Post patris obitum cuicumque sine posteris decedenti¹⁶⁾ filio cum matre succedunt fratres pariter et sorores; emancipati tamen ad communia bona cum fratribus parciendum¹⁷⁾ nullatenus admittuntur, nisi reportauerint quecumque eis prius a patre fuerant¹⁸⁾ assignata.¹⁹⁾

86) C. add. *sum.*

1) DE. om. *uel.*

2) E. om. *uel.*

3) B. *Matre.* E. add. *et matre.*

4) D. *habebit.*

5) D. *patris.*

6) D. *patrem.*

7) DE. *nouerca.*

8) E. *pruignus uel priuigna.*

9) DE. *vel.*

10) A. Ultima litt. *e* hic, ut aliis quibusdam locis, lapsu calami ita scripta est, ut legi posset *o*.

11) C. habet ea, quae in hoc capite sequuntur, eodem ordine quo heic transcripta sunt. AD. primo loco ponunt verba *Post patris — assignata*, deinde verba *Post uiri — relinquatur*, ac denique verba *Regi quoque &c.* E. quoque primo loco habet verba *Post patris — designata*; at verba *Post uiri — relinquatur* sequuntur post verba *Regi quoque &c.* B. omissis verbis *Post uiri — relinquatur*, cetera ita habet, ut supra in textu leguntur. Iustum ordinem eum esse, quem habet cod. C, manifestum est. Cfr. KR. not. 13 ad hunc locum. Verba *Post uiri — relinquatur* sine dubio debentur adnotationi in margine antiquioris alicuius codicis factae, quae in diversis codicibus variis locis in textum irrepsit. Qui

hanc adnotationem addidit, is, ni fallor, ita explicare voluit ea, quae in antecedentibus dicuntur: *Partem facit &c.*, ut quae ibi statuuntur de "defuncto uirico uel nouerca", ea restringerentur ad uiricum solum, i. e. valerent quidem de divisione bonorum "post uiri obitum" facienda, non vero de bonis matre mortua dividendis; quod si ita sit, manifestum est v. *non*, quae mox infra in textu legitur, esse delendam (cfr. not. 13 infra), quo facto haec exacte conveniunt cum iis, quae textus Danicus l. 20. continet. Si vero retinetur v. *non*, haec nullo modo componi possunt cum membro huius capituli proxime antecedente, quod frustra tentavit KR.; nec minus aperta erit pugna amborum horum membrorum cum textu Danico.

12) E. *pruignis.*

13) A. Loco v. *non* (*n̄*) rec. man., ut videtur, scriptae, littera quaedam antea scripta at deleta est. Haec vox delenda esse videtur; cfr. not. 11 supra. D. om. *non*.

14) D. *defuncte.*

15) CDE. sic. A. *relinquitur.*

16) E. *discedenti.*

17) B. *percipiendum.* D. *partienda.* E. *partiendas.*

18) CE. *fuerunt.* D. *fuerit*, non vero *fuerint*, ut refert KR.

19) E. *designata.*

Regi quoque in tribus marcis iidem²⁰⁾ sunt condemnandi, nisi statuto die in communi iure quicquid acceperant²¹⁾ parati fuerint reportare; facienda fide duodeno sacramento,²²⁾ si super quantitate referendorum fuerit dubitatum.

12. *De iniqua differentia tollenda anteriorum et posteriorum²³⁾ in successione matris.*

Iniqua differentia anteriorum et posteriorum sublata, ad defuncte matris hereditatem in omnibus tam mobilibus quam immobilibus dividendam eque admittuntur²⁴⁾ filij priores ex maritis²⁵⁾ prioribus, ut posteriores ex marito nouissimo²⁶⁾ suscitati.

13. *Quod illi heredes potiores habeantur in defensione, qui commune aliquid dicunt,²⁷⁾ quam qui proprium allegant.²⁸⁾*

Illis uocatorum²⁹⁾ ad ea, que post mortem alicuius relicta sunt, diuidenda, qui terram aliquam allegant²⁸⁾ precio comparatam, et sic ad omnes consortes pariter uenire,³⁰⁾ cum duodeno deferri debet defensio sacramento, non³¹⁾ illis, qui, patrimoniam dicentes, eam³²⁾ sibi solis cupiunt uendicare. Idem obseruatur inter heredes tantum ex altero parente coniunctos, ut illis tantum defensio deferatur, qui ad omnes ex quacumque causa contendunt aliquid pertinere; uel utraque pars ex uno tantum³³⁾ parente coniunctorum sibi dissidentium³⁴⁾ de communi sex uiros nominet parentela, ut illi³⁵⁾ duodecim nominati, sacramento prius prestituto, quod a iusticie non uelint tramite deuiare, determinando que terre patris fuerant et que matris et que precio comparete,

12 = I. 23.

13 = I. 25-27.

20) DE. sic. ABC. *idem*.

21) E. *acceperint*.

22) B. *iuramento*.

23) BCDE. sic. A. om. *posteriorum*.

24) D. *admittantur*.

25) D. *matris*.

26) BCDE. sic. A. *nouissimi*.

27) BCDE. sic. A. *dicuntur*.

28) D. *allegant*.

29) DE. *vocatis*.

30) BCE. *peruenire*.

31) D. om. *non*.

32) D. *iam*.

33) A. v. *tantum* rec. man. mutata est in *tamen*. D. *tamen*.

34) A. v. *dissidentium* rec. man. mutata est in *dissentientium*. D. *dissentientium*.

35) B. om. *illi*.

omnem eis amputent super diuisione facienda materiam litigandi. Pari modo inter fratres ex utroque parente coniunctos, super particione honorum est 10 omnis controuersia sopienda.³⁶⁾

14.¹⁾ *Qui quibus in successione preferuntur.*

Naturali statutum est equitate ut, exclusis ascendentibus et transversalibus, primo hereditas solis descendentibus deferatur, salua graduum prerogatiua, ut priores in gradu semper posterioribus preferantur. Succedentes ergo in primo gradu filij et filie uiriles accipiunt porciones, seruato tamen sexus priuilegio, ut semper filio duplo maior quam filie pars hereditaria²⁾ relinquantur. Deficientibus primi gradus liberis admittuntur neptes et nepotes, non uiriliter sed in stirpes, ut ex illis quique³⁾ nichil amplius obtineant quam parentes eorum, si uiuerent, obtinerent;⁴⁾ puta unica neptis, ex filio defuncto relicta, duplo maiorem recipiet portionem quam nepotes et neptes, quocumque fuerint,⁵⁾ ex defuncta filia procreati;⁶⁾ inter illos tamen, qui ex uno parente prodeunt, sexus differentia custodita. Cessantibus duobus primis gradibus, (⁷⁾ pronepotes et proneptes absque sexus differentia omnes equaliter admittuntur, eodem iure in cunctis⁸⁾ gradibus ulterioribus obseruato. Cessante linea⁹⁾ descendenti,¹⁰⁾ et deficientibus patre et matre in linea ascendenti¹¹⁾ et fratribus et¹²⁾ sororibus in linea transversali,¹³⁾ auus paternus et auia paterna, auus maternus et auia materna, patruus et amita, auunculus et matertera, fratris et sororis filij et filie, omnes equales partes exclusa¹⁴⁾ sexus differentia consequentur.

14=l. 32, 33, 35.

36) D. Hoc loco sequuntur capp. in textu 6 et 8; cfr. nott. 1, 14 pag. 245.

1) E. hoc loco incipit librum secundum.

2) B. hereditatis.

3) D. quisquam. E. quiquam.

4) D. om. obtinerent.

5) BCDE. sic. A. fuerunt.

6) D. procreata.

7) D. pronepotis et proneptis.

8) B. om. cunctis.

9) BCDE. linea.

10) BCE. sic. D. descendentium. A. decenti.

11) D. ascendentium.

12) E. ac.

13) BCDE. sic, at in D. scriba supra lineam adposuit triumphali. A. transsubstantiali.

14) D. exclusus.

15.¹⁵⁾ *Quid seculo renuntiantium¹⁶⁾ monasterio conferri possit a sano vel egro, a transeunte ad religionem uel non transeunte.*

Cui¹⁷⁾ licet et libet mundum relinquere, licet quoque cum bonis omnibus ipsum contingentibus, si sanus est et incolumis, religionis causa monasterium introire. Si uero propter grauis morbi periculum de rebus suis disponere urgeatur, medietatem tantum portionis ipsum contingentis¹⁸⁾ conferendi habet monasterijs siue extraneis quibus uoluerit facultatem, medietate reliqua non ad uxorem sed ad filios tantum et filias pertinente. Ipsum uero contingens portio nominatur que,¹⁹⁾ diuisione facta inter (²⁰⁾ipsum et filios (²¹et filias et alios,²²⁾ si qui fuerunt²³⁾ communium bonorum consortes,²⁴⁾ sibi soli competere comprobatur. Si uero solus sit et absque liberis, cuncta que possidet ipsum²⁵⁾ sunt²⁶⁾ contingentia, ut de illis sicut determinatum est ordinandi habeat potestatem. Ad religionem conuersus, uelud²⁷⁾ mundo mortuus, ad nullum habet²⁸⁾ de cetero successionis commodum²⁹⁾ (³⁰aspirare, nisi quid ei religionis vel alterius fauoris intuitu conferatur.

16. *Quantum liceat patri nepotibus conferre, uiuentibus filiis et eorundem nepotum patris.*

Licet cuique post mortem filij quantum ipsi deberetur³¹⁾ si uiueret, eius filio nepoti conferre; cui, si super collatis possessionibus imperatur,³²⁾ (³³deferatur possidenti³⁴⁾ defensio duodeni iuramenti et duorum assistentium per scotatio-

15=I. 37, 39, 38.

16=I. 36.

15) D. habet hoc caput post caput in textu proxime sequens.

16) E. *renunciantibus*. D. *a renunciantibus*. Male.

17) D. *Cuilibet et libet modum relinquere* &c.

18) D. *contingenter*. E. *contingentem*. Male.

19) D. add. *in*.

20) D. om. *ipsum et*. E. *filios et filias ac ipsum, et alios* &c.

21) B. om. *et filias*.

22) D. *ipsum*, non uero post v. *filias* add. *et ipsum*, ut refert KR.

23) BCDE. *fuerint*.

24) D. add. *et alios*.

25) BCDE. sic. A. *ipsi*.

26) BCE. sic. AD. om. *sunt*.

27) DE. *velut*.

28) D. *habeat*.

29) A. *quomodum*, ut uidetur, scriptum fuit; rec. man. emendatum.

30) D. om. *aspirare* — *religionis*.

31) BCDE. sic; at E. in corrigendis *deberet*. A. *debentur*.

32) Pro *imperatur* sine dubio legendum est *impetatur*. Cfr. capp. 41, 135.

33) D. *deferre possidente defensione*.

nem ab auo facte³⁵⁾ legitime dacioni; probatione tantum duodeni iuramenti, si nepos non possideat, heredi proximo concedenda, quod ab auo terre, de quibus agitur, nullatenus scotate fuissent.

17. *De transeuntibus pro alimonia in alterius potestatem.*¹⁾

Si quis propter rerum penuriam, uel propter corporis debilitatem ex torpore²⁾ 11 senij uel languoris³⁾ angustia procedentem,⁴⁾ uel ob alia miserabilia fortune grauamina,⁵⁾ sibi non sufficiat uite necessaria procurare, cum heredibus suis conueniat, ut inter eos bona que possidet parciatur, ab eis, per uices circum-eundo⁶⁾ singulos, uite necessaria recepturus,⁷⁾ in communi iure⁸⁾ facta coram omnibus protestatione, ne sic⁹⁾ legitime facta conuentio ualeat¹⁰⁾ immutari¹¹⁾ uel in¹²⁾ dubium reuocari.¹³⁾ Si uero singulos ita noluerit circuire,¹⁴⁾ in diuisione bonorum unam sibi retineat portionem, et cum ea ad quem uoluerit heredem¹⁵⁾ accedat, illo,¹⁶⁾ ad quem accesserit, partem illam, si tantum tres marcas uel minus ualeat,¹⁷⁾ obtinente. Si quid uero super¹⁸⁾ tres marcas excreuerit,¹⁹⁾ diuidendum uniuersis heredibus attinebit. Si uero nullus cognatorum ei uoluerit necessaria providere,²⁰⁾ in iure dies prefigatur, in quo si cognati cum eo noluerint²¹⁾ conuenire, libertatem habeat cum bonis suis ad extraneum quem uoluerit transeundi. Transeuntem pro alimonia in

17 = I. 40 - 43.

34) BCE. sic. A. *possidendi*.

35) D. om. *facte*.

1) BCE. sic. AD. *potestate*.

2) D. *corpore*; male.

3) C. *languoris*.

4) BCE. sic. AD. *procedente*.

5) BDE. sic. AC. *gramina*, rec. man. mutatum in *grauamina*.

6) BE. sic. C. *circueundo*. A. *circueat*; litt. at uero rec. man. scriptae sunt; antea alia quaedam scripta fuerunt, non uero *undo*, ut credit Th. D. *circuiat*.

7) D. *recepturos*; male.

8) D. add. *circumeundo*.

9) BD. *sit*.

10) BCE. sic. A. om. *ualeat*. Cfr. not. 13 infra.

11) D. *immutare*.

12) BCDE. sic. A. om. *in*, quod tamen rec. man. supra lineam additum est.

13) D. *reuocare*. A. Rec. man. in marg. add. *possit*. D. add. *possit*, at *ualeat* supra lineam ipse adposuit scriba.

14) DE. *circumire*.

15) BCE. *heredum*.

16) D. *jlle*.

17) BCDE. sic, at in D. scriba supra lineam adposuit *habeat*. A. *haleat*, rec. man. perperam mutatum in *habeat*.

18) D. *superfuerit*.

19) DE. add. *decrepito defuncto*.

20) BCDE. *ministrare*.

21) D. *uoluerint*.

alterius potestatem, quicquid lucri uel dampni pro suorum excessuum satisfactione,²²⁾ si sui iuris esset, respiceret, hoc²³⁾ ad suscipientem eum similiter pertinebit; unde suscepto uel occiso, uel alium occidente,²⁴⁾ qui suscepti uel partem terciam satisfactionis recipiet²⁵⁾ uel prestabit, duabus²⁶⁾ tercijs remanentibus ad suscepti cognatos tam paternos pertinentibus²⁷⁾ quam maternos.²⁸⁾ Nouo tamen iure prestabit totam solus²⁹⁾ suscipiens satisfactionem. In ius alterius pro alimentis susceptus si conqueratur quod exilem tollerare³⁰⁾ non potest³¹⁾ procuracionem, qui promisit alimoniam³²⁾ duobus testibus et duodeno fidem faciat iuramento, quod, sufficientem prebens alimoniam, nichil minus, unde querimonia iure³³⁾ moueri posset,³⁴⁾ exsoluerit quam promisit; uel in iure probi uiri de prouincia nominati mittantur ad inuestigandum si necessaria ministrentur; et iniusta querimonia deprehensa, si non potuerint³⁵⁾ iratum placare,³⁶⁾ sed a suo recedat, contra sanum consilium,³⁷⁾ prouisore, si bona que secum attulit³⁸⁾ non deferat, sciat non (³⁹⁾detinenti iuste,⁴⁰⁾ sed fatuitati sue potius asscribendum.

18.¹⁾ *Quibus prohibitum sit²⁾ alienare predia sua usque ad certum tempus.*

Bona³⁾ maris⁴⁾ impuberis, donec (⁵⁾quartum decimum annum compleuerit, et⁶⁾

18 = I. 45, 47, 44, 46, 48, 49.

22) C. *satisfaccionem.*

23) D. *hæc.*

24) BCE. sic. AD. *occidendo.*

25) B. *recipiat.*

26) DE. *duobus.*

27) BC. sic. A. om. *pertinentibus.* Cfr. not.

28) sequentem.

28) DE. add. *pertinentibus.*

29) DE. add. *decrepitem.*

30) BCDE. *tolerare.*

31) BCDE. *valeat.*

32) BDE. sic. A. *alimonram.* C. *almoniam.*

33) E. om. *iure.*

34) DE. *possit.*

35) D. *poterunt.*

36) A. *placere* primum scriptum est, at priore e subiecto puncto notato, a supra lineam add. scriba.

37) D. add. *a.*

38) D. *attulerit.*

39) BC. sic. A. om. *detinenti.* D. *iustitiæ prouisoris detinenti, sed* &c. E. *iniustitiæ prouisoris sed* &c. Cfr. not. 40 sequentem.

40) A. Ita recte scriptum est (non uero *iusti*, ut dicit KR., multo minus *iustitiæ*, ut credit Th.); sed h. v. rec. man. mutata est in *iniustitiæ*. Sensus huius loci, quem non intellexerunt scribae, hic est: sciat (hoc) non adscribendum (esse prouisori) iuste detinenti (bona), sed potius fatuitati suae.

1) DE. hoc loco incipiunt librum tertium.

2) BCDE. sic. A. *si*, at rec. man. atramento mutatum in *sit*.

3) D. *Maris impuberis bona matris defunctæ filio relicta impubere pater non potest alienare, jmpuberis uero donec* &c.

4) BCDE. sic. A. *matris.*

5) BCDE. sic, non uero *Quatuordecimum*, ut

femine quam diu innupta permanserit, alienationi iuris censura prohibet subiacere, nisi forte propter famis urgentis necessitatem, que legem non habet, in iure, ne fraus⁷⁾ in occulto fiat, (⁶⁾iudicentur propter alimoniam distrahenda,⁹⁾ uel nisi¹⁰⁾ forte per patrem,¹¹⁾ ad utilitatem filie,¹²⁾ terra sua in alteram commutetur; tunc autem deprehenditur fraus¹³⁾ adesse, quando, retentis¹⁴⁾ bonis mobilibus, immobilia distrahuntur,¹⁵⁾ vel quando prouisor ipse se asserat¹⁶⁾ comparasse.¹⁷⁾ Que uero¹⁸⁾ secus quam dictum est lege alienata fuerint prohibente, refuso precio et,¹⁹⁾ si super eius quantitate moueatur questio, duodeno addito²⁰⁾ iuramento, quod nichil remaneat de suscepto precio, reuocantur. Tribus annis post transcursum tempus quo alienatio prohibetur,²¹⁾ si super alienatis nulla questio oriatur,²²⁾ uel eius, qui detinet, possessio nullo modo fuerit interrupta, omnis excluditur reuocandi facultas. Orta probabili dubitatione super alienatione, utrum in pupillari vel legitima etate fuerit celebrata,²³⁾ est prestanda defensio etatem legitimam alleganti.²⁴⁾ Matrona quelibet seu uidua, circumspecto freta legitimi prouisoris consilio, de bonis suis alienare que uoluerit non uetatur.

19. *Vtrum licet alicui predium autum²⁵⁾ alienare proximis inconsultis.*

O²⁶⁾ hoc solum non est uenditio dissoluenda, quod cum extraneo fuerit ce-

19 = l. 50.

in B. male legit KR. A. *quatodecimum*, non uero *quato* tantum, ut perperam refert Th.

6) D. *aut*.

7) BDE. *fraus*.

8) C. habet proxime sequentia eo ordine quo heic transcripta sunt. ADE. priori loco habent uerba *tunc autem — comparasse*, postea uero uerba *iudicentur — commutetur*. B. om. uerba *tunc — comparasse*, quae certe non pertinuerunt ad primigenium textum, sed ad adnotationem in margine antiqui cuiusdam codicis factam, quam in mediam periodum intrusit scribarum inscitia.

9) BCE. sic. D. *distrahende*. A. *differenda*.

10) E. *non*.

11) D. *partem*.

12) B. add. *sue*, at h. v. lineola induxit scriba.

13) DE. *fraus*.

14) D. *vertentis*.

15) E. add. *Licite autem alienantur*; male.

16) E. add. *pro ijs*.

17) E. add. *alimonia, et*.

18) C. add. *bona*.

19) E. om. *et*.

20) BCDE. sic. A. *adito*.

21) E. *perhibetur facta*; male.

22) BCE. *moueatur*.

23) A. *celest*, ut uidetur, scriptum fuit, at litt. *st* sunt deletae.

24) BCDE. sic. A. *allegantii*. DE. add. *cum duobus testibus et per Neffninger de placito ubi bona uendita sunt*.

lebrata; et tamen uenditor in tribus marcis satisfacere suo tenetur proximo, quod eum²⁷⁾ excluderit per emptorem extraneum a predij, quod progenitorum²⁸⁾ suorum fuerat,²⁹⁾ emptione,³⁰⁾ vel petitionem satisfactionis elidat excipiendo, quod oblatum sibi ante predium pro iusto precio idem proximus suus recusauerit comparare, exceptione sacramento duodeno³¹⁾ roborata. Quorundam tamen iudicio sic emptum predium³²⁾ emptor³³⁾ non potest aliter retinere, nisi uenditor duodeno fidem fecerit iuramento, quod idem suus proximus, qui emptionem acusat,³⁴⁾ oblatum sibi predium renuerit pro iusto precio comparare. Sed³⁵⁾ prior sententia (³⁶⁾roborabilior et rationabilior a prudentibus estimatur; quin autem predium possit pro predio inuitis consanguineis commutari,³⁷⁾ dum modo non maius tribus marcis nummorum precium adiungatur, non oportet in dubium reuocari.

20. Qualiter diuisio sit inter fratres facienda.

Fratres, inter quos facta est hereditatis¹⁾ diuisio, assignatas sibi sortis iudicio²⁾ porciones et legitimo³⁾ possessas tempore manu duodecima defendentes, easdem quam diu nixerint adaequare, si ab eorum aliquo inequalitatis moueatur⁴⁾ querimonia, tenebuntur; (⁵⁾rationem equalitatis nullatenus⁶⁾ optinere⁷⁾ ualente qui prius suam alienauerit portionem, et ad eandem fratrum defunctorum⁸⁾ filijs non cogendis, qui quecumque patres⁹⁾ eorum quiete et pacifice

20 = I. 54, 52, 55, 64.

25) B. *auctum*. D. *habitum*. Male.

26) D. *Ad*.

27) CE. *cum*.

28) D. *primogenitorum*; male.

29) C. *fuerit*.

30) BDE. sic. A. *emptione*. C. *empticione*.

31) DE. sic. ABC. *duodecimo*.

32) A. *precium* primum scriptum est.

33) B. om. *emptor*.

34) BCDE. *accusat*.

35) BCDE. sic. A. *Si*.

36) BC. om. *roborabilior et*. Vox *roborabilior*, ni fallor, debetur errato scribae, quod ipse, statim animadvertens, emendavit additis verbis *et rationabilior*, quibus indi-

catur pro *roborabilior* legendum esse *rationabilior*. Ita ex. c. scriptum est *mal ællær grauw*, I. 99; *dom ællær lim*, I. 145. not. 59; *materia*, vel *querimonia*, not. 4 infra, &c.

37) D. *commutare*.

1) C. om. *hereditatis*.

2) D. *indicio*.

3) D. *legittime*.

4) D. add. *materia*, vel.

5) BC. sic. ADE. *ratione inequalitatis*. Cfr. I. 54.

6) E. add. *recompensationem*.

7) BDE. *obtinere*.

8) D. *defectorum*.

9) BCE. sic. AD. *patris*.

mortis tempore possedisse noscuntur, duodeno sacramento¹⁰⁾ tytulo¹¹⁾ pro herede sibi defendere permittuntur. Si quis uero fratrum in deterioris partis¹²⁾ compensationem se dicat additamentum aliquod recepisse,¹³⁾ contradicens ei, equalitatis funiculum offerendo, falsum esse quod aseritur¹⁴⁾ duodeno probare¹⁵⁾ permittitur¹⁶⁾ iuramento. (¹⁷⁾Sortes uero mittende sunt pro numero personarum, non pro numero portionum, (¹⁸ne, si forte sibi¹⁹⁾ unus²⁰⁾ plures comparat²¹⁾ portiones, pro pluralitate sorcium in locis pluribus²²⁾ eas possit,²³⁾ ad uexationem aliorum, earundem portionibus inmiscere.

21. De tutelis.

Ad tutelam inpueris tutor²⁴⁾ legitimus inuitatur in coniunctione²⁵⁾ sanguinis ei quicumque proximus inuenitur,²⁶⁾ si se ipsum tamen et alium possit defendere, et pronisor esse uelit non dissipans deuastator, ut²⁷⁾ honus²⁸⁾ sentiat in defensione, quem²⁹⁾ emolumentum respiceret post mortem inpueris in successione. Inter plures uero eque coniunctos, et ex una parte tantum, in subeunda tutela semper preferitur antiquior iuniori; (³⁰inter eque coniunctos, sed ex utraque parte, agnatus, licet sit iunior, cognato preponitur, quamuis³¹⁾ eciam seniori, ut auus paternus auo materno, et patruus auunculo. Auus ta-

21 = I. 56.

10) E. *sacramenti*.

11) CE. *tytulo*. D. om. h. v.

12) D. om. *partis*.

13) E. *accepisse*.

14) BCDE. *asseritur*.

15) D. *probari*.

16) D. add. *sacramento*.

17) Quod KR. in notis ad hoc caput dicit, ea, quae hoc loco sequantur, in textu iuris Scandici Danico desiderari, id miro nititur errore, cum locus parallelus I. 64. (in edit. Gemen. III. 21.) a KR. ipso tam in margine capituli quam in tabula calcei addita (pag. 149) adnotatus sit.

18) DE. *nisi forte* &c.; male.

19) B. om. *sibi*.

20) BCDE. sic. A. om. *unus*.

21) BC. *comparat*.

22) E. add. *vt*.

23) B. *posset*.

24) BCDE. sic. A. *tutorum*.

25) D. *conuentione*.

26) BC. *reperitur*.

27) D. *vel*.

28) BCDE. *onus*.

29) DE. *qui*.

30) B. om. *inter eque coniunctos*. KR. recte quidem monet novam periodum incipere ab his uerbis, cum sequentibus: *sed ex* &c. connectendis; quod uero ADE. post v. *coniunctos* ponunt punctum, sequentem v. *sed* a maiusculo *S* incipientes, id nullius est momenti. At ista uerba superflua sunt, nam iis quoque omissis, ea quae sequuntur: *sed ex utraque parte* opponuntur antecedentibus: *ex una parte tantum*.

31) D. *quam*.

men maternus, quia maiorem affectum habere³²⁾ creditur ad nepotem,³³⁾ licet agnatum, patrum antecedit. Tutor de bonis inpuberis pro delictis ipsius tenetur satisfacere hijs,³⁴⁾ qui uel in rebus³⁵⁾ ab eo dampnum vel in corpore perpassi sunt lesionem; nequaquam enim eorum multum interest ab infante potius quam adulto dampnorum molestijs agruari.³⁶⁾ Regi uero uel pontifici³⁷⁾ pro illius etatis excessibus, que³⁸⁾ causam inuestigare non sufficit castigationis,³⁹⁾ equitatis ratio non⁴⁰⁾ permittit⁴¹⁾ aliquid emendari.⁴²⁾

22. De tutela materna.

Iuris permittit equitas et suadet ratio pietatis¹⁾ maternum affectum,²⁾ mortis³⁾ imperio mariti⁴⁾ consortio uiduatum,⁵⁾ iusto solacio filiorum cum bonis eorum omnibus materne custodie mancipandorum, quam diu nouos amplexus aspernata fuerit, recreari, coniunctorum filijs proximorum consilio prouisionis⁶⁾ femine⁷⁾ defectum⁸⁾ supplente.⁹⁾ Matre uero ad secundas nuptias conuolante, bona statim reseruanda tutoris fidei committuntur. Infans uero,¹⁰⁾ donec septimum annum impleuerit,¹¹⁾ prouisioni relinquitur pietatis materne; et (¹²⁾ quoniam usque ad illud tempus a matre pro morte¹³⁾ filij (¹⁴ mater ecclesia¹⁵⁾ requirit satisfactionem penitencie, et ab ea doctius¹⁶⁾ infantie tractari¹⁷⁾ crepundia¹⁸⁾

22 = I. 57.

32) C. om. *habere*.

33) A. *nepotum*, ut uidetur, primum scriptum est.

34) D. *iis*. E. *eis*.

35) B. add. *vel*.

36) BCDE. *aggruari*.

37) D. *archipontifici*.

38) B. om. *que*.

39) E. *satisfactionis*.

40) D. *cum*.

41) E. add. *eum*.

42) DE. *emendare*.

1) E. add. *ob*.

2) C. *effectum*.

3) D. *matris*.

4) BCE. sic. AD. *maritis*.

5) BCD. sic. A. *uiduarum*. E. *uiduatam*.

6) E. *prouisioni*.

7) BCE. sic. AD. *femine*.

8) E. om. *defectum*. D. *deserturi*.

9) BCDE. sic. A. *supplete*, nec h. v. mutata est in *suppleto*, ut refert KR.

10) D. om. *uero*.

11) BC. *compleuerit*.

12) D. *cum ad &c*.

13) E. *amore*.

14) E. om. *mater* — *ab ea*.

15) D. *etiam*.

16) Ita recte habent omnes manuscripti codices, nec in A. legi posset *dolcius*, etiamsi tale uocabulum exsisteret, ut credere uidetur Th. E. habet *delicatus*, quod sine dubio, pariter ac multa alia, intempestivo istius editoris emendandi studio est tribuendum.

17) DE. om. *tractari*.

18) BCDE. sic. A. *crepundia*.

et necessaria solent affectuosius exhiberi,¹⁹⁾ a tutore custode²⁰⁾ bonorum singulis annis ualens dimidiam marcam nutricium²¹⁾ susceptura,²²⁾ nisi forte,²³⁾ propter uberiorem rerum copiam²⁴⁾ vel²⁵⁾ generis claritatem, plus gratis fuerit erogatum.

23. *Qualiter tutor ualeat deprehendi suspectus.*

Ad inique fraudis et sinistre suspicionis²⁶⁾ omnem materiam remouendam,²⁷⁾ vel ad communionem redigenda sunt omnia sapienter²⁸⁾ consilio propinquorum, ut habeantur pro indiuiso²⁹⁾ quecumque tutoris³⁰⁾ et³¹⁾ inpuberis bona fuerint in rebus mobilibus constituta, ut in illis et³¹⁾ lucrum et³¹⁾ dampnum quodcumque contingit,³²⁾ non unius³³⁾ proprium, sed³⁴⁾ pro (³⁵⁾rata partis cuiusque commune sit utriusque,³⁶⁾ uel tutor inpuberis bona³⁷⁾ tali conditione recipiat estimata, ut in restitutione bonorum nichil diminuere de quantitate ualeat estimationis. Tutor uero, qui de rebus pupillaribus hanc recusauerit³⁸⁾ prestare cautelam, a tutela, uelud³⁹⁾ suspectus, poterit amoueri,⁴⁰⁾ locum eius secundum leges proximo subeunte.

24. *De filijs concubinarum.*¹⁾

Diuersis temporibus a diuersis regibus diuersa sunt iura prodita super con-

24 = l. 58, 63, 62, 59-61; Add. D. 6.

19) E. add. *mater etiam requirit satisfactionem et.*

20) BCE. sic. AD. *custodem.*

21) E. add. *est.*

22) BC. *receptura.*

23) E. om. *forte.*

24) BCE. sic. AD. *inopiam.*

25) E. *et.*

26) BCE. sic. AD. *suspicionis.*

27) BC. *submouendam.*

28) E. *sapienti.*

29) C. *diuiso.*

30) B. *tutorum.*

31) DE. *aut.*

32) BCE. *contigerit.*

33) D. *minus.*

34) D. *scilicet.*

35) D. *tota.* E. *toto parti cuique &c.*

36) E. *vtrinqve.*

37) E. add. *omnia.*

38) B. *negauerit.*

39) DE. *uelut.*

40) B. *admoneri*, at h. v. subiecta lineola est notata, et aliud uocabulum in marg. additum, de quo tamen, resecto folio, tantum litt. *mo* et *rj* restant. E. *remoueri.*

1) A. Ita clare omnino scriptum est, pariter ac hic codex multis aliis locis habet litteras maiusculas in fine rubricarum; non uero hoc

cubinarum²⁾ filijs, quibus ad incerti patris hereditatem conditionibus uocarentur. Exegit³⁾ quandoque⁴⁾ iuris censura ut talis filius patrem sibi per candidis ferri iudicium⁵⁾ declararet. Sed iniquum⁶⁾ uisum est processu temporis, ut talis⁷⁾ filij pater inuitus quispiam⁸⁾ constitueretur; vnde constitutum est ut naturalis filij pater non nisi uoluntarius haberetur, qui se patrem quoque in iure coram communi audientia fateretur, et ibidem scotaret que uellet immobilia, (vel, non habens immobilia, que⁹⁾) conferre uellet de mobilibus aperiret; nec prodesset omnis ista sollempnitas, nisi reperiretur in morte patris aliquid de paterna munificencia possidere, illud totum¹¹⁾ et solum de paterna substantia retenturus, et per illud, licet modicum, in futuris successionebus fratris vel sororis uel¹²⁾ alterius coniuncte persone cuiuslibet, tamquam legitimus portionem integram habiturus, sollempnitate paterne professionis, scotationis uel alterius donationis per ipsum patrem, et non per aliquam personam subpositam adimplenda.¹³⁾ Hoc ius, suis temporibus obseruatum, nouo iure in multis est articulis inmutatum. Nouum quippe ius, quod nunc obtinet, hoc solum exigit, ut in iure tantum per patrem professionis, scotationis uel alterius donationis sollempnitas celebretur. Et quamuis¹⁴⁾ nichil possideat de paterna largitione¹⁵⁾ mortis tempore, in ius succedet¹⁶⁾ naturalis filius si solus in gradu fuerit uniuersum. Si uero¹⁷⁾ legitimi secum in gradu fuerint, illud solum, quod mortis tempore de paterna collatione¹⁸⁾ (possidet, obtinebit. Si uero filius naturalis diffiteatur se collationem²⁰⁾ patriam²¹⁾ recepisse, in sacris patris²²⁾ et familia usque ad patris obitum constitutus, ne a maiori heredi-

loco legi potest *concubinariis*, ut sibi persuasum habet Th. DE. *concubinariis*.

2) D. *concubinariorum*.

3) D. *Exigit*.

4) A. Haec v. consueto omnino modo abbreviata est, nec dubia est lectio, ut credere videtur Th.

5) E. *indicium*.

6) DE. *iniquum*.

7) C. *tales*.

8) B. *quisquam* (lege *quisquam*). C. *quisquam*.

9) C. om. *vel — immobilia*.

10) D. om. *que*.

11) D. *tantummodo*.

12) C. *et*.

13) BCE. sic. AD. *ad implendam*.

14) D. *quum ius*.

15) BCE. *largitate*.

16) D. *succedit*.

17) BCE. add. *fili*.

18) BCDE. sic. A. *collocatione*.

19) B. *possidebit Si &c*.

20) BCDE. sic. A. *collocationem*.

21) DE. (non uero B, ut refert KR.) *paternam*.

22) E. *paternis*. DE. add. *ante*.

taria portione per collationem modicam excludatur, duobus testibus probans²³⁾ suam negationem et XII^{im}. iuramentibus audiatur. At si nichil possideat, quamuis pater, quando legitimorum spem non habuerit filiorum, ei scotauerit uniuersa, suscitatis postea legitimis, duplo minorem partem quam legitimus, vel, si talis persona filia naturalis fuerit, duplo minus quam filia legitima, obtinebit; post receptionem uero quamuis partis exigue de bonis paternis, naturalis in successione²⁴⁾ fratris vel sororis uice fungitur²⁵⁾ heredis legitimi, portionem integram consequendo, a matris uel²⁶⁾ fratrum²⁷⁾ et²⁸⁾ sororum²⁹⁾ ex matre coniunctorum³⁰⁾ hereditate nullatenus excludendus, quamuis se patrem nullus uoluerit confiteri. Patrem uero ut se³¹⁾ quispiam³²⁾ fateatur,³³⁾ naturalis potest persuadere ratio pietatis et spes in bonis filij succedendi, nature turbato ordine, si fortassis patrem preueniat³⁴⁾ moriendo, ad hereditatem ipsius nullatenus admittendum nisi legitime se prius patrem (³⁵⁾fuerit protestatus. Non³⁶⁾ prodesse hoc potest filio naturali, sine memorate sollempnitatis interuentu, quod³⁷⁾ ipsius pater³⁸⁾ putatiuus matrem suam duxerit³⁹⁾ in uxorem. Non³⁶⁾ ideo minus post mortem mariti bonorum omnium, tam mobilium quam immobilium, que funguntur⁴⁰⁾ uice mobilium, uxori⁴¹⁾ sine liberis derelictae medietas attinebit, quod maritus tandem post cohabitationem habitam cum uxore legitima confessus fuerit se habere filios naturales, qui tamen,⁴²⁾ si duobus testibus et duodeno bonorum iuramento professionem patriam⁴³⁾ probare uoluerint⁴⁴⁾ contractas nuptias precessisse, audiendi sunt, ut⁴⁵⁾ inter nouercam et ipsos hereditas pro uirilibus portionibus diuidatur. Maiorem pro filio na-

23) E. *probatis*.

24) BCDE. sic. A. *successione*.

25) BC. *fungetur*.

26) B. om. *uel*.

27) BCDE. sic. A. *fratris*.

28) D. om. *et*. BE. *vel*.

29) D. *sororis*.

30) E. *coniunctorum*.

31) BC. sic. AD. om. *se*. Cfr. not. 32 sequentem.

32) E. add. *se*.

33) D. *fatur*.

34) C. *perueniat*.

35) D. *fuisse protestatur*. E. *esse protestatur*. *Nec prodesse* &c.

36) E. *Nec*.

37) D. *quæ*.

38) BCDE. sic. A. om. *pater*.

39) BCDE. sic. A. *duxit*.

40) D. *fungimur*.

41) BCDE. sic. A. *uxore*.

42) BC. add. *et*.

43) DE. *paternam*.

44) B. *uoluerit*.

45) B. *et*.

turali⁴⁶⁾ et⁴⁷⁾ seruo proprio ex ancilla propria procreato,⁴⁸⁾ quam pro alio seruo⁴⁹⁾ quolibet, non prestabit pater (⁵⁰et dominus satisfactionem.

25. *Quid iuris sit si aliquis pro alio ceperit¹⁾ respondere.*

PRO absente²⁾ in iudicio quicumque³⁾ ceperit respondere, non absentiam excusando, sed, ne contempnetur⁴⁾ absens, iusticiam offerendo, si promissam iusticiam reus non exhibuerit principalis, responsalis eam debet, quamvis in candentis ferri consistat⁵⁾ iudicio, exhibere, temeritatis⁶⁾ sue inputaturus⁷⁾ stulticie, quod pro ingrato uoluerit respondere.

26.⁸⁾ *De distributione per funiculum facienda.*

Communis uniuersorum et priuata deponit utilitas singulorum, ut sint in⁹⁾ uilla qualibet quedam communia, uie uidelicet et platee, et quedam propria, seruientia pro dominio¹⁰⁾ quarumlibet personarum usibus earundem, in quibus¹¹⁾ omnem iniustam occupationem debet equitatis funiculus emendare, cuius dimensione tota uilla in equales redigitur portiones, quas (¹²materna lingua uulgariter bool appellant, et nos in latino sermone mansos¹³⁾ possumus appellare, (¹⁴earum fundis inter se, predijsque inter se fundis (¹⁵ipsis adiacentibus, adequandis.

27. *Qualiter uniuersitas,¹⁶⁾ quod in loco publico factum fuerit,¹⁷⁾ poterit demoliri.*

Ad demoliendum edificium uel opus aliquod, quod iniuste quis in publico loco

25 = I. 65.

27 = I. 66.

46) A. *naturalem* primum scriptum est; ab ipso scriba emendatum.

47) D. *et*, at supra lineam *aut*. E. *aut*.

48) D. *procreata*.

49) B. om. *seruo*.

50) E. *vel*. D. *ut docuimus satisfactionem*.

1) B. *cepit*.

2) E. add. *qui*.

3) DE. *quidquam*.

4) BC. sic. ADE. *contempnetur*.

5) BDE. *consistit*.

6) E. *Temeritati*.

7) E. add. *et*.

8) DE. hoc loco incipiunt librum quartam.

9) D. om. *in*.

10) CD. *domino*. D. add. *singularum*.

11) D. *tribus*.

12) D. *materne lingue*.

13) D. *mansas*.

14) D. *eorum fundum*.

posuerit, uniuersitati duorum testimonium¹⁵⁾ cum duodeno sufficit iuramento. Sed¹⁶⁾ auctor operis, si²⁰⁾ (²¹⁾ de fundi sui angustijs conqueratur, et debito minorem alleget, per funiculi beneficium pro sue partis exigentia optinebit²²⁾ debitam quantitatem, illi²³⁾ in tribus marcis regi condempnando, qui statuto tempore meciendi iusti funiculi contradixerit equitati.

28. *Qualiter uniuersitas possit²⁴⁾ impeditum tramitem ad uiam publicam restaurare.*

Ville cuiuslibet incolarum transitus ad stratam publicam impeditus, per eosdem est²⁵⁾ cum duodecim iuramentalibus et duobus testibus statuendus.

29. *Qualiter transitus constitui debeat prouincialibus ad ciuitatem uel ad nemora uel ad mare.*

Ad constituendum transitum prouincialibus ad ciuitatem uel ad nemora uel ad mare, coram rege uel antistite uel in iure sunt duodecim bondones²⁶⁾ de prudentioribus²⁷⁾ tocius prouintie²⁸⁾ nominandi, quorum in tribus marcis sunt regi singuli condempnandi, nisi statuto die cum duobus testibus uiam publicam sacramento suo parati fuerint declarare.

30. *De transitu parochianorum ad ecclesiam.*

Ad expediendum²⁹⁾ iter ecclesie de parochianis XII. coram antistite nomi-

28 = l. 67.

29 = l. 68.

30 = l. 69.

15) A. *adiacentibus ipsis* scriptum est, at iustus uerborum ordo solitis signis indicatus.

16) BCDE. sic. A. *uniuersitatas*.

17) BCE. sic. AD. *om. fuerit*.

18) D. *testimoniorum*.

19) BCE. sic. AD. *Si*.

20) D. *se*.

21) A. Pro *de fundi* primum scriptum est *defuncti*; ab ipso scriba, ut uidetur, emendatum.

22) BDE. *obtinebit*.

23) *Lege illo*; non uero, ut dicit Th., ita in illo codice hoc loco scriptum est. DE. *illum*.

24) D. *posset*.

25) B. *om. est*.

26) C. *add. et*.

27) B. *prudentibus*.

28) BCDE. *prouincie*.

29) D. *excipiendum*.

nati,³⁰⁾ si quod iussi sunt statuto die noluerint adimplere, multa³¹⁾ trium marcarum de singulis ad episcopum pertinebit.

31. *De pena¹⁾ publicam uiam inutilem facientis.*

Qui ad transeundum inutilem uiam fecit publicam, vel sepe posita,²⁾ vel fossato facto, vel alio quouis opere fabricato, ad trium marcarum regi tenebitur³⁾ satisfactionem.

32. *Qualiter cogendi sunt consortes bonorum communium ad diuisionem faciendam.*

Si⁴⁾ quid pro indiuiso ab incolis uille cuiuslibet habebatur⁵⁾ commune, uolentibus ad agriculturam redigere partes suas, si diuisionis ratio denegetur, in iure diuisionis faciende⁶⁾ dies cunctis consortibus prefigatur, quo contumaciter pretermisso, qui diuisionis iudicium⁷⁾ expetebant,⁸⁾ pro parte sua nichilominus bonis communibus, quibus modis uoluerint excolendis, utendi liberam habeant facultatem; non⁹⁾ cogendi sunt¹⁰⁾ de cetero ab aduersarijs ad partitionem aliquam faciendam, donec ipsi partes suas conuerterint in¹¹⁾ culturam.

33. *Qualiter sopiri debeat controuersia super limitibus duarum uillarum, vel super terra que hornomme uulgariter appellatur.*

16 Ad sopiendam controuersiam exortam¹²⁾ super limitibus duarum uillarum,

31 = I. 69.

32 = I. 70.

33 = I. 71.

30) BCE. sic. AD. *nominatis*.

31) D. om. *multa*.

1) BCDE. sic. A. *penam*, litt. *m* scilicet indicata consueta abbreviationis nota, in qua Th. videt "*et Tegn som til Fordobling*".

2) D. *positam*.

3) B. *tenetur*.

4) D. *Cum pro &c.*

5) A. Litt. *hatur* in initio lineae scriptae sunt; quae causa est cur litt. *h* hoc loco adpo-

sita sit, ut alias interdum in initio uocabulorum. BCDE. *habeatur*.

6) D. *faciendo*.

7) D. *iudicum*.

8) D. *expectabant*.

9) E. *Nec*.

10) BC. om. *sunt*.

11) D. *ad*.

12) C. *exoratum*.

quamuis unam¹³⁾ ex alia constæt¹⁴⁾ originem duxisse,¹⁵⁾ vel super terra¹⁶⁾ que hornome¹⁷⁾ uulgariter appellatur, quam, quasi precipuam, ad diuisionem uenire¹⁸⁾ cum alijs¹⁹⁾ non permittit priuilegium dignitatis, eligendi sunt in²⁰⁾ iure .XII. de prudentioribus tocius prouincie, quos (²¹aldonge böndör natale nominat²²⁾ idioma,²³⁾ vt ipsi terminos demonstrent, et super terra que priuilegiata dicitur, an ita sit, seu quanta sit, omnem aperiant ueritatem, per iurisiurandi²⁴⁾ religionem affirmantes quod nec alicuius²⁵⁾ odij causa nec fauoris gratia confingant aliquam super expediendis²⁶⁾ negocijs falsitatem, et quod credunt esse uerum quod asserunt, et quod idem ex²⁷⁾ relatu seniorum²⁸⁾ suorum antecessorum et prudentium²⁹⁾ didicerint³⁰⁾ antiquorum. (³¹Si qui uero (³²ad emptionis uel alterius acquisitionis se conuertunt³³⁾ allegationem, ne bonis careant, (³⁴que aliorum uille sic ostensum est adiacere, illis,³⁵⁾ qui tali remedio possessionis commodum sunt adepti, sacramentum defensionis per se ipsos singulos primo permittitur³⁶⁾ inchoare, deinde semel tantum per undecim, quos hotholbondor³⁷⁾ lingua materna nominat,³⁸⁾ adimplere. Si quis³⁹⁾ uero iurare noluerit,⁴⁰⁾ ipsius partis restitutio nulli⁴¹⁾ uolenti iurare preiudicium generabit. At si quis absens fuerit⁴²⁾ prestandi tempore sacramenti, per duos testes ipsius absentia approbata, cum reuersus fuerit admittetur⁴³⁾ iterum ad⁴⁴⁾ iuramentum.⁴⁵⁾

13) D. *vna*.14) BCE. *constet*. D. *constat*.15) BCE. *habuisse*.16) B. *terram*.17) C. *ornome*.18) D. om. *uenire*. Cfr. not. 19 sequentem.19) BCE. sic. AD. add. *uenire*.20) BCE. sic. AD. om. *in*.21) D. *adelbönder*. E. *Oldungebönder*.22) D. *vocant*.23) DE. sic. BC. *ydioma*. A. *idoma*.24) BE. sic. AD. *ius iurandi*. C. *iurisiurandum*.25) BCE. sic. AD. *alius*.26) C. *expiendis*. D. *exciendis*.27) D. a. E. *et*.28) BC. om. *seniorum*.29) BC. *prudentum*.30) E. *didicerunt*.31) D. *quoque uero* &c.32) BE. sic. A. *atemptionis*. C. *ad emptionis*. D. *antentionis*.33) B. sic (non *Conuerterint* ut legit KR.). D. *conuerterint*. ACE. *conuerterit*.34) D. *illorum villæ* &c.35) E. *his*.36) E. *permittuntur*.37) D. *adelbönder*. BCE. *hotolbönder*, at E. in corrigendis *Odelbönder*.38) D. *nominant*.39) BCE. sic. AD. *qui*.40) C. *uoluerit*.41) E. *non*.42) BCE. sic. AD. om. *fuerit*.43) B. *admittitur*.44) BCDE. sic. A. om. *ad*.

34. *De tempore distributionis per funiculum faciende¹⁾ et de pena funiculum denegantis.*

Si super inequalitate mansorum querimonia moueatur antequam semen solo fuerit commendatum, de sua stulticia conqueratur, (²si sementem amittat,³) qui ante funiculi mensurationem et post factam sibi prohibitionem presumpserit seminare; si uero postquam seminatum fuerit querimonia suscitetur, meciendi iudicium, donec seges collecta⁴⁾ fuerit, differatur.⁵⁾ Ad meciendum uero unius tantummodo mansi partes non⁶⁾ refert quando querimonia moueatur, nec est, ad comodum⁷⁾ seminantis incaute, mensurandi ratio prohibenda. Qui uero non admiserit mensurationem uocatus ad ius, si se contempserit presentare, tam pro prima quam pro secunda citatione in duabus horis⁸⁾ aduersario, pro tertia uero tam regi quam aduersario in tribus marcis erit secundum iusticiam condemnandus.

35. *Vtrum quis possit per fundum, capud⁹⁾ uidelicet, predia, (¹⁰menbra uidelicet,¹¹⁾ reuocare, non obstante prescriptione, an se tueri¹²⁾ in predijs possit quis per¹³⁾ prescriptionem, non inscripta¹⁴⁾ fundi dignitate.*

Ratione fundorum, ueluti digniorum, non¹⁵⁾ adiacentium prediorum, que fundis uelud¹⁶⁾ menbra capitibus obsecuntur,¹⁷⁾ pensiones redduntur, et que debentur procuratori regie¹⁸⁾ persoluuntur, et, in quibusdam locis, que requirit

34 = I. 73, 72.

35 = I. 74, 75.

45) BCE. *iurandum*. D. add. *ac portionem suam cum aliis obtinebit.*

1) BCE. sic. AD. *fiende*.

2) D. *se se mentem*.

3) BDE. *amittat*.

4) BCE. sic. AD. *collata*.

5) C. *differtur*.

6) BCDE. sic. A. om. *non*.

7) BCDE. *commodum*.

8) DE. *oris*.

9) BC. *caput*. DE. *caput*.

10) E. om. *menbra uidelicet*.

11) D. om. *uidelicet*.

12) D. *tenere*.

13) BCDE. sic. A. om. *per*, at hanc v. supra lineam atramento add. rec. man.

14) E. *inspecta*, quam lectionem veram esse credit KR., equidem uero coniecturae tantum editoris tribuendam esse censeo, ac lectioni quam habent manuscripti codices uix praeferendam.

15) D. om. *non*.

16) DE. *uelut*. C. add. *uel*.

17) BCDE. *obsequuntur*.

18) D. quoque ita habet, non *Regis*, ut male legit KR.

expeditionis necessitas¹⁹⁾ assignantur; vnde²⁰⁾ quibusdam prudentibus et iuris²¹⁾ peritis visum est esse consentaneum equitati, ut fundi dominus et possessor de predijs adiacentibus alienatos²²⁾ agros, quantumcumque²³⁾ tempore dinoscuntur eos alij possedisse, interuentu duodeni iuramenti ualeat reuocare, si tamen cum fundo (²⁴anno quolibet saltem unus ager retentus fuerit ad culturam; alioquin, (²⁵si membra cuncta pariter alienata fuerint,²⁶⁾ posset capud²⁷⁾ ipsum, silicet²⁸⁾ fundus, tamquam sine membris inutile, reuocari. Ita quoque membra possunt per capud²⁷⁾ repeti, si non alia demonstrantur predia, que pro membris fuerunt²⁹⁾ commutata. Indirecta quoque³⁰⁾ sic astruunt³¹⁾ ratiocinatione,³²⁾ ut, si trium annorum prescriptio uel diuturnior³³⁾ reuocationem³⁴⁾ ualeat impedire, nil uel parum utilitatis habere uideatur³⁵⁾ funiculus distributionis, cum possit quilibet quantumcumque³⁶⁾ deprehenditur possidere per prescriptionis beneficium retinere. E contra nituntur (³⁷probare alij quod semper sit duodeni³⁸⁾ iuramenti defensio (³⁹deferenda,⁴⁰⁾ in⁴¹⁾ quecumque predia, quoscumque agros, legitime possidenti.⁴²⁾ Alioquin predia, que auferri sibi per insticiam posse cognosceret,⁴³⁾ nullus de facili compararet, et⁴⁴⁾ sic⁴⁵⁾ rebus suis uti libere ad suum commodum, ad uitam miseram

19) A. Ita legendum est, non *necessitas*, ut credit Th., quem fugit duo *cc* ad consuetum modum abbreviandi h. v. pertinere.

20) D. *vt supra*. C. add. *in*.

21) B. *viris*.

22) D. *alienos*.

23) D. *quantumcumque*.

24) Verba *anno quolibet* respiciunt quidem sequentia: *ad culturam*, ut recte monet KR.; non tamen ideo necesse est ordinem uerborum mutare.

25) BCE. *per membra si cuncta &c.*

26) BCDE. sic. A. *fuerit*.

27) BCDE. *caput*.

28) DE. *scilicet*. BC. *videlicet*.

29) BCE. *fuerint*.

30) D. *tum*.

31) A. Ita rec., ut uidetur, man. emendatum est; loco litt. *ruu* alia quaedam antea scripta fuerunt.

32) BCDE. sic. A. *rationatione*, rec. man. mutatum in *ratiotinatione*.

33) BCDE. sic. A. *diuturniam*, rec. man. mutatum in *diuturnior*.

34) BCE. sic. AD. *reuocatio*, at in A. rec. man. mutatum in *reuocationem*.

35) CDE. sic. AD. *uidetur*.

36) BCDE. sic. A. *quantumque*.

37) D. om. *probare* — *duodeni*.

38) BCE. sic. A. *duoni*.

39) A. Pro *deferenda* in non potest legi *deferendam*, ut credit Th.; inter haec enim uerba scribe posuit lineolam, quali indicari solet duo uocabula esse separanda.

40) E. add. *ijs, qui*.

41) BC. om. *in*.

42) E. *possident*.

43) D. *agnosceret*.

44) D. quoque ita habet, non uero *Ut*, ut refert KR.

sustentandam, ad⁴⁶⁾ necessaria conquirenda, per inique legis prohibitionem (⁴⁷⁾ tacitam uideretur dominis⁴⁸⁾ adempta facultas; nec oportet, ut asserunt, equitatem funiculi propter prescriptionis commodum expirare, cum ibi debeat sibi locum funiculus uendicare, ubi quisque supra⁴⁹⁾ sextantem, uel trientem, uel quadrantem, uel semissem, uel dodrantem,⁵⁰⁾ uel aliam partem huiusmodi, quam scitur⁵¹⁾ ab alijs et se⁵²⁾ fatetur solam⁵³⁾ habere, existimatur aliquid usurpasse; huic autem posteriori sententiae, tamquam magis fauorabili, communis consensus promeruit⁵⁴⁾ confirmationem.

36. De prescriptione.⁵⁵⁾

Appellari potest prescriptio, secundum has leges, diffinitum⁵⁶⁾ lege temporis in possessione continuatio, propter quam, per⁵⁷⁾ prestationem⁵⁸⁾ duodeni sacramenti, deferri debet defensio possidenti.

37. Quid sit tempus diffinitum.¹⁾

Diffinitum²⁾ tempus trinas agriculturas complectitur, quae tribus annis exercentur,³⁾ unde solet trium annorum prescriptio nominari, licet minus tempus sufficiat, cum tres agriculture duobus annis⁴⁾ uel paulo maiori spacio concludantur. In agricultura debet quoque⁵⁾ fructuum segetisque collectio comprehendendi, sicut ex uulgari nostro, quod thrænne halma⁶⁾ dicimus, euidenter apparet. Alioquin cum agricultura semel exerceatur in hyeme, bis in uere, unus

37 = I. 77, 79, 52, 78, 80.

45) BCE. sic. AD. *si*.

46) Legendum uidetur *et*.

47) E. *non concederetur, tacita uideretur* &c.

48) BC. sic. A. *dominus*, at scalpro mutatum in *dominis*. D. *dominiis*. E. *dominij*.

49) B. *super*.

50) BCE. sic. AD. *duodrantem*; non uero D. habet *Dodrantem*, ut refert KR.

51) BCE. sic. A. *citur*, at rec. man. mutatum in *scitur*. D. *citra*.

52) BC. sic. AD. om. *se*. Cfr. not. 53 sequentem.

53) E. *se iam*.

54) D. *promeruerit*.

55) A. Litt. *pre* bis sunt scriptae, in fine prioris ac initio sequentis lineae.

56) E. *defniti*.

57) BCE. sic. AD. om. *per*.

58) D. *praescriptionem*.

1) DE. *definitum*.

2) DE. *Definitum*.

3) BCDE. sic. A. *exercent*.

4) BC. sic. ADE. om. *annis*.

5) D. *quodque*.

6) D. *halm*.

annus uel paulo prolixius tempus sufficeret ad prescriptionis huius modi consummationem. Nec prodesse poterit ista prescriptio, nisi in pace continuata fuerit et quiete, non turbata querimonijs, non⁷⁾ quouis alio modo civili uel naturali, ex parte illius, qui terras illas que possidentur, uendicare nititur, interrupta; nam qui non⁸⁾ metuit uiolenter et iniuste rem quamlibet occupare, uerisimile est ut in defensione non magis metuat⁹⁾ peierare. Cum prescriptione semper requiritur sacramentum; nam cum nullus¹⁰⁾ tractus temporis, nullus annorum numerus, possit quemquam sine facto uel dicto¹¹⁾ uel consensu proprio rerum suarum dominio spoliare, et incertum sit utrum actor¹²⁾ 18 sit dominus¹³⁾ uel possessor, hoc in se commodum habet prescriptio, ut ipsius intuitu non (¹⁴auctori sed possessori permittatur¹⁵⁾ suo et undecim bondonum sacramento se dominum declarare, cui standum est sacramento, cum¹⁶⁾ credendum non sit quod salutis sue sic debeant esse inmemores, ut preferre uelint ei rem quamlibet temporalem. Non sine ratione prescriptionis tanta breuitas est inducta, quia dominia rerum esse (¹⁷diu in incerto non expedit, et consultum uidetur tempestiue radicem malorum, antequam ex ea contingat¹⁸⁾ pululare noxia, resecare.¹⁹⁾ Quandocumque affirmat actor²⁰⁾ eum, qui ad defensionem prescriptionis conuolat, nullo modo uel minus²¹⁾ legitime possedisse, eligendi sunt de uicinis XII. prudentes bondones, de quibus presumi possit, ut non uelint eciam in causa propria peierare, ut exortam super possessione questionem suo dirimant sacramento; illi defensione,²²⁾ cui possessionem adiurauerint, concedenda. Propter paternam tamen possessionem, quantum libet breuem, pacificam et quietam, et ad patris obitum continuatam, filio

7) E. nec.

8) D. om. non.

9) B. timeat.

10) E. nullius.

11) BCDE. delicto.

12) BCDE. sic. A. auctor.

13) BCDE. sic. A. om. dominus.

14) A. Litt. i omisam supra lineam add. scriba; lege actori. E. sic. BC. actor sed possessor.

15) B. permittitur.

16) D. quod.

17) A. Pro diu primum scriptum est dum, at duabus lineolis litt. m deletis, quinque litterae vocabulorum proxime sequentium ab ipso scriba quoque sunt deletae ac propius v. diu positae.

18) B. contingit.

19) BCE. resevari. D. reserare.

20) BCDE. sic. A. auctor, at rec., ut uideatur, man. mutatum in actor.

21) D. huiusmodi.

22) D. defensionis.

iure conceditur duodeni defensio iuramenti, in (²³ hac forma exhibendi, quod pater rem, de²⁴) qua agitur, iuste possederit,²⁵) et ad filium sic iure hereditario sit deuoluta, ut sibi cum propriætate possessio debeatur; nec cogendus est acquisitionis paterne titulum indicare, qui sibi nititur pro herede rem quamlibet uendicare, nisi querimoniam in uita patris super ea re fuisse constiterit²⁶) suscitata. Dubitari solet utrum (²⁷ in tali iuramento debeat quoque scotacio, que ad translationem domini, preterquam in hereditaria successione,²⁸) ubique requiritur, comprehendi. Sed cum ex hereditaria successione²⁹) nulli alicuius rei dominium acquiratur, nisi et ille, cui quis succedit, pariter dominium habuisset, uel hereditario iure uel scotationis beneficio, predicti uidetur forma sufficere iuramenti, licet nullam super scotatione uel hereditaria³⁰) successione faciat mentionem, cum earum³¹) neutra intercedente³²) periurium incurratur, quamuis earum neutra nominetur. ¶ Vbi uero pater negatur in obitu possedissee, nominandorum bondonum duodecim, sicut iam dictum est, super hoc exigitur sacramentum. ¶ Reperitur et alius casus, in quo sufficit quantumlibet breuis possessio ad (³³ defensionem huiusmodi optinendam,³⁴) qua munitur emptor contra proprium uenditorem, quibusdam pro iure uolentibus obseruare, quod statim dimisso³⁵) pallio post factam scotationem, non possit uenditor, conuictus duobus legitimis testibus qui presentes fuerunt,³⁶) quod factum fuerat diffiteri,³⁷) sed cogatur potius adimplere; ex aduerso alijs asserentibus quod habere locum semper possit negatio uenditoris, donec exceptione prescriptionis legitime repelli ualeat ab emptore;³⁸) est communi con-

23) D. *hanc formam.*

24) D. *in.*

25) D. *possidet. E. possedit.*

26) A. *constituerit* primum scriptum est; ab ipso scriba, ut uidetur, emendatum.

27) C. *vitali iuramento* &c.

28) BCE. sic. AD. *susceptione*; non uero D. hoc loco habet *successione*, ut refert KR.

29) BCDE. sic. A. *susceptione*.

30) D. add. *sui*.

31) BC. sic. ADE. *eorum*.

32) BCE. sic. A. *interessente*, quamuis KR., quem sequitur Th., male legit *intercedente*.

D. *inter essente*, at supra lineam *intercedente*.

33) BCE. sic. A. *deffensione in huiusmodi*, at prius *f* deletum est. D. *defensionem in huiusmodi*.

34) A. Ita, ut uidetur, primum scriptum est, at litt. *a* rec. forte man. mutata est in u. BDE. *obtinendam*.

35) D. *demisso*.

36) C. *fuerint*.

37) E. *defiteri*.

38) E. add. *Sed*.

sensu plurium, quodammodo mediam³⁹⁾ uiam eligentium, approbatum, ut munitus duobus testibus, qui scotationis sollempnitatibus affuerunt,⁴⁰⁾ propter breuem quantumlibet possessionem, iustam tamen, pacificam et quietam, se tueri possit emptor contra proprium uenditorem, licet prefinito prescriptionis 19 tempore semper indigeat contra quemuis⁴¹⁾ extraneum petitoem; nam ante prescriptum prescriptionis terminum nulla facultas emptori⁴²⁾ permittitur se tuendi,⁴³⁾ sed incumbit ut eam⁴⁴⁾ defendat necessitas uenditori; alioquin, si res euicta fuerit, refundet precium uel terram restituet, si commutatio⁴⁵⁾ celebrata fuerit, satisfactione trium marcarum insuper adiungenda.⁴⁶⁾ Completa uero prescriptione legitima⁴⁷⁾ non habet emptor necesse ad auctoris⁴⁸⁾ sui patrociniū conuolare, (⁴⁹⁾ne, si per (⁵⁰⁾malam uoluntatem uenditoris defensio denegetur,⁵¹⁾ emptor re sibi uendita defraudetur; sed, adhibitis sibi duobus scotationis testibus, duodeno bondonum doceat iuramento quod a iusto domino comparauerit terram illam, et quod eam tempore legitimo⁵²⁾ ad prescribendum possederit, et idcirco eam solus ipse, et non alius, teneatur iusto dominio⁵³⁾ retinere. Si tamen de sua causa diffidat, petat⁵⁴⁾ auxilium uenditoris, ut⁵⁵⁾ ad ipsum regressum habere ualeat, si forte ceciderit a defensione ab eo cum emendatione trium marcarum uel precium, si confessus fuerit, uel duodenum⁵⁶⁾ iuramentum, si negauerit uendicionem,⁵⁷⁾ recepturus; quando uero cadit a defensione qui possidet, petitori ad uendicandum sibi duodenum⁵⁸⁾ bondonum sufficiat⁵⁹⁾ iuramentum.

39) A. *medium* primum scriptum est; forte ab ipso scriba emendatum.

40) B. *affuerint*.

41) B. sic. ACE. *quamuis*, nec in A. legi potest *quemuis*, ut credit Th. D. *queuis*, non uero *quemuis*, ut refert KR.

42) D. *emptor*.

43) D. *tueri*.

44) Vox *eam* respicit v. *res*, quae infra legitur; alioquin legendum esset *eum*, sc. emptorem. D. add. *sua*.

45) D. *comitatio*.

46) A. *adiungendas* scriptum est, at *s* deletum.

47) D. *ultima*.

48) B. *actoris*. D. *uenditoris*.

49) D. *nisi per &c.*

50) BCE. *maliciam uenditoris*.

51) E. add. *ut*.

52) D. *ultimo*.

53) BCDE. sic. A. *domino*, non uero legi potest *dominio*, ut credit Th.; sed rec. man. inter litt. *no* adposuit *i*.

54) D. *petit*.

55) D. *et*.

56) BCE. sic. A. *bondenum*. D. *bondonum*.

57) E. add. *est*.

58) CE. *duodecim*.

59) BE. *sufficit*.

38. *Quid sit scotatio.*

IN uenditione terrarum ad translationem¹⁾ domini²⁾ est necesse ut interueniat quedam sollempnitas, in qua terre modicum³⁾ emptoris pallio, extento manibus assistentium, qui, si factum reuocetur in dubium, perhibere⁴⁾ possint⁵⁾ testimonium ueritati, apponit⁶⁾ uenditor, qui, designans⁷⁾ terram quam distrahit, in emptorem ipsius se transferre dominium profitetur. Hec⁸⁾ autem sollempnitas ex uulgari nostro⁹⁾ producto uocabulo competenter satis potest scotatio nominari.

39. *Quid iuris sit si quis promissionem super uenditione¹⁰⁾ terre noluerit¹¹⁾ adimplere, uel si quis uoluerit¹²⁾ a uenditione resilire.*

Qui promissionem super uenditione alicuius terre noluerit adimplere, duas horas,¹³⁾ secundum quosdam, si nudam et¹⁴⁾ simplicem promissionem fecerit, et .VI. horas,¹⁵⁾ communi iudicio, si contactu¹⁶⁾ manuum roborata¹⁶⁾ fuerit, aut tres marcas si scotationis interueniente¹⁷⁾ sollempnitate aliena terra uendita, quod promisit effectui mancipare non potuerit,¹⁸⁾ emendabit. Sin autem propria terra uendita, quam prestare poterit, resilire uoluerit,¹⁹⁾ nullatenus audiendus est uolens²⁰⁾ factum proprium irritare²¹⁾ et²²⁾ propriam inconstantiam allegare,²³⁾ licet trium marcarum offerat satisfactionem.

38 = I. 51.

39 = I. 76, 80.

1) A. Loco litt. s primum scriptum est t.	13) DE. oras.
2) BCE. sic. AD. domini, at in A. rec. man. mutatum in domini.	14) D. aut.
3) BCDE. sic. A. modicum, at rec. man. mutatum in modicum.	15) D. contractu.
4) D. perhiberi.	16) D. robora.
5) BE. possunt.	17) BCE. sic. AD. interuentu, sed in A. rec. man. mutatum in interueniente.
6) D. Apponitur.	18) DE. poterit.
7) BC. sic. ADE. designatam. KR., qui retinet v. designatam, nulla indicata lectionis varietate, credit pro emptorem infra legendum esse emptoris.	19) BCDE. sic. A. noluerit, at litt. n. rec. man. mutata in u.
8) BCDE. sic. A. hoc.	20) A. Ita recte scriptum est, at rec. man. lineolam adposuit inferiori parti litt. u, quo melius distingueretur a u.
9) D. modo.	21) E. irritum facere.
10) D. promissione.	22) D. aut.
11) BCDE. sic. A. uoluerit.	23) D. allegarit, non uero Allegavit, ut legit KR.
12) D. noluerit.	

40. *Quid iuris sit si duorum uterque eandem terram ab eodem domino comparauerit.*

Si duorum uterque ab eodem se (²⁴contendat idem praedium comparasse, ille debet (²⁵omni modis²⁶) obtinere,²⁷) cui coram rege uel antistite vel in iure irrenocabilis suffragatur²⁸) confessio²⁹) uenditoris; verum in alio quouis loco, licet in conuentu incolarum vel parrochianorum, facta professio non preiudicat, quin possit denuo, si uelit, uenditor uenditionem³⁰) factam alij protestari, priorem confessionem³¹) duodeno negaturus, si super ea conuentus³²) fuerit, sacramento.

41. *Qualiter quis possit vel³³) debeat terram suam,³⁴) possessam³⁵) ab alio, reuocare.*

Qui super³⁶) possessione terre impetitur aliene,³⁷) si nolit adquiescere petitori, nocetur in ius, et ibi dies prefigatur, in quo vel³⁸) suo nomine rem defendat, uel actori³⁹) deferat ius defensionis. Quociens⁴⁰) autem citatus uenire contempserit, in duabus horis⁴¹) aduersario,⁴²) regi tandem in tribus marcis in citatione tertia, condempnetur. Deinde diem iuridici prefigant actori,⁴³) in quo, cum duodecim terram suo nomine possidentibus, ad terram de qua agitur accedens, una cum eis duodeno declaret sacramento, et⁴⁴) mutuis intricata-

40 = I. 81.

41 = I. 82.

24) BC. sic. AE. *contendant*. D. *contendant praedium &c.*

25) E. *omnimode*.

26) A. *modis* rec. man. mutatum est in *mode*, non vero scriptum fuit *modo*, ut legit Th. D. *modo*.

27) D. *retinere*.

28) B. Vox *suffragatur* omissa, at in marg. addita, resecto folio mutilata est.

29) D. *concessio*.

30) D. *uendicationem*.

31) D. *concessionem*.

32) A. *coniunctus*, ut videtur, primum scriptum fuit; forte ab ipso scriba emendatum. D. *coniunctus*.

33) D. add. *possessam*.

34) A. Notam abbreviati *m* atramento adposuit rec. forte man.

35) BCE. sic. AD. *possessioni*, at in A. rec. man. atramento mutatum in *possessam*.

36) BCE. sic. AD. *supra*.

37) B. om. *aliene*.

38) B. add. *in*.

39) BCDE. sic. A. *auctori*.

40) E. *Quoties*.

41) DE. *oris*.

42) A. Litt. *o* supra lineam, at ab ipso, ut videtur, scriba addita est.

43) BCDE. sic. A. *auctori*.

44) A. Vox *et* indicata est consueto abbreviationis signo, quod vero rec. man. mutavit in litteras *et*.

rum⁴⁵⁾ contactibus⁴⁶⁾ manuum, sibi dominium attinere.⁴⁷⁾ Deinde quarta vice hoc fecisse se testatur⁴⁸⁾ in iure, et⁴⁹⁾ tunc illius terre defensor legitimus indicetur;⁵⁰⁾ vbi si adhuc reus comparuerit, et duobus testibus⁵¹⁾ et duodeno docuerit iuramento se minime uel minus legitime citatum fuisse, propter iustam absentiam peregrinationis, uel investigationis suorum animalium amissorum, vel egritudinis impedimentum, a cunctis in eum prius latis sentencijs absoluatur, et sic de nouo uel terram defendat ut dictum est, uel defendere permittat actorem.⁵²⁾

42. *Quod illi potius sit defensio deferenda, qui scotationem⁵³⁾ dicit iure perpetuo factam,⁵⁴⁾ quam ei, qui ypotece⁵⁵⁾ nomine factam asserit⁵⁶⁾ temporalem.*

Qui scotacionis sollempnia⁵⁷⁾ confitetur, non auditur si se tantum ypotece⁵⁸⁾ nomine scotasse asserat⁵⁹⁾ donec debitum solueretur, si possessor⁶⁰⁾ legitimus⁶¹⁾ duobus testibus et duodeno bondonum docuerit iuramento scotacionis alienationem iure perpetuo celebratam fuisse.⁶²⁾

43.¹⁾ *De homicidio et homicidij emendatione et emendationis diuisione, compositione, distributione, et²⁾ temporibus faciende satisfactionis.*

JNstigante³⁾ humani generis inimico, quia proni semper fuerunt homines in

42 = I. 83.

45) CDE. sic. A. *uitricatarum*. B. *in tricatarum*.

46) E. *contractibus*.

47) D. *attingere*.

48) D. *testatur*.

49) D. *quia*.

50) E. *indicetur*.

51) B. *om. testibus*.

52) BCDE. sic. A. *auctorem*, at rec. man. *mutatum in actorem*.

53) BCDE. sic. A. *scotatione*, at notam abbreviati *m* atramento add. rec. man.

54) BCDE. sic. A. *fatam*, at rec. man. atramento *mutatum in faclam*.

55) A. *hypotece*, ni fallor, scriptum fuit,

at prima littera deleta, litt. *y* atramento renovavit rec. man. E. *hypotheca*.

56) BCDE. sic. A. *asseris*.

57) A. Inter litteras *pn* litterae quaedam scriptae at deletae sunt.

58) A. *ypotetice* scriptum est, at litt. *ti* sunt deletae. B. Rec. man. supra lineam add. *ti*, ut legeretur *ypotetice*. E. *hypotheca*.

59) B. *asserit*.

60) D. *posset*.

61) BE. sic. A. *legimiti* primum scriptum est, at ultimae litt. *ti* ab ipso scriba mutatae sunt in *s*, ut legeretur *legitimis*. CD. *legittimis*.

62) DE. add. *Si vero impetitor nec perpe-*

nostris partibus ad homicidium perpetrandum, pacem angelicam deserentes et seditionem diabolicam amplexantes,⁴⁾ diuersis⁵⁾ temporibus diuersa sunt iura prodita super tanti reatus⁶⁾ per multam pecuniariam⁷⁾ castigationem,⁸⁾ quatinus⁹⁾ et tantus excessus aliquatinus¹⁰⁾ refrenari¹¹⁾ et ammissionis¹²⁾ dampnum quoquo modo¹³⁾ posset¹⁴⁾ satisfactionis pecuniarie tristi solatio compensari. Hec autem multa non excedit summam quindecim marcarum¹⁵⁾ argenti. Sed occurrunt multa consideranda super ipsius pecunie diuisione, compositione, distributione, in¹⁶⁾ quibus temporibus et a quo cui debeat¹⁷⁾ assignari.

44. De diuisione.

Satis liquet omnibus diuisionem in tres partes equales, uidelicet in tres tercias, faciendam, quarum quelibet ob frequentem usum speciali nomine in uulgari nostro sal meruit appellari.

45. De¹⁸⁾ compositione.

Ante tempus nouissime constitutionis occisori uel eius heredi semper incubuit primam tantum de proprijs bonis componere portionem, deinde licuit ei secundam exigere ab agnatis,¹⁹⁾ et tandem terciam partem et ultimam a cognatis.²⁰⁾ Verum quia plerumque a plerisque agnatis vel cognatis plus de-

45=I. 84, 91, 96; Add. B. 5; V. 1.

tuam nec temporalem fateatur (E. add. scotationem) super (E. semper) possidenti ut supra cum duobus testibus et duodecim bondonum iuramento est defensio facienda.

- 1) DE. hoc loco incipiunt librum quintum.
- 2) C. add. *de*.
- 3) A. *Inuestigante* scriptum est, at litt. *ue* sunt deletae.
- 4) D. *amplectentes*.
- 5) B. *diuersa*.
- 6) D. add. *enormitate*.
- 7) D. *peccuniarum*.

8) E. *castigatione*.

9) BDE. *quatenus*.

10) BCDE. *aliquatenus*.

11) D. *refrenare*.

12) BCE. *amissionis*.

13) BCE. sic. AD. om. *modo*.

14) D. *possit*.

15) BCDE. sic. A. *marcam*.

16) D. v. *in lineola inducta est*.

17) C. *debet*.

18) C. *sequitur de*.

19) D. add. 1: *ex parte patris*.

20) D. add. 1: *ex parte matris*.

bito petebatur et ab inuitis per uiolentiam diripiebatur, ne²¹⁾ maleficium²²⁾ esset cuiquam questus occasio congregandi et hominem quemquam ad malefaciendum²³⁾ ulterius lucrandi cupiditas prouocaret, sapienter occurrit tante malicie felix memorie rex kanutus, instituens quod pro tali furto vel rapina tamquam uerus fur vel²⁴⁾ latro posset²⁵⁾ quispiam conueniri pariter et puniri, et in tribus marcis iuri²⁶⁾ regio condemnari; obligatum autem coniunctione sanguinis et²⁷⁾ satisfacere renuentem, ad satisfaciendum ab agnatis et cognatis per exactorem²⁸⁾ uel ius regium induci debere,²⁹⁾ occisori collecta pecunia non tradenda³⁰⁾ ante diem uel horam, in qua coram agnatis uel cognatis eam emendationis causa persoluere teneretur.³¹⁾ Hec autem,³²⁾ institutione regia comprehensa, licet aliquantulum fraudibus malignantium obuiarent, ad extirpandam tamen omnem fraudem et pronitatem occidendi minuendam, presertim cum exigua portio,³³⁾ totius uidelicet emendationis tertia tantum, incumberet occisori, minus sufficientia³⁴⁾ sunt inuenta; et idcirco, auctoritate³⁵⁾ regis waldemari³⁶⁾ fratris predicti regis kanuti, prudentiores scanie³⁷⁾ tali lege nouissime decreuerunt tantam malitiam reprimendam, ut solus homicida³⁸⁾ de bonis proprijs teneretur ad totam pecuniam pro reatu homicidij persoluentem, nichil ab inuitis agnatis exigens uel cognatis, ne pro facto nocentis innocens grauaretur,³⁹⁾ et ut solus delinquens penam suo delicto debitam sustineret, et solus auctor⁴⁰⁾ pro suis excessibus puniretur. Statuerunt preterea reum homicidij ad beneficium⁴¹⁾ emendationis nullatenus admittendum, nisi prius⁴²⁾ tribus diebus continuis post perpetratum⁴³⁾ homicidium, quibus ad⁴⁴⁾

21) C. *vt.*22) BCDE. sic. A. *maleficum.*23) C. *maleficiendum.*24) A. Loco litt. *o* primum *et*, consueta nota indicatum, scriptum fuit.25) D. *possit.*26) BCDE. sic, at in B. rec. man. uoci *iuri* adposuit *s*, ut legeretur *juris*. A. *iuris*.27) BCE. add. *tamen*.28) BCDE. sic. A. *exauctorem*.29) D. *deberi*.30) BCDE. sic. A. *trahenda*.31) BDE. *tenetur*.32) BCE. add. *in*.33) D. *portione*.34) D. *suffragia*.35) B. sic. CDE. *autoritate*. A. *actoritate*.36) D. add. *Regis*.37) BCDE. sic. A. *status*. D. add. *statuere*.38) BCDE. sic. A. *homicidia*.39) E. *grauetur*.40) BD. *actor*; male.41) BCDE. sic. A. *beneficium*.42) CE. *primis*.43) D. *per actum*.44) BCDE. sic. A. *ab*.

audiendas querimonias in generali iure per totam⁴⁵⁾ diocesim homines congregantur, instanter offerret pro excessu suo, per se uel per alium, si uenire non possit⁴⁶⁾ in persona propria,⁴⁷⁾ satisfactionem. Hoc autem si facere recusaret,⁴⁸⁾ sic⁴⁹⁾ indignus pace et patria et conuersatione hominum censeretur,⁵⁰⁾ ut⁵¹⁾ quicumque ei⁵²⁾ contra iusticiam communicare presumeret,⁵³⁾ regi trium marcarum (⁵⁴⁾debitor redderetur,⁵⁵⁾ et haberet quilibet infligendi sibi necem, absque metu emendationis cuiuspiam, potestatem; non patente sibi euadendi tantarum calamitatum pericula facultate, nisi se prius a notis et patria per exilium elongaret, numquam de cetero rediturum,⁵⁶⁾ nisi a consanguineis interfecti et rege pariter promereri posset⁵⁷⁾ licentiam redeundi. Quicumque⁵⁸⁾ principali⁵⁹⁾ reo iusticiam offerente, uel contra iusticiam infra diocesim remanente, de quouis⁶⁰⁾ consanguineorum⁶¹⁾ ipsius⁶²⁾ sumeret ultionem,⁶³⁾ pene consimili subiaceret. Ipso autem in exilium migrante, propter ipsius absentiam una satisfactionis tercia deperibit, duabus residuis portionibus tunc primo incumbentibus agnatis et cognatis hoc ordine ad soluendum, ut 22 effugere possint periculum ultionis; post recessum occisoris primis tribus diebus continuis, ut ante diximus, ad audiendas querimonias deputatis, ipsius proximus⁶⁴⁾ de agnatis et (⁶⁵⁾proximus de cognatis, vel eorum (⁶⁶⁾curatores vel procuratores, si fuerint inpuberes uel minores⁶⁷⁾ tanti negocij non capaces, offerant⁶⁸⁾ suam⁶⁹⁾ emendationis singuli portionem lege definito⁷⁰⁾ tempore persoluendam;⁷¹⁾ quo facto quicumque de ipsis uindictam sumpserit, penam

45) D. om. *totam*.46) B. *posset*.47) BCE. sic. AD. add. *ad*.48) DE. *recusauerit*.49) D. *sit*.50) BCDE. sic. A. *censentur*.51) D. *cui*.52) BCE. sic. AD. om. *ei*.53) BCE. sic. D. *presumerit*. A. *presumerint*.54) D. *debitores redderentur*.55) BCE. sic. A. *redderetur*. Cfr. not. 54 praecedentem.56) BCDE. sic (non uero B. habet *rediturus*, ut refert KR.). A. *redditurum*.57) D. *possit*.58) E. add. *vero*.59) BCDE. sic. A. *principari*.60) D. *quorum*.61) C. *sanguineorum*.62) D. *eius*.63) E. *supplicium*.64) D. *proximis*.65) BCE. sic. AD. om. *proximus de*.66) D. *curatoris, vel procuratoris*.67) E. *iuiores*.68) C. sic. ABDE. *offerunt*.69) BCE. sic. AD. om. *suam*.70) DE. *definito*.71) D. *persoluendum*.

senciet supradictam. Sin autem hoc exequi supersederint, et de ipsis fuerit uindicatum, de sua negligentia conquerantur, quia sic uindicantes⁷²⁾ admittuntur⁷³⁾ ad commodum emendationis. Harum duarum hoc modo fieri debet compositio portionum: tam agnati quam cognati, suis gradibus computatis,⁷⁴⁾ talis⁷⁵⁾ estimacionis moderamine inponent⁷⁶⁾ semper duplo maiorem partem priori gradui quam⁷⁷⁾ posteriori, ut utraque tertia⁷⁸⁾ per suos gradus ualeat consumari. Cum autem ad decem denariorum summam perueniunt,⁷⁹⁾ ultra ipsa⁸⁰⁾ computatio non descendat.⁸¹⁾ Frater autem occisoris ex utroque parente coniunctus⁸²⁾ tam cum agnatis quam cum cognatis ad istam uocabitur rationem, tantum⁸³⁾ autem ex (⁸⁴⁾altero parente coniunctus sue partis honera⁸⁵⁾ subleuabit; eodem iudicio⁸⁶⁾ in gradibus ulterioribus obseruato. (⁸⁷⁾Interdum etiam occisori coniunctus⁸⁸⁾ (⁸⁹⁾isti non⁹⁰⁾ subiacet emendationi, puta quando coniunctor⁹¹⁾ est occiso;⁹²⁾ verum equaliter utrumque⁹³⁾ consanguinitatis linea contingentes⁹⁴⁾ nullatenus excusantur, nisi forte, secundum antiquas leges, dandi recipiendique⁹⁵⁾ mensura eadem in eisdem locum habere persuadeat compensationem. Post homicidium perpetratum quicumque⁹⁶⁾ natus fuerit, inuitus minime satisfactionis grauamini⁹⁷⁾ subiacebit.

46. *De sacramento iuratorie cautionis* (¹et²⁾ *iuramento equalitatis.*

Statim post exhibitam emendationis tertiā exhiberi³⁾ debet pariter et tertia

46 = I. 84, 110.

72) BCE. sic. AD. *iudicantes.*

73) BCE. *admitti possunt.*

74) C. *deputatis.*

75) E. *tali.*

76) B. *imponent.* E. *imponerent.*

77) D. om. *quam.*

78) E. add. *pars.*

79) BCE. *peruentum fuerit.* D. *peruenerint.*

80) D. *ipsam.*

81) B. *descendit.* C. *descendet.*

82) D. *coniunctus.*

83) A. Loco v. *tantum* aliud quoddam uocabulum antea fuit scriptum. D. *Tandem.*

84) D. *altera parte 1: altero parente &c.*

85) BCDE. *onera.*

86) BCDE. sic. A. *indicio.*

87) KR. dicit ea, quae in proxime sequentibus leguntur: *Interdum — compensationem*, in textu iuris Scan. Danico non inueniri; fallitur uero, eadem enim continet I. 96.

88) A. *tam* additum est at deletum.

89) A. Loco uerborum *isti subiacet* antea contingentes, ut uidetur, scriptum fuit.

90) BCE. sic. AD. om. *non.*

91) BCDE. sic. A. *coniunctoror*, non *coniunctorior*, ut dicit Th.

92) D. *occisio.*

93) B. quoque ita habet, non *Uterque*, ut male legit KR.

94) E. *contingente.*

95) E. add. *consuetudines.*

iuratorie cautionis, quam lingua patria thrugd⁴⁾ appellat, in qua tantum quatuor nominati de consanguineis interfecti iurant, de hijs⁵⁾ qui satisfecerunt⁶⁾ uindictam de cetero cessaturam; nam plenam et integram cautionem .XII. constituunt nominati, habituram tunc demum locum, cum postremam emendationis terciam reus exhibuerit principalis; quam cautionem semper debet precedere sacramentum, quod⁷⁾ (⁸iafnæth eth in lingua patria nominatur, uirorum⁹⁾ duodecim nominatorum de consanguineis occisoris, qui, non sacris reliquijs sed sacro coram¹⁰⁾ posito tacto libro, iurant in suas animas, et sic sibi deum futurum propiciam deprecantur, quod pro¹¹⁾ consimili delicto consimilem¹²⁾ ad interuentum consanguineorum et amicorum ab aduersarijs suis sumerent¹³⁾ satisfactionem. Quando uero tantum .III^{or.} admittuntur ad iuratoriam¹⁴⁾ cautionem, ad equalitatis quoque iuramentum tantum sunt .III^{or.} admittendi. Equalitatis¹⁵⁾ autem tanto diligentius semper exigitur iuramentum,¹⁶⁾ quod per 23 ipsum, lesis ledentibus adequatis,¹⁷⁾ auferri uideatur contemptus, qui perpeffis iniuriam ex¹⁸⁾ oppressione solet inferentium suscitari; pluris¹⁹⁾ enim semper prudentes faciunt integritatem fame²⁰⁾ et honoris debiti restitutionem, quam pecuniariam satisfactionem.

47. De distributioNE.

Secundum²¹⁾ antiqua iura sic est persolute²²⁾ pecunie distributio facienda, ut, (²³una quaque tercia principali in tres tercias parciales²⁴⁾ (²⁵diuisa, per

47 = I. 91; Add. B. 5.

96) B. *quandocumque*.

97) B. *grauamine*.

1) D. om. *et iuramento equalitatis*.

2) C. add. *de*.

3) D. *exhibere*.

4) B. *thryd*. CD. *trygd*. E. *Trygeed*.

5) DE. *iis*.

6) B. *satisfecerint*.

7) BCE. sic. AD. om. *quod*.

8) B. *Jafnæthe jn &c*.

9) D. om. *uirorum*.

10) A. Loco litt. *cor* antea scriptum fait *sup*.

11) BCDE. sic. A. om. *pro*.

12) BCE. sic. AD. *consimile*.

13) BCDE. sic. A. *summerent*.

14) BCDE. sic. A. *tutoriam*.

15) BCDE. sic. A. *Equalitas*.

16) E. *sacramentum*.

17) D. *ad æquitatis*.

18) BCE. sic. AD. *et*.

19) CD. *plures*.

20) B. *fama*.

21) D. add. *vetera vel*.

22) B. *prosolute*.

23) E. *unaquæque tercia principalis &c*.

24) BCD. sic. A. hoc loco perperam habet *particiales* (quam lectionem veram esse iu-

uices singulas una semper parcialium cedat in comodum²⁶⁾ heredis occisi, et agnatis secunda, cognatisque tertia debeatur; sic²⁷⁾ per agnatos omnes et cognatos distributione pecuniæ facienda, ut semper prior gradus duplo maiorem partem quam posterior consequatur. Si tota cederet heredis dominio satisfactionis pars tertia principalis, heres ipse minus intenderet²⁸⁾ duabus alijs acquirendis, et sic contingeret²⁹⁾ agnatos et cognatos sibi debitis portionibus defraudari; frequenter enim negligentius³⁰⁾ aliena³¹⁾ negotia quam propria procurantur, nec libenter ibi quispiam fatigatur, ubi uel modicum uel nullum commodum expectatur.

48. *De temporibus faciende¹⁾ satisfactionis.*

Nunc uidendum quibus temporibus sit emendatio facienda. Jgitur ab illo tempore, quo successor occisi ad consentiendum oblate²⁾ inducitur³⁾ satisfactioni, debet annus in equales tres diuidi portiones, ut, in trium partium anni terminis⁴⁾ tribus satisfactionis totius partibus persolutis, simul totus annus et tota satisfactio consumerentur.⁵⁾ Nec pretereundum quod ab⁶⁾ adhibiti consensus tempore teneatur occisor summopere⁷⁾ precauere, ne se suorum sic ingerat aduersariorum conspectui, ut propter suam presentiam offendantur, sed a domo et ecclesia et a uia, in⁸⁾ quibus aduersarios suos esse⁹⁾ deprehenderit, non supersedeat cum suis proximis declinare, donec tota fuerit satisfactio cum¹⁰⁾ sollempnitatibus adimpleta; est enim consentaneum rationi, ut, curatis per contraria contrarijs, per humilitatem quisque¹¹⁾ studeat emendare, quod pre-

48 = I. 96, 115, 106, 117, 84, 107.

dicat Th.), infra uero recte *parcialium*. E. *principales*.

25) D. om. *diuisa* — *parcialium*.

26) BCDE. *commodum*.

27) BCDE. sic. A. *si*.

28) D. *intenderit*.

29) D. add. *hos*.

30) D. *negligentibus*.

31) E. *alia*.

1) BCDE. sic. A. *faciendi*.

2) B. *ablate*.

3) D. *inducis*.

4) E. *terminus*.

5) DE. *consummentur*.

6) BCE. sic. AD. om. *ab*.

7) C. *summo opere*.

8) D. om. *in*.

9) D. om. *esse*.

10) BCE. add. *suis*.

11) D. *quis*.

sumpsit¹²⁾ per¹³⁾ superbiam irrogare. ¶ Postremo sciendum, quod occisor ipse cum suis consanguineis vel, si defunctus¹⁴⁾ fuerit, heres ipsius proximus, vel tutor aut¹⁵⁾ curator eius, si fuerit impubes¹⁶⁾ aut minor, expetita prius licentia per consanguineos et amicos uel uie socios, ut se¹⁷⁾ possit in iure hominum, quorum uniuersitatem in subtractione partis offendit, conspectui presentare, et¹⁸⁾ satisfactionem teneatur¹⁹⁾ offerre et suis temporibus, ut diximus, exhibere ipsius occisi proximo successori, consanguineorum suorum consortio communito, ne fraus²⁰⁾ interueniat in pannorum et animalium estimatione, frequenter in partibus nostris supplementum argenti defectum, et ut plures sint hinc inde testes ad perhibendum testimonium ueritati,²¹⁾ si forte fuerit factum in dubium reuocatum, et ne illi,²²⁾ quos tangit negocium, si exclusi²³⁾ fuerint, indignentur, et sopitum malum, nec ad plenum extinctum, suscitare per²⁴⁾ conceptam in corde suo maliciam moliantur efficaciores²⁵⁾ multociens²⁶⁾ ad nocendum²⁶⁾ homines quam iuuandum, presertim in malo iam accenso, quod ex leui flatu edacis inuidie magnum frequenter suscipit incrementum. Heres occisi, quando ad consentiendum oblationi²⁷⁾ prestande satisfactionis inducitur, vel ad diem prefigendum, in quo iuxta²⁸⁾ consilium consanguineorum suorum super hoc debeat respondere, debet aduersariis suis interim pacem promittere, et eandem,²⁹⁾ in signum indissolubilis firmitatis, contingendo³⁰⁾ manu sua ma-

12) D. *presumpserit*.

13) BCDE. sic. A. om. *per*.

14) BCDE. sic. A. *defunctis*.

15) D. *vel*.

16) E. *impuer*.

17) DE. *si*.

18) BCE. (non uero D, ut refert KR.) om. *et*.

19) A. Loco posterioris *e* primum scriptum est *i*.

20) BCDE. *fraus*.

21) BCE. sic. AD. *ueritatis*. Cfr. capp. 38, 150.

22) BCE. sic. AD. *ille*.

23) BCDE. sic. A. *exculsi*.

24) BCE. *efficaciores*. E. add. *sunt*.

25) B. add. *sunt*.

26) CD. add. *sunt*. KR. hoc loco in textum recipit h. v., quam ad *veterem* textum non

pertinere testantur tres diversi loci, ubi eam inseruerunt recc. scribae (cfr. nott. 23, 24 praecedentes), qui, pariter ac KR., crediderunt uerbum *moliantur* connectendum esse cum v. *indignantur* (*ne illi — indignantur et — moliantur*); quod si ita esset, sequentia: *efficaciores* &c. sine dubio addita v. *enim* cum antecedentibus coniuncta fuissent. At uerbum *moliantur* referendum est ad nomen *homines* in sequentibus occurrens, ut sensus sit: *ne illi — indignantur, et — moliantur homines multociens efficaciores ad nocendum quam iuuandum* &c.

27) D. *oblationem*.

28) BCDE. sic. A. *iusta*.

29) D. *tandem*.

30) D. *contingenda*.

num alterius alicuius, roborare; et hoc³¹⁾ facto, ad maiorem securitatem, aliquis de prudentioribus debet pacis³²⁾ illius³³⁾ deum³⁴⁾ custodem et factorem³⁵⁾ cum sanctis omnibus, cum apostolico,³⁶⁾ cum rege, cum³⁷⁾ pontifice, cum iustis³⁸⁾ omnibus, inuocare, execrari uero quemlibet³⁹⁾ et anathematizare, qui promissae paci presumpserit obuiare. ¶ Non est⁴⁰⁾ etiam transeundum, quod quotcumque⁴¹⁾ uulnera inflixerit aut quotcumque fustium ictus intulerit qui occisus fuerat, occisori tantum unam marcā argenti, tantum unius uulneris ratione, fide prius facta duodeno iuramento quod inflictum fuerit⁴²⁾ ei uulnus ab occiso, vel tantum duas marcas argenti propter unum ictum fustium, inde⁴³⁾ fide prius facta per XXⁱⁱ. III^{or}. hominum iuramenta, in exhibitione⁴⁴⁾ tandem partis ultime satisfactionis occisor sibi poterit retinere. (⁴⁵Hec autem locum habent de uno uulnere uel uno ictu illato tempore interfectionis; sed si⁴⁶⁾ super uulnere uel ictu alio illato tempore, uel super pluribus uulneribus aut⁴⁷⁾ uulnerum aut⁴⁸⁾ uerberum deformitatibus, accusare uoluerit interfectum, heres,⁴⁹⁾ si noluerit, ut satisfaciatur,⁵⁰⁾ confiteri,⁵¹⁾ secundum impositi sibi mensuram criminis cum⁵²⁾ iuramentalibus se defendet,⁵³⁾ vel ante postreme tercię solutionem, ut inter eos omnes simul querimonie sopiantur, vel post omnem prestitam satisfactionem. Heres quoque occisi si de satisfactione conqueratur aliquid remanere, occisor se totum asserens exsoluisse, semper quamlibet trium marcarum petitionem duodeno elidet uirorum negantium iuramento,⁵⁴⁾ donec duodenarius⁵⁵⁾ iuramentorum fuerit triplicatus; deinde non augebitur iura-

31) BCE. sic. AD. om. *hoc*.

32) A. *pacem*, ni fallor, primum scriptum fuit.

33) D. *istius*.

34) E. *dominum*.

35) BCE. *fautorem*.

36) D. *apostolico* ab ipso scriba mutatum in *apostolis*. E. *Apostolis*.

37) E. *et*.

38) BCDE. sic. A. *iusticiis*.

39) D. *quamlibet*.

40) BCE. add. *hoc*.

41) D. *quotquot*.

42) D. *fuit*.

43) D. *Deinde*.

44) B. *exhibicionem*.

45) D. *Quid hoc autem locum habet &c.*

46) BCDE. sic. A. om. *si*.

47) E. add. *super*.

48) DE. *et*.

49) BCDE. sic. A. *hereses*.

50) C. *satisfaceret*.

51) BCDE. sic. A. *confiteatur*.

52) D. *vel*, at *cum* supra lineam adposuit scriba.

53) D. *defendat*.

54) A. *iuramentorum* scriptum fuit, at, litt. *rum* deletis, loco litt. *um* sequentes litt. *don* sunt scriptae.

55) DE. add. *numerus*.

mentorū numerus, quantumcumque (⁵⁶super excreuerit nouem marcarum peticio deditarum.⁵⁷) Quidam tamen uolunt, in odium homicide, ut⁵⁸) de cuiuslibet tercię totalis satisfactionis solutione cum duobus testibus et iuramentorum duodenario⁵⁹) triplicato fidem facere teneatur, ut si⁶⁰) heres occisi conquiretur de satisfactione nihil penitus exsolutum, et occisor e⁶¹) contra se totum⁶²) asserat⁶³) exsoluisse, occisor, ad faciendam fidem assercioni sue, primo die ad hoc a iuridicis constituto producat duos testes et iuramentum⁶⁴) duodenarium⁶⁵) triplicatum pro prime tercię solutione;⁶⁶) et tam (⁶⁷secundo quam tercię die, tam testes totidem quam iuramentales, tam pro secunde quam⁶⁸) tercię partis solutione, producere non omittat; ut uno autem⁶⁹) et eodem die sex⁷⁰) testes producat et nouies duodenum exhibeat iuramentum, lex non pre- 25
cipit,⁷¹) ne potius propter impossibile uel nimis difficile legis preceptum, quam propter iniustam⁷²) causam, succumbere compellatur. At⁷³) in alijs⁷⁴) casibus sufficit duodenarius triplicatus, licet summa .C. marcarum uel plurium requiratur. ¶ Propter solum homicidium pro facto nocentis innocentes consanguinei satisfacere compelluntur. ¶ Si corpus occisi uestimentis suis uel armis, quod crimen walruf⁷⁵) in lingua patria nominatur, accusetur⁷⁶) aliquis spoliasset, si diffiteatur factum accusatus, confirmet⁷⁷) negationem suam manus duodecime⁷⁸) iuramento; si uero fateatur, res ablatas restituat⁷⁹) et tres marcas insuper emendet heredi.

56) BCE. *supra nouem excreuerit marcarum &c.*

57) E. *deditarum*, at in corrigendis *debitarum*. *Lege debitarum*. Sensus uero hic est: quantumcumque debitarum marcarum petitio super nouem (sc. marcas) excreuerit; cfr. *si quid uero super tres marcas excreuerit*, cap. 17.

58) D. om. *ut*.

59) BCE. sic. AD. *duodeno*.

60) C. om. *si*.

61) C. om. *e*.

62) D. *totam*.

63) B. *asserit*.

64) BCE. *iuramentarium*.

65) E. om. *duodenarium*.

66) BCDE. sic. A. *solutionem*.

67) D. *secundę quam tercię dictam testes &c.*

68) BCE. add. *pro*.

69) B. om. *autem*.

70) D. *scilicet*.

71) E. add. *tamen*.

72) D. *iustam*.

73) KR. olim credidit pro *At* legendum esse *ac* (*Nyt jur. Ark.*, XXI. p. 162); attamen in editione huius operis (*G. D. L.*, I. p. 51) habet *At* nulla addita nota.

74) BCDE. add. *uniuersis*.

75) D. *voldRoff*.

76) D. *accusatur*.

49. *De homicida, (1 qui certam non habet mansionem.2)*

Homicida certam non habens mansionem³⁾ aliquam, et presertim incognitus, sic dabit⁴⁾ operam emendationi, ut et amicorum optineat⁵⁾ interuentu⁶⁾ ad offerendum⁷⁾ satisfactionem⁸⁾ licentiam apparendi, et⁹⁾ eorundem fidei iussione de satisfactionis¹⁰⁾ exhibitione mereatur ut sua peticio sortiatur effectum. Vno uero confesso legitime et in iure super homicidij perpetracione,¹¹⁾ non debet alius super eodem homicidio (12 conueniri. Accusatus super homicidio¹³⁾ si, quod¹⁴⁾ imponitur sibi, confiteatur suum mancipium perpetrasse, tribus iuramentaliu duodenis primo¹⁵⁾ se studeat excusare,¹⁶⁾ deinde pro delicto serui¹⁷⁾ condignam exhibeat satisfactionem. Si tamen in presentia¹⁸⁾ patrisfamilias¹⁹⁾ (20 uel filij familias, ad hoc cooperantis²¹⁾ vel facto uel precepto, seruus homicidium perpetraverit, et hoc constiterit²²⁾ per ipsius patrisfamilias²³⁾ confessionem uel alio modo legitimo, ipse paterfamilias, non pro seruo sed²⁴⁾ pro suo (25 uel (26 filij sui nomine, ad plenam homicidij tenebitur emendationem; ipse quidem, qui cooperatur seruo et auctoritatem ad hoc prestat, ut plenarie pro se satisfaciat sibi²⁷⁾ fecisse uidetur.

50. *De homicidio quod facit seruus.*

PRO serui homicidio semper, cum sex marcis nummorum, ad arbitrium et ele-

49 = I. 115, 116.

50 = I. 120, 122.

77) D. *confirmat.*

78) D. *duodecim.*

79) A. *restituas* primum scriptum est.

1) C. *non habente certam habitacionem.*

2) BE. *habitacionem.*

3) BCE. *habitacionem.*

4) D. *debet.*

5) BDE. *obtineat.*

6) BCD. sic, non uero BD. habent *Interven-*
tum, ut refert KR. AE. *intuitum.*

7) BCDE. sic. A. *offendum*, at rec. man. ad-
posuit notam abbreviationis, ut legeretur
offerendum.

8) BCE. sic. AD. *satisfactionis.*

9) BCDE. sic. A. om. *et.*

10) D. add. *vel.*

11) BCE. sic. AD. *perpetrationem.*

12) D. om. *conueniri* — *homicidio.*

13) A. Litt. *ci* omissas supra lineam add.
scriba.

14) D. *quid.*

15) BC. sic (non uero B. habet *pro eo*, ut
male legit KR.). ADE. *post.*

16) BCE. *expurgare.*

17) BCE. add. *sui.*

18) BCE. sic. AD. *presenti.*

19) C. *patrifamilias.* D. *pater familias.*

20) E. om. *uel filij familias.*

21) D. *cooperandis.*

22) BCDE. sic. A. *consentierit.*

23) D. *pater familias.*

24) D. *vel.*

25) C. *et.* D. om. *uel* — *nomine.*

tionem domini uel noxe²⁸⁾ dandus est seruus ipse, uel tribus marcis nummorum noxe dedicio redimenda. Secundum quorundam sententiam ubicumque liber homo ex facto proprio ad XL. marcarum²⁹⁾ constringitur emendationem, ibi ad satisfactionem nouem marcarum, uel sex marcarum cum noxe deditioe serui, ex facto serui dominus obligatur. Sed rex waldemarum noluit consentire ut ultra trium marcarum satisfactionem, nisi quando perimitur liber homo, pro serui facto in liberum suus dominus obligetur.

51. *De satisfactione pro mancipio interfecto suscipienda.*¹⁾

Tribus marcis²⁾ nummorum pro mancipio interfecto secundum antiqua iura domino persoluendis secundum (³noua iura tantum debet occisor apponere, ut secure duodeno⁴⁾ possit astruere iuramento interfectum mancipium nichil ultra satisfactionis precium ualuisse. Post exhibitam tamen huiusmodi satisfactionem nullum cautionis uel equalitatis⁵⁾ requiritur iuramentum.

52. *Quod duplo minor satisfactio prestatur pro liberto⁶⁾ quam pro ingenuo.*

Duplo minor pro homicidio liberti,⁷⁾ ab eo uel in⁸⁾ eo⁹⁾ commisso, prestatur 26 satisfactio, quam pro¹⁰⁾ homicidio ingenij¹¹⁾ ex uentre¹²⁾ libero procreati, ab eo recipienda uel prestanda, qui eum,¹³⁾ cum in iure libertate donaretur, suo generi¹⁴⁾ sociauit et se pro¹⁵⁾ factis ipsius annuit responsurum; satisfactionis tamen illius tantum tercia uel bonis ipsius adicienda¹⁶⁾ uel de bonis prestanda, ipsi liberto¹⁷⁾ reliquis duabus tercijs uel ad retinendum attinentibus

51 = l. 119, 112.

52 = l. 123, 124.

26) BCE. sic. A. *pro filij nomine.*

27) BCE. om. *sibi.*

28) BCE. sic. AD. *noxij.*

29) D. *marcas.*

1) D. *accipienda.*

2) A. Ita clare omnino scriptum est, non uero *maris*, ut refert KR.

3) BCDE. sic. A. *pro noua iura* habet *nouara.*

4) BCDE. sic. A. *duodene.*

5) BCE. sic. AD. *equitatis.*

6) BC. sic. ADE. *libero.*

7) A. Litt. *t* omissam supra lineam add. scriba.

8) BCE. sic. AD. om. *in.*

9) D. *ei.*

10) BDE. sic. AC. om. *pro.*

11) BCDE. sic. A. *ingenij.*

12) BCDE. sic. A. *neutræ.*

13) BCDE. sic. A. *entm.*

14) BCDE. sic. A. *generi* primum scriptum est, at *i* ab ipso scriba in *e* mutatum.

15) D. add. *suis.*

16) D. *deicienda.* E. *adijcienda.*

17) D. *libero.*

uel prestandis,¹⁸⁾ a quo, si non potest alias satisfacere, tribus annis continuis uniuersa que possidet¹⁹⁾ usque ad cingulum auferantur,²⁰⁾ aut, si talem tollerare²¹⁾ recusauerit satisfactionem, uite sue consulere per fuge presidium (²²non omittat; et hec emendatio in uulgari nostro lindabot appellatur. Ad²³⁾ idem quoque tenebitur sibi²⁴⁾ soli²⁵⁾ toto satisfactionis onere incumbente, puta²⁶⁾ nec²⁷⁾ liberum quemquam²⁸⁾ habet consanguineum, nec ab aliquo, sicut ante²⁹⁾ diximus, in consanguineum³⁰⁾ est susceptus. Ubi uero quisquam super³¹⁾ hoc conuentus fuerit, quod libertum in cognatum susceperit, (³²negationi sue duodeno fidem faciat iuramento. At ubi, alijs³³⁾ inficiantibus, hoc de se quispiam confessus fuerit, aut³⁴⁾ quod sibi attineat ex coniunctione sanguinis satisfactio pro liberto,³⁵⁾ assertioni sue debet duobus testibus et duodeno fidem facere³⁶⁾ iuramento.

53. *Si arbor succisa quempiam occiderit.*

Arbor cesa si quempiam ad mortem oppresserit, incisores heredi proximo tribus marcis nummorum huiusmodi euentus infortunium emendabunt.¹⁾ At si (²casu fortuito lignum lapsum de manu cuiuspiam quemquam ad mortem percusserit, qui tenebat ad integram homicidij tenebitur satisfactionem.³⁾

54. *Quid iuris sit si quis in puteum specialem⁴⁾ alicuius uel in⁵⁾ communem⁶⁾ omnibus lapsus fuerit.*

Si quis in puteum lapsus uitam finierit, trium marcarum solutio⁷⁾ ad domi-

53 = I. 98.

- 18) D. sic. ABCE. *prestandum*.
 19) BE. *possidebit*.
 20) CDE. sic. B. *auferentur*. A. *auferuntur*.
 21) BCE. *tolerare*.
 22) B. *amittat et* &c., non uero *Anitatur et*, ut male legit KR.
 23) BCDE. sic. A. *At*.
 24) D. *si*.
 25) B. *solus* ab ipso scriba mutatum in *solj*.
 26) Adde *si*. E. add. *cum*.
 27) D. *vt*. C. *uero*.
 28) D. *quempiam*.

54 = I. 98.

- 29) D. *antea*.
 30) D. *sanguineum*.
 31) D. *supra*.
 32) D. *negatione sua*.
 33) B. om. *alijs*.
 34) D. *et*.
 35) D. *libero*.
 36) B. *faciat*.
 1) BCE. sic. AD. *emendabit*.
 2) BCDE. sic. A. *casus fortuitu*.
 3) BCE. *emendacionem*.

num ipsius putei pertinebit. Si uero puteus uniuersorum ciuium communis fuerit, nichil erit hoc nomine persoluendum.

55. *Que sit iuris distantia,⁸⁾ utrum ferocis⁹⁾ an mitis nature¹⁰⁾ animalia, agrestia (¹¹tamen sed domita, alicui uulnus siue¹²⁾ mortem¹³⁾ intulerint.¹⁴⁾*

PRO illata¹⁵⁾ morte ab animalibus quadrupedibus uel uolatilibus, que, cum essent indomita et naturaliter uitarent hominum conuersationem, (¹⁶assumpta sunt tamen ad domandum, tantum¹⁷⁾ assumens¹⁸⁾ secundum antiquas leges tenetur¹⁹⁾ persolvere, quantum si facinus²⁰⁾ in persona propria commisisset. Pro morte autem cuiquam illorum illata²¹⁾ si soluta incederent, nichil esset²²⁾ penitus exsoluendum; at si huiusmodi animali detento in uinculis mors a quolibet²³⁾ inferretur,²⁴⁾ animalis domino tantum ab occisore contemptus precium deberetur. (²⁵Secundum nouam uero²⁶⁾ regis waldemari constitutionem pro illata morte ab illis animalibus, que atrocis²⁷⁾ sunt nature, ut ursus, lupo, aper et²⁸⁾ aquila et huiusmodi, tantum nouem marce nummorum ab eorum domino sunt prestande, et tres marce pro uulnere, si ab eorum aliquo illud²⁹⁾ constiterit inflictum fuisse; ceterum pro morte illata uel inflicto uulnere ab illis,

55=I. 101, 102.

4) BCDE. sic. A. *speciam*, rec. man. atramento mutatum in *specialem*.

5) DE. om. *in*.

6) D. *commune*.

7) C. *solummodo*.

8) BCDE. sic. A. *distanti*.

9) BCDE. sic. A. *foricis*, at rec. man. atramento mutatum in *ferocis*.

10) BCE. sic. A. *naturale*, at rec. man. atramento mutatum in *nature*. D. *natura*.

11) E. *sed tamen domita* &c.

12) D. add. *dampnum vel*.

13) BCDE. sic. A. om. *mortem*, at h. v. rec. man. in marg. atramento est addita.

14) BCDE. sic. A. *intulerit*, at rec. man. atramento add. notam abbreviati *n*.

15) BCDE. sic. A. *illa*.

16) BCDE. sic; cfr. not. 17 sequentem. A. om. *assumpta* — *tantum*, at loco sequentis v.

assumens primum, ni fallor, scriptum est *asumptum*, quod ipse scriba mutavit in *assumens*.

17) D. om. *tantum*.

18) C. *assumes*.

19) C. *teneretur*.

20) BCDE. sic. A. *facinus*.

21) D. *lata*.

22) BC. sic. ADE. *esse*.

23) BCE. sic. AD. *qualibet*.

24) E. *inferatur*.

25) D. *Sed secundum nouam Regis* &c.

26) C. om. *uero*.

27) C. *artis* scriptum est at lineolis inductum, addito in marg. *atrocis*, supra lineam uero *ferocis*.

28) E. om. *et*.

29) C. *istud*. D. *id*.

que mitiorem habent naturam, ut ceruus³⁰⁾ et accipiter, tantum tres marcas dominus eorum persoluet.

56. *Si* (³¹*bos vel equus uel canis hominem occiderit.*

27 **P**RO morte cuiquam illata vel a boue vel³²⁾ equo uel cane uel quouis³³⁾ alio, quod mansuetam naturam et cum hominibus conuersationem habeat animali,³⁴⁾ tres tantum marce denariorum³⁵⁾ domino prestabuntur. Quicumque uero tale aliquod factum negare uoluerit, negationem suam probet³⁶⁾ manus duodecime³⁷⁾ iuramento; confessus uero eo nomine regi uel antistiti³⁸⁾ nil persoluat.³⁹⁾

57. *De occulto homicidio.*¹⁾

Nullo uolente reatum homicidij confiteri,²⁾ occisi proximus tribus diebus iuridicis in communi audientia coram omnibus in iure de criminis inquirat auctore,³⁾ et eum sibi deposcat instancius indicari;⁴⁾ qui si non fuerit indicatus, excommunicationis gladio percellatur.⁵⁾ Hijs⁶⁾ peractis, duobus diebus iterum in iure coram omnibus illum, quem suspectum habuerit, reum deferat homicidij perpetrati; deinde in ius faciat eundem citari, sibi tercio die⁷⁾ iuridico super homicidio responsurum, ibique ad minus sex testibus fulciatur: duobus, qui super legitime facta citatione possint testimonium perhibere, duobus, qui testificentur diem illum esse tercium illorum⁸⁾ quibus in iure fuerat⁹⁾ accusatio celebrata, duobus, qui suo affirmant¹⁰⁾ testimonio accusatum uere sibi

56 = I. 100.

57 = I. 118.

30) D. *coruus.*

31) D. *canis bos vel equus.*

32) D. add. *ab.*

33) BCDE. sic. A. *couis.*

34) BCE. sic. AD. *animalis.*

35) Adde *a.*

36) D. *probat.*

37) D. *duodeno.*

38) A. *antistite* primum scriptum est.

39) BCE. *persoluet.*

1) BCDE. sic. A. *Judicio.*

2) BCE. add. *hominis.*

3) D. *actore.*

4) BDE. sic. A. *iudicari.* C. Utroque modo legi potest.

5) D. *procellatur.*

6) DE. *His.*

7) D. om. *die.*

8) D. *eorum.*

9) E. *fuerit.*

10) D. *affirmant.*

crimen impositum commisisse. Ubi si reus factum inficiendo comparuerit, negationem suam probare tantum ferri candentis iudicio permittatur, quod in lingua patria scuzsiarn¹¹⁾ inde meruit¹²⁾ appellari, quod ipsum, postquam uestigijs¹³⁾ nouem processerit, iactare portitor¹⁴⁾ teneatur. Si uero citatus noluerit comparere, accusator optineat¹⁵⁾ ut pacis commodo¹⁶⁾ suus aduersarius communi iudicio denudetur; nec,¹⁷⁾ ut iudicium istud ferri subeat accusatus, accusatoris oportet¹⁸⁾ precedere iuramentum super impositi homicidij ueritate,¹⁹⁾ quod asswæru eth²⁰⁾ in lingua patria nominatur. Post hoc²¹⁾ si presentiam suam adhuc .III^{to}. die iuris exhibeat accusatus, accusatore non habente testes ad probandum celebrate in prioribus diebus ordinem accusationis, duodeno fidem faciens iuramento se uenire nullatenus potuisse, uel minus legitime citatum fuisse, pacem obtineat quam amisit. Si uero (²²testes habeat²³⁾ (²⁴accusator, amissam pacem restitui sibi reus nullatenus sine predicti candentis ferri iudicio mereatur, et si per ferrum candens pacem obtineat, pro causa nichilominus²⁵⁾ principali subire iterato ferri predicti iudicium compellatur, quamuis non debeat accusatoris, ut predictum est, precedere²⁶⁾ iuramentum. Sin autem prioris ferri candentis iudicio conuincatur exustus, in principali causa succubuisse pariter censeatur. At si reus obtinuerit utrobique, permittatur heres adhuc octo uiros eodem ordine, singulos singulis uicibus, accusare; postremo, si nullus eorum conuictus fuerit,²⁷⁾ decimum eodem ordine accusatum²⁸⁾ hoc modo ad calcandum uomeres ardentis compellet,²⁹⁾

11) D. *skiersiern*. E. *Skursiern*, at in corrigendis *Skersiern*.

12) D. *meruerit*.

13) BCDE. sic. A. *uestijs*.

14) D. *partitur* mutatum in *partatur*.

15) BDE. *obtimeat*.

16) BCE. sic. AD. *quomodo*.

17) E. *Ac*; male.

18) D. *opporteat*.

19) D. *veritatem*.

20) B. quoque ita habet (*asswerueth*), quamvis KR. legit *assuern eth*. D. *assuoren edt*. E. *Aasuoren Eed*.

21) DE. *hæc*.

22) D. *accusator amissam* (heic non additur *post*, ut refert KR., sed *test*, quas tamen litteras ipse lineola induxit scriba, qui in eo fuerat ut scriberet *testes*) *pacem testes habeat in restitui sibi* &c.

23) BCE. sic. A. om. *habeat*.

24) BCE. sic. A. *acusator amissa pace in restitui*; litt. *ti* superfluas in ultimo horum uerborum lineolis induxit rec. man.

25) E. *tamen*.

26) D. add. *in calumniæ*.

27) B. om. *fuerit*.

28) BCE. sic. AD. *accusatur*.

29) BCE. *compellat*.

ut iuret cum uiris .XII. quod nec³⁰⁾ lucri nec odij causa sibi³¹⁾ homicidij reatum inponant, sed³²⁾ quia uere sciunt eum illud³³⁾ homicidium³⁴⁾ perpe-
28 trasse. Illorum duodecim ad minus quilibet sex marcas in suis³⁵⁾ facultatibus habere tenetur,³⁶⁾ ut si calcatis uomeribus inculpabilis et innocens apparuerit qui calcauit, ad soluendum tres marcas illi et tres marcas antistiti eorum quilibet compellatur.

58. *Quod non solum homicida, sed etiam qui comites extiterint,¹⁾ pecunia multentur.*

Non²⁾ solum homicidij principales auctores,³⁾ uerum quoque comites rex kanutus sua dignum duxit persequi constitutione, sic⁴⁾ animaduertens⁵⁾ in⁶⁾ quemuis homicide comitem, ut pro comitatu solo in tribus marcis regi et in tribus marcis heredi occisi comes quilibet, quamuis consanguineus occisoris, satisfacere teneatur; quicumque uero denegat⁷⁾ comitatum, negationem suam duodeno⁸⁾ corroboret iuramento. Si quis⁹⁾ uero (¹⁰⁾comitum accusetur quod uulnus inflixerit interfecto, si duos super hoc testes habeat accusator, accusatus tantum ferri candentis iudicio se defendat; si uero testes deficient, falsum esse quod inponitur sibi probet tribus iuramentalium duodenis. Si uero inflictionem¹¹⁾ fateatur¹²⁾ uulneris, tantum tres marcas emendet regi, sed heredi pro uulnere nouem¹³⁾ marcas.

59. *Si quis occiderit aliquem in domo propria (¹⁴vel in agro, vel in¹⁵) aliquo loco in campo,¹⁶) ubi sibi quietis hospicium elegerit.*

Si quis agrediatur¹⁷⁾ aliquem uolenter et occidat eum uel in eius domo, uel

58 = I. 85; V. 1.

59 = I. 86; V. 1.

30) A. Loco litt. n primum scriptum est q.

31) BCE. ei.

32) BCDE. sic. A. om. sed.

33) D. id.

34) A. homicidij primum scriptum est.

35) B. om. suis.

36) C. tenetur mutatum in teneatur.

1) D. extiterunt.

2) BCDE. sic. A. Nec.

3) D. actores.

4) BCDE. sic. A. sit.

5) A. Litt. d omisam supra lineam add. scriba. D. animaduertentes.

6) BCE. sic. AD. et.

7) A. Primum e lapsu calami deformatum est, ut legi posset ð.

8) BCDE. sic. A. om. duodeno.

9) B. om. quis.

in agricultura, uel in campo, ubi, uel fixa lancea, uel sella¹⁸⁾ posita, uel erecto clipeo,¹⁹⁾ sibi hospicium helegerit²⁰⁾ quietis, preter iustam homicidij satisfactionem quadraginta marcas regi et XL. marcas de bonis propriis persoluet consanguineis interfecti. At quisque²¹⁾ comitum tres marcas regi et tres marcas consanguineis²²⁾ emendabit.

60. *Quid iuris sit* (²³⁾ *si quis domum cuiuspiam uiolenter confregerit.*

Si quis cum comitibus quinque et armis .V^{ue.}, que²⁴⁾ folc wapn²⁵⁾ in lingua patria²⁶⁾ nominantur, alicuius domum uiolenter²⁷⁾ confringat,²⁸⁾ et inde (²⁹⁾ quamlibet rem asportet,³⁰⁾ si super hoc cum testibus duobus fuerit accusatus, tantum candentis ferri iudicio se defendet;³¹⁾ si uero testes defuerint, factum cum tribus iuramentorum inficiabitur duodenis. Si uero defensio³²⁾ iusta defecerit,³³⁾ uel reatum reus sponte confessus fuerit, tam regi quam aduersario in XL. marcis obligabitur persoluendis.³⁴⁾

61. *Qui sunt excessus, quorum auctores*¹⁾ *perpetua pace priuantur.*

Quorundam excessuum magnitudo deprecatur ut eorum auctores¹⁾ pacis perpetuo quiete priuentur, puta si post homicidium quis offerre rennuit²⁾ satis-

60 = I. 87; V. 1.

61 = I. 89, 90; Add. A, B. 6, 7; V. 1.

10) D. om. *comitum — duodenis. Si uero.*

11) BCE. sic. AD. *infictione.*

12) D. *sauciat.*

13) B. *tres.*

14) BCE. om. *uel in agro.*

15) E. om. *in.*

16) BC. add. *uel in agro.*

17) BCDE. *aggregiatur.*

18) BCDE. sic. A. *cella.*

19) BD. *clipeo.* E. *clypeo.*

20) DE. *elegerit.* C. *elegit.* B. *eligit.*

21) B. *quisquis.*

22) C. add. *interfecti.*

23) D. *si domum quispiam uiolenter confregerit.*

24) B. om. *que.*

25) DE. *Flockvaben.*

26) A. Loco litt. *pat* antea scriptum fuit *nomi.*

27) C. om. *uiolenter.*

28) C. *confringant.*

29) E. *quidlibet asportet.*

30) B. *asportat.* C. *asportent.*

31) D. *defendat.*

32) A. Loco litt. *s* primum scriptum est *c.*

33) B. *defuerit.*

34) A. Loco litt. *i* scriptum est *u*, at scalpro emendatum.

1) D. *actores.*

2) BCE. *renuat.* D. *renuerit.*

factionem. Si post prestitam³⁾ emendationem sumatur⁴⁾ uindicta. Si per homicidium cimiterium uioletur. Si turbata pace coram omnibus in iure mors cuiquam inferatur.⁵⁾ Si sponsa⁶⁾ cuiquam per uolentiam auferatur. Si coniunx cuiuspiam, uel mater, uel soror, uel filia, ob stupri turpitudinem⁷⁾ rapiatur. Si hospes a domino uel ab⁸⁾ hospite in domo propria dominus domus occidatur. Si quis uoluntarie⁹⁾ ignem inponat¹⁰⁾ domo¹¹⁾ aliene, ut ad in-

29 iuriam et dampnum domini domus incendio consumatur. Si presente rege et in diocesi commorante quis presumat homicidium perpetrare, secundum nouam a rege waldemaro editam constitutionem; verum pro uulnere tunc (¹²inflicto quadraginta marce regi et XL. marce prestande sunt uulnerato.

62. *Quod omnia mobilia delinquentis privati pace ad regem pertineant, uel etiam immobilia si lese crimen inponitur¹³⁾ maiestatis.*

Vbicumque propter reatum¹⁴⁾ suum a iuridicis in iure pacis commodo¹⁵⁾ priuatur delinquens, ad regem pertinet quicquid de mobilibus delinquentem contingit. In quodam tamen casu etiam¹⁶⁾ immobilia bona cum mobilibus adiudicanda sunt regie maiestati, puta quando quis ad inpugnandum regem regnum eius hostiliter intrare presumit.

63. *Que iniqua consilia quibus modis¹⁷⁾ emendari debeant.¹⁸⁾*

IN tribus tantum casibus potest quis pro iniquo consilio conueniri, puta si reus deferatur ut ille, de cuius morte agitur, ipsius consilio fuerit interfectus, aut quod funiculo ignominiose consilio ipsius fuerit¹⁹⁾ quis ligatus, aut quod

62 = I. Add. H. 1.

63 = I. 108, 109.

3) BCDE. sic. A. *pristinam*.

4) BCDE. sic. A. *summatur*.

5) E. *offeratur*.

6) BCDE. sic. A. *sponsa*.

7) BCDE. sic. A. *turpitudine*.

8) A. Litt. *b* omissam supra lineam add. scribe.

9) E. *uoluntate*.

10) D. *imponit*.

11) BCDE. *domui*.

12) D. om. *inflicto* — *et*.

13) D. *ponitur*.

14) D. *crimen*.

15) BCDE. sic. A. *quomodo*.

16) D. om. *etiam*.

17) E. om. *modis*.

18) B. *debent*.

19) BCDE. sic. A. om. *fuerit*.

ad inuadendum possessiones alicuius iniuste et²⁰⁾ diripiendum bona ipsius diues et prepotens inductus fuerit, cui non esset²¹⁾ tutum resistere aut propter generis claritatem aut officij dignitatem, qualem hetwarthe²²⁾ man in lingua patria nominamus. In primo casu nouem marcis reatum consilij emendabit, aut accusationi²³⁾ tres iuramentorum²⁴⁾ obiciet²⁵⁾ duodenas. In utroque posteriori casu aut tres marcas persoluet, aut duodeno²⁶⁾ se negabit dedisse consilium iuramento.

64. *De uerberatione et uulneratione et²⁷⁾ iniurijs et²⁸⁾ alijs molestijs, que infliguntur libero²⁹⁾ homini vel³⁰⁾ seruo vel bruto alicui³¹⁾ animali.*

Propter uarietatem³²⁾ uulnerantium, et uarietatem uulneratorum, et uarietatem uulnerum, et modos uarios infligendi, et uarietatem instrumentorum ledendi, uariari necesse est³³⁾ pro uulnerum inflictione satisfactionem pariter et defensionem.

65. *Quid iuris sit si liber homo ledat liberum hominem,¹⁾ vel²⁾ aliquam iniuriam inferat.*

igitur liber homo uulnerat liberum hominem, uulnerat seruum, (³⁾uulnerat et brutum animal. Eodem modo seruus uulnerat⁴⁾ liberum hominem,⁵⁾ uulnerat seruum, uulnerat et⁶⁾ brutum animal. (⁷Eodem modo brutum animal uulnerat liberum hominem, uulnerat seruum, uulnerat et animal brutum. Quando ergo⁸⁾)

65 = I. 88, 95, 113, 114, 92, 94, 93; V. 1.

20) DE. *ad.*

21) BCDE. sic. A. *esse.*

22) BC. *hetwarthre.*

23) BCE. *accusacioni.*

24) BCDE. sic. A. *iuramentori.*

25) DE. *obiiciet.*

26) A. Partem litt. e omissae supra lineam add. scriba.

27) E. om. *et.*

28) BCDE. sic. A. om. *et.*

29) BCDE. sic. A. *libera.*

30) BC. sic. A. *cum.* DE. *a.*

31) E. *aliquo.*

32) BCDE. sic. A. om. *uarietatem.*

33) BCE. sic. AD. om. *est.*

1) BCDE. sic. A. *hominum*, plenis clarisque litteris scriptum, non uero *homini*, ut narrat Th.

2) BC. sic. DE. *aut.* A. *et.*

3) DE. *aut brutum* &c.

4) D. add. *hominem.*

5) BC. om. *hominem.*

6) BCE. om. *et.*

7) BCE. sic. AD. om. *Eodem* — *animal brutum.*

8) B. *igitur.*

homo liber uulnerat liberum hominem, interdum uulnus infligitur sine membri cuiuslibet⁹⁾ amputatione; interdum membrum etiam amputatur. Ubi uulnus infligitur sine membri detruncatione,¹⁰⁾ aut descendit¹¹⁾ in concauum et ad interiora penetrat, aut non. Si non descendat,¹²⁾ quod uulnus in lingua patria wathwa sar¹³⁾ appellatur, trium marcarum exigit satisfactionem et, si uulnus negetur, confirmabitur¹⁴⁾ per duodenum negatio iuramentum. Si uero descendat¹⁵⁾ ad interiora, puta in capite usque ad cerebrum, in pectore usque ad iecur uel¹⁶⁾ pulmonem, in uentre usque ad uiscera, quod uulnus holsar dicitur in uulgari, duplo maiorem et satisfactionem exigit et¹⁷⁾ defensionem. Jdem obseruandum est ubicumque telum ita pertransit partem aliquam, quod in carne 30 duas faciat aperturas. Hec¹⁸⁾ autem locum habent¹⁹⁾ ubi²⁰⁾ caret testibus accusator. At ubi duos testes habet inflicti uulneris, secundum nouam regis kanuti felicitis memorie constitutionem, accusatus tantum ad candentis ferri iudicium admittitur.²¹⁾ Sciendum preterea quod pro quolibet osse, quod fuerit extractum de uulnere, donec .V^{mo}. ossa extracta fuerint,²²⁾ preter uulneris emendationem sunt²³⁾ .XXX^{ta}. denarij emendandi. Hoc quoque sciendum est, quod uulnerum²⁴⁾ huiusmodi accusatio solutis .V^{mo}. marcis argenti, vel XV^{cim}. marcis nummorum, quotcumque fuerint inflicta uulnera, finiatur.²⁵⁾ Quia sepe moneta²⁶⁾ uariatur, et modo uilior et²⁷⁾ modo carior reputatur,²⁸⁾ statutum est ut semper pro tribus marcis nummorum, que nominantur²⁹⁾ in satisfactione, sit una marca argenti³⁰⁾ uel ipsius estimatio in solutione, in superiori uel³¹⁾ inferiori summa semper eadem proportione inter argentum et denarios obser-

9) BCDE. sic. A. *cuilibet*.

10) D. *truncatione*.

11) D. *descendat*.

12) E. *descendet*.

13) DE. *vaade saar*.

14) D. *confirmetur*.

15) B. *descendit*.

16) C. *et*.

17) D. om. *et*.

18) BCE. sic. AD. *hoc*.

19) D. *habet*.

20) C. sic. ABDE. *nisi*.

21) BCE. *admittetur*.

22) BCDE. sic. A. *fuerit*.

23) BC. *sint*.

24) D. *vulneris*.

25) BCDE. sic. A. *finiantur*. E. add. *Et*.

26) BCE. *monete precium*.

27) E. om. *et*.

28) BCDE. sic. A. *reputatum*.

29) D. *nominentur*.

30) D. add. *in causa uulnerationis*.

31) BCDE. sic. A. add. *in*.

uata; hoc autem³²⁾ ad³³⁾ episcopale ius uel regium non procedit, ubi ad summam nummorum debitam minuendam supplicationibus potius quam allegationibus est utendum. In membrorum abscisione³⁴⁾ refert quod membrum fuerit³⁵⁾ amputatum; quorum enim³⁶⁾ amputatio maiorem generat deformitatem, ampliolem requirit etiam emendationem; unde cum amputatio nasi plurimum hominem dedebeat et deformet,³⁷⁾ statutum est ut homicidio in³⁸⁾ emendatione debeat adequari. De lingue³⁹⁾ quoque, qua careere plurimum est dampnosum, idem est iudicium⁴⁰⁾ amputatione. Item eadem, que pro homicidio, satisfactio est prestanda, si ambo oculi eruantur, si ambe manus abscindantur, si ambo pedes cuiquam amputentur,⁴¹⁾ si uirilia resecantur;⁴²⁾ duplo autem minus pro unius tantum quam duorum prestabitur amputatione; est tamen unum de uirilibus, cuius abscisio debet homicidio comparari. Multi enim magis mortem eligerent,⁴³⁾ quam post ammissionem⁴⁴⁾ membrorum uitam ducerent ignominiosam. Unius item manus abscisio⁴⁵⁾ in emendatione homicidio⁴⁶⁾ duplo minor est, amputatione⁴⁷⁾ pollicis duplo maior. (⁴⁸⁾Item pollicis satisfactio duplo maior indicis satisfactione. Sed⁴⁹⁾ ulterius ista subduplacio⁵⁰⁾ non procedit, ne pro uulnere minor quam trium marcarum nummorum satisfactio, uel unius⁵¹⁾ marce argenti, debeatur. Licet autem uno ictu plures digiti, uel plures partes corporis, uulnerentur,⁵²⁾ uniuscuiusque tamen digiti uulnus, quantumcumque modicum, trium marcarum exigit emendationem. Ubi cumque autem ipso uulnere maior, secundum prudentium uirorum estimationem⁵³⁾ a die uulneris post annum et diem factam, deformitas iudicatur,⁵⁴⁾ ibi solius deformitatis estimatio est prestanda. Ex eo autem articularum et aurium minor debet

32) BCE. *tamen*.33) D. om. *ad*.34) CDE. sic. A. *abscitione*. B. *abscione*.35) D. om. *fuerit*.36) BCE. sic. AD. *eciam*.37) BCDE. sic. A. *deformat*.38) D. om. *in*.39) BCE. sic. AD. *lingua*.40) D. add. *in*.41) D. *amputantur*.42) A. *resencentur* scriptum est, at prius *n* subiecta lineola notatum. D. *resecantur*.43) BCDE. sic. A. *elegerent*.44) BDE. *amissionem*.45) BCE. sic. A. *abscisa*. D. *abscise*.46) BCE. sic. AD. *homicidij*.47) D. *amputatio*.48) BCE. sic. AD. om. *Item — maior*.49) BCE. sic. AD. *Si*.50) BCDE. sic. A. *sub duplicio*.51) D. om. *unius*.52) D. *vulnerantur*.53) BCE. sic. AD. *emendationem*.54) DE. sic. AC. *indicatur*. B. *videatur*.

deformitas iudicari,⁵⁵⁾ quod, operi pannis et crinibus, oculorum aspectibus subtrahuntur. Duplo minus pro manu uel⁵⁶⁾ pede uel quolibet membro tali prestabitur, licet prorsus inutili ex inflicto uulnere, si qualitercumque⁵⁷⁾ corpori⁵⁸⁾ dependens adhereat, quam si penitus a corpore separetur. Jtem a libero si liber homo⁵⁹⁾ fuste aliquo uerberetur,⁶⁰⁾ ictu quamuis unico feriatur, 31 locum habebit emendatio sex marcarum, aut⁶¹⁾ negatio duplicato iuramentorum duodenario⁶²⁾ confirmata; maior enim uerberatum ex uerbere, quam uulneratum ex uulnere solet infamia comitari, quapropter⁶³⁾ merito corporali lesione grauior iudicari, et idcirco uerberato satisfactionem maiorem deposcit⁶⁴⁾ ratio debere⁶⁵⁾ prestari.

66. De appellatione fustis.

Fustis¹⁾ autem appellatio uirgam et baculum, hastam, securis²⁾ malleum, clauam et uaginatam gladium comprehendit. Jtem a libero si liber pugno uel osse uel lapide feriatur, uel irato animo ad terram trahatur,³⁾ uel tractis crinibus affligatur, trium marcarum prestabitur emendatio, uel accusationem elidet duodeni negatio⁴⁾ iuramenti. Est sciendum preterea quod emendans solus in istis casibus solum⁵⁾ equalitatis iuramentum debeat exhibere, et in illa⁶⁾ forma,

66 = I. 97, 111, 104.

55) BDE. sic. A. *indicari*. C. utroque modo legi potest.

56) D. *et*.

57) BCE. sic. AD. *qualicumque*.

58) E. *corpore*.

59) D. *add. a*.

60) B. *uerberatur*.

61) BCE. sic. AD. *at*.

62) BCDE. sic. A. *duodenaria*; ultimam uero litt. *a* in *o*, ut uidetur, mutare uoluit scriba.

63) D. *quæ potest*.

64) BCDE. sic. A. *depossit*.

65) E. *deberi*.

1) Quae in principio huius capituli leguntur: *Fustis — comprehendit*, cum iis esse connectenda, quae in fine capituli proximo antecedentis dicta sunt, manifestum est, quamuis omnes codices nunc exstantes hoc loco perperam incipiunt novum caput.

2) DE. *securim*. C. *securis* rec. man. mutatum in *securim*. Verba *securis* et *malleum* esse connectenda, recte dicit KR., qui tamen non probat alteram lectionem falsam esse. Observandum uero est malleum quidem securis, i. e. partem eius uersam "fustis appellatione comprehendit" posse (cfr. *sla miþ stangu eþa yzar hambri*, Gotll. 8: pr, 2; 11: pr; 12: pr.), quod etiam ualet de gladio "uaginato", i. e. in uagina incluso; ipsam uero aciem securis non magis quam gladium euaginatam huc posse referri. His explicatis evidens est lectionem *securim* scribarum incitiae debere.

3) D. om. *trahatur*.

4) E. *negatione*.

5) D. om. *solum*.

6) BCDE. sic. A. *illi*.

in qua dictum est illud⁷⁾ pro homicidio cum uiris duodecim exhibendum. Jtem⁸⁾ si quis ad nocendum alij arma sua concesserit, aut in tribus⁹⁾ marcis satisfaciet¹⁰⁾ uulnerato, uel eius heredi forte letali suscepto uulnere, aut concessionem negabit manus duodecime¹¹⁾ iuramento. Jtem si quis tentus¹²⁾ fuisset cum in alium (¹³insultum facere conaretur, aut pro reatu suo tres marcas persoluet ei, cui nocere uoluit,¹⁴⁾ aut reatum conaminis¹⁵⁾ duodeno inficiabitur iuramento.

67. *Si casu quis alium uulnerauerit.*¹⁶⁾

Si quis non uoluntarie sed casualiter¹⁷⁾ cuiquam uulnus inflixerit, non idcirco minus integram uulneratus recipiet emendationem, cuius dolorem lenire¹⁸⁾ non nouit casus potius quam propositum infligendi, nec ipsius multum interest ex¹⁹⁾ (²⁰casu potius quam ex²¹⁾ proposito lesum esse. Ex casu tamen hoc beneficium (²²prestatur auctori, ut nichil eo nomine regi uel antistiti debeat, quorum non est casum inopinum,²³⁾ quem nullus potest hominum preuidere, in aliquo castigare, sed iniquam punire potius uoluntatem, quatinus²⁴⁾ metu pene illicita et iniqua de cetero caueantur. Si tamen uulnus, quod auctor²⁵⁾ asserit casuale, exactor²⁶⁾ regis uel pontificis uoluntarium²⁷⁾ constanter affirmet, assercioni sue auctor²⁸⁾ uulneris primo suo fidem faciat iuramento, (²⁹deinde uulneratus ipse idem suo³⁰⁾ comprobet iuramento, post³¹⁾ quos

67 = l. 105.

7) D. <i>id.</i>	19) E. <i>et.</i>
8) D. om. <i>Jtem.</i>	20) A. Loco uerborum <i>casu</i> — <i>proposito alia</i>
quaedam antea fuerunt scripta.
9) D. om. <i>tribus.</i>	21) D. om. <i>ex.</i>
10) BD. <i>satisfaciat.</i>	22) D. <i>praestabitur auctori.</i>
11) BCE. sic. AD. <i>duodecim.</i> D. add. <i>cum.</i>	23) DE. <i>inopinatum.</i>
12) E. <i>detentus.</i>	24) BE. <i>quatenus.</i> C. <i>quatenus.</i>
13) D. om. <i>insultum facere conaretur.</i>	25) BD. <i>actor.</i>
14) D. <i>uoluerit.</i>	26) BCE. sic. A. <i>et auctor.</i> D. <i>et actor.</i>
15) BCDE. sic. A. <i>totis animis</i> , quam absurdam lectionem defendi posse putat KR., ac quoque seruat Th.	27) BCDE. sic. A. <i>uoluntarium.</i>
16) E. <i>vulnerabit.</i>	28) BD. <i>actor.</i>
17) D. <i>causaliter.</i>	29) D. om. <i>deinde</i> — <i>iuramento.</i>
18) BCDE. sic. A. <i>lenire.</i>	30) E. om. <i>suo.</i>
	31) D. <i>propter.</i>

tandem decem uiri, quales inueniri poterunt,³²⁾ ad³³⁾ complendum iuramentum³⁴⁾ duodenarium admittuntur; et hic est casus unicus,³⁵⁾ in quo pro iure regio unius nominati uiri, puta ipsius uulnerati,³⁶⁾ requiritur iuramentum.

68. *Si plura penalia simul concurrerint.*¹⁾

Quando plura penalia concurrerint²⁾ opera eodem tempore perpetrata, actor,³⁾ aduersus quem perpetrata sunt, debet eligere (⁴pro quo uno ex omnibus penalem exigit⁵⁾ satisfactionem; nisi forte occisi cadauer armis et⁶⁾ uestibus spoliatur, in quo casu heres occisi simul et pro homicidio et pro spoliatione iustam recipiet emendationem; uel nisi simul plura uulnera infligantur, quorum penales emendationes nullatenus se consumunt, donec quinque marce argenti fuerint persolue, quibus solutis nichil erit pro pluribus ultra uulneribus per-
32) soluendum. Excluduntur eciam interdum propter unius tantum uulneris emendationem ceterorum⁷⁾ uulnerum satisfactiones, puta quando propter deformitatem abscisionis unius membri, ut manus vel pedis, quinque marcas argenti excedit⁸⁾ emendatio persoluta; nichil enim super alijs uulneribus deformitate carentibus persoluetur. Si uero in membris pluribus plures deformitates fuerint,⁹⁾ sicut contingit¹⁰⁾ manibus¹¹⁾ ambabus abscisis,¹²⁾ vel ambobus pedibus amputatis, plures prestabuntur¹³⁾ emendationes, ita tamen ut satisfactionem homicidij non excedant. Si quis ergo¹⁴⁾ simul et ab eodem fuerit uerberatus et uulneratus et spoliatus rebus suis, uel (¹⁵uia publica uel quamuis aliam passus iniuriam, equo eius¹⁶⁾ uel boue uel tali quouis¹⁷⁾ animali uer-

32) D. *paterint.*

33) A. Loco litt. *a* alia quaedam littera antea fuit scripta.

34) BE. *iuramentorum*. C. *iuramentum mutatum in iuramentorum.*

35) BCDE. sic. A. om. *unicus.*

36) BCDE. sic. A. *uulnera.*

1) B. *concurrunt.*

2) BC. *concurrunt.*

3) D. *actus.*

4) E. *quo pro uno &c.*

5) E. *exigit.*

6) D. *aut.*

7) D. *cetere.*

8) B. *excederit.*

9) BCE. sic. AD. *fuerunt.*

10) D. *contigit.*

11) D. add. *duabus.*

12) DE. *abscissis.*

13) BCE. add. *eciam.*

14) DE. *igitur.*

15) Legendum uidetur *uim publicam*, ut conicit KR.

16) BCE. sic. AD. om. *eius.*

17) BCE. add. *alio.*

berato vel eciam interfecto in eius aspectu, si primo ceperit pro uerberatione requirere satisfactionem, nichil pro uulneratione¹⁸⁾ postea uel spoliatione uel quouis alio penali opere obtinebit; res tamen, quibus spoliatus fuit, poterit uendicare,¹⁹⁾ et ad restitutionem estimationis agere dampni dati. Eodem modo per electionem alterius actionis penalis omnes alie perimuntur.

69.²⁰⁾ *Si liber homo seruum²¹⁾ leserit, que satisfactio sit prestanda.*

Nunc uidendum que satisfactio sit prestanda si seruum membris mutilauerit uel²²⁾ uulnerauerit aut uerberauerit liber homo.²³⁾ Jgitur sicut se habet occisio ad membri amputationem, ita se debet habere occisionis satisfactio ad amputationis satisfactionem; (²⁴⁾ uerbi gratia, sicut tribus marcis emendandis²⁵⁾ pro serui cuiuslibet interfectione tantum debet apponere²⁶⁾ interfecto, ut possit cum manu duodecima secure iurare, quod occisi mancipij ualorem omnem illa satisfactio comprehendat, ita marce et dimidie pro abscisa²⁷⁾ manu uel amputato²⁸⁾ pede uel oculo tantum uno²⁹⁾ eruto emendandis³⁰⁾ tantum auctor³¹⁾ debet addere, ut secure super hoc duodenum³²⁾ exhibeat iuramentum, quod omne dampnum amputationis in illa satisfactione³³⁾ domino compensetur; pro duorum autem illorum membrorum amissione eodem³⁴⁾ modo et ordine, quamuis duplo³⁵⁾ maior, emendatio est prestanda. Uerum pro serui uulnere uulnerator duas horas³⁶⁾ domino emendabit, preciumque insuper prestabit medici, et operum,³⁷⁾ quibus interim fraudabatur dominus, estimationem, et nichil am-

69 = I. 119.

18) D. *vulnere*.

19) DE. *vindicare*.

20) DE. hoc loco incipiunt librum sextum.

21) BDE. sic. C. *seruum*. A. *serum*.

22) BCE. *aut*.

23) BCE. sic. AD. add. *seruum*.

24) D. *uirga sicut* &c.

25) A. Primam litt. e omissam supra lineam add. scribe.

26) D. *interponere*.

27) E. *abscissa*.

28) BCDE. sic. A. *amputatio*.

29) BCDE. sic. A. om. *uno*.

30) D. *emendandæ*.

31) CD. *actor*.

32) D. *duodeno*.

33) A. Loco litt. e primum scriptum fuit *is*.

34) BCE. sic. AD. *eodemque*.

35) B. om. *duplo*.

36) DE. (non uero B, ut refert KR.) *oras*.

37) BCE. *operarum*.

plius, nisi forte ex uulneratione uel uerberatione fuerit exorta deformitas, secundum prudentium uirorum estimationem, que tamen tres marcas non exserit, emendanda.³⁸⁾ ¶ Si tamen mancipium uulneratum uel uerberatum fuerit in aspectu domini, maior³⁹⁾ contemptus presentie, iuxta quorundam sententiam, maiorem,⁴⁰⁾ uidelicet trium marcarum, exigit⁴¹⁾ satisfactionem.

70. *Quid iuris sit si liber homo brutum animal leserit.*

Liber homo si brutum animal mansuete nature, equum¹⁾ puta uel bouem uel pecus uel²⁾ quodcumque tale animal, uel uerberando uel percutiendo leserit, 33 omne dampnum inde proueniens domino restituet animalis, iuxta dampni (³estimationem, cum iuramentalibus suis de dampni fidem faciens quantitate, si super ea fuerit dubitatum; duas horas⁴⁾ nummorum insuper contemptus precium emendabit, uel contemptum cum iuramento manus tercie denegabit, si lesi dominus animalis conqueratur dampnum datum ex (⁵iniuriandi animo et contemptu, eodem iure circa lesionem et interfectionem huiusmodi animalis, quantum ad omnis dampni restitutionem et duarum horarum⁶⁾ emendationem, per omnia conseruato; nec miretur aliquis si, quod prestandum est pro huiusmodi animalis lesione uel interfectione iuxta dampni estimationem, interdum excedat⁷⁾ homicidij⁸⁾ satisfactionem, continentem eandem⁹⁾ semper in omnibus quantitate, cum¹⁰⁾ ab ea, multo minus continendo, frequentius excedatur.¹¹⁾ Locum

70 = I. 165, 168.

38) BCE. sic. AD. *emendando*.

39) D. *actor*.

40) D. *ampliorem*.

41) BCE. *exiget*.

1) DE. *equum*.

2) C. *et*.

3) D. om. *estimationem* — *dampni*.

4) CDE. *oras*.

5) D. *iniuriando et &c*.

6) CDE. *orarum*.

7) A. Loco v. *excedat antea interdum iterum fuit scriptum*.

8) BCDE. sic. A. *homicidium*.

9) D. om. *eandem*.

10) Scilicet damnum laeso uel occiso pecore 11) D. *excidatur*.

restituendum, quod, minus continens, saepius exceditur ab ea, i. e. ab homicidii satisfactione. Aliam, sed uerbis, me iudice, parum congruentem explicationem huius loci satis perspicui proponit KR. Cum dicitur id, "quod praestandum est pro huiusmodi animalis laesione uel interfectione", interdum quidem posse "excedere homicidii satisfactionem", at "ab ea frequentius excedi", manifestum est v. excedere utroque loco unum eundemque habere sensum; non uero, ut credit KR., h. v. posteriori loco respicere potest augmentum quoddam mulctae homicidii interdum addendum.

autem contemptus emendatio non habet¹²⁾ nisi duas horas¹³⁾ nummorum ad minus ualens in absentia, vel quantumcumque uile in presentia et¹⁴⁾ aspectu domini, uel interficiatur animal¹⁵⁾ uel ledatur. ¶ (¹⁶⁾Si quis preterea equum equitauerit alienum contra domini uoluntatem, duas horas¹⁷⁾ nummorum si non pertransierit¹⁸⁾ eiusdem domini¹⁹⁾ uille terminos, atque²⁰⁾ dimidiam marcā si per secunde uille loca processerit, et sex horas²¹⁾ si adhuc ultra progressus fuerit, emendabit.

71. *Si seruus liberum hominem leserit, que satisfactio sit prestanda.*

Quocumque modo uulnerando uel percutiendo seruus in ingenuum manum miserit uiolentam, tres marcas dominus emendabit, aut²²⁾ negationem suam iuramentorum duodenario confirmabit. Et si seruus unius²³⁾ seruum alterius, uel quodcumque animal mansuete nature, uel uulnerauerit uel uerberauerit²⁴⁾ uel quouis alio modo leserit, ledentis dominus lesi domino dampnum omne tenebitur resarcire, fidemque facere super dampni quantitate cum sufficienti iuramentorum numero, iuxta dampni, quod datum dicitur, estimationem, uel dando seruum noxe se²⁵⁾ ab omni poterit²⁶⁾ tam dampni quam iuramenti prestatione penitus liberare.

72. *Quid iuris sit si brutum animal ledat liberum hominem¹⁾ uel seruum uel brutum animal.*

Nunc uidendum²⁾ quid iuris sit³⁾ si cuiquam dampnum detur a quadrupede

71 = I. 121.

72 = I. 103.

12) BCE. *habebit.*

13) CE. *oras.*

14) D. *aut.*

15) BCE. sic. AD. om. *animal.*

16) C. hic incipit novum caput cum rubr. *Si quis equum equitauerit contra uoluntatem possessoris.*

17) CDĒ. *oras.*

18) A. Loco ultimae litt. *t* antea scriptum fuit *n.*

19) E. *dominij.*

20) DE. *Attamen.*

21) CE. *oras.*

22) D. *et.*

23) D. *unicus.*

24) BCDE. sic. A. *uerbauerit.*

25) D. *si.*

26) BCDE. sic. A. om. *poterit.*

1) BCDE. sic. A. om. *hominem.*

2) D. add. *est.*

3) D. om. *sit.*

mansuete nature; et reuera siue⁴⁾ liber homo siue seruus ledatur a quadrupe, boue uel equo uel cane uel apro uel tali quolibet mansuete nature, precium pro curatione lesi medico dabit ledentis dominus, insuperque pretium (⁵operum, que domino deperibant⁶⁾ propter mancipij lesionem; et si qua deformitas exorta fuerit uel in ingenuo uel in seruo, iuxta prudentium uirorum emendabitur estimationem, ita tamen, ut, pro dampno dato ab⁷⁾ huiusmodi animali,⁸⁾ satisfactio facienda tres marcas nummorum uel unam marcam argenti, computatis omnibus, non excedat; at omne dampnum, quod infra summam istam contigerit, est prestandum, nec quicquam amplius, licet equus ualens XX^{u.9)} marcas uel amplius uel a cane uel quouis alio quadrupede perimatur¹⁰⁾ uel
34 inutilis omnino reddatur. Illius autem, qui debet satisfacere, est cum suis iuramentalibus, secundum estimationem dampni, (¹¹super dampni dati fidem facere quantitate,¹²⁾ si super ea dissensio¹³⁾ generetur.

73. *Qualiter libertas debeat seruo dari.*

Quando mancipio libertas a domino uel confertur uel uenditur uel relinquitur causa mortis, ut libertas irrenocabilem habere ualeat firmitatem¹⁴⁾ debet in iure dominus libertatem uel collatam uel uenditam protestari, et renuntiare priori coram omnibus seruituti. At illius, qui relinquit¹⁵⁾ causa mortis suo mancipio libertatem, debet heres per se uel per alium coram cunctis,¹⁶⁾ qui ad tumulandum defunctum conueniunt, relicte libertatis¹⁷⁾ beneficium propagare; frequenter¹⁸⁾ eciam sacerdos coram conuentu parochianorum¹⁹⁾ in ec-

73=I. 123, 124.

4) D. *si*.

5) D. sic. A. *operi*, at litt. *i* rec. man. mutata in *m*, ut legeretur *operum*. CE. *operarum*. B. *que* (non *quod*, ut legit KR.) *domino operarum deperibant*.

6) D. *deperiebant*.

7) B. add. *pro*, non uero *pro ab* habet *Alii*, ut refert KR. D. *Ad*.

8) D. *animalis*.

9) C. *IX*.

10) BCE. sic. D. *deperimatur*. A. *deperimantur*.

11) D. om. *super dampni*.

12) E. om. *quantitate*.

13) BCE. sic. D. *dissentio*. A. *discensio*.

14) A. *infirmitatem* scriptum est, at litt. in subiectis punctis notatae sunt.

15) BCDE. *relinquit*.

16) B. om. *cunctis*.

17) A. *libertates*, ut uidetur, primum scriptum est.

18) BCDE. sic. A. *frequente*, at paruum r add. rec. man.

19) D. *parochiarum*.

clesia sic datam pronunciat²⁰⁾ libertatem. Statim autem post factam protestationem libertatis et renuntiationem pristinae seruitutis, habet auctoritas consuetudinis approbate,²¹⁾ ut ingenuorum aliquis sic²²⁾ adeptum²³⁾ libertatem suo coniungat²⁴⁾ generi, eum in suum consanguineum eligendo, et pro factis eius se spondeat responsurum; et hoc facto pro parte tertia prestande satisfactionis honus²⁵⁾ sentiet, uel pro parte tertia recipiende satisfactionis lucrum percipiet cum liberto, duplo minore semper liberto quam ingenuo satisfactione pro homicidio attinente. Matris conditionem sequitur semper partus, ut sit liber partus ex uentre libero procreatus, licet pater seruilis conditionis honore²⁶⁾ premeretur, uel sit seruus ex uentre seruili progenitus, quantumcumque pater inter ingenuos (²⁷nobilitatis genere prefulgeret.²⁸⁾)

74.¹⁾ (²*Duplo minor pro liberti occisione quam³⁾ ingenui⁴⁾ prestanda est satisfactio, licet patrem⁵⁾ ingenuum habuisset.*

Si redemptus ab ingenuo patre⁶⁾ a miserabili seruitute in fauorabilem⁷⁾ libertatem, ancilla matre progenitus, perimatur, tantum⁸⁾ dimidiam satisfactionis homicidij portionem prestabit occisor, parenti libero et⁹⁾ ex eo¹⁰⁾ coniunctis consanguineis attinentem.

75. *Casus, in quo pro occisione serui integra satisfactio¹¹⁾ est prestanda.¹²⁾*

Si redemptus ab hostibus utroque parente libero procreatus,¹³⁾ licet ab emp-

74=I. Add. B. 1.

75=I. 125.

20) E. *pronunciet.*

21) D. *approbare.*

22) BCE. sic. AD. *si.*

23) D. *ad optatam.*

24) D. om. *coniungat.*

25) BCDE. *onus.*

26) BCDE. *onere.*

27) Forte legendum est *nobilitate generis.*

28) DE. *prefulserit.*

1) B. connectit hoc caput cum proxime antecedente, at rubricam inserit in textum capituli.

2) C. Rubr. huius capituli calci capituli add. mi-

niator, in marg. tamen rubris litteris adnotans eam huc pertinere.

3) D. add. *pro.*

4) BCDE. sic. A. *ingui.*

5) D. *parentem.*

6) BCDE. sic. A. om. *patre.*

7) BCDE. sic. A. *fauoralem.*

8) DE. *tamen.*

9) B. om. *et.*

10) D. om. *eo.*

11) BC. sic. A. om. *satisfactio.* Cfr. not. 12 sequentem.

12) DE. add. *satisfactio.*

13) D. *progenitus.*

tore detentus in miseria seruitutis, occidatur ab aliquo,¹⁴⁾ agnatis et cognatis integra summa prestabitur satisfactionis, a quibus tamen¹⁵⁾ a totali satisfactione redemptori redemptionis precium est prestandum.

76. *Qualiter liber homo possit¹⁶⁾ fieri seruus.*

Liber homo in enormi maleficio¹⁷⁾ deprehensus,¹⁸⁾ sicut (¹⁹⁾in ius adductus²⁰⁾ ad suspendium, uel ad membrorum detruncationem, uel aliam quamuis corporis lesionem, poterit condempnari, sic quoque poterit (²¹⁾adiudicari miserie seruitutis, ut tamen honera²²⁾ seruitutis tantum in regis perferat mansione,²³⁾ in nullius alterius unquam dominium transiturus, verum ibi uel (²⁴⁾uitam miseram finiturus, uel ad statum ingenuitatis pristinae rediturus. Hic si, seruus existens, fuerit interfectus, non ad agnatos uel cognatos, sed ad regem uel
35 ipsius exactorem,²⁵⁾ qualis²⁶⁾ pro seruo satisfactio pertinebit.

77. *Qualiter quis possit seruo²⁷⁾ consanguineo suo²⁸⁾ libertatem obtinere.*

Secundum ius antiquum²⁹⁾ licuit unicuique filium suum uel consanguineum existentem seruum ex ancilla matre progenitum,³⁰⁾ fide prius facta duobus testibus et duodeno iuramento super coniunctione sanguinis, tribus marcis, quamuis inuito domino, ab honore³¹⁾ seruitutis in honorem redimere³²⁾ libertatis; quod nulli permittitur nouo iure, sed oportet ut ad hoc domini sufficienti precio inclinetur uoluntas.

76 = I. 126.

77 = I. 127.

14) D. *alio*.

15) A. Loco litt. *n* scriptum est *m*, at scal-
pro emendatum.

16) D. *posset*.

17) B. *malicio*.

18) C. *comprehensus*.

19) D. *vnus ductus ad &c.*

20) A. Loco *v. adductus* antea scriptum fuit
deprehensus.

21) D. *iudicari misere seruituti*.

22) BCDE. *onera*.

23) BCDE. sic. A. *mansionem*.

24) D. om. *uitam* — uel.

25) BCDE. sic. A. *exauctorem*.

26) E. *talis*.

27) B. add. *et*. C. add. *uel*.

28) BCE. sic. AD. om. *suo*.

29) CDE. *antiquum*.

30) BCDE. sic. A. *proditum*.

31) BCDE. *onere*.

32) D. *reducere*.

78. *Qui petit (¹aliquem in libertatem, qualiter liberum probare debeat.*

Si quis existentem in possessione seruitutis alleget liberum et iniuste mancipatum²⁾ indebite seruituti, duobus testibus³⁾ hoc idem asserentibus et duodecim iuramentalibus suam corroboret allegationem, et sic,⁴⁾ de quo agitur, libertate debita perfruatur; eciam, si mulier est, cum matre proles⁵⁾ eciam libertatis beneficium consequatur.

79. *Quod domino liceat⁶⁾ ubique comprehendere seruum suum.*

Vicumque dominus seruum suum inuenerit fugitiuum, quamuis⁷⁾ in presentia⁸⁾ regis uel pontificis, eum iuste licet uiolentis manibus comprehendere.⁹⁾ Requirendi quoque seruum suum, in quacumque domo uel loco uoluerit, non debet ei licentia denegari.

80. *Qui fugit a possessione seruitutis, redire debet ad dominum, ut ibi cognoscatur de causa sua.*

Si quis a possessione seruitutis fugienti affirmet¹⁰⁾ coram domino competere libertatem, requisita prius fidei¹¹⁾ cautione, ne uel ei propter fugam a domino noceatur uel¹²⁾ iudicio subtrahatur, permittat eum ad domini potestatem redire,¹³⁾ et tunc duobus testibus et duodeno iuramento ei, si potest, obtineat libertatem.

81. *Quid iuris sit si petatur quis a possessione libertatis in seruitutem.*

Si¹⁴⁾ quis, in possessione libertatis conuersatus, ad seruitutem ab aliquo re-

78 = I. 128.

79 = I. 129.

1) D. *alicui libertatem.*

2) BCDE. sic. A. *mansipatum.*

3) D. add. *ad.*

4) E. add. *is.*

5) BCDE. sic. A. om. *proles.*

6) E. *licet.*

7) BCE. sic. D. *quamquam.* A. *quam.*

8) A. *presentiam* scriptum est, at litt. *m* ab ipso scriba deleta.

9) BC. *comprehendit.*

10) D. *affirmat.*

11) E. *fideli.*

12) D. add. *in.*

13) A. loco v. *redire* aliud quoddam uocabulum antea fuit scriptum.

14) A. *Siquis* minio scriptum est.

quiratur, aut fides immobilibus,¹⁵⁾ que possessa nullo modo relinqueret,¹⁶⁾ habeatur, aut pro se sufficienter fide iubentem producat, ut legitimam cause finem debeat expectare, et¹⁷⁾ vel sibi die statuto duobus testibus et duodecim iuramentibus libertatem defendat, uel petentis dominium¹⁸⁾ recognoscat.

82. *Quantum precium consequi debeat, qui seruum¹⁹⁾ fugitiuum reddit domino suo.*

Si quis detineat seruum a domino fugientem, ut suo domino reddat eum, si non egressum terre terminum²⁰⁾ sue duas horas,²¹⁾ aut dimidiam marcammumorum si iam egressum (²²terra sua detineat, a domino, cum eum sibi restituerit, retentionis precium consequatur.

83. *Semper eundem habent dominum²³⁾ mancipium et²⁴⁾ bona mancipij.*

Nichil sic potest esse mancipij alicuius, quod non sit illius domini, cuius et²⁵⁾ mancipium, ut de ipso pro (²⁶suo libito sibi liceat ordinare.

84. *De iure postliminij.*

Reuerso²⁷⁾ ab hostibus iure postliminij debent restitui quecumque tempore, quo captus (²⁸fuit, constiterit²⁹⁾ ipsius fuisse; et quecumque iniuste³⁰⁾ sibi subtracta³¹⁾ tunc iuste potuit reuocare, et tempore³²⁾ reuersionis poterit, nulla prescriptione sibi³³⁾ preiudicium generante.³⁴⁾

82 = l. 129.

83 = l. 130.

15) BCE. *in mobilibus*. D. *immobilibus*. Quamvis quidam codd. hoc loco habent litt. *in separatim scriptas*, quod minime est rarum, evidens tamen est sermonem esse de bonis immobilibus, non vero sermo potest esse de bonis mobilibus, quamvis hoc dubium visum est KR.

16) BC. sic. ADE. *relinquere*.

17) D. *aut*.

18) D. *dominum*.

19) BCDE. sic. A. *suum*.

20) BC. *terminis*.

21) DE. *oras*.

22) BDE. sic. C. *terra detineat* &c. A. *terram suam*.

23) BCE. sic. A. *dominium*. D. *domini*.

24) B. *om. et*.

25) E. *est*.

26) D. *liberto sibi* &c.

27) D. *Reuersus*.

28) D. *fuert ipsius* &c.

29) A. *constare* primum scriptum est.

30) D. *inuito*.

31) E. *add. fuerunt*.

32) D. *temporis*.

33) B. *om. sibi*.

34) BCDE. sic. A. *om. generante*.

85.¹) *De*²) *furto*.

Quicumque statim a furti tempore perpetrati rerum suarum furem persequitur, comprehensum cum³) rebus suis et manibus post⁴) tergum ligatis in ius deducat,⁵) ibi, fide prius facta duobus testibus quod in furto⁶) fuerit deprehensus, pro modo criminis condemnandum. (Verum quando amissum a priori tempore⁸) bouem uel equum⁹) uel quamcumque rem aliam in possessione alterius recognoscit,¹⁰) non statim manus inicit¹¹) possessori, sed qui pro eo sufficienter caueat, ut¹²) uel in iure prouinciali compareat uel in domo sua¹³) iusticiam¹⁴) exhibendo,¹⁵) fideiussorem sibi postulet assignari; pro quo habendo eum ad uillam proximam, et de prima similiter ad secundam, et¹⁶) deinde ad tertiam, prosequatur, et si nec sic haberi ualeat fideiussor, tunc quem cepit¹⁷) cum rebus suis ad domum suam¹⁸) deferat uel inuitum, ibique compedes tradat quos suis pedibus superponat,¹⁹) aut, nolentem hoc sibi facere, comprehensum²⁰) eisdem²¹) uinciat comprehensor, in iuris executione nullam²²) iniuriam committendo; at sic²³) capti²⁴) nec licet²⁵) ei trunco pedes infligere, nec manus uinculis colligare. Hijs²⁶) peractis²⁷) sic captum non ligatum manus²⁸) funibus, sed uinctum²⁹) pedes compedibus, ad ius prouinciale³⁰) conuenientibus representet; ubi, si nullus offerat pro eo iusticiam, compeditus ipse

85 = I. 131 - 134.

1) DE. hoc loco incipiunt librum septimum.	16) D. om. et.
2) C. <i>Sequitur de.</i>	17) D. <i>ceperit.</i>
3) BCDE. sic. A. om. <i>cum.</i>	18) E. om. <i>suam.</i>
4) E. <i>in.</i>	19) D. <i>supponat.</i>
5) D. <i>ducat.</i>	20) D. add. <i>ex.</i>
6) BCDE. sic. A. add. <i>quod.</i>	21) C. <i>eiusdem.</i>
7) C. hic incipit novum caput cum rubr. <i>De eodem.</i>	22) BCDE. sic. A. <i>uillam.</i>
8) B. om. <i>tempore.</i>	23) BCDE. sic. A. <i>si.</i>
9) DE. <i>equum.</i>	24) E. <i>capto.</i>
10) BCE. sic. AD. <i>recognoscat.</i>	25) BCDE. sic. A. om. <i>licet.</i>
11) DE. <i>iniciat.</i>	26) DE. <i>His.</i>
12) D. om. <i>ut.</i>	27) D. <i>actis.</i>
13) A. <i>sue</i> primum scriptum est.	28) BCDE. sic. A. <i>manui</i> ; loco litt. <i>ui</i> aliae quaedam litterae antea fuerunt scriptae.
14) BCDE. sic. A. <i>iusticia.</i>	29) BCDE. sic. A. om. <i>uinctum.</i>
15) BCDE. <i>exhibendo.</i>	30) A. <i>prouincialibus</i> primum scriptum est.

vel³¹⁾ domum sue nominet habitationis, uel auctorem³²⁾ a quo rem, pro qua captus est, comparauit,³³⁾ quo uel proficiscatur actor³⁴⁾ ipse causa iusticie optinende,³⁵⁾ uel per nuntium experiatur utrum quis de ipsius curare³⁶⁾ uoluerit liberatione; et si³⁷⁾ nec sic possit iusticiam obtinere, deducat eum in ius generale, ad quod uniuersi³⁸⁾ de terra conueniunt, audito rerum gestarum ordine pro uoluntate conuenientium iudicandum.

86. *Si scrutinium negatum fuerit.*

Si uolenti rem sibi furto sublatam in domo requirere aliena scrutinium a domino domus denegetur, adducantur duo uel tres testes, qui (¹possint super iusticia denegata testimonium perhibere; deinde super hoc in iure ab actore, munito duobus testibus, accusetur, et²⁾ uel neget factum accusatus, duodeno negationem suam corroborans iuramento, uel confiteatur³⁾ et tres marcas (⁴regi et tres marcas pariter emendet actori,⁵⁾ et tunc furti quanti uoluerit actor⁶⁾ eum reum deferat perpetrati, et si super summa petita dissensio generetur, in detestationem furti quantitatem probare conuenientibus iuramentalibus non reo conueniet sed actori. Absente (⁷uero domino domus si quid per scrutinium inuentum fuerit, non liceat⁸⁾ inuentori domine⁹⁾ manus inicere¹⁰⁾ uiolentia, sed a conuocatis ciuibus fideiussionis¹¹⁾ recipiet caucionem super non alienandis rebus inuentis quousque domus dominus reuertatur, et uel sibi res illas¹²⁾ defendat, uel assignet actori¹³⁾ cum sufficientibus iuramentalibus uendicanti.¹⁴⁾

86 = I. 135, 150.

31) D. om. *vel.*

32) DE. *actorem.*

33) D. *comparauerit.*

34) BDE. sic. C. *autor* mutatum in *actor.*
A. *auctor.*

35) BDE. *obtinende.*

36) D. *iurare.*

37) B. om. *si.*

38) A. *uniuerse* primum scriptam est.

1) D. *possunt pro iustitia* &c.

2) D. om. *et.*

3) BCE. sic. AD. *confitetur.*

4) BCE. sic. AD. om. *regi* — *marcas.*

5) BCDE. sic. A. *auctori.*

6) BCDE. sic. A. *auctor.*

7) A. *domino uero* scriptum est, at iustus uerborum ordo solitis signis indicatus.

8) BCDE. *licebit.*

9) DE. *domino domus.*

10) DE. *iniicere.*

11) BCDE. sic. A. *fedeiussionis.*

12) DE. *illatas.*

13) BCDE. sic. A. *auctori.*

14) BCDE. sic. A. *uendicati.*

87. *Quid iuris sit si scrutinio (15) facta res inuenta fuerit.*

37

Si quis, ut auertat a scrutinio requirentem in domo sua rem furtiuam,¹⁶⁾ asserat non haberi, si facta postea¹⁷⁾ scrutinio ibidem res fuerit inuenta, inuentor de iure poterit pro fure capere domus illius dominum et ligare, et,¹⁸⁾ cum re propria quam inuenit, duplum eius sumet,¹⁹⁾ non de sola patrisfamilias porcione, sed de bonis communibus quotcumque fuerint²⁰⁾ cum patrefamilias in communione; nam cum omnes lucrum respicerent in retentione, non est mirum si²¹⁾ dampnum in eiusdem rei contingat omnibus restitutione.²²⁾ Deinde sola et tota ipsius patrisfamilias capitalis porcio ad ius regium pertinebit; non uxoris, non filiorum aut filiarum, nisi forte quid de furto possit²³⁾ sub secunda sera²⁴⁾ uel tertia in²⁵⁾ uxoris custodia²⁶⁾ inueniri,²⁷⁾ in quo casu, sicut²⁸⁾ maritus, sic²⁹⁾ et uxor furti nomine capietur,³⁰⁾ sic et illi filij, quos³¹⁾ etas tenera non excusat, et³²⁾ qui eiusdem furti rei et conscij,³³⁾ possunt certissime deprehendi. Videtur tamen quibusdam iniquum ob hoc solum pro fure quempiam³⁴⁾ comprehendi, quod in domo propria³⁵⁾ esse negauerit³⁶⁾ rem furtiuam ibidem per scrutinium post repertam, cum hoc de fiducia bone consciencie³⁷⁾ potuisset negari; verum licet ei, quamuis ante negauerit, cum .XII^{cim}. iuramentalibus, quales habere (³⁸⁾ poterit, se tueri, si dimidia marca nummorum minus ualeat³⁹⁾ res furtiua, at si dimidiam marcam (⁴⁰⁾ ad minus ualeat, nominatos tantum habebit duodecim (⁴¹⁾ de sua parochia,

87 = I. 136.

15) D. *factoris inuenta fuerit.*16) A. Loco litt. *tiuum* aliae quaedam litterae antea fuerunt scriptae.17) B. *pro.*18) B. om. *et.*19) DE. *sumat.*20) D. *fuerit.*21) A. Pro *s* primum scriptum est *d.*22) D. *destitutione.*23) D. *posset.*24) E. om. *sera.*25) D. om. *in.*26) BCDE. sic. A. add. *possit.*27) BCE. *reperiri.*28) B. *sunt.*29) BCD. sic. A. *sit.* E. *suus.*30) B. *capiet.*31) DE. add. *et.*32) B. om. *et.*33) BCDE. sic. A. *conciij.* Adde *sunt.*34) C. *quampiam.*35) BCE. *sua.*36) B. *negauit.*37) BCDE. sic. A. *conciencie.*38) B. *potuit.* A. Loco verborum *poterit se* antea scriptum fuit *potuisse.*39) D. *ualet.*40) E. *aut magis ualeat, nominatos assumat duodecim &c.*

et si non sufficit ipsa⁴²⁾ sola,⁴³⁾ de proxima,⁴⁴⁾ purgatores, quorum si uel unus defecerit, hoc solum ei superest⁴⁵⁾ auxilium, ut candentis ferri iudicio se committat,⁴⁶⁾ in hoc casu tamen aduersarij sacramento, quod in lingua patria asswærue⁴⁷⁾ nominatur, minime precedente; et si manus exustione reus inpositi sibi criminis conuincatur, non tamen subito capietur, licet statim ipsius⁴⁸⁾ bona, sicut dictum est, capi possint, sed, ut sibi per fugam consulat,⁴⁹⁾ vel quouis alio modo provideat,⁵⁰⁾ unius diei tantum inducias obtinebit, alioquin pauci candentis ferri iudicio consentirent; post hoc in iure, coram communi audientia, enarrato prius rerum gestarum ordine, suus obtineat aduersarius, ut expers pacis et dignus patibulo indicetur; et si⁵¹⁾ repertus fuerit ab illo tempore, pro sui reatus exigentia (⁵²⁾erit puniendus.

88. (*1* *Quomodo recuperabit homo animal sibi ablatum iniuste.*

Quando ab aliquo suus²⁾ equus³⁾ vel bos uel quodcumque tale animal in domo et⁴⁾ possessione alterius reperitur, possessor prestet cautionem fideiusoriam petitori, ut iudicio ad ius conuenientium primo die iuridico se presentet, (quo cum peruentum fuerit, quintus dies prefigatur a iuridicis possessori, in quo aduersus petitem sic in domo propria se defendat, ut uel ipse uel auctor⁶⁾ suus, a quo rem que petitur comparauit,⁷⁾ fidem faciat duobus testibus et duodecim iuramentibus, quod animal, habens calumpniam, in suo dominio et possessione fuerit⁸⁾ procreatum, aut si possessor hoc nequeat adimplere,

88 = I. 137, 140.

41) A. Loco verborum *de sua parochia* alia quaedam antea fuerunt scripta.

42) D. *ipsam*.

43) E. add. *parochia*.

44) E. add. *assumat*.

45) BC. *supererit*.

46) D. *submittat*.

47) E. *Assuoren Eed*. D. *affuendtz neffn*.

48) DE. *eius*.

49) E. *consulatur*.

50) E. *prouideatur*.

51) BCDE. sic. A. om. *si*.

52) BCE. *puniatur impune*.

1) BC. habent titulum: *Quid iuris sit si animal suum quis in possessione alterius deprehendit* (C. *deprehenderit*). DE. *Quid — alterius* (ut B.) *deprehendat* (E. *deprehenderit*) *vel quomodo* &c.

2) KR., quem sequitur Th., male legit *suus*. D. *suus*.

3) BCE. sic. AD. om. *equus*.

4) D. *vel*.

5) D. *quocumque peruentum* &c.

6) D. *actor*.

7) D. *comparauerit*.

8) BCE. sic. AD. om. *fuerit*.

petitor ibidem tantum sex uirorum exhibeat⁹⁾ iuramenta, quod idem animal uel uiolenter sibi sublatum fuerit uel furtive, et sic obtineat suum animal quod inuenit. Sed sciendum¹⁰⁾ quod terminus interdum breuior interdum prolixior quam diximus prefigi poterit possessori; propter enim alienigenam petitorum,¹¹⁾ et a remotis partibus uenientem, ne mora diutina¹²⁾ crucietur, secundum quosdam tantum¹³⁾ trium dierum est spacium prefigendum. At ubi possessor primo¹⁴⁾ suum nominat uenditorem die iuridico, quem constat in remotis partibus habitare, non tamen a nobis per interfluentis¹⁵⁾ maris spacium separatis,¹⁶⁾ puta in swethia,¹⁷⁾ siue alienigena siue indigena sit petitor, possessor XV^{ci}m. dierum inducias obtineat;¹⁸⁾ at si maris intercapedo illum a nobis separet, quem sibi nominat¹⁹⁾ uenditorem, prestabitur²⁰⁾ unus²¹⁾ mensis; verum²²⁾ si (²³⁾terra et regno egressum constet eum, ut uisitet sanctorum limina, unius anni et (²⁴⁾unius diei spacium prefigatur.

89. *Si res non²⁵⁾ uiua, nec dum usui preparata,²⁶⁾ in domo alterius reperitur, utpote securis sine manubrio.²⁷⁾*

Quando res²⁸⁾ non uiua sed alia reperitur, si²⁹⁾ non dum est³⁰⁾ usui necessario³¹⁾ preparata, puta securis non dum³²⁾ suo manubrio maritata, uel gla-

89 = l. 138, 144.

9) D. *ad hibeat.*

10) C. add. *est.*

11) BCDE. sic. A. *petitore.*

12) E. (non uero D, ut refert KR.) *diuturna.*

13) C. om. *tantum.*

14) BCE. sic. AD. *primum.*

15) BC. sic. ADE. *in fluentis.*

16) B. *separati.* DE. *separatum*, quam lectionem perperam probat KR.; evidens uero est h. v. ad *partibus* esse referendam, non autem ad *uenditorem*, quamuis in sequentibus dicitur: *illum a nobis separet.*

17) DE. *suecia.*

18) BCDE. *obtinebit.*

19) A. Litteris *no* in fine lineae scriptis primum additum est *iat*, nulla tamen addita abbreviationis nota; hae uero litterae dele-

tae sunt, in sequente linea plenis litteris addito *minat.*

20) BCDE. sic. A. *prestaburr.*

21) DE. *unius.*

22) C. *utrum.*

23) BCE. sic. AD. *terram et regnum.*

24) E. *sex septimanarum spacium &c.*

25) BCDE. sic. A. om. *non.*

26) D. *appropriata.*

27) D. add. *maritata.*

28) BCE. sic. AD. om. *res.*

29) BDE. sic. A. *sed*, at nota abbreviationis ita fere est scripta, ut legi posset *sj.* C. *sed* scriptum est, at *si* supra lineam adpositum.

30) C. *cum.*

31) D. *necessaria.*

32) A. Loco litt. *d* antea scriptum fuit *s.*

dius uaginat³³⁾, cui non dum balteus est infixus,³³⁾ vel uestis nondum ad usum necessarium informata, possessor tantum duodecim iuramentibus fidem faciat (³⁴se rem illam expositam ad emendum iusto precio comparasse.³⁵⁾ At si securis habet³⁶⁾ manubrium, uel mucro cinctorium alligatum, uel uestis sit formata, oportet ut possessor suum nomet uenditorem vel fideiussorem, ad defendendum ne res euincatur, vel, si res euicta fuerit, ad soluendum³⁷⁾ precium obligatum, ut eorum alteruter ei statuto die, si poterit, rem defendat. Cum prefixus dies aduenerit, si predictum fideiussorem actor negat³⁸⁾ ante³⁹⁾ nominatum, possessor probet⁴⁰⁾ duodecim iuramentibus eundem esse quem antea nominauit. At si nec uenditor nec fideiussor statuto die comparuerit,⁴¹⁾ possessor producat, si poterit,⁴²⁾ duos testes, qui testificentur eum iuste rem, de qua agitur, comparasse, quo facto nichil preter rem suam actor⁴³⁾ ualeat obtinere. Sed⁴⁴⁾ si nec⁴⁵⁾ testes comparuerint,⁴⁶⁾ licebit actori⁴⁷⁾ cum re sua duplum accipere, et pro fure comprehendere⁴⁸⁾ possessorem. Quando rem quamcumque uenditam tamquam a fure condicit uenditor ab emptore, emptor, fide facta⁴⁹⁾ duobus testibus et iuramentibus rei conuenientibus estimationi, quod iusto precio rem hanc⁵⁰⁾ comparauerit⁵¹⁾ ab eodem, aduersus suum se tuebatur⁵²⁾ uenditorem.

90. *Si suspectum quis habet¹⁾ alium pro re sibi furtiue sublata.*

Quando quis suspectum habet¹⁾ alium, quod furtiue sibi subriperit rem²⁾ amissam, in ius prouinciale progrediens, nominando eum, deferat furti reum,

90 = I. 139.

33) DE. *affixus.*

34) C. *seriem illam &c.*

35) BCE. sic. AD. *comparasset.*

36) BE. *habeat.*

37) BCE. add. *sibi.*

38) D. *negat.*

39) BCE. *antea.*

40) D. *probat.*

41) D. *compararit.*

42) D. *potest.*

43) BCDE. sic. A. *auctor.*

44) BCE. sic. D. om. *Sed. A. Si.*

45) E. *non.*

46) D. *comparauerint.*

47) BCDE. sic. A. *auctori.*

48) D. *deprehendere.*

49) D. add. *cum.*

50) BE. *eandem. C. eadem.*

51) BDE. sic. AC. *comparauerit.*

52) D. *tenebitur.*

1) D. *habeat.*

2) D. *non.*

ibique statuatur ut ab actore³⁾ citetur ad proximum diem iuridicum respon-
surus, et si non uenerit, sicut prius, iterum ei proximus dies iuridicus prefi-
gatur,⁴⁾ et si nec⁵⁾ tunc aduenerit, regi eum in tribus marcis actorique in re- 39
stitutione⁶⁾ amisse rei, uel eius estimatione,⁷⁾ iuridici condempnabunt, et ut
nullus ei communicet per totam prouinciam iudicabunt⁸⁾ sub pena trium mar-
carum iuri⁹⁾ regio soluendarum, quod iudicium mathan lingua patria nominare
consueuit;¹⁰⁾ quo¹¹⁾ si (¹²contentus noluerit actor esse, uel adiudicatum¹³⁾
sibi non potuerit¹⁴⁾ obtinere, in ius generale¹⁵⁾ procedat, et, rerum gestarum
ordine uniuersis sub bonorum uirorum testimonio recitato, reo nondum com-
parente,¹⁶⁾ obtineat ut a iuridicis talis sententia proferatur, ut et a reo rex¹⁷⁾
tres marcas accipiat,¹⁸⁾ et actor non solum estimationem sed duplum pariter
estimationis, (¹⁹ut et ipse reus communis pacis expers ab omnibus habeatur,
quem²⁰⁾ lingua patria fridhlös appellat, et tam²¹⁾ uerbis quam collisione ar-
morum et contactu euidenter exprimitur ut eum cuilibet²²⁾ cum armis inua-
dere sit permissum. Verum si tunc reus tandem quarta uice comparuerit,²³⁾
vel citatus vel ad suam innocenciam comprobandum,²⁴⁾ licet nullum precedere
actoris debeat²⁵⁾ iuramentum, quod asswærueþ²⁶⁾ dicitur, tantum²⁷⁾ ad can-
dentis ferri iudicium admittetur,²⁸⁾ quod scuzsiarn²⁹⁾ in³⁰⁾ lingua patria no-
minatur, et si manus exustione conuictus fuerit, per omnia iuridicorum (³¹pro-
ximo supradicte sententiae subiacebit; si uero per illesam manum (³²innocenciam

3) BCDE. sic. A. *auctore*.

4) D. *præfigat*.

5) E. *non*.

6) D. *restitutionem*.

7) BCE. sic. AD. *estimationi*, non uero D. hoc loco habet *restitutionem*, ut refert KR.

8) BD. *indicabunt*. E. *indicabitur*.

9) D. *iure*.

10) D. *consueuerit*.

11) BCE. add. *iure*.

12) D. *non contentus uoluerit actor &c.*

13) D. *ad indicandum*.

14) B. *poterit*.

15) BCDE. sic. A. *gerale*.

16) BCDE. sic. A. *comparante*.

17) BCDE. sic. A. om. *rex*.

18) BCE. sic. AD. *accipiet*.

19) BCE. *et ut ipse &c.*

20) E. *quam*.

21) D. *cum*.

22) BCE. sic. AD. *quilibet*.

23) D. *comparauerit*.

24) E. *comprobendam*.

25) BD. *debet*.

26) B. quoque ita habet, quamvis KR. legit *asswærn eth*. C. *asswærneth*. D. *assuoren eed*. E. *Aasuoren Eed*. D. add. *lingua patria*.

27) D. *Tandem*. E. *tamen*.

28) BCDE. sic. A. *at mittetur*.

29) D. *Skieriern*. E. *Skiersiern*.

30) E. om. *in*.

31) D. *proxime supra dicta sententia &c.*

32) BCE. sic. AD. om. *innocenciam suam*.

suam poterit declarare, a cunctis in eum³³⁾ latis sentencijs absoluetur,³⁴⁾ sed actori³⁵⁾ de nouo licebit aduersus eum furti iudicium instaurare.

91. *Quod*¹⁾ *citatus in ius duos mittere debet, qui testentur eum legitima causa prepeditum.*²⁾

Citatus in ius, licet iustam causam habeat residendi, debet tamen pro³⁾ se duos transmittere, qui, non tacto sacro libro, sed contactu manuum, utroque⁴⁾ scilicet manu sua manum alterius contingente, testificentur eum, ne ueniret, causa legitima prepeditum.²⁾ (⁵Verum multum refert qua causa eum docuerint prepeditum;²⁾ nam propter infirmitatem ei quindecim dierum inducias impetrabunt, quibus finitis, si non conualuerit, supplebit⁶⁾ aliquis proximorum ipsius⁷⁾ absentiam et defectum, ipsum⁸⁾ licet per candentis ferri iudicium defendendo,⁹⁾ ita tamen ut¹⁰⁾ ex illesa manu gestantis ferrum non gestantis innocentia comprobetur, et, si manus exusta fuerit gestatoris, solus non gestans furti reus impositi conuincatur; si tamen reus prius quam ferrum gestatum fuerit, moriatur, eius¹¹⁾ heres, si uoluerit, negare poterit defunctum vel aliquem pro eo ferri iudicio consensisse, negationem suam manu duodecima iuramentaliu[m] confirmando; et si actor in accusatione defuncti perseuerauerit, heres hoc inficiens,¹²⁾ tantum¹³⁾ cum XII iuramentaliu[m] se defendat. Quando uero qui¹⁴⁾ citatus non uenit,¹⁵⁾ propter absentiam excusatur,¹⁶⁾ multum refert in quibus commorari partibus doceatur, quippe si fuerit in uicino, tribus diebus iuridicis sibi¹⁷⁾ continuis, sicut prius dictum est, conuincetur; si uero transierit ad loca partium remotarum, dabuntur¹⁸⁾ inducie¹⁹⁾ aut²⁰⁾ dierum

91 = I. 141 in fine, 140.

33) B. *eis*.

34) B. *absoluitur*.

35) BCDE. sic. A. *actor*.

1) D. *Qui*.

2) D. *perpeditum*.

3) D. *per*.

4) DE. *utraq[ue]*; male.

5) E. om. *Verum* — *prepeditum*.

6) D. *superplebit*.

7) D. *eius*.

8) D. *eum*.

9) D. *defendere*.

10) BCDE. sic. A. om. *ut*.

11) D. om. *eius*.

12) BCE. sic. AD. *inficiens*.

13) E. *tamen*.

14) CE. *si*.

15) D. *aduenerit*.

16) D. *excusatus*.

17) D, om. *sibi*.

quindecim, aut unius mensis, aut unius anni et²¹⁾ unius diei, secundum iam 40 dictam²²⁾ diuersitatem²³⁾ distanciae spaciorem.²⁴⁾

92. *Si de furto accusatus primo vel secundo die iuridico non²⁵⁾ apparuerit.²⁶⁾*

Accusatus de furto si compareat²⁷⁾ primo die iuridico uel secundo, et pro se offerat, per iurisiurandi religionem, defensionem uirorum .XII^{lm.}, quos actor²⁸⁾ uoluerit de tota prouintia²⁹⁾ nominare, oportebit³⁰⁾ actorem³¹⁾ iuri³²⁾ acquiescere nominationis, et cum .XII. uiri fuerint nominati, licebit reo tantum tres uiros inimicie causa sibi suspectos³³⁾ recusare de .XII. nominatis; in eorum³⁴⁾ locum³⁵⁾ actor³⁶⁾ statim alios tres³⁷⁾ nominabit, quo facto uel eodem die, si omnes presentes fuerint et in hoc omnes consenserint, uel proximo die iuridico, nominati³⁸⁾ ab iniuncto negotio se absoluent;³⁹⁾ et si omnes (⁴⁰⁾iurauerint, et accusati consequenter innocentia comparebit; sin autem uel unus iurare noluerit, reus habebitur pro conuicto,⁴¹⁾ nisi candentis ferri iudicio se committit,⁴²⁾ in quo casu (⁴³tamen non debet actoris⁴⁴⁾ exigii iuramentum, sicut exigeretur⁴⁵⁾ si statim ab exordio ferri iudicio consensisset. Quando uero ad sequentem⁴⁶⁾ diem iuridicum nominatorum defensio prorogatur, si statuto die tantum tres uiros nominatorum numero deesse contingat,

92 = I. 141, 143.

18) CDE. sic. A. *debuntur*. B. *dnbuntur*.

19) BCDE. sic. A. *iudicio*.

20) E. (non uero B, ut refert KR.) om. *aut*.

21) E. *at*.

22) Scilicet cap. 88 in fine.

23) D. *distantem*.

24) BCE. sic. AD. add. *deferri*.

25) E. om. *non*.

26) BC. *comparuerit*.

27) BCE. sic. A. *comparere at*. D. *comparere aut*.

28) BCDE. sic. A. *auctor*.

29) BCDE. *prouincia*.

30) D. *oportet*.

31) BCDE. sic. A. *auctorem*.

32) D. *iure*.

33) BCE. sic. AD. *susceptos*.

34) BCE. *quorum*.

35) D. *loco*.

36) BCDE. sic. A. *auctor*.

37) D. om. *tres*.

38) BCDE. add. *XII*.

39) A. Haec v. clare omnino scripta est, nec legi potest *absoluerit*, ut refert KR. CD. *absoluerit*.

40) E. *liberum iurauerint, accusatus consequenter innocens comparebit*.

41) BCDE. sic. A. *coniuncto* (non uero *coniuncto*, ut legunt KR. et Th.).

42) BCE. *committat*.

43) D. *non debet tantum actoris &c*.

44) BCDE. sic. A. *auctoris*.

45) D. *exigitur*.

46) E. *consequentem*.

uniuscuiusque trium,⁴⁷⁾ duorum testimonio de numero nominatorum, reus absentiam excusabit,⁴⁸⁾ et tunc actor⁴⁹⁾ alios in locum absentium nominabit. Licet autem reus prius consenserit, si tribus diebus uel duobus ante prefixum diem nominationi renuntiet, audietur, ut, actoris⁵⁰⁾ precedente iuramento, per igniti ferri iudicium se defendat, quod trux iann⁵¹⁾ in lingua patria nominatur. Hec est forma iuramenti, quod candentis ferri iudicium antecedit,⁵²⁾ ut affirmet actor,⁵³⁾ sub iurandi religione, quod non odij causa nec⁵⁴⁾ lucri gratia reo imposuerit⁵⁵⁾ furti crimen,⁵⁶⁾ sed quia scit eum ueraciter rem ad minus ualentem dimidiam marcam nummorum sibi furti uicio subtraxisse.

93. *Si sponte quis¹⁾ confessus fuerit²⁾ se rem inuenisse,³⁾ que furtiue subtracta creditur.⁴⁾*

Si quis, prius quam de furto fuerit accusatus, sponte confessus fuerit (⁵crimen suum, uel, iam accusatus, si⁶⁾ fidem fecerit, ad secundam uel terciam citationem in iudicio, duobus testibus et duodecim iuramentalibus, quod rem illam, que ab eo requiritur, coram ciuibus et parochianis et omni ceto populi,⁷⁾ cui eum contigit⁸⁾ interesse, se pronuntiauerit inuenisse, ut ad noticiam⁹⁾

93 = I. 142.

47) DE. add. *vel*; male.

48) B. *accusabit*, quam lectionem forte esse praeferendam perperam credit KR.; evidens enim est uerba *absentiam excusabit* exacte respondere uerbis *fulli forfal*, I. 141, v. *accusabit* uero hoc loco nullum sanum sensum exprimere.

49) BCDE. sic. A. *auctor*.

50) BCDE. sic. A. *auctoris*.

51) DE. *tryxiern*.

52) D. *antecedat*.

53) BCDE. sic. A. om. *actor*.

54) D. *vel*. E. *non*.

55) BCDE. sic. A. *imposuerint*.

56) BCDE. sic. A. *crimine*.

1) D. om. *quis*.

2) Adde *vel dicat*.

3) BCE. sic. AD. *inuenire*.

4) BCDE. *putatur*.

5) KR. uersatur in manifesto errore cum credit uerba *crimen suum* esse delenda, in hoc

uero capite, et quoque in textu Danico, sermonem tantum esse de eo, qui dicat se rem, de qua agitur, inuenisse. Etiam si dicta uerba deleantur, praecedentia uerba: *Si quis — confessus fuerit* non sunt accommodata ad casum, de quo in proxime sequentibus agitur. Mirum quoque est quod KR. non uidit unum caput textus Danici (I. 142.) agere de ambobus casibus, de quibus hoc loco re uera sermo est; posterior enim pars dicti capitis: *Ryftir han sialuir* &c. eadem omnino continet, quae exprimuntur uerbis: *Si quis — crimen suum*.

6) E. *sibi*.

7) A. Loco litt. u primum scriptum fuit o.

8) BCDE. sic. A. *contingit*.

9) BCE. sic. AD. *noti aut*; quoque in A. enim ita (*noti ā*) scriptum est, ut uere refert KR., non uero *notiam (notiā)*, ut dicit Th. Manifestum est v. *noticiam* in antiquiore codice a scriba quodam male esse lectam.

ueri domini eius inuentio perueniret, a furti crimine se mundabit, et¹⁰⁾ ab actoris¹¹⁾ se petitione pariter liberabit, cum rem restituerit et duodenum exhibuerit iuramentum, quod nichil amplius habuerit uel cum ea restituere teneatur, si super inuente rei fuerit orta dissensio quantitate.

94. *Si coram multis furti crimen inponitur, quod nequid¹²⁾ probari.*

Si quis in iure coram communi audientia furti quemquam¹³⁾ accusauerit, nisi furti causam fuerit prosecutus et¹⁴⁾ ad¹⁵⁾ tres marcas regi et ad¹⁶⁾ tres marcas persoluendas obligatur¹⁶⁾ accusato.¹⁷⁾

41

95. *De condemnatione furis.*

Furis condemnatione iuridicorum, non exactoris, subiacet¹⁸⁾ potestati.¹⁹⁾ Pro minore autem quam (²⁰dimidie marce nummorum furto ad ammissionem²¹⁾ uite non debet aliquis condemnari; sed aut detruncationem membrorum, aut impressi²²⁾ faciei stigmatis adnotationem²³⁾ (²⁴in signum et memoriam deprehensionis, aut seruitutem in regis curia tollerandam,²⁵⁾ aut per uerbera²⁶⁾ castigationem, condemnationis sententia comprehendet.²⁷⁾ Licet autem furtum committat,²⁸⁾ qui etiam unum denarium domino contrectat²⁹⁾ iuuito, pro minori tamen quam³⁰⁾ .V^{no}. nummorum furto non est quisquam uinciendus.³¹⁾ Interdum etiam magnitudo³²⁾ sceleris non solum in amissionem³³⁾ uite, sed in exquisitum genus dire mortis acerbam sententiam iuste dirigit condemna-

94 = l. 149.

95 = l. 147, 145, 154.

- 10) D. *vt.*
 11) D. *actorem.*
 12) BCDE. *nequit.*
 13) C. *quamquam.*
 14) D. *om. et.*
 15) BCDE. sic. A. *om. ad.*
 16) BCE. *obligabitur.*
 17) D. *accusator; male.*
 18) B. *subiaceat.*
 19) BCDE. sic. A. *potestate.*
 20) BCE. sic. AD. *pro dimidia marca.*
 21) BDE. *amissionem.*
 22) B. *impresso.*
 23) E. *notationem.*

- 24) D. *insignium.*
 25) BCD. *tollerandam.* E. *tolerandum.*
 26) D. *uerba.*
 27) D. *comprehendat.*
 28) BCE. sic. AD. *committet.*
 29) D. *contractet.* E. *contrectet.*
 30) BCDE. sic. A. *add. pro.*
 31) A. Prima syllaba h. v. non est obscura, ut refert Th., nisi quis credat pro *ui* legendum esse *ni* vel *m.*
 32) BCE. sic. A. *manitudo.* D. *immanitudo.*
 33) BE. sic. C. *amissionem.* A. *ammissionem* scriptum est, at ultimum *m* ab ipso scriba deletum. D. *amissione.*

tionis, ut uel ecclesiarum effractor, qui manus sacrilegas in res sacras extendere non ueretur, in furto sacrilegium exercendo, uel³⁴⁾ sicarius, qui, ut possit predam et³⁵⁾ spolia per latrocinia obtinere, uite non parcit,³⁶⁾ bestiarum more, tamquam humane societatis inmemor aliene, uel incendiarius, qui consuevit turpis lucri gratia domos incendere alienas, in rota distento corpore suspendatur,³⁷⁾ uel lapidibus obruatur, uel incendio concrematur.³⁸⁾ Sciendum preterea quod furem, quem iuridici morti³⁹⁾ noluerunt⁴⁰⁾ uel suspendio condemnare,⁴¹⁾ si⁴²⁾ noluerit regis exactor soluere, de iuridicorum sententia iuste qui cepit eum rumpet uel scindet uincula colligati, ut non possit super hoc ab actore regio conueniri.

96. *Quantum uxori¹⁾ iure alienare permittitur.*

Jvs permittit uxorem alienare rem ualentem .V^{num}. denarios, et nichil amplius, ignorante marito; uerum quia frequens alienatio quamuis exigue rei tandem inmensam poterit afferre iacturam et²⁾ habundantiam³⁾ in penuriam commutare, licet marito, suspectam habenti uxorem suam super alienatione⁴⁾ frequenti, in ius procedere, et uxori sue⁵⁾ omnem alienationem efficaciter prohibere, ut si postea uxor aliquid de facto presumpserit alienare, maritus possit idem, tamquam alienatum non fuerit, reuocare, licet precium, quod uxor accepit,⁶⁾ refundere⁷⁾ non cogatur. Eodem modo licet patrifamilias (⁸quod filius familias uel filia familias de bonis suis alienauerit,⁹⁾ non refuso precio, reuocare. Licet autem qui¹⁰⁾ cum talibus personis lege contrahunt prohibente,

96 = I. 146.

34) D. add. *ut*.

35) D. *aut*.

36) BCDE. sic. A. *parcis*.

37) A. Loco litt. *spend* aliae quaedam litterae antea fuerunt scriptae.

38) BC. sic. ADE. *concrematur*.

39) E. *morte*.

40) BCE. *noluerint*.

41) D. *condemnari*.

42) BCDE. sic. A. *sed*.

1) BC. *uxor*.

2) D. add. *ad*.

3) BDE. *abundanciam*.

4) A. *alienationem* scriptum est, at *m* ab ipso scriba deletum.

5) E. om. *sue*.

6) C. *accipit*. D. *acceperit*.

7) BCDE. sic. A. *refundere*.

8) A. *uel filia familias quod filius familias* scriptum est, at iustum uerborum ordinem solitis signis indicavit scriba.

9) D. *alienauit*.

10) D. *quæ*.

que¹¹⁾ mercantur¹²⁾ restituere compellantur, furti tamen infamiam¹³⁾ non incurrunt. Sed si rem quamlibet ab ignorantis domini presumunt mancipio uel mercenario comparare, non tantum restituere sunt¹⁴⁾ cogendi, sed et¹⁵⁾ eo¹⁶⁾ nomine de furto poterunt¹⁷⁾ accusari.

97. *Si quis super furto serui sui conuentus fuerit.*

Quando quis super furto serui sui conuenitur, si confiteatur, quantum uoluerit persolendum proponat, et quod maior non fuerit illius furti quantitas duodeno fidem faciat iuramento; insuperque pro suo libito uel (¹⁸ad cedendum seruum suum uirgis actoris subiciat¹⁹⁾ potestati, vel .XXX^u. denarijs ipsius redimat uerberationem, nequaquam ad alterutrum²⁰⁾ obligatus si compertum serui sui²¹⁾ furtum prius (²²indicare curauerit quam conueniretur. At si²³⁾ 42 diffiteatur dominus furtum serui, manum eius subiciat²⁴⁾ ferri candentis iudicio, nullo tamen precedente²⁵⁾ aduersarij iuramento; et si manus conuictus²⁶⁾ fuerit ustione, quantum uoluerit persoluat dominus, et quod nichil amplius persoluere teneatur duodenum exhibeat iuramentum. At si minus dimidia marca nummorum furti nomine requiratur, ferri iudicium, si uoluerit, euitando poterit quod impositum est seruo suo cum²⁷⁾ suis iuramentalibus denegare, ad²⁸⁾ minus cum duodecim, secundum quosdam propter furti detestationem quantumcumque modicum requiratur, secundum²⁹⁾ alios cum iuramentalibus conuenientibus estimationi, ut duas horas³⁰⁾ uel minus triplici neget iuramento,

97 = I. 151, 152.

11) BCE. sic. AD. qui.

12) C. mereantur.

13) BCDE. sic. A. infamia.

14) C. fert.

15) BCE. sic. AD. om. et.

16) E. om. eo.

17) D. poterint.

18) BCD. sic. E. ad cedendum. A. loco uerborum ad cedendum habet cedendo. Quod uero cedendum uel cedendo scriptum est pro cedendum uel cedendo, id non errato factum est, ut credere uidetur Th., sed quia pro æ scribi solet e, ut sue, que, pro suæ, quæ &c.

19) DE. subiiciat. C. subiaceat.

20) D. alterum.

21) C. om. sui.

22) D. indicari conueniretur. At &c.

23) BCDE. sic. A. om. si.

24) DE. subiiciat.

25) BCDE. sic. A. precedente.

26) BCE. sic. AD. conuictum.

27) D. tamen.

28) E. At.

29) BCE. sic. AD. sed. D. add. in.

30) CDE. oras.

atque seno³¹⁾ si³²⁾ transcendat in aliquo actoris peticio duas horas,³³⁾ ne sic pro facto alieno serui sui³⁴⁾ sicut pro proprio grauaretur.

98. *Quid facere debeat qui alienum seruum in furto deprehenderit.*

Si quis in furto seruum deprehenderit alienum, in ius deducat ligatum, dominoque denunciaret ut¹⁾ occurrat²⁾ et, oblato³⁾ quod debetur, fideque facta duodeno iuramento (quod pro furto illo nichil amplius debeatur, probationeque facta⁴⁾ duobus testibus quod in fuga constitutus commiserit furtum illud, recipiat seruum suum, sic tamen, ut uel ab actore, sicut dictum est,⁵⁾ uerberetur, uel triginta nummis uerberatio redimatur. Si uero dominus uocatus noluerit aduenire, probato furto duobus testibus seruum illum iuridici iuxta furti magnitudinem condempnabunt.

99. *De iudicio candentis ferri.*

Gestaturus ferrum lotà manu nichil debet contingere priusquam ferrum leuet, nec caput, nec crines, nec aliquod uestimentum, ne, per tactum alicuius succi uel unguenti, per fraudem potius quam per innocentiam⁷⁾ ferri candentis effugiat⁸⁾ lesionem. (Triplex autem ferri iudicium,¹⁰⁾ quod usus recipit, inuenitur. ¶¹¹⁾ Unum quod in duodecim ignitis uomeribus calcandis consistit; quibus personis conueniat,¹²⁾ qualiterque¹³⁾ debeat exerceri, sufficienter credimus declaratum.¹⁴⁾ ¶¹⁵⁾ Est item aliud ferri iudicium illi soli conueniens, qui pro¹⁵⁾

98 = I. 153.

99 = I. 148; Add. B. 2, 4, 3; III. A. 14.

31) C. serio.

32) D. om. si.

33) DE. oras.

34) D. om. sui.

1) C. et; male.

2) BCE. sic. AD. occurret.

3) D. ablato.

4) CBDE. sic (cfr. not. 5 sequentem). A. om. quod — testibus. Cfr. I. 153.

5) B. factam.

6) Scilicet cap. 97.

7) BCDE. sic. A. ignorantiam.

8) BCDE. sic. A. effugiet.

9) E. Verba Triplex — inuenitur instar tituli, quo sequentia inscribuntur, sunt impressa.

10) A. Loco v. iudicium antea scriptum fuit candentis.

11) A. Signum ¶ in margine adposuit miniator.

12) A. inueniat scriptum est, at litt. in subiectis punctis notavit scriba, notam litt. con abbreviatarum supra lineam addens.

13) C. qualiter.

14) Scilicet cap. 57 in fine. Cfr. III. A. 13.

15) D. om. pro.

furti crimine conuenitur, quod *trux iarn*¹⁶⁾ lingua patria¹⁷⁾ nominatur, ab al-
 ueolo, qui per XII^{im}. pedum uestigia debet a baculis, quibus (¹⁸⁾ferrum su-
 perponitur, elongari, quod accensum, prius prestito ab aduersario¹⁹⁾ iuramento
 quod *asswæra eth*²⁰⁾ appellatur,²¹⁾ sumptum a baculis²²⁾ in ipsum aluolum
 nuda manu debet inmittere reus ipse, et²³⁾ inmissum, si forte resilierit uel
 extra²⁴⁾ ceciderit,²⁵⁾ resumet iterum et proiciet,²⁶⁾ donec ipsum ibi contigerit
 contineri. Est item²⁷⁾ tercium ferri iudicium, illis gestaturis ferrum attinens,
 quibus predicta iudicia non incumbunt, quod ignitum sumptum²⁸⁾ a baculis
 reus ipse, donec processerit nouem uestigijs, deferre tenetur, et tunc primo a
 se iactare, a quo iactu ipsum lingua patria *scuzs iarn*²⁹⁾ appellat; et si³⁰⁾
 dicatur ab aduersario insufficienter uel minus legitime detulisse, probet duo-
 bus testibus³¹⁾ se deferendi modum legitimum obseruasse. Hoc est³²⁾ autem
 circa quodlibet ferri iudicium obseruandum, ut nullum eorum debeat in septi-
 mana, que diem festum habeat, exerceri; duobus quidem primis diebus, in 43
 secunda uidelicet et³³⁾ tercia feria, reus in pane et aqua et uestimentis laneis
 ieiunabit, et in quarta subibit³⁴⁾ iudicium; hoc completo, in continenti uel pedes
 si uomeres calcati fuerint, uel manus si ferrum gestatum fuerit, panno aliquo
 inuoluentur, cui, diligenter astricto, sigillum eciam apponetur, ne quid adueniat
 fraudulenter, quod uel possit³⁵⁾ extinguere ustionem, uel auferre saltem ap-
 parentiam ustionis; hoc uelamen in pedibus uel manibus usque ad sabbatum
 permanebit, eodem die, coram actore,³⁶⁾ aduersario usque ad solis descensum
 post meridiem expectando, et si nec tunc aduenerit, coram astantibus aufe-

16) E. *Trygsiern*. BCE. add. in.

17) A. Loco litt. *pat* antea scriptum fuit *nomi*.

18) D. *supponitur elongari*.

19) D. *actore*.

20) D. *assuer eed*. E. *Aasuoren Eed*.

21) D. *nominatur*.

22) D. *baculo*.

23) A. Loco v. *et* antea scriptum fuit *est*.

24) BCE. sic. A. om. *extra*. Cfr. not. 25
 sequentem.

25) D. add. *extra*.

26) D. *proiciat*. E. *pronunciet*, at in cor-
 rigendis *proijciet*.

27) D. *iterum*.

28) D. *supra tamen*.

29) D. *Skiudtz iern*.

30) D. *sic*.

31) E. *testimonijs*.

32) D. om. *est*.

33) E. om. *et*.

34) BCE. sic. D. *subeat*. A. *subicit*.

35) D. *posset*.

36) A. Loco v. *actore* aliud quoddam voca-
 bulum antea fuit scriptum.

rendum, qui statim cum nudam³⁷⁾ manum vel pedes conspexerint, uel innocentem reum vel culpabilem³⁸⁾ iudicabunt; et si fuerit innocens iudicatus, persoluet laboris sui precium sacerdoti, si uero culpabilis, ad actorem illius mercedis solutio, iuxta ecclesie uel prouincie consuetudinem, pertinebit. Hijs³⁹⁾ de causis statutum est ut septimana candentis ferri nullum habere debeat⁴⁰⁾ diem festum, ne diei festo aliqua uideatur iniuria per ieiunium uel huiusmodi⁴¹⁾ operibus⁴²⁾ irrogari. Preter hoc⁴³⁾ etiam est⁴⁴⁾ sciendum quod in detestationem furti solum medium⁴⁵⁾ ferri⁴⁶⁾ iudicium exerceri ualeat, non extrema duo, (⁴⁷⁾in illis temporibus in quibus debet pax ecclesiastica conseruari; a uigilia⁴⁸⁾ uidelicet sancti olau⁴⁹⁾ martiris usque ad festum sancti michaelis, et ad⁵⁰⁾ proximum diem sequentem, (⁵¹⁾ab aduentu domini usque ad octauam⁵²⁾ epiphanie, a septuagesima usque (⁵³⁾post festum pasce, et diebus rogationum, et septimana pentecostes; in quibus quoque⁵⁴⁾ temporibus, licet super alijs causis cuncta silere debeant iuramenta, licet cuilibet, ut possit res suas iniuste sublatas⁵⁵⁾ repetere uel a fure aut⁵⁶⁾ latrone condicere, iuramenta prestare, ne mora diuturnior⁵⁷⁾ detrimentum aliquod uel iacturam inferat exspectanti.⁵⁸⁾

100.¹⁾ *Quod omnes pisces,²⁾ qui reperiuntur in littore,³⁾ usui conceduntur inuenientium, preter sturgionem et totum cetum.*

Omnnes pisces,⁴⁾ siue sint⁵⁾ mortui siue uiui, sic⁶⁾ casu⁷⁾ uersus terram ap-

100 = l. 155.

37) C. *mundam*.

38) D. *inculpabilem*.

39) DE. *his*.

40) B. *debet*.

41) D. *eiusmodi*.

42) *Lege opera*.

43) BC. *hec*.

44) B. om. *est*.

45) Id est quod medio vel secundo loco supra commemoratum est et *trux iarn* appellatur.

46) D. om. *ferri*, non uero *medium*, ut refert KR.

47) B. *nullis* (pro *in illis*). E. *nullis*, at in corrigendis *in illis*.

48) D. *profesto*.

49) D. add. *Regis et*.

50) BCE. om. *ad*.

51) A. *Ad aduentum* primum scriptum fuit.

52) D. *octauas*.

53) D. *ad octauas pasche*.

54) D. *etiam*.

55) Neque A. habet *ablatas*, nec B. *sibi ablatas*, ut male legit KR.

56) D. *vel a*.

57) BCE. sic. A. *diuturniorum*. D. *diuturnorum*.

58) BCDE. sic. A. *expectancti*.

1) DE. hoc loco incipiunt librum octauum.

2) BCDE. sic. A. *pices*.

3) BCE. add. *maris*.

4) BCDE. sic. A. *pices*.

5) B. *sunt*.

pulsi,⁶⁾ ut manus hominum non possint effugere, occupantibus conceduntur, preter sturgionem,⁹⁾ qui iuri regio a quocumque repertus fuerit¹⁰⁾ totus cedit, preter (¹¹quoque cetum, (¹²de quo quicumque primo aduenerit, si pedes uenerit fascem¹³⁾ suis sufficientem humeris, si eques¹⁴⁾ onus equi, si auriga quantum currus suus trahere poterit, si nauta cum nauis uenerit quantum nauis sex remorum deferre poterit, deportabit, euentumque¹⁵⁾ rei¹⁶⁾ exactori regio nuntiabit. Alioquin tres ei¹⁷⁾ marcas nummorum persoluet, vel duodeno suam omissionem¹⁸⁾ inficiabitur iuramento.

101. *De rebus per mare ad terram propulsis.*

Licet cuique rebus suis quibuslibet, per mare uentorum rabie uel quouis infortunio propulsis ad terram, pro earundem collectione uel quauis¹⁹⁾ alia dispositione, adiutores quoscumque²⁰⁾ uoluerit uel habere potuerit²¹⁾ prece uel precio aduocare, nullatenus obligato²²⁾ (²³ad auxilium exactoris regij declinare, ne afflicto superaddatur maior afflicto (²⁴in coacta grauis auxiliij comparatione. Quando uero tales res suas dominijs²⁵⁾ derelinquit,²⁶⁾ desperans²⁷⁾ aliquod 44 sibi super eis auxilium profuturum, per legem ad earum dominium rex²⁸⁾ uocatur, ut eas subito exactori suo liceat uendicare.²⁹⁾ Quando uero, rebus ad terram proiectis, earum dominus non comparet,³⁰⁾ inuentor earum debet³¹⁾

101 = l. 156, 157.

6) DE. *si.*

7) A. Verba *sic casu* bis sunt scripta, at posteriori loco subiecta linea notata.

8) BCDE. sic. A. *apulsi.*

9) BC. add. *integrum.*

10) D. om. *fuerit.*

11) A. *cetum quoque* scriptum est, at iustus uerborum ordo solitis signis indicatus.

12) A. *et quicumque* primum scriptum fuit.

13) BCE. sic. A. *sassen*, non uero *fassen*, ut dicit KR. et post eum Th. D. *sarcinam.*

14) D. *equus*; male.

15) BCDE. sic. A. *euentuque.*

16) D. *re.*

17) DE. om. *ei.*

18) E. *inventionem.*

19) BCDE. sic. A. *quamuis.*

20) BCDE. sic. A. *quocumque.*

21) DE. *poterit.*

22) BCE. sic. AD. *obligatio*, in A. rec. man. mutatum in *obligato.*

23) D. *exactoris ad auxilium regum declinare.*

24) DE. *Inchoata grauis* &c.

25) BCD. *dominis.* E. *domini.* Lege *dominus.*

26) BC. sic. A. *derelinquunt.* D. *derelinquunt.* E. *derelinquent* (sic).

27) DE. *desperantes.*

28) D. *rerum.*

29) E. *vindicare.*

eventum hominibus nuntiare, ut, super rebus suis²⁾ cercioratus, dominus, sex iuramentibus prius de dominio³⁾ fide facta, rebus suis potiri libere permittatur. Si uero dominus nusquam compareat, per annum et diem res reperte⁴⁾ in regij exactoris custodia seruabuntur, ut⁵⁾ si uel dominus uel ipsius heres infra⁶⁾ illud⁷⁾ tempus⁸⁾ adueniat, res amissas secundum predictum modum, probato prius dominio⁹⁾ et in eis factis utiliter restitutis sumptibus, consequatur.

102.¹⁾ *De agraria²⁾ defensione et circa agros³⁾ sepibus faciendis.*

Tam communis uniuersorum quam priuata deponit⁴⁾ utilitas singulorum agros tante securitatis munimine roborari, ut que⁵⁾ dei solius munere producant beneficia, ad utilitatem suorum peruenire ualeant dominorum; quapropter prouida constitutum dinoscitur⁶⁾ ratione, ut post sementem (soli uisceribus commendatam, diem sibi prefigant uniuscuiusque uille incole uniuersi, in quo quicumque pro parte sua agros sepire noluerit seminosos,⁸⁾ unam horam⁹⁾ denariorum pro sua negligentia puniendus emendet.¹⁰⁾ Jtemque alius¹¹⁾ prefigatur, in quo si¹²⁾ sepire noluerit, duabus horis¹³⁾ satisfacere teneatur.¹⁴⁾ Tercioque dies tercius statuatur;¹⁵⁾ si nec tunc paruerit,¹⁶⁾ ad persolendam¹⁷⁾ marcam dimidiam obligetur. Deinde si parere¹⁸⁾ nolens in sua per-

102=I. 178.

30) DE. *compareat.*

31) C. add. *earum.*

32) BCE. sic. AD. om. *suis.*

33) BD. *domino.*

34) C. sic. B. *repte*, omissa nempe nota abbreviataram litt. *er.* ADE. *recte.*

35) E. *et.*

36) E. *intra.*

37) B. sic. AD. om. *illud.* Cfr. not. 38 sequentem.

38) CE. add. *illud.*

39) D. *domino.*

1) DE. hoc loco incipiunt librum nonum.

2) D. *agria.*

3) DE. add. *de*; male.

4) B. *poscit.*

5) D. *qui.*

6) D. *dinoscere.* E. *dignoscitur.*

7) BCE. sic. AD. *sola uice* (pro *soli uisceribus*).

8) D. *seminantes.*

9) CDE. *oram.*

10) D. *emendat.*

11) D. *aliis.*

12) BCDE. sic. A. om. *si.*

13) CDE. *oris.*

14) D. *tenetur.*

15) A. *nec additum at deletum est.* BCE. add. *in quo.*

16) D. *apparuerit.*

17) BE. sic. CD. *persolendum.* A. *persoluerere.*

18) D. *apparere.*

stiterit obstinatione, in ius cum sua querimonia procedentes ceteri talem a iudicis¹⁹⁾ deportent sententiam, ut (20)ois inpune liceat, per subtractionem bonorum, aduersariorum suorum contumaciam utilitati communi contrariam castigare.

103. *Quod ad agrorum uel pratorum dominos bona propria tueri pertinebit.*

Agris et pratis unius uille coniunctis alterius uille pascuis solis²¹⁾ animalibus deputatis, onus faciendarum sepium non ad pascuorum,²²⁾ animalium²³⁾ ratione²⁴⁾ ne dampnum inferant,²⁵⁾ sed ad²⁶⁾ agrorum et pratorum dominos, ut bona tueantur propria, pertinebit.

104. *De satione et custodia syliginis.²⁷⁾*

Si seratur syligine²⁸⁾ totum illud terre spacium, quod ante²⁹⁾ fuit ordeo³⁰⁾ seminatum, sicut ante, sepes sunt ab omnibus eiusdem terre possessoribus faciende; verum tantum³¹⁾ parte aliqua totalis spacij sementem³²⁾ syliginis³³⁾ admittente, tantum partis illius domini eam includentibus studebunt sepibus faciendis.

105. *Quod nulli licet sepem propriam uel alienam a custodia agrorum uel pratorum remouere, donec segetes et¹⁾ fenum collecta sunt.²⁾*

Sepes fiunt agrorum uel pratorum ad arcendum animalia et fenum uel³⁾ segetes conseruandum; unde⁴⁾ non licet cuiquam, donec fenum uel⁵⁾ seges⁶⁾

103 = l. 175.

104 = l. 179.

105 = l. 176, 177.

19) D. *iudicis*.

20) D. *eius impule*.

21) D. *solus*.

22) BE. sic. ACD. *pascuarum*.

23) A. Loco primae litt. *a* antea scriptum fuit *h*.

24) D. om. *ratione*.

25) E. *inferatur*.

26) BCE. sic. AD. om. *ad*.

27) BCDE. *siliginis*.

28) C. sic. BDE. *siligine*. A. *syligine scri-*

ptum est, at posterius *i* ab ipso scriba mutatum in *e*.

29) E. *antea*.

30) E. *hordeo*.

31) DE. *tamen*.

32) D. *seminentem*.

33) BCE. *siliginis*. D. *seliginis*.

1) D. *vel*.

2) BCE. *fuertint*.

3) B. *et*.

4) BCE. sic. AD. *uerum*.

5) C. *et*, non uero D, ut refert KR.

collecta fuerit⁷⁾ et ab agris omnes manipuli deportati, alienam sepem uel propriam ab agrorum uel pratorum custodia remouere. Si quis autem ante, ut in curru uel in⁸⁾ equo per agrum uel pratum incedat, uel alia quauis⁹⁾ causa, alienam sepem demoliri¹⁰⁾ presumpserit aut auferre, preter omnis dampni restitutionem duas horas¹¹⁾ nummorum pariter emendabit, aut hoc se¹²⁾ fecisse
45 trino¹³⁾ inficiabitur iuramento. Sunt et sepes, quarum demolicio uel ablatio¹⁴⁾ trium marcarum exigit satisfactionem, puta quibus fundus¹⁵⁾ includitur et munitur edificijs deputatus.¹⁶⁾

106. *Quod pro furto unius manipuli fur possit ligari.*¹⁷⁾

Ex quo, propter annone periculum, uiolatores multantur sepium, ratione suadente¹⁸⁾ multo sunt atrocius puniendi non uerentes rapinam uel furtum in ipsa anona custodienda sepibus exercere. Quapropter qui de agro uel unum furatur manipulum, licet forte¹⁹⁾ non ualet²⁰⁾ unum denarium, de iure comprehendere poterit et uinciri et uinctus in ius adduci, pro reatu tali a iuridicis condemnandus, licet pro furto commisso in²¹⁾ rebus alijs, quod quinque denarios non ualeat, nullus sit (²²⁾per legis licentiam uinciendus.

107. *Qualiter puniantur qui animalia sua tollunt hijs,*²³⁾ *qui ea in agro suo uel prato comprehenderunt.*²⁴⁾

Ad arcendum animalia pastum affectancia²⁵⁾ licet sepium prosit custodia, non tamen sufficit²⁶⁾ usquequaque²⁷⁾ nisi custodie ipsorum animalium cura dili-

106 = I. 174.

107 = I. 158.

6) BCE. sic. AD. *segetes*.

7) D. *fuertint*.

8) BCE. om. *in*.

9) BCDE. sic. A. *quamuis*.

10) D. *demolire*.

11) DE. *oras*.

12) BCE. sic. AD. om. *se*.

13) BE. *terno*. C. *terno* mutatum in *trino*.

14) BCE. sic. A. *ablata*. D. *oblatio*.

15) BCE. sic. A. *fudus*. D. *fructus*.

16) D. *deputatis*.

17) BCDE. sic. A. *ligare*.

18) BCDE. sic. A. *suadende*.

19) D. *sorte*.

20) BCE. *valeat*.

21) BCE. sic. AD. *pro*.

22) E. *legis licentia*.

23) E. *ijs*.

24) B. *comprehenderint*.

25) BCDE. sic. A. *affectancia*.

26) C. *suffecit*.

27) E. *vsquecunqve*.

gentior²⁸⁾ inpendatur; et idcirco, ut studeat unusquisque animalia sua diligentius custodire, ne dampnum inferant (²⁹in annona sustentationi hominum reservanda, utilitate communi persuadente lege constat indissolubili constitutum, ut unicuique liceat animalia comprehendere, que in messe sua reperit³⁰⁾ aliena, et inpune, donec dampni per ea fiat restitutio retinere; in³¹⁾ uiolutores huius constitutionis, pro uarietate³²⁾ presumptionis, pena quoque uaria constituta, ut si quis animalia comprehensa manu ducenti rapuerit, tres marcas nummorum, aut si a³³⁾ propellente ipsa³⁴⁾ coram se abigendo fugauerit, duas horas,³⁵⁾ aut si a³⁶⁾ domo comprehensoris uel curia iam inclusa extraxerit, tres marcas eciam³⁷⁾ nummorum emendet, aut duarum horarum³⁸⁾ reatum³⁹⁾ cum trino, et trium marcarum cum duodeno deneget iuramento.

108. *Qualiter dominus¹⁾ animalia sua redimere debeat,²⁾ et quando³⁾ preter restitutionem dampni dati tenetur satisfacere, (⁴et quantum.⁵⁾*

Multum refert quot⁶⁾ (⁷animalia et⁸⁾ utrum domini uoluntate an domino nesciente in agrum uel pratum ueniant alienum, siquidem estimationi dampni dati tres marcas nummorum adiunget dominus si gregem suum aut equicium⁹⁾ suum¹⁰⁾ ad minus duodecim capitibus constitutum in agrum uel pratum cum pastore et cane dirigat alienum, uel consensu suo dampnum datum duodeno

108 = I. 159, 160, 164.

28) D. *diligenter*.

29) D. a. E. *annonæ sustentationi hominum conseruandæ*.

30) BE. *repererit*.

31) D. *Ita*.

32) BCDE. sic. A. *uarietate* scriptum est, at litt. *te* ab ipso scriba deletæ sunt.

33) BCE. sic. AD. om. *a*.

34) C. *ipse*. D. *ipsam*.

35) DE. *oras*.

36) D. *ex*.

37) C. om. *eciam*.

38) CDE. *orarum*.

39) D. om. *reatum*.

1) BCE. sic. AD. om. *dominus*.

2) B. *debet*.

3) DE. *quomodo*.

4) D. om. *et quantum*.

5) BCE. sic. A. *quando*, quamvis KR. et Th. legunt *quantum*.

6) BCE. sic. AD. *quod*.

7) A. Ultima litt. *a*, uel forte alia quaedam littera, quae in fine h. v. scripta fuit, deleta est; notae uero abbreviatae v. *et*, in initio sequentis lineae scriptae, scalprum adhibitum est, ut mutaretur in *a*, et sic, omisso *et*, legeretur *animalia*.

8) D. om. *et*.

9) D. *equitum*.

10) BCDE. om. *suum*.

infiabitur iuramento. Si uero casu, preter domini uoluntatem, constet¹¹⁾ a tot animalibus dampnum datum, dato prius pignore, quod dimidiam marcam nummorum ualeat,¹²⁾ super estimatione¹³⁾ dampni dati prestanda, facta a duobus uel¹⁴⁾ tribus, et probata trium hominum iuramentis, a dampnum passo dominus animalia, que dampnum intulerant, consequatur.¹⁵⁾ ¶ Si uero numerus¹⁶⁾ animalium minor fuerit solius domini, si concius¹⁷⁾ fuerit dampnum passi, super estimatione dampni sufficet¹⁸⁾ iuramentum;¹⁹⁾ si uero, cum animalibus dampnum inferentibus, uille alterius inhabitator fuerit, duobus socijs indigebit, ut, super estimationis²⁰⁾ dampni quantitate, fidem trino²¹⁾ faciat²²⁾ 46 iuramento. Eodem quoque sociorum et²³⁾ iuramentorum numero se defendet,²⁴⁾ si dampnum inpresentiarum passus se dampnum sepius ab eius animalibus conqueratur perpessum. Si uero dominus contendat animalia sua non in (²⁵⁾ agris uel pratis quibuslibet²⁶⁾ sed innoxia comprehensa, dampnum passus quod ea iuste ceperit trium hominum probet iuramentis, aut animalia cum duarum horarum²⁷⁾ nummorum reddat²⁸⁾ emendatione. Excepto primo casu nichil addendum²⁹⁾ estimationi, nisi accusetur dominus animalium ea furtiue in agrum uel pratum alterius induxisse; in quo casu uel duas horas³⁰⁾ nummorum dominus addet³¹⁾ estimationi, uel trium hominum iuramentis a furti uitio se purgabit.

11) BD. *constat*.

12) BCE. *valeat*.

13) A. *estimatio* primum scriptum est, *d* uero additum at deletum.

14) D. *et*.

15) DE. *consequetur*. Sensus huius loci subobscuri hic est: dominus animalium, quae damnum intulerant, prius dato pignore dimidiam marcam ualente pro damno, secundum aestimationem a duobus uel tribus faciendam et trium hominum iuramentis probandam, rependendo, recipiat animalia ab eo, qui damnum passus est.

16) BCE. sic. AD. *dominus*.

17) B. *consciis*. CD. *conctus*.

18) B. *sufficiat*.

19) BCDE. sic. A. *iuramenti*.

20) D. *estimatione*.

21) B. *terno*. C. *terno* mutatum in *trino*.

22) BCDE. sic. A. *faciet*.

23) C. om. *et*.

24) DE. *defendat*.

25) D. *agro, uel in prato &c.*

26) E. *cuiuslibet*.

27) DE. *orarum*.

28) C. *redibeat*. B. *reliberat*, non uero potest legi *redkibeat*, ut conicit KR. E. *redimat*.

29) BCE. add. *est*.

30) DE. *oras*.

31) D. *addat*.

109. *Inter regem uel episcopum et alios,¹⁾ inter regis uel²⁾ episcopi uillicum³⁾ et alios, que sit⁴⁾ differentia et⁵⁾ que conuenientia in iure comprehendendi⁶⁾ uel redimendi, in quantitate satisfactionis (⁷uel estimationis prestande uel sumende.⁸⁾*

JN iure comprehendendi⁹⁾ aliena et propria redimendi animalia, et in quantitate satisfactionis uel estimationis prestande uel sumende, inter exactorem uel uillicum regis uel episcopi et quemuis alium nichil differt. At¹⁰⁾ in mansione sua uel¹¹⁾ rege uel episcopo existente, si sibi¹²⁾ dampnum in suis agris inferatur ab animalibus scientis domini et uolentis,¹³⁾ estimationi¹⁴⁾ dampni dati, propter contemptum presentis regis uel presulis honorificentiam, in tribus marcis nummorum contemptus precium adiungetur.¹⁵⁾ Si uero casu, domino ignorante, fuerit dampnum datum, nichil preter estimationem dampni dati trino¹⁶⁾ probandam¹⁷⁾ iuramento, licet presens, rex uel episcopus obtinebit. In hoc autem solo exactor¹⁸⁾ uel uillicus regis¹⁹⁾ uel antistitis differt²⁰⁾ ab alijs, quod si taliter sibi dampni dati ad multorum audientiam (²¹in ius deferat accusationem,²²⁾ aut trium marcarum satisfactionem ab aduersario preter estimationem si confessus fuerit, aut duodenum iuramentum si negauerit, consequetur.

110. *Quid iuris sit si dampnum passus perimat animalia²³⁾ dampnum inferentia.*

Licet licite possint animalia in alienis agris dampnum inferentia comprehendendi,

109 = I. 162, 163.

110 = I. 165 - 167.

1) BCE. add. *Item.*

2) BCDE. sic. A. *et.*

3) D. *villicos.*

4) BCE. sic. AD. *sua.*

5) A. v. *et bis est scripta, in fine prioris ac initio sequentis lineae.*

6) D. *comprehendi.*

7) D. om. *uel estimationis.*

8) D. add. *etcetera.*

9) C. *comprehendi.*

10) C. *an.*

11) BC. om. *uel.*

12) B. quoque habet *sibi*, non uero *ibi*, ut legit KR. D. *ibi.*

13) E. *uidentis.*

14) D. *Estimationem.*

15) B. *adiungatur.*

16) B. *terno.*

17) BCE. sic. AD. *probandum.*

18) BCE. sic. AD. *exacto.*

19) D. om. *regis.*

20) C. *differunt.*

21) B. *vnus deferat &c.*

22) BCE. sic. AD. add. *suam.*

23) D. add. *sibi.*

non tamen perimi, sed seruari donec estimatione prestita liberentur; verum si quod propter talis dampni iacturam animal occidatur, post omnis dampni prestitam satisfactionem,²⁴⁾ probatam manus tercie iuramento, licet concius²⁵⁾ fuerit²⁶⁾ occisoris dominus animalis, occisor animalis²⁷⁾ prestabit precium animalis occisi probatum iustum et sufficiens tribus trium hominum iuramentis;²⁸⁾ deinde contemptus precium, duas horas²⁹⁾ nummorum uidelicet, emendabit, si duas horas²⁹⁾ nummorum (³⁰ad minus ualens in absentia, uel³¹⁾ quantumcumque³²⁾ parum ualens in domini³³⁾ presentia et aspectu fuerit³⁴⁾ interfectum; nec confesso interfectionem licebit³⁵⁾ in hoc casu contemptus precium diffiteri, nisi iuret occisor cum duobus socijs occisum animal absente domino duas horas³⁶⁾ nummorum minime ualuisse, in quo³⁷⁾ casu nichil prestabitur 47 ratione contemptus, sed tantum precium animalis occisi, fide³⁸⁾ facta trino iuramento super sufficienti precij quantitate. Si uero super³⁹⁾ occisione accusatus se⁴⁰⁾ deneget occidisse, per iurisiurandi religionem aut cum duobus socijs, aut cum quinque, aut⁴¹⁾ undecim,⁴²⁾ se defendet, puta uel trino, uel seno, uel duodeno hominum iuramento, iuxta quantitatem precij animalis, quod dicitur interemptum; trino si⁴³⁾ duarum horarum⁴⁴⁾ nummorum uel minus, seno si sex horarum⁴⁴⁾ uel minus quantumlibet usque ad duas horas,⁴⁵⁾ duodeno si sex horis⁴⁶⁾ maius precium opponatur. Est et casus, in quo specialitas interfectionis que gornithings werk⁴⁷⁾ lingua patria nominatur, puta

24) BC. *estimacionem*.

25) BE. sic. AC. *concius*. D. *consciis*.

26) BCDE. sic. A. om. *fuerit*.

27) BCE. om. *animalis*.

28) D. *iuramentum*.

29) DE. *oras*.

30) A. Loco uerborum *ad minus* antea scriptum fuit *uidelicet*.

31) D. quoque habet *uel*, non uero *Ut*, ut legit KR.

32) BCDE. sic. A. *quantumque*.

33) D. om. *domini*.

34) B. *fuerat*.

35) B. *licet*.

36) DE. *oras*.

37) D. *hoc*.

38) D. *infert de*.

39) BCDE. sic. A. *semper*.

40) D. *si*.

41) BCE. add. *cum*.

42) CBE. sic (B. XI). AD. *duodecim*. Legendum esse *undecim* evidens est si antecedentibus: *duobus* — *quinque* conferantur sequentia: *trino* — *duodeno*. Numero scilicet iurantium reus ipse comprehensus fuit, ut adeo in "duodeno iuramento" reus undecim, non duodecim, habuerit socios. Cfr. capp. 33, 37, 67, et l. 71; *Nyt jur. Ark.* XXI. p. 157 et seqq.

43) BCE. sic. A. *sed*. D. *uel*.

44) DE. *orarum*.

45) DE. *oras*.

46) E. *oris*. D. *oras*.

47) DE. add. *in*.

quando sic lancea uel quouis alio instrumento nocendi ad⁴⁸⁾ minus dimidiam marcam ualens animal perforatur, ut horrende⁴⁹⁾ per uulnus uiscera emanare cernantur, trium marcarum nummorum exigit satisfactionem, preter occisi precium animalis, de cuius iusta fidem facient quantitate estimationi animalis conuenientia iuramenta.⁵⁰⁾ Si uero huiusmodi denegetur interfectio, negationi duodenum fidem⁵¹⁾ faciat⁵²⁾ iuramentum. Si quis dicat alium furtiue suum animal occidisse dimidiam marcam ualens, iuramentum exhibeat quod asswæru eth⁵³⁾ patria lingua dictum est⁵⁴⁾ appellari, et sic⁵⁵⁾ reum ferri candentis iudicio⁵⁶⁾ subire compellat, et si reus manus conuictus apparuerit ustione, pro reatu suo iusto animalis precio duplum addat.

111. *Quod animalia comprehensa non debeant¹⁾ post oblatam iusticiam retineri.*

Non licet etiam dampnum passo animalia comprehensa post oblatam sibi iusticiam retinere; postquam enim dominus in compensationem dampni²⁾ dati annonam obtulerit³⁾ exhibendo, et de sufficienti compensatione suum prestiterit iuramentum, si noluerit eum dampnum passus⁴⁾ in restitutione animalium exaudire, eiusdem uille aliquot inhabitatoribus⁵⁾ conuocatis dominus protestetur⁶⁾ coram eis et⁷⁾ dampnum⁸⁾ passo sibi iusticiam denegari; deinde cum testimonio conuocatorum ciuium (⁹⁾in ius deferat querimoniam suam ad iuridicorum audientiam, ibique in accusatum feratur sententia, ut aduersario suo¹⁰⁾ pro negata iusticia uel¹¹⁾ trium marcarum offerat¹²⁾ satisfactionem,¹³⁾ vel quod

111 = I. 171.

48) D. *uel.*

49) BCE. sic. AD. *horrendo.*

50) D. om. *iuramenta.*

51) D. om. *fidem.* E. *fidum.*

52) D. *faciet.*

53) D. *assuoren eedth.* E. *Aasuoren Eed.*

54) Scilicet capp. 57, 87 &c.

55) B. (non uero E, ut dicit KR.) *si.*

56) BE. *iudicium.* C. *iudicium* mutatum in *iudicio.*

1) C. *debent.*

2) C. add. *sibi.*

3) D. *obtulit.*

4) A. *passum* primum scriptum est.

5) B. *inhabitantibus.*

6) DE. sic. ABC. *protestatur.*

7) E. *a.*

8) D. *damno.*

9) E. *vnus* deferat &c.

10) D. om. *suo.*

11) D. quoque habet *uel*, non uero *Ut*, ut legit KR.

12) D. *afferat.*

13) BCDE. sic. A. *satisfactioni.*

illud non egerit duodenum¹⁴⁾ exhibeat iuramentum. Jtem si post iusticiam denegatam animalia moriantur, preter eorum precium iniustus detentor uel tres marcas nummorum emendet, uel iniuste detentionis accusationi duodenum obiciat¹⁵⁾ iuramentum.

112. *Quod dominus teneatur redimere animalia sua.*

Nec¹⁶⁾ licet quoque domino nolle animalia sua redimere comprehensa; nam eo nolente comprehendens eum ut redimat primo die, missis duobus hominibus, deprecetur;¹⁷⁾ idemque tam¹⁸⁾ secundo die, missis alijs duobus hominibus, quam¹⁹⁾ die tercio, (²⁰missis quoque²¹⁾ tercio nouis duobus hominibus, operetur; eo perseueranter redimere recusante, deinde procedens in ius cum suis²²⁾ testibus uniuersis uniuersum rerum gestarum ordinem coram omnibus protestetur,²³⁾ talemque contra suum aduersarium latam a iuridicis reportet 48 sententiam, ut in nullo teneatur ei²⁴⁾ de cetero de illis animalibus, quicquid de ipsis contigerit, respondere. Si uero super iniusta comprehensione uel detentione detentorem dominus instanter accuset, iuramentorum numero²⁵⁾ conuenienti animalium estimationi detentor probet quod dominus animalia sua iuste capta redimere supersederit,²⁶⁾ post predictam trinam²⁷⁾ ammonicionem²⁸⁾ legitimam. Si uero deficiat in probatione, tantum animalia, si possit, (²⁹uel, si non possit, precium eorum restituat, post damni dati prestitam³⁰⁾ estimationem, ab omni alia satisfactione propter assertionem suorum testium excusatus.

112=I. 161.

14) A. Loco posterioris u primum scriptum
est o.

15) DE. *objiciat.*

16) E. *Non.*

17) D. *deprecentur.*

18) D. om. *tam.*

19) D. *sicut et.*

20) D. om. *missis quoque tercio.*

21) BCE. sic. A. *quod.* Cfr. not. 20 praecedentem.

22) D. om. *suis.*

23) BCE. sic. AD. *detestetur.*

24) D. *et.*

25) D. add. *competenti vel.*

26) B. *supersedit.*

27) E. *ternam.*

28) BE. *admonicionem.*

29) D. om. *uel — possit.*

30) D. *pristinam.*

113. *De tempore, quod¹⁾ animalium custodie deputatur.²⁾*

Non est totus annus animalium custodie deputatus, verum illud tempus totum et³⁾ solum, quod a uigilia pentecostes inchoatur⁴⁾ et in uigilia⁵⁾ sancti michaelis archangeli terminatur; vnde alio quocumque tempore, si reperiantur in agris et pratis, non possunt animalia comprehendi, sed absque aliqua lesione depelli; quippe si, per inuia⁶⁾ et lutosa loca propulsa, uitam finierint, propellentes simul omnes omne dampnum restituent, et, sue presumptionis iniuriam expiando, tres marcas prestabunt insuper satisfactionis.⁷⁾ At si factum maluerint⁸⁾ diffiteri, quemcumque⁹⁾ super hoc dampnum passus detulerit furti reum, premissio iuramento quod lingua patria assueru eth¹⁰⁾ nominatur, candentis ferri iudicium subire compellet,¹¹⁾ et¹²⁾ a conuicto per manus ustionem, preter¹³⁾ omnis¹⁴⁾ dampni restitutionem, tres marcas satisfactionis¹⁵⁾ nomine reportabit.

114.¹⁶⁾ *De nemorum defensione.*

Ne¹⁷⁾ siluis suis domini cotidianis¹⁸⁾ usibus ualde necessarijs defraudentur, iuris censura prohibet alienum nemus succidi contra domini uoluntatem, in¹⁹⁾ succidentem quantitati²⁰⁾ succisionis²¹⁾ penam constituens competentem, ut si ligna²²⁾ succisa uel uno curru,²³⁾ uel duobus uel²⁴⁾ tribus uel pluribus, donec occurrat duodenarius numerus,²⁵⁾ deferantur, preter restitutionem ligno-

113 = l. 169, 170.

114 = l. 181, 182, 184, 185.

1) BCE. sic. AD. om. *quod*.

2) D. *deputata*. KR. habet *deputato*, non tamen indicans neque A. nec alium quemquam codicem hanc praebere lectionem.

3) D. *est*.

4) BCDE. *inchoatur*.

5) D. *profesto*.

6) E. *niuosa*.

7) Adde *nomine*, ut in fine huius capituli et aliis locis legitur.

8) D. *maluerit*.

9) D. *quecumque*.

10) D. *assuorrens eed*. E. *Aasuoren Eed*.

11) E. *compellit*.

12) A. v. *et* non bis est scripta, ut indicat KR.

13) BCDE. sic. A. *propter*.

14) D. *omnem*.

15) BCDE. sic. A. *satisfactionis* scriptum est, at litt. *is* ab ipso scriba mutatae sunt in *em*.

16) DE. hoc loco incipiunt librum decimum.

17) A. Ita recte scriptum est, non uero *de*, ut perperam refert KR. D. *De*.

18) DE. *quotidianis*.

19) BCDE. sic. A. *ut*.

20) D. *quantitate*.

21) BCDE. sic. A. *suscisionis*.

22) CDE. sic. B. *lingna*. A. *lingua*.

23) A. *cursu* primum scriptum est.

24) E. om. *uel*.

25) BCE. om. *numerus*.

rum duas horas²⁶⁾ nummorum domino succidens persoluat, uel succisionem trino²⁷⁾ deneget iuramento; si uero .XII^{um}. currus uel plures lignorum fuerint²⁸⁾ succisorum, et ligna²⁹⁾ restituat³⁰⁾ et tres marcas prestet nomine satisfactionis, uel accusationi³¹⁾ duodenum³²⁾ obiciat³³⁾ iuramentum. At si reum in ipsa succisione dominus deprehendat, de sex horarum³⁴⁾ emendatione prestanda pignus ab eo suscipiat, ne conuentus ex post facto se diffiteri ualeat debitorem. Non dato pignore,³⁵⁾ si³⁶⁾ oblatam satisfactionem exactus uoluerit³⁷⁾ diffiteri, trinum ei³⁸⁾ sufficiet³⁹⁾ iuramentum. Si nichil secum ad inpignerandum⁴⁰⁾ habeat deprehensus, ad uillam proximam profectus cum domino succisi⁴¹⁾ nemoris, procuret ei uel⁴²⁾ pignus uel fideiussorem, ut oblate⁴³⁾ fidem habeat satisfactioni. Eo uero neutrum⁴⁴⁾ procurante, ibidem dominus protestetur omnem sibi iusticiam denegari, et, cum uoluerit, istam iniuriam in sollempnis⁴⁵⁾ deducat querimoniam accusationis,⁴⁶⁾ ut trium mar-
 49 carum obtineat satisfactionem, nisi, sue saluti rem preferens temporalem, et affectans in anima puniri potius quam in pecunia, illam aduersarius accusationem duodeno presumat elidere iuramento. Eodem dominus utatur remedio protestationis⁴⁷⁾ ad uillam procedens⁴⁸⁾ proximam, si, cum possit, nolit succisor lignorum ei rem suam pignori⁴⁹⁾ obligare, ne, rem ei per uolentiam auferendo, et⁵⁰⁾ ius sibi dicendo, non ad minus aduersario quam sibi suus aduersarius ob illatam iniuriam obligetur. (⁵¹Cum extractis corticibus necesse

26) CDE. *oras*.

27) E. *terno*.

28) BCE. sic. AD. *fuerit*.

29) CDE. sic. B. *lingna*. A. *linna*.

30) A. *restituet* scriptum est, at posterius e subiecto puncto notatum, et a supra lineam adpositum. CD. *restituet*.

31) D. *accusationem*.

32) BCDE. sic. A. *duodenumum*.

33) DE. *obijciat*.

34) CDE. *orarum*.

35) A. Loco v. *pignore* aliud quoddam uocabulum antea fuit scriptum.

36) BCDE. sic. A. *sed*.

37) D. *noluerit*.

38) D. om. *ei*.

39) BC. *sufficiat*.

40) BC. sic. DE. *impignorandum*. A. *inpignerandum*.

41) BCDE. sic. A. *occisi*.

42) D. om. *uel*.

43) D. *ablate*.

44) D. add. *faciente uel*.

45) E. *solemne ius*. D. add. *deducere*.

46) BCDE. sic. A. *accercionis*. Forte legendum est *arcessitionis*. At uerba huc respicientia: *illam accusationem*, quae infra in textu leguntur, indicare uidentur *accusationis* hoc loco originariam esse lectionem.

47) BCDE. sic. A. *protectationis*.

48) BCDE. sic. A. *precedens*.

49) B. quoque habet *pignori*, non uero *Pignore*, ut refert KR. D. *pignore*.

50) D. *aut*.

sit, ueluti succise fuissent, arescentes⁵²⁾ arbores deperire, de subtractione corticis et succisione arboris idem erit iuris iudicium obseruandum, ut iacture quantitati,⁵³⁾ iuxta capacitatem⁵⁴⁾ curruum estimate, predicto modo respondere pena debeat emendationis. Idem quoque obseruabitur si ad pastum animalium alieni nemoris contra domini uoluntatem arbores succidantur, licet nullis curribus deferantur.

115. *De hiis,¹⁾ que²⁾ sumi³⁾ licite possunt ex nemore alieno.*

Humane societatis liberalitas quedam concedit ex nemore alieno, licet domini conuenientia⁴⁾ non accedat; ut quotquot axes⁵⁾ franguntur in curribus (⁶⁾per nemus transeuntium alienum, tot ex⁷⁾ ipso possint nemore restaurari. Si quid tamen preter ipsos axes⁶⁾ ex lignis succisis fuerit deportatum, duarum horarum⁸⁾ exigit emendationem, uel succisum esse⁹⁾ de nemore alieno tercio¹⁰⁾ negabitur iuramento. ¶ Licet quoque de fructu nemoris, puta de nucibus auellanis uel alijs, dum¹¹⁾ transit,¹²⁾ edere transeunti; licet quoque deferre, sed quantum pugnus uel sue capiunt cirotece;¹³⁾ pro (¹⁴⁾hijs autem, que sinu suo uel hora¹⁵⁾ uestis sue deportauerit, duas horas¹⁶⁾ tenebitur emendare,

115=I. 183, 196.

51) B. om. *Cum*. D. hoc loco incipit novum caput, cui tituli loco inscripta sunt uerba *Cum — succisione arboris*; non uero habet hunc titulum loco rubricae *De nemorum defensione*, quae supra legitur, ut ex iis quae hoc loco adfert KR. concludit Th.

52) E. *crescentes*.

53) D. *quantitatis*.

54) BCE. sic. A. *capacitatem*. D. *capacientem*.

1) E. *ijs*.

2) BCDE. sic. A. *qui*.

3) BCDE. sic. A. *summi*.

4) BCE. *coniuencia*.

5) BCDE. sic. A. *auxes*.

6) D. *in nemore alienum &c.*

7) D. *in*.

8) DE. *orarum*.

9) D. om. *esse*.

10) D. *triginta*. E. *terno*.

11) BCE. sic. AD. om. *dum*. KR. credit cod. D, qui om. uerba *dum transit* (cfr. not. 12 sequentem), ueram habere lectionem, *transit* uero in ceteris codicibus errato scriptum esse pro *transeunti*, quod in mox sequentibus legitur; at quamuis abesse possunt haec uerba, non ideo tamen dicendum est ea errato quodam esse scripta; recte enim omnino dicitur transeunti licere quidem dum transit edere quantumcumque uoluerit, non uero quantumcumque secum deferre (cfr. uerba *sum han bitær þær*, I. 196.); omissa uero in antiquiore codice u. *dum*, delendam esse u. *transit* recte iudicavit is qui scripsit cod. D.

12) D. om. *transit*.

13) CD. sic. B. *cyrotece*. E. *chiroteca*. A. *cirotete*.

14) E. *ijs*. D. *his que &c.*

15) DE. *ora*.

16) DE. *oras*.

uel factum per iurisiurandi religionem cum manu tercia diffiteri; at si curru uel equo detulerit, estimationem¹⁷⁾ dampni prestabit, uel factum¹⁸⁾ inficiabitur iuramentis conuenientibus estimationi.

116.¹⁹⁾

Falcones et²⁰⁾ accipitres et quelibet aues indomite licenter accipiuntur in nemore alieno, ita tamen ut nemus succisione aliqua non ledatur. Nidum accipitrum²¹⁾ et falconum si quis primo repererit,²²⁾ quamuis in nemore alieno, si pullorum pedes innexos laqueis sic affixerit,²³⁾ ut non possint,²⁴⁾ (²⁵⁾ cum creuerint, auolare, si quis postea superueniens eos amouerit, duas horas,²⁶⁾ si palam factum indicauerit, emendabit; si uero celauerit,²⁷⁾ accusari poterit furti reus. ¶ (²⁸⁾ Apes suas auolantes si quis ad nemus persecutus²⁹⁾ fuerit alienum, aut ibidem apes inuenerit³⁰⁾ nullius dominio³¹⁾ mancipatas, licenter eas auferat,³²⁾ sed absque nemoris lesione; si uero (³³⁾ arborem ab eis occupatam succiderit,³⁴⁾ consensu domini non obtento, tres marcas nummorum prestabit nomine satisfactionis, aut factum suum³⁵⁾ duodeno³⁶⁾ diffitebitur iuramento; equitatis autem persuadet ratio ut (³⁷⁾ obtineatur uoluntas, (³⁸⁾ sed suo domino apum medietas assignetur, verum ad consentiendum animo suo nullatenus inclinato,³⁹⁾ si,⁴⁰⁾ postquam dominus uel inuentor recesserit, consignata

116 = I. 190, 186 - 189.

17) D. *estimacioni*.

18) D. *furtum*.

19) BC. connectunt hoc caput cum proxime antecedente. DE. habent titulum: *Falcones, Accipitres et quelibet aues indomite licenter accipiuntur in nemore alieno*; a uerbis *Apes suas auolantes* novum incipientes caput, cui priorem dant locum. Cfr. not. 28 infra.

20) DE. om. *et*.

21) A. Litt. *pi* omissas supra lineam add. scriba.

22) D. *repperit*.

23) BCE. sic. AD. *affixerit*.

24) CDE. sic. A. *possit*. B. *possunt*.

25) D. om. *cum creuerint*.

26) DE. *oras*.

27) E. add. *atque hoc postea compertum fuerit*.

28) DE. hic incipiunt librum undecimum ac novum caput cum titulo: *Apes suas* (E. *suas*) *auolantes si quis ad nemus alienum persecutus fuerit*. Cfr. not. 19 supra.

29) BC. *prosecutus*.

30) BC. sic. ADE. *inuenit*.

31) D. *domino*.

32) B. *auferit*. C. *auferre*.

33) E. *arbor ab eis occupata succiditur*.

34) D. *succiditur*.

35) DE. om. *suum*.

36) BCDE. sic. A. *duodenum*.

37) E. *obtineat medietatem et domino nemoris apum &c.*

38) BC. *domini si suo dominio apum &c.*

prius arbore⁴¹⁾ ab apibus occupata,⁴²⁾ ipse silue dominus eas sustulerit, nisi se dominum contra⁴³⁾ salutem suam duobus testibus et duodeno docere pre- 50
sumpserit iuramento, verus dominus, cum eas ceperit uendicare, postquam sibi sublatas uel furtiue uel uiolenter⁴⁴⁾ seno tantummodo iuramento docuerit, obtinebit. ¶⁴⁵⁾ Si silue dominus apum obiciat⁴⁶⁾ inuentori quod easdem prius inuenerit, non debet audiri nisi suam assercionem trino corroboret⁴⁷⁾ iuramento. ¶⁴⁸⁾ Domum alicuius apibus ingressis alterius eas, donec illam domum eligerent, insequentis,⁴⁹⁾ si domus dominus se contendat earum⁵⁰⁾ dominum, trino se probet dominum iuramento, aut eas insecutus⁵¹⁾ eodem numero iuramentalium de suo facere fidem dominio⁵²⁾ permittatur; inde tamen⁵³⁾ sic eas extrahat, ne domui uel parieti⁵⁴⁾ (⁵⁵⁾ officiat aliene. ¶⁵⁶⁾ Vnius apibus super alterius apes descendentes, atque ad spiritus⁵⁷⁾ eas confringentibus exalationem,⁵⁸⁾ inferentes dampnum ad alias apportentur,⁵⁹⁾ easque domini simul possideant in communi; at si nequiverint supra⁶⁰⁾ communi dominio conuenire, accusatus supra dampno a suis apibus irrogato, si negare uoluerit dampnum datum,⁶¹⁾ se iuramentalibus tueatur dampni conuenientibus estimationi; at confessus restituat⁶²⁾ (⁶³⁾ quantum uoluerit, atque residuum, iuxta quantitatem eius, neget sufficientibus iuramentis.

117. *De hijs,¹⁾ que²⁾ non possunt licite sumi uel fieri in nemore alieno.*

Ventorum rabie siue alio³⁾ quouis modo⁴⁾ prostratam arborem si quis⁵⁾ a

117 = l. 199, 193.

39) BCDE. sic. A. *incinato*.

40) BC. sic. E. om. *si*. AD. *sed*.

41) A. Prius *r* omissum supra lineam add. scriba.

42) E. add. *si*.

43) E. *per*.

44) E. add. *si*.

45) A. Signum ¶ in marg. adposuit scriba.

46) DE. *obiciat*.

47) A. Litt. *e* lapsu calami deformata est, ut legi posset *o*.

48) Vox *insequentis* referenda est ad *v. alterius*, non uero ad *alicuius*.

49) DE. *illarum*.

50) DE. *insequentis*.

51) D. *domino*.

52) E. om. *tamen*. D. *cum*.

53) DE. sic. ABC. *parum*.

54) D. *afficiat alieni*.

55) A. Signum ¶ in marg. adposuit scriba.

56) A. *v. spiritus* solito modo est abbreviata (sc. litt. *spe*), nihil uero obscuri habet, ut credit Th. D. om. *spiritus*. C. *spem*.

57) Pro *exhalationem*. D. *exalacioni*. E. *exalatione*.

58) C. *eportentur*.

59) BE. *super*.

60) E. om. *datum*. D. *dato*.

nemore alieno presumpserit deportare contra domini uoluntatem, estimationem dampni prestabit domino conuentus,⁶⁾ aut negabit factum iuramentalibus sufficientibus estimationi. Ratione indaginis facte de nemore alieno, cum⁷⁾ estimatione⁸⁾ dampni, sex horarum⁹⁾ (¹⁰tenebitur satisfactionem prestare, aut per senum defensio iuramentum.

118. *Quid iuris sit si quis in alieno solo fossam¹¹⁾ fecerit.*

Extrahendi fetus uulpini gratia si quis effoderit fossam¹¹⁾ in nemore uel solo quolibet alieno, ad sex horarum¹²⁾ tenebitur satisfactionem, uel defensionem tante pecunie competentem; (¹³nullo tamen prohibito¹⁴⁾ fetum uulpinum in nullius¹⁵⁾ dominio permanentem,¹⁶⁾ ubi res aliena non leditur, occupare. Insequenti uulpem, suis exagitatam¹⁷⁾ canibus, donec in nemore uel loco quolibet alieno latibulum ingrediatur fouee,¹⁸⁾ licet, quantum ad comprehensionem uulpis opus fuerit, eandem foueam ampliare. Sed nisi foueam illam repluerit, si quisquam¹⁹⁾ in eam lapsus²⁰⁾ uitam finierit, tres marcas ob dampni occasionem prestitam emendabit, et omne aliud dampnum prestabit, usque ad trium marcarum summam, de quocumque ibi contigerit animali; aut se²¹⁾ fodisse negabit iuramentalibus dampni conuenientibus estimationi.

119. *Alieni porci, inuito domino, de nemore non pascantur alieno.*

Persuadet equitas naturalis nullius inuiti bona deseruire usibus alienis; vnde nec²²⁾ alieni porci admitti debent ad pastum nemoris alieni, circa nemus ali-

118 = I. 191, 192.

119 = I. 195.

61) B. *restituēt.*

62) BCDE. sic. A. om. *quantum uoluerit.*

1) E. *ijs.*

2) BCDE. sic. A. *qui.*

3) BCDE. sic. A. *alie.*

4) A. Loco v. *modo* aliud quoddam uocabulum antea fuit scriptum.

5) D. *qui.*

6) DE. *conuenientem*; male.

7) BCE. sic. AD. om. *cum.*

8) D. *estimacioni.*

9) DE. *orarum.*

10) BCE. *emendacio locum habet aut &c.*

11) D. *fossam.*

12) DE. *orarum.*

13) E. *Nulli tamen prohibitum esto fetum &c.*

14) D. *perhibito.*

15) DE. *cuiuscunque.*

16) DE. add. *dum.*

17) D. *agitatam.*

18) D. *fouij.*

19) D. *quispiam.*

20) BC. *elapsus.* E. *delapsus.*

21) D. *si.*

enum et²³⁾ agrum alienum ob eandem rationem²⁴⁾ (²⁵⁾iuris eadem etiam permanente²⁶⁾ censura, quantum ad comprehensionem et redemptionem, quantum 51 ad numerum animalium et porcorum, quantum ad scientiam et ignorantiam dominorum.

120. *De communi nemore.*

Vniuersis communi nemore unicuique pro libito suo licet uti; verum¹⁾ ibi succisam arborem, nisi secum deportet succisor continuo uel consignet, licebit uolenti cuilibet deportare. At abscissione²⁾ (³⁾utriusque termini consignata, per annum et diem expectabit proprium succisorem;⁴⁾ infra quod tempus si quis eam abstulerit, estimationem, cum eam habere non⁵⁾ possit, primo⁶⁾ restituet succisori, duasque horas⁷⁾ nummorum prestabit nomine satisfactionis.

121.⁸⁾

Si quis in⁹⁾ asseres uel columpnas uel aliam formam communis nemoris ligna¹⁰⁾ dolauerit, ea dominio¹¹⁾ suo subiciet¹²⁾ sine temporis predefinitione, ut nec post annum et diem alij, preter consensum domini, ea liceat sine furti uitio contrectare.¹³⁾

122.¹⁴⁾ *De aqua communi vel propria.*

Omnis aqua nullo manu facto aggere, sed naturalibus tantum contenta litto-

120 = I. 197.

121 = I. 198.

122 = I. 200.

22) B. non.

23) E. vel.

24) DE. causam.

25) D. om. iuris eadem.

26) E. permanet.

1) D. add. si.

2) E. abscissione.

3) D. vtrique tremuli consignata.

4) BCDE. sic. A. succisorum.

5) E. non, at in corrigendis modo.

6) B. quoque habet primo, non vero Proprio, ut refert KR.

7) DE. oras.

8) BCDE. connectunt hoc caput cum proxime antecedente.

9) D. om. in.

10) E. lingua.

11) D. domino.

12) BC. sic. E. subijciat. AD. subtrahet, quae lectio quin falsa sit non est dubium, quamvis KR. eam ita defendit, ut dominio suo

ribus, equitate iuris omnibus est communis, ut in ea piscari nemo de iure ualeat prohiberi.¹⁶⁾ At in aquam,¹⁶⁾ quam ad¹⁷⁾ molendinj uel piscacionis¹⁶⁾ usum iure¹⁹⁾ quis facto²⁰⁾ aggere congregauit, preter eius consensum non licet²¹⁾ alij (²²piscacionis officium exercere.

123. *De communis aque piscatione.*

Jn aqua communi licet²³⁾ cuilibet piscari liceat, nulli (²⁴tamen licet in amnem communem piscatoriam sepem inmittere,²⁵⁾ nisi terram possideat adiacentem, cui sepem suam infigendo profundius superponat;²⁶⁾ vnde si ex una tantum parte amnis²⁷⁾ solum habeat, sepem ultra amnis²⁷⁾ medium non extendet.²⁸⁾ Si uero terras habeat utrinque²⁹⁾ fluuio accedentes, ex utraque parte fluuij sepes infixi per amnis medium extendetur.

124. *Quod nullus a piscatione communis aque (¹debeat prohiberi.*

Jncremento redundans communis aqua si terras occupet²⁾ adiacentes,³⁾ in ea nullus, eciam in occupatis terrarum spatijs, a piscatione de iure poterit cohiberi.

125. *Quod nulli licet⁴⁾ a uigilia pentecostes usque ad⁵⁾ festum sancti michaelis aquas⁶⁾ ad usum molendini colligere alienis officientem pratis.*

Nulli licet a uigilia pentecostes donec sancti occurrat⁷⁾ sollempnitas michaelis

123=I. 201.

124=I. 202.

125=I. 203.

- subtrahere idem sit quod communi usui subtrahere; cui explicationi nemo adsentiet.
- 13) BCE. sic. AD. *contractare.*
- 14) DE. hoc loco incipiunt librum duodecimum.
- 15) D. *prohibere.*
- 16) B. quoque habet *aquam*, non uero *aqua*, ut refert KR. E. *aqua*. Lege *aqua*.
- 17) BC. *ob.*
- 18) BC. sic. DE. *piscature*. A. *piscatoris*.
- 19) E. om. *iure*.
- 20) E. *iacto*.
- 21) C. *liceat*.
- 22) E. *piscationem exercere*.
- 23) BC. sic. ADE. om. *licet*.

24) BCE. sic. AD. om. *tamen licet*.

25) B. *mittere*.

26) BCE. sic. AD. *supponat*.

27) BCDE. sic. A. *annis*.

28) D. *extendat*.

29) CE. sic. B. *vtrunque*. A. *utrumque*. D. *vtrunque*.

1) DE. *poterit cohiberi*.

2) B. *occupat*.

3) BCDE. sic. A. *at iacentes*.

4) CE. *liceat*.

5) D. om. *ad*.

6) E. *aquam*.

7) B. *occurrat*.

aquas sic ad usum colligere molendini, ut super (⁸terras alienas propter retentionis uolentiam effundantur,⁹) feno et ceteris, que prouenirent, commodis suos dominos defraudantes. Si uero dominus molendini iuris parere supersederit equitati,¹⁰) in ius querimonia deportata, dies a iuridicis auferendi¹¹) uel aperiendi portam aquarum constituatur,¹²) ne quouis obstaculo ad cuiusquam¹³) iniuriam earum transitus retardetur; cui nisi dominus molendini obtemperauerit iussioni, preter estimationem dampni sex horas¹⁴) nummorum prestatibit nomine satisfactionis, aut seno factum inficiabitur iuramento.

126.¹⁵) *De adulterio.*

Mechum a iure quilibet habet¹⁶) licentiam occidendi, quem in uno lecto cum sua coniuge deprehendit; et in iure facta fide, per duorum testimonium et¹⁷) 52 sanguinolentorum¹⁸) culcedre¹⁹) et lintheaminis exhibitionem, super interfectionis huiusmodi qualitate, ob²⁰) iuste²¹) sumptam de tanto facinore ulcionem, et ab omni periculo sumende²²) uindictae et²³) omni prestande satisfactionis onere iuridicorum absoluet sententia peremptorem; et perempti corpus orthodoxorum priuabitur sepultura, nisi forte de reatu suo uulneratus penitentiam agat ante spiritus exalationem.²⁴)

127. *Quod adulterij reus candentis ferri iudicium subeat.*

A¹) marito adultere reus adulterij delatus adulter solum habet²) refugium ad candentis ferri iudicium, quod lingua patria scuzs iarn³) nominat,⁴) conuo-

126 = I. 204, 205.

127 = I. 206, 210, 211.

8) D. *terram alienam.*

9) D. *effundatur.*

10) D. *equitate.*

11) D. *afferendi.*

12) E. sic. ABCD. om. *constituatur.*

13) D. *cuiuspiam.*

14) DE. *oras.*

15) DE. hoc loco incipiunt librum decimum tertium.

16) D. *habeat.*

17) D. *vel. C. a.*

18) E. *consanguinolentorum.*

19) BC. *culcidre. E. culcitro.*

20) D. *ab.*

21) D. *iusto. E. iustam.*

22) BCDE. sic. A. *summende.*

23) BCE. (non uero D, ut refert KR.) add. *ab.*

24) DE. *exhalationem.*

1) D. om. *A.*

2) BCDE. sic. A. *hunc.*

3) BC. sic. D. *Skudziern. E. Skutziern. A. scuzst iarn.*

4) D. *nominant.*

landi, quo⁵⁾ si nequierit exortam infamiam abolere, condemnatus in exilium redeundi nullam habeat⁶⁾ de cetero facultatem, nisi forte passus iniuriam in tori consorte⁷⁾ prestande forte⁸⁾ consenserit satisfactioni, quam,⁹⁾ quadraginta marcas nummorum, secundum tamen estimationis precium,¹⁰⁾ continentem debet quoque ob criminis enormitatem, licet preter¹¹⁾ solitum in priuatis, comprehendens¹²⁾ tres marcas vel unam marcā argenti contemptus precium comitari.¹³⁾ ¶ (¹⁴Vxori proprie¹⁵⁾ crimen adulterij maritus inponens, si suam muniat¹⁶⁾ duobus testibus accusationem, vxorem candentis ferri iudicium subire compellet;¹⁷⁾ quo si queat suam innocentiam demonstrare, et integritate fame gaudebit et mariti consortium retinebit. Sin autem et¹⁸⁾ infamie respersa macula et bonis omnibus denudata, iure legis humane tam a domo¹⁹⁾ quam a thoro coniugis excludetur, vtrique²⁰⁾ tamen coniugum,²¹⁾ quam diu reliquus²²⁾ superstes fuerit, noua²³⁾ connubia contrahendi licentia denegata. Verum²⁴⁾ in parte constat huic humane legi, uelud²⁵⁾ famule²⁶⁾ obsequenti, uelud²⁶⁾ pedisseque²⁷⁾ sequenti domine sue uestigia, per²⁸⁾ diuine legis preminentiam²⁹⁾ derogari, que matrimonia iubet non fori sed poli, non curie secularis sed ecclesie spiritualis (³⁰examine atque regimine subiacere, nec permittit eciam separationem thori per igniti³¹⁾ ferri iudicium celebrari.

5) D. *Quod*.6) BCE. *habebit*.7) B. *sorte*.8) *Vox forte* delenda est.9) BCE. sic. AD. *nam*.

10) Haec verba respicere rationem, qua marca nummorum marcae argenti comparatur (vide cap. 65), recte, ut videtur, observat KR.

11) D. add. *solū*.12) D. *comprehendendus*.13) E. *addere*.14) DE. hic incipiunt novum caput, cui D. inscribit titulum: *vxori — testibus*, ex ipso textu capituli transcriptum; E. vero tit. *Maritus inponens vxori adulterij crimen, duobus testibus muniat*.15) BCE. sic. AD. *quippe*.16) D. *nunciat*.17) B. *compellat*.18) D. om. *et*.19) BCDE. sic. A. *domino*.20) E. *Vbique*, at in corrigendis *utroque*.21) BCE. sic. AD. *coniugium*.22) E. *reliquus*. D. *reliquis*.23) BCE. sic (non vero E. pro *noua* habet *non*, ut refert KR.). A. *non a*. D. *non*.24) D. add. *si*.25) CDE. *uelut*.26) D. *familie*.27) D. *pedissequam que*.28) BCDE. sic. A. *pro*.29) D. *preminentiam*. C. *preminencia*. E. *perminentiam*.30) D. *examine atque regimine*.31) D. om. *igniti*.

128. *De uiolenta oppressione uirginis uel solute.*¹⁾

Vicumque quispiam, licet solus, uiolenter uel uirginem humiliauerit²⁾ uel corruptam opprimerit,³⁾ duplicata⁴⁾ quadraginta marcarum (⁵⁾obligabitur satisfactione, una regi pro uiolatione iusticie, alteraque pro irrogatione iniurie procuratori persone passe iniuriam, ad opus ipsius⁶⁾ nichillominus exhibenda. Verum si crimen inficiatus fuerit aduersus simplicem accusationem triplicato iuramentorum duodenario se defendet;⁷⁾ at aduersus accusationem duobus testibus⁸⁾ innitentem igniti tantum defensionem⁹⁾ iudicij deferetur.

129. *Quid iuris sit*¹⁰⁾ *si uirgo uel soluta consenserit oppressori.*¹¹⁾

Oppressori suo inupta femina consensum prestante non ad ipsam, uerbere dignam non¹²⁾ munere,¹³⁾ ne lucrum capiat ex delicto, sed ad solum eius, presertim in copula maritali, secundum legem proximum prouisorem et in eius⁶⁾ 53 persona iniuriam perpeccatum pudoris, sex marcarum nummorum, uel duarum argenti, satisfactio pertinebit, nisi uiginti quatuor iuramentibus illatam sibi¹⁴⁾ reus reppulerit¹⁵⁾ accusationem.¹⁶⁾ Licet autem (¹⁷⁾sit proximus, quem in ipsa mater¹⁸⁾ concepit oppressione filius, ipsi satisfactio tamen nullatenus attinebit, cum nec¹⁹⁾ pater eo nomine grauaretur, et mater, filij mediante persona,

128 = I. 207.

129 = I. 208, 213, 212.

1) DE. add. *feminae*. Legendum videtur *corrupte*; cfr. textum capituli.2) D. *violauerit*.3) KR. credit uerba uel *corruptam opprimerit* agere de viro, qui feminam non ui stuprat sed ad concubitum pellicit, de quo delicto textus Danicus nihil statuere dicitur; cum uero sermo sit de eo, qui "uiolenter uel uirginem humiliavit uel corruptam (i. e. aliam feminam) opprimit" (*takær kunu ællær mö nõþoghæ*, I. 207.), satis patet hunc locum tantum agere de stupro uiolento, quod etiam indicat rubrica capituli. In sequenti autem cap. 129 sermo est de stupro sine ui feminae illato, quod delictum nec magis praetermittit textus Danicus; uide I. 208.4) D. *duplicantia*.5) D. *obligatione satisfaciatur, una &c.*

6) Scilicet feminae.

7) D. *defendat*.8) KR. *perperam legit uel tribus*.9) B. *defensionem*. E. *defensio*.10) C. om. *sit*.11) B. *oppressionj* ab ipso scriba mutatum in *oppressorj*.12) B. *nec*.13) BCDE. sic. A. *munire*.14) C. *Si*.15) BE. *repulerit*. D. *repullerit*.16) D. *recusationem*.17) Ut melius intelligantur, hoc ordine legantur sequentia uerba: *filius, quem mater in ipsa oppressione concepit, sit proximus, ipsi &c.*18) BCE. sic. AD. *matre*.19) D. *sic*.

ex reatu suo sortiri commodum uideretur.²⁰⁾ Ob humiliationem tantum²¹⁾ filie naturalis, quam non est legitime pater suam esse²²⁾ filiam protestatus, neque pater neque agnatus quilibet verum²³⁾ habet tantum cognatus proximus actionem.

130. *De oppressione ancille.*

Si quis ancillam oppresserit alienam, duas horas²⁴⁾ nummorum domino prestabit nomine satisfactionis, aut reatum trino diffitebitur iuramento. Ad sex horarum²⁵⁾ satisfactionem, vel seni iuramenti defensionem, interdum illicitus attingit concubitus cum ancilla, puta que, seruilibus exempta operibus, societatis et honoris et obsequij dignioris intuitu assidendi²⁶⁾ domine sue officium est adepta, vnde quoque sætis ambut²⁷⁾ lingua patria nominatur.

131.¹⁾ *De JGNe.*

Sicut ignis ob²⁾ multiplicem commoditatem est necessarius, sic³⁾ ob frequens et graue periculum metuendus; vnde, sicut usum eius commoditatis necessitas cotidiana⁴⁾ deponit,⁵⁾ sic et periculi⁶⁾ metuenda calamitas ipsius custodiam diligentem⁷⁾ requirit. Jgitur, ut uitetur⁸⁾ periculum igne diligentius custodito, circumspecte rationabili lege⁹⁾ dinoscitur¹⁰⁾ cautum esse, ut in tribus marcis dampnum passo satisfacere teneatur, ex cuius domus igne adortum incendium, consumendo domum alienam,¹¹⁾ haut¹²⁾ minus sex horis¹³⁾ nummorum ingerit detrimentum; et, si domus plurium¹⁴⁾ concrementur, non maiorem plures

130 = I. 209. et not. 50 *ibid.*;

131 = I. 214.

20) B. *videatur.*

21) DE. *tamen.*

22) A. Loco v. *esse* antea scriptum fuit *protes.*

23) D. *vnde.*

24) DE. *oras.*

25) CDE. *orarum.*

26) D. *assidende.*

27) DE. *Ambudth*, om. *sætis.*

1) DE. hoc loco incipiunt librum decimum quartum.

2) C. *ad.*

3) BCDE. sic. A. *si.*

4) DE. *quotidiana.*

5) BCE. sic. AD. *depossit.*

6) D. *periculatorum.*

7) A. *diligenter* scriptum est, at litt. *r* subiecto puncto notata, notam abbreviati *m* supra lineam add. scriba. D. *diligenter.*

8) D. *videtur.*

9) D. om. *lege.*

10) E. *dignoscitur.*

11) D. add. *hanc.*

12) DE. *haut.*

13) A. Litt. *h* delata est. CDE. *oris.*

14) BCDE. sic. A. *plurimum.*

(¹⁵quam unus consequentur incendij satisfactionem inter se portionibus equalibus diuidendam, quantumcumque dispar dampnum eis per incendium irrogetur. Praeter hec¹⁶) quilibet bonis suis per ignis uiolentiam spoliatus, eciam ille, de cuius domus igne primo tota combustionis iactura subsequens pullulauit, in iure prouinciali cum duobus socijs, non¹⁷) ab eis tacto sacro libro,¹⁸) sed utroque manum suam in manum¹⁹) alterius innectente,²⁰) fidem iuratorium exhibeat se, consumpta²¹) domo sua, dampnum ad sex horas²²) numerorum per incendium incurrisse; et hoc facto pro eo feretur²³) sententia, ut per totam prouinciam unusquisque persoluat sibi²⁴) unum denarium, uel unam mensuram hordei,²⁵) uel duas auene, in²⁶) dampni quod accidit compensationem. ¶ Quandocumque indeterminate²⁷) agitur de mensura, illa debet intelligi, quae, rotunditatem equalem amplectens et orthogonaliter, more cateti,²⁸) per senam pollicis latitudinem a fundo consurgens, duplo maiorem habet,²⁹) instar ypotenuse,³⁰) altitudinem transversalem,³¹) approbatam³²) per uirgam, quae, habens pollicis duodenam latitudinem³³) in longitudine, ubicumque³⁴) su- 54 perponitur extremitati³⁵) fundi, qua³⁶) parte coniungitur cum corona, per mensuram medium transeundo, summitate sua contingit directe oppositam summitatem corone, ob quam altitudinem hanc mensuram tolfmynning³⁷) ydeoma³⁸) patrium³⁹) appellauit. Ad hanc collectam gratis conferre⁴⁰) cuiquam⁴¹) re-

15) D. *quamuis consequenter incendij* &c.;

16) C. *hoc*.

17) A. Ita recte scriptum est, non uero *si*, ut legit KR.

18) A. v. *libro* bis est scripta.

19) D. *manu*.

20) B. *immittente*.

21) A. *consumptam* scriptum est, at ultima litt. *m* ab ipso scriba deleta.

22) A. Litt. *h* deleta est. CDE. *oras*.

23) D. *inferetur*.

24) BCE. add. *uel*.

25) CE. sic. BD. *ordei*. A. *hodie*.

26) A. Loco v. in primum scriptum est *et*. D. *ad*.

27) E. *indeterminato*.

28) B. *canti*.

29) C. add. *ad*.

30) E. *Hypotenusæ*.

31) BCDE. sic. A. *nsumpsalem* scriptum est, posita supra litt. *n* nota abbreviationis, qua litt. *ra* uel *ar* indicari solent; manifestum est v. *transuersalem* a scriba male esse lectam; cfr. cap. 14, ubi pro *transuersali* idem codex habet *transsubstantiali*.

32) D. *approbatam*. BCE. *probatam*.

33) A. *letitudinem* scriptum est, at *a* supra prius *e* posuit scriba.

34) A. Litt. *ē* (i. e. *cum*) omissam supra lineam add. scriba.

35) BCE. sic. AD. *extremitate*.

36) E. *quæ*.

37) BCE. sic. D. *Tolfmynning*. A. *tolf mynning*.

38) D. *ideoma*. E. *idioma*.

39) BCE. sic. A. om. *patrium*. D. *patria*.

40) A. *inferre* scriptum est, at litt. *in* subiectis

spuenti non est prima uice res aliqua subtrahenda, sed in ius querimonia deferenda, vbi condemnabitur qui⁴²⁾ unius denarij⁴³⁾ solutioni contumaciter contradixit,⁴⁴⁾ ut, ad certum diem prefixum in iure, cum predicto denario .XXX⁴⁵⁾ persoluat, nisi tribus probet iuramentibus se prius exactum legitime non fuisse. In eiusdemque iuridicorum conuentu licentia petitori prestabitur ad iudicationis auctoritate subtrahendi rebeli bona sua, si preelegerit in contradictionis sue contumacia⁴⁶⁾ perdurare,⁴⁶⁾ ne⁴⁷⁾ petitor cogatur sepius ob hanc causam inaniter fatigari. (⁴⁸⁾Ratione dampni per incendium contingentis dispensator uel uillicus, uel quicumque domum inhabitat alienam, non tenetur ad aliquam emendationem, dum modo manu (⁴⁹⁾iuramentaliu duodena dampnum illud absque culpa sua doceat euenisse.

132.¹⁾

Accusatus quispiam quod uoluntarie domum incenderit alienam, si firmata delatio illa non fuerit²⁾ iuramento, tribus se tuebitur iuramentaliu duodenis. Si uero fuerit iuramenti munimine roborata, tantum ad candentis ferri iudicium, quod prohibendum³⁾ est in alueolum, admittetur; et, si⁴⁾ conuictus fuerit, ex ipsius bonis, quantum facultas permittit, debet omne dampnum incendij reparari, capitali portione sua tantum ad ius regium pertinente; conuictus autem gaudebit uno die tantum inducijs⁵⁾ libertatis, post quem licite, si reperi- tus⁶⁾ fuerit, suspendetur.⁷⁾

132 = I. 214.

punctis notatis, nota litt. *con* abbreviatarum supra lineam est addita. D. *ferre*.

41) C. sic. ADE. *quispiam*. B. *quempiam*; neque uero hic codex habet *quidpiam*, ut legit KR., nec ita hoc loco legendum est.

42) D. *qua*.

43) BCDE. sic. A. *denari*.

44) D. *contradixerit*.

45) BCDE. *contumacia*.

46) A. Ultima litt. *e* lapsu calami deformata est, ut legi posset *ö*.

47) D. *nec*.

48) C. hic incipit novum caput cum rubr. *de incendio*.

49) E. *iuramentali damnum &c.*

1) BCDE. connectunt hoc caput cum proxime antecedente.

2) D. om. *fuerit*.

3) BC. *proiciendum*. DE. *proijciendum*.

4) D. om. *si*.

5) D. *iudicijs*.

6) CDE. sic. B. *reptus* (desideratur enim nota abbreviatarum litt. *er*). A. *receptus*.

7) B. *suspendatur*.

133.⁸⁾ *De uillicationis officio.*

Si quis conuenerit cum alio⁹⁾ de prestando sibi officio uillicationis, si prorsus exsequi supersederit quod promisit, pena multabitur sex horarum,¹⁰⁾ uel conuentionem factam seno diffitebitur iuramento. Verum ad assignatam sibi pertransiens mansionem, si res suas¹¹⁾ uel in unico curru adduxerit,¹²⁾ et si resilierit ab¹³⁾ inceptu,¹⁴⁾ uel tres marcas prestabit uel duodeno se tuebitur iuramento. In utroque tamen¹⁵⁾ casu si cum rege uel pontifice talis conuentio celebretur, uel trium marcarum prestabitur satisfactio uel offeretur duodeni defensio iuramenti.

134. *De depositione¹⁶⁾ uillicationis.*

Uolens honus¹⁷⁾ deponere uillicationis, si consensum¹⁸⁾ ad hoc¹⁹⁾ domini sui non ualeat inclinare, optinere²⁰⁾ debet, in ius cum sua querimonia proficiscens,²¹⁾ ut dies domino suo diuidendi secum bona²²⁾ communia prefigatur, quem diem²³⁾ dominus si noluerit obseruare, idem secundo uillicus debet a iuridicis impetrare; et si nec tunc (²⁴⁾iusticiam consequatur, ad ius procedat tercio, et tunc nominabuntur uiri prudentes, quot necessarij uidebuntur, ut²⁵⁾ auctoritate publica certo die diuisioni debeant interesse, attendentes ne uillicus a domino suo contra iusticiam opprimatur, puniendo multa trium marcarum 55 ad ius regum pertinente si perstiterit²⁶⁾ in contumacia²⁷⁾ contradictionis. Post

133 = I. 215.

134 = I. 218.

8) DE. hoc loco incipiunt librum decimum quintum.

9) BCE. sic. AD. aliquo.

10) A. Litt. h deleta est. CDE. orarum.

11) BCE. sic. AD. sua.

12) C. abduxerit.

13) BCDE. sic. A. ad.

14) BCE. incepto.

15) E. tantum.

16) BE. sic. C. officio scriptum est, at depositione supra lineam atramento adpositum. AD. deposito.

17) A. Litt. h deleta est. BCDE. omus.

18) BCDE. sic. A. consensu.

19) D. hæc.

20) BCDE. obtinere.

21) BCDE. sic. A. proficissens.

22) D. om. bona.

23) BCDE. sic. A. om. diem.

24) D. om. iusticiam — tunc.

25) D. et.

26) D. prestiterit.

27) BCDE. contumacia.

diuisionem factam, ex hijs,²⁸⁾ que²⁹⁾ cesserunt uillico in diuisione, si quid dominus auferre presumat, non solum illud restituere, sed et rapine debitam multam persoluere compelletur.³⁰⁾ Ad uniuersorum quidem³¹⁾ euidenter dinoscitur³²⁾ pertinere commodum, si defendatur³³⁾ iusticia³⁴⁾ et propulsentur iniurie³⁵⁾ singulorum.

135. *Quod uillico sufficit pro se duodenum iuramentum, si dominus eius¹⁾ eum pro furto accusauerit.*

Aduersus dominum, accusantem suum uillicum in diuisione super²⁾ furtiua subtractione vel occultatione rerum, sufficit ipsi uillico duodeni defensio iuramenti. At diuisione facta, uolens rem aliquam auferre dominus ei, quem uillicum prius habuit,³⁾ si rem aliquam occultatam⁴⁾ asserat (⁵ne diuideretur, ille qui uillicus erat, si fidem faciat duobus testibus et duodecim iuramentibus quod res illa sibi cesserit in diuisione, ab accusationis⁶⁾ calumpnia suam⁷⁾ innocentiam liberabit. Sed licebit accusatori testes inpetere super perhibiti⁸⁾ testimonij falsitate, et uterque uel se⁹⁾ duodeno tuebitur iuramento, uel penam falsi testimonij tres marcas persoluet.¹⁰⁾ Si uero (¹¹deficiat accusato testium et iuramentaliu[m] predicta defensio, accusator eum candentis ferri iudicium subire compellet, si crimen, quod inposuit,¹²⁾ iuramento confirmet. (¹³Si duorum, habentium res communes,¹⁴⁾ unus rem aliquam ad suum singulariter contendat dominium pertinere, alter e (¹⁵contrario communem affirmæt,¹⁶⁾

135=I. 216, 217.

28) E. *his*.

29) BCDE. sic. A. *qui*.

30) BCDE. sic. A. *expelletur*.

31) E. *siquidem*.

32) E. *dignoscitur*.

33) C. *defensatur*.

34) A. v. *iusticia* non bis est scripta, ut indicat KR.

35) D. *in iure*.

1) C. om. *eius*.

2) B. *pro*.

3) D. *habuerit*.

4) D. *occultam*.

5) D. *non diuidetur*.

6) BCE. *accusantis*.

7) BCE. sic. AD. om. *suam*.

8) A. Loco litt. *p* antea scriptum fuit *h*.

9) BCE. sic. AD. om. *se*.

10) BCE. sic. AD. *persoluit*.

11) BCE. sic. AD. *deficiet accusatio*.

12) D. *comiserit*.

13) BC. hic incipiunt novum caput cum titulo *De rerum communium specialitate*. E. hoc loco habet eundem titulum, non tamen novum caput incipiens.

14) D. om. *communes*.

debet audiri potius communem affirmans, si cum duodecim iuramentibus sue fidem faciat¹⁷⁾ affirmationi.¹⁸⁾ (¹⁹⁾Hanc quoque specialitatem omnis habet communio, quod quicumque (²⁰rem communem accusetur²¹⁾ sic uel subtraxisse (²²uel occultasse uel uolenter contrectasse,²³⁾ quod eam uel eius precium restituere teneatur, quancumque,²⁴⁾ quod tamen dimidiam marcam excedat, precij iudicetur; si negare uelit quod inponitur sibi, sufficiat duodenarius iuramentium accusato, solus uero senarius si dimidia marca minus²⁵⁾ ipsius precium estimetur.

136.²⁶⁾ *De exceptione remissi debiti uel soluti.*

Exceptione debiti remissi gratia liberalitatis²⁷⁾ opposita creditori, inpeditur²⁸⁾ petitio creditoris, donec²⁹⁾ exceptionem oppositam³⁰⁾ sibi falsam duodeno probauerit iuramento. Verum exceptio soluti debiti, uel per transactionem³¹⁾ sublata, cum eam debitor duobus testibus et duodeno confirmauerit iuramento, petitionem omnino³²⁾ perimet³³⁾ creditoris. (³⁴Obligante creditore pro solutione debiti obligatam sibi terram alij³⁵⁾ creditori, si, (³⁶refuso precio, petat a primo creditore dominus et³⁷⁾ prior³⁸⁾ debitor³⁹⁾ ypotecam,⁴⁰⁾ aduersus suum debitorem precium offerentem non suffragabitur uel prescriptionis exce-

136 = I. 219.

15) D. *quo commune affirmans, si &c.*

16) BCE. *affirmet.*

17) BCE. sic. AD. *faciet.*

18) D. *assertioni.*

19) CE. sic. ABD. *Hac (B. Hanc) quoque specialitate.*

20) BCE. sic. AD. *re commune.*

21) E. *accusaretur.*

22) E. om. *uel occultasse.*

23) BCE. sic. A. *contractasse, sed contrasse primum scriptum fuit. D. contratasse.*

24) DE. *quantumcunque.*

25) D. *numerus.*

26) D. hoc loco incipiunt librum decimum sextum.

27) CD. *libertatis.*

28) BCE. *impedietur.*

29) E. add. *et.*

30) A. Loco primae litt. o alia quaedam littera antea fuit scripta.

31) B. *translacionem.*

32) B. om. *omnino.*

33) D. *pertinet.*

34) E. *obligato.* C. hic incipit novum caput cum rubrica *de eodem.*

35) E. add. *impignorare.*

36) BCE. sic. AD. *refusi precij.*

37) E. *etiam.*

38) BC. *primus.*

39) DE. *creditor;* male, nam uerba *dominus et prior debitor* denotant unum eundemque hominem, scilicet dominum oppigneratae terrae.

40) E. *Hypothecam.*

ptio⁴¹⁾ uel empcionis⁴²⁾ facte cum uero domino, creditori⁴³⁾ secundo, sed oportet ut ad primum terra per medium⁴⁴⁾ reuertatur.

137. *Qualiter (1^a a debitore creditor suum debitum²) consequatur.*

Debitore respuente satisfacere creditori, si, post legitime³⁾ in ius querimoniam deportatam, ex concessa licentia et adiudicatione⁴⁾ iuridicorum, in sui debiti
56 solutionem creditor bona queuis subripuerit debitori, et coram eodem⁵⁾ conuentu iuridicorum debitor super rapine uicio reum detulerit creditorem, si conuentus totus affirmauerit ex adiudicationis sue auctoritate creditorem bona, de quibus agitur, subtraxisse, ab inpugnatione debitoris⁶⁾ creditor absoluetur. Verum in alio⁷⁾ quoque loco super hoc creditor accusatus, si duos⁸⁾ exhibeat, qui se fecisse illam asserant⁹⁾ adiudicationem, et duos alios priorum¹⁰⁾ duorum¹¹⁾ assertionem suo testimonio roborantes, a uexatione liberabitur debitoris; at istorum si utrumque defuerit creditori, adiudicationem illam legitime factam a iuridicis seno negabit debitor iuramento, ut sic et bona sua recipiat¹²⁾ et trium marcarum insuper satisfactionem rapine uicio congruentem, nisi se creditor a rapina duodeno excusauerit iuramento.

138. *De precario.*

Restitutionem precarij uel iusti precij nullus casus de iure poterit impedire. Nec¹³⁾ auditur¹⁴⁾ precium uolens restituere, nisi prius probet et se facultatem ipsum restituendi precarium non habere, et iustam esse precij quod of-

137 = I. 220.

138 = I. 221.

41) DE. *exceptione.*

42) BCE. sic. AD. *certionis* (non *cessionis*, ut legit KR.).

43) E. *creditore.*

44) Scilicet hominem, i. e. primum creditorem, qui inter ceteros duos homines medius est.

1) D. *per creditorem a debitore debitum debite exigatur.*

2) A. Loco litt. u. primum scriptum est o.

3) D. *legitimum.*

4) BCE. sic. AD. *ad iuratione.*

5) C. *eorumdem.*

6) BDE. sic. AC. *debitoris.*

7) BCE. sic. AD. *aliquo.*

8) BCDE. sic. A. *duo.*

9) DE. sic. ABC. *asserat*, non uero B. habet *asserant*, ut refert KR., qui praetermittit v. *asserat* in A. scriptam.

10) BCDE. sic. A. *priori.*

11) D. om. *duorum.*

12) D. *recipiet.*

13) D. *donec.*

14) B. *audietur.*

fertur pro precario quantitatem, iuramentalibus sufficientibus estimationi; compellendus nichilominus, si umquam in suam redierit potestatem, ad debitam restitutionem, priore domino ipsum, refuso precio, postulante.¹⁵⁾

139. *De re qualibet mobili conducta uel locata.*

Deteriorationem uel amissionem conducte rei prestare non tenetur probans eam, iuramentalibus sufficientibus¹⁶⁾ estimationi, sine¹⁷⁾ facto suo et negligentia¹⁸⁾ contigisse.

140. *Quod rei se defendentis est probare quid¹⁹⁾ esse²⁰⁾ precarium uel conductum.*

Licet actor²¹⁾ dicat precarium, reus debet audiri si, sufficienti numero iuramentorum, probet²²⁾ precio rem conductam; eodem modo si contendat actor rem conductam, audiendus est reus si probet eam liberaliter²³⁾ et precario concessam fuisse, ut utrobique defendenti se probatio deferatur.

141. *De deposito.¹⁾*

Per hoc solum se liberat depositarius a restituendi obligatione, si eodem (²infortunio se ostendat res suas et depositum amississe.

142. *Si condicionaliter seruanda recipiuntur.³⁾*

Quicumque recipit⁴⁾ ea conditione quelibet conseruanda, ut in eodem, quicquid eis contigerit, ualore reddantur,⁵⁾ que deposita halzs fæ⁶⁾ lingua patria nominantur,⁷⁾ facta conditio irrefragabiliter est tenenda,⁸⁾ ut (⁹nullatenus in

139 = I. 222.

141 = I. 223.

142 = I. 224.

15) D. om. *postulante.*

16) BCE. *conuenientibus.*

17) BCE. sic. AD. *Cum.*

18) D. add. *non.*

19) B. *qui.*

20) BC. sic. ADE. *est.*

21) BCDE. sic. A. *auctor.*

22) D. *probat.*

23) D. *fideliter.*

1) BCDE. sic. A. *posito.*

2) BCDE. sic. A. *in fortunio se ostenda.*

3) C. *recipiantur.*

4) E. *recipiet.*

5) D. *reddatur.*

6) E. *Holdsfæ.* D. *Haldzforæ.*

restitutione, quaecumque restituantur, in conuentione prima facta depositorum bonorum estimatio minuat; at¹⁰⁾ si depositarius predictam¹¹⁾ neget conditionem, audiendus est si negationem suam duodeno corroborauerit¹²⁾ iuramento.

143.¹³⁾ (¹⁴⁾*Locati et conducti.*

Cum quibusdam locare sit necessarium terras suas, quibusdam conducere alienas, ne uel conductor opprimatur per potentiam locatoris, uel locator circumueniatur uersutia conductoris, per certam legum¹⁵⁾ diffinitionem¹⁶⁾ expedit utrumque ab alterius iniuria refrenare.¹⁷⁾ Contractus igitur conductionis et locationis solo consensu contrahentium celebratur,¹⁸⁾ sed inpune rescinditur¹⁹⁾ donec, iuxta consuetudinem a probatam,²⁰⁾ percussione manus unius in manum alterius roboretur. Contractus conductionis tantum annuus²¹⁾ esse solet, ut, sicut singulis annis noua prestatur pensio, et²²⁾ annis singulis noua conductio celebretur. Dies assumptionis beate²³⁾ uirginis prefixus est²⁴⁾ celebrationi pariter et solutioni, ut suum²⁵⁾ commodum in piscationis nundinis²⁶⁾ ex soluta pecunia locator ualeat procurare. Jdem dies deputatus eciam est renuntiationi, si colonus (²⁷⁾conductionis sue continuare recusauerit per sequentis anni spacium habitationem.

143 = I. 225.

7) BCE. sic. AD. *nominatur.*

8) D. *seruanda.*

9) Sequentia uerba hoc ordine legantur: *depositorum bonorum estimatio facta in prima conuentione, nullatenus minuat in restitutione, quaecumque restituantur.* Sensus uero est plenum bonorum pretium, secundum aestimationem in prima conuentione factam, esse restituendum; v. *estimatio* enim hoc loco habet duplicem sensum, ut simul definitionem pretii rei (quae *facta* esse dicitur) et ipsum pretium (quod restituendum uel praestandum est) denotet. Cfr. cap. 108 et not. 15 *ibid.*

10) D. *Ac.*

11) BCDE. sic. A. *predictam.*

12) BCE. *corroboret.*

13) DE. hoc loco incipiunt libram decimum septimum.

14) C. *De locato et conducto.*

15) D. *legem.*

16) E. *definitionem.*

17) D. *reseruari.*

18) D. *celebretur.*

19) BCDE. sic. A. *recinditur.*

20) BCDE. *approbatam.*

21) BCDE. sic. A. *annuis.*

22) E. *ita.*

23) D. add. *marie.*

24) D. om. *est.*

25) BCDE. sic. A. *ufum* (non *usum*, ut refert Th.) scripto at subiectis punctis notato, *sum* supra lineam add. rec., ut uidetur, man.

26) BCDE. sic. A. *lundinis*, at pars litt. *l* deleta est, ut legi posset *uindinis*.

27) D. *ductionis per sequentis &c.*

144. (*Non licet colono separare.*)

Non licet colono conductionis relinquere mansionem, donec, anno finito quinto²⁾ die post septimanam pasce³⁾ tempus aduenerit⁴⁾ recedendi; sex horas,⁵⁾ si prius recesserit, emendabit, et nichilominus ut omnes⁶⁾ debite prestentur opere usque ad⁷⁾ prefixum terminum procurabit, uel, si penam uitare uoluerit⁸⁾ sex horarum,⁹⁾ se contra locatoris sui licentiam recessisse seno diffitebitur iuramento. Conductionis adueniente termino colonus secum non deferet¹⁰⁾ domus¹¹⁾ suas, a¹²⁾ conductionis¹³⁾ successore, iuxta prudentium uirorum estimationem,¹⁴⁾ precium pro suis domibus recepturus, hoc ordine persoluendum, ut circa medium quadragesimæ¹⁵⁾ successori, medietatem precij persolenti, pro parte dimidia domus pariter assignentur, et post paschalem ebdomadā¹⁶⁾ die quinto et residuam medietatem precij persoluat accedens, et residuam¹⁷⁾ medietatem domorum liberam dimittat recedens. At si nullus ei successerit in conductione, quicumque conductionis terram coluerit, ad eum precij domorum solutio pertinebit, licet sit dominus qui locauit, aut dabit¹⁸⁾ colono domos suas licentiam deferendi. Inhumanum esset enim¹⁹⁾ et iniquum²⁰⁾ eum et²¹⁾ suis domibus et domorum precio defraudari. Si colonus duos testes habeat super conductionis²²⁾ contractu percussione manuum²³⁾ confirmato, non licebit a conuentione recedere locatori. Et quia tantum annua debet esse condictio, non potest eciam ultra unum²⁴⁾ annum huiusmodi una conductionis probatio

144=I. 225.

1) BC. om. rubricam.

2) D. *quinta*.3) BCDE. sic. A. om. *pasce*.4) D. *aduertit*.5) CDE. *oras*.6) E. om. *omnes*.7) BCDE. sic. A. om. *ad*.8) D. *noluerit*.9) CDE. *orarum*.10) D. *deferat*.11) BCE. *domos*.12) D. *ac*.13) BDE. sic. C. *conductoris*. A. *ductionis*.14) BCDE. sic. A. *estimationum*.15) A. Loco litt. *æ* primum scriptum fuit *as*.16) DE. *hebdomadā*.17) BCDE. sic. A. *residua*.18) E. *debet*.19) A. v. *enim* non nota tantum, ut refert Th., indicata est, sed, ut solet, litt. *n.*, cuius altera lineola hoc loco paullulum crispata est.20) DE. *iniquum*.21) BCE. sic. AD. *a*.22) A. Loco v. *conductionis* aliud quoddam uocabulum antea fuit scriptum.23) BCDE. sic. A. *manum*.24) D. om. *unum*.

prorogari. Si se duo contendant²⁵⁾ ab eodem pariter conduxisse, in conductionis²⁶⁾ mansione residenti²⁷⁾ semper est probatio deferenda; at si neuter ingressus fuerit mansionem, cui testimonium locator perhibuerit audietur. Qui conduxit, si prius uoluerit resilire, quam conductionis fuerit ingressus mansionem, duas horas²⁸⁾ tenebitur emendare, aut contractum trino diffitebitur iuramento. Si colonum,²⁹⁾ a conductionis mansionem³⁰⁾ uolentem recedere, locator asserat conduxisse, seno colonus liberabitur iuramento.³¹⁾

145.¹⁾ *De semine coloni.*²⁾

Naturalis exposcit equitas ut colonus, licet conductioni renuntiauerit, possit siliginem³⁾ seminare, cum serendi causa constet⁴⁾ eum terram precipue conduxisse; in serendi tamen⁵⁾ quantitate debet prouincie consuetudinem obseruare, ut tantum seminet terre⁶⁾ feracis⁷⁾ siliginis, quantum permittit prouincie consuetudo. In quibusdam enim partibus nichil excipitur, in quibusdam excipiuntur uel due partes uel medietas, in quibusdam excipitur solus fundus.

146.⁸⁾ *De ColoNo.*

Non licet colono, in communionem sua bona cum bonis alterius redigendo, in conductionis mansionem se uillicum et⁹⁾ prouisorem constituere sine licentia locatoris.

145 = I. 225.

146 = I. 225.

25) D. *contendant.*

26) A. Loco posterioris *i* antea scriptum fuit *e*.

27) A. Loco litt. *t* primum scriptum est *d*.

28) A. *v. horas* bis est scripta. CDE. *oras*.

29) D. *colonus*.

30) BCDE. sic. A. *mansionem*; loco litt. *e* antea scriptum fuit *n*.

31) Adde: *aut sex oras tenebitur emendare*.

Cfr. I. 225. Propter maiorem mulctam in hoc casu pendendam, non ob fortiorem praesumptionem quo gravatur colonus, ut credit KR., dandum est sex virorum iuramentum.

1) BC. connectunt hoc caput, ommissa rubrica, cum proxime antecedente.

2) DE. sic. A. *colonis*.

3) D. *siligini*.

4) E. *constat*.

5) BCDE. sic. A. *tantum*.

6) D. *terram*.

7) BCE. sic. A. *seracis*. D. *seratie*.

8) BC. connectunt hoc caput, ommissa rubrica, cum proxime antecedente.

9) BCE. sic. AD. om. *et*.

147.¹⁰⁾ *JTeM.*

Si colonus non potuerit¹¹⁾ prefixo die soluere pensionem, rursus petat et impetret¹²⁾ ut sibi solutionis dies alius prefigatur, in quo si non¹³⁾ soluerit, duas horas¹⁴⁾ tenebitur emendare.

148.¹⁵⁾ *Item.*

Si locator recusauerit statuto tempore oblatam sibi recipere pensionem, et¹⁶⁾ ob hoc colonus, adueniente conductionis termino, non soluta recesserit pensione, colonus postea quod non soluerit accusatus, duobus testibus et duodecim iuramentalibus oblationem legitime factam probet, et nichil amplius exsoluet¹⁷⁾ debita pensione. Si uero deficiat in probatione, solutioni¹⁸⁾ pensionis sex horas¹⁹⁾ adiunget nomine satisfactionis.

149.²⁰⁾ *Quomodo colonus reddet pensioneM.*

Recusante prorsus colono persoluere pensionem, trina querimonia super hoc in ius legitime deportata, consulendi sibi per subtractionem²¹⁾ honorum coloni adiudicando iuridici dabunt licentiam locatori.

150. *Si (22) dominus noluerit habere.*

Si locator,²³⁾ animo uexandi colonum, prefixo die a iuridicis nolit oblatam recipere pensionem,²⁴⁾ adducat colonus, ex sententia iuridicorum, duos uiros

147 = l. 225.

148 = l. 225.

149 = l. 225.

150 = l. 225.

10) BCDE. connectunt hoc caput, omissa rubrica, cum proxime antecedente.

11) BD. *poterit.*

12) BCE. sic. AD. *impetrat.*

13) E. *nec.*

14) DE. *oras.*

15) BCDE. connectunt hoc caput, omissa rubrica, cum proxime antecedente.

16) D. om. *et.*

17) DE. *exsoluat.*

18) D. *solutionis.* E. *solutione.*

19) DE. *oras.*

20) BC. connectunt hoc caput, omissa rubrica, cum proxime antecedente.

21) BCDE. sic. A. *subtractionem.*

22) BCE. *locator pensionem suscipere negauerit.*

23) C. *locatoris.*

uel plures, qui possint²⁶⁾ perhibere testimonium ueritati,²⁶⁾ in quorum conspectu²⁷⁾ pensionem offerat locatori; et si²⁸⁾ nolit recipere, super larem eius²⁹⁾ uel limen coram ipsius oculis eandem deponat,³⁰⁾ et sic ab omni se liberet obligatione.³¹⁾

(³² *Explicit liber*³³⁾ *legis* (³⁴ *scanie, quem dominus andreas, lundensis ecclesie archiepiscopus, suethie primas, apostolice sedis legatus, composuit ad utilitatem totius terre.*

24) D. om. *pensionem*.

25) D. *possunt*.

26) D. *veritate*.

27) A. *conspetti* primum scriptum est. BCE. add. *et*.

28) D. om. *si*.

29) D. add. *ponat*.

30) BCE. sic. AD. om. *deponat*.

31) BCDE. sic. A. *obligationi*.

32) A. Sequentia minio sunt scripta. BCE. om. haec, C. vero add. *et sic est finis*.

33) D. om. *liber*.

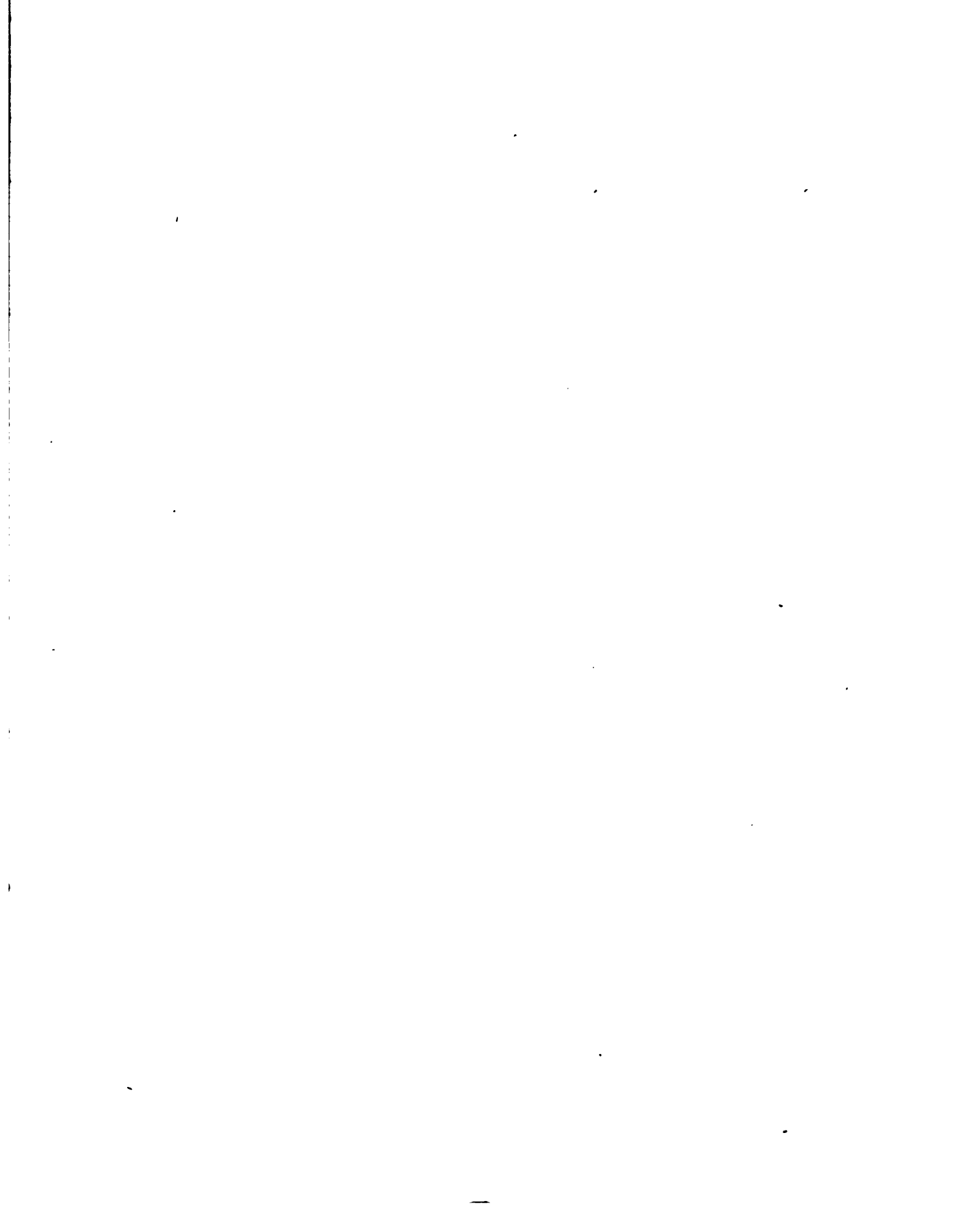
34) D. *Scaniensis posita* (lege *posite*) *per dominum Andream Archiepiscopum Lundensem, Suetie primatem, et Apostolice sedis legatum, qui etiam conuersor exstitit totius Liuonie ad fidem christi, et ideo apostolus apud illos nominatus* (lege *nominatus*) *est. Qui sepultus* (adde *est*) *in muro in capella Marthe Lundensi, et beatus in pluribus estimatur.*

III.

CODEx

IURIS ECCLESIASTICI SCANIAE.

SKÅNSKA KYRKRÄTTEN.

A. IUS ECCLESIASTICUM SCANIAE DANICE CONSCRIPTUM.

(¹hic incipiunt iura ecclesiastica scaniensium.

66

Thættæ²) ær³) ræt þæn ær⁴) sattær war⁶) (⁶a malstæfnu⁷) af (⁸æskil (⁹biscop¹⁰) æftir¹¹) (¹²bön aldæ scanungæ.¹³) þy¹⁴) at (¹⁵rætæn war¹⁶) of harþær¹⁷) för.

1.¹⁸)

(¹⁹Kirkia (²⁰um wighth warþær. scal ey atær²¹) wighæ.²²) (²³num

1 = B. 1, 2; C. 1, 2.

- 1) BCEGMOU. &c. om. hanc rubricam. D. habet rubr. *hec est series ecclesie scaniensium*. F. rubr. *Thætta ær vm ærhibiscops ræt*. I. rubr. *kyrkeret*. L. rubr. *Hær byriæs kirkæ logh*. N. 13 $\frac{1}{2}$. rubr. *Incipit juris tradicio que danice dicitur gutz ræt. de ecclesiasticis rebus inter clerum et laycos danico sermone composita ut eo melius ab omnibus intelligatur*. PR. rubr. *Om kirke ræth*. Q. rubr. *Her effter følger kirke ræth*. S. rubr. *Thettæ er kyrkæ rætthen mellom byscoppen och böndhernæ i schaanæ etcetera*. T. tit. *Hær begynes kirke logh*. K. folio deperdito incipit verbis *vm wighth warthar* &c., cap. 1. H. folio deperdito incipit verbis *oc warthær thæt kært* &c., cap. 5.
- 2) D. Thænne. U. &c. *Kirke louen, som wor sett* &c. EM. habent hunc titulum rubris litteris scriptum. 53. &c. om. hunc titulum.
- 3) I. &c. add. *then*.
- 4) C. æthæ.
- 5) 83. add. *effter Christj Födtsel aar 1141: Sancte Jacobj dagh*.
- 6) G. *mællen lund oc dalby. i stenhuse. a mal stefno. af ærkebiscop æskel mæst mæth thorth giælkeræ. for thy* &c.
- 7) SU. &c. *almendeligh stæffnæ*. BCFIL. &c. add. *i lund*. DPQRT. &c. add. *i stænhusi*. NO. &c. add. *mællæ lund. oc dalby a stenhuse*. 126. heic inserit ea, quæ ad epilogum pertinent.
- 8) CFILNOSU. &c. *ærchibiscopi æskili*.
- 9) DPQRT. &c. *ærchibiscope. mællum lund oc dalby. æftær* &c.
- 10) S. &c. add. *po stænhusæ som ligger mellom dalby oc lundh*. U. &c. add. *y lundt och aff Tordt landzdommere y skaane, y dett Stenhuß* &c. ut S. &c. 108. add. *paa demm høy, som ligger* &c. ut S. &c. 89. hoc loco inserit ea, quæ ad epilogum pertinent.
- 11) N. 13 $\frac{1}{2}$. *for*.
- 12) S. &c. *allæ schoningæ bönders begæring oc velyæ oc meget begæredæ thet och Tordh som tha vaar gælkære hære i schonæ fjorthy at* &c. U. &c. *alle Skaanske Bönders begiering willie och samtycke, thy* &c.
- 13) BM. &c. *skaninga*. CF. add. *mæst mæth thorthæ gælkæræ*. IQ. &c. add. *oc mest meth thorthæ giælkeræ*. OPRT. &c. add. *mæsth meth thort gelkere*. L. add. *mæst meth thorth gælkæræ raath. for*. N. 13 $\frac{1}{2}$. add. *ock mest fore thors giælkeræ bön*. 126. add. *oc Tord som Var Giælkeræ her i Skone meget begierede det*. BEM. add. *fore*.
- 14) NOPQRST. &c. *fforthy*.
- 15) D. ræt. B. *rætær af harþær* &c., sed pro *rætær af antea scriptum fuit ræt uar*.
- 16) G. add. *alt*.
- 17) BDEOPRT. &c. *af harþær vel aff horth*.

lös warþær²⁴) altæræ sten. ællær²⁵) (²⁶bristi af²⁷) altæræ²⁸) horn.²⁹) æn³⁰) þo³¹) at kirkia warþær³²) böt num³³) (³⁴hun warþi.³⁵) swa mioc³⁶) spiallath³⁷) at (³⁸ey þolæ³⁹) guz ræt (⁴⁰at hun mughu⁴¹) uwith⁴²) waræ.⁴³) æn um⁴⁴) wighya⁴⁵) scal. þa sculu bönder biscop (⁴⁶þre nættær föpæ⁴⁷) (⁴⁸capalanum half marc giuæ⁴⁹) burswene⁵⁰) öræ⁵¹) hælaghdom⁵²) late biscop til.⁵³)

2.

(⁵⁴Kirkiaæ um lös⁵⁵) warþær. (⁵⁶böndær sculu mæþ biscops wilia præst

2 = B. 3; C. 3.

- I. &c. v harth. M. v horder. N. 13½. vmikit harthar. LS. &c. for miket harth. 59. &c. for haardt. U. &c. for suaar och wtolligh.
- 18) 126. Folio deperdito perierunt capita octo priora una cum initio noni, usque ad verba (fan)ger det at Vide.
- 19) B. kirkiu. T. 23. 24. Om kirke wigd &c.
- 20) K. post lacunam (vide not. 1 pag. 357) hoc loco incipit.
- 21) CFK. aftær. IQ. &c. oftir vel oftære.
- 22) B. uia. E. via. CD. &c. wighiæ. GPQ RSTU. &c. wighæs.
- 23) GLQ. &c. vtæn. KNPRST. &c. um; male. U. &c. alligeuell att. 84. om. num — böt.
- 24) C. wanthi.
- 25) L. add. han.
- 26) DILMNOT. &c. bristær. KP. brysta. G. horn bristær af altære. Æi for thæt at &c. SU. &c. hyornet brysther aff altæret Æn tha &c.
- 27) D. om. af.
- 28) B. altræ, sed vulgare æ supra lineam additum est, ut legeretur altæræ.
- 29) QT. hörn. 32. &c. hörnæ.
- 30) NO. 13½. om. æn. CDLNO. 13½. add. ej; male.
- 31) F. thy.
- 32) BCF. uarþi.
- 33) EFGIKLMNPQRST. &c. utan. U. &c. om. T. 23. 24. add. til.
- 34) I. &c. om. hun. G. sua miket spial warthær. at &c.
- 35) EDIKLMNPQRST. &c. warthær.
- 36) U. &c. om. mioc. IKMNOPQRST. &c. mikit, meghit vel möghet. L. litæt; male. I. &c. add. aff.
- 37) BCDEFIKLMNOPQRT. &c. sic, vel spielt.
- A. spallath. SU. &c. skadd. Cfr. not. 34 supra.
- 38) N. 13½. man ma (13½. om. ma) ey hana gutz ræt j hænne. vtan hun worther wigh (13½. wigd) Skal hun wighias. tha &c. S. &c. gutz tyænestæ kan ther ey vdy holdes at hænne bör at vare vwygd Æn om hun scall ighen vyges tha &c. U. &c. Gudz tieniste kand icki holdis vdy hende. Daa bör hinde att wies om. Hæn om kircken skall wies igien, Daa &c.
- 39) EMQR. tholo. GLO. thol. T. add. maa.
- 40) G. vtan hun warthær atær wight. Æn scal hænne wighæ. tha &c.
- 41) B. muki. CDFKOT. &c. mughi vel muge. P. mwgha. LM. &c. ma.
- 42) B. u uihþ. CDFIKMOPQRT. &c. v wight. L. vwigh.
- 43) I. &c. wortha.
- 44) PQRT. &c. add. hun.
- 45) B. uia. E. via.
- 46) C. threa, quod Th. male legit thre a. K. om. þre nættær. I. &c. halda oc fötha j thre nettir ok capellanum &c.
- 47) EFKLMNPQRSTU. &c. add. oc.
- 48) GN. 13½. oc giuæ hans cappellane (N. 13½. capalanum) half marc. oc burswene &c.
- 49) CDEFIKLMNOPQRSTU. &c. add. ok.
- 50) BM. &c. burswæn. E. byrsmen. SU. &c. fadæbursswenden. LS. &c. add. en.
- 51) G. add. pænningæ oc. U. &c. tho öre pending. 52. 90. 123. 127. tuo öre thet er otte huide.
- 52) Q. &c. helgedhomæ.
- 53) N. 13½. add. the kirkin ther han wighur.
- 54) NT. &c. Vm kirkin worther lös. tha skulæ böndar met &c.

til wælisæ. (⁵⁷hittir præst at misgöræ⁵⁸) wipær bondæ.⁵⁹) böte brut sin.⁶⁰) (⁶¹nyti kirkiu sinni.⁶²) böndær mughu ey (⁶³prest wrakæ oc ey ma han⁶⁴) utan⁶⁵) þera⁶⁶) wilia (⁶⁷wipær⁶⁸) skiliæs.

3.

Warþær (¹fríp brutin j kirkiu ællær j²) kirkiu garþe. hin³) ær⁴) bröt böte (⁶brut sin. mæþ (⁶prim marcum. oc biscop skæræ⁷) (⁸kirkiu ællær kirkiu garþ.⁹) (¹⁰oc beþæs¹¹) ey af bondænum¹²) meræ. (¹³æn¹⁴) (¹⁵ey orkær¹⁶) hin ær brutit haur þre marc.¹⁷) (¹⁸fylli til¹⁹) kirkiuæn.²⁰) swa²¹) at þre 67 marc se.²²)

4.

(²³Æn (²⁴þæse (²⁵æræ²⁶) logh um kirkiu ran²⁷) sat.²⁸) Taghær²⁹)

3=B. 4; C. 4.

4=B. 5; C. 5.

55) SU. &c. prestælös.

56) K. sculu böndar. EGILMPQRSU. &c. tha sculu böndær. F. tha sculu böndær præst &c.

57) G. Far. L. Fangær. S. &c. Hænder. U. &c. Hender. seg dett saa att presten forbyrder seg emod sine Sognemendt, da skall han sielf böde sin bröde efter sine gierninger, och beholde sin kircke. Bönder &c.

58) S. &c. forbrydæ sig.

59) K. bondær. NO. bönder. G. add. tha.

60) DEFGIKLMNOPQRST. &c. add. oc.

61) G. ware wihær sin kirkiæ. Böndær &c. S. &c. behollæ syn kyrckæ.

62) CDK. sinnæ. EFILMNOPQRT. &c. sina.

63) S. &c. presten bort driffuæ oc &c. U. &c. foriage sogne prest, och &c.

64) T. add. wraghe. oc ey ma han.

65) F. om. utan. G. add. mæth.

66) EGIKLMNOPQRST. &c. sic. B. þera supra lineam additum est. ACDF. om. h. v. U. &c. Böndernis.

67) GS. &c. skiliæs fran kirkiæ. U. &c. fare fraa kircken.

68) 32. 42. add. thom.

1) GK. frithbrot i &c.

2) SU. &c. po.

3) GSU. &c. thæn.

4) SU. &c. add. freden.

5) L. bört sit; male.

6) EG. &c. thre marc.

7) U. &c. add. och Rönse.

8) CDEFGIKMNOPQRSTU. &c. sic. AB. om. kirkiu ællær. Cfr. not. 9 sequentem.

9) L. add. ællær kirkæ.

10) N. 13½, æn æy far han mer aff bondom. Ær hin swa fatokar thær bröt at han orkar æy thre marc. tha skulæ soknamen fulla hanum thre marc.

11) FK. &c. bötes; male.

12) BCDFK. bondom. L. böndær.

13) G. Orkær æi hin.

14) CDFILOQ. &c. add. vm.

15) K. hin orkær ei thre marc thær bröt. tha fylli &c. SU. &c. formaa ey then (U. &c. han) at bödæ som brvdet &c.

16) EPRT. &c. workær.

17) FGILQSU. &c. add. tha.

18) BCDEFGOPQRT. &c. fullæ vel fulli. S. &c. scullæ songnæ men aff theres so meget giffuæ at biscoppen fongher ther fore thre marc fullt. U. &c. skall han dissmiere faste, Och da skulle Sognemend legge wd- aff dieris, att Bispen &c. ut S.

19) T. 23. 24. om. til.

man³⁰) af kirkiu ællær (³¹utan kirkiu. þæt ær³²) gupi³³) ær til handæ³⁴) wict.³⁵) ællær³⁶) (³⁷af kirkiu³⁸) þæt³⁹) ær annær⁴⁰) man haur þær⁴¹) laghat.⁴²) utan lof hins⁴³) ær⁴⁴) þær⁴⁵) lagþi.⁴⁶) (⁴⁷rætæ (⁴⁸ut⁴⁹) oc bôte⁵⁰) (⁵¹þre marc. (⁵²æn um han dyl. witi⁵³) mæþ tolf (⁵⁴mannum. (⁵⁵þem ær til⁵⁶) warþæ næfdi.⁵⁷) af⁵⁸) kirkiu soen. utan (⁵⁹u winum sinum.⁶⁰)

5.

(¹Æn um²) man³) plöghær af⁴) kirkiu⁵) akre. ællær (⁶slar af kirkiu⁷) æng. (⁸oc warþær þæt⁹) kært. biupi til reps¹⁰) um¹¹) (¹²rep drögh ær.

5 = B. 6, 7; C. 6, 7.

20) Q. sognemæn. T. add. tha.

21) L. add. mikæt.

22) G. warthæ. Q. worthir. L. worthær follæ.

23) IKLN. &c. om. Æn. G. &c. om. Æn — sat.

24) IN. &c. Thette ær logh &c.

25) ER. &c. log æra um &c. MPQT. &c. logh ær om &c.

26) K. add. ræt.

27) M. kirkænæ ran. U. &c. Kircke Roff. 83. &c. Kierke Thiuerj. 111. kiercke tiuffnitt.

28) BDEFIKMNOPQRSTU. &c. om. sat.

29) B. tækær. CD. &c. Takar vel Takær.

30) NU. &c. add. nokot. S. &c. add. noget vth.

31) SU. &c. vdhen po kyrckegard thet &c.

32) KL. om. ær.

33) SU. &c. gutz tjenestæ.

34) GKSU. &c. om. handæ.

35) CD. &c. wight. E. with.

36) N. 13½. add. man takar.

37) SU. &c. nogher tagher thet som (U. &c. add. en) annær &c.

38) BCDEFIKLMOPQRT. &c. add. nokæt.

39) L. om. þæt.

40) G. nokær.

41) R. add. til.

42) CD. &c. lagt. SU. &c. indhlagt.

43) K. om. hins. NSU. &c. hans.

44) LO. &c. om. ær. T. 23. 24. then.

45) NRSTU. &c. thet.

46) N. 13½. atte. SU. &c. indladæ.

47) PT. &c. Sætthe. G. late thæt. SU. &c. fongæ thet. L. læggæ i gen oc &c.

48) D. om. ut. N. 13½. vp thet thær han tok. oc bôte &c.

49) U. &c. add. som han tog.

50) G. om. bôte. BG. add. a. L. add. til. NSU. &c. add. thær til.

51) D. mæth threm marcum.

52) I. &c. dyl han wita &c. G. Dyl han dyle mæth &c. SU. &c. Sigher han ther fore ney tha scall han ther fore værgæ sig (U. &c. delt affuerge) met &c.

53) EMPQRT. &c. dyli. N. 13½. tha withnæ thet.

54) U. &c. mendts eedt. N. 13½. næffdom mannum aff &c.

55) SU. &c. som ther till. scullæ næffnes aff kyrckæ sognen for vdhen the som hans vnænner (U. &c. wenner; male) ære.

56) G. om. til.

57) BC. &c. næfnde.

58) C. at.

59) D. vinum. G. hans winær. Male.

60) L. hans.

1) TU. &c. om. Æn. G. Plöghær man af &c.

2) P. om. um. C. ef.

3) IL. &c. han.

4) O. om. af.

5) MSU. &c. kirkænæ vel kyrckænes. IU. &c. add. iorth.

6) BGI. &c. om. slar af kirkiu.

7) MPSTU. &c. kirkænæ vel kirkens.

8) H. primo folio deperdito hoc loco incipit.

9) K. om. þæt. PQT. &c. thær.

10) SU. &c. at maale iorden met rep.

11) C. æf.

12) DFGQQ. &c. repdröght. HM. repdröct.

E. repdröth. I. &c. rep dryt. B. redökt. N. 13½. rep draghit. K. hun ær repdrögh. æn &c. 128. Samme Jord er Reebdragenn.

(¹³æn um¹⁴) af hanum repæs. þa¹⁵) havi¹⁶) fore giort¹⁷) (¹⁸æruape sino. (¹⁹æn um²⁰) han²¹) sape²²) sæp sinni.²³) æn kirkiu ran ma þæt ey hetæ. (²⁴num han²⁵) wil ey repa. oc (²⁶förær in²⁷) a forbuth. Æn (²⁸um han²⁹) takær af (³⁰kirkiu (³¹rep drögh land³²) alt ællær³³) (³⁴af³⁵) þokke lande akær ællær³⁶) æng. oc kallær (³⁷sic æghæ.³⁸) witi³⁹) þæt mæþ (⁴⁰næfnd kirkiu manna.⁴¹) ællær rætæ ut. oc böte⁴²) (⁴³pre marc.⁴⁴)

59. &c. saa reebis kandt. S. &c. so kan Æn repes then grvndh fran hanum tha scall han mystæ syt arbeydæ som han haffuer ther po lagt oc so om han haffuer saat syn sædh ther po tha mo thet ey hedhæ raen om han byvdher till met repp at maale oc alligeuell at hanum forbyvdes thet aff at føre gröden Æn tagher nogher man aff &c. U. &c. saa kand skeep. Men Rebes den Jordt eller grundt som han haffuer tagett, fraa hannom, da skall han miste sitt arbeyde, som han haffuer der paa giort, han skall och miste sin seedt, om han haffuer saed seedt der paa, Dett maa icki hede kirke Ross, nar mand biuder till att maale mett Reb, alligeuell att hannom forbiudis seeden der aff att føre. Men tager nogen Mand aff &c.

- 13) G. Repes hanum af. haue &c.
 14) BPT. &c. om. um.
 15) CDFIKL. &c. om. þa.
 16) NOT. 13½. haner han.
 17) BD. &c. forgiort.
 18) KM. &c. sic. DF. aruathe. B. arfope. EH. arfwothe. NOR. ærwothe. C. ærwithi. Q. ærffuedhe. T. arffuedhe. SU. &c. arbeydæ. A. æruape. P. arffwodho. L. sit aars fothær; male. G. sin wærknæth. oc sinæ sæth. Æn kirkiæ ran &c. I. &c. wærknathe sinum oc sæth sine vm han hawir saat. Æn kyrke ran &c.
 19) DEFHKLMOQR. &c. oc. P. om. æn — sinni. 59. 60. &c. oc sinn sædt, om handt haffuer saaedt.
 20) C. æf.
 21) F. om. han.
 22) KNO. &c. add. haue forgiort. L. add. haue oc forgiort.
 23) BEHLMNOQR. &c. sina. C. sinum.

24) DFGIKLN. &c. utan. EHMPQRT. &c. um han wil repa.

25) F. om. han.

26) G. hin læggær a forbuth. Takær man af &c.

27) EHMPQRT. &c. hin.

28) D. takær man af &c.

29) CFIKL. &c. man.

30) 59. 60. &c. kirckens Jordt, heell Ager landt, eller Agerstöcke, Eller aff kirckens eng, och siger seg &c. SU. &c. kyrckens agher eller ængh oc holler thet for syt eyet Værgæ sig ther fore (U. &c. seg dett till) met kyrkæ næfnd (U. &c. add. y Sognen) eller vthlæggæ thet han haffuer taget oc böddæ &c.

31) DFGKL. &c. repdrögh. HM. repdröct. E. repdröth. I. 17. rep dröyt. N. 13½. repdraghit. 16. repp dryt. B. repdöht. 128. Reebdragen Jord.

32) BCDEFGHIKLMNOPQRT. &c. sic. A. om. land. Cfr. not. 30 supra.

33) D. om. ællær.

34) O. och. G. thukkæ land. akær &c. 128. it stycke wdi þeer, eller och Engh.

35) B. add. kirkiu.

36) T. add. och saa.

37) O. siith vare vithe &c.

38) L. eghæræ. N. 13½. wara.

39) L. witna.

40) NO. 13½. tolff kircke men æller &c. 54.

61. &c. kirckens neffn, eller &c. G. soknæ mannæ næfnd. ællær late vt &c.

41) A. Litt. m bis est scripta, in fine prioris ac initio sequentis paginae, at priori loco subiecto puncto notata. EH. &c. kyrkiu mannum.

42) GI. &c. a.

6.

Hoggær man j kirkiu scoghe wene las.⁴⁶) oc (⁴⁶netær han.⁴⁷) witi⁴⁸) mæþ (⁴⁹þrim mannum ællær böte (⁵⁰two öræ.⁵¹) æn um man⁵²) höggær⁵³) withstort⁵⁴) witi⁵⁵) mæþ (⁵⁶tolf (⁵⁷laghfastum mannum. ællær böte (⁵⁸þre marc.⁵⁹)

7.¹)

(²Æn um man brytær hælgh j³) (⁴kirkiu garþe. oc dyl han witi⁵) mæþ tolf (⁶laghfastum mannum.⁷) (⁸Æn um man⁹) brytær¹⁰) j kirkiu (¹¹sialue (¹²aftær ællær fram. dyli mæþ tolf næfndom mannum.¹³) (¹⁴æn um¹⁵) han

6 = B. 8; C. 8.

7 = B. 9; C. 9.

43) F. *threm marcum scalpro mutatum in thre marc. D. mæth threm marcum.*

44) S. &c. add. *fore raen. U. &c. add. for Roff.*

45) B. *uefælas. CDEFHM. weuelas. LSU. &c. wethæ laas. GI. &c. las, om. wene. NO. &c. eth lass. K. et las, at pro et primum scriptum fuit uæni, quod mutatum est in fæm, hac vero voce lineolis inducta et supra lineam scriptum est.*

46) G. *dyl. L. 13½. nectær. SU. &c. sigheter ther syden ney fore.*

47) K. *hin thær högh.*

48) GN. 13½. *dyle. L. witnæ. S. &c. værgæ thet. U. &c. werge seg. N. 13½. add. thet.*

49) EG. &c. *thre men. S. &c. thre mentz eed. U. &c. Tolff loufaste Mendz eedt.*

50) G. *thre marc. (hæc verba fore deleta sunt) Gör han withkast. dyle mæth &c.*

51) U. &c. add. *Pendinge.*

52) CDEFHIKLMNOPQRSTU. &c. *han.*

53) BN. &c. *hoggær vel hugger. K. hög. F. om. h. v. CDEHILMPQRT. &c. gör. U. &c. add. XII leß, dett er.*

54) BEHMPQRSTU. &c. *uipkast. O. &c. with skorth. K. with scarth. C. stort. S. &c. add. oc netther thet. U. &c. add. och miere, och siger siden ney der fore.*

55) BCDEFHIKLMNOPQRT. &c. *dyli. SU. &c. værgæ sigh. N. 13½. add. thet.*

56) I. &c. *nefnd ellir &c.*

57) LMN. &c. *laghfastæ mæn. DG. mæn. ællær &c. U. &c. loufaste Mendz eedt.*

58) K. *threm marcum.*

59) 59. add. *Menn ey ere der flere nefndt om kircke Rann. Cfr. cap. 8 in fine.*

1) 98. 100. om. *hoc caput.*

2) PT. 24. om. *Æn um man. B. brytær man hælgh &c. EGHLMNQOR. &c. Brythæx man hælgh vel hælgh. S. &c. Brydher man nogher man emod vdhen saaræmaal i kyrken eller po kyrkægarden oc netther thet værgæ sigh ther fore met &c. U. &c. Bryder nogen Mand emod anden Mandt vdy kirken, eller paa kircke gaardt vden saars Maall, och siger der ney fore, han skall werge sey der fore med &c.*

3) EHMPQRT. &c. add. *kyrkiu ællær i; male.*

4) 88. om. *kirkiu garþe — brytær j.*

5) LN. 13½. *witnæ. G. dyle. N. 13½. add. thet.*

6) U. &c. *loufaste mends eedt.*

7) SU. &c. add. *eller böde thre marc.*

8) L. om. *Æn. DGNO. 13½. Brytær man i &c. SU. &c. om. Æn — mannum.*

9) EHMPQRT. &c. *han.*

10) I. &c. add. *helgh.*

11) G. om. *sialue — fram.*

12) L. *atær. I. &c. om. aftær ællær fram. 38. bagh eller fore. 59. 60. &c. oppe eller nedre.*

13) 59. add. *aff kirchesognenn, Eller böde tree march. 60. 61. 88. add. Eller böde three march.*

14) DG. *ma han thet &c. I. &c. om. æn — cost. S. &c. fformaa han ey at böde och*

ma þæt¹⁶) ey orkæ oc wil han¹⁷) hældær (1⁸iarn bæræ. (1⁹þa æghe²⁰) þæs cost.²¹)

8.²²)

(2³Æn um man liggir (2⁴a²⁵) döz dighi²⁶) oc giuær²⁷) (2⁸gupi æghn²⁹) sinæ. þa ma han (3⁰giuæ (3¹haluan houþlot sin³²) (3³oc ey j sotum³⁴) meræ (3⁶æn (3⁶um þæt (3⁷wil (3⁸dyli aruæ hans at hanum döþum. oc sighir presten³⁹) at⁴⁰) giuit war⁴¹) þa⁴²) (4³dyli þæt⁴⁴) aruæn⁴⁵) mæþ tolf laghfastum mannum æn⁴⁶) (4⁷um (4⁸witni æræ⁴⁹) til þe⁵⁰) ær a hörþo (5¹oc 68

8 = B. 10, 11; C. 10, 11.

**ey so værgæ tha scall han tagæ ved næffnd. U. &c. formaar han icki saa att böde, eller och att werge seg, da skall han werge seg med neffndt.*

15) C. om. um.

16) L. them.

17) T. om. han.

18) BC. &c. sic. A. iæn. G. næfnd hauæ. tha &c. 59. 60. &c. tage widt neffndt, da haffuer handt der till macht och woldt.

19) U. &c. add. sin sota siangh. oc &c.

20) G. hauæ.

21) OPQR. valdh. T. 23. &c. macth och valdh.

22) 53. om. hoc caput.

23) L. om. Æn. DGI. &c. Ligger man a &c. O. Sither man a &c. NU. &c. Liggher man

j (U. &c. add. sin) sota siangh. oc &c.

24) PT. &c. j sinom döthzdayhom. 96. 108. 120. Vdy sin Helsot. S. &c. i syn sotta-sæng oc &c.

25) L. add. sin.

26) B. dözdæhi. EH. dözdægi. KLMQR. &c. döz dage. I. döthz daghum. CDF. dötha djghi; in C. vero loco litt. j scriptum fuit y, quod in j, ut videtur, mutare voluit scriba. GO. döthæ dagh. EHQR. &c. add. sinum. M. add. sinæ.

27) CDFGIL. &c. add. han.

28) 59. 60. &c. till Gudz thieniste sit godz. SU. &c. till gutz tyæneste alt thet som (U. &c. om. som) han eygher tha &c.

29) O. 31. æng. T. 23. 24. eygh; male.

30) SU. &c. ey mere bort giffuæ fran synæ arffuingæ vden hans halffuæ howeth lodh

Æn velæ hans arffuingæ nettæ (U. &c. formiene) thet sidhen han er dödker oc presten sigher at &c.

31) 83. sin egen part. End dylle &c.

32) O. om. sin. K. add. burt.

33) 38. om. oc — houþlot sinum.

34) LO. sot. G. sin soot. N. 13½. sota siang. T. 23. &c. sothen. 59. 60. siugdom.

35) G. Wilie hans arvungæ (sic) thet dylie. at &c.

36) DNPQR. &c. nil hans aruæ dylie. at &c.

37) O. vilie. L. dyl hans aruæ sithæn han ær döth. oc &c.

38) Pro dylia aruæ. BC. &c. sic.

39) CD. &c. prest. C. add. en. K. add. æn. N. 13½. add. sammen.

40) L. thet. U. &c. add. saa.

41) FK. æn.

42) L. om. þa.

43) SU. &c. værgæ thet (U. &c. om. thet) then dödes arffuingæ met tolf lagfastæ men (U. &c. mends eedt).

44) G. om. þæt.

45) CD. &c. arui.

46) G. om. æn.

47) B. om. um. D. witna the ahörtho. oc &c.

48) C. thet witnæ the &c.

49) EHILMNPQRST. &c. ær. G. æræ scriptum est, et i rec. man. additum, ut legetur ær æi; at posterius æ deletum est.

50) O. om. þe. N. 13½. thera.

51) S. &c. ath giffuet vaar oc velæ æn tha arffuingæne thet nettæ tha værgæ the ther fore met &c.

yuær⁵²) sato⁵³) oc⁵⁴) (⁵⁵wil (⁵⁶þo æn⁵⁷) aruen⁵⁸) j⁵⁹) gen (⁶⁰witni dylis. þa witi⁶¹) þæt⁶²) mœþ (⁶³tolf næfdom⁶⁴) mannum j kirkiu socn. (⁶⁵Æn (⁶⁶um hell⁶⁷) man wil sic (⁶⁸in giuæ.⁶⁹) þa faræ han⁷⁰) in⁷¹) mœþ allum⁷²) houoþlot sinum (⁷³æn ey æræ fleræ⁷⁴) næfndær um kirkiu ran.⁷⁵)

9.

(¹Æn um kynzimi²) (³þa ær þættæ⁴) ræt. (⁵æn⁶) man⁷) fæstær⁸) fræn-konn sinæ.⁹) oc (¹⁰fræghnær þæt biscop oc (¹¹læggær a forbup.¹²) (¹³takær han¹⁴) hana¹⁵) (¹⁶a¹⁷) forbup (¹⁸för æn¹⁹) (²⁰laghum ær delt. þa (²¹a han

9=B. 12; C. 12.

52) C. *withir*.

53) FGKLU. &c. *varo*.

54) BCDEFGHIKLMNOPQRSTU. &c. sic. A. *æn*.

55) T. 23. 24. om. *wil*. KO. *wilia tho arua* &c. G. *wilia æn arungæ gen* &c. N. 13+. *welia* (13+. *wil*) *tho aruen gen withnæ*. *thet mæth* &c. U. &c. *wille arffuingene alligeuell dett necte, daa* &c.

56) D. om. *þo*. M. *en tho arfwæ* &c. IL. &c. *æn tha arvin* &c.

57) PQR. &c. om. *æn*.

58) C. *aruir*.

59) DIKOPQRT. &c. om. *j*.

60) C. *witna*. I. &c. *witnæ*. *dylis meth* &c.

61) L. *witnæ*. G. *dyle*. U. &c. *werge*.

62) C. om. *þæt*.

63) DG. *næfnd i* &c.

64) BE. &c. *næfndom*. Q. *lagfastum*.

65) GU. &c. om. *Æn*. 88. 92. 95. 100. om. *Æn* — *kirkiu ran*.

66) DG. *wil helman sic* &c.

67) SU. &c. *helbredæ*.

68) DPQRST. &c. *i clostær giua. tha ma han mæth allum houoþlot sinum infara. æn æi* &c.

69) MU. &c. add. *i kloster*.

70) C. om. *han*.

71) CKN. 13+. add. *vm han wil*. O. add. *off han vill*.

72) G. om. *altum*. U. &c. *halff*.

73) G. om. *æn*. U. &c. om. *æn* — *kirkiu ran*; cfr. not. 59 pag. 362.

74) B. om. *fleræ*.

75) M. *kirkenæ ran*. L. add. *æn ær saukt*.

1) BEHILMNPQRST. &c. om. *Æn*. GU. &c. om. *Æn* — *ræt*.

2) LN. *frenzemæ*. 13+. *frensomme*. 59. 60. &c. *gifftermaall i slechtenn*. S. &c. add. *thet er kætthæry*.

3) FIKLN. &c. om. *þa*. S. &c. om. *þa* — *ræt*.

4) CD. *thæt*.

5) CDIKLORSU. &c. *Vm*. GN. &c. *Fæster man sinæ frænkono. oc* &c.

6) EHMPQT. &c. add. *um*.

7) M. om. *man*.

8) S. &c. add. *sigh till hösthre*.

9) U. &c. add. *till hustrue*.

10) U. &c. *spör*. S. &c. *biscoppen fongher thet at vidhæ oc han forbyvder thom at viges tillsamen oc han tagher kennæ siden till hösthre i sammæ forbud*. 126. post lacunam (vide not. 18 pag. 358) incipit *verbis (fan)ger det* &c.

11) U. &c. *han forbiuder att wie dem sammen, och han tager hinde alligeuell siden till sin hustru vdy samme forbudt, för* &c.

12) GIKO. &c. add. *oc*.

13) B. *takær*, antea vero scriptum fuit *för æn*. FP. om. *takær* — *forbup*.

14) GN. 13+. add. *sithæn*.

15) CD. om. *hana*. I. &c. add. *sithæn*. T. add. *effther*.

16) GILT. &c. i. 73. *Pluribus foliis in fine codicis deperditis sequentia desunt*.

17) G. add. *thæt*.

18) S. &c. om. *för* — *delt*.

19) DLNOPQRTU. &c. add. *thæt*.

20) B. *lokum*. DE. &c. *logkum*. N. *loghleca*. U. &c. *louligt*. G. *vm delt ær. tha* &c. L.

j ban at gangæ.²²⁾ æn (²³um til²⁴⁾ laghæ²⁵⁾ cumbær. þa scal til²⁶⁾ næfnæ²⁷⁾ siæx mæn (²⁸a (²⁹hans wagh.³⁰⁾ oc siax³¹⁾ a³²⁾ hænnæ.³³⁾ (³⁴oc (³⁵þo a³⁶⁾ (³⁷þæn wagh³⁸⁾ ær³⁹⁾ (⁴⁰kynzimi⁴¹⁾ tæls⁴²⁾ samæn (⁴³oc⁴⁴⁾ (⁴⁵swæri⁴⁶⁾ syndær⁴⁷⁾ ællær samæn. swa⁴⁸⁾ oc um han⁴⁹⁾ takær (⁵⁰kunu þe ær⁵¹⁾ för atte⁵²⁾ frændæ hans ællær (⁵³frænkunu kunu⁵⁴⁾ sinnæ.⁵⁵⁾ (⁵⁶æn (⁵⁷um j⁵⁸⁾ löndum⁵⁹⁾ ær giorth⁶⁰⁾ (⁶¹þo at (⁶²kunt se. (⁶³þa witi þæt⁶⁴⁾ um han dyl mæþ⁶⁵⁾ (⁶⁶laghfastum mannum.

- warthær loghdelt. T. 59. &c. ær meth loghom delth. I. &c. logh ær vm gangit. tha &c.
- 21) S. &c. scall han i bandk sættes. L. skal han waræ .i. bannæ Æn kombær thot til logh. tha &c. U. &c. skall han Bandsettis. Men kommer dett till grandsken, da &c. 108. om. a — cumbær. þa.
- 22) N. 13½. ga.
- 23) C. æf. G. kumbær thot til loghæ. tha &c. N. 13½. kumbar han til logh. tha &c.
- 24) P. &c. the. T. tha.
- 25) B. lohe. DE. &c. logha. S. &c. grantsken.
- 26) DN. 13½. om. til.
- 27) LNSU. &c. næfnæs.
- 28) I. &c. j. LSU. &c. pa. G. af hans frændær. oc siax af hænnæ.
- 29) R. om. hans — siax a.
- 30) CM. wægh. DN. waghæ. LO. &c. wæghnæ. T. wæghen. SU. &c. sydæ.
- 31) 38. two; male. EHIMPQSTU. &c. add. mæn.
- 32) O. aff.
- 33) EHIMPQR. &c. add. wagh. 32. &c. add. vegnæ. T. add. wægen. SU. &c. add. sidhæ.
- 34) SU. &c. om. oc — tæls samæn.
- 35) 23. &c. two; male. 59. 60. &c. de skulle fliteligenn offuergrandske deris slechte linie, Oc suerge &c.
- 36) L. om. a. QPRT. &c. at.
- 37) CIK. the wæghæ. 32. 42. the vegnæ.
- 38) M. wæghn.
- 39) G. add. therræ.
- 40) G. kyn. L. frenzemæ. N. 13½. samman tæls thærra frænzimma. (13½. frenskap) oc &c.
- 41) BCDEFHIKLMOPQRT. &c. add. þera.
- 42) FK. tacs.
- 43) L. om. oc. F. om. oc — samæn.
- 44) G. add. the tolf.
- 45) DEHNR. &c. swæria. SU. &c. the tolf men sculæ swærgæ them anthen tillsammen (U. &c. sammen) at bliffwæ eller oc at (U. &c. om. at) skylies at So &c.
- 46) KO. add. them. GN. 13½. add. ællær.
- 47) BDG. sundær. N. 13½. fran.
- 48) GNSU. &c. add. ær.
- 49) EGHMPQRSTU. &c. man.
- 50) SU. &c. sig till höstræ then quinnæ som förræ &c.
- 51) C. æthæ.
- 52) GSU. &c. hafthe.
- 53) Q. frænku. S. &c. oc syn höstres frenckæ. U. &c. om nogen tager hans kustrues fencke (52. &c. frencke).
- 54) KT. 38. om. kunu; male.
- 55) FH. &c. sina. N. &c. hans.
- 56) Q. Ær thot i lönd giorth tha ath &c. G. Ær thot gört i lön. oc ær tha mannum kunnæghet. vm han dyl. dyle mæth &c.
- 57) SU. &c. hwat som. D. ær thæt ilönd. tho &c. L. worthær thæt swa giort i löndum tho &c. N. 13½. æra the samman j lön. oc netar (13½. nectar) tho. tha dylit thæt meth &c.
- 58) C. om. j.
- 59) EHMPRT. &c. lönd.
- 60) C. om. giorth.
- 61) BI. &c. þa. SU. &c. i slækt skylles nogher ther foræ wærgæ sig met &c.
- 62) EHMPRT. &c. kyni ær tha &c. L. the konær ær til swa gör tha witnæ hun honum dyl &c.; male.
- 63) I. &c. dyl han wite meth &c.
- 64) BCEFHKMOPQRT. &c. om. þæt. D. hin.
- 65) DFGILMNPQRSTU. &c. add. tolf.
- 66) U. &c. loufaste Mendis eedt.

10.¹⁾

(²Æn (³um (⁴man wetær mishelde⁵) j bardagh⁶) ællær j rane fapær⁷) ællær mopær.⁸) bropær⁹) ællær¹⁰) systær.¹¹) (¹²syskini börnum. (¹³ællær næst¹⁴) syskini börnum (¹⁵þæt scal¹⁶) mæth næfnd (¹⁷dyli. æn¹⁸) (¹⁹um (²⁰ukunnarre ær þa witi²¹) þæt²²) mæþ²³) (²⁴laghfastum mannum.

11.

(²⁵Æn um²⁶) (²⁷mislekin warþær præst. þæt²⁸) scal²⁹) mæþ næfnd dyl-
iæ.³⁰) (³¹æn (³²um³³) (³⁴a synt ær (³⁵ællær a synæ witni j³⁶) gen. þa³⁷)

10 = B. 12; C. 12.

11 = B. 13, 14; C. 12.

- 1) 98. om. hoc caput una cum proxime sequente.
- 2) L. om. Æn. G. Weter man mishælde &c. U. &c. Men kommer saadan misgierning enten y slagh, eller Roff emellom fader och moder &c.
- 3) O. varthær mishelde &c.
- 4) CN. &c. om. man. S. &c. saa kan tilkomme i slaff eller &c.
- 5) CDFKL. mishald. T. mishælgh.
- 6) B. bardahe. CD. &c. bardagha.
- 7) BC. fapær. FG. &c. fathur. D. færth; male. N. 13 $\frac{1}{2}$. add. mansz.
- 8) BC. &c. mopør.
- 9) BC. &c. bropør.
- 10) I. &c. om. ællær.
- 11) BD. systur.
- 12) BE. &c. syzkinæ börnum ællær næst syzkinæ börnum.
- 13) DU. &c. om. ællær næst syskini börnum.
- 14) T. 23. 24. om. næst.
- 15) CF. tha. KO. tha scal thet mæth &c. 107. 108. om. þæt — ukunnarre ær.
- 16) SU. &c. sculæ the.
- 17) Pro dylæ. æn. BE. &c. sic. N. 13 $\frac{1}{2}$. dylies. D. wita. C. witna. SU. &c. værgæ.
- 18) G. om. æn.
- 19) N. 13 $\frac{1}{2}$. bæriar man sina frænder. vtan these nw ær nænffde tha dyli thet &c. U. &c. kommer dett fremmede folck ymellom, da skulle de dett werge mett &c.
- 20) M. v kunnugher. D. ykyndra mæn. I. &c. frameer (32. 42. framermær) warthir. tha skal wita meth &c. G. the æræ vkun-

nughe. tha dyle mæth &c. S. &c. thet kommer fræmedæ folk emellom tha scullæ the thet værgæ met &c.

- 21) L. witnæ.
- 22) BDFKL. om. þæt.
- 23) GNPQRSTU. &c. add. tolf.
- 24) U. &c. loufaste mends eedt.
- 25) D. om. Æn. G. Warthær prest misleken. thæt &c. N. 13 $\frac{1}{2}$. Bæriar man prest. tha skal man dyli thet meth neffnd. 53. ex iis, quæ ad hoc caput pertinent, tantum habet hæc verba calci capitis proxime antecedentis addita: den neffnd som skall gaa for ketterij hun skall tyll mellis aff beggis derris slegtinger.
- 26) C. om. um.
- 27) S. &c. vforrætther. U. &c. Presten hender nogen misgierning, dett &c.
- 28) D. tha.
- 29) O. add. man.
- 30) SU. &c. aff værges.
- 31) G. Ær asynt ællær asynæ witne til. tha scal &c. 95. 100. 126. om. æn — dylæ.
- 32) C. æf. N. 13 $\frac{1}{2}$. ær a sina witna til. tha dyl han thet mæth jærn. These hund a neffnd at vara. vm &c.
- 33) T. add. ey; male.
- 34) SU. &c. thet kan synes eller oc (U. &c. add. att) ther er vitnæ till tha &c.
- 35) O. thaa skall meth ierne dilie a syne vitne igen Æn svo skall neffnd &c.
- 36) D. om. j.
- 37) CD. thy.

scal (³⁸mæþ iarne dylia. swa scal þe³⁹) næfnd⁴⁰) wæræ (⁴¹at um kirkiu ran⁴²) (⁴³ær þa scal næfnd waræ⁴⁴) af⁴⁵) kirkiu socn. (⁴⁶æn (⁴⁷um kynzimi⁴⁸) scal⁴⁹) (⁵⁰af kyni⁵¹) næfnæ.

12.

(⁵²Æn (⁵³þisi lund (⁵⁴a næfnd at⁵⁶) faræ⁵⁶) þe⁵⁷) ær⁵⁸) næfndi⁵⁹) æræ. þe⁶⁰) sculu (⁶¹annat twigia swæriæ mæþ þem⁶²) ær⁶³) (⁶⁴sactapær ær. æl-lær⁶⁵) mæþ⁶⁶) þem⁶⁷) ær⁶⁸) sæcti.⁶⁹) (⁷⁰æn (⁷¹um annan⁷²) skil sic undan⁷³) oc wil⁷⁴) hwærkin⁷⁵) swæriæ. þa⁷⁶) bôte han⁷⁷) siax öræ⁷⁸) foræ

12 = B. 14; C. 12.

- 38) S. &c. oc thet met neffnd dylies. U. &c. dett och affuergis med neffndt. I. &c. bōda. En swa skal &c. 128. hand Jern bere.
- 39) CDGK. tho. IL. &c. tha.
- 40) A. ga additum est, at hae litterae subiectis punctis notatae sunt.
- 41) O. &c. om. at. C. Æn. G. Ær thæt kirkiæ ran. tha &c.
- 42) U. &c. kircke Roff.
- 43) O. neffnd skal være &c.
- 44) SU. &c. tages.
- 45) IO. &c. a.
- 46) G. Ær thæt vm kynszimme. tha scal næfnd af &c. U. &c. Men den neffnd som skall göris for Ketterry hun skall till neffnis aff begge dieris slect.
- 47) S. &c. then næfnd ther scall vare for kætthery scall till næffnes po bægges sidher aff theres slæcht.
- 48) LN. frænzeme. 13½. frensomme. 59. 60. &c. gifftermaall vdj slechtenn. O. add. tha.
- 49) L. add. man.
- 50) O. a. N. 13½. neffnd ware aff frændom.
- 51) B. kunu; male.
- 52) DSTU. &c. om. Æn. N. 13½. 54. om. Æn — fare.
- 53) BC. &c. þæsi vel thæssi. EF. &c. thæssa. SU. &c. Soledes scall næffnd till gaa at the men som till næffnd vordæ mæltæ (U. &c. Neffnd tagis) the scullæ &c.
- 54) O. aff neffn Tha fare &c; male. T. scal fares moth næffend tho &c.
- 55) C. a.
- 56) DL. wara.
- 57) G. add. mæn.
- 58) C. æthæ.
- 59) A. næfndi scriptum est, at prius d subiecto puncto notatum.
- 60) NO. 13½. om. þe.
- 61) G. ællær swæriæ &c. STU. &c. annet (TU. &c. it) aff tissæ thu swergæ &c.
- 62) DL. &c. thæn. G. hinum.
- 63) C. æthæ.
- 64) BD. &c. sæktapær. C. 38. sæctær. SU. &c. sag giffuen er.
- 65) O. add. swærie.
- 66) I. &c. om. mæþ.
- 67) DL. &c. thæn. EHMPR. &c. hinum. B. hin.
- 68) C. æ.
- 69) BGHIO. &c. sæktir vel sæctær. EMPRT. &c. sæctis; male. N. 13½. sack soker. Q. sach ær giffuen. S. &c. po kærær. U. &c. klager paa sagen.
- 70) GT. om. æn. U. &c. och vill nogen Mand suerge huercken med den ene, eller med den Anden, da &c.
- 71) C. æf. N. 13½. wil nokor sik vndan dragha. oc &c. T. skyl nogen segh vndhen &c.
- 72) BD. &c. annær. G. nokær man.
- 73) O. vnder; male.
- 74) B. add. æi.
- 75) D. hwarghen. F. hwærke. C. hwæxti. NO. 13½. æy. T. 59. &c. ickhe. S. &c. add. met then enæ eller met then andra.
- 76) G. om. þa.
- 77) CDGN. &c. om. han.
- 78) U. &c. add. Pendingh. 53. add. det er VIIIF skelling.

(⁷⁹hwæriæ stæfnu⁸⁰) ær⁸¹) han (⁸²wil ey swæriæ. utan (⁸³hanum fullas la-
ghæ forfall oc se⁸⁴) (⁸⁵þo atar⁸⁶) skyldær⁸⁷) at swæriæ. æn (⁸⁸bonden þæn
69^{ær}⁸⁹) sæctæþær⁹⁰) ær se⁹¹) e⁹²) ufældær. til (⁹³annat twigia⁹⁴) swærs.⁹⁵)

13.¹)

(²Æn³) þæsi⁴) lund (⁵agho (⁶scra (⁷at faræ (⁸warþær man wæghin.⁹)
oc (¹⁰gar ængin man¹¹) wipær. þa a¹²) hin¹³) ær¹⁴) sökia wil (¹⁵ni (¹⁶man-

13=B. 15, 16.

79) B. &c. huer stæfnæ. T. hver tijdh han
&c. U. &c. den Reyse som han till tagis
och vill &c. S. &c. huer resæ som han
tillmæles oc ey swerg.

80) G. add. the.

81) C. æthæ.

82) BEFHLMPORT. &c. suær æi utan &c. D.
swærar. utan &c.; male. GIK. &c. sor æi.
utan &c. C. swæx æj. Nvm fallæs (fullæs,
ut videtur, primum scriptum est) hanum la-
gha &c. O. sither quar vm, vthæn fylles for
laghe forfall &c. N. 13⁺. sithar fran Bærs
hans forfal loghleka. tha Aa han at swæ-
ria. oc æy böta a Æn sum sæctathar Ær
ær e vfældar til næffden var gangen.

83) T. han ær i laghe forfall &c. SU. &c.
saa findes ath han vor tha i lagæ (U. &c.
louligt) forffald tha scall han atther vare
plygtug at swergæ.

84) EGHLMT. &c. vare. Q. var.

85) CEFGHKLO. sic. DPR. &c. om. þo. AB.
þy. MO. &c. tha. T. alligeuel pligtug at &c.
Cfr. nott. 82, 83 supra.

86) EGHMQ. om. atar. C. aftar. L. æftær.
I. &c. e.

87) L. skyldugh.

88) CD. &c. bonde. T. then man ther sæck-
ted &c. SU. &c. then man som skyllet er
for sagen han scall vare vfælder.

89) C. æth.

90) C. sæctær.

91) GLQT. vare.

92) EHMPQRT. &c. om. e.

93) ST. &c. ytt afftissæ thu vordher (T. er)
suoret; quibus S. &c. add. at thet the göre
hanum met theress eed orsagæ eller sager.
U. &c. saa lenge att de göre hannom

aarsage med dieris eedt, eller att dy sige
hannom sagen till.

94) GL. therræ.

95) C. swære rec. man. mutatum in swæres.

1) 98. om. hoc caput.

2) DGLN. &c. om. Æn. U. &c. om. Æn —
faræ. I. &c. om. Æn — a skra sipæn. S.
&c. om. Æn — a hand swæria.

3) CFK. add. a.

4) ER. thæssa. M. thissæ.

5) G. a. 107. skall næffndt gaa for Himme-
ligt Mandraff: Blißfuer nogen Mand &c.

6) N. 13⁺. man at ga a skra Warthar &c.

7) BCDEFGHKLMOPT. &c. sic. A. om. at
faræ. Cfr. nott. 2, 6 supra.

8) D. vrækær; male. 84. Den som skyldes
for hiemmelige mandrab, skall Nödis at
tage wid Neffn och gaa Low for deth hand
sicthis. Men vorder hand aff Neffnd skier,
tha skall hand icke Idernere nödis thill
at thage wid Neffn paa Ny, men Werre for
den sagh fry, Men feldis hand af Neffnd,
tha skall hand effther Lowen stande sag-
söggeren thill rette for denn döde:| Bröde
som blißfuer giorth &c.

9) EGHMNOPRTU. &c. dræpin.

10) CD. &c. gangar. U. &c. ingen bekienn-
der (69. &c. sic; U. bekinder) eller bestaar
dett drab, daa &c.

11) CFGKLO. &c. om. man.

12) EHMPQRTU. &c. ma. L. scal.

13) GU. &c. thæn.

14) C. æthæ. U. &c. add. sagen.

15) 38. 117. thre. G. at sökia ni mæn mæth
næfnd. oc sithæn &c.

16) CDFLN. 13⁺. mæn mæth iaxni at sökia.
(L. sakæ) ok &c. KO. mæn a iarne at (O.
om. at) sökia. sithan &c. U. &c. Mend

num ofna hændær sökiz¹⁷) mæþ iarne. oc sipæn late han (¹⁸j ban sætia. wil han¹⁹) sipan²⁰) (²¹nokrum manni ofna²²) hand²³) sökiz. þa swæri a hand²⁴) hanum mæþ tolf (²⁵laghæ mannum. (²⁶oc (²⁷hin gange²⁸) a skra²⁹) sipæn. (³⁰Swa³¹) oc um trulldom ællær³²) (³³fordæþær.³⁴) (³⁵sæn um antwigiz³⁶) man (³⁷ællær kunu³⁸) far³⁹) rop um swa urpit⁴⁰) mal. skæræ sic mæþ iærne⁴¹) um ængin wil henne⁴²) a hand⁴³) swæria.⁴⁴) Æn⁴⁵) (⁴⁶um (⁴⁷brut þe ær⁴⁸) warþæ⁴⁹) gör.⁵⁰) j (⁵¹kirkiu ællær j⁵²) kirkiu garþe. (⁵³j kirkiu

mett Neffnd söge, och siden hannom Bandsette.

- 17) EHMPQR. &c. sic. ABT. om. sökiz. Cfr. nott. 2, 15, 16 pag. 368.
- 18) DL. &c. bansætia. N. 13½. *hin sætia j ban. sum sander ær fore howethsaken wil &c.*
- 19) O. add. æn.
- 20) CFKL. om. sipan.
- 21) G. andrum. N. 13½. *swaria nokrum manne a hænder. tha witnæ hanum a hændar meth &c. U. &c. fere Mend for den sag söge, da suerge hannom sag paa hender, som han will skylde, med &c.*
- 22) BCDEFGHKMOPQRT. &c. a. L. i.
- 23) G. &c. hændær.
- 24) B. om. hand.
- 25) C. om. laghæ. D. laghfasta. EHMNPQR TU. &c. lagfastum. G. laghmannum. oc &c.
- 26) N. 13½. *a thæn thynde gange &c. U. &c. Siden skall han som skyldis, enthen böder göre, eller staa sin Rett,. Saa &c.*
- 27) D. om. hin. G. han. 128. (114.) *den som Sictet er, maa Siden ey werge Sigh met neffnd.*
- 28) B. om. gange.
- 29) C. sak.
- 30) G. *Far man ællær konæ rop vm trulldom. ællær forgerning. tha skære &c. N. 13½. Wites nokor man æller nokor kono fore trulldom. æller fore gerninga tha skæræ &c. I. &c. Fore troldom ellir fordæthe skære men sik &c.*
- 31) EHLMPQRTU. &c. add. æz.
- 32) OU. &c. och. PQT. &c. add. om.
- 33) EM. *fordæthe. H. fordætheræ. 62. anden wgierningh. 59. &c. forgiörelse. Menn*
- om &c. U. &c. forderffuelsse, men kommer enthen mand eller quinde vdy roob for saadan sagh, da skiere &c.*
- 34) BCDEFGHKMOPQRT. &c. sic. A. add. *andra. L. add. thæt ær forgiuæn. Cfr. nott. 2, 30, 33 supra.*
- 35) D. *far annat tuiggia man. ællær kunu rop. vm vrthin mal &c. 128. om. quæ in hoc capite sequuntur.*
- 36) BEHM. *annat tuiggiz. CK. æntigi. PQ RT. &c. annæth theræ. L. om. h. v. B. add. ær.*
- 37) L. *röuær konæ ællær man vm swa &c.; male.*
- 38) CF. &c. *kunæ vel kuna.*
- 39) T. *komme for.*
- 40) O. *var thet. 31. vorthet thet. Male.*
- 41) GIU. &c. *næfnd.*
- 42) BCD. om. *henne. KO. hanum. EFGHIL MNPQRTU. &c. them. K. add. tha. U. &c. add. den sag.*
- 43) A. Litt. *h bis est scripta, in fine prioris ac initio sequentis lineæ, at priori loco subiecto puncto notata. INQU. &c. hendir.*
- 44) I. &c. add. *Swa ok vm man warthir sectathir fore manvegth.*
- 45) GU. &c. om. *Æn.*
- 46) N. 13½. *the brut sum göras j kirko &c.*
- 47) L. *the brötæ i kirka &c.*
- 48) BEFGHIKMPQRSTU. &c. sic. D. om. *ær. C. æthæ. A. add. swa.*
- 49) P. *wore.*
- 50) DIPQRSTU. &c. *giort. G. görth. M. giorthæ.*
- 51) C. om. *kirkiu ællær j.*
- 52) SU. &c. *po.*
- 53) F. om. *j. G. sua sum i kynszimmes brom*

ran.⁵⁴⁾ ællær⁵⁵⁾ j⁵⁶⁾ kynzimis brut.⁵⁷⁾ j⁵⁸⁾ wighþæs⁵⁹⁾ mannæ mishælde.⁶⁰⁾ ællær⁶¹⁾ j⁶²⁾ manwætum. (⁶³⁾þæt scal⁶⁴⁾ bötæ⁶⁵⁾ þo at (⁶⁶⁾utan hælgh⁶⁷⁾ se⁶⁸⁾ giort.

14.

Þæsæ¹⁾ æræ²⁾ timæ³⁾ þe ær⁴⁾ (⁵⁾hælgh scal⁶⁾ haldæ.⁷⁾ höst hælgh⁸⁾ fran (⁹⁾olafs mæssu aftne.¹⁰⁾ oc til en dagh¹¹⁾ æftir (¹²⁾michials mæssu aftne.¹³⁾ (¹⁴⁾Julæ hælgh fran (¹⁵⁾þæn timæ¹⁶⁾ hun¹⁷⁾ gar¹⁸⁾ in. oc til atandæ dagh¹⁹⁾ æftir toltæ dagh.²⁰⁾ oc fran (²¹⁾ni ucnæ²²⁾ fasto. oc²³⁾ til²⁴⁾ (²⁵⁾paskæ ukæ

14 = B. 17-19; C. 13, 14; II. 99.

- (sic) &c. 126. om. j — manwætum. S. &c. met raen eller kättæry bröda þo wigder man som till gutz tyännæsta ære wigdæ om man dræbis met vaadhæ ther foræ scall bödes till byscopp æn togh at thet er ey giort i hælghæ daghæ. U. &c. med Roff, eller Ketterij, eller bröde paa wigder mandt som er wigder till Guds tiæniste göres hannom nrett, eller han dræbis aff waade, (52. &c. sic; U. Naade) derfor &c. ut S. &c.
- 54) CD. &c. kirkiu rani.
55) N. 13½. om. ællær.
56) F. om. j.
57) CD. &c. kynzimis bruti. LN. frenzemæs brötæ. 59. &c. blodskam.
58) D. om. j.
59) E. wiþha. F. wiþktha.
60) F. mishalde. PQRT. &c. mishændæ. N. 13½. bardagha.
61) G. oc.
62) C. mannæt. O. manuarum; male. N. 13½. mandrapp ther fore skal man böte thre marck. til biscops ræth. (N. til biscops ret iterum scriptum est) thet (13½. om. thet) hwarum thet görs æy j hælgh.
63) O. tha. FIKL. &c. tha scal thæt böta &c. G. tha scal thæt sua bötæ. sum nu war mælt. tho at thæt ær gört utan hælgh.
64) E. add. mæth.
65) 88. 92. 96. add. Emod Ercke biscopen.
66) CBDEFHIKLMOPQRT. &c. sic (cfr. nott. 67, 68 sequentes). A. j hælgh se æi giort. Cfr. nott. 53, 62, 63 supra.
67) EHMOPQRT. &c. hælgh. 68) L. ær.
1) G. Thattæ.
2) C. æru. BN. 13½. ær.
3) SU. &c. tidker. S. &c. add. om aaret.
4) C. at.
5) HMO. hælagh. PT. &c. hæligh. E. hælgh. G. man scal hælgh i haldæ. SU. &c. man kaller tingh hæligh (U. &c. add. om aaritt) fförst hösthælghen &c. N. 13½. man skal halda hælgh j. Höst hælgh skal man halda fran &c.
6) FIKO. &c. add. innan. L. add. i. BEH MPRT. &c. add. hetæ ok.
7) Q. &c. holles.
8) EHPT. &c. höst hælagh.
9) DEH. olafs missu. G. sanctæ olafs aftæn. SU. &c. sancti olai dag.
10) BC. &c. aftæn. EHMPQRT. &c. dagh.
11) G. aftæn.
12) DH. michælsmissu. E. mikiælmisu. G. sanctæ mikiæls aftæn. SU. &c. sancti michels dagh.
13) CBDEFHIKLMNOPQRT. &c. dagh. 64. add. som er Sancti hieronymi dag.
14) EH. iula hælagh. SU. &c. och (U. &c. Fraa) iulæ dag oc indtill ottæ dagæ &c.
15) C. thæm. Q. thet hwn &c. 128. Aduentz Söndagh indthill &c.
16) G. dagh. BCDFGH. add. ær. KMNOPRT. &c. add. thær.
17) K. aduentus domini.
18) C. gangar.
19) DF. om. dagh.
20) K. om. dagh. U. &c. add. Jule.
21) U. &c. siu. 128. Söndagen Septuagesima,

luks.²⁶) pingiz²⁷) ukæ²⁸) oc²⁹) (³⁰cryci ukæ.³¹) (³²oc³³) allæ (³⁴buphælghæ daghæ fran (³⁵mipium daghe. (³⁶oc annan dagh til quælz þa half hælghæ ær. æn hwa sum hælgh³⁷) brytær a³⁸) (³⁹þemmæ timum.⁴⁰) bôte (⁴¹þre marc. ællær dyli⁴²) mæþ (⁴³tolf laghfastæ⁴⁴) mannum.⁴⁵) (⁴⁶Æn hwat sum⁴⁷) man brytær mæþ⁴⁸) wæpæ (⁴⁹oc ey mæþ wilæ (⁵⁰þa (⁵¹scal (⁵²han (⁵³ey bôte hælghæ brut fore. Hælghæ brut scal ey (⁵⁴sökisæ (⁵⁵at yngrum⁵⁶) manni. æn⁵⁷) fæmtan wintær⁵⁸) gamal.⁵⁹) (⁶⁰Hor sac ma man ey⁶¹) (⁶²husfre gi-

Ock &c. 114. then første søndag ther Alleluja lagdis Eller tho wgger for faste &c.

22) BEH. uku. PT. &c. viknu. S. &c. vghæ. U. &c. nger.

23) O. add. ind.

24) EPR. &c. add. thæn sundagh. HM. add. thæn syndagh ær. T. 23. &c. add. then syndagh effter.

25) S. &c. then søndag effther paschæ vgæ pynges vgæ &c. U. &c. neste wge effter Paaske, Pingds wge &c. 53. 100. &c. otte dage epter Paasche.

26) ILQ. &c. lykkis. N. 13½. lukas. G. &c. ændes. CDEFGHIMNPQRT. &c. add. J.

27) FL. pingisdaga. O. Pingitz dagh.

28) BC. &c. uku.

29) I. &c. om. oc. CDFGIPQRT. &c. add. i.

30) SU. &c. hellig kross vgæ. L. gangdaghæ vkæ.

31) BC. &c. uku. S. &c. add. thæt er gongdagæ vgæ.

32) 53. om. oc — half hælghæt ær.

33) N. 13½. add. æy; male. T. 23. 24. add. i.

34) L. 38. buthnæ hælghæ daghæ. SU. &c. lantz helligæ dagæ.

35) DEGHILMNPQRT. &c. middagh. C. mithiu dighi. U. &c. gangdagene middag halffhellige ere, och anden dagen till quellen men huo &c.; male.

36) CBDEFGHIKLMNPQRST. &c. tha (S. &c. om. tha; GIN. &c. thaghær; L. thær) halfhælagt (DMT. &c. halfhælagh) ær ok (L. add. vm) annan dagh til quælz. (G. af-tæn Æn (EGHIM. &c. om. Æn) kwa &c.

37) EHM. hælghæ. ST. 16. &c. hellig. Q. helgth.

38) D. om. a. EGHILMNPQRSTU. &c. i. K. at.

39) B. &c. þæn timæ. DI. &c. thænnæ tyme. EGHILMNPQRT. &c. thæssa tima. S. &c. tissæ tidher. U. &c. diße tider och dage.

40) N. 13½. add. sum nw ær up talde. tha.

41) F. threm marcum.

42) SU. &c. værgæ sig.

43) B. om. tolf. GI. &c. tyltær eth laghfastæ mannæ.

44) CBDFHKNPQRT. &c. laghfastum.

45) U. &c. Mendz eedt.

46) G. om. Æn. 100. 126. om. Æn — fore.

47) PST. &c. add. en.

48) DFIK. &c. at.

49) D. om. oc — wilæ.

50) CDEHIM. &c. thæt skal æi bôte at guz-rætti. Hælghæ brut &c. PQRT. &c. thæt skal ey bōthes ath gudz ræth (T. 23. 24. add. at) hin (Q. 31. nwm hinum; R. man hinum) skal bōthe ther skadhæ fik Hælgæ brōdh &c. N. 13½. ther skal æy bōtas biscops ræth fore Num (13½. Wm) hinum scal bōta ther scathan far Hælgh brut &c. SU. &c. ther fore scall ey bōdes mod biscoppen vden (U. &c. add. allieniste) modh then som skaden fik Hælgæ dagz brōde &c.

51) K. ær thæt ei at bōta at guz ræte. num hinum scal bōta thær scathan far Hælga brut scal &c.

52) FGL. thæt æy bōta. at (G. mæth) guz ræte. Hælga brut scal &c. O. ther ey bōthe a gutz ræthe num hinum skal bōthe ther skathen far, Hælghæ bruth skal &c.

53) B. bōtæ hælghæ brut &c.; male.

54) NL. 13½. sökias. SU. &c. then bōdæ som ey er XV &c.

55) O. aff mynnæ eller ynghre &c.

56) BC. &c. yngri.

57) C. add. at.

58) CBDEFGHIKLMNPRT. &c. wintra vel uintra. SU. &c. aar.

59) CDFIKL. &c. om. gamal. N. 13½. add. ær.

60) Verba Hor sac — biscope hoc loco inepte inserta, potius ad cap. 15 referri potuissent.

uæ⁶³) num för (⁶⁴sæctær husbonden hænne. æn⁶⁵) um han⁶⁶) sæctær hanæ.⁶⁷) skæræ⁶⁸) sic mæþ iarne⁶⁹) (⁷⁰bonde j gen oc biscope. Þræl⁷¹) ma ey⁷²) fore göre⁷³) j⁷⁴) hælgh bruti⁷⁵) (⁷⁶num hup⁷⁷) sinæ.

15.

70 (¹Sac (²ængin scal af bygð stæfnæ³) num⁴) man⁵) skiliæs⁶) opinbarlikæ⁷) wipær kunu sinæ. (⁸ællær han⁹) taki¹⁰) (¹¹frænd kunu¹²) sinæ¹³) (¹⁴at hionæ lagh.¹⁵) æn allæ andræ sakæ¹⁶) (¹⁷standæ usotæ¹⁸) til¹⁹) bi-

15 = B. 19, 20; C. 14.

- L. man ma æi giuæ manz husfrughæ skyld for koor vtæn hænne bondæ sæctær hænne föræ Æn vm &c. N. 13½. Ængen man skal giua nokre kono hordoms sac vtæn hænne æghæn bonde sæctær hænne sælvær Æn sæctær bonden hænne. tha skære &c.
- 61) P. &c. e; male.
- 62) B. gifa kunu manz num för sækti husbonde &c. D. giua husfrö. för æn hana sæctær bonden hænna. FK. gifua husfre mans. vtæn för sækti (K. add. hana) bonden hænna. EHMNPQT. &c. gifua kunu (Q. husfræ) manz utan hænna bonde sæctær hænne för. I. &c. gewe hösfv manz vdan for sektir henne husbonde henne Oc vm &c. GO. giuæ manz husfrö. vtæn hænne bonde sæctær hænne för. SU. &c. noget mantz (U. &c. den andens) hustræ tillæggæ vden hennes bondæ (U. &c. huss bonde) skyller hænne ther (U. &c. om. ther) fore Æn skyller husbonden hænne ther fore tha scall hun sig værgæ met næfnd ffaller (U. &c. feldes) hun aff næfnd tha scall hun böde mod husbonden oc so mod biscoppen.
- 63) C. om. giuæ.
- 64) C. secta hana bonde hænna.
- 65) G. om. æn.
- 66) M. om. han.
- 67) CDFIK. &c. om. hanæ. EGH. &c. hænne. EHKLMOPQT. &c. add. tha.
- 68) KO. add. hun.
- 69) GI. &c. næfnd. GHM. add. bathe. EPQRT. &c. add. böte; male. I. &c. add. kyni begge therre.
- 70) EF. &c. bondanum. N. 13½. fore bondans a viti oc biscopps. G. fore bondanum. oc sua for biscop mæth sinæ væriændæ.
- 71) 54. 59. &c. Werlig. 107. add. det er værlig.
- 72) B. ækki. GISU. &c. add. mer.
- 73) BCD. fore göræ vel fore göra. EG. &c. for giora vel forgöra. F. göra, om. fore; male. U. &c. böde eller forbryde.
- 74) M. om. j. I. &c. at. SU. &c. for.
- 75) B. hælghæ brut. CD. &c. hælghæ bruti. L. hælghæ daghæ.
- 76) GIOU. &c. æn. EHMNPQT. &c. mer æn. L. om. num hup sinæ.
- 77) A. Litt. h bis scripta est, in fine prioris ac initio sequentis lineæ, at priori loco subiecto puncto notata.
- 1) U. &c. Ingen skall steffnis vt aff Byen, vden mand skillies &c. 98. om. Sac — um land walkæs.
- 2) FK. ænga. C. ængi. G. scal æi af &c. L. skal ængæn man af &c.
- 3) NS. &c. stæfnas.
- 4) DEFGHIKLMNOPQRST. &c. vtæn.
- 5) KOS. &c. han. DN. 13½. add. vil.
- 6) BFK. skilis. EH. &c. skils. G. skil. N. 13½. add. at.
- 7) G. om. opinbarlikæ. STU. &c. openbare.
- 8) B. 23. om. ællær — sinæ; male. U. &c. om. ællær — hionæ lagh. æn.
- 9) CFGL. om. han.
- 10) EHMOST. &c. takæ. DNQR. 13½. hauær taket.
- 11) EHLM. kunnu kunu. CFK. kunkunu. GI. &c. kono, om. frænd; male.
- 12) O. add. kune.
- 13) C. om. sinæ.

scop²⁰) cumbær j (²¹þe byghd.²²) (²³Vmbuzman (²⁴liuse²⁵) sacum²⁶) fore grannum²⁷) (²⁸hins ær sæctæþær²⁹) ær. (³⁰oc fore³¹) hanum sialwm. oc late (³²þo (³³walklöst stande.³⁴) oc wari fore³⁵) til kömd³⁶) biscops. (³⁷oc³⁸) (³⁹stæfni þit⁴⁰) (⁴¹allum þem ær⁴²) sæctæþæ⁴³) æræ.⁴⁴) oc swari (⁴⁵þær⁴⁶) (⁴⁷sacum sinum. (⁴⁸æn haur annær sotæ for fall. þa swær⁴⁹) þæt mæþ (⁵⁰twem mannum. 'oc⁵¹) stande sipæn til (⁵²annærræ til kömd⁵³) biscops.

- 14) EGHILM. &c. i. N. 13½. sik til. S. &c. till höstræ Æn &c.
 15) CK. &c. hiona laghi. F. hionatha lagi.
 16) BD. &c. sakær. C. saki. FIK. &c. add. tha. GSU. &c. add. sculo.
 17) N. 13½. staa. SU. &c. vpstande till so lengæ at biscoppen &c.
 18) FG. om. usotæ. L. vsöktæ. DN. 13½. vstæfnda. T. 23. 24. vsættæ. 59. &c. op-satthe.
 19) L. add. thæs.
 20) 53. Erchebiscoppen.
 21) GL. om. þe. U. &c. den by der han vdy Boer.
 22) DEGHPQRT. &c. add. oc. N. 13½. add. sum the göras j Oc.
 23) PQRT. &c. embitzman. SU. &c. biscoppens embitzman scall kungöro thet fore hans nabo ther (U. &c. som) sagen er gifuen.
 24) 53. om. liuse — biscops. oc.
 25) BELPRT. &c. add. fore. DK. add. förre. CFHMOQ. add. fða. I. &c. add. for therre. G. add. för hans.
 26) G. &c. sac. EHMPQT. &c. saka sinna. R. satha sina. N. 13½. thet.
 27) EGHLMOPQRT. &c. granna.
 28) N. 13½. oc fore them sum sæctæ æra. at biscop kumbar thil. oc walke them æy længra oc stæffne &c.
 29) CO. sæctær.
 30) EHMPQRSTU. &c. om. oc — sialwm.
 31) D. om. fore.
 32) SU. &c. hanum syden vare vplatzeder so længæ at biscoppen kommer tyd.
 33) I. &c. walk lösa. K. wald cost; male. G. sac standæ til biscop kumbær. oc stæfne &c.
 34) BC. &c. standæ. EHM. vara.
 35) O. om. fore.
 36) L. tilkommæ.
 37) 38. om. oc — biscops.
 38) KOSU. &c. add. tha.
 39) S. &c. scall han tyd fore biscoppen stæffnæ so mangæ som han tha haffuer sag till oc han scall ther mödæ oc staa till rættæ vden han er i lagæ forfald Er han i lagæ forfald tha sculæ thet tho men þo hans vegnæ swærgæ Oc so scall then sag vpsættes till annen resæ at biscoppen kommer tidk i then bygd Ær han æn tha symgher tha &c.
 40) CFK. thighat.
 41) HEM. alla the j. sotto forfal æra (E. om. æra) tha &c. U. &c. for Bispen, saa mange som han haffuer sag medt, och den Anden skall der möde &c. fore ut S. &c.; vide not. 39 supra.
 42) L. &c. om. ær. C. æthæ.
 43) DFIKLNPRQ. &c. sæctj.
 44) C. aru.
 45) I. kvar. G. &c. hvær sin sac. O. huar ther syne sag. L. til sinæ sakær.
 46) FK. add. hvær.
 47) N. 13½. sina sak. Liggær nokor j sot. oc gilther æy thit kummit. tha skal han havæ sotta forfal. thet ær twiga manna witne. ock stande sithan til annan thymæ ther biscop kumbar thit Hauer han æn tha &c.
 48) C. num han haur sotta forfal. DFGIK LOPQRT. &c. wtan han (FGIKL. &c. man) haurær (F. hafuj) sotta forfal.
 49) D. swæræs. CFIKLOPQRT. &c. swæræs.
 50) R. twenni. EM. tve men. GHL. &c. tua mæn.
 51) G. add. the sac.
 52) ED. &c. andra. FO. &c. annar. L. biscop kommær annæn timæ Æn vm &c. G. biscop kumbær annær timæ. Hauer han æn tha siukdom. sænde &c.
 53) CFIK. &c. cömd (om. til). D. comd.

(⁶⁴æn (⁶⁴um han haur æn⁶⁶) þa sot þa⁶⁷) sænde han⁶⁸) fore sic (⁶⁹annær þæn⁶⁰) man ær⁶¹) fult gör⁶²) fore han. æn⁶³) (⁶⁴um annar man warþær sæctapær. oc skiutær sic undæn. oc wil ey (⁶⁵biscops⁶⁶) j⁶⁷) byghd bipær.⁶⁸) þa scal (⁶⁹han længær⁷⁰) (⁷¹um land⁷²) walkæs.⁷³) Man⁷⁴) scal (⁷⁵hwær til loghæ takæ. först af⁷⁶) by sinum⁷⁷) (⁷⁸j laghfastæ manna ep.⁷⁹) (⁸⁰æn um ey winz (⁸¹þær.⁸²) taki af kirkiu socn. (⁸³æn (⁸⁴warþa swa marghæ⁸⁵) mæn⁸⁶) sændær⁸⁷) sæctæpi.⁸⁸) (⁸⁹at ey winnis⁹⁰) men⁹¹) til⁹²) j⁹³) kirkiu

- 54) EHMPQRT. &c. æn han æn tha (M. tho) siuk tha sænde &c.
 55) C. om. un. D. hauer han æn tha &c.
 56) K. om. æn.
 57) CDFIK. &c. om. þa.
 58) BCDFGIKLN. &c. om. han.
 59) CDIK. &c. annæn. SU. &c. en ammen man.
 60) GR. om. þæn.
 61) L. 13½. om. ær.
 62) CEFHIKLMOPRT. &c. swæræ. Q. swæræ.
 63) EGHMPQRSTU. &c. om. æn.
 64) EGHMN. &c. warthær nokar man sæctathær &c. SU. &c. Om nogher vorder (U. &c. vorder nogen) skyllet for nogher sag oc flyyr (U. &c. add. han) bort oc &c.
 65) HILMOR. &c. biscop. N. 13½. biscope. S. &c. kommæ for biscoppen tha &c. U. &c. möde for Bispen, Eller hans Embetzmandt, da &c.
 66) G. add. hemæ.
 67) T. 23. 24. om. j; male.
 68) O. vithe; male.
 69) PT. &c. om. han. G. thæn man. S. &c. biscoppens embitzman hanum vpspörgæ oc till rættæ hændres. U. &c. Bispens Embetzmandt opspöræ, hindre, och holde hannom till rette. 59. &c. Biscops Embitzmandt opspöræ hannom offuer alt landit, Och hannom till retthe holde.
 70) BCDEFHIMNPQRT. &c. længræ. C. add. æftir.
 71) D. æftær fare. Man &c. N. 13½. walka sic æftther hanum Man &c.
 72) BEFHKPQR. &c. add. æftir. T. add. oc æftther.
 73) Q. kalles. 38. mæles. M. add. efter. L. add. æftæ walkæs.
 74) BCF. mæn.
 75) D. om. hwær. G. waræ til loghæ. först &c. N. 13½. sick fförst fa til loghfastæ mæn aff syn æghen by Bristar hanum man nokor j by. tha taka j sino kircko sokn. SU. &c. sig them till lagtyendæ tagæ (U. &c. tage seg dem till lou) fförst the som met hanum vdy byen bo som (U. &c. och) ære lagfastæ men i theres eed Er ther ey so mangæ i then by (U. &c. y Byen) tha scall han them tagæ aff syn kyrckæ sogn.
 76) GI. &c. i.
 77) EG. &c. sin.
 78) GI. &c. om. j. D. laghfastæ mæn. æn &c.
 79) CF. &c. ethe.
 80) G. om. æn. EHMPQRT. &c. winz (T. fntz) æi thær &c.
 81) L. thære. F. thæt. I. &c. therre eth. tha taki &c.
 82) EHKMPQRT. &c. add. tha.
 83) EHMPQRT. &c. warthær swa &c. 31. om. æn — sær. 83. 89. om. æn — fore allæ.
 84) CFIKLO. &c. um swa marghi (ILO. &c. mangæ) mæn (O. om. mæn) wærtæ sændær (K. om. sændær) &c.
 85) BDEGHMNPQRSTU. &c. mangi.
 86) M. om. mæn.
 87) GSU. &c. om. sændær.
 88) DFIKL. sæcte.
 89) N. 13½. aff the mangha (lege: at the mangha) æy fa vitnissmen j kircko sokn meth hwær therra tha &c. SU. &c. som i (U. &c. add. kircke) songnen ære till samen fore een sag tha scall hwær there met hyn æner swærgæ.
 90) BCDGL. uinnæs. EF. &c. winz. T. fntz.
 91) T. man.
 92) GIL. &c. om. til.
 93) T. om. j.

socn.⁹⁴) sær⁹⁵) mæþ hwærium.⁹⁶) þa⁹⁷) gange til þe⁹⁸) sammæ (⁹⁹men.¹⁰⁰)
(¹⁰¹oc swæri¹⁰²) fore¹⁰³) allæ.

16.

(¹Æn²) þæsæ lund scal³) sæc sökia.⁴) (⁵Stæfnæ scal manni a⁶) brofial⁷)
sinni⁸) at⁹) a höro¹⁰) grannæ.¹¹) Sæzs¹²) (¹³han um¹⁴) twa stæfningæ¹⁵)
quær.¹⁶) böte (¹⁷fore hwæria mæþ siax örum¹⁸) (¹⁹ællær dyli mæþ siax man-
num.²⁰) Sitær han²¹) quær²²) (²³at þripiu²⁴) stæfnu.²⁵) böte (²⁶þre marc
ællær (²⁷dyli mæþ (²⁸tyltær eþ. (²⁹þa scal³⁰) stæfnæ³¹) fiærþæ sinni³²) (³³j

16 = B. 21; C. 15, 16.

94) G. add. *at swæriæ.*

95) DEHMPQRT. &c. om. *sær.*

96) O. *verthium.* EHMPQRT. &c. *hwær ther-
ra.* FIKLO. &c. add. *at swæria.*

97) CDEFHKLMPQRT. &c. om. *þa.*

98) Q. om. *þe.*

99) EHMPQT. &c. om. *men.* R. om. *men. oc.*

100) N. 13½. add. *thær soræ meth them för-
stæ manne.*

101) O. *atswærie meth allum.*

102) L. om. *swæri.*

103) N. add. *them.*

1) DEHLMNPQRSTU. &c. om. *Æn.* G. om.
Æn — sökia. 98. om. *Æn — oc aldrigh
meræ.*

2) CF. add. *a.*

3) NSU. &c. add. *man.*

4) LT. &c. *sökæs.*

5) N. 13½. *Man skal stæffna manne a brofial
swa At granna höra Aa.* SU. &c. *then
som man vill till tingx stæfnæ fförst scall
han met tho mæn stæfnæ hannum for syn
brofiæll oc hans nabo sculæ höre ther po
Sider han quarr the fförstæ tho stæffninger
tha scall han böde fore huer stæffning sex
öræ (U. &c. add. *pendinge*) eller værgæ sig
met &c.*

6) G. *ofnæ.*

7) 89. *Bropel.*

8) CDEFHIKLMOPQRT. &c. om. *sinni.* G.
hans.

9) EHMOPQRT. &c. *i.* G. *a.*

10) CEFLMPQRT. &c. *a höræn.* HKO. *ahö-
rænde.*

11) B. add. *sins.*

12) BEGHILNOPQRT. &c. *sitær. M. seter.*

13) H. om. *han um.* N. 13½. *man ywer hö-
roggar twa stæfnær. tha böta hwæria
stæfnæ meth &c.*

14) CDEFGIKLMOPQRT. &c. om. *um.*

15) EGHMPQR. &c. *stæfnær.* CDFK. *stæfnu.
I. stefni. T. 23. &c. stæffne. L. næfnær;
male.*

16) E. om. *quær.* 59. &c. *offuerhörig.* HM.
add. tha.

17) CDFGIKL. om. *fore.* BO. &c. *huer mæþ
&c.* EHMPQRT. &c. *siæx öra for hwær.*

18) BC. &c. *öræ.*

19) 31. om. *ællær — mannum.*

20) EG. &c. *mæn.* LNU. &c. *mannæ eth.* SU.
&c. add. *at han vor ey steffnder.*

21) Q. om. *han.* FK. *man.*

22) 59. &c. *offuerhörig.*

23) EHMTU. &c. om. *at.* F. Folio deperdito
*sequentia desunt, usque ad verba warthær
hanum sæc gifuin &c., cap. 17; hæc vero,
insertis foliis, dupliciter suppleverunt recc.
manus, quos litt. Fa. et Fb. insigniui.*

24) BC. &c. *þriþia.*

25) L. om. *stæfnu.* SU. &c. *stæffning.*

26) K. *threm marcum.*

27) CKL. *swæri.* S. &c. *værgæ ther fore.* U.
&c. *verge seq.* Fabl. &c. om. *dyli mæþ.*

28) SU. &c. *tolff mentz eod.*

29) N. 13½. *Sithan skall man stæfnæ hanum
fiartha &c.*

30) L. add. *man.* SU. &c. add. *han.* G. add.
hanum.

31) BC. &c. *sic.* A. *stæfnu.* PQRSTU. &c.
steffnes. D. *næfna.*

kirkiu um hælghan dagh at³⁴) (3⁴a höro prests³⁶) oc kirkiu mannæ.³⁷) Si-
tær han quær³⁸) um³⁹) þe⁴⁰) stæfning⁴¹) þa ær han⁴²) sottær⁴³) (4⁴baþe⁴⁵)
(4⁶at böte stefnu oc houoþ sac. (4⁷þa um han wil ey böte.⁴⁸) þa⁴⁹) scal
hanum⁵⁰) (5¹þianastæ fore biuþæ.⁵²) oc samfynd⁵³) mannæ⁵⁴) oc⁵⁵) ey⁵⁶)
fore⁵⁷) iamlanga⁵⁸) j ban⁵⁹) sætiæ.⁶⁰) (6¹num han⁶²) spilli⁶³) (6⁴fore man-
71 num⁶⁵) þianastæ oc samfynd⁶⁶) æn⁶⁷) (6⁸han gör þæt. þa scal han⁶⁹) j ban
sætiæ.⁷⁰) oc hwa sum⁷¹) (7²haur sam wist⁷³) mæþ hanum⁷⁴) böte þre marc.

32) CEFabGHIKLMOPRT. &c. stæfnu vel stæf-
na. SU. &c. stæfning.

33) BCDEHMNPQRSTU. &c. sic. GFabIKLO.
&c. at. A. om. j kirkiu.

34) EFabHILMPQRSTU. &c. i.

35) IFabL. &c. a höra. KO. a höre. EHM
PQRT. &c. a höræn. N. 13½. præst höre
A. oc sokn men. SU. &c. presthens nær-
værælsæ so at sognæ men höre ther po
Sider &c.

36) CT. &c. sic. EDFabGHIKLMOPQR. &c.
præst. A. presti. B. præste. Cfr. not. 35
præcedentem.

37) BCEHKMOPQRT. &c. sic. A. kirkiu man-
ni. D. kirkiu mannum. GFabIL. &c. sok-
næ mannæ. Cfr. not. 35 supra.

38) 59. &c. offuerhörig.

39) L. om. um. GEFabHIMNPQRST. &c. at.

40) D. fiartha.

41) CDEFabGHKLMNOPQRST. &c. stæfnu vel
stæfnæ. I. stefni.

42) CO. om. han.

43) L. söctær. 38. sagher. SU. &c. fallen.

44) KFabI. &c. til bota. bathe for stæfno oc
fore houoth sac. L. 38. til at böta bathæ
&c. ut K. &c. G. til bötar. böte for huær
stæfnæ &c. ut K. &c. O. til atböthe bathe
stæfnu &c. ut K. &c. N. 13½. til houoth
sak. oc at böta for hværria stæfnæ wil
&c. (vide not. 47 infra).

45) Q. add. til.

46) BCD. til botæ (CD. böta) stæfnu. EHMPR.
&c. til bota stæfna. T. 23. 24. til stæffne.
SU. &c. fore hoeth sagen oc fore stæffnin-
gher Vill han ey tha böda &c.

47) EGHMNPQRT. &c. wil han æi (NM. 13½.
add. æn) tha böta tha &c.

48) BC. &c. böte vel böta.

49) FabI. &c. om. þa.

50) GLSU. &c. add. guzs.

51) N. 13½. forbiuthas gutz thianast. oc &c.

52) BC. &c. forbiuþæ. GLSU. &c. forbyuthas.

53) CD. &c. samfund, et sic infra.

54) SU. &c. dandemæntz. KO. 31. add. i kir-
kiu.

55) U. &c. add. dog skall han.

56) O. om. ey. DNPQRT. &c. add. scal han.

57) N. for innam (lege innan). 13½. for Jn-
nan.

58) FabI. &c. iemlingæ. EGMPQRT. &c. add.
dagh. 59. &c. Aar och dag der effter. SU.
&c. aarssdagen ther effther.

59) IL. &c. add. at.

60) LNSU. &c. sætiæs. O. sitie. PQRT. &c.
ganghæ. G. add. hanum.

61) EFabGHIKLMNOPQRT. &c. utan. S. &c.
Oc siden thet aar er framgonget tha skall
&c. U. &c. Men hannom forbydis saa lenge
guds thianiste, och dannemends samfundt,
och siden nar dett aar er forløbett och
framgaatt, da skall &c. 53. om. num —
sætiæ.

62) PRT. &c. om. han.

63) DI. &c. spiallj vel spille. EGHMOPQRT.
&c. spillia.

64) FabI. &c. om. fore mannum. G. guzs
thianæstæ. ællær mannæ samfund. EHM.
thianæsta for folkæ oc samfynd manna
gibr han thæt tha &c.

65) LN. 13½. add. guthzs.

66) KO. 31. add. i kirkiu.

67) G. om. æn. C. ok um. FabGIKLO. &c.
add. vm.

68) DNPQRT. &c. gör han thæt.

69) CFa. om. han.

70) LHNSU. &c. sætiæs. O. sitie.

71) CDFabGIKLMNOPQRSTU. &c. add. sithan.

72) N. 13½. ætar. oc drickar met &c.

73) GLSU. &c. samfund.

74) EHM. add. sithæn.

oc lati sæ⁷⁵) af⁷⁶) hannæ⁷⁷) sla. wil hin⁷⁸) bansatti⁷⁹) (⁸⁰sic af banni⁸¹) löse⁸²) förstæ ar.⁸³) böte (⁸⁴stæfnu oc sac oc (⁸⁵pre marc fore ban. (⁸⁶æn (⁸⁷um (⁸⁸gar ofna annat ar.⁸⁹) böte stefnu⁹⁰) oc sac oc siax⁹¹) marc fore ban. (⁹²æn gar⁹³) þæt⁹⁴) ofna⁹⁵) þreþia⁹⁶) ar.⁹⁷) böte stæfnu⁹⁸) oc sac oc (⁹⁹ni marc fore ban. gar¹⁰⁰) þæt¹) a²) fiarpæ ar. þa³) böte⁴) stæfnu⁵) oc sac oc⁶) firitinghu marc (⁷fore ban oc⁸) aldrih meræ. (⁹Thæt sculu oc¹⁰) witi¹¹) alli men. at um¹²) man gör lönluka synd oc (¹³takær¹⁴) þær¹⁵) fore scrift för æn han¹⁶) warþær sæctæþær.¹⁷) oc¹⁸) haur¹⁹) han²⁰) (²¹þær til prest witni. þa ware²²) orsakæ²³)

75) EFabGHKLMNOPQRSTU. &c. sic.

76) BDEGHKLMNOPQRSTU. &c. sic. ACFab. om. af. Q. &c. a.

77) BC. &c. banni. DFab. &c. ban.

78) FabGNSU. &c. then.

79) S. &c. som i band er sætt. 32. 42. sec-tedæ. PRSTU. &c. add. ey; male.

80) U. &c. lade slaa seg aff bande igjen dett förste &c.

81) C. om. banni. L. add. lata slaa aller.

82) CDFabIKL. &c. add. a. GN. 13½. add. i. O. add. sick a.

83) G. iamlangæ. CD. &c. axi. GN. 13½. add. tha.

84) SU. &c. syn sag oc thre marc for band oc for stæffning som tilbör Oc thet an-net &c.

85) D. siax scriptum est, at hac v. lineola inducta et subiectis punctis notata, thre, ut videtur, in marg. additum at detritum est. 32. 42. sex. 61. om. pre — sac oc.

86) EHMQT. &c. om. æn — ofna. G. Gangær thæt a annat &c. PR. &c. om. æn — ban. æn.

87) FabO. &c. gangir han ofna &c. IKL. &c. gangir ofna &c. N. 13½. sithar than offna &c. D. gangær annat &c.

88) C. gangar a annat &c.

89) E. add. tha.

90) SU. &c. steffningher.

91) A. pre primum scriptum est, at h. v. punctis inclusit scriba, siax supra lineam addens.

92) CDEFabGHKLMNOQSTU. &c. om. æn. I. &c. om. æn — fore ban.

93) CD. &c. Gangar. N. 13½. Sithar.

94) BCDEK. om. þæt. FabNOPQRSTU. &c. han. SU. &c. add. i band.

95) CDEGHKMOPT. &c. a. SU. &c. thet.

96) BC. &c. þreþia.

97) B. add. þa.

98) SU. &c. stæffninger.

99) FabG. 38. om. ni — sac oc.

100) CD. &c. Gangar. N. 13½. Sithar.

1) CDIK. &c. om. þæt. NOPQRSTU. &c. han.

2) IL. &c. ofna.

3) DEHIKLMNOPQRST. &c. om. þa.

4) B. add. han.

5) SU. &c. stæffninger.

6) PT. om. oc.

7) N. 13½. oc aldrih mer fore ban.

8) EHMQRSTU. &c. add. sithæn.

9) N. 13½. Thætta. EHMQRSTU. &c. Gða man lönluka &c.

10) DFabGIKLNO. &c. om. oc.

11) BC. &c. uitæ vel wita.

12) B. om. um.

13) EHMQRSTU. &c. scriftær sic (SU. &c. add. ther) fore för æn &c.

14) N. 13½. add. han.

15) CDFabGIL. &c. om. þær.

16) FabL. om. han.

17) SU. &c. skylleder.

18) CDFabIKLO. &c. om. oc.

19) B. om. haur.

20) CEGHM. om. han.

21) CDFabIKO. &c. til thæs prests (D. &c. præst) &c.

22) EFabGHILMNPQRT. &c. add. han.

17.

(²⁴Thæmmæ ræte j gen þa²⁵) (²⁶gauu böndær biscope. þriþiungs tindæ af (²⁷alli sæþ (²⁸sinni. oc (²⁹en staþ (³⁰hem at³¹) föræ j³²) kirkiu soen. (³³æn um sac warþær giuin bondæ. at³⁴) han haur alziki³⁵) ret³⁶) af (³⁷tindæ sinum. (³⁸stande fore mæþ tolf laghfastum³⁹) manum.⁴⁰) (⁴¹warþær hanum sac giuin at han (⁴²haur sumt⁴³) ret⁴⁴) oc ey alt.⁴⁵) witi⁴⁶) mæþ (⁴⁷en epe sinum. ællær (⁴⁸late ut tinde⁴⁹) oc böte⁵⁰) half⁵¹) marc. (⁵²æn um nokræ

17 = B. 22; C. 16, 17.

- 23) B. *orsaki*. U. &c. *aarsagett*. E. *ursaka*. GKNO. *saklös*. N. add. *fore umbuthsman*. 13½. add. *fore embisman*.
- 24) FABIKO. &c. *Thennæ ræt*. D. *gen thæn ræt. tha* &c. L. *A mot thænnæ ræt tha* &c. EHMNPQT. &c. *Foxe thænna ræth hafwa böndær iattath* (PQRT. &c. *jæth*) *biscop* &c. G. *Gen thænna ræt haur böndær giuet thriþiungs tindæ* &c. S. &c. *For thænna rætt haffuæ skoningæ bönder loweth erchæbiscoppen tredingen aff all tyendhen* &c. U. &c. *Faar denne forscreffne Biscops rett, haffue skaanske bönder loffuitt och tilsagt ErcheBispen tredingen aff all Tinden* &c.
- 25) O. om. *þa*.
- 26) C. *haur böndör iat bicipi* &c. DFABI KLO. &c. *haur bönder iatat biscop* (KO. *ærchebiscop*) &c.
- 27) C. *allum sath sinum*.
- 28) D. om. *sinni*. G. *therræ*. N. 13½. *at föra han hem æn* (13½. *en*) *stath j kirke sokn*.
- 29) G. *föræ hanum en stath hem i* &c. S. &c. *hanum at före till stæde i kyrckæ songnen huor som biscoppens embitzman beder hanum indlæggæ Giffs man sag ther fore at* &c. U. &c. *alle skulle före hannom same Tinde till stede wdy kircke sognen, huort som Bispens Embitzmand biuder hannom att indleggis. Skyldis nogen mand der fore, att* &c.
- 30) D. *Folio deperdito sequentia desunt*.
- 31) CFabK. om. *at*.
- 32) BCPRT. &c. *innæn*.
- 33) HEGMPQT. &c. *Gifs manni* (G. *bondanum*) *sac ath han* &c.
- 34) I. *oc*.
- 35) IKN. &c. *alsikin*. 16. *als inghen*. GS. &c. *æncte*. 32. 42. *alztings*; male.
- 36) SU. &c. *vtþ giffuet*.
- 37) EGHMNPQT. &c. *sin tinda tha stande hin* (GN. 13½. *han*) *fore* &c.
- 38) SU. &c. *værgæ sigh ther fore*.
- 39) EGHILMOPQ. &c. *lagfasta*.
- 40) BC. &c. *mannum*. GM. &c. *mæn*.
- 41) F. post lacunam (vide not. 23 pag. 375) *heio iterum incipit*. G. *Gifs hanum sac. at* &c. U. &c. *Skyldis nogen der fore att* &c.
- 42) L. om. *haur*. EHMPQT. &c. *redde sumt oc* &c.
- 43) B. *sum*; male.
- 44) SU. &c. *vt giffuet*.
- 45) EHLMNPQT. &c. add. *tha*.
- 46) LN. 13½. *witnæ*. EHMPQT. &c. *stande fore*. SU. &c. *værgæ sig*. L. add. *han*. N. 13½. add. *han thet*.
- 47) BCFFABIOPR. &c. sic. A. *ene epum*. KN. 13½. *enum ethe*. T. 32. 42. *enæ edhe*. EGH. *sin en eth*. LMSU. &c. *sin eghæn eth*. Q. *eth synom*.
- 48) SU. &c. *læggæ*. H. *Folio abscisso sequentia deperdita sunt*.
- 49) EM. om. *tinde*.
- 50) N. 13½. add. *offna*.
- 51) M. *thre*.
- 52) N. 13½. om. *æn*. MEPORT. &c. *Æræ saghæ noghræ glömdæ* (E. *ghömda*) *tha scal them meth* &c. E. *habet haec et sequentia rubris litteris scripta*. G. *Æræ andræ saker glömdæ. tha scal them sökia mæth thænna sammæ ræt. Skil* &c. (vide not. 59 pag. 379). 38. om. *æn* — *sökie*. SU. &c. *Æræ oc nogher andræ sagher glömdæ tha sculæ the oc so* (U. &c. om. *so*) *effther thenne lag forffølges*.

sakær æræ⁵³) glömdæ. (⁵⁴þem scal þo⁵⁵) mæþ þem⁵⁶) sammæ⁵⁷) ræti sökia. / (⁵⁸æn (⁵⁹um böndær⁶⁰) oc biscop⁶¹) skil⁶²) um logh þa scal (⁶³þæsæ skrift⁶⁴) (⁶⁵þeræ j⁶⁶) mællin skiftæ.⁶⁷)

(*Epilogus.*)¹)

Thænni ræt var sattær a thæn löggar dag²) næst var³) æftir⁴) sancte ia-116 cobs⁵) mæssu.⁶) a siutanda⁷) (⁸vintri (⁹waldemars kunungs.¹⁰) oc ærchibi-

53) C. æru.

54) N. 13 $\frac{1}{2}$. *tha skal man tho* &c. L. *tha skule the sökæs mæth thæn sammæ ræt* Æn vm &c.

55) KO. om. þo.

56) BC. þæmmæ. EFFaKMNOPQRT. &c. thænna.

57) BCEMNQRT. &c. om. sammæ.

58) EIMPQRSTU. &c. om. æn. 92. 95. om. æn — skiftæ. K. 88. om. sequentia.

59) EFBGIMNOPQRST. &c. *Skil böndær oc biscop* (N. 13 $\frac{1}{2}$. *archebiscop*) um &c. 23. habet ea, quae in hoc capite sequuntur, rubris litteris scripta.

60) FFa. bonden.

61) 52. 90. *Erchebispenn.*

62) U. &c. *Trette.* L. add. *vppa.*

63) S. &c. *thennæ rætt them at skylia.* U. &c. *denne forneffne Rett dem att skyllie.*

64) G. logh.

65) EGLMNQRT. &c. *skilia them i* (PQRT. &c. om. i) mællæN.

66) C. om. j.

67) CFFabIO. &c. *skilia.*

1) Hic epilogus ex cod. F. transcriptus est; A. enim eius loco habet epilogum ad ius ecclesiasticum Selandiae pertinentem: *Sattær war ræt þanne a malstæfnu. oc liusdær a lanzthingi ofna þæn opændagh ær furum natum war fore sanctæ iacobs dagh. a furtande wintri kunungs waldemars. sipan han war en wæghin kunung. oc a þrætandæ wintri absalon biscops. Jamlangæ oc þrim ukum oc þrim daghum. sipan hin hælge knut faþer waldemars kunungs war j skrin laghpær. oc knut waldemars kunungs sun war cronapær. oc til kunungs wighpær. twem wintrum oc*

*fæm ukum sipan rö war wnnin til cristi- stindoms af waldemar kunungi oc laght til sialanzs biscops dom af waldemare kunungi. oc alexandær paue. waro fran þem daghe ær heman war skapaper. oc til þæs daghs ær ræt þænni war sattær. war siax þusand wintær. oc þry hundrap oc siu tiugh. fæm manapum minni. oc þrem ukum oc twem daghum. Æn sipan guþ war bören j þannæ hem war logh þæse sat þusande wintrum oc hundrapæ oc siu tiughæ. oc siu manapum. oc tolf daghum. um. um. AmeN dico. BCE. 32. 42. 49. 63. 83. 84. 89. 107. 108. 111. 120. 126. 130. 131. om. epilogum; C. vero add. *Thæssæ skra löt* &c., vide not. 42 pag. 380; et 89. 126. in titulum inserunt ea, quae ad epilogum pertinent; cfr. nott. 7, 10 pag. 357. M. habet epilogum minio scriptum. I. 16. 17. heic quidem omittunt epilogum, eum vero alio loco habent; vide Praefationem.*

2) G. add. ær. I. &c. add. som.

3) PQRSTU. &c. om. var.

4) GIMO. &c. om. æftir. L. for.

5) S. &c. *Jeps.* U. &c. add. *Apostoli.*

6) GILNPQRSTU. &c. *dagh.*

7) IMOPQRSTU. &c. *siwde.*

8) S. &c. *aar siden koningh valdamar bleff mæghtug koning her i Danmarck oc* &c. U. &c. *aar efter Kong woldemar den* (U. post v. den habet spatium dimidiae lineae; 69. &c. vero loco h. v. habent der) *war bleffuen Kong her y Danmarck, och* &c.

9) L. *siden konung waldemar war wældugh konung. oc* &c.

10) GIMNOPQRT. &c. add. *sithæn han war enwældugh* (IQ. &c. *en waldær*; PRT. &c. *enwæghin*) *konung.*

scop æskil hafthi fæm vintær¹¹) oc thrætiugu¹²) varit ærhibiscop¹³) ofna¹⁴) scane.¹⁵) (¹⁶Fran thæn dag æa hemen¹⁷) war scapather. oc til (¹⁸thæs dags ær¹⁹) thænni ræt var sattær.²⁰) siax²¹) thusand vintær.²²) oc thry hundrath.²³) oc firitiugu.²⁴) (²⁵oc en²⁶) fæm manathum²⁷) minna. oc²⁸) (²⁹twem (³⁰vkum oc twem dagum. Hoc³¹) (³²sithan gud (³³var boren³⁴) j. thænna hem.³⁵) (³⁶oc til (³⁷thæs³⁸) thæssi log varo sat.³⁹) (⁴⁰thusand vintær. oc hundrath.⁴¹) oc firitiugu⁴¹) oc en vintær. oc siu manatha. oc tolf daga.⁴²)

-
- 11) SU. &c. aar.
 12) G. 38. fyritiugu.
 13) SU. &c. biscopp.
 14) GIMNOPQRSTU. &c. i.
 15) MS. &c. add. Oc. N. 13½. add. vare. U. &c. add. der denne Lou och Rett gior-des.
 16) U. 101-103. 113. 129. om. sequentia.
 17) IMOQR. &c. hemelin. PT. hemmel. N. værildæn. S. &c. værden.
 18) GILMS. &c. thæn dagh.
 19) LS. &c. om. ær.
 20) N. 13½. burthar. MO. add. varæ gongnæ.
 21) 53. VII. 54. 69. &c. fem.
 22) S. &c. aar.
 23) GI. &c. add. vintær. S. &c. add. aar.
 24) GL. &c. add. vintær. ST. &c. add. aar.
 25) GLS. &c. om. oc en. 92. 95. om. oc — dagum.
 26) PQR. &c. om. en. I. &c. add. wintir.
 27) GILMNQST. &c. manathæ.
 28) PT. &c. en vel æn.
 29) GILST. &c. tua vkur. oc tua daghæ.
 30) O. om. vkum oc twem.
 31) FaG. &c. Oc. NPQRST. &c. Æn.
 32) I. &c. eftir guths birrth oc til then dagh som these logh var gewin thusande aar oc hundrathe aar. oc företingho aar oc et aar oc siu manathe oc tolf dagha.
 33) N. 13½. loth sic föthass j jorthriki waro thusand &c.
 34) L. barn. S. &c. födder.
 35) L. væræld. S. &c. værden.
 36) PQR. &c. varo thusandh vinther &c. S. &c. vore framgongnæ M aar C aar oc XL aar oc ytt aar VII &c.
 37) GL. thæn dagh ær (L. om. ær) these &c.
 38) MO. add. dags ther.
 39) O. add. er.
 40) M. MCXLI winter oc siu &c.
 41) G. add. vintær.
 42) PRT. &c. add. Och tha voræ logh these sæ sath. Q. add. Och tha war thenne logh sath etcetera. S. &c. add. ta blef thenne lag sætt. N. 13½. add. Oc sithan waro these (13½. war thenne) logh burth; et porro, in nova linea incipientes, ea quæ mox adferuntur. CN. 13½. add. Thassa skra löt Niklæs ærhundssun giælkyræ af hund scriuæ (N. 13½. sic; C. skiuæ) æftir the gamb læ skra thær ærhibiscop æskil oc biscup absalon mæth valdemar kunungs gothvilia gafæ skanungum thær j hund liggir ok therra incigle fore ok löt sænda j hævært hæræth slika skra at böndör matte them loghleka væriæ ok taki æj vitthir v loghum.

B. IURIS ECCLESIASTICI SCANIAE VERSIO LATINA, EX COD. 19.

- 1.¹⁾ De²⁾ dedicanda ecclesia 149
2. De procuracione episcopi
3. De ecclesia uacante pastore
4. De pace violata in ecclesia uel cimiterio
5. De rapina ecclesie
6. De arantibus agros ecclesie sine consensu tutorum eius
7. De rapina terre ecclesie
8. De succidentibus siluam ecclesie
9. Qui violat pacem in cimiterio uel in ecclesia
10. quantum quis potest dare in extremis
11. De sano intrante religionem
12. De desponsante cognatam suam
13. De sacerdote male tractato de layco
14. Qualiter purgacio debeat nominari
15. De interfecto cuius mors negatur
16. De iure episcopali
17. De festiuitatibus in quibus pax est obseruanda³⁾
19. De adulterio
20. De iuramento legitimo
21. De citacionibus et processu iuris
22. De decima episcopali⁴⁾

1) Notae numerales neque in hoc indice nec in titulis capitum habet manuscriptus codex.

2) Littera initialis *D* in hoc indice ita est extensa, ut unum *D* ad duos, tres vel quinque titulos pertineat.

3) Titulus cap. 18 errato omissus est.

4) Sequuntur tres tituli, qui non huc pertinent, sed ad statuta synodalia ANDREAE SUXONIS in hoc codice calci iuris ecclesiastici Scaniae addita.

Acta Cod. 17 JXLII. Tit. De beneficiis cap. 1. § 44, 48 in Delegacione Cant.

1. De didicanda⁵⁾ ecclesia

Ecclēsia si dedicata fuerit rursus dedicari non debet nisi soluto altaris lapide aut fracto cornu eiusdem neque de qualibet. lesione restauranda constat dedicatio siue reconciliatio⁶⁾ nisi tanta fuerit lesionis restauratio quod canonica auctoritate oporteat eam dedicari

2. De procuracione episcopi

Cum dedicatur a nouo ecclesia parrochiani per tres noctes procurent episcopum⁷⁾ et ipsam procuracionem ad voluntatem eius persoluant Capellani detur dimidia marcha camerario ora. Reliquias acquirat episcopus maiori debito non teneantur parrochiani⁸⁾

3. De ecclesia vacante pastore

Ecclēsia cum vacat pastore eligant presbiterum parrochiani in voluntate et consilio episcopi Si presbiter forefecerit emendet iniuriam passo et retineat beneficium altaris sui parrochiani non depellant presbiterum suum nec licet presbitero causa diciois beneficij ad aliam se transferre ecclesiam inuitis parrochianis

4. De pace violata in ecclesia vel cimiterio

Si pax violata fuerit in ecclesia uel in cimiterio violator pacis componat cum episcopo in tribus marcis et episcopus reconciliat⁹⁾ ecclesiam vel cimiterium et amplius a populo non requirit Si violator pacis non suffecerit in emendatione trium marcharum addant de suo quod deest parrochiani

1=A. 1; C. 1.

2=A. 1; C. 2.

3=A. 2; C. 3.

4=A. 3; C. 4.

5) *Lege dedicanda.*

6) Additur *si*, at hae litterae lineola inductae sunt.

7) Loco v. *episcopum* aliud quoddam voca-

bulum antea scriptum fuit, hoc vero deleto, *episcopum* in marg. adposuit scriba.

8) Potius scriptum est *parroni* (pro *parro*).

9) *Lege reconciliet.*

5. De rapina ecclesie

Hec est institutio rapine ecclesiastice Qui sacrum de sacro abstulerit vel sacrum de non sacro uel non sacrum de sacro. ablatum restauret et tres marchas emendet Si negauerit cum duodecim nominatis viris de parrochia exceptis 150 inimicis suis probet innocenciam suam

6. De arantibus agros ecclesie sine consensu tutorum eius

Siquis de agro ecclesie arauerit. aut fenum de prato eius falcastrauerit Si ad querimoniam res venerit. ad rationem positus fenum offerat Si plus habens inuentus fuerit laborem suum perdet de semine sementem de feno falcastrationem, huiusmodi transgressio non comparatur rapine ecclesie nisi fecisse taliter culpatus funem offerre negligat siue super interdictum segetem aut fenum inducat

7. De rapina terre ecclesie

Siquis rapuerit de ecclesia octonarium aut quadrantem siue plus uel terram fundum habitabilem non habentem que dicitur thyrkæland agrum uel pratum situmque¹⁰⁾ vocauerit cum XII nominatis sic¹¹⁾ esse affirmet alioquin¹²⁾ iniuste vsurpata dimittat et tres marchas episcopo emendet

8. De succidentibus siluam ecclesie

Siquis in silua ecclesia¹³⁾ plaustrum incidit et negauerit tercia¹⁴⁾ manu se expurget uel duas oras emendet Si multum incidit eciamque negauerit cum XII de parrochia sorte acquisitis hoc juret uel tres marchas emendet Si eciam

5=A. 4; C. 5.

6=A. 5; C. 6.

7=A. 5; C. 7.

8=A. 6; C. 8.

10) *Loge suumque.*

11) *et additum est at lineola inductum.*

12) Pro *n* scriptum est *m*, at ultima pars huius litterae lineola inducta est.

13) *Loge ecclesie.*

14) *terciam* scriptum est, at nota abbreviati *m* deleta.

multum incidit sub interdico uel eciam incisum sub interdico abstulerit cum XII nominatis iuret uel in III.^{bu} marchis puniatur.

9. De illis qui uiolant pacem in cimiterio uel in ecclesia¹⁵⁾

Siquis¹⁶⁾ in cimiterio pacem uiolauerit et negauerit iuret hoc cum duodecim de parrachia¹⁷⁾ legitimis Si in teplo¹⁸⁾ uel in sanctuario pax uiolata fuerit uiolatorque negauerit cum XII nominatis de parrochia negatam¹⁹⁾ suam si potest probet et si ferro (²⁰examinare mansuerit in eius arbitrio sit nunc purgabit se cum nominatis²¹⁾. prior lex ideo abrogata est quia ille solus qui peccat debet puniri et non parrochiani hoc fuit statutum roskildis in colloquio facto in ecclesia beati lucij VI ydus apprilis Anno dominj M^o CC^o XL° I^o

10. Quantum quisque potest dare in extremis

In extremis quis positus dimidiam capitalem porcionem potest dare deo et non plus in infirmitate positus uel constitutus Si heredes post mortem negauerit²²⁾ et presbiter contrarium dixerit negent heredes cum XII de parrochia legitimis Siqui presentes fuerint et supersedentes collacionem uidebunt²³⁾ uolunt que tamen heredes testimonium testancium infirmare et negare iurent hoc cum XII uiris infra parrochiam nominatis

11. De sano intrante religionem

Quicumque sanus et incolumis ad religionem se uel sua transferre uoluerit cum tota substantia bene licebit

9 = A. 7; C. 9.

10 = A. 8; C. 10.

11 = A. 8; C. 11.

15) Vox *ecclesia* tantum litt. *e* in fine lineae scripta indicatur. Cfr. indicem capitum.

16) Litterae initiali heic et in sequentibus capitibus locus relictus est, eam uero non adposuit miniator.

17) Lege *parrochia*.

18) Lege *templo*.

19) KA. (*Lovhist.* II. pag. 520) habet *negati-*

uam; ita uero h. v. legi non potest. Lege *negationem*.

20) Lege *examinari maluerit*.

21) Addendum sine dubio est, ut habet C. 9: *aut tres marcas emendet et suis expensis reconciliari faciat*; evidens enim est ea, quae in mox sequentibus dicuntur de priori lege iam abrogata, non posse respicere iudicium candentis ferri, sed novam conse-

12. Qvi desponsat suam cognatam

Qvi desponsauerit cognatam suam cum res jnsinuata fuerit episcopo et per 151 ipsum prohibita si supra jnterdictum eam acceperit priusquam negocium legaliter fuerit discussum excommunicationem subibit cum ad legis discussionem res dicta fuerit nominentur propinquiores sex utriusque partis ex quibus cognatio magis affinis pendere conspicitur qui iurent siue²⁴⁾ diuorcium siue copulam permansuram Similiter siquis cognauerit²⁵⁾ uxorem quam prius habuit cognatus eius aut cognatus²⁶⁾ uxoris sue Qui occulte cognauerit²⁵⁾ cognatam suam et negauerit cum XII legitimis de parrochia se defendat Siquis iniuriose tractauerit uerberando²⁷⁾ spoliando patrem matrem fratrem sororem neptem uel nepotem uel aliquem ab eo affinem cum XII nominatis de parrochia se fecisse negabit Si remocior est cognatio cum XII legitimis de parrochia similiter negabit

13. De sacerdote male tractato a laico

Cvm presbiter a laico male tractatur et factor negauerit cum XII nominatis de parrochia (¹sua in innocenciam comprobabit Si euidentis est lesio aut euidentis testimonium ab opposito ignito ferro negantis comprobatur²⁾ negacio

14. Qualiter purgacio debet nominari

Tali ordine (³nominato precedet cum⁴⁾ rapina ecclesie questio agrauata⁵⁾

12=A. 9, 10; C. 12.

13=A. 11; C. 12.

14=A. 11, 12; C. 12.

cracionem olim depensis incolarum paroeciae celebrandam (cfr. cap. 4), ut recte monuit KA., l. c. in praefatione.

22) *Lege negauerint.*

23) Legendum est *viderunt*, nisi errato scripta sit h. v. loco sequentis v. *volunt.*

24) KA. male legit *super.*

25) *Lege cognouerit.*

26) *Lege cognatam.*

27) *Adde aut.*

1) *Lege suam innocenciam.*

2) *Lege comprobetur vel comprobabitur.*

3) *Lege nominacio procedet.*

4) *Adde de.*

5) Forte legendum est *agitata vel acta.*

fuerit infra parrochiam nominatio fiet cum de (6) contractu cognacionis nominatio erit de cognatis nominati iurabunt cum causante⁷⁾ siue cum causato Si quis se exseperit⁸⁾ et alterutrum iurare noluerit pro qualibet vice qua iurare ammonitus debuit et non iurauit sex oras emendet nisi legitime impediatur et tamen de debito iurare teneatur causatus numquam cadat a causa donec alterutrum iuret⁹⁾

15. De interfecto cuius mors negatur

Sic de vomeribus distinctum est cum quis occisus fuerit nemo que factum confitetur cause persecutor IX homines ad ferrum potest compellere legaliter et postea excommunicatio subsequatur Si successu temporis quemquam inpetere uoluerit iuret super eum cum XII legitimis uiris et causatus uomeribus se expurget Sicut de homicidio sic de incantacionibus et ueneficiis vir aut mulier hac notata infamia ferro se expurget si non est qui super eum iuret

16. De iure episcopali

De forefactis in ecclesia¹⁰⁾ in cimiterio de rapina ecclesiastica de ordinatis facta iniuria de homicidij perpetracione (11) iusti tam debet¹²⁾ fieri episcopo licet res non facta fuerit die festo

17. De festiuitatibus in quibus pax est obseruanda

His diebus pax ecclesiastica ab omnibus obseruanda est primo uidelicet festo¹³⁾ augusti¹⁴⁾ a uigilia sancti olauj usque ad festum sancti michaelis et sequentem diem proximum ab aduentum¹⁵⁾ dominj usque ad octauam epy-

15 = A. 13.

16 = A. 13.

17 = A. 14; C. 13.

6) Vox *contractu* delenda esse uidetur, et pro *cognacionis* legendum *cognacione*.

7) Loco litt. *e* primum *o*, ut uidetur, scriptum fuit.

8) Lege *exceperit*.

9) Lege *iuretur*.

10) Adde *uel*.

11) Lege *iusticia debet* &c.

12) *ec* additum est at lineola inductum.

13) *festum* primum scriptum est, at *u* in *o* mutatum, ut legi posset *festom*.

14) Sine dubio legendum est *auctumni*. Cfr. A. 14.

15) Lege *aduentu*.

phanie a septagesima¹⁶⁾ usque ad¹⁷⁾ octauam pasche diebus rogacionum Ebdomada pentecostes ja celebri festo a meridie precedentis vigilie vsque ad 152 sequentis diei vesperam Quicumque huius diei pacis et festi violator extiterit in tribus marcis episcopo emendabit aut cum XII legitimis suam innocenciam demonstrat¹⁸⁾ Qui casu pacem violat nichil emendet

18. (1^oDe adulterio

Jnfra XV²⁰⁾ annos homo natus pacem uiolare non potest

19. De adulterio

De adulterio mulier nequaquam culpatur²¹⁾ nisi prius a viro proprio culpatur Si culpatur innocenciam suam ferro exhibeat iam²²⁾ uiro quam episcopo serws in pacis violaciore²³⁾ maiori reatu²⁴⁾ tenetur quam ut excorietur Nulla causa de prouincia nisi²⁵⁾ vbi orta est deseratur²⁶⁾ nisi quis publice diuorcium fecerit Cetere cause uniuerse aduentum episcopi expectabunt in prouincia Exactor episcopi coram vicinis causas causandorum declaret et remocius neminem fatigi²⁷⁾ certum aduentum episcopi pronunciet ubi legaliter culpati veniant et respondeat²⁸⁾ nisi infirmitas obsistat que duorum testimonio certificabitur cum ita constiterit causa culpato vsque ad alium aduentum episcopi differetur Sed²⁹⁾ tunc infirmitas obstiterit miciatur³⁰⁾ responsalis qui causam intret plenaliter accusatus Si se³¹⁾ subtrahit et presenciam episcopi in prouincia³²⁾ expectare spernit longioris laboris fatigacionem sibi insurpabit³³⁾

18 = A. 14; C. 14.

19 = A. 14, 15; C. 14.

16) *Lege septuagesima.*

17) Additum est *festum pasche*, at haec verba lineola sunt inducta.

18) *Lege demonstrabit.*

19) Omisso titulo huius capituli in indice capituli (cfr. not. 3 pag. 381), titulus capituli proxime sequentis hoc loco errato est scriptus, quamvis etiam iusto loco idem titulus legitur. KA. perperam refert hoc caput in hoc codice esse omissum.

20) Additum est *homo natus*, at haec verba lineola sunt inducta.

21) Additum est *nisi a viro prius culpatur*, at haec verba subiectis punctis sunt notata.

22) *Lege tam.*

23) *Lege violacione.*

24) Adde *non.*

25) *Vox nisi delenda est.*

26) Sine dubio legendum est *deferatur.*

27) *Lege fatiget.*

28) *Lege respondeant.*

29) *Lege Si.*

30) *Lege mittatur.*

31) Voc. *se* omissam supra lineam add. scriba.

20. De iuramento legitimo

Ad iuramentum legitimum sunt accipiendi homines de vicinia vbi non sufficiunt de parrochia Si tot simul accusati fuerint ut infra parrochiam singuli (¹requierint duodecim qui iurant primitus si uoluerint iurent pro omnibus²)

3

21. De citationibus

Taliter sunt cause prosequende vocetur culpandus in audiencia vicinorum et si³) super duas uocaciones supersederit emendet VI oris quamlibet aut cum sexta manu neget Si terciam uocacionem supersederit III marchas aut cum XII legitimis iuret Quarta subsequitur uocacio in ecclesia die festo coram presbitero et populo quam si supersederit reus erit ad⁴) uocacionem⁵) compocicionem⁶) uocacionis et cause principalis Si emendare neglexerit diuino officio et communione fidelium carebit ante vnum annum excommunicacio non subsequitur nisi presumptor temerarius limini sancte^m ecclesie et fidelium congregacioni⁷) se uolenter inmiscere presumpserit quod cum fecerit anathemati subiacet Quicumque ei communicauerit anathematis particeps erit. et tres marchas episcopo emendabit. et a vinculo banni eum absolui oportebit Si excommunicatus infra annum se absolueri curauit emendet legitimas uocaciones et principalem causam et III marchas⁸) pro banno Si ad alterum exspectauerit annum emendet legitimas uocaciones et principalem tum⁹) et VI marchas pro banno

153 Si ad tertium annum in banno perseuerauerit emendet legitimas citationes et principalem causam et IX marchas pro banno Si quartum annum excommunicatus intrauerit emendet legitimas citationes et principalem causam et XL

20 = A. 15; C. 14.

21 = A. 16; C. 15, 16.

32) KA. male legit *presencia*.

33) Legendum videtur *inputabit*. KA. habet *usurpabit*, ita vero non scriptum est.

1) Quae in hoc capite sequuntur, ea corrupta omnino sunt; qua ratione autem emendanda sint, equidem non video.

2) KA. male legit *tribus*; potius scriptum est *Sibus* (pro *oibus*).

3) Litt. *i* lapsu calami deformata est, ut legi posset *sr*.

4) *compocionis* additum est at subiectis punctis notatum.

5) Vox *uocacionem* delenda est.

6) *Lego composicionem*.

7) Loco ultimae litt. *i* primum *e* scriptum fuit.

8) *emendet* additum est at lineola inductum.

9) *tamen* quoque legi potest, at *causam* legendum est.

marcas pro banno et non ulterius; sciant hoc vniuersi quod si occulte peccauerit et confessus fuerit si ad rationem ponitur et presbiter cum ipso testatur innocens causatus habeatur

22. De decima episcopali

Presentis iuris promerende tradicioni promiserunt bondones episcopo terciam partem decimacionis frugum¹⁰⁾ omnium frugum quam reponere debent parrochiani in vno loco parrochie vbi episcopus voluerit Siquis culpatus fuerit quod non decimauerit cum XII legitimis de parrochia se purgabit Si aliquam retinuerit partem et accusatus fuerit solus iurando neget Si decimacionem recognoscat dimidiam supponat¹¹⁾ si cause obliuioni sunt tradite huius iuris inuestigacione sunt determinande Si questio inter episcopum oritur et populum¹²⁾ de legis diuersitate presens descriptio litis¹³⁾ qualitatem equanimiter terminabit¹⁴⁾

22=A. 17; C. 16, 17.

10) Vox *frugum* hoc loco delenda est.

11) Quaedam sine dubio hoc loco desiderantur.

12) *legis* additum est at subiectis punctis notatum.

13) *litem* primum scriptum est.

14) Sequuntur tria capita statutorum synodali-um Archiepiscopi ANDREAE SUXONIS; vide Praefationem.

Cod. 47. f. XII. ... C 54, 40

C. IURIS ECCLESIASTICI SCANIAE VERSIO LATINA, EX COD. 47.

1.

130 **E**cclesia si dedicata seu consecrata fuerit rursus dedicari seu reconsecrari non debet nisi soluto altaris lapide aut fracto cornu altaris seu destructo in eius maxima parte neque de qualibet lesione restauranda debet consecratio fieri sine reconsiliacio¹⁾ nisi tanta fuerit lesionis restauratio quod canonica auctoritate oporteat eam reconsiliari²⁾ seu reconsecrari puta si summum altare fuerit ammotum a loco suo, vel maxima pars ecclesie fuerit restauranda, aut verisimiliter dubitatur de eius³⁾ dedicacione tunc potest reconsecrari

2.

Cum dedicatur ecclesia de nouo parrochiani per tres noctes procurabunt episcopo et eius procuracionem ad nutum eius persoluant et capellanis datur dimidia marca camerario hora denariorum vel stabit arbitrio episcopi

3.

Ecclesia cum vacat pastore eligant de consensu episcopi presbiterum parrochiani qui instituatur de mero consensu et voluntate episcopi alias non At-
tento eciam quod si presbiter forefecerit emendet iniuriam passo et retineat beneficium suum nec habent parrochiani depellere eum quacunque de causa sine iudicio episcopi Nec habet presbiter se transferre ad diciorem ecclesiam episcopo et parrochianis iunitis

1=A. 1; B. 1.

2=A. 1; B. 2.

3=A. 2; B. 3.

1) Lege *reconciliacio*.

2) Lege *reconciliari*.

3) KA., qui, loco not. 19 pag. 384 citato, p.

518 et seqq. in notis adfert varietates quasdam ex hoc codice, hoc loco male legit *cu-*
ius.

4.

SSi pax violata fuerit in ecclesia vel in cimiterio violator pacis componat se cum episcopo primo in tribus marcis preter expensas et episcopus reconciliet⁴⁾ ecclesiam siue cimiterium et amplius a populo non requirat Sed si violator non suffecerit in emendacione addant parrochiani de suis quod deficit

5.

Hec est institutio rapine ecclesiastice Qui sacrum de sacro abstulerit vel sacrum de non sacro vel non sacrum de sacro ablatum restituat et restauret et tres marcas emendet Sed si negauerit cum duodecim nominatis viris de parrochia probet innocenciam suam

6.

SSi quis de agro ecclesie aliquid arauerit aut fenum defalcauerit⁵⁾ totum restituat de aratum⁵⁾ et defalcatum in iudicio deuictus et laborem suum perdat et tres marcas emendet

7.

SSi quis rapuerit de bonis jmmobilibus ecclesie octonariam seu quadrantem siue plus vel (fundum seu terram habitabilem non habentem togheland agrum vel pratum cum duodecim nominatis affirmet suum esse de parrochia alioquin dimittat vero possessori et tres marcas episcopo emendet

8.

SSi quis in silua ecclesie plaustratum inciderit et negauerit tercia manu se expurget vel duas oras emendat⁷⁾ Si vero multum inciderit et negauerit cum

4 = A. 3; B. 4.

5 = A. 4; B. 5.

6 = A. 5; B. 6.

7 = A. 5; B. 7.

8 = A. 6; B. 8.

4) Lege reconciliet.

5) Prius a omissum supra lineam add. scriba.

6) Lege terram fundum habitabilem &c. Cfr. B. 7.

XII^v se purget vel tres marcas emendet^v Sed si multum inciderit sub interdicto vel incisum sub interdicto abstulerit similiter cum XII se purget aut tres marcas emendet

9.

131 Siquis in cimiterio pacem violauerit et negauerit cum XII se purget de parrochia legitimis Sed si in templo vel sanctuario violencia fuerit facta violator si negauerit eciam cum XII^v se purget aut tres marcas emendet^v et suis expensis reconciliari⁸⁾ faciat^v quia ille solus qui peccat debet puniri et non parrochiani hoc statutum editum fuit *roskildis* in ecclesia beati lucii VI ydus aprilis anno dominj MCCXL^v primo

10.

IIn extremis quis positus dimidiam porcionem capitalem potest dare deo et non plus in infirmitate positus siue constitutus Si heredes post mortem datum negauerint et presbiter contrarium dixerit negent heredes cum XII legitimis de parrochia^v nisi affuerint plures testes dum condidit testamentum

11.

Quicumque sanus et inocolumis⁹⁾ ad religionem se transferre cum suis uoluerit cum tota substancia sua bene licebit intrare^v iuxta antiqua iura

12.

Quicumque desponsauerit cognatam suam et res insinuata fuerit episcopo et per ipsum prohibita talis desponsacio et non obstante eius interdicto eam acceperit ante cause discussionem, sentenciam excommunicationis subibit postea discussa causa^v sex de propinquiioribus ipsorum cum iuramentis¹⁰⁾ suis affirment

9 = A. 7; B. 9.

10 = A. 8; B. 10.

11 = A. 8; B. 11.

12 = A. 9-12; B. 12-14.

7) *Lege emendet.*

8) *Lege reconciliari.*

9) *Lege inocolumis.*

10) KA. male legit *iuratis.*

eos in tali gradu non propinquiori attinere Et si occulte cognouerit quis cognatam suam et negauerit cum XII legitimis se purgabit / Eciam si quis iniuriose tractauerit verberando seu spoliando patrem, matrem, sororem, fratrem, neptem, vel nepotem, vel aliquem eius affinem eciam cum XII se defendat aut emendet / Eciam quando presbiter male tractatur a layco et negauerit cum XII se purgabit, quia hoc semper est notandum quod vbicunq; denominacio fieri debet siue agatur de spolio rapina in¹¹⁾ causa matrimoniali seu aliis grauib; causis semper denominacio fieri debet de parrochia et semper cum XII legitimis et nominati semper iurent cum causante vel cum causato (1² vel cum eo qui exceperit et iurare voluerit cui iuramentum iudex duxerit defendendum¹³⁾)

13.

Hiis diebus pax ecclesiastica ab omnibus obseruanda est primo videlicet a festo beati olai regis vsque ad festum beati michaelis Et a festo dominice¹⁴⁾ aduentus vsque ad octauas epiphaniæ Et a septuagesima vsque ad octauas pasce Eciam diebus rogacionum ebdomada pentecostes jtem in omni die celebri^v a vespera in vesperam quicumque violator istorum festorum fuerit tres marcas scanienses emendabit episcopo vel se cum XII expurget. qui autem casu pacem violat non emendat^v sed se purgabit quod non voluntate¹⁵⁾ sed casu hoc egit inopinato

14.

Infra XV annum homo natus pacem violare non potest jtem de adulterio¹³² mulier nequaquam culpatur nisi prius a marito suo fuerit inculcata^v nisi fama publica proclamante episcopus vel eius officialis contra eam processerit in-

13 = A. 14; B. 17.

14 = A. 14, 15; B. 18-20.

11) Lege de.

13) KA. male legit *defendendum*.

12) Ea quæ in hoc capite sequuntur corrupta sunt. Cfr. B. 14.

14) Lege *dominici*.

15) KA. male legit *volente*.

quirendo Jtem si seruus violauerit pacem ecclesiasticam excooretur virgis Nulla causa trahatur extra suum hœret nisi solum^v cause matrimoniales, sed coram prepositis provincialibus terminetur nisi fuerit ardua ad episcopum remittenda vel ibidem teneantur vsque ad aduentum episcopi in provincia Sed qui in provincia iuri stare recusauerit remotius fatigari sustinebit Jtem omnes nominati ad iurandum in aliqua¹⁶⁾ capiantur in parrochia vel ex vicina parrochia proximiori in arduis causis¹⁷⁾ cum XII mediocribus sex et minimis causis¹⁷⁾ tres iurabunt prout iudici visum fuerit expedire

15.

Taliter sunt cause cum citationibus prosequende vocetur culpandus ad audienciam Si primam supersederit dabit oram denariorum si secundam dabit sex¹⁸⁾ oras Si terciam dabit tres marcas vel negabit se cum XII non citatum fuisse vel legitimo impedimento occupatum Quarta citacio fiat in ecclesia vbi moratur quam si supersederit soluat citationem et expensas citantis Et si emendare neglexerit seu spreuerit diuino officio et communionem fidelium priuetur quam priuacionem si sustinuerit per annum excommunicetur quam excommunicacionem si sustinuerit per alium annum induratus aggrauetur jta quod participans cum eo eadem sententia janodatur et tres marcas emendabit episcopo Et si in primo anno se ab excommunicacione absolui non procurauerit citationes et expensas soluat cum hoc tres marcas episcopo Si secundum annum expectauerit soluat expensas et sex marcas Si vero tertium annum soluat expensas et IX marcas Si vero quartum¹⁹⁾ soluat expensas et XL marcas scanienses et non vltra

15 = A. 16; B. 21.

16) Adde causa. KA. addit *re*, quod tamen non scriptum est.

17) KA. male legit *casibus*.

18) *duas* scriptum est at linea inductum, et *sex* supra lineam scriptum.

19) KA. dicit: "Nihil de quarto anno cod. Holmensis"; fallitur vero, quod mirum est,

cum ipse mox infra ad *v. marc*, ut in eius textu legitur, adnotet: "Adde: Scanienses"; quod, ut ceterae omnes notae eius, hunc codicem respicere manifestum est; pro "Adde:" enim hoc loco, sicut in antecedentibus pluries, legendum est "Add." i. e. Additur, sc. in codice Holmiensi.

16. *de occultis peccatis confessis*

Sciant hoc vniuersi quod si quis occulte peccauerit et confessus fuerit si ad rationem ponitur Et presbiter cum ipso testatur innocens causatus habeatur a quocunque iudice seculari) Et pro presentis iuris promerenda tradicione promiserunt bundones episcopo terciam partem decimacionis omnium frugum quam reponere debent parrochiani in vno loco in qualibet parrochia²⁰⁾ vbi episcopus duxerit comportandum Si culpatus fuerit aliquis quod non decimauit quidquam cum XII se purgabit Si aliquam partem retinuit sui ipsius iuramento stabitur

17.

Si questio inter episcopum oritur et populum dei²¹⁾ de legum diuersitate presens descriptio litium decidendarum habeatur et secundum qualitatem causarum emergencium in modum qui sequitur vnaqueque causa²²⁾ decidatur vt sequitur in sequenti latere etcetera²³⁾

16 = A. 16, 17; B. 21, 22.

17 = A. 17; B. 22.

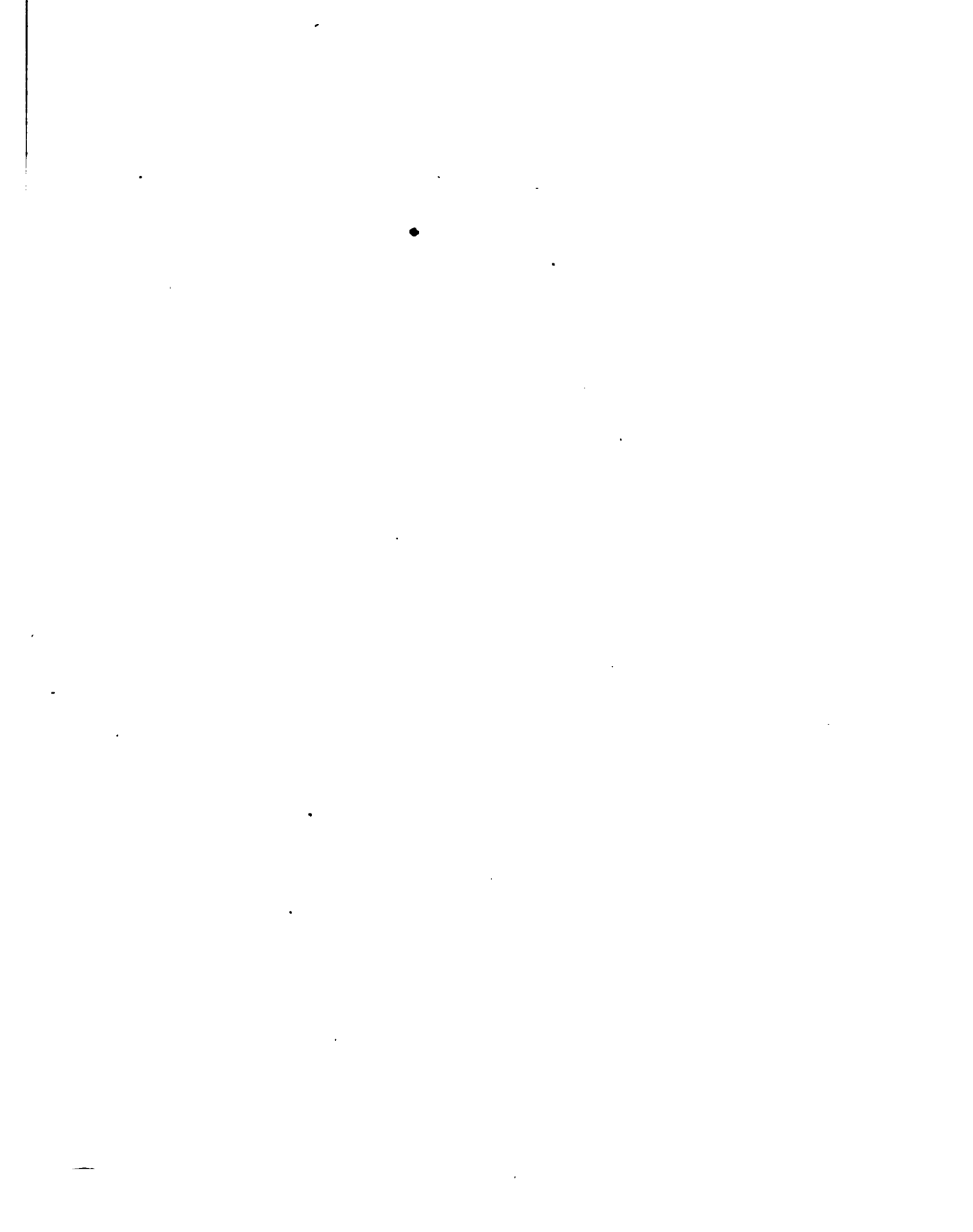
20) KA. male legit *prouincia*.

21) Vox *dei* delenda est.

22) KA. legit *tam*.

23) Sequenti folio, quod heic respicitur, at abscissum est, incepisse statuta synodalia Ax-

DEEAE SUMONIS, quae etiam in textu B. hoc loco sequuntur (vide not. 14 pag. 389), adparet ex proximo folio 133, quod continuationem istorum statutorum continet; cfr. Praefationem.

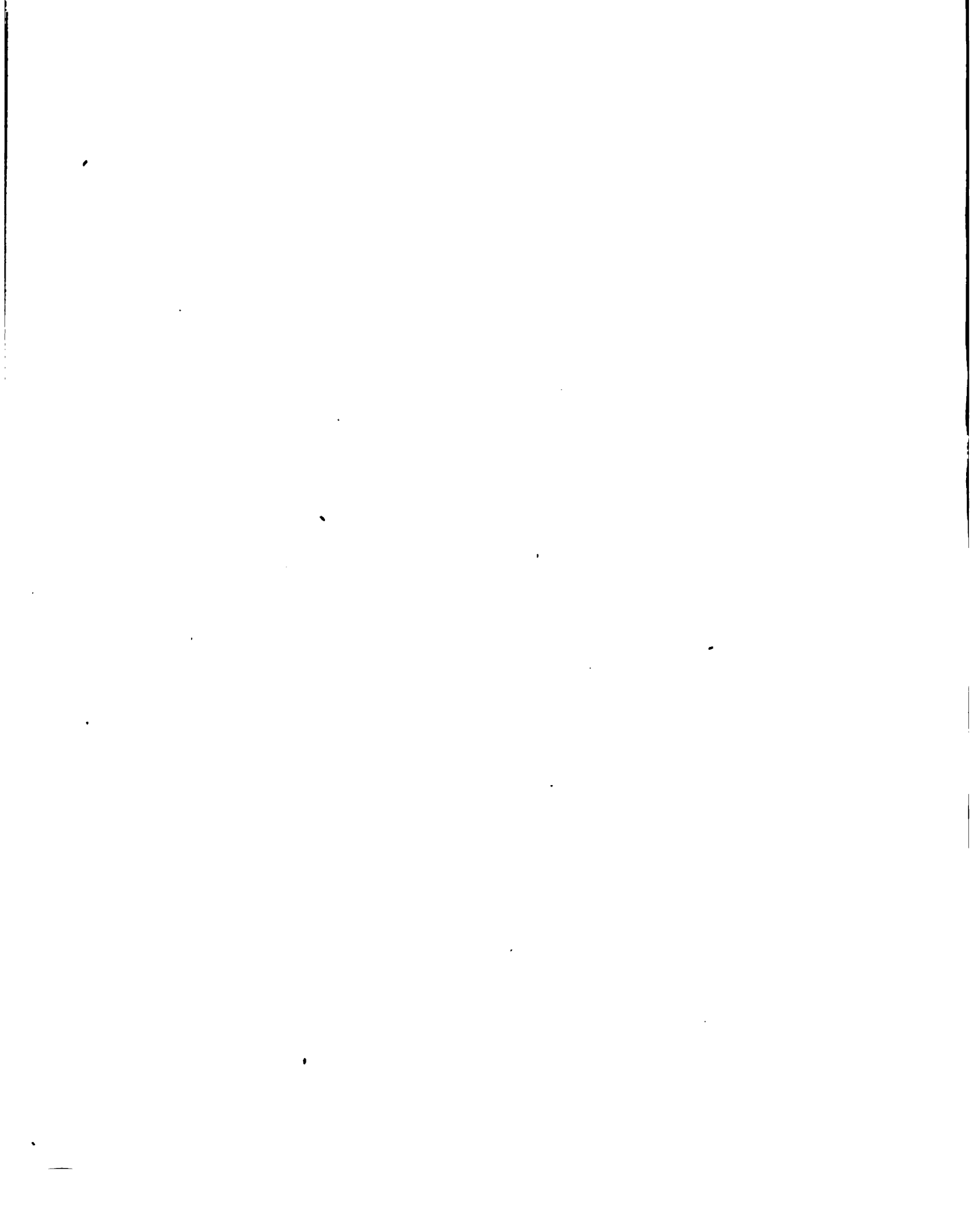

IV.

CODEx

IURIS URBICI SCANIAE.

SKÅNSKA STADSRÄTTEN.

Thettæ²⁾ ær (³thæn ræt ther⁴⁾ (⁵man caller⁶⁾ ware⁷⁾ bierke ræt⁸⁾ (⁹ther i lund¹⁰⁾ ær.¹¹⁾ Hwilken man ther¹²⁾ köper iorth (¹³J lund¹⁴⁾ aff anner

1) BDEHINPQR. &c. om. hanc rubricam. C. habet rubr. *Hær byriæs biærk*. GL. rubr. *Om köpstadhe byerk*; G. deinde habet indicem capitum. K. &c. rubr. *Köpstedo-biærck*. O. 125. tit. *Her begyndes bierkæ ræth*. 24. rubr. *Om köpstadhæ byærke Reett*. 43. rubr. *Tettæ er köpstæde roth her vti danmarck*. 60. 77a. 90. 101. 102. tit. *HER Efter følger Malmös Berck*. 13½. tit. *Her begyndis Malmöes birck*. 64. 65. 88. tit. *Her ephtherfölger Malmöis Bircke ret*. 97. rubr. *Malmös byrck*. 67. tit. *Nu Effter Fölger Malmöes Bircke retthen*. 94. 115. 118. 119. 119a. tit. *Malmös Bircke Rett*. 92. 133. tit. *Kiöbstedtz Ret ofuer All Danmarcks Rige*.

2) GKLR. 13½. 24. 48. 60. 64. 65. 67. 77a. 88. 90. 92. 94. 97. 101. 102. 104. 115. 119. 119a. 133. om. *Thettæ — lund ær*. CEHP. &c. habent hunc titulum rubris litteris scriptum. D. 30. rubris litteris: *Thennæ ret som her efter (30. om. efter) screuen star hauæ konungæ giuit oc vnt sinæ köpstæther innen danark. (30. danmark) hwilken ret man kaller bierk*. N. *Thenne kalles berck ræt then vdj helsingbor ær giffuen*. 55. *Her Epther Biærcke retthen i Helsingborre er Giuffuen oc i alle steder Som köbstedtz Lou holdis i Danmarck oc schreff ieg hannem vti roskildt anno 1557*. 56. *Thette ephtherscreffne er byrcke rett giffuen aff koningen y danmarck tyll helsingborg ephther danmarcks raadtz samtycke oc schall holdes vbrödeligen öffuer aldt danmarck saa vell y köpstæder som y byrck paa landet offuer ald danmarck*. 66. *Effterfölger Bircke Rettenn aff Konning Frederich vdgiffuenn Anno Christj 1559*. 82. 108. 113. *Her begyndis (108. 113. om. Her begyndis) Bircke Rættenn Som ere de kortiste oc nytteligste Stycker vddragne aff Konning Woldemars loug*. 107. *Denne er Bircke Retten Som er de Kortiste oc*

nötteligste Stycker vddragne aff Konning Woldemartz Long: oc kommer offuer eens medt den som ligger vdj Whas Byskrinn. 86. *Her effther fylgier then friihett mandt kaller byrche rett oc bleff vdgiffuen tiill alle köpstæder som köpstæds retthen bruger her y danmarck*. 96. *Her Begyndis Konung Christoffers frij Birck och Rett, Som hand gaff Alle kiöbstederne her vdj Dannemarcke*. 134. *Biercke Retten J Helsingborch vdgiffuen, och i alle Steder som Kiöbstedt Low holdes i Danmarck*.

3) 43. köpstæde-retten her vti danmarck som er giffuen vti helsingborgh oc skvllæ holde them weth then, oc rettæ effther oc lade ther inthet i, Saa frempt at the wellæ ey bædhræ ther for the som retten sydæ.

4) CFMQ. &c. om. ther.

5) 122. kaldis Malmöes Bircke Rett huilken alle Och huer haffuer vedtaget baade Leeg och Lerdt.

6) M. add. at.

7) CEHQ. &c. om. ware.

8) Q. 40. 77. kirke ræt; male.

9) FM. i alle köpstæther i skanæ Försth huilken &c. EQ. 48a. 52. (57. 58.) 106. 111. (117. 118. 135.) then skellighe er vdgiffne (HQ. &c. vdgiffven) aff wikhre (Q. &c. wisæ) men swa widhe som köpstæde ræth (Q. köpstæde logh) holdes j danmarck, ther haffue alle landhe (Q. land) wedher taghet bodhe leghe ock lerdhe. 34. 39. 40. 42a. 45. 46. (61. 125.) then i helsingborgh ær (40. war) giffuen, oc köpstæder (125. add. oc Birckerne) i danmark skulle holde oc rettæ efter som screuet stander oc ladhe ther inthet j som the jockæ villæ bædhræ ther retthen siddhæ.

10) C. 116. helsingborgh. 77. malmö.

11) B. 16. 17. 32. 42. add. oc j alla stadha ther köpstadhe logk haldis j danmark. C. add. oc vt ær giuan i alle stæthæ &c.

man,¹⁵) tha skal¹⁶) iorth¹⁷) sködsæs hemæ¹⁸) (1⁹wither dör, meth gothe manne witne.²⁰) tha²¹) skal (2²the skötningh stande.

2. (2³Vm mam²⁴) fæster iorth at köpæ.

Fæster man iorth (2⁵aff bonde²⁶)] at²⁷) köpæ. oc wil han²⁸) æy²⁹) halde köp sith.³⁰) (3¹böde³²) siæx öræ fore fæstningh.³³) æller (3⁴dylie meth (3⁵siæx³⁶) mæn.³⁷)

3. Vm löthköp at drikke.

Fæster man iorth aff³⁸) bonde³⁹) oc drikker⁴⁰) a⁴¹) löthköp⁴²) (4³oc

ut B. &c. I. add. oc j alle köpstædher j Schane ere huiiken rett vi Tuus medh gudz nathe Erkebiscop j lund Sueriges förste oc pavens legatus. aff serdelis nathe haue stad oc vnt wore kere bymen vpa Elleholm hereffter athaue oc at brughæ suosom andre köpstædher j Schane. ¶ Först. O. 77. add. oc i alle köpstæde i skanæ. 93. add. och vd er gifuenn y alle Stathe. saa witt som kiöbstædtz Rettenn holdis vj Danmarck, der haffuer alle lannde wed tagitt baade Lege oc lerde. 116. add. gifuen, Och köbstæder j Danemarck skulle och saa holde, och rette thennom effter.

12) B. ær. KN. &c. Som, et sic passim.

13) FM. 56. 108. 111. 113. 116. 117. om. J lund.

14) DEH. 13+. 48. 48a. 52. 57. 58. 60. 64. 65. 67. 77. 77a. 88. 90. 94. 97. 101. 102. 104. 106. 115. 118. 119. 119a. 122. 135. malmöghæ, malmöe vel malmö. 30. malmö rec. man. mutatum in hellsingör. GKL. 24. landeskronæ; at G. in marg. rec. man. malmö. CR. 55. 134. halsingburgh. 107. Whæ. 82. Whæ eller anden kiöbstæd. 66. 86. N: N. 34. 39. 40. 42a. 45. 46. 61. 96. 125. kiopstæden. 43. köpstædkornæ. 92. 133. nogen kiöbstædt.

15) B. &c. om. man.

16) FM. add. hanum.

17) 30. 48. om. iorth.

18) Q. &c. om. hemæ.

19) N. &c. paa hans eget byting meth &c. 24. for dör hans meth &c.

20) DEHIOQ. &c. add. then gongæ of (E. &c.

aff) gorth ther æghæræ war. (Q. ther solde; EH. &c. add. till) oc then (Q. hin) gongæ i gorth ther tha köptæ. GKL. 24. add. Then gange j gardk ther tha köpthe.

21) P. svo.

22) Q. thet sköde stande. 56. thet winde standhe. N. &c. thet skiöde fast blifue vden noget gensielssæ om thet ær ret köpt.

23) I. aliique carent rubricis; alii vero habent rubricas, de quibus idem valet, quod not. 2 pag. 3 dictum est. 13+. 60. 64. 65. 67. 77a. 88. 90. 101. 102. 104. 115. habent hoc caput post caput in textu proxime sequens.

24) Lege man.

25) FM. om. aff. N. &c. om. aff bonde.

26) 96. Borgere.

27) C. oc.

28) BCDEGHKLNPR. &c. om. han. I. *

29) N. &c. add. siden. 43. add. stadight.

30) MN. &c. add. tha. 119. 119a. 94. add. och Löde Kiöbeth er druckenn derpaa.

31) 66. om. böde — sithen köp (cap. 3).

32) N. &c. add. han.

33) 52. 134. steffning.

34) N. &c. verie seg meth sex beskedne borgere som besedende ære (39. &c. besiddendæ borghere) at han köpte æy.

35) R. tylthe ** oc drikker &c. (cap. 3).

36) C. add. gothæ.

37) I. mannum. PQ. &c. manna eeth.

38) Q. a.

39) N. &c. add. æller (39. &c. add. aff) köpstæde man.

40) 13+. &c. add. ther.

wil⁴⁴) eig (⁴⁵halde sithen⁴⁶) köp⁴⁷) tha (⁴⁸skal han⁴⁹) bötæ thre marc (⁵⁰ther eig (⁵¹wil köp halde.

4. *Vm bonde bor withir.*

Bor⁵²) bonde⁵³) withir bonde⁵⁴) oc⁵⁵) (⁵⁶flytther⁵⁷) vppa⁵⁸) hanum (⁵⁹tha skal han⁶⁰) bötæ⁶¹) thre marc. (⁶²æller (⁶³dylie meth⁶⁴) (⁶⁵tylter eth

5. *Skil man vm gardh.*

Skil¹) man²) vm³) gardh⁴) æller vm⁵) hus.⁶) (⁷ware hin⁸) wither⁹) wæriæ¹⁰) ther¹¹) uppa (¹²hawer sat¹³) (¹⁴meth tolf¹⁵) othelbönder.¹⁶)

- 41) F. &c. om. a. N. &c. paa. 48. ey; male. 42) CFIMP. &c. lythköp vel lydhköp. DEG HKLR. &c. lithköp. 16. &c. lethköpp. 34. 42a. &c. lykiöb. 40. 45. likiöb. 56. 67. &c. leyköb. 39. lökiöb. 48. 48a. ligkiöp. 134. legkiöb. 43. lögköp. 43) Q. 56. 116. om. oc — köp. 44) DEGHKLO. &c. add. han. 45) R.* * the holde köb, at sine dubio scriptum fuit: sithen holde köb. 46) N. &c. add. sit. 47) DEGHKLOQR. &c. add. sit. 48) FM. bötæ han thre &c. 49) EH. &c. om. han. Q. add. om han wil ey sithen holde köp. 50) BCQR. &c. om. ther — halde. FM. eller huilken som (M. om. som) sith köp ey vill holde. N. &c. ther fore æller verie seg meth XII män. 51) IO. holder köp. DEGHKL. &c. holder köp sit. 52) FM. Gor. BQ. &c. Gör. 67. Ganger. 32. 42. Dör. 111. 117. Om nogen tretter med bonden om garde eller hus och flytter &c. 125. Om nabo förer mög paa anndenn, eller giör hannem i saa maade nogenn wförn, Da &c. 53) N. &c. nabo. 54) BCDEFGHKLMPQR. &c. sic. A. om. bonde. I.* N. &c. annen. DGKLMQ. &c. add. om gordh eller om (GKLMQ. &c. om. om) hws. EH. &c. add. om gardh eller vm hwss ware. 55) GKLM. om. oc. 56) CD. &c. flöthær. N. &c. flöder han paa hanum vatn æller mögh æller noget wförnd, (96. wrenhed; 43. add. wet hanom gör) tha bode han III marc (34. &c. add. therforæ) æller verie seg meth log (96. thölther eed; 34. 39. add. ther for). 57) 93. 106. 118. 122. add. sinn Bögnimg. 58) DGKLMQ. &c. pa. 59) I. om. tha skal han. 60) EHQ. &c. add. hannem. 61) DGKLM. &c. add. hanum. 62) 122. om. æller — tylter eth. 63) GK. om. dylie. 56. 125. werre seg. 117. suerge. BCR. &c. om. dylie meth. 64) 90. 101. &c. add. thry. 65) 117. XII mend. 125. lougenn. 1) N. &c. Worder trættæ om &c. 2) FGKLMP. men. 3) H. om. vm. 4) EGHKLM. &c. gardhe. 5) IKNQ. &c. om. vm. 6) 13. 60. 64. &c. hus være. N. &c. add. tha. 56. add. ther opsett er. 7) GKLM. wærie hyn ther &c. 8) H. sin; male. N. &c. han. 9) EH. &c. om. wither. 10) F. vithe. NO. &c. wærn. 11) BCFNR. &c. om. ther. EH. then. 12) 93. 118. 122. Boer met &c. 13) N. &c. sidet. 52. 55. &c. sith. 14) 111. 117. om. meth tolf othelbönder. 15) 64. 65. 88. VI. K. add. men. N. &c. add.

6.¹⁷⁾ *Vm man takir af garth.*

Takir¹⁸⁾ man af garth (¹⁹æller vtæn sæller innen.²⁰⁾ (²¹bötæ thre marc.²²⁾ sæller wærie sich²³⁾ meth²⁴⁾ (²⁵tylter eth.²⁶⁾

7. *Vm man bryter hus eller iorth.*

Bryter man hus eller træ af bonde²⁷⁾ iorth. bötæ thre marc²⁸⁾ sæller skære²⁹⁾ sich³⁰⁾ meth (³¹tolff bondom.³²⁾

8.³³⁾ *Vm man giwer bort bys iorth.*

Ængin³⁴⁾ man³⁵⁾ ma giwe bys³⁶⁾ iorth borth.³⁷⁾ (³⁸wites man³⁹⁾ at han⁴⁰⁾ hawer giwet (⁴¹æller salt bys⁴²⁾ iorth borth.⁴³⁾ (⁴⁴dyl han (⁴⁵at han⁴⁶⁾ hawer eig (⁴⁷salt (⁴⁸oc eig giwet.⁴⁹⁾ dylie⁵⁰⁾ meth (⁵¹thre tylter⁵²⁾ (⁵³æller bötæ fyretiughe marc⁵⁴⁾

adelborgere om thet ær i kiöpstæden, (43. om. om — kiöpstæden) Ær thet (34. &c. add. oc) paa land som berck ær tha wærie thet meth XII. 125. add. nuuldige Borgere, om det er wdj Kiöbstedenn, Er det paa lamntz Berich, da were Det med XII.

16) IHR. &c. adhälbönder. BCP. &c. othelbonde. O. jordeygnæ bönder. 125. Bönder. 122. adel borgers Eedt.

17) 56. om. hoc caput.

18) 34. &c. Agher; male.

19) BCDEGHIKLNQR. &c. om. eller. 34. &c. nogher tiidh vden &c. 43. nogher tyngk vthen &c.

20) N. &c. add. oc haffuer æy loff til.

21) 116. Eller bryder &c. (cap. 7).

22) 34. &c. add. foræ.

23) N. om. sich.

24) 88. 90. &c. add. thre.

25) 52. 57. &c. XII mends eid. 34. &c. loff.

26) GKLM. add. foræ. 34. &c. add. ther foræ.

27) KLMP. &c. bondens. 108. Hoßbundens. N. &c. noget mans.

28) N. &c. add. for kwert.

29) INO. &c. wærie. 48. orsage.

30) EHI. &c. om. sich.

31) 30. 48. om. tofff. 64. 65. &c. tylter eedt.

111. 117. tylter eed adelböndere.

32) DEFGHKLMQ. &c. othelbönder. I. &c.

athelbönder. 43. borgere. O. jordeygnæ bönder. 86. 108. 113. mends eedt. 122. Adalborgers edt. N. &c. burgere eller XII bönder om thet ær innen berk paa land. FM. 56. 116. add. caput: Thette ær var rath &c., quod, e cod. F. transscriptum, in Add. A. 1. legitur.

33) 92. om. hoc caput una cum proximo sequente.

34) N. &c. add. burgere eller ammen.

35) F. &c. om. man. 125. Borgere.

36) D. byts. 48. bits. 30. lyts; male.

37) B. &c. om. borth. FM. add. eller selie.

38) N. &c. oc engelunde affhende, ved man oc at noget haffuer &c. 117. om. wites — borth.

39) F. hanum. R. ther met.

40) B. om. han.

41) I. burt eller oc saalt iordhen, dyll &c.

42) D. 30. byts. 48. bits.

43) GKLM. add. och.

44) Q. 56. om. dyl — giwet.

45) B. &c. om. at — giwet.

46) F. om. han.

47) DEGHKLM. &c. giuet eller solt. dylie &c.

48) R. eller gifuet.

49) N. &c. add. tha.

50) N. &c. verie seg. D. &c. add. thet.

9.¹⁾ *Vm bys frith.*

Hwilken man ther²⁾ bryter bys³⁾ frith (⁴vden by swo lankt⁵⁾ som (⁶bys⁷⁾ (⁸mark ganger. (⁹worther han taghin¹⁰⁾ wither. bötæ¹¹⁾ fyretunge marc bynum.¹²⁾ (¹³dyl han wærie sich meth (¹⁴thre tylter.¹⁵⁾ Swo ær thet¹⁶⁾ oc¹⁷⁾ 89 (¹⁸i by. bryter¹⁹⁾ man²⁰⁾ nokir stath²¹⁾ i²²⁾ garth sæller a gadæ²³⁾ hwar²⁴⁾ som²⁵⁾ thet ær i bynum.²⁶⁾ tha²⁷⁾ bötæ fyretinghe mark.²⁸⁾ sæller wærie sich meth (²⁹thre tylter³⁰⁾ (³¹vm han³²⁾ worther eig³³⁾ grepin wither.³⁴⁾

10. *Vm vdæthes man.*

Um (³⁵byman thagær³⁶⁾ nogher³⁷⁾ vdæthes³⁸⁾ man. tha skal han³⁹⁾ til things

51) DEFGHIKLMOPQ. &c. thrennæ. F. threm tyllum. N. &c. kynss næffnd æller &c.

52) GL. &c. add. eth.

53) 58. om. æller — marc.

54) FM. add. byen. N. &c. add. emod byen. 61. add. til Byenn. Q. add. fors. 55. 134. hoc loco add. idem caput, quod F. aliique codices post cap. 7 addunt, quodque in Add. A. 1. legitur.

1) 133. om. hoc caput.

2) R. om. ther. FM. 55. 56. 134. add. ey er var (56. &c. om. var) byman och.

3) D. 30. byts. 48. bits.

4) 111. 117. om. vden by.

5) G. langh.

6) I. bymark. N. 34. 42a. 45. byfred ræcker worder &c.

7) 56. add. eller byreckens.

8) Q. jorth. 39. &c. fridh ræcker, vordher &c.

9) FM. och varther taghen &c. 77. om. worther — wither.

10) DGKLN. &c. grepen.

11) FM. &c. add. han.

12) DEFGHIKLOQ. &c. om. bynum.

13) FM. &c. om. dyl — tylter. N. &c. ehvat som helst han brider, Worder thet wit oc dyll han (34. &c. add. thet) tha veriæ &c.

14) N. &c. XXXVI (34. &c. add. gode mænzh edh. 122. tylter Eed. 125. XXXVI Borgere, Och hannd dölle det i byenn, huad som heldst hannd bryder, Och dyller hannd det, da werge sig med XII Memnds edt. Jtem saa er &c.

15) 13½. 43. &c. add. eed.

16) DEFGHIKLMOPQ. &c. om. thet.

17) BCDEFGHIKLMOPQR. &c. sic. A. om. oc. N. hvo. BDEGHKLP. &c. add. vm.

18) Q. om. 43. hoo som vti by brydher eller vti gordhæ Æller oc vppa gadhæ &c. 64. 65. 88. (101.) Om naagin bryder fredt y byen: da &c. 77. om mand Bryder naagen Stad i Malmös gaade: ellir aa gorde: bode XL &c.

19) BCDEGHKLOQR. &c. add. nokir.

20) BP. &c. om. man.

21) CDEFGHKLMNQR. &c. om. nokir stath. B. &c. innan. 104. Byfred.

22) FM. aa.

23) DEFGHIKLOQ. &c. add. eller. C. add. æ.

24) NR. &c. ehvar.

25) LP. &c. om. som.

26) N. &c. add. hvg æller saar. 43. 61. add. meth hvg eller saar.

27) R. om. tha.

28) A. Rec. man. supra lineam add. byen. FM. add. byen. O. add. koninghen oc XL marc byen. 77. add. huo ey haffuir ko, bode med kropenn.

29) N. 34. 39. 40. 42a. 45. 46. 125. XXXVI burgere om han dyll (34. &c. add. thet); postea sequuntur duo capita, quae, e ood. N. transcripta, leguntur in Add. B. 1, 2.

30) M. &c. add. ed.

31) 61. 64. &c. om. vm — wither.

32) 43. add. dyll, oc.

33) 77. 97. &c. om. eig; male.

34) 43. 61. add. duo capita, quae leguntur in Add. B. 1, 2; ofr. not. 29 supra.

före⁴⁰) (⁴¹æller til (⁴²moth. (⁴³a (⁴⁴ræt mots dagh⁴⁵) oc⁴⁶) dōme öfuer hanum æfter hans gerninghe. tha skal then⁴⁷) dom stande oc⁴⁸) ther⁴⁹) ma (⁵⁰engen⁵¹) æfter kære⁵²)

11.⁵³) *Vm man taker thiuf.*

Takir bonde⁵⁴) sin thiuf. tha ma⁵⁵) han⁵⁶) eig⁵⁷) meth minne binde⁵⁸) æn meth⁵⁹) örtugh⁶⁰) mun.⁶¹) oc hawe⁶²) siælf⁶³) wald til⁶⁴) at halde thiuf sin til (⁶⁵ræt thingdagh⁶⁶) vm han wil. æller före⁶⁷) til⁶⁸) giælkære.⁶⁹) (⁷⁰tha a⁷¹) giælkære⁷²) (⁷³thiuf at halde fore paske peninge⁷⁴) (⁷⁵oc fore⁷⁶) iule peninge.⁷⁷)

12.¹) *Vm thiuf slipper.*

Takir²) bonde³) thiuf⁴) (⁵hemæ at⁶) sin.⁷) (⁸slipper (⁹hanum thiuf.¹⁰) oc

- 35) Q. man. 77. Borgiere. BR. &c. bymen taka &c.
 36) 13½. add. oc griber.
 37) C. &c. om. nogher.
 38) 48. vdedingh. 61. 67. &c. vdedisch. 102. vden byes; male.
 39) FGKLMNP. &c. add. hanum.
 40) I. fare.
 41) 92. om. æller — mots dagh. 96. i Raadhus och &c.
 42) 52. 57. &c. om. moth. a ræt. 106. 93. &c. Raadhuus.
 43) GKLMR. &c. om. a. Q. j. EH. &c. er thet modz dagh. 77. oc rette, oc &c.
 44) 34. &c. radh mootzdagh.
 45) 66. (86.) add. (som nu kaldis Ræts dag).
 46) N. &c. add. lade.
 47) DEGHKLQ. &c. hans.
 48) R. om. oc.
 49) N. &c. om. ther.
 50) BCDEFGHIKLMNOQR. &c. sic. A. eig. P. ey effther kyæres.
 51) FM. add. man.
 52) N. &c. add. meth rettæ.
 53) 46. 113. habent hoc caput post caput in textu proxime sequens.
 54) I. bonden. B. &c. man. N. &c. burgere.
 55) N. &c. add. man.
 56) C. add. honum.
 57) 30. 48. om. eig.
 58) DEGHIKLOR. &c. add. hanum.
 59) 118. 122. add. Sex. 64. 65. 88. add. V.
 60) 66. Öris.
 61) 64. 65. &c. werdt.
 62) EHIQ. &c. haffwer.
 63) EH. &c. om. siælf.
 64) B. &c. om. til.
 65) DEO. retten. 66. Ræts dag.
 66) G. tings dags. R. tings dag.
 67) N. &c. fare. 43. 60. &c. add. hanem.
 68) GKLM. om. til.
 69) N. &c. retteren. 13½. landens domeren. 60. 77a. 90. 94. 97. 101. 102. 119. 119a. Landtz dommeren. 64. 65. 88. 115. fogeden. 66. 82. 86. 96. 107. 108. Byefogden. 113. Konningens fogid. F. add. tiuff. O. add. thiuff at holde.
 70) I. &c. om. tha a giælkære. 92. 133. om. tha — iule peninge.
 71) H. om. a. CDFGKLMN. &c. bðr. R. haffue.
 72) N. &c. retteren. 66. 82. 86. 96. 107. 108. Byefogden. 13½. &c. hanum.
 73) CN. til at haldæ thiuf for &c.
 74) BCDOP. &c. pascha penning.
 75) M. 66. 86. om. oc fore iule peninge.
 76) BCDEFGHILNR. &c. om. fore.
 77) BCDOP. &c. invla penning.

comber eig meth hanum til things.¹¹⁾ bötæ konungen fyretuighe marc. (¹²oc bynum fyretuige marc

13.¹³⁾ *Vm man sighir at thiuf eig slap;*

Sighir bonden¹⁴⁾ at thiuf slap eig bort¹⁵⁾ meth hans¹⁶⁾ (¹⁷wilie oc¹⁸⁾ wit. tha scal han wærie¹⁹⁾ sich meth (²⁰thre tylter²¹⁾ (²²æller bötæ (²³fyretuighe marc

14. *Vm thiuf scal lethæs til thing*

Thæn man ther²⁴⁾ thiuf taker. han²⁵⁾ scal (²⁶thiuf lathe²⁷⁾ til things lethæ.²⁸⁾ oc have twiggæ²⁹⁾ manne witne ther³⁰⁾ til at han³¹⁾ ær ful thiuf hans oc al³²⁾ at³³⁾ (³⁴the coste³⁵⁾ han hawer a sin back, tha scal han stande thingmannæ dom. hwilken³⁶⁾ dom³⁷⁾ the wilie giwe hanum.

15. *Vm thiuf gar v dömder.*

Gar³⁸⁾ thiuf af³⁹⁾ thing v dömder. tha scal al⁴⁰⁾ by⁴¹⁾ gisælde⁴²⁾ ny⁴³⁾ marc konunge.⁴⁴⁾

1) 43. Decem foliis in fine codicis divulsis, sequentia, si ibi scripta fuerint, perierunt.

2) 125. add. *Borgere eller.*

3) Cl. *bondæn.* N. &c. *burgere*, add. *sin.*

4) K. add. *sin.*

5) DGLM. &c. *hem.* 40. 45. *i sith hem.* 125. om. *hemæ — thiuf.*

6) DM. &c. *til.*

7) F. add. *eghen och.* DEGHKLMOPQR &c. add. *oc.*

8) 40. &c. *slepper han tivffven.*

9) N. *han.* DGKL. &c. *han bort at bonden* (G. 24. *bondkens*) *komber* &c.

10) EHIOQ. &c. add. *borth.*

11) Q. add. *Tha.*

12) N. &c. om. *oc — marc.*

13) 86. om. *hoc caput.*

14) N. &c. *burgeren.*

15) GKLP. &c. om. *bort.*

16) C. om. *hans.*

17) BR. &c. *wit ellir willie. tha* &c. CDEF GHKLMNOPQ. &c. *wit. oc æi* (H. om. *æi*)

mæth (DEFHMO. &c. om. *mæth*) *hans wilie* *tha* &c.

18) I. &c. add. *ey meðh hans.*

19) DEGHKLOQ. &c. *skæræ.* 48. *orsage.*

20) L. om. *thre.* Q. *threnne.* N. &c. XXXVI *gode mæns edk æller* &c. 40. XXVI (sio) *men eller* &c.

21) GKLM. &c. add. *eth.*

22) K. &c. om. *æller — marc.*

23) Q. *som for ær melt.*

24) BCHINOR. &c. om. *ther.*

25) P. 85. *heem; male.*

26) F. *lethe hanum til tingh och* &c. 92. 133. om. *thiuf — oc.*

27) INO. om. *lathe.*

28) M. om. *lethæ.*

29) C. *twænnæ.*

30) BFM. &c. om. *ther.*

31) H. om. *han.*

32) N. &c. om. *al.* O. add. *hans.*

33) Q. &c. *oc.*

34) DEGHKLOQ. &c. *sua mangæ coster* (Q.

16. *Vm thiuf worther hutstrokæn.⁴⁵*

90 **W**orther thiuf huthstrokæn⁴⁶) (⁴⁷hærbæræs han sithen af nokir man.⁴⁸) tha⁴⁹) bötæ⁵⁰) han⁵¹) thre marc (⁵²æller (⁵³dylie meth⁵⁴) (⁵⁵tylter eth.

17.¹) *Vm thiuf hærbæræs*

Hwo som hærbærær thiuf²) (³bötæ thre marc.⁴) æller dylie meth tylter eth.

18. *Vm man sigher thu est myn thiuf.*

Um bonde⁵) (⁶wider anner⁷) bonde⁸) och sigher swo.⁹) thu sæst min thiuf (¹⁰at swa¹¹) mangæ costær som iak¹²) hawer¹³) tapet.¹⁴) tha scal han¹⁵) wæriæ sich meth (¹⁶thre tylter.¹⁷) æller bötæ ny¹⁸) marc bondanum.¹⁹) oc lösæ²⁰) wither²¹) konungin²²) som han gider.²³)

- add. med) som han hauer tha (GKL. ther) 55) 42a. XII mendz eedh. 34. 39. 40. 45.
a hans (Q. sin) bak &c. XXIII (sic; 40. 45. add. godhe) mæntz edh.
- 35) FMPR. &c. kosther. FM. add. som. 1) EFHPQ. 48. 48a. 52. 55-58. 64. 66. 82. 85.
36) DEGHKLOQ. &c. huat. 86. 88. 92. 93. 94. 96. 97. 101. 102. 106-108.
37) FGKLM. add. Som. 111. 116-118. 119. 119a. 122. 125. 133-135.
38) CNR. &c. Gangær. F. &c. Far. I. Farer. om. hoc caput. 113. habet hoc caput post
39) C. a; male. cap. in textu 20.
40) N. &c. om. al. 2) CN. &c. add. mæth wit oc wilæ. I. add.
41) 56. add. eller byerck. tha.
42) DEGHKLMOPQ. &c. bôte. CN. &c. giuæ. 3) R. om. bötæ thre marc.
43) BC. &c. ni. P. 30. &c. thre. QR. &c. III. 4) G. om. marc.
93. 106. 118. X. 122. XL. 5) N. &c. burgeræ. 55. &c. mandtt.
44) 125. add. Eller dölle med XXIII mendtz 6) O. nitner. 48. sigher saa til annen bon-
eedt. de tw. esth &c.
45) A. Prius t omissum supra lineam add. mi- 7) GL. om. anner.
niator. 8) BCNR. &c. om. bonde. 67. 104. add. tiuff-
46) A. Loco litt. o primum scriptum est u. uerije. 55. add. tiuffnett.
B. &c. om. huthstrokæn. BDGIKLMOPQR. 9) Q. &c. om. svo.
&c. add. oc. 10) R. ao (i. e. aa). GL. &c. och. 92. 125.
47) I. herberghæ hanum sithan nokor &c. 133. om. at — tapet.
CN. &c. hwa (N. &c. add. som) honum hærbærghær sithæn. bötæ &c. 11) H. om. swa.
48) FGKLM. &c. add. i byen. 56. add. y by 12) BCDEGHKLNOPQR. &c. sic. AFM. han.
eller byerck. 13) Q. add. mist eller.
49) FM. om. tha. 14) 13+. 48. &c. mist.
50) I. böter. 15) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. A. om.
51) CFMN. &c. om. han. han.
52) R. om. æller — tylter eth. 16) N. &c. XXXVI (61. Sexten oc tiuffue)
53) Q. om. dylie meth. gode mæns edh eller &c. 40. XXXVI el-
54) H. 93. &c. add. III. ler &c.
17) GKLP. &c. add. eth.

19.²⁴) *Vm bonde norther thiuf*

Worther²⁵) bonde²⁶) thiuf.²⁷) for göre²⁸) howetlot sin²⁹) (³⁰oc eig meræ.³¹)

20. *Vm thiufnath hittes i husfru wald.*

Hittes³²) thiufnath³³) i husfru³⁴) wald.³⁵) wærie sich meth (³⁶thre tylter.³⁷) at thet war eig³⁸) hænnæ with. (³⁹oc eig hennæ⁴⁰) wiliæ. oc eig⁴¹) hennæ⁴²) rath. worther hun ful⁴³) (⁴⁴at ethin.⁴⁵) (⁴⁶holde uppe⁴⁷) fullæ bötær⁴⁸) swo⁴⁹) som man⁵⁰)

21. *Vm man caller anner thiuf.*

Sither¹) bonde²) a thing. oc caller anner bonde³) thiuf. bötæ hanum thre marc. dyl han at han⁴) callethe⁵) eig thiuf, tha scal⁶) alle (⁷fire thingben-

18) BC. &c. ni. Q. 30. 48. &c. III vel thre. R. XL. 52. IIII.

19) N. &c. mod burgeren. 40. moth koningh; male. 77a. kongenn.

20) BCDGKLMNPQR. &c. add. sik.

21) P. &c. fraa. 122. 125. Emod.

22) O. add. swo.

23) NFM. &c. kan. P. 85. add. och widher umbutzman nogher foræ thyvffnet weryæ sich meth tylter eeth.

24) 125. om. hoc caput.

25) C. Um bondæn northær thiuf &c. N. &c. Om borgere worder ther tymff &c.

26) CB. &c. bondæn.

27) DQ. &c. add. tha. 40. 45. add. kaller; male.

28) Q. forbryde.

29) F. om. sin.

30) 52. 57. &c. om. oc eig meræ.

31) P. 85. add. och tha j fæw och æy (85. ær) j jorth.

32) CN. &c. Um thiufnath hittes i &c.

33) 93. &c. stollit goudtz. R. add. vde.

34) DH. &c. hustru. Q. hōstres.

35) N. &c. wæro. Q. add. Tha. 93. 118. giðme.

36) 52. IIII. 64. 65. 88. tylter eedt. N. &c. XXXVI (61. Sextern och tiuffue) gode mæns edh, at &c.

37) GL. &c. add. eth.

38) CN. &c. add. mæth.

39) R. eller velie &c.

40) BCEHMNQ. &c. om. hennæ.

41) FH. om. eig.

42) BCNQR. &c. om. hennæ.

43) DEFGHIKLMQ. &c. feld. BCR. &c. v-skær. N. &c. vskerd. P. fallen.

44) H. aa. 40. swa ath eeden haldes oppæ &c.; male.

45) 113. add. Saa hen ey druger den Loug.

46) 13½. 60. &c. bōde fulle &c.

47) BC. &c. sic. AN. uppa. EH. &c. wp. DGKL. &c. pa.

48) R. &c. Both.

49) DGKLMQ. &c. om. swo. F. add. vel.

50) BC. &c. sic. DE. &c. mannen. A. mam. 113. hoc loco add. cap. in textu 17; ofr. not. 1 pag. 406.

1) G. 24. Sigher. 39. sægther. 34. 42a. 46. sichter. Male.

2) N. &c. borgere.

3) N. &c. om. bonde. M. man. 34. &c. borghere.

4) GL. &c. om. han.

5) FGIKLMNPQ. &c. add. hanum.

6) BCDEGHKLOPQ. &c. skula.

7) DEGHKLQ. &c. om. fire. 66. 86. Tingmendene skiere &c.

kæ⁸) skære hanum fore the sag. at han callethe⁹) ey thiuf. swo ær oc¹⁰)
vm¹¹) (1²thræl (1³oc vm¹⁴) agnebagh.¹⁵)

22.¹⁶) *Vm thræl.*

Kaller bonde¹⁷) anner bonde¹⁸) thræl (1⁹eller thiuf sæller agnebagh²⁰)
(2¹utæn thing. bötæ²²) thre²³) marc sæller dylie meth tylter eth²⁴)

23.²⁵) *Vm bonde wither andrum.*

Wither²⁶) bonde²⁷) andrum²⁸) oc sigher swa.²⁹) thu sæst min wither takx³⁰)
thiuf. (3¹thu hawer myne coster hemmæ (3²a thin. (3³dyl han (3⁴dylæ meth³⁵)
tylter eth. fallær³⁶) han bötæ (3⁷thre marc.³⁸)

24. *Vm köp.*

91 **T**hættæ³⁹) .ær⁴⁰) vm köp⁴¹) at engin man⁴²) ma⁴³) köpe hæst⁴⁴) (4⁵oc ey

8) DEFGHIKLMQ. &c. *benkæ.* 77. 125. *ting stocke.*

9) CDFGKLMNPQ. &c. add. *honum.*

10) Q. om. *oc.*

11) N. &c. om. *vm.* 66. 86. add. *Anden Ærelösse sag, som kaldis.*

12) FM. (56. 116.) *man kaller annar man threll eller agnebak eller annar skemelige ordh.*

13) R. &c. *eller.* 125. om. *oc vm agnebagh.*

14) NR. &c. om. *vm.*

15) Q. *bagh tall.* 82. 107. 108. add. *Jtem KornTiuff.*

16) 55. 134. *habent hoc caput post cap. 23 et Add. A. 2.*

17) N. &c. *burgere.* 48. *noger man.*

18) BCEFGHIKLMNOPR. &c. om. *bonde. DQ. &c. man.*

19) 92. 133. om. *eller — thing.*

20) Q. *bagh tall.* FM. 116. *skalk eller annar skemelige ordh (116. Wquemeß ord).*

21) D. &c. om. *utæn thing.*

22) FM. add. *hanum.*

23) R. om. *thre.*

24) N. &c. XXIII gode (40. om. gode) *mæntz edh.* 40. add. *faller han böte III mark.* 116. *hoc loco inserit duo capita, quae in Add. B. 2. et A. 2. leguntur.*

25) 92. 116. 133. om. *hoc caput.*

26) 48. *Segher bonde saa til annen, tw esth &c.*

27) N. &c. *burgere.*

28) BCDEFGHIKLNQ. &c. *annan vel annær.* 67. add. *tiuffuerij.*

29) F. &c. om. *swa.*

30) 101. 102. om. *wither takx.* BC. &c. *withertæktis.* R. *vedertrecthis.* DEH. *vether-taghæ.* 13½. &c. *vidtagne.* N. &c. *vederlige tæktes.* 40. 45. *witherlighe taks.* 57. 58. &c. *widtherlige.* 48. 48a. *wetthorligt.*

31) Q. *oc hawer myn kosth &c.*

32) *Pro at thin.* BCDEFGHIKLMNOPQ. &c. *sic.* R. *ath then.* 40. 45. *til thin.* 13½. 48. &c. *thil dit.*

33) G. 24. *dylæ han meth &c.*

34) N. &c. *thet veræ seg meth XXIII gode* (40. 45. om. gode) *mæntz edh, faller &c.*

35) 56. 77. &c. add. *III vel tre.*

36) 64. 65. &c. *feldis.* G. add. *oc.*

37) R. om. *thre marc.*

38) FM. 55. 56. 134. add. *caput: Hvo som köper &c., quod, e cod. F. transcriptum, legitur in Add. A. 2.*

39) B. &c. *Thet.* 39. 46. om. *Thættæ — at.*

40) P. 85. add. *ræt.*

ko oc⁴⁰) ey oxæ (⁴⁷oc ey⁴⁸) (⁴⁹skapet klæthe. oc⁵⁰) ey fætlæt⁵¹) swerth. (⁵²oc ey⁵³) skæft öxæ⁵⁴) (⁵⁵vten win.⁵⁶)

25. *Vm man köper winelöst.*

Um¹) nogher²) köper winelöst³) miste köp (⁴sith. (⁵oc æn⁶) wirning⁷) til. (⁸worther noker witer at han köpte⁹) winelöst.¹⁰) wærie sich meth (¹¹tylter eth. sæller¹²) böte thre marc¹³) (¹⁴Al anner köp ther¹⁵) köpes¹⁶) vm (¹⁷dags livs, at¹⁸) rætte¹⁹) thorgköp²⁰) (²¹tha wærie²²) meth twiggigæ manne witne och²³) tylter eth.²⁴)

- 41) DEGHKLQ. &c. vinköp. 13 $\frac{1}{2}$. 60. &c. vidnes köb. 113. Lödköb; male.
 42) EHR. &c. om. man.
 43) IN. &c. om. ma.
 44) GKL. &c. hesthe.
 45) BR. &c. om. oc. EQ. &c. eller koo &c.
 46) BR. &c. om. oc.
 47) DEHIKLM. &c. om. oc. Q. eller schapet &c. 48a. skaret kledhe &c.
 48) P. 85. add. vnct hors. eller fæ. æy.
 49) N. &c. skornæ cleder. 77a. om. skapet — ey. 48. cleder, ey hors, ey vnge nöth, eller fæ wenelöst.
 50) DEGHKLM. &c. om. oc.
 51) 56. om. fætlæt. LN. &c. fælath. M. fælagt. R. fayt. 64. 65. 88. ferdigt. 66. 86. kledt. 82. 96. &c. bered. 92. 133. Reedt.
 52) I. &c. om. oc. 77a. om. oc — öxæ.
 53) F. 30. om. ey.
 54) EDGHIKLM. &c. add. ey horss (DIO. &c. add. oc) ey vnct (D. 30. add. nöt eller) fæ. BCNR. &c. add. oc ey hors oc ey vnct fæ. Q. add. ey hors oc inchtet annet fæ. 64. 65. 88. add. horss eller fæ.
 55) EI. &c. winelöst, om &c. (cap. 25). DG KLOQ. &c. venelöst. Om &c. H. vitmelösth (sic) om &c. 13 $\frac{1}{2}$. 60. &c. vitne löst. 64. 57. &c. vidnelöss.
 56) PR. &c. vitnæ. M. vinkop. CN. &c. han hauær thær win (N. &c. vitnæ) til. FM. add. eller vitnæ.
 1) P. 85. Kyöber nogher vitnæ lösd mistæ &c.
 2) N. &c. add. man.
 3) NHPR. &c. vitnæ löst. 40. 45. &c. vitne löss. F. add. eller vitnæ lösth.
 4) M. om. sith. 48. om. sith — til.
 5) FM. (55. 56. 116. 134.) vm han komer ey köp (M. kope) sin fore och vyrningh (M. vyrtingh) Ma hand ey komme sin köp (M. kope) vether eller vin och haffuer han twigge mannæ vitnæ till ath han fick ath rettæ köpe, tha er borthe basth och bond och all konings ræth Æn bonden han tagher sith vth sagh lösth Al anar &c. Cfr. I. 138.
 6) PR. om. æn. 40. 45. &c. ey; male.
 7) BD. &c. wirtning. CGKNQ. &c. wrthning. EH. vyrtningh. L. wordkingh. P. &c. wurning. O. wörtningh. R. wrtiugh; male. 82. 108. verdit.
 8) EH. &c. Om. IOP. vm nokor (P. add. man) wardher vitær &c. DGKL. &c. Om nagher sigher (GKL. om. sigher) at &c. Q. om nogher vither hanum at &c.
 9) CN. &c. köpær.
 10) H. &c. vitneslösth. NPR. &c. vitnæ löst. 117. 93. &c. Vidnelös. 92. 133. add. eller y Mörck eller Molm. N. &c. add. tha. P. 85. add. mistæ kyöpp sit. aller han.
 11) N. &c. XXIII gode mæn eller &c. 46. XXIII gode Mæntz eedh, eller &c. 92. 133. om. tylter eth — wærie meth.
 12) P. 85. ffalder han.
 13) Q. add. Æn.
 14) O. Alt annet &c.
 15) H. supra lineam add. ey; male.
 16) R. man köber.
 17) I. dagh lyus. GKL. dagh lyusen. 113. Lüß dag.
 18) CN. &c. pa.

26.²⁶) *Vm forköp oc fæste köp.*

Uider man annen²⁶) (²⁷vm forköp²⁸) böte twa²⁹) öre æller wæriæ sigh meth (³⁰thrithie mans³¹) eth Swo³²) och vm³³) man fæster köp³⁴) oc wil ey holde.³⁵)

27. *Vm man fæster kunæ*

Thette³⁶) ær ræt³⁷) vm quinfængæ³⁸) hwilken man ther (³⁹wil fæste sich kunæ æller mö (⁴⁰til husfru.⁴¹) tha scal han (⁴²henne fæste⁴³) meth prest⁴⁴) witne (⁴⁵oc andre gothe manne⁴⁶) (⁴⁷oc⁴⁸) quinne,⁴⁹) swo scal han⁵⁰) gul-
faste⁵¹) sich⁵²) husfru⁵³) til halft⁵⁴) bo⁵⁵) aflæt oc v aflæt

19) I. *retto*. BC. &c. *ret*.20) N. &c. add. *oc vordher ther skælnet* (39. &c. sic; N. 34. *skælnit*) paa.21) BR. &c. om. *tha*. O. *the wæriæ thom meth* &c.22) DEGHKLNQ. &c. add. *thet*. P. &c. add. *sich*.23) FM. &c. *eller*.24) N. &c. pro *tylter eth habent ther til loff* (40. &c. *logh*), et add. *om han formaa ey at böde tha myste kiöb oc ther til III mare om thet ær borgere*. GKL. 24. add. *fore*. F. (55. 56. 116. 134.) add. *eller* (55. &c. add. *Böde*) *thre march Baisther hanum köpe sin vin ok vithne lathe vth bondens kosth och löse vether koning som han ma* (cfr. I. 138.). M. add. *eller thre march Bæyster hanum vinköpp och vithna lathe och bondens cost och lösa vether koning som samma*; male.25) GKL. 24. om. *hoc caput*.26) P. &c. add. *man*.27) I. *for*. N. &c. *at han gjorde hanum forkiöp paa torffuet æller i byen böde fore XX* (42a. 61. II; 34. XX *rec. man. mutatum in II*) *öwæ halfft byen oc halfft borgeren, æller wæriæ* &c.28) FM. add. *ta*.29) 58. III. 57. 135. *trenne*.30) OP. *thrigæ*. DEFHI. &c. *thrigæ man- næ eth*. M. &c. *tuigge manna eth*. N. &c. *III borgeres edh*. Q. *thrigge manne witne meth eth*. 92. 133. *tölf menndz eedt*. 48a.&c. *thrigge manne witne swa* &c. 122. *tho mendtz Widenne, Saa* &c.31) 60. &c. add. *vidne och*.32) DEFHMPQ. &c. add. *ær*. N. &c. add. *ær thet*.33) R. om. *vm*.34) N. &c. add. *aff noyer man*.35) N. &c. add. *sit kiöb oc betalle ey*.36) B. &c. *Thet*. Q. &c. om. *Thette — quin- fængæ*.37) N. &c. om. *ræt*.38) N. &c. *quinæ fænge*. 64. 65. 88. 115. *quin- de festning*.39) K. *fæster sich* &c.40) BCFGHIKLNOR. &c. sic. AFM. om. *til husfru*. Cfr. not. 41 *sequentem*.41) DQ. &c. *hustrv*. P. 85. *handæ*.42) DEGHIKLOPQ. &c. sic. AFM. om. *ken- ne fæste*. Cfr. nott. 43, 49 *infra*.43) BCNR. &c. om. *fæste*. Cfr. not. 49 *infra*.44) 32. 42. &c. *prestæ*. 34. &c. om. *h. v.*45) 92. 133. om. *oc — quinne*.46) IMNQ. &c. *men*. R. *vitnæ*.47) 97. 101. 102. om. *oc quinne*.48) CN. &c. add. *gothæ*.49) BCNR. &c. add. *fæstæ*.50) DFKM. &c. *man*. BCNR. &c. add. *oc*.51) CB. &c. *gulstæ*. P. &c. *festæ*.52) P. 85. add. *möb æller*.53) EDGHIKLO. &c. *konæ eller möb*. Q. *qwin- ne eller mö*. M. add. *eller mö*.54) BCDEFGHIKLMOP. &c. sic. ANQR. *half*.55) F. &c. add. *bathe*.

28. *Vm man æller kunæ hauer ey¹) børn.*

Um²) man æller³) kune hauer⁴) børn⁵) tagher⁶) the sammen comme⁷) tha scal⁸) giftes⁹) til (1⁰half (1¹howetloth with swen barn¹²) (1³Gul ther fæstes meth. dör (1⁴han tha scal hun¹⁵) gul hawe. Dör hun tha scal¹⁶) (1⁷bon-dens¹⁸) rætæ¹⁹) arfuinge²⁰) (2¹ut fa²²) gul. Dör father eller mother. oc ær²³) (2⁴börn æfter tha taghe the arf. sön two loter.²⁵) dotther²⁶) thri-thiung.²⁷) giæld²⁸) gangæ²⁹) af bo vskiftæ oc (3⁰swø³¹) siæle gift.³²)

29. *Vm father dör*

Dör³³) (3⁴father eller³⁵) mother. oc ær³⁶) ey³⁷) børn (3⁸til.³⁹) gange siæle gift⁴⁰) af (4¹hins döthe lot. (4²oc giæld af⁴³) bæggæ therre lot. (4⁴Dör fa-

- 1) Vox ey delenda est. Cfr. not. 4 infra. 22) DEGHKLM. &c. sic. ACF. fæste. N. &c. haffue. Q. for. Cfr. nott. 14, 17, 21 supra.
- 2) G. 24. 113. hoc loco om. verba Um — swen barn, ea vero infra habent (cfr. not. 27). 116. om. haec. 23) BCDEFHKL MNOPR. &c. æra.
- 3) P. 85. och. 24) B. börna. 48a. brodher til, tha skal han ware arff sön &c.; male.
- 4) BCDEFHKL MNOPQR. &c. sic. A. add. ey. IKPQ. &c. haue. 25) FK. &c. löther. BDEFHKL MNOPQR. &c. add. oc.
- 5) N. &c. barn. 26) R. Soster.
- 6) BQR. &c. tha. DEGHIKLMNO. &c. ther. P. 85. för. 27) 39. &c. tridiæ lodh. G. 24. 113. hoc loco in proprio capite habent verba supra ommissa; vide not. 2.
- 7) F. om. comme. 28) R. Guld; male.
- 8) 55. 56. 113. 134. add. möbarnett. 29) EHL. &c. gangher. DEGHILQ. &c. add. ut.
- 9) O. om. giftes. 39. &c. giffues. DFM. &c. skiftes. 67. 104. the fraa skiftis. 30) PQ. &c. om. swø. 56. siellegaffue aff thend dödis (adde hvad) heller börn ere tyll el-ler ey.
- 10) 55. 56. 134. hallflodtt vedtt &c. 31) CDEGHKLO. &c. add. oc. I. add. aff.
- 11) 34. &c. om. howetloth with. 32) M. sielægifter. N. &c. Sielægoffue.
- 12) I. sveenbörn. 33) P. 56. 66. 85. om. Dör — therre lot. Cfr. not. 30 supra.
- 13) CN. &c. Thæt gull (42a. 61. om. gull) hun fæstæs &c. 92. 133. om. Gul — ut fa gul. 34) D. &c. bondæ eller hustru oc &c.
- 14) I. tha a giæld gangæ &c. 35) G. om. eller. 40. &c. oc.
- 15) C. add. thæt. 36) BCDEFHKL MNQ. &c. æræ.
- 16) P. &c. sculæ. 37) Q. &c. om. ey; male.
- 17) 64. 65. 88. hendis arffuinge wdfaa guldtt fra dennem. 113. hendis Arffuinger Rede guldtt vd igien. 38) 86. om. til — börn.
- 18) N. bonden, rec. man. add. æller. 39) BCGKLNQ. &c. add. tha.
- 19) N. &c. næste. 40) DEGHIOQ. &c. add. ut. 32. 42. &c. siel-læ gaffue.
- 20) BDFLQ. &c. arwa. 41) NQ. &c. then dödes.
- 21) P. rætæ nt fææ gull. B. &c. nut (16. niit) feste gul. R. nytte feste guld. 56. nyde festynde guldtt. 55. 134. feste gull-diitt haffue Dör &c. 42) G. om. oc. I. om. oc — lot.
- 43) L. om. af.

ther eller⁴⁵) mother oc ær⁴⁶) börn æfter.⁴⁷) taghe the⁴⁸) börn fætherne el-
92 ler⁴⁹) möthrine swo⁵⁰) i iorth som i annet⁵¹) holfæ⁵²)

30. *Vm father ær döther*

U[†]m father (1^{ær döther och ær}2) mother æfter. tha skal husfru ware i sin gangæ klæthe.³) (4^{tha}5) skiftes⁶) ey⁷) the bæste oc ey⁸) the wærste.⁹) Ær¹⁰) gul til.¹¹) tha (12^{skal hun hawe öres gul. ær}13) minne¹⁴) take¹⁵) minne. (16^{Æn mer ma hun ey taghe Vm}17 wapn ære¹⁸) til. (19^{thöm taghe börn}20) hans.²¹)

31.²²) *Hvat man ma givve arfwing*

Man ma ey giwe een arfwing mer æn²³) anner²⁴) meth (25^{ræt logh. Giwer} father mer enum²⁶) æn²⁷) andrum. tha skal²⁸) (29^{til före æfter}30 father döthen. oc iæfnæ³¹) ræt til skiftes. æller hawe³²) hwær³³) som fanget hawer.

44) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. A. Döther. H. 92. 111. 117. 133. om. Dör — holfæ.

45) FQ. &c. och.

46) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. æræ.

47) FP. &c. till. CDEGIKLNQ. &c. add. tha.

48) BCFMNPQR. &c. om. the.

49) FKMR. &c. och.

50) FM. add. megheet. 64. &c. add. wel.

51) B. &c. annur. DGKLM. &c. om. h. v.

52) 55. &c. bofe.

1) EHNP. &c. döör oc &c.

2) CN. &c. liuær.

3) BCDQR. &c. gang klæthe. GIKLMN. &c. ganghe kledher. F. &c. gang clæder. 125. gamle kleder; male.

4) CNR. &c. thær. 13½. 60. &c. om. tha skiftes; cfr. not. 9 infra. DEGIKLOQ. &c. ey (G. add. j) the bestæ oc ey (G. add. j) the werstæ ther (Q. tha) skiftes ær &c. H. och ey the besthe &c. ut D. &c.

5) FMP. &c. add. ther.

6) P. 85. add. scall.

7) 77. om. ey; male. C. 77. add. i. N. &c. add. innen.

8) C. &c. add. i.

9) 13½. 60. &c. add. ner ther skyfftis.

10) N. &c. add. ther.

11) N. &c. add. æller sölf.

12) DEGHKLMQ. &c. taghæ (O. tagher) høn öres &c.

13) N. &c. add. ther.

14) EHO. &c. add. till. DGIKLMPQ. &c. add. til tha. FN. &c. add. tha.

15) N. &c. om. take. GKLMQ. &c. add. hun.

16) 56. om. Æn — taghe.

17) 67. 104. nogenn er til aff hans börn the tager thet andet.

18) GKLMN. &c. ær. N. &c. add. noget.

19) FIMP. &c. tha taghe them börn hans.

20) 61. yngste Søn.

21) N. &c. add. forlödës.

22) 34. 39. 40. 42a. 45. 61. 125. om. hoc caput, una cum tribus proxime sequentibus. N. habet haec capita post cap. in textu 36.

23) BFGKLM. &c. add. en.

24) E. Andrum.

25) I. retten. EFHP. rättum logwm.

26) R. om. enum.

27) BFGKLMP. &c. add. en.

28) BCNO. &c. add. thet. R. add. ther.

29) NOQR. &c. tilföres. 93. 118. igen föres.

30) NOQR. &c. fadørs död.

31) FM. &c. ieffnes.

32) B. harvir.

33) I. huart.

32. *Hvat man eller konæ ma giwe*

Man æller konæ ma ey giwe³⁴⁾ mer³⁵⁾ æn half³⁶⁾ howetloth³⁷⁾; fran arfwinge sine³⁸⁾

33.³⁹⁾ *Vm fadher dör.*

Dör father och⁴⁰⁾ mother.⁴¹⁾ ær brother til tha skal han waræ⁴²⁾ börnæ⁴³⁾ wæriende⁴⁴⁾ næst⁴⁵⁾ (⁴⁶⁾Ær ey brother til tha skal (⁴⁷⁾father brother⁴⁸⁾ ware næst⁴⁹⁾ (⁵⁰⁾börnæ wæriende.⁵¹⁾ (⁵²⁾Ær ey father brother til (⁵³⁾tha scal mother brother ware⁵⁴⁾ næst.⁵⁵⁾ Ær hwærkin til tha (⁵⁶⁾scal næste frænde⁵⁷⁾ ware⁵⁸⁾ wæriende⁵⁹⁾

34.¹⁾ *Vm man eller konæ dör oc ey barn hamer.*

Dör man æller konæ oc ær²⁾ ey barn³⁾ til.⁴⁾ æller⁵⁾ (⁶⁾barne barn (⁷⁾æller barnebarnebarn.⁸⁾ tha scal⁹⁾ (¹⁰⁾nestæ nythæ¹¹⁾ thakæ arf (¹²⁾oc thet hedir gangæ arf.¹³⁾ man scal swo mykit take som konæ¹⁴⁾ (¹⁵⁾oc (¹⁶⁾konæ¹⁷⁾ som man.¹⁸⁾

34) FP. &c. add. *borth.*35) K. add. *bort.*36) F. *halfuan.* DEFGHIKLMNPQR. &c. add. *sin.*37) Q. *lôth.* DEHQ. &c. add. *bort.*38) Q. om. *sine.* GLM. &c. add. *borth.*39) 82. *Sequentia, quæ forte in foliis deperditis scripta fuerunt, desunt.*40) BGKLMN. &c. *ellir.*41) BCDEFGHIKLMNPQR. &c. add. *oc.*42) I. *wardhæ.*43) CN. *barnæ.*44) DGKL. &c. *verie.*45) I. add. *er.*46) N. 32. 42. om. *Ær — wæriende.* L. 90. om. *Ær — mother brother ware næst.*47) R. *være Fathers Brodhers værie nest: Er &c.*48) M. add. *til at.*49) Q. &c. om. *næst.*50) BCI. &c. om. *börnæ wæriende.*51) DGK. &c. *verie.*52) DEGHKQ. &c. om. *Ær — ware næst.*53) 92. om. *tha — hwærkin til.*54) I. *warthæ.* R. &c. add. *Börne værie.*55) C. add. *wæriædæ* (sic). IO. &c. add. *börne wæriende.*56) IO. *scule neste frender &c.* FM. *være nesth frende nesth Dör &c.* (cap. 34).57) BCDEGKLN. &c. sic. AHPQ. &c. *frænder.* Cfr. not. 56 *præcedentem.*58) DEGHKLQ. &c. add. *börnæ.*59) DGKL. &c. *verie.*1) 108. 116. om. *hoc. caput.*2) M. *ære.*3) FMPQR. &c. *börn.* G. *borne.*4) H. om. *til.*5) I. *oc ey.*6) M. *börnebörn.* F. *barnebörn ellær barnebarnebörn.*7) I. *ok ey.* DEGHKLMQ. &c. om. *æller barnebarnebarn.*8) BIP. &c. *barnabarns barn.* P. 85. add. *æller frammer.*9) P. &c. *sculæ.* Q. add. *the.*10) BNR. &c. om. *nestæ.* I. *hans ret arffuæ arff takæ. ok &c.*11) C. *frændæ.* R. &c. *withæ;* male. Q. *wither.*

35. *Hvar man skal stæfne annen*

Thette¹⁹⁾ ær²⁰⁾ (2¹ lunde ræt²²⁾ at ængen man ma (2³ stæfnæ man²⁴⁾ (2⁵ uten (2⁶ lund.²⁷⁾ (2⁸ uten²⁹⁾ (3⁰ sökis³¹⁾ (3² i lund³³⁾ a bything.³⁴⁾ (3⁵ Hværken a³⁶⁾ konungs thing³⁷⁾ (3⁸ oc ey a³⁹⁾ lansthing.⁴⁰⁾

36. *Vm næfnd skal gangæ.*

Nefnd⁴¹⁾ skal ey i⁴²⁾ lund⁴³⁾ ganga.⁴⁴⁾ for⁴⁵⁾ nefnd (4⁶ skal ganga⁴⁷⁾ (4⁸ threnne tylter⁴⁹⁾

P. 85. *withæ.* 67. 104. *slectninge vdharffue tage.* 86. 113. *frender.*

12) N. 32. 42. 94. om. *oc — gangæ arf.*

13) KDGLR. &c. *ganh arff.*

14) F. *koner.* CP. &c. *quinnæ.*

15) GKL. &c. om. *oc — man.*

16) CP. 85. *quinnæ.* FM. *koner Som karllæ.*

17) EHPQ. &c. add. *sva meghet.*

18) R. *modher; male.*

19) 92. 133. om. *Thette — at.*

20) I. add. *rett.*

21) NQ. 34. 39. 40. 42a. 45. 46. 61. 64. 65. 88.

96. 113. 125. om. *lunde.* C. 55. 56. 134. *hælsingburgs.* DEH. 13+. 30. 48. 48a. 52. 57. 58.

60. 67. 77. 77a. 90. 94. 97. 101. 102. 104. 106.

115. 118. 119. 119a. 122. 135. *malmöghes*

vel malmös. GKL. 24. *landeskronæ.* 107.

Whæss. FMR. *köpstathe.* 111. 117. *byens.*

66. 86. 108. N: 116. *Rett J Helsingborg,*

och J alle Kiöbsteder Wdi dannemarck,

att &c.

22) I. add. *oc all bierkæ rett.* N. 34. 39. 40.

42a. 45. 46. 61. 96. 125. add. *i alle kiöpstæ-*

der (61. steder) i Danmarck.

23) I. *standæ nefnd j lund oc engen stædh*

j bierk vm byman er æn sökis til

bything hværkin &c.

24) NR. &c. *annen.* DEGHKLQ. &c. *byman.*

86. 133. *borgere eller bymændt.*

25) Q. *aff.* 34. 39. 40. 42a. 46. 61. 111. 117.

125. om. *uten lund.* 66. 86. *vdaff N: Bye.*

26) C. 55. 56. 134. *hælsingburg.* DE. 30. 48.

48a. 77. *malmöghæ.* H. 13+. 52. 57. 58. 60.

67. 77a. 90. 97. 101. 104. 106. 113. 115. 118.

119. 119a. 122. 135. *malmö.* 94. *Malmöes*

Byeting &c. GKL. 24. *landeskronæ.* 107.

Whæ. FMNR. 64. 65. 88. 92. 96. 133. *by.* 108.

N: *By.* 116. *Kiöbstedén.* B. *Supra v. lund*

in prima paginae linea scriptam ab ipso scriba

adposita sunt nomina urbium ystæth

tomarp

sölvvisborgk

wæ

ac forte supra nomen ystæth quod, in sum-

mo margine scriptum, resecto folio muti-

latum est, alia nomina scripta fuerunt.

27) Q. add. *eller vt aff andre köpstadhe.*

28) O. æn. FM. *men (M. man) söghe skall*

man a bything &c. R. *meen han scall sö-*

ghe hannum aa Byting och ey aa Kon-

nings &c.

29) C. add. *scal.*

30) 34. 39. 40. 42a. 45. 46. 61. (116.) *skal sögie*

hanum aat (61. til) hans egieth bytingk

oc ey &c.

31) NQ. &c. add. *hanum.*

32) 64. 65. 88. om. *i lund.* 55. 56. 134. *aa hell-*

singborre By tinny. 13+. 60. 77a. 90. 97.

101. 102. 115. 119. 119a. *paa malmöges by-*

ting. 66. 86. *paa N: Byting.* Q. *a hans*

by thing. N. (92.) 125. (133.) *at hans eyet*

byting. 96. *paa sil eget paa byetinget.*

111. 117. *paa derris byes thing.*

33) C. *hælsingburg.* DE. 30. 48. 48a. *malmö-*

ghæ. H. 52. 57. 58. 67. 77. 104. 106. 113. 118.

122. 135. *malmö.* GKL. 24. *landeskronæ.*

107. *forskreffne By.* 108. N:

34) BCDEFGHKL MNQ. &c. add. *oc.* 24. add.

oc ey.

35) 86. 92. &c. om. *Hværken — lansthing.*

36) FMQ. om. *a.* EH. &c. *aff.*

37) FM. om. *thing.*

38) EFHN. &c. *eller (pro oc ey).*

39) EFHMQ. &c. om. *a.*

37.¹⁾

Hwilken man ther worther stæfnder til things oc comber²⁾ ey. giælde³⁾ twa⁴⁾ 93 ðre (⁵en timæ.⁶⁾ (⁷oc⁸⁾ (⁹anner timæ (¹⁰twa oræ¹¹⁾ Oc¹²⁾ thrithiæ timæ¹³⁾ cumber han ey¹⁴⁾ tha¹⁵⁾ bötæ¹⁶⁾ thre marc. (¹⁷æller (¹⁸dylie meth¹⁹⁾ (²⁰tylter eth²¹⁾ Worther han²²⁾ mer stæfnder oc comber²³⁾ ey bötæ (²⁴siæx marc.²⁵⁾ (²⁶Worther han²⁷⁾ mer stæfnder (²⁸oc sökær²⁹⁾ ey.³⁰⁾ bötæ bondanum ni.³¹⁾ marc oc konungen thre marc.³²⁾ Sithen scal³³⁾ (³⁴sökia³⁵⁾

40) Q. add. *eller til biscops ræth. N. &c. add. vden han sætter sinæ penninge* (40. add. *til ved at hanum ær vræt dømt tha möde han som rettæn hafuer sagt.*

41) A. de hoc capite tantum habet rubricam, quæ tamen, in fine folii scripta, testatur textum capitis errato esse omissum; in initio sequentis folii saltum fecit scriba ad textum capitis proxime sequentis, quod igitur rubrica caret. Textum huius capitis e cod. B. transscripsi.

42) R. om. *i.*

43) C. 55. 56. 134. *hælsingburg. DE. 30. 48. 48a. malmøghæ. H. 13½. 52. 57. 58. 60. 67. 77. 77a. 90. 94. 97. 101. 102. 104. 106. 113. 115. 118. 119. 119a. 122. 135. malmø. GKL. 24. landeskronæ. 107. Whæ. 66. 86. 108. N: FMPQR. 85. 116. 133. köpstad. N. 39. 40. 42a. 61. 64. 65. 88. 92. 96. 125. noger köpstæd. 34. 45. 46. enghen köbstæd. 111. 117. byen.*

44) EH. &c. *gaa. N. &c. add. men.*

45) DC. &c. sic, vel *foræ. B. far.*

46) P. 85. *skulæ gaa.*

47) I. &c. *ganges.*

48) FM. &c. *thre. N. tvenne. 34. 39. 40. 42a. 45. 46. 125. XXIIII men. 61. sexten oc tiuffue Mendz eedt. 66. 86. tylter Eed.*

49) N. &c. add. *edh. Q. add. eth foræ. N. hoc loco in uno capite add. ea, quæ textus in capp. 31-34 continet; cfr. not. 22 pag. 412.*

1) Cfr. not. 41 supra.

2) R. *kan. CN. &c. add. han.*

3) Q. &c. *bøde.*

4) 58. *en. 96. V. 101. J.*

5) BCDEFGHKL MNPR. &c. sic. AO. *enæ. 13½. 60. &c. försthe. Q. om. en timæ. I. om. en — oræ. 30. 48. annet sin ok thrithiæ &c.*

6) EH. &c. *tiidh. 13½. 93. &c. gang.*

7) DEFGHKL M. &c. om. *oc. 85. om. oc — thrithiæ timæ.*

8) Q. add. *svo.*

9) DEFGHKL M Q. &c. *twa ðræ (77. add. penge) annet sin (EHQ. 77. annen sinnæ) oc thrithiæ &c. 13½. 52. &c. anden tid. 93. &c. Andenn gangh.*

10) 34. 39. 40. 45. 46. 125. *tre. 96. X. 42a. om. twa oræ Oc.*

11) BC. &c. *ðræ.*

12) N. &c. om. *Oc.*

13) 52. &c. om. *timæ. 13½. 48a. &c. tid. 93. 122. Steffning.*

14) N. add. *tredie tymæ.*

15) CFQ. &c. om. *tha.*

16) N. &c. add. *han.*

17) 107. 108. om. *æller — tylter eth.*

18) N. &c. *værie seg meth log at han ey steffnd nor worder &c.*

19) 90. 94. add. *thre.*

20) 92. 133. *12 mendz eedt.*

21) L. add. *Och.*

22) N. &c. add. *oc. M. add. tha. 52. add. ey; male.*

23) C. add. *han.*

24) 55. 77a. 108. 125. om. *siæx — bötæ.*

25) BCR. &c. add. *oc.*

26) 107. *Bonden oc Kongen huer ders III marc, om hand kommer ey: Siden &c. 92. 133. Anden gangh 9 marck Siden &c.*

27) DE. &c. add. *oc en. GHKLNPQ. &c. add. æn. 40. add. ey; male.*

28) DEGHIKLO. &c. om. *oc sökær ey. Cfr. not. 32 infra.*

29) R. *kan. NQ. &c. kommer.*

30) Q. add. *till swars.*

31) Q. *III. P. 85. 96. thre.*

32) DEGHIKLMO. &c. add. *om han comber ey. FNP. &c. add. och.*

frith hans³⁶) (³⁷som (³⁸anner vdæthes man³⁹) (⁴⁰vm han wil ey til rætæ⁴¹)
stande.

38.⁴²) *Vm thing at sökizæ.*

Umbuzman⁴³) ma ey sökizæ bonde a thing om höst hæligh⁴⁴) oc ey⁴⁵) vm
Jule hælgh (⁴⁶oc ey vm⁴⁷) faste hælgh. oc eig⁴⁸) vm⁴⁹) (⁵⁰pasche hælgh.
(⁵¹oc ey⁵²) lethings⁵³) helg. oc ey⁵⁴) mæthen konungs⁵⁵) giæld⁵⁶) takx.⁵⁷)

39. *Vm handelös wathæ.*

Umbuzman¹) ma ey sökizæ²) for³) handelös⁴) wathæ.⁵) (⁶æy for hæst hof.
oc⁷) ey for (⁸hæst tan.⁹) (¹⁰ey fore nõtshorn. oc¹¹) ey¹²) fore swinæ tan.¹³)
oc¹⁴) swa¹⁵) vm noker¹⁶) skær sich af¹⁷) anners¹⁸) knif (¹⁹æller af²⁰)

33) N. &c. add. *man.*

34) QR. &c. *sögkes.* 13†. 60. &c. *hand vare*
(60. &c. *worde*) *fridlös: Som &c.*

35) DEGHKLO. &c. add. *a.*

36) DGKL. &c. add. *swa.*

37) 93. 106. om. *som anner vdæthes man.* 92.
&c. om. *som — stande.*

38) C. *annærs vdæthæs mansz.* N. &c. *an-*
dre vdedes mæn.

39) BR. &c. *mans.*

40) N. &c. *for han wilde* &c. H. &c. om.
vm — stande.

41) I. *ret.* R. *thett; male.*

42) 48a. om. *hoc caput.* N. *ultimo loco ha-*
bet capp. 38-54. 34. 39. 40. 42a. 45. 46. 61.
om. *hæc capita.* 125. om. *capp.* 38-55.

43) FGHMNQR. &c. *Embitzman.* KO. *Em-*
butzman. 66. *Kongenns Embitzmand.*

44) BC. &c. *höst helgh.*

45) I. om. *ey.*

46) DEGHKLQ. &c. om. *oc — faste hælgh.* 66.
om. *oc — pasche hælgh.*

47) CL. om. *vm.*

48) N. om. *eig.*

49) CIMO. om. *vm.*

50) BN. &c. om. *pasche hælgh. oc ey.*

51) I. om. *oc.* L. 48. om. *oc ey lethings helg.*

52) DEFGHIKMOQR. &c. add. *om.*

53) BC. &c. sic. A. *bethings.* 64. 65. 88. *by-*
tings. 77. *embit meße.*

54) H. add. *meen konninges heligh, och ey.*

55) H. om. *konungs.*

56) D. 30. *gyl.* EHQ. &c. *gvaldh.* Male. C.
add. *in.*

57) P. 85. add. *jn.* 96. 107. 108. add. *det er*
Nar Kongens skatt thagis.

1) BC. &c. sic. A. *Umbuzmam.* FHMNR.
&c. *Embitzman.* KOP. *Embutzman.* 66.
113. *Kongenns Embitzmand.*

2) 55. 134. add. *paa tinnge.* 66. add. *Bon-*
den paa Tinge.

3) N. om. *for.*

4) BC. &c. *handlös.*

5) DEGHIKLMO. &c. add. *oc.*

6) E. &c. om. *æy.* BNR. &c. om. *æy — hæst*
tan.

7) F. om. *oc.*

8) EF. &c. *hæste taan.* 86. 92. 93. 96. 106-
108. 116. 122. 133. *hunde tandt;* ofr. I. 100.
55. 134. om. *hæst tan. ey fore.*

9) CDEGIKLMO. &c. add. *oc.*

10) H. &c. om. *ey — swinæ tan.*

11) BFNPQR. &c. om. *oc.*

12) GK. om. *ey.*

13) G. add. *Æller.* O. 77. add. *oc ey for*
hwntz tand.

14) Q. om. *oc.*

15) BCNQR. &c. *ey.* FM. add. *ey.* DO. add. *oc.*

16) I. *man.* O. add. *man.*

17) EH. &c. add. *hindz.* I. add. *kin.*

18) DGKL. &c. om. *annærs.*

19) R. *ey for Heste Hoff eller Heste tand*

(²¹swærth æller af²²) annar²³) thelikum²⁴) handelös wathæ (²⁵ma ey vm-buzman²⁶) æfther sökiæ Bider hæst man æller slar meth²⁷) fot. æller nöt²⁸) stanger meth horn tha seal bonde bötæ twa öræ fore slick wathæ. Dör man af slik²⁹) wathæ. (³⁰tha scal (³¹bonden ther³²) fæ a bötæ thre marc fore. then döthe.³³) oc³⁴) meræ horer³⁵) han³⁶) ey ath³⁷) bötæ for sith fæ.³⁸)

40. *Vm man far sar af andrum.*

Far man sar af andrum.³⁹) tha scal⁴⁰) bötæ⁴¹) twa⁴²) marc fore hwært sar (⁴³alt til⁴⁴) fæm ære.⁴⁵) oc⁴⁶) sithæn scal⁴⁷) ey (⁴⁸mer bötæ⁴⁹) for sar. (⁵⁰num scal sar se⁵¹) (⁵²oc synæs.

41.⁵³) *Vm man worther lytær.*

Um man worther⁵⁴) lyther tha skal man bötæ lythe (⁵⁵swo som gothe mæn 94 (⁵⁶thykker ræt⁵⁷) ware.

*eller om nogen sker seg af annen mantz
Sverd eller for annen theslige Handlöss
&c.*

- 20) BCNQ. &c. om. af.
21) DGKL. &c. om. swærth æller af.
22) BN. &c. far vel fore.
23) BCDEHLMNPQ. &c. sic, vel andher. IO.
annen. A. annet. GK. &c. andræ. F. om.
h. v.
24) BI. &c. thölik. C. thylikæn. DEGKLMQ.
&c. om. h. v.
25) O. böthe thre marc ey ma vmbuzman &c.
F. &c. om. ma — sökiæ. DEGHKLMQ. &c.
om. ma — fore slick wathæ.
26) BP. embuthsman. NR. &c. embitzman.
27) F. add. hoff eller meth.
28) F. fæ.
29) 13½. 52. &c. Saadan. 48. 94. add. handlös.
30) G. saa. EH. &c. om. tha scal.
31) I. botæ then fæ atæ thre &c.
32) 30. 48. add. sligh.
33) DEH. &c. döth. O. add. then döthes fren-
der.
34) FM. om. oc.
35) BD. &c. hörir. I. höre. C. scal. R. haff-
uer. Q. &c. bör.

- 36) DBEFGHIKLMNOPQ. &c. hanum.
37) C. om. ath.
38) 111. 117. hoc loco inserunt capp. in textu
47 et 48.
39) R. hannum.
40) DEGHKLQ. &c. add. han. R. add. ther
fore.
41) H. om. bötæ. CNP. &c. bötæs.
42) 92. 96. &c. III vel thre. 64. 65. 88. I vel
en.
43) FM. om. alt. BN. al. DEHIO. &c. e. Q.
a. GKL. 24. och. 52. 57. &c. indtiill femb
&c. 48. om. alt — ære.
44) P. add. thes the.
45) I. wardher. LR. öre; male.
46) C. om. oc.
47) 52. 13½. &c. add. han.
48) I. bötes for flere saar &c.
49) CNQ. &c. bötæs.
50) FNP. &c. Vthen. R. &c. men. GKLM. &c.
Man. 13½. 60. &c. om. num — synæs.
51) EHIR. &c. sies vel sees.
52) F. om. oc synæs.
53) 13½. 60. 64. 65. 67. 77a. 88. 90. 94. 97. 101.
102. 104. 119. 119a. om. hoc caput.
54) DEHQ. &c. add. ey; male.

42. *Vm* (¹man taks been af saar.

Worther saar swo hugget at²) been taks³) af,⁴) tha (⁵scal bötæ⁶) for hwært been⁷) i mwldug⁸) klingher⁹) öræ peninge alt¹⁰) til fire¹¹) ære¹²) bōth, (¹³oc fleræ been scal (¹⁴man eig ather¹⁵) bötæ. (¹⁶tha scal (¹⁷sithen wurdes¹⁸) lythæ¹⁹) Oc æfter lythe²⁰) scal swo²¹) som (²²lythe ære²³) til bötæ.²⁴)

43. *Hvat bötæ scal for dōth man.*

Worther man dræpen af andrum tha scal²⁵) bötæ æfter²⁶) meth thretiuge²⁷) (²⁸marc²⁹) (³⁰oc (³¹öuerboth (³²meth (³³thretiuge marc (³⁴oc two³⁵) marc meth, thy at mannen³⁶) war³⁷) vkærdher³⁸) af dagum thagen. æller³⁹)

55) MQR. &c. om. *swo*. 56. om. *swo* — *ware*.56) FNP. &c. *tockæ* vel *thikkæ*. R. &c. *tyckes*. M. *tyckee ath ware ræth*.57) EH. &c. om. *ræt*. Q. *got*.1) Lege *manni taks* vel *man taker*.2) M. *och*.3) CP. &c. add. *vt*.4) DEH. &c. *uth*.5) BCDEGHKLNQR. &c. om. *scal*. 52. &c. *bödes for* &c.6) O. &c. *böthes*.7) N. om. *been*. DEGHKLMOQR. &c. add. *ther*.8) F. *mulluff*. N. &c. *mullw*. P. *mullwæ*. 48. &c. *mullingh*. 92. 133. *becken*. 66. add. (*becken*).9) CDEFGHKMPQ. &c. *klinkær*. C. &c. add. *en*. 96. 107. 116. add. *tho* vel *II*.10) Q. &c. om. *alt*. B. *al*. I. *æ*.11) BCDGIKLNOQ. &c. sic. AFMP. *finger*; at in A. h. v. *lineola induxit subiectisque punctis notavit rec. man., in marg. addens firæ*. EH. *sywghwr* (lege *fymghwr*, a qua voce male lecta sine dubio originem ducit v. *finger*, quam habent alii codd.). R. 67. 96. &c. *fæm*. 52. 57. &c. VII. 64. 65. 88. 90. 115. XV. 66. 106. &c. VII *öre*.12) FHMOPQ. *er*. R. *öre*.13) GKL. &c. om. *oc* — *ather bötæ*.14) Q. *ey j gen bödes*.15) IO. &c. *effter*.16) 56. *men gode menn skall siiden wurde* &c. 92. 133. om. *tha* — *bötæ*.17) BCNR. &c. om. *sithen*. O. *man sydhen nrthæ* &c.18) BDEH. &c. *wirtha*. CGIKLNPR. &c. *nrthæ*. F. *varthe*. MQ. *vortha*.19) N. om. *lythæ*.20) BCDEFHIMNOPQR. &c. add. *tha*.21) KN. om. *swo*.22) Q. *lyder til foræ böde*.23) BFIKLMNPR. &c. *ær*. EH. &c. om. h. v.24) K. *böthes*.25) BDEGHKLMNQR. &c. add. *han*. P. 85. add. *man*.26) CBDEFGHKLMNPR. &c. *ater*. Q. &c. *igen*.27) BCDEFGHIKLMNOPR. &c. sic. A. *fyrretiuge*. 115. 40. Q. *thranne*. F. &c. add. *gode*.28) I. om. *marc* — *thretiuge marc*.29) BCFNOPR. &c. add. *penninge*.30) DEGHKLMQ. &c. om. *oc* — *thretiuge marc*. 111. 117. om. *oc* — *two marc*.31) CBFOP. &c. *iær bötær* vel *offuerböder*. 96. XXVI *marck* och XVI *örtis rede penning thill offuerbod*. 108. XXVI *marc offuerböder*. Och XVI *Ortugs penninge*. Fordj &c.32) 56. XXVI *marc*, och XVI *örtuger*, thi &c. 107. *som er 26 marc oc XVI ortugs penninge*: Fordi &c.33) BCFNOPR. &c. sic. A. *fyrretiuge*. Cfr. nott. 28, 30 supra. 115. 42 *mark*, fordj &c. 116. XXVI *marc* och XVI *Ortuger Penninge*. Fordi &c.34) N. &c. om. *oc two marc*.

35) 64. 65. 88. III.

36) BCDEGHKLMNQ. &c. *han*.

vm han wil eig⁴⁰) bötæ öuerböther⁴¹) (⁴²tha scal han⁴³) log giwe.⁴⁴) for öuerbother⁴⁵) meth threnne⁴⁶) tyltær.⁴⁷)

44. *Vm man worther with fore mandrap.*

Worther⁴⁸) nogher⁴⁹) witær fore mandrap oc drap eig, tha scal han⁶⁰) wærie sich meth threnne⁵¹) tylter.⁵²) ligger man (⁵³a morde oc gangher engen wither (⁵⁴ther mannen drap, tha scal æfter gange ban⁵⁵) sithen ma wites⁵⁶) (⁵⁷bane sagh hwæm som⁵⁸) man⁵⁹) wil.

45. *Vm man scal¹) bötæ anner man.*

Tagher²) man scal³) bötæ annen ather,⁴) tha scal⁵) bötæs⁶) i threnne⁷) (⁸sale.⁹) (¹⁰förste sal¹¹) scal¹²) nesthæ¹³) nithie¹⁴) taghe¹⁵)

46.¹⁶) *Vm hand worther af huggen*

Um¹⁷) hand (¹⁸worther (¹⁹huggen af manne.²⁰) tha scal bötæs²¹) (²²for

37) B. &c. *worth*. DEFGHKLMNOP. &c. *wor-der*.

38) I. *vskærdher*. Q. *vkender*. Male. 96. *vskeldeligen*. 107. *vskelligen*. 93. 106. 122. *vschylldigenn*. 66. 86. *vschylldig*.

39) FM. &c. *Æn*.

40) N. om. *eig*; male.

41) N. 16. &c. *ouer bod vel offuer both*.

42) M. om. *tha* — *meth*.

43) DEGHKLO. &c. om. *han*.

44) I. *ganges*.

45) N. 16. &c. *ouer bod vel ouer both*.

46) HNQ. &c. *III* vel *thre*. R. add. *alther*.

47) 55. 64. &c. add. *edit*. 113. add. *Jffuer böder det ere 6 marck och 20 och 16 ortuger, saa er och om fredkiöb* (I. Add. F. 1.); cfr. not. 7 pag. 232.

48) FM. om. *Worther* — *tylter*.

49) I. om. *nogher*. DGIKLOR. &c. add. *man*.

50) Q. om. *han*.

51) DIQ. &c. *thre*. HN. &c. *III*.

52) G. &c. add. *eth*.

53) E. 48a. *aff*. 93. 67. &c. *myrder, oc &c*.

54) Q. &c. om. *ther mannen drap*. EHI. &c. *then mandrap tha &c*. DR. &c. *thet mandrap tha &c*.

55) 77. add. *oc gudx wrede*.

56) FM. *giffues*.

57) EHQ. &c. *baane hvem &c*.

58) QR. &c. om. *som*. I. *thær*.

59) FGKLMPO. &c. *han*.

1) A. Litt. *l* omissam supra lineam add. *miniator*.

2) BNR. &c. *Tha*.

3) 52. 57. &c. *weed att*.

4) Q. &c. *igen*.

5) IO. add. *han*.

6) DEGHKLMPO. &c. *bötæ*.

7) BCDEGHKLMNOPQR. &c. *thre*.

8) I. *sal*. 113. *tider, huer tid en Sall det er en treding aff Mandebod, Den förste &c*.

9) R. add. *i*.

10) 92. 133. om. *förste* — *taghe*.

11) C. om. *sal*. DO. &c. add. *tha*.

12) P. 85. *sculæ*. I. add. *hans*. Q. add. *förstæ oc*.

13) R. &c. om. *nesthæ*.

14) BGKLNQ. &c. sic. AFM. *witne*, in A. rec., ut videtur, manu mutatum in *nythe*. CD. &c. *uithæ*. EHIR. &c. *wither*. PQ. &c. *frender*.

15) LQ. om. *taghe*. C. add. *oc æi andræ män*.

hand (²³halue manne böder.²⁴) (²⁵oc for thwimme²⁶) (²⁷halue handz both.²⁸)
 (²⁹oc for bothe hender (³⁰fulle mantz böder³¹) (³²Swo ær³³) oc vm fōter
 then³⁴) samme ræt³⁵) (³⁶swo ær oc vm³⁷) næse³⁸) (³⁹fulle mantz böder⁴⁰)
 Oc⁴¹) swo ær⁴²) oc vm⁴³) mantz andbuth⁴⁴) (⁴⁵i broghum nether⁴⁶) (⁴⁷then
 samme ræt.⁴⁸)

47.⁴⁹) *Vm hærwirke .XL. marc*

95 **U**m noger⁵⁰) man⁵¹) ganger⁵²) i anners mantz⁵³) gardh (⁵⁴meth vfyrd⁵⁵)
 meth siæx⁵⁶) (⁵⁷folke wapn oc gör bondanum (⁵⁸theligh v ræt⁵⁹) i sin egen

93. 106. &c. *vdgiffue*. 96. 107. (108.) 116. 36) 93. 106. &c. om. *swo* — mantz böder. I. add. *denn Andenn federne frender, thend thride Mböderne Frender*. om. *swo* — samme ræt.
- 16) 92. 133. om. *hoc caput*. 37) L. om. *vm*.
- 17) BN. &c. add. *mans*. 38) FM. add. *then samme ræth*.
- 18) 66. *Fod, Næße eller Ambud (hiemmelighed) bliffuer affhuggem, der fore skal bödis halff mans bödder End for Tömmelfinger halff haands bödder. (det er enn fierdings boed)*. 39) EH. &c. om. *fulle mantz böder*. NQR. &c. *ful mans bod*.
- 19) NQ. &c. *affhuggen tha* &c. 40) B. *man bödir*. P. 85. add. *Swo ær ock om bathe öghen*.
- 20) BHR. &c. om. *manne*. 41) BCDEFGHKL MNOPQR. &c. om. *Oc*.
- 21) GKL. &c. *böthe*. 42) FM. om. *ær*.
- 22) PQ. 85. om. *for hand*. 43) Q. om. *vm*. GKL. *foræ*. O. add. *een*.
- 23) NQ. &c. *halff mans bod*. 44) BC. &c. *ambuth vel anbut*. 13½. 60. 90. &c. *kvgh*. 64. 65. 115. *lönlige leem*. 88. *Lönlige thingh*. 77a. *hemmelig ting*. 93. 106. &c. *hiemmelighed*. O. add. *thet som*.
- 24) BFM. *man bödir*. CDEHKLR. &c. *manzs böter*. G. *mans böthe*. 45) 93. &c. om. *i broghum nether*.
- 25) DFGKLM. &c. om. *oc*. 56. om. *oc* — *handz both*. 46) BNP. &c. *nithri*. CFMQR. &c. om. h. v. DEH. &c. *ær*. GKLO. *liggher*. P. 85. add. *sitther*. 94. &c. add. *det er hans lönlige lem*.
- 26) DEGHKLMOPQ. &c. *thummelfinger*. 47) 56. *schall bödes fwilt manne boodht*.
- 27) 48a. *fiarde parthen aff manne böther, ok fore* &c. 48) FM. add. *till fullæ mantz böthær*.
- 28) CBDEHO. &c. *handzs böter*. KLM. &c. *hande böther*. QR. *mantz bot*; male. 64. 65. &c. *mandtz böder*. 49) 111. 117. *habent hoc caput una cum proxime sequente post cap. in textu 39*. Cfr. not. 38 pag. 417.
- 29) I. om. *oc*. 86. om. *oc* — *mantz böder*. 50) BN. &c. om. *noger*.
- 30) N. *full mans bod*. 51) FM. &c. om. *man*.
- 31) I. *manne böter*. Q. &c. *mantz boot*. FM. add. *ock*. 52) BE. &c. *gar*.
- 32) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic (cfr. nott. 33-40 infra). A. om. *Swo* — *mantz böder*, at hæc in inferiore margine add. rec. man. 53) R. om. *mantz*.
- 33) C. om. *ær*. 54) 92. 116. 133. om. *meth vfyrd*. 108. om. *meth* — *v ræt*.
- 34) I. *slijh*. 55) FIM. 77. *wfretk*.
- 35) M. add. *Oc*. 56) 64. 65. &c. V. 96. *thuende*.
- 57) H. *flocke napen*. GKLP. &c. *fulle wapn*. Q. &c. *manne napen*.

gardh *thet* heder hærwirke. *ther* fore skal han⁶⁰) böde fyrretinge marc. dyl han⁶¹) (⁶²thelighe *gerninghe* (⁶³wærie sich⁶⁴) *meth* threnne⁶⁵) tylter⁶⁶)

48. *Vm bonde biuder vfyrm.*

G^{ar}¹) bonde i²) anners mantz³) gardh oc biwder hanum *ther* vfyrm⁴) *thet* heder gardganghe,⁵) *ther* fore scal (⁶man böde thre. marc sæller (⁷dylie *meth*⁸) (⁹tylter eth

49.¹⁰) *Vm man tagher klede af andrum.*

T^{ag}her bonde af (¹¹andrum bonde¹²) klede¹³) sæller swerdh sæller anner¹⁴) thing hwat som¹⁵) *thet* ær, (¹⁶böde thre. marc (¹⁷for raan sæller (¹⁸wærie sich *meth* tylter eth.¹⁹)

50. *Vm bonde tager anner dotter.*

T^{ag}her bonde²⁰) anners²¹) dotter (²²eller²³) frændkonne.²⁴) oc worther han²⁵) græpen²⁶) tha hawer bonden wold²⁷) til²⁸) at setiæ hanum (²⁹i fiæ-

58) C. *thylík.* B. &c. *thölik.* DEGHKLQ. &c.

om. h. v. O. &c. *eller kusfruen i syn* &c.

59) FIMQ. &c. *vfretth.* DEGHKL. &c. *vfyrm.*

60) BCEGHKLOQR. &c. *man.*

61) K. *man.*

62) CK. *thylíkæ.* 13 $\frac{1}{2}$. 48a. 77a. &c. *saadanne.* BD. &c. *thölik gierning.*

63) 52. &c. *dylie mett* &c.

64) Q. om. *sich.*

65) FM. &c. *thre.* HNQ. &c. *III.*

66) GI. &c. add. *eth.*

1) BCFGKLNQ. &c. *Far.* R. *Ganger.*

2) C. *innæn.*

3) BCINOPQ. &c. om. *mantz.*

4) I. &c. *vfrith.*

5) IKQ. &c. *gardhgang.*

6) FMP. &c. *han.* Q. *bödhes III* &c.

7) FQ. om. *dylie meth.*

8) 88. 90. &c. add. *III.*

9) N. 32. 42. *III tilter.* 92. *12 mendz eedt.*

10) 92. 133. om. hoc caput. 56. calci capitis proxime sequentis add. ea quae hoc caput continet. 116. hoc ordine habet sequentia capita: 51, 53, 49, 50, 52, 54. &c.

11) R. *hannum klæde* &c.

12) BCDEFGHIKLMNOPQ. &c. om. *bonde.*

13) IO. &c. *klædher.*

14) GI. &c. *annen.* I. add. *slijk.*

15) FM. &c. om. *som.*

16) I. *thet heter raan. ther bötæ sak fore thre mark eller nærie medh tylter eedh.*

17) DEGHKLQ. &c. om. *for raan.* Cfr. not. 19 infra.

18) DEFGHKLO. &c. *dylie meth* &c.

19) DEGHKLO. &c. add. *thet heter raan* (107. &c. *Rouff*).

20) G. 24. add. *aff.*

21) BCDEFGHIKLMNOPQ. &c. sic. AGR. *anner.* L. &c. add. *mans.*

22) 92. 133. om. *eller frændkonne.*

23) P. 85. add. *söster. aller.*

24) CE. &c. *frændkonæ vel frændekone.* BNP QR. &c. *frenku.* A. Rec. man. in marg. add. *ellær fæstekone.* 64. 65. &c. add. *met woldt.*

25) QR. 13 $\frac{1}{2}$. om. *han.* BCDEFGHIKLMNOP. &c. *ther.* GKL. &c. add. *meth.*

26) BCDEFHIMNOPQR. &c. add. *withir.*

27) 48. 67. &c. *mackt.*

dher³⁰) oc holde hanum³¹) til³²) ræte.³³) oc lade komme til gothe mæn. oc sige thöm af³⁴) thelige³⁶) gerninge (³⁶söm (³⁷ther ær³⁸) giort.³⁹) wil han ther⁴⁰) fæste sich⁴¹) then⁴²) konnæ⁴³) til husfrw tha ma han hawe (⁴⁴frit oc gothe (⁴⁵nothe. Wil han⁴⁶) ey fæste oc enghen heder göre⁴⁷) tha⁴⁸) hawer⁴⁹) bonden wold⁵⁰) til⁵¹) at (⁵²göre⁵³) lyder at⁵⁴) hans lymmær. worther han ey grepen witer (⁵⁵oc gangher tog⁵⁶) wither tha scal han böde (⁵⁷fire marc⁵⁸) henne (⁵⁹til bodh. dyl han⁶⁰) (⁶¹wærie sich meth⁶²) (⁶³tylter eth.⁶⁴)

51. *Vm man ganger i anners mantz garth.*

Um man ganger¹) i anners mantz²) gard oc wether³) hanum ther⁴) arethæ⁵) i (⁶sith eghit⁷) hws. worther husbonden⁸) hans öerman oc gör noget⁹) 96 gerninghe¹⁰) uppa¹¹) hanum¹²) oc ær¹³) ther¹⁴) gothe manne¹⁵) witne til at

28) R. om. *til.*

29) C. *innæn.* 101. om. *i — hanum.*

30) CIO. *fiæter.* FGKLM. &c. *fiæthur.* 66. 86. *Fengsel.*

31) DEGHKLOQ. &c. om. *hanum.*

32) M. 13 $\frac{1}{7}$. *i.*

33) I. *rett.*

34) D. 30. *a.*

35) C. *thylikæ.* B. *thölike.* DE. *thölighæ.* I. *tholik.* K. *tholigh.*

36) BC. &c. om. *söm — giort.*

37) R. om. *ther.* P. 85. *han haffuer giort.*

38) ME. *ære.*

39) I. *giordh.* FM. *giortæ.*

40) F. &c. om. *ther.* CMQR. &c. *tha.*

41) EH. &c. om. *sich.*

42) P. 85. add. *sammæ.*

43) BC. &c. *kuna vel konæ.* DEGHKLOQ. &c. *sammæ.*

44) NR. &c. om. *frit oc.* 48. *thet frith ath göre, En vil &c.*

45) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. *nadha. en wil &c.*

46) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. A. add. *ther.*

47) P. &c. add. *hennæ.*

48) N. om. *tha.*

49) I. *haue.*

50) 48. *mackt.*

51) FMR. &c. om. *til.*

52) DEGHKLOPQ. &c. *lytæ* (Q. *ledhe*; 66. 86.

107. 108. *pine*) *hanum* (KL. *kan*) a (Q. 48a. aff) *sinæ* (P. &c. *hans*) *limmer Vorder &c.*

53) BCNR. &c. add. *konum.*

54) BMNR. a. C. &c. *pa.*

55) GKL. &c. om. *oc — mithæ.*

56) DOP. &c. *tho.* BCFIMNQR. &c. *tha.*

57) Q. &c. III. FM. 116. XL. B. 16. 17. om. *fre marc.*

58) P. 85. add. *konen.*

59) DEGHKL. &c. om. *til bodh.* Q. *frender hennes Dyl &c.*

60) D. &c. add. *tha.*

61) F. *dilie meth thre tilther.*

62) M. &c. add. *thre.*

63) 92. 133. *12 mendz eedt.*

64) I. add. *at han ey withær gik.*

1) BG. &c. *gar.*

2) IOQ. &c. om. *mantz.*

3) Q. *binther.* 48. 48a. 67. &c. *gør.*

4) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. om. *ther.* Q. 48a. add. *vfrmdh oc.*

5) EHNQR. &c. *wæth.* 92. 133. *vfredt.*

6) R. *syn eghen Gard eller Hws.*

7) M. *rette.*

8) R. &c. *Bonde.*

9) I. *nokræ.*

10) BCDNOP. &c. *gierning.*

11) D. 30. *a pa.* CHQR. &c. *pa.*

12) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. *then man.*

swo war¹⁶) giorth¹⁷) have thet¹⁸) fore (1⁹sith eghet²⁰) hwat som han²¹) faar²²) (2³i (2⁴the²⁵) ganghe.²⁶) worther han²⁷) (2⁸huggen bötæ ey (2⁹een peningh fore (3⁰worther han³¹) dræpen³²) bötæ ey³³) peningh fore hwerken konungh eller³⁴) (3⁵biscop (3⁶oc ey (3⁷andrum manne. vm nokær³⁸) æfter kærer.³⁹) ther⁴⁰) til⁴¹) scal (4²öuer hanum ræte dome ganghe. oc hans krop vden kirke gardh at⁴³) liggæ⁴⁴) Oc⁴⁵) æfter swo giorth at han worther⁴⁶) swo vgilder lagder tha⁴⁷) hörer⁴⁸) fore hanum (4⁹enghen man⁵⁰) at⁵¹) fasthe.

52. *Vm man worther drepen i horsisæng.*

Um⁵²) man worther (5³i horsisæng (5⁴tagen oc worther (5⁵ther dræpen⁵⁶) oc⁵⁷) af daghum taghen. Tha scal dyne oc blee til things föres.⁵⁸) oc have⁵⁹) rætte⁶⁰) domæ⁶¹) til⁶²) öuer⁶³) (6⁴thelig gerningh,⁶⁵) at⁶⁶) han ha-

13) I. ære.	38) OP. &c. add. man.
14) EHIQ. &c. om. ther.	39) I. kæræ. 93. add. eller heffner.
15) O. om. manne.	40) DGKLQ. &c. tha.
16) BCNQR. &c. ær. M. &c. wart.	41) DEGHKLQ. &c. om. til.
17) FM. &c. om. giorth.	42) R. hand rætte &c. I. hin ther hanum drap latæ gange rette domæ vm hans krop a (9) legges vden kirkiugardh oc effter &c.
18) R. ther.	43) CQ. om. at.
19) 67. 93. &c. hiemmegield, huadt &c. 92. 133. hiemell ehvad &c.	44) CDEFGHKLMOP. &c. læggæ. Q. legges.
20) C. add. e.	45) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. A. add. ther.
21) DEGHKLQ. &c. add. ther.	46) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. AO. war ther.
22) FM. &c. fangher. O. add. ther.	47) G. om. tha.
23) M. om. i. 96. 107. om. i the ganghe. I. tha wardher &c.	48) I. höræ. F. bör. C. skal.
24) CQ. thæn gang.	49) P. 85. hwerken ath böde. och æy ath fastæ. Q. hwerken faste ellis böde. 116. ey att Fastis, eller bödiß aff noger Mand.
25) DGKL. &c. add. sammæ.	50) F. om. man.
26) 52. 57. &c. gerninghe.	51) C. om. at. 48a. add. böde, eller at.
27) DEFGHKLMQ. &c. add. ther.	52) M. add. noger.
28) I. dræpin; cfr. not. 32 infra. 111. 117. om. huggen — worther han.	53) M. grepen i horsengh och dræpen &c.
29) PQ. &c. om. een. EHL. penninghe fore &c.	54) O. 107. grepin. DEFGHIKL. &c. om. tagen — ther. Q. greben och om dagh taghen; male.
30) BCDEFGHIKMNOPR. &c. sic (cfr. nott. 31 - 33 sequentes). ALQ. om. worther — peningh fore.	55) N. dræpin Tha &c.
31) DGK. &c. add. oc. O. add. oc ther. EHMP. &c. add. ther.	56) F. grepen.
32) I. huggen; cfr. not. 28 supra.	57) FM. add. ther.
33) CFGKMNOPR. &c. add. en.	58) BCFMN. &c. föra. DEGHILQ. &c. bæres. Q. &c. bære.
34) BCEFHNOP. &c. oc ey.	59) F. &c. om. have.
35) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic (cfr. not. 36 sequentem). AFM. om. biscop oc ey.	60) DEGHKLQ. &c. om. rætte.
36) R. &c. eller annen &c.	
37) FMQ. andra men.	

wer for giort sith eyeth⁶⁷) lijf (⁶⁸for sine gerninge. oc swo⁶⁹) scal han⁷⁰) uden kirkegarth lægges.⁷¹) oc for (⁷²slik man hörer⁷³) (⁷⁴hwerken (⁷⁵at (⁷⁶fasthe eller⁷⁷) at⁷⁸) böde.⁷⁹) (⁸⁰Ær thet swo at mannin⁸¹) slipper vnden⁸²) slik⁸³) gerning⁸⁴) hawer giort.⁸⁵) withes hanum sithen. tha scal han wærie sich meth threnne⁸⁶) tylter⁸⁷) æller böthe⁸⁸) fyrretiuge marc.

53.¹) *Vm man gar i tæuerne hus.*

Um²) bonde³) gar⁴) i anners mantz⁵) gardh ther⁶) som (⁷thæwernes hus ær ther görs ey gardganghe⁸) vm (⁹han gör ther nogher vfyrm¹⁰) vthen¹¹) tha ma bonden withe hanum hwat¹²) som¹³) han wil. æn gardgange¹⁴) ma¹⁵) thet ey hede.¹⁶)

61) BCDEFGHIKMNOPQR. &c. sic. L. &c. dom. A. om. h. v.

62) DGKL. &c. om. til. FM. ther.

63) BCNR. &c. om. ðuer.

64) CDEFHLNOPR. &c. slik. B. skik. M. &c. slige. Q. slicht. GK. 24. skil. I. slikæ gierningæ.

65) CFMNPQR. &c. gerninggæ.

66) R. oc.

67) BNQR. &c. om. eyeth.

68) P. 85. meth. DEGHKLQ. &c. om. for sine gerninge.

69) FM. &c. om. swo.

70) I. &c. om. han. Q. add. for slighe gerneringer.

71) BNR. &c. ligge.

72) BC. &c. sic. AD. slikt. NR. &c. hanum hörer &c.

73) I. höre. C. skal. 77. 118. bör. CI. add. man.

74) FM. ey. L. om. hwerken at.

75) CEGHKQ. om. at. 52. 57. &c. bod eller faste.

76) FM. böthe foræ och ey atfastæ, och er &c.

77) BCIO. &c. ok ey.

78) CDEGHKLQR. &c. om. at.

79) GKL. add. foræ.

80) DEGHKLQ. &c. om. quæ in hoc capite sequuntur.

81) BCFMNOPR. &c. sic. A. manne.

82) BCFMNOR. &c. add. ther.

83) BC. &c. sic. A. slikt.

84) FM. gerningher.

85) BFMNR. &c. add. oc.

86) MN. &c. thre vel III.

87) M. &c. add. edh.

88) CFMOPR. add. bondanum.

1) DEGHKLQ. 13½. 24. 30. 48. 48a. 52. 57. 58. 60. 64. 65. 67. 77. 77a. 86. 88. 90. 93. 94. 96. 101. 102. 104. 106. 107. 113. 115. 118. 119. 119a. 122. ultimo loco habent hoc caput. 111. 117. quoque post cap. in textu 57 habent hoc caput, postea vero alia addunt capita. 92. 133. om hoc caput.

2) Q. Gongher nogher man j anners &c.

3) GKL. 24. man.

4) ED. &c. gangher.

5) BCDEHIOQ. &c. om. mantz.

6) C. om. ther.

7) DEGHKL. &c. tæuernæ ær &c. 60. thæverne er, det er Hunde, der &c. 122. Thæberne hunde ehrre. 64. 65. 88. 115. hunde erre. der &c. 113. Tæuerne kru er. 96. haffuer er. 107. haugger eller Tæueris huss det er, hore huss er. 86. In marg. adnotavit scriba: Tæuerne hus thett er krukus eller dranckelus. 93. In marg. adnotavit scriba: Thæberne, er hunde.

8) EHKNR. &c. gardgangh.

9) CDEGHL. &c. thær giörs nokær &c. I. ther görs ** Q. ther norther nogher &c. KO. ther görs nogit &c.

10) FM. vfreth. A. i additum est at rubra lineola inductum. 93. 106. &c. Vstyre.

11) P. &c. om. vthen. B. Num.

12) Q. om. hwat.

54. *Vm bondens fæ ganger i anner mans gard.*

Um¹⁷) bondens¹⁸) fæ gangher¹⁹) i anner²⁰) mantz²¹) gardh (²²oc worther ther dræpit for then skathen (²³thet ther gör.²⁴) tha skal²⁵) bonden kalle 97 syne²⁶) granne ther²⁷) til.²⁸) och lade thöm²⁹) see³⁰) then skathen (³¹ther thet (³²hawer³³) giort. tha skule the³⁴) wurdhe³⁵) skathen hwor³⁶) mikin³⁷) han ær. och lade³⁸) wurde³⁹) fæt⁴⁰) hwor⁴¹) goth thet ær.⁴²) och⁴³) sighe bonden til (⁴⁴ther fææt .A.⁴⁵) wil han sithen taghe sith⁴⁶) fææ⁴⁷) hem til sich.⁴⁸) och iæfne skathen (⁴⁹bæggjæ weynæ⁵⁰) swo⁵¹) at⁵²) iæmpt ær. tha ær thet⁵³) wel giorth⁵⁴) Wil han⁵⁵) æy swo. tha hawe hin (⁵⁶bonde (⁵⁷fææt ther⁵⁸) drap. och leggjæ⁵⁹) fram swo mannighe⁶⁰) penninghe som fææt⁶¹)

13) CDEFGHKLMNR. &c. om. som.

14) EDHKLNPQR. &c. *gardgangh. G. gardh-gandh.*

15) B. meth.

16) 115. add. *Dette ehr den Ret at mand kaller Werbiehs Rett.*17) Q. *For bondæ fæ j &c.*18) BD. &c. *bonde vel bondæ.*19) BD. &c. *gar.*20) BC. &c. *annars. I. annans.*21) BCDINOPR. &c. om. *mantz.*22) G. 24. om. *oc — dræpit.*23) DEGHKLOR. &c. sic. A. *at then (pro thet). F. thet gör ther, tha &c. C. thær thæt gör. BINQ. &c. ther thet giordhe. M. ther thet gör ther Tha &c.*24) DEGHKLOR. &c. *giorthæ. Cfr. not. 23* præcedentem.25) H. om. *skal.*26) I. om. *syne.*27) BCDGIKLNOPQR. &c. om. *ther.*28) GKL. add. *sammen.*29) GKL. om. *thöm.*30) I. *skudhe.*31) Q. om. *ther — giort. DEGHKL. &c. thet ther giorthæ Tha &c. BNR. &c. om. ther — skathen.*32) FM. *fæ haver ther giorth.*33) C. add. *thær.*34) CDEFGHKLMOPQ. &c. sic. A. om. *the. I. * Cfr. not. 30 supra.*35) D. *wirthæ E. myrdhe. F. &c. vithe. 86. 92. &c. wrdere.*36) BC. &c. *huru vel hnræ. I. om. h. v.*37) BCDEIMNOPQR. &c. sic, vel *mekæn, meghen &c. AFGHKL. &c. myket vel meghet &c. 13½. 48. &c. stoer.*38) Q. &c. om. *lade. FM. add. them.*39) BDEI. &c. *wirtha vel myrdhe. M. add. thet.*40) FMQ. &c. *fæ. D. 30. fæ at.*41) BC. &c. *huru vel hnræ.*42) BFMNR. &c. *war.*43) DBCEFGHIKLMNOPQR. &c. add. *latæ.*44) BNR. &c. *thet a.*45) KDGLM. &c. *atthe.*46) DEGHKLQ. &c. om. *sith.*47) DGHKL. &c. *fææt.*48) DEGHILQ. &c. *siin. OK. &c. sit.*49) 13½. 60. &c. *paa bode sider.*50) CD. &c. *wæghnæ. B. weyghnæ. 30. iæfnæ; male.*51) DEGHKLQ. &c. om. *svo.*52) P. 85. *som.*53) C. add. *fol.*54) DEGHKLQ. &c. om. *giorth.*55) GK. om. *han.*56) Q. 24. *bondens fæ ther (24. thet) &c.*57) BCDEFHKMNOPR. &c. sic (cfr. not. 58 sequentem). A. *ther fææt drap. Cfr. not.*58) præcedentem. GL. *fææ thet drap. I. **59) FM. add. *thet.*59) BC. &c. *legge. DGKL. &c. add. sithen.*60) BC. &c. *manga.*

war⁶²) wurt⁶³) fore.⁶⁴) och ther til⁶⁵) log a.⁶⁶) ath thet⁶⁷) war sey bæthre oc (⁶⁸sithen kalle⁶⁹) a hanum for skathefang⁷⁰) sin.⁷¹)

55.¹) *Vm stæfning.*

Koning eller²) (³biscop eller noget (⁴there syste⁵man⁶) eller noget anner man ee⁶) hwat manne⁷) som⁸) thet ær. ma ey stæfne noget köpstade man⁹) (¹⁰J skone.¹¹) vden¹²) then¹³) stadh j¹⁴) hwilken han bor (¹⁵j (¹⁶for noget sagh. æn ther¹⁷) som han boor¹⁸) scal (¹⁹han sta²⁰) til²¹) swars. oc wærie sich for²²) sagh for²³) hwilken²⁴) hanum gifs²⁵) skyld.²⁶)

56. *Vm wæth.*

Um²⁷) (²⁸nokrum köpstade manne²⁹) worther sath³⁰) wæth.³¹) oc (³²biu-

61) EHQ. &c. thet.

62) GR. wart. P. 85. add. wært. och thet wor.

63) I. &c. wirt. N. wirth. DEFMQ. &c. wert. 66. &c. murderet.

64) DEFHQ. &c. om. fore.

65) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. A. add. han.

66) DEGHKLQR. &c. om. a.

67) BCDEFGHIKLMNOPQR. &c. sic. A. om. thet.

68) 13½. 77a. tale siden thend anden thil (77a. add. met) retthe for &c.

69) FM. add. han.

70) Q. skathæ.

71) FMNR. &c. sith. C. add. mer fongær han ikki.

1) B. 16. 17. 32. 42. 92. 116. 133. om. hoc caput. N. habet capita tria sequentia post cap. in textu 37; cfr. not. 42 pag. 416. CO PR. 55. 56. 85. 134. om. quae in textu sequuntur; R. vero add. *Tenne Bercke Logh her stander screffuen vnde och stæthiæ Vii Peder met Gudz nathe Lunde Erche Biscoppe och Swerigis Höffding vore kære Bymen i Nexæ vdi Borndholm och ther met ath theris torg scall være vppo Torsdagen her effter som the selfue haffue ombedet och till vitnesbyrd, tha er vort Indseyle tilhengt for thette Breff ther giffuet var i Lund effther vor Herris Födelse thvsende vinther thry Hvndreth vinther Fy-*

rethiuge vinther, och pao thet Siettæ Aar en Daghest effther Sancti Nicolai Dagh.

2) G. 24. och.

3) 93. 106. 118. 122. *Erchebiscoppen. N. &c. noget fore fridhbrud ther til skilder man ær æller noget annen &c.; male.*

4) 48. om. there — noget.

5) I. *syloman. HFM. sylæ men. 66. 86. &c. befallnings mand vel befallings mendt. 13½. 60. &c. embidzmand vel Embitzmend.*

6) Q. At.

7) DEFGHKLMN. &c. man. I. *

8) DFGKLM. &c. om. som.

9) D. 30. *köpstathæmen. 77. mand, om. köpstade. EH. &c. add. her.*

10) N. 34. 39. 40. 42a. 45. 46. 61. 64. 65. 88. om. J skone.

11) 30. *skanæ rec. man. mutatum in sieland. 66. 86. N:*

12) DGKL. &c. add. i.

13) H. om. then. G. 24. *thenne.*

14) FQ. &c. om. j.

15) DEH. &c. om. j. GKL. &c. om. j — boor.

16) M. &c. om. for — boor.

17) DEFHINQ. &c. sic. A. then.

18) DGKLMQ. &c. add. ther.

19) 48. *hanum giffves sagh Och staa &c.*

20) FI. &c. stande.

21) K. add. rætthe oc till.

22) EDGHKLMQ. &c. add. the vel then.

ther thet vt³³) rætteligh³⁴) a thing. oc then (³⁵ther wæth³⁶) ægher³⁷) kommer fore. oc nettær³⁸) at thet star³⁹) ey swo dyrt. (⁴⁰ellir⁴¹) wil sigha at han⁴²) hawir thet⁴³) vskællike mist nokra lund. tha skal then⁴⁴) ther wæth⁴⁵) hawir inne nefna sit⁴⁶) witne (⁴⁷som æræ⁴⁸) twa bofaste⁴⁹) men (⁵⁰at weth⁵¹) ær⁵²) swa dyrt sat som han⁵³) hawer thet (⁵⁴vt buthet. oc sithen hwat the twa witne (⁵⁵a thinge thet skal stathught⁵⁶) ware.

57. *Vm giæld.*

Thette ær ræt at hwilken man¹) som²) kræfuer giæld af andrum. oc hin³) wil ey giælde. æn⁴) lader sich lagsöke.⁵) tha skal foghet⁶) lade til wyrtnings⁷) mæn gothe⁸) astadhe⁹) mæn at¹⁰) wyrthe¹¹) ut¹²) bondænum (¹³sin rætte

23) DGKLM. &c. sic. AEFHNQ. &c. om. for.

Cfr. not. 26 infra.

24) Q. ther.

25) DEFGHIKLMQ. &c. sic. AN. &c. gifuer.

26) Q. om. skyld. I. add. fore.

27) Q. Uorther nogher köpstadhe man sath &c.

28) DFGHIKLMN. &c. nagher köpsthæman.

29) B. köpstathe mannum.

30) F. om. sath. N. &c. add. noget til.

31) 13½. 52. &c. pant.

32) N. &c. lagbyvder han thet rettelige paa tingæ.

33) B. &c. vpp.

34) BD. &c. rættelike vel rettelighæ.

35) N. &c. kommer som wæd sætte oc siger at &c.

36) 13½. 60. &c. pant.

37) Q. a caller.

38) DEFGHIKLMQ. &c. hærer.

39) HE. &c. standher. G. om. h. v. N. &c. wor.

40) AN. 34. 39. 42a. 46. 61. 116. 125. om. ellir — swa dyrt; hæc igitur e cod. B. transcripsi. 40. 45. om. ellir — swa dyrt sat. 92. 133. om. ellir — nokra lund.

41) DEFGHIKLQ. &c. add. oc.

42) DEFGHIKLMQ. &c. sic. B. om. han.

43) EH. &c. om. thet.

44) EH. &c. han.

45) I. wæthit. K. om. h. v. 13½. 60. &c. pant.

46) DEFGHIKLMQ. &c. sik.

47) Q. om. som æræ.

48) GI. &c. ær.

49) DEFGHIKLMQ. &c. bofastæ.

50) 115. om. at — ware.

51) 13½. 60. &c. pant.

52) FM. &c. add. ey; male.

53) BDEFGHIKLMNQ. &c. sic. A. om. han.

54) DEH. &c. wit buthit. N. &c. vpbudet oc hæfuer han twigge manne vitnæ til ther lagböð tha nyde han thet, men hæfuer han æy saa vitnæ tha wære hin wæd log at han (34. &c. add. thet) æy dyrre vdsætte.

55) EH. &c. om. a thinge.

56) Q. stadhelicht.

1) BI. &c. om. man.

2) FM. om. som. EHQ. &c. ther.

3) DEFGHIKLMQ. &c. om. hin.

4) B. Num. 16. &c. vthen.

5) N. &c. kalle, add. kommer han æy oc retter seg, tha böder han III öræ offuer giæld, Æn annet kall sex öræ ouer giæld, tridie kall.

6) IN. &c. foghæden. 96. add. burgemester och raad. 116. add. och Borgemester.

7) BF. wirthningis. N. &c. wrdninges. GHKLM. wrdings. 86. 93. &c. wrderings.

8) N. &c. om. gothe.

9) DBGIKLN. &c. astathughæ. M. at statuge. 64. 65. 88. forstandige. 66. 86. Rætfærdige.

10) Q. &c. oc.

11) HNQ. &c. wrde. F. vorde. GKLM. widæ. 66. 94. &c. murdere.

12) DEFGHIKLMQ. &c. om. ut.

(¹⁴howet giæld. (¹⁵sithen bondanum (¹⁶oc koninghen¹⁷) ræt fore a sökn.¹⁸) (¹⁹bryster²⁰) at ther²¹) ær ey til²²) a söknæ.²³) bryste bode²⁴) bondanum 98 oc²⁵) koningen.²⁶) æn ee²⁷) skal²⁸) först wyrthe²⁹) (³⁰bondens³¹) howed giæld³²) ud³³) vm swo myket ær til. Foghet oc³⁴) wyrthnings³⁵) mæn (³⁶skule³⁷) ey hede röwere³⁸) (³⁹ey rans mæn oc ey takæ mæn.⁴⁰) (⁴¹Vm nogher man⁴²) wil thette⁴³) wærie fore thöm meth wæriende hand⁴⁴) böde bondanum⁴⁵) fyretunge marc (⁴⁶och koningen (⁴⁷fyretunge marc. (⁴⁸Thette ær logh⁴⁹) mellum the⁵⁰) ther⁵¹) (⁵²wither hawe⁵³) at hætte.⁵⁴) hws eller⁵⁵)

- 13) FGIKLM. &c. sic. ABDEHQ. &c. sine. N. &c. sin rett hwat giæld han hanum skil- dig war oc siden &c.; male.
 14) Q. vt geld.
 15) DEGHKLQ. &c. om. sithen. FM. om. si- then bondanum. B. &c. oc thær til bon- danum &c. 92. 133. om. sithen — takæ mæn.
 16) EH. &c. om. oc koninghen.
 17) I. konungenum.
 18) BD. &c. asokn. L. at sokn. N. &c. as- sögning. 116. offuerhörelsen, thet ehre III marc. Halff Bonden, och halff Kongen och Byen.
 19) N. &c. thet ær XL marc bonden först halff (40. &c. halfft) oc koning oc byen halff (40. &c. halfft) bröster bode &c.
 20) D. &c. add. thet. EH. &c. add. ther.
 21) DGKLMQ. &c. thet.
 22) BDEFGHKLMQ. &c. add. fore. I. add. at wyrdhæ for.
 23) I. asokn. FEHMQ. asoknenæ. B. &c. asok- ne. D. &c. asoghnerne. GKL. a soknenær. 52. sagen. 86. skade giældt. 116. offuer- hörelsen.
 24) BD. &c. bathe. GKLQ. om. h. v.
 25) Q. a.
 26) I. konungæ.
 27) 13½. 52. &c. yo. N. &c. alt. L. 48. ey; male.
 28) D. &c. add. man.
 29) D. 30. wirthæ. I. wördhæ. Q. worthe. FGHKLMN. &c. vrthe vel wurde. B. &c. vt wirtha. 107. &c. wurdere. 57. &c. niid- dis.
 30) EDFGHKLMN. &c. bondenum vel bonden. Q. vt gellin om &c.
 31) GKL. &c. add. sin.
 32) D. 30. konith geldet. .N. &c. hans giæld. 122. Hoffuetlod.
 33) B. &c. om. ud; cfr. not. 29 supra. M. ath.
 34) N. &c. æller.
 35) I. wyrthings. BD. wirthningis. NQ. &c. nurdninges. GKLM. nrdings. F. vrnin- ges. 86. 93. &c. nrderings.
 36) BDEFGHKLM. &c. fore thet skula the ey &c.
 37) Q. add. ther fora.
 38) BI. &c. add. oc.
 39) DGKLN. &c. eller. Q. om. ey rans mæn.
 40) I. tækkæ men. DGKL. tækiæ men. B. &c. tækte men. N. &c. tages mæn. 64. 65. 88. tagere. I. add. ther fore. N. 34. 39. 40. 42a. 45. 46. 61. 125. add. forty (40. 61. add. ath) the fly bonden (125. add. sinn) rætt; iidem- que hoc loco inserunt quattuor capita, quae leguntur in Add. B. 3-6.
 41) Q. Vil nogher man thette &c.
 42) B. &c. om. man.
 43) DGKL. &c. om. thette. F. thet.
 44) GKL. 24. om. hand.
 45) 61. til Byenn.
 46) BQ. &c. om. och — marc.
 47) 116. och Byen huer there saa mögitt.
 48) DGKL. &c. Thet. 92. 133. om. sequentia, add. vero quattuor capita quae, e cod. 92. transscripta, leguntur in Add. C.
 49) B. &c. ræt.
 50) EFHMN. &c. them.
 51) DEFGHKLM. &c. om. ther. 13½. 60. &c. add. fformuendes ære oc.
 52) 93. 106. 118. 122. vederhettig (118. We- derhettig) er, med Huß &c.
 53) FIM. hauær.
 54) N. &c. sætte. Q. thette.
 55) DGKL. &c. om. eller. FM. och.

iordh (⁶⁶eller bolpenninge. *Æn*⁵⁷) hwilken man⁵⁸) ey (⁶⁹hawer wither at hætte⁶⁰) oc⁶¹) lader söke uppa⁶²) sich. tha skal⁶³) man⁶⁴) hanum söke (⁶⁵som⁶⁶) (⁶⁷annen vdethes man.⁶⁸)

Acta⁶⁹) sunt hec temporibus Waldemari dei gracia danorum sclauorumque regis in parlamento nyburg. sub⁷⁰) anno domini⁷¹) MCCC. vicesimo sexto die assumptionis beate⁷²) virginis (⁷³presentibus illustri principe domino⁷⁴) gerrardo comite holzacie et stothmarie⁷⁵) ac⁷⁶) nobilibus viris dominis laurencio iönsson condam⁷⁷) regis⁷⁸) cristofori dapifero et lothwico albrictson eiusdem cristofori marskalc cuius regis⁷⁹) waldemari. Secretum⁸⁰) presentibus est appensum.⁸¹)

56) Q. ær. 40. 45. *gvl eller peninghe.*

57) GKL. 24. om. *Æn.*

58) Q. add. *ther.*

59) 93. 106. 118. 122. *er vederhettig: (118. Wederheftig) Oc &c.*

60) H. &c. *setthe.*

61) GKL. 24. *æn.*

62) DGKLQ. &c. *pa.*

63) GKL. &c. *ma.*

64) I. add. *vppa.*

65) I. *suosom a amnan vdædhis man ¶ vm ** sit næriemall vpa sin byman nokrum landzman, tha seal han ther næriemaal bort gaff æller bort saalde a byman sin bötæ bynum fritiughæ mark. oc bondanum fritiugh mark. ok konungen fritiugh mark. ¶ Item alle som komme til Elleholm oc wele boo ther oc bygge noghre ny boleghe som ** warit bygd antighen vpa batzstuvæ holmen eller annerstadz vpa elleholm. the seule ware frij for skatt oc landgilde J (?) the første siex samfelde aar ther næst efter. Giuet J aos. aar efter gudhs byrdh. thusande firehu ** half thridiesinstiughende. vpa sancti blasij dagh vnder wort Secret. Anno pontificatus nostri Septimo; deinde sequuntur confirmationes a JOHANNE et BIRGERO Archiepiscopis Lundensibus datae; vide Praefationem.*

66) N. &c. add. *een.*

67) L. *andre vdedis mæn. 66. 86. Andre vdediske Mend.*

68) 104. &c. *vdediske mand. DEGHKLQ. ceterique codd. not. 1 pag. 424 enumerati hoc loco habent caput in textu 53. N. 34. 39. 40. 42a. 45. 46. 61. 125. add. caput quod, e cod. N. transcriptum, in Add. B. 7. legitur. 116. add. quinque capita eadem continentia, quae in Add. B. 3-7. leguntur. 111. 117. add. quattuor capita, quae idem continent quod legitur in I. Add. F. 1; postea vero eadem quae 92. 133. hoc loco habent; vide not. 48 pag. 428. 66. add. *Her Endis Birkeretten som er vdgifuen till Alle Kiöbstæders Frijhed vdi Danmarck at maa och skulle bruge Stadfest och mandaterit aff K: Frederich thend Anden Anno 1. 5. 5. 9.**

69) Hunc epilogum, praeter cod. A, tantum habent 77. et 115.

70) 115. om. *sub.*

71) 77. om. *domini.*

72) 115. om. *beate. 77. marie.*

73) 115. om. *presentibus. 77. presente domino &c.*

74) 115. om. *domino.*

75) 77. 115. *Stormarie.*

76) 77. add. *presentibus.*

77) 115. *quondam. 77. quendam.*

78) 77. 115. sic. *A. regi.*

79) 115. om. *regis.*

80) 77. *secretis.*

81) 77. *appensis. 115. oppressum.*

(Additamenta.)

A.¹⁾1.²⁾

144 (³Thette ær (⁴var ræth i alle kopstæther ath⁵) iorthæghende man hand⁶) ma loffue for XL⁷) marche sagh⁸) tha (⁹ath iorthen¹⁰) varthe¹¹) ey bæthre æn thre march

2.¹²⁾

146 Hwo som köper vether¹³) bondens husfrö¹⁴) i dildwm¹⁵) mere eller mynne gelde ather¹⁶) thet han sich aff henne metk sornum ethe och fa inthet¹⁷) af henne (¹⁸ther han galth igen¹⁹) Vm man²⁰) köper aff²¹) bondens sön eller bondens²²) dotther (²³æn tiuff sag skal han ey swaræ²⁴) for (²⁵thet köp Ænd köper (²⁶hand vether²⁷) annat leye hion²⁸) bondens tha (²⁹geldær han ather thet han köper³⁰) thet er bodragh³¹) (³²och swarer³³) tiuffs sagh (³⁴for thet

1) Haec duo capita transcripta sunt e cod. F, collatis ceteris codicibus ubi eadem leguntur; vide nott. 2, 12 infra.

2) FM. 56. 116. inserunt hoc caput post cap. in textu 7; cfr. not. 32 pag. 402. 55. 134. idem add. post cap. 8; cfr. not. 54 pag. 403.

3) 116. om. Thette — ath.

4) 56. byrcke rett, att &c. 55. 134. Byrcke rett i hellsingborre att &c.

5) M. i.

6) 55. 56. 116. 134. om. hand.

7) 55. 56. 134. XXVIII.

8) 55. 134. om. sagh.

9) 56. hans Jordtt were ey &c.

10) 116. add. hanß.

11) 55. 116. 134. vor.

12) FM. 55. 56. 134. add. hoc caput post cap. in textu 23. 116, qui om. cap. 23, idem habet post cap. 22. Cfr. nott. 24, 38 pag. 408.

13) 55. 56. 116. 134. mett.

14) M. knsfrw. 116. Hostro. 56. kone.

15) M. 56. 116. 134. dyldom.

16) 116. alt.

17) 56. add. Jigen.

18) 55. 134. om. ther. 116. thet. 56. for thett hand köbte, oc saa om &c.

19) 55. 116. 134. add. Saa er oc.

20) M. 116. han.

21) 55. 56. 116. 134. medtt.

22) 55. 56. 116. 134. om. bondens.

23) 56. Tog sckall hand ey suore tiuffs sag for &c.

24) M. suerrie.

25) 116. the köbne. 55. 134. thenn sag.

26) 55. 134. mand mett bondens Leyekiorn.

27) 116. med.

28) M. leye hiona. 116. hion, om. leye.

29) 116. gielde huad hand köbber.

30) 55. 134. köpthe. 56. add. oc omberrre sytt köb, oc.

B.³⁵)1.³⁶)

Jtem³⁷) giffuer noget burgere³⁸) vqwædens ord hwad thet helst ær bøde 432 thet fore III marc om vitne³⁹) ær til at⁴⁰) thet ær skæet⁴¹) paa gaden (⁴²æller verisæ seg meth XII burgere (⁴³offwen oc nædhen⁴⁴)

2.⁴⁵)

Jtem⁴⁶) giffuer noget hæggommes quinnæ noget burgerskæ (⁴⁷æller burgere vqwædens⁴⁸) ord oc ære⁴⁹) vitnæ til tha scall hwn springe aff kaghen oc draghe steen aff by

3.¹)

(²Om man wil æy holde (³sin brostræde⁴) reent efter⁵) at⁶) thet ær ha- 435 num budet⁷) pa tinge, tha (⁸scal han bøde een öræ⁹) förste dagh oc¹⁰) annen dagh two öræ¹¹) tridiæ dagh III marc fore (¹²at han sider offuerhördig Thenne samme rett ær oc om noget¹³) man¹⁴) lader sin möding¹⁵) ligge sa- 436

31) 55. 134. Boelldrog. 116. Boeldrag. 56. bolldragh.

32) 116. Suare thet Tiuffs sage fore.

33) M. suerrie han.

34) 56. thet fore.

35) Haec septem capita e cod. N. transscripta sunt, collatis ceteris codicibus qui infra enumerantur; vide nott. 36, 45 &c.

36) N. 34. 39. 40. 42a. 43. 45. 46. 61. 125. inserunt hoc caput una cum proxime sequente post cap. in textu 9. Cfr. nott. 29, 34 pag. 403.

37) 61. om. Jtem. 43. add. hoo som.

38) 42a. 61. add. annen.

39) 43. vitendhæ.

40) 43. Och.

41) 43. om. skæet.

42) 43. Ær ey nytendhæ till Tha væryæ &c.

43) 40. om. offwen oc nædhen.

44) 61. add. thet er, paa begge sider.

45) 116. add. hoc caput post cap. in textu 22. Cfr. not. 36 supra.

46) 61. 116. om. Jtem.

47) 116. 125. om. æller burgere.

48) 42a. 46. vqwædes.

49) 34. 39. 40. 42a. 43. 45. 46. 61. 116. ær thet.

1) N. 34. 39. 40. 42a. 45. 46. 61. 125. inserunt hoc caput una cum tribus proxime sequentibus in medium cap. 57 in textu; cfr. not. 40 pag. 428. 116. calci dicti capitis add. eadem una cum cap. 7; cfr. not. 68 pag. 429.

2) 116. Will mand ey &c.

3) 42a. 61. sitt. 40. 45. sinæ brostrædhe renæ.

4) 125. Brothræ. 61. By Stræde.

5) 40. 45. add. thet.

6) 42a. 116. om. at.

7) 116. add. till.

8) 116. bøde hand 1 &c.

9) 116. add. Pending.

10) 42a. 61. 116. 125. om. oc.

11) 116. add. Pendinge.

12) 40. 45. 61. om. at. 116. offuerhørelse Then samme &c.

lunge hwn flider offuer herrestræde¹⁶) som adell gang (¹⁷pleyer at were, böde III marc fore hwer tiid hanum tilsigx hennæ¹⁸) vd atföræ

4.¹⁹);

(²⁰Jtem maa enghen man haffue hisken²¹) ved gade æller jnnen²²) stræde saa at thet giör flwd men²³) man scall thet²⁴) haffue paa sin eghen iord oc æy sin nabo til vmagh,²⁵) kommer ther kiære offuer²⁶) tha böde han²⁷) byen III mark

5.²⁸)

(²⁹Om bagheræ ær thet swo at bagere³⁰) wil æy bage bröd³¹) som gud haffuer vntt at tiden till siger oc (³²hans burgemestere hanum tilsiger oc³³) befaler förste tiid han worder ther fore paa³⁴) kiærd tha haffuer han forbrudet brödet oc thet scal giffues³⁵) (³⁶for gudz skild worder han annen synnæ kærd myste (³⁷tha III marc oc brödet modh byen Tredie sinæ³⁸) miste han³⁹) brödet oc III marc mod byen oc III marc mod kongen for hoffuerhörighet⁴⁰) Oc wil han icke hærmæ⁴¹) (⁴²vederse tha scall han böde XL marck oc (⁴³saa scall han springæ aff kaghen

- 13) 61. om. *noger.*
 14) 116. om. *man.*
 15) 40. 61. *mögghdymgh.*
 16) 39. 61. *hærstræde.* 116. *Streden.*
 17) 116. *ehr, böde &c.*
 18) 40. 45. om. *hennæ.*
 19) Cfr. not. 1 pag. 431.
 20) 116. *Jngen maa haffue &c.*
 21) 40. *hysekeen.* 125. *hyskenn.* 42a. *hydzen.* 116. *hyskene.* 39. 46. 61. *höskenn.*
 22) 116. om. *jnnen.*
 23) 40. om. *men.*
 24) 42a. *the.* 116. *then.*
 25) 116. *nogen Wrenhed.*
 26) 61. *vdoffuer.* 116. add. *sithen thet ere forlagdt.*
 27) 61. om. *han.* 116. add. *till.*
 28) Cfr. not. 1 pag. 431.
 29) 61. om. *Om baghere.* 116. *Wyll Bagerne ey &c.*

- 30) 61. *Borgere.*
 31) 61. add. *saa.*
 32) 116. *Borgermester och Raadit befaler efter tydtsens leiglihedt Förste tydt thet worder kiert, tha ehr Brödit forbrött, Och &c.*
 33) 40. add. *sua.*
 34) 39. 40. 45. 46. om. *paa.*
 35) 61. add. *fattige folch.*
 36) 116. *J Gudß naffn Worder &c.*
 37) 39. *brödet til byen oc böthe III mark Tredie &c.*
 38) 116. *tydt.*
 39) 42a. 61. 125. om. *han.* 34. 39. 40. 45. 46. 116. *tha.*
 40) 34. &c. *offuerhörighet.* 125. *offuerhörelse.*
 41) 40. 45. *ther meth.* 116. *ther efter.*
 42) 40. *with ath see tha böthe &c.*
 43) 116. om. *saa scall han.*

6.¹⁾

(²Om öllquinnæ³⁾ Ær thet saa at⁴⁾ noget kröuerske⁵⁾ wil icke giffue maadhe som burgemestere oc Raad (⁶henne befaler oc tönnenss wærd tilsiger, worder hwn greben meth⁷⁾ annen maadhe, ænthen⁸⁾ Jnnen husæ æller⁹⁾ vden tha myste hwn sameget öll som hwn Jnne hauær oc kannen paa kaghen (¹⁰Æn tymær thet annen synnæ tha scal hwn mystæ öllet¹¹⁾ oc böde III marc modh byen oc III marc modh koningen (¹²oc kanen paa kaghen Tredix sinnæ¹³⁾ böde XL marck oc spryngæ aff kaghen

7.¹⁴⁾

(¹⁵Thette bör burgemestere¹⁶⁾ oc raadh mæn athielp alle the som kizæ¹⁷⁾ offuer theres mædeborgere¹⁸⁾ (¹⁹At om the villæ them æy retgiöre, the som ære vdwortes sidendæ,²⁰⁾ worder burgemestere æller²¹⁾ Radmen²²⁾ ther j prowede at the rettæ for awend æller wild Tha²³⁾ böde the²⁴⁾ koningen XL marc oc (²⁵saa byen Thette samme ær oc om the sætte²⁶⁾ noget ydermere skath²⁷⁾ æn gudh haaffuer (²⁸hanum læth²⁹⁾ æffnæ till

C.³⁰⁾

1.

Huo som kaller mand eller quinde Skalck eller hoere eller Andenn vquems 189

1) Cfr. not. 1 pag. 431.

2) 61. om. *Om öllquinnæ.* 39. 46. *Item ær &c.* 116. *Will Krüersche icke giffue &c.*

3) 40. *ölkwinner.*

4) 34. 39. 42a. 46. om. *at.*

5) 39. 46. *ölkruöuerske.*

6) 61. om. *henne.* 116. *giffuer hende befaling paa, effter Tönneß werdt, eller hund worder befunden med &c.*

7) 40. 125. *mith.*

8) 34. &c. sic. N. *æn then.*

9) 40. add. *oc.*

10) 116. *Skeer thed &c.*

11) 42a. *öreth; male.*

12) 116. om. *oc — kaghen.*

13) 116. *gang.*

14) N. 34. 39. 40. 42a. 45. 46. 61. 125. *calci cap.* 57 add. *hoc caput.* Cfr. not. 68 pag. 429.

15) 116. *Borgermestere och Raad böre att hielpæ vdenbyeß mend rett, som kerer &c.*

16) 40. 45. *borghere.*

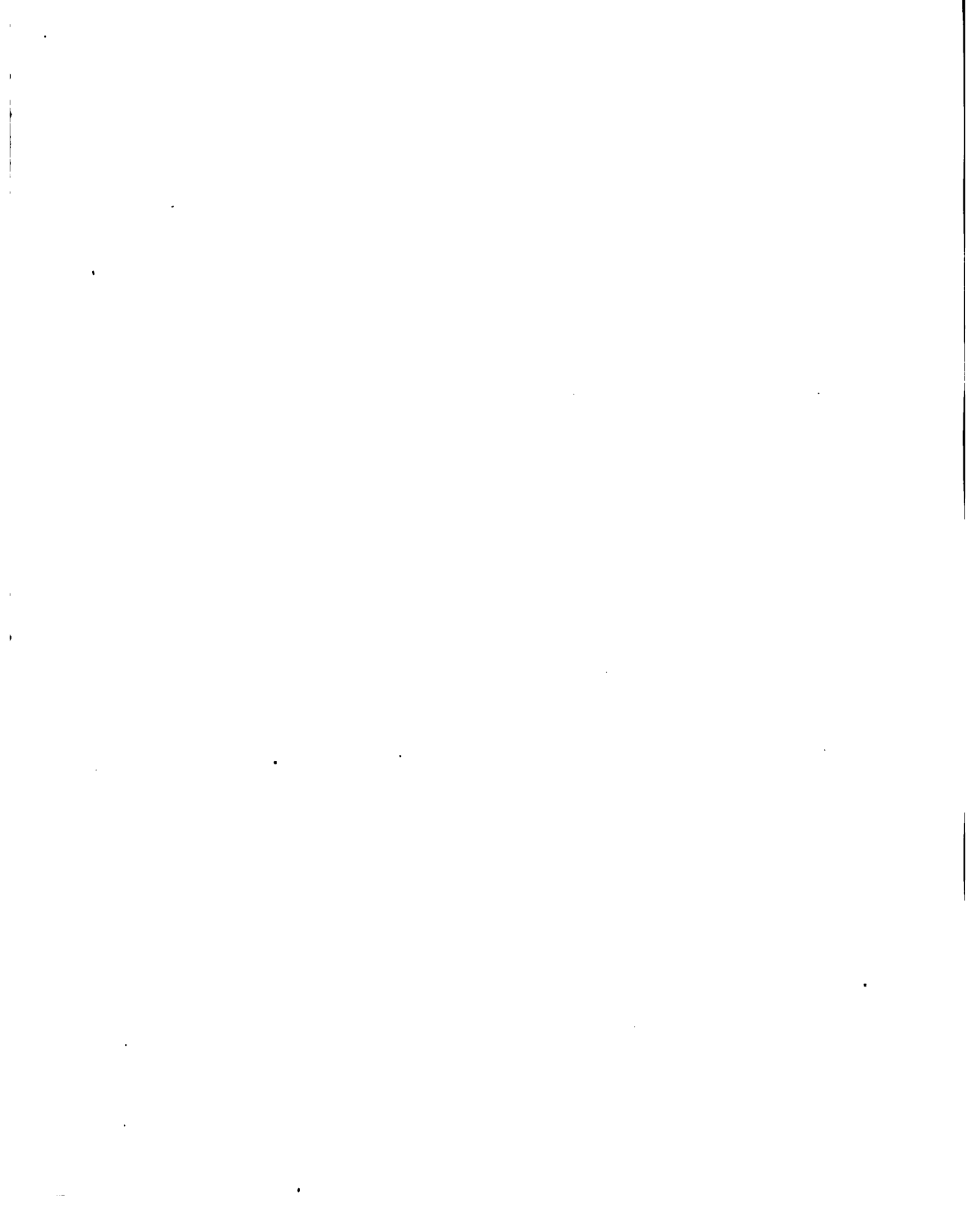
17) 34. 39. &c. sic. N. *karæ.*

18) 40. *meth borghere.* 61. 116. *Medborgere.*

19) 116. om. *At — sidendæ.*

20) 40. 45. *sidhen the.*

21) 42a. 116. 125. *och.*

1.

Statutum Kanuti regis de homicidio et illi contingentibus (¹ etcetera Sequitur 172

Kanutus dei gracia Danorum Sclauorumque rex Omnibus iustis hominibus Scaniam inhabitantibus Salutem et dilectionem Ministerium nobis diuina gracia traditum attendentes vniuersis vobis iusticiam diligentibus Nos cognoscimus debitores profectum singulariter et omnium generaliter affectantes Super vtilitate vero et pace vestra solliciti vt tenemur querimoniis meliorum terre vestre et vlgari pariter testimonio didicimus euidenter terram vestram pre ceteris regni nostri homicidij sceleribus aggrauatam Quippe cum nemini deberet sua malicia suffragari in homicidium corruentes efficiuntur vnde depauperari debuerant locupletes quos sibi consanguineos annumerant licet extraneos rapinis et depredacionibus violentis ad satisfaciendum secum quantum exigunt compellentes super huiusmodi vestro grauamine vobis misericordie visceribus condolentes Quam plurimos nouimus impunitate delinquendi et tam detestando²) questu ad tantum et tam graue facinus incitari Huic morbo prouidere curauimus medicinam Quia itaque iustis lex non est posita sed iniustis cupientes quantum aspirante domino possumus homicidia prohibere In huiusmodi crimine legem hanc auctoritate regia decernimus³) promulgare Siquis in homicidium inciderit de cognatis ethebot non accipiat antequam terciam partem satisfactionis videlicet vnum sal de proprio emendauerit postea congregatis cognatis paternis cum ipsis computet quantum vnusquisque cum suo satisfacere teneatur Dumque omnia fuerint congregata non tradent inde aliquid homicide priusquam eodem die et momento quo debet satisfacere hiisque satisfactionem recipientibus traditis 173 de cognatis maternis idem fiat quod ideo sic ordinatur ne homicida satisfactionem a cognatis acceptam sibi retinere vel minus prouide dissipante cog-

1 = I. 84-89; II. 45, 58-60, 65, 61.

1) B. om. *etcetera Sequitur.*
2) B. sic. A. *detestandi.*

3) B. quoque sic, quamvis LILJEREN (*Diplom. Succ.*) habet *decreuimus.*

nati cum ipso compellantur iterum emendare Si cognatus aliquis cum cognato suo satisfacere noluerit alij cognati ipsum vt emendet⁴⁾ amoneant et inducant sed homicida nichil iuris habeat vt vel per nam⁵⁾ vel alio quocunque modo ipsum ad hoc compellat sed a cognatis ad hoc⁶⁾ compellatur nostro ipsis si defecerint auxilio suffragante Si homicida contra hoc facere presumens et res cognati sui per nam⁷⁾ accipiens manifeste subterfugere potuerit cum acceptis tres marcas regi satisfaciatur pro rapina et tres cui iniuriam irrogauit Si fur-tiue accipere volens fuerit comprehensus ductus ad placitum sicut pro furto suspendio condempnetur Si aufugere potuerit⁸⁾ super hoc accusatus expurget se⁹⁾ vt pro furto In quamcunque autem causam vel delictum homo incidit nisi in homicidium cum eo cognati satisfacere non tenentur Siquis conuenitur quod fuerit in comitatu homicidium perpetrantis si sit cognatus siue extraneus innocenciam suam probet XII hominum testimonio scilicet cum tulfthereth Si conuictus fuerit vel confessus emendet regi III marcas III cognatis Siquis accusatus fuerit de societate et¹⁰⁾ adiutorio et quod hominem vulnerauerit vbi idem homo occisus fuerit testimonio duorum hominum conuictus candenti ferro se expurget Si testimonium ad hoc non fuerit ter duodeno hominum testi-monio scilicet cum trennæ tylther eed se expurget Si reus fuerit III marchas 174 regi nouem marchas satisfaciatur actori Siquis alium in domo sua manu impe-tierit violenta vel arantem vel vbi fixa lancea vel posito clipeo se in hospi-cium constituerit¹¹⁾ quia hec tria ad paria iudicantur Si homo interfectus fu-erit plena satisfaccio persoluatur et pro¹²⁾ herwyrekæ homicida de proprio suo cognatis XL marcas satisfaciatur et XL regi et quilibet qui in comitatu fuit¹³⁾ cognatis III marcas et regi III marchas satisfaciatur Siquis quinque so-

4) B. sic. A. *emendat.*

5) A. Rec. man. mutatum in *vim*. B. Haec v., quam scriba non intellexisse videtur, hoc loco ac infra (cfr. not. 7), ita scripta est ut legi posset *nāni*. BEING (*Monum. Scan.* I. pag. 91) utroque loco perperam habet *Nemdam*.

6) A. non additum at deletum est.

7) A. v. *nam* rec. man. lineolis inducta est, et *vim* supra lineam scriptam. Cfr. not. 5 supra.

8) B. *poterit.*

9) B. sic. A. om. *se*.

10) B. sic; primum quidem scriptum est *vel*, at, hac v. subiecta lineola notata, supra lineam ipse scriba adposuit *et*. A. add. *vel*.

11) B. quoque sic, quamvis LILJEGREN habet *constitueret*.

12) B. sic. A. *per*.

13) B. sic. A. *fuerit*.

cios et quinque fele wapen¹⁴⁾ secum habens a domo alterius¹⁵⁾ aliqua fracto hostio abstulerit violenter si testimonio duorum hominum conuincatur expurgat se ferro ignito Si conuictus fuerit vel confessus soluat XL marcas regi et XL marcas actori emendet Et quilibet sociorum suorum III marcas regi et¹⁶⁾ tres marcas actori emendet¹⁷⁾ Siquis probare poterit duorum hominum testimonio se ab alio wlneratam Ille ferro candenti¹⁸⁾ si negauerit se expurget vel secundum wlneris qualitatem si fuerit wathwa¹⁹⁾ saar quod vbique fit in carne pro quo reus manu duodena se expurget Si fuerit hwlsaar quod fit in capite tangens cerebrum vel in ventre siue in pectore quod wlgo dicitur öffræ vel næthræ hwll bis duodena manu se expurget Si reus fuerit actori III vel sex marcas emendet secundum wlneris qualitatem et III marcas regi Siquis hominem interfecerit suscepta satisfactione fredlös erit et omnia ipsius mobilia sunt iure regio confiscanda Reus eciam non est pacem in perpetuum recepturus quamuis autem regie sit potestatis leges condere vel mutare legem hanc ex nouo non condimus sed ab antiquis temporibus constitutam et annorum multitudine que obliuionis mater est ignorancie nebulis obfuscatam ad humanam a qua lapsus est memoriam reuocamus Ceteros uero nostre legis articulos parati 175 sumus ubi necessitas postulauerit emendare Siquis autem temeritatis sue presumptione animatus huic nostre constitutioni se exhibuerit repungnantem²⁰⁾ animaduersione debita puniendus regiam se offendisse non ambigat maiestatem Actum in ciuitate lundensi Anno incarnati uerbi M^o CC^o J Anno coronacionis Kanuti regis XXXI monarchie eius XIX quinto kalendas Januarij Assidente domino absolone lundensi Archiepiscopo et Petro eiusdem ciuitatis prefecto cum multis nobilibus eiusdem terre

14) B. *folewapn. Lege folcwapn.*

15) B. sic. A. *alterni.*

16) B. om. *et.*

17) B. sic. A. *emendat.*

18) A. Litt. *can* bis scriptae sunt, nempe in fine prioris ac initio sequentis paginae.

19) B. sic. A. *vaathe.*

20) B. sic. A. *expungnantem.*

2.

(*Constitutio Regis VALDEMARI II de iudicio candentis ferri abrogando.*)¹⁾

75 **W**aldemar²⁾ aff³⁾ guths natha (⁴⁾dana ok windæ konung. sændir allum thöm
ij skane⁵⁾ bo quethie⁶⁾ oc sina natha⁷⁾

1.

(⁸⁾Pawin hawir allum cristnum mannum⁹⁾ forbuthit iernbiwrth.¹⁰⁾ (¹¹⁾oc
far¹²⁾ thy at¹³⁾ swa ær. Tha williom wi ey¹⁴⁾ oc ey mughum (¹⁵⁾wi skiw-
da¹⁶⁾ ws fran thesse almenning¹⁷⁾ buthi. Oc far thy tha¹⁸⁾ hawa wi meth

145 *W^{a)} Dei gracia Danorum^{b)} sclauorum que rex scaniam inhabitantibus
Salutem et gratiam quoniam^{c)} dominus apostolicus examinacionem candentis
ferri inhibuit vniuersis^{d)} qui christiano censentur nomine nos nec uolumus^{e)}
nec potuimus excipere nos ab hac generalitate vnde cum meliorum consilio*

1) B. 23. habent rubr. *Waldemars logh. E. rubr. Thette haffue paruin giffuet for Jernbyrdh. I. rubr. Hær begyndess koningh Waldemars haandfestning. L. titulum: Kong woldemars haandfestning eller Recess. 59. 60. &c. tit. Konning Woldemars priuilegie, eller haandfestning. 67. tit. Her begöndis Kong Ericks haandfestningh; huic enim constitutioni sub communi titulo adnexa est constitutio R. Erics de anno 1284 (V. 3.).*

2) A. Loco verborum *Waldemar aff* antea scriptum fuit *tirvgho marc*, quae verba, ad ea pertinentia, quae folium praecedens continet (I. Add. B. 7.), hoc loco delevit ac in fine dicti folii addidit scriba. 37. *Wij Waldemar. 67. Ericus*; cfr. not. 1 praecedentem.

3) DHIKL. &c. meth.

4) L. &c. *Danmarckis och Vendis.*

5) G. *Danmark.*

6) IL. &c. *helsen met gud.*

7) A. P. additum at deletum est.

8) IL. &c. *Thet scall ether vidherlicet være at pawen &c. 104. Dett skall Eder vitterligt vere, at wi met vor Adel oc gode mend oc Raadtz beslutning oc samtycke saa beuilgett, att effther denne dagh skal ingen Christne menniske Jern bære. Fordi haffue vi efter ledt &c.*

9) HGIL. &c. *mæniske.*

10) IL. &c. *iern at bæro.*

11) D. om. oc. K. 23. 24. om. oc far thy.

12) BC. &c. *for*, et sic in sequentibus.

13) H. &c. om. *at. B. a.*

14) G. &c. om. *ey.*

15) I. &c. om. *wi. H. om. wi — Oc.*

16) B. *skilia.*

17) C. *almyndess. L. &c. almindeligh.*

18) GHIKL. &c. om. *tha.*

a) C. *Waldemarus.*

b) A. *Voc. Danorum omissam supra lineam add. scriba.*

c) A. *S̄m (pro Q̄m) scriptum est at lineolis*

inductum, et quoniam in marg. additum. C. Qvia.

d) C. *conversis.*

e) C. *volumus.*

the beste (¹⁹manna rathe. lengi oc mikit at²⁰) leet. hwilken logh ther wi mat-
tum²¹) sædiæ mannum fore iern biwrth. the ther man²²) matte²³) bæthir thola.
æn²⁴) meth gothra manna (²⁵etlan oc (²⁶ware radhe hawum wi thesse²⁷)
logh swa sat. at hwilken²⁸) som warthir sektir²⁹) fore thiwfath. weri sik
(³⁰meth nefnd a³¹) hærethstthingi (³²thesse lund. forst skal then³³) som³⁴)
skyldathir³⁶) ær fore sak sæktas a hærethstthingi. ofna³⁶) andra hærethstthingi
skal saksökir nefna hinum³⁷) femtan men af hærathe³⁸) oc af thöm femtan
mannum³⁹) (⁴⁰take then⁴¹) sektadhe thre vndan. oc (⁴²meth thöm⁴³) tolff

*diu multum que deliberauimus quam legem vniuersitati magis tollerabilem
pro') candentis ferri sententia traderemus tandem post multam deliberacio-
nem decreuimus statuentes quod siquis de') furto jn causam trahitur se de-
fendat per nominatos de prouincia jn hunc modum primo reus trahatur jn
causam jn prouinciali placito jn secundo actor nominet viros XV^{tim} de pro-
uincia (de quibus reus tres tantum debet excipere et cum XII^{tim} residuis')*

19) B. *nathæ ræth længæ &c.*; male.

20) IGL. &c. *effter*.

21) KI. &c. *maa*.

22) B. om. *man*.

23) C. om. *matte*.

24) G. *Tha. H. Sva*.

25) B. *thænken. DCFGIK. &c. och ædlæ;*
male. E. *ock meth ethle. L. &c. och ædele*
mendz och wort raadit santtycke denne
lou &c.

26) B. *wor ræth;* male.

27) I. &c. *thenne*.

28) B. *hwa. IL. &c. hwo*.

29) BGH. &c. *sæktæth. IL. &c. skyllet*.

30) 106. om. *meth nefnd*.

31) G. *offna*.

32) 106. om. *thesse — hærethstthingi*.

33) E. *han*.

34) B. om. *som*.

35) A. Litt. *l omissam supra lineam add. scriba.*
BCDEFK. &c. skylder. G. schyldig.

36) IL. &c. *oc po*.

37) B. sic. IL. &c. *hanum. AF. hini. DEK.*
&c. *hina vel hine. GH. 37. hin. 83. &c.*
om. h. v. C. *hemme. Cfr. cap. 3.*

38) IL. &c. *thet hæret som han i boor.*

39) H. om. *mannum*.

40) IL. &c. *mo then som sag er giffuen thre*
men aff skywde oc &c.

41) G. *hin*.

42) L. &c. *de Tolff mend som igjen ere, skulle*
skerre och gøre hannem aarsage pa Tin-
gett femtende dag effter dett andett Tingh
saaledis. Att de Tolff Mendt skulle bede
&c.

43) E. om. *thöm*.

f) C. *qvàm*.

g) B. *pro*.

h) C. *qvorum reus &c.*

i) BC. *sic. A. resuduis.*

ther⁴⁴) eftir⁴⁵) særæ. eftir femtan dagha fran annat thing skal han sik skæra⁴⁶) a thingi⁴⁷) these lund at the tolf bithia⁴⁸) thöm swa guth⁴⁹) hielpæ⁵⁰) at the wide ey sannara (⁵¹af hins sektathe sagh æn thet sær⁵²) ther⁵³) the sweria These tolf skula (⁵⁴then (⁵⁵sectathe meth therres eth forwinna. ellir skæræ.⁵⁶) tha⁵⁷) ey for mianæ⁵⁸) en⁵⁹) half marc mun⁶⁰) ellir⁶¹) for⁶²) mera. Æn wil hin ther sak sökir (⁶³mera hinum.⁶⁴) a⁶⁵) hendir sweræ en han tok.⁶⁶) tha skula the tolf sweria thet⁶⁷) at⁶⁸) han stal ey swa mikit. oc swa

post XV^{tim} dies a secundo placito se purgare sub hac forma quod prefati XII^{tim} iuramento sua asserant quod^k) de causa rei nichil cognouerint uerius quam^l) quod^m) iurant. isti XIIⁿ) debent reum uel conuincere iurando uel purgare et hoc de dimidia marcha^o) et amplius Si uero actor reum de maiori quamⁿ) accepit iurando incusauerit ipsi XII^{tim} iurabunt quod non^l) sitⁿ) fu-

44) B. om. ther.

45) BI. &c. i gen.

46) I. &c. add. oc orsagø göre.

47) G. add. æ.

48) C. bedhi e.

49) HL. &c. add. til.

50) L. &c. hielp.

51) H. æn the swerie om then mantz saghe giff These &c.

52) IL. &c. om. ær.

53) BI. &c. om. ther. G. thet.

54) L. &c. felde den som sag er giffuen, eller göre kannom aarsage, Dog icke for &c. H. meth theres eedh göre hin skær eller vskær Ok man skal æy næfnd gaa for myndre æn halff mark mun men swer sag-sogere hanum mere paa hender æn han tog ok swerie these tolf igen at thet ær æy saa meghet ther han stall tha myste hin sin tyuffnet oc sinæ böder till men

swerie the hanum skildug tha gielde atter tinffnet ok a tvegild oc koning sin rætt Æn the tolf swerie somme &c.

55) I. &c. som sagen er giffuen fælla eller orsaghe göre tog ey &c.

56) BC. &c. sic. A. skæræ. 42. forskæræ.

57) B. 37. tho.

58) IL. &c. add. gotz.

59) BG. &c. æn. BC. add. for. I. &c. add. een. L. &c. add. for en.

60) IL. &c. om. mun. 59. &c. werdt.

61) BI. &c. add. oa.

62) B. om. for.

63) IL. &c. hanum noget ydhormero till swer-ye æn han &c.

64) B. honum.

65) G. &c. offna.

66) IL. &c. add. fran hanum.

67) EIL. &c. om. thet.

68) G. 23. om. at.

k) A. quid scriptum est at lineolis inductum, et quod supra lineam additum.

l) A. quam de scriptum est at lineola inductum, et quam supra lineam additum.

m) C. quomodo.

n) A. iurent additum est at lineola inductum.

o) A. Ita recte scriptum est, at h. v. errato

lineola inducta est, et materia supra lineam additum. B. marca. C. materia.

p) A. iurando accipit scriptum est, at accipit in accepit mutavit scriba, iustum verborum ordinem adpositis signis simul indicans. C. jurando accipiat.

q) A. iurabunt additum est at lineola inductum.

(⁶⁹miste han⁷⁰) for⁷¹) gyri sine.⁷²) the costir ther fran honum ware⁷³) stolne. 76
 Æn worthir hie rettlike til thiwfs⁷⁴) sworin. (⁷⁵giede adit thiwnath oc
 slik⁷⁶) ta til oc (⁷⁷æn ther til (⁷⁸war ret. Æn vm (⁷⁹the tolf sweria summe
 eet oc summe annat. tha (⁸⁰skal (⁸¹thet standa⁸²) ther⁸³) (⁸⁴flete sweria.
 (⁸⁵En sweria siex eet oc siex annat tha skal⁸⁶) nefna⁸⁷) siex andra. oc thet
 som (⁸⁸flere sweria thet⁸⁹) stande. (⁹⁰Æn vm the siex swæriæ thre eet oc
 thre⁹¹) annat. tha skula en thre nefnas til⁹²) at sweria oc swa⁹³) (⁹⁴thet

ratus tantum et ita actor propter suam cupiditatem carebit rebus suis fur- 146
tim') ablati') sibi') Sed de furto conuictus furtum') legitime restituet et
duplo tantum et ius nostrum') Si autem XII contra sese iurauerint ('ratum
habere ('uolumus quod maior pars iurauit Si vero sex unum iurauerint et
sex alii aliud alii sex nominandi sunt et sic ratum habebitur quod iuraue-
rint plures Sed si illi sex contra sese iurauerint tres nominandi sunt et

69) B. 37. mistær. II. &c. scall han fore syn
 gireghket (L. &c. add. skyldt) mystæ thet
 gotz som bleff fran hanum staalet.

70) B. hin.

71) BIL. &c. sic. ACDEFGK. &c. om. for.

72) DFGK. &c. add. och.

73) DK. om. ware.

74) C. things; male.

75) IL. &c. tha scall han giffue ygen thet
 han stall oc tössver so meget (L. &c. add.
 der) till oc &c.

76) BC. sic. ADEFK. &c. sliku.

77) DFK. &c. om. æn ther til.

78) DFIKL. &c. koningen sin reth (L. &c.
 rettighed).

79) G. samma suerria eth &c.

80) K. 23. 24. slamme thet (23. 24. om. thet)
 ther flere oc swærie; male.

81) D. om. thet — tha skal, at haec in marg.
 add. rec. man.

82) IL. &c. fast bliffue.

83) G. tiil.

84) I. &c. första parten swergh. L. &c. den
 störste part suerge.

85) 117. om. En — stande.

86) H. &c. add. til.

87) BHIL. &c. næfnæs.

88) IL. &c. första (L. &c. störste) parten aff
 them sweryæ thet scall fasth bliffue.

89) BEFH. &c. add. skal.

90) 37. om. sequentia.

91) BGL. &c. add. et.

92) IL. &c. add. i theres stædh.

93) HL. &c. om. swa.

94) IL. &c. hwat som the (L. &c. om. the)
 swerye alle samen.

r) A. Voc. sit omissam supra lineam add.
 scriba.

s) A. Ita primum recte scriptum est, at h.
 v. in furtiui, ut videtur, mutare voluit
 scriba.

t) A. suis additum est at lineola inductum.

u) C. om. sibi.

v) B. furtim.

x) C. add. (Kongens Ret).

y) C. om. ratum — iurauerint.

z) B. Sequentia sunt deperdita.

fiere sweria⁹⁵) thet skal want⁹⁶) wara. Hwilkin ther worthir thrösvar⁹⁷) rettelike til thiwfs sworin tha ma han⁹⁸) til galgha (⁹⁹döma oc vphenga. (¹⁰⁰Alla tima ma man thiwue¹) säktæ vdan fran palma söndagh oc til at-tande dagh²) efftir³) pascha. oc vdan (⁴alla pingis vgho oc vdan fran iwla dagh oc til tolfte dagh iwla⁵)

2. (⁶vm sara maal

Fare⁷) sara sak.⁸) tha⁹) skal man annan sektæ¹⁰) a hæraths thingi (¹¹the samma lund ther melt ær vm thiwfnath.¹²) vdan thette at (¹³hær skal twigge

quod postea plures iurabunt ratum est habendum preterea quicumque tribus vicibus super furto iuramento legitime conuincitur poterit suspendio adiu-dicari^a) omni tempore anni contra fures agendum^b) est preter quam a^c) do-minica palmarum usque ad octauam pasche et preter hebdomadam^d) penteco-stes et preter quam a natiuitate dominj usque ad epiphanium de rolnere qui-dem in prouinciali placito sicut et de furto agendum^e) est excepto quod in primo duorum testimonium adhibendum^f) est et iuraturi de parrochia sunt

95) B. add. af them.

96) H. &c. om. want. B. 59-61. sant. IL. &c. stadugt. 53. &c. fast.

97) IL. &c. om. thrösvar. 59. &c. tree gange. 82. 92. 96. tössuer.

98) IL. &c. man hanam.

99) H. dömess oc vpphænges.

100) IL. &c. J alle tidher om aaret tha (L. &c. om. tha) mo man tyroff till tingx delæ vden fran &c.

1) DK. &c. thiwff.

2) K. 24. om. dagh.

3) B. om. efftir.

4) F. om. alla — vdan.

5) G. om. iwla.

6) BCDEFHKL. &c. om. hanc rubricam.

7) BC. &c. Fore.

8) B. sara far.

9) HIL. &c. om. tha.

10) IL. &c. forfølgæ.

11) I. &c. sammeledes som mælt &c. L. &c. saaledis som förre sagt er &c.

12) I. &c. tyroff sag.

13) IL. &c. thet scall beuises met twigge mantz viithnæ oc the ther sculæ thet sverghæ oc beuise the scullæ till næfnes po kyrkæ stæffnen oc ey anner stædh.

a) A. Litt. di posteriori loco omissas supra lineam add. scriba.

b) A. agendus primum scriptum est.

c) A. a omissum supra lineam add. scriba. C. om. h. v.

d) C. hebdomadam.

e) A. agendus primum scriptum est.

f) A. adhibendus primum scriptum est.

manna witne (¹⁴at wara oc the¹⁶) ther sweria skula them skal¹⁶) at¹⁷) kyrke søghn¹⁸) nefna.

3.

Fore mandraps mal. williom wi¹⁹) at swa skal (²⁰efftir fara.²¹) forst skal han²²) a²³) landstingi (²⁴sektas oc a²⁵) (²⁶andra landstingi skal saksoghare²⁷) (²⁸j hærathe newna hanum fæmtan men af (²⁹thes (³⁰sektathe hæræthe. oc aff³¹) thöm fæmtan mannum (³²thre vndan³³) at taka. the tolf ther³⁴) eftir³⁵) særæ a fæmtande daghi fran andri thingi. skula³⁶) swa sweriae at han ær skyldir at mista sin frith far thy³⁷) han drap honum³⁸) saklösan. 77

nominandi De homicidio autem^g) istud statuimus ut reus in generali placito trahatur in causam et in secundo placito actor nominet XV^{ci}m de prouincia rei de quibus illi concedimus tres excipere et XII^{ci}m residuj post XV^{ci}m dies a secundo placito iurabunt uel quod^h) ille pace priuari meruit quod occiditⁱ)

14) A. Pro at antea scriptum fuit tif. B. til at the &c.

15) C. thre; male.

16) E. schulle. H. &c. add. man.

17) B. af.

18) CDEFGK. &c. kirke stæffe.

19) BEGHKL. &c. sic. ACDF. &c. om. wi.

20) IL. &c. forfølges fførst &c. 53. forffølgis, som nu sagt er om tiuff sagh: oc paa den XV dagen &c.

21) B. faræs.

22) IL. &c. add. som sagh vordher (L. &c. bliffuer) giffuen.

23) IL. &c. add. førstæ.

24) D. om. sektas — landstingi.

25) HIKL. &c. om. a. G. offna.

26) BHK. &c. annæt landsting.

27) BC. &c. saksøkære vel sagh søghere.

28) BIL. &c. om. j hærathe.

29) C. thet herethe secthe ær Oc aff fæmpten thre vdhen at &c.; male. I. (L.) &c. thet hæræth som then sag er giffuen vdy boer oc &c.

30) G. hærith segtid ær Och &c. DEFK. &c. herithe swæchtiger (E. sektigh ær) Och &c.

31) B. a.

32) B. ma han thre vndan takæ. IL. &c. mo then som sagh er giffuen thre men vndhen tagæ (L. &c. aff skiude).

33) DFK. &c. vdan; male.

34) B. om. ther.

35) IL. &c. igen.

36) EGK. add. the.

37) BIL. &c. add. at.

38) B. hin.

g) A. an scriptum est at lineola inductum, et autem supra lineam additum. C. ante.

h) A. qd scriptum est at lineola inductum, ac quod supra lineam additum.

i) C. occiderit.

ellir at³⁹) han (⁴⁰skal böða adir⁴¹) honum. for thy at han⁴²) drap hin⁴³) a⁴⁴) rette (⁴⁵hefnd. Ællir at⁴⁶) thredie⁴⁷) (⁴⁸at the⁴⁹) meth therre eth göra then sæktadhe orsaka⁵⁰) oc saklösan. Warthir then ther⁵¹) sektathir ær j förste saklös giorth. ok wil hin⁵²) annar man for thet samma drap⁵³) sektæ.⁵⁴) tha skal han⁵⁵) sik wæriæ meth tolf nefndum mannum af (⁵⁶kyni sinu The samma lund skal then⁵⁷) thredie sik wæria vm⁵⁸) sæktathir⁵⁹) worthir. Æn ey skal⁶⁰) flere men⁶¹) sæktæs⁶²) far et drap⁶³) en thre men Oc tha⁶⁴) thre æræ sektadhe⁶⁵) tha skal⁶⁶) sithin (⁶⁷ban liwsa⁶⁸) a⁶⁹) then ther thet⁷⁰) drap⁷¹) giorth

innocentem vel quod satisfacere debeat eo quod ob^k) vindictam debitam occidit^l) illum uel iuramento suo eum penitus excusabunt Si autem primo incusatus fuerit excusatus et actor alium incusauerit ille iuramento XII^m cognatorum suorum se purgabit Similiter et tercius si incusatus fuerit se purgabit sed plures quam^m) tres super vno eodem que homicidioⁿ) non debent incusari Sed tribus purgatis^o) in actorem^p) homicidij proferri debet sententia

39) HIL. &c. om. at.

40) G. böthe at ther hanum &c.

41) IL. &c. igen.

42) B. om. han.

43) CDEFGIKL. &c. hanum.

44) B. for. IL. &c. aff.

45) I. &c. ondschap Sweryæ the ey so po thet annet tingh tha sculæ the sweryæ po thet tredyæ tingh at the thære (28. &c. ther) met theres eedh göre then sag er giffuen orsagæ eller och saghlöss (29. sager) Vordher han thæ förstæ reysæ giort saghlöss oc &c. L. &c. ondscaff — tridie Ting (ut I.), oek göre den aarsag och sagelöß som sag er giffuen worder &c. ut I. Male.

46) CDEFGHK. &c. a.

47) EG. add. thingh; male.

48) G. om. at the.

49) B. om. the.

50) B. orsakæn. H. &c. skiær.

51) DK. om. ther.

52) I. &c. atther sagsögæren tha. L. &c. da sagsögæren siden.

53) G. mandrap.

54) IL. &c. skyllæ.

55) H. hin.

56) BL. &c. sin slækt.

57) G. om. then.

58) BHIL. &c. add. han.

59) IL. &c. skyllet. G. sechtigh.

60) HL. &c. skulle.

61) B. om. men.

62) B. sæktæ. L. &c. skyldis. I. &c. forföt-gess.

63) G. 16. 17. mandrap.

64) B. thaghær. G. ther. CH. add. the.

65) B. Voce quadam hoc loco deleta, skærthæ

k) A. ad primum scriptum est, at ob in marg. ita additum, ut legi posset obad; his vero lineola inductis, ob supra lineam additum est.

l) A. illam additum est at lineola inductum.

m) A. Vocabulum quoddam lineolis inductum est, et quam supra lineam scriptum.

n) C. om. homicidio.

4.

Far hærwirke ther görs a quindi¹⁾ (²skipum wi these lund at then ther³⁾ sæktathir⁴⁾ warthir ther⁵⁾ fore Skære⁶⁾ sik meth tolf (⁷nefndum mannum a⁸⁾ (⁹syne kyni. Æn for thet herwirke ther görs (¹⁰j andrum costum (¹¹skal man sik weriæ (¹²meth nefnd a¹³⁾ kyrke soghn.¹⁴⁾ (¹⁵Æn¹⁶⁾ combir¹⁷⁾ thet at men threttas vm sakir¹⁸⁾ ther a thinge wartha deldæ.¹⁹⁾ tha skal war²⁰⁾ vmbuths man²¹⁾ at²²⁾ thy samma thingi nefna tolf men at löza²³⁾

excomunicacionis De herwirki quod fit¹⁾ in raptu feminarum istud decreuimus quod reus iuramento XII^{ca} cognatorum suorum²⁾ se defendat³⁾ ('Sed in aliis hærwirki que fiunt in rebus hominum reus se purgabit iuramento XII^{ca} de parrochia nominatorum Si vero super causis terminatis⁴⁾ in placito contradiccio et contencio orta fuerit exactor noster nominabit XII^{ca} qui erant in eodem placito qui illud dubium terminent iuramento suo Sed si

rec. man. scriptum est. IL. &c. orsage
giorde.

66) H. om. skal.

67) IL. &c. mandraberem i bandh sættess.

68) C. lysæs.

69) G. offna. H. at.

70) K. om. thet.

71) G. mandrap.

1) BCDEFHK. &c. quinnæ. IL. &c. quinfolk.

2) H. om. skipum — at. IL. &c. skyckæ vy
saaledes at &c.

3) K. om. ther.

4) IL. &c. skyllet.

5) G. om. ther.

6) GIL. &c. værie.

7) G. om. nefndum. L. &c. mendz eedt aff
sin slect, Men for &c.

8) BL. &c. af.

9) B. sin slækt.

10) H. a. B. andræ costæ. IL. &c. po an-
net gotz ther fore scall &c.

11) K. 23. 24. om. skal man sik.

12) IL. &c. om. meth nefnd.

13) K. i.

14) L. &c. sin kircke steffne.

15) 98. om. sequentia.

16) A. Litteræ quædam additæ at deletæ
sunt.

17) BIL. &c. sker.

18) B. add. the.

19) C. dylde; male.

20) L. &c. kongens.

21) CDGHIKL. &c. embitzman. EF. &c. em-
bitzmen.

22) BDK. 24. a. IL. &c. po.

23) L. &c. skillie.

o) C. purgatorum.

p) Lege auctorem.

q) A. sit scriptum est at lineola inductum,
et fit supra lineam additum.

r) C. om. suorum.

s) A. defendet scriptum est, at ultimum e
lineola inductum et a supra lineam adpo-
situm. C. purget.

t) C. om. Sed — nominatorum.

u) C. terminatorum.

(²⁴the thretta therre²⁵) j mellum. (²⁶Æn ser thet wor²⁷) vmbuthsmans²⁸) sak ther threttis.²⁹) tha skal een af thöm bæsta bondum (³⁰ther ser nefna³¹) tolf.³²) aff thy thingi at³³) (³⁴lösa the thrættæ³⁵) Thetta hawum wi swa³⁶) skipat³⁷) for (³⁸manna thörfl saka.³⁹)

causa exactoris fuerit super qua oritur contradicchio aliquis de melioribus bondonibus nominabit XII^{ta} de placito ad terminandam illam contradiccionem')

3.

(*Constitutio Regis ERICI CHRISTOPHORI FILII anno 1284 Scaniae data.*)¹)

81 1. (²Hwilken man sum dræpær man meth rathet rath.

THænne³) logh⁴) gaf konung erek. konungs⁵) kristofærs sun i nyborgh. æfter allæ danæ⁶) rath.⁷) oc the⁸) withær tokæ.⁹) Hwilken man sum (¹⁰dræpær¹¹)

24) H. &c. then tretta mellom them Æn &c.

25) DK. &c. om. therre.

26) 104. 108. om. Æn — thrættæ.

27) L. &c. Kongens.

28) CDEFGHIKL. &c. embitzmans.

29) IL. &c. add. om.

30) B. ær thær æræ.

31) H. &c. add. till.

32) IKL. &c. add. men.

33) GIL. &c. och. K. ære. IL. &c. add. the

skullæ.

34) L. &c. skillie den sag att som de trette om.

35) A. Litt. h omissam supra lineam add. scriba.

I. &c. sagh som the thrættes om.

36) K. 23. 24. om. swa.

37) B. skapet; male. GHIL. &c. skicket.

38) CDEFGHK. &c. mange. IL. &c. mangæ mentz nyttæighet (28. 29. nyttighet; L. &c. beste och nytte) skyll.

39) CDEFGK. &c. om. saka. B. &c. skyld.

DIKL. multique alii codd. huic constitutioni

adnectunt varia capita huc non pertinentia.

Vide not. 19 pag. 222; not. 2 p. 232; not. 31 p. 233, et Praefationem.

1) CD. habent rubr. *Vm nyburgs logh.* F. 13 $\frac{1}{2}$. rubr. *nyburgs logh.* HI. &c. rubr. *koningh Eriks log.* O. tit. *Hær begynnes koningh Eriks logh.* Cfr. not. 3 infra.

2) B. aliique codices carent rubricis capitum; de rubricis autem, quas habent alii, idem valet, quod not. 2 pag. 3 dictum est.

3) EMN. &c. Verba: *Thennæ — toghæ wether* rubris litteris sunt scripta. 67. 78. 104. om. haec verba; 67. vero adnectit huius constitutionis capita statuto Regis Valdemari (V. 2.). 59. habet rubr. *Konning Eriks Loug Eller Haandfestning, Som konning Erick Konning Christophers sønn gaff i &c.*

4) P. &c. add. *eller haandfestning.*

5) B. &c. om. *konungs.*

6) NP. &c. *danskæ mentz.* 111. 117. 129. *skonske mendtz.*

7) HKO. &c. *ræth.*

8) D. om. *the.* CEFGL. &c. *alla dana.* NP. &c. *allæ danskæ men.*

9) E. 30. rubr. litt. add. *som her efter föl*

v) A. Man. paullo rec. infra lineam minoribus litteris add. finitum est.

man¹²) *mæth* (¹³rathet rath hemæ¹⁴) i sin¹⁵) (¹⁶eghen garth. ællær¹⁷) (¹⁸hamblær. (¹⁹ællær dræpær²⁰) i kirkisæ. (²¹ællær hamblær.²²) tha ær han frithlös. oc allæ the ær²³) *mæth* hanum (²⁴waræ. i far²⁵) oc i fylghæ. oc ær²⁶) vrbotæ mal. oc fangæ aldregth frith.²⁷) for vtan²⁸) hins döthæ²⁹) frændær³⁰) bithisæ fore them³¹) til konung. oc konung take allæn therræ howæth lot vtan³²) iorth.³³) Vm nokær man (³⁴warthær dræpen (³⁵af them ær i (³⁶thænnæ gærning waræ. tha ware han vgild. oc æi³⁷) scal fastæs fore hanum oc æi bötæs. huserken konungs ræt (³⁸oc æi³⁹) biscops.⁴⁰) vm han dræps i thæn stund. ær thænnæ⁴¹) gærning görthes.⁴²) Vm nokær man⁴³) (⁴⁴warthær wit.⁴⁵) at han war *mæth* i thæn gærning. oc (⁴⁶dyl han.⁴⁷) (⁴⁸haue

- hvilken man dræper anner. B. &c. add. At. 59. 66. 93. 94. 111. 117. 129. add. Oc bleff vdgiffuenn Anno Dominj MCCXLIII. 83. 89. 126. hoc loco add. ea, quæ ad epilogram pertinent.*
- 10) B. &c. *annar man dræpir meth &c.*
 11) CDEFGLP. &c. add. *annan.*
 12) O. om. *man.*
 13) P. &c. *beraadt huu, eller gör hannom saar, eller hamler hannom kiemme vdy hanns (69. &c. sic; P. hand) egen gaard eller huss, Eller dreber &c.*
 14) M. 85. om. *hemæ.*
 15) BCDEFGL. &c. *hans.*
 16) CDEFGL. &c. *eigno kuse. æller i sinum garthe.*
 17) O. add. *mæn.*
 18) 100. 126. om. *hamblær. ællær dræpær.*
 19) O. 23. &c. *i kirke eller kirke vey dræper eller hamblær &c.*
 20) M. add. *man.*
 21) P. &c. *eller paa kyrcke gaardt, eller paa kircke vey, daa &c.*
 22) H. *hambler rec. man. mutatum in kirkeuey.*
 23) L. om. *ær.*
 24) GLNP. &c. *ære. O. 23. 24. worde i &c.*
 25) BCDEFGHIKLMNOP. &c. *færth.*
 26) L. om. *ær.*
 27) LNP. &c. add. *igen.*
 28) B. &c. *vdan, om. for.*
 29) BDHIKMNOP. &c. add. *nestæ.*
- 30) CEFGL. &c. add. *oc næstæ. P. &c. add. och wener.*
 31) HIKMNOP. &c. *hanom.*
 32) CDEFGLP. &c. add. *thera.*
 33) B. &c. add. *therre. En. CDEFGL. &c. add. Æn. HIKMO. &c. add. Ock.*
 34) BCDEFGN. &c. *af thöm mannum (N. &c. om. mannum) warthir dræpin (N. &c. add. som) j then gierning &c. P. &c. aff dem bliffuer yhiellslagen, som vdy den gierning &c.*
 35) L. om. *af them ær.*
 36) L. *then. G. them gerningum.*
 37) CEFGL. &c. *aldrigh.*
 38) P. &c. *eller (pro oc æi).*
 39) O. 24. om. *æi.*
 40) NP. &c. *arhebiscops. CDEFGL. &c. add. ræt. N. &c. add. skall ther fore giffwess. P. &c. add. rett skall giffuis eller göris for hannom.*
 41) BCDEFGL. &c. *then.*
 42) CDEFGL. *görs. BCDEFGL. &c. add. En vel Æn.*
 43) HIKNOP. &c. om. *man.*
 44) HO. &c. *var ther; male. I. var then. P. &c. skyldes der fore, att &c.*
 45) NO. &c. *skyllet.*
 46) NP. &c. *sigher han ney ther fore tha scall han ther till haffue twyggæ &c.*
 47) BCDEFGLM. &c. add. *tha.*
 48) GL. 13½. *hauer. 100. 126. om. haue — oo.*

(⁴⁹thær til⁶⁰) tuiggisæ mannæ witne. oc dyle⁶¹) *mætk* hæræxs næfnd. oc thæn⁶²) næfne næfnd⁶³) ær sak sökær. oc⁶⁴) (⁶⁵faldær (⁶⁶han at⁶⁷) næfnd. thia (⁶⁸haue nattæ rum oc daghs at rymæ. huar⁶⁹) han warthær sithæn gripen. tha⁶⁰) gange⁶¹) a⁶²) hans hals.

2. *vm man dræpær buthen man.*

Varthær¹) nokær man buthen hem²) til annærs manzs. sællær han³) gæster 82 nokær stath i köpstath. sællær (⁴a land. haue thær⁵) (⁶sem ful frith. sum (⁷han hafthe⁸) hemæ⁹) at¹⁰) (¹¹hans eghen. Oc¹²) vm (¹³sua warthær¹⁴) (¹⁵at man¹⁶) warthær iaghæth¹⁷) (¹⁸sua at han¹⁹) rymær hem²⁰) i annærs²¹) manzs garth. fore sinæ v winær. (²²haue thær ful frith. oc (²³vm han²⁴) warthær²⁵) sua dræpen. (²⁶ællær hamblæth.²⁷) oc görs thæt *mætk* rathet²⁸) rath.

49) BCDEFGML. &c. *hin ther sak sökær twigge manna witne* (DM. add. *thær*) til. (L. om. til) oc *hin dyllie* &c.

50) K. om. *til*.

51) NP. &c. *værgæ sigh*.

52) HIKNO. &c. *han*.

53) BCDEFG. &c. om. *næfnd*. N. &c. *men-nænæ*. P. &c. *Neffnds mendene*.

54) BCDEFG. &c. om. *oc*.

55) NP. &c. *ffæller hanum næffndh tha* &c.

56) B. &c. *honum nefnd* &c.

57) L. *i*.

58) BCDEFGML. &c. *ware han frithlös fore thens döthe neste. ok af konung have* (ECF GLM. *hauer*) *han* (C. om. *han*) *sieæ vghu* (DCFG. *vkæ vel vgæ*; E. &c. *vgæ*; M. *vgher*) *dagh. at for evne sik meth sine v winær ellir at ryma* (M. *æller han rymæ*) *land oc rike. En* (M. om. *En*) *hvar* &c.

59) DNP. &c. add. *sum*.

60) M. om. *tha*.

61) NP. &c. *geller thet*.

62) D. 17. *af*.

1) BCDEFGHIKLMNO. &c. *En vm nokir* (HI KO. &c. *Annær*) *man worthær buthin* &c.

2) G. *hiema*.

3) G. om. *han*.

4) NP. &c. *i lantz byy*.

5) HKO. &c. add. *til*.

6) I. *vm væl ful*. 16. &c. *saa full*. CDEFGNP. &c. *sua goth*. L. om. *god*.

7) CEFGL. 30. om. *han hafthe hemæ*. D. *hauer hemæ* &c.

8) B. &c. *hanvir*. I. &c. *wore*.

9) O. 23. 24. *hiem*.

10) NOP. &c. *till*.

11) BCDEFG. &c. *sin*. INP. &c. *sith eghet*.

12) M. om. *Oc*. GLN. &c. *Æn*.

13) HIKO. &c. *nogher man kan svo vardhe lauther* (O. 23. &c. *lanther*) *ath han* &c.

14) N. &c. *kommer*. P. &c. *skeer*.

15) GL. om. *at man warthær*.

16) CDEF. &c. *han*.

17) NP. &c. *trængder*. 59. &c. *fortrengder*.

18) BCDEFG. &c. *oc* (pro *sua at*).

19) CDEFG. om. *han*.

20) NP. &c. *indh*.

21) BCDEFGHIKLMO. &c. *nokirs*.

22) HIKNOP. &c. om. *haue* — *frith*.

23) HIKNOP. &c. om. *vm han*.

24) M. *man*.

25) G. add. *ther*.

26) 100. 128. om. *ællær hamblæth*.

27) P. &c. *slagen*. BDEFGML. &c. add. *ellir balbarth* (DEFGML. &c. *bælbarthær vel bæbarth*) *sua at han worthær limmælestir*. C. add. *æller*, at, folio abscisso, sequentia perierunt, usque ad verba (*konung takæ allan* &c., in fine cap. 4.

28) M. om. *rathet*.

tha ware²⁹) thæt vrbota mal allum them (³⁰ær thær waræ mæth i far³¹) oc i³²) fylghe. oc æræ frithlöse. oc fangæ³³) aldreghe frith. for vtan hins döthæ næstæ frændær³⁴) bithiæ fore them til konung. oc konung take half therræ howæthlot (³⁵vtæn iorth. oc (³⁶half hin³⁷) sum garthen atte³⁸) ær gærningen war i³⁹) giorth.⁴⁰) Æn vm nokær man wites⁴¹) at han war⁴²) mæth i (⁴³thæn gærning (⁴⁴oc dyl han. tha⁴⁵) wære sic mæth hæræzs næfnd. oc mæth⁴⁶) the sammæ logh ær⁴⁷) för⁴⁸) waro⁴⁹) mælt.⁵⁰)

3.⁵¹) *vm man dræper man i thæt hæræth ær konung ær i⁵²)*

Dræper⁵³) man⁵⁴) annær⁵⁵) man⁵⁶) ællær hamblær⁵⁷) i⁵⁸) thæt hæræth ær⁵⁹) konung ær i.⁶⁰) tha ær⁶¹) thæt vrbotæ mal. (⁶²vm thæt ær giort⁶³) mæth rathet rath.⁶⁴) Oc konung take allæn⁶⁵) hans⁶⁶) howæthlot vtan⁶⁷) iorth.⁶⁸)

3. Cfr. I. 89, 90.

39) EFGL. *worder.*

30) BDEGHKLMO. &c. om. *ær.* F. om. *ær thær.*

31) DEFGHIKLMNOP. &c. *færth.* 62. *flock.* P. &c. add. *flock.*

32) GP. &c. om. *i.*

33) HI. &c. *faa.*

34) P. &c. add. *och wenner.*

35) MNP. &c. *for vden.* BDEFGL. &c. om. *vtæn iorth.* Cfr. not. 40 infra.

36) N. &c. *halffdelen theres hoeth lodh tagher then som &c.* P. &c. *den gaarden tiil hørde som gierninghen skede wdy, han skall tage den Anden halffdelen, aff dieris hoffuitt lodt. worder nogen skyldett der fore att &c.*

37) EFGL. &c. *then.*

38) BDEFGHIKLMO. &c. *a.* N. &c. *eyer.*

39) O. om. *i.*

40) DEF. *gör.* BDEFGL. &c. add. *far vdan iorth* (F. 13½. om. *iorth*) *therre* (L. om. *therre*). Cfr. not. 35 supra.

41) N. &c. *vorder skyllet ther fore.*

42) N. &c. add. *i færd oc i fölgæ.* P. &c. add. *y flock, ferd, och fylge.*

43) FGIL. 13½. *the gærninghe.*

44) NP. &c. *siyher han ther fore ney.*

45) IN. &c. om. *tha.*

46) BDEFGHIKLMNO. &c. om. *mæth.*

47) DEFGL. om. *ær.*

48) K. om. *för.*

49) BHIKM. &c. *war.* DEFGLNOP. &c. *ær.*

50) P. &c. *sagt.* N. &c. *næffnd.*

51) N. 28. 29. 50. 52. 100. 126. om. *hoc caput. 104. invertit ordinem huius capituli et proxime sequentis.*

52) A. Litt. *i,* in extrema folii ora scripta, resecto folio, maximam partem periit.

53) BEFG. &c. add. *nokir.* HIKO. &c. *Om man dræper nogher man j thet herith som koningh er j eller hamblær tha &c.*

54) D. add. *nokær.*

55) MP. 85. *nogher.*

56) BDEFGP. &c. om. *man.* P. &c. add. *slaar.*

57) BGM. &c. add. *ellir belberier.* DEF. add. *ællær oc bælbærtær.* L. add. *eller bæries.*

58) BDM. &c. *innan.*

59) BDEFGL. &c. om. *ær.*

60) L. om. *i.* M. 85. *jnnen.*

61) DEFGL. add. *oc.*

62) P. &c. *Gidres dett mett foract, daa er dett der om, saa att kongen tager alt hans &c.*

63) BDEFGHIKLO. &c. sic. A. om. *giort.* Cfr. nott. 62, 64.

64) M. add. *giort.* Cfr. not. 63 *praecedentem.*

65) EFGLM. &c. *half.*

66) DBEFGLM. &c. *therræ.*

Æn (⁶⁹sætær man sar a annær man⁷⁰) (⁷¹i then timæ. tha böte⁷²) fore sar sum logh æræ.⁷³) oc⁷⁴) firitiughu marc hinum⁷⁵) ær skathæn fik. (⁷⁶oc firitiughu marc konunge.⁷⁷)

4. *vm manzs hion skil inbyrthes.*

Æn¹) skil²) manzs hion³) inbyrthes. ællær andre⁴) mæn the⁵) ær satte⁶) kummæ samæn at⁷) (⁸nokær man.⁹) ællær huar¹⁰) thæt ær. oc (¹¹ær æi mæth (¹²rathet rath. tha¹³) (¹⁴böte (¹⁵thær fore sum thæt ware¹⁶) giort a¹⁷) (¹⁸al-mænnings wægh. Æn sighær nokær man at thæt war giort mæth (¹⁹rathet rath. oc hauær²⁰) thær til tuiggisæ²¹) mannæ witne. (²²oc (²³dyl hin (²⁴sum

67) DBEFGLP. &c. for vtæn. P. &c. add. hans.

68) M. 85. add. foræ the samma sagh.

69) BDEFGL. &c. særir man annar (DFGL. 13½. gör man annær saar; E. 30. gör man) ellir slar meth stong ellir meth andre wapne (FGL. &c. annat wapn) oc draghir konum (DEF. 13½. 30. add. æi; male) til stens ellir til stoks meth wald. tha böde &c. P. &c. gör mand anden mand saar, enthen slaar medt stangh, eller stinger, eller med andre waben, och drager hannom till stens eller stock med wold den stundt kongen er wdy herredt, daa bödis &c.

70) HIKMO. &c. add. eller slar (O. add. eller) meth stangh eller meth andre vapnæ och dragher hanom til steens eller til stoks meth voldh.

71) M. om. i then timæ.

72) I. add. han.

73) HMO. &c. ær. BDEFGL. &c. add. ellir (GL. ok) far (D. &c. for) stanga hug. M. 85. add. aller stangæ hug.

74) M. 85. om. oc. BDEF. &c. add. thær til.

75) M. &c. hanum.

76) HIKMO. &c. fore fridh bröt och fyritingæ mark koningh. DEFGL. &c. for frethbryth. oc firetiugæ mark konungæ for the (GL. om. the) sammæ sak.

77) BP. &c. add. fore frith bröt.

1) BDEFG. &c. om. Æn.

2) GN. &c. Skils. P. &c. trettes.

3) P. &c. Tieniste Tynde. M. 85. add. ath.

4) GL. om. andre. BDEFIKMNO. &c. nokra. H. &c. nogith; male.

5) B. &c. om. the.

6) P. &c. wanner.

7) A. at his scriptum est, in fine prioris ac initio sequentis lineæ. NP. &c. till.

8) BDHIKM. &c. nokirs mans.

9) RFGLNOP. &c. mans.

10) G. huat. HIKNOP. &c. add. som.

11) NP. &c. görs. HIKMO. &c. om. ær. BD EFGL. &c. skeer thöm skatha j (GL. om. j) mellum. oc tha (DF. tho) ey meth &c.

12) O. 23. 24. om. rathet. P. &c. beraadt modt, daa &c.

13) L. om. tha.

14) NP. &c. scall thor (P. &c. dett) bödes fore &c.

15) DEFGLM. &c. om. thær. HIKLO. &c. om. thær fore.

16) I. war. L. om. h. v. BG. worthe.

17) BDEFGL. &c. ofna. KH. &c. oppa.

18) EFG. &c. almens veyghæ. P. &c. abmindeligt wey.

19) P. &c. foract och beraad hugh, och &c.

20) BDEFGLNP. &c. add. han.

21) E. 30. thriggæ.

22) BDEFGL. &c. Vm hin (DEFGL. han) dyl ær sakin gifs. tha dyli &c.

23) N. &c. han kendes thet ey som &c. P. &c. han som sagen giffuis bestaar dett icke.

24) HIKMO. &c. thær sagh giffs (M. add. Tha) Dyli &c.

sac ær giuen. Dyle²⁶) *mætk* hærsæzs næfnd. (²⁶oc thæn (²⁷næfne næfnd. ær (²⁸sac sökær. (²⁹oc faldær han at³⁰) næfnd tha ær thæt vrbotæ mal.³¹)

5. *vm man dræps oc orkær æi at bötæ.*

Hwilken man sum dræpsær man³²) (³³ællær³⁴) hamblær. (³⁵ællær hoggær (³⁶ællær bæriær. oc hawir³⁷) æi³⁸) at bötæ mæth.³⁹) tha fange⁴⁰) fore⁴¹) sic fullæ⁴²) borghæn.⁴³) Æn ma⁴⁴) han æi borghæn⁴⁵) fa⁴⁶) oc orkær⁴⁷) 83 æi at⁴⁸) bötæ. tha læggær man⁴⁹) fore hanum en fæmpt.⁵⁰) (⁵¹oc en⁵²) an-næn. oc⁵³) thrithiæ. Kumbær han⁵⁴) æi tha *mætk* (⁵⁵bötær. (⁵⁶ællær (⁵⁷*mætk* fullæ borghæn.⁵⁸) oc gör skæl oc ræt fore sic. tha fare⁵⁹) hin⁶⁰) til things. oc lyuse⁶¹) haaum frithlös. (⁶²oc sithæn han ær frithlös lyusdær.⁶³) huar⁶⁴) han warthær sithæn gripen. tha gange⁶⁵) a⁶⁶) hans hals.

6. *vm man hærbærghær frithlös man.*

Hwa sum hærbærghær frithlös man. tha¹) scal han²) bötæ siax marc. (³thre

25) NP. &c. *værgæ sig ther fore.*

26) BDEFGL. &c. om. oc. NP. &c. om. oc — sökær.

27) BDEFGL. &c. skal e (GL. om. e) nefna ther sagh &c.

28) O. sagsöger ær oc &c.

29) NP. &c. ffeller hanum næfnd.

30) B. &c. a. L. aff.

31) BCDEFGLM. &c. add. ok konung (C. literis nung post lacunam, vide not. 27 pag. 450, iterum incipit) taka (C. &c. takæ) allan hans howit löt vdan (CDEF. &c. add. hans) iorth.

32) M. 85. hinannen.

33) BCDEFGHIKLMNOP. &c. sic (cfr. nott. 34 - 39 sequentes). A. oc orkær æi at bötæ. ællær hamblær. ællær hoggær. tha &c.

34) NOP. &c. om. ællær.

35) P. &c. slaar, eller hugger, och &c.

36) HIKNO. &c. om. ællær bæriær.

37) DP. &c. add. han.

38) M. add. thill.

39) D. &c. om. mæth.

40) NP. &c. sættæ. BN. &c. add. han.

41) O. 23. 24. om. fore.

42) EGL. &c. follen. P. &c. add. starok.

43) K. burha. I. burthæ; male.

44) NP. &c. kan.

45) B. burgha. O. 23. 24. borghe. IK. burha. CDEF. &c. add. for sik.

46) GHIKLOP. &c. add. for sigh.

47) HIKNOP. &c. forma.

48) C. om. at.

49) BL. &c. om. man.

50) P. &c. dag. 59. &c. lagdag. 92. sinde.

51) 100. om. oc — thrithiæ.

52) GLP. &c. om. en. 13 $\frac{1}{2}$. ey; male.

53) CEFGHKMO. &c. add. en.

54) C. om. han.

55) CDEFGL. &c. burghæn. ællær mæth bötær. oc &c.

56) P. &c. om. ællær — borghæn.

57) B. om. mæth fullæ.

58) BC. &c. sic. A. borghæ. HNO. &c. byrdha. IK. burha.

59) HKO. &c. föræ.

60) BCDEFGHIKLMO. &c. man. NP. &c. sagsögeren.

61) L. &c. göre. NP. &c. ladæ lynsæ.

62) P. &c. om. oc — lyusdær. N. &c. om. oc — hals.

63) CEEFG. &c. add. oc. D. add. æ.

marc konunge. oc thre marc (⁴hins döthæ aruse.⁶) sellær (⁶dyle mæth (⁷tyltær eth at han wiste sei⁸) at⁹) han war frithlös.

7. *vm man dræps i kirkie. utan forrath.*

THættæ¹⁰) (¹¹sculu¹²) mæn witæ. at kummæ mæn satte¹³) samæn i kirkie. oc warthær thær¹⁴) skiælnæth¹⁵) them i mællen. utan for rath.¹⁶) sua at man warthær dræpen. sellær hamblæth. sellær hoggen.¹⁷) böte for drap oc¹⁸) for¹⁹) sar²⁰) sum logh æræ.²¹) oc thær til (²²firitiughu marc²³) konunge. (²⁴oc firitiughu marc hinum²⁵) ær scathæn fik. sellær hans aruum.²⁶) vm han ær döth.²⁷) Æn warthær thæt giort mæth (²⁸rathet rath tha ær²⁹) thæt³⁰) vrbotæ mal.³¹)

8. *vm korn oc flæsk oc hæstæ.*

THæt scal sei forbiuthæs af³²); (³³konungs wæghnæ.³⁴) bort at föræ korn.

64) G. add. som.

65) GL. gangher. GLP. &c. add. thet.

66) 59. &c. aff.)

1) L. om. tha.

2) HL. om. han.

3) CDEFGHIKLNOP. &c. om. thre marc.

4) BCDEFG. &c. thes dödhæ nesta ellir &c.

5) P. &c. add. huo som kusser fredlös mand widerligh effter dag och maanett, böde kongen tree marck.

6) N. &c. værgæ. P. &c. werge seq. HIKLMO. &c. giffue (M. 85. add. foræ) tylthor edh &c.

7) NP. &c. XII mentz oed.

8) IL. add. thet.

9) HO. &c. thet.

10) BCDEFGHIKLNOP. &c. Thet.

11) MNP. &c. scall man.

12) BCDEFG. &c. add. alla.

13) P. &c. wemner.

14) BCDEFGLNOP. &c. om. thær.

15) M. 85. vskelnæt. P. &c. skiellactighedt.

16) NP. &c. forackt.

17) P. &c. add. eller saar giort. BCDEFGM. &c. add. eller (CDEFGM. 13 $\frac{1}{2}$. add. aff; 30. add. a; 16. &c. add. meth) wapnum skathalike slaghin (M. add. Tha). L. add. aff wapnum &c. ut B.

18) BCDEFGLO. &c. ellir.

19) NP. &c. om. for.

20) BCDEFGLM. &c. add. ellir for slagh.

21) GMN. &c. ær.

22) A. Litt. h. omissam supra lineam add. scriba. BCDEFG. &c. om. fritiughu — oc; efr. not. 27 infra.

23) M. 85. om. marc.

24) 66. om. oc — fik. 128. om. oc — döth.

25) GL. hanum.

26) BCDEFGLM. &c. arma. HIKNOP. &c. arffuinghæ.

27) BCDEFG. &c. add. oc konungi thre marc. Cfr. not. 29 supra.

28) BCDEFG. &c. forrath. P. &c. berod hoff.

29) CDEF. add. oc.

30) CEF. &c. add. et.

31) BCDEFGHIKLMNO. &c. add. Æn gærs thet vdan forrath oc vdan (N. &c. ey om) hÿttihe (DF. &c. höghtihæs; CE. hökti-thæs) dagha (N. &c. dag) tha bödis (M. bötä) ther fore som melt ær. P. &c. add. men gæres dett foruden beraad hoff, och icki om högtidelige dage, da bödes der fore som tillforne er sagt. BCDEFG. 13 $\frac{1}{2}$. 16. 17. 30. 32. 42. post hoc caput habent cap. in textu 12.

32) EF. &c. pa.

33) M. 85. konung bort &c.

oc³⁵) flæsk. oc hæstæ. (³⁶oc vm³⁷) (³⁸allæ andræ handæ thing. ær (³⁹man hauær at sæliæ. (⁴⁰för vtan allæ landæ⁴¹) bithiæ konung.⁴²) at thæt scal forbythæs. oc⁴³) forbyuzs thæt. tha scal⁴⁴) sei konung. oc sei⁴⁵) vmbuzs man⁴⁶) giuæ orlof⁴⁷) bort at föræ⁴⁸) i thæt⁴⁹) ar.⁵⁰)

9. *vm hof.*

THæt⁵¹) (⁵²sculu⁵³) mæn witæ at hof⁵⁴) scal waræ huært ar (⁵⁵i nyborgh.⁵⁶)

10. *vm konungs mannæ thre markæ sak.*

THættæ⁵⁷) hauær oc konung giuet allæ sinæ⁵⁸) mæn i skane.⁵⁹) at the sculu hause frælse⁶⁰) vm⁶¹) al⁶²) therræ warnæth⁶³) for⁶⁴) thriggæ markæ sak.⁶⁵) Vtæn thæt sum⁶⁶) kumbær a⁶⁷) konungs eghet (⁶⁸thing. ællær ofnæ⁶⁹) konungs⁷⁰) rættæræ thing.⁷¹)

- 34) CDG. *aluæ.* HIKL. &c. *æflæ.* O. *æflæ.* NP. &c. *macht.*
 35) HIKO. &c. *eller.*
 36) BCDEF. &c. *ellir andra handa* &c.
 37) GLNP. &c. *om. vm.*
 38) GL. *andra vare ther man* &c.
 39) BHIK. &c. *men hava.*
 40) L. *for alla* &c.
 41) N. &c. *land.* P. &c. *landen.* Male.
 42) BCDEFGHIKLMO. &c. *konum.* M. 85. *add. om.* NP. &c. *add. ther om.*
 43) BCDEFGHIKLN. &c. *Æn.* P. &c. *Men.*
 44) B. &c. *add. thet.*
 45) BCDEFGLNP. &c. *add. hans.* M. 85. *add. konungs.*
 46) B. *embusman.* HIKNOP. &c. *embitzman.* GL. &c. *embitzmen.*
 47) BHO. &c. *orlogh.* GL. &c. *loff.* N. &c. *add. thet.*
 48) HIK. *faræ.*
 49) GL. *add. samme.*
 50) M. 85. *hoc loco add. cap. in textu 14.*
 51) CG. *Thættæ.*
 52) HIKLMNO. &c. *skal man* (MN. &c. *add. och*) *vithæ.*
 53) EFF. &c. *add. alle.*
 54) P. &c. *herredag.* 52. *herre hoff.*
 55) H. *om. i nyborgh,* at rec. man. in marg. *add. hæc verba.*
 56) BCDEFGM. &c. *add. i frvn a mithfaste* (C. *mith fasto*) *söndag.* IKL. *add. om midfaste söndagh.* HNOP. &c. *add. mythfaste söndagh.* P. &c. *hoc loco ac infra post cap. 14 inserunt capita quaedam ad hanc constitutionem Scanicam non pertinentia; cfr. Praefationem.*
 57) B. &c. *Thet.*
 58) P. &c. *add. gode.*
 59) 30. *skanæ* rec. man. *mutatum in sieland.* HIKNO. &c. *add. boo.*
 60) P. &c. *mact.* 59. &c. *frihedt eller macht.*
 61) CDEFGLNP. &c. *yuer.*
 62) BCDEFGHIKLMNOP. &c. *alla.*
 63) CF. *worthnathæ.* BEIM. &c. *wornathe.* G. &c. *vartnade.* DKL. *varnæthæ.* H. &c. *varnidhæ.* O. *warmdhe.* NP. &c. *vndher-sattæ.*
 64) O. 59. &c. *add. therre.*
 65) B. &c. *saka.* P. &c. *sager.*
 66) CDEFGL. &c. *om. sum.*
 67) BCDEHKMO. &c. *vppa.*
 68) F. &c. *om. thing — konungs.*
 69) BDEHIM. &c. *vppa.* CGKLNOP. &c. *pa.*
 70) CDGL. *add. eghæt.*
 71) BCDEFGL. 13½. 16. 17. 30. 32. 42. *post hoc caput habent cap. in textu 14.*

11. *vm kirkia tindæ.*

84 Konung scal æi¹⁾ (²takæ oc æi köpæ³⁾) kirkia tindæ. for vtæn⁴⁾ hanum lig-gær⁵⁾ högh⁶⁾ rikes⁷⁾ nöth ofnæ.⁸⁾ oc tho sua at (⁹the tindæ¹⁰⁾ giældæs ær för waræ¹¹⁾ taknæ. oc¹²⁾ warthær¹³⁾ sua nöth ofnæ¹⁴⁾ at the takæs¹⁵⁾ æfter rikes¹⁶⁾ rath. tha (¹⁷take hanum¹⁸⁾ fore sua miket wærth sum han (¹⁹ma mæst giældæ. oc kirkia wærisæ²⁰⁾ (²¹sæliæ hanum.²²⁾) oc kirkia²³⁾ göræs (²⁴ful wissæ. fore sin tindæ.

12.²⁵⁾ *vm man dræpær man a sin akær ællær a sin æng.*

Dræpær²⁶⁾ man annær²⁷⁾ man²⁸⁾ a²⁹⁾ sin akær. ællær a³⁰⁾ sin æng. ællær hambær. ællær hoggær.³¹⁾ böte fore drap. ællær fore afhog.³²⁾ ællær fore sar³³⁾ sum logh ær.³⁴⁾ oc böte³⁵⁾ thær til³⁶⁾ firitiughu marc bondanum.³⁷⁾ oc firitiughu marc konunge³⁸⁾ (³⁹for frithbrot.

1) CBDEFGHIKLNOP. &c. add. *lata.*

2) F. 13½. om. *takæ.* E. 30. om. *takæ oc æi.*

3) L. om. *köpæ.*

4) EF. &c. *vtæn,* om. *for.*

5) PN. &c. *driffuer.*

6) EFHNOP. &c. *stor.*

7) CDEFGML. &c. *rikæns.* B. *rikinsins* (sic). HIKNOP. &c. om. h. v.

8) H. om. *ofnæ.* BCDEFGIKLM. &c. *vppa.* O. 23. 24. a. NP. &c. *till.*

9) NP. &c. *thet betales hwat som till foren* (P. &c. om. *till foren*) *vpboret er Och vorder* (P. &c. *bliffuer*) *ther so trangh po at rigens raad vill köbæ kyrckens tyændæ tha* (P. &c. add. *skulle de*) *læggæ ygen for hanum* (P. &c. *Tinden*) *so meghet &c.*

10) BCDEFGHIKLMO. &c. om. *tindæ.*

11) B. &c. *wortha.*

12) BCDEFG. &c. *Æn.*

13) HIKO. &c. add. *ther.*

14) BCDEFGHIKLMO. &c. *vppa.*

15) A. *Loco litt. a primum scriptum est k.*

16) CDEFGHLMO. &c. *rikæns.* B. *rikinsins.* 59. add. *Raadz.*

17) B. &c. *geve han fore &c.*

18) CD. &c. *hæn.* L. om. h. v.

19) F. om. *ma.* HIKNOP. &c. *mest geldher.*

20) HIKO. &c. *væriendæ.*

21) N. &c. *fongæ hanum vth so at sognæmen*

haffue fuld forwaringh for kyrokens tyændæ. P. &c. *skulle icke faa hannom vdt, för endt att Sogne mendene haffue fuld forwaringh paa kirokens vegne for hannom igien.*

22) CD. &c. *han.*

23) HKO. &c. *kirke mannum.* I. *kirkio manne.*

24) M. 85. *fullest foræ &c.*

25) BCDEFG. 13½. 16. 17. 30. 32. 42. *habent hoc caput post cap. in textu 7; cfr. not. 31 pag. 454.*

26) HIKMN. &c. *En dræper.* BCDEFG. &c. add. *nokir.*

27) HIKMNO. &c. *nogher.*

28) BCDEFG. &c. om. *man.*

29) BCDEFG. &c. *ofnæ.* HMO. &c. *vppa.*

30) GL. om. *a.* KHO. &c. *oppa.*

31) BCDEFG. &c. add. *ellir bæriar.* M. add. *æller beryer Tha.*

32) INP. &c. *hogh.*

33) BCDEFG. &c. add. *ellir fore bordagha.*

34) BCDEFGHIKL. &c. *æræ.*

35) B. *böden.* NP. &c. om. h. v.

36) L. *fora.*

37) B. &c. om. *bondanum.* P. &c. *saguolderen.* CDEFG. &c. add. *for frethbrut.*

38) K. om. *konunge.*

39) BCDEFG. &c. om. *for frithbrot.*

13.⁴⁰) *vm konungs stuth.*

Stuth⁴¹) scal huær bonde⁴²) rethæ ofnæ⁴³) sanctæ andreas⁴⁴) dagh. Wil æi⁴⁵) vmbuzs man⁴⁶) (⁴⁷withær⁴⁸) takæ. tha rithe⁴⁹) bonden til things. et oc annæt. oc thrithiæ. (⁵⁰oc biuthe stuth⁵¹) vt. Oc⁵²) wil⁵³) (⁵⁴æi æn tha vmbuzsman⁵⁵) takæ stuth.⁵⁶) Tha (⁵⁷næfne til⁵⁸) thre mæn sællær fyræ. at fylghæ hanum til konungs garth. (⁵⁹vm han ær innæn hæræth. sællær⁶⁰) til⁶¹) vmbuzsmanzs⁶²) garth.⁶³) (⁶⁴Ær huærken⁶⁵) i⁶⁶) hæræth. tha före⁶⁷) til hæræzs kirkisæ. oc the gothe mæn ware thær⁶⁸) withær⁶⁹) ær⁷⁰) af thing waro næfnde.⁷¹) at hun⁷²) lægs thær in⁷³) i kirkisæ.⁷⁴) Huat (⁷⁵skathe ær⁷⁶) at⁷⁷) stuth kumbær sithæn.⁷⁸) thæt⁷⁹) (⁸⁰gange a⁸¹) vmbuzs manzs⁸²) scathæ. oc æi a bondans (⁸³ær fult⁸⁴) rede⁸⁵) vt.⁸⁶)

40) EFG. 13⁺. 30. om. hoc caput. C. om. sequentia, excepto cap. 14, quod supra insertum est; vide not. 71 pag. 455.

41) 62. add. *och ledingh.*

42) I. *man.*

43) HIKLMO. &c. *vppa.* NP. &c. *po.*

44) BLNP. &c. *andree.* DM. *andreas.* P. &c. add. *Apostoli.*

45) NP. &c. add. *koningx.*

46) BHIKLNOP. &c. *æmbithsman.*

47) P. &c. *anamme hannom, da skall Bonden fare till &c.*

48) BD. &c. add. *stuth.*

49) BD. &c. *fari.* L. *föræ.*

50) L. om. *oc — vt. Oc.*

51) BDHIKMO. &c. *henne.*

52) BDNP. &c. om. *Oc.*

53) M. 85. om. *wil.*

54) L. *han ey tha tagha &c.*

55) HIKNOP. &c. *æmbitzman.* B. *ambusman.* BD. &c. add. *gen.* HIKNO. &c. add. *vidher.*

56) BDHIKLNOP. &c. om. *stuth.* M. 85. *hennæ.*

57) BL. &c. *nefnis.* DP. &c. *skal næfnæs.* N. &c. *scall aff tinget till næfnæs thre &c.*

58) LP. &c. om. *til.* BDHIKLMNOP. &c. add. *aff (16. &c. aa) thingi.*

59) L. *eller æmbitzmend om the æra i hæra-thet Eræ the eig i hæra-thed tha föra till heritz kirkæ och legge henne ther ind meth godæ mendz vitne som aff tinga vorthee*

neffnde och huath sithan stud ganger ath thet swaræ æmbitzmend.

60) M. 85. add. *och.*

61) HIKNO. &c. om. *til.*

62) HIKNOP. &c. *æmbitzmans.* B. *ambusmans.*

63) BD. &c. add. *Æn.*

64) NP. &c. *eller till hæretz kyrcken &c.*

65) HIKO. &c. *kirke;* male.

66) BDHIKMO. &c. *innan.*

67) HIKO. &c. *faræ.* M. 85. add. *hennæ.*

68) M. 85. om. *thær.*

69) NP. &c. *hoss.*

70) BDHIKO. &c. om. *ær.*

71) P. &c. add. *och see.*

72) O. 23. &c. *han.*

73) HIKNOP. &c. om. *in.*

74) BD. &c. add. *oc.* M. 85. add. *Och the gothe mæn skulæ wrthe.*

75) BD. &c. om. *skathe ær.*

76) HIKM. &c. om. *ær.*

77) HIMO. &c. *aff;* male. NP. &c. *po.*

78) M. 85. add. *Och.*

79) HO. &c. *ther.*

80) NP. &c. *bliffue æmbitzmantz &c.*

81) DO. &c. om. *a.*

82) HIKO. &c. *æmbitzmans.* B. *ambusmans.*

83) P. &c. om. *ær — vt.* N. &c. *vth at læggæ.*

84) D. *stuth.*

85) O. 23. 24. add. *haffuer giorth.*

86) BD. 16. 17. 32. 42. add. *caput: Ey agho the slökufrithe börn &c., quod, ex alio codice*

14.¹⁾ *vm konungs mæn nōthæs a hus.*

Æ_n²⁾ æi scal³⁾ oc⁴⁾ konungs⁵⁾ mæn nōthæs til at sitæ ofnæ⁶⁾ hus.⁷⁾ for vtan⁸⁾ (°sua ær thrang ofnæ.¹⁰⁾ at¹¹⁾ hær ær fore land oc (1²⁾almænt byuzs vt.¹³⁾

(Epilogus.)¹⁴⁾

THænne¹⁵⁾ logh¹⁶⁾ gaf konung erek konungs¹⁷⁾ kristofsærs sun i nyburgh.¹⁸⁾ (1⁹⁾sæfter (2⁰⁾allæ danæ²¹⁾ rath. oc (2²⁾the withær toko. oc lyusdes a²³⁾ thæn²⁴⁾ fredagh ær²⁵⁾ næst war for²⁶⁾ pingezs aftæn.²⁷⁾ i nyborgh. Oc thær war²⁸⁾ 85 withær²⁹⁾ hærtugh waldemar for³⁰⁾ sunnæn a.³¹⁾ ærchebiscop iones³²⁾ af skane. biscop inguar af³³⁾ siælænd.³⁴⁾ (3⁶⁾biscop iones³⁶⁾ af othæns ö. (3⁷⁾biscop iacob canceler af hethæby. (3⁸⁾biscop tuke af ripæ. biscop tuke af arus.

transscriptum, in I. Add. D. 6. legitur. Cfr. not. 67 pag. 230.

- 1) BCDEFG. 13½. 16. 17. 30. 32. 42. habent hoc caput post cap. in textu 10. M. 85. idem habent post cap. 8. Cfr. nott. 50, 71 pag. 455.
- 2) BCDEFGMLNP. &c. om. *Æn.*
- 3) EP. &c. *scule.*
- 4) N. &c. om. *oc.*
- 5) P. &c. add. *gode.*
- 6) BDHIO. &c. *vppa.* CEFGLMNP. &c. *pa.*
- 7) NP. &c. *slotten.*
- 8) CEFGLMNOP. &c. *vtan*, om. *for.* CDEF. &c. add. *at.*
- 9) GL. *thrang ær vppa ath &c.* P. &c. *der er saa stor trang till att fienderne ere for landett, och er almindeligt vdbudt.*
- 10) BCDEFGHIKO. &c. *vppa.*
- 11) N. &c. add. *fyændæ och.*
- 12) CEFGLM. &c. *aal makt.* NP. &c. *almen-delycht vthbudh.*
- 13) EFGL. &c. add. caput: *Thet hauer oc konung &c.*, quod non huc, sed ad constitutionem Regis Erici Vordingborgensem de anno 1282 pertinet. Cfr. not. 56 pag. 455.
- 14) EFGL. 13½. 30. 109. 117. 129. om. epilogum. 83. 89. 126. habent hunc epilogum præfationis loco; cfr. not. 9 pag. 449.
- 15) B. &c. add. *forskrevne.*
- 16) P. &c. add. *eller haandfestning.*
- 17) D. om. *konungs.*

- 18) 63. *woringborg.* BD. &c. add. *i fmm.* P. &c. add. *Anno domini MCCXLIII.* 78. add. *Anno domni MCCLXIII.*
- 19) P. 101-103. 110. om. sequentia, quæ tamen in P. add. man. paullo recentior.
- 20) HO. &c. om. *allæ.* 59-61. 66. 93. 94. *Danmarks Riges Raadt.*
- 21) N. &c. *danske mentz.*
- 22) 63. *bleff vdtgiffuen vdi vordinboriig Ther mandt skreff annos domini M: CC: XL: oc paa thett fierde;* om. sequentia.
- 23) 89. add. *den S: Vrbanj dag som var.* 83. add. *det Aar 1204.*
- 24) HIKO. &c. add. *næstæ.*
- 25) BDHIKOP. &c. om. *ær.*
- 26) A. Voc. *for omissam supra lineam add. scriba.*
- 27) D. *dag.* 89. add. *Anno 1224.*
- 28) K. om. *war.*
- 29) D. *hos.*
- 30) BP. &c. *af.*
- 31) D. add. *Oc.*
- 32) D. &c. *jens vel idns.* BKM. *jönis.* H. *jennis.* BDP. &c. add. *dros.*
- 33) K. *j.*
- 34) BDP. &c. *rooskilde.*
- 35) 126. om. *biscop — othæns ö.*
- 36) B. *iönis.* DIM. &c. *iens vel Jöns.* H. *jennis.*
- 37) 62. om. *biscop — hethæby.*
- 38) P. 42. 89. om. *biscop — ripæ.*

biscop pætar af wibærgh.³⁹⁾ electus nielæs⁴⁰⁾ af borlundæ.⁴¹⁾ biscop iones⁴²⁾ af ræwælæ. greue albrict af sæwærsten.⁴³⁾ greue henrek af likæn.⁴⁴⁾ (⁴⁵⁾ greue iacob af halland. (⁴⁶⁾ Oc sithæn allæ the bæstæ⁴⁷⁾ i riket waro. bathe (⁴⁸⁾ lærth oc lek.⁴⁹⁾ (⁵⁰⁾ Thusænd (⁵¹⁾ wintær. oc tu hundrath wintær.⁵²⁾ (⁵³⁾ oc fyræsintiugh⁵⁴⁾ wintær.⁵⁵⁾ (⁵⁶⁾ oc a⁵⁷⁾ fiarthæ wintær.⁵⁸⁾ sithæn war hærræ (⁵⁹⁾ iesus cristus war föd.⁶⁰⁾

4.

(Regis ERICI litterae ad incolas territorii Scanensis Bara missae.)

ERICUS¹⁾ dei gracia danorum sclauorumque rex barahereth inhabitantibus salutem et gratiam. Cum iniurias et oppressiones bondonum in scania et²⁾ maxime pauperum intelleximus varias et multiplices necessitati vestre compati uolumus (³⁾ cum effectu donec uobis super hijs⁴⁾ omnibus⁵⁾ competenter fuerit satisfactum. Vnde quia causas et iniurias quas passi estis ad iudicium nostrum

39) BH. &c. *wiburghe* vel *viborgh*.

40) HI. &c. *Nicholaus*. BP. &c. *niels*.

41) BDNP. &c. *borlum*. 16. 17. *barlum*. O. 23. &c. *byrlundhe*. 92. *Börghum*.

42) B. *idnis*. DI. &c. *iens*. H. *Jenis*.

43) O. 23. &c. *öresthen*.

44) 62. *gyllicken*.

45) BDP. 16. 17. 32. 42. om. *greus* — *halland*.

46) P. &c. om. *Oc* — *lek*.

47) BMNO. &c. add. *men*.

48) BHIKMO. &c. *lerthe* oc *leka*.

49) N. &c. *legmen*. 69. &c. *nerde*. BMP. &c. add. *Tha war*. D. add. *Thæt war tha*.

50) 23. *Anno dominj M CC III: Och tha döda* &c. (vide not. 60 infra). 70. &c. *Aar 1240 paa thet fierde* &c. 114. *1244 Aar siden* &c. 69. *Aar oc dag som for schreffuith staer*. 78. *Datum wt Swpraa*. 91. *Anno die loco ut supra*. 89. *Effter Christj Födzel*. 1204. 113. *Aar effter* &c. ut 89. 83. om. *sequentia*.

51) 92. *hundrit Och paa thet fierde* &c.

52) MN. &c. om. *wintær*.

53) KO. &c. om. *oc fyræsintiugh wintær*.

54) DN. &c. *fræthiughæ*. HI. *simsintinghæ*. Male.

55) MN. &c. om. *wintær*.

56) P. &c. om. *oc* — *wintær*.

57) HIKO. add. *then*.

58) MN. &c. *aar*.

59) D. om. *iesus cristus*.

60) DBP. &c. add. *oc thænne logh war giuæn* (B. om. *giuæn*; P. &c. *sat*). HIKO. &c. add. *Och tha do* (KO. &c. *döde*) *anners Erland-sön ath* (K. a) *thet hoff Och thet var* (I. om. *var*) om (O. 23. 24. om. om; IK. a) *sancte vrbanus dagh Och anders jensöns* (O. 23. 24. *ionsön*; IK. &c. *jöns*) *sön scamt effthæ thet samæ aar*. N. &c. add. *Oc tha döde Anders erlandtzssön oc anders iens-sön*.

1) E. C.

2) F. om. *et*.

3) E. om. *cum effectu*.

4) I. *ijs*.

5) C. om. *omnibus*.

94 referre voluistis nos regem et iudicem vestrum⁶⁾ cognoscendo. Vniuersitati vestre regraciari volumus cum effectu. Volentes vobis⁷⁾ eo magis iusticiam⁸⁾ et pacem in omnibus augmentare. Jdcirco cum⁹⁾ super¹⁰⁾ omnibus excessibus¹¹⁾ per scaniam perpetratis et eisdem corrigendis. nobis duos bondones de singulis hæræth duxistis destinandos petentibus¹²⁾ vobis significamus vt quemadmodum (¹³per dictos bondones petiulistis. dominos.¹⁴⁾ (¹⁵N lundensem prefectum¹⁶⁾ N filium tyconis. S filium andree. Jon litle.¹⁷⁾ Johannem filium michabelis vobis remittimus. Concedentes eisdem plenam¹⁸⁾ ex parte nostra auctoritatem super diuites et pauperes rurenses et ciues iusticiam faciendi. Quorum iudicio¹⁹⁾ si qui stare contempserint. Nomina illorum nobis in scripto²⁰⁾ redacta transmittant et nos²¹⁾ ipsos in personis merito castigantes de bonis ipsorum singulis ab ipsis iniuriam passis satisfacere volumus competenter. Jnsuper noueritis quod²²⁾ nos²³⁾ omnes bonas et tollerabiles leges ac²⁴⁾ consuetudines quas temporibus illustris²⁵⁾ patris nostri habuisse dinoscimini vobis illesas volumus conseruare Jn hijs scilicet²⁶⁾ quod²⁷⁾ modius ad ferrum per patrem nostrum institutum mensuratus per totam scaniam currat et seruetur.²⁸⁾ Quod nostrum stuth²⁹⁾ vltra festum purificationis detinere nulloatenus debeatis Jtem³⁰⁾ quod quelibet hafna per se³¹⁾ ipsam hominem in expeditionem iturum³²⁾ ydoneum tantum debeat nominare. Jtem³⁰⁾ quod famulus conducticius³³⁾ cum solido argenti conduci debeat Jtem quod pro he-

6) I. om. *vestrum*.7) F. om. *vobis*.8) A. *iusticiam* bis scriptum est.9) A. *tum* quoque legi potest.10) F. add. *hiis*.11) B. om. *excessibus*.12) I. *præsentiibus*.13) I. *predictos*.14) F. om. *dominos*.15) 52. 61. 67. 127. *Niels fogith wthi lund, Niels thuesönn, Söffueren* (61. 67. 127. *Simon andersönn vn* (61. 67. 127. *Jonn*) *lille hans michillsönn*.16) F. om. *prefectum*.17) A. Loco litt. *t* antea scriptum fuit *h. GHI. lille*.18) BGH. om. *plenam*.19) BEGHI. sic. ACDF. *iudicem*. 52. 61. 67. 127. *dom*.20) F. *scripta*.21) I. *vos*.22) I. *quæ*.23) E. om. *nos*.24) I. *et*.25) E. sic. ABCDFGHI. *illustri*.26) I. *si*.27) F. om. *quod*.28) E. add. *Jtem*.29) B. *skut*.30) I. om. *Jtem*.31) I. *semet*.32) BC. *iterum*; male.33) KA. (*Lovhist. II. pag. 541*) male legit *conducticius*.

steleya et brynnie leya³⁴⁾ nuncquam nisi ora argenti debeat extorqueri Jtem³⁵⁾ volumus³⁶⁾ et mandamus vniuersis (³⁷⁾villicis et colonis tam preuilegiatis quam 95 alijs quandocumque insidie³⁸⁾ inimicorum regni ingruerint vt ad defensionem patrie sicut iustum est sint parati Jtem omnibus bondonibus exceptis nostris antiquis hora³⁹⁾ in siluis que dicuntur almenning (⁴⁰⁾et que ad almenning iurate sunt licenciam concedimus succidendi Jtem⁴¹⁾ Nolumus ymmo prohibemus ne⁴²⁾ quis pauper⁴³⁾ habens nisi vnam⁴⁴⁾ vaccam ad (⁴⁵⁾soluendum iura expeditionis⁴⁶⁾ pro ipsa cogi debeat⁴⁷⁾ aut compelli Jtem⁴¹⁾ mandando statuimus quod⁴⁸⁾ nullus habeatur pro pace (⁴⁹⁾priuato vel conuicto nisi secundum leges patrie⁵⁰⁾ conuictus legittime dinoscitur.⁵¹⁾ Mandamus insuper districte precipiendo vt quilibet⁵²⁾ in ecclesia et domo propria in placito et⁵³⁾ via placiti securitate pacis gaudeat et fruatur. Quod siquis infringere presumpserit scire debet se sentenciam capitalem et amisionem omnium bonorum suorum merito incurrisse Amen⁵⁴⁾

34) GHI. *brönnie*, om. *leya*.

35) BI. om. *Jtem*.

36) F. *voluimus*.

37) 52. 61. 67. 127. *Kiöbstede mend oc bönder*.

38) F. *insidiis*.

39) BE. *oræ*. GHI. *ora*. Haec vox delenda esse videtur. 52. 61. 67. 127. ita vertunt verba proxime antecedentia: *vndertagit wore skouge som aff arilde* (61. add. *tijdt*) *haffue weritt vnder heygne oc früdt*.

40) HI. om. *et* — *almenning*.

41) I. om. *Jtem*.

42) GHI. *vt*.

43) Adde *non*.

44) E. *unicam*.

45) 52. 61. 67. 127. *giöre for thenn nogenn leydings rett* (61. &c. *Leidingh*).

46) EF. sic. A. *expidi^{orum}*, quamvis KA., qui eundem codicem transscripsit, habet *expeditionis*. BCDGH. *expedi^{orum}*. I. *expeditioris*.

47) I. *debeant*.

48) E. *vt*.

49) B. *priuatus uel conuictus*; male.

50) D. om. *patrie*.

51) E. *dinoscatur*.

52) HI. *quælibet*.

53) CF. add. *in*.

54) CEHI. om. *Amen*.

B.

(Regis ERICI Pomerani et Reginae MARGARETAE constitutio de piscatoribus in Skanör et Falsterbo convenientibus.)

A. Danice.

154

¹Skänör logh och falsterbothe

(²Thesse lund kyndes moth then tüd ther frith³) sweries vppa⁴) Skanör (⁵ok falsterbo⁶) Vii Erich med gutz nathe koning i danmark⁷) Sverige och norge en herræ i venden kassuben⁸) gutland och en ræth erwe man till pomern Wii margareta valdemars konings⁹) dotther drotningh offuer these¹⁰) samme Righe (¹¹och en¹²) arwing till danmarks riighe med vor sön koning erich med (¹³these forsagde¹⁴) rikis radh i danmark haffue wii skicketh och giorth med menikhethen aff¹⁵) köpmenne vilie the Som worth¹⁶) land so ghe¹⁷) til skane¹⁸) vare tro thianere och höuitzmen¹⁹) pa Skanör och falsterbo²⁰) och biuthe wii²¹) alle artiglæ²²) fasthe atholdes²³) (²⁴som hær²⁵) epter scriffne standæ.

1. Och biuthe wii thet försth ath hwem var höuitzman²⁶) tagher aff

1 = B. 1.

1) BCDFGHIKLMO. om. hanc rubricam. B. Rec. man. in marg. adnotavit: <i>her begyndis Mod bogenn. E. habet rubr. Thesse lunde kyndes modh poo schanör som her effter følger.</i>	12) BC. &c. sic. A. er. LMO. reth.
2) LMO. tituli loco habent: <i>Thesse Efftherschreffne Artickle Forkymndis Paa thenn thüdtth ther früd Sueries Paa Schanner Och Falsterbow. N. habet tit. Mod Boog. Thisse &c. ut L. &c.</i>	13) LMNO. vore <i>Elskelige Rigens &c.</i>
3) E. add. <i>schal.</i>	14) BG. <i>forsande. F. forfandhe.</i>
4) BC. &c. <i>paa.</i>	15) G. <i>och.</i>
5) BCDEFHIK. om. <i>ok falsterbo.</i>	16) BCFG. <i>vor. D. ware. EHIKLMNO. vore.</i>
6) G. <i>Falsterbothe.</i>	17) B. <i>sökiæ. CD. &c. söghæ.</i>
7) HI. add. <i>ok.</i>	18) 111. <i>skanör.</i>
8) KLMNO. add. <i>oc.</i>	19) FG. <i>höwitzman.</i>
9) LMNO. om. <i>konings.</i>	20) BC. &c. <i>falsterbodhæ.</i>
10) C. om. <i>these.</i>	21) C. om. <i>wii.</i>
11) EN. om. <i>och — riighe.</i>	22) BC. &c. <i>articklæ.</i>
	23) E. <i>ath holle.</i>
	24) BCDEFGHIKLMNO. sic (cfr. not. 25 sequentem). A. om. <i>som — standæ.</i>
	25) G. om. <i>hær.</i>
	26) 63. add. <i>eller thollener. 113. add. och tholdener. 87. add. thollere. 94. add. Tholdner.</i>

vore vegne²⁷⁾ vthi sin frith och felighed²⁸⁾ (²⁹ath han skall felig³⁰⁾ ware och leydig³¹⁾ Brither thet nogher man thet skall rættis pa hans liiff Och hær med biuthe wii frith athholde bathe till land och³²⁾ vatn³³⁾ with³⁴⁾ liiff och gotz

2.³⁵⁾ Jtem biuthe wii³⁶⁾ sönderlige hwar fiskeman ther sin garn setther i vatnet eller i³⁷⁾ söen i vragleden thet the thet swo forware ath³⁸⁾ the sine nabo³⁹⁾ enghen skathe göre vthen thet görs aff nöd Gör (⁴⁰nogher hær, owær⁴¹⁾ thet gar⁴²⁾ vppa⁴³⁾ hans liiff

3. Jtem biuthe wii⁴⁴⁾ hwar man⁴⁵⁾ med punderæ vecth eller med mathe thet⁴⁶⁾ han fulth væghe och fulth giffuæ köpmannen⁴⁷⁾ Varther nogher 155 greppen med then falskhet⁴⁸⁾ thet gangher⁴⁹⁾ vppa⁵⁰⁾ hans liiff

4. Jtem skall enghen man före vantegarn¹⁾ vdi syön viith²⁾ liiff och gotz³⁾

5. (⁴Om skwæ staghe Jtem skall engen fiskere have meræ æn siw skwestaghe och ey lenghre piig æn hand er bred Varther ther noghen be-

2 = B. 2.

3 = B. 3.

4 = B. 4.

5 = B. 5.

27) EF. sic. BG. *vennæ*. CDKLMNO. *vennær*. AHL. *thianere*. Cfr. B. 1.

28) 111. 119. *beskermelse*.

29) DKLMNO. om. *ath* — *leydig*.

30) B. *felith*.

31) C. *ledigh*. BEFG. *leydith*.

32) FG. add. *til*.

33) KLMNO. *strand*.

34) DGKLMN. *vndher*.

35) LO. hoc ordine habent capita proxime sequentia: 6, 8, 7, 2-5, 9. &c.

36) HI. add. *alle*.

37) F. om. *i*.

38) BCEFGHI. *thet*.

39) B. *nabere*. CE. *nabor*. G. *nabore*.

40) BCDEFGHIM. *her noghen vth offuer thet ganger* &c.

41) KLNO. *vdtoffuer*.

42) EC. &c. *ganger*.

43) BD. &c. *pa*.

44) HI. om. *wii*.

45) 63. 87. 94. 113. add. *som selger*. 119. 72. add. *som farer*.

46) HI. *Ath*.

47) BC. *köpmennin*.

48) BEF. *fals*. DGK. *falsk*. C. *falcs*.

49) BCEFGKLO. *gange*.

50) BC. &c. *pa*.

1) BCDEFGHIKLMNO. &c. sic. A. *vategarn*. 94. 113. add. (*dett er itt garnn vnder itt andett*). Cfr. not. 3 infra.

2) HIKLMNO. *vnder*. D. *vdhen*. E. by. G. *bi*.

3) 72. add. *Notea dete kaldes wantegarn Saaledis der mange aff de waersetter kand shek som setter en garn paa det andet, saa att garn slett tilbunde, dermed forhindrer kand Silden, att silden icke saauel vdi sin naboesß Garn kand komme, och thager med slige forrederj sin neste Sildt fra hanom, som mand kand Regniß for it Tiuffertj.*

4) BCEFGHIKLMNO. om. hanc rubricam.

greben⁵) med⁶) swo manghe staghe Som (⁷ther ower ær⁸) swo mange thre⁹) march (¹⁰skall han haffue forbröthet

6. Jtem skall¹¹) enghen¹²) före vapn i syön (¹³med sit vith veth¹⁴) liiff och gotz

7.¹⁵) Item skall hwar wtsettære eller vraghere¹⁶) till see thet¹⁷) han komer ey pa¹⁸) verthe¹⁹) eller settere²⁰) veth²¹) liiff och gotz

8. Item skall²²) enghen fiske man²³) fare i rosengarthen vith liiff och gotz vm²⁴) dag eller²⁵) nat²⁶)

9. Jtem²⁷) Skall hwer styremand taghe eth tegn aff²⁸) tolleren om wædereth dreffue them²⁹) till sielland eller anath³⁰) stath Varther³¹) (³²nogher stad pagreben³³) vthen tegn och opholden tha brither han XL march

10.³⁴) Jtem Skall³⁵) enghen fiske man³⁶) lige pa fithen vthen han ha-uer (³⁷ther en eghen both standende vnder³⁸) XL march fortabelsse

6 = B. 6.

7 = B. 7.

8 = B. 9.

9 = B. 30.

10 = B. 31.

5) BCEHI. *grepin*.

6) BC. *vidh*.

7) DKLMNO. *han ther offwer haffwer, saa &c.*
E. *the offuer haffue swa &c.*

8) BFG. *haffuer*.

9) LMNO. *liiff*.

10) C. om. *skall* — *forbröthet*.

11) C. add. *oc*.

12) BCDEFGHIK. add. *man*.

13) KLMNO. om. *med sit vith*.

14) DKLMNO. *vndher*. BCFG. add. *sith*.

15) KMN. *invertunt ordinem huius capitis et proxime sequentis*.

16) BCDEFGHIKLMN. add. *ther*.

17) DEHIKLMN. *at*.

18) BC. &c. *vppa*.

19) 111. 119. *ware*. KLMNO. *varde*. 72. 94.
113. *were*.

20) BCKMN. *sætther*.

21) LMNO. *vndir*.

22) F. om. *skall*.

23) LMNO. om. *fiske man*.

24) BCDEKLMNO. om. *vm*.

25) HI. add. *om*.

26) 72. add. *Dend Rosengaard er saaledis som fisker de setter eller wecker setter deris garn att ingen fisker schal drage i Rosengord det er wrahe fisker*.

27) C. om. *Jtem*.

28) LO. add. *Toldbodenn aff*.

29) BCEFGHI. om. *them*. KLMNO. *hannom*.
D. *hanum minio supra lineam scriptum*.

30) BDEFGHI. *annar*. CKLMNO. *annen*.

31) CHILMNO. add. *han*. DEGK. add. *noghen*.

32) BCKLMNO. om. *nogher stad*.

33) C. *oppo greben*.

34) B. om. *hoc caput, quod tamen manu paullo rec. in margine additum est. LO. habent hoc caput post cap. 12*.

35) BCDEFGHI. add. *oc*.

36) LO. *mand*, om. *fiske*.

37) BC. *sin eyan &c*.

38) BCDEFGHIKLMNO. *vid*.

11. Item skal³⁹⁾ enghen man⁴⁰⁾ fare i syön vthen garn vith liiff och⁴¹⁾ gotz vthen han ma beuiseth⁴²⁾ med syne⁴³⁾ nabo⁴⁴⁾ thet⁴⁵⁾ hans garn ære⁴⁶⁾ vtsattæ Varther nogher⁴⁷⁾ (⁴⁸⁾begreben ther med thet skall rettes pa hans liiff

12. Item skall¹⁾ engen fiskeman salte with sin both. mere sild æn en half læsth med sit selskap Varther ther nogher²⁾ begreben³⁾ med tha skal thet gotz ware forbröthet och III⁴⁾ march ther till

13. Item⁵⁾ Skall hwer fiskeman⁶⁾ fare vm daghen pa standende garn vith XL march och om daghen hem⁷⁾

14. Item⁸⁾ (⁹⁾engen man ma¹⁰⁾ sin staghe Som han¹¹⁾ torrer¹²⁾ sin garn 156 paa swa ner væghen settæ ath¹³⁾ vagnkarlle hindrer eller köpmen vither thre march eller vith thet gotz¹⁴⁾ fortabelsse som han vthengher Forthi ath konings fri (¹⁵⁾veyæ skulle rwmæ være

15. Item Skall enghen kerreman meræ¹⁶⁾ sildh köpe æn¹⁷⁾ (¹⁸⁾halft las vnder¹⁹⁾ thre march bröthe²⁰⁾

16. Item²¹⁾ Skall²²⁾ enghen byman eller kerreman bære sild vpp i secke eller²³⁾ korffue vith thet gotz fortabelsse (²⁴⁾som han vppbær²⁵⁾

11 = B. 32.

12 = B. 33.

13 = B. 34.

14 = B. 35.

15 = B. 36.

16 = B. 37.

39) BC. add. och.

40) CDEFGHIKLMNO. *fiskeman*. B. *fiskmæn*.

41) BE. add. *vith*.

42) Pro *beuise thet*. HI. *bewisæ*.

43) 63. 87. add. *stolbrödre oc*. 94. 113. add. *Staldbrödre oc*.

44) C. *nabor*. EG. *nabore*. B. *nabære*.

45) DKLMNO. *at*.

46) E. *ær*.

47) BCDEFGHI. add. *man*.

48) BC. *greben ther* (C. om. *ther*) *vidh thet &c*.

1) BCDFGHIKLMNO. add. *oc*.

2) C. om. *nogher*.

3) BC. *grebin*.

4) BCDEFGHIKLMNO. sic. A. XL. Cfr. B. 33.

5) DFGHIKN. add. *och*.

6) LNO. add. *ey*; male.

7) HI. add. *i gen*.

8) BCEFGHI. add. *och*.

9) BCEFGHI. sic. A. en. DKLMNO. *maa och jnghen man syn &c*.

10) BCGHI. om. *ma*. EF. *schal*.

11) DHIKLMNO. sic. ABCEFG. om. *han*.

12) HI. *henger*. N. *förrer*.

13) BCDEFGHIKLMNO. add. *hverken*.

14) 63. 87. 94. 113. *garns*.

15) BCDEFGHIKLMNO. *vey skal rwm vare*.

16) BCDEFGHIKLMNO. sic. A. om. *meræ*.

17) G. add. *eth*.

18) LNO. 63. 72. 87. 94. 111. 113. 119. *Enn half lest*.

19) BCDEFGHIKLMNO. *vidh*.

17. Jtem²⁶⁾ skall²⁷⁾ hwar vagnkarl en vagn swa stor haffue thet han beer eth fulth las Ær han mynnæ man²⁸⁾ skall hanum breanne och holde²⁹⁾ hanum sithen³⁰⁾ for en falsk³¹⁾ man och hestæne skulle være fortabedhe³²⁾ och thre march³³⁾ till

18. Item³⁴⁾ Skall³⁵⁾ hwar vagnkarll³⁶⁾ tilse ath köpmens³⁷⁾ gotz swo forwares³⁸⁾ ath han (³⁹⁾ther forræ sware ma⁴⁰⁾ gör han annet (⁴¹⁾man skal thet rettæ⁴²⁾ pa hans liiff

19. Jtem Skall enghen vagnkarll haue⁴³⁾ kylffue⁴⁴⁾ eller stang eller no-ghet⁴⁵⁾ vapn vith⁴⁶⁾ thre marc⁴⁷⁾

20. Item Skall enghen kerræ ga vith⁴⁸⁾ III march vthen (⁴⁹⁾han haffuer thet med foghethens⁵⁰⁾ mynnæ⁵¹⁾

21. Jtem biuthe wii hwar köpman Som sild¹⁾ köper i stranden thet²⁾ han betaller³⁾ fiskeren till tacke vith⁴⁾ XL march

22.⁵⁾ Jtem⁶⁾ Skal⁷⁾ enghen köpman⁸⁾ riide i stranden med sit vapn vith⁹⁾ XL mark fortabelssæ¹⁰⁾

17 = B. 38.

18 = B. 39.

19 = B. 40.

20 = B. 41.

21 = B. 42.

22 = B. 43.

20) HI. ath bödhæ.

21) DFGHIK. add. ock.

22) ELMNO. add. ock.

23) BCDEFGHIKLMNO. add. j.

24) KLMNO. om. som. HI. om. som han vpp-bær.

25) F. opp baar.

26) HL. add. ok.

27) BCDFGKLMNO. add. oc.

28) HI. kan.

29) F. om. holde.

30) BCDEFGHIKLMNO. om. sithen.

31) BEF. fals. C. faes.

32) DKLMNO. forbrödne.

33) EKLMNO. add. ther.

34) BCHI. add. ock.

35) FN. add. ock.

36) G. add. ock.

37) HFI. köpmanne.

38) BC. forware.

39) KLMNO. thet forsuare.

40) LMNO. kannd.

41) BC. men. G. thet scall rettha &c.

42) C. rettes.

43) BC. om. haue. F. före. DGKLMNO. bare.

44) KMN. kolfue.

45) BCDEFGHI. nogher. KLMNO. nogenn.

46) LNO. Vnndir.

47) BC. add. böthæ. F. add. bote. O. add. böder.

HI. add. ath böde. DGKLMN. add. brödhe.

48) LMNO. Vndir.

49) E. om. han haffuer thet.

50) GS. &c. thollerens.

51) HI. loff.

1) A. sancker additum est at rubra lineola inductum. E. add. salter oc.

2) F. ath.

3) BCEFHIN. betale.

23. *Nota*¹¹⁾ *Jtem*¹²⁾ *skall*¹³⁾ *ey embitzman*¹⁴⁾ *ey köpman* (¹⁵⁾*och ey fiskere före eller bære vapn vith en march och thet vapn*¹⁶⁾ *fortabelsse som*¹⁷⁾ *han* (¹⁸⁾*med far*

24. *Item*¹⁹⁾ *huem man griber med*²⁰⁾ *vapn plathe eller*²¹⁾ *jern*²²⁾ *pantzer eller* (²³⁾*bristh* (²⁴⁾*eller knöppelle arbörsth polöxe ellær med*²⁵⁾ *nogle*²⁶⁾ *hande*²⁷⁾ *vapn ther man ma köpmannen*²⁸⁾ *skathe med göre* (²⁹⁾*eller onth Varther* (³⁰⁾*ther nogher greben med thet* (³¹⁾*skall rettæs*³²⁾ *pa hans lüffh* 157

25. *Item* *biuthe wii alle fogethe skippere och köpmen*³³⁾ *varther nogher man fluctigh vm*³⁴⁾ *nath eller dag for rob*³⁵⁾ *eller*³⁶⁾ *thiuffneth*³⁷⁾ *forrædelsse eller*³⁸⁾ *dötslag hwo*³⁹⁾ *som hanum tagher*⁴⁰⁾ *i sith skipp eller*⁴¹⁾ *pa fethen*⁴²⁾ *hwo som hanum*⁴³⁾ *heyer*⁴⁴⁾ *eller huser* (⁴⁵⁾*man skall ower hanum rettæ* (⁴⁶⁾*ligher uiss som ower then* (⁴⁷⁾*misdædinge huat sag som*⁴⁸⁾ *a*⁴⁹⁾ *hals oc hand*⁵⁰⁾ *gangher*⁵¹⁾

23 = B. 44.

24 = B. 10.

25 = B. 11.

4) KLMNO. *vnder. D. wdhen.*

5) BLMNO. om. hoc caput, quod tamen in B. manu paullo rec. in marg. additum est.

6) BDFGHI. add. *oc.*

7) C. add. *oc.*

8) G. *aff köpmendende* (sic).

9) K. *vnder.*

10) BCDEFGHIK. om. *fortabelssæ.*

11) A. *Nota* minio scriptum est. BCDEFGHI KLMNO. om. h. v.

12) BCEFGHI. add. *ock.*

13) D. add. *ock.*

14) N. *Ombotzmand.*

15) BCDEFGHIKLMNO. *eller* (LMNO. *ey*) *andra fiskare &c.*

16) GHILMO. *vapns. K. vaabsens.*

17) KLMNO. om. *som. HI. thet.*

18) G. *föör Jtem &c.*

19) HI. add. *ok.*

20) E. add. *jærn*, at h. v. punctis supra hincam positis notata est.

21) BCEFGHI. om. *eller.*

22) BCDEFGHIKLMNO. sic. A. add. *eller.*

23) BCDEFGHI. *meth brysth meth knöppelle meth* (HI. *eller*) *arbörsth eller meth pollöxe &c.*

24) LKMNO. *meth Kneppe* (K. *knöppe*; MN. *knöppe*) *metth Arbörsth, ellir* (N. om. *ellir*) *metth pulöxe &c.*

25) HI. om. *med.*

26) CDHI. *nogher. BEFGKLO. nogra.*

27) DKLMNO. *andhre.*

28) BC. *köpmannum.*

29) LMNO. om. *eller onth.*

30) HI. *han grebin &c.*

31) LNO. *skießl Thaa schall mannd rette thet paa &c.*

32) EDFGHIKM. *man rette.*

33) LMNO. add. *Atth.*

34) G. om. *vm.*

35) DEHIKLMNO. *roff.*

36) BCDEFGHIKLMO. add. *for.*

37) BCDEFKLMNO. *tivfferj. BCDEFGHIKLMO. add. for.*

38) DEFG. add. *for.*

39) LMNO. *Thenn.*

40) LMNO. om. *tagher.*

41) DKLMNO. om. *eller.*

42) DFGHIKLMNO. *fitthen. BC. fidhen. E. fyttthen. LMNO. add. Ellir.*

43) LMNO. om. *hanum.*

44) HI. *hemer.*

26. Item biuthe wii alle skipperere ath engen¹⁾ skall sild salthe i sit skip vith²⁾ XL march³⁾)

27. Jtem⁴⁾ skall⁵⁾ engen man⁶⁾ fare i stranden med bathe atköppæ⁷⁾ sild vith thre march vthen⁸⁾ fogethens⁹⁾ mynnæ¹⁰⁾

28. Jtem biuthe wii¹¹⁾ kræmsere vatsnideræ¹²⁾ skomagere¹³⁾ kötman-gere och alle hande handwerkes¹⁴⁾ folk ath the sta ther som them bör med theræ köpmansskap och ther som the¹⁵⁾ aff ærelde¹⁶⁾ haue standeth vith XL march bröthe¹⁷⁾)

29. Jtem Skall engen skrædere eller owerskerere köpe hele eller halfue sticke clæde till ath¹⁸⁾ selie i alne tall vthen han (¹⁹⁾skær ther kiortell eller hoser aff vith XL marc vthen han hawer thet i²⁰⁾ fogedens²¹⁾ mynnæ

30.²²⁾ Jtem och²³⁾ enghen man skall före²⁴⁾ paa landeth²⁵⁾ bortule-teske²⁶⁾ clæde vether²⁷⁾ thet clædes fortabelsse och²⁸⁾ XL marc till²⁹⁾)

26 = B. 12.

27 = B. 13.

28 = B. 14.

29 = B. 15.

30 = B. 16.

45) LMNO. *Tha schall mannd offuir &c.*

46) D. *lighewiiss.*

47) FGHJKLMN. sic. D. *mistætingh. O. mis-dedning. A. misdæ ginge. E. misdeginge. B. misdætheræ. C. misdæde. 72. 119. skyldige. 63. &c. skyldig er wdj the sa-ger &c.*

48) KLMNO. om. *som.*

49) BC. om. KLMNO. *att.*

50) 87. *loff.*

51) DK. &c. *gaar.*

1) F. *en.*

2) DKLMO. *offwer. N. onder.*

3) BCFGHI. add. *fortabelsæ.*

4) BDFGHI. add. *och.*

5) CE. add. *oc.*

6) E. om. *man.*

7) D. *och koffve.*

8) E. add. *meth.*

9) 63. &c. *thollerens.*

10) CEGHI. *orloff. B. orloff. DFKLMNO. loff. C. add. til.*

11) BCDEFGHIJKLMNO. add. *alle.*

12) BCFGLMNO. sic. AEHIK. *vatsnideræ. D. vatsnvidhere. 63. &c. skredere. 111. klebomendt.*

13) BCDEFGJKLMNO. add. *och. HI. add. ok bötkere.*

14) DKLMNO. *andre werkes. HI. verke.*

15) DKLMNO. om. *the.*

16) LMNO. add. *thiid.*

17) E. om. *bröthe.*

18) BEF. om. *ath.*

19) DEKLMNO. *skal ther (KLMNO. om. ther) skære kiortel &c. BCF. skal ther kiortel eller hoser göra aff.*

20) BC. *meth.*

21) 63. &c. *thollerens.*

22) LMO. om. *hoc caput.*

23) E. om. *och.*

24) DIKN. *faare.*

25) DKN. add. *meth.*

26) BCFGHI. *borchuleteske. KN. borhulte-ske. 63. &c. falskt.*

27) BC. *vtan.*

28) BCDEFG. add. *vidh.*

31.³⁰⁾ Jtem³¹⁾ skall³²⁾ enghen köpman³³⁾ læret eller clæde vtskære i alne tall vith XL march bröthe³⁴⁾

32. Jtem³⁵⁾ biuthe wii³⁶⁾ huer man som ey hauer eghen³⁷⁾ fith³⁸⁾ pa skanör eller³⁹⁾ falsterbo⁴⁰⁾ ath the⁴¹⁾ enghen annar stath⁴²⁾ vthen⁴³⁾ vith (⁴⁴⁾wor konings ræth⁴⁵⁾ vith XL march bröthe vthen han hauer thet i fouedens⁴⁶⁾ mynne

33.¹⁾ Jtem²⁾ Skall enghen man sith gotz³⁾ vpskippe⁴⁾ vm nathe tiid with thre march och⁵⁾ thet gotz fortabelsse (⁶⁾han vpför⁷⁾ vthen (⁸⁾han haffuer thet i⁹⁾ fogedens¹⁰⁾ mynne

34. Jtem¹¹⁾ Skall¹²⁾ enghen Man then annen wræth göre¹³⁾ huerken 158 danske eller tisk¹⁴⁾ hwo then¹⁵⁾ annen vill skilde han skall hanum skilde for (¹⁶⁾sin stads fogheth vit thre march bröthe (¹⁷⁾vthen blodighe dome Som (¹⁸⁾ga pa liiff

35. Item¹⁹⁾ skall enghen man²⁰⁾ salthe sild vith stranden vith²¹⁾ XL march²²⁾ ok²³⁾ then sild som²⁴⁾ han hauer salthet

31 = B. 17.

32 = B. 18.

33 = B. 19.

34 = B. 20.

35 = B. 21.

29) BCDEFHIKN. om. *till. G. fortabelsse.*

30) G. om. *hoc caput.*

31) BDEF. add. *och.*

32) CKLMO. add. *oc.*

33) H. *man.*

34) E. om. *bröthe.*

35) BDEF. add. *och.*

36) CG. add. *oc.*

37) KMNO. om. *eghen. A. p* additum est at rubris lineolis inductum.

38) BCDEFGHILNO. sic. *AKM. sith.*

39) BCDEFGHIKLMNO. *oc. BCDEFGHI. add. pa.*

40) BC. &c. *falsterbodhæ.*

41) F. om. *the.*

42) Adde *ligge. 63. &c. add. staar. Cfr. B. 18.*

43) BCDEFGHIKLMNO. sic. *A. om. vthen.*

44) BCDEFGHIKLMNO. *myn herræ konings &c.*

45) 63. &c. *rette steedt. F. add. bliffue.*

46) DE. &c. *fogdens vel foghedens. 63. &c. tollerens.*

1) LMNO. om. *hoc caput.*

2) BCDEG. add. *och.*

3) C. om. *gotz.*

4) BCDEFGHIK. *vth skibæ.*

5) BCDEFGK. add. *vidh.*

6) HI. om. *han vpför.*

7) BCDEFGK. *vth för.*

8) HI. om. *han — i.*

9) BC. *meth.*

10) 63. &c. *thollerens.*

11) BDEFG. add. *och.*

12) C. add. *oc.*

13) BC. &c. sic. *A. gör.*

14) BCEGK. *tydeske. DF. &c. tyske.*

15) E. *hin.*

16) C. *hans. G. vore fogeth. 72. Wor Tolder, eller fogit. 119. wor tolner. 63. 87. &c. sin rette dommere.*

36. Item²⁵) skall enghen strandfoget köpe sild i stranden till nogher²⁶) köpmantz behoff vith thre march²⁷)

37. Jtem²⁸) Skall²⁹) engen hestæköpere hestæ³⁰) köpe vthen paa hestæ market³¹) vith XL march³²) och the hestæ³³) han köpte³⁴)

38. Item³⁵) Skall³⁶) enghen köpman eller³⁷) kötmanghere köpe fæ vthen pa (³⁸thet rettæ fæ market³⁹) vith XL march⁴⁰) och⁴¹) thet fæ som⁴²) han hauer köpt

39. Jtem⁴³) skall enghen köpman⁴⁴) köpe aff bonden ey (⁴⁵bonde selie köpman och ey forköperæ af bonde ey höns ey gass⁴⁶) ey faar⁴⁷) och⁴⁸) ey korn vthen pa thet⁴⁹) rettæ marked⁵⁰) veth thre march och vith⁵¹) (⁵²thet gotz fortabelsse⁵³) (⁵⁴som ther köptæ⁵⁵)

40. Jtem⁵⁶) (⁵⁷engen man ma⁵⁸) marketh atholde⁵⁹) annar stath vthen ther som thet aff æreldhe⁶⁰) hauer⁶¹) wæreth vith thet gotz fortabelsse Som⁶²) han med far⁶³) och falth⁶⁴) hauer ther⁶⁵)

36 = B. 22.

37 = B. 23.

38 = B. 45.

39 = B. 46.

40 = B. 47.

17) F. om. vthen — liiff.

18) BCDEGKLMNO. ganghe pa liffuet.

19) BCEFG. add. och.

20) GLO. om. man.

21) DKLMNO. vndher.

22) BCEFGI. add. bröde. H. add. brade.

23) BCDEFGHIKLMNO. add. vidher.

24) HI. om. som.

25) DKLMNO. ock. BCEFGHI. add. och.

26) KLMNO. om. nogher.

27) BCDEFGHIKLMNO. add. brödhæ.

28) BCEFGHI. add. och.

29) D. add. och.

30) DK. om. hestæ.

31) HI. hestæmarknet.

32) BCDEFGKLMNO. add. brödhæ.

33) BCDEGKLMNO. add. som. F. add. ther.

34) KDLMNO. kiöber.

35) BCDEFG. add. och.

36) HI. add. ok.

37) BCDEGKLMNO. om. eller.

38) HIN. om. thet. DKLMO. ræth fæmarketh.

39) HI. fæmarknet.

40) BCDEFGHIKLMNO. add. brödhæ.

41) BCDEFGHIKLMNO. add. vidh.

42) HI. om. som.

43) BCDEFG. add. och.

44) HI. man.

45) BCDEFGKLMNO. om. bonde — bonde ey.

46) ILMNO. gæss.

47) KLMNO. fæ.

48) BCDEFGHIKLMNO. om. och.

49) BCDEFGHIKLMNO. om. thet.

50) HI. marknet.

51) HI. om. vith.

52) DKLMNO. gotzens mystelsæ thet som (KLMNO. om. thet som) the köffve.

53) BCEFGHI. om. fortabelsse.

54) BCEFG. the svo köpæ.

55) HILMO. köbæ.

56) BCEGHI. add. och.

57) CF. skal (F. add. och) enghen man marketh hollæ &c.

58) BHI. om. ma.

41. Jtem⁶⁶⁾ skall⁶⁷⁾ enghen foghet flere krw⁶⁸⁾ holde pa sin⁶⁹⁾ fith æn som preuilegen (⁷⁰vth viser

42. Jtem¹⁾ forbiute wii alle foghetæ ath taghe mere iord intill²⁾ sin³⁾ fith æn som han ma beuise med preuileghen ath⁴⁾ hanum till⁵⁾ rättæ bör,⁶⁾ och⁷⁾ skall enghen man tollæ med andræ peninge æn som preuileghen vtviser eller och⁸⁾ hæne thet i⁹⁾ fogethens¹⁰⁾ mynne

43. Item¹¹⁾ vare¹²⁾ thet swo ath nogher aff fiskernæ¹³⁾ skildes fran¹⁴⁾ theris garn vthi syön Swo ath han nogher man funnæ vith sin garn eller ath¹⁵⁾ han tagher hans garn och varther han greben ther¹⁶⁾ vith och förth¹⁷⁾ 159 bunden till lands (¹⁸thet skal gaa som en lantz ræth¹⁹⁾ er, och ey wræthet bliffue forthi ath²⁰⁾ thet gar²¹⁾ vpo²²⁾ hans liiff

44. Jtem²³⁾ Skulle alle tiske²⁴⁾ fiskeræ legge therræ skuder (²⁵til samen (²⁶och alle danske fiskere²⁷⁾ theræ skuder samen²⁸⁾ Swa ath the tiske²⁹⁾ fiskere skule ey³⁰⁾ ligghe blanth³¹⁾ mönbo lalandske falsthrbo³²⁾ skelskör-

41 = B. 48.

42 = B. 49, 50.

43 = B. 51.

44 = B. 52.

59) BDEGKLMNO. holdhæ, om. at.

60) LO. add. thiid.

61) C. om. hauer.

62) KLMNO. om. Som.

63) BC. haffuer.

64) DKLMNO. sic. ABCEFGHI. solth. Cfr.

B. 47.

65) BCDEFGHIKLMNO. om. ther.

66) BDEFG. add. och.

67) HI. add. ok.

68) BC. &c. krve.

69) BDKLMNO. sith.

70) C. holdher.

1) BCEFG. add. och.

2) G. til.

3) C. om. sin.

4) BCDEFGKLMNO. och.

5) HIKLMNO. meth.

6) HI. add. Item.

7) BCDEFGKLMNO. Jtem.

8) BCDEFGHIKLMNO. om. och.

9) C. meth.

10) BCDEFGKLMNO. tollerens.

11) N. om. Item.

12) B. worde.

13) BC. fiskeræ.

14) C. vidh.

15) C. om. ath.

16) HI. om. ther.

17) BCEFGHIKLMNO. sic. A. fören. G. förde.

D. försth.

18) C. tha skal thet ga &c.

19) LMO. mandz reth.

20) BCDEFGHIK. om. ath.

21) C. gongher. N. Straffis.

22) BC. &c. pa.

23) BCDEFG. add. och.

24) EG. tytheske. BC. &c. tyske.

25) C. sammen, om. til.

26) GO. om. och — samen; cfr. not. 41 pag. 472.

27) DKLMN. om. fiskere.

28) BCDEFMLN. tilsamen.

29) BC. &c. tyske.

30) CFLMNO. sic. ABDEGHIK. om. ey.

31) BC. &c. j bland.

32) FH. falsterbo. I. falstherbodæ. D. fal-

ske³³) eller (³⁴pa knæ³⁶) blanth³⁶) them aff köghe eller³⁷) them aff helsinborg eller³⁸) (³⁹huæden the ære⁴⁰) aff righeth⁴¹)

45. Jtem worde⁴²) thet swa ath nogher man giorde eth rök⁴³) eller eth⁴⁴) lub⁴⁵) Swa ath nogher (⁴⁶köpman ther aff (⁴⁷nogher skathe⁴⁸) sketæ eller vmag han skall enghen stad⁴⁹) haffue frith, Varthe⁵⁰) thet swa ath han vndkommæ ta skulle man thet rættæ i then stad som han ær hemæ vthi i⁵¹) then köpstad eller thet land⁵²) thet gangher⁵³) pa hans liiff och⁵⁴) skall enghen stath haffue frith⁵⁵) vthi vare Righe

46. Jtem varthe⁵⁶) thet swo ath nogher skipper forderwer vorth⁵⁷) diwp eller haffn med sin⁵⁸) barlasth⁵⁹) tha gar⁶⁰) thet pa hans liiff

47. Jtem⁶¹) Skall enghen man Som öll förer fülle thet⁶²) med drincke⁶³) Varther⁶⁴) (⁶⁵ther noger med greben tha skall thet öll wære forbröthet och thre march ther⁶⁶) till

45 = B. 53.

46 = B. 54.

47 = B. 55.

- sterboodh. G. falsterbed. K. falster baade. 47) DKLMNO. skadhe toge eller &c.
 B. fælterbo. C. falterbo. LMNO. om. h. v. 48) BG. add. aff.
 94. 113. Falstringe. 49) BCLMNO. stads.
 33) C. skelskör. 50) BCDEFGHIKLMNO. vore.
 34) LMNO. om. pa knæ. 51) EKLMO. om. i.
 35) K. om. knæ. 52) F. add. thij. DKMNO. add. eller.
 36) BC. &c. j bland. 53) BC. &c. gar.
 37) DKLMNO. om. eller. CBDEF. add. j 54) BCEFGHI. add. han.
 bland. GHIKLMNO. add. blant. 55) K. om. frith.
 38) CBDEFGN. add. i blandh. HIKLMO. add. 56) CDEFHIKLMNO. woræ. G. vorthet.
 blant. 57) DKLMNO. konnings. BCEFGHI. myn herres konings.
 39) 63. huedenboo y thet the &c. 87. eblant 58) DKMN. sith.
 huæboers Fartj the &c. 94. 113. eblannt 59) FN. ballast.
 hedenbo, (113. huenboen) J det de &c. 119. 60) BC. gange. DE. &c. gangher. LMNO.
 huen. straffis.
 40) BCDEFGK. add. vth. 61) BCEFGHI. add. och.
 41) G. add. oc alla danske fischere thera 62) F. om. thet.
 scuthæ samman; cfr. not. 26 pag. 471. 63) KLMNO. 63. &c. dricke. 111. andett öll
 42) BCDEFGKLMNO. wore. end medt dett samme öll. 63. &c. add.
 43) BCF. rykth. DN. ricthe. EHILMO. 63. beer eller med kouenthe, men med öll thet
 &c. rykthe vel röktæ. G. ruchte. K. Riethe. som gott er.
 44) CKLMNO. om. eth. 64) BCDEFGK. woræ.
 45) C. lwp. FG. 63. &c. oplöb. DKLMNO. 65) BCDEFGHIKLMNO. thet swo ath nogher
 roob. HI. rop. man vordher ther meth grepin &c.
 46) I. om. köpman — nogher.

48. Jtem¹⁾ skall²⁾ hwar man Som sild salther lathe leggo all³⁾ lighe goth sildh mellum bathe bodnæ (⁴for vthen⁵⁾ skalbathe⁶⁾ och⁷⁾ finner man annath⁸⁾ tha gar⁹⁾ thet vppa hans liiff¹⁰⁾

49. Jtem¹¹⁾ enghen leggo konæ¹²⁾ styrthe sild i tynnæ¹³⁾ med trwgh, Hwo¹⁴⁾ ther varther med befunnen¹⁵⁾ tha gar thet pa henne liiff

50. Jtem ma¹⁶⁾ enghen man¹⁷⁾ voræ fiænde hwse eller¹⁸⁾ i sin gard holde nogher stath eller i synæ¹⁹⁾ skib eller i sin fith ther skall enghen man²⁰⁾ hindræ were foget wti²¹⁾ Vare thet swa thet²²⁾ nogher foghet²³⁾ hanum eller 160 hans gotz²⁴⁾ fordeytingitæ²⁵⁾ han skulde lathe thet for vor²⁶⁾ ræthe komme som retthen vdwisser (²⁷Æn om thet²⁸⁾ sin stadz borgeres gotz vore ok vor fiende thet han²⁹⁾ hanum thet³⁰⁾ ey till hielppe giorthe

51. Jtem hwo som win vill tappe han skall mathe³¹⁾ fyræ lypske qwar-teer for en³²⁾ stoph

52. Jtem³³⁾ vore thet³⁴⁾ swo ath nogher³⁵⁾ thet³⁶⁾ land söcthe eller³⁷⁾

48 = B. 24.

49 = B. 25.

50 = B. 26.

51 = B. 27.

52 = B. 28.

66) HI. om. *ther*.

1) BEFGHI. add. *och*.

2) BCDKLMNO. add. *och*.

3) KLMNO. om. *all*.

4) LMNO. om. *for vthen — och*.

5) F. *vth*.

6) HI. *skalwethe*. 63. &c. *skalbag*.

7) K. om. *och*.

8) BCFGHIKLMNO. sic. A. add. *thet*.

9) BCF. *göre*. LMNO. *straffis*.

10) 72. add. *Schalbage er brudsiller*.

11) BCDEGHI. add. *och*. F. add. *skal och*.

12) B. *leyhekonne*. LMNO. add. *schall*.

13) DKIMO. *tönnen*. F. *tynnen*. HI. *tönner*.

14) BCFGHIKLMNO. add. *som*.

15) C. *greben*. LMNO. *fundenn*.

16) DK. sic. ABCEGHI. om. *ma*. F. *skal*.

Cfr. not. 17 sequentem. BCFGHI add. *och*.

17) F. om. *man*. LMO. add. *maa*.

18) HI. om. *eller*.

19) HILMNO. *sith*.

20) LMNO. om. *man*.

21) F. add. *nogher mate*.

22) BCFGHIKLMNO. *ath*.

23) BC. *fore ath*; male.

24) KLMNO. om. *gotz*.

25) BE. *fordektingede*. G. *fordetinghede*. C HI. *fordetinghæ*. MN. *for dagtingit*.

26) BCFGHIKLMNO. om. *vor*.

27) Quæ in hoc capite sequuntur, corrupta sunt. Cfr. B. 26.

28) A. *er additum est at quattuor rubris lineolis circumdatum*.

29) CN. om. *han*. LO. *mannd*.

30) BCG. om. *thet*.

31) BCEF. *mæthe*. GLMNO. *male*. HI. *molæ*.

32) LMNO. add. *potte Ellir*.

33) BCGHI. add. *och*.

34) F. add. *och*.

med köpmanskap eller (³⁶med rettelige ærende Swo ath hans herræ hæfde fienskap med andræ herre eller med³⁹) stæther hwar thet ey⁴⁰) righet (⁴¹a gar wtaff hwad land han er eller huæden han er kommen, han skall feligh vare Swa langt som⁴²) (⁴³tæsse thry Righe tilsæ⁴⁴) och swo langth Som konings vatn och⁴⁵) land⁴⁶) ræcker Æn vele the orloff hawe thet före⁴⁷) i the⁴⁸) land Som⁴⁹) the ære kompne aff, (⁵⁰wii vele frith i wore Righe hæfue Och vore thet swo ath nogher⁵¹) fordrowe⁵²) sik⁵³) vppa eller⁵⁴) bröthe then enæ paa then annen thet skall⁵⁵) man⁵⁶) rættæ pa hans liiff Forthy (⁵⁷wii vele holde them for wore fiende Som wor frith bryde och vfrith göre i vorth⁵⁸) land och⁵⁹) Righe

53. Jtem Man Skall bonde market wti byen (¹eller i skanör eller²) falstherbotæ holde,³) och hestæ market wthen⁴) byen ther Skall man hæfue hestæ fale och fæ och hö och (⁵in thet annæth

54. Jtem⁶) Skal enghen fiskeræ vp brydhe⁷) aff landet atfare⁸) för⁹) sancti dynis¹⁰) dag¹¹) vith sith gotz fortabelsse

53 = B. 56.

- 35) BCDEFGHIKLMNO. add. man.
 36) Lege thette.
 37) KLMNO. om. eller.
 38) KLMNO. rette erende &c.
 39) KLMNO. om. med.
 40) BCDFHIKLMNO. sic. AEG. i.
 41) DKLMNO. affgaar.
 42) B. om. som.
 43) KLMNO. om. tæsse — Som.
 44) GHI. till sige.
 45) BCEFGHI. add. koningens.
 46) DKLMNO. add. til.
 47) EHI. add. the.
 48) C. thet.
 49) KLMNO. om. Som.
 50) BCEFGHI. myn herræ koning vil (HI. skal) fridh j sinæ rigkæ &c. DKLMNO. koninghen wil frith i synæ landh hæfue.
 51) BCDEFGHIKLMNO. add. man.
 52) HI. fordrowe. DKMN. forderfvedhe, LO. fordierffuede. 63. &c. wille fordriste.
 53) E. add. hæ.

54 = B. 57.

- 54) LMNO. om. eller.
 55) BCDEFGHIKLMNO. skulle.
 56) G. om. man.
 57) BCEFGHI. myn herræ koning han (E. om. han) vil them holdhæ for sinæ fiendæ som hans fridh &c. DKLMNO. kongen wil then holdæ for syn findhæ, som hans fredh &c.
 58) BCDEFGHIKLMNO. hans.
 59) EFG. add. hans. BD. add. j hans.
 1) LMNO. om. eller i.
 2) BCDEFGHIKLMNO. add. j.
 3) BC. om. holde.
 4) BCD. add. for. EFGHI. add. widh.
 5) DKLMNO. inghæ annen stædh.
 6) BCEFG. add. och.
 7) BCDEFGHIKLMNO. sic. A. rithe. BCDEFGKLMNO. add. vth.
 8) BD. ath före. KLMNO. oc före.
 9) HI. add. en.
 10) BCHIKLMNO. dyonisij.
 11) E. om. dag.

55. Jtem¹²⁾ Skall¹³⁾ enghen man¹⁴⁾ föræ korn vthen loff¹⁵⁾ aff landet (¹⁶⁾vith thet korns fortabelssæ ok XL march¹⁷⁾ till¹⁸⁾)

56. Jtem hwo Som clæde vill köpæ i the ængelske bother tha skall han lathe stryge thet clæde för¹⁹⁾ han bær thet²⁰⁾ aff bothen vith thet²¹⁾ clæ- 161 des fortabelssæ

57. Jtem²²⁾ om nogher man²³⁾ varther greppen med forleden²⁴⁾ clæde tha skall (²⁵⁾thet²⁶⁾ forbröthet wæræ och then²⁷⁾ Som ther bliffuer²⁸⁾ befwnnen²⁹⁾ med³⁰⁾ skall ey withe sin enghen bröthe

58.³¹⁾ Jtem vorther³²⁾ thet Swo ath nogher man (³³⁾hawer (³⁴⁾paachye vth aff thet landh Som han ær aff och vilde³⁵⁾ thet hær haffuæ³⁶⁾ thet skall rættes³⁷⁾ pa hans liiff

59. Jtem varther³⁸⁾ thet swo ath nogher man (³⁹⁾rither eller gar (⁴⁰⁾wth pa marken ath⁴¹⁾ köpæ⁴²⁾ fæ (⁴³⁾eller hestæ för⁴⁴⁾ thet kommer pa thet⁴⁵⁾)

55 = B. 58.

56 = B. 59.

57 = B. 60.

58 = B. 61.

59 = B. 62.

12) BCFGHI. add. och.

13) DKLMNO. om. Skall.

14) KLMNO. om. man.

15) BCDEFGHIKLMNO. orloff vel orloff. BC
DEFGKLMNO. add. vdh.

16) BCDEFGHIKLMNO. svo framt som (HI.
om. som) han ey mysther (FDGHIKLMNO.
wil misthe) korneth oc &c.

17) DFKLMNO. add. ther.

18) C. om. till.

19) N. add. end.

20) BCDEFGHIKLMNO. add. vth.

21) HI. om. thet.

22) BCG. add. och.

23) KLMNO. om. man.

24) DKLO. forlethith. 63. &c. falskt. MN.
forleghet.

25) LMNO. thenn som met saadannth klæde
wordir grebenn icke wide &c.

26) BCDEGHI. add. clæde.

27) BCDEFGHI. mannen.

28) BCDEFHIK. vordher. G. war.

29) KLM. grebenn.

30) C. om. med. K. add. han.

31) LMNO. om. hoc caput.

32) BCDFG. wordhe. K. wore.

33) 63. 87. 94. höder paa the aff &c.

34) BCDEFG. paa thyæ. 111. partie. HI.
paa ath thy aff &c. K. paa aff &c. Cfr.
B. 61.

35) DK. om. vilde.

36) 63. 87. 94. keffne.

37) BCDEFGHIK. man retta.

38) BCDFG. wordhæ. KLMNO. wore.

39) BCDEFGHIK. ridhæ eller gingæ.

40) BCLO. vppa.

41) DEFGHIKLMN. ok.

42) HDIK. köptæ. LMN. kiöbir.

43) HI. om. eller hestæ.

44) BC. add. æn.

45) KLMNO. om. thet.

(⁴⁶rættæ market han skall hawe forbröth⁴⁷) thet han köptæ⁴⁸) och XL march ther till

60. Jtem⁴⁹) enghen skall före wth hestæ vthen med⁵⁰) mynne vith XL march forbröth⁵¹)

B. Germanice.

1 Erik van der gnade godes Köning der Denen. Sweden Norwegen. der wende vnde der gothen. vnde hertoge to Pomeran. Margaretha van den suluen gnaden. köningynne der uorscreuenen¹) ryke vnde rechte erfname to Denemarken.

Na anwisinge vnde rade vnser gnedigen vrowen vrowen Margarethen. köning woldemares dochter vnde des gemenen Rikes Rade to denemarken hebbe wy gheschicket vnde geuoget dorch des meynen köpmans willen de vnse land söken to schone vnseme leue²) truwe denre vnde houetmanne to Schonore vnde ualsterbode ffrilden. alle articule to holdende also hir nascreuen staan.

1. To deme ersten male gebede wi vnseme leuen getruwen denre vnde houetmanne. ffrilden. wene he nympt van vnser wegene in synen vrede vnde ueilicheit he schal geleidet vnde geueiliget blyue³) breke dat Jennich man men schal dat richten Jn syn hogeste hir mede gebede wi uredde to holdende to lande vnde to watere, bi lyue vnde by gude.

2. Vortmer gebede wy eyneme Jeweliken vischermanne de syne garne settet Jn de zee, edder wraket dat he dat also beware dat he synem nabure

1 = A. 1.

2 = A. 2.

46) HI. markneth som reth ær han &c.

47) BCDEFGHIKLMNO. fortabelh.

48) DKLMNO. köber.

49) BCEFGHI. add. och.

50) G. om. med. 63. &c. add. thollerens.

51) BCDEFGHIKLMNO. om. forbröth. BEF.

add. Jtem sker svo danth tha skal thet grantzskes meth en wordhedhe (EF. wor-

dheldhe) neffnd. C. add. Deo gracias, et rec. man. in inferiore margine: Jtem sker saa danth tha skal thet granskes med en varen neffndh.

1) Litt. screu extritæ sunt.

2) leuen scriptum est, at n deletum.

3) Løge blyuen.

nenen schaden doe dat enwere noetsake wert dar Jemant mede begrepen men schal dat richten in syn hogeste.

3. Vortmer gebede wi eyneme Jewelken de mit wicht édder mate vmme geit dat he vol wege vnd vol geue deme kopmanne. worde dar Jemand mede begrepen men schal dat richten Jn syn högeste.

4. Vortmer schal neen vischer wantegarne vören an de zee. bi lyue vnde bi gude.

5. Ok ensal neen vischerman voren (⁴Jn synem staken lengeren peek wen eyne hande breet. worde dar bouen Jemand begrepen de dar bouen hadde (⁵edder dede. also manigen staken also menighe dre mark schulde he breken.

6. Vortmer enschal neen vischerman wapene voren Jn de zee. bi lyue vnde bi gude.

7. Vortmer sal eyn Jewelik uthsetter edder wrakere dar to zeen dat he nicht kome. upp de settere bi lyue. vnde by gude.

8. Vortmer schal eyn Jewelik vischman. de hering vorkoft deme kopmanne vul tellen vnde vul geuen bi lyue vnde bi gude.

9. Vortmer ensal neen vischman varen bi nacht noch bi daghe upp der uthsetter garne by lyue vnde bi gude.

10. Vortmer wene men begript mit platen mit gizeren mit pantzeren. mit barden. mit knûppelen. mit armborsten. vnde polexen edder mit Jennigen wapenen darmen deme kopmanne schaden edder qwat mede mach doen. wert he dar mede begrepen men schal dat richten Jn syn högeste.

11. Vortmer gebede wi allen vögeden. Schipheren vnde koplûden. worde

3 = A. 3.

4 = A. 4.

5 = A. 5.

6 = A. 6.

7 = A. 7.

9 = A. 8.

10 = A. 24.

11 = A. 25.

4) Verba proxime sequentia corrupta sunt. Cfr. A. 5. 5) Verba *edder dede* omissa supra lineam add. scriba.

Jennich man vorenulüchtich nacht edder dach vor rooff vor deuerye vor uor-
retnisse edder uor doetslach nempt he de uöreulucht Jn de schepe edder upp
de vitten. we ene heget edder huset. men schal ene richten like deme mis-
dedere wat sake de Jn hant vnde Jn hals gaen.

12. Ok gebede wy allen Schipheren dat neen Schiphere schal hering
solten. Jn syneme schepe bi .XL. marken.

13. Ok ensal neen man varen mit boten Jn den strant hering to köpnde
bi .III. marken ane des vogedes orloff.

2 14. Ok so bede wy wantsnyderen. krogeren vnde knokenhoweren. Scho-
makeren vnde allen hantwerkes luden dat se staen dar Jt en van oldinges
böret tostande by .XL. marken.

15. Ok ensal neen schröder noch scherer. köpen hele lakene noch halue
to uorköpnde bi der elen (^enoch rocke noch hosen af tosnydende bi .XL.
marken he enhebbe dat Jn des vogedes mynne.

16. Ok ensal neen man vören borchuletische lakene bi bröke des wan-
des vnde bi .XL. marken.

17. Ok ensal neen kopman want edder lenwant uthsnyden bi der elen.
bi .XL. marken.

18. Ok gebede wi eyneme Jewelken manne de nene eigene vitten heuet
to schonöre ofte to Valsterbode dat he nergene anders ligge wen Jn des
köninges rechte by .XL. marken he hebbe dat Jn des vogedes mynne.

19. Ok ensal neen man guet upschepen by nachte by dren marken vnde
by broke des gudes he enhebbe dat Jn des vogedes mynne.

12=A. 26.

13=A. 27.

14=A. 28.

15=A. 29.

16=A. 30.

17=A. 31.

18=A. 32.

19=A. 33.

6) Verba proxime sequentia male reddunt ea, quae hoc loco recte sine dubio habet textus
Danicus, A. 29.

20. Ok ensal neen man den anderen vorvnrachten densch edder düdesch. we den anderen schuldigen wil de schal ene schuldigen vor syner stad uogede. dar he uthe der stede is by dren marken ane blödichdo'm vnde Jn dat högeste.

21. Ok ensal neen kopman hering solten upp deme strande by XL. marken vnde bi bröke des solten heringes.

22. Ok ensal neen strantuoget hering köpen upp deme strande to des kopmannes behoeff bi XL. marken.

23. Ok enschal neen perdeköpere perde köpen wen uppe deme perde markede bi XL. marken. vnde bi den perden de he gekoft heuet

24. Vortmer enschal neen kopman anders hering solten wen bi beiden bödemen allike guet ane schalbak vnde ane hol wen men dar mede bevynDET dat schalmen richten vor valsch. 7)

25. Vortmer enschal neen legge wijff hering störten mit molden in de tunnen. wenmen dar mede begript dat schalmen richten Jn syn högeste.

26. Vortmer enschal neen man vnse viende husen ofte houen nergene upp deme lande edder Jn eren schepen edder vordegedingen upp eren vitten. Jn welkes stades schepe he vunden wert edder uppe wat vitte dar enschal nemant vnse vogede ane hynderen. vnde weret dat Jennich voget ene edder syn guet van erer stad wegene vordegedingen wolde de scholde dat vorrechten also eme dat to börde dat id syner stad börgere tohörede vnde ere gud were. vnde vnse vienden dat nicht tohülpe dede.

27. Vortmer we wyn tappen wil de schal geuen vnde meten .IIII. lube-sche quarter vor eyn stöueken.

20 = A. 34.

21 = A. 35.

22 = A. 36.

23 = A. 37.

24 = A. 48.

25 = A. 49.

26 = A. 50.

27 = A. 51.

7) Litt. l fere deleta est.

28. Vnde weret dat hir Jennich dat land sochte mit syner kopenscop edder mit redelikem werue dat syn here vientschop hadde. mit anderen heren edder mit steden wo it deme ryke nicht ane gha edder entegen sy uth wat landen he Js edder van wannen he kome he schal hir veilich wesen also lange also desse rijke keren vnde des kōninges land vnde water. willen se vientschop hebben. de voren se yn de lande dar se uthe synt myn here de kōning wil vrede Jn synen ryken hebben. vnde weret dat sik Jemand dar ane uorhalede. edder breke een upp den anderen dat schuldeman richten yn syn hōgeste wente myn here de kōning wil se holden vor syne viende de synen vrede breken vnde vnurede Jn synen ryken maken.

29. Vortmer so wil myn here de kōning dat nene suluer mūnte anders schal gaen dyn⁸⁾ syne eigene mūnte

3 30. Vortmer schal eyn Jewelik stūreman nemen eyn teken. van deme tōlnere to Schonōre edder to Valsterboden ofte de wynt enē vorjagede yn zeelande edder anderswor. wert he upp gheholden sunder teken he brekt .XL. mark.

31. Ok enschal neen vischerman liggen uppe den vitten he en hebbe eyne eigene stande bode. bi .XL. marken

32. Ok enschal neen vischerman varen an der zee sunder garne bi lyue vnde bi gude he enmōghe dat bewisen (⁹mit synen naburen dat he syne garne uthgesettet hebbe wōrde dar we mede begrepen men schal dat richten Jn syn hōgeste.

33. Ok ensal neen vischerman meer heringes solten. bi syner boden wen eyne halue last mit syner selschop wert dar bouen wol gevunden dat schal uorbroken syn dat dar bouen Js vnde dar to .III. mark.

28 = A. 52.

30 = A. 9.

31 = A. 10.

32 = A. 11.

33 = A. 12.

8) Legendum videtur *den* vel *ven*.

9) Verba *mit synen* omissa supra lineam add. scriba.

34. Ok enschal neen vischerman (¹⁰uth vören upstande garne bi dage uth vnde bi daghe to hoes bi .XL. marken.

35. Ok sal neen vischerman syne staken dar he syne garne uppe dröget to na deme wege setten. dat he deme wagen kerle nicht enhindere edder deme kopmanne bi .III. marken edder by vorlust (¹¹dat se uthhenget dar vör schal des köninges wech ru'm wesen.

36. Ok enschal neen karynen man meer heringes kopen wen eyn half vöder bi dren marken

37. Ok ensal neen bueman¹²) karynenman hering vmme dregghen. mit seeken edder mit koruen bi vorlust des he vmme drecht

38. Vortmer schal eyn Jewelik wagenkerl eynen wagen also grot hebben dat he eyn vol fûder heringes mede up vören mach Js de wagen mynner men schal ene bernen (¹³like valscheme holte de perde uorloren vnde dar to III. mark.

39. Vortmer schal eyn wagenkerl dar to zeen dat he des kopmanne guet also vore dat he dar vöre antworden möge deit he anders men schal dat richten Jn syn högeste.

40. Ok ensal neen wagenkerl kulen edder stangen ofte wapene vören bi dren marken.

41. Ok ensal neen¹⁴) karre gaen bi dren marken he en hebbet Jn

34=A. 13.

35=A. 14.

36=A. 15.

37=A. 16.

38=A. 17.

39=A. 18.

40=A. 19.

41=A. 20.

10) Legendum est: *varen up stande garne wen bi dage uth &c.* Cfr. A. 13.

11) Lege: *des he uthhenget.* Cfr. cap. 37.

12) Adde *edder.*

13) Verba proxime sequentia corrupta sunt, nisi textum Danicum hoc loco male intellexerit interpres. Cfr. A. 17.

14) Vox *neen* bis est scripta.

des vogedes mynne. (¹⁵Vortmer varet he sunder teken vmme geld so brekt he III. mark.

42. Ok so gebede wi eyneme Jeweliken kopmanne de dar hering koft in deme strande dat he deme kopmanne¹⁶) to danke betale bi XL. marken.

43. Vortmer schal neen kopman riden Jn den strand mit synen wapenen bi XL. marken.

44. Ok ensal neen ammetman edder schipman wapene vören bi eyner mark vnde bi vorlust der wapene.

45. Ok ensal neen knokenhöwer vee köpen. wen uppe deme vemarkede. bi .XL. marken. vnde bi deme vee dat he geköft heuet.

46. Ok ensal neen bunde vorköpen deme kopmanne noch kopman¹⁷) van deme bunden noch vörköper van deme bunden hoy. noch goos noch schaaپ noch korn. buten den vitten vnde ok nicht uppe deme velde. vnde ok nicht upp den vitten wen upp deme bunden markede bi .III. marken. vnde bi deme gude dat geköft edder vorkoft wert.

47. Ok ensalmen nenen market holden wen dar he van oldinges gewest heft bi uorlust (¹⁸dat se veile hebben

48. Ok ensal neen voget meer kröghe hebben upp syner vitten wen syne priuilegie uthwisen.

49. Ok gebede wi eyneme Jewelikem vogede dat he nicht meer neme to syner vitten wen he mit syner priuilegien bewisen mach. (¹⁹Ok ensal neen voget ammetlude hebben upp syner vitten he enmöge dat bewisen mit syner priuilegien.

42 = A. 21.

43 = A. 22.

44 = A. 23.

45 = A. 38.

46 = A. 39.

47 = A. 40.

48 = A. 41.

49 = A. 42.

15) Posterior pars huius capituli desideratur in textu Danico.

16) Lege *vischemanne*.

17) Adde *köpen*.

18) Lege: *des he veile heft*. Cfr. cap. 37.

50. Vortmer schalmen tollen mit paymente also de priuilegien uthwisen edder hebben dat Jn des tolners mynne.

51. Vnde weret dat Jennich vischer beschediget worde Jn der zee also 4 dat he wene vnde bi synen garnen de eme genomen worden. vnde brochte de gennen gebunden mit sik to lande dat schulde dar ume²⁰⁾ gaen also eyn lantrecht were. dat scholde neen ticht wesen. wente dat geit an syn högeste.

52. Vortmer schölen alle dñdesche vischere. leggen ere schuten tosamende. vnde alle densche vischere ere schuten tosamende. also dat de dñdeschen nicht schölen liggen mank den mönebo lalandeschen. valsterschen Schel-sørschen edder upp deme kne mank den kökeschen. Helsingborgeschen edder wor se synt uthe deme ryke.

53. Vortmer weret dat Jennich man eyn geruchte makede edder eynen loop dat vns edder deme kopmaune Jennich vngemak edder schaden dede de schal nenen vrede nergene hebben vnde weret dat he hir entginghe so schalmen dat richten Jn den steden edder yn den landen dar he uthe komen Js in syn högeste vnde hir nymmer vrede tohebbende Jn dessen dren köningriken.

54. Ok schal eyn Jewelik voget warnen syne schiphere dat se de ballast vören buten dat schoor also se vordest möghen. worde dar Jemand mede begrepen dat he de ballast worpe Jn dat deep darmen deme kopmanne schaden mede dede vnde deme köninghe syn deep mede tosenkede dat scholde men richten Jn syn högeste.

55. Vortmer ensal neen man de hir beer vöret upp dit land²¹⁾ mit drñnken beer vollen. men beer²²⁾ mit bere. vnde weret dat een dar bouen dede so schal dat beer uorbrosen wesen vnde dar to III. mark.

50 = A. 42.

51 = A. 43.

52 = A. 44.

53 = A. 45.

54 = A. 46.

55 = A. 47.

19) Posterior pars huius capituli desideratur in textu Danico.

20) Legendum videtur mede.

21) de additum est at lineola inductum et subiectis punctis notatum.

22) Vox beer hoc loco delenda esse videtur.

56. Vortmer schalmen den bondemarket holden Jn der by to Schonöre vnde uppe deme perde markede buten der by dar schalmen vorköpen vnde veile hebben perde vnde vee vnde hoy vnde anders nicht.

57. Vortmer schal neen vischer upbreken van deme lande to varende eer sunte dyonisius dage bi syme gude.

58. Vortmer schalme neen korne van deme lande vören. by uorlust des kornes vnde bi XL. marken.

59. Vortmer we dar want wil kopen van den engelschen²³⁾ de schal dat want uth den luden²⁴⁾ nicht dregen. vngestrecken bi vorlust des wandes

60. Ok worde dar Jemant begrepen mit vorlechten lakenen so schal dat want uorbroke wesen. vnde he schal suluen syne bröke nicht weten.

61. Vortmer weret dat Jennich man hadde partye Jn den landen dar he uthe were vnde wolde dat hir wreken dat schalmen richten an syn högeste.

62. Vortmer weret dat Jennich man he were we he were rede ofte ginghe buten upp dat veld vnde kofte perde ofte vee Jd were dat Jt brocht worde upp dat rechte market. de schal vorloren hebben dat he koft vnde dar to XL. mark.

56 = A. 53.

57 = A. 54.

58 = A. 55.

59 = A. 56.

60 = A. 57.

61 = A. 58.

62 = A. 59.

23) Adde *buden*.

24) Lege *buden*.

6.

(Statutum in nundinis Malmogiensibus promulgandum.)

Thette¹⁾ ære²⁾ article som skvllæ kvngöres for bymen köpmen fiskere Ock 149 andre som höstmarckith söghe j malmöghe³⁾ Samsættæ⁴⁾ meth williæ ('samtycke oc beraadh borgemæsters raadmenz ('foghet oc köpmen⁷⁾) at holde vnder bröde Som her⁸⁾ effther fölgher

1. (°Först ath enghen köpman¹⁰⁾) som gest er skall haffue¹¹⁾ clæde elles Læreth falt j wyndwe hoss almenningh¹²⁾ gade elles stræde vnder XL marck¹³⁾ konningen Ock (1⁴⁾swo meghit byen Bagh j gardenæ¹⁵⁾ maa man well sellie helt¹⁶⁾ stycke clæde oc halff¹⁷⁾ ock (1⁶⁾bolt læret wthath male swo langt som rwllen reoker

2. Jtem Ath¹⁹⁾ enghen skall tællie sildh wrettelige vnder XL marck 150 konninghen²⁰⁾)

3. Jtem Ath enghen²¹⁾ köpe sild aff fiskernæ vdhen han betaler henne jnnen III daghe gör han icke thet, tha soall han fange fiskern ighen then salthe sildh oc bædre²²⁾ hanom ther till III marck²³⁾)

4. Jtem Ath²⁴⁾ enghen scall haffwe myndre wongn een (2⁵⁾then som XXX wollæ sildh²⁶⁾) gaa wdij er han myndre tha scall wognen²⁷⁾) brennes Och then som wognen eyer (2⁶⁾böde byen III marck

1) BCDE. *Thesse. FG. Mod Bog. Disse Artickle Skulle læssis och kundgiöris &c.*

2) CDE. add. *the.*

3) CDE. add. *Som Erre.*

4) CDEFG. *samen setthe. B. add. ere.*

5) CDE. och *samtöche Borgemesters &c.*

6) FG. *Fogits. CDE. fogedenns och kiöbmentz.*

7) FG. *Byemend.*

8) F. om. *her.*

9) E. om. *Först ath.*

10) FG. om. *köpman.*

11) FG. add. *Nogenhamnde.*

12) BCD. *almindig. EFG. almindelige.*

13) FG. add. *till.*

14) FG. *40 marck till Byenn, Mem bag &c.*

15) FG. *Gaardenn. BCE. gaderne.*

16) CDEFG. *helle.*

17) B. *halfft. CDEFG. halffue.*

18) B. *Bollteleret. FG. Rold Lerrit vd, saa lenge som til recker.*

19) BCDE. om. *Ath.*

20) FG. *till Kongen och Byenn.*

21) FG. add. *schall.*

22) FG. *böde.*

23) G. om. *marck.*

24) BE. om. *Ath.*

25) FG. om. *then. BCDE. om. then som.*

26) FG. add. *kand.*

27) FG. *hand.*

28) FG. *schall böde emoed Kongen, och mod*

5. Jtem Ath²⁹⁾ enghen scall bære wapn obenbarlige³⁰⁾ wdhen (³¹⁾han haffwer loffw oc wdhen then³²⁾ syn standinde boodh haffwer³³⁾ wndher III marck (³⁴⁾ber han them³⁵⁾ hemmelige Tha böde konninghen XL marck ock byen XL marck

6. Jtem At enghen (³⁶⁾skybe gotz wdh sydhen soll er byergeth wadher goodzens mystelsse³⁷⁾)

7. Jtem Ath³⁸⁾ enghen (³⁹⁾skybe gotz wdh wdhen (⁴⁰⁾ath fyskestræde oc graabrödherstræde ock (⁴¹⁾the stræde ther mellom sere wndher III marc⁴²⁾) konninghen⁴³⁾)

8. Jtem Ath⁴⁴⁾ enghen (⁴⁵⁾wognkarll aghe i strandhen (⁴⁶⁾för prammen staar wnder III marck⁴⁷⁾) byen (⁴⁸⁾Ock ey maa noghen Aage mere een II bremmertynner salth oc III tynner sildh Agher nogher meræ Tha bör ey köpmannen ath betalæ ther fore

9. Jtem Ath⁴⁹⁾ enghen köpman som gest er⁵⁰⁾ scal fare⁵¹⁾ aff malmö⁵²⁾) pa land ath köpsla vndher XL marc⁵³⁾) konninghen ock byen (⁵⁴⁾swoo möghit

10.⁵⁵⁾ Jtem Ath⁵⁶⁾ enghen scall gribe nogen man⁵⁷⁾) wforwanen vdhen wed ferske gerninge wnder XL marck⁴²⁾) konninghen ock byen swoo möghit

-
- byenn, Sex marck. Men er wognen Störe end paa 30. Ole, da schall kiöbmanden ey were plichtig At giffue pennges der for.*
- 29) BCDEFG. om. *Ath.*
 30) BCDE. *obenbare.*
 31) FG. om. *han — wdhen.*
 32) FG. add. *ßom.*
 33) FG. add. *Vndertagen den som der till Sönderligt loff haffuer.*
 34) FG. till *Kongen, och tre marck till Byenn, Bær och nogen hemmelig waaben som förbödet er, da böde &c.*
 35) CDE. *thett.*
 36) FG. *maa schibe noget goetz &c.*
 37) FG. *fortabelße.*
 38) BCDEFG. om. *Ath.*
 39) FG. *schall skibe nogit goetz &c.*
 40) FG. *aff Fischere Stredit, Graabrödre strede &c.*
 41) BCDE. om. *the stræde.*
 42) G. add. *til.*
 43) F. add. *och 3 marck byenn. G. add. och tre march til byen.*
 44) BCDFG. om. *Ath.*
 45) FG. *wognmand schall Age &c.*
 46) FG. *förend prammen eller Baadene staae &c.*
 47) FG. add. *till Kongen, och tre marck til.*
 48) FG. om. *Ock — ther fore.*
 49) FG. om. *Ath.*
 50) E. om. *er.*
 51) FG. add. *Vd.*
 52) FG. add. *och.*
 53) FG. add. *till.*
 54) G. *XL march.*
 55) F. om. *hoc caput, quod tamen in marg. add. rec. man. CDE. invertunt ordinem huius capitis ac proxime sequentis.*
 56) G. om. *Ath.*
 57) BCDE. om. *man.*

11. Jtem Ath¹) enghen köpman som gest er scall bytte noghen hande²) köpenskat³) meth noghen vdhen (⁴ath enstinghe⁵) meth bymen vdhen fra wor frwe dagh assumptionis oc jntil sanctæ michels dagh vnder⁶) XL marc konninghen (⁷et totidem Ciuitati

12. Jtem Ath⁸) enghen maa⁹) tappæ wiin elles ööll pa (¹⁰ladegarde fore penninge vnder XL marc konninghen ock byen (¹¹Swoo möghit

13.¹²) Jtem (¹³At enghen scall¹⁴) tappæ wiin elles (¹⁵tystz ööll wdh for penninge för een thet er loffwelige sath aff fogiden (¹⁶ock borgemæstere widh sith werdh hwæ the scwillæ gifwæ potten ther aff hwo her (¹⁷j mödh györ han böthe XL marc (¹⁸halft konninghen oc halft byen

14. Jtem (¹⁹Ath enghen skibe wdh noghen hande gotz wden han gifwer syn toldh wd²⁰) till forn vnder gotzens (²¹mystelsse konninghen

15. Jtem Ath²²) enghen²³) bygge noghen bygningh wdhen östre porth westre port elles²⁴) söndre porth vnder XL marc²⁵) konninghen oc²⁶) byen swoo mögith²⁷)

16.²⁸) Jtem Ath²⁹) enghen fiskere skall³⁰) fyske meth wantegarn eff- 151 ther förmere worfrwe dagh vnder III marc konninghen

1) FG. om. *Ath.*

2) FG. om. *hande.*

3) BCDEFG. *kiöbmandschab.*

4) CDEFG. *allenniste meth &c.*

5) B. *enstige.*

6) FG. *vden.*

7) CDEFG. *ock XL marc byenn.*

8) FG. om. *Ath.*

9) BCD. om. *maa. E. skall.*

10) FG. *Kiöbmendisgaarde, till forprang, vnder &c.*

11) FG. *40 marc.*

12) FG. om. *hoc caput.*

13) B. om. *At enghen scall. CD. inngenn tappe &c.*

14) E. om. *scall.*

15) BCDE. *tystöll.*

16) CDE. *Borgemestir och Raad wid &c.*

17) BCDE. *emod.*

18) BCDE. *kongenn oc byenn.*

19) FG. *ingen schall skibe nogit gotz Vd, vden &c.*

20) BCDEFG. om. *wdh.*

21) FG. *fortabelße, om. konninghen.*

22) FG. om. *Ath.*

23) BC. &c. sic (*Ingen*). A. *enghe. FG. add. maa.*

24) BCD. om. *elles. E. och.*

25) G. *add. til.*

26) FG. *add. till.*

27) FG. *add. duo capita: (14.) Jtem ingen schall biuge Nogen biugning paa wore gader eller stredes vnder samme bröde. (15.) Jtem at ingen byemand eller Kiöbmand schall Kiöbe eller falle nogen Kiöbmandschab, wdenn portene, vnder 3 marc till Kongen, ock tre marc til byenn.*

28) FG. om. *hoc caput.*

29) BCDE. om. *Ath.*

30) BCDE. om. *skall.*

17. Jtem Ath³¹⁾ enghen scall gange³²⁾ om natthen at³³⁾ göræ bwider elles kiiff³⁴⁾ wordher han³⁵⁾ ther gryben wed tha skall han icke sielff³⁶⁾ wide syn enghen bröde

18. Jtem Ath³⁷⁾ enghen scall³⁸⁾ robe Jodwth eller (^{39)slaa for samlupp ther matte worde bland folketh wdhen han wordher⁴⁰⁾ openbare trengdh⁴¹⁾ ther till vnder III marc⁴²⁾ konninghen oc (^{43)byen swo möghit}}

19. Jtem⁴⁴⁾ enghen fiskere skall fore⁴⁵⁾ (^{46)vapn elles (^{47)dölle j haff- uet vdhen en öxe som han behöfwer⁴⁸⁾ till skibs behöf⁴⁹⁾ vnder wapsens⁵⁰⁾ mistelsse Oc⁵¹⁾ XL marc⁵²⁾ konninghen oc (^{53)XL marc byen}}}

20. Jtem Ath⁵⁴⁾ enghen (^{55)scall kaste (^{56)slackterie eller grom elles noghen⁵⁷⁾ annen wrenlighedh paa wore⁵⁸⁾ gadher (^{59)hwo therre⁶⁰⁾ hanteringh haffwer han scall (^{61)föret wdhen byen elles i stranden oc icke i for- stranden vnder III skonske marc⁶²⁾}}}}

21. Jtem Ath enghen scall gifwe clæde anneth naffn en¹⁾ som²⁾ thet

31) BCDFG. om. *Ath.*

32) FG. add. om *kring.*

33) CD. och.

34) FG. *bang.*

35) FG. *nogen.*

36) BCDEFG. om. *sielff.*

37) FG. om. *Ath.*

38) BCDE. om. *scall.*

39) CDE. *kalle nogen forsambling sammenn Vdenn &c. FG. gidre forsambling, som der aff kunde komme, wden &c.*

40) FG. *bliffuer.*

41) FG. add. och *Nöd.*

42) FG. add. *till.*

43) CDEFG. *III marc byenn.*

44) FG. om. *Jtem.* CDE. add. *ath.*

45) DC. &c. *före.*

46) CDE. *Ellir dölle waabenn y &c.*

47) FG. *Kölffue vdj Stranden, wden &c.*

48) F. *haffuer.*

49) FG. *behoff.* BCDE. om. *h. v.*

50) G. *Vabenens. F. waabenis.*

51) FG. add. *der till.*

52) FG. add. *till.*

53) C. om. *XL marc.*

54) FG. om. *Ath.*

55) B. om. *scall.* DCE. *slackterii, eller (E. om. eller) grum eller anden vrenhed skall legges paa &c.*

56) FG. *fiskere groem &c.*

57) BFG. om. *noghen.*

58) E. om. *wore.*

59) FG. eller *Streder, huo som Saadan hand- tering &c.*

60) CD. *thellig. E. slig.*

61) FG. *lade det vdföre i Stranden, eller både III marc till kongen och Stadenn III marc.*

62) FG. add. caput: (20.) *Jtem ingen, ekuo (G. add. som) heldst, som Siuder tran, aff grom, Nödepander, Nödetarme, eller noget Andet Saadant, Som ond lucht och stanck affkommer, Men huo det will bruge, hand schall det beuare och handtere, saa langt fra Byen, At der icke kommer Vnd lucht och stank i byenn, vnder XL marcks bröde til Kongen, och byen saa megit.*

1) F. add. *det.*

2) G. om. *som.*

haffwer (³ther som *thet*⁴) er giort⁵) vudher III marck⁶) konninghen (⁷et totidem ciuitati

22.⁸) Jtem Ath enghen scall sællie stockbredh⁹) wden wedh hwndreth oc¹⁰) halft oc *qwarter* hwo som¹¹) her i modh györ böde IX marck konninghen oc stadhen¹²) swo möghit

23.¹³) Jtem At¹⁴) alle hande köpmanskab som wæyes i stædherne scall oc¹⁵) wæyes i malmö *meth* bys wæcht hwo¹⁶) *thette*¹⁷) icke györ han scall giffwe III marck som sæll oc (¹⁸III han¹⁹) som köber halft konninghen oc halft byen

24. Jtem Ath enghen swen skall haffwe macht ath forbryde syns hosbondes gotz j noghre made

25.²⁰) Jtem Om noghen wognkarll welther elles caster köpmantzens gotz eller köpensath²¹) j haffwet tha skall han ey fly fraa *thet* en²²) han skall ware *welwilligh*²³) til ath redde gotzet²⁴)

26. Jtem Ath²⁵) enghen köpman schall gaa²⁶) j fiskerens²⁷) (²⁸skyb (²⁹förre en the sere forligte om köbet vnder III marck konninghen

27. Jtem (³⁰Ath enghen skall³¹) skybe gotz boord³²) offwer boordh³³)

3) CD. *thett som Er &c.* FG. *aff den stad, Som &c.*

4) E. om. *thet.*

5) FG. add. *vdj.*

6) G. add. *till.*

7) CDE. *och Saa megeth Byenn.* FG. *och Staden 3 marck.*

8) FG. om. *hoc caput.*

9) B. *stocke, Brede.* CDE. *stocke och brede.*

10) C. om. *oc.*

11) BCDE. om. *som.*

12) CDE. *Byenn.*

13) FG. *habent hoc caput post cap. in textu 38.*

14) FG. om. *At.*

15) FG. add. *saa.*

16) FG. add. *som.*

17) BCDEFG. *thett.*

18) CDE. *enn.* FG. *den der köber, halft till Kongen, och halft till Byenn, det hand köffte.*

19) CE. *sic.* ABD. *hanom.*

20) FG. om. *hoc caput.*

21) C. *kiöbmandskatth.* E. *kiöbmandskaff.*

22) CE. *menn.*

23) CDE. *willig.*

24) CDE. *thet.*

25) FG. om. *Ath.*

26) FG. *fare.*

27) CDEFG. *fiskermis.*

28) CDE. *schude.* B. *skud för the &c.*

29) FG. *at köbe Sild, vnder tre marck till kongen, och tre marck till byenn.*

30) B. *ingenn schiibe gotts bort offuer &c.*

31) CDE. om. *skall.*

32) CEFG. *bort.*

wdhen han gifwer³⁴) halff tollen til forn³⁵) vndher halff gotzens mistelase³⁶)
(³⁷han offwer skyber³⁸)

28. Jtem Ath enghe³⁹) wdlennighe⁴⁰) scullæ stande i nogher bodher
ath (⁴¹öwe therres köpmanskap lengher en til sanctæ michils dag⁴²) wdhen
han haffwer thet meth serdeles borgemæsters oc raadmentz⁴³) loff vndher
XL marck⁴⁴) konninghen oc (⁴⁵byen suoo möghit

152 29.⁴⁶) Jtem Ath enghen wdlennyngh scall fare j haffwet ath fyske
wdhen han tagher⁴⁷) tegn aff Tollæren⁴⁸) vnder III marck bröde

30. Jtem Ath enghen köpman scall sællie helæ tynner eller halffwe salt
uth ath male vndher XL marck konninghen

31. Jtem⁴⁹) enghen schaal haffwe mackt at leyde noghen man wden ser-
deles borgemæstere oc⁵⁰) fogiden

32.⁵¹) Jtem Ath inghen scal gaa ath⁵²) tygge meth taffler wden⁵³)
kircke wæriens loff

33. Jtem⁵⁴) enghen schal fore⁵⁵) gotz wpp⁵⁶) wdhen meth pramme⁵⁷)
vndher (⁵⁸XL marck konninghen oc byen

33) BCFG. om. *boordh.*

34) FG. *haffuer.*

35) FG. om. *til forn.*

36) FG. add. *som.*

37) CDE. om. *han offwer skyber.*

38) FG. add. *halff till Kongen, och halff till Byenn; ac porro add. duo capita: (25.) I-tem ingen schall Aff wognmendene, tinge nogen fischeris Sild op at Aye, dog maa huer Vognkarll op Aye förste laß, for den fischere Som hand Ager barlasten Vd-forre, och huer dernest kommer, hand Ager, dernest, huo derimoed giör, böde kongen 3 marck och byen 3 marck. (26.) Jtem at ingen wognkarll schall forßige, nogen fischeris Sild till nogen, Vnder tre marck till Kongen, och tre marck till Byenn (G. och byen saa megidt).*

39) BCDEFG. *ingenn.*

40) FG. *Vdlendische.*

41) FG. *offuer dette; male.*

42) B. &c. sic. *A. dagd.*

43) FG. *Raads.*

44) FG. add. *till.*

45) FG. *till Byen 40 marck; postea add. caput: (28.) Jtem at ingen vdlendinger (G. wdlendiske) schulle Selge Salt i Skieppetall, vnder tre marck till Kongen, och tre marck till Byen.*

46) FG. om. *hoc caput vna cum proxime sequente.*

47) BCDE. add. *eth.*

48) BCDE. *wor tolldere.*

49) BCDE. add. *att.*

50) FG. add. *Raad och.*

51) FG. om. *hoc caput.*

52) BCDE. *oc.*

53) E. add. *med.*

54) FG. add. *af.*

55) B. &c. *före.*

56) FG. add. *eller Vd.*

57) CDEG. *prammenn.*

34. Jtem Ath¹⁾ enghen skall thage sildh aff wognene wden (²thens löff sikhen til hörrer wndher (³IX marc konninghen oc byen⁴⁾)

35.⁵⁾ Jtem Ath enghen scall ride eller ganghe wdhen porttenæ eller pa marcken ath köbæ fææ eller hæste eller noghet anneth för thet kommer pa marckedeth wndher gotzens mystelsse han köber oc XL marck ther⁶⁾ till konninghen oc byen

36. Jtem Ath enghen⁷⁾ kaste grwm eller myddinger pa strædhen⁸⁾ eller⁹⁾ vnder XL marck konninghen oc byen swoo offthæ hau thet györ

37. Jtem Ath¹⁰⁾ enghen skipper eller noghen annen scall tage wor¹¹⁾ bys jord elles sandh til¹²⁾ ath laade sith skib meth till barlasth wndher III marck (¹³konninghen oc byen

38. Jtem Ath¹⁴⁾ enghen schal salthe sildh i skyben¹⁵⁾ vnder XL marck (¹⁶konninghen oc byen

39.¹⁷⁾ Jtem Ath¹⁸⁾ enghen schall bære (¹⁹kölffuæ eller keepp lengher en fran hans foodh oc till hans armhwilæ wndher III marck konninghen²⁰⁾

40.²¹⁾ Jtem Ath enghen schall (²²dople (²³wden paa handat vnder III marck konninghen²⁴⁾)

58) FG. tre marck till Kongen, och tre marck till Byen.

1) FG. om. Ath.

2) BCDE. theris loff sildenn Eyer, vnder &c. FG. med hans Loff, som Silden &c.

3) FG. tre marck til Kongen, och tre marck till Byen.

4) A. swoo additum est at rubra lineola inductum.

5) FG. om. hoc caput una cum proxime sequente.

6) CDE. om. ther.

7) B. &c. sic (ingenn). A. enge.

8) B. stredene. CDE. stræddernne.

9) BCDE. om. aller. Adde gadher. Cfr. cap. 41.

10) FG. om. Ath.

11) FG. om. wor.

12) FG. om. til.

13) FG. til Kongen och 3 marck till Byen.

14) FG. om. Ath.

15) FG. Sit Skiff.

16) FG. till Kongen, och 40 marck (G. add. till) byen; postea inserunt cap. 23; cfr. not. 13 pag. 489.

17) A. Hoc loco 40 in marg. errato adposuit miniator, quod erratum in sequentibus continuatum est, ut pro 40 scriptum sit 41, et sic porro.

18) FG. om. Ath.

19) FG. nogen Kiep med tager, och ey lenger &c.

20) FG. till Kongen, och till Byenn 3 marck.

21) BCDE. om. hoc caput.

22) FG. doble paa Almindelige gader, Stræder, eller ved Stranden, vnder &c.

23) Forte legendum est: vde paa stranden.

24) FG. till Kongen, och 3 marck till Byenn.

41. Jtem Ath²⁵) enghen schall lægge tymmer (²⁶eller steenæ²⁷) wppa wore gaadhør elles stredhæ oc²⁸) ey bygge steillrwm wppa (²⁹wor forstrand oc ey læggæ (³⁰byrde swo ath wæyen hyndres wndher XL marck³¹) konninghen oc byen³²)

42.³³) Jtem Ath enghen forprangere scall faare j strandhen ey meth boode ey ridhe ey Aghende at kôpe sildh wndher syldens mistelsse oc ther til XL marck konninghen oc byen

43. Jtem Ath enghen hwercken kôpman eller byman schall³⁴) ride j haffwet fôr en korffwen er fallen vnder III marck

44. Jtem Ath³⁵) enghen kôpman eller byman scall ride³⁶) væsten bæcken væsten³⁷) slottit ath kôbæ sildh hwo (³⁸her i modh gyôr han scal ey wide syn³⁹) brôde

45. Jtem Ath⁴⁰) enghen scall ride wdii wor bys grawæ⁴¹) wndher III marck⁴²) byen

46. Jtem⁴³) enghen skaall skæræ tôorff pa wor bys marck (⁴⁴wdhen rigge⁴⁵) tôorff wnder III marck⁴⁶) byen (⁴⁷swo offhæ han thet gyôr

153 47. Jtem Ath⁴⁸) enghen schall faare (⁴⁹her wdth ath fyske meth⁵⁰) nogher skwde som boodh haffwer effther sigh eller meth fløy wordher ther noghen fwnnæth⁵¹) meth (⁵²Tha scal han ey wide sin eghen brôde

25) FG. om. *Ath.*

26) FG. om. *eller steenæ.*

27) BCDE. *steenn.*

28) B. & C. sic. *A. o.*

29) FG. *wore forstrande.*

30) FG. *byrder paa weyenn, at den forhindris &c.*

31) G. add. *til.*

32) FG. 40 marck (G. add. *till*) *Stadenn; postea add. caput: (38.) Jtem ingen fischere gidre Anden wmage, huerken vdi wdtagning, eller vtag, eller bandsetning wnder 40 marck (G. add. til) Kongen, och Byenn 40 marck.*

33) FG. om. *hoc caput una cum proxime sequente.*

34) CDE. *schulle.*

35) FG. om. *Ath.*

36) FG. add. *eller gaa.*

37) FG. add. *for.*

38) CDE. *thet gidr.*

39) CDE. add. *egenn.*

40) FG. om. *Ath.*

41) FG. *graff.*

42) F. add. *Kongen, och saa megit till. G. add. til kongen &c. ut F.*

43) CDE. add. *att.*

44) FG. om. *wdhen rigge tôorff.*

45) BCDE. *Rygge.*

46) FG. add. *til Kongen, och tre marck til.*

47) FG. *for huer gang det scheer.*

48) FG. om. *Ath.*

48. Jtem Ath¹⁾ enghen skwde skal haffwe mere en III bordklappæ²⁾ vndher XL marck³⁾ konninghen oc XL marck⁴⁾ byen

49. Jtem skall⁵⁾ hwer styre man thage eth tegn aff wor tollere for⁶⁾ han sætther syn garn j watn effther wor firwæ dagh (⁷förmere wnder XL marck konninghen

50. Jtem bywde wij⁸⁾ hwer mand meth pwndere⁹⁾ vechth eller¹⁰⁾ meth maadhe thet¹¹⁾ han fwlt weghe oc fwlt giffwer (¹²wordher noghen ther (¹³griffwen veth then falsk thet gangher¹⁴⁾ pa hans liiff¹⁵⁾)

51.¹⁶⁾ Jtem skall hwer wognkarll til see ath köbmentz¹⁷⁾ gotzs swoo forwaris ath wognkarlen thet forsware ma¹⁸⁾ györ han anneth (¹⁹man skall thet rette pa hans liiff

52. Jtem bywde wii hwer²⁰⁾ fyskere ther syn garn sætther j wanneth swo (²¹forware ath the györe therres naaboo enghen skaade wdhen thet györs aff nödh györ her nogher offwer²²⁾ (²³thet gangher pa hans liiff²⁴⁾)

53. Jtem²⁵⁾ her meth bywde wii²⁶⁾ fredh ath holde boode²⁷⁾ til land oc (²⁸strand vndher liiff oc gotzs Amen²⁹⁾;

49) FG. *Vd och fische &c.*

50) CDE. *paa.*

51) BCDE. *funne. FG. befunden.*

52) FG. *hand schall icke wide Sin bröde.*

1) BFG. om. *Ath.*

2) F. *bordklappe.*

3) FG. add. *til.*

4) FG. add. *till.*

5) E. add. *och.*

6) F. *förend.*

7) FG. *huo der imod giör, haffue forbrut 40 marck till Kongen, och til Byenn 40 marck.*

8) B. om. *wij.*

9) FG. *pund.*

10) FG. *och.*

11) FG. *At.*

12) FG. *Som det Sig bder, Giör her nogen imoed, det &c.*

13) BCDE. *funne med eller greben thet &c.*

14) CDE. *straffis.*

15) FG. *Hals.*

16) CDE. om. *hoc caput.*

17) B. *kiöbmentz. FG. Kiöbmandens.*

18) FG. *Kannd.*

19) FG. *da Rette det paa hans halß.*

20) FG. *wore.*

21) FG. *At foruare dennem, At de ey giöre deris Naboe nogen schade.*

22) FG. *imoed.*

23) CDE. *tha bdr thet atth straffis paa &c.*

24) FG. *halß; infra add. Finis Laus Deo; postea vero habent ea, quae cap. 53 continet.*

25) FG. om. *Jtem.*

26) FG. add. *Eder.*

27) FG. om. *boode.*

28) FG. *wand; om. sequentia.*

29) A. *Amen* minio scriptum est; sequitur index capitum (exceptis quinque ultimis) rubris litteris scriptus, quem, prima fere verba singulorum capitum continentem, transscribere inutile duxi. BCDE. om. *Amen.*

7.

*Schanerlog*¹⁾

Thennæ thimæ skal fridh sweries j haffnæ²⁾ fran vor frwæ dagh sidher meer j hösth och til alle gudz helgsøn dagh tha skal frid standæ swo langth a landh som (³ned bredas och swo⁴⁾ langth a haff som man neth⁵⁾ setther Om man wordher dræpin j then thimæ Hættæ vith ther drap sith egith liff (⁶Særer man och⁷⁾ annen⁸⁾ (⁹j thenne¹⁰⁾ thimæ gielde fore handh sinæ Æn om man slar annen man¹¹⁾ böthe hanom fyritiwæ mark och XL mark erchebiscopen Om han dyl stande fore meth sex neffnde mæn j fidden Om man¹²⁾ tagher nogith annars mantz lathe vth thet ther er tagith och böthe thre mark bondhen och III march¹³⁾ koningen Stiel man fæm penningæ mwn tha ma¹⁴⁾ man¹⁵⁾ hanom bindhæ Æn stiel han öræs mwn Tha ma man¹⁶⁾ hanom vp hengiæ Om man wordher sekteth for thiwnith Och dyl han tha vethæ¹⁷⁾ sak søgher asswars¹⁸⁾ edh och skæræ han sigh meth sex neffndæ mæn aff fythet,¹⁹⁾ Fal- ler han a²⁰⁾ neffnd eller han gar vidh tha (²¹lathet vth hinum ther han aff stal j thiwneth och²²⁾ ogilth²³⁾ och koningen hans howith loth och²⁴⁾ fare

1) A. In indice eorum, quæ hic codex continet (fol. 16), hoc statutum habet titulum: *Thettæ er schaner logh valdemar Om orbothemall Om en mans bood.*

F. eundem titulum hoc loco habet. D. habet rubr. *Skoner logh.* B. rubr. *Thette er skaner logh.* C. rubr. *Thenne thime schall friith sweries I haffne s fraa vor s frve dagh natiuitatis oc till alle helgen dagh.* E. rubr. *Nar frid i haffne suer.* G. tit. *Denne efterfølgendis Loug gaff Kong Woldemor vdi Silde Fiskind att holde.* H. tit. *Her begöndis Skander loug Som Koningh Woldemor gaff:*

*Om orbodmoll
Om mandz bod.*

2) G. alle haffne vdi Skanne Landt.

3) A. Voci *ned* in fine lineæ scriptæ errato adposita est virgula, qua h. v. connecteret cum sequente *bredas*. E. *vod.* FH. *widh oc bredh ook &c.*; male.

4) DE. om. *swo*.

5) E. *ved.* G. *garnene*.

6) BF. *Sarer han oc &c.*

7) CH. om. *och*.

8) BF. add. *man*.

9) G. *deß emelom, da lösse hand sin hand mett böder.*

10) DCH. sic. BEF. *then.* A. *thimæ*.

11) BFGH. om. *man.* G. add. *pust eller neffuehug.*

12) EF. *han*.

13) E. om. *march*.

14) D. om. *ma*.

15) BFG. *han*.

16) BFG. *han*.

17) G. *begere*; male.

18) E. *assworns*.

19) BEFGH. *fihet.* C. *fythan*.

20) CDE. *ath*.

21) *Pro lathe thet.* CDH. *lathe.* G. *giffue hand igien dett som hand stall, och koningen tage hans &c.*

swo²⁵) fridlös Jtem hwo som²⁶) bær vapon a fidh openbarlighæ haffue for-
 giorth vapon sin och thre march Jtem bær han mordh vapon om nath eller
 (27 om daghen och vordher han for wnnen meth tha skal man stingæ²⁸) ge-
 nom hans handh meth thet samæ vapon (29 Jtem fangher landz man ath bry-
 thæ vppa fid och dyl han tha scære sik meth fythe ræth Jtem the ydredes
 mæn vpa fidh veliæ ikkæ böthæ swo som sudhare ölkonner³⁰) köthmangere
 Skindere och smedher the skulæ hwer theræ redhæ³¹) two öræ til schat giældh
 Æn ölkonner³²) the³³) skulæ örtug³⁴) for hwer tönnæ (35 traffn öl rethæ och 132
 for hwer tönnæ myödh tiwæ³⁶) penningæ Æn æmbitzmæn sæcter³⁷) ölkone
 ath hwn haffuer salth (38 æn hun biwdher³⁹) bondhæ giæld foræ tha skære
 sik meth fytzmæn thre (40 hwer wegen⁴¹) vppa badhæ sidher faller hun ath
 loghen tha böthe⁴²) vth bondgiæld⁴³) och a thre mark Jtem sæel then man
 öll ther stud (44 och jnæ redher han skal ey redhæ sted giældh⁴⁵) vthan⁴⁶)
 bondgiældh Jtem kommæ⁴⁷) nedh⁴⁸) driffuende (49 fra haffn och til haffn
 giffuæ⁵⁰) for (51 sin nedh fæm penninge och for⁵²) sinæ mantz sætther (53 han
 örtug⁵⁴) Och for styrmans sætther⁵⁵) two örtuger⁵⁶) Och hwilken man sik
 kener⁵⁷) ned tha drughæ til winnings⁵⁸) loff och taghæ ned sinæ kommæ
 ey then ther ræth egher er ath nedhin tha lösæ embitzman⁵⁹) kennes⁶⁰) sik

22) CDE. a.

23) Løge *tvegilt* vel *tvegilde*. Cfr. I. 136, 138, 139, 167.24) G. add. *Tiffuen*.25) EG. om. *swo*.26) CDE. *ther*.27) BEF. *dag* oc &c.28) DE. sic. ABCFH. *stinges*.29) G. om. *Jtem* — *fythe ræth*.

30) DC. &c. ölkoner. G. Öluerske.

31) H. *giffue*.

32) BC. &c. ölkoner. G. Öluerske.

33) BF. om. *the*.34) F. add. *giffue*.35) G. *Tydstöll*.36) CDE. *thyugæ*. BFG. XX. H. 10.37) FG. sic. H. *Sicter*. ABCDE. *setther*.38) G. och duld kongens rettighed, da dyl-
 ie hun mett thre nefnd mendt off Fidtett,
 Feldet hun, da gielde hun bonden sin ret-
 tighed, oc der till III mark.39) D. om. *biwdher*.40) H. om. *hver wegen*.41) D. *woghen*.42) CD. *bödes*. E. *böther hwn*.43) E. *landgiæld*. F. *bonden giældh*.44) G. om. *och jnæ*.45) FGH. *studh giældh*.46) G. *vndertagitt*.47) BF. *kommæ*.48) G. add. *eller garn*.49) G. om. *fra* — *til haffn*.50) B. om. *giffuæ*. G. add. *hin*.51) G. *sitt garne*.52) BFGH. om. *for*.53) Vox *han delenda est*. EH. om. *han* —
sætther.

54) F. ört. G. öre.

55) BFG. *settes*. C. add. *kan*.

56) BFG. öre.

57) G. add. *ved garne eller*.58) B. *wnnings*. E. *vitning*.

noghræ⁶¹) sydhæn⁶²) tha (⁶³lösæ (⁶⁴aff halffusæ dywret⁶⁵) Sild ther æ⁶⁶)
therres nedh er then ther yndh före haffusæ halffusæ om han brydher neden
och halffusæ reth egher⁶⁷) The ther tollæ skulæ The skola tollæ örtug for
hwer lesth och (⁶⁸fæm penninge for halff lesth och en penningh for mees el-
ler tönnæ (⁶⁹ther⁷⁰) loper⁷¹) Thij tynnær laghæ sildh er en lesth och tolf
tynner (⁷²thor er en læsth Æn om⁷³) norman the skolæ tollæ thwo örtuger
for hwer⁷⁴) etcetera⁷⁵)

8.

135

(1 Om steffningh til konings tingh i skonæ

Steffnæ²) skal³) man⁴) (⁵a brofiæle sinæ j granne⁶) a hören⁷) eller ther som
han söker disk oc dug Siddær han qwar two steffningher böthæ (⁸han hinom
ther sagh sögher sex öræ⁹) (¹⁰for hweriom¹¹) (¹²och koninge thre mark for
hwer steffningh En kommer han¹³) a¹⁴) annen steffningh oc nethær¹⁵) (¹⁶han

59) CD. embetzmæn. H. add. dem till sigh.

60) CH. kienner.

61) BCDEFGH. nogher.

62) G. add. ved denom.

63) H. tager huer halffpartenn. Om handt
haffuer vinde ther tiill, Sild som er paa
thieris Rett, (sic) tha tage och huer halff-
partenn De som tolde &c.64) BF. om. aff. G. dem for halff mere, och
der som nogen sild er vdi same garn, da
nyde den halff parten som fand garnene,
och den halff parten, som eger ned eller
garne.

65) D. dywrk. Loge dyrræ.

66) C. add. ock; male.

67) E. add. Item.

68) D. om. fæm — lesth och.

69) GH. om. ther loper.

70) CDE. add. meth.

71) BCDEF. löper.

72) E. tha; male. H. thöre sild. G. Thor-
sker en &c.

73) EGH. om. om.

74) H. lestenn. G. add. lest.

75) DEFH. om. etcetera.

1) B. habet rubr. Nota qualiter vocandi sint
homines ad regis placitum insti⁹ (loge in
scania).2) B. Thette ær ræt om steffningh til koningh
thing i skonæ ther han faar om at ræits
Steffnæ skal &c.

3) BFGH. &c. sic. ACDE. om. skal.

4) 92. add. y Skaane.

5) FH. &c. annær man fore syn brofiell.

6) B. add. sine.

7) B. a höre. CDG. ahörænda.

8) C. hanom ther &c.

9) H. &c. add. Pendinge.

10) 59. &c. om. for hweriom.

11) CD. hweria. B. hvert sinne. FH. &c. hwer
steffningh.

12) 67. om. ock — steffningh.

13) B. om. han.

14) BEF. &c. at. H. &c. till.

15) FH. &c. sigher.

16) BEFH. &c. at han war &c.

ath ware ey förra steffndher tha (¹⁷dyli han¹⁸) *meth* siettæ mantz eedh Och swærie¹⁹) fult fore sinæ hovith sagh (²⁰och være orsaghe for²¹) steffningh om han (²²gyther logh drugeth En kommer han ey ath²³) andræ steffning tha er han logh²⁴) forwunen ffor badhe steffninghæ (²⁵Tha skal hanom steffnæ thrediað steffningh (²⁶kommer han ey²⁷) (²⁸tha ath²⁹) thrediað steffningh tha böther³⁰) han hinum ther saksöker thre mark och koningen ny³¹) march for the thre steffningher Tha skal hanom steffnes fierdhæ steffningh (³²kom- 136 mer han ey ath fierdhæ steffningh tha er han lagsökther³³) bothe³⁴) for howith sagh och for steffningher³⁵) Och sidhen³⁶) kommer (³⁷han (³⁸vidh jnga loghæ fore then (³⁹tale ther hin haffde til hanom logh sögtæ⁴⁰) En er han lagsökther⁴¹) for fridhæ brötæ eller for thiwnæth⁴²) eller for⁴³) (⁴⁴annær valdh gerningher eller for saar eller for⁴⁵) claghe⁴⁶) Tha (⁴⁷sögher han fridh hans En er thet for jordh eller for gioldh eller for⁴⁸) (⁴⁹annens kyns kraffuæ tha hörer hanom ath taghæ doms breff offuer then thale⁵⁰) j⁵¹) hwo annen vil sökia⁵²) han skal⁵³) haffue twiggæ manne vithnæ (⁵⁴til hwer claghe⁵⁵)

17) FH. &c. *scall han thet værgæ met sex mentz eed.*

18) B. om. *han.*

19) BCDG. &c. sic. A. *swarie.* EFH. &c. *sware.*

20) 53. om. *och — steffnæ thrediað steffningh.*

21) C. om. *for.* G. add. *syne.*

22) F. &c. *kan druvæ syn lag. 62. kand driffue sin loug.* H. &c. *kand fuldkomme (59. &c. sic; H. fuld komelig) sin lou.*

23) H. &c. *till.*

24) B. *logligh.*

25) H. &c. *Siden skall han steffnis &c. 121. om. sequentia.*

26) B. 83. om. *kommer — steffningh.*

27) EFGH. &c. sic. ACD. om. *ey, at in A. rec. man. add. h. v.*

28) EFG. &c. om. *tha.* H. &c. om. *tha — steffningh.*

29) EFG. &c. sic. ACD. om. *ath, at in A. rec. man. add. h. v.*

30) B. *böde.*

31) B. *thre.*

32) C. om. *kommer — steffningh.*

33) B. *saksoter.*

34) H. &c. *och bör att böde.*

35) B. *steffningh.*

36) A. *Loco litt. n primum scriptum est t.*

37) B. *with engin logh.*

38) FH. &c. *ey till lagh.*

39) FH. &c. *sagh som han er forfuldher fore.*

40) B. *lag sote.* 59. &c. *der lougsögt er.*

41) B. *lagsoter.*

42) FH. &c. *tyrff sagh.*

43) E. om. *for.*

44) B. *andre valdz gernighe.*

45) C. om. *for.*

46) H. &c. add. *och hiere maall.*

47) CD. *sigher.* FH. &c. *scall han sögess po syn fredh.*

48) BH. &c. om. *for.*

49) FH. &c. *annær claghe tha scall man tagæ &c.*

50) FH. &c. *sag.*

51) H. &c. om. *j.* BF. &c. *E.*

52) FH. &c. *lagsöygæ.*

53) CDG. om. *skal.*

54) B. om. *til hwer claghe.*

at han er tha⁵⁶) lofflighæ steffnder ath⁵⁷) (⁵⁸komme hanom swo j scriffth och j breff Sigher nogher man ath (⁵⁹then man er siwgh ther tidh er steffndher Tha skal thet swærie twa men. (⁶⁰ath (⁶¹han tægtthe ethe ath han er siwgh (⁶²sidhen dughet thet hanom en dagh⁶³) och ikke meræ Er han för tha at komæ ath⁶⁴) sware for⁶⁵) saghen thet er⁶⁶) væl⁶⁷) goth⁶⁸) (⁶⁹En er han ey⁷⁰) tha sende han en man for sik⁷¹) ther fulth swarer for hanom eller (⁷²man sögher a hanom (⁷³em se a heel mannom⁷⁴) Wordher quinnæ kal-lath til konings tingh tha legges (⁷⁵thom en tidh foræ ath fongæ them⁷⁶) laghæ værie (⁷⁷sware meræ en So⁷⁸) skal then⁷⁹) steffnes til konings thingh⁸⁰) först kalles⁸¹) (⁸²til (⁸³sinæ lagsköth gardhæ⁸⁴) j then by⁸⁵) ther han⁸⁶) siddher⁸⁷) vdi (⁸⁸och sidhæn (⁸⁹kalle han effther til⁹⁰) thes han er lag-sögth⁹¹) til then nestæ (⁹²scutgardhæ tagher sidhan breff⁹³) som före er sacht

55) FH. &c. *stæffning*.56) FH. &c. om. *tha*. B. *tiith*.57) BEFH. &c. *oc*.58) FH. &c. *tagæ so breff over hanum Si-ger &c*.59) B. &c. *han ær &c*. H. &c. *han nor siugh som vor steffnder*.60) 59. &c. om. *ath han tægtthe ethe*. FH. &c. *hollandæ hand vdy handk* (H. &c. add. *och suerge*) at han er &c. 82. *hollandis haand*; deperdito folio sequentia desunt.61) E. *hand tægtthe ethe*. B. *hand tax ethe*.62) F. &c. *oc thet hielper hanum ey mere æn een dagh* Æn er &c. H. &c. *och den eedt hielper hannom icki miere vden en dag*. Men er &c.63) 52. 90. *ting dag*.64) BFH. &c. *oc*.65) CDG. add. *sigh*.66) CDG. add. *hanom*.67) C. om. *væl*.68) H. &c. *giorth*.69) B. *oc een kostæ ær han &c*. 126. Antecedentibus deperditis, ea quæ restant heic incipiunt.70) F. &c. add. *föer*. H. &c. add. *för att komme*.71) B. *sage*.72) FH. &c. *han forfølgess ther effther som en helbrede man*.73) B. *ense*.74) B. *man*. G. *manne*.75) FH. &c. *henne*. B. *then eth thingh fore*.76) FH. &c. *sig*.77) FH. &c. *ther scall sware fore kenne So &c*. B. *fæmer mere en karmenda* *Æn ee skal &c*. Hunc locum corruptum esse manifestum est; verba sware meræ en in textu superflua esse videntur.78) FH. &c. sic. A. *Ena rec. man. mutatum in Sua*. CDEG. *ensæ*. 92. *Tha*.79) FH. &c. *hun först*.80) FH. &c. add. *oc*.81) E. *kaller*.82) FH. &c. *fore syn brofiell* (89. *Bropel*) i *then &c*.83) 126. *sin Lovskattegaard*.84) B. *lag scuth garde*.85) B. *bygher*.86) H. &c. *hun*.87) FH. &c. *boor*.88) F. &c. *indtill tess at han er lagsökt till then nestæ skudgardh och sydhen taghæ breff &c*. H. &c. *indtill der han er lousökt, eller till &c*. ut F.89) 59. &c. *tilthale hannom, indtill detz &c*.90) A. *til bis scriptum est*.91) C. &c. sic. B. *lagsötther*. A. *lagsögth*.92) CDG. &c. *skuthgardh oc tagher &c*. B. *stoth gardh, oc taghe &c*.93) FH. &c. add. *over hanum*.

9.

Ræt j skanæ.

KOnung aller¹⁾ biscop aller noghræ therres embutzmæn. Æller nogher anner man. ee hwat man som *thet* ær. maa ey steffnæ nogher kyöpstadhe man j skanæ vdhen *thet*²⁾ stadh hwilken han boor j foræ nogher sagh **Æ**n ther som han boor scall han staa thill swars. och weryæ sich foræ the sagh ther hanum giffs. **W**orther nogher kiöpstade man sat wædh och biwther *thet* wt ræthælighe aa thing. och then ther wædh aa kommer foræ och kyærer. ath *thet* staa æy sw³⁾ dyrt. Aller och wil sighe ath han haffuer *thet* vskellighe myst nogher lund Tha scall then ther wedh haffuer junnæ næffnæ sich witnæ two bofestæ mæn. ath wædh ær swo dyrt sat som han haffuer *thet* wt buthet. Och sithen hwat the two witnæ aa thingæ *thet* scall stadukt ware **T**hettæ ær ræt ath hwilken man ther kræffuer giæld aff andrum. och han will æy giældhe. æn ladher sich logh söghe. tha scall foghet lathe thil vrnings mæn gothe astædighe mæn. och vrthæ bondenum sinæ rættæ wt giæld oc konungen ræt foræ aasökn brister.⁴⁾ **F**ar man thill bondens gardh ath giöræ noghet wald j. tha maa *thet* æy *meth* mynnæ herwirkæ worthe æn *meth* fæm mæn. och hwar therræ *meth* thri fullæ wapn **Æ**n rithæ. anthin gangæ fæm mæn aller fleræ j en manz gard. och giöræ hanum ther wold. anthin beryæ⁵⁾ hanum. aller saræ. aller tuttæ. aller tughæ hanum. aller nogher hans hion frels⁶⁾ annöthig.⁶⁾ æller slaa hans dörræ vpp **a**ller huggæ hans tymber söndher. æller anbuth Aller ath the bridhe hans hws. æller ath the taghe *meth* wold noghræ aff hans koster bort *meth* thöm. Tha aughe the ther foræ ath bötæ som thill kommer Och fyllæ hanum all then skathe vpp ther the giorthæ wi-ther hanum Och therræ höuetz man bötæ sithen XL marc mannen. och XL marc konungen **Æ**n dyll han och haffuer mannen witnæ thill aa thingæ.

1) B. *aller*, et sic in sequentibus.

2) Lege *then*.

3) B. item. Lege *swo*.

4) Vox *brister*, quæ pertinet ad ea, quæ in IV. 57. sequuntur, hoc loco delenda est.

5) Adde *aller*.

6) B. sic. A. *amöthig*.

tha taghe næffnd j geen *Æn* haffuer han æy witnæ till tha dyllisæ *meth* thre tylter ¶ Och hwar then j færðh och j fölghæ war *meth* hanum j thet herwirkæ. Tha böthæ the mannen hwar therræ thre marc. och konungen thre marc. æller dyllisæ *meth* tylter eeth ¶ *Æn* giöræ the nogher vræt. anthin ath the huggæ. æller ranæ. aller skenæ. Tha böthæ sæær foræ therræ *gerningæ*. oc sæær foræ fölgæ ¶ Forthi ath gingæ ther æy meer æn en man j bondens gardh *meth* vfirmð. tha bötæ han sæær foræ gardhgang thre marc och sæær foræ the *gierningæ* han ther giortæ.

GLOSSARIA

et

INDEX NOMINUM PROPRIORUM.

1. Glossarium, continens antiqua vocabula Danica.
2. Glossarium, continens vocabula medii aevi Latinitatis.
3. Index nominum propriorum.

1. GLOSSARIUM,

CONTINENS ANTIQUA VOCABULA DANICA.

A.

A, f. å: amnis, fluvius. Vide *Sunnæn*. *5

A, præp. 1) c. dat. på: in, *isl.* *driker a* (sc. *köpi*) *löthköp*, IV. 3. *tröstæ sæ a næfnd*, I. 141. *varþæ skær a skra*, I. 118. 2) c. dat. på, i: in, *év.* *a þingi, gatustæfnu*, I. 40, 142. &c. *a þemmætimum*, III. 14. *a möþrini v. fæþrini*, I. 56. *a syne kyni*, V. 2: 4. *a kyrke soghn*, *ibid.* *dræpæ a rætte hæfnd*, V. 2: 3. 3) c. acc. på: in, *isl.* *a borþ*, I. 12, 28. *gangæ &c. manni a hænder*, vide *Hand. sætiæ a iorþ tyltær ep*, I. 18. *forbuþ a læggiæ*, I. 73; III. 9. *thæt gange a hans skathæ*, V. 3: 13. *sag ganger a hals ok hand*, V. 5: 25. *kallæ a man v. a fæþrini &c.*, vide *Kallæ*. 4) c. acc. till: ad. *faræ a lanþping v. þing*, I. 16, 82. &c. *riþæ hem a annæn man*, I. Add. A. 5) c. acc. (vide *UplL.* sub 8.) *a bötær böttæ*, I. Add. A. *a forbuþ*, III. 5, 9. 6) adverbialiter, derutöfver: insuper. *ok a tyltær ep*, I. 31, 46. &c. *ok a tvegildis v. tvegilde*, I. 136, 138, 139, 167. *ok a þre mark*, I. 166; V. 7. *ok sva a bötær*, I. 170. *ok ther til log a*, IV. 54. *7

A, præp. ab *Æghæ*, q. vide.

(*Aal vreffæ*, vide *Görlæ*.)

(*Aarsage, aarsaget, aasager*, vide *Orsakæ*.)

(*Adel gang*, m. allmän väg: publica via. *hærstræde som a. pleyer at vere*, publica platea, quam frequentare solent homines et vehicula. IV. Add. B. 3.)

(*Adelborgere*, m. bofast borgare: civis proprium fundum in urbe habens. IV. 5. not. 15. Cfr. *Opolbonde*.)

Af, præp. c. dat. 1) af: a, de, ex. *fa cristindom af preste*, I. 3. *af guths nathe*, V. 2: prol. *han ma ækki* (sc. *þær*) *af nyttæ*, I. 93. *bötæ en sal af sinu eghno*, I. 84. *nokat af þy værþe*, I. 12. *af fæþrinis iorþo*, I. 5. *manni* (sc. *nokat þær*) *af givæ*, I. 213. *pløghæ* (sc. *nokat*) *af kirkiu akre*, III. 5. *annær af þem*, I. 71. *tylftær ep v. tolf næfndir mæn af kyni sinu*, I. 4; V. 2: 3. *næfnæ v. takæ (mæn) af kirkiu sokn v. by v. hæræpe*, III. 4, 15; V. 2: 1. *af konungs væghnæ*, V. 3: 8. *lim varþær lytær af* (nisi legendum sit *a*) *manni*, I. 93. *af skane, siælænd &c.* V. 3: epil. *af ny*, vide *Nyr*. 2) frá: a, de. *fara af iorþo &c.* I. 225; V. 5: 54; 6: 9. *ga af thing*, IV. 15. *af þingi læggiæ sæmt*, I. 137. *næfnæ mæn af (lanz v. hæræz) þingi*, I. Add. C. 1; V. 2: 4; 3: 13. *draghæ sten af by*, IV. Add. B. 2; C. 3. *faræ af fæstu sinni*, I. 225. *som brytien af for*, I. Add. J. *takæ* (sc. *ut*) *af kirkiu*, III. 4. *ben taks af sare*, vide *Takæ*. *stæfnæ sak af byghd*, III. 15. *nokat repæs af manni*, vide *Repæ*. *takin af manni*, I. 104. *skæræ v. dömæ band af þiufi*, I. 154. *dömæ af þiufi huþ v. öræ &c.* I. 145, 147. *huþ af þræli*, i. e. servus flagellator. I. 153. *lös af kravs*, I. 17.

þingvitni löste han af botum, I. 161. 3) om, angående: de. *sighiæ af gærning*, IV. 50. *vitæ af sak*, V. 2: 1. 4) adverbialiter, bort, undan: aliorsum, e medio. *lim ær af mæþ allu*, i. e. omnino abscissus. I. 93. *altæræ horn bristær af*, III. 1. *7

Afat (avat), n.? (ab *ætæ*) afätning, afbetande: depastio. I. 163.

Af hog, n. lems afhuggande, stympning: membri amputatio, mutilatio. I. 108, 119; V. 3: 12. *7 (*af hagg*)

Af hoggæ (impf. *af hiog*), v. a. afhugga: amputare. I. 119. *7 (*af haggæ*)

Af hændæ, v. a. afhända: alienare. I. 10, 44, 45, 64. not. 65; Add. D. 6. a. *sik*, idem. I. 49. a. *sik guþ*, i. e. peierando Dei gratiam amittere. I. 75. *7

(*Afkomme*, f. afkomma, afföda: progenies, proles. a. *arvinge*, bröstarfving: heres in linea descendente. I. 33. not. 18.) *3

Aflæ, v. a. 1) afla: procreare. a. *barn*, I. Add. E. 2. a. *barn v. sun víþær kunu*, I. 5, 59, 213; Add. B. 1. 2) förvärfva: adquirere. I. 130. *aflæt ok u aflæt*, bona iam adquisita et postea acquirenda. IV. 27. *7

(*Afpæle*, v. a. med rämärken (egentligen pålar) afskilja: positus limitibus (proprie palis) determinare; quo sensu Dani nostro quoque tempore utuntur h. v. -*lit iord*, I. 71. nott. 62, 63 p. 56.)

(*Afsighiæ*, v. a. afkunna: pronuntiare. *afsagd rett*, I. 65. not. 10.) *6

Af sighiæs, v. dep. c. dat. afsäga sig: se abdicare. I. 123, 156. *5

Af skiutæ, v. a. skjuta undan, förskjuta, utesluta: remove, reiicere. I. Add. D. 4.

Af skæræ, v. a. afskära: abscidere. I. 174, 197. *korn ær af skoret*, I. 73. *7

(*Afsticke*, v. a. i. q. *afpæle*; egentligen utmärka med punkter: proprie pun-

ctis designare. *afsticken iord*, I. 71. nott. 62, 63 p. 56.)

Af takæ, v. a. borttaga, uttaga: auferre, eximere. I. 114. *5

Aftan, m. dagen före en högtidsdag: dies festum quoddam antecedens. Vide *Michiæls-*, *Olafs mæssæ*; *Pingizdaghæ*, *Pingiz aftan*. *7

Aftær (æftær), adv. (Isl. *aptr*) 1) åter, å nyo: denuo, iterum. III. 12. not. 86. 2) bak, baktill: retro, in postica parte. i *kirkiu a. ællær fram*, in parte aedis sacrae ab ara remotiore vel ei propiore (cfr. Gottl. v. *stapul*). III. 7; cfr. versionem Latinam, ubi citata verba redduntur: "in templo vel in sanctuario". Cfr. *Atær*. *6 (*apter*)

Aftær föræ, v. a. återföra, återbära: reportare. I. 18. et not. 26. Cfr. *Atær föræ*.

Aftær takæ, v. a. återtaga: recipere. I. 53.

(*Afverge*, v. a. i. q. *dylia 2*. I. 12. not. 77; 13. n. 20; 28. n. 47. &c.)

Af ællæ, v. a. bortdrifva, bortjaga: abigere, depellere. I. 169.

Agnebagh, m. (vide VGL.). H. v. occurrit inter convicia, IV. 21, 22. *4

A höræn, f. i. q. a *höræ*. III. 16. nott. 10, 35; V. 8.

A höræ, v. a. åhöra: audire, auscultare. III. 8. *4

A höræ, f. åhöra: auditio, auscultatio. at v. i *grannæ* &c. a., audientibus vicinis &c. III. 16; V. 8. not. 7.

(*Ahörænde*, n. i. q. a *höræ*. III. 16. not. 10; V. 8. n. 7.)

(*A kallen*, f. åtal, klander: actio, lis ad iudicium delata. *utan alle mens a.*, lite a nemine mota. I. Add. G.) *6

Akarn, n. (Isl. *ákarn*, ND. *agern*) ekållon, prov. agarn: glans quærnea.)(*bok*, I. 196.

Akæ, 1) v. n. åka: curru vehi. I. 155, 176, 196; V. 6: 8, 42. 2) v. a. föra (på

vagn), köra: (curru) vehere. *a. ut*, I. Add. J. *7

Akær, m. åker: ager. I. 74, 75, 86, 159, 160. &c. *liggi ofna ugildum akre*, i. q. *vare ugildær*, non vero i. q. *liggi utan kirkingarþe*. I. 204. coll. 205; cfr. Upl. h. v., ubi eadem locutio plenius explicatur. *7

Akær friþ, m. åkerfred, skydd för den växande säden mot tjufvar: pax agrorum, qua segetes a furibus defendunt leges. I. 174.

Akær gærþe, n. gårdsgård omkring åker: saepes qua munitur ager. *a. sit up takæ*, I. 177. *1

Akær spjal, *akirs spjal*, n. (vide VGL. v. *akerskapi*.) *mætæ v. gjalda a.*, I. 159, 160.

Albus, vide Gloss. II.

Aldrigh, adv. aldrig: numquam. I. 15, 45, 55. &c. *7 (*aldri*)

Aldung, m. (ND. *olding*) gammal man: senex. I. 71. *aldonge böndör*, II. 33.

Aldæfapær, m. farfader eller morfader: avus paternus vel maternus. I. 53.

Aldær, pron. 1) all: omnis. I. 5, 15, 18-25, 28, 31. &c. *ær alt dötlær*, i. e. si omnes liberi sunt filiae. I. 21. *havir bonden alt synir*, I. 22. *alt til*, ända till dess att: usque dum, donec. IV. 40, 42. *alt ithæligæ*, I. 33. not. 17. *mæþ allu*, alldeles, helt och hållet: prorsus, omnino. I. 93. *aldræ först*, vide *Först*. 2) hel: totus. *a. hovoplot*, *by v. vang*, *alt hæreþ v. þing*, I. 37, 66, 72, 73, 141, 179, 214, 220; III. 8; IV. 15. *ful ok al*, vide *Fuldær*. *7

Alf (pro *halvu*, a *halvæ*), f. hälft, sida: dimidia pars, latus. *sva ær ey um qvinnæ a.*, i. e. uxore mortua (si nempe reliquit liberos ex priori matrimonio natos, ac posterioris mariti privignos). I. 20. *a fæþrinis a.*, I. 56. *ofna möþrinis a.*, I. 212. *af konungs alvæ* (pro

alvum), på konungens vägnar: regis nomine. V. 3: 8. not. 34. *Scribitur half, halfa, afte, afl*, ll. cc. in notis. *6 (*halva*)
Al görlæ, vide *Görlæ*.

Alkyns, adj. indecl. (gen. ab *alt kyn*) allsköns, allt slags: omnis generis. I. 217, ubi in aliis codd. rectius scribitur *alzkyns*. *4 (*alskuna*)

Allahælghona missu dagh, vide *Hælg hunæ missu dagh*.

(*Alle hande*, adj. indecl. allahanda: omnis generis. V. 5: 28; 6: 29.) *5 (*al dra handa*)

(*Allfarvey*, *alfar veyg*, m. (ND. *alfarvei*) i. q. *apulvægh*. I. 67. not. 6; 69. n. 61.)

(*Allvey*, m. i. q. *apulvægh*. I. 69. not. 61.)

Allugatu (rectius *allæ gatu*, ut in aliis codd. scribitur, acc. ab *all gatæ*) adv. hela vägen fram: per totam viam, recto curso non interrupto. Vide *Fram gangæ*.

Allæ lund, adv. på allt sätt, alldeles: omni modo, omnino. I. 142.

Almænnig, m. 1) i allmänhet det som hör alla till: generatim res omnibus communis. *vatn ... ær a.*, I. 200. Cfr. *Almænnings brun* &c. 2) bys gemensamma skog eller mark; silva aliave terra pagi communis. I. 70; V. 4. *6

(*Almenningh gade*, f. allmän gata: publica platea.)(*stræde*, V. 6: 1.)

Almænnings brun, m. gemensam brunn: puteus vicinorum communis. I. 98.

Almænnings buth, n. allmänt påbud: iussum v. edictum publicum v. ad omnes pertinens. V. 2: 1.

Almænnings skogh, m. allmänning: silva communis. I. 190, 197, 198. not. 27. *1

Almænnings vatn, n. allmän sjö eller å: communis lacus vel amnis. I. 200. not. 61; 202. *1

Almännings vægh, m. allmän väg: publica via. V. 3: 4. *2

Almänt, adv. allmänt: universaliter. V. 3: 14.

Alne tal, n. alntal: numerus ulnarum. *klæde selie v. utskære i a.*, V. 5: 29, 31.

Altæra horn, n. altarehorn; så kallades fyra i altarets hörn anbragta prydnader, hvilka, likasom på Israeliternas altare, hade utseende och namn af horn: cornu altaris; ita appellabantur quatuor ornamenta in angulis aræ posita, quæ, sicut in ara Israëliitarum (קַרְנֵי הַזָּבִיחַ), habebant formam nomenque cornuum. III. 1.

Altæra sten, m. altarsten: mensa altaris. III. 1. *6

Alziki, adv. allsicke: non, nulla ex parte. I. 63; III. 17.

Ambut, f. trälinna: serva. Vide *Sættis ambut*. *7 (*umbætna*)

Anbup, n. (Isl. *ambod*) redskap: suppellex, instrumentum. V. 9. Per euphemismum verbis *mans a. i brokum* designatur membrum virile, I. 92; IV. 46; quod ibid. in notis, vocabulis etiamnunc vulgaribus, aperte nominant recc. Cum dicitur: *mistær han ens þeræ* (sc. *anbupæ*), I. 92, respicitur unus testiculus; sequentia vero verba: *æn þo ær ok et af þem* &c. denotant dextrum testiculum, ut rem clare explicant recc. (vide not. 27 ibid.); iste quoque designatur cum additur *þæt ær en pint* (not. 40 ibid.), i. e. ille toti membro virili equiparatur. Haec sine dubio nituntur opinioe, quam recentiores nonnulli foverunt, quæ vero olim vulgaris fuisse videtur, scilicet dextrum testiculum ad pueros procreandos necessarium esse. Cfr. ÖGL. h. v., et Molb. *D. Gl. v. anbod*. *2

Andreus dagh, m. Apostlen Andree dag, d. 30 November: festum Andreae Apostoli, die XXX Novembris celebratum. V. 3: 13.

Andræ handæ, adj. indecl. annat slags: alius generis. V. 3: 8. *5

Andræ hund, adv. annorlunda: alio modo. I. 45, 71, 84, 127, 141, 179, 208, 219. *3

Andsvuræ, v. a. svara, ausvara: respondero, rationem reddere. *a. fore guþi*, I. 71. nott. 57, 59. *7

Annær, *annan*, pron. 1) annan: alius. I. 1, 2: rubr.; 3, 7. &c. *aflæ sun víþær andræ kunu*, sc. ex alia femina quam propria uxore. I. 213. *en — a.*, en — den andre: alter — alter. I. 26. *hvær annær* (acc.), hvardera den andre: quisque alterum. I. 30. *hin a.*, den andre: alter. I. 81. *all hin annur*, ceteri omnes. I. 32. *a. þerræ*, den andre: alter, sc. *brytin ællær bonden*, I. 217. Nonnumquam redundat h. v.: *æm væl iærn sum annur logh*, I. 65. not. 24. *kummi aldrigh andrum botum víþær*, I. 206; cfr. *Bolfæ*. 2) den andre: secundus. I. 139; V. 2: 1, 3; 8. *en — a. — þriþi*, I. 14, 72; IV. 37; V. 3: 5, 13. *förste — a. (— þriþi)*, I. 82, 123, 141, 142, 161; Add. B. 5; D. 4; III. 16. *a. — þriþi*, I. 178. *hvær a.*, hvarannan: alter quisque. I. Add. J. Cfr. *Halvær*, *Las*. 3) endera: alteruter, unus (ex pluribus). *annæt barn*, ett af barnen: unus ex liberis. I. 15. *a. (sc. arf) ær fyrtinghu mark*, I. 30. *a. þeræ*, I. 24, 81, 98. *a. þeræ — a.*, endera — den andre: alter — alter. I. 7. *annæn þerræ stapæ*, på ett af dessa ställen: aliquo horum locorum. I. 86. 4) *annær — annær*, en — en annan: alter — alter. I. 55, 56, 214. 5) någon: aliquis. *a. man, bonde* &c. I. 17, 28, 56, 64, 71, 77, 84, 86, 88, 97, 136, 203, 219; quamvis quibusdam horum locorum v. a. iterum occurrit, ex. c. *ær mangh börn annærs mans ok far a. man* &c., cap. 64, v. a. tamen his locis non est ver-tenda: alter — alter. *annæt* (sc. *fæ*) *dör* (sc. *þær*) *af*, I. 170. *annæt barn*, I.

57. *a. frænde*, I. Add. B. 5. *um a. skil sik undan*, sc. aliquis ex iis qui nominati sunt. III. 12. *havir a. sotæ forfall*, sc. aliquis ex iis qui accusati sunt. III. 15. *hæfner a., varther a. dræpin*, I. Add. B. 5. *a. af þem*, I. 71. *a. þæn*, I. 66. *7

Annær stap, vide *Stap*. *7 (*aman step*)

Annær vagh, adv. 1) på andra sidan: ab alio v. opposito latere. I. 32, 96, 201. 2) på endera sidan: ab alterutro latere. I. 30. *3

Annæt tvigiæ, pron. ettdera (af två): alterutrum. *til a. sværs*, III. 12. *1

Annæt tvigiæ, antvigiæ, æntigi, conj. antingen: sive. III. 12, 13. et nott. 35, 36. In recc. codd. scribitur *anthin*, V. 9; *entigen, enten*, I. 77. not. 45; 119. n. 59. *6

Annöþoghær (n. *-þoght, -þoct, -þoghith*), adj. träl: servus (cfr. VGL. et ÖGL.). *a. man v. kunæ*, I. 123. not. 49; Add. B. 1. *a. man*)(*fræls man*, I. 103. *-ght hionæ*, I. 61, 123.)(*leg hæ hionæ*, I. 146.)(*fræls man*, I. 119.)(*bonden*, I. 130. *annöthig hion*)(*fræls hion*, V. 9. *a. dom*, trældom: servitus. I. 125, 126, 128. In recc. codd. interdum scribitur *onöttigh*, I. 61. not. 59; 119. n. 59. *2

(*Anthin*, vide *Annæt tvigiæ*.)

Antvigiæ, vide *Annæt tvigiæ*.

Ar, n. år: annus. I. 57, 123; Add. H. 2; III. 16; V. 3: 8, 9. *ar ok dagh*, vide *Dagh*. *7

Ar, f. åra: remus. I. 155. nott. 40-42. Cfr. *Siaxærþær*. *7

Arbörsth, n. armborst: genus arcuum, de quo vide librum meum *Juridiska afhandlingar*, 1 häft. pag. 97; V. 5: 24. Cfr. VStL. h. v., et Molb. *D. Gl.* v. *arbörst*.

Archibiscop, ærchibiscop, m. ärkebiskop: archiepiscopus. *a. late næfnæ tolt mæn af kirkiu soknen*, I. 69. *fore ko-*

nungi ællær -pe, I. 68, 81. *stæfnæ manni til konungs ællær -ps*, I. 66. *-ps ræt*, sc. ius capiendae mulctae, vel ipsa mulcta archiepiscopo cedens, vide *Ræt. bötæ -pe þre v. XL mark*, I. 118; V. 7. *þre mark at -ps ræt*, I. 69. *-ps garþ v. bo*)(*konungs*, I. 129, 163, 215. *konungs bryti ok -ps*, vide *Bryti*. *-ps ræt*, ius ecclesiasticum. III. rubr. not. 1. *a. ofnæ v. af skane*, III. epil.; V. 3: epil. *a. i lund*, IV. 1. not. 11. *lundæ a.*, IV. 55. not. 1. *a. æskil*, I. Add. J. nott. 9, 38; III. tit. nott. 6, 8, 9; epil. et not. 42. *6 (*ærkiæbiskuper*)

Ardage, m. (ab *æriæ*, ut ex c. *bardage* a *bæriæ*) plöjning: aratio. I. 69. not. 64.

Ardrögh (*arthdragh, ardragh*), n.? (ab *ard*, Isl. *ardr*, aratrum, et *draghæ*) i. q. *ardage*. I. 69.

Arethe, n. (Isl. *árædi*) angrepp, anfall: aggressio, impetus. *vetæ manni a.*, IV. 51.

Arf, m. arf: hereditas. I. 2, 3, 7, 28, 30. &c. Cfr. *Gangu-, Utarf*. *7

Arfbetær, adj. säges om makar, som båda tagit arf, hvar efter sina släktningar, till följd hvaraf arfven å ömse sidor gå till delning emellan makarne: dicitur de coniugibus, quorum uterque cepit hereditatem a cuiusque cognatis relictam, quo fit ut hereditates utriusque captæ in communionem bonorum coniugum transeant (cfr. *Betæ*). *æriæ þe ey barnmynd ællær a., varþæ þe (ey) barnmynd ællær a.*, I. 7, 28.

Arf taki, m. arfvinge: heres. *rætær a.*, I. 157. *2

(*Arilds eyendom*, m. beständig egendom, full eganderätt: perpetuum v. plenum dominium. I. 83. not. 12, ubi alii codd. habent *evygh eyedom*; cfr. not. 16 ibid. Cfr. *Æreld*.)

(*Arilds sködter*, adj. i. q. *værutsködter*. I. 83. not. 24.)

Arm, m. arm: brachium. I. 113. *6
(*armber*)

(*Armhullæ*, f. armhåla: ala. V. 6: 39.)

Arth, vide *Æriæ*.

(*Artikel* (pl. *article*, *artiglæ*), m. artikel: caput, capitulum. V. 5: prol.; 6: rubr.)

Arve (*ærve*), m. arfvinge: heres. I. 1, 7, 8, 10. &c. *rætær a.*, I. 1, 7, 24, 28-30, 34. *næste a.*, I. 40, 118, 123, 213. Cfr. *Fram-*, *Ut arvæ*. *7

Arving, *arvinge*, m. i. q. *arvæ*. I. 1. not. 11. &c.; IV. 31, 32; V. 5: prol. *rætær a.*, I. Add. F. 4; IV. 28. Cfr. *Utarvingæ*. *7
(*erfingi*)

Assvaru ep, *asværu ep*, *assöres ep* (in recc. codd. *assmars*, *asvorths* v. *asvorn eth* &c.), m. (ab *a* et *sværiæ*) kärandens ed derom, att den anklagade begått det brott, hvarför han beskylles: iusiurandum actoris, quo adfirmat reum commisisse scelus, quo accusatur. II. 57, 87, 90, 99, 110, 113. *vetæ (manni) a.*, I. 118, 141, 143 (ubi legitur formula huius iuramenti), 152, 167, 170, 214, 217; Add. B. 4; V. 7. Cfr. *Nefns ed*, et KR., *Nyt jur. Ark.*, XIV. p. 74 et seqq. *5 (*asöres eper*)

Astadhe man, m. bofast man: vir fixam sedem habens. IV. 57. H. v. a *stap* derivanda esse, nec aliter explicari posse videtur, quamvis recc. quidam codd. loco partis eius prioris habent *forstandig* vel *rætfærdig*. Eadem vox (*astæþu man*) occurrit in statuto Telgensi de a. 1345 (Had., *Biärköa Rätten* &c. pag. 22); ab Ih. (*Gloss.* I. p. 1000) confunditur cum v. *istapa man* in iure VG. occurrente. Cfr. *Astathugher*.

Astathugher, *astædighær*, adj. bofast: fixam sedem habens. IV. 57. not. 9; V. 9. Ita quoque Molb. (*D. Gl.*) explicat h. v.

Asyn, f. 1) åsyn: contuitus. I. 165, 225. nott. 14, 17 p. 215. 2) besigtning: inspectio. *æftir göpæ mannæ a.*, i. e. post

habitam inspectionem. I. 43, 94, 103, 119. *7

A syn, adj. synbar (om mishandling, som lemnat märke efter sig): adparens, relictis vestigiis evidens. *um -nt ær*, "si evidens est laesio", III. 11, coll. Latina versione B. 13. Cfr. UplL., SML. et VML. v. *a syn*, f.

Asynæ vitni, n. åsynavitne, eller vitnesbörd af sådant vitne: testis oculatus, vel testimonium a tali teste prolatum. I. Add. D. 1, 2; III. 11. *vitæ mæth tvinggiæ mannæ a.*, I. Add. B. 7. *1

A sökn, *asokn*, f. lagsökning: exactio iudicialis. IV. 57; V. 9. *5

At (*a thin* pro *at thin*, IV. 23.), præp. 1) åt, till: ad (locum &c.). *komæ vrakandis at lande*, I. 157. *faræ at fiskum* (cfr. UplL.), I. 200, 202. *faræ at ætta bot*, I. 91. *spöriæ at koste sinum*, I. 136. *gull gange at rætum arvum*, I. 29. *skathe kumbær at stuth*, V. 3: 13. *ilzskæ (iorþ) at manni*, vide *Ilzskæ*. *kæfnæ at manni*, I. Add. B. 5. *sökia hælghe brut at manni*, III. 14. *kæræ at mans gærningæ*, I. 15. *takæ kunu at hionælagh*, III. 15. *hær at*, V. 2: 2. Cfr. *Komæ*, *Litæ*. 2) åt, för: ad, pro. *göræ snæru at diurum*, I. 194. *göræ aval at manni*, I. 163. *sandær bani at þem dræpnæ*, I. 118. *takföræ at manni*, I. 132. *fæstæ iorþ at baræ kroke*, vide *Krok*. *hun galt ey hans at*, vide *Gialdæ*. 3) på, i: in. *skæri af at bapum ændum*, I. 197. *at fyskestræde*, V. 6: 7. *göræ lyter at mans limmæ*, IV. 50. *sværiæ at hælaghdome v. bok*, i. e. manu sanctorum reliquiis vel sacro libro imposita. I. 110, 141, 214. *at þy inname*, I. 160, 171. *at ahöro mans*, III. 16. *at þriþiæ sal*, in tertia pensione, i. e. quando penditur ultima pars mulctæ homicidii. I. 106. *at kunu döpe*, mortua uxore. I. 13, 14. *at lanztþing*, I. Add. D. 4. *at kyrke soghn*, V. 2: 2. *at lughstæfnu*,

*lagstæfnu daghe, stæfnu daghe, stæf-
nu*, I. 173, 178, 203, 225; III. 16. *at ma-
riæ mæssu*, I. 225. *hemæ at mans* (sc.
husi; cfr. UplL.), I. 135–137, 150. *he-
mæ at sin v. thin*, I. Add. A, B. 6; IV. 12,
23. *hemæ at hans eghen*, V. 3: 2. *at
nokirs mans*, V. 3: 4. nott. 8, 9. 4) vid:
iuxta. *at kirkiu*, I. 3, 142. 5) genom:
per. *at eno hogge*, I. 113. *göra ska-
þæ at afhogge*, I. 119. *at rætu kope
v. torgköp*, I. 138; IV. 25. *varþæ u-
skær v. skær v. brænnæ at iarne*, I. 87,
118, 139. *sværiæ at handtægte ethe*,
V. 8. 6) (vide ÖGL. sub 6.) *at manni
livandæ*, I. 15, 16, 58, 108, 211. *at man-
ni ulytum, udræpnnum, udöpum, döpum*,
I. 95, 111, 121, 122; III. 8. *at bo uskip-
tu*, I. 136. *at börnum fapurlösum*, I. 56.
at sva görþo v. göro, I. 16, 204. 7) med:
cum. *sværiæ at handtaki*, I. 82, 141,
214. 8) till, som, i egenskap af: ad,
ut, loco v. nomine (rei). *at lytis bo-
tum*, I. 103. *þre mark at konungs v.
archibiscops ræte*, I. 68, 69, 71. *sætiæ
iorþ at væþium, skötæ (iorþ) at væþ-
skötning*, I. 83. *havæ at loghum*, vide
Logh. *at thredie*, för det tredje: ter-
tio modo, non po thet tredie ting, ut
perperam habent recc. codd. V. 2: 3. (*at
enstinghe*, vide *Enstinghe*.) 9) till, i af-
seende på: habita ratione (rei). *sæktær
at konungs ræt*, I. 66. *æghande at ior-
þo v. kost*, I. 82, 157. *thiuf at kostær*,
IV. 18. 10) att (framför infinitiver): nota
infinitivi (cfr. UplL. sub 11.). *at vitæ,
gialdæ, göra &c.* I. 4, 10, 18. &c. *7

At, conj. 1) att: quod, ut. *at hum ær
mæþ barne, at barn var fõt, at barn
fik cristindom*, I. 1, 2, 4. &c. *for þy v.
þæt at, for at, utan at, þo at, þy at*,
vide *Fore, Utan, Þo, Þy, Þæn*. 2) på
det att: (eum in finem) ut. *at þe bö-
tær mughu ey dylæs*, ne negetur mul-
ctam esse promissam. I. 182. *7 (et)

Atande, attande, num. åttonde: octa-

vus. *a. dagh æftir toltæ dagh* (cfr.
VGL.), III. 14. *a. d. æptir pascha*, V.
2: 1. *7

At letæ, v. a. undersöka, öfverväga:
inquirere, deliberare. V. 2: 1.

At lyþæ, v. a. c. dat. åtlyda, rätta sig
efter: obsequi, obtemperare, I. 65, nisi
pro a. legendum sit *at litæ*, contentum
esse.

At mælæ, v. a. tilltala (inför rätta):
actionem alicui intendere, accusare. I.
149. *2

Atte, vide *Æghæ*.

Attung, atung, m. åttendedelen af ett
bol: octava pars praedii *bol* dicti.)(*fiarþung*,
I. 74, 75. Sed *otting land*
scriptum est pro *öres land*, I. 75. not.
2. Cfr. *Bol*. *5

At varæ, v. a. tillsäga: denuntiare. I.
Add. F. 5. *6

Atær (adir), adv. 1) tillbaka: retro.
a. hem föræ, I. Add. E. 1. *takæ a.*, I. 77.
gialdæ a., I. 10; cfr. *Atær gialdæ. bö-
tæ a. skapæ, man &c.*, vide *Bötæ*. 2)
åter, å nyo: denuo, iterum. *a. annat
sinne*, I. 84. *a. af ny*, I. 139. *varþæ a.
fræls*, I. 126. *a. vighæ (kirkiu)*, III. 1.
a. kastæ (iarn) i trugh, I. Add. B. 4. *a.
til faræ*, I. 43. *faræ a. a þing*, I. 82.
sæte ey a. nipær (stiborþ), I. 203. *se
a. skyldær at sværiæ*, III. 12. *ilzskær
a. þæn samme ær salde*, i. e. postquam
vendidit. I. 144. Cfr. *Aftær*. *7

Atær fa, v. a. återfå: recipere. I. 89. *7

Atær föræ, v. a. i. q. *aftær föræ*. I. 18.

Atær gialdæ, v. a. återgälda, ersätta:
rependere. I. 12, 28, 29, 77. &c. *a. korn-
giuld*, I. 165. *gialde atær þæt han köp-
te v. fik*, d. ä. återlemne: reddito. I. 146;
IV. Add. A. 2. *6

Atær kommæ, v. n. återkomma: re-
venire. I. Add. B. 5. *7

Atær sighiæ, v. a. afsäga sig: renun-
tiare, se abdicare. *a. næfnd*, I. 141. *7

Avat, vide *Afat*.

Avund (avend), f. (ND. *avtind*) ovänskap: inimicitia. I. 118, 143; IV. Add. B. 7. *4

(*Avend skiold*, ? (Isl. *öfundarskiöldur*, ND. *avindskiold*) fiendtlig sköld: scutum odii, i. e. arma bellica. *före a. emod riget*, I. Add. H. 1. Quamvis manifestum est priorem partem h. v. ad v. *avund* esse referendam, non tamen est dubium quin vera h. v. origo debeat locutioni: *föræ avug skiold ofna rikit*, scutum retroversum, i. e. arma contra patriam conversa ferre, Ius Sel. rec. II. 27; cfr. UplL. v. *avugker*.)

Axul, m. (hjul-)axel: axis. I. 183. *7

Äpulkonæ, f. äkta hustru: legitima uxor. I. 13, 204; Add. D. 6; K. 2. *1

Äpulkunu barn, n. äkta barn: legitimus filius vel filia. I. 59; Add. C. 6.) (*slökifrip barn*, I. 58, 62, 63. *6

Äpulvægh, m. allmän väg: via publica. I. 67, 69, ubi reco. codd. habent *allfarvey* vel *allvey*.

B.

(*Bagh*, adv. bak, baktill: pone. *b. i gard*, i. e. in parte aedium postica. V. 6: 1.)

(*Bage*, v. a. baka: coquere (panem). IV. Add. B. 5.) *7 (*båka*)

(*Baghere*, m. bagare: pistor. IV. Add. B. 5.)

(*Bagflod*, ? bakflod: aqua amnis refluæ. I. Add. G.)

Bak (back), m. bak, rygg: dorsum. *the koste han* (sc. *thiuf*) *haver a sin b.*, i. e. res dorso furis, ut mos erat, adligatæ (cfr. VGL. et ÖGL. h. v.). IV. 14. *ofna b.*, på (tjufvens) bak, d. ä. i hans frånvaro: eo absente. I. 139; cfr. *Nyt jur. Ark.*, XVII. p. 128. *7

(*Balg*, ? balj: vagina. I. 138. nott. 49, 67.)

Ban (bandh, V. 2: 3. not. 67.), n. 1) för-

bud: interdictum. Vide *Mat ban*. 2) kyrkans (större) bann: excommunicatio maior. *b. gange æftir*, I. 118; IV. 44. *sætiæ (man) i b.*, III. 13, 16; V. 2: 3. not. 67. *linæ b. a man*, V. 2: 3. *gangæ i b.*, III. 9. *lati sla sæ af banne, sik af banne løse*, vide *Sla, Lösæ. bötæ þre &c. mark for b.*, sc. ut ab excommunicatione liberetur reus. III. 16. *7 (*bann*)

Band (rec. *bond*), n. band: vinculum. *bast ok b.*, vide *Bast. föræ b. ok stok ofna man*, vide *Stok. sætiæ a (man) b. ok bindæ*, per pleonasmum, I. 131. *skæræ b. af þiufi*, sc. quibus vinctus est. I. 154. *varþæ þe (diur) i -dum drepin*, i. e. dum vinculis coercetur. I. 101. *7

Bane, m. 1) bane: nex. *svare for b.*, d. ä. för qvinnans död: reum esse necis feminae adlatae. I. Add. E. 2. (*ta ge vid b.*, I. 118. nott. 3, 16 pag. 104, ubi haec verba non aliud significare possunt, quam quod iisdem locis exprimitur verbis: *kennes vid drabet et bestau den gerning*; cfr. *Banæ sak*, et Gotll. v. *bani*.) 2) baneman, dråpare: intersector. *sundær b. mans v. at manni*, I. 118. *7

Bansattær, adj. bannsatt, bannlyst: excommunicatus. III. 16. *6

Banæ sak (bani sak), f. (vide VGL.) *givæ manni b.*, I. 115, 116, 118. et not. 31 p. 104. *vitæ manni b.*, IV. 44. *takæ viðær b.*, åtaga sig eller erkänna sig skyldig till dråp: reatum homicidii suscipere. I. 115. *varæ skyldær fore b.*, I. 118. not. 18 p. 106. *1

Banæ sar, n. banesår: vulnus mortiferum. I. 115. not. 16; 116.

Bar, adj. 1) bar, naken: nudus. I. 118. not. 46 p. 107. 2) ensam: solus. *festæ torþ at baræ kroke*, vide *Krok*. Cfr. UplL. v. *snöþer*. *6

Bardaghe (bardagh, rec. *bordaghe*), m. (a *bæriæ*) slag, stryk: percussio, ver-

ber. III. 10, 13. not. 60.) (*sar*, I. 108, 111, 119; V. 3: 12. not. 33.) (*kolsar* &c. I. 95. *6

(*Barlast*, m. barlast: saburra. V. 5: 46; 6: 27. not. 38; 37.)

Barm, m. barm: sinus. I. 196. *7

Barn (pl. *börn*), n. 1) barn: infans. Vide *Mö.*, *Sven.*, *Æplis barn*. 2) barn, son eller dotter: filius vel filia, liberi. I. 1-6, 8. &c. Cfr. *Apulkunu.*, *Barnæ.*, *Barnæ barns.*, *Næst syskyni.*, *Slæki-fríp.*, *Stif.*, *Syskini barn v. börn.* *7

Barnlös, adj. barnlös: orbus, liberis carens. I. 24. *7 (*barnalaus*)

Barnmyndær, adj. försedd med barn (om äkta makar): liberis instructus (de coniugibus). *hion v. bonde ok kunæ æræ ey b.*, I. 7, 28. *bonde ær b. vípær kunu.*, I. 8. Proprie, ni fallor, h. v. significat liberos in potestate habentem; cfr. *Myn-dæ.*

Barnæ barn (pl. *barnæ börn*, *börnæ börn*), n.. barnbarn: nepos vel neptis. I. 32, 33, 35, 36, 53; IV. 34. *4

Barnæ barns barn (*barnebarnebarn*), n. barnbarnsbarn: pronepos vel proneptis. I. 33; IV. 34.

Barþær, vide *Bærie*.

Bast, n. bast: philyra. *raþæ b. ok band ofna man*, allitt., d. ä. låta binda honom som en brottsling (egentligen med bastrep): alium quasi malefactorem (proprie fune e philyra confecto) ligandum curare. I. 109. *þa æræ borto b. ok band*, d. ä. den tilltalade må ej bindas som en tjuf: is qui rem furtivam emit ne vincitor furis instar. I. 138; IV. 25. not. 5.

(*Baste*, v. a. binda med bastrep: fune e philyra confecto ligare. *b. eller binde*, I. 133. not. 69; 138. n. 3, 5.) *6

(*Bath*, *baad*, *boed*, *bood*, m. båt: cymba. V. 5: 27; 6: 42, 47. *VI aarers v. mands b.*, I. 155. nott. 40, 41.) *7

Bæpe (*bæpe*, *bæpæ*, I. 92, 182.), pron.

båda: ambo. I. 11, 13. &c. *kanum var b. sund* (se. *væp ok varþnaþ*), I. 182. *bæ-giæ* (gen.) *þeræ*, I. 1, 110; Add. D. 4; F. 2; K. 1; IV. 29. *bæggiæ vaghæ v. vey-næ*, på båda sidor: ab utraque parte. I. 91; IV. 54. *7 (*bæpir*)

Bæpe, conj. både: et (... et). I. 10, 18, 21-23. &c. Scribitur *bæpæ v. bæpe*, I. 103, 132, 142. &c. *boþæ*, *boþe*, I. 204, 213. *7 (*bæpi*)

(*Befale*, v. a. befalla: iubere. IV. Add. B. 5, 6.)

(*Befinne*, v. a. befinna: deprehendere. *ther med befunnen*, V. 5: 49, 57.)

(*Begríbe*, v. a. i. q. *gripæ 2. ther begreben meth*, V. 5: 5, 11, 12.)

(*Behoff*, *behöff*, n. behof: necessarius usus. V. 5: 36; 6: 19.)

(*Behöffve*, v. a. behöfva: opus habere (aliqua re). V. 6: 19.)

Ben, n. ben: os. I. 114; IV. 42. *7 (*batn*)

Bens hog, n. slag med ett ben, som man kastar på en annan: percussio osse facta, quod aliquis in alium iaculatur. I. 97. Cfr. *Ius Sel. ant. II. 21*; *rec. II. 44*, ac ea, quae ad explicandam h. v., a nonnullis iuris Danici interpretibus male intellectam, adtulit KR., *Nyt jur. Ark.*, VIII. pagg. 172, 173.

Benk, m. bänk: scamnum. IV. 21. not. 8. Cfr. *Thingbenk*. *6 (*bænker*)

(*Beer*, ? sämre öl: cerevisia tenuior.)(*öl*, V. 5: 47. not. 63.)

(*Berad*, adj. berådd, öfverlagd: deliberatus. *beradt mod, b. hugh*, V. 3: 4. nott. 12, 19; 7. n. 28.)

(*Beradh*, n. betänkande: deliberatio. V. 6: tit.)

(*Bercke logh*, ? i. q. *blærke ræt*. IV. 55. not. 1.)

(*Bestaa*, v. a. tillstå, bekänna: fateri. I. 87. not. 72; 115. n. 15; 118. n. 16 p. 104; 142. n. 31; 152. n. 50.)

(*Besynderlig*, adj. särskild: specialis. I. Add. H. 1.)

(*Betalæ*, v. a. betala: solvere, pretium rei pendere. V. 5: 21; 6: 3, 8.) *7

Betæ, v. a. egentligen jaga: proprie venari; 1) söka inför rätta, lagsöka: iudicio persequi. *b. man mæþ þrim þingum*, I. 140. Cfr. ÖGL. h. v. 2) säges äfven om arf, som tillfallit makar; då nemligen båda makarne tagit arf, hvar efter sina slägtingar, säges det ena arfvet *b.*, d. ä. likasom fånga det andra, så att båda arfven gå till delning emellan makarne: dicitur quoque de hereditatibus quas capiunt coniuges; quando nempe uterque coniugum cepit hereditatem a cuiusque cognatis relictam, altera hereditas dicitur *b.*, i. e. quasi arripere alteram, ut adeo ambae hereditates in communionem honorum coniugum transeant. *hvær (arf) betær annær*, I. 30. not. 4, ubi in textu scribitur *bötær. arf varder met arf bet* (part. pass.), I. 28. not. 36. *öres arf betær thriggia marka arf*, I. Add. C. 4. Sensum h. v. recte exprimunt veteres versiones iuris Iutici Latina et Germanica, cum verba istius codicis I. 17. "*arf betær arf*" reddunt: "*una hereditas lucratur aliam*", "*eynerne mynt dat andere*"; cumque in iure Sel. ant. I. 1: 18-21; 2, 7, 8; rec. I. 11, 30, 37. scribitur *bitæ, arvæ bit*, id, ipsa respectata, eodem redit. Perperam autem KA. (*Jydske Lovb.* pag. 301) credit h. v. significare "*at aftage, formindske*"; nec propius ad veritatem accedit *Videnskub. Selsk. Danske Ordbog*, ubi h. v. confunditur cum v. *bindæ*, quod tamen placuit KR. (*G. D. L.*, II. pag. 336). Cfr. *Arfbetær*, et UplL. v. *bita*. *5

(*Bevise*, v. a. bevisa: probare. IV. Add. C. 3; V. 5: 42. *-seth* pro *-se thet*, V. 5: 11.)

Bepæs, v. dep. begära: petere. *b. ran-*

sak, I. 135, 150. *b. (væþ) af manni*, I. 182; III. 3. *7 (*baiþas*)

Bi, n. bi: apis. I. 186-189.

(*Bicke*, f. (Isl. *bikkia*) hynda: canis femina. I. 180. not. 1.) *1 (*bykkia*)

Bindæ, v. a. binda: ligare. *b. man (ok föræ til þings v. bort föræ)*, I. 145, 150, 174; IV. 11; V. 5: 43; 7. *b. hökæ a flaghæ*, I. 190. Cfr. *Band, Baste, Ubundin*. *7

Biorn, m. björn: ursus. I. 102. *6

Biscop, m. biskop: episcopus. III. 1-3, 9, 14, 15, 17, epil. nott. 1, 13, 42; IV. 51, 55; V. 3: epil.; 9. *-ps ræt*) (*konungs ræt* (cfr. *Archibiscop*), V. 3: 1. *-ps ræt*, d. ä. domstol: forum ecclesiasticum. IV. 35. not. 40. *-pens embitzman*, III. 15. not. 65; 17. n. 29. *æskil b.*, III. tit. Ubi in textu iuris Scanici legitur *archibiscop*, ibi alii nonnulli codd. habent *biscop*, I. 42, 56, 66. &c. in notis. *7

Biscops dom, m. biskopsdöme: dioecesis. III. epil. not. 1.

Bi sværm, m. bisvärm: examen apum. I. 186. *4

Bitæ (bidæ), v. a. bita: mordere. I. 180; IV. 39. *nytær sum kan bitær*, d. ä. knäcker: dentibus frangit. I. 196. (Cfr. *Hunde bid*.) *7

Biug, n. bjugg, korn: hordeum. I. 179, 214. *3

Biug gærþe, n. stängsel omkring kornåker: saepes circa agrum hordeo consitum. I. 179.

Biuþæ, v. a. 1) erbjudas offerre. *b. bötær*, I. 115; Add. B. 5. *b. tyltær ep*, I. 142. *b. logh*, I. Add. D. 4; F. 1. *han böþ ey för fram*, sc. *landgildi*, I. 225. *b. næfnd fore sik*, d. ä. erbjudas sig att underkasta sig nämnds yttrande: se iudicio nemdae offerre. I. 141. *b. bondæ giæld*, V. 7. *b. sik næstum arvum*, I. 40. *b. manni usyrmd* (cfr. *b. fang*, UplL. v. *fang 4*), IV. 48. Cfr. *Lagh-*, *Ut biuþæ*. 2) erbjudas sig: se offerre. *b. til*

reps, I. 55; III. 5. 3) *bjuda*: invitare. *varthæ buthen kem til annærs mans*, V. 3: 2. 4) *bjuda*, *befalla*, *påbjuda*: iubere, indicere. IV. Add. B. 3; V. 5: prol., 1. &c. Cfr. *Fore-, Ut biupæ*. *7 (*biauþa*)

Bipie, v. a. 1) *bedja*: rogare, precari. I. 139, 161; V. 3: 8. *b. sæ* (v. *sik*) *sva guþ hiulpæ at* &c., formula iuris-iurandi, I. 2, 49, 71, 79, 110, 143, 144, 157, 222; V. 2: 1. *b. sigh sa gud til hielpe*, I. Add. F. 3. *b. fore manni til konung*, V. 3: 1, 2. 2) *begära*: petere, expetere. *b. andræ stæfmu*, I. 225. *b. manni friþ*, I. 115. *7

Bipæ, 1) v. a. c. gen. *afbida*: expectare. *b. biscops*, III. 15. *b. hans*, I. 140; Add. B. 4. 2) v. n. *bida*: expectare, morari. I. 73, 140. *7

Biærg hæ (sup. *burghit*), v. a. 1) *inbärga*: fruges colligere. *b. korne*, I. 177. 2) *bärga*, *rädda* (skeppsbrutet gods): servare (res naufragas). I. 156. 3) *pass-ghæs*, *bärgas*, *gå ned* (om solen): occidere (de sole). *sol ær -geth*, V. 6: 6. *6

Biærk (*byrck*), ? 1) *stad*: urbs. IV. 35. not. 23. Cfr. *Biærke ræt*. 2) *birk på landet*: territorium rusticum, speciali iurisdictioni Regis, episcoporum vel nobilium subiectum (cfr. KR. *Retshist.*, II. pagg. 177-179). IV. 1. nott. 2, 9; 5. n. 15; 7. n. 32; 9. n. 7; 15. n. 41; 16. n. 48. 3) *stadsrätt*: ius urbicum. IV. 1. nott. 1, 2. *b. ok ræt*, IV. 1. not. 2. *malmös b.*, *köpstadhe b.*, *ibid.* not. 1.

Biærke ræt, m. *stadsrätt*: ius urbicum (cfr. BjærkR. v. *biærkøa rætter*). IV. 1, 35. not. 22; 57. n. 68; Add. A. 1. n. 4. *malmös b.*, IV. 1. nott. 1, 5. *köpstadhe b.*, *ibid.* not. 1. Cfr. *Bercke logh*. *6

Blaasla, v. a. *slå blå*, genom slag tillfoga blånad: ictibus adferre alicui livorem. I. 121. nott. 21, 22. *blaaslagen med törre hug*, I. 119. not. 46.)

(*Blaaslag*, n. slag som medför blå-

nad: ictus livorem adferens. I. 95. not. 19; 108. n. 56.)

Bland, præp. *bland*: inter. V. 5: 44; 6: 18. *i b.*, *idem*. V. 5: 44. nott. 31, 36. &c. *6
Blasii dagh, m. *Blasii dag*, den 3 Februarii: festum S. Blasii die III Februarii celebratum. IV. 57. not. 65.

Ble, f. *lakan*: lodix. I. 204; IV. 52. *6 (*blea*)

Blipær, adj. *blid*: mansuetus. *b. naturæ*, I. 102.

(*Blodigher*, adj. *blodig*: sanguinolentus. *-ghe dome som ga pa lif*, V. 5: 34. Cfr. VGL. IV. 21: 132, ubi "legat" idem significat quod "dictet" in stat. conc. Later., vide cap. 9. X. 3: 50.) *7 (*bloþugr*)

Bo, n. 1) *gård*, *hemman*: praedium, habitatio. *kunungs bo ællær archibiscops*, I. 215. *föræ konu i bo mæþ faþur sinum*, I. 5. *þa brændær i bo hins* &c., ipsius habitatio incenditur, i. e. ipse ferro ustus esse censetur. I. 140. 2) *egendom* (lös och fast i allmänhet): bona (generatim, mobilia et immobilia). I. 146. *halft bo*, hälften af boet: dimidium omnium bonorum. I. Add. C. 3; IV. 27. *bo skiftis (i tu)*, I. 7; Add. C. 2; K. 1. *uskift bo*, I. 15. not. 12; 136; IV. 28. — Cum vero recc. codd. connectunt verba *bo* et *boskab* (vide *Boskab*), haec videntur esse synonyma. *7

Bo, v. n. *bo*: habitare. I. 75, 157, 165, 225. &c. *bo i by sammæn*, I. 66, 70, 71, 75, 178. (Cfr. *Mön-, Nabo.*) *7 (*boa*)
(*Boed*, *bood*, vide *Bath*.)

(*Boden*, *bond*, ? botten: fundus. V. 5: 48, ubi de fundo dolii sermo est. Cfr. *Bondgiæld*, *Damsbond*.) *7 (*butn*)

Bodragh, n. *hustjufnad* (bodragt): furtum domesticum. IV. Add. A. 2.

Bofastær, *bofester*, adj. i. q. *bol fastær*. I. 115. not. 8; IV. 56; V. 9. *4

Bok, f. *bok*: liber. *sværiæ at b.*, i. e. manu sacro libro imposita (unde ius-

iurandum ita factum accepit nomen *bogseed*, vide Molb. *D. Gl.*; Isl. *bókar- eidr*). I. 110, 141, 214. *bípiæ sæ sva guþ hialpæ ok þe b. ær han* (sc. actor) *bar fore han*, sc. cum sacer liber e templo portaretur ad locum, ubi iusiurandum faciendum erat. I. 110; cfr. ÖGL. et VML. h. v. Interdum vero iusiurandum manu sanctorum reliquiis imposita factum est, interdum tantum dextra adversario data; cfr. *Hælagdom, Handtak*. (Cfr. *Modbog*.) *6

Bok, ? bok (trä): fagus. I. 196, ubi v. b.)(*akarn* videtur significare glandes faginas.

Bol, n. 1) hemman, gård af en viss storlek, hvaraf flere eller færre kunde vara i en by, efter byns storlek: praedium certae magnitudinis; pagus vero, qui maior minorve esse potuit, plura vel pauciora eiusmodi praedia potuit continere.)(*aldær by*, I. 72, 73. *helt b.*)(*halft b., fiarpung* et *attung*, I. 72. *æghæ* v. *væræ i b. sammæn*, minora praedia habere, quae partes sunt eiusdem *bol*. I. 72, 73. Cfr. II. 26, ubi dicitur "tota villa (i. e. by) funiculi dimensione in aequales redigi portiones, quas materna lingua vulgariter *bol* appellant". Ita quoque in iure Iutico (I. 45.) et Sel. rec. (II. 54.) explicanda est h. v., quam recte intellexit KA. (*Jydske Lovb.* pag. 303); non vero KA. confudit vv. *bol* et *by*, ut falso refert OLUFSEN, qui perperam credit *b.* in iure Sel. et Scan. II. cc. esse praedium, cuius partes a domino pluribus colonis sunt locatae (vide KR., *G. D. L.*, II. pagg. 365, 366). 2) gård, landtgods i allmänhet: praedium generatim. I. 225. *7

(*Bolegh*, ? (ND. *bolig*) boning: habitatio. IV. 57. not. 65.)

Bolfastær, adj. bofast: fixam sedem v. habitationem habens. I. 115; IV. 56. not. 49. *7

Bolfæ, n. lös egendom: bona mobilia. I. 5, 7, 9, 11, 14, 18, 21, 23, 24, 28, 52, 58; Add. C. 1; K. 2.)(*hus* et *iørþ*, I. 1. (*b. ær hus fæ penninge sölf ok alt andet rörendis gotz*, I. 5. not. 60.) *sva i iorth sum i annæt b.* (sc. redundante v. *annæt*; cfr. *iørþ æller lösöra andra*, UplL. J. 4: 5.), IV. 29. *2

Bolpenninge, m. pl. i. q. *bolfæ*.)(*hus* et *iordh*, IV. 57.

(*Bolt*, ? ett sammanrulladt stycke väf: recens pannus, quasi in formam caudicis convolutus. V. 6: 1, ubi duo codd. habent *rold*. Hanc significationem h. v. adfert *Videnskab. Selsk. Danske Ordbog*, pariter ac Nud. *bolten* explicatur: "Rolle, Stück aufgerollter Leinwand oder Drellen"; SCHÜRZE, *Holstein. Idiotikon*; cfr. *Brem. Niedersächs. Wörterb.*, V. pag. 338.)

(*Bond*, vide *Boden*.)

Bonde, m. 1) bonde, jordegare: vir proprium praedium habens. I. 5, 20, 36. &c.)(*bryti*, I. 216-218.)(*annöpoght kionæ*, I. 130. Cfr. *Hus-, Opolbonde*. 2) äfven husbonde i stad: quoque paterfamilias in urbe habitans. IV. 2-4. &c. 3) (gift) man: maritus.)(*kuna*, I. 1, 6, 8-11. &c. *7

(*Bonde market*, n. allmän marknad: mercatus quo venduntur variae res.)(*hæstæ market*, V. 5: 53. In Scania talis mercatus adhuc appellatur *folkmarknad*.)

(*Bondgiæld*, *bondhæ giæld*, n. ? skatt för hvar tunna öl eller mjöd som ut-säljes i minut: vectigal pro quovis do-lio cerevisiae vel mulsi minutim divendito. V. 7. Eadem vox occurrit apud KR., *G. D. L.*, V. pagg. 278, 500 &c., ubi scribitur *bundgiæld*, *boendgiældt* &c. Haec pensio nomen habet a fundo do-lij, parte pro toto posita.)

(*Bordklapp*, ? vocabulum mihi inco-gnitum, quod tamen rem aliquam ad

naves piscatorias pertinentem denotare evidens est. V. 6: 48.)

Boren (*bören*), adj. född: natus. III epil. et not. 1. Cfr. *Frælsboren*. *7 (*burin*)

(*Borgemästere*, *burgemestere*, m. borgmästare: consul urbicus, senatus urbici praeses. IV. Add. B. 5. *b. ok rad v. radmen*, IV. 57. not. 6; Add. B. 6, 7; V. 6: 28. *b. rad ok byfoget*, IV. Add. C. 2. *b. radmen ok foget*, V. 6: rubr. *b. ok fogiden*, ibid. 13, 31.) *6

(*Borgere*, *burgere*, m. 1) borgensman, löftesman: fideiussor. I. 182. nott. 89, 91. 2) borgare, stadsbo: civis urbicus. IV. 7. not. 32; 8. n. 34, 35; 9. n. 14. &c.; Add. B. 1, 2; V. 5: 50. Cfr. *Adel-*, *Mædeborgerre*; *Burgerskæ*.) *2

Borghæn, f. borgen: fideiussio. I. 131. not. 82; 132. n. 6, 10. &c. *full b.*, V. 3: 5. *7 (*burghan*)

Bort, adv. bort: aliorsum. *föræ b.*, I. 196; cfr. *Bort föræ. lata man b.*, I. 218; cfr. *Bort lata*. Cfr. *Faræ*, *Gangæ*, *Givæ*, *Kommæ*, *Slippæ*, *Sæliæ*. *7

Bort föræ, v. a. bortföra: abducere, avehere. I. 150, 183, 225; V. 3: 8.

Bort givæ, v. a. bortgifva: dono dare, gratis alienare.)(*bort sæliæ*, IV. 57. not. 65.

Bort lata, v. a. bortlemna, förätra: abalienare. I. 54. *6

Borto, adv. borta: alibi, procul. *væræ b.*, abesse. I. 141. Cfr. *Bast*. *5

Bort sæliæ, v. a. bortsälja: vendendo alienare. I. 10-12, 77, 144, 146. Cfr. *Bort givæ*.

Bort takæ, v. a. borttaga: auferre. I. 87, 129, 186-188, 190, 197, 198; V. 9. *3

(*Bortuletesk*, *borchuletesk*, *borhultesk*, adj. vocabulum mihi incognitae significationis. *b. klæde*, V. 5: 30.)

Bort vrakæ, v. a. bortdrifva: propulsare. I. 211.

Borþ, n. 1) bord: mensa. Vide *Brut-*

stok. 2) skeppsbord: latus navis. *skybe gotz b. over b.*, d. ä. från ett fartyg till ett annat: merces e nave in aliam transferre. V. 6: 27. *7

(*Boskap*, m. i. q. *bolfæ*. I. 28. not. 47; Add. C. 3, 4. *bo ok b.*, allitt. I. 1. not. 11; 5. n. 55. *udspise hendis egen b.*, i. e. edulia. I. 46. not. 27.) *6

Bo skifte, n. boskifte: bonorum divisio. I. Add. D. 6. *3

Bot (pl. *bötær*), f. böter: mulcta. I. 42, 60, 89, 94, 104. &c. *fullæ bötær*, IV. 20. *halvæ bötær*, I. 91. *varþæ manni til botæ*, vide *Varþæ. en mans bot*, mulcta ob hominem occisum. I. Add. F. 1; cfr. *Manbötær*. Cfr. *Biupæ 1*, *Fæstæ*, *Hand*, *Takæ*, *Öre*; *Iver-*, *Lindæ-*, *Lytis-*, *Saræ-*, *Skiftæ-*, *Skuta-*, *Þokkæ-*, *Ættæ bot v. bötær*. *7

(*Both*, *bodh*, f. bod: taberna. V. 5: 10, 12, 56; 6: 5, 28.) *5

Botlös, adj. urbota: (delictum) quod mulcta piari nequit. *b. mal*, I. Add. A, B. 6, 7.

(*Brandsted*, m. eldstad: focus. I. 225. not. 16. Cfr. Molb. *Dial. Lex.* h. v.)

Bransten, m. eldstad: focus (cfr. Gotl. v. *skurstain*). I. 225. Ita quoque Ih. explicat h. v. (*Gloss.* I. p. 268, 910; II. p. 730); Had. vero vertit "tröskelsten". Multi quidem rec. codd. l. c. nott. 16, 17. pro *b.* habent *brandsted*, additis verbis: *eller paa dörterskelen*, quod exacte convenit verbis: "super larem vel limen", II. 150; inde vero nullo modo potest concludi v. *bransten* significare "Dörtærskelen, eller egentligen den Steen, hvorpaa Husets Dörstolper (*brandar*, Isl.) hvile" (KR., *G. D. L.*, I. pag. 140 not. 8.); nec maioris momenti ad istam sententiam probandam id est, quod alii nonnulli codd. pro *bransten* habent *thærskoldæ*, *dör terskel*, limen, vel *brofæl*, *brosten*, ponticulus ante portam.

Brat, adv. brådt, snart: cito. I. 78. *7

(*Bred*, adj. bred: latus. V. 5: 5.) *7
(*braiþr*)

(*Breda*, v. a. utbreda: expandere. V. 7.) *3 (*breþa*)

(*Breff*, n. skriftligt betyg: litterae testificationes continentis. V. 8. Cfr. *Doms breff*.) *7

(*Bremmertynne*, f. Bremisk tunna: tonna Bremensis. V. 6: 8.)

(*Bristh*, ? vocabulum mihi incognitum, quod genus quoddam armorum denotare videtur. V. 5: 24.)

Bristæ, vide *Brystæ*.

Brofial, f. (vide ÖGL.) I. 225. nott. 14-16, sed perperam pro *brutstok*, I. 12. not. 61; 28. n. 19. *ofna v. a b. (sinni)*, d. ä. framför sin gårdsport: ante portam domicilii sui. I. 137; Add. E. 1; III. 16; V. 8. *fore sin b.*, V. 8. nott. 5, 82. H. v. detorta est in *bropell*, quo propius accederet ad recentius vocabulum *bopæl*, I. Add. E. 1. not. 88. *5

Brokær, f. pl. byxor: bracca, feminalia. I. 92; IV. 46. *7

(*Bropell*, vide *Brofial*.)

(*Brosten*, m. sten öfver landsvägsgruppen utanför gårdsporten: ponticulus lapideus ante portam. I. 225. not. 16.)

(*Brostræde*, n. den del af gatan som ligger framför en gård: pars plateae ante domum quandam sita. IV. Add. B. 3. KR. (*G. D. L.*, V. pag. 594) et Molb. (*D. Gl.* h. v.) credunt *b.* idem esse quod Dani nunc appellant *fortog*, sc. partem plateae domibus proximam; non vero credo isto tempore hos platearum margines a media platearum parte fuisse separatos.)

Broþær (dat. *bröthær*, I. Add. D. 3.), m. broder: frater. I. 32, 35, 91. &c. Cfr. *Fapur-*, *Half-*, *Mopær broþær*. *7

Broþær dottær, f. bror-dotter: fratris filia. I. 35. *2

Broþær sun, m. brorson: fratris filius. I. 35, 91. *1

Brudsill, m. skarpsill, hvassbuk (egentligen broddsill), så kallad af en rad hvassa taggar längs buken: clupea sprattus LINN. V. 5: 48. not. 10. Cfr. *Skalbathe*.

Brun, m. brunn: puteus. I. 98. Cfr. *Almännings brun*. *4 (*brunder*)

Brune (brone), m. vel *brunæ*, f. brand, vådeld: incendium. I. 214. et nott. 79, 80 pag. 200. *4

Brungærþæ, v. a. sätta stängsel om ett särskildt åkerstycke, likasom omkring en brunn: agellum putei instar circumsaepire. Ita h. v. explicat *Viden-skab. Selsk. Danske Ordbog*: "at omgierde en fra Fældeden til Sæd indtagen Ager ligesom en Brønd, ved at sætte Gierdet tæt ved dens Kanter, og saaledes ei for meget betage Græsnigen." Ih. vero credit h. v. denotare "temere congestas arbores ad saepimentum tumultuarium struendum" (*Gloss.* I. p. 263). I. 179.

Brut, n. 1) öfverträdande, kränkning: violatio. Vide *Frip-*, *Hælagh-*, *Kynzimis brut*. 2) pl. brott: delictum. III. 2, 3, 13. *gøræ nokat til -tæ*, delictum quoddam committere. I. 123. *6

Brutstok, m. (vide VGL.) *þæt a borpær kumit ællær b.*, quod communi familiae victui vel sumtibus inservit. I. 12, 28. H. v., a scribis non intellecta, in recc. codd. detorquetur in *bröthstok*, *borthstok*, *bryth stoth*, *borth stol*, *bordfiell*, *brödfiell* &c.; ultima duo vocabula explicantur per *tallercke*. Locc. citt. in notis. Ita legitur: *paa bord eller brödfiell*, I. 29. not. 67. *1 (*brytstokker*)

(*Brynnie leya*, f. lega för brynja eller harness, ett slags skatt: locarium thoracis, tributii genus. V. 4.)

Brystæ, *bristæ*, 1) v. n. brista, gå sönder: frangi. *altæræ horn -tær af*, III. 1. 2) v. a. c. dat. brista, fattas: deficere, deesse. IV. 57; V. 9. *vitni b. manni*, I.

138; Add. D. 2. not. 14. *næfnd -tær manni*) (*svær* (cfr. *Næfnd*), I. 141. *logh brystæ* v. *-ær manni*, sc. cum non potest dare iuramentum. I. 85, 135, 161, 217. *han ma viljæ b. hanum*, ei forte vult deesse, sc. non dando iuramentum. I. 77. *7 (*bresta*)

Bryti (*brytiæ*, *brydiæ*), m. gårdsfogde, som, enligt Skånelagen och de Danska lagarne i allmänhet, alltid var i bolag med jordegaren: villicus, qui, secundum ius Scanicum ac ceteras leges Danicas, semper fuit in societate bonorum cum domino fundi (cfr. VGL. h. v.).) (*innæs man*, I. 214.) (*bonde*, I. 216-218.) (*husbonde*, I. 218.) (*iordrotten*, I. Add. J. *konungs* v. *archibiscops b.*, I. 162, 163. *fæstæ sik til b.*, I. 215. *faþær kaller sik varæ b. þæs* (sc. *slökæfriþæ barns*), pater dicit se esse villicum filii sui naturalis, illumque ideo re vera fuisse possessorem fundi. I. 58. Villicum Regis, interdum saltem, in publico munere fuisse, patet ex I. 154, ubi nonnulli codd. pro *b.* habent *konungs b.*, *foghæt* v. *umbuz man*, nott. 2, 3, ac in fine capituli pro *konungs umbuz man* duo codd. habent *bryti*. Cfr. H. M. VELSCHOW, *om Bryderne, en egen Klasse af den danske Bondestand i Middelalderen*, in collectione *Historisk Tidsskrift*, I. pagg. 112 et seqq. *6

Brytæ, v. a. 1) bryta, sönderbryta &c.: frangere, perfringere &c. *b. axul*, I. 183. *b. skip*, göra skeppsbrott: naufragium facere. I. 156. *b. skogh*, d. ä. bryta sönder trån i skogen: arbores in silva confringere. I. 196. *b. hus eller træ*, IV. 7. *bi brytæ annærs mans bi til döþæ*, I. 189. Cfr. *Up brytæ*. 2) upbryta: effringere. *b. hus*, I. 180; V. 9. Huc referri posse videntur verba: *om han -ter neden*, quorum sensus, ni fallor, hic est: si retia aperit et aleces demit. V. 7. Cfr. *Kirkiubrytare*. 3) bry-

ta, öfverträda, ej iakttaga: violare, non servare. *b. friþ*, III. 3; IV. 9; V. 5: 52. *b. hælgh*, III. 7, 14. 4) förbryta sig, begå brott: peccare, delinquere. *b. nokot*, I. 123. not. 84. *b.*, absolute, V. 7. *b. mæþ vapæ* v. *viljæ*, III. 14. (*b. paa annen*, V. 5: 52. *-ter thet nogher man*, ibid. 1.) (Cfr. *Forbrydhe*.) (5) förbryta, förverka: crimen committendo perdere. *tha -ter han XL mark*, V. 5: 9.) *7 (*briauta*)

Brænnæ, 1) v. a. bränna, upbränna: cremare. V. 5: 17; 6: 4. *b. sik* (sc. *at iarne*), I. 152. Cfr. *Up brænnæ*. 2) v. n. brinna, upbrännas: flagrare, comburi. I. 214. *-nandæ ploghiærn*, d. ä. glödande: candentia. I. 118. not. 46 p. 107. Cfr. *Bo 1*. 3) v. n. bränna sig (af glödande järn): uri (candente ferro). *brændær han at iarne þa brændær han bondanum* &c., si ferro uritur, pendito &c. I. 139. *brændær hin ær bar*, *brændær han*, I. 140, 167, 207, 214. *7 (*brenna*)

Brænnæstuf, *brænni stuf*, f. brandstod: collecta ad levandum damnum incendio factum. I. 214. *5 (*brandstuf*) (*Bröd*, n. bröd: panis. IV. Add. B. 5.) *7 (*brauþ*)

(*Bröthe*, *bröde*, ? böter: mulcta. *under b.*, V. 6: rubr., 15. not. 27. *under* v. *vith thre* v. *XL mark b.*, V. 5: 15, 28, 31, 32, 34; 6: 29. *han skal ey vide sin egen b.*, d. ä. han skall böta efter omständigheterna: mulctam arbitrariam pendito. V. 5: 57; 6: 17, 44, 47.)

(*Brödeligh*, adj. brottslig: sons, qui crimen commisit. Vide *Ubrödeligh*.)

(*Bulder*, n. buller: tumultus. V. 6: 17.)

Bulstær, m. bolster: culcita. I. 204. *6

(*Burgere*, vide *Borgere*.)

(*Burgerskæ*, f. borgarina: civis urbana. IV. Add. B. 2.)

Bursven, m. kammärtjenare: cubicularius. III. 1. (Cfr. *Fadæbur*.)

Burther, part. pass. stadgad: sanctus. *thænni ræt var b.*, *thesse logh*

varo burth, III. epil. nott. 20, 42. H. v. mihi praeterea incognita est; neque ad infin. *bæræ* nec ad *byriæ* referri potest.

Buþ, n. 1) bud: nuntius. I. Add. F. 4. *fa manni b.*, I. 153. 2) befallning: mandatum, iussum. Vide *Almænnings-*, *Forbuþ*. *7

Buþhælagher, adj. såsom helig påbuden (dag): (dies) de quo indictum est ut festus habeatur. III. 14.

By, m. 1) by: pagus. I. 66, 67, 70-73, 75, 132, 165, 178, 182; III. 15. Cfr. *Lanzby*. 2) stad: urbs. IV. 8, 9. &c.; V. 5: 53; 6: 1, 4, 5. &c. *7 (*byr*)

(*Byefogit*, *byefogde*, m. (ND. *byfoged*) stadsfogde: praefectus regius in urbe. IV. 11. nott. 69, 72; Add. C. 2.)

(*Byfred*, m. stadsjord, den staden tillhöriga, utom sjelfva staden belägna mark, så kallad deraf, att samma fred der gällde, som inom staden: pax urbis; ita appellatum est solum ad urbem pertinens, at extra ipsam urbem situm, quoniam ibi eadem pax valuit ac in ipsa urbe. *svo langt som b. ræcker*, IV. 9. not. 6. Alias hoc nomine designari solent limites soli ad urbem pertinentis; cfr. Molb. *D. Gl.* h. v.)

Bygd (*bygh*), f. bygd, bebygd ort: regio habitata. I. 68, 71, 225; Add. F. 4; III. 15. Cum verba *af b.* Latine redundantur: "de provincia", vel "extra suum hæret", III. B. 19; C. 14, sensus quidem recte exprimitur; non tamen dici potest vv. *bygd* et *hæræþ* esse synonymas, ut statuit KA., *Jur. Skr.*, II. pag. 757. Cfr. *Hembyghd*. *6

(*Bygge*, *binge*, v. a. bygga: extruere. IV. 57. not. 65; V. 6: 15. et not. 27; 41.) *7

(*Bygningh*, *biugning*, f. bygning: aedificium. V. 6: 15. et not. 27.) *6

(*Byman*, m. stadsbo, borgare: oppidanus, urbis incola. IV. 1. not. 11; 10, 35. nott. 23, 24; 55. n. 1; V. 5: 16; 6: rubr., 11,

15. not. 27; 43, 44. *var b.*, incola nostrae urbis. IV. 9. not. 2. *sin b.*, IV. 57. not. 65.) *7 (*bya maþr*)

By mark, f. bys jord: solum ad pagum pertinens. I. 168, 175. *5 (*bya mark*)

Byrþ (*biwrth*), f. 1) bärande: portatio. Vide *lurn-*, *Vitnis byrth*. 2) födelse: nativitas. *efter guths b.*, III. epil. not. 32; IV. 57. n. 65. 3) slägt: cognatio. I. 2. not. 49; 123. n. 63, 83; 124. n. 20, 27. *æghæ b. vipær man*, I. 35, 208. *-þin gar e fiarmer*, I. 91. *7

Byrþi, f. börda: onus. I. 155. (*læggæ b. svo at væyen kyndres*, i. e. sarcinas in plateam vel viam deponere. V. 6: 41.) Cfr. *Hæst byrthe*, *Mans biurthe*. *7

Byrþæ man, m. slägting: cognatus. I. 33. *5

(*Bytte*, v. a. byta, bortsifta: permutando alienare. V. 6: 11.) *3 (*byta*)

Bything, n. ting i staden, folkets sammankomst inför stadsdomstolen: conventus iudicialis in urbe. *sökia man a. b.*, IV. 35. *skötæ iord pa b.*, IV. 1. not. 19; at *byting* perperam pro *lething*, IV. 38. not. 53. *6 (*bya þing*)

Bæck, m. bäck: rivus. *-ken væsten slottit*, rivus, qui nostro tempore effunditur in fossam occidentalem arcis Malmogiensis; forte idem qui alio loco (vide KR., *G. D. L.*, V. p. 74, 75) appellatur *karrebeck* v. *korresbeck*. V. 6: 44. *6 (*bækker*)

Bælberia (part. pass. *bælbarther*), v. a. häftigt slå: vehementer verberare. V. 3: 2. not. 27; 3. n. 57. Quid proprie significet prior pars h. v. nescio, nisi coniecere liceat v. *þrælberia* (vide *Trælberia*) ita esse detortam, ut *þræl* mutatum sit in *bæl*.

Bæriæ (praes. *-iær*, part. pass. *barþær*), v. a. slå: verberare. I. 208; Add. B. 7. not. 7; III. 10. n. 19; 11. n. 25.)(*saræ*, V. 9.)(*hamblæ* v. *særæ* v. *hoggæ*, I.

121; V. 3: 5, 12. not. 31. *varþæ barþær* (*fa sar*, I. 119. *b. til döþæ*, dicitur de apibus alias apes occidentibus. I. 189. not. 27. -*æs*, dep. slås: verberibus pugnare. I. Add. B. 7; V. 3: 3. not. 57. Cfr. *Bæl-, Trælbæriæ; Bardaghe*. *7 (*beria*)

Bæræ, v. a. 1) bära: portare. I. 110; Add. C. 2; H. 2; V. 5: 16, 23, 56; 6: 5, 39; 7. *b. sammæn*, I. 189. *vagn bær et full las*, V. 5: 17. *b. lote innan*, I. 64. *b. manni ofna hændær (þiufsak)*, I. 149. not. 29. *b. iarn, skuz iarn, trughs iarn*, vide *Iarn* &c. Cfr. *Upbæræ*. 2) framföra: proferre. *b. vitni v. forfal*, vide *Vitni, Forfal*. 3) föda, framföda: gignere, partum edere. Vide *Boren*. *7

Bæthir, adv. bättre: melius. V. 2: 1. *7 (*beter*)

Bætre (*bæthre, bæþræ*), adj. compar. bättre, mera värd: melior, maioris pretii. I. 40, 119, 151, 165-167; IV. 54; Add. A. 1. *bæstær*, superl. bäst: optimus. IV. 30; V. 2: 1, 4; 3: epil. *7 (*bestr*)

Bæþræ (rectius *bætræ*), v. a. 1) förbättra: meliorem reddere. I. 55, 70. et not. 44. (2) böta: mulctam pendere. *b. III mark*, V. 6: 3.) *6

Bön, f. bön, begäran: preces, rogatio. I. 156; III. tit. *7 (*byn*)

(*Böræ*, 1) v. n. böra: debere. *lot bör at læggæs* &c. I. Add. F. 2. 2) v. impers. c. dat. tillkomma, tillhöra, åligga &c.: pertinere ad aliquem, alicuius esse. *som them bör, at hanum til rættæ bör*, V. 5: 28, 42. *dem bör at standæ, dem bör icke at shiftæ* &c. I. 4. not. 14; 18. n. 15. &c. *som det seg bör*, ut decet, ut fieri oportet. I. 70. not. 44; V. 6: 50. not. 12.)

(*Bötkere*, m. (Isl. *beykir*) tunnbindare, böckare: doliarius. V. 5: 28. not. 13.)

Bötæ, v. a. 1) bota, reparera: emendare, reparare. *b. kirkiu*, III. 1. *bötes* (sc. *iorþ*) *mæþ andre iorþ*, den sämre jorden förbättras med annan jord, d. ä. ersättning gifves genom tillägg af jord:

deterior terra alia addita terra quasi emendatur. I. 55. 2) ersätta: rependere. *b. spial*, I. 164, 203. *b. atær skapæ*, I. 177, 193. *b. skatha giuld*, I. 163. not. 48. *b. atær fæ*, I. 165. *b. ut þæt takit ær*, nisi pro *bötæ* legendum sit *latæ*, I. 107. coll. not. 50. 3) (vide *UplL*. sub 2.) *b. mandrap, sar, lyte*, I. 16, 94, 95, 103, 114. *b. brut sin*, III. 2, 3. *b. stæfnu ok sak*, III. 16. *b. atær man* (sc. *dræpnæn*), I. 106, 110, 119, 126; Add. B. 1; E. 2; IV. 45; V. 2: 3. *b. atær man mæþ fullum manbotum*, I. 126. *b. man atær* (v. *æfter*) *mæth thretiuge mark*, IV. 43. et not. 26. *man ær atær böttær*, plena mulcta pro homicidio pensa est. I. 91. *þa bötes ey hin döþe atær*, I. 98. *þa bötes han*, i. e. mulcta homicidii penditor. I. Add. B. 5. *b. atær ben*, i. e. pro ossibus e vulnere exemptis. IV. 42. *fire (ben) æræ böt*, ibid. *b. tva öræ, þre mark* &c. I. 14, 18. &c. *b.*, absolute, I. 56, 60, 61. &c. *dræpæ man ofna bötær böttæ*, i. e. postquam mulcta (homicidii ab eo commissi) pensa est. I. 89. — Sed *bötær*, quod scriptum est pro *betær*, I. 30, huc non pertinet. *7 (*byta*)

C.

Canceler, m. (konungens) canceller: cancellarius (regis). V. 3: epil., ubi sequentia verba *af hethæby* non sunt referenda ad v. c., sed ad v. *biscop*. *1 (*kanceler*)

Cappalan, m. capellan; så kallas biskopens husprest: capellanus; ita appellatur sacerdos episcopi domesticus. III. 1. *6 (*kappellan*)

Clostær, n. kloster: coenobium. I. 37, 38; III. 8. nott. 68, 69. *7 (*klostr*)

Cristin, adj. christen: christianus. V. 2: 1. *7 (*kristin*)

Cristindom, m. 1) christendom: chri-

stianismus. III. epil. not. r. 2) dop: baptismus. *fa (sin) c.*, I. 2-4. *7 (*kristindombr*)

Cristnæ, v. a. döpa: baptizare. I. 3. *7 (*kristna*)

Cronæ, v. a. kröna: coronare. III. epil. not. 1. *4

Cryci ukæ, f. (a Lat. *cruz*; Germ. *krentzwoche*) korsveckan; så kallades sjetta veckan efter påsk, i hvilken de tre gångdagarna firades: septimana crucis, i. e. sexta septimana post pascha, in qua celebrabantur tres dies rogationum. III. 14. Cfr. *Gangdagh*.

D.

Dagh (*dægh*, I. 84.), m. 1) dag: dies. I. 72, 79, 84. &c. *um daghen* (*um nat*), V. 5: 13; 7. *um dagh* (*um nat*, I. 182; V. 5: 8, 25. *daghs rum ok natæ*, I. 214; V. 3: 1. *fran miþium daghe*, III. 14. *til d. ær urthinga*, I. Add. B. 4. *en d. ok iamlangæ*, I. 140, 157, 197, 198. not. 27. *iæmlingh ok d.*, I. Add. F. 4. *ar ok d.*, I. Add. F. 4; III. 16. not. 58; priori horum locorum additur explicatio: *thet ær iæmlingh oc siæx ughær*, quae e iure Iut. I. 23. transcripta est; cfr. ius Sel. rec. II. 51; incertum tamen est an haec interpretatio, quam etiam in ipsum textum iuris Scan. intruserunt haud pauci recc. codd., I. 140. nott. 77, 78, re vera in Scania recepta fuerit; cfr. BjærkR. v. *dagher 4. d. ok manet*, V. 3: 6. not. 5. *fore iamlanga d.*, ante diem quo exit annus. III. 16. not. 58. Cfr. *Atande, Hælagher; Döpræ-, Döz-, Far-, Gangdagh* &c. 2) bestämd, förelagd dag eller tid: dies praefinitus, spatium concessum. *siæx ughu d.*, V. 3: 1. not. 58. Cfr. *Lagh-, Laghstæfnu-, Stæfnu dagh*. 3) pl. lifsdagar, listid: tempus vivendi. *af daghum taghen*, IV. 43, 52. *7

Dagligæ, adv. dagligen: quotidie. I. Add. H. 2.

Dags lius, n. dagsljus: lux diei. *um d.*, i. q. *um dagh liusæn*, lucido diei tempore. IV. 25. coll. not. 17.

Daghsværki, n. dagsverke: opera diurna. *7 (*dags verk*) Inde

Dagsværkis lön, ? ersättning för dagsverken: compensatio operarum diurnarum. I. 103. nott. 9, 13, 16.

Daghsværkis spial, n. skada genom förlust af dagsverken: damnum amissis operis diurnis factum. I. 103, 119.

Dam, m. 1) damm: agger, moles aquae opposita. I. 200; Add. G. 2) det updämda vattnet: aqua aggere obstructa. Vide *Mylnu dam*. *4 (*damber*)

Damsbond, ? grund eller botten, hvar på en qvarndamm är upförd: fundus aggeris molaris. *dam ok d. ok damstad*, I. Add. G. Formula *dam ok d.* frequens est in scriptis Danicis saeculi XV ac recentioribus, quorum tamen auctoribus de vera h. v. significatione sine dubio nihil constitit. Antiqua versio iuris Iut. Latina habet "ligamen aggeris"; alii vertunt "fundus aggeris", vel Germ. "des dammes grundt unde boddem" (cfr. Molb. *D. Gl. h. v.*); KR. denique (*G. D. L.*, III. pag. 502) "*Damsbaand, Randen om Damsmen eller den Jordstrimmel, som omgiver en Dam.*" Cum vero difficile sit dicere quid sit "ligamen aggeris", ius Iut. autem (I. 57.), e quo usus dictae formulae recentiore tempore emanavit, quo incognita fuit vera significatio h. v., et v. *bond*, fundus, cum *baand*, vinculum, facile commisceri potuit, habeat *dam oc damstath eth* (i. e. sive) *damsbond*, quod indicat verba *damstath* et *damsbond* fere synonyma esse, equidem non dubito quin posterior h. v. pars significet fundum, ND. *brund*. Textus iuris Iut. a Th. editus l. c. perperam ha-

bet *dams blandæ*, quod nullum sensum præbet.

Damstad, m. dammställe: locus, ubi exstructus est agger molaris. I. Add. G. Cfr. *Damsbond*.

(*Dandhæ man*, *dannemandt*, *dondæman*, m. (Isl. *däindis madr*, a *däindi*, excellenter bonum quid, BH.) hederlig man, danneman: vir honestus. I. 4. not. 25; 43. n. 12, 13, 26; 94. n. 85. &c.; IV. Add. C. 3.)

Danir, m. pl. Danskar: Dani. V. 2: prol.; 3: 1, epil. *1

(*Danneqvinde*, f. hederlig qvinna: honesta femina. I. 1. not. 11; IV. Add. C. 3.)

Dansker, adj. Dansk: Danicus. V. 5: 34, 44. -*ske men*, V. 3: 1. nott. 6, 8; epil. n. 21. Cfr. *Hvid*, *Skeling*. *5 (*dænsker*)

(*Del*, m. del: pars. I. Add. F. 2.) *5

(*Delemal*, n. käromål: actio, accusatio. I. 139. nott. 64, 67, 89.) *7 (*dailu mal*)

Delæ, v. a. 1) göra tvistig, väcka tvist om: in controversiam vocare, litigiosum reddere. *sakir vartha deldæ a thinge*, V. 2: 4. *för æn laghum ær delt*, "priusquam negotium legaliter fuerit discussum". III. 9. coll. vers. Lat. B. 12. 2) anställa rättegång eller åtal: actionem instituere. *d.*, absolute, I. 82. not. 89. *d. pa man*, I. 118. not. 66 p. 105; n. 19 p. 106. *d. pa iord*, I. 50. not. 8; 55. n. 43. *den som pa deler*, I. 55. not. 43; 78. n. 64; 82. n. 19. *d. pa mans frid*, I. 118. not. 83 p. 105. 3) tilltala inför rätta: in ius vocare, convenire. *d. man (til tings)*, I. 118. nott. 87, 2, 19, 51; 140. n. 20; 172. n. 61; V. 2: 1. n. 100. *6

Delæ, f. 1) tvist: lis. I. 4. not. 5; 25, 52. not. 58. 2) rättegång: actio. I. 118. not. 12 p. 106. *sættæ d. pa man v. iord*, I. 71. not. 86; 82. n. 93. *7 (*daila*)

(*Dild*, *dyld*, f. (a *dylia*) hemlighet, egentligen fördöljande, förnekande: secretum, proprie occultatio, negatio. *kö-*

pæ vether bondens husfrø i -dum, i. e. clam v. marito insciente. IV. Add. A. 2.)

(*Disk*, *dysk*, m. (Germ. *tisch*) bord: mensa. *ther som han søker d. ok dug*, allitt. (cfr. UpL. sub 2.), V. 8. *bode søgæ en d. og dug*, I. Add. H. 2.) *5

Diungæ, v. a. slå: ferire, verberare. I. 121. not. 21. *1

(*Diup*, n. djup, djupt vatten: profundum, altum. *konings d.*, d. ä sjöbotten: fundus maris,) (*hafn*, V. 5: 46.) *6 (*dyp*)

Diur, n. villdjur: fera.) (*fughl*, I. 101, 102, 194. *vild d.*, I. 101. Cfr. *Vildiur*. *6

Dom, m. 1) tillstånd: status, conditio. Vide *Annöpoghær*, *Siukdom*. 2) dom: iudicium, sententia. *þingmanna d.*, I. 154; IV. 14. *ræt d.*, IV. 51, 52. *fa til d.*, I. 178, 220, 225. *fa d. af þingmannum*, I. 153. *then d. skal standæ*, IV. 10. *d. ganger over manni*, IV. 51. *takæ mans fæ mæþ d.*, I. 220, 225. not. 97. Cfr. *Blodigher*, *Kirkie*, *Lösæ*. 3) jurisdiktion: iurisdictio, ditio. Vide *Biscops dom*. *7 (*dombr*)

(*Dommere*, m. domare: iudex.) (*næfn-dæmen*, I. Add. H. 1. Cfr. *Landz dommere*.) *7

(*Doms breff*, n. dombref, skrifven dom: iudicium litteris consignatum. V. 8.)

Doms vitni, n. bevis genom vitnen om en gifven dom: probatio per testes de lata sententia. I. 220.

(*Dople*, v. n. dobbla, spela tärning: alea ludere. V. 6: 40.)

Dottær (pl. *döttær*), f. dotter: filia. I. 21, 22, 32, 146; Add. A. &c. Cfr. *Broþær-*, *Slökifriþu-*, *Systær dottær*. *7

Draghæ, v. a. 1) draga: trahere. IV. Add. C. 4; V. 3: 3. nott. 69, 70. Cfr. *Ardrögh*, *Bodragh*, *Hardræt*, *Rep dröghær*. 2) bära: ferre, portare (Germ. *tragen*). Vide *Sten*. 3) uppehålla, hindra: morari, retardare. I. 132. Haec signi-

ficatio h. v. quoque occurrit in iure Sel. rec. II. 50, 51; III. 30. *7

Drap, n. dráp: caedes, homicidium. I. Add. B. 5; D. 4; V. 2: 3; 3: 7. Cfr. *Man-drap*. *7

(*Driffue*, 1) v. a. drifva: pellere. V. 5: 9. 2) v. n. drifva (på vattnet): agi, pelli (undis, de re aquae innatante). *komme-vende*, V. 7.) *6

Drikkæ, v. a. dricka: bibere. Vide *Löthköp*. *7

(*Drincke*, f. dricka, svagdricka: cerevisia tenuis.) (*öl*, V. 5: 47. Cfr. KR., G. D. L., V. p. 148, 285, 294.)

Drotningh, f. drottning: regina. V. 5: prol. *7 (*drytning*)

Drotæn, m. herre: dominus. Vide *lorþædrotæn*. *7

(*Druckenskab*, m. dryckenskap: ebrietas. IV. Add. C. 1.)

Drukna, v. n. drunkna: in aqua casu perire. I. 98, 99. not. 52. *7 (*drunkna*)

Dryghæ (*drughæ*, sup. *drughit*), v. a. (Isl. *drygia*, continuare, patrare, exercere, BH.) göra, fullgöra: facere, perficere. *d. logh*, I. 88; IV. 20. not. 45; V. 8. *d. til vinningæ logh*, I. 157; V. 7. *gitær han æy næfnd drughit*, d. ä. om han ej kan fria sig genom nämndens yttrande: si non potest nemdae iudicio se defendere. I. 87. not. 68.

Dræpæ (*mandrap pro man drap*, I. 85.), v. a. dräpa: occidere. I. 42, 60, 84 - 86. &c. De fera occisa vel hominem occidente, I. 101, 102, et de pecore occiso, I. 151, 165 - 167. Cfr. *Udræpin*. *7 (*drepa*)

Dræt, ? (a *draghæ*) dragande: tractus. Vide *Hardræt*. *6

(*Dug*, m. duk: mappa, pannus. Vide *Disk*.) *5 (*duker*)

Dughæ, v. n. gälla, vara gällande: valere, vim habere. I. 58, 74. et not. 82; 148; V. 8. *7

Dughande, adj. (part. a *dughæ*) he-

derlig, trovärdig: honestus, fide dignus. *d. man* (Isl. *dugandi-madr*), I. 43.

Dyande (*dynde*), ? (ND. *dynd*) dy, gytja: limus, lutum. I. 170. Cum h. v. non est confundendum Suecanum vocabulum *dynga*, fimus, quod diversae omnino est originis; vide *Dyngh*.

Dylæ, v. a. 1) neka, förneka: negare, infitiari. I. 50, 77, 79, 83. &c. *d. gerning*, IV. 47. *d. skapæ*, I. 189. *dyls aldær ærf*, si negatur omnino hereditatem esse acceptam. I. 31. *dyls nokat*, I. 28, 30. *at þe bötær mughu ey dyltæs* (cfr. conj. at 2), I. 182. *d. fore sik*, I. 116. 2) inför domstolen med ed eller på annat sätt bekräfta sitt nekande: in iudicio iuramento negatorio vel alio modo firmare infitiationem suam. *d. þokkæ bot*, genom edgång fria sig från erläggande af sådana böter: dato iuramento se ab ista mulcta pendenda liberare. I. 165. *d. mæþ þripæ mans ep*, I. 152, 160, 164, 165, 176, 182, 209, 214. *d. m. siætæ mans epe*, I. 165, 193, 215, 225; V. 8. *d. m. siæx mannum*, III. 16; IV. 2. *d. m. tyltær epe*, I. 97. not. 10; 104, 109, 117, 121, 124, 140, 159, 163, 165, 166, 171, 177, 181, 182, 186, 214, 215, 219; III. 16; IV. 4, 16, 17, 22, 23, 37, 48; V. 3: 6; 9. *d. m. tyltær ep opolbondæ*, I. 14, 79. *d. m. tyltær eth laghfastæ manne*, III. 14. not. 43. *d. m. tolf laghfastum mannum*, III. 8, 14. *d. m. tvigie tyltær* (rectius *tyltæ*) *ep*, I. 208. *d. m. tvem tyltum*, I. 117. *d. m. þrem tyltum*, I. 108; Add. F. 5; IV. 8; V. 9. *d. m. næfnd*, III. 10, 11. *d. m. tolf næfndum mannum*, i. q. *mæþ næfnd*, III. 7. *d. m. hæreæns næfnd*, I. 214. not. 29 p. 199. V. 3: 1, 4. *d. m. iarne*, III. 11. *d. m. trughs iarne*, I. 214. *7

Dyne, f. dyna, kudde; culcita. IV. 52. *3

(*Dyngh*, ? hög: acervus. Vide *Mögh-dyngh*.) *6 (*dyngia*)

Dynis dag, m. Dionysii dag, d. 9 October: festum S. Dionysii, die IX Octobris celebratum. V. 5: 54.

Dyrt, adv. dyrt: care, magno pretio. IV. 56; V. 9. Pro *dyrræ*, compar. perperam scriptum est *dyvret*, V. 7. *7

(*Dysk*, vide *Disk*.)

Dö (impf. *do*, I. 192.), v. n. dö: mori. I. 1, 4-6, 8. &c. *7 (*doya*)

Dölle, errato forte scriptum pro *kölle* vel *kölffue*, ut habent nonnulli codd.; nisi legendum sit *dölie*, occultare, i. e. occulte secum ferre, ut alii codd. habent. V. 6: 19; cfr. nott. 46, 47. *ibid.*, et cap. 5.

Dömæ, v. a. döma: iudicare. *þingmæn* v. *landæ döma*, vide *þingmæn*, *Landæ*. *tvæ mæn ær varo ofna þingi ok dömdæ*, I. 220. *þe mæn vípær æræ* (sc. a *þingi*) *skulu d. kan* &c. I. Add. B. 4. *man til things föræ ok d. över hanum*, IV. 10. *d. af þiufi huþ* v. *öræ ællær andræ limmir*, I. 145, 147. *d. man i hiughl* v. *til galgha*, I. 145; V. 2: 1. *d. manni öres bot*, d. ä. att böta en öre: orae mulctam ei irrogare. I. 214. Cfr. *U dömdær*. *7 (*dyma*)

Döpæ, v. a. döpa: baptizare. I. 3: rubr. *6

Dör (pl. *dörræ*), ? dörr: ianua. I. 87; Add. J; IV. 1; V. 9. *7 (*dur*)

Döz dagh (dat. *-daghi* v. *-dighi*, *Isl. degi*), m. i. q. *döþræ dagh*. I. 63; III. 8. *1

Döþ, m. död: mors. I. 13, 14, 18. not. 4. *til döþæ* (gen.), I. 189. *7 (*daupr*)

Dötheleker, adj. dödlig, dödande: capitalis. *d. uvin*, I. Add. D. 4.

Döþi, m. död: mors. *um frændæ sins döþa*, I. 118. *2

Döþræ dagh (*dötha dagh*), m. dödsdag: dies mortis. I. 63. not. 32; III. 8. not. 26. *til -ghæ*, I. 75. *4

(*Dötslag*, n. (Germ. *todtschlag*) dráp: homicidium. V. 5: 25.)

Döþær, adj. död: mortuus. I. 13, 18,

20, 24, 28, 34. &c. *varþæ d.*, mori. I. 4. not. 2. Cfr. *Qvikær*, *Udöþær*, *Æftær*. *7 (*daupr*)

E.

E, adv. alltid: semper. I. 7, 12, 22, 35. &c. *byrþin gar e fiarmer*, d. ä. blifver allt aflägsnare: magis magisque discedit. I. 91. *e mæþæn*, så länge som: quamdiu. I. 8, 33, 54, 57, 156, 161; Add. B. 5. *e til*, a) ända till: usque ad. I. 217. b) ända till dess att: usque dum, donec. I. 57, 91, 96, 114, 165; Add. D. 3; F. 4. *e hvat*, quodcumque. I. 130, 145. *e hvat manne*, quicumque. IV. 55; V. 9. (j *hvo*, quicumque. V. 8.) *e horo marghæ*, quotcumque. I. 64. *e hvær sum*, ubicumque. I. 30. *7

Ef, vide *Æf*.

Eghande, vide *Æghande*.

Eghen (*eyn*, n. *eyt*, I. 132, 148, 217, 221.), adj. egen: proprius. *sin e.*, I. 10, 12, 56, 75. &c. *sit eghet*, absol. propria bona. I. 75, 86, 91, 148, 221; Add. B. 5. *have þæt fore sit eghet*, d. ä. såsom sin egendom: id sibi habeto, I. 217; IV. 51; posteriori loco ita dicitur de eo, cui non licet queri de acceptis vulneribus aliave vi sibi illata. *flödhæ a sit egit*) (*a annars iord*, I. Add. G. *konungs eghet thing*, V. 3: 10. *en e. both*, V. 5: 10. *hemæ at hans e.*, d. ä. i hans eget hus: in sua ipsius domo. V. 3: 2. *hem til sin e.*, I. 132. *7 (*aigin*)

(*Egher*, m. egare: dominus (rei). V. 7.)

Egkn (*eghen*), f. egendom, gods (i allmänhet, fast eller löst): bona (generatim, mobilia vel immobilia). I. 1, 15, 40, 57, 109, 118, 210, 211, 214; III. 8. *7 (*aign*)

Eld, m. eld: ignis. I. 214. Cfr. *Sætia*. *7

Eltæ, vide *Æltæ*.

(*Embitzman*, *embuzman*, m. i. q. *um-*

buzman. I. 156. not. 78; V. 5: 23; 7, 9. Pro *umbuzman* recc. codd. habent *e.*, I. 105. not. 11; 126. n. 5. &c. Cfr. *Biscop.*) *3 (*æmbetsman*)

Emellom, vide *Mællin*.

Em se, conj. likasom: pariter ac, sicut. V. 8. In antiquis scriptis Danicis haud raro occurrit *ens*, *æns*, *ense*, *ænsæ*; vide ex c. Molb. gloss. ad HARPESTRENGS *Danske Lægebug*, v. *æns*.

En (n. et), 1) num. en: unus. I. 6, 7, 14, 21, 22, 26. &c. *et munkæfpe*, I. 71. *en man ma ok hærvirki göræ*, I. 207. *en stap*, ad unum locum. III. 17. *fritiugu ok en*, III. epil. *ens þerræ*, I. 64, 92. 2) adj. ende: unicus. *þæt enæ mal*, I. 105, 206. 3) ensam: solus. *fore husætoft ena*, I. 74. not. 73. 4) pron. samme: idem. *til ens rættæ*, I. 86. Cfr. *Disk.* *7 (*ann*)

En, conj. vide *Æn*.

En ep, m. ed af svaranden ensam: solius rei iuramentum. I. 160. Cfr. *Vitæ.* *5

En löpær, adj. (vide VGL.) *e. kunæ*, I. 208. *7 (*einloyptr*)

Ensamæn, pron. ensam: solus. I. 98, 111; Add. B. 5. *7 (*ainsambr*)

(*Enstinghe*, adv. *at e.*, endast: solum. V. 6: 11. Cfr. UplL. &c. v. *enost.*)

(*Envæghin*, adj. i q. *envældughær*, III. epil. nott. 1, 10.)

Envældughær (*envaldir*), adj. enväldig, ensam rådande: solus imperans. III. epil. not. 10. *4

(*Erve man*, m. arfvinge: heres. V. 5: prol.)

Ettlan, f. (ab *ætlae*) mening, godtfinnande: sententia, opinio. *mæth gothra manna e.*, i. e. iis suadentibus. V. 2: 1.

Ey (*øy*, *ej*), adv. *ej*: non. I. 1, 2: rubr.; 3, 5-14. &c. *ey oc*, nec. I. 91. *7 (*ai*)

(*Eyedom*, m. egendom, eganderätt: dominium. *skötæ iord til* (*evig* v. *rætt*)

e., I. 83. nott. 12, 16, 23, 25. Cfr. *Arilds eyendom.*)

(*Eyæreman*, m. egare: dominus (rei). I. 64. not. 61.)

Ep, m. ed: iuramentum. I. 71; V. 2: 1, 3. *höfpæ ep*, I. 71. (*handtagen ed*, vide *Handtak.*) *takæ man i laghfastæ man næ ep*, vide *Laghfastær.* *mæp sornum epæ*, I. 146; IV. Add. A. 2. *ok a ep sin*, I. 171. *en mans ep*, I. Add. D. 5; F. 1. *tviggæ mannæ ep*, I. 111. not. 12; 151. n. 11; Add. D. 5. *þriþiæ mans ep*, ed af tre män, af hvilka hufvudmannen sjelf är den tredje: iuramentum trium virorum, quorum tertius est reus ipse (cfr. II. 110, et not. 42 *ibid.*). I. 76, 152, 158. et not. 68; 159, 160, 163-165, 176, 177, 181, 182, 187, 196, 197. not. 22; 209, 214, 225; IV. 26. *þriggæ mannæ ep*, I. 76. not. 38; 100. n. 69, 70; 152. n. 50, 53; 159. n. 26; 160. n. 56; 164. n. 61; 165. n. 20, 12, 18; 182. n. 74; 188. n. 12, 21; 214. n. 2 p. 198; Add. D. 5; F. 1. *siatæ mans ep*, sex mäns ed: sex virorum iuramentum. I. 76, 157, 165, 177, 186, 191, 193, 203, 209. not. 50; 215, 217, 225; V. 8. *siæx mannæ ep*, I. 76. not. 31; 119. n. 6; 137. n. 38; 138. n. 77; 157. n. 28; 165. n. 43; 182. n. 75; 186. n. 43; 193. n. 71; 209. n. 50; 217. n. 95; 225. n. 51, 68 p. 211; Add. D. 5; F. 1. et not. 23; V. 8. n. 17. (*tolf mends ed*, I. 4. not. 29; 9. n. 52; 31. n. 33, 35; 43. n. 7, multisque aliis locis ubi textus habet *tyltær ep.* *tolf logfastæ mends ed*, I. 18. not. 15; 28. n. 22, 34; 50. n. 23, 26; 52. n. 52. *tolf nefnde mends ed*, I. 4. not. 25. *ed med tolf odelbønder*, I. 11. not. 29. *XII adelbønders v. odelbønders ed*, I. 12. not. 81; 13. n. 21; 14. n. 42, 74; 18. n. 15; 28. n. 29; 46. n. 20; 49. n. 71; 52. n. 48; 55. n. 43; 71. n. 97; 74. n. 27; 77. n. 95; 79. n. 24; 83. n. 16. *tolf mentz ed odelbønder*, I. 55. not. 54. *XII iordegendis mends ed*, I. 11. not. 27; 12. n. 77; 13. n. 7; 14. n. 42, 73; 28. n. 22; 46.

n. 20; 52. n. 44; 54. n. 8; 55. n. 43; 71. n. 97. *XII iordegende bönders ed*, I. 74. not. 27; 77. n. 95; 79. n. 21, 45, 59; 83. n. 16. *XII iordegende loufaste mends ed*, I. 18. not. 15. *XXXVI mends ed*, I. 117. not. 50.) Cfr. *Assvaru-, En-, lafnafæ-, Nefns-, Tryghdær-, Tyltær eþ*. *7 (aiþr)

F.

Fa (præs. *far* (rec. *fangher, fonger*), conj. *fa*; impf. *fik*, conj. *finge*; part. pass. *fangin*, sup. *fangit*), v. a. 1) *få*: accipere. *fa cristindom*, I. 2-4. *fa kunu*, I. 1, 5, 6, 10. *þo at han far hana mæþ loghum*, i. e. in uxorem ducit. I. 59. *fa barn*, de utroque parente, I. 1, 11, 53, 62, 128. *fa ey vattæ*, I. 5. *fa ængin pænning*, I. 43. *fa en hovopløt v. lot*, I. 6, 18. *fa i hændær*, I. 58. *fa ræt (af manni)*, vide *Ræt*. *fa sar v. skenæ*, I. 88, 90, 95. &c. *fa rop um mal*, III. 13. *fa laghæ hæþþ*, I. 77; Add. F. 3; G. *hini fa ænkti skifti af þem* &c., i. e. non possunt petere divisionem terræ. I. 70. *han far ey iærn af arvum*, non potest petere ut candens ferrum portent heredes. I. 140. *han fik ey méræ*, d. ä. hitte: invenit. I. 142. *far han ey vitni*, I. Add. B. 7. Cfr. *Friþ, Skafi; Atær-, Ut fa; Qvinsfenge*. 2) förvärfva: acquirere. I. 23, 71, 74, 75, 77, 79, 138, 144, 201; IV. 31; Add. A. 2. *han fik* (sc. *þera iorþ*) *mæþ þera ia*, I. 49. 3) fasttaga, fånga: capere, deprehendere. *varþæ fangin*, I. 214. 4) gifva, lemna: dare, tradere. *fa manni i hændær*, I. 53. not. 63; 63. n. 2. *fa manni igen silð*, V. 6: 3. *fa manni buþ*, I. 153. *fa mænni tak*, I. 137. 5) skaffa: parare, in medium adferre &c. *fa fore sik tak, væþ, borghæn*, I. 132, 134, 182; V. 3: 5. *sum han ma* (sc. *þær*) *til fa at* &c. I. 156. *fa sig laghæ væriæ*, V. 8. *fa (til) dom*, I. 153, 178, 220, 225. *fa þiu-*

vi matban v. friþlöso, I. 139. 6) (vide VGL. sub 6.) *fa at köpæ, brytæ, misgøræ*, I. 74, 123. not. 84; III. 2. n. 57; V. 7. 7) (vide VGL. sub 7.) *fa takit, burghit*, I. 131, 177. *7

(*Faar*, n. får: ovis. V. 5: 39.) *4

(*Fadæbur*, ? fatebur, förrådskamma-re: cella penuaria. Inde *fadæburssvend*, i. q. *bursven*. III. 1. not. 50. In diplomatis Danicis de a. 1474 et 1517 occurrunt vocabula *fadebuursvend* et *fadebuurspræst*, quorum illud a Molb. (*D. Gl.*) vertitur: *den som havde Opsyn med Fadbuur, Kiökken m. m. paa en stor Gaard*,ⁿ hoc vero: *formodentlig en Huuscapellan hos Biskoppen, der havde Tilsyn med Godset og Indkomsterne, som laae til Biskoppens Fadebuur eller Huusholdning*.)

(*Faldzmal*, n. böter: mulcta. *konings f.*, böter till konungen: mulcta regi pendenda. I. 141. not. 76; 142. n. 45.)

Faler, adj. fal: venalis. *havæ hæstæ fale v. gots v. klæde falt*, V. 5: 40, 53; 6: 1. *6

Falk, m. falk: falco. I. 102. not. 53; 190. n. 2, 13.

Fall, n. 1) fall: casus (quo res cadit). Vide *Lot ful*. 2) fall, händelse: casus, eventus. Vide *Forfall*. 3) sakfällande: condemnatio. *han bar (iærn) til fulz ok æi til fals*, allitt. I. Add. B. 3. *7

(*Falle*, v. a. hålla fal: venalem habere. V. 6: 15. not. 27.)

(*Fallstock*, m. gillerstock: truncus ferarum occidendarum caussa in aëre ita suspensus, ut in praetereuntem feram decidat (cfr. ÖGL. v. *stampa*). I. 194. not. 4.)

Fallæ, v. n. 1) falla: cadere. I. 98; Add. B. 4. *bi falla ofna annars mans bi*, I. 189. *f. i mandrap*, I. 84. Cfr. *Korf*. 2) brista (i fullgörande): peccare (omittendo quod faciendum est).

f. at loghen, non posse dare iuramentum. V. 7. *fallær han*, si non potest dare iuramentum. IV. 23. 3) fällas i rättegång: caussa cadere, condemnari. *f. at* (v. a) *næfnd*, I. 140. not. 24; V. 3: 1, 4; 7. *fallen til at bötæ*, I. 66. not. 75. *7

(*Fals*, ? bedrägeri: fraus. V. 5: 3. not. 48.) *6

(*Falsk*, ? i. q. *fals*. V. 5: 3. not. 48; 6: 50.)

(*Falsk*, adj. bedräglig: fallax. *f. man*, V. 5: 17.)

(*Falskhet*, f. i. q. *fals*. V. 5: 3.)

Falstherbo, adj. från ön Falster i Danmark: ex insula Danica Falster. V. 5: 44. Scribitur *falstring*, ibid. not. 32.

Fang, n. hvad som är att få eller tillgå: (bona) quae capi possunt vel supeditant. *sva sum f. æræ til*, så vidt tillgång finnes: "quantum facultas permittit". I. 214. coll. II. 132. *7

Far, ? (Isl. *far*, n. vel *för*, f.) i. q. *færþ*. Vide *Fylghe*.

Far dagh, m. fardag: dies demigrationis (cfr. VGL.). I. 225. *1

Farm, m. ett fartygs last: onus navigii. Vide *Skips farm*. *5 (*farmber*)

Faræ (impf. *for*; conj. *fore*, I. 195.), v. n. 1) fara, gå, begifva sig: proficisci, ire, se conferre. *f. til þings* v. *lanzþings*, I. 41, 58, 115. &c. *f. a lanzþing* v. *þing*, I. 16, 58, 161. &c. *f. ofna hærræþing*, I. 72, 178. &c. *f. arvæ i mællin*, *f. til þæs mans* &c. I. 40, 41. *f. i klostær*, I. 37. *f. i garþ mæþ kunu*, I. 6. *f. mæþ vrepæ* (sc. *til annærs mans*), I. 86. *f. at fiskum*, I. 200, 202. *f. æftir hionæ sit*, vestigia servi fugitivi insequi. I. 129. *æftir f.*, a) fara efter (bortstulet gods): insectari, persequi (furem vel res furto ablatas). I. 181, 135, 186. b) anställa åtal om (stöld &c.): in iure persequi, actionem instituere (de furto &c.). I. 149, 190, 212; V. 2: 3. *f. bort*, I. 43, 225. *f. friþlös*, vide *Friþ-*

lös. *at ættæ bot skal man ey længær f.*, sc. ut colligatur haec mulcta. I. 91.

f. med vapn, V. 5: 23. *f. mæþ kiorþo sinni i annærs mans vang*, *f. mæþ svi- navrap* &c. I. 159, 195. Cfr. *In faræ*.

2) flytta: migrare. *f. af fæstu sinni*, I. 225. *som brytten af for*, I. Add. J.

Cfr. *Til faræ*. 3) göra, handla: agere. *f. mæþ sinu male*, I. 139. *han for (sva)*

mæþ (þy inname) sum logh æræ, I. 142, 161. *mæþ* (sc. *þiuv*) *f.*, I. 183, 174. 4)

förhållas med: agi cum aliquo vel re aliqua. *sva skal oc þæn f.*, sic cum eo etiam agendum est. I. 214. *þisi lund a næfnd* v. *skra at f.*, III. 12, 13. *tha fare thæt sum logh ær*, I. 206. not. 45. *7

(*Faræ*, f. 1) fruktan: metus (Angl. *fear*). I. 71. not. 76. 2) fara: periculum. *stande sin egghen f.*, I. 123. not. 94.)

Fastu hælgh (*faste hælgh*), f. i. q. *ni uknæ fastæ* (vide *Fastæ*). I. 148; IV. 38.

coll. III. 14. Statuta Roskild. de a. 1268 ita explicant h. v., ut quoque comprehendat proximam septimanam post pascha, alias *pasche hælgh* dictam: "a septuagesima usque dominicam quasi modo geniti, quod vulgariter dicitur *fastæhælgh*" (KR., G. D. L., V. pag. 176). Cfr. *Pasche hælgh*.

Fastæ, v. n. fasta, undergå penitens: ieunare poenitentiae loco. *f. fore manni* () (*bötæ*), IV. 51, 52; V. 3: 1. *6

Fastæ, f. (vide VGL. sub 1.) *ni uknæ f.* (vide VGL. sub 3.), III. 14. *7

Fastær, adj. fast: firmus. (*artikleæ faste holde*, V. 5: prol. *sander ok f. udi ord ok ed*, I. 18. not. 17.) Cfr. *Bo-*, *Bol-*, *Laghfastær*. *7

Fat, n. (Isl. item) påse, kappsäck. Vide *Hæst fat*.

Fatökær, adj. fattig: pauper. I. 40, 75. *6

Fapur broþær, m. farbroder: patruus. I. 35, 56, 213; IV. 33. *5

Fapur fapær, m. farfader: avus pa-

ternus. I. 5. not. 56; 32, 35, 36, 53. not. 66; 56. *5

Fapur lös, adj. faderlös: patre orbus. I. 56. *5

Fapur mopær, f. farmoder: avia paterna. I. 35. *7

Fapær (fapur), m. fader: pater. I. 2, 4, 5, 16. &c. Cfr. *Aldæ*, *Fapur*-, *Gup*-, *Mopær fapær*; *Samsfæpræ*. *7

Fapær systær, f. faster: amita. I. 35. *7

(Felig), adj. säker, trygg (för fiendtlighet): securus, tutus (ab hostili aggressionē). V. 5: 1, 52. Cfr. *Ufelig*.)

(Felighed), f. säkerhet, trygghet: securitas. V. 5: 1.)

Fial (fiel), f. bråde: assis, tabula (cfr. ÖGL. v. *fiol*). I. 198. not. 27. Cfr. *Brofial*, *Brutstok*. *6 (*fiol*)

Fiarmer, adv. fjärmare: remotius. I. 91. *7 (*fierri*)

Fiarth, f. Ita errato, ni fallor, scriptum est I. 137. not. 15. pro *fæmt*, q. cfr.

Fiarpi (fierdhe), V. 8.), num. fjerde: quartus. I. 82, 118; III. 16; V. 3: epil. *7

Fiarprung, m. fjerdedelen af ett *bol*: quarta pars praedii *bol* dicti. Vide *Attung*, *Bol 1*. *7

Fiat, n. 1) spår: vestigium. *varæ ofna -ti fæ sins* (cfr. UplL.), I. 82. 2) fot (mått): pes (mensura). I. Add. B. 3, 4. *6 (*fiæt*)

Fiatur (fiædher), m. fjätrar: compedes. *iarn ok f.*, ferrum et compedes, i. e. ferreae compedes (cfr. UplL. v. *asker*), I. 132. *i -tre ok i iarne*, I. 134. *sætia manne* (rectius *man*) *i f.*, IV. 50. *3 (*fiætur*)

(Fiende), m. fiende: inimicus, hostis. V. 5: 50, 52.) *7 (*fiandi*)

(Fienskap), m. fiendskap: inimicitia. V. 5: 52.)

Fingær, m. finger: digitus. I. 94, 113; sed *finger* perperam pro *firæ*, IV. 42. not. 11. Cfr. *Pumul fingær*. *7

(Finnæ), v. a. 1) *finna*, hitta: invenire. I. Add. F. 5; V. 5: 43. *vorthē funnen* (v. *funnæth*) *meth*, I. Add. F. 5; V. 6: 47. 2) *befinna*: comperire. I. Add. J; V. 5: 48. Cfr. *Befinne*.) *7

Firitiughu, vide *Fyritiughu*.

Firæ (furi, fyra), num. fyra: quatuor. I. 165; Add. C. 1; III. epil. not. 1; IV. 21, 42; V. 5: 51. *7 (*furir*)

Fisk, m. fisk: piscis. I. 155. *at -kum faræ*, I. 200, 202. *7

(Fiskeman), m. i. q. *fiskere*. V. 5: 2, 8, 10, 12, 13.)

(Fiskere), m. fiskare: piscator. V. 5: 5, 21, 23, 43, 44, 54; 6: 3, 16, 19, 26.)

Fiskæ garth, m. (vide VGL.) I. 201; Add. G. *4

(Fith (fid, fyth, feth)), m. et n. (Isl. *fit*, planities pinguis et palustris, BH.) 1) fiskelege: pagus piscatorum. V. 7. Cfr. *Fythe ræt*, *Fytzmæn*. 2) tomt eller gård på fiskeleget: area litorea in pago piscatorum. V. 5: 10, 25, 32, 41, 42, 50.)

Fiuri, vide *Firæ*.

Fiurtandi, num. fjortonde: decimus quartus. III. epil. not. 1. *1 (*fyghurtandi*)

Fla, v. a. flå (bark af trä): decorticare. f. *skogh*, i. e. arbores in silva. I. 184. *1

Flake (flaghe), m. fågelrede, näste: nidus avium (ramusculis, stramine aliisque eiusmodi rebus contextus). I. 190. H. v. alias denotat cratem vimineam.

Flat föring, m. den som flyttat till sin arfvings eller någon annans hus, för att, mot afstående af sin egendom, af honom njuta lifstidsunderhåll: qui se in domum heredis sui vel alius cuiusdam recepit, bonis suis ei pro perpetuo victu censis (cfr. *Flat föræs*). I. 43.

Flat föræs, v. dep. flytta till sin arfvings eller någon annans hus, för att, mot afstående af sin egendom, af honom njuta lifstidsunderhåll: se in domum he-

12, 47, 57, 59; 6: 24. *vith XL mark forbröth*, V. 5: 60.)

Forbuþ, n. förbud: interdictum. I. Add. G. *f. a læggia*, I. 73; III. 9. *a f.*, facto interdicto. III. 5, 9. *vara i konungs f.*, d. ä. landsförvist: in exsilium eiectum esse. I. Add. F. 4. *7

(*Forderve*, v. a. förderfva: perdere, corrumpere. V. 5: 46.) *4

(*Fordeye*, v. a. i. q. *for hæghþæ*. I. 57. not. 47. Cfr. Molb. *D. Gl.* v. *fordöie*.)

(*Fordeytinge*, v. a. (Germ. *vertheidigen*) skydda, försvara: protegere, defendere. V. 5: 50. Cfr. Molb. *D. Gl.* v. *fordagtinge*.)

(*Fordrave* (impf. conj. *fordrove*) *sik*, v. refl. förgå sig, förgripa sig: vim inferre, laedere. Ita h. v. mihi incognita, ac forte corrupta, explicanda videtur. V. 5: 52.)

Fordæþær, m.? pl. förgörning genom förgift: veneficium.)(*trulldom*, III. 13. Cfr. ÖGL. et BjærkR. v. *fordæþa*.

Fore (*for*, I. 3, 9. &c. *före*, I. 165. *far*, *fare*, V. 2.), præp. c. dat. v. acc. 1) framför (ställe): pro, ante (locum). *bæræ bok f. man*, I. 110. *mylnæ star f. ænglum*, I. 203. *hær ær f. lánd*, V. 3: 14. *incighli f. sætia*, I. Add. B. 4. *hin ær f. varþ*, d. ä. den som blef angripen: is quem petivit alter (cfr. *værþer man f.*, UplL. h. v.). I. 97. *sitia f. börnum sinum*, i. e. iis præesse. I. 57. *f. sunnæn a*, vide *Sunnæn*. 2) inför: coram. *f. konungi*, I. 68, 81. *læggia f. manni iarn ok fiatur*, I. 132. *liuse v. sighe f. þingmannum v. grannum*, I. 41, 58, 139; III. 15. *skærskuti f. þem*, I. 171. *vare ugilder f. bondanum*, I. 205. 3) före (tid): ante (tempus). *f. pingisdaghæ aftæn v. pingez aftæn*, I. 179; V. 3: epil. *f. þæn timæ*, I. 157. *f. fardaghæ*, I. 225. *f. (dagh ok) iamlangæ*, I. 197; III. 16. *f. tilkömd biscops*, III. 15. *tvem*

natum f. þing, I. 141. 4) i stället för: pro, loco (alterius). *svare sak f. annan*, *fæstæ bötær f. kan*, I. 66. *sænðæ f. sik (annær þæn) man ær fult gör v. svarær f. kan*, III. 15; V. 8. *bæræ iarn f. man*, I. 140. *sværi f. allæ*, III. 15. *f. næfnd*, IV. 36. *f. iærnyrth*, V. 2: 1. *thæt hava the f. therra möthrene*, i. e. loco hereditatis a matre eorum relictæ; non enim constat quanta re vera fuerit ista hereditas, cum non est observatum quod in antecedentibus præcipitur: *thá skal . . . in takas til fælar ællær til halzs þæningæ*; cum vero mox additur: *æn the hovothlotær . . . f. therra fæthrine*, sensus est partem honorum divisionem, matre mortua, inter eius liberos esse faciendam. I. Add. C. 2. 5) såsom: pro, ut. *f. brænnæ stup*, I. 214. *have þæt f. sit eghet*, I. 217; IV. 51. *lösæ f. þinfstolet ællær rantakit*, I. 137, 148, 186. *væria f. kemæ fót*, I. 137, 186. 6) för, för . . . skull: ob, propter. *kallæ a fapur f. barns gærningæ*, I. 17. *bötæ f. rætlösæ*, I. 18, 72. *f. gyri sine*, V. 2: 1. *böte tva öræ f. hvart þing*, I. 14, 72. *takæ manbötær f. tungu &c.* I. 92. *bæræ skuziarn f. sak*, I. 118. *stæfndær f. þiufnaþ*, I. 140. *föræ iafnaþæ ep f. þræli*, I. 112. *fæstæ f. manni*, sc. ob hominem occisum. V. 3: 1. *læggia v. sætia væþ f. (innan)*, I. 159, 172. *krævia ætta bot f. barn*, i. e. mulctam infantis nomine pendendam. I. 91. *f. ænkti uæfli*, I. 221. *rymæ f. sinæ uviner*, V. 3: 2. *innæ leþing f. husætoft*, I. 74. *f. lagha hæþþ*, *f. sinæ hæþþ*, I. 48, 74. *f. vild*, I. 71. *þoræ f. guþi*, ibid. *f. guz ræt*, I. 9. *f. minnæ hæþþ &c. sakæ*, vide *Sak. take bot*, *svure þiufsak*, *hete þiuf &c. f. þæt*, I. 104, 146, 190, 198, 199, 217. *f. þy*, *f. þæt at*, *þær f.*, vide *þæn*, *þær. f. at*, derfor att: propterea quod. I. 187. 7) om, angående: de. *f. mandrap v.*

öfversvämmande vatten: aqua crescens v. redundans. I. Add. G. *f. gar up*, I. 202. (*hiskan gör f.*, d. ä. vållar att orenlighet rinner öfver gatan: latrinae profluvium inundat plateam. IV. Add. B. 4.) Cfr. *Bagflod*.

(*Fluktigh*, adj. flyktig, rymmande: fugitivus. *varthæ f.*, fly: fugere. V. 5: 25.)

Fly, v. n. et a. fly: fugere. *f. land v. kunungs riki*, I. 206; Add. B. 5. *f.*, absolute, I. 123, 214. not. 41 p. 199; Add. B. 5. (*f. fra thet (gotz)*, V. 6: 25.) *7

Flyghæ, v. n. flyga: volare. I. 188. *7 (*fiauga*)

(*Flytæ (flythæ, flidæ)*, v. n. flyta: fluere. IV. Add. B. 3. *-ther uppa hanum*, d. ä. vatten eller orenlighet flyter in på grannens tomt: aqua vel colluvies inundat aream vicinam. IV. 4. coll. nott. 52, 56. Forte dicendum est v. *flythæ*, IV. 4, a *flytæ* diversam esse, eandemque significationem activam habere ac v. *flödhæ*, q. cfr. In iure urb. Christoph. cap. 3. dicitur: *boer nabo med andhenn och flöer paa hannom vand möegh eller andhen urenkett* (KR., *G. D. L.*, V. p. 512). KR. credit sermonem esse de aedificio vel saepimento in vicini area posito (l. c. p. 590), quæ tamen explicatio non satis confirmatur eo, quod recentiores quidam scribae hunc locum ita intellexerunt; vide l. supra c. not. 57. *6

Flæsk, n. flæsk: lardum. V. 3: 8. *4

Flæt, ? (a *fla*) flående, afbarkande: decorticiatio. Vide *Skoghæ flæt*.

Flæth, n. (Isl. *flet*) hus: domus. *sitiæ i f. ok fælugh meth manne*, I. Add. F. 2. Sed *fleth* perperam pro *æt* vel *sleth*, I. 123. not. 83. *1 (*flat*)

Flödhæ, v. a. genom updämning vålla att vatten flödar eller öfversvämmar: aggere aquae opposito efficere ut inundet aqua. *f. up v. a agher* &c. I. Add. G.

Flöghæ las, n. vedlass: vehes ligno-

rum. *hoggæ f.*, I. 181, ubi multi recc. codd. habent *ristlass*; in textu Latino autem dicitur: "si ligna succisa vel uno curru . . . deferantur", II. 114. Quid proprie significet prior pars h. v. mihi incognitum est. Ih. vertit: "vehes onusta virgultis aut arborum fragmentis", a "flage, pars avulsa, fragmen".

(*Flöy*, m. flägg: vexillum nauticum. V. 6: 47.)

Foghet, m. fogde: praefectus (a Lat. *advocatus*); ita appellatur: 1) i allmänhet konungens ombudsman: praefectus regius. I. 147. not. 68 (ubi textus habet *kunungs umbuzman*); 154. n. 3 (ubi textus habet *bryti*); IV. 11. n. 69 (ubi textus habet *giælkære*). 2) särskildt konungens fogde vid fisklegena: praefectus regius in pagis piscatorum. *vore* (sc. regis) *f.*, V. 5: 50. *med v. i v. uten-tens mynne*, V. 5: 20, 27, 29, 32, 33, 42. Cfr. *Strandfoget*. 3) konungens fogde i stad: praefectus regius in urbe (cfr. BjærkR. h. v.). IV. 57; V. 9. *konnin-gens f.*, IV. 11. not. 69. Cfr. *Borgemæstere, Byefogit*. 4) någon af de främmande städernas fogdar vid fiskelegena: procurator ab exteris urbibus ad pagum piscatorum missus (cfr. VSjör. præf. pag. LXXVI not. 6). V. 5: 25, 41, 42, 50. *for sin stads f.*, V. 5: 34. 5) enskild gårdsfogde: villicus. I. 58. not. 52, ubi textus habet *bryti*. *6 (*foghati*)

Folk, n. 1) folk: populus. V. 6: 18. 2) enskilda menniskor: singuli homines. Vide *Handverkes folk*. *7 (*fulk*)

Folke vapn, vide *Fulkvapn*.

(*Forakt*, ? öfverläggning: praemeditatio. V. 3: 3. not. 62; 4. n. 19; 7. n. 16.) *1

(*Forbrydhæ* (sup. et n. part. pass. *forbröthet v. forbröth*), v. a. förbryta, förverka: delictum committendo perdere. I. Add. H. 1: rubr.; IV. Add. B. 5; V. 5: 5,

(*Forlodes*, adv. (ND. *forlods*) före delning, af oskift bo: ante bonorum divisionem. IV. 30. not. 21.)

(*Forpant*, n. i. q. *for væpiæ*. I. 173. not. 17.)

(*Forprang*, ? obehörigt köp af varor innan de kommit till det ställe, der de böra offentligen hållas till salu: illicita emtio mercium antequam adlatae sint ad publicum locum, ubi venum exponendae sunt. V. 6: 12. not. 10. H. v. eodem sensu hodieque apud Danos in usu est; cfr. Molb. *D. Ordb.*)

(*Forprangere*, m. en som upköper varor innan de kommit till det offentliga ställe, der de böra hållas till salu: emtor mercium quae nondum adlatae sunt ad publicum locum, ubi venum exponendae sunt. V. 6: 42.)

For rath, n. öfverläggning, förutfattadt upsåt: praemeditatio. V. 3: 7.

(*Forreder*, m. förrädare: proditor. IV. Add. C. 2.)

(*Forrædelse*, ? förräderi: proditio. V. 5: 25.)

(*Forsagd*, adj. förutnämnd: antea dictus. V. 5: prol.)

(*Forsige*, v. a. bortlofva: promittere. V. 6: 27. not. 38.)

(*Forstrand*, ? (vide VStL. v. *vorstrand.*) (*strand*, vide *Strand. vor* (sc. regis) *f.*, V. 6: 41.)

(*Forsvare*, v. a. försvara, svara för: defendere (respondendo). V. 6: 51.)

(*Forsyne*, v. a. förtära: consumere. *unytteligæ f.*, I. 57. not. 47, ubi tamen errato, ni fallor, in quibusdam codd. *for-syner* scriptum est pro *forterer*; ut enim alii codd. habent *forser* eller *forterer*, quo indicatur *forser* errato scriptum esse pro *forterer*, ita isti codd. habent *forsyner*, quod alias, pariter ac *forser*, habet significationem providendi; vix autem verba *unytteligæ forsyner* possunt verti: male providet.)

Forta, ? (vide VGL.) I. 66; cfr. not. 33. *ibid.*, ubi h. v. in recc. codd. ita explicatur: *det er udgangen af deris gaarde*; locus enim *f.* dictus situs erat inter areas domosve et viam per pagum ducentem; pariter ac pars platearum in urbibus domibus proxima ac euntium usui accommodata hodieque a Danis appellatur *fortog* (cfr. *Brostræde*). H. v. in antiquis scriptis Danicis quoque aliam habet significationem huc non pertinentem. Cfr. KA., *Jydske Lovb.* p. 313, 314; Molb. *D. Gl. et Dial. Lex.* v. *forte*. *1

(*Fortabe*, v. a. förverka: delictum committendo perdere. V. 5: 17.)

(*Fortabelse*, ? förlust, förverkande: iactura, poena amissionis rei. *under v. vith XL mark, thet gotz &c. f.*, V. 5: 10, 14, 16, 22, 23. &c.)

(*Fortale*, v. a. förtala: famam alicuius criminationibus laedere. IV. Add. C. 3.)

(*Fortere*, v. a. förtära: consumere. I. 29. not. 67; 57. n. 47; 84. n. 77. Cfr. *Uforþapær.*)

(*Forvare*, v. a. förvara: servare, tueri. V. 5: 2, 18; 6: 51, 52.)

(*Forvaring*, f. försäkring, säkerhet: securitatis confirmatio. I. 84. not. 66.)

Forvinnæ, v. a. fälla, förklara skyldig (om nämnd): condemnare (de nemda). (*skæræ*, V. 2: 1.)

For utan, præp. förutan, utom: praeter. I. 6. *7 (*firir utan*)

For utan, conj. utan, om ej: nisi. V. 3: 1, 2, 8, 11, 14. *7 (*firi utan*)

(*Forvunnen*, adj. (part. pass. a *forvinnæ*) förvunnen: convictus. *vordher han f.* (sc. *ther*) *meth*, V. 7. Cfr. *Logh- Uforvunnen.*) *6

For væpiæ, adj. indecl. (vide VGL.) *þa liggia væp hans f.*, I. 173. *1

Forþæ, v. a. (Isl. *forda*, removere, *fordas* v. *forda sér*, se subducere, vitare; *thræl i vægh forthæ*, servo fugi-

enti opem ferre, Ius Sel. ant. III. 12.) förýtra, förskingra: alienare, dissipare. Eodem sensu occurrit *forforthæ*, Ius Sel. rec. III. 10. Vide *Uforþapær*.

Forældræ, m. pl. förfäder: parentes, avi &c. I. 71, 75. Cfr. Molb. *D. Gl.* h. v. (*For ödhe*, v. a. förstöra: disperdere. I. 57. not. 47.)

Fostær løn, ? fosterlön: pretium nutritionis. I. 57.

Fot (pl. *fötær*), m. fot: pes. I. 92; IV. 39, 46; V. 6: 39. *7

Fram, adv. 1) fram: in medium, ad locum. Vide *Biupæ* 1. 2) framme, fram-till: in antica parte. Vide *Aftær* 2. *frammer*, compar. a) längre fram: protenus. I. 33, 201. b) mera: plus. I. 71; Add. C. 1. *7

Fram arvæ, m. pl. bröstarfvingar: heredes in linea descendenti. I. 33, 35. Perperam KA. (*Jur. Skr.*, II. p. 376) eumque secutus KR. (*Rets hist.*, I. p. 248) fingunt distinctionem inter *fremarf* et *gangarf*, quorum illud dicitur esse hereditas, "som de nærmeste Arvinger, nemlig Börn, Börnebörn, Forældre og Södskende arvede"; *fram arvæ* enim appellati sunt heredes cuiuscumque gradus in linea descendenti, neutiquam vero parentes vel fratres et sorores. Cfr. *Gangu arf*.

Fram gangæ, v. n. 1) framgå: procedere. *arf skal allugatu f.*, i. e. in linea descendenti. I. 33. (2) förlida (om tiden): praeterire (de tempore). I. 1. not. 19; 2. n. 37. &c.) *2

Fram læggiæ, v. a. framlägga: promere, proferre. IV. 54. *7

Framme, adv. framme: praesto. *till thre mark* &c. *ære f.*, d. ä. så stora böter äro för banden: donec adsit mulcta trium marcarum &c. I. Add. D. 5; F. 1. *7

Fran, præp. c. dat. från: a, de, ex. *tolf fiat f. stavum*, I. Add. B. 4. *skiliæ f. faþur sinum*, I. 16. *þe f.* (sc. *faþur*) *æræ skild*, I. 18. *sipæn* (sc. *arf*) *f. þem*

kumbær, i. e. ad remotiores cognatos transit. I. 35. *takæ f. manni, vitæ akær* &c. *f. husætoft*, I. 74. *giva f. arvum* v. *arvinge*, I. 37; IV. 32. *f. hænde*, vide *Hand. f. pingizdaghæ* v. *olafs mæssu aftne*, I. 169; III. 14. *f. þæn timæ* v. *dagh*, III. 14, epil. Cfr. *Skiutæ*. *7

Fredagh, m. fredag: dies Veneris. V. 3: epil. *7 (*fria dagr*)

(*Fri*, adj. 1) fri: liber. *f. ok frels*, allitt. I. 103. not. 9. 2) allmän, öppen för alla: publicus, omnibus patens. *konings f. veyæ*, V. 5: 14.) *7

Friþ, m. 1) fred, lugn: pax, tranquillitas. *vi vele f. i vore rige have, them som vor f. bryde*, V. 5: 52. *tha ma han havæ f.*, i. e. a poena liber esto. IV. 50. Cfr. *Ufrith*. 2) (vide VGL. sub 2.) *havæ f.*, V. 5: 45. *f. varþær brutin*, III. 3. *liggi viþær hans f.*, I. 89. *sökiæ f. mans*, i. e. ut pacis expers iudicetur. I. 118; IV. 37; V. 8. *delæ pa mans f.*, vide *Delæ* 2. *mistæ sin f.*, V. 2: 3. *fa f.*, I. 89; V. 3: 1, 2. *bipiæ manni f. a þingi*, sc. ut homicida possit in pace ad conventum iudiciale venire ac inde reverti (cfr. VGL. v. *gríp* 2.), I. 115. 3) (vide UplL. sub 3.) I. 89; V. 3: 2; 5: 1; 6: 53. *f. sværies uppa skanör* v. *i hafnæ*, V. 5: prol.; 7. *brytæ bys* (i. e. urbis) *f. uden by*, sc. in solo ad urbem pertinente, quod, cum ibi eadem pax ac in ipsa urbe valuerit, quoque accepit nomen *byfred*, q. cfr. IV. 9. Cfr. *Akær friþ*. *7

Friþ brut (pl. *fridhæ brötæ*, V. 8.), n. fredsbrott: pacis violatio. I. 90; V. 3: 3. nott. 76, 77; 12; 8. *6

(*Frithköp*, n. böter som af dråpare erlades till konungen för att erhålla fred: mulcta ab homicida pro obtinenda pace regi pendenda. I. Add. F. 1. Cfr. Ius Sel. rec. III. 46; Ius Iut. II. 22.)

Friþlös, adj. (vide VGL.) I. 89. not. 40; 139. n. 99, 2, 3; Add. B. 5; H. 1; II. 90; V. 1, 3: 1. et not. 58; 2, 6. et n. 5; sed

perperam pro ugild, I. Add. D. 4: rubr. *liusæ man f.*, V. 3: 5. *faræ f.*, I. 89; Add. B. 5; V. 7. *7

Fríþlósæ, f. fredlöshet: publicae securitatis privatio. *fa manni f.* (cfr. *Fa 5.*), I. 139. *2

Fræghnæ, v. a. (Isl. *fregna*) fá veta: comperire, resciscere. III. 9.

Fræls, adj. fri: liber. I. 115, 126, 128.) (*annðpoghær*, I. 103, 119; Add. B. 1; V. 9. *f. man*) (*præl*, I. 120-122. *varæ f. yvir sinu eghnæ*, frui iure liberi hominis circa bona sua. I. 75. *7 (*frels*)

Frælsboren, adj. friboren, född fri: ingenuus. I. 123, 125.

Frælsgivi, m. frigifven träl: libertus. I. 124. *1

Frælsi, n. 1) frihet: libertas. *giva hionæ v. manni f.*, I. 123, 126, 130. *ær ey f. givit* (sc. *kuskonu*), I. 61. *kummæ hionæ til -sis*, I. 127. *lösæ sik v. barn til -sis*, I. 123, 130; Add. B. 1. 2) full magt: plena potestas. *havæ f. um al therræ varnæth*, V. 3: 10, ubi h. v. sine dubio respicit iurisdictionem ac ius regium capiendae mulctae (usque ad tres marcas); cfr. *Ius Iut. II. 77.* *7 (*frelsi*)

(*Fræmeder*, *fremmet*, adj. i. q. *ukundær*. I. 50. not. 3.)

Frændi, m. frände, slägting: cognatus. I. 1, 2, 16, 26. &c. *næste f.*, I. 45, 47; Add. B. 5; IV. 33; V. 3: 2. Cfr. *Fæprini*, *Möprini*, *Samfrender*. *7 (*frændi*)

Frænkunæ, *frænd kunæ*, f. fränka: cognata. I. 127; III. 9, 15; IV. 50. *takæ f. kunu sinnæ*, cognatam uxoris suae in matrimonium ducere. III. 9. *2

(*Fröcht*, ? fruktan: metus. I. 71. not. 75.)

Fughl, m. fågel: avis. Vide *Diur*, *Vilfughl*. *7

Fuldær, adj. 1) full: plenus. *föræ bort hat sin fullan*, i. e. nucibus repletum. I. 196. *fullæ tva öre, til firetiughe mark ære fulle*, I. Add. D. 5. *fult las*, V. 5:

17. *f. frith, borghæn, vissæ*, V. 3: 2, 5, 11. *f. lot*, vide *Lot*. *fullæ bötær*, IV.

20. *f. ok aldær*, alldeles full: plenus omnino. *takæ arf fullan ok allan*, I. 58. *han ær f. thiuf hans ok al*, IV. 14. Cfr. *Manbötær*, *Saræ bot*; *Qvipær*, *Æm fuldær*. — *Fult*, n. absolute (vide *Upll.*) *görcæ f. fore man*, III. 15. *f. ut rethæ*, V. 3: 13. *f. væghæ ok f. givaæ*, V. 5: 3; 6: 50. *takæ iorþo i gen til fulzs*, I. 44. *han bar (iarn) til fulz ok æi til fals*, i. e. plene ut fieri oportuit. I. Add. B. 3. Cfr. *Fult*, adv. 2) (vide *VGL. sub 3.*) *varthæ f. at ethin*, IV. 20. *7

Fulk vapn (*folke vapn*), n. stridsvapen: arma bellica. *fæm f.*, I. 87. "arma V quae f. nominantur," II. 60. *siæx f.*, IV. 47, ubi, etsi res minus exacte exprimitur, sine dubio respicitur numerus virorum armatorum; cfr. *Hærvirki*. Perperam scribitur *fullæ vapen*, II. cc. in notis; V. 9; *fele vapen*, V. 1. Cfr. *ÖGL. &c. h. v.*, et *ÖGL. v. folk 2.* *7

(*Fullmægtigh*, adj. som har full magt: qui plenam potestatem habet. I. 75. not. 64.)

Fullæ, *fyllæ*, v. a. 1) fylla: explorare. *f. graf*, I. 192. *f. thet* (sc. *dolium*) *med drincke*, V. 5: 47. Cfr. *Til*, *Up fyllæ*. 2) (fullt) bevisa: (plene) probare. *f. forfall*, I. 141; III. 12. *f. manni a hændær*, I. 118. *7.

Fult, adv. fullt: plene. *sværia f.*, *f. svaræ for annæn*, V. 8. *3

Ful væxin, adj. fullvuxen: adultus. I. 49.

Fund, n. påfund, uttänkt list: exco-gitata fraus, mala ars. I. 77. not. 11.

Fylghe, n. följe, medfölje: comitatus. *varæ i f. mæþ*, I. 86. *varæ mæþ (manni) i færþ ok i f.*, allitt. I. 85; V. 3: 1. not. 25; 2. n. 31, 42; 9. *varæ mæþ (manni) i far ok i f.*, V. 3: 1, 2. *varæ i flok færð ok f.*, I. 86. not. 49. *bötæ fore f.*, sc. tres

marcas laeso totidemque regi, ut in antecedentibus dictum est. V. 9. *6

Fylghis sak, f. sak eller anklagelse emot någon som påstås hafva varit i sällskap med dråpare då dråpet skedde: caussa v. accusatio contra eum, qui in societate commissi homicidii fuisse dicitur. I. 115. coll. 85.

Fylghia (impf. *fuldæ*), v. a. c. dat. 1) följa, efterfölja: sequi, insequi. I. 186, 188. 2) följa, medfölja: sequi, comitari. I. 115, 157; V. 3: 13. (Cfr. *Forföliæ*.) *7

Fyllæ, vide *Fullæ*.

Fyritiughu, num. fyratio: quadraginta. I. 30, 86, 87. &c. Scribitur *firitiughu*, I. 90, 207, 217. &c. *fyrretiuge*, IV. 43. nott. 27, 33; 47, 52. *feretyngæ*, I. Add. F. 1. *fyritimæ*, V. 7. *7 (*fiauratigi*)

Fyræsintiugh, num. (ND. *firsindstyve*) fyra gånger tjuge, åttatio: octoginta. V. 3: epil.

(*Fyske*, v. a. fiska: piscari. V. 6: 16, 29, 47.) *1 (*fiskia*)

(*Fythe ræt*, m. (a *fith*) den på fiskelegena gällande rätt: ius quod in pagis piscatorum valet. *skære sik meth f.* (cfr. *Skæræ*), V. 7.)

(*Fytzmæn*, m. pl. män som bo på fiskeleget: viri in pago piscatorum habitantes. V. 7.)

Fæ, n. 1) fä, fäkreatur: pecus. I. 103, 112, 151, 160. &c.)(*kostær*, I. 131. Cfr. *Fiat*. 2) (vide UplL. sub 2.) I. 109, 130, 217, 220, 225. *hin ær fæ atte*, sc. res abreptas. I. 84. *þe göræ þæt ey fore fæ*, i. e. munerum caussa. I. 71, 118. *fæ sum för ær mælt*, i. e. pretium occisi pecoris. I. 119. *qvikt fæ*, i. e. pecus. I. 137. Cfr. *Fælags-*, *Halz fæ*. 3) egendom i allmänhet, i synnerhet lös: bona alicuius universaliter, praesertim mobilia. I. 6, 218, 225; Add. K. 1.)(*iørþ*, I. 22, 39. Cfr. *Bolfæ*. *7 (*fe*)

(*Fædreft*, ? betesmark: pascuum. I. 71. not. 63. Cfr. Molb. *D. Gl.* h. v.)

Fælagh (*fellag*, *fælugh*, *fælig*), n. 1) egendomsgemenskap: communio bonorum. I. 7. not. 66; 15, 16. n. 20; 17, 19. et n. 57; 20. et n. 83; Add. K. 1. *sitiæ i flæt ok f. mæth fathur*, allitt. I. Add. F. 2. 2) bolag, vid hvars ingående bestämdes hvar delegares andel i egendomen: societas bonorum, quae cum condereatur, partes bonorum singulorum sociorum determinabantur. I. 217, 225, ubi de societate inter dominum fundi et villicum vel colonum sermo est. *læghs hæn-næ* (sc. uxoris) *fæ æy i f.*, "si non fuerit determinatum quae portio quemque contingat." I. 6. coll. II. 4. *læghs æy f. þerræ i mællin*, *læghs f.*, I. 5; cfr. not. 53. *ibid.*, ubi legitur definitio h. v., et II. 3. *börnæ möthrine* &c. *skal in takas til fælox*, I. Add. C. 2. Cfr. KA., *Jur. Skr.*, II p. 362, 363. *2

Fælaghs fæ, n. bolagsegendom: bona in societatem collata. I. 217.

Fælap (*fellet*), ? (ND. *fælled*) betesmark: pascuum. I. 71. nott. 62, 63; 160. n. 60, 62; 175, 192. n. 4.

Fællæ, v. a. 1) (vide VGL. sub 1.) *f. træ*, d. ä. hugga: caedere. I. 183, 186, 197. *f. vaten af sins æreltz rum*, d. ä. sänka genom utgräfning: derivare. I. Add. G. Sed *fælli* perperam pro *sæli*, I. 187. not. 82. 2) (vide VGL. sub 2.) *varthæ v. varæ fælder* (*af næfnd*), I. 118. not. 8 p. 106; Add. B. 3. Cfr. *Ufældær*. *7 (*fella*)

Fæm, num. fem: quinque. I. 87, 95, 114. &c. *7 (*fem*)

(*Fæ market*, n. kreatursmarknad: mercatus quo venduntur pecora. V. 5: 38.)

Fæmt, f. (vide ÖGL. sub 2.) *þingmæn læggia f. fore hin ... at han vare hemæ ofna brofial sinni* &c. I. 137. *læg-gia til fæmt at þe kummi alli til ok repæ iørþ*, I. 70. *læg-gia fore manni en f. ok en annæn ok thrithiæ*, V. 3: 5.

Pro *f. legitur fiarth*, I 137. not. 15, quod, nisi errato scriptum esset, denotaret diem quartum. Cfr. KA., *Jur. Skr.*, II p. 148. *6

Fæmtan, num. femton: quindecim. I 45, 56, 95. &c. *7 (*femtan*)

Fæmtande, num. femtonde: decimus quintus. V. 2: 3. *6

Fære, pron. pl. färre: pauciores. I Add. C. 2. *4 (*fair*)

(*Færsker*, adj. färsk: recens. *gribe man ved -ke gerninge*, V. 6: 10.) *4

Færþ, f. egentligen resa; förekommer här endast om ett sällskap af flera personer som begifva sig åstad till begående af ett brott: proprie iter; heic tantum occurrit de societate plurium hominum, qui se conferunt ad maleficium quoddam perpetrandum. *varæ mæþ manni i f. ok i fylghe*, vide *Fylghe. hin ær höfþing var i þe f., hver þæn ær* (adde i) *þæn f. var*, I 86. et not. 51. *7 (*ferþ*)

Fæste gul, n. guld, hvarmed qvinna fästes: aurum, quo desponsatur femina (cfr. *Gulfæstæ*). IV. 28. not. 21.

Fæstningh, f. stadfästelse af jordaköp med en viss formalitet: sollemnis emtionis venditionis de fundo contractæ confirmatio (cfr. *Fæstæ* 4). IV. 2. *5

Fæstæ, v. a. 1) fästa: figere. *f. vatn mæþ damme*, i. e. obstruere. I 200. *vægh -tis fore grannum* &c., i. e. obstruitur. I 67, 68. Cfr. *Garþ fæstæ*. 2) fästa, trolofva (sig med): despondere (sibi). *f. kunu, f. frænkonu sinæ*, I Add. C. 6; III. 9. *f. sik kunæ til husfru*, IV. 27, 50. *gul ther* (sc. *kunæ*) *-tes meth*, IV. 28. Cfr. *Gulfæstæ*. 3) utlofva: (firmiter) promittere. *f. bötær (fore man)*, I 65, 182. *æftir bötær fæstæ* (part. pass.), I 96. *f. logh*, I 65. *f. iarn*, promittere se candens ferrum portaturum esse. I 140. 4) detta ord brukas om åtskilliga med en viss formalitet ingång-

na löften eller aftal angående jord: h. v. occurrit de quibusdam promissis vel pactis circa fundos, sollemni quodam ritu firmatis. *f. andrum iorþ at köpæ*) (*mælæ til köps*, I 76; cfr. II 39, ubi *f. a mælæ* sic distinguitur, ut hoc sit "nudam et simplicem promissionem facere", illud vero promissionem "contactu manuum roborare" (cfr. KR., *Retshist.*, II p. 4, 5). *f. iorth af bonde (at köpæ)*, IV. 2, 3. *f. köp*, IV. 26. *f. sik til brytiæ*, I 215. *f. bol*, i. e. locare vel conducere. I 225. *7 (*festa*)

Fæstæ, f. arrende: locatio conductio (fundii). *faræ af f. sinni*, i. e. a terra conducta. I 225. *7 (*festa*)

Fæstækunæ, f. fæsteqvinna: sponsa. I Add. A, B. 6. *4

Fætlapær, adj. (a *fætil*, Isl. *fetill*, viniculum, balteus quo pendet gladius; cfr. Bærkr. v. *fætil*, et ÖGL. v. *fætillös*) försedd med gehäng (om svärd): balteo munitus (de gladio). I 138; IV. 24. Cfr. *Ufætlapær*.

Fæþrini, n. 1) fäderne (slägt): paternum genus. *a v. ofna f.*) (*a möþrini*, I 56; Add. B. 5. *a -nis alf*, I 56. *-nis frændær*, I 2, 212; Add. B. 1.) (*möþrinis frændær*, I 56, 84, 91; Add. B. 5; D. 3. 2) fädernearf: hereditas a patre relicta. I 18, 22, 53, 63.) (*möþrini*, I 25, 26, 36; Add. C. 2; K. 2; IV. 29. *þæt ma ey dughæ slökæfriþæ börnum til -nis*, i. e. ut consequantur hereditatem paternam. I 58. *7 (*fæþrni*)

Fæþrinis iorþ, f. fädernejord: fundus paternus. I 5, 21. *5

För, adj. duglig, i stånd: vegetus, par. *f. at komæ*, V. 8. Cfr. *Vanför*. *6

För, adv. 1) förr: prius. I 81. *f. æn*, I 1, 8, 10, 45, 56. &c. 2) förr, förut: antea. I 18, 28, 30, 41, 59, 73. &c. (3) (omissa conj. *æn*) conj. förr än: antequam. V. 5: 54, 56, 59; 6: 8, 35, 49.) Cfr. *Förre*. *7 (*fyr*)

För göræ, vide *Före göræ*.

Förmer, adj. förre: prior. I. Add. F. 2; V. 6: 16, 49.

Förræ, adj. förre: prior. I. 23, 225; Add. C. 2. *förstær*, superl. I. 82, 118, 123. &c. *til förstæ by*, ad proximum pagum. I. 132, 182. *then ther sækta-ther ær i første*, d. ä. först: is qui primum accusatus est. V. 2: 3. *7 (*fyrri*)

Förræ (*föræ*, I. 141.), adv. 1) förr: prius. I. 187; Add. B. 3. *f. æn*, I. Add. G; V. 6: 26. 2) förr, förut: antea. I. 43, 71, 118, 139, 141, 156; V. 8. *7 (*fyrri*)

Först, adv. först: primum. I. 14, 105, 155. &c. *aldræ f.*, I. 91. *7 (*fyrst*)

Förstær, vide *Förræ*, adj.

Föræ (*föret*, pro *före thet*, V. 6: 20.), v. a. 1) föra: vehere, ducere. I. 5, 6, 132, 134, 172. &c. *f. man til pings*, vide *ping*. *f. vapn*, V. 5: 23; 6: 19. *f. bort*, I. 196; cfr. *Bort föræ*. *f. up*, V. 6: 33; cfr. *Upföræ*. *f. ut hæstæ*, sc. ex regno. V. 5: 60. *f. band ok stok ofna man*, d. ä. sätta: ponere. I. 133. Cfr. *Aftær*-, *Atær*-, *Hem*-, *In*-, *Tak*-, *Til föræ*; *Flat föræs*. 2) tillfoga, göra: ferre, inferre (cfr. SML. sub 2). *f. sar a man*, I. 85. 3) framföra, göra: proferre, facere. *f. logh*, I. 55; cfr. *Loghföræ*. *f. (manni) iafnaþæ ep*, I. 110, 112. *f. tryghdær ep*, I. 111. *7 (*fyræ*)

Föþæ, v. a. 1) föda, framföda: gignere, parere. *barn var v. varþær föt*, I. 2, 3, 91; Add. C. 6. *var hærræ var föd*, V. 3: epil. Cfr. *Hemæ föddær*. 2) föda, underhålla: alere. *f. vild diur* &c. I. 101, 102. *f. biscop þre nættær*, III. 1. *gita föt sik*, I. 47. *7 (*fyrþæ*)

G.

Gaas, f. gås: anser. I. 165; V. 5: 39. *7

Galghi, m. galge: patibulum. *man til g. döma*, V. 2: 1. *5

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IX.

Gamal (pl. *gamble*), adj. 1) gammal: vetus, antiquus. I. Add. G. 2) gammal (mer eller mindre), af viss ålder: ætate plus minusve proventus. *fæmtan v. siu vintær g.*, I. 45, 56, 57; III. 14. *7

Gang, m. gång, väg: via. Vide *Adel gang*. *7

Gangdagh, m. (vide HelsL.) *-ghæ ukæ*, i. q. *cryci ukæ*. III. 14. not. 30. *7

Gangu arf, m. gående arf; så kallas det arf som, då ej bröstarfvingar, föräldrar eller syskon finnas, går till aflägsnare bak- eller sidoarfvingar; men enligt Skånelagen och den äldre Selandslagen är icke, såsom enligt den yngre SelL., äfven det arf under detta namn innefattadt, som går till bröstarfvingar i tredje eller aflägsnare led; enligt stadsrätten deremot tyckes med detta namn betecknas allt annat arf än det, som går till bröstarfvingar i de tre första leden: hereditas procedens; ita appellatur ea hereditas quae, non existentibus heredibus in linea descendenti, nec parentibus vel fratribus sororibusve, progreditur ad remotiores cognatos in linea adscendenti vel collateralali; non autem ius Scanicum ac Sel. ant. (I. 20.), sicut ius Sel. rec. (I. 16.), hoc nomine comprehendunt hereditatem quae transit ad tertium vel remotiorem gradum lineae descendenti; at contra ius urbicum hoc nomine, ut videtur, denotat omnem hereditatem ea excepta, quam capiunt posteri in tribus gradibus prioribus. I. 33, 35; IV. 34; sed perperam I. 213. not. 64. Quod primo horum locorum dicitur: *æræ ey fram arvæ ok ær g.*, id non ita est intelligendum, ut *g.* denotet omnem hereditatem quae aliis cedat quam heredibus in linea descendenti (*fram arvæ*), multo vero minus ita, ut v. *fram arvæ* quoque comprehendat parentes, fratres et sorores,

quam sententiam, quantumvis absurdam, edixerunt iuris antiqui Danici interpretes celeberrimi (cfr. *Fram arvæ*); sed sensus citatorum verborum hic est: si, non existentibus heredibus in linea descendenti, hereditas (parentibus, fratribus et sororibus quoque deficientibus) transit ad remotiores cognatos in linea adscendenti vel collateralali; cfr. cap. 35, ubi res clare omnino explicatur. Cum iis, quae citata capp. 33, 35. continent, conveniunt ea, quae de heredibus *gan eruen* dictis statuit Sachsenspiegel I. 17.

Gangæ (infin. I. 105, 118. &c. *ga*, V. 5: 20, 43. præs. *gar* v. *ganger*, conj. *gangi*), 1) v. n. *gå*: ire.)(*riþæ*, I. 155; V. 9. *g. til ok sværiæ*, I. 71, 105. *g. a skra*, vide *Skra. hin sækti gangi saklós bort* (sc. *af þingi*), I. 141. *g. i gardh mans (meth ufyrmd)*, IV. 47, 48. &c.; cfr. *Gardganghe. g. bort fræls* (sc. ex servitute), I. 128. *g. vipær*, erkænna: fateri. I. 31, 50, 85, 87, 116, 118. &c. *g. i ban*, III. 9. *g. i tak*, I. 150. *slögefæthe börn æghæ ey at g. i boskifte*, I. Add. D. 6. *svo langt som bys mark ganger*, i. e. patet. IV. 9. *um (þæt) gar ofna annat* &c. *ar*, i. e. durat. III. 16. *iulæ hælg gar in*, d. ä. begynner: incipit. III. 14. *iørþ gange til rættæ arvæ*, I. 1, 7, 24. *g. til skiftis rætum arvum*, I. 28. *g. at rætum arvum*, I. 29. *g. ut* (nisi at legendum sit) *rætum arvum*, I. 30. *bo gange til hovothlot*, I. Add. C. 3. *arf gange æstir mantali*, I. 33. *hvær arf gange gen andrum arve*, i. e. altera altera compensari censetur. I. 30. *þæt* (i. e. *þe iørþ*) *gar til þin mæþ repe*, I. 75. *iørþ gar manni af hænde*, I. 77. *gæld gange af bo uskiftæ, siælægift gange af hins döthæ lot*, i. e. expeditor. IV. 28, 29. *byrþin gar fiarmer*, I. 91. *ælli v. ysalde gar manni a hændær*, I. 40, 47. *næfnd skal ey g., threnne tyllter skal g.*, IV. 36. *ban -ge æf-*

tir, I. 118; IV. 44. *dom skal g. over man*, IV. 51. *dom gar pa lif*, V. 5: 34. *et af þem gar til fullæ mannæ bötær*, I. 92. *thet gar uppa hans lif*, V. 5: 2, 3, 43. &c. *tha gange a hans kals, sag ganger a kals ok hand*, vide *Hals. thæt gange a umbuzsmans skathæ*, V. 3: 13. *hvær thet ey righet a gar*, quando ea rixa non attingit hoc regnum. V. 5: 52. *thet skal ga som en lanz ræt er*, d. ä. dermed skall förhållas &c.: res ita geritor. V. 5: 43. *saa skal det ga til*, I. 4. not. 25. Cfr. *Fram-, Til-, Up gangæ* 2) v. a. undergå, underkastas: subire, submitti. *g. næfnd*, I. 206. not. 37; 210. n. 59; V. 2: 1. n. 54. *7

Ganghe, f. gång: itus. i *the g.*, d. ä. i den gerningen: in eo facinore. IV. 51. Cfr. *Gardganghe*. *6

Gangæ klæthe, n. pl. gångkläder: vestimenta. IV. 30. *7 (*gangkleþi*)

Gardganghe (*gardhgang*, m.), f. hemgång: pacis domesticae violatio. IV. 48, 53; V. 9; quorum locorum primus continet definitionem huius delicti, quod in graviori casu appellatur *hærvirke*, IV. 47. Cfr. *Molb. D. Gl. v. gaardgang*.

(*Gardman*, m. i. q. *innæs man*. I. 214. nott. 63, 67 p. 200.)

(*Gardqvinde*, *gordkone*, *gaar kone*, f. tjenstqvinna: ancilla. I. 33. not. 28; 61. n. 54.)

(*Garn*, n. pl. fiskegarn, nät: retia. V. 5: 2, 11, 13, 14, 43; 6: 49, 52. Cfr. *Vantegarn*.)

Garþ, m. 1) gårdsgård: saepes. I. 69, 176. *lukt g.*, I. Add. J. Cfr. *Fiskæ garþ*. 2) inhägnad plats: locus circumsaepias. Vide *Kirkiu garþ*. 3) (vide VGL. sub 3.) I. 6, 158; Add. E. 1; IV. 5, 6, 9, 47, 48, 51, 53, 54; V. 3: 1, 2; 6: 1; 9. *konungs g.*, I. 126, 129, 145, 155, 163; Add. F. 5; V. 3: 13. (*et lidhet hus i hans g.*, I. Add. J.) Cfr. *Lade-, Lagsköth-, Skut-*

gardk. 4) gård, landgård, hemman: *praedium. sighæ up sin g.*, I. Add. J. *7

Garþ fæstæ, f. fäste för fiskegård vid åbrädden: *locus ubi saepimentum piscatorium ripae amnis adfigitur. utan han havir fangit g. annar vagh i gen.*, nisi adquisiverit ius saepimenti oppositae ripae adfigendi. I. 201.

Garþtik, f. gårdshynda: *canis (femina) villatica*. I. 180.

Gatu stæfnæ, f. bystämma, bymännens sammankomst på bygatan: *conventus incolarum pagi in platea pagi*.)(*kirkiu stæfnæ*, I. 81. coll. not. 45; 142.

Gatæ (gadæ), f. 1) väg: *via*. Vide *Allugatu*. 2) gata (i by eller stad): *platea (in pago vel urbe)*. I. 66; IV. 9; Add. B. 1; V. 6: 20.)(*stræde*, IV. Add. B. 4; V. 6: 15. not. 27; 41; de differentia vero inter *g.* et *stræte* vide *BiærkR. v. gata*. (Cfr. *Almenningh gade*.) *7

Gen, f. egentligen möte: *proprie occursum*. Inde 1) *igen*, a) emot: *contra*. *annar vagh i gen*, i. e. in ripa fluminis opposita. I. 201. *ig. mælæ*, vide *Mælæ*. *han sighær sva ig.*, I. 80, 219. *kommæ ig. ok svaræ*, I. 72. not. 45. *ig. vitni dylæ*, III. 8. *skæræ sik bondæ ig.*, III. 14. (um) *asynæ vitni (ær) ig.*, i. e. *contra accusatum*. III. 11. *takæ (iorþ) iorþo ig.*, I. 44. *þæmmæ ræte ig.*, III. 17. *gældæ ig.*, IV. Add. A. 2. *þær ig.*, I. 84. (b) *qvar*: *residuus*. *ig. leva*, efterlevva: *superstitem vivere*. I. Add. F. 2.) 2) *abiecta præp. i*, *præp. emot*: *adversus, contra*. *by markær ligiæ g. andrum by*, I. 175. *vil bonden g. kummæ* (sc. *til þings*), I. 153. *kumbær han ey g.* (sc. *til þings*) *ok svarær*, I. 72. *g. mælæ*, vide *Mælæ*. *gøræ g. bondæ*, I. 56. *for gøræ g. konungs ræte* (cfr. *Fore gøræ*), *ibid. arf taks g. arve*, i. e. *uterque coniugum capit hereditatem*. I. 30. *kvær arf gange g. andrum arve* (cfr. *Gangæ 1*), *ibid.* *7 (*gin*)

Gen kallæ, v. a. återkalla: *revocare*. I. 74: *rubr.*

Gest, m. främling, som ej är hemma i staden: *advena, qui non est urbis incolæ. köpman som g. ær*, V. 6: 1, 9, 11. *6 (*gæster*)

Giald (giæld), n. 1) betaling, ersättning: *solutio, compensatio*. I. 8, 9, 169, 170, 214, 221; IV. 28, 29; V. 8. *krævia g. (af andrum)*, I. 220; Add. D. 5; F. 4; IV. 57; V. 9. *um all g. annur*, de omnibus aliis quae solvenda sunt. I. 117. Cfr. *Hovel-*, *Korn-*, (*Offuer-*), *Skapa-*, *Viþær-*, *Ut gæld*; *Tve gildi*. 2) skatt: *tributum. konungs g.*, IV. 38. Cfr. *Bond-*, *Schat-*, *Skatha-*, *Stedgældh*. *7 (*giæld*)

Gialdæ (giældæ), impf. *galt*, conj. *guldi*, v. a. 1) erlægga, betala, ersätta: *pendere, solvere, rependere*. I. 153, 219-221; IV. 57; V. 3: 11; 9. *g. atær manni*, I. 10; cfr. *Atær gialdæ. g. igen*, IV. Add. A. 2. *g. (manni) iorþ v. bolfæ*, I. 9, 11, 14; Add. C. 1. *g. korngiald*, I. 160, 172. *g. kostnaþ*, I. 157. *g. daghsværkis spial v. akær spial*, I. 119, 159. *g. viti*, I. 179. *han galt ey hans at, han galt ey hans vanrökt at*, den andre umgällde ej, eller led ej skada genom honom, eller genom hans vårdslöshet: *alter non per eum v. eius negligentiam damnum passus est* (cfr. *VGL. et UplL. h. v.*), I. 214, 222. Cfr. *Landgildi*. 2) böta: *multam pendere*. *g. halfmark, siæx oræ &c.* I. 168; IV. 15, 37. 3) mista för begånget brott: *ob commissum crimen perdere*. *-de* (sc. *ther*) *fore hand sinæ*, V. 7. 4) gälla (i värde): *valere (certo pretio)*. V. 3: 11. *7 (*gielda*)

Gift, f. 1) gåfva: *donum*. Vide *Lækis-*, *Siæle gift*. 2) giftermål, äktenskap: *nuptiae, coniugium*. *valdæ kunu g.*, I. 45, 208. *6 (*gipt*)

Giftæ, v. a. gifta: *matrimonio iungere*. *gift eller gulfæst manni*, de femina, I. 59. *tha skal* (sc. *kunæ*) *-æs*

til half hovetlot vith svenbarn, i. e. feminae nubenti addicitor ius capiendi talem portionem in divisione bonorum. IV. 28. *7 (gifvta)

Gildri, n. giller: pedica, decipula. I. 194. *7

Gildær, adj. för hvilken skall bötas eller ersättning gifvas: pro quo mulcta vel compensatio pendenda est. *sværiæ* (sc. man) g. ællær ugild, de nemda, I. Add. D. 4. göræ man gildæn, id efficere ut pro homine occiso mulcta pendatur. Ibid. göræ fæ gilt, id efficere ut pretium pecoris occisi domino rependatur. I. 161. Cfr. Ugildær. *6

(Gitzsæ, gedtze, v. a. gissa: coniectare. I. 118. nott. 42, 46 p. 107.)

Gitæ, v. a. gitta, kunna, förmå: posse. I. 84; IV. 18. g. fõt sik, vart, hemlat &c. I. 47, 77, 79, 80, 88, 138, 156, 225; III. 15. not. 47; V. 8. *7

Givæ, v. a. 1) gifva: dare. g. half mark til fostær lön, I. 57. af þy ær han gaf, I. 43; cfr. 40. g. lækisgift, I. 103, 119. g. ia viþær, I. 219. g. manni frælsi, I. 123, 126, 130; cfr. Frælsgivi. (g. maade, IV. Add. B. 6. g. fult, sc. maade, V. 6: 50. huræ the skullæ g. potten ther af, i. e. quo pretio vendant. Ibid. 13.) man stial ok varþær givin konungs umbuzmanni, d. ä. öfverlemnad åt honom: in potestatem eius traditur. I. 126. konung haver givit allæ sinæ mæn, i. e. iis concessit. V. 3: 10. g. barn sit i clostær, I. 38. g. (manni) ugvædens ord, IV. Add. B. 1, 2. g. manni sak, vide Sak. g. manni banæ sak, rapæ sak, þiuf sak; g. kunu hordoms sak v. horsak, vide Banæ sak &c. g. manni skyld for sagh, IV. 55. g. logh, a) gifva, stadga lag: legem dare, statuere. V. 3: 1, epil. b) gå ed: iuramentum dare. I. 11. not. 27; 13. n. 7; 14. n. 36; 28. n. 48; 50. n. 23; 55. n. 43; 76. n. 31; 77. n. 45 p. 69; 97. n. 23; 107. n. 49; 109. n. 6; IV. 43. Cfr. För-

In givæ; Udgifve. 2) skänka: donare. I. 5, 16, 36-38, 58, 63.)(æliæ, IV. 8. g. slökifriþu börnum alt æftir sik, I. 62. g. fran arvingæ sinæ, IV. 32. g. guþi æghn sinæ, III. 8. g. bort, IV. 8; cfr. Bort givæ. (3) böta: mulctæ nomine pendere. g. III marck, V. 6: 23.) *7 (giefva)

Glömmæ, v. a. glömma: oblivisci. III. 17. *5

Gor, ? (vide VGL.) I. 166. H. v. denotare animal (dass das Wort für Thier überhaupt steht), ut statuit WILDA (das Strafrecht der Germanen, pag. 568 not. 2.), id nulla nititur veritate, etsi occurrunt compositiones gorþiuver, gorkætti, quibus per contemptum denotantur abactor et locus occultus ubi abacta pecora a fure includuntur (vide ÖGL. hh. vv.); nec, ut explicentur illa vocabula, opus est confugere ad vocem Britannicam gyrr, quam armentum denotare refert Ih. (Gloss. v. gorvargher). *4

Gorniping, m. nedrig boskapsdråpare; så kallas den som på sådant sätt med spjut eller annat vapen dödar fåkreatur, att inelfvorna utfalla: infamis pecorum interfecto; ita appellatur is, qui hasta vel alio instrumento ita occidit pecus, ut viscera emanent (cfr. VGL. v. gorvargher, et SML. v. gorunda). Inde Gornipings værk, n. nidingsdråp å fåkreatur: immanis pecorum trucidatio (cfr. Gorniping). I. 166; II. 110. In recc. codd. perperam scribitur gorthnithings værk, I. 166. not. 21.

Gothvili, m. fri vilja, samtycke: liberum arbitrium, consensus. mæth g. sinum, fa g. mans, I. Add. B. 5. mæth g. annærs, III. epil. not. 42. *6

(Gotz, n. 1) egendom (i allmänhet): bona (generatim). I. 1. not. 11; 5. n. 53; 7. n. 49; 24. n. 76; 39. n. 64; Add. D. 6. rørende g., vide Röræ. Cfr. Lif, lorde gotz. 2) gods, varor: merces. V. 6: 6, 7,

14, 24, 25. &c. 3) saker (af något värde): res (singulae cuiusdam pretii). Vide *Gronthe gotz.* *6

Gopær, adj. god: bonus. *g. bryti*, I. 218. *gopæ mæn*, I. 218; Add. C. 1; F. 4; IV. 1, 27, 41, 50, 51; V. 2: 1; 3: 13; cfr. *Asyn 1. gothe astadhe mæn* vel *astathughe mæn*, IV. 57; V. 9. *gopæ kunur*, I. 1; IV. 27. *godh mark*, vide *Mark. lighe goth sild*, V. 5: 48. *frith ok gothe nothe*, IV. 50. *han havir ey sva got*, non tam bene habetur. I. 43. *thet ær væl got*, bene est. V. 8. *sva got fæsum &c.*, eiusdem pretii ac. I. 151, 165, 167. *vurdæ fæ hvor got thet ær*, IV. 54. *huru goth hun* (sc. iorth) *ær*, I. Add. C. 1. *lodh læggis sva g.*, I. Add. F. 2. *siax mark &c. sva gopæ sum &c.* I. 95, 97, 165; Add. D. 1. *manni brændær sva got sum siax ðræ*, I. 214. Cfr. *Æm gopær.* *7

Graf, f. 1) grop: fossa. I. 99. *fylli g., ðör man i þe g.*, sc. quam fodit aliquis ut vulpem ex latibulo extrahere possit. I. 192. Cfr. *Ler.*, *Ræfgraf.* 2) jordhála, kula: spelunca. *æltæ fæ i g.*, i. e. in latibulum, ad quod confugit vulpes (non vero hoc loco, ut credit LARSEN, *Jur. Tidsskr.*, XV. 1. p. 59, sermo est de eius generis fossa, cuius mentio fit I. 99, quod etiam ibi indicatur verbis *þæskyns gravæ*), I. 192. coll. 191. et II. 118. 3) fästningsgraf: fossa ad moenia pertinens. *vör bys g.*, V. 6: 45. 4) graf: sepulcrum. *vitæ i g. mæþ þem dræpnæ þre mark fore sar &c.*, d. ä. bevisa att den dräpne och begrafne hade, under striden då han blef dräpen, tillfogat dräparen sår, för hvilka han hade skolat erlægga böter, hvilka nu äro lika som begrafna med honom, men afdragas vid erläggandet af den sista tredjedelen af dräpsböterna: probare hominem occisum iamque sepultum in pugna cum occisore ei inflixisse vulnus, ob quod pendenda

erat mulcta, quae tamen, cum occisore quasi sepulta, iam detrahitur a tertia parte mulctae homicidii postremum solvenda (*at þriþiæ sal*). I. 106; cfr. *Ius Sel. rec.* III. 26, 30. Ratio locutionis *vitæ i g. mæþ þem dræpnæ* haec sine dubio est, quod mulcta vulnerationis cum homine occiso quasi sepulta est, ut non exigi possit, sed tantum de mulcta homicidii detrahi; dici alias posset verba *vitæ i graf* denotare probationem contra hominem iam sepultum proferendam (cfr. locutionem *bæra fæst a füter ðþum*, ÖGL. v. *fæst 2*); non vero ex hac locutione concludi potest dictam probationem in sepulcro occisi hominis esse proferendam, ut pro certo dicit KR. (*G. D. L.*, I. p. 50 not. 6; *Retshist.*, II. p. 102; *Nyt jur. Ark.*, XXII. p. 47); quod si ita fuisset, hoc in ipsis exsequiis esset faciendum (*a grava bakka*, UplL. Manh. 7: 1), manifestum vero est ultimum trientem mulctae homicidii non nisi longiore praeterlapso tempore pendi potuisse (cfr. II. 48.). *6

Granni, m. graunne, en afjinneváuarne i samma by: vicinus, unus ex incolis eiusdem pagi. I. 66, 67, 75, 98, 135, 150, 160, 171; III. 15, 16; IV. 54; V. 8. *7

Gravæ (impf. *grof*, conj. *grove*), v. a. 1) gräfva: fodere. I. 98, 99, 191, 192; Add. G. *g. up ræf v. ræva ungæ*, sc. ex latibulo. I. 191, 192. 2) begrafva: sepelire. I. 205. *7 (*grafa*)

Greve, m. grefve: comes. V. 3: epil. *6

Gripæ, v. a. 1) gripa, taga: capere. Vide *Hargrip.* 2) gripa, fasttaga, fänga: capere, comprehendere. *g. man oforvunnen*, V. 6: 10. *g. man med vapn*, i. e. arma portantem. V. 5: 24. *varthæ -pin*, IV. 50; V. 3: 1, 5. *varthæ -pin mæþ v. vither*, I. 153; IV. 9, 50; Add. B. 6; V. 5: 3, 24, 43. &c. (Cfr. *Be.*, *Pagrike*.) *6

Gris, m. gris: porcellus. I. 165. *7

Grom, ? fiskgrum, trangrum: faex piscium; speciatim faex quae cocto adipi haeccum restat. V. 6: 20. et not. 62; 36.

(*Grondhe gots*, n. saker som ligga på hafsbotten: res in fundo maris demersae. I. Add. F. 5.)

Grymbær, adj. grym: trux. I. 102.

Græft, f. gräfning: fossio. I. 69.

Gulfæstæ (*gulfaste*), v. a. trolofva sig med (qvinna), hvarvid skänker af guld gåfvos af mannen till qvinnan och (enligt stadsrätten) äfven egendomsgemenskapen emellan makarne bestämdes: despondere sibi (feminam) donis aureis feminae a sponso datis, qui (secundum ius urbicum) simul commuacionem bonorum inter coniuges determinavit (cfr. ÖGL. v. *gipta* 3). *g. kunu*, I. 61. not. 57. *g. sik husfru til halft bo*, IV. 27. *gift ællær v. ok -st*, I. 59.

Gull (*guld*), n. guld: aurum. I. 29, 39. not. 64; Add. K. 2; IV. 28, 30. *g. ther fæstes meth* (cfr. *Gulfæstæ*, *Fæste gul*), IV. 28. Cfr. *Öre*. *7

Gup, m. Gud: Deus. I. 71; III. 4, epil.; IV. Add. B. 5, 7; V. 2: prol. *bipia sæ sva g. kialpæ* &c., vide *Bipia* 1. *afhændæ sik g. fore iorþ*, sc. peierando. I. 75. *givæ gupi æghn sinæ*, i. e. ad pios usus. III. 8. *guz ræt*, I. 9, 71. not. 59; III. rubr. not. 1; 1. (*guds loug*, I. 7. not. 40.) *7

Gupfapær, m. (vide VGL.) I. 3. *5

Gupmopær, f. (vide VGL.) I. 3. *5

Gyri, f. girighet: avaritia. V. 2: 1. Cfr. *Molb. D. Gl. v. gire*. *1 (*giri*)

(*Gytzning*, f. gissning: coniectatio. I. 118. not. 56 p. 107.)

Gælkære (*gælkyræ*), m. 1) stadsfogde: vectigaliarius urbis (cfr. VML.). IV. 11. 2) konungens ombudsman öfver hela landskapet: praefectus provinciae. III. tit. nott. 6, 13. *g. af v. i skone*, I. Add. J. not. 9; III. tit. n. 12, 13. *g. aflund*, III. epil. not. 42. *5

Gærning, f. gerning, i synnerhet brott:

actio, facinus. I. 8, 15-17, 42, 60. &c. Detta ord brukas ock om skada som villdjur gör: h. v. quoque occurrit de damno a fera facto. I. 101. Cfr. *Færsker*; *For-*, *Handæ-*, *Valdk gærning*. *7 (*giarning*)

Gærpe, n. gårdsgård: saepes. I. 177; Add. J; sed *giærpe* pro *garpe*, I. 158. not. 57. Cfr. *Akær-*, *Biug-*, *Rugh-*, *Toft-*, *Ut gærpe*. *7 (*gierpi*)

Gærpæ, v. a. 1) gärda, bygga gårdsgård: saepire. I. 175, 178, 179; Add. J. Cfr. *Brungærpæ*. (2) så kallas äfven det att, enligt den gamla Skånska seden, vid upförandet af korsverkshus i mellanrummen emellan korsverket insätta käppar, lika gårdsgårdsstörar, innan väggarne klenas med ler: in interstitiis tignorum parietum craticiorum, secundum antiquum Scanensium morem, erigere sudes in modum saepimenti, antequam argilla illinatur (cfr. LINNÆI *Skånska resa*, pag. 301). *veggene gærthæ* (part. pass.) *ok künde*, I. Add. J.) *7 (*gierpa*)

Gæstæ, v. a. gästa: hospitari. V. 3: 2. *4 (*Gödningh*, f. gödsel: stercus, laetamen. I. Add. J.) *5

Gömæ, v. a. förvara: custodire. I. 56. not. 9; 57, 157, 169, 179; Add. F. 4. *7

Gömære, m. vårdare: custos. I. 57. not. 62.

Gönun, præp. genom: per. I. 113, 176, 196. *7 (*ginum*)

Görle, ? späckhuggare, svärdfisk: delphinus orca LINN. I. 155. Non dubium est quin *g.* idem animal sit, quod in Iure Iut. III. 62. et Iure Sel. rec. III. 62. appellatur *lyft*, quod vocabulum in *Danske Vidensk. Selsk. Ordb.* dicitur denotare "en stor Fisk i salt Vand, som ligner Tantheie". Celeberrimus noster zoologus S. NILSSON mihi amice indicavit Danicum *tantheie* esse delphinum tursionem LINN., qui proxime accedit ad

speciem delphinorum supra dictam. Hoc animal, quod habet longitudinem XII ulnarum, nostro quidem tempore raro occurrit; attamen integer sceletus huius generis belluae, anno 1851 prope litus Blekingiae captae, adservatur in museo zoologico nostrae academiae. Nomen *g.* iam pridem ignotum fuisse verisimile est, cum in cod. 1. deletum sit, in aliis vero diversis modis scribatur, ut *al görle* v. *algörle*, *olgörle*, *örle*, *ökle*, *aall vrefse* &c. Hoc animal ignorat textus Latinus II. 100.

Göræ, v. a. 1) göra: facere. I. 12, 15. &c. *g. (manni) ræt*, I. 14, 72, 82; IV. Add. B. 7. *g. skæl ok ræt fore sik*, V. 3: 5. *brut varþæ gör* (part. pass.), III. 13. *at sva görþo* v. *göro* (part. pass.), postquam ita factum est (cfr. *At 6.*) I. 16, 204. *g. man gildæn* v. *ugild* (cfr. *Guldær*), I. Add. D. 4. *fridlös giort*, I. Add. H. 1. *g. gen bondæ*, i. e. delictum committere. I. 56. *g. þæt fæþrini* &c., decidere illud hereditate a patre relicta esse acceptum. I. 26. Cfr. *Sar*; *Fore*-, *Kun*-, *Mis*-, *Til göræ*. 2) utgöra: efficere, constituere. *tolf hors göræ stoþ*, I. 160. *7 (*giera*)

H.

(*Haff*, n. haf: mare. V. 6: 19, 25, 29, 43; 7.) *7

(*Haffn*, f. hamu: portus. V. 5: 46; 7. et nott. 1, 2.) *7 (*hamn*)

(*Hafna*, f. (vide ÖGL.) V. 4. *5 (*hamna*))

Hafri, m. hafre: avena. I. 214. *6

(*Hafft*, vocabulum, ni fallor, errato scriptum. I. 129. not. 4.)

Haghi, m. hage, inhägnad plats (gehäg): locus circumsaeptus. *hoggæ h.*, inhugga jagtplats i skog (genom träns undanrödjande och stängsels uprättande): indaginem facere, locum venationi

idoneum, obstantibus arboribus caesis, saepimento circumvallare. I. 193; cfr. II. 117. Rec. codex pro *h.* perperam habet *hage thorn*, cornus, I. 193. not. 59. Cfr. ÖGL. B. 29, et UplL. Addenda pag. 454. *7

Haldæ (*holde*; impf. pl. *hioldo*, I. 79.), v. a. 1) hålla: tenere. *h. a sköte*, I. 79. 2) hålla, fasthålla: tenere, coercere. *man varþær -din*, I. 97. 3) qvarhålla: retinere. *h. thiuf*, IV. 11. *h. man til rætæ*, IV. 50. (Cfr. *Opholde*.) 4) behålla: tenere, habere. *þa -dær han þæt*, I. 75. *þæt gull -dit ær*, d. ä. som är i behåll: aurum quod servatum est v. restat,)(*þæt i köp ær kommit*, I. 29. 5) underhålla: sustinere, alere. *man huse el-ler i sin gard h.*, V. 5: 50. 6) hålla, hafva: habere, facere. *h. market, kru, bonde market*, V. 5: 40, 41, 53. *h. brostræde rent*, IV. Add. B. 3. 7) hålla, iakttaga: servare, observare. *h. köpe sinu*, I. 80. *han vil ey h. (viþær)*, sc. köp, I. 76; IV. 26. *h. köp (sit)*, IV. 2, 3. *h. hælgh*, III. 14. *h. frith*, V. 5: 1; 6: 53. *h. ræt*, IV. 1. not. 9. *h. articlæ (fastæ)*, V. 5: prol.; 6: rubr. Cfr. *Uppe haldæ*. 8) behandla: tractare. Vide *Mishælde*. 9) hålla, anse: habere. *h. hanum for en falsk man* v. *for vor fiende*, V. 5: 17, 52. *7

Half, halfa, vide *Alf*.

Half broþær, m. halfbroder: frater germanus vel uterinus. I. 34, 91; Add. D. 3.

Half hælaghær, adj. (tid) då det är mindre eller half helg: (tempus) minus festum. III. 14, ubi verba *þa -ght ær* videntur esse connectenda cum proxime antecedentibus *til qvælz*; quod si ita sit, respicitur, ni fallor, tempus *eptir miþian aftan til sola sætris*, SML. KkB. 17: 1.

Half mark, f. half mark: dimidia marca. I. 57, 129, 145, 152. &c. *7

Halfnaþ (halnat), m. hälft: dimidium

I. Add. C. 3. *skiftæ til-þæ*, d. ä. i tvá lika delar: in duas aequales partes dividere. I. 7. *2

Half thríðiesinstíughende, num. (ND. *halvtredsindstyvende*) femtionde: quinquagesimus. IV. 57. not. 65.

Halm, m. 1) halm: stramentum. I. Add. J. 2) skörd: messis (cfr. ÖGL.). *havæ kast þre -mæ*, I. 75, 79. *han havir fangit laghæ hæfþ ofna iorþena þæt æræ þre -mæ*, I. 77. *thrænne -ma*, II. 37. Manifestum est has locutiones, etsi tres messes tribus annis percipiuntur, ideoque proprie denotant tres annos (cfr. *Hæfþ*), tamen ita posse intelligi, ut minus tempus comprehendant; si enim tempus incipit uno anno mox ante perceptas fruges, exit vero statim post tertiam messem collectam, tres messes a possessore ita collectae "concluduntur duobus annis vel paullo maiori spatio", ut res explicatur II. 37. Quod vero ibidem dicitur de "uno anno vel paullo prolixiore tempore", id tanto minus pertinet ad explicandam locutionem *þre halmæ*, cum contra observetur tam breve tempus sufficere ad praescriptionem tribus "agricultoris" definitam, nisi agricultura quoque comprehenderet fructuum segetumque collectionem; tres vero messes (*þre halmæ*) non nisi tribus annis percipi possunt. *2 (*halmber*)

Halnæ, v. a. i. q. *kanæ*. I. Add. B. 2. not. 32. *5

Hals, m. hals: collum. *han skal miste sin h.*, d. ä. livet: poenae mortis obnoxius esto. I. 89. not. 58. *rette det þa hans h.*, V. 6: 51. not. 19. *þa gange a hans h.*, V. 3: 1, 5; 6: 50. not. 15; 52. n. 24. *sag ganger a h. ok hand*, d. ä. livet eller stympning: delictum morte vel mutilatione (proprie manus amputatione) punitur (cfr. HALTAUS, *Gloss. Germ. v. hals*). V. 5: 25. *7

(*Halveges* (pro *halfveges*), adv. half-

vägs, till hälften: ex dimidia parte (proprie viae v. itineris). I. Add. J.)

Haloær, adj. half: dimidius. *þa ma kan -van* (sc. *hovoplot*) *gívoæ*, I. 37. *havi half* (sc. *bisværm*) *hvær þerræ*, I. 186. *þa ær alt halft þæt kan a*, omnia bona eius in duas aequales partes dividenda sunt. I. 39; cfr. not. 67 ibid. *halfst las*, *halve sticke klæde*, V. 5: 15, 29. *half annær*, I. 119. (*half ottende* v. *halottende*, I. 14. not. 60; 76. n. 37; 165. n. 91, 94. *hundreth ok halft* (sc. *hundreth*), V. 6: 22.) *halfst*, n. absolute, hälften: dimidium. I. 1, 91, 187; Ádd. D. 3; K. 2; V. 6: 13, 23. *taki alt halfst*, d. ä. hälften i allt: dimidium omnium bonorum. I. 24. *halvu* v. *-væ* (dat. n.) *minni* v. *minnæ*, vide *Minni*. *-væ dyrræ* (*dywret* perperam scriptum est), *half mere*, d. ä. dubbelt: duplo carius vel plus. V. 7. et not. 64. Cfr. *Bo*, *Bol 1*, *Bot*, *Hel*, *Hovoplot*, *Lot*, *Læst*, *Manað*, *Manbötær*, *Tyllt*. *7 (*halfr*)

Halz fæ, n. saker som äro emottagna i förvar under ovilkorlig ansvarighet: res alienae custodiae commissae, eaque lege a depositario acceptae, ut sine ulla exceptione restituantur (cfr. VGL. v. *halds örar*). I. 223, 224; II. 142, quorum locorum ultimus continet explicationem h. v. Cfr. *Halz pænningæ*.

Halz pænningæ, m. pl. i. q. *halz fæ*. I. Add. C. 2.

Hamb læ, v. a. (vide ÖGL.) V. 3: 1-3.)(*hoggæ*, ibid. c. 7, 12.)(*saræ* et *bæriæ*, I. 121.)(*hoggæ* et *bæriæ*, V. 3: 5, 12. not. 31. Cfr. Ius Int. II. 14, et Upll. v. *hamblan*. *2

Han, pron. pers. han: ille. I. 1. & gen. *hans*, I. 140, 161; Add. B. 4. dat. *hanum*, I. 14, 16, 17. &c. acc. *kan*, I. 32, 34, 69. &c. *hanum*, I. 16; Add. D. 4. &c. *7

Hand (dat. *hænde* v. *handæ*), f. hand: manus. I. 92, 94, 119; Add. B. 2, 4; IV. 46; V. 5: 5. *gíælde* (sc. *ther*) *fore h. sinæ*,

i e. manus amputator. V. 7. *stingæ genom hans h.*, ibid. *havæ vantæ ofna hænde*, sc. gestato candente ferro. I. 148. coll. Add. B. 4. *-ds bot*, mulcta abscissae manus. IV. 46. *sag ganger a hals ok h.*, vide *Hals*. *havæ iorþ &c. handæ mællin*, I. 46, 48, 137, 138, 144, 173, 217. *lösæ manni dom i hænde*, vide *Lösæ sælie manni iorþ &c. i hændær*, vide *Sælie*. *latæ ut þræl manni i hændær*, I. 120. *fa i hændær*, I. 58. *manni a v. ofna hændær v. til handæ v. af v. fran handæ*, i. q. *a v. ofna man v. til mans v. af v. fran manni*. *ælli v. ysalde gar manni a hændær*, I. 40, 47. *sannæ, sökiaæ, fullæ v. sværiæ manni a hændær*, I. 88, 118; V. 2: 1. *sværiæ manni a hand*, III. 13. *mæke, kæræ, vitæ v. sökiaæ manni ofna hændær*, I. 149, 163; Add. B. 7; III. 13. *sökiaæ manni ofna hand*, III. 13. *vitæ v. væriæ manni til handæ*, I. 25, 77. *þæt ær gupi ær til handæ vight*, III. 4. *vitæ, sværiæ v. væriæ manni til handæ*, I. 66, 71, 77. *væriæ sæ til handæ*, I. 144. *iorþ gar manni af handæ*, I. 77. *vitnæ manni fæ fran handæ*, I. 217. Cfr. *Afhændæ*. *7

Hand, ? slag: genus. Vide *Alle-*, *Andræ-*, *Noghen handæ*. *6

(*Handat*, vocabulum, ni fallor, corruptum, cuius loco forte legendum est *stranden*, V. 6: 40.)

Handlös (*handelös*), adj. *handlös*, ej styrd af hand: non manu directus. *h. vapi*, vådlig hændelse som sker utan menniskohand på det sätt, att någon t. ex. blir slagen af en annans häst; då för sådan hændelse stadgas tre markers böter, förutsättes att den skadade ljutit döden: *damnum fortuitum non hominis manu factum*, sed ex. c. *ungula equi*; ubi pro tali damno statuitur trium marcarum mulcta, respicitur *gravius da-*

num, quod necem homini intulit. I. 100, 194; IV. 39. coll. II. 56. In Iure OG., Upl. et VM. locutio *h. vapi* aliam habet significationem, quod non intellexisse videtur WILDA, qui de hac re confuse disserit, loco pag. 540 cit. p. 584-586. *5

Handran, n. (vide VGL.) I. 158, ubi sermo est de pecore in alieno agro vel prato capto, quod pecoris dominus vi rapit ex manibus capientis. In recc. codd. scribitur *hande roff*, ibid. not. 49. *5

Handtak, n. *händernas sammantagning*: connexio manuum. *sværiæ at -ki* (*at bok*), i. e. iunctis manibus, dextra utrinque data. I. 82, 141, 214. coll. II. 41. &c. Iusiurandum ita datum in recc. codd. appellatur *haandtagen ed*, I. 82. not. 53; 141. n. 2 p. 135; *han tægthe eth*, V. 8. Cfr. *Nyt jur. Ark.*, XIV. p. 7-9.

(*Handverkes folk*, n. *handtverksfolk*: opifices. V. 5: 28.)

Handæ gærning, f. *gerning* som görs med händerna: *actio quae manibus fit*. I. 222, cuius loci sensus est *conductorem pecoris non debere mulctam si pecus conductum damnum alicui infert* (*handlös vapi*, I. 100.).

Hangi, m. (vel *hang*, cfr. *ius urb. R. Eri*ci de a. 1269, cap. 27, KR., *G. D. L.*, V. p. 491) *hängning*: *suspensium*. *dömæ þiuf til -gæ*, I. 145. *1

Hans, pron. poss. *hans*: *eius* (*viri*). I. 5, 6. &c. *7

(*Hanteringh*, f. *handterande*: *contrectatio*. *hvo therræ* (*istarum rerum*) *h. hafver*, is cuius est tales res *contrectare*. V. 6: 20.)

(*Han tægthe eth*, m. vide *Handtak*.)

Hanzki, m. *handske*: *chirotheca*. I. 196. *5 (*handski*)

Hanæ, v. a. (a *hand*) *handtera*: *manu tractare*. I. Add. B. 2. Cfr. *Halnæ*.

Har, n. (*hufvud*)*hår*: *crinis, capillus*. I. 2, 94; Add. B. 2; IV. Add. C. 4. *7

Hardræt, ? i. q. *hargrip*. I. 97. not. 3. Manifestum est posteriorem partem h. v., quam adhuc servant Dani, ex. c. in compositionibus *fiskedræt*, *plovdræt* &c., deducendam esse a v. *draghæ* (ut Suec. *drägt*, Isl. *drättr*), cfr. UplL. &c. vv. *bodræt*, *kælka dræt* &c.; perperam vero h. v. cum Isl. *hard-rétti*, dura tractatio, confundit KR., *G. D. L.*, II. p. 383. Recc. odd. habent *hardrag*, I. supra cit.

Hargrip, ? hårdragning: vellicatio capilli. I. 97.

Harthær, adj. hård: durus. III. 1. not. 17. Cfr. *Of harpær*.

Hastighet, f. hastighet, öfverilning: animi impetus v. fervor. IV. Add. C. 1.

Hat, m. hatt: pileum. I. 196. *7 (*hattr*)

Havæ (impf. *hafpi*, I. 6, 43. pl. *hafpæ*, I. 110. sup. *havat*, *havæt*, I. 48, 78, 79; *haft*, I. 79.), v. a. 1) hafva: habere. *h. gupfapær*, *börn*, I. 3, 6, 13. &c. *h. handæ mællin*, vide *Hand. inni h.*, vide *Inni. h. at loghum*, vide *Logh. han havir ey sva got*, vide *Gopær. havi iorþ sinæ*, *sin þræl*, *bol sit*, behålle: teneto. I. 46, 79, 120, 225. *han havir skötæ vitni til* (cfr. *Til*), I. 77. (*hafuendis vere*, vide *Vere*) *uthen kan haver v. eller och have thet i fogedens mynne, udhen kan hafver thet meth . . . lof*, nisi ita faciendi acceperit veniam &c. (cfr. *he nehebbe id mid minnen* &c., VStL. v. *hebben* 2). V. 5: 29, 32, 33, 42; 6: 28. 2) ega: in dominio habere. *h. enæ mark*, *iorþ* &c. I. 7, 9, 11. &c. *þa a han at h. træ*, arbor eius esto. I. 197. 3) v. aux. hafva (gjort &c.): nota praeteriti temporis. *h. takit*, *fangit*, *mist* &c. I. 12, 18, 46. &c. *7 (*hafa*)

Heder, m. heder: honor. *vil han engen h. göre*, i. e. honorem virginis vi stupratae reparare eam in uxorem ducendo. IV. 50. *6 (*heper*)

Hefnd, f. hämnd: vindicta privata. *dræpæ man a rætte h.*, V. 2: 3. *7 (*hemd*)

Hel (*hell*), adj. 1) hel)(half &c.: totus)(*halvæ*, V. 5: 29; 6: 1, 30. Cfr. *Bol* 1. 2) frisk: sanus, vegetus. III. 8; V. 8.)(*siukær*, I. 58, 63. *7 (*hail*)

Hem, m. (Isl. *heimr*) verld: mundus. III. epil. et not. 1.

Hem, adv. hem: domum. I. 71, 132, 134. &c. *e skal lan h. kummæ*, i. e. domino redditor. I. 221. *7 (*haim*)

Hemblan, f. försvar för en rättighet som blifvit åt en annan gifven: defensio iuris cuiusdam alii concessi. *twigia manna h.*, sc. duorum virorum qui lata sententia addixerunt alteri litigantium ius, de quo disceptatur. I. 220. Cfr. ÖGL, UplL. et SML. v. *hemuld* vel *hemult*.

Hemblæ (*hemlæ*), v. a. 1) hemula, försvara en rättighet som man åt en annan öfverlåtit: defendere ius quoddam a se alii concessum. *h. andrum dom*, försvara den andres rätt genom intygande att man tilldömt honom densamma: defendere ius a se lata sententia alii concessum (cfr. *Hemblan*). I. 220. *þæn ær kan vil h.*, *han ma h. hvæsum han vil*, d. ä. afgöra åt hvilkendera han sålt, och således försvara hans rätt: decidere utri vendiderit, ac uter ideo verus sit emtor. I. 81. 2) i synnerhet försvara förtryng af jord mot klander: speciatim factam alienationem rei immobilis contra vindicationem defendere. *sæl man andrum iorþ ok gitær æi -lat*, I. 80. *gitær kan -lat ok vil ey*, d. ä. om säljaren vill rygga köpet, under förevändning att han ej kan hemula: si venditor, quamvis potest defendere factam venditionem, tamen dicit se id non posse, quoniam a venditione vult recedere. Ibid.; cfr. II. 39. — Cfr. ÖGL, UplL. et SML. v. *hemula*. *4 (*hemula*)

Hembyghd, f. hembygd, hemvist: domicilium, locus habitationis. I. 134.

Hem föræ, v. a. hemföra: domum referre. I. Add. E. 1. *5

(*Hemmelige*, adv. hemligen: clam. V. 6: 5.) *1 (*hemulika*)

Hemæ, adv. hemma: domi. I. 3: rubr.; 82, 135-137. &c. Cfr. *Sin.* *7 (*haima*)

Hemæ föddær, adj. hemmafödd: domi natus. *væriæ fore -föt* (cfr. VGL.), I. 137, 186. *1

(*Herrenskedt*, f. nedrigbet, elakhet: pravitas, nequitia (cfr. SML. v. *hærian-sun*, et Molb. D. Gl. v. *hæriænsked*). H. v. occurrit perperam pro *hærskiold*, I. 214. not. 59 p. 200.)

(*Her udh*, adv. (Germ. *heraus*) ut: foras. *fare h.*, V. 6: 47.)

Hetæ, v. n. heta, kallas: appellari. *h. möprini, vrak, kirkiu ran, gangæ urf, hærvirke, gardganghe, ran*, I. 23, 155; III. 5; IV. 34, 47, 48, 49. nott. 16, 19; 53. *h. þiuf, rövere*, I. 190, 198; IV. 57. *7 (*haita*)

(*Heye*, v. a. (Germ. *hegen*) hysa: domo recipere. *h. eller huse*, allitt. V. 5: 25.)

Hethen, adj. hednisk: paganus. *h. man*, d. ä. odöpt: non baptizatus. I. 3. not. 97. *h. iorth*, d. ä. ej invigd (såsom kyrkogård): terra non consecrata (ut coemeterium). I. 204. not. 16. *7 (*haiþin*)

Hefvarþær, adj. (Isl. *heidvirdr*, genti honoratus; cfr. Gotl. v. *haiþverþr*) förnäm, mächtig: illustris, optimas. Inde

Hefvarþær man, m. förnäm, ansedd man: vir "dives et praepotens", ut Latine explicatur *h. v.* I. 109; II. 63. In codice *Vithirlags ret* dicto legitur: *konung oc andra hithworthe* (vel *hethworthe, hætwarthe*) *men* (KR., G. D. L., V. p. 2), qui locus respicitur cum in SUEONIS AGGONIS *hist. leg. castr.* sermo est de iis, qui "vel stemmatum titulis florent, vel facultatum copiis exuberant" (KR., l. c. p. 9).

Hialpæ, hiælpæ, v. a. c. dat. hjälpa: opem ferre. I. 156; IV. Add. B. 7. *bipiæ sæ sva guþ h.*, vide *Bipiæ 1. siælver h. sik*, I. 40. *7 (*hielpa*)

(*Hiemmel*, m. hemulsman: auctor (cfr. ÖGL. v. *hemuls man*). I. 77. not. 69.)

Hin, pron. 1) den andre: ille, alter. I. 17, 40, 42, 55, 71, 79. &c. *hini ni mæn*, I. 118. *hinæ synir*, I. 32. *hinnæ tvi-gia manna*, I. 225. 2) den (som): is (qui). *h. ær*, I. 4, 14, 24, 28, 31. &c. *h. bonde ther drap*, IV. 54. *hinæ* (sc. *ær*) *a stæþil sitia, hinæ yrkia vilia, hvær hin i fylghi var, h. til þings varþær stæfn-dær, h. sæ kœnnir, af hinu kan galt i gen*, I. 18, 70, 86, 140, 144, 146. 3) artic. defin. *h. döþæ, vanföræ, bansatti, hælghe*, I. 35, 40; Add. D. 4; III. 16. epil. not. 1. *h. sækti*, I. 118, 140. &c. *hins döþæ, dræpnæ, sæktathe*, den dödes &c.: mortui &c. hominis. I. 34, 98, 110, 120; IV. 29; V. 2: 1; 3: 1, 2, 6. *hinum dræpnæ*, I. 116. *h. annær v. annur, hinæ andræ*, I. 32, 54, 70, 75, 189. *7

(*Hindræ* (*hyndre*), v. a. hindra: impedire. V. 5: 14, 50. *væyen -res*, V. 6: 41.) *7

Hiog, vide *Hoggæ*.

Hion, n. pl. 1) man och hustru: maritus et uxor. *tu h. kummæ sammæn*, d. ä. man och qvinna blifva makar: vir et femina coniugium ineunt. I. 7. 2) husfolk, tjenstfolk: servi aliique homines ad domum pertinentes. *mans h.*, V. 3: 4. *mans h. fræls* (eller) *annötkig*, V. 9. *6

Hionæ, n. en af någons husfolk; förekommer här endast om träl: unus ex familia alicuius; heic de servo tantum occurrit. *mans h.*, I. 127-130. *annöþoght h.*, I. 61, 119, 123, 130, 146. De libero homine occurrit *legthæ hionæ*, q. cfr. *4

Hionæ lagh, n. hjonalag, äktenskap: coniugium. *takæ kunu at h.*, III. 15. *6

Hiort, m. hjort: cervus. I. 102.

Hiorþ (dat. *-þo*), f. (vide ÖGL.) I. 159, 160. *tolf nôt göræ h.*)(*stop et vræþ*, I. 160. *5

Hirpe, m. herde: pastor. I. 159. *3

(*Hisken*, n. litet hus; förekommer här om afträde: aedícula; heic occurrit de latrina. IV. Add. B. 4. Cfr. VS(L. v. *kysighe*, et Molb. *D. Gl. v. kysken*.)

Hittæ (n. part. pass. *hit*, I. 136.), v. a. 1) *hitta*, *finna*: invenire. I. 129, 132, 136, 142, 150, 155, 157, 182, 187, 190, 204, 217, 221; IV. 20. 2) råka (att göra något): fortuito aliquid facere. *k. at misgöra*, III. 2. *7

Hjughl, n. hjul: rota. *dömæ man i h.*, d. ä. att steglas: ad supplicium rotæ (cfr. ÖGL. v. *stæghla*). I. 145. *7 (*hiaul*)

Hiælp, f. hielp: auxilium. *sik v. hanum til -pæ* (gen.), I. 75; V. 5: 50. *bithiæ sik sva guth til -pæ* (gen.), I. Add. F. 3. *7 (*hielp*)

Hiælpæ, vide *Hiulpæ*.

Hiærni, m. hjärna: cerebrum. I. 88.

Hof, m. hof: ungula solida. I. 100. Cfr. *Hæst hof*. *6 (*hover*)

Hof, n. riksdag (det så kallade *danehof*): comitia. V. 3: 9, epil. not. 60.

(*Hoff*, vide *Hugh*)

Hofpe, vide *Hovop*.

Hog, *hug*, n. 1) *hugg*: ictus (gladii &c.). I. 113; V. 3: 12. not. 32. 2) *huggning*: caesio. Vide *Af-*, *Skogh hog*. 3) slag: percussio.)(*sar*, I. 95. not. 25. (*törre h.*, vide *Tör*.) Vide *Bens-*, *Nævæ-*, *Stangæ-*, *Stens hog*. *7 (*haggy*)

Hoggæ (*höggæ*, impf. *hiog*), v. a. *hugga*: (securi, gladio &c.) caedere. *k. hand af manne*, IV. 46. *k. sæ axlæ*, I. 183. *k. krakæ*, I. 190. *k. hagka*, I. 193. *k. fløghæ las, tolf las, vene las, vithstort*, I. 181; III. 6. *k. fore fæ*, vide *Fore* 9. *sar vorther hugget*, IV. 42. *k. sönther*, V. 9. (*k. mans fred af hanum med sit vapn* (cfr. *Vapna tak*), I. 139. not. 95.) Cfr. *Af hoggæ*. 2) *hugga ned*, *fälla* (trä): caedere arborem. *k. træ*, I. 98, 186, 190. *samæ lund sum* (sc. *træ*) *hogget vare*, I. 184. 3) *såra*: vulnerare.)(*hamb-læ*, vide *Hamb-læ*.)(*skenæ*, V. 9. *var-*

pæ koggin, I. 108. not. 56; 113; IV. 51. *7 (*hagga*)

Hol (*hull*), n. 1) hål: foramen. I. 113. not. 34. 2) bröst- eller bukhåligheten: cavitas pectoris vel abdominis. (*hulsar i*) *öfræ v. næpræ k.* (cfr. *HelsL.*), I. 88; V. 1. *6

Holsar, vide *Hulsar*.

Hor, n. hor: adulterium. III. 14. not. 60. *7

(*Hoere*, f. hora: adultera. H. v. occurrit inter convicia IV. Add. C. 1, 2.)

Hordoms sak, f. horsak, anklagelse för hor: caussa v. accusatio adulterii. I. 211. *givæ kunu (sinni) k.*, I. 210; III. 14. not. 60.

Horkarl, m. horkarl: adulter. I. 204, 205. *7

Horn, n. horn: cornu. I. 100; IV. 39. Cfr. *Allæwæ-*, *Nötshorn*. *7

Horo (*hvor*), adv. 1) huru, på hvad sätt: quomodo. I. 74: rubr. 2) huru (mycket &c.): quam. *k. mikit, marghe* &c. I. 74, 91, 135, 165; Add. C. 1; IV. 54. *e k. marghæ*, I. 64. *5 (*huaru*)

Hors, n. häst eller sto: equus aut equa. IV. 24. not. 48.)(*nöt*, I. 103, 160, 224; IV. 24. nott. 49, 54. *vild h.*, I. 169. Cfr. *Stophors*. *5

Hor sak, f. i. q. *hordoms sak*. *givæ husfre h.*, III. 14. *6

Horsiæng, f. säng, der hor begås: lectus, ubi committitur adulterium. *vor-thæ tagen i h.*, IV. 52. *5

(*Hos*, præp. 1) *hos*: apud. I. Add. H. 2. 2) vid, åt: iuxta, ad. *vyndue k. gade*, V. 6: 1.) *5

(*Hoser*, ? pl. (Germ. *kosen*) byxor: braccæ, feminalia. V. 5: 29.)

Hovet giæld, n. betalning af sjelfva skulden: ipsius debiti solutio,)(*asökn*, IV. 57.

Hovop (dat. *hofpe*), n. hufvud: caput. I. 88. *7 (*hafup*)

Hovoplot, m. 1) hufvudlott, den an-

del som tillfaller hvar och en af del-
egarne i ett bo som delas i lika lotter,
dock så att broder tager dubbel lott mot
syster, och moder, då son finnes, dub-
bel mot dotter: pars virilis bonorum
per capita dividendorum, cum scilicet
omnes capiunt aequales partes, frater
tamen duplo maiorem quam soror, et ma-
ter, existente filio, duplo maiorem quam
filia (cfr. I. 21.). *konan far ey mer æn
en k. vifær hans* (sc. mariti) *börn*, "pa-
res partes omnes obtinebunt, salva se-
xus praerogativa" &c. I. 6. coll. II. 4. *skif-
tæ arvæ sinnæ i mællin i -tær ok sial-
vum sik ok h.* &c. I. 40; cfr. not. 19
ibid. *bo alt skal skiftas i -tær en h.
them dōtha* &c. I. Add. C. 2. *bo gange
til h.*, i. e. ad divisionem in tales par-
tes. I. Add. C. 3. *fa v. takæ h.*, I. Add.
C. 2; K. 1. *han take en h. annær myn-
dær han* &c., i. e. praeter unam partem
bonorum mobilium, unam partem tam
bonorum immobilium uxoris quam mo-
bilium capit iure mariti; ut adeo una
portio bonorum immobilium uxoris et
duplex portio bonorum mobilium ei ce-
dant. I. Add. C. 3; cfr. cap. 22. *skifte
hans h.*, i. e. partem in divisione bono-
rum mortuo patri addicendam. I. 20. not.
76. *taghe han sig til* (i. e. *til sig*) *h.*,
I. Add. K. 1. *halft börnen til h. vether
fadher therre*, i. e. dimidium bonorum
una capiunt liberi; quod tamen non sa-
tis apte appellatur *h.*, I. Add. K. 2. *tha
skal* (sc. *kunæ*) *giftæs til half h. vith
svenbarn*, IV. 28. 2) egendom hvori in-
gen annan har del, ehvad den genom
delning tillfallit innehafvaren eller icke:
bona alicuius peculiaria, sive facta di-
visione accepta sive non. *þa ær alt
þæt han a hans h.*, ut nempe coenobio
donari possit. I. 39. coll. 37. *mæþ allum
sinum h. in faræ*) (*halvan* (sc. *h.*) *gi-
væ*, I. 37. *allæn hans h.*, *mæþ allum
sinum h.*,) (*at bo u skiftu*, I. 136. *ko-*

nung taki (allæn) *hans v. therre h.*,
I. 214; V. 3: 1, 3, 4. not. 31; 7. *konung ta-
ke half therre h.*, V. 3: 2. *givæ halvæn
h. sin*, III. 8. *give half k. fran ærvin-
ge sine*, IV. 32. *forgøre h. sin ok eig
meræ*, IV. 19. *7 (*hafuþ lutr*)

Hovop sak, f. hufvudsak: caussa prin-
cipalis. III. 16; V. 8. *2 (*huvuþs sak*)

Hva (*hvo*, I. Add. F. 4; IV. 17. &c.),
pron. 1) hvilken: quis. *hvat* (sc. *sum*)
fæþrini ær, I. 26. *hvat hvær þerræ skal
bötæ*, *hvat til hværs þerræ lot kum-
bær*, I. 84, 91. 2) hvilken som hälst: qui-
cumque. *h. sum uloghum svarær*, *at
hanum ilskæpe* &c. I. 65, 78, 146, 174;
Add. F. 4; III. 14, 16; IV. 17; V. 3: 6; 5:
25. (*h. then annen vil skilde*, V. 5: 34.)
fore þem ok hva (rectius *hvæm*) *sum
ofna kallær*, I. 53. *ofna hvas marko
sum þæt ær*, I. 200. *hvæm sum han vil,
hvæm hun vil*, I. 37, 81, 208. *hvat sum
görs v. han gör* &c. I. 12, 15, 224; III.
14. *hvat han vil* (*hældær*), I. 16, 151.
(*hvem man griber*, V. 5: 24.) i *hvo*, e
hvat, vide *E.* *hvat skenæ sum han far,
hvat fæ sum dræpit varþær*, *ofna hvat
marko*, e *hvat manne*, *hvat skathe*, *ut-
af hvad land*, I. 95, 165, 192; IV. 55; V.
3: 13; 5: 52. *7 (*hver*)

Hval, ? hval, hvalfisk: cetus, balae-
na. I. 155, qui locus testatur hoc ani-
mal, quod nostro tempore littora Sca-
niae non visitat, olim nostris oris non
incognitum fuisse. A cel. NILSSON ac-
cepi fragmenta duorum sceletorum ex
arena littoris Scanensis effossa, in museo
zoologico nostrae academiae adservari,
quorum alter ad balaenam mysticetum
LINN. referendus esse videtur, in altero
agnoscitur balaena boops FABR.

Hvar, pron., vide *Hvær*.

Hvar (*hvær*, I. 30. rec. *hvor*), adv.
hvar som hälst: ubicumque. *h. sum han
hittir þæt v. han ma hældær* &c. I. 129,
134, 198; Add. F. 3; IV. 9. e *h. sum* (*arf*)

takin ær, I. 30. *h. han vil, h. han varthær sithæn gripen* &c. I. 40; V. 3: 1, 4, 5; 5: 52. *7 (*hur*)

Hvat, conj. 1) antingen: utrum. *h. hældær ... ællær*, I. 120; Add. B. 4; C. 5; G. 2) ehvad: sive. *h. ... ællær*, I. 75. *h. meræ varþær sar ællær lyti* (cfr. *Mere*), I. 94. *h. (sum) hældær ... ællær*, I. 12, 58, 62, 63, 75. &c. *h. sum ... ællær*, I. 224. (*h. hælder ... som*, I. Add. F. 2.) *7

Hvatskyns, *hvat køns*, vide *Hværs-kyns*.

Hug, vide *Hog*.

(*Hugh*, *hoff*, m. håg, sinne: animus. *beraad h.*, V. 3: 4. not. 19; 7. n. 28, 31.) *5

Hvidt, ? hvitten, ett silfvermynt, hvaraf 4 nära svarade mot en öre, eller 7½ mot 2 öre; då 2½ skilling äfven svarade mot 2 öre, följer deraf att 3 *hvide* svarade mot en skilling: albus, moneta alba, i. e. argentea, de qua quattuor fere aequarunt oram, vel septem cum dimidia duas oras; cum vero duo solidi (*skelingæ*) cum dimidio quoque aequarent duas oras, inde sequitur tres albos aequasse unum *skeling*. I. 14. not. 60; 76. n. 37; 91. n. 29, 35; 165. n. 91, 92, 94, 8; 168. n. 64; Add. F. 1. n. 16; III. 1. n. 51. *danske -de*, I. Add. F. 1. not. 19. Plenius scribitur *hvide penningæ*, I. 165. nott. 91, 92.

Hvilkin, pron. 1) hurudan som hälst: qualiscumque. I. 119. 2) hvilken: quis. *h. logh*, V. 2: 1. *-kit þeræ*, I. 4. *h. þeræ grannæ*, hvilken af de grannarne: quis istorum vicinorum. I. 75. 3) hvilken som hälst: quicumque. I. Add. D. 5; V. 2: 1; 3: 1, 5. *7

(*Hvilkin*, pron. rel. hvilken, som: qui. *h. han bor i*, IV. 55; V. 9.)

Hvilkæ lund, adv. på hvad sätt som hälst: quocumque modo. I. 167. *3

(*Hullæ*, f. håla: cavum. Vide *Arm-hullæ*.)

Hulsar, *kolsar*, n. sår, som intränger i bröst- eller bukhåligheten, eller i hufvudet så att hjärnan synes: vulnus, quod penetrat in cavitatem pectoris vel abdominis, vel in caput ut adpareat cerebrum. I. 88, 95, 113; II. 65; V. 1. Quamvis Ius Sel. rec., II. 38, in mediam periodum inepte intrudit explicationem h. v. *thæt kallær man kol sar thær æntingh ær i öfræ gulf ællær i nætkræ gulf*,” minime tamen dubia est significatio h. v., ut credit Molb., qui de h. v. confusim disserit (*D. Gl. h. v.*). *6

Hun, pron. pers. hon: illa. I. 1, 6, 8. &c. dat. *hænnæ*, I. 1, 11, 12. &c. acc. *hanæ* v. *hana*, I. 5, 6, 8. &c. *hennæ*, I. 12; III. 14. *7 (*hann*)

Hund, m. hund: canis. I. 103, 159, 192. Cfr. *Mio hund*. *7

(*Hunde bid*, n. hundbett: morsus canis. I. 100. not. 69.) *7

Hundraþæ, *hundrap*, num. hundra: centum. I. 6, 7; III. epil. et not. 1; V. 6: 22. *tu h.*, V. 3: epil. *þry h.*, III. epil. et not. 1. *6

Hunzs tan, f. hunds tand: dens canis. I. 100.

Hus, n. 1) hus: domus. I. 86, 134, 180, 188. &c. *h. ok bolfa*, I. 1, 28. Cfr. *Verk*, *Tævernes hus*. 2) borg, befäst slott: arx munita. V. 3: 14. *7

Husbonde, m. 1) i. q. *bonde 1*. I. 1. nott. 11, 28.)(*þrael*, I. 152, 153.)(*kionæ*, I. 129. not. 4.)(*bryti*, I. 218. 2) i. q. *bonde 2*. IV. 51. 3) i. q. *bonde 3*.)(*husfre*, III. 14. (*ecte h.*, I. 45. not. 59.) 4) husbonde (i allmänhet): herus.)(*sven*, V. 6: 24, ubi sermo est de mercatore eiusque famulo. *7

Husfrö (*husfre*, *husfru*), f. husmoder, (bondes) hustru: materfamilias, uxor. I. 136; Add. C. 3; III. 14; IV. 20, 27, 30, 50; Add. A. 2. Recc. scribunt *høstrue*, *kostrue*, I. Add. F. 2; *höstræ*, I. Add.

H. 2; *hustru*, I 1. not. 4; cfr. *Æktæ*. *7 (*husfroya*)

Huskunæ, hushonæ, f. trälinna: serva. I 61.)(*sætes ambut*, I 209. coll. not. 50. Recc. scribunt *husqvinde*, I 61. not. 54. *2

(*Hus vare, hus være*, ? husrum, boning: habitatio. IV. 4. not. 54; 5. n. 6. Cfr. Molb. *D. Gl. v. huusværing*.)

Husæ (sup. *husat*), v. a. 1) bebygga: inaedificare. *h. gatu*, I 66. 2) hysa, härbärgera: domo recipere. V. 5: 25, 50. — Cfr. *Hysæ*. *5

Husætoft, f. tomt: area. I 66, 225.)(*utiörp*, I 55.)(*utlænde*, I 74, 75. Latine vertitur: "fundus")("adiacentia praedia, quae fundis velut membra capitibus obsequuntur", II. 35;)("praedia fundis adiacentia", II. 26. Quae de *h. statuuntur*, ea illustrat UplL. Vip. 2: 6. *tompt ær akers mofer* &c.; cfr. gloss. v. *moþir*. Idem ita exprimit Ius Sel. rec. II. 55: *sva sum hværs hovæthtoft faldær i byn sva skal limænæ utæ læggæ a markæ* (KR., *G. D. L.*, II p. 156). Hodie Scani nomine *toft* denotant agellum areae proxime adiacentem.

Huþ, f. hud: cutis. *h. ok har*, allitt. I 2. *dömæ h. af manni*, d. ä. döma honom att hudstrykas: damnare ad flagellationem. I 145. *ok þræls h. þær til, ok h. af þræli*, servusque flagellator. I 151, 153. *lösæ þræls h.*, mulctam pendere pro servo a flagellatione liberando. I 152. coll. 151. *fore göræ h. sinæ*, III. 14. *5

Huþstrykæ, v. a. hudstryka: virgis caedere. I 152, 174; IV. 16; Add. C. 3. *6 (*Hvæden*, adv. hvordan, hvarifrån (som hälst): unde(cunque). V. 5: 44, 52.) *4 (*hvapan*)

Hvær (*hvar, hvars, hvart*, I 35, 141, 155, 181.), pron. hvar, hvarje: quisque. I 28, 72, 74, 91. &c. n. *hvært*, I 14, 54, 57, 72. &c. *hværre*, dat. f. I 148. *hvær-*

io, dat. n. I Add. C. 2. *hværn*, acc. m. I Add. B. 7. *hværiæ*, acc. f. III. 12. *hvær* v. *hvært þerræ*, I 39, 84, 118, 162. &c. *hværs þerræ*, I 91, 141. *hværium þera*, I 217. *hvær þæn ær* &c. I 75, 118, 155. *h. then* (sc. *sum*) *var* &c. V. 9. *hværium þæm ær* &c. I 77, 170, 177. *hvær hin* (sc. *ær*) *var* &c. I 86. *hvært*, uterque. I 28, 32. *hvær annær*, quisque alterum. I 30. *hvært ofna annæt*, I 54. *hvært annæt*, hvart annat: alterum quidque. I Add. J. *man* (acc.) *skal hvær* (nomin.) *til loghæ takæ*, III. 15. *7 (*hver*)

Hvær, adv., vide *Hvar*.

Hværgen, hværkin, adv. ingenstädes: nusquam. I 139. *vil h. sværiæ*, i. e. neque ab una parte nec ab altera. III. 12. *7 (*hverghi*)

Hværken, pron. ingendera: neuter. IV. 33; V. 3: 13. n. *hværtegh*, I 182. *hvær-ti*, III. 12. not. 75. *hværgith, hværken*, I 182. not. 91. *7 (*hvargin*)

Hværken, conj. hvarken: neque. *h. . . ællær*, I 150. nott. 62, 63; IV. 51, 52. *h. . . ok ey*, IV. 35. *7 (*hvatki*)

Hværskyns, adj. indecl. (gen. a *hvat kyn*) af hvad slag som hälst: cuiuscumque generis. *h. sak*, I 84. *h. sum þe æræ*, I 101. Scribitur *hværkyns, hværnkyns, hvatskyns, hvat köns*, I 95. not. 25; 101. n. 5.

Hværttegh, conj. hvarken: neque. *h. . . ællær*, I 150.

Hværttegh, n. a *hværken*, q. vide.

Hylia, v. a. hölja, skyla: tegere. I 94. *7

Hysæ (sup. *kyst*), v. a. hysa, förvara i hus: domo condere. *h. þiufnaþ*, I 136. Cfr. *Husæ*. *7

Hæfnæ, v. a. hämnas: ulcisci. *h. at manne, h. ofna bötær buthna*, I Add. B. 5. — *Hæfnæs*, v. dep. idem. *h. a v. ofna bötær bötæ*, I Add. A, B. 6. *7 (*hemna*)

Hæftæ, v. a. 1) inestänga: includere.

h. fæ mans inni, I. 171. 2) stänga, tilltappa: praecludere. *h. vægh fore mannum*, I. 67. not. 2; 68. n. 7. 3) träffa, råka på: deprehendere. I. 132. not. 1. *7 (*hepta*)

Hæfþ, f. besittning: possessio. I. 74, 75, 79. *havæ (iorþ &c.) i -þum sinum*, I. 36, 52, 58, 83. *kommæ sinæ h. ofna (iorþ)*, I. 79, 81. *kommæ sinæ rættæ h. við*)(*rans hæfþ*, I. 79. *sværiæ man viðær h.*, i. e. eum esse in possessione. I. 71, 79. (*sex ugher h.*, I. 36. not. 21.) *aflæ fæ i bondæns -þum*, i. e. dum servus est in possessione domini. I. 130. *kænnir han* (sc. *kost sin*) *innan annars mans -þum*, I. 131. *varþær nokat hit i kusfrö -þum*, I. 136. *laghæ h.*, tre-årig besittning: trima possessio (cfr. ÖGL. v. *lagghæfþ*). *havæ havæt laghæ h. ofna (iorþ)*, I. 79; Add. F. 3; priori horum locorum haec locutio explicatur, cum in antecedentibus dicitur possessor *havæ haft þre halmæ* (cfr. *Halm*); eademque locutio occurrit de eo, qui emit fundum pupilli eumque nulla lite mota possedit tres annos (*þrim vintrum*) postquam pupillus ad maturam aetatem pervenit, I. 48. *fa laghæ h. ofna iorþ v. a myllu*, I. 77; Add. F. 3; G; quorum locorum primo hoc explicatur additis verbis: *þæt æræ þre halmæ*; tertio vero loco, ubi de mola sermo est, additur explicatio: *lagahefd ær thrynnæ flodmal udhen kære* (cfr. *Flodmal*). *æftir laghæ h.*, post trimam possessionem. I. 77. Cfr. *Rans hæfþ*. *6

(*Hæggomes quinnæ*, f. qvinna som far med fåfångt prat: femina vaniloqua. IV. Add. B. 2. Cfr. *Hægumi*.)

Hæghnaþ, m. inhägnad jord: terra consaepta.)(*fælaþ*, I. 175; cfr. II. 103, ubi agri et prata opponuntur pascuis; non vero ille locus alium exprimit sensum quam textus Danicus, ut visum est KR. Perperam h. v. de terra *ornum* dicta

occurrit I. 71. not. 62 p. 56. Cfr. *Skogh hægneth*. *4

Hæghnaþæ skogh, m. inhägnad skog: silva consaepta. I. 181, 182. nott. 50, 81; 183, 185-187, 190, 192, 193, 195, 196, 199.

Hægumi, m. (Isl. *hiegómi*, vanitas, *hiegómatul*, vaniloquentia) fåfångt prat: inanis sermo, vaniloquentia. I. 132.

Hælagh brut, hælg hæ brut, n. 1) sabbatsbrott, brott begånget på helgdag: violatio sabbati, delictum die festo commissum. *fore göræ i -ti kuþ sinæ*, III. 14. 2) böter för sabbatsbrott: multa ob delictum die festo commissum. *böte v. sökiæ h.*, ibid.

Hælaghdom, m. 1) helgedom, helgons kvarlefvor: reliquiae sanctorum (cfr. VGL.). *h. late biscop til*, d. ä. skänke till kyrkan: reliquias aedi sacrae donato episcopus. III. 1. *sværiæ at -me*)(*at bok*, I. 110. 2) heligt ställe, dit pilgrimsresor anställdes för att besöka ett helgons graf eller något annat förment heligt ting: locus sanctus, ad quem sacrae peregrinationes factae sunt, sepulcra sanctorum aliave sacra monumenta visitandi gratia. *varæ utæn lans til -mæ* (sc. *farin*), "regno egressum esse, ut visitet sanctorum limina". I. 82. coll. II. 88. *til -ma farin*, I. 140. *6 (*hælgidomber*)

Hælaghær (acc. m. *hælgan*), adj. 1) helig: sanctus. *hin hælghe knut*, III. epil. not. 1. 2) helig)(söcken: festus. *h. dagh*, I. 148; III. 16. Cfr. *Buþ*, *Half hælaghær*. *7 (*hæligir*)

Hældær, adv. häldre: potius. I. 75, 80, 151; III. 7. *ey ... h. æn*, I. 34, 37, 83, 101, 109, 112. *aldrigh ... h. æn*, I. 210. *hvar sum ... h. ... ællær*, I. 134. *hvat h. ... ællær*, vide *Hvat. hvat sum h. ær*, d. ä. af hvilketdera slaget (såret) hälst är: utriuscumque generis vulnus factum sit. I. 88. *7 (*heldr*)

Hælyk, f. större fred, medgifven åt vissa tider och ställen: insignis pax certis temporibus et locis concessa. I. 148; III. 13. *haldæ v. brytæ h.*, III. 14. *brytæ h. i kirkiu garpe*, III. 7. Cfr. *Fastu-, Høst-, lulæ-, Lethings-, Pasche hælyk*. *7 (*helg*)

Hælyhunæ missu dagh (*hælyhunu missu dah*), m. (vide UplL. v. *hælyhunamæssa*.) I. Add. A. Scribitur *allahælyhona missu dagh*, I. Add. B. 7; *alle gudz hælgæn dagh*, V. 7. *6

(**Hænderligæ**, adv. händelsevis: fortuito. I. 149. not. 33. Molb. *D. Ordb.* habet *hændelig*, fortuitus.)

Hændæ, v. a. hända: accidere. *mandrap -dær man*, sc. facere homicidium. I. 91. *4

Hængiæ, v. a. 1) hänga: adpendere. *h. dörræ, leth*, I. Add. J. Cfr. *Ut henghæ*. 2) uphänga i galge: in patibulo suspendere. I. 84. not. 20. *þa ma han* (acc.) *h.*, I. 214. *h. up*, I. 145. Cfr. *Up hængiæ*. *7 (*hengia*)

Hænnæ, pron. poss. hennes: eius (feminae). I. 1, 2, 6, 9. &c. Scribitur *hændis*, IV. Add. C. 3. *7 (*hennar*)

Hær, m. här: exercitus. V. 3: 14. *7

Hær (*hære*, III. 1. not. 12; cfr. *Þær*), adv. här: heic. V. 5: 58. *hær at*, härtill: ad hoc. V. 2: 2. *h. epter*, härefter, i det följande: infra, in sequentibus. V. 5: prol. *h. med*, IV. Add. B. 5; V. 5: 1. *h. i modh*, häremot: contra hoc. V. 6: 13, 22, 44. *h. over*, idem. V. 5: 2; 6: 52. *7

Hærbærghe, n. härbärke: hospitium. I. 86, ubi sermo est de loco sub dio, ubi quiescit viator. *7 (*herbergi*)

Hærbærg hæ (*hærbærae*), v. a. härbärgera: in domum recipere. IV. 16, 17; V. 3: 6.

Hæriæ, v. a. förstöra: disperdere. *væriæ ok ey h.*, sc. bona pupillorum. I. 56. (Cfr. *Forhærg hæ*.) *6

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IX.

Hærræ, m. herre: dominus; ita appellatur 1) Gud: Deus. *var h.*, V. 3: epil. 2) konungen och andre höge herrar: rex aliique proceres. I. 163 (ubi sermo est de rege et archiepiscopo); V. 5: prol., 52. *7 (*herra*)

Hærskap, n. 1) område, land eller gård som lyder under någons välde: territorium vel fundus ditioni alicuius subiacens. I. 215. Ih. (*Gloss. v. hæskap*) credit h. v. denotare familiam, quae tamen significatio l. c. non convenit; attamen v. *hæskaper* in iure VG. occurrens, idem vocabulum esse videtur; cfr. l. supra c. not. 16, ÖGL. v. *hasskaper*, et GotLL. v. *hiskepr*. 2) herrskap: dominatus. *for sit h.*, i. e. ad dominum suum (regem vel archiepiscopum). I. 163. not. 46.

Hærskiöld (dat. *hærskildi*), m. krigssköld: clypeus militaris. *riþæ til mæþ -di*, d. ä. väpnad såsom i krig: armata manu, ut in bello. I. 214.

(**Hærstræde**, *herrestræde*, n. (Germ. *heerstrasse*) allmän väg eller gata: via vel platea publica. IV. Add. B. 3.)

Hærtakin, adj. tillfångatagen i krig: bello captus. I. 125. *3

Hærtugh, m. härtig: dux. V. 3: epil. *4

Hærvirki, n. våld som begås af flere väpnade män i sällskap, eller mot qvinnorna af en ensam genom våldtäkt: vis a pluribus armatis viris coniunctim alicui illata, vel contra feminam ab uno solo eam vi stuprante. *ok fore h. böte han &c.*, *et pro h. homicida satisfaciat &c.*, i. e. si vis in antecedentibus commemorata a pluribus armatis viris facta est; non vero haec ita intelligenda sunt, ut antecedentia contineant definitionem delicti *h. dicti*. I. 86; V. 1.)(*gardganghe*, IV. 47. coll. 48. *en man ma ok h. göræ um han &c.* I. 207. *h. ther göræ a quindí*

(sc. secundum I. 207.), *h. ther gðrs i andrum kostum*, V. 2: 4. coll. vers. Lat. Plenam definitionem huius delicti non continet ius Scanicum; ex I. 86. et V. 1. vero patet eum, qui alium irato animo adgrediatur in domo sua aliove loco ibi commemorato, eumque occidat, posse reum esse huius delicti, ad quod tamen pertinere societatem plurium, ac quidem quinque aliorum virorum plene armatorum, colligi potest ex I. 87, quod caput, etsi nomen *h.* ibi non expressum est, continet casum huc quoque referendum, cum nempe aliquis, tali societate adiutus, effringit alienam domum, ac inde aliquid vi eripit (cfr. Ius Iut. II. 30.). Societatem sex virorum ad *h.* quoque requirit IV. 47, ubi verba *meth siæx folke vapn* sine dubio respiciunt numerum virorum armatorum, quamvis hic sensus non clare exprimitur istis verbis, ut visum est KR. (*G. D. L.*, V. p. 593); societatem vero plurium hominum generatim ad hoc delictum pertinere, quod etiam indicat ipsum nomen, cum *hær* denotet multitudinem hominum (cfr. VML. v. *hær*), id patet ex I. 207, ubi excipitur unicus casus, quo *h.* ab uno viro committi potest. Quod vero V. 9. dicit quinque viros cum tribus plenis armis facere *h.*, id ad Scaniam non pertinet, cum iste locus ex codice *Arfboken*, i. e. ex iure Sel. antiquiore, excerptus sit; cfr. Ius Sel. ant. II. 32. (*KA.*, *Lovhist.*, I. p. 570; ed. Th. p. 39), quo loco collato manifestum est quoque rec. cod. Sel. II. 16. quinque tantum viros ad *h.* requirere, non vero sex, ut credit KR. l. c.

Hæræss kirkia, f. (vide Upl. v. *hunduris kirkia*.) V. 3: 13. Istius generis templa forte fuerunt aedes sacrae Bara, Vemmenhög, Herrestad, Ingelstad, Jerrestad, Årstad et Tönnersjö in territoriis Scanicis et Hallandicis eorundem nominum.

Hærasmæn, m. pl. häradsoar: territorii (heradae) incolae. I. 68. *3

Hæræss næfnd, f. (vide VGL.) *dylia* v. *væria sik mæþ h.*, vide *Dylia 2*, *Væria*. *6

Hæræþing, n. häradsting: conventus iudicialis territorii (heradae). I. 178, 203, 214; V. 2: 1, 2.)(*lanþing*, I. 16, 18, 70, 72, 134, 139; Add. C. 1. *thet h. sum brytten af for*, d. ä. tinget i det härad &c.: iudicium illius territorii, ex quo migravit villicus. I. Add. J. *5

Hæræþings vitni, n. bevisning genom vitnen om något, som vid häradstinget blifvit gjordt: probatio per testes de re quadam in iudicio heradae acta. *fari a lanþing mæþ h.*, i. e. cum viris qui testimonium proferre possint &c. I. 189.

Hæræþ, n. härad: territorium plures paroecias et pagos continens. I. 214; III. A. epil. not. 42; C. 14; V. 3: 3, 13; 4. *næfne tolf mæn i h.*, I. 79. *næfnæ fæntæn mæn i v. af h.*, I. Add. D. 4; V. 2: 1, 2. *næfnd i h.*, I. 141. *matban i h.*, I. 139. *6

Hæst, m. häst: equus. I. 132, 137, 144, 168. &c. *7 (*hestr*)

Hæst byrthe (*hæst byrth*, *hæst biorthe*, *hæstæ byrdæ*), f. hästbörda: onus equi. I. 155. nott. 27, 30, 36.

(*Hesteleya*, f. hästlega, ett slags skatt: locarium equi, tributum genus. V. 4. Cfr. Ius Iut. II. 1, 5.)

Hæst fat, n. egentligen kappsäck, som lägges på en häst; hästbörda: propria pera quae equo imponitur; onus equi. I. 155.

Hæst hof, m. hästhof: ungula equi. I. 100. not. 69; IV. 39.

Hæst tan, f. hästtand: dens equi. IV. 39.

(*Hæstæköpere*, m. hästköpare: emptor equorum. V. 5: 37.)

(*Hæstæ market*, n. hästmarknad: mercatus equarius. V. 5: 37, 53.)

Hætta, v. a. äfventyra, våga: pericli-

tari, perdere. *h. fore sik sialvum*, quod in recc. codd. exprimitur: *stande sælf syn eyen faræ*, I. 123. *h. vípær kunungs ræte*, d. ä. böta till konungen: mulctam regi pendere. I. 141. *h. við sit lif*, V. 7. Cfr. *Víther hættæ*, *Vederhettig*. *7 (*heta*)

Hö, n. hö: foenum. V. 5: 53. *7 (*hoy*)

Höfping, m. hufvudman, anförare: princeps, ductor. I. 86. *4

Höfþæ, v. a. börja: incipere. *h. eþen*, säges om hufvudmannen: dicitur de persona principali,)(*síþæn gangi til ællevu mæn* &c. I. 71. *5

Högthithes dagh, m. helgdag: dies festus. V. 3: 7. not. 31. *4

(*Höghe sylf*, n. silfver som är funnet i ättehög: argentum in tumulo inventum. I. Add. F. 5.)

Höghæ man, m. hedning; egentligen en menniska som är begravnen i hög: ethnicus; proprie homo in tumulo sepultus. I. 3. Cfr. VGL. v. *högha byr*.

Höghær, adj. stor: magnus. *h. nöth*, V. 3: 11. *hogh giæld*, I. 117. not. 60. *höghre logh*, sc. respectu habito numeri iurantium. I. 117. *ey mughu lyti höghre varþæ*, sc. respectu habito mulctæ, ut maior mulcta pendatur. I. 119. *7 (*haur*)

Höygre, adv. compar. högre: altius. *logh riser ey h.* (cfr. *Höghær*), I. Add. D. 5. *7 (*haut*)

Hök (pl. *hölkæ*, *höke*, *höghæ*), m. hök, falk: accipiter, falco. I. 102, 190. Hoc nomen quoque comprehendisse falcones, quibus in venatu usi sunt veteres, satis patet ex ll. cc., ubi de falconibus sermonem esse manifestum est. Cfr. VGL. et VML. h. v. *5

Höns, n. höns, tapp eller höna: galus vel gallina. V. 5: 39. *4

Höræ, v. a. 1) höra: audire. I. 71, 185, 225; Add. C. 1. Cfr. *A höræ*, (*Offuerhörig*). (2) tillhöra: pertinere (ad aliquem). *tha hörer hanom at* &c. V. 8.

Cfr. *Til höræ*. 3) skola, böra: debere. *meræ hörer han ey at bötæ*, *tha hörer engen man at fastæ* &c. IV. 39, 51, 52.) *7 (*hoyra*)

Höst, ? höst: auctumnus. V. 7. *2

Höst hælggh, *höst hæligh*, f. större fred, som gällde om hösten i två månader: insignis pax duobus mensibus auctumnalibus concessa. III. 14; IV. 38.

(*Höstmarkit*, n. höstmarknad: mercatus auctumnalis. V. 6: rubr. coll. cap. 11.)

(*Hövitzman*, m. 1) i. q. *höfþing*. I. 86. not. 38; V. 9. 2) höfding, befälhafvare: praefectus. *var* (sc. regis) *h.*, V. 5: prol. 1.) *6 (*hovudsman*)

I.

I, præp. c. dat. v. acc. 1) i: in. *sit- iæ i eghn*, I. 1. *takæ fullan lot i köpæ iorþ*, I. 5. *i kyni sinu*, I. 2. *varæ i forfallum*, I. 71. *i mællin*, vide *Mællin*. *i gen*, vide *Gen 1*. *dör fæ i* (sc. graf), I. 192. *föræ konu i bo v. garþ* (acc.), *faræ i garþ mæþ konu*, I. 5, 6. *æltæ fæ i kær*, *æltæ ræf i graf*, I. 170, 192. *sæliæ* &c. *i hænder*, vide *Hand*. 2) bland: inter. *i þem tolf*, I. 118. *7 *la*, 1) interj. ja: omnino, certe. *givæ ia vípær*, I. 219. 2) ut subst. n. ja, bifall: adsensus. *mæþ þera ia ok vilia*, I. 49. *6

Iacobs dagh, m. i. q. *iacobs mæssæ*. III. epil. not. 1.

Iacobs mæssæ, f. Jakobsmessæ: festum Iacobi, die XXV Iulii celebratum. III. epil.

Iafnaþ, m. 1) likhet: aequalitas. Hoc referri posset I. 7. not. 58, nisi h. v. ibi errato sine dubio scripta esset pro *halfnaþ*. Vide *Iafnaþæ ep*. 2) jämkning: aequatio. *kallæ annan v. ofna annan til -þæ* (gen.), i. e. ad aequandas portiones hereditatis. I. 54. *4 (*iannæper*)

Iafnaþæ ep, m. (vide VGL.) *föræ v.*

sværiæ i., I. 110–112; II. 46; quorum locorum primus et ultimus continent formulam huius iuramenti. *2 (*iamnaþa eþer*)

lafnæ, iæfnæ, v. a. jāmna, göra jāmno: aequare, aequum facere. i. *skathæ bæggia veynæ*, IV. 54. i. *ræt*, recte aequare (sc. partes). IV. 31. i. *sin i mællin*, I. 55, 66, 72, 73, 96. (Cfr. *For evne sik*.) *6 (*iæmna*)

laghæ (iege), v. a. jaga, efterjaga: insectari, persequi. I. 170. not. 38; 192. n. 1; V. 3: 2.

lamlangi (iamlinghi, iæmlingh), m. 1) ett års tid: annum tempus. *en dagh ok -gæ*, i. *ok dagh*, vidè *Dagh 1*. (i. *ok siæx* v. *þre ukur*, I. Add. F. 4; III. epil. not. 1.) *fore -ga*, ante exitum annui spatii. III. 16. *fore -ga dagh*, vide *Dagh 1*. 2) år: annus. *hvær sundagh ofna -ganum*, I. Add. B. 7. *7 (*iæm-langi*)

Iarn, iærn, n. 1) järn: ferrum. *fiatur ok i.*, vide *Fiatur*. 2) i synnerhet glödande järn som brukades vid järnbörd: speciatim candens ferrum quo ad innocentiam probandam usi sunt veteres (cfr. *Iarn byrth*). *sökia manni ofna hændær mæþ -ni*, eum "ad ferrum compellere", ut hoc in vers. Lat. (B. 15.) explicatur, i. e. ad suam innocentiam candente ferro probandam. III. 13. *fa* v. *takæ i. af manni*, idem. I. 140, 170. *han kumbær i. vipær*, ferrum portare cogitur. I. 141. *fæstæ i.* (cfr. *Fæstæ 3*), I. 140. *bæræ i.*, I. 140, 141. et not. 85; 148, 152; Add. B. 2, 4, 7; III. 7; V. 2: i. nott. 8, 10. *dylia mæþ iarne*, III. 11. *væriæ sik mæþ -ne*, I. 88. *skæræ sik mæþ -ne*, I. 85, 87, 207; III. 13, 14. *haldæ uppe æmvæl i. sum logh*, I. 65. *kastæ i. i trugh*, I. Add. B. 4. *varþæ skær at -ne*, I. 118, 139, 210. not. 63. *varþæ uskær at -ne*, I. 87, 118. *brænnæ at -ne*,

I. 139. Cfr. *Skuz*-, *Trughs iarn*; *Skra*. *6

Iarnbyrth (iærnbivrth), f. (vide ÖGL) I. 147. not. 76; Add. B. 2. rubr.; V. 2: i. *6

Iattæ, v. a. lofva: promittere. I. 43, 182. not. 69; III. 17. n. 24, 26. *7

Iaþur, m. (Isl. *jadar*) kant, brädd: margo. *utan* v. *innan -rs*, utom eller inom (fäderne) gården eller egentligen dess kant eller gräns; säges om barn som äro skilda från fädernehemmet, eller ännu äro kvar der: extra vel intra (paternum) fundum, vel proprie marginem v. terminos eius; dicitur de liberis ex paterna domo egressis, vel ibi manentibus. I. 58, 62, 63; Add. C. 2. *2 (*iæþer*)

(*Iern pantzer*, n. pansarskjorta af ståltråd: lorica hamis ferreis consuta.) (*plathe*, V. 5: 24. Cum manifestum sit vv. *iern* et *pantzer* esse connectenda, sermo l. c. non potest esse de lorica coriaria vel lintea, quam in antiquioribus scriptis denotat v. *panzari*, de qua vide SML.)

Ikke, vide *Ækki*.

Ildæ (ylde), v. a. i. q. *ilzskæ*. I. 46. not. 5; 144. n. 27, 34. Cfr. *Uilt*. *1

Ildær, adj. ond: malus. i. *vili*, I. 143. *7

Illæ, adv. illa: male. I. 74, 75. *7

Ilvili, m. illvilja: malevolentia, malignitas. I. 143. not. 59; 165. *6

Ilzskæ (ylske), v. a. klandra, väcka tvist om (fast eller löst gods): litem movere de re (immobili vel mobili). i. *kløþe* &c. I. 138. i. (*iorþ* &c.) *at manni*, I. 36, 71, 78, 79, 82, 144; Add. F. 3. i., absolute, I. 77, 79, 144. Scribitur *elske*, I. 46. not. 5.

Inbyrthes, adv. inbördes: invicem. V. 3: 4.

Incighli (indsegle), n. insegel, sigill:

sigillum. I. Add. B. 4; III. epil. not. 42; IV. 55. n. 1. *7

In faræ, v. n. infara, ingå (i kloster): intrare, inire (in coenobium). I. 37; III. 8.

In föræ (*yndk föræ*), v. a. införa: invehere. III. 5; V. 7. *5

(*Ingenlunde*, adv. ingalunda, på intet sätt: nullo modo. IV. Add. C. 3.)

In givæ sik, v. refl. begifva sig in (i kloster): se conferre (in coenobium). III. 8.

In læggiæ, v. a. inlägga: deponere. I. 223; V. 3: 13. *5

Inlændæs, adv. inom landskapet (Skåne): intra provinciam (Scaniam). I. 89, 90. not. 73. Scribitur *innæn lændæs*, I. 90. not. 73. *6

Innam, n. (vide SML. v. *intekt* 2.) I. 160–162, 169. not. 26; 171, 172, 195. *æltæ i. fran manni*, *takæ i. ut af garþe*, i. e. pecus captum. I. 158.

Innan, præp. c. gen., dat. v. acc. 1) inom: intra. *i. iapurs*, I. 62; Add. C. 2. *i. lanz*, I. 89. et not. 56; 90, 129, 140; Add. B. 5. *i. III daghe*, V. 6: 3. *i. XXX dagh* (pro *daghæ*), I. Add. F. 4. Cfr. *For innæn*. 2) i: in. *i. garþe*, *konungs riki*, *by*, *mårko*, *graf*, *skoghe*, *byghd*, *lanzby*, *stræde*, *huse*, *hæræth*, I. 145, 157, 163, 165, 168, 192, 194, 225; Add. B. 7; F. 4; IV. Add. B. 4, 6; V. 3: 13. *i. dalby*, I. Add. C. 1. not. 18. *i. annærs mans eghn*, I. 109. *i. mans hæfpum*, I. 131. *i. hværskyns sak*, I. 84. *föræ korn i. lap* (acc.), I. 172. *kommæ i. annöpoghan dom*, I. 125, 128. 3) ibland: inter, ex. *ængin i. þem ni mannum*, I. 118. 4) adverbialiter, a) innantill: intrinsecus. *utan æller i.*, IV. 6. b) in: intro. *bæræ lote i.*, sortes conferre (ad divisionem faciendam). I. 64. *7

Inni, adv. inne: intus. *havæ v. hæftæ fæ i.*, (alienum) pecus in aedibus suis inclusum retinere. I. 161, 171. *fæ dör i.*, i. e. dum ita inclusum est. I. 171.

havæ væth i., IV. 56; V. 9. (*sa meget öl som hon i. haver*, sc. in taberna sua. IV. Add. B. 6.) *havæ i. meth sik*, i. e. in sua possessione. I. 31. nott. 33, 35. *7

Innæ, f. de allmänna utskylder som utgingo af jorden, i motsats mot några särskildt utmärkta slag af pålagor: generalia tributa fundis imposita, quibus opponuntur speciales quaedam pensiones. *leþing i. ok stuþ reþæ*, I. 74. *stud ok i. redhæ*, V. 7. *alli innu uppi kaldæ*, I. 225. Loco primum citato v. *i* posset quidem, ut credidit Ih., esse verbum, quod vertendum esset: facere, perficere (cfr. VGL. v. *inna*, v. a. sub 4), ut verba: *leþing innæ* opposita essent verbis *stuþ reþæ*; at *innæ* et *stuþ* hoc loco connectuntur pariter ac in V. 7; ac tria illa nomina *innæ*, *studh* et *lething* pari modo occurrunt in privilegio R. Valdemari civibus Malmogiae a. 1360 dato cap. 28 (KR., *G. D. L.*, V. p. 80). Tria ista onerum publicorum genera quoque designantur II. 35, ubi *i. ok stuþ reþæ* exprimitur verbis: "pensiones reddere et quae debentur procuratori regiae persolvere", *i.* vero id sine dubio est, quod generali nomine pensionum designatur; cfr. *Stuþ*. Vehementer fallitur Ih., qui credit *then manther stud ok i. redher*, V. 7, esse "inferioris sortis civem, qui arma pro patria non induebat, sed aut operam aut vectigal pendebat", quemque eundem esse fingit, qui alias *innisman* appellatur, in quem errorem quoque incidit TYGE ROTHE, *Nordens Staetsforfatning*, II. p. 36, 392; at contra istis verbis denotatur vir, qui habet proprium fundum, pro quo publica tributa penduntur. *1

In næmæ (præs. *nimbær in*, impf. *in nam*), v. a. i. q. *in takæ* 1. I. 161.

Innæs man, m. den som bor i en annans hus: "qui domum inhabitat alie-

namⁿ. I. 214. coll. II. 131. H. v. quoque occurrit in Iure Int. II. 99, ubi antiqua versio Latina loquitur de eo, "qui domum ab alio conduxerat" (KR., *G. D. L.*, III. p. 268); et Chr. LL. Eds. 25, ubi sermo est de eo, *som haver hus leght eller lane taghit*, in rubrica capitis appellat talem hominem *innesman*. H. v. non, ut perperam statuit Ih., referenda est ad v. *innæ*, q. cfr.; sed deducenda est a v. *inni*, domus, ut indicatum est in gloss. ad VGL. v. *innismaþer*. *3

In takæ, v. a. 1) (vide VGL. sub 1.) I. 161. et not. 2; 169, 171, 179, 195. 2) emottaga: accipere. *i. börna möthrine &c. til fælax*, I. Add. C. 2. *5

(*Ioduth*, ? ett slags fordom vanligt nödrop, hvars egentliga betydelse är okänd: clamor auxilium in periculo invocantis. *robe i.*, V. 6: 18. Origo h. v., quam usque ad nostrum tempus in usu fuisse testatur *Brem. Niedersächs. Wörterbuch*, incognita est; cfr. Ih. *Gloss. v. jadut*.)

Iorþ (dat. -þo, I. 6, 28, 39, 44. &c.), f. 1) jord: terra. *i. elles sand*, V. 6: 37. 2) jord, mark: ager, solum. I. 187. Cfr. *Rugh.*, *Ut iorþ*. 3) jord, fast egendom: fundus, bona immobilia. I. 1, 6-14. &c. De fundo urbico h. v. occurrit IV. 1-3, 7, 8, 29, 57. Cfr. *Fæþrinis.*, *Köpæ.*, *Möþrinis iorþ*. *7

(*Iordegende*, adj. jordegande: qui proprium fundum habet. I. 58. not. 52; 71. n. 34; 82. n. 49; IV. Add. A. 1. Cfr. *Ep*.) *1

Iorþeghande, m. jordegare: dominus fundi. I. 225. *6

Iorþædrotæn (*iorddrotten*), m. i. q. *iorþeghande*. I. 225; Add. J.

(*Iordegotz*, m. jordegendom: bona immobilia. I. Add. H. 1.)

Iorþæ skifte, n. (vide VGL.) I. 72: rubr. *4

Iorþæ skuf, ? (a *skiuvæ*) skuffning till marken, ömkullkastande: (hominis)

deiectio ad terram. I. 97. Scribitur *iorthæskut* v. *iordskud* (a *skiuwæ*), ibid. nott. 3, 4.

Iorþæ værn, f. eganderätt till omtvistad jord: dominium fundi litigiosi. *dömæ man vþær i.*, I. 82. Quamvis h. v. l. c. occurrit de dominio actori fundum vindicanti adiudicato, manifestum est eam proprie denotare probationem qua fundus litigiosus a possessore defenditur; cfr. ÖGL. h. v. *2

Ithæligæ, adv. ideligen: continue, perpetuo. I. 33. not. 17.

Iver bot (*överboth*), f. öfverbot; så kallades ett senare tillägg till den gamla dråpsboten: mulcta addititia; ita appellabatur mulcta recentiori tempore veteri mulctae homicidii adiecta. I. Add. F. 1; IV. 43. Cfr. KR., *Retshist.*, II. p. 99. Pro *ættæ bot* vero occurrit *offuerbodt* in rec. quibusdam codd. I. 91. nott. 58, 64.

Iul, n. pl. jul: festum nativitatis Christi. *tolfti dagh iula*, V. 2: 1. *7 (*iaul*)

Iulædagh, m. juldag: dies nativitatis Christi. I. Add. A, B. 7; V. 2: 1. *6

Iulæ hælgh, f. större fred, som gällde under julen, eller från julafton till tjugondedagen: insignis pax a vigilia nativitatis Christi ad octavam epiphaniae. III. 14; IV. 38.

Iule peninge, m. pl. julpenningar, en afgift som vid jultiden erlades till stadsfogden för tjufvars förvarande: stips quae circa festum nativitatis Christi pendebatur vectigaliario urbis ob fures in carcere detinendos. IV. 11. Illa stips unius denarii (*pening*), qualis etiam tempore pasche pendenda erat (cfr. *Paske peninge*), commemoratur in privilegiis quibusdam Scaniae urbibus datis (vide KR., *G. D. L.*, V. p. 66, 82, 83, 89); eademque occurrit in iure urbico Hafniensi sub nomine *thyuvestud*. (ibid. p. 97), ac in statutis Roskildensibus, ubi dicitur

duos denarios exactori pendendos esse "ad thiwfæ skuth, VII ad jwlæ skuth (læge: I ad jwlæ helgh) et I ad poske helgh" (ibid. p. 176); tributum enim *thiwfæskuth* dictum comprehendit duas istas pensiones in mox sequentibus commemoratas, non vero ab iis diversum fuit, ut visum est KR. (ibid. p. 591).

læfnæ, vide *lafnæ*.

læk, pron. pers. jag: ego. I. 74, 75. Scribitur *iak*, IV. 18. *7 (*iek*)

læmlingh, vide *lamlangi*.

læmpn (n. -*pt*), adj. jämn, lika: æquus, par. IV. 54. *7 (*iemn*)

lærn, vide *larn*.

K.

Kagh, m. (vide VS(L. v. *kac*.) *sprिंग af kaghen*, IV. Add. B. 2, 5, 6; C. 3. *slaes til kagit* (rectius *kagin*), IV. Add. C. 2. *kannen pa kaghen*, cantharus in catasta palo adfixus exponitor. IV. Add. B. 6.

(*Kall*, n. kallelse, stämning: vocatio in ius. IV. 57. not. 5.)

Kallæ, v. a. 1) *kalla*, tillkalla: vocare. *k. man til lænzping* &c. I. 18, 70; V. 8. *k. man til iafnæpæ*, I. 54. *k. grannæ vipær*, I. 171. *k. til grannæ*, I. 135, 150; IV. 54. Cfr. *Gen kallæ*. 2) *säga*: dicere. *k. sik varæ brytiæ*, I. 58. *k. mans hionæ frælst varæ*, I. 128. *k. sæ för varæ hemblæt*, I. 81. *k. ey sin (bi) varæ*, I. 188. *k. sik æyhæ*, III. 5. *thæn ræt ther man -lær varæ biærke ræt*, IV. 1. Verbum *varæ* interdum omittitur: *-lær hin sækti nokræ* (sc. *varæ*) *uvini sinæ*, I. 141. *k. mans hionæ frændæ sin*, I. 127. *k. (iorþ) fæþrini*, I. 25. 3) *kalla*: appellare. *k. man þiwf, thræl, agnebagh* &c. I. 149; IV. 21, 22; Add. C. 1, 2. *iord som -lis ornummæ*, I. 71. not. 13. 4) anställa rättgång: actionem instituere. *k.*, absolute, I. 58. *k. a man*

(*til gialdæ*), I. 9, 17; IV. 54. *attung-lær a fiarþung*, I. 72. *k. ofna man (til gialdæ v. iafnæpæ)*, I. 8, 50, 54, 77. *k. til mans*, I. 13. *k. a fæþrini, iorþ* &c. I. 18, 46, 55; Add. F. 4; G. *k. ofna iorþ* &c. I. 9, 50, 53, 71, 77, 82, 222. (Cfr. *A kal-len*.) *7

(*Kanne*, f. *kanna*: cantharus. IV. Add. B. 6.)

Karl (pl. -*læ*), m. *karl*: vir. I. 33, 35. Cfr. *Hor-*, *Vagnkarl*. *7

Karsker, adj. (a *karl*, proprie virilis, strenuus; Isl. item) frisk: sanus, vegetus. I. 37. not. 42; 140. n. 20.

Kast, m. *kast*, hög, stapel: strues. Vide *Vepkast*. *6 (*kaster*)

Kastæ, v. a. *kasta*: iacere, conicere. I. Add. B. 4; V. 6: 20, 25, 36. *7

(*Kepp* ? *käpp*: baculum. V. 6: 39.)

(*Kerreman*, m. *åkare*, forman: vehicularius, plaustrarius. V. 5: 15, 16.)

(*Kerræ*, f. *kärra*: plaustrum. V. 5: 20. Nostro tempore *k.* ita differt a *vagn*, ut illud duas tantum, hoc vero quattuor habeat rotas (cfr. Gotl. v. *kerra*); in citata vero constitutione ista vocabula, pariter ac *kerreman* et *vagnkarl*, promiscue, ut videtur, occurrunt.) *7

(*Kiff*, n. *kif*, strid: rixa. V. 6: 17.)

Kiltæ, f. *sköte*, det upburna eller upbundna skörtet af en rock eller kjortel: sinus vestimenti ad cingulum levati. *i -tu sinni*) (*i barme sinum*, I. 196. Hodieque Dani dicunt *kilte*, *opkilte*, i. e. vestimenta levata cingulo adligare. *1 (*Kiortell*, m. *kjortel*: toga, palla. V. 5: 29.) *7 (*kurtil*)

Kirkiubrytare, m. (vide Smäll. KrB.) I. 145. *6

Kirkiu garþ, m. *kyrkogård*: coemeterium. I. 204, 205; Add. A, B. 7; III. 3, 7, 13; IV. 51, 52. *7

Kirkiumæn, m. pl. *soknemän*, *sokneboar*: paroeciae incolæ. III. 3, 5, 16. *7

Kirkiu ran, n. *kyrkerän*, *kyrkoastöld*:

sacrilegium. III. 4, 5, 8, 11, 13. Recc. scribunt *kircke roff*, III. 4. not. 27. &c. *2

Kirkiu sokn, f. kyrksocken: paroecia. I. 69; III. 4, 8, 11, 15, 17; V. 2: 2, 4. *7

Kirkiu stæfnæ, f. sokneboarnes sam-mankomst vid kyrkan, soknestämma: conventus incolarum paroeciae ad aedem sacram. I. 81. not. 45; 142; V. 2: 2. n. 13, 18.

Kirkiu vægh, m. kyrkväg: via ad aedem sacram ducens. I. 69; V. 3: 1. nott. 19, 21. *6

Kirkiæ, f. 1) kyrka: aedes sacra. I. 3, 96, 142. &c. *sancti Lauritz k.*, templum cathedrale Lundense, S. Laurentio dedicatum. I. 100. not. 70; 111. n. 12; 116. n. 35; 151. n. 6. Cfr. *Hæræzs kirkiæ*. 2) kyrka, församling: ecclesia. *kirkens dom*, I. 9. not. 30. *7

Kirkiæ tindi, m. (vide VGL.) V. 3: 11. *1

Kirkiæ værie, m. (ND. *kirkevæрге*) kyrkvård: curator v. oeconomus aedis sacrae. V. 3: 11; 6: 32.

Klaghe, f. käromål: actio. V. 8, ubi h. v. bis occurrens priori loco proprie respicit actiones criminales.

Klinghæ, v. n. klinga: tinnire, clangere. Vide *Muldug*.

(*Klinæ*, v. a. klena (med ler): linere. Vide *Gærþæ 2*.)

Klæpe, n. 1) kläde: pannus (laneus). V. 5: 29, 30, 56, 57; 6: 21.)(*læret*, V. 5: 31; 6: 1. *skapæt*, *uskapæt k.*, I. 138; IV. 24. 2) pl. kläder: vestimenta. I. 94; Add. B. 2; IV. 49. Cfr. *Gangæ klæthe*. *7 (*klepi*)

Knif, m. knif: culter. IV. 39. *7

Knæ, n. knä: genu. Piscatores Germanici vetantur cum navibus suis *lighe pa k.*, genibus inniti, inter piscatores Danicos, V. 5: 44. *7 (*kni*)

Knöpel, m. ? (ND. *knippel*) tjock käpp, prygel: fustis. V. 5: 24.

Ko, f. ko: vacca. IV. 24. *7

Kommæ (*kummæ*, præs. *kumbær*, conj.

kummi, præt. part. n. *kumit*), v. n. 1) komma: venire. I. 3, 12, 28, 29, 41. &c. *k. viðær fæþrini*, *við sinæ rætæ hæþ*, *viðær værn*, I. 63, 79. *k. illæ viðær*, råka illa ut, komma i svår belägenhet: in calamitatem venire. I. 74, 75. *k. bort*, undkomma: evadere. I. 84, 182, 205. *innan hværskyns sak ær man kumbær*, I. 84. *næfnd kumbær fore konungs ræt*, I. 105. *sipæn fran þem kumbær*, vide *Fran*. *hvat til hværs þerræ lot kumbær at bötæ*, I. 91. *mer æn til þeræ fæþrini kummi*, I. 36. *hvat (skathe) sum at (stuth) kumbær*, d. ä. kommer åt, händer: accidit. I. 224; V. 3: 13. *sum kan ma at k.*, sicut id adsequi potest. I. 127. *sammæn k.*, vide *Sammæn*. Cfr. (*Afkomme*.) *Atær-*, *Til-*, *Viðær-*, *Undkomme*. 2) tillkomma, hända: accidere, fieri. *kombir thet at &c.* V. 2: 4. 3) v. a. göra att något kommer eller sker: efficere ut aliquid veniat vel fiat. *k. allan by til reps*, I. 72. *k. sinæ hæþ ofna* (sc. *iorþ*), I. 79, 81. *k. man til skra*, I. 118. *k. mans hionæ til frælsis*, I. 127. *k. man i skrift ok i bref*, d. ä. låta utfärda skriftlig dom öfver honom: sententiam in eum ferre litterisque mandare. V. 8. *samæn k.*, hopsamla: colligere. I. 84. Cfr. (*Faar-*.) *Viðær kommæ*. *7 (*kuma*)

Konung, m. konung: rex. I. 14, 18, 69. &c. *dana ok vinda k.*, V. 2: prol. *stæfnæ manni til -gs*, i. e. ad iudicium regis. I. 66. *fore -gi*, i. e. in iudicio regis. I. 68, 81. *-gi sin ræt*, i. e. mulcta regi debita, I. 139; cfr. *Ræt*. Cfr. *Bo*, *Bryti*, *Foghet 3*, *Forbuþ*, *Garþ 3*, *Giald 2*, *Rættæræ þing*, *Umbuzman*, *Þing*. *7 (*kunungr*)

Konungs riki, n. konungarrike: regnum. *utan v. i k. (sinæ eghno)*, I. 129. et not. 4; 140. *innan k.*, I. 157. *fly k.*, I. Add. B. 5. *5 (*kunungs riki*)

(*Korf*, ? (ND. *kurv*) korg: corbis. V. 5: 16. *för æn korfuen ær fallen*, ante-

quam ceciderit corbis; signum enim, ni fallor, datum est corbi, qui, vexilli nautici instar, erectus et demissus est. V. 6: 43.)

Korn, n. säd: seges, frumentum. I. 73, 172, 177; V. 3: 8; 5: 39, 55. *7

Korngjald, n. ersättning för skada som af kreatur blifvit gjord på säd: compensatio damni segetibus a pecore illati. *gjalde, til föræ, takæ k.*, I. 160, 163. not. 18; 165, 171, 172. *þripia mans ep ofna k.*, iuramentum trium virorum de damno casu dato, praeter compensationem damni. I. 163. *2

Kost (*costær*, I. 131.), m. 1) egen- dom (i synnerhet lös): bona (praesertim mobilia). I. 156, 223; Add. E. 1. *siax marka k.*, I. Add. B. 7. 2) särskild sak (af lös egendom) som tillhör någon: res (mobilis) singularis ad aliquem pertinens. I. 131-139, 142, 144, 150, 157, 174, 224; IV. 14, 18, 23; V. 2: 1; 9. *qvikær k. sum hæst &c.* I. 137. 3) förmåga, magt: facultas, potestas. *þa æghe þæs k.*, ege magt eller rätt dertill: "in eius arbitrio sit", ut in vers. Lat. legitur. III. A. 7. coll. B. 9. Eadem significatio h. v. occurrit in Iure Sel. rec.: *thæn thær ful kost havær til*, II. 51; *han havær thæs æy kost at hæfnæ*, III. 48; cfr. Isl. *ecki er kostur á því*, non datur ad hoc facultas, BH. 4) sätt: modus. *i andrum -tum*, aliis modis, non "in rebus hominum", ut habet antiqua versio. V. 2: 4. *7 (*kustr*)

Kostnæþ, m. kostnad: impensae. I. 55, 157.

Kostæ, v. a. kosta: constare (certo pretio). I. 125. *4

(*Koventhe*, f. (Isl. *koventa*) ett slags sämre öl: cerevisiae genus quoddam vilis. V. 5: 47. not. 63.)

Kraf (dat. *kravæ*), m. ? (a *krævia*) kraf, fordran: actio, petitio. I. 17; Add. F. 1; V. 8. *7

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IX.

Kraki, m. en smal trästam med täta på litet afstånd från stammen afhuggna grenar, på hvilka man kan klifva up som på en stege: "truncus, cuius semi-caesis ramis fastigia conscenduntur, ita ut pes praecisorum stipitum obsequio perinde ac scalae nixus, sensimque ad superiora provectus, petita celsitudinis compendium assequatur", ut h. v. explicat SAXO, ab Ih. citatus (*Gloss. h. v.*). I. 190. H. v. eodem sensu etiam nunc utuntur Dani ac Norvegi; vide Molb. *Dial. Lex. v. krage*; AASEN, *Ordbog over det norske Folkesprog, v. krakje*; et apud Vestrogotos nostros *krakar* v. *ärtrakar* sunt perticae ramosae, quibus suspenduntur pisa cum culmis in aëre siccanda.

Krok, m. 1) krok: uncus. I. 190. 2) plog: aratrum. *fæstæ iorþ at baræ kroke*, d. ä. för blotta plogen, eller endast för att plöja jorden, och ej för att bo på stället: terram conducere tantum pro aratro, i. e. ut aretur terra, non vero ut ibi habitet conductor. I. 225. Ita fere Ih. quoque intellexit h. v. In quibusdam Sueciae partibus genus quoddam aratrorum appellatur *krok*, alias *trästock*; *kroka* vero est tali aratro uti; et Dani pari modo dicunt *krog* et *krøge*. *7

Krop, m. kropp: corpus. IV. 51.

(*Kross*, ? kors: crux. *hellig k. ugæ*, III. 14. not. 30; cfr. *Cryci ukæ*.) *6 (*kors*)

(*Kru*, n. krog: caupona. V. 5: 41.)

(*Kry*, n. krig: bellum. I. Add. H. 1.)

(*Kræmære*, m. krämære: institor, tabernarius. V. 5: 28.)

Krævia (*kræffua*), v. a. kräfva, fordra: exigere, appellare. *k. arf, ættæ bot &c. (af andrum)*, I. 16, 38, 91, 214, 220; Add. C. 1; D. 5; F. 4; IV. 57; V. 9. *k. man*, I. 8. not. 16; 214, 219. Cfr. *Ut krævia*. *7 (*kreifia*)

(*Kröverske*, f. krögerska: femina rem cauponiam exercens. IV. Add. B. 6.)

Kul, m. kull, barn af samma giftermål: unius coniugii proles. I. 23. et not. 69; Add. C. 2. *6 (*kolder*)

Kundær (*kunnær*, n. *kunt*, pl. *kunni* v. *kynni*), adj. 1) kunnig, känd: notus. III. 9. 2) beslägtad: cognatus. *k. man*, I. 52, 84, 85, 110; Add. B. 5. Cfr. *Ukundær*. *6

(*Kungöre*, v. a. kungöra: promulgare. V. 6: rubr.) *4

Kunnæ, v. a. skylla, gifva skuld: incusare, imputare. -*ni sik sialva yvir* &c. I. Add. B. 5. Cfr. Isl. *ecki mun ég kunna þig fyri þad*, non in te ob eam rem animadvertam, BH.

Kunnæ, v. a. (vide VGL. sub 3.) *kan sva varpæ*, I. 77. *7

Kunnæghær, adj. kunnig, bekant: notus. III. 9. not. 56. *7

Kunæ (*konæ*; pl. *kunu*, I. 33. gen. *qvinna*, I. 1, 20; IV. 27.), f. 1) qvinna: femina. I. 1, 3, 4. &c. *enlöp k.*, I. 208. Cfr. *Annær 1*, *Fræn-*, *Fæstæ-*, *Hus-*, *Leyæ-*, *Ölkone*; *Gardqvinde*. 2) hustru, gift qvinna: uxor. I. 1, 5, 6, 8, 10. &c.)(*mö*, I. 207; IV. 27. Cfr. *Apulkonæ*. *7

(*Kylffue*, *kölffue*, f. (Isl. *kylfa*, ND. *kölle*, Germ. *keule*) klubba, en grof käpp med en klump vid nedra änden: clava. V. 5: 19; 6: 19. not. 47; 39; ultimo horum locorum nonnulli codd. habent *kiep med tager*, i. e. clava aculeis munita, qualem Dani hodie appellant *morgenstjerne*.)

Kyn (*kön*), n. 1) slag: genus. *annens kyns*, V. 8. Cfr. *Al-*, *Hværs-*, *Þæskyns*. 2) slägt, slägtingar: genus, cognati. *af kyni næfnæ* (*næfnæ*), III. 11. *vitæ mæþ twigigæ mannæ vitni ok tolf næfnæ mannnum i k. sinu*, I. 2. *vitæ mæþ twigigæ mannæ vitni ok tylftær epe af k. sinu næfnæ mannæ*, I. 4. *föræ iafnapæ ep mæþ tolf næfnæ mannnum i k. sinu*, I. 110. *varæ v. skæræ sik*

mæþ tolf næfnæ mannnum af v. a k. sinu, V. 2: 3, 4. (*vitæ meth XV mens næfnæ af sit kön v. XV næfnæ men af sit kön*, I. Add. G. not. 34. *skæræ sik meth k. begge therre*, III. 14. not. 69.)

3) slägt, slägtskap: cognatio. *æghæ k. vither man*, I. 91. not. 48. Cfr. *Kynni*. *7 (*Kyndæ*, v. a. förkunna: indicere. V. 5: prol.)

Kyndæmissu dagh, m. (vide VGL. v. *kyndilsmæssa*.) I. Add. A, B. 7.

Kynni (*kyni*), n. (Isl. domus nota v. familiaris, notitia, BH.) i. q. *kyn 3. æghæ* (*æmnær v. næst*) *k. vipær man*, I. 91, 96, 208.

Kyns næfnæ, f. nämnd, som af kändanden nämndes bland svarandens slägtingar, och som, i de flesta fall, endast svor med den senare om hon ville förena sig med honom: duodeni viri, qui ab actore nominati sunt ex cognatis rei, et, in plerisque casibus, tunc solum iurarunt, cum pro reo steterunt ac una cum eo iurarunt (cfr. *Næfnæ*). *vitæ meth k.*, I. Add. G. *varæ v. skæræ sik meth k.*, IV. 8. nott. 50, 51.

Kynzimi, ? slägtskap: cognatio. III. 9, 11. Posterior pars h. v., pariter ac Suec. *frændsimi*, non, ut in gloss. ad VGL. v. *frændsimi* dictum est, a verbo *sæmiæ* est deducenda, quamvis recentiores formæ *frændsæmi* v. *frændsæmia* tali etymologiae deberi videntur, sed a *simi*, vinculum, q. cfr.

Kynzimis brut, n. blodskam, lägersmål i förbudna leder: incestus. III. 13.

(*Kyvæ*, v. n. (a *kiff*) kifva, strida: pugnaire. I. 99. not. 64.) *6 (*kiva*)

Kænna (*kiænna*), v. a. 1) tillvita, beskylla: obiicere, accusationem alicui intendere. I. 13, 135, 152, 217. -*ne siælvum sik*, skylle sig sjelf: ipse sibi imputet. I. 43. 2) igenkænna, igenfinna (bortstulet gods): agnoscere, deprehendere (rem suam furto sublatam). I. 131, 137, 139,

148. 3) *k. sæ*, vilja tillegna sig, påstå något vara sitt: velle sibi adpropriare, rem suam esse contendere. I. 82, 137, 138, 144, 150, 157, 217; V. 7. (*kænæs sik*, idem. V. 7.) *7 (*kænna*)

Kær, n. kärr: palus. I. 170. *5

Kæræ (*kiæræ*), v. a. kära, anställa rättgång eller åtal: agere, actionem instituere. *k.*, absolute, I. 14, 72, 82, 97, 177, 203, 214. *k. at &c.*, agere de eo, quod &c. I. 43, 50, 66; V. 9. *börn kæræ ey ofna*, sc. de eo, quod fundus eorum venditus est. I. 48. coll. 47. *k. um v. at gærningæ mans*, I. 8, 15. (*k. ofuer man*, IV. Add. B. 7.) *k. manni ofna hænder at han &c.* I. 163. *ther ma engen æfter k.*, om nokær (sc. *ther*) æfter kærer, IV. 10, 51. *frændær kæræ thet, varþær þæt kært*, I. Add. E. 2; III. 5. (*vorder han kærð*, IV. Add. B. 5.) Cfr. (*Pa kære*,) *Ukærdher*. *7 (*kera*)

(*Kæræ*, f. käromål, åtal: actio. I. 129. not. 30; Add. G; IV. Add. B. 4.) *6

(*Kættæry*, *ketteri*, n. i. q. kynzimis brut. III. 9. not. 2; 11. n. 25, 46; 13. n. 53.)

(*Kölfue*, vide *Kylffue*.)

Köp, n. köp: emtio. I. 47, 71, 76, 80; IV. 2, 3, 24-26; V. 6: 26. *ræt k.*, I. 138. *kommæ i k. ok i salu*, I. 12, 29. *miste k. sit*, i. e. rem emtam. IV. 25. Cfr. *Nytiæ*; *For-*, *Frith-*, *Löth-*, *Torgh-*, *Vinköp*. *7 (*kaup*)

(*Köpere*, m. köpare: emtor. Vide *For-*, *Hæstæköpere*.) *2

Köpi, m. den, med hvilken ett köp är gjordt; förekommer här om säljare: is, cum quo emtio venditio facta est; heic occurrit de venditore. *næfnæ v. kummæ viþær k. sin*, I. 134, 138. *2

Köping (gen. *-gæs*), m. stad: urbs. I. 68. *7 (*kaupungr*)

Köpman, m. köpman: mercator. V. 5: prol., 3, 14, 18. &c. *7 (*kaupmaþr*)

Köpmanskap, ? i. q. *köpskat*. I. 217.

not. 69; V. 5: 28, 52; 6: 11. not. 3; 15. n. 27; 23, 25. n. 21; 28.

Köpskat, m. handelsvaror: mercimonia. I. 217. Scribitur *köpskat*, V. 6: 11, 25. *3

(*Köpsla*, v. n. köpslä, handla: mercaturam facere. V. 6: 9.)

Köpstath, m. stad: urbs. I. 68. not. 12; IV. 1. nott. 2, 9, 11, 14; 5. n. 15; 35. n. 22; 36. n. 43; Add. A. 1; V. 3: 2; 5: 45. Cfr. *Biærk 3*, *Biærke ræt*. *6

(*Köpstadhe logh*, n. pl. stadslag: ius urbicum. IV. 1. nott. 2, 9, 11.)

Köpstade man, m. stadsbo; urbis incola. IV. 55, 56; V. 9. *5 (*köpstaþs maþer*)

(*Köpstædæ ræt*, *kiøbstedtz ret*, m. stadsrätt: ius urbicum. IV. 1. nott. 1, 2. &c.)

Köpæ, v. a. köpa: emere. I. 29, 74, 76, 225; IV. 1, 2, 24, 25; V. 3: 11; 5: 15, 21. &c.)(*sæliæ*, vide *Sæliæ*. *k. viþær annan*, I. 146; IV. Add. A. 2. *7 (*kaupa*)

Köpæ iorþ, f. köpt jord: fundus emtus. I. 29.)(*fæþrini ællær möþrini*, I. 25. *bolfæ ok k.*, I. 1, 7, 21, 23, 24; Add. K. 2. *æmvæl i k. sum i bolfæ*, I. 5. *k. ok boskap*, I. Add. C. 3. *6

(*Kötmangere*, m. köttmåglare: carniun propola. V. 5: 28, 38; 7.)

Kövæn rakki, m. (vide ÖGL. v. *köværne*.))(*mio hund et garþtik*, I. 180. Cfr. KA., *Jur. Skr.*, II. p. 312, 313.

L.

(*Lade*, v. a. lasta: onerare. V. 6: 37.) *4 (*laþa*)

(*Ladegard*, m. packhus, magasin (der handelsvaror inläggas): horreum (quo conduntur mercimonia). V. 6: 12.)

Lagh, vide *Logh*.

Laghbiuþæ (*loghbiuþæ*), v. a. 1) i allmänhet, lagligen erbjudat: generatim, legitime offerre. I. 41. 2) (vide ÖGL. sub 2.) I. 50. *6

Laghdagh, m. lagligen bestämd dag, då något skall göras eller vara gjordt: dies legitime praefinitus, quo aliquid fieri vel factum esse oportet. *læggia* l. fore manni, I. 41, 66, 82. not. 46; 137. n. 12; 173. n. 11; 203. n. 53. l. til læggia, I. 18, 66.

Laghfastær (*loghfastær*), adj. pålitlig, trovärdig (att gå ed): firmus, idoneus (ad iusiurandum dandum). -*tæ mæn*, I. 105. nott. 28, 30; III. 15. n. 75, 78; cfr. I. 18. not. 17, ubi legitur explicatio h. v. in rec. cod. addita. *takæ man... i-tæ mannæ ep*; d. ä. en sådan som kan svärja i en ed, hvartill fordras lagfasta, eller i allmänhet till edgång behöriga (men ej nödvändigt bofasta) män: ad iurandum adhibere virum, qui potest interesse iuramento, ad quod dandum sufficiunt viri fide digni (non vero opus sunt viri proprium fundum habentes). III. 15. Cfr. *Dylæ 2, Ep, Standæ, Tyltær ep, Vitæ, Væriæ*.

Laghlikæ (*laghleghe, loghlikæ*), adv. lagligen: legitime. I. 49, 65. not. 27; 82, 118. n. 92; 214; Add. B. 3. not. 57; III. epil. not. 42. Scribitur *loulige*, I. 7. not. 38; 41. n. 29. &c. *lofflighe*, I. 82. not. 17; V. 8. *loffvelige*, V. 6: 13. Cfr. *Uloghlikæ*. *7

Lagliker (*loghlek, lofflig*), adj. laglig: legitimus. I. 82. not. 15; 118. n. 92; Add. F. 4. *7

Laghman, m. i. q. *laghfastær man* (vide *Laghfastær*). III. 13. not. 25. *6 (*laghmaper*)

(*Lagsköth gardh*, m. gård, hvaraf man genom *skötning* lagligen blifvit egare: fundus, cuius dominium aliquis legitime facta traditione (*skötning*) adquisivit. Ita h. v. mihi incognita, quae legitur V. 8, explicari posse videtur; at non dubium est quin l. c. denotet quodcumque praedium ubi aliquis habitat.)

Laghstæfnu dagh, m. en till sammankomsts hållande lagligen bestämd dag:

dies ad conventum habendum legitime constitutus. I. 203.

Laghstæfnæ, f. sammankomst, som är lagligen bestämd att hållas på en viss dag: conventus ad certum diem legitime constitutus. I. 178, 203. not. 62. *læggia manni l.*, I. 82. *læggia l. fore man*, I. 82, 178. l. fore *læggia*, I. 173. l. til *læggia*, I. 173, 203. not. 53; 218. *4

Lagsökæ (*logh söghe*), v. a. lagligen tilltala, lagsöka: legitime convenire, appellare. IV. 57; V. 8, 9. *6

Laghvaxen, adj. kommen till laga ålder, mogande: adultus. I. 48, 49. et not. 67; Add. C. 5.

Laghæ, adj. indecl. laga, laglig: legitimus. *sværiæ mæp tolf laghæ mannum*, i. e. *laghfastum*. III. 13. Cfr. *Forfal, Hæfþ, Værgæ*. *7

Laghæ, laghum, a logh, q. vide.

Lalandsk, adj. från ön Laland i Danmark: ex insula Danica Lalandia. V. 5: 44.

Lan, n. lån; äfven den lånta saken: commodatum; quoque res commodata. I. 221. *6

Land, n. 1) land, jord: terra, solum.)(*kaf*, V. 7. *til l. ok vatn*, V. 5: 1. *til l. ok strand*, V. 6: 53. *konings vatn ok l.*, V. 5: 52. *kommæ vrakandis at -de*, I. 157. *föræ man til -ds*, V. 5: 43. Cfr. *Örtugs-, Öræs-, Þokke land; Ut lænde*. 2) land, landskap, rike: terra, provincia, regnum; a) i allmänhet: generatim. V. 3: 14; 5: prol. 45, 52, 58. *vort l. ok righe*, V. 5: 52. b) särskildt Skåne: speciatim Scania. *innan lanz*, vide *Innan 1. utan lanz*, I. 82; Add. F. 4; cfr. *Utan lanz. utan lanz ok utan konungs rike*, I. 129. not. 4. *i -de*, I. Add. B. 5. *af -det*, V. 5: 54, 55. *længær um l. valkæs*, III. 15. *fly l.*, I. 206. *rymæ l. ok rike*, V. 3: 1. not. 58. Cfr. *Inlændæs, (Udlenningh)*. 3) landet, landsbygden: rus. *pa land v. landet*, IV. 1. not. 2; 7. n. 32; V. 5:

30. *a l.*) (i *köpstæd*, IV. 5. not. 15; V. 3: 2. *faræ pa l.*, V. 6: 9. *7

Landbo, m. landbo, arrendator: colonus. I. 75, 225. H. v. in recc. quibusdam codd. occurrit loco v. *bryti*, I. 215. not. 3; 216. n. 45; 217. n. 45. *7

Landgildi, n. (a *gialdæ*) landgille, af-rad: vectigal a colono domino fundi pendendum. I. 225; Add. J; IV. 57. not. 65.

Landæ, m. pl. landsmän, landets (Skånes) inbyggare: populares, terrae (Scaniae) incolae. *allæ l.*, IV. 1. nott. 9, 11; V. 3: 8. *l. dömæ*, nemligen det på landstinget församlade folket: viri ex tota provincia in conventu iudiciali praesentes indicant. I. 134. *7 (*landar*)

Langt (lankt), adv. långt: longe. *sva l.*, IV. 9; V. 5: 52; 6: 1; 7. *ni fiata l.*, I. Add. B. 3. *længær*, compar. III. 15. *7

Langær, adj. lång: longus. *lenghre*, compar. V. 5: 5. *lengher*, V. 6: 39. *7

Lanzby, m. landsby, by på landet: pagus. I. Add. B. 7; V. 3: 2. not. 4.

Landz dommere, m. landsdomare, (lagman): iudex provincialis, legifer. I. 134. not. 58; IV. 11. n. 69. *l i skane*, III. tit. not. 9. *7

Lanz man, m. landtman, landtbo: rucicola. I. Add. B. 7; V. 7.) (*byman*, IV. 57. not. 65. *6

Landz ræt (land ræt), m. landsrätt, landets lag: ius provinciae. I. Add. J; V. 5: 43. *5

Lanzping, n. landsting, Skånes allmänna ting: conventus iudicialis totius provinciae (Scaniae). I. 58, 115, 118; Add. B. 5; D. 4; III. epil. not. 1; V. 2: 3.) (*hæræping*, vide *Hæræping*.) (*konungs ping*, IV. 35. Latine appellatur "generale ius", in quo "per totam diocesim homines congregantur", vel "ad quod universi de terra conveniunt". II. 45, 85. Hunc conventum in Scania, sicut in Iutia (vide ius Iut. II. 8.), habitum fuisse diebus Saturni, attamen semel

tantum quovis mense, credit J. E. LARSEN (*Jur. Tidsskr.*, XIV. 1. p. 89); tali die statutum esse ius ecclesiasticum Scaniae docet III. epil. *6

Lar, n. lår: femur. I. 113. *5

Las, m. lās: sera. *varþær nokat hit undir andrum l. ællær þripia i husfrø hæþum*, d. ä. på ett ställe, som ej blott är inom en lās (till husdörren), utan dessutom inom en annan eller tredje lās, i ett särskildt rum eller förvaringsställe (t. ex. kista), hvartill hustrun har nycklen: si res furtiva invenitur in loco, qui non tantum clauditur una sera (ad portam domus), sed etiam alia vel tertia, ut cella vel arca, cuius clavem tenet materfamilias. I. 136. Hae duae serae itaque eadem sunt, quas diserte nominat Ius Sel. ant. III. 13: *frughænæ indræ las thæt ær æntingh indræ clæuæ* (Isl. *klefi*, cella) *ællær hænna kista* (KA, *Lovhist.*, I. p. 594; ed. Th. p. 60; cfr. Ius Sel. rec. III. 52.); non vero *indræ clævæ* l. c. denotat "et *Aftukke i Spisekammeret*", ut credit KR., qui his non recte contulit tres istos locos, quos commemorant Legg. Angl. R. Canuti (G. D. L., I. p. 84 not. 9.). *7

Las, n. lass: vehes, plaustrum onustum. I. 155, 181, 215; III. 6. not. 45; V. 5: 15, 17. Cfr. *Flöghæ*-, *Vagn*-, *Venelas*. *7
(*Last*, m. last: onus. Vide *Barlast*.)

Latæ (impf. *lot*, I. 98, 99; Add. E. 2; *löt*, III. epil. not. 42.), v. a. 1) lœmna, låta komma, sätta &c.: tradere, mittere, ponere &c. *l. man bort*, I. 218; cfr. *Bort latæ*. *l.* (sc. *iorþ*) *til reps*, d. ä. låta repa jorden: sinere ut terra mensuretur. I. 66. *l. vanta ofna hand*, I. Add. B. 4. *l. fæ i sæþ*, I. 163. *han ær viþær værn laten*, admittitur ad se defendendum iuramento. I. 83. *l. til virthnings mæn*, IV. 57; V. 9. *l. ut*, I. 107. not. 50; 139. n. 80. Cfr. *Til*-, *Ut latæ*. 2) låta (ske), tillåta: sinere (ut fiat). *l. hoggæ træ sit*, I.

186. *l. sik lagsökæ* v. *sökæ uppa sik*, IV. 57; V. 9. *l. sik læghræ*, I. Add. E. 2. *l. bi sitia qvær*, I. 186. *l. valklöst standæ*, III. 15. *l. (præl) lösæ (sik til frælsis)*, I. 123. 3) *låta* (göra), föranstalta: curare (faciendum). *l. vitæ, læggia laghdagh*, (næfnæ, sværia, gravæ &c. I. 43, 66, 69, 71, 79, 98. &c. *7

Laurencius dagh (*lafrens dah*), m. (vide VGL.) I. Add. A, B. 7. *4 (*lafrinza dagher*)

(*Lauther*, part. pass. a verbo mihi incognito, occurrens loco v. *iaghæth* in textu, V. 3: 2. not. 13.)

Laxmæn, m. pl. (a *lagh*, societas) stallbröder, kamrater: socii. I. 87.

Lap, ? lada: horreum. I. 172.

Leghæ, v. a. lega: conducere. *l. nokat af manni*, I. 222. *7 (*laigia*)

Leghæ, f. lega: locatio conductio. I. 156. Cfr. *Brynnie*-, *Hesteleya*. *7 (*laigha*)

Leghæ hionæ, n. legohjon: servus conductitus. IV. Add. A. 2. not. 28, ubi textus habet recentiorem formam *leye hion*.)(*annöpogt hionæ*, I. 146.

(*Leyækonæ*, *legge konæ*, f. legoqvinna: ancilla conductitia. I. 209. not. 50; V. 5: 49.) *6

Lekæ, v. a. mishandla: male tractare (cfr. GotLL.). Vide *Mislekin*. *7 (*laika*)

Lekær, adj. lekman, den som ej är klerk: laicus.)(*lærdær*, IV. 1. not. 9; V. 3: epil. *3

Lergraf, f. lergraf: scrobs, ubi efoditur argilla. I. 99.

Letæ, v. a. undersöka: inquirere. I. 134. Cfr. *At letæ*. *7 (*laita*)

(*Leyde*, v. a. gifva lejd: libertatem commeandi (salvum conductum) polliceri. Aliter h. v. mihi non videtur posse explicari. V. 6: 31.)

(*Leydig*, adj. som njuter lejd: cui salvus conductus concessus est. *felig ok l*, V. 5: 1.)

(*Leyemal*, n. (egentligen legotid: proprie tempus conductionis, ND. *leiemaal*; cfr. GotLL. h. v.) arrende af jord: locatio conductio fundi. I. 225. not. 55 p. 211.) *7

Lep, f. 1) väg: via. Vide *Fragled*.

2) sätt: modus. Vide *Ængælep*. *6

(*Leth*, n. led, grind: porta clathrata. I. Add. J.) *7 (*lip*)

Lethæ, v. a. leda: ducere, ferre. *l. þuf til things*, IV. 14. *7 (*laipa*)

Leping, m. (vide UplL.) I. 74; V. 3: 13. not. 41. *7 (*laipingr*)

Lethings helg, f. större fred, som gällde under den tid då ledning utgick: insignis pax tempori quo emittebatur expeditio navalis concessa. IV. 38.

Lif, n. 1) lif: vita. *i sino live*, d. ä. lifstid: dum vivit. I. 16. not. 33; 36. n. 3; 58. n. 16, 31, 39. *i hans live*, eo vivente. I. 210. not. 79; 211. n. 16. *i sit lefvende l*, I. 36. not. 3; 58. n. 31. *blodighe dome som ga pa l*, V. 5: 34. *thet gar uppa v. pa hans l*, V. 5: 2, 3, 43, 45, 46, 48, 49; 6: 50, 52. *thet skall rättis v. man skall thet rette pa hans l*, V. 5: 1, 11, 18, 24, 52, 58; 6: 51. *forgöra sit l*, IV. 52. *hættæ vith sit l*, V. 7. *vith l ok gotz*, V. 5: 1, 4, 6-8, 11. *under l ok gotz*, V. 6: 53. 2) underlif: abdomen. I. 88. not. 19. *7

Liggia, v. n. 1) ligga: iacere. I. 197, 198, 204; V. 5: 10, 44. *l i sot*, III. 15. not. 47. *l a döz dighi*, III. 8. *l a mor-di*, vide *Mord*. *l pa knæ*, vide *Knæ*. *l mæp konu (i löskælæghe)*, I. 209; Add. H. 2. *högh rikes nöth -gær ofna konungi*, V. 3: 11. *væp liggia forvæþia*, I. 173. 2) vara belägen: situm esse. I. 9, 175, 195, 200. 3) *l vipær* (vide VGL. sub 7). *þa liggia þem þre mark vipær*, I. 68, 69, 71. *liggi vipær hans fríp*, I. 89. *7

(*Ligherviss*, adv. på lika sätt, lika: pari modo, pariter. I. 19. not. 55; V. 5: 25.)

Lighþu træ, n. vindfälle, nedblåst trä eller gren: "ventorum rabie sive alio quovis modo prostrata arbor". I. 199. coll. not. 37 ibid. et II. 117. Prior pars h. v. a *liggiæ* deducenda est. Ih., h. v. confundens cum v. *läkte*, male vertit: "arbores, ex quibus secari solent asserculi"; ac pariter fallitur KR., qui credit *l* idem esse quod appellatur asseres II. 121.

(*Ligæ*, adv. 1) lika: aequae. *l. goth*, V. 5: 48. *l. nær*, I. 35. not. 67; 56. n. 7; 96. n. 46, 49. 2) jämnt: aequaliter. *skiftæ l i tu*, I. 1. not. 11; 7. n. 49.)

Lim (pl. *limmær* v. *-mir*), m. lem: membrum. I. 93, 94, 145, 147; IV. 50. *7 (*limbr*)

Limlytær, adj. lytt å någon lem: membro aliquo laesus vel deformatus. I. 93. not. 41.

(*Limmalæster*, adj. lemlästad, stympad: membro aliquo mutilatus. V. 3: 2. not. 27.)

Lindi, m. (Isl. item) bälte: cingulum. *7 Inde

Lindæ bot, f. bältesbot; så kallades de böter, som en frigifven, hvilken ej hade blifvit uptagen i någon friboren mans ätt, sjelf erlade för begånget brott: mulcta cinguli; ita appellabatur mulcta ob commissum delictum pendenda a liberto in ingenuam familiam non recepto. I. 123, 124; II. 52. Ratio denominationis haec est, quod "a liberto, si non potuit alias satisfacere, tribus annis continuis universa quae possedit, usque ad cingulum ablata sunt". II. 52.

Litil (n. *litit*, gen. *litins*, dat. *litlu*), adj. liten: parvus. I. 75; Add. J. *Litit*, n. absolute, litet: parum. *sva l. sum þæt ær*, quantulumcumque sit. I. 63, 165. *horo litins þæt ær vært*, quantulicumque pretii sit (pecus). I. 165. *6

Litæ, v. a. nöjas med: contentum esse. *l. at*, I. 43. Cfr. *At lyþæ*. *7

Liung, ? ljunghed: campus ericaeus. I. 70.

Lius, n. ljus: lux. Vide *Dags lius*. *6

Liusæ, v. a. kungöra, tillkännagifva: publicare, indicare. I. 16, 40, 41, 58, 62, 63, 142, 157, 161; Add. C. 2. *l. sakum*, III. 15. *l. ræt* v. *logh*, III. epil. not. 1; V. 3: epil. *l. ban a man*, V. 2: 3. *l. man frithlös*, V. 3: 5. *-se þæt ofna þingi*, sc. emtionem venditionem vel solemnem traditionem esse factam. I. 51. Cfr. *Þingliusæ*. *6

Liutæ (sup. *lutit*), v. a. få: accipere. I. 54. *7 (*liauta*)

Livæ (præs. *livær*; *levær*, I. 4. impf. *lifpi*), v. n. lefva: vivere. I. 4, 8, 15, 16. &c. *æftir l.*, I. 4. *igen l.*, I. Add. F. 2. Cfr. *Yvær livæ*. *7 (*lifa*)

Lof, n. lof, tillåtelse: venia. V. 6: 5, 28. *utan l. mans*, I. 168, 186, 193, 199, 200, 225; III. 4; V. 5: 27. not. 10; 6: 32, 34. Cfr. *Orloff*. *7 (*luf*)

Logh (*lagh*, I. 55. not. 62; Add. G. *lou*, I. 2. not. 41. &c. gen. *lagha*, dat. *laghum*, III. 9.), n. pl. 1) lag: lex, ius. I. 195, 206; Add. D. 5; F. 2; G; III. 4, 17, epil.; IV. 57. *ræt ok l.*, I. 71. *guds l.*, I. 7. not. 40. *skanungæ l.*, I. 225. not. 97 p. 212. *skanör l.*, V. 5: rubr.; 7: rubr. *sætia l.*, vide *Sætia*. *givæ l.*, V. 3: 1, epil. *havæ at loghum*, I. 74, 75, 77-79, 122. *mæþ loghum*, I. 8, 59, 65, 126. &c. *mæþ rætum loghum* v. *ræt logh*, I. 7, 59. nott. 17, 18; IV. 31. *æfter loghum*, I. 86. *æfter loghum rætum*, I. 214. *sum l. æræ*, I. 16, 24, 28. &c. *för æn laghum ær delt*, i. e. legitime (cfr. *Delæ 1*), III. 9. *um til laghæ kumbær*, om saken kommer till laglig pröfning: si res venerit "ad legis discussionem". III. 9. coll. versione Latina B. 12. Cfr. *Bercke*, *Köpstadhe*, *Ulogh*. 2) ed: iuramentum. I. 74, 77, 83, 119; IV. 54.)(*iærn*, I. 65. *höghre l.*, I. 117. *sva mikil l.*, I. 144, 221.

loghen riser ey höygre, I. Add. D. 5. *varæ vipær l.*, hafva rätt att gå ed: habere ius iurandi. I. 74, 79, 217; Add. F. 4. *þæn ær næst loghum at vitæ &c.* I. 217. (*kom-mæ vidh ingæ loghæ*, V. 8.) *takæ man til loghæ*, III. 15. *biuthæ l.*, I. Add. D. 4; F. 1. *fæstæ bôter ællær l.*, I. 65. *sværiæ l.*, I. 77. *dryghæ, föræ, givæ, sæliæ (manni) l.*, vide *Dryghæ, Föræ 3, Givæ 1, Sæliæ. gangæ l.*, I. 55. not. 62. *gö-ræ l.*, I. 2. not. 41; 31. n. 33. &c. *væræ i loghum mæþ manni*, I. 77. *standæ fore mæþ sliikum loghum &c.* I. 161, 222. *vitæ v. væriæ sik mæþ sammæ loghum*, I. 74; Add. D. 2; V. 3: 2. *gialde atær sva mæþ loghum &c.* I. 166. *se l.*, vide *Se. fallæ at l.*, vide *Fallæ 2. l. brystæ manni*, vide *Brystæ 2.* Cfr. *Vinningæ logh. *7 (lag)*

(*Logh forvunnen*, adj. lagligen förvunnen, saker: legitime convictus v. condemnatus. V. 8, ubi sermo est de eo, qui mulctæ ob citationes neglectas pendendæ obnoxius est.)

(*Loghföræ*, v. a. gå ed: iuramentum dare. I. 55. not. 62.)

Loghlikæ, vide *Laghlikæ*.

(*Logh vapn*, n. pl. lagliga vapen: legitima arma. I. 87. not. 61.)

Lot (gen. *lote* pro *lotæ* v. *lotær*, I. 217. pl. *lotær* v. *lötær*), m. 1) lika del: pars æqualis. *skiftæ i to v. thre lotær*, I. 39. not. 67; Add. B. 5. *tve lotær*, två tredjedelar: bes. I. 22, 225;)(*þriping*, I. 42, 124; Add. B. 5; IV. 28. Cfr. *Hovöþlot*. 2) särskildt arfslott: speciatim sors, portio hereditatis. I. 6. not. 27; 20-22, 34, 39, 44, 54. nott. 8, 13; 64, 136; Add. C. 2; F. 2; K. 2; IV. 29. *fuldær l.*, I. 5, 22, 32. not. 40; 63; Add. C. 3; F. 2. *halvær l.*, I. 32. not. 40; 62; Add. F. 2. *mans l.*, I. 22. *havæ þe för fangit l af fapür sinum*, si patre vivente iam acceperunt partem futuræ hereditatis. I. 18. (Cfr. *Forlödes*.) 3) del (i allmänhet): pars (generatim). I. 70, 71, 74, 91, 217. *7 (*lutr*)

Lot, impf. a *latæ*, q. vide.

Lot fal, n. (Isl. *klutfall*, ND. *lodfald*) egentligen utgången af lottning; den andel i jord som vid arfskifte genom lott tillfallit en af arfvingarne: proprie exitus sortitionis; terræ portio quam in divisione hereditatis sors adsignavit uni ex heredibus. I. 54.

Lotæ vätte, ? vocabulum incertæ significationis, occurrens in locutione: *gange til ti mæn l.*, I. 105, ubi lectionum varietas testatur veteres scribas non intellexisse h. v., quæ, ni fallor, mendo quodam iam in antiquissimis codicibus fuit corrupta. Dicitur quidem posse ex undecim viris qui cum reo iurarent, decem sorte esse designandos, quod clarius indicare videntur codices, qui pro *lotæ* habent *lotathe*, pariter ac antiquus codex *Vitherlagsret* dictus in certo casu requirit *siex manna eth lotathe i sin fierdhung* (KR., G. D. L., V. p. 4); huic vero explicationi non favere videntur verba ANDREAE SUNONIS, qui loquitur de decem viris "quales inveniri poterunt", II. 67.

Lovæ, v. a. 1) tillåta: permittere. I. 225. (2) ansvara, gå i borgen: spondere, fideiubere. I. 138. nott. 67, 96; IV. Add. A. 1.) *7 (*lufa*)

(*Lub*, n. (a *löpæ*, currere) uplopp: tumultus. V. 5: 45, ubi alii codd. habent *oplöb*. Cfr. *Samlupp*.)

Lukæ, v. a. 1) stänga, tillsluta: claudere, operire. *sköte sammæn l.*, vide *Sköte. lukter gard*, I. Add. J. 2) sluta: finire. *lukæs*, pass. slutas: finiri. III. 14. *7

Lukæ (impf. *lök*), v. a. betala: solvere. I. 219. *5 (*loka*)

Lund, f. sätt: modus. *þe l.*, eo modo. I. 184. *þæsæ l.*, hoc modo. III. 12, 13, 16; V. 2: 1, 4; 5: prol. *sammæ l.*, eodem modo. I. 8. not. 24; 84, 91, 184, 190. *the sammæ l.*, idem. V. 2: 2, 3. Cfr. *Allæ*.

*Andræ-, Hvilkæ-, Nokra lund; Ingen-
lunde.* *7

Lutit, vide *Liutæ.*

Lyftæ, v. a. lyfta: tollere, levare. I. Add. B. 2. *7 (*lypta*)

Lypsk, adj. Lübecksk, Lübsk: Lubecensis. V. 5: 51.

Lyte, n. (vide ÖGL.) I. 93; Add. B. 7; IV. 41.)(*sar,* I. 94, 103, 119; IV. 42. *7

Lyttis bot, f. lyttesbot: mulcta ob alienum corpus vulnerando deformatum. I. 103. *5

(*Lytæ,* v. a. göra lytt: membris deformatum facere vel mutilare. IV. 50. not. 52.)

Lytær (*lyther, lyder*), adj. lytt: deformatus (corpore vel membris). I. 93, 95. not. 25; IV. 41, 50. Cfr. *Lim-, Ulytær.* *7

Lyþæ, v. a. lyda: obedire. I. 65. not. 10. Cfr. *At lyþæ.* *7

Læg, m. skenben: crus. I. 113. *7 (*leggr*)

Læggjæ (*lægiæ,* impf. *laghþi*; sup. *laghat*, I. 86; III. 4. pass. praes. *læghs*), v. a. 1) lägga: ponere, collocare. I. *landgildi ofna bransten*, I. 225. I. *fore manni iarn*, I. *siulver ofna sik (iarn)*, I. 132. I. (*stuth*) in i kirkiu, V. 3: 13. I. *man uden kirkegarth*, d. ä. begrafva: sepelire. IV. 52. I. *skuder til samen*, V. 5: 44. I. *lote samman*, I. 64. I. *fæ i fælagh*, I. 6. I. *fælagh*, I. 5. I. *mærki ofna træ*, I. 190. I. *lot sva goth &c.* I. Add. F. 2. I. *væþ*, sätta pant: pignus dare. I. 159, 173. I. *kostnaþ ofna (kost)*, I. 157. *forbuþ a l.*, I. 73; III. 9. Sed *læggjæ* perperam pro *liggi*, I. 89. not. 58. Cfr. *Fram-, In-, Nipær læggjæ.* 2) bestämma, förordna: statuere, constituere. I. (*til*) *fæmt (fore manni)*, vide *Fæmt.* I. *laghdagh fore manni*, vide *Laghdagh.* *laghstæfnu fore v. til l.*, I. *manni v. fore man laghstæfnu*, vide *Laghstæfnæ.* *laghdagh, stæfnu v. stæf-*

nudagh til l., I. 18, 66, 203, 225. I. *stæfnu fore manni*, I. 140. I. *man ugild*, vide *Ugildær.* Cfr. *Fore læggjæ.* *7

Læghri (*leghra*), n. lägersmål: concubitus. I. 206; Add. E. 2. *5 (*lighri*)

Læghræ, v. a. läggra: stuprare. *latæ* I. *sik*, I. Add. E. 2. *6 (*lighra*)

Lækis gift (*lægisgift*), f. läkarelön: merces medico data. I. 103, 119. Recc. habent *legelön v. læges lön*, ibid. in notis.

Længi, adv. länge: diu. V. 2: 1. *længær*, compar. I. 4, 91, 132, 197; V. 6: 28. (Cfr. *Salenge.*) *7 (*lengi*)

Længær, vide *Langt, Længi.*

Læret, ? lärft: pannus linteus. V. 5: 31; 6: 1. *7 (*lerept*)

Lærthær, adj. egentligen lärd; klerk: proprie doctus; clericus. Vide *Lekær.* *7 (*lerþr*)

Læst, ? läst: certus numerus tonnarum. V. 7. *half l.*, V. 5: 12, 15. not. 18; 7. His locis sermo est de halecibus, quarum nostro tempore apud Danos duodecim tonnae faciunt unum *læst*; at l. c. V. 7. dicitur: *thi tynnær laghæ sildh er en læst.*

(*Læster*, adj. stympad: mutilatus. Vide *Limmelæster.*)

Lææ (præs. *lær*, impf. *læþe*, sup. et part. pass. *læt*), v. a. 1) låna (ut): commodare. I. 104, 221. I. *andrum lan*, I. 221. 2) förlåna: largiri. IV. Add. B. 7. *6

(*Löcke*, ? (ND. *lukke*) lås, stängsel: sera, claustrum. *las ok l.*, allitt. I. 136. not. 72.)

(*Lödemark*, f. en lödig mark (eller 16 lod) rent silfver: marca puri argenti. I. 91. nott. 21, 22; 95. n. 4, 11. &c.; 97. n. 9.)

Lögar dagh (*löghordagh*), m. lördag: dies Saturni. I. Add. B. 4; III. epil. *5

Lök, impf. a *lukæ*, q. vide.

Lön, ? lön, ersättning: praemium, compensatio. I. 156. nott. 77, 78. Cfr. *Dagsværkis-, Fostær lön.* *7 (*laun*)

Lön, f. i. q. *lönd*. III. 9. not. 57. *4

Lönd, f. döljande: occultatio. i. l. v. -dum, hemligen: clam. *af læ börn v. sun i l.*, I. 59, 213. *takæ man i l.*, I. 212. *kunæ varþær i l. takin* (cfr. *Takæ*), I. 208. *um i -dum ær giort*, III. 9. *7 (*lynd*)

Lönlikær, adj. lönlig: clandestinus. *l. synd*, III. 16. *6

Lönæ, v. a. dölja: occultare. I. 118. not. 3; 216. *löntæs*, pass. vara fördold: latere. I. 118. *4

Löpstigh, m. (vide VGL.) *varæ a -ghe*, de servo fugitivo, I. 153. *takæ hiona annars ofna -ghum*, I. 129. *7 (*laup stigr*)

Löpæ, v. n. löpa: currere. I. 129. not. 4. Nescio vero quo sensu dicatur: *tönna ther loper*, V. 7. (Cfr. *Faarlöbe seg.*) *7 (*laupa*)

Lös, adj. 1) lös: solutus, liber.) (*bundin*, I. 150. *altæræ sten varþær l.*, III. 1. *vild diur varþæ l.*, I. 101. *vare l. af krave hins*, I. 17. *kirkia varþær l.*, i. e. *prestælös*, ut habent recc. III. 2. 2) lös (egendom): mobilis. *lösæ öre*, I. Add. H. 1. 3) i sammansättningar, den som är utan: in compositionibus, carens. Vide *Barn-*, *Bot-*, *Fapur lös* &c. *7 (*laus*)

Löskæ læyæ, n. lönskaläge: stuprum. I. Add. H. 2. *5

Lösæ, v. a. 1) lösa, lossa: solvere, dissolvere. *l. hand*, i. e. demere chirothecam obsignatam, qua tecta fuit manus eius, qui candens ferrum gestavit. I. Add. B. 4. *næfnæ tolf (mæn) at l. thrættæ*, V. 2: 4. 2) befria: liberare. *þingvitni löse de han af þem botum*, I. 161. 3) lösa till sig eller köpa fri genom erläggande af betalning eller böter: pecuniam solvendo vel mulctam pendendo redimere vel liberare. *l. væþ*, I. 172, 173. *l. ut sit fæ*, sc. pecus suum quod alius in agro suo cepit. I. 161; cfr. *Ut lösæ. löse embitzman*, i. e. capiat retia pendendo pretium

inventionis. V. 7. *l. þræl v. hionæ*, sc. ex servitute. I. 126, 127. *l. sik v. barn til frælsis*, I. 123, 130; Add. B. 1. *hin ær l. latær*, is qui alii permittit servum redimere. I. 123. *l. sin þræl*, d. å. befria trälen som stultit, genom att betala för honom: servum suum, qui furtum fecit, liberare pecuniam pro eo solvendo. I. 153. *löse hin ær a* (sc. *þræl*), dominus recipito servum fugitivum praemium inventionis solvendo. I. 129. *l. þrælt huþ* (cfr. *Huþ*), I. 152. coll. 151. *huþ af þræli ællær löse* (sc. *huþ*) *mæþ örä*, I. 153. *þa kummi þe ok löse han*, liberent eum pecuniam pro eo pendendo. I. 134. *l. sik af banni*, sc. poenitentiam subeundo et mulctam solvendo. III. 16. *l. (sik) vither konungin v. fran borgemester &c.*, sc. mulctam pendendo. IV. 18; Add. C. 2. *fa aldrigh atær (friþ) utæn han lösær han*, i. e. nisi pecuniam pro pace recuperanda regi pendat. I. 89. 4) med ed om sin eganderätt återtaga fast egendom ur en annans besittning, eller lös egendom som man genom stöld eller på annat sätt förlorat och sedan igenfunnit i en annans förvar: dato iuramento de suo dominio recipere fundum suum ex aliena possessione, vel rem mobilem furto ablatam vel alias amissam posteaque in alienis manibus inventam (cfr. VGL. sub 1.). *gitær ey* (sc. possessor) *vart löse hin ær ilzkær mæþ tolf oþolbondum*, i. e. dato iuramento duodecim virorum. I. 79. *hin* (sc. possessor) *væri iorþ fore hanum ællær* (sc. si suam possessionem defendere nequit) *þæn löse ofna kallær sva sum logh ær* (i. e. dato iuramento duodecim virorum, cap. 79.), I. 82, ubi ceteri codd. post v. *ællær* errato addunt *latæ. þor æi þæn sva sværiæ ær handæ mællin havir* (sc. rem mobilem) *þa löse hin ær sæ kænner mæþ kalvi tylt ok ængu vitni fore þiufstolet ællær fore rantakit*, I. 137. *gitæ þe ey vart* (sc.

rem mobilem) þa löse þæn ær sæ kænner mæþ halvæ tylt, I. 138. væri hin ær handæ mællin havir ællær hin löse sæ kænner sva sum för ær saghat, i. e. dato iuramento sex virorum. I. 144. væri han (sc. possessor rei mobilis) sum logh æræ ællær hin (sc. actor) löse sum logh æræ, sc. dato iuramento sex virorum. I. 150. man ma l. sit eyt (sc. rem mobilem) fore þiufstolet ællær rantakit, sc. dato iuramento sex virorum. I. 148; cfr. II. 99. löse (bi sin) fore þiufstolen ællær fore rantakin mæþ siatæ mans ep, sc. nisi silvæ dominus potest iurare apes suas esse, quod exprimitur sequentibus verbis: ællær hin være &c. I. 186; cfr. II. 116. löse (sc. rem naufragam) sum logh æræ, i. e. ut de rebus mobilibus furto amissis sancitum est, nempe dato sex virorum iuramento. I. 157; cfr. II. 101. kost skal lösæs (sc. ab actore, dato sex virorum iuramento) eller væriæs, i. e. nisi possessor potest se defendere (cfr. supra ad I. 186.). I. Add. E. 1. gange til mæþ siax mannum ok löse hanum dom i hænde, i. e. recipiat res suas, quibus alter potitus est, reiecta iudiciali sententia quam ille se accepisse dixit; locutionem proverbialem, licet subobscuram, ita esse explicandam certum est. I. 220; cfr. II. 137. *7 (loysa)

Löt, impf. a latæ, q. vide.

Löthköp, n. (vide BjærkR.) drikkæ l, IV. 2. not. 30; 3. Recc. scribunt lythköp, lithköp &c. IV. 3. not. 42. lydköbs vidne, I. 134. not. 23. *6 (lipköp)

M.

(Maadhe, vide Mathe.)

(Magt, macht, f. 1) förmåga, magt: potestas. I. 80. not. 14; V. 6: 24, 31. Cfr. Fullmægtig. 2) våld: vis. I. 104. not. 43.) *4

Mal, n. (vide VGL. sub 2.) I. 82, 86,

105, 109, 139, 140, 144, 206; III. 13. mal errato scriptum pro gravæ, I. 99; cfr. not. 62 ibid. Cfr. Botlös; Delæ-, (Faldz-) Mandraps-, Saræ-, Urbotæ mal. *7

Mal, n. viss tid, tidpunkt: temporis momentum. Vide Flod-, Leyemal. *7

(Mal, n. mätning: mensura. I. 66. not. 59.) *5

Malstæfnæ, f. sammankomst till öfverläggning om något mål: conventus in qua deliberatur de aliqua causa. III. tit., epil. not. 1.

(Malæ (maale, molle), v. a. mäta: metiri. I. 55. nott. 43, 51; 72. n. 22, 25, 40; III. 5. n. 10; V. 6: 1, 30.) *4 (mæla)

Mæn, m. 1) menniska: homo. I. 2: rubr. siunde m. (cfr. fæmti mæper, VGL. v. mæper 1), I. Add. F. 4. m. kaller, homines dicunt. IV. 1. Cfr. Höghæ man. 2) man: vir. I. 2, 4. &c.)(kunæ, I. 1, 3, 6, 12. &c. Cfr. Mun. 3) tjensteman, tjenare: minister. konungs mæn, i. e. procures v. nobiles. V. 3: 10. *7 (mæpr)

Manap (gen. -pæ), m. månad: mensis. I. 140; III. epil. halvær m., I. 140. dag ok m., V. 3: 6. not. 5. *7

Manbötær (mannæ bötær; mantz böder, IV. 46.), f. pl. mansböter, dråpsböter: mulcta homicidii. I. 42. fullæ m., I. 86, 92, 101, 125, 126; Add. B. 7; IV. 46. halvæ m., I. 92, 94, 123; Add. B. 7; IV. 46. In sing. occurrit half man bot, I. Add. B. 1. Cfr. Bot. *6 (mans böter)

Mandrap, n. dråp: homicidium. I. 16, 84, 91, 111; Add. E. 2; IV. 44; V. 2: 3. nott. 53, 63, 71. *7

Mandraps mal, n. dråpmål: causa ubi de homicidio quaeritur. I. 84; V. 2: 3.

Manghe, pron. pl. många: multi. I. 23, 64. et nott. 47, 63; 71. n. 27. &c. Scribitur mannighe, IV. 54. *7

(Mangere, m. månglare: propola. Vide Köt mangere.)

Manlös, adj. utan man, ogift (om qvinna): sine marito, innupta. I. 57.

Mannos, v. dep. gifta sig (om qvinnu): marito iungi, nubere. I. 57. *varæ æp*, I. 45.

(*Mans birrthe*, f. (vide UpL.) I. 155. not. 27.) *4 (*mans byrþi*)

Mantal, n. antal af menniskor: numerus hominum. *arven gange æftir rætu -li*, i. e. dividitor per capita. I. 33. *taki hvar æftir -lit*, I. 35. not. 79. *6

Manvæt, ? i. q. *mandrap*. III. 13. coll. vers. Lat. B. 16. Posterior pars h. v. sine dubio deducenda est a *væghæ* (Isl. *vega*), occidere, ut rectius scriberetur *manvægt* (ut l. c. not. 44.), non vero ab *hættæ*, periclitari, ut credidit Ib. Cfr. *manna vækt*, quod occurrit in Suec. codice, StL. SkipB. 5.

Marghi, pron. pl. mänge: multi. I. 23. not. 66; 64. et n. 46; 71, 72, 91, 150, 170, 183, 196, 214; III. 15. *7

Mariæ mæssæ, f. (vide UpL.) *förræ m.* (cfr. UpL.), I. 225. *7

Mark (dat. et acc. *-ko*), f. mark, jord: solum, terra. I. 86, 191, 192, 194, 200, 207; V. 6: 35. *innan -ko*, d. ä. på samma bys mark: "si non pertransierit eiusdem domini villae terminos",)(*ofna andræ by mark*, I. 168. coll. II. 70. *bys m.*, stadens mark: solum ad urbem pertinens. IV. 9; V. 6: 46. Cfr. *By*-, *Þorp*-, *Ópæ mark*. *5

Mark, f. 1) mark (vigt): marca librata. *m. sylfs*, I. 91. nott. 21, 22; 95, 97; Add. D. 1, 3. An *godh mark*, I. Add. F. 1, huc sit referendum, incertum mihi videtur. Cfr. *Lödemark*. 2) mark penningar: marca monetalis. I. 6, 7, 12. &c. *skonsk mark*, I. 40. not. 49; 98. n. 34; 102. n. 58, 73; 108. n. 65; 158. n. 52; V. 6: 20. Cfr. *Half mark*. Loci supra citati, I. 95, 97; Add. D. 1, docent iustam proportionem inter marcam monetalem et marcam libratam eam fuisse, ut tres marcae monetales equiparaverint unam marcam argenti; cfr. etiam II. 65. *7

Market, n. marknad: mercatus. V. 5: 40; 6: 35. *thet rættæ m.*, V. 5: 39, 59. Cfr. *Bonde*-, *Fæ*-, *Hæstæ*-, *Höstmarkit*. *6 (*marknaper*)

Markæ skæl (*markiæ skiæl*), n. (vide VGL.) I. 71; Add. J. *kini ær m. ær til hænda soret*, de, hvilka, genom eden om gränsskilnaden, jorden tillfallit: ii, quibus, dato iuramento de terminis, terra litigiosa est adiudicata. I. 71. *1

Marshalk, m. marskalk: magister stabuli regii. IV. epil.

Mat ban, n. förvisning; egentligen förbud att äta: exsilium; proprie iudicium quo cibo alicui interdicitur. *m. i hæræpe*, I. 139. H. v. quoque occurrit II. 90, ubi ita explicatur, ut "nullus reo communicet per totam provinciam". Manifestum est eum, cui cibo (ut apud Romanos aqua et igni) interdictum sit, exsulem esse; quamvis vero nemini licuit ei cibum praeberere vel aliud commercium cum eo habere, non tamen pacis expers fuit, ut recte observat KR, qui nihilo minus in eo graviter errat, quod credit v. *mat* in hac compositione denotare socium (*G. D. L.*, I. p. 89). H. v. quoque occurrit in recentioribus quibusdam statutis; vide KR., l. c., V. p. 158, 506, 536.

(*Mathe*, *made*, *maadhe*, *modæ*, f. 1) mått: mensura. IV. Add. B. 6. *vecth eler m.*, V. 5: 3; 6: 50. 2) sätt, (måtto): modus. *i noghre m.*, V. 6: 24. *i so m.*, I. Add. H. 1.) *6 (*mata*)

Maþ, ? mad, sank mark: terra uliginosa. I. 202.

Men, n. (vide ÖGL.) *m. sværiæ*, *mæþ mene væriæ*, I. 77. *7 (*main*)

(*Men*, conj. men: sed. Haec v. in multis recc. codd. ubique occurrit pro *æn*, I. 3. not. 72. Scribitur *meden*, I. 139. not. 89; 140. n. 20, 68; 160. n. 61; 174. n. 47.) *7

(*Menikhet*, f. menighet: vulgus, multitudo. V. 5: prol.)

Menæ, v. a. 1) förmena, förhindra: impedire, prohibere. *m. andrum at ransakæ*, I. 129. not. 30. 2) spärra: praecludere. *m. apulvægh mæþ garþe*, I. 69. *5

Mere, adj. större: maior. *han giorþe ey meræ skapæ*, I. 119, 160. *hvat þe æræ haldær minni ællær meræ*, I. 184. *hvat meræ varþær sar ællær lyte*, sc. ratione mulctae pendendae. I. 94. *Meræ*, *mer*, n. absol. mera: plus. I. 5. et not. 71; 6, 12. &c.)(*minnæ*, I. 12, 74, 75, 146, 185; Add. C. 1; IV. Add. A. 2. Hoc neutrum adj. *mere* non est confundendum cum adv. *meræ*, magis, ut factum est in gloss. ad VGL. et ÖGL. *Mæst*, superl. n. absol. I. 91. *7 (*mairi*)

Meræ, *mer*, adv. 1) mera: magis. *virþæ m. guþ æn* &c. I. 75. *m. æn en dagh*, I. 79. *m. æn þripia mans ep*, I. 163. *Mæst*, superl. I. 75; V. 3: 11. (Cfr. *Sidher mer*.) 2) ytterligare: ulterius. IV. 37. (Cfr. *Ydermere*.) *5

Mees, ? ett slags mått, som brukades vid mätning af sill: mensura qua haleces metiri soliti sunt.)(*tönnæ*, V. 7. Aliunde constat duo genera huius mensurae in usu fuisse, alterum minus, alterum maius, *litol m.* et *diger m.*, utrumque tamen minus quam *tönnæ*; vide KR., *G. D. L.*, V. p. 471; cfr. p. 420, 635 ibid.

Michiæls mæssæ, f. (vide VGL.) -*ssu aftan*, vigilia huius festi. I. 169, 203; III. 14. Idem festum eiusque vigilia appellatur *sanctæ michels dagh*, V. 6: 11, 28; *sanctæ mikiæls aftæn*, I. 169. not. 14; Add. J. *6

(*Midsommer*, m. midsommar: media aestas, tempus solstitii aestivi. I. Add. J.) *7 (*mipsumar*)

Mikil (acc. m. *mikin* v. *mikil*, f. *miklæ*, pl. dat. *miklum*), adj. mycken, stor: magnus. I. 11, 44, 146, 174; V. 3: 11. *sva m. logh*, sc. ratione habita numeri iu-

rantium. I. 144, 221. *huru m.*, a) quantus. IV. 54. b) quantuscumque. I. Add. C. 4. *Mikit*, n. absolute, mycket: multum. *sva m.*, tantum. I. 22, 42, 58, 71. &c. *horo m.*, quantum. I. 74, 135. Hoc neutrum non, ut in gloss. ad VGL. et ÖGL. factum est, confundendum est cum adv. *mikit*. — Cfr. *Umikil*, *Æm mikit*. *7

Mikit, adv. mycket: multum, valde. *længi ok m.*, V. 2: 1. Cfr. *Umikit*. *7

Min, pron. poss. min: meus. I. 74, 75; IV. 18, 23. *7

Minde, vide *Mynne*.

Minni (*myndre*, V. 6: 4.), adj. mindre: minor. I. 118, 152, 215; V. 5: 17. *bötær varþæ halvu -næ*, I. 91. *-næ ællær meræ*, I. 184. *Minnæ*, *minni*, n. absolute, mindre: minus. I. 6, 30, 91, 123, 145. &c.; cfr. *Mere*. *halvu m.*, I. 21, 91, 93, 94; Add. D. 3. *fæm manapum m.*, III. epil. et not. 1. *7

Mio hund, m. (vide SML.) I. 180. Scribitur *miönde*, *möönde* &c., not. 5 ibid. Cfr. KA., *Jur. Skr.*, II. p. 312. *4

Miok, adv. mycket: multum, valde. III. 1. *1

Misdædinge, m. misdådare: malefactor. V. 5: 25.

Misgöræ, v. a. göra ondt, skada: male facere, laedere. *m. andrum manni*, I. 97. *m. viþær annan*, III. 2.

Mishælde, ? (a *mishaldæ*, vide VGL. et SML.) mishandling: mala tractatio: *vetæ andrum m.*, III. 10. *vighþæ man-næ m.*, III. 13.

Mislekin, adj. mishandlad: male tractatus. I. 208; III. 11.

(*Mistelse*, *mystelse*, ? förlust: amissio. *under godzens* &c. *m.*, V. 6: 6, 14, 19, 27, 35, 42.)

Mistæ, v. a. c. gen. v. acc. mista: perdere, amittere. *m. sæþ* v. *iorþ sinnæ* (gen.), I. 73, 80. *þa -ær han þæs*, I. 75. *m. anbuþæ sinnæ* (gen. pl.), I. 92. *-ær han ens þeræ*, ibid. *m. næsæ sinæ*, et

öghæ &c. I. 92; IV. 25, 56; Add. B. 5, 6; V. 2: 1, 3; 9. -*ti sva mikít*, I. 71. *m.*, absolute, I. 46. *7

Mithdagh, *m.* middag: meridies. I. Add. B. 4. not. 38; III. 14. n. 35.

(*Mithfaste söndag*, *m.* midfastosöndag: dominica Laetare. V. 3: 9. not. 56.) *4 (*mípfastu sunnudagher*)

Mípström, *m.* medlersta delen af en ström: medium flumen. *til-mæ*, I. 201. *4

Mípær, *adj.* (vide VGL.) *fran míþium daghe*, III. 14. *7

Miödh, ? mjöd: mulsum, hydromeli. V. 7. *6 (*miöper*)

(*Mod* (*emodt*, *i modh*), *præp.* 1) *mot*: contra. I. Add. H. 1. Cfr. *Hær*. 2) *till*: ad. *böde emodt then* &c. IV. Add. C. 2. *III mark m. byen* &c. IV. Add. B. 5, 6.) *6

(*Mod bog*, *f.* stadga om fiskarenas och köpmännernas möten på fisklegena: statutum de conventibus piscatorum et mercatorum in pagis piscatorum. V. 5: prol. nott. 1, 2.)

(*Molm*, *n.?* (ND. *mulm*) mörker: tenebrae. *i mörk eller m.*, allitt. IV. 25. not. 10.)

Mord, *n.* mord: homicidium occultum. *liggiæ a -de*, clam interfectum iacere. IV. 44. *6

Mordh vapen, *n.* (vide SML. et VML.) V. 7. *5

Morþare, *m.* mördare: homicida, qui occultam caedem perpetrat. I. 145. *6

(*Moth*, *n.* möte: conventus. *föræ u-dæthes man til m.*, i. e. ad conventum magistratus urbici. IV. 10. *kyndæ m.*, i. e. conventum piscatorum et mercatorum in pagis piscatorum. V. 5: prol.) *7

Mots dagh, *m.* rådstufvudag: dies quo convenit magistratus urbicus. *ræt m.*, IV. 10.

Mopær, *f.* moder: mater. I. 2, 4. &c. Cfr. *Fapür*-, *Gup*-, *Mopær*-, *Stifmother*; *Sammöþræ*. *7

Mopær broþær, *m.* morbroder: avunculus. I. 35, 213; IV. 33. *4

Mopær faþær (*moþor faþur*), *m.* morfader: avus maternus. I. 35, 56. *4

Mopær mopær, *f.* mormoder: avia materna. I. 32, 35, sed perperam I. 56. not. 3. *4

Mopær systær, *f.* moster: matertera. I. 35. *4

Mughæ (*præs. ma*, *pl. mughu*; *conj. s. mughi* v. *mughu*, I. 97. et not. 16; III. 1. *impf. mattæ*; in *inf. occurrit mughe* v. *mughu*, I. 75. et not. 60; 147.), v. a. 1) *kunna*: posse. I. 3, 40, 43, 47. not. 32; 69, 77, 88, 94, 97, 127, 132, 134, 136, 138, 146, 156, 171, 182, 203, 207; Add. D. 6; III. 7; V. 2: 1; 5: 11, 42; 6: 51. *at þe bötær mughu ey dyllicæs*, ne negare possit reus se mulctam promississe (quod ei licuit si pignus non datum fuerat). I. 182. 2) *måga*, vara berättigad (att göra): ius habere (aliquid faciendi). I. 2: rubr.; 3, 8, 10, 15, 16, 36, 37. &c. *vi vilium ey ok ey mughum vi* &c. V. 2: 1. 3) *skola*, böra: debere, oportere. *þæt ma ey dughæ*, I. 58. *at kirkia mughu uviþ varæ*, III. 1. *7 (*maga*)

Muldug, *f.* (Isl. *mundlaug*, a *mund*, manus, et *lauga*, lavare) handfat, tvättfat: malluvium. *ben klingher i m.*, IV. 42. Cfr. KA., *Jur. Skr.*, II. p. 107-109, et ÖGL. v. *skal*.

Mun, *m.* egentligen mun; ett sårs mynning: proprie os; orificium vulneris. *sar havir tva munna*, I. 113; cfr. UplL. v. *und*. *6 (*mundr*)

Mun, *m.* (vide VGL. sub 1.) *nokær annær m.*, res alia quaecumque. I. 75. *öres*, *örtugs*, *half mark*, *fæm pænnin-gæ*, *siax örä m.*, I. 31, 91. not. 34; 145. et n. 73, 77; 146, 152, 174, 214. n. 23 p. 199; Add. D. 5; F. 1; IV. 11; V. 2: 1; 7. Pro *man*, I. 91, sine dubio legendum est *mun*; cum vero omnes antiqui codices habeant *man*, et haec lectio quo-

dammodo defendi possit, ut nempe *ortogh man* sit vir, qui ortugam pendere debet, emendationem, etsi mihi non dubiam, textu recipere non ausus sum. *6 (*moner*)

Mund, m. tum: pollex. Vide *Tolfmynning*. *7 (*mundr*)

Munhæffe, n. (vide VGL. v. *munhaf*) I. 71, 111. *alla þerræ ep ær sum et m. vare*, d. ä. alla byns invånare, som hafva del i saken, svärja tillsammans såsom en man (så att deras ed, tillsammans med de elfva männens som derefter skola svärja, utgör en tylftared): omnes pagi incolae, qui communem caussam agunt, una iuranto, pariter ac si unius viri iuramentum esset (ut adeo eorum iuramentum, una cum iuramento undecim virorum postea iurantium, sit iuramentum duodecim virorum). I. 71. Recc. scribunt *munhæfvæ*, *munhof*, ll. cc. in nott.; ac nostro quoque tempore *mundhov* (alias *mundheld*) apud Danos et Scanos denotat formulam quandam loquendi, quam aliquis in ore habere solet. Posterior pars h. v. deducenda est ab *havæ*, non vero ab *höfþæ*, ut credidit Ih. Cfr. KA., *Jydske Lovb.* p. 334, 335.

(*Mydding*, vide *Möghdyngk*.)

Mylnu dam, m. det uppdämda vattnet vid en qvarn: aqua aggere molari obstructa. *faræ at fiskum i -mme*, I. 200.

Mylnæ, f. qvarn: molina. I. 200, 203, 214. Scribitur *myllæ*, *möllæ*, I. Add. G. Cfr. *Æriltz möllæ*. *3

Myndæ, v. a. taga (arfslott); säges blott angående den del af hustruns egen- dom, som efter hennes död tillfaller mannen: capere (portionem hereditatis); dicitur tantum de parte bonorum uxoris quam, illa mortua, capit maritus. I. 22, 44; Add. C. 3; K. 2. Quid proprie significet h. v. incertum est. Non audiendus est KA. (*Jur. Skr.*, II. p. 371), qui cre-

dit *m.* derivandum esse a *munder*, dos. Potius dicendum est *m.* originem debere v. *mund*, proprie manus, deinde potestas, unde habemus vocabula *myn- dig*, *förmyndare* &c., ut adeo *myndæ* proprie sit potestatem rei habere, potiri, ac indicet ius capiendi partem bonorum mortuae coniugis esse quasi insigne potestatis mariti. Cfr. Ih., *Gloss.* II. p. 206; KR., *G. D. L.*, II. p. 337. Ex hac significatione v. *myndæ* quoque compositio *barnmyndær* explicari posse videtur.

(*Myndes*, v. dep. minnas: meminisse. I. 83. not. 12.) *4 (*minnas*)

(*Myrine*, *minde*, n. samtycke, tillåtelse: adsensus, venia. I. 144. not. 26; V. 5: 20, 27, 29, 32, 33, 42, 60.) *7 (*minni*)

(*Myrdæ* (part. pass. -der), v. a. mörda: clam interficere. I. 118. not. 1.) *6

(*Mædeborgere*, m. medborgare, borgare i samma stad: eiusdem civitatis incola. IV. Add. B. 7.)

Mællin (*mellum*, I. 5. not. 53.), præp. c. gen. v. acc. emellan: inter. *m. grannæ*, I. 72: rubr. *arvæ i m.*, I. 40. *þerræ i m.*, I. 5, 19, 26, 40; III. 17; V. 2: 4. *þerræ i m. ællær þerræ arvæ*, I. 7. *sin i m.*, I. 27, 40, 55, 66, 69. &c. *þæs i m.*, I. 169. *handæ m.*, vide *Hand. lundæ mæn i m.*, I. Add. B. 7. *m. hans börn*, I. Add. F. 2. *m. þem*, I. 218. *them i m.*, V. 3: 7. Recc. pro *i m.* interdum scribunt *emellom*, I. 5. not. 52. *7 (*milli*)

Mæla, v. a. 1) säga: dicere. *þingmæn mæla þæt sammæ ær þe mæltu ofna förstæ þingi*, I. 82. *sum för ær mælt*, I. 28, 82, 119, 138. &c. *sum mælt ær*, I. 179, 184. &c. *the sammæ logh ær för varæ mælt*, I. Add. D. 2; V. 3: 2. *gen m.*, säga emot: contradicere. I. 4, 139, 211. not. 5. *m. i gen*, I. 74, 75, 82, 118, 139, 211. *þæse mal æræ al til ens rættæ mælt*, ad unum idemque ius relata sunt, paria esse dicuntur. I. 86. 2) anställa åtal inför rätta: actionem instituere. *m.*

manni ofna hændær, I. 149. *m. æftir manni*, anställa drápsprocess: actionem de caede hominis instituere. I. 124, 126. *æra þe ey mælände*, d. ä. komne till mogen ålder, att de kunna sjelfve föra sin talan: si nondum adulti sunt, ut in iudicio stare possint. I. Add. B. 5. Cfr. *At-*, *Æftir mæla*. 3) nämna: nominare. I. 68. not. 25. Cfr. *Tilmæla*. 4) lofva: promittere (cfr. VGL. et ÖGL.) *m. til köps*, d. ä. lofva att man skall köpa eller sälja: promittere se esse emturum vel venditurum. I. 76; cfr. *Fæsta* 4. 5) värdera: aestimare. I. 94. not. 86; 160. n. 44. *7 (*mela*)

Mærki, n. märke: nota, signum. I. 190. *7 (*merki*)

Mærkiæ, v. a. märka: signare. I. 190. *7 (*merkiæ*)

Mæssæ, f. högtid: festum. Vide *Iacobs-*, *Mariæ-*, *Michiæls-*, *Olafs mæssæ*; *Hælgunæ missu-*, *Kyndæbmissu dagh*. *7 (*messa*)

Mæst, vide *Mere*, *Meræ*.

(*Mæstere*, m. styresman: rector. Vide *Borgemæstere*.) *6

Mæta (*mathe*), v. a. 1) mäta: metiri. V. 5: 51. 2) värdera: aestimare, taxare. *m. akærspial*, I. 159, 160. *m. bötær*, bestämma böternas belopp i förhållande till lytets beskaffenhet: multam definire secundum gravitatem mutilationis. I. 94. *6

Mæþ, præp. c. dat. v. acc. 1) med (beteknar en sak som man har, eller hvarmed man gör något): cum (indicat rem quam aliquis habet, vel qua aliquid fit). *barn var fõt m. naghl ok næsæ* &c. I. 2. *bo ofna husætoft m. litlu utlände*, I. 75. *varæ m. barne*, gravidam esse. I. 1. *dræpæ* &c. *m. rathet rath*, V. 3: 1-4, 7. (*forföliæ man m. land ræt*, I. Add. J.) *m. vapæ v. vilæ*, vide *Vapi*, *Vili*. *iorþ köpæs m. gull*, I. 29. *bötæ m. threitiuge mark*, IV. 43. *þæt gar*

til þin m. reþe, I. 75. Cfr. *Hær*, *Vita*, *Væriæ*, *Þær*. 2) jämte, tillika eller tillsammans med: una cum. *til se m. sine væriandæ*, I. 1. *i bo m. fapur*, i garþ *m. sæ*, I. 5, 6. *innan iathors m. sik*, I. Add. C. 2. *i fælagh m. manni*, I. 17. *ta-kæ man i æt m. sæ*, I. 123, 124. *the ær m. hanum kioggo*, I. 98. *væræ i loghum m. manni*, *andre m. hanum*, I. 77. *varæ m.* (sc. *manni*) *i gærning v. i far ok i fylghe*, V. 3: 1, 2. *bötæ m. manni*, I. 16, 84, 91, 96; Add. D. 3. *takæ bötær fore man m. andrum hans arvum*, I. 123. *i siangu m. kunu*, I. 204, 205. *liggiæ m. kunu*, I. 209; Add. H. 2. *vita i graf m. þem dræpnæ þre mark*, vide *Graf* 4. *köpæ kusætoft m. akri*, I. 74. *þæt tapæs m. bondans kost*, I. 223. *faræ m. allu þær han a*, I. 41. *botlös mal m. them* &c. I. Add. B. 7. *lim ær af m. allu*, vide *Aldær* 1. 3) hos: apud. *barn vare m. möþur*, I. 57. *hin ær hin var m.*, I. 40. *inni m.*, vide *Inni*. 4) jämlikt, enligt: convenienter, secundum. *m. (rætum) loghum*, vide *Logh* 1. *m. þem sammæ ræti*, III. 17. *m. fythe ræt*, V. 7. *m. þy at*, a) därför att: cum, quoniam. I. 110. b) derigenom att: eo quod. I. 125. 5) adverbialiter, derjämte, tillika: præterea, simul. *taki m. annar vagh*, I. 96. *ok tvo mark m.*, IV. 43. *7 (*mif*)

Mæþæn, conj. medan: dum. I. 90, 210; IV. 38. *e m.*, vide *E*. *7 (*mifæn*)

Mö, f. mö: virgo. I. Add. A. Cfr. *Kunæ* 2, *Qvinna*. *7 (*moy*)

Mö barn, n. flickobarn: puella, filia. I. 45. *5

(*Mögh*, ? (ND. *mög*) dynga: fimus. IV. 4. not. 56.)

(*Möghdyng* (*möding*, *mydding*), ? (ND. *mödding*) dynghög: fimetum. IV. Add. B. 3. et not. 15; V. 6: 36.)

(*Möllæ*, vide *Mylnæ*.)

Mönbo, adj. från ön Möen i Danmark: ex insula Danica Möen. V. 5: 44.

Möprini, n. 1) möderne (slägt): maternum genus.)(*fæprini*, vide *Fæprini* 1. *ufna -nis alf*, I. 212. *-nis frændær*, vide *Fæprini* 1. *fæprinis frændær ok -nis* (sc. *frændær*), I. 56. 2) mödernearf: hereditas a matre relicta. I. 23; Add. F. 2. Cfr. *Fæprini* 2. *7 (*myprni*)

Möprinis iorþ, f. mödernejord: fundus maternus. I. 22, 44; Add. C. 3.

N.

Na, v. a. c. dat. få, åtkomma: potiri, adsequi. *han ma ey na þy &c.*, d. ä. det lånta är förlorat och han kan ej skaffa det igen: rem commodatam amissam non potest recuperare. I. 221. *4

(*Nabo*, m. (ND. item; Isl. *nábu*) granne: vicinus. I. 66. not. 31; IV. Add. B. 4; V. 5: 2, 11; 6: 52.)

Nafn, n. namn: nomen. V. 6: 21. *7 (*namn*)

Naghl, f. nagel: unguis. *barn var fót mæþ n. ok næsæ &c.* I. 2.

Nam, n. (vide VGL.) I. 84; V. 1; ubi vetatur capere tale pignus in casu, de quo illis locis sermo est. Cfr. *Næmæ*, *Innam*. *5

Nanithi, m. i. q. *nipi*. I. 125. not. 55; 140. n. 23; 212. n. 31; Add. B. 5. n. 29. Scribitur *nathnithi*, I. Add. B. 5.

Nar, conj. när: cum, quando. I. Add. H. 2. *7 (*ner*)

Nat (gen. *nattæ*, *nate*; pl. *nættær*), f. 1) natt: nox. *daghs rum ok natæ*, I. 214; V. 3: 1. *um natten*, V. 6: 17. *um n.*)(*um dagh*, vide *Dagh* 1. 2) dygn: dies civilis, dies cum nocte. I. 141; III. 1, epil. not. 1. *7

(*Nate tid*, ? nattetid: nocturnum tempus. V. 5: 33.)

Naturæ, f. natur: natura. I. 102.

(*Nathnithi*, vide *Nanithi*.)

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IX.

Nathæ (*nothe*), f. pl. 1) lagn, ro: quies. *havæ frith ok gothe n.*, IV. 50. 2) nåd: gratia, misericordia. V. 2: prol.; 5: prol. *6

(*Ned, neth*, n. nät: rete. V. 7.) *6 (*næt*)

Nek, f. kärfve, nek: merges. I. 174. *4

Netæ, v. a. neka: negare. I. 2, 14, 49. not. 67; 135, 136, 163. n. 48; 182; III. 6; IV. 56; V. 8. Scribitur *negte*, I. 55. not. 43; *nectæ*, I. 14. not. 69; 182. n. 62. *5

Ni, num. nio: novem. I. 85, 102, 108, 118. &c. Scribitur *ny*, IV. 15, 18; V. 8. *7 (*niu*)

Nicolai dagh, m. den 6:te December: festum Nicolai, die VI Decembris celebratum. IV. 55. not. 1.

Nipi (pl. *nipiæ*), m. slägting: cognatus. *næste n.*, I. 124, 125, 140, 212; Add. B. 5. not. 29; IV. 34, 45. *frændær ok næstæ nipiæ*, per pleonasmum, I. 125. Cfr. *Nanithi*. *7

Niping, m. niding, ärelös bof: homo infamis. Vide *Gorniping*. *3

Nipri (*nether*), adv. nere: in imo, infra. *i brokum n.*, I. 92; IV. 46. *7

Nipær læggjæ (*nepær leggjæ*), v. a. 1) nedläggga: deponere. *rep n.*, d. ä. mäta jorden: funem geometricum terrae imponere, i. e. terram metiri. I. 74. 2) nedläggga, underlåta: deserere, omittere. *þæn sal læggis nipær*, i. e. non penditur. I. 96. *6

Nipær sætiæ, v. a. nedsätta: demittere. *sæte ey nipær*, sc. *stiborþ*, I. 203. *7

(*Noghen hande*, *nogle hande*, pron. indecl. något slags: cuiusdam generis. V. 5: 24; 6: 11, 14.) *1 (*nokra handa*)

Nokra lund (*nogher lund*), adv. på något sätt: aliquo modo. IV. 56; V. 9.

Nokær (pl. *nokre*, *noghre*), pron. någon: aliquis. I. 75, 134, 141; III. 13, 17.

Nokat, n. absol. något: aliquid. I. 12, 28, 30, 31, 38. &c. Cfr. *Stað*. *7 (*nœqvar*)

Nokær stath (*nokir stath*), vide *Stað*.
Norman, m. Norman: Norvegus. V.
 7. *4

Nu, adv. nu: nunc. I. 79, 141, 144. *7
Num, conj. (Isl. *nema*) 1) om ej: nisi.
 III. 1, 5, 14-16. 2) utom, undantagande:
 nisi, excepto. n. *kuþ sinæ*, III. 14. 3)
 men, utan: sed. I. 80, 100. not. 82; 131,
 182, 190, 198, 208. n. 20; 212, 224, 225;
 III. 14. n. 50, 52; IV. 40, 53. n. 11; 57. n. 4.
 *1

Ny, vide *Ni*.

(*Nygel*, *nögel*, m. nyckel: clavis. I.
 46. not. 27; Add. H. 2.) *5

Nyr, adj. ny: novus. I. Add. J. *af ny*,
 å nyo: denuo. I. 139. *gøræ möllæ af*
ny, i. e. novam, ubi antea non fuit mo-
 lina. I. Add. G. *7

Nyt (vel *nut* ? Isl. *nyt*), f. ? nöt: nux.
 I. 196. *5 (*nut*)

Nytiæ, v. a. c. gen. njuta: frui. *nyti*
sins köps, d. ä. behålle det som han har
 köpt: fruatur emtione sua, i. e. teneat
 id quod emit. I. 49. *nyti kirkiu sinni*
 (pro *sinnæ*), III. 2. *nyti væl*, I. 192. *7

Nyttæ, v. a. hafva nytta: utilitatem
 habere. I. 93. *1 (*nytta*)

Nytær, adj. nyttig: utilis. Vide *Uny-
 tær*. *7

Nædhen, adv. nedanför: infra. *XII*
burgere offven ok n., d. ä. hans gran-
 nar på ömse sidor: vicini eius utrinque
 habitantes. IV. Add. B. 1; cfr. not. 44
 ibid., et *nabure boven unde beneden*,
 VS(L. II. 18. *7 (*nipan*))

Næfnd, f. 1) nämnd, bestående me-
 rendels af tolf män, som i vissa tviste-
 och brottmål nämndes af kåranden, för
 att (såsom i de flesta fall synes hafva
 varit förhållandet) svärja ehvad de ville
 fria eller fälla den tilltalade, eller (i
 vissa fall) endast gå ed om de funno
 honom böra frikännas: iuratores nomi-
 nati, viri plerumque duodecim, qui in
 certis caussis civilibus et criminalibus

nominabantur ab actore ut (quod ple-
 rumque factum esse videtur) iurarent
 sive absolvendum sive condemnandum
 esse reum censerent, vel (in quibusdam
 casibus) tantummodo iurarent si eum
 absolvere vellent. I. 141; III. 6. not. 56;
 8, 11, 12; IV. 36. *biupær hin sækti n.*
fore sik (si talium iuratorum iudicio se
 vult submittere) *þa næfne hin ær sak*
sökær tolf mæn &c. I. 141. *takæ vi-*
þær n., de reo, ibid. *taghæ n. i gen.*
V. 9. n. svær) (*bristær manni*; in isto
 enim casu nemda non iuravit, nisi ab-
 solvere vellet reum. I. 141. *viti þæt mæþ*
n. kirkiu manna, dyliaæ mæþ n., III. 5,
 10, 11; certe omnes saltem casus, de
 quibus haec tria capita agunt, respicit
 id quod statuit cap. 12, nemdam sem-
 per debere iurare, sive cum actore si-
 ve cum reo. *skæræ sik mæth n.*, I. 118.
 not. 8 p. 106. *væri sik meth n. a hæraeths-*
thingi ... thesse tolf skula then sæk-
tathe meth therres eth forvinnæ eller
skæræ, V. 2: 1. *væriaæ sik meth n. a*
kyrke soghu, V. 2: 4. *thæn skal næf-*
næ n. ær sak søker, I. Add. D. 1; V. 3:
 1, 4. *thæn skal næfne n. ær mannen*
 (sc. occisum) *vil gildæn gøræ ... the*
tolf svære hvat the viliaæ hældær gild æl-
lær ugild, I. Add. D. 4. *neta meth twig-*
ge manna vitne ok en n., I. 49. not. 67.
vidhæ meth XV mens n. af sit kön, I.
 Add. G. not. 34. *fallæ at n.*, vide *Fal-*
læ 3. æy gitæ n. drughit, vide *Dry-*
ghæ. Ubi antiquum ius statuit candens
 ferrum esse portandum, ibi plurimi codd.
 in locum istius iudicii substituunt nem-
 dam; vide I. 65. nott. 22, 23; 85. n. 71; 87.
 n. 67-69, 71; 88. n. 10; 118. n. 73, 8, 12, 19-
 21, 85; 139. n. 76, 77, 91; 140. n. 24, 34, 36,
 38, 50, 53; 147. n. 76; 148. n. 7; 152. n. 30;
 167. n. 50; 170. n. 59, 60; 206. n. 37; 207. n.
 80, 81, 83; 210. n. 59, 62, 63; 214. n. 29, 35
 p. 199; 217. n. 40, 41; Add. B. 7. n. 80; III.
 7. n. 18; 13. n. 15, 16, 41; 14. n. 69. Cfr.

Næfnæ 3; Hæraers-, Kyns-, Soknæ næfnd. 2) i ett särskildt fall gifves namnet *n.* åt en ed, hvori båda parterna svuro tillsammans jämte tio andra män: in speciali casu datur nomen *n.* iuramento, in quo una iurarunt actor et reus decemque alii viri, I. 105; nemdam in isto casu ita quidem explicat ANDREAS SUNONIS (II. 67.), ut "unius nominati viri, puta ipsius vulnerati, requiratur iuramentum"; at hanc explicationem falsam esse dicere audeo; cfr. tamen *Nyt jur. Ark.*, XXI. p. 153; *Jur. Tidsskr.*, XIV. i. p. 21. *6 (*næmd*)

(*Næfndæmæn*, m. pl. i. q. *þingmæn*. af *dommæren eller af n.*, "a iuridicis". I. Add. H. 1. coll. II. 62.) *7 (*nemda maþr*)

(*Nefns ed*, m. i. q. *assvaru eþ*, cuius v. loco *n.* occurrit in recc. codd. I. 152. not. 34; 167. n. 44. Ratio nominis hæc est, quod iuramentum *assvaru eþ* dictum ab actore datum fuit antequam candens ferrum a reo portaretur; isto vero iudicio abolito ac *nemda* in eius locum substituta, præcedens actoris iusiurandum ab hac nomen accepit.)

Næfnæ (part. pass. pl. *næfndi* v. *næf-di*), v. a. 1) nämna, namngifva: nominare. *n. köpæ sin, vin, vitne*, I. 134, 138; IV. 56; V. 9. 2) utnämna, förordna: designare, eligere. *et syskini -ne siæx &c.*, *n. tolf þeræ frændær*, sc. ad dividenda bona hereditaria. I. 26, 27. *goþe mæn ok ræte -næs til at skiftæ mællin þem*, I. 218. *n. til (gotha mæn) thre ællær fyra*, I. Add. C. 1; V. 3: 13. 3) i synnerhet nämna de män som skulle i rättegångsmål gå ed med svaranden, eller ock, såsom det vanligaste synes hafva varit, afgifva edligt ytrande för eller emot honom: speciatim nominare viros qui in caussa iudiciali cum reo iusiurandum darent, vel, ut plerumque factum esse videtur, iurarent eum esse absolvendum vel condemnandum (cfr.

Næfnd 1). *vitæ mæþ tvgiæ manna vitni ok tolf næfndom mannum* (i. e. iuramento duodecim virorum ab adversario nominatorum) *i kyni sinu*, I. 2. *vitæ mæþ tvgiggæ manna vitni ok tylftær eþe af kyni sinu næfndræ manna ... þæn skal næfnæ ær sak söker*, I. 4. *væriæ v. skæræ sik mæþ tolf næfndum mannum af v. a kyni sinu*, V. 2: 3, 4. *vidhæ med XV nefnde men af sit kön*, I. Add. G. not. 34. (Locis iam citatis, ubi iuratores nominandi erant ex cognatis rei, hæc *nemda, kyns næmd* dicta, præterea non distulit ab aliis iuramentis a reo una cum certo numero sociorum dandis.) *föræ iafnaþæ eþ mæþ tolf næfndom mannum i kyni sinu*, I. 110. *til n. siæx mæn a hans vagh* (i. e. ex eius cognatis) *ok siæx a hænnæ ... ok sværi syndær ællær samæn*, i. e. cognitionem viri et feminae sive esse impedimentum coniugii, sive non. III. 9. *um kyzimi skal (næfnd) af kyni n.*, III. 11. *n. næfnd*, vide *Næfnd 1*. *hin ær sak sökær -ne tolf mæn af allu hæraþe*, I. 141. *viti mæþ tylftær eþ opobondæ ok tvgiæ manna vitni ... þe tolf skal til n. &c.* I. 68. *archibiscop late n. til tolf mæn af kirkiu soknen*, I. 69. *viti mæþ tolf mannum þem ær til varþæ næfndi af kirkiu sokn*, III. 4. *viti þæt mæþ tolf næfndom mannum i kirkiu sokn*, III. 8. *dyli mæþ tolf næfndom mannum*, III. 7. *þe ær næfndi æræ skulu annat tvgiæ sværiæ &c.* III. 12. *n. tolf mæn i hæraþe ok latæ þem sværiæ &c.* I. 79. *n. tolf mæn þe ær aldungæ æræ i bygden ok latæ sværiæ markæ skæl*, I. 71. *aldungæ þe ær til varþæ næfnde*, *ibid.* *n. til tolf mæn ok (latæ them) vitæ hvat hældær &c.* I. 49. not. 67; Add. C. 5. *en af thöm bæsta bondum skal n. tolf af thingi v. var (sc. regis) umbuthsman skal n. tolf mæn at lösæ the thrættæ*, V. 2: 4. *saksökære*

skal n. fæmtan mæn af hærathe (de quibus quindecim viris tamen duodecim tantum iurarunt), V. 2: 1, 3. *n. at kyrke soghn*, V. 2: 2. *stande fore v. skære sikh meth sex nefnde mæn i fiddin*, V. 7. 4) bestæmma, förelægga: statuere, præfinire. *þingmæn næfne þripia þing fore hanum*, I. 139. *7 (nemna)

Næmæ, v. a. (vide VGL.) I. 214. *n. man*, I. 84. Utroque loco vetatur pignus privata auctoritate capere. Cfr. *In næmæ*. *6

Nær, adj. nær: propinquus. *sva n. sum annar ær andrum*, d. ä. nära i slägt: propinquus ratione habita cognationis. I. 56. *ligæ n.*, I. 35. not. 67; 56. n. 7. Cfr. *Æm nær. nærmer, næmer*, compar. *n. a möþrini*, I. 56. *n. at vitæ*, I. 4. *næstær*, superl. *þæn fingær þær ær næst*, I. 94. *-te agher*, I. Add. J. *-te by*, I. 182. *-tæ þing*, I. 141. *-tæ nathnithi*, I. Add. B. 5. *n. at væriæ börn*, I. 56. *n. börnæ væriænde*, IV. 33. Cfr. *Arvo, Frændi, Nipi*. *7 (ner)

Nær, adv. et præp. nära: prope. *sva n. væghin*, V. 5: 14. *ligæ n.*, I. 96. nott. 46, 49. *nærmær, næmer*, compar. *ægho þe n.* (sc. kynni) *viþær þæn dræpnæ*, I. 96. *n. vitni*, I. 49. *næst*, superl. *hin (ær) n. a kynni v. byrþ viþær hanæ*, I. 208. *þæn ær n. havir værn*, I. 57. *n. vitu*, I. 25. *n. loghum at vitæ*, I. 217. *n. for pingez aftæn*, V. 3: epil. *n. æftir drap* &c. I. Add. D. 4; F. 4; III. epil. *þær n.*, I. 105. Cfr. *Æm nær*. *7 (ner)

Næst syskyni börn, n. pl. syskonbarnsbarn: consobrinorum filii. III. 10.

Næsæ, f. näsa: nasus. I. 2, 92; IV. 46. *7 (nas)

Nævæ hog, n. slag med knytnäfven: ictus pugno illatus. I. 97; V. 7. not. 11.

Næþri, adj. nedre: inferior. Vide *Hol*. *7 (niþri)

Nöt, n. nöt, oxe eller ko: bos. IV. 39. Cfr. *Hors*. *7 (naut)

Nötskorn, n. nöts horn: cornu bovis. IV. 39.

Nöth (nöd), f. nöd, trångmål: necessitas, angustiae. *kögh rikes n.*, V. 3: 11. *thet görs af n.*, d. ä. i nödfall: in casu necessitatis. V. 5: 2; 6: 52. *6

Nöþoghær, adj. ovillig, som ej vill: invitus. *takæ kunæ -ghæ*, d. ä. våldtaga: vi stuprare. I. 207; Add. A, B. 6. *7 (naupugr)

Nöþæ, v. a. nödga: cogere. I. 84; V. 3: 14. *7 (noyþa)

O.

Off, vide *Æf*.

Of harþær, adj. alltför hård: nimis durus. III. tit.

Oflikæ, vide *Oftlikæ*.

Ofna (öfnæ), præp. c. dat. v. acc. (a ovan a) 1) på: in, *in i. o. marko, mapum, bransten*, I. 192, 194, 200, 202, 225. *o. qvist ællær o. iorþo*, I. 187. *liggi o. ogildum akre*, I. 204. *bo o. husætoft*, I. 75. *riþæ o. bymark*, I. 168. *takæ hionæ o. löpstighum*, I. 129. *hanum liggær nöþ o.*, V. 3: 11. *o. bak*, vide *Bak*. *görs gornipings værk o. fæ*, I. 166. *skæpe o. akrum, sæþ, fæ*, I. 177, 192. *spial o. ængium*, I. 203. *læggia kostnaþ o. (kost)*, I. 157. *virþning o. fæ* &c. I. 144, 161, 166, 189, 192, 221, 222. *thrang ær o.*, V. 3: 14. *havæ þre halmæ o. (iorþ)*, I. 75. *havæ v. fa v. kommæ (laghæ) hæþ o. (iorþ)*, I. 48, 77, 79, 81; Add. F. 3. *sna at ey se ranskæþ o. (iorþ)*, I. 79. *o. möþrinis alf*, I. 212. *o. höstruens væghnæ*, I. Add. F. 2. *træ faldær o. man*, I. 98. *bi fallæ o. annars mans bi*, I. 189. *latæ vanta o. hand*, I. Add. B. 4. *læggia iarn ok fiatur o. man*, I. 132. *föræ band ok stok o. man*, I. 133. *raþæ bast ok band o. man*, I. 109. *læggia mærki o. træ*, I. 190. *þæt gar o. annat ar*, III. 16. *kallæ o. man v. iorþ* &c., vide *Kallæ* 4

mæla, kæræ, vitæ v. sökiæ manni o. hænder, vide Hand. 2) på, i: in, év. o. *torghe*, I. Add. B. 7. *sitiæ o. hus*, V. 3: 14. *ærchibiscop o. skane*, III. epil. o. *þingi*, I. 51, 63, 81, 82. &c. o. *lanzþingi v. hæræþingi*, I. 115, 118, 139, 214; Add. B. 5; V. 2: 1. o. *dðz daghi sinum*, I. 63. o. *pingiz aftne, lðghordagh, iula dagh* &c. I. 203; Add. B. 4, 7; III. epil. not. 1; V. 3: 13. *kvær sundagh o. iamlanganum*, I. Add. B. 7. 3) om, angående: de. *viti o. iorþ v. bolfæ*, I. 28. *kæræ börn ey o.* (cfr. *Kæræ*), I. 48. *varþnaþ o. male*, I. 140. 4) till: ad. *rithæ hem o. man*, I. Add. B. 6. *faræ o. hæræþing*, I. 72, 178, 203. *kommæ o. þing*, I. 145. *þæt var aldrigh til giort o. hins iorþo*, I. 55. 5) i q. a 5. o. *bötær böttæ v. buthna*, I. 89; Add. B. 5, 6. 6) utöfver, jämte: super, praeter. *þriþia mans ep o. korngiald*, I. 163. 7) adverbialiter, derutöfver: insuper. *viti o. mæþ* &c. I. 13, 14. *ok (e) tylltær ep o.*, I. 12. not. 77; 119. *ok o. þriþia mans ep*, I. 165. *ok logh o.*, I. 221. *ok ængæ bötær o.*, I. 161. *ok o. þrigiæ markæ bot*, I. 220. *ok (böte) o. tva öræ*, I. 165, 176, 177. *Oft, oftæ*, adv. ofta: saepe. I. 146. not. 5; V. 6: 36, 46. *oftare*, compar. I. 214. *6 (*opt*)

Oftlikæ (oftikæ), adv. ofta: saepe. I. 146.

(Offven, adv. ofvanför: supra, superne. Vide Nædhen.) *7 (*ufan*)

(Offuerbod, vide Iver bot.)

(Offuer giæld, ? öfverbot: mulcta ad-dititia. böde III v. sex öræ o., IV. 57. not. 5.)

(Offuerhörelse, ? i. q. offuerhörighet. IV. 57. nott. 18, 23; Add. B. 3. n. 12.)

(Offuerhörig, offuerhördig, yver hörogar, adj. ohörsam, tredsk: inobsequens, contumax. sidde o., I. 14. not. 62; 82. n. 22; III. 16. n. 13, 16, 22, 38; IV. Add. B. 3.)

(Offuerhörighet (hoffuerhörighet), f. ohörsamhet, tredska: inobedientia, contumacia. IV. Add. B. 5.)

Ok (hoc, III. epil.), 1) conj. och: et. I. 1. &c. 2) adv. ock, också: quoque. sva ær ok, þa næfnæ þe ok tolf &c. I. 6, 27. &c. *ok hovopløt*, I. 40. *ok mæþ tolf opølbondum, ok mæþ þriþia mans ep*, I. 79, 188. *ey skal ok* &c. I. 91. *sva ok*, I. 91, 92, 113, 146; III. 9, 13; IV. 26. *7

*Olafs mæssæ, f. (vide ÖGL.) -su aftan, vigilia huius festi. III. 14. *5*

(Om kringh, præp. omkring: circa. I. Add. J.) *7 (*um kring*)

(Onder (n. onth), adj. ond: malus. V. 5: 24.) *4

(Opa, vide Up pa.)

(Openbare, adv. i. q. opinbarlikæ. I. Add. H. 2; V. 6: 5. not. 30; 18.)

(Opholde, v. a. qvarhålla: retinere. V. 5: 9.) *6 (*up halda*)

*Opinbarlikæ, adv. uppenbarligen: palam. III. 15; V. 6: 5; 7. *5 (uppinbarlika)*

*Orkæ, v. a. orka, förmå: posse (facere). III. 7; V. 3: 5. æn ey orkær hin þre mark, i. e. trium marcarum mulctam pendere. III. 3. *7*

*Orloff, n. tillåtelse: venia. I. 193. not. 61; 199. n. 37; V. 3: 8; 5: 27. not. 10; 55. n. 15. *6*

(Orloff, n.? örlig, krig: bellum. V. 5: 52. kry ok o., I. Add. H. 1.) *1 (*örlögh*)

Ornum (pl. -mmæ), f. (vide UpIL. v. urfiælder.) I. 71. Scribitur kornome, II. 33, quod dicitur denotare "terram, quam ad divisionem venire cum aliis non permittit privilegium dignitatis"; illud "privilegium" vero in eo ipso consistat necesse est, quod talis terra ab antiquitate fuit fundus separatim possessus i-deoque exemptus divisione agrorum pagi communium; nec dubium videtur esse quin talis terra, ut iam observavit Ih. (Gloss. v. urfjäll), nomen habeat ab or,

ex, et *næmæ*, capere, quia est terra ex-
emta. H. v. recte explicavit KA., *Jyd-
ske Lovb.* p. 336, 337, quidquid contra-
dixerint KR. (*G. D. L.*, I. p. 28) aliique.

Orsakæ, adj. 1) oskyldig: insons. V.
2: 3. 2) fri för straff eller ansvar: a
reatu vel poena immunis. III. 16; V. 8.
— In notis scribitur *orsage*, *aarsager*,
I. 82. nott. 89, 91; 108. n. 59; 118. n. 20 p.
106 &c., et *orsagidt*, *aarsaget*, pro *o.
giord*, I. 87. not. 69; 118. n. 19; quoque
occurrit *orsagæ* vel *aarsage* ut subst. in
locutione *vardher hans o. giort*, I. 118.
not. 19; 210. n. 62; Add. B. 7. n. 86. *2

Orth, n. ord: verbum. I. 139. not. 97. *7
(*Overskerere*, m. öfverskärare: ton-
sor pannorum. V. 5: 29.)

Oxe, m. oxe: taurus (castratus). I.
137, 144; IV. 24. *7 (*uxi*)

Opændagh, m. onsdag: dies Mercu-
rii. III. epil. not. 1. *6

Opolbonde (*hotholbonde*, II. 33; *athæl-
bonde*, IV. 7. not. 32; *adelbonde*, I. 11.
not. 29. &c.), m. odalbonde, jordegare: vir
proprium fundum habens (cfr. VGL. vv.
opæl, *opoliorþ* &c.). Vide *Dylia 2*, *Ep*,
Lösa 4, *Skæræ*, *Standæ*, *Sværæ*, *Tyl-
tær ep*, *Vitni*, *Vitæ*, *Væræ*.

P.

Pa, præp. 1) på: in, *eni*. Vide *Lif*.
2) emot: contra. *brytæ pa annen*, V.
5: 52. — Cfr. *Up pa*. *3

Paachye, vocabulum, ni fallor, cor-
ruptum, cuius loco forte legendum est
partie, factio. V. 5: 58.

(*Pagribe* (part. pass. *pagreben*), v. a.
i. q. *gripæ 2*. V. 5: 9.)

(*Pa kære*, v. a. tilltala, anklaga: con-
venire, accusare. IV. Add. B. 5.)

Palma söndagh, m. palmsöndag: do-
minica palmarum. V. 2: 1.

Pant, m. pant: pignus. In recc. codd.

occurrit h. v. loco v. *væþ*, I. 83. nott. 2,
10. &c. (Cfr. *Forpant*.) *6

(*Pantzer*, n. pansarskjorta: lorica.
Vide *Iern pantzer*.) *4

Pascha, m. ? pl. påskdag: dies pa-
schæ. *attande dagh eftir p.*, V. 2: 1. *7

Paskæ dagh, m. påskdag: dies pa-
schæ. I. Add. A. *6

Pasche hælgh, f. påskhelg, första vec-
kan efter påsk: festum paschæ, vel se-
ptimana prima post diem paschæ. IV.
38, ubi verba *faste hælgh ok p.* com-
prehendunt idem tempus quod designa-
tur verbis: *fran ni uknæ fasto ok til
paskæ ukæ luks*, III. 14. Cfr. *Fastu
hælgh*. *1

Paske peninge, m. pl. påskpeningar,
en afgift som vid påsktiden erlades till
stadsfogden: stips paschalis; pecunia
tempore paschæ vectigaliario urbis pen-
denda. IV. 11. Cfr. *Iule peninge*. *1

Paskæ ukæ, f. påskveckan, första vec-
kan efter påsk: septimana proxima post
diem paschæ. III. 14. *7 (*paska vika*)

Pavi, m. påfve: papa. III. epil. not. 1;
V. 2: 1. *1

(*Piig*, ? pigg, spets (af järn): cuspis
(ferrea). V. 5: 5.)

Pingiz aftan, m. pingstafton: vigilia
pentecostes. I. 203; V. 3: epil.

Pingizdagh (*pinzigisdagh*), m. pingst-
dag, pingst: dies v. festum pentecostes.
I. Add. A. *-ghæ aftan*, vigilia huius fe-
sti. I. 169, 179, 203. *6

Pingiz ukæ, f. pingstveckan, första
veckan efter pingst: septimana proxima
post diem pentecostes. III. 14; V. 2: 1.

Pint, m. ? (Nnd. et Fris. item; Angl.
pinble) manslem: penis. I. 92. not. 40. Re-
centior forma h. v. *pit* occurrit not. 20.
ibid.

(*Plathe*, f. (vide SML.)) (*iern pant-
zer*, V. 5: 24.) *4 (*plata*)

(*Platzæ*, v. a. (a *plats*, difficultas) be-
svära, plåga: molestia adficere. I. 104.

not. 57; 172. n. 61; 225. n. 99, 3 p. 214. Cfr. *Uplatzeder*.)

(*Pleye*, v. a. pläga: solere. IV. Add. B. 3.)

Plöghis, v. a. plöja: arare. I. 86. not. 11; III. 5.

(*Polöxe*, f. (Isl. *pälöxi*, securis crassa, malleata, BH.) pålyxa, bardisan, korsgevär; ett fordom brukligt vapen, bestående af en vid ett spjut fästad yxa: securis bellica hastae adfixa. V. 5: 24. Cfr. J. RÖDING, *om krigskonstens tillstånd i Sverige i Konung Gustaf den förstes tid*, *Vitterh. Acad. handl.*, I. pag. 160.)

(*Port*, f. port: porta. *östre, vestre, söndre p.*, portae urbis Malmogiae. V. 6: 15. *udhen-tenæ*, extra portas (urbis). V. 6: 15. not. 27; 35. Sed *porthe* perperam pro *forta*, I. 66. not. 37.)

(*Potte*, f. pott: sextarius, mensura liquorum in Dania (ac quoque in Scania) adhuc usitata. V. 5: 51. not. 32; 6: 13.)

(*Pram*, ? prâm: navis plana. V. 6: 8, 33.)

(*Previleg*, m.? privilegium. V. 5: 41, 42, ubi respicitur statutum quoddam de pagis piscatorum.) *2

(*Prove*, v. a. genom undersökning befinna: examinando comperire. IV. Add. B. 7.) *6 (*pröva*)

Præst (gen. *præst* pro *præsts*), m. 1) prest: sacerdos. I. 3; III. 11. 2) kyrkoherde: curatus. I. Add. B. 4; III. 2, 16; IV. 27. *7 (*prestr*)

(*Pundere*, m. (vide BjærkR.) V. 5: 3; 6: 50.) *6

(*Pust*, m. (vide UplL.) IV. Add. C. 4; V. 7. not. 11.) *6

(*Pæl*, ? påle: palus. Vide *Aspæle*.)

Pænning, m. 1) pl. (lös) egendom: bona (mobilia). Vide *Bol-*, *Halzs pænnin-gæ*. 2) pl. penningar: pecunia. I. 39. not. 64; IV. 54; V. 5: 42; 6: 12, 13. *öre* v. *örtogh -gæ*, vide *Öre*, *Örtogh*. Cfr. *Lule-*

Paske peninge. 3) ett mynt, hvaraf ursprungligen 30 gingo på en öre, eller 10 på en örtug, men i senare tider 15 svarat mot en öre: monetæ genus, numulus primitus trigesimam partem unius *öre*, vel decimam partem unius *örtogh* continens, ut ex I. 114, 151, 153, 214. coll. II. 65, 97, 98, 131. adparet, recentiore vero tempore decimam quintam partem unius *öre* aequiparans; ubi enim in antiquo textu iuris Scan. occurrit unus *öre*, recc. codd. habent *femten penninge*, I. 31. not. 33; 114. n. 64; 151. n. 14; 153. n. 82; 174. n. 42; et sic pro *tva öre* recc. habent *XXX penninge*, I. 119. nott.

54, 67; 158. n. 58; 160. n. 73; 164. n. 58; 165. n. 24, 33, 64, 79, 89; 176. n. 6; 225. n. 54 p. 213; hi vero numuli interdum appellantur *sma -ge*, parvi numuli, I. 31. not. 33; 151. n. 14; 174. n. 42, eam, ni fallor, ob caussam, quod alii exstiterunt numuli, dicti *hvide penningæ*, numuli albi, i. e. argentei, vel tantum *hvide*, Lat. *albi*, quorum septem cum dimidio aequipararunt duas oras, ideoque unus quattuor numulos ordinarios v. parvos; cfr. *Hvidt*. Non vero quinque *-gæ* aequipararunt unum *öre*, ut concludi posset ex I. 145. coll. 174; vide not. 39 pag. 166; nec una *örtogh* continuit triginta *-gæ*, ut manifesto errato statuit KR. (*Nyt jur. Ark.*, XXI. p. 165). *en p.*, I. 214. *fem* v. *tiuve -gæ*, I. 145, 146; V. 7. *ængin p.*, *ey en p.*, ne numulus quidem, i. e. nihil omnino. I. 43, 84, 128, 208, 211; IV. 51. *7 (*penningr*)

Q.

Quarter, n. fjerdedel: quadrans; 1) af ett stop: mensurae stop dictae. V. 5: 51. 2) af ett hundrade: numeri centenarii, i. e. viginti et quinque. V. 6: 22.

Qvethiæ, f. helsning: salutatio. V. 2: prol. *4 (*qvædia*)

Qvikær, adj. lefvande: vivus. I. 9.)(*döþær*, I. 7, 11. *q. kost, qvikt fæ*, I. 137. Cfr. *Qvipæ fuldær*. *7

Qvindi, n. (Isl. *qvendi*) qvinnfolk, qvinnor: feminae. V. 2: 4. *7

Qvinsfenge, n.? qvinnas erhållande till hustru: feminae acceptio in matrimonium. IV. 27.

(*Qvinnæ, qvinde*, f. 1) qvinna: femina. I. Add. F. 2; IV. Add. C. 3; V. 8. Cfr. *Danne-, Gard-, Hæggomes-, Ölqvinna; Huskunæ*. 2) hustru, gift qvinna: uxor.)(*mö*, IV. Add. C. 2. — H. v., quae primitus est gen. pl. a *kunæ*, q. cfr., saepe occurrit in recc. codd. loco v. *kunæ*, I. 6. not. 14; 33. n. 28. &c., non vero confundenda est cum v. *qvindi*.) *6

Qvist, m. qvist, gren: ramus. I. 187. *7

Qvipæ fuldær, adj. (vide ÖGL.) *qvikær ok q.*, allitt. I. 37. *2 (*kvipa fulder*)

Qvæl, m. qväll: vespera. III. 14. *6 (*qvælder*)

Qvær (*qvar*; pl. *-rræ*), adj. qvar: reses, quietus. Vide *Sitiæ, Sætiæ*. *7 (*qver*)

R.

(*Raadman*, m. rådman: senator urbis. IV. Add. B. 7; V. 6: rubr., 28.) *7 (*raþ maþr*)

Rafn, m. (Isl. *hrafn*, ND. *ravn*) korp: corvus. I. 102. not. 66.

(*Raft*, m. (ND. item; Isl. *raft*) stör, stång: pertica. *reb och r.*, allitt, funis et pertica geometrica. I. 66. not. 71; 70. n. 23.)

Rakki, m. ett slags hund: canis genus quoddam. I. 180. not. 1. ND. *rakke* est "en lodden eller langhaaret hund" (Molb. *D. Ordb.*); nostrates vero per contemptam utuntur v. *racka* de minore cane vilioris generis. Cfr. *Kövæn rakki*.

Ran, n. 1) rån: rapina. I. 84, 218, 220;

III. 10; IV. 49. *takæ mæþ rane*, I. 104; Add. E. 1. Cfr. *Hand-, Kirkiu ran.* 2) (vide UplL. sub 2.) I. 171. *7

Ransak, ? ransakning efter bortstulet eller annars förloradt gods i en annans hus: rei furto sublatae vel alias amissae investigatio in aliena domo. I. 129, 135, 137, 150. *7

Ransakæ, v. a. ransaka efter bortstulet eller annars förloradt gods i en annans hus: res furto sublatae vel alias amissas in aliena domo investigare. I. 129, 136, 150. *7

Rans hæfþ, f. besittning, hvori man med våld satt sig: violenta possessio. I. 79, 81. Scribitur *roffs hefþ*, ibid. in notis.

Rans man, m. rånsmän, rånare: raptor. IV. 57. *4

Ran takin, adj. med rån borttagen: raptus, vi ablatas. Vide *Lösæ 4*. *6

Raþ, n. 1) råd, tillstyrkande: consilium, suasio. *mæþ frændæ raþe*, I. 47, 56. *meth the bæstæ mannæ raþe*, V. 2: 1. *æfter allæ danæ r.*, V. 3: 1, *epil æfter rikes r.*, i. e. suadentibus regni proceribus. V. 3: 11. 2) (vide UplL. sub 2.) *þæt ær mæst r.*, I. 75. *um þem þykær r. varæ*, I. 189. 3) öfverläggning: deliberatio. *meth vare radhe*, V. 2: 1. *dræpæ &c. mæth rathet r.*, V. 3: 1-4, 7. Cfr. *Be-, For rath*. 4) föranstaltande: cura, procuratio. IV. 20. 5) råd, rådsförsamling: senatus. *med thesse rikes r.*, V. 5: prol. *burgemestere ok r.*, i. e. senatus urbicus. IV. 57. not. 6; Add. B. 6; C. 2. *7

Rapø, v. a. 1) skaffa, tillskynda: parare, maturare. *r. bast ok band ofna man* (cfr. VGL. sub 2, et ÖGL. sub 1), I. 109. *r. man innan annars mans egkn*, "inducere aliquem ad invadendum possessiones alicuius et diripiendum bona ipsius". Ibid. coll. II. 63. 2) föranstalta: parare, procurare. *r. fore sik*, I. 214.

not. 41 p. 199. 3) öfverlägga: deliberare. *meth rathet rath*, vide *Rap* 3. Cfr. *Be-rad*, adj. *7

Rapæ sak, f. (vide VGL.) *givæ* (*mani*) *r.*, I. 108, 115. *svaræ r.*, I. 109. *4

(*Redde*, v. a. rädda, bärga: servare, ab interitu eripere. V. 6: 25.)

(*Rediesten*, m. testikel: testiculus. I. 92. nott. 11, 27.)

(*Ren*, adj. ren: mundus. IV. Add. B. 3.) *6

Rep, n. rep hvarmed jord mätes; be-
teknar äfven mätningen: funis geometri-
cus; quoque dimensio terrae fune facta. *biupæ til reps*, I. 55; III. 5. *latæ til reps*, I. 66. *kommæ by til reps*, I. 72. *r. nepær læggiæ*, I. 74. *þæt gar til þin mæp repe*, I. 75. *þa vet v. dughær r. ikke vætæ*, I. 74. *ey ær r. unyt*, I. 75. *5

Rep dröghær, adj. (a *draghæ*) (jord) som hörer till en bys gemensamma egor, och således är underkastad mätning om gränstvist upstår: (terra) ad agros pagi communes pertinens, ideoque dimensioni subiecta, si lis de finibus oritur. *um* (sc. *iorp*) *-gh ær*, *-gh* (rectius *-ght*) *land*, III. 5. Recc. codd. habent *rebdraghen*, ibid. nott. 12, 31; et in Iure Iut. III. 11. talis terra appellatur *repdraghen iorth*; cap. 13 ibid. occurrit *repdraghet* (*ken-næland*).

Repæ (præs. pass. *repæs* v. *reps*), v. a. mäta (jord) med rep: metiri (terram) fune. I. 66, 70, 73-75. *r. vipær annæn*, I. 72, 75. *r. iorp sin i mællin*, I. 70. *nökæt -æs af manni*, facta dimensione pars quaedam terrae demitur possessori. I. 73, 75; III. 5. *4

Resæ, v. a. resa, upresa: erigere. *vil nokær man r. thæn döthæ*, i. q. *gildæn göræ* (vide *Gildær*), I. Add. D. 4. *þæt resær þem döþæ lot*, det (barnet) up-reser en lott, d. ä. åstadkommer att en lott beräknas för den döde (fadren), hvil-

ken lott delas emellan alla hans barn: *filius ille vel filia erigit portionem hereditatis mortuo (patri)*, i. e. efficit ut ei adsignetur una portio inter liberos eius dividenda. I. 20. *6

(*Retzl*, ? (a *repæ*) hvad som skall betalas, utskyld: quod solvendum est, tributum. *allæ -ler uppe haldæ*, I. 74. not. 72; 225. n. 45, 49 p. 211.)

Repæ (sup. *ret*), v. a. 1) föranstalta: parare, providere. *r. fore sik*, I. 214. 2) bereda, göra färdig: parare, paratum facere. I. 138. not. 65. 3) erlägga, betala: pendere, solvere. *r. stup*, *en pønning* &c. I. 74, 214, 225; III. 17; V. 3: 13; 7. *r. ut*, V. 3: 13. *7 (*raipæ*)

(*Rigge törf*, ? ryggetorf; så kallas ännu på vissa orter i Skåne långa grästorfvor, som läggas långs ryggingen eller den öfra kanten af ett halmtak: caespites longiores, qui culmini tecti stramentarii imponuntur. (cfr. *Ryggæ*). V. 6: 46.)

Riki, n. rike: regnum. I. Add. H. 1; V. 3: 11, epil.; 5: prol., 44, 45, 52. *land ok r.*, V. 3: 1. not. 58; 5: 52. *æfter rikes rath*, vide *Rap* 1. Cfr. *Konungs riki*. *7

Rikær, adj. rik: dives. I. 57. *7

Risæ (*ryse*), v. n. resa sig, stiga: surgere, exurgere. *höygre riser loghen ey*, i. e. augetur, respectu habito numeri iurantium. I. Add. D. 5. *so höyt som skaden ryss*, I. 189. not. 51. *tha ryss thæn dödkis lodh* (cfr. *Resæ*), I. Add. F. 2. *2

Ripæ, v. a. et n. rida: equitare. I. 155, 168, 176, 196, 214; Add. A, B. 6; V. 3: 13. &c. *r. hæste*, I. 168. *7

(*Robe*, v. a. ropa: clamare. V. 6: 18.) *2 (*ropa*)

Rof, n. h. v. occurrit in recc. codd. pro *ran*, I. 84. nott. 95, 9. &c. Scribitur *rob* (Germ. *raub*), V. 5: 25. Cfr. *Valrof*. *3

Rop, n. (ondt) rykte: (malus) rumor. *fa r. um mal*, III. 13. *7

Rugh, m. råg: secale. I. 179. *7

Rugh gærpe, n. stängsel omkring råg-åker: saepes circa agrum secali consitum. I. 179.

Rugh iorþ, f. jord som är besädd eller skall besås med råg: ager secali seminatum vel seminandum. I. 225.

Rughsæþ, f. utsäde af råg: secale seminatum vel seminandum. I. 179, 225. et not. 27.

(*Rulle*, m. rulle: res convoluta. V. 6: 1, ubi sermo est de panno.)

Rum, n. 1) rum, ställe: locus. Vide *Steil*-, *Æreltz rum*. 2) tidrymd: spatium temporis. Vide *Dagh 1*. *7

(*Rum*, adj. (ND. item) rymlig, öppen: patens. V. 5: 14.) *2

Rut, vide *Rypia*.

Ryftæ, v. a. röja, uppenbara: patefacere, aperire. *r. siælvir sak æstvir sik*, I. 142. *r. siælvir sæghu æstvir sinum þrale*, I. 152. Scribitur *ryvæ* v. *rtvæ*, ll. cc. in notis. Hanc v. cognatam esse hodierno nostro vocabulo *röja* (cfr. *Röghia*), ut statuit Ih., equidem non credo; nec verò certum mihi videtur Isl. *reifa* v. *kreifa*, movere, recitare, huc pertinere. Verbum *rypta* (Isl. *ripta*), rescindere, quod in iure Gotl. occurrit, ad h. v. explicandam me iudice nihil confert.

(*Ryggæ*, v. a. lägga ryggingen eller den öfra kanten på ett halm- eller rörtak: culmen imponere tecto stramentario vel arundineo. I. Add. J. Cfr. *Rigge törf*, et Molb. *Dial. Lex. v. rygge*.)

Rymæ (*römmæ*), 1) v. a. (vide Upl. sub 1.) *r. vægh ok kirkiu* (cfr. SML. sub 1), I. 96. 2) v. n. fly: fugere. I. 84. not. 7; V. 3: 1, 2. *7

(*Ryse*, vide *Risæ*.)

Ryvæ, vide *Ryftæ*.

Rypia (sup. *rut*), v. a. (vide ÖGL.) I. 70. not. 44. *6

(*Ræckæ*, v. n. räcka, sträcka sig: se extendere. V. 5: 52; 6: 1.) *7 (*rekka*)

Ræf, m. räf: vulpes. I. 192. *6 (*ræver*)

Ræfgraf, f. räfgrop: fovea ad vulpes capiendas fossa. I. 99.

Rænæ (*ranæ*), v. a. råna, med våld taga: rapere, vi capere. *r. manni*, I. 84. not. 14; 182. *r.*, absolute, V. 9. Recc. habent *røffue*, I. 84. not. 93. &c. *6

Ræt (gen. *rætæ*), m. 1) rätt, lag: ius. I. 21, 22, 24, 29; III. tit. 9, 17, epil.; IV. 1, 27, 46, 57; Add. A. 1; V. 5: 50; 9. *gus r.*, vide *Gup. r. ok logh*, I. 71. *til ens rættæ mælt*, vide *Mælæ 1. til alis rætæ*, I. 19. *til rættæ*, lagligen: legitime. V. 5: 42. Cfr. *Biærke*-, *Fythe*-, *Köpstæde*-, *Landz*-, *Verbierhs ræt*. 2) (vide ÖGL. sub 2.) *fa r. (af manni)*, I. 82, 124, 225. *r. syns manni*, I. 135. *gøræ (manni) r.*, vide *Gøræ 1*. Cfr. *Uræt*. 3) rätt, rättighet (till det som tillkommer någon): ius (quod alicui competit). *præste sin r. uppehaldæ*, I. Add. B. 4. *konungen r. fore asökn*, IV. 57; V. 9. *thær til vor* (sc. regis) *r.*, V. 2: 1. *konungs r.*, nemligen till böter, eller böter som tillfalla konungen: ius regis capiendi mulctam, vel mulcta regi pendenda. I. 68, 71, 138, 139 (coll. II. 90, qui locus docet mulctam trium marcarum ob fartum regi debitam fuisse), 141, 142. *konungs r.* (*ærchibiscops*, I. 42, 56, 66, 100, 105, 132. *konungs r. ok biscops*, V. 3: 1. *ærchibiscops r.*, I. 69. 4) rätt, domstol: ius, iudicium, tribunal. *for vor* (sc. regis) *r. kommæ*, V. 5: 50. *biscops r.*, IV. 35. not. 40. *til rætæ standæ*, se iudicio sistere. I. 13. not. 26; 72. n. 47; IV. 37. *haldæ man til rætæ*, IV. 50. *nöþæ man til mæþ konungs ræte*, I. 84, ubi ita redundantur verba: "nostro ipsis auxilio suffragante", V. 1. *7 (*retr*)

Ræt, adv. rätt: recte. I. 26, 71, 72; IV. 31. *rættare*, compar. I. 26. not. 38. *4

Rætløse, f. tredska att fullgöra det som man är en annan skyldig, eller att inställa sig på tinget till svaromål: *contumacia eius, qui non vult facere id quod alii debet, vel se iudicio ad respondendum sistere.* I. 14. not. 68; 18, 72. *2

(**Rettelig**, adj. rätt, rättskaffens: iustus, probus. *r. ærænde*, V. 5: 52.)

Rættelikæ (**rætteligh**), adv. rätteligen, lagligen: iuste, legitime. I. 14. not. 72; Add. F. 4; H. 1; IV. 56; V. 2: 1; 9. Cfr. **Urættlikæ**. *6

(**Rettære**, m. i. q. *gælkære 1*, cuius vocis loco h. v. occurrit in rec. quibusdam codd. IV. 11. nott. 69, 72.) *5

Rættæra thing, n. rättareting, som hölls af konungen eller af någon annan i hans ställe: *proprie iudicium corrector: ita appellatur supremum iudicium a rege vel eius nomine ab alio habitum. konungs r.*)(*konungs eghet thing*, i. e. iudicium regis nomine ab alio habitum,)(*iudicium a rege ipso celebratum.* V. 3: 10. Cfr. KA., *om vore gamle Retter-Ting*, *Jur. Skr.*, II. p. 747 et seqq.

Rætæ (**rættæ**), v. a. 1) rätta: corrigere. *r. ut*, återställa, återgifva (det som är med orätt taget): reddere (quod iniuste captum est). III. 4, 5. (2) döma: iudicare. I. 153. not. 96; IV. 1. nott. 3, 9; Add. B. 7; V. 5: 25, 45. *thæt skal -tis v. mæn skal thet r. pa hans lif*, vide *Lif 1*. Cfr. **Urætted**.) *7 (**retta**)

Rættær, **rættær**, adj. 1) rätt, rättvis: iustus. *gøpe mæn ok ræte*, I. 218. *i rætte timæ*, I. Add. F. 4. *þem þykkær ræt væræ*, I. 71; IV. 41. *mæþ rætæ* (dat. n.), med rätta: iure, legitime. I. 81. 2) rätt, laglig, verklig: iustus, verus. *r. mantal, markaskæl, hæþþ, torgghköp &c.* I. 33, 71, 79, 138. &c. Cfr. *Arf taki, Arve, Arving, Dom 2, Hefnd, Köp, Logh 1, Market, Mots dagh, Skifti, Æghan-* *de*. *7 (**retr**)

Ræva unge, m. räfvunge: *catulus vulpis, vulpecula.* I. 191.

Røghia, v. a. röja, uppenbara: *patefacere.* I. 152. not. 19, ubi alii codd. habent *ryvæ*. Cfr. **Ryftæ**.

(**Rök**, n. rykte: fama. V. 5: 45, nisi legendum sit *rykt* vel *rykte*, ut habent alii codd. *ibid.* not. 43.)

Røktæ, v. a. vårda sig om, hjälpa: *curare, opem ferre.* I. 134. *7 (**rykta**)

(**Rönæ**, v. a. utröna, utforska: *explorare, comperire. varthær kun sva rönt*, si ita notescit (cfr. VGL. v. *rönas*). I. 211. not. 2.) *7 (**royna**)

(**Rör**, ? (vel *rö*, pl. *rör*?) rör: *arundo.* I. Add. J.) *3

(**Röræ**, v. a. röra: *movere. rörendis gotz, bona mobilia.* I. 5. not. 60; 6. n. 11; Add. H. 1.) *3

(**Rövere**, m. rånsmän, röfvere: *raptor.* IV. 57, ubi diversa significatio vix tribui potest vv. *r. et rans man.*) *7 (**raufferi**)

S.

Sa, v. a. så, beså: *seminare.* I. 70. not. 23; 73, 179, 225. *sa sæþ sinni*, I. 178. *kin ær annærs* (sc. *iorþ*) *havir saat*, I. 73. *um han sæþe* (sc. *þa havi fore giort*) *sæþ sinni*, si iam seminavit &c. III. 5. *7

(**Sagvoldere**, m. i. q. *sak sökiære.* I. 138. nott. 3, 11; 139. n. 50; V. 3: 12. n. 37. Nostro tempore Dani utuntur h. v. sensu contrario, quo denotat reum.)

Sak (pl. *sakær, sakæ*), f. 1) sak: *res.* I. Add. F. 5. 2) (vide ÖGL. sub 1.) I. 84, 109, 118, 139, 142, 210; Add. B. 4; H. 1; III. 15, 17; IV. 21, 55; V. 2: 1, 4; 9. *fri-tiughu v. thriggia markæ s.*, I. Add. B. 7; IV. Add. A. 1; V. 3: 10. *givæ manni s. (sinæ)*, I. 118, 135, 143, 208, 217; III. 17; V. 9. *han ær* (v. *sum*) *s. gifs v. ær givin*, I. 88, 108, 117, 140, 189, 192;

V. 3: 4. *s. sökia*, vide *Sökiæ*. *svaræ sak* v. *sakum* (fore annan), I. 65; III. 15. *varæ utan s.*, I. 129. not. 30. *böta stæfnu ok s.*, mulctam pendere ob citationes neglectas et caussam principalem. III. 16. Cfr. *Banæ*-, *Fylghis*-, *Hordoms*-, *Hor*-, *Hovop*-, *Rapæ*-, *Saræ*-, *Þiuf sak*; *Orsakæ*. 3) *sakæ*, pl. skull: caussa. *fore minnæ hæfþ s.*, I. 74, 75. *for mannæ thörfþ s.*, V. 2: 4. *fore thæs s.*, vide *Þæn*. *7

Saklös, adj. 1) oskyldig: insons. V. 2: 3. *s. man*, I. Add. A, B. 7. 2) (vide VGL. sub 2.) I. 132, 141, 142, 154, 161, 219. not. 81; 220, 225. *7

Saklöst, adv. (vide VGL.) I. 129, 191. *7

Sak sökiære (*sak sökiær*, *saksökir*, *saksoghare*), m. målsegare: actor. I. 141, 207; Add. B. 4. not. 38; V. 2: 1, 3; 7. *1

Sal, m. (a *saliæ*) egentligen öfverlemnande; en af de tre afdelningar, i hvilka dråpsböterna erlades: proprie traditio; una ex tribus pensionibus, quibus solvebatur mulcta homicidii. I. 84, 91, 96, 106; Add. B. 5; II. 44; IV. 45; V. 1.

(*Salenge*, conj. till dess: donec. IV. Add. B. 3.)

Salt, n. salt: sal. V. 6: 8, 28. not. 45; 30.

Saltæ, v. a. salta: sale condire. *s. sild*, V. 5: 12, 26, 35, 48; 6: 38.

Salæ, f. försäljning: venditio. Vide *Köp*. *6

Samfelder, adj. samfälld, näst efter hvarandra följande: continuus. *siox-de ar*, IV. 57. not. 65.

(*Samfrender*, m. pl. gemensamma fränder: communes cognati. I. 26. nott. 10, 24; 27. n. 50.)

Samfynd (*samfund*), ? sammankomst, samqväm: conventus, coetus. I. 96. *s. mannæ*, III. 16. *4

Samfæþræ, adj. indecl. (syskon) som hafva samma fader: (fratres et sorores) qui communem habent patrem. *ey s.*

ok (rectius *ællær*) *ey sammöþræ*, qui non habent et patrem et matrem v. utrumque parentem communem. I. 26.

(*Samhupp*, n. (ND. *samlöb* v. *sammenlöb*) sammanlopp, folksamling: concursus hominum, turba. V. 6: 18.)

Sammæ, pron. samme: idem. I. 22, 71, 195. &c. *þæn s.*, I. 13, 74, 83, 84. &c. *þæt s.*, n. absolute, I. 13, 29, 36. &c. *slükær s.*, likadan: similis. I. 110; Add. G. *slikt s.*, n. absolute, I. 4. not. 25. *7

Sammæ lund, vide *Lund*.

Sammæn, adv. samman: una, coniunctim. *bo i by s.*, I. 66, 70. &c. *æghæ v. varæ i bole s.*, I. 72, 73. *varæ v. æghæ i fælaghe s.*, I. 15, 217. *sitiæ s. barnlös*, de coniugibus, I. 24. *fa v. havæ börn s.*, I. 11, 13. &c. *skoghæ liggia s.*, i e. confines sunt. I. 195. *höggia træ s.*, I. 98. *satte kommæ s.*, V. 3: 4, 7. *hion &c. kommæ s.*, i e. matrimonio coniunguntur. I. 7; Add. F. 2; IV. 28. *frændær havæ alt þæt s. kumit*, i e. collegerunt. I. 84. *sanckæ v. bæra s.*, I. 84, 91, 189. *lote læggia s.*, I. 64. *sköte varþær s. lukit*, I. 78. *sværia syndær ællær s.*, iurare coniugium sive firmum sive dirimendum esse. III. 9. *kynzimi tæls s.*, cognatio inter homines computatur. Ibid. Cfr. *En*-, *Til samen*. *7

Sammöþræ, adj. indecl. (syskon) som hafva samma moder: (fratres et sorores) qui matrem habent communem. Vide *Samfæþræ*.

Samsyskini, n. (vide ÖGL.) I. 26. not. 14; 27. *5

(*Samsættæ*, v. a. sammansätta: componere. V. 6: rubr.)

(*Samtycke*, n. samtycke: consensus. V. 6: rubr.) *6

Sam vist, f. (vide VGL.) *havæ s. mæþ manni*, III. 16. *3

Sanckæ, v. a. samla: colligere, congregare. I. 196. *s. sammæn*, I. 84, 91. *4
(*Sandk*, ? sand: arena. V. 6: 37.)

Sandær (n. *sat* pro *sant*; Isl. *satt*), adj. 1) sann: verus. I 105, 147. *s. bani*, I 118. *the vide ey sannara*, V. 2: 1. 2) (vide VGL. sub 2.) *s. fore* (*sak*), I 108, 118. not. 15 p. 106; 143, 210, 211. Cfr. *Usandær*. *7

Sammandæ, ? (Isl. *sannindi*, n. pl.) sanning: veritas. I 75. *7 (*sammund*)

Sannæ, v. a. bevisa såsom sann: veritatem rei probare. *s. manni a hænder at &c.* I 88. *5

Sar, n. sår: vulnus. I 90, 95, 105, 113, 114; IV. 40, 42; V. 3: 7; 8.)(*lyte*, vide *Lyte*.)(*afhog*, I 108; V. 3: 12.)(*bardaghe*, vide *Bardaghe*.)(*stangæ hog*, I 106. *føræ s. a man*, I 85. *vetæ s.*, I 105, 111, 113, 114. *sætis s. a man*, I 90. not. 70; 102. n. 59, 74; Add. B. 7. n. 50, 99; D. 1, 2; V. 3: 3. *gøræ s.*, I 105; Add. B. 7; cfr. *Sar*, adj. *fa s. (af manni)*, I 88, 90, 101, 103–105, 108, 113, 205; IV. 40. *fa s.*)(*varpæ barpær*, I 119. Cfr. *Banæ*-, *Hul*-, *Vapvæ*-, *Vapæ sar*. *7

Sar, adj. sårad: vulneratus. *gøræ m. s.*, I 90. not. 70; 102. n. 59, 74; 121. n. 15; Add. B. 7. n. 7, 10; V. 3: 3. n. 69; nisi dicendum sit ll. cc. *annan*, *han* &c. scriptum esse pro *andrum*, *hanum* &c., ut vertendum sit: facere alicui vulnus. *6

Saræ, vide *Særæ*.

Saræ bot (pl. *sarbötær*), f. sårbot: mulcta vulnerationis. I 101. *fullæ -bötær*, I 113. *7

Sara far, n. sårande: vulneratio. V. 2: 2. not. 8. *7

Sara mal, n. (vide VGL.) V. 2: 2. rubr. *6

Saræ sak, f. i. q. *sara mal*. V. 2: 2. *givæ manni s.*, I 115.

Sat, n. a *sandær*, q. vide.

Sattær (*satær*), adj. (vide VGL.) *-te kummæ samæn*, V. 3: 4, 7. *varpæ sate*, I 69. *gøræ mæn -tæ*, I 110. *7

Sapul, m. sadel: ephippium. I 86. *7 (*Schaft*, n. mätstång: pertica geome-

trica. reb ok s., I 55. not. 43. Cum rustici Danici nomine *skaft* denotant mensuram duorum passuum, tribus ulnis aequallem, ut ex. c. dicant: *den Ager er 10 Skaft lang* (vide Molb. *Dial. Lex.* h. v.), ratio nominis certe quaerenda est in pertica trium ulnarum, cui duos passus aequarunt.) *6

Schanerlogh, vide *Skandør* in ind. n. pr. (*Schat giældh*, i. q. *skatt* 2. V. 7.)

Se, v. a. 1) se: videre. I 88. *se logh*, emottaga ed af vederparten: accipere iuramentum adversarii (cfr. *ep sea*, VGL. et ÖGL. v. *sea*), I 43. Cfr. *Til*-, *Vederse*. 2) syna, besigtiga: inspectare. IV. 54. *se ok synæ sar*, allitt. IV. 40. *7 (*sia*)

Se, præ. conj. a *varæ*, q. vide.

(*Seck*, ? säck: saccus. V. 5: 16.) *3 (*sækker*)

(*Selskap*, n. sällskap: socii. V. 5: 12.)

(*Serdelis*, 1) adj. indecl. särskild: specialis. IV. 1. not. 11; V. 6: 28. 2) adv. särdeles, särskildt: speciatim. V. 6: 31.) *2 (*særdelis*)

(*Settere*, vide *Sætther*.)

Siatvir, vide *Sielvir*.

Siang (dat. *-gu*), f. säng: lectus. I 204, 205. Scribitur *sæng*, I Add. H. 2. Cfr. *Horsæng*. *7 (*seng*)

Siate, num. sjette: sextus. *siata mans ep*, vide *Ep*. *5 (*sætte*)

Siæx, *siæx*, num. sex: sex. I 26, 76, 88, 95, 113, 117. &c. *s. thousand*, III. epil. *7 (*siæx*)

Siæxærpær, adj. (ab *ar*, remus) försedd med eller inrättad för sex åror: sex remis instructus v. aptatus. *-ært skip*, I 155.

(*Sidhe*, f. sida: latus. *uppa badhæ sidher*, ab utroque latere, sc. habitantes (cfr. *Nædhen*). V. 7.) *6

(*Sidher mer*, adj. senare: posterior. Vide *Vorfrue dagh*.)

Sighiæ (*sighæ*), v. a. säga: dicere. I

- 1, 2, 17, 46, 49, 71. &c. *sum för v. nu ær saghæt v. sagt, sum saghæt ær*, I. 30, 63, 83, 91. &c. *s. thöm af thelige gerninge*, i. e. iis narrare &c. IV. 50. *s. (manni) til*, tillkännagifva: indicare. I. 139, 146, 155, 157, 186, 187, 203, 218; IV. 54. Cfr. *Af-*, *Atær-*, (*For-*) *Til-*, *Up sighiæ*. *7 (*segia*)
- Sild*, m. sill: halec. V. 5: 12, 15. &c.; 6: 2, 3. &c.; 7. Cfr. *Brudsill*. *6
- Silf*, vide *Sylf*.
- Simi*, m. band, snöre: taenia, funiculus. I. 194. not. 1, ubi h. v. laqueam denotare videtur, ut adeo *simæ ællær snærær* abundanter dicatur. H. v. in scriptis Islandicis occurrit, atque etiamnunc in provinciis tam Daniae quam Sueciae et Norvegiae in usu est. Cfr. *Kynzimi*.
- Sin*, pron. pers. refl. sig: sui. *hemæ at sin*, hemma hos sig: domi suae, proprie domi apud se. I. Add. A, B. 6; IV. 12. *hem til sin*, I. 132. *sin i mællin*, vide *Mællin*. dat. *sæ*, I. 2. not. 51; 5. n. 40; 6, 16, 36, 58, 81, 82, 110. &c. *se*, I. 49, 58. *sik*, I. 2, 5. not. 40; 6. n. 6; 40, 43, 49, 71. &c. acc. *sik*, I. 84, 85, 87. &c. *7 (*sina*)
- Sin*, pron. poss. refl. sin: suus. I. 1-6. &c. *þa matte han sit* (absol., i. e. *sinæ iorþ*) *afhændæ*, I. 10. *kræve sit ut*, I. 18. *7
- Sinni* (*sin*, in nott.), n. gång: vicis. *eno s.*, en gång: semel. I. 214. *annat, þripia, færþæ s.*, I. 84; III. 16; IV. 37. nott. 5, 9; Add. B. 5, 6. Cfr. *Fyræsin-tiugh*, *Half thridiestinstiughende*. *7 (*sin*)
- Sitiæ* (impf. pl. *sato*, III. 8. impf. conj. *sate*, I. 163.), v. n. 1) *sitta*: sedere. *s. a thing*, IV. 21. *yver s.*, vara tillstädes: adesse. III. 8. 2) (vide ÖGL. sub 2.) *qvær s.*, a) blifva kvar: remanere. I. 186. b) underlåta (det som skall göras): negligere (quod faciendum est). I. 82, 178, 214; III. 16; V. 8. (*s. offuerhörðig*, IV. Add. B. 3.) *s. för börnam sinum*, d. ä. blifva kvar hos dem och vårda dem: remanere apud liberos iisque providere. I. 57. 3) *bo*: habitare. *s. i egkn, a stø-þil* &c. I. 1, 18, 163; V. 8. *s. sammæn barnlæs*, de coningibus. I. 24. *s. ofna hus*, V. 3: 14. (*udvortes sidende*, d. ä. boende utom staden: extra urbem habitans. IV. Add. B. 7.) *7
- Siu*, num. sju: septem. I. 57; III. epil. et not. 1; V. 5: 5. *7 (*siau*)
- (*Siude*, v. a. sjuda, koka: coquere. V. 6: 20. not. 62.) *7 (*siauþa*)
- Siukdom* (dat. *-mæ* pro *-mi*), m. sjukdom: morbus. I. 40, 82. *4
- Siukær*, adj. sjuk: aegrotus. I. 3, 37, 58, 63, 140; V. 8. Cfr. *Usiukær*. *4
- Siunde*, adj. sjunde: septimus. Vide *Man 1*. *7 (*siauandi*)
- Siutandi*, num. sjutonde: decimus septimus. III. epil. *3
- Siu tiugh*, *siu tiughæ*, num. sjutio: septuaginta. III. epil. not. 1.
- Sith*, m. sed: mos. *lanzses* (pro *land-sens*) *s.*, I. 139. not. 97. *7
- Sipæn* (*sipin*, I. 136.), adv. 1) *sedan*: postea. I. 6, 7, 14, 28, 41. &c. *s. ær* (relat.), efter det att: posteaquam. I. 62, 91, 182. *s. ther*, I. Add. D. 6. 2) *vidare*, ytterligare: porro. *s. fore andræ fingræ*, I. 94. 3) *conj. sedan*: postquam. I. 12, 35, 48. &c. *7
- Siale gift*, f. (vide VGL.) IV. 28, 29. *6
- Sialvir*, *sialvir*, pron. sjelf: ipse. I. 14, 16, 40, 43, 74. &c. *-van sik*, se *ipsum*. I. 116. *7 (*sielfr*)
- Siæx*, vide *Siæx*.
- Skalbathe* (*skalvethe*, *skalbag*), ? skarpsill, hvassbuk: clupea sprattus LINN. V. 5: 48. *Vilius piscium genus*, clupeae harengo tamen fere simile, denotare h. v., satis adparet ex citato loco, qui vetat immiscere *s. clupeis harengis sale condiendis*; explicationem vero h. v. continet not. 10 *ibid.*, ubi additur: *s. er*

brudstiller. Cel. NILSSON mihi amice indicavit *brudsill* esse clupeae speciem supra dictam, cuius copiam non exiguam nostro quoque tempore interdum capiunt piscatores Scanenses. Cfr. S. NILSSON, *Skandin. Fauna*, IV. p. 516 et seqq.

Skalk, m. skalk, skålm: nebulo. IV. 22. not. 20; Add. C. 1, 2.

Skammer, adj. (Isl. item) kort: brevis. I. 79.

Skamt, adv. kort: breviter. *s. efter*, V. 3: epil. not. 60. *4 (*skæmber*)

(*Skaansk*, adj. Skånsk: Scanicus. *-ske men, bönder*, I. Add. B. 5. not. 1; III. 17. n. 24; V. 3: 1. n. 6. *-ske lovbøger*, I. 147. not. 76. *s. mark*, vide *Mark 2*.)

Skanning, m. Skåning: Scaniae incola. I. 78; III. tit., epil. not. 42. *-gæ bönder*, III. 17. not. 24. *-gæ logh*, I. 225. not. 97 p. 212.

Skapæ, v. a. 1) skapa: creare. III. epil. et not. 1. 2) tillskåra (om tyg till kläder): formare (pannum dissecando). I. 138; IV. 24. Cfr. *Uskapæ*. *2

Skatt, m. 1) egendom, varor: bona, merces. Vide *Köpskat*. 2) skatt, utskyld: vectigal, tributum. IV. 57. not. 65; Add. B. 7. *7

Skathalike, adv. skadligen, så att skada sker: nocenter. V. 3: 7. not. 17.

Skatha gald, ? skadeersättning: compensatio damni. I. 163. not. 48. *6

Skathefang, n. liden skada: damnum quod aliquis passus est. I. 192. not. 17; IV. 54.

Skapi, m. skada: damnum. I. 119, 146, 160, 171, 176, 177, 192, 193, 214; IV. 54; V. 3: 13; 5: 45; 6: 52. *fa s.*, I. 100, 160, 177, 189, 192, 193, 214; V. 3: 3, 7. *7

Skapæ lös, adj. som ej gör skada: nullum damnum adferens. *graf ær s. manni*, I. 192. *6

Skapælöst, adv. utan att skada görs: nullum damnum adferendo. I. 169. *hanum v. hinum s.*, I. 186-188, 190. *2

(*Ske*, v. n. ske: fieri. *sketæ*, impf. V. 5: 45. *thet ær skæet*, IV. Add. B. 1.)

(*Skeling, skelling, skilling, skylling*, m. skilling, ett mynt, hvaraf 10 gingo på en mark, och 2 $\frac{1}{2}$ på 2 öre: solidus, moneta, de qua decem equipararunt unam marcam, ac duae cum dimidia duas oras. I. 57. not. 65; 72. n. 51; 76. n. 30, 37; 82. n. 24; 95. n. 11; 97. n. 9; 145. n. 53, 73; 152. n. 47; 159. n. 20; 165. n. 41; 166. n. 29; 167. n. 52; 168. n. 70; 171. n. 43; 174. n. 50; 177. n. 73; 178. n. 38-40; 214. n. 15; III. 12. n. 78. *dansk s.*, I. 168. n. 70. Cfr. *Hvidt*.) *5 (*skillingen*)

(*Skelskörsk*, adj. från staden Skelskör på Seland: ex Skelskör urbe Selandiae. V. 5: 44.)

Skenæ, f. (vide VGL.))(*kulsar*, I. 95. *5

Skenæ, v. a. (vide VGL.))(*huggæ*, V. 9. *7 (*skaina*)

Skialnæp, m. oenighet, strid: lis, rixa. I. 4; IV. 25. not. 20; V. 3: 7. *4 (*skilnæper*)

Skickæ, v. a. förordna, stadga: ordinare, statuere. I. 84. not. 71; V. 5: prol.

Skifti, n. delning: divisio. I. 22, 26, 27, 216; Add. F. 2; IV. 31. *ræt s.*, I. 54, 66. *gangæ til -is*, I. 28. *fa s. af manni*, vide *Fa 1*. *resæ lot allum hans börnum til -tis*, i. e. portionem inter omnes liberos eius dividendam. I. 20. Cfr. *Bo-, lorpæ skifte*. *7 (*skipti*)

Skiftæ, v. a. 1) skifta, dela: dividere. I. 1, 7, 26, 27, 40, 55, 70, 214. &c. *s. vi-pær annæn*, I. 12, 218. *s. i tu*, I. 1. not. 11; Add. K. 1, 2. *þe bötær skal ey s.*, sc. inter cognatos instar muletæ homicidii. I. 213. *-ti allum hans börnum til fæþrinis*, I. Add. C. 2. *s. sinæ börn ut the-res mödherne*, I. Add. F. 2. Cfr. *U-, Ut-skifter*. 2) bortskifta: permutando alienare. I. 45. 3) beståmma, afgöra: definire, decidere. *þæsæ skrift skal þeræ i mællin s.*, III. 17. *7 (*skipta*)

(*Skiftæ bot*, f. böter som skola delas (emellan släktingar): mulcta (inter cognatos) dividenda. Ita explicari quidem potest h. v., quae tamen originem tantum debet voci *skuta bot* a scribis non intellectae. I. 213. not. 64.)

(*Skilde*, vide *Skyldæ*.)

Skilia, v. a. 1) skilja: separare. *s. sik undan*, undandraga sig: se subtrahere. III. 12. *s. kunu vipær bondæ ok egna*, I. 210. *sva mikil skil*, haec est differentia. I. 22. *ey ma han -æs þæpæn*, I. 126. *-æs fran garn*, i. e. perdere retia sua. V. 5: 43. *-æs*, dep. absolute, de coniugibus. I. 7, 9, 11, 28. *-æs fran fapur, þe fran* (sc. *fapur*) *æra skild*, I. 16, 18. *af skild fæ ok fælagh*, I. Add. K. 1. *-æs vipær annær*, I. 16, 218; Add. J, K. 1; III. 15. *vipær* (*bo* v. *bol* v. *kirkiu*) *-æs*, I. 215, 225; III. 2. 2) impers. cum acc. *tvi-sta*, vara oense: litigare, dissentire. *mæn skil um* &c. I. 4, 26, 27, 69, 72, 79; III. 17; IV. 5. *þem skil yvir*, I. 66. *by skil vipær annær, bol skil vipær by*, I. 71, 73. 3) bestämma, afgöra: definire, decidere. III. 17. nott. 65, 67. *7

(*Skindere*, m. (ND. *skinder*; Isl. *skin-nari*) körsnär, garfvar: pellio, coriarius. V. 7.) *1 (*skinnari*)

Skjold, m. sköld: scutum. I. 86. Cfr. (*Avend.*) *Hærskjold*. *6

Skip (*skyb*), n. skepp, fartyg: navis. I. 156; V. 5: 25, 26, 50; 6: 19, 26, 37, 38. *siax-ært s.*, I. 155. *7

(*Skipper*, m. skeppare: nauclerus. V. 5: 25, 26; 6: 37.) *6

Skip's farm, m. ett fartygs last: onus navigii. I. 155.

(*Skippæ* (*skybe*), v. a. föra (gods) i eller ur fartyg: (merces) navi imponere vel ex navi educere. V. 6: 27. Cfr. *Ud-, Upskippæ*.)

Skipæ, v. a. förordna, stadga: statuere. I. 84; V. 2: 4. *7

Skiutæ, v. a. 1) skjuta, fösa: propel-

lere, trudere. *s. sik fran almennings butki*, d. ä. undandraga sig: se subtrahere. V. 2: 1. *s. sik undæn*, hålla sig undan: se abdere. III. 15. Cfr. *Af skiutæ*. 2) skjuta, kasta: iaculari, proicere. I. Add. B. 3. *7 (*skiauta*)

Skiuvæ, v. a. skuffa: pulsare, trudere (cfr. VGL.). Vide *lorþæ skuf*. *4

Skogh, m. skog: silva. I. 68, 70, 182, 186, 187. &c. *kirkiu s.*, III. 6. *brytæ v. fla s.*, vide *Brytæ 1, Fla*. Cfr. *Almænnings-, Hæghnaþæ skogh*. *7

Skogh hog, n. (vide VGL.) I. 182. nott. 69, 75; 184, 185. *1 (*skoghar hug*)

Skogh hægneth, m. i. q. *hægnathæ skogh*. I. 182. not. 51; 190. n. 3; 193. n. 61.

Skoghæ flæt, ? träns afbarkande i (en annans) skog: arborum decortatio in (aliena) silva. I. 185. Scribitur *skogh floth, skou flaaen*, I. 184. nott. 44, 46; 185. n. 56.

Skola, v. aux. skola: debere, nota futuri &c. præ. *skal*, I. 1-4. &c. pl. *skulu*, I. 12, 16. &c. præ. conj. *skuli*, I. 84. impf. *skuldæ, skuldi*, I. 32, 78. *þæt han skal* (sc. *havæ*), I. 136. *7

(*Skomagere*, m. skomakare: sutor. V. 5: 28.)

Skra, f. plogbill; detta ord förekommer blott om det till järnbörden hörande sätt att ådagalägga sin oskuld, att den anklagade skulle gå på tolf glödgade plogbillar: vomer; h. v. tantum occurrit de isto genere iudicii candentis ferri, "quod in duodecim ignitis vomeribus calcandis constitit." I. 118. et not. 46 p. 107; III. 13. coll. vers. Lat. B. 15, et II. 57, 99. *gangæ a s.*, I. 118; III. 13. *varþæ skær a s.*, I. 118. Etsi h. v. alias incognita est, non tamen licet statuere, quod KR. sibi persuasum habet (*G. D. L.*, I. p. 58), pro *s.* legendum esse "skæra, d. e. *Plovskær*". — Cfr. GRIMM, *Deutsche Rechtsalterthümer*, p. 914, 915.

Skra, f. skrifven stadga: statutum

scriptum. I. Add. J. nott. 9, 38; III. epil. n. 42. *7

Skrift, f. 1) skrift: scriptura. III. 17. Cfr. *Kommø 3*. 2) kyrkstraff: poena ecclesiastica. *takø s. fore synd* (cfr. ÖGL.), III. 16. *7

Skriftø sik, v. refl. bekänna sin synd för presten och underkasta sig kyrkstraff: peccatum apud sacerdotem confiteri poenaeque ecclesiasticae se submittere. I. 205. *7

Skrin, n. skrin: arcula. i s. *læggias*, de reliquiis mortui hominis in sanctorum numerum relati, III. epil. not. 1.

Skrivø, v. a. skrifva: scribere. III. epil. not. 42; V. 5: prol. *7 (*skrifø*)

(*Skrædere*, m. skræddare: sartor. V. 5: 29.)

(*Skude*, f. skuta: navicula oneraria. V. 5: 44; 6: 26. not. 28; 47, 48.) *4

(*Skuestaghe*, m. ett slags stake, som brukades vid sillfiske: perticae genus in piscatu halecum usitatum. V. 5: 5. Prior pars h. v. forte a *skiuvø*, pellere, trudere, deducenda est.)

Skut, n. sammanskott: collecta. *7

Skuta bot, f. böter som erläggas genom sammanskott, såsom dråpsböter: mulcta quae a pluribus contribuentibus penditur, ut mulcta homicidii. I. 213. Pro s. legitur *stutha bot*, ibid. not. 64.

Skutgardh, m. gård der konungens ämbetsman bor och skatter skola betaldas: domicilium praefecti regii, ubi pendenda sunt tributa publica. Ita h. v. explicanda esse mihi videtur. V. 8.

Skuziarn, n. (a *skiutø*) ett slags järnbörd, hvarvid det glödande järnet bars nio steg och derefter bortkastades: genus iudicii candentis ferri, quo reus novem passibus progrediens portavit ferrum antequam abiceretur. II. 57, 90, 99, 127. *skærø sik møp -ne*, I. 118, 130.

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IX.

væriø sik møth s., I. Add. B. 7. *bærø s.*, I. 118, 206, 210; Add. B. 3.

(*Skybe*, vide *Skippø*.)

Skyld, f. 1) (vide UplL. sub 2.) *givø manni s. fore sagh*, IV. 55. 2) skuld, förvällande: culpa. *fore sinø eghnø s.*, I. 128. nott. 61, 63. 3) afgift, utskyld: pensio, tributum. I. 74. 4) (för...) skull: (alicuius rei) caussa. *for guds s.*, IV. Add. B. 5. *for thøn s.*, eam ob caussam. I. 9. not. 43. *7

Skyldø (*skilde*), v. a. beskylla, anklaga: accusare. V. 5: 34. *-ather fore sak*, V. 2: 1. *4

Skyldøer, adj. 1) skyldig, förpligtad: obligatus ad aliquid faciendum. s. at *gialdø atøer, bötø &c.* I. 10, 84, 216; III. 12. s. at *mista sin frith*, V. 2: 3. 2) skyldig: noxius. s. *fore v. at sak*, I. 85, 118; Add. B. 4. *svørs han s.*, I. 87. not. 68. Cfr. *Uskyldøer*. *7

Skæftø, v. a. (vide ÖGL.) *skæft øxe*, I. 138; IV. 24. Cfr. *Uskæftøer*. *5

Skæl, n. 1) gränsskilnad: confinium. Vide *Markø skæl*. 2) (vide UplL. sub 5.) *gørø s. øk ræt fore sik*, V. 3: 5. *7 (*skiel*)

Skællikø, adv. skäligen, lagligen: iuste, legitime. Vide *Uskællikø*. *7 (*skielika*)

(*Skælvis*, adj. förständig: prudens. Ita h. v. mihi incognita explicanda esse videtur. I. 103. not. 39.)

Skæppø, f. skäppa: modius. I. 214. (*selge i -petal*, per modios vendere. V. 6: 28. not. 45.) *6

Skær, adj. (egentligen ren: proprie purus) oskyldig: insons. *varpø s.*, de eo qui candens ferrum portat, I. 210; Add. B. 4, 7. *varpø s. at iarne v. a skra*, vide *Iarn 2*, *Skra. varpø skær at næfnd*, I. 118. not. 8 p. 106. *gørø man skær*, V. 2: 1. not. 54. Cfr. *Uskær*. *7 (*skir*)

Skærskutø, v. a. (vide VGL.) I. 182. *s. fore manni*, I. 171. *7 (*skirskuta*)

Skærø, v. a. skära: secare. I. 154; V. 6: 46. *s. sik af knif*, IV. 39. *s. kiortel af klæde*, V. 5: 29. *skornø klæder*, I. 138. not. 62. *akær sum han skær*, i. e. metit. I. 86. not. 11. *s. sæ vægh yvir akær*, I. 176. Cfr. *Af-, Ut skærø; U-skøren, (Overskerere)*. *7 (*skiera*)

Skærø, v. a. 1) rena: purgare, lustrare. *s. kirkiu ællær kirkiu garþ*, III. 3. 2) förklara oskyldig: insontem pronuntiare. *tolf (mæn) skula man forvinnø ællær s.*, V. 2: 1. *alle fire thingbenke skærø man fore sag*, IV. 21. 3) *s. sik*, bevisa sin oskuld: innocentiam suam probare. *s. s. fore (sak)*, I. 84, 148; Add. E. 2. *s. s. mæþ iarne, skuziarne v. trughs iarne*, vide *Iarn 2* &c. *s. s. mæth næfnd*, I. 118. not. 73 p. 105; n. 8 p. 106. *s. s. mæþ tyltær ep*, I. 104. not. 65; 118. *s. s. mæth tolf næfndum mannum*, V. 2: 4. *s. s. mæth tolf (mannum)*, V. 2: 1. *s. s. meth tolf bondom v. othelbønder*, IV. 7. et not. 32. *s. s. meth sex nefnde mæn*, V. 7. *s. s. meth fythe ræt*, i. e. ut in antecedentibus dictum est, sc. sex virorum iuramento. Ibid. *s. s. meth fytzmæn thre hver vegen* &c. ibid. *s. s. mæþ þrem tyltum*, I. 85, 207. *7 (*skira*)

Sköte, n. sköte: sinus vestis. *haldæ a s.*, hålla i köparens utbredda kappa (om vitnena vid *skötning*): tenere pallium emtoris extensum (dicitur de testibus traditionis *skötning* dictae). I. 79. *s. varþær sammæn lukit*, fliken af köparens utbredda kappa, hvori jord blifvit lagd af säljaren, tages tillsamman, så att köparen tager till sig den i skötet lagda jorden: sinum pallii extensi, in quem glebam posuit venditor, colligit emtor, glebam illam ita adprehendens. I. 78. coll. II. 38. Cum vero dicitur "dimisso pallio", II. 37, id eodem redit; peracta enim illa

sollemnitate, pallium statim demisit emtor. *7 (*skaut*)

Skötning, f. symbolisk tradition af såld eller förpantad jord: terrae venditae vel oppigneratae traditio symbolica (vide *Skötø*). IV. 1. Cfr. *Væþ skötning*. *6

Skötø, v. a. förrätta en symbolisk tradition af såld, bortgifven eller förpantad jord, då säljaren &c. lade något jord af den sålda &c. egendomen i en flik af emottagarens kappa, hvilken af andra närvarande hölls utbredd, hvarefter emottagaren tog till sig den utbredda fliken med den deri lagda jorden: symbolicam terrae venditae, donatae vel oppigneratae traditionem facere; glebam scilicet ex terra vendita &c. sumtam in emtoris &c. pallium, quod alii praesentes viri extensum tennerunt, posuit venditor &c., quo facto emtor &c. pallium cum gleba ibi posita adprehendit. I. 77, 78, 79. not. 21; 83. n. 25; cfr. II. 38. *s. iorþ*, I. 49. not. 67; 58, 79, 83. n. 12, 16; Add. C. 5; IV. 1. *s. manni*, I. 36, 62. *s. at væþskötning*, I. 83. *s. ofna þingi*, I. 51, 63. Cfr. *Arilds-, Værulz-, Væþ sköttær, (Lagh-sköth gardh)*. *2

Skötø vitni, n. bevisning genom vitnen om förrättad skötning: probatio per testes de traditione terrae symbolica rite peracta (cfr. *Skötø*). I. 77; Add. F. 3.

Sla, v. a. 1) slå: ferire, percutere. (*særø*, vide *Særø*. *s. man pust*, IV. Add. C. 4. *s. man til kagen*, i. e. flagellare, (eadem poena quae exprimitur verbis "ad discum flagellari" in privilegiis urbi Malmö a. 1360 datis cap. 17; vide KR., *G. D. L.*, V. p. 76, ubi pro "discum" legitur "distum"; cfr. p. 596 ibid.), IV. Add. C. 2. *hæst slar meth fot*, IV. 39. *s. dörrø up*, V. 9. *sla for samlupp*, pulsato tympano conciere turbam hominum. V. 6: 18. *latø s. sæ af banni*, i. q. löse sik af banni (cfr. Småll. KrB. vv. *sla, bar-*

sløt), III. 16. (Cfr. *Blaa*-, *Köpala*.) 2) slå ång: pratum caedere. III. 5. *s. (sæ vægk) gönum æng*, I. 176. *7

(*Sla brand*, m. (Isl. *slagbrandr*, repagulum, repages, obex, claustrum, BH.) i. q. *fall stock*. I. 194. not. 1. Inter arma castellis defendendis utilia commemorantur "slagbrandar gjaurfir af laungum tridm ok þungum, hvasstentir af hardri eik, reistir á enda nær vigskaurdum, sua at þá megi þegar á menn fel-la, er nær er gengit kastala". *Kongsskugg-sio*, Sorö 1768, p. 418, 419; ed. Christiania 1848 p. 89.)

(*Slackterie*, ? det odugliga, som bortkastas vid kreaturs slaktning: eiectamenta lanienae. V. 6: 20.)

(*Slag*, n. slag: ictus. Vide *Blaa*-, *Döt-slag*.) *4

Slikær, adj. 1) slik, sådan: talis. I. 43, 103, 138, 141, 161, 182, 222; IV. 39, 52. *s. sum þe vilæ v. sum han ma til fa*, d. ä. hvilken: quicumque. I. 145, 156. *slikt annat sum þingmæn dömæ til*, I. 174. 2) likadan: similis. III. epil. not. 42. *s. sammæ*, vide *Sammæ*. *giælde ater thiufnath ok slik tu til*, d. ä. derutöfver det stulnas dubbla värde: reddito rem furtivam, duplo eius pretio insuper pendendo. V. 2: 1. *7

Slippæ, v. n. et a. c. dat. (vide ÖGL.) *s. bort*, IV. 13. *s. undan*, IV. 52. *s. manni*, IV. 12. *7

Slott, n. sløtt: arx. I. 155. not. 49; V. 3: 14. n. 7. -*tit*, nemligen Malmö slott: arx Malmogiensis. V. 6: 44.

Slökifriþ, f. frilla: concubina (cfr. VGL. v. *slokifrilla*). *Inde*

Slökifriþ barn (*slökæfriþæ v. slökifriþu barn*), n. oäkta barn: filius v. filia naturalis. I. 58, 60, 62, 63; Add. D. 6. Varie scribitur I. 58. not. 2.

Slökifriþu dottær, f. oäkta dotter: filia naturalis. I. 212.

(*Smedh*, m. smed: faber ferrarius. V. 7.) *5 (*smiþer*)

Snialdær, adj. klok, vis: prudens. Vide *Usnialdær*. *7 (*snieldr*)

Snæræ (*snaræ*), f. snara: laqueus. I. 194.

Sokn, f. socken: paroecia. Vide *Kirkiu sokn*. *7

Soknæ mæn, m. pl. soknemän, sokneboar: paroeciae incolae. I. 69. *7

Soknæ næfnd, f. (vide ÖGL.) *væri sik mæth s.*, I. Add. D. 1, 2. *6

(*Soll*, f. sol: sol. V. 6: 6.) *7

(*Sommer*, m. sommar: aestas. Vide *Midsommer*.) *7 (*sumar*)

Sot, f. sjukdom: morbus. *havæ s.*, III. 15. *liggiæ i s.*, ibid. not. 47. *i sotum*, I. 63; III. 8. *5

Sotæ forfall, n. sjukdomsförfall: impedimentum a morbo allatum. III. 15.

Sotær, vide *Sökia*.

Spial, n. (vide ÖGL.) *bötæ s.*, vide *Bötæ 2*. Cfr. *Akær*-, *Daghsværkis spial*. *7 (*spiel*)

Spiallæ, v. a. (Isl. item) i. q. *spilla*. III. 1.

Spillæ, v. a. skada, förderfva: damno adficere, perdere. I. 69, 203; Add. G; III. 16. Cfr. *Uspilt*. *7

Spiut, n. spjut: hasta. I. 86, 166. *6

(*Springæ*, v. n. springa: currere. *s. af kaghen*, IV. Add. B. 2, 5, 6; C. 3. Poena, quam indicat citata locutio, plenius exprimitur verbis: *kun schall settis paa kaget och self needspringe*, in lure urb. Reg. Margaretae, cap. 55 (KR., *G. D. L.*, V. p. 511).)

Spæpær, adj. späd: tener. I. 57.

Spæriæ, v. a. söka, efterforska: quaerere, vestigare. *s. at koste þiufstolnum*, I. 136. *s. æstir banæ frændæ sins*, I. 118. *7 (*spyrja*)

Staf (dat. pl. *stavum*), m. staf: baculum. I. Add. B. 4, ubi sermo est de "ba-

culis quibus (candens) ferrum superponitur", II. 99. *5 (*staver*)

(*Staghe*, m. stake: pertica. V. 5: 5, 14. Cfr. *Skuestaghe*.) *5 (*staki*)

(*Stakkuth*, adj. kort: brevis. I. 79. nott. 4, 7.)

Standæ (*sta*, IV. 55. &c. præ. *star*; *standær*, I. 3. conj. *standæ*), v. n. 1) stå: stare. I. 118, 141, 142, 149. &c. -*de fore mæp tylltær epe*, i. e. adesto in iudicio &c. (cfr. *Fore 11*). I. 97, 135, 138, 155. -*de fore mæp tylltær ep opolbondæ*, I. 71; Add. C. 1. -*de fore mæp tolf opolbondum ok tvgiæ mannæ vitni*, I. 79. -*de fore mæp tolf laghfastum mannum*, III. 17. -*de fore meth sex nefnde mæn i fidden*, V. 7. -*de fore mæp tvæm tylltum*, I. 88. -*de fore mæp tvgia manna vitni ok sva miklum loghum* &c. I. 144. -*de fore mæp stikum loghum* &c. I. 161, 222. *s. til svars*, IV. 55; V. 9. *s. til rættæ*, vide *Ræt 4. thet* (sc. *væth*) *star ey svo dyrt*, pignus non tanta pecunia positum est. IV. 56; V. 9. (*för prammen star*, sc. ad littus. V. 6: 8. *pa standende garn*, V. 5: 13.) *æftir s.*, återstå: restare. I. 117. *ladhæ landhgilde sta*, i. e. promere, paratum habere. I. Add. J. Cfr. *Bestau*, *Undærstandæ*, (*Tilstandere*). 2) förblifva i samma skick: in eodem statu permanere. -*de iæmtingh ok dagh*, I. Add. F. 4. *sakæ standæ usotæ*, *s. valklöst*, *s. til tilkömd biscops*, III. 15. 3) gälla, vara bestående: valere, ratum esse. I. 8, 47; IV. 1, 10; V. 2: 1. 4) gälla, ega rum: valere, patere. *frith skal s. sva langt* &c. V. 7. 5) underkastas, undergå: subire. *s. thingmannæ dom*, IV. 14. *s. sin egen faræ*, I. 123. not. 94. 6) (vide VML. sub 10.) *s. arf*, I. 2, 3. *7

Stang, f. stång; pertica, fustis. V. 3: 3. nott. 69, 70; 5: 19. *7

Stangæ, v. a. stång: cornibus ferire. IV. 39. *4

Stangæ hog, n. slag med en stång: ictus fuste illatus. I. 95, 106; V. 3: 3. not. 73. Scribitur *staffuær hog*, I. 95. not. 18. Cfr. II. 66, ubi fustis appellatio "virgam et baculum, hastam, securis malleum, clavam et vaginatum gladium comprehendere" dicitur.

Stap, m. 1) ställe: locus. i *þerra s.*, I. 141. i *then s.*, V. 5: 45. *ængin þæsæ -þæ*, på intet af dessa ställen: nullo horum locorum. I. 134. *annæn þæræ -þæ*, I. 86. *annar s.*, annorstädes: alibi. I. 113, 129. not. 30; 194, 204; V. 5: 9, 32, 40. *nokær annar s.*, alio quodam loco. I. 86. *en s.*, till ett ställe: ad unum locum. III. 17. *hver s.*, quovis loco, ubique. I. 79. *nokær s.*, någorstädes: usquam, aliquo loco. IV. 9; V. 3: 2; 5: 9, 50. *ængen s.*, ingenstädes: nullibi. I. 139. not. 20; V. 5: 45. *summum -þum*, I. 225. Cfr. *Dam-*, *Flod-*, *Köpstath*; *Brandsted*. 2) stad: urbs. IV. 1. not. 11; 55; Add. C. 1-4; V. 5: 34, 50, 52; 6: 23; 9. *7

Stathughær, adj. stadig, bestående, gällande: firmus, ratus. IV. 56; V. 2: 1. not. 96; 9. *6

(*Sted gældh*, ? betalning som erlades af krögare och andra för platsen, der de höllo sin försäljning: pensio quam debuerunt caupones aliique pro loco, ubi mercaturam suam exercuerunt. V. 7.)

(*Steilrum*, n. en plats vid hafsstranden, der fiskare i jorden nedsätta uprättstående stänger, på hvilka de uphänga sina nät för att torka och rensa dem: locus in littore, ubi piscatores erigunt palos, quibus suspendantur retia siccanda et purganda. V. 6: 41. Cfr. Molb. D. Ordb. v. *steile*.)

Sten, m. sten: lapis. V. 3: 3. nott. 69, 70; 6: 41. *draghe s. af by*, lapides portans ex urbe expellitor. IV. Add. B. 2; C. 3. Iis, quae de poena ista ignominiosa feminis olim irrogata allata sunt in gloss. ad BjærkR. v. *mantol*, adda-

tur locus codicis Hamburg. de a. 1497: *"der schalmen by deme kake kengen vp uren hals twe stene de darto denen, vnde schal van deme fronen openbar darmede dorch de stad gheledet werden; vnde de fronen scholen er myt hornen vor vnde na blasen, vnde se also, er to hone vnde smakeyt, vth der stad brynghen, vnde se schal de stad vorsweren"* (*Die ältesten Stadt-Schiff- und Landrechte Hamburgs, herausg. von LAPPENBERG, Hamburg 1845, p. 288; cfr. p. 151 ibid.*). Cfr. KA., *Jur. Skr.*, II. p. 743-746. Cfr. *Altæra-, Bran-, Bro-, Rediesten.* *7 (*stain*)

Stens hog, n. slag med en sten: percussio lapide facta. I. 97.

Stialæ, stiælæ, v. a. stjåla: furari. I. 109, 126, 131, 136, 139, 145, 151, 153. &c. *han stal sik andrum manni i vald*, commissio furto in servitutem poenae venit. I. 126. Cfr. *Þiuf stolen.* *7 (*stiela*)

Stiborþ, n. stighord, damlucka: emisarium. I. 203. *1

Sticke, n. stycke (tyg): textum, pannus integer (non dissectus). *s. klæde*, V. 5: 29. *1

(*Sticke*, v. a. sticka: pungere. Vide *Afsticke.*)

Stifbarn (stypbarn), n. styfbarn: privignus vel privigna. I. 20; Add. C. 2, 3. *5 (*stiupbarn*)

Stifmother, f. styfmoder: noverca. I. Add. K. 1.

Stigh, m. (vide VGL.) Vide *Löpstigh.* *7

Stighæ, v. n. stiga, gå: gradi, progredi. I. Add. B. 3. *6

Stingæ, v. a. stinga, sticka: pungere. V. 7. *7

(*Stockbredh*, ? vocabulum mihi incognitum, V. 6: 22, cuius loco forte legendum est *stocke och bredke*, trabes et asses, ut habet not. 9 ibid.)

Stok, m. 1) stock: truncus. V. 3: 3. nott.

69, 70. Cfr. *Brut-, Fall-, Thingstok.* 2) stock, såsom fångsel, att sätta benen i: cippus, truncus, quo includuntur pedes. *föræ band ok s. ofna man*, "manus vinculis colligare" et "trunco pedes infligere". I. 133. coll. II. 85. *7 (*stukkr*)

(*Stop*, ? stop: sextarius. V. 5: 51.) *6

(*Stor*, adj. stor: magnus. V. 5: 17.) *7

Stop, f. flock af hästar: grex equorum. I. 159. *tolf hors göræ s.*, I. 160. *2 *Stophors*, n. (vide VGL.) I. 169, 170. *1

Strand (gen. -dæ), f. strand: littus. I. 68; V. 5: 21, 22, 27, 35, 36; 6: 8, 42.) (*forstrand*, V. 6: 20. *land ok s.*, V. 6: 53.

Ex allatis locis adparet h. v. tam ancipitem esse, ut iam terram mari adjacentem iam partem maris terrae proximam denotet, ex. c. cum dicitur: *fare i -den ey meth boode ey ridhe ey aghende*, V. 6: 42; quamobrem ex citato loco V. 6: 20. nihil concludi potest de significatione v. *forstrand.* *7

Strandfoget, m. i. q. *foghet* 2. V. 5: 36.

Stranvragh, n. strandvrak: bona naufraga in littus eiecta. I. Add. F. 5.

(*Stryghe*, v. a. vocabulum mihi incognitae significationis. *s. klæde*, V. 5: 56. H. v. non esse tribuendam mendo scripturae testatur codex Suec. StL. Köp. 32, ubi eadem locutio occurrit. Ih. (*Gloss. v. strika*) vertit: mensurare, dubitans tamen anne *s. forte* "idem sit ac polire, mangonizare, ut solent venum exponentes".)

Stræte, n. gata: platea. I. Add. B. 7; V. 6: 7, 36. Cfr. *Almenningh gade, Gatæ; Bro-, Hærstræde.* *6

Ström, m. ström: flumen. Cfr. *Mipström.* *4 (*strömber*)

Stufn, m. (vide VGL. v. *stumber*, cuius loco forte legendum est *stumn*, nam gen. *stums* potest esse scriptum pro *stumns*, ut ex. c. *nams* pro *namns*, VGL. IV. 15: 13; cfr. SML. h. v.) I. 182. Scri-

bitur *stub*, *stup*, *stuff*, *ibid.* not. 46. *4
(*stumn*)

Stund, f. 1) stund: momentum temporis, hora. *ey för æn þæn sammæ dagh ok þe sammæ s.*, "non ante diem vel horam." I. 84. coll. II. 45. 2) tid: tempus, spatium temporis. *þe s.*, på den tid (då): eo tempore (quo). I. 15. not. 1; 89. n. 51, 54; 90. n. 70; 128. *i thæn s.*, V. 3: 1. (*stacked s.*, I. 79. not. 4.) *4

Stundum, adv. stundom: interdum. I. 78. *4

Stup, f. 1) sammanskott: collecta. Vide *Brænnæstup*, *Stutka bot*. 2) en årlig skatt till konungen, hvilken upkommit genom sammanskott af lifsmedel, som ursprungligen blifvit gjorda till honom under hans resor: tributum annuum regi solvendum, quod originem debet commeatui, qui primitus regi itinera facienti obviam vehebatur. V. 3: 13; 4.)(*innæ*, vide *Innæ*. Hoc tributum idem esse quod Latine exprimitur verbis: "quæ debentur procurationi regiae", II. 35, manifestum est; nec dubium est quin v. procuratio denotet commeatui istum, apud nostrates *gengærþ* appellatum, de quo constat eum in Vestrogotia procedente tempore, servato prisco nomine, in annuum vectigal esse conversum (vide VGL. v. *gengærþ* 2). Non igitur audiendus est KR., qui negat s. esse "procuracionem regiam", ea ex ratione, quod certus dies tributo s. dicto pendendo definitur V. 3: 13. (*G. D. L.*, I. p. 31.) *5

Statha bot, f. i. q. *skuta bot*, q. vide. *Styþbarn*, vide *Stifbarn*.

(*Styremann*, m. styrman, skeppare: gubernator navis, navarchus. V. 5: 9; 6: 49; 7.) *6

Styriss, f. stôr: acipenser sturio LINN. I. 155.

(*Styrrike*, v. a. stôrta, nedkasta: deiicere, detrudere. V. 5: 49.)

Stæfning, f. i. q. *stæfnæ* 3. III. 16; IV. 55: rubr.; V. 8. *6 (*stæpning*)

Stæfnu dagh, m. bestämd dag, då något skall göras: dies constitutus, quo aliquid faciendum est. I. 82. not. 46; 208. n. 62. *s. til læggjæ*, I. 225. *repæ landgildi at -ghe*, d. ä. på den i lagen bestämda afradsdagen: die iure constituto, quo pendendum est vectigal. *Ibid.* Cfr. *Laghstæfnu dagh*. *6 (*stæpnudagher*)

Stæfnæ, v. a. 1) bestämma, utsätta: condicere, constituere. *s. manni þing*, I. 14, 72, 82, 225. *s. þing*, I. 118. 2) stämma, kalla för rätta: citare, in ius vocare. *s. manni til þings*, I. 66, 139, 163, 220. *s. manni*, I. 82; III. 16. *s. man*, V. 8. *s. man utan lund v. utan then stadh* &c. IV. 35, 55; V. 9. *-ni þit* (sc. til *biscops*) *allum* &c. III. 15. *varþæ -nder til þings*, I. 140; IV. 37. *rættæligæ v. loghlikæ -dær*, I. 14. not. 72; 118. n. 92 3) instämma (en sak) för rätta: deferre (causam) ad iudicium. III. 15. *7 (*stæfna*)

Stæfnæ, f. 1) sammankomst: conventus. Vide *Gatu-*, *Kirkiu-*, *Lagh-*, *Malstæfnæ*. 2) bestämd tid: constitutum tempus. *s. til læggjæ*, I. 203. *læggjæ fore manni halves manarþæ s.*, I. 140. *biþi andræ s.*, d. ä. anstånd till en annan tid: petat dilationem ad aliud tempus. I. 225. *fore hværiæ s.*, d. ä. till edens afläggande utsatt tid: pro quovis tempore ad iuramentum dandum constituto. III. 12. Sed *stæfnæ* errato, ut videtur, scriptum est I. Add. J; cfr. not. 34 *ibid.* 3) stämning: citatio, vocatio in ius. III. 16. et nott. 13, 15. *7 (*stæfna*)

Stæpil, m.? (a *stap*) bostad, boning: domicilium. *hinæ a s. sitia*, qui habitant in domicilio mortui patris. I. 18. H. v. quoque occurrit in Iure Sel. rec. I. 45.

Stæpiæ (impf. *stadde*, sup. *stad* pro *stat*), v. a. 1) öfverenskomma: pacisci. I.

219. 2) tillstådja: concedere. IV. 1. not. 11. *7 (*stæpia*)

Sva (rec. *sva*, *so*), adv. 1) så: sic, ita. I. 2, 6, 16, 20. &c. *ok s.*, a) och likaså: et pariter. I. 123. b) och äfven: et quoque. I. 119, 170; Add. C. 3; H. 1; IV. 28. c) och sedan: et postea. IV. 52; V. 7. *sva ok*, vide *Ok. s. sum*, a) såsom: sic-ut. I. 28, 30. b) likasom: pariter ac. I. 32, 71, 185, 194; IV. 20. c) efter som: prout. I. 74. *s. sum han a*, i e. quocumque liberos habeat. I. 39. *taki moþær s. lot sum* &c., d. ä. lika lott: partem portionem. I. 21. *böte s. saræ bot sum* &c. I. 101. *s. kunu arva sum bondæns, s. i iorth sum i annat bolþæ*, så väl &c.: tam . . . quam. I. 24; IV. 29. (*meth s. skæl*, ea conditione. I. 41. not. 29. i *so modæ*, I. Add. H. 1.) 2) så: tam. *s. siukt, miklæ, mikit, manghæ* &c. I. 3, 11, 22, 23. &c. *s. litit sum þæt ær, s. margh sum þe æræ*, d. ä. ehuru litet &c.: quantulumcumque &c. I. 63, 72, 165, 214. *sva nær sum annar ær andrum*, I. 56. *7 (*so*)

Svar, n. (vide VGL.) *sta til -rs*, IV. 55; V. 9. *6

Svaræ, v. a. c. dat. (vide VGL.) *s. rapæ sak, þiuf sak*, I. 109, 146; IV. Add. A. 2. *s. sak fore annan*, I. 65. *s. sakum sinum*, III. 15. *s. for bana, legghre*, I. Add. E. 2. *s. for sagh*, V. 8. *s. sum for þiufnaþ*, I. 190. *s. manni ræt*, I. 72. *s. uloghum*, I. 65. *s.*, absolute, I. 118. *at han ther fore s. ma*, V. 5: 18. Cfr. *And-, Forsvaræ*. *7

Sudhare, m. skomakare: sutor. V. 7. H. v. quoque occurrit in R. Valdemari privilegio urbi Malmö a. 1360 dato (KR., G. D. L., V. p. 70, 71). Cfr. Molb. *Dial. Lex.* v. *sudder*.

Sven, m. 1) gosse, yagling: puer.)(*mö*, IV. Add. C. 2. 2) tjenare: minister. I. 156. not. 78.)(*hosbonde*, V. 6: 24. Cfr. *Bursven, Fadæbur*. *6

Sven barn, n. gossebarn: puerulus, filius. I. 45; IV. 28. *5

Svik, n. svek: fraus. I. 77. *4

Svin, n. svin: sus. I. 195. Cfr. *Vrap*. *7

Svinæ tan, f. svintand: dens suis. IV. 39.

Svinæ vrap, ? i. q. *vrap*. I. 159, 195.

Sum, part. rel. som: qui, ubi. *hva*, *hvat* &c. *s.*, vide *Hva. hvar* (adv.) *s.*, vide *Hvar. þær s.*, vide *þær. hværskyns s. þe æræ*, I. 101. *hvat* (conj.) *s. hældær* &c. I. 58. Particula rel. *sum* v. *ær* sæpe omittitur; vide *Ær*. *7

Sum, conj. 1) som, såsom: ut. *s. för ær mælt v. saghæt*, vide *Mælæ, Sighiæ. s. logh æræ*, vide *Logh 1. s. han ma at kummæ*, I. 127. *s. konung vil*, I. 89, 126. *sva miklæ, manghæ, got* &c. *s.*, I. 11, 23, 43. &c.; cfr. *Sva. æm mikit sum*, I. 21, 32. &c. *qvikær kost s. hæst* &c. I. 137. *havi hvær s.* (sc. *han*) *fangit haver*, IV. 31. *taki e hvar s.* (sc. *han*) *byrþ a.*, I. 35. Cfr. *Æm væl*. 2) lika som: pariter ac. *s. för*, I. 18. *s. annur köpæ iorþ*, I. 29. 3) liksom om: pariter ac si. *s. ænkti* (sc. *barn*) *vare*, I. 19. *s. þæt vare cristnat*, I. 3. *s. et munhæfpe vare*, I. 71. *7

Summer, pron. (vide VGL.) *-mæn skapæn*, I. 189. *sumt ok ey alt*, III. 17. pl. *-mi*, I. 25, 66, 70, 74, 75, 77, 79, 147; Add. B. 3; V. 2: 1. *-mæ mæn til visæ*, d. ä. några: aliquos viros. I. Add. G. *-mum stapum*, på somliga ställen: quibusdam locis. I. 225. *7

Sun (*son, sön*; dat. *syni*; pl. *synir*), m. son: filius. I. 5, 21, 22, 32, 34, 146, 213; Add. D. 3; F. 2. Cfr. *Bropær-, Systær sön*. *7

Sundagh, m. söndag: dies solis. I. Add. B. 7. Cfr. *Mithfaste-, Palma söndagh*. *7 (*sunnudagr*)

Sunnæn, adv. i söder: a meridie. *for s. a*, söder om ån, d. ä. Skodborgs å, eller den vanligen så kallade Kongeån,

som skiljer södra Jutland (eller Slesvig) från det norra: a meridiali latere fluvii, sc. illius fluvii, quo separatur Jutlandia meridialis (seu Slesvic) a septentrionali; *kærtugk for sunnæn a* igitur est dux Slesvicensis. V. 3: epil. *6

Sväræ (impf. *sor*, pl. *soro*, part. pass. *sorin* v. *svorin*), v. a. svärja: iurare. I. 52, 69, 71, 105. &c. *s. logh*, I. 77. *s. iaf-næpæ ep*, I. 111. *s. at kælaghdome*, I. 110. *s. at bok*, I. 110, 141, 214. *s. at handtaki*, I. 82, 141, 214. *s. ræt*, I. 71. *s. men*, I. 77. *s. markæ skæl, markæ skæl ær manni til hændæ soret*, I. 71. *s. man vipær hæfþ*, I. 71, 79. *s. til væghæ*, I. 68. *frith sværies*, V. 5: prol.; 7. *s. syndær ællær sammæn*, vide *Sammæn*. *s. manni a hænder, varpæ til þiufs svorin*, V. 2: 1. *mæp sornum epe*, vide *Ep*. *þæt sværs mæp tvem mannum*, III. 15. *thet skal s. tva men at han tægthe eth*, V. 8. *s. mæp þripia mans epe*, I. 214. *s. manni a hændær v. hand mæp tolf (laghæ) mannum*, I. 118; III. 13. *fari til iorþen mæp tolf opolbondum ok sværi at handtaki*, I. 82. *gangi til ælleve mæn opolbøndær ok sværiæ* (cfr. *Munkæfþe*), I. 71. *þe tolf (frændær) skulu s.*, I. 26; Add. D. 4; V. 2: 1, 3. *næfnd svær*, I. 141. *7 (*sveria*)

Sværm, m. svärm: examen (apum). Vide *Bi sværm*. *4 (*sværmber*)

Sværp, n. svärd: gladius. I. 138; IV. 24, 39, 49. *7 (*sverþ*)

Sylf, silf, n. silfver: argentum. Vide *Mark 1, Höghe sylf*. *7 (*silfr*)

Syn, f. besigtning: inspectio. I. 103. not. 39. Cfr. *Asyn*. *7

Synd, f. synd: peccatum. III. 16. *7

Syndær (söndher), adv. sönder, åtskildt: in partes (de eo, quod dirumpitur vel separatur). *huggæ s.*, V. 9. Cfr. *Sammæn*. *7 (*sundr*)

Syniæ (impf. *synði* v. *sundi*; pass.

præs. *syns*, impf. *sundis*, part. *sundær*), v. a. vägra: denegare. I. 129, 135, 182. *7

Synæ, v. a. syna, besigtigå: inspectare. IV. 40. *7 (*synas*)

Sysleman, m. sysloman: procurator. IV. 55. *6

Systær, f. syster: soror. I. 32, 35; Add. A, B. 6; III. 10. Cfr. *Fapær-, Møpær systær*. *7

Systær dottær, f. systerdotter: sororis filia. I. 35. *5

Systær sön, m. systerson: sororis filius. I. 35. *2

Syzskini, n. syskon: frater vel soror. I. 26, 34, 54, 58, 59, 63; Add. D. 6. Cfr. *Samsyskini*. *7

Syskini börn, n. pl. syskonbarn: consobriini. III. 10. Cfr. *Næst syskyni börn*. *7

Syö (sö), m. sjö: mare. V. 5: 2, 4, 6, 11, 43. *7 (*siar*)

Sæ, vide *Sin*.

Sægha, f. (Isl. *saga*) berättelse: narratio. *ryftæ s. æftir sinum þræle*, d. ä. tillkännagifva trälens brott: patefacere delictum servi. I. 152, nisi forte pro *sæghu* legendum sit *sak*, ut cap. 142. *7 (*sagha*)

Sæghn, f. (Isl. *sögn*) sägen, berättelse: narratio. I. 152. not. 21. *4

Sæktæ (impf. *-ti*, part. pass. *-tær* v. *-tapær*), v. a. (a *sak*; ND. *sigte*) tilltala inför rätta; förekommer merendels om brottmål: actionem instituere contra aliquem; plerumque occurrit de caussis criminalibus. *s. man*, I. 71, 84, 104, 140, 142, 152, 170, 172, 206, 216, 217; III. 14; V. 2: 1-3; 7. *s.*, absolute, III. 12. *varpæ v. varæ -tapær*, I. 142; Add. A, B. 7; III. 12, 15, 16; V. 2: 3. *varpæ -tapærum v. fore* &c. I. 71, 85; V. 2: 4; 7. *han varpær -tapær at han* &c. I. 124. *then -tathe*, V. 2: 1, 3. *varthæ -ter*, V. 2: 1. *hin -ti*, I. 118, 140-142, 206. *þa vare han -tær at konungs ræt*, actio contra eum

institutor de mulcta regi pendenda. I. 66. *2

Sæliæ (præs. *sæl*, impf. *salde*, part. pass. *saldær*), v. a. 1) öfverlemna: tradere. *s. hæne ængin pænning*, I. 211. *s. manni iorþ* &c. i *hændær*, I. 36, 53, 58, 63, 84. *s. (manni) logh fore* (sc. *sak*), I. 28, 30, 77. not. 48; 187, 189, 192, 196, 199, 220, 221, 225. *s. þripiæ mans ep fore*, I. 158, 160, 176, 181, 214. not. 2 p. 198. *s. (manni) tyttær ep* (*fore*), I. 50, 81, 100, 107, 158, 216. *s. þrigiæ tyttær ep*, I. 116, 117. not. 60. 2) sälja: vendere. I. 8, 9, 12-14. &c.)(*köpæ*, I. 46, 49, 50, 79; Add. C. 5.)(*skiftæ*, I. 45.)(*giva*, IV. 8. *s. bort*, I. 11, 75; cfr. *Bort sæliæ. man varþær hærtakin ok saldær*, I. 125. *7 (*selia*)

*Sæmia*s, v. dep. impers. ásämja: convenire (inter homines). *sæms þem ey*, I. 195. *7 (*semia*)

Sændæ, v. a. sända: mittere. III. 15, epil. not. 42; V. 2: prol.; 8. *7 (*senda*)

Sændær, adv. på en gång: simul. III. 15. *6

Sæng, vide *Siang*.

Sær, adv. (proprie pron. i. q. *sæ*, sibi) för sig, särskildt: separatim. III. 15; V. 9.

Særæ (*saræ*, V. 9.), v. a. sára: vulnerare. I. 90, 102; Add. B. 7.)(*hamblæ*, I. 121.)(*sla*, V. 3: 3. not. 69; V. 7.)(*bæriæ*, V. 9.

Sæte, n. säte: sedes, sella. *7 Inde

Sætes ambul, f. bättre trälinna, kammarpiga som sitter inne hos matmodren: serva honoratior, "ancilla, quae, servilibus exemta operibus, societatis et honoris et obsequii dignioris intuitu, adsidendi dominae suae officium est adepta", ut h. v. explicat Latinus textus. I. 209. not. 50; II. 130. H. v. quoque occurrit in Iure Sel. ant. III. 12. (KA., *Lovhist.*, I. p. 592; ed. Th. p. 58), ubi ita appellatur *serva the thær hværkæn maal ok æy*

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IX.

bakær ok gör æy andræ thæskyns giærningæ.

Sætia (impf. pl. *sade*, I. Add. F. 2.), v. a. 1) sätta: ponere. *s. sit spiut a marko*, I. 86. *s. hus a iorth*, I. Add. G. *hin ther* (sc. *hus*) *uppa haver sat*, qui aedes in fundo litigioso extruxit. IV. 5. *s. a* (sc. *man*), *band*, I. 131. *s. man i fiæter*, IV. 50. *s. eld i hus*, I. 214; Add. A, B. 6. *s. incighli fore*, I. Add. B. 4. *s. arf at gömæ* &c. I. Add. F. 4. *s. man i ban*, III. 13, 16; V. 2: 3. not. 67; cfr. *Bansattær*. *s. sar a man*, vide *Sar*. *s. a iorþ tyttær ep*, I. 18. *s. sigh mod sin koning*, I. Add. H. 1. 2) förordna, stadga: constituere, sancire. *ræt var sattær*, III. tit; epil. et not. 1. *logh æræ sat*, *sætia* (*mannum*) *logh*, I. Add. C. 1. not. 18; III. 4; epil. not. 42; V. 2: 1. *s. skat*, IV. Add. B. 7. *tappæ vin* &c. *ud för æn thet er sat af fogiden* &c. (cfr. BjærkR. v. *sætia* 2), V. 6: 13. 3) pantsätta: oppignerare. *s. iorþ at væþium*, *s. (manni) væþ*, vide *Væþ*. *sætia*s (pro *sætia* *sik*, i. q. *sitia*) *qvær* (cfr. *Sitia* 2), III. 16. Cfr. *Nipær sætia*, *Samsættæ*, *Utsettære*. *7 (*setia*)

(*Sætther*, ? vocabulum mihi incognitum, V. 7, idem, ut videtur, quod scribitur *settere*, V. 5: 7. Forte h. v. idem fere denotat quod *verth*, cuius tamen vocis significatio quoque incerta est.)

Sæþ, f. säd (som säs eller växer): seges. I. 73, 163, 169, 171, 175-177, 195; III. 5, 17. *sa s. sinni*, I. 178. Cfr. *Rugh-sæþ*. *7 (*seþ*)

Sæpe, n. växande säd: seges. I. 177. *5

Sö, vide *Syö*.

Sökia (*söghia*, I. 82. *söghær* pro *sökær*, I. 14, 118. part. pass. *sotær* v. *sottær*), v. a. 1) söka: quaerere. *s. bi*, I. 187. 2) gå till, besöka: adire. *s. þing*, I. 14, 82. *vorther han stæfnder ok sökær ey* (sc. *thing*), IV. 37. *s. (vort)*

land, V. 5: prol., 52. *s. höstmärket*, V. 6: rubr. *s. disk ok dugh*, I Add. H. 2; V. 8. 3) lagsöka, tilltala: convenire, appellare. *s. man (ofna þingum &c.)*, I 118; IV. 35, 38, 57; V. 8. *han ær ey sotær, sottær ofna þingum, sottær at böta*, I 14, 118, 139; III. 16. *s. a manne*, V. 8. *lade s. uppa sigh*, IV. 57. *s. manni a v. ofna hændær*, I 118; III. 13. *s. manni ofna hand*, III. 13. Cfr. *Lagsökæ*. 4) anställa átal, átala: agere, actionem instituere. *s. sak*, I. 208; III. 16, 17. *þæn v. hin ær sak sökær*, i. e. actor. I. 4, 14, 85, 87, 118, 141; Add. B. 4, 7; D. 1; V. 2: 1; 3: 1, 4; 8. *s. hælghæbrut at manni*, III. 14. *s. friþ mans*, vide *Friþ 2. s.*, absolute, I 141; III. 13; IV. 39. *æftir s.*, IV. 39. Cfr. *Utsökia*, *Úsotær*, *Saksökia*re, *Asökn*. *7 (*sykia*)

(*Sönderlige*, adj. synnerligen, särskildt: specialiter. V. 5:2.) *6 (*sunderlika*)

(*Söndre*, adj. södre: meridialis. Vide *Port.*)

T.

Ta, f. tå: digitus pedis. pl. *tær*, I 94. *7 (*þa*)

(*Tack*, 9 (vide UplL. v. *þak*) *betale til -ke*, d. ä. till nöjes: ut gratum sit, sufficienter. V. 5: 21.) *4 (*þak*)

(*Taffle*, f. taffla: tabula. *tygge meth -er*, V. 6: 32.)

Tak, n. borgen: fideiussio. *gangæ i t. fore* (sc. *kost*), fideiubere. I 150. *fa manni t. til þings*, i. e. "ut iudicio... se praesentet". I 137. coll. II. 88. *fa t. fore sik*, I. 132, 134. *6

Tak föræ (*tak foræ*), v. a. i. q. *tak-sætia* (vide VGL.). *t. kost (sin)* v. *bi sin*, I. 131, 150, 186. *t.*, absolute, I. 137. *-re at hanum til förstæ by*, d. ä. följje med honom, att han må kunna skaffa borgen: eum ad proximum pagum sequitor (ut in sequentibus dicitur: *fare mæþ*

hanum til ænnær v. þriþiæ by), ut possit sibi fideiussorem parare. I 132.

Takæ (impf. *tok*), v. a. 1) taga: capere. (*köpæ*, V. 3: 11.) (*stjalæ*, V. 7. *t. atær*, I. 77. *t. börn fram mōþor þerræ*, I. 57. *t. sik hærbærghe*, I. 86. *ben taks af sare*, d. ä. uttages: eximitur. I 114; IV. 42. *takær man af kirkiu v. garth &c.*, d. ä. borttager något: si quis aliquid auferit. III. 4; IV. 6. *t. mæþ rane*, I. 104; Add. E. 1. *þæt takit ær*, id quod raptum est. I. 107. *þa a kumung ... at t.*, sc. bona naufraga. I. 156. *t. viþær*, emottaga: accipere. I. 40-42, 225; III. epil. not. 42; cfr. *Vithær takæ. viþær næfnd t.*, iudicio nemdae se submittere. I. 141. *t. viþær banæ sak v. bane*, vide *Banæ sak*, *Bane 1. t. arf*, I. 7, 30, 32, 35. &c. *t. lot*, I. 5, 21, 22. *t. ættæ bot af sinum frændum*, I. 84. *t. manbötaær*, I. 92. *böta ... ok t.* (sc. *bötaær*), I. 96, 123. *fa til dom at t. mans fæ*, sc. loco mulctæ vel aliae pecuniae debitæ. I. 178, 220, 225. *t. af manni þre mark* (sc. *muletam*) *ællær tyltær ep*, I. 182. *t. af manni tyltær ep*, I. 217. *t. iarn af manni* (cfr. *Fa I*), I. 170, 217. *t. man* (sc. *libertum*) *i æt mæþ sæ*, vide *Æt. t. kunu*, uxorem ducere. I. 210, 211; Add. F. 2; III. 9. *t. kunu at kionælagh*, III. 15. *kunæ varþær i lönd takin*, i. e. stupratur. I. 208. *t. man i lönd*, stuprum cum viro facere. I. 212. *t. kunu nöþoghæ*, vi stuprare. I. 207; Add. A, B. 6. *t. kumu meth vold*, idem. I. Add. E. 2. *t. annars dotter &c.*, sc. *meth vold*, ut addunt recc. IV. 50. *af daghum taghen*, occisus. IV. 43, 52. Cfr. *Af-, Aftær-, Bort-, In-, Undan-, Up-, Ut takæ*; *Arf taki*; *Hand-, Vapna tak*; *Hær-, Ran takin*. 2) emottaga: accipere. *t. værþ, tryghd, korngiald, stuth &c.* I. 12, 84, 96, 172; V. 3: 13. &c. *t. bötaær*, I. 110, 206. *t. (iorþ) iorþo igen*, I. 44. *t. annærs fæ i fælagh mæþ sæ*, I. 225. *t. nokat til halz fæ*, I. 223, 224. *konungs*

gald taks, IV. 38. *t. næfnd i gen*, iudicio nemdae se submittere. V. 9. *t. skrift*, vide *Skrift 2. kvo som hanom tagher*, i. e. in domum vel navem suam recipit, ut in mox sequentibus explicatur. V. 5: 25. 3) gripa, fasttaga: capere, prehendere. I. 129, 131, 136, 150, 153, 154. 4) träffa, råka på: deprehendere, invenire. I. 132-134, 160, 182; IV. 11, 12, 14. *varþæ takin a værkium sinum*, I. 180. *varthæ takin i horsiæng*, IV. 52. *varþæ takin víþær v. mæþ*, I. 84, 174; IV. 9. 5) angripa: adoriri, adgredi. I. 86. coll. II. 59. *7

Takæ man, m. rånare: raptor. IV. 57.

Tal, n. tal, antal: numerus. Vide *Alne-, Mantal; Skæppæ*. *7

(*Tale*, v. a. tala: loqui. Vide *Fortale*.)

*6

(*Tale*, f. talan, åtal: actio, accusatio. V. 8.) *6

Tan, f. tand: dens. Vide *Hunzs-, Hæst-, Svinæ tan*. *6

(*Tappæ*, v. a. tappa (vin &c.): ex dolio promere (vinum &c.). *t. vin (eller öl)*, i. e. vendere ex dolio. V. 5: 51; 6: 12. *t. ud*, V. 6: 13.)

Tapæ, v. a. förlora: perdere. I. 135, 221-224; IV. 18.)(*vin næ*, I. 15. (Cfr. *Fortabe*.) *7

(*Tegn*, n. tecken, märke: signum. V. 5: 9; 6: 29, 49.)

(*Tekkæ*, v. a. täcka: contegere, tecto munire. *t. hus*, I. Add. J.) *6 (*þækkia*)

Ti, num. tio: decem. I. 105. Scribitur *thij*, V. 7. *7 (*tiu*)

(*Tid*, ? 1) *tid*: tempus. IV. Add. B. 5; V. 2: 1. not. 100; 5: prol.; 8. Cfr. *Nate tid*. 2) *gång*: vicis. *en, anden* &c. *t.*, IV. 37. nott. 6, 9, 13; Add. B. 3, 5.) *6 (*tiþer*)

Tik, f. tik, hynda: canis femina. I. 180. not. 8. Cfr. *Garþtik*.

Til, præp. c. gen. 1) till: ad. *vægh t. kópingæs* &c. I. 68. *t. kirkiu kom-*

mæ, I. 3. *t. döþræ daghæ*, I. 75. *t. þæs dags*, *t. þæs*, III. epil.; V. 8. *iorþ gange til rættæ arvæ*, I. 1. &c. *kallæ ofna arvæ v. a bondæn til gialdæ*, I. 8, 9. *kallæ t. mans*, I. 13. *giva half mark t. fostær lön*, I. 57. *skiftæ t. halfnapæ*, I. 7. *han gravær ey t. þem*, d. ä. för att komma till dem: ut eos adtingat. I. 191. *gövræ nokat t. brutæ*, I. 123. *sværiæ v. vitæ t. væghæ*, iuramento suo definire situm viae. I. 68, 69. *til ens rættæ mælt*, I. 86. *giva manni sak t. firitiughu mark*, I. 217. *manni bran t. siæx öræ*, I. 214. *sværiæ* (sc. *þær*) *til*, iuramentum suum addere. Ibid. *vitæ* &c. *manni t. handæ*, vide *Hand. þær t.*, vide *þær*. 2) ända till: usque ad. *t. hundræþæ* &c. *mark*, I. 6, 118. *e t. half mark*, I. 217. (3) vid: ad, iuxta. *slas t. kagit*, IV. Add. C. 2.) 4) till, i anseende till, i afseende på: ad, respectu habito (rei). *t. alzs rættæ*, I. 19. 5) adverbialiter a) beteknar *til* att något är tillstädes eller finnes: notat aliquid adesse vel exsistere. *t. varæ*, I. 1, 8, 20, 33, 56. &c. *mæn vinnæs ey t.*, III. 15. *han havir skötæ vitni t.*, I. 77. b) utmärker det ett visst förhållande: indicat certam proportionem. *sum þe mættæ bötær t.*, I. 94. *sum vangæ æræ t.*, I. 74. *sum logh æræ t.*, I. 225. 6) adverbialiter, dertill, derjämte: praeterea, simul. *ok t. þre* &c. *mark*, I. 107, 120, 122, 171; V. 5: 17, 30, 55. *ok t. . . siæx öræ*, I. 177. *ok slik tu t.*, vide *Slükær 1. ok æn virning t.*, IV. 25. *ok sva t.*, I. 119. 7) conj. till dess: donec. I. 77, 81, 126, 150, 190; Add. B. 4; D. 5; F. 1; III. 12, 15. *e t.*, vide *E. alt t.*, vide *Aldær 1.* *7

Til faræ, v. n. flytta till ett ställe: migrare ad locum quendam. I. 43, 215, 225.

(*Til forn*, adv. tillförne, förut: antea. V. 6: 14, 27.)

Til fyllæ, v. a. (vide *UplL.*) III. 3. *4

Til föræ, v. a. tillföra: advehere. I 171, 215; IV. 31. *3

Til gangæ, v. n. gå till, inställa sig: adire, se sistere. I. 220; III. 15. *7

Tilgiarþ, f. tillägg, tillökning: additamentum, augmentum. I. 55.

Til göræ, v. a. tillägga, gifva tillökning: addere, augmentum dare. I. 55.

Til höræ, v. a. tillhöra: pertinere (ad aliquem v. aliquid). I. Add. B. 7; H. 1; V. 6: 34. *7 (*til hoyra*)

Til kummæ, v. n. 1) tillkomma: advenire. I. 70. 2) hända, ske: accidere, fieri. *som -mer*, d. ä. efter gerningens beskaffenhet: prout res fert. V. 9. *6

Til kömd, f. tillkomst: adventus. III. 15. *7 (*tilqvemd*)

Til lataæ, v. a. 1) lägga till: addere. I. 119. 2) släppa till, lemna: suppeditare, praeberere. III. 1. *7

Til samen, adv. tillsammans: una, coniunctim. V. 5: 44.

Til se, v. a. tillse, hafva tillsyn: providere, curare. I. 1, 57; V. 5: 7, 18; 6: 51. *3

(*Tilsige (tilsiæ)*, v. a. 1) tillsäga: admonere. IV. Add. B. 3, 5. 2) medgifva, tillåta: concedere, permittere. *tiden v. tömnens værd -er*, IV. Add. B. 5, 6. *sva langt som thæsse righe tilsisæ*, concedunt, sc. securitatem. V. 5: 52.) *7

(*Tilstandere*, m. i. q. *hiemmel*. I. 77. not. 69.)

Timbri (timber, timær), n. (vide VGL. v. *tymber*.) I. 198. Scribitur *tymmer*, *tymber*, V. 6: 41; 9. *7

Timi, m. 1) tid: tempus. I. 89, 129. not. 4; 157; Add. B. 4; III. 14; V. 2: 1; 3: 3; 7. *i rætte t.*, I. Add. F. 4. 2) gång: vicis. *en, annær t.*, IV. 37. *7

Tindi, num. tionde: decimus. I. 118. *7 (*tiundi*)

Tindi, m. tionde: decimae. III. 17; V. 3: 11. Cfr. *Kirkisæ*-, *Þripiungs tindi*. *6 (*tiunde*)

(*Tingæ*, v. a. tingu, betinga: in antecessum pacisci. I. 76. not. 23; V. 6: 27. n. 38.)

(*Tisker, tysker*, adj. Tysk: Germanicus. V. 5: 34, 44. *tystz (pro tyskt) öl*, V. 6: 13.) *1 (*þydisker*)

Tiughu (tiuku, tivuæ), num. tjugo: viginti. I. 1, 12, 151, 214; Add. F. 1; V. 7. Cfr. *Fyri*-, *Þrætiugu*. *7

Tiupræ, v. a. (vide VGL.) I. 164. *4 (*þiupra*)

Toft, f. tomt: area, "fundus aedificiis deputatus". I. 74. not. 33. coll. II. 105. Sed *tofta perperam pro forta*, I. 66. not. 37. Cfr. *Husætoft*, *Vang*. *6 (*tompt*)

Toft gærþe, n. (vide VGL. v. *toptargærþer*.) I. 177. coll. II. 105, ubi verba: "saepes, quibus fundus includitur et munitur aedificiis deputatus" verum sensum v. t. exprimunt; non vero v. t. latiore aliquam habet significationem, ut innuit KR. in notis ad illum locum.

(*Toldh, toll, ? tull, tullafgift*: portorium. V. 6: 14, 27.) *7 (*tuldr*)

Tolf, num. tolf: duodecim. I. 118, 160, 184; Add. B. 4; III. epil.; V. 2: 1. Cfr. *Dylisæ 2*, *Ep*-, *Næfnæ 2, 3*, *Standæ 1*, *Sværisæ*, *Vitæ*, *Værisæ*. *7

Tolfmynning, ? en rund skäppa, så kallad därför att den höll 12 tum från öfra kanten på ena sidan till nedra kanten på motsatta sidan, enligt den i texten meddelade beskrifning, hvars mening är följande: måttet är cirkelrundt (såsom de hos oss fordom brukliga skäppor); skäppans runda sida eller krans (corona) är 6 tum hög (per senam pollicis latitudinem consurgens); upåt sidan drages en mot botten lodrät linie, som blir cathet uti en rätvinklig triangel (hvars andra cathet är bottenens diameter), och från den lodräta liniens öfra ände drages diagonaliter mot nedra kanten af bottenens motsatta sida en hypotenuså (eller triangelns tredje sida)

som måste hafva 12 tums längd, och pröfvas medelst en käpp som har nämnda längd (pollicis duodenam latitudinem in longitudine), och med sin ena ände sättes vid nedra kanten af botten, och, i riktning midtigenom skäppan, med sin andra ände skall träffa in på den öfra kanten af kransens motsatta sida: mensura, cuius nomen tantum occurrit in Latino textu, qui etiam continet accuratam huius mensurae descriptionem. II. 131, cuius loci versionem Danicam, textu Latino vix clariorem, cum KA. communicavit HORREBOW, mathematicus suo tempore insignis; vide KA., *Jur. Skr.*, I. p. 120. Posterior pars v. t. non deducenda est a *mund*, f. manus, palmus (vide ÖGL. v. *mund*), sed a *mund*, rectius *munder*, m. quod vocabulum latitudinem unguis denotasse ex iure Gotl. adparet (vide Gotl. v. *mundr*).

Tolfti, num. tolfte: duodecimus. t. *dagh (iula)* (cfr. VGL. h. v.), III. 14; V. 2: 1. *2

(*Tollere*, m. tullare, tullbetjent: tonarius. V. 5: 1. not. 26; 9, 20. n. 50. &c.; 6: 29, 49.)

(*Tolla*, v. a. tulla, betala tull: vectigal pendere. V. 5: 42; 7.)

Torgh, n. torg: forum. I. Add. B. 7. *7

Torgh köp, n. (vide VGL.) *ræt t.*, I. 138; IV. 25. *4

(*Torre*, v. a. torka: siccare. V. 5: 14.)

(*Traffn öl*, n. (vide BjærkR.) V. 7.) *6 (*tramnæ höl*)

(*Treng*, v. a. nödsaka, tvinga: cogere. I. 118. not. 12 p. 106; V. 6: 18.) *7 (*þrengia*)

(*Tro*, adj. trogen: fidelis. V. 5: prol.)

Trugh, n. tråg: alveolus. I. Add. B. 4.

(*Trugh*, ? (Isl. *þruga*, premere, vim inferre; *þrúgan*, vis, coactio, BH.) pressning, packning: compressio. V. 5: 49.)

Trughs iarn, n. ett slags järnbörd, hvarvid det glödande järnet kastades i

ett på tolf stegs afstånd stående tråg: genus iudicii candentis ferri, quo reus proiecit ferrum in alveolum duodecim passus distantem. I. Add. B. 4; II. 92, 99. *skæræ sik mæþ -ne*, I. 167. *dylia mæþ -ne*, I. 214. *bæræ t.*, I. Add. B. 4.

Trulldom, m. trolldom: ars magica. III. 13. *6 (*trolldomber*)

Trygd (thrugd), f. trygghet, säkerhet; förekommer här om den fred, som af dem som emottagit dråpsböter, bekräftades med ed derom, att de icke skulle hämnas dråpet: securitas; h. v. occurrit de pace, quam dato iureiurando confirmarunt ii qui acceperant mulctam homicidii, promittentes se illud homicidium non esse ulturos. II. 46, ubi dicitur haec "iuratoria cautio" danda esse a duodecim "nominatis de consanguineis interfecti", sc. a quattuor viris quovis triente mulctae (*sal*) soluto. *sværiæ t.*, I. 106. not. 45. *takæ t.*, I. 84, 96. *takæ tva lötær af t.*, dicitur de cognatis homicidae, duos trientes mulctae solventibus, postquam homicida ipse, mulcta non soluta, in fugam se contulit; ille enim, qui dicitur fugisse cum triente mulctae, non fuit particeps securitatis cognatis postea adiuratae. I. Add. B. 5. Hoc iuramentum securitatis commemoratur in Iure Sel. rec. III. 27, ubi statuitur illud dandum esse statim post datum ab altera parte iuramentum aequalitatis (*iafnæpa ep*), dato vero iuramento securitatis "skulæ the væræ sattæ ok læggæ hændær samæn ok minnæs" (i. e. inter se osculantur). Formulas iuramenti (*tryggþa-mal*) satis verbosas continet cod. Isl. Grágás, Vigsl. 113 (ed. Hafn. 1829, II. p. 168-171). Cfr. *Tryghdær ep*. *4

Tryghdær ep, m. trygghetsed: iuramentum securitatis (cfr. *Trygd*). I. 111. *4

Træ, n. 1) trä: arbor. I. 98, 183, 186,

190, 197; IV. 7. Cfr. *Lighþu træ*. 2) stock, sparre: tignus. Vide *Vartræ*. *6

(*Trælbæriæ* (*trælbore*), v. a. hæftigt slå (såsom man plågade slå en trål): vehømenter verberare (ut servum verberare soliti sunt). I. 121. not. 21. H. v. ita explicat Ius Iut. III. 32: "vorthær man thrælbarth, svat han ma æi sielf bæ-ræ sik af thæn stat num akæs thæthæn æthæ bæ-ræs".)

Tröstæ sæ, v. refl. förtrösta, förlita sig: confidere. *t. sæ a næfnd*, d. ä. lita på att nämnden skall frikänna honom: confidere se a nemda absolvendum esse. I. 141. *7 (*troysta*)

Tve, num. två: duo. I. 17, 71, 79. &c. *tva*, I. 74. n. *tu*, I. 7. gen. *tvigiæ*, I. 64, 95, 218. &c. dat. *tvem* v. *tvæm*, I. 74, 81, 88, 118. &c. acc. *tva*, I. 14, 42, 72, 74. &c. (rec. *tvo*, *tho*, I. 39. not. 67; IV. 28.) f. *tva*, I. 95. n. *tu*, I. 14, 118. *skiftæ i tu*, vide *Skiftæ 1. slik tu til*, vide *Sliskær 1. tu hundrath*, V. 3: epil. Cfr. *Ep̄, Tyltær ep̄, Vitni, Vitæ, Annat tvigiæ*. *7 (*tveir*)

Tve gildi, n. betalning af en saks dubbla värde: compensatio duplicis pretii rei cuiusdam. *ok a t.*, I. 138, 139, 167; V. 2: 1. not. 54. *ok a -dis* (gen. scilicet adverbialiter ponitur, nisi *-di* legendum sit), I. 136; cfr. not. 62 ibid. *2

(*Tughæ*, v. a. vocabulum mihi incognitæ significationis.)(*tuttæ*, etsi hæc duo verba forte sunt synonyma, V. 9.)

Tungæ, f. tunga: lingua. I. 92. *7

Tuttæ, v. a. våldsamt behandla: violenter tractare. Ita h. v., cuius significatio incerta est, potissimum explicanda esse mihi videtur. *t. æller tughæ*, V. 9. *-æs*, dep.)(*bæriæs*, I. Add. B. 7. Verba *t.* et *tughæ* connexa quoque occurrunt in Iure Sel. ant. II. 22, 32; ac substant. *tuttæn* legitur ibid. cap. 30. Vox *tuttæ* quoque legitur in Iure Sel. rec. II. 17, 43, ubi a KR. vertitur *støde*;

alio vero loco, ubi scribitur *tytte*, KR. credit h. v. potius vertendam esse *trække* i *Haaret* (G. D. L., V. p. 162, 610). Istæ explicationes nudis coniecturis nitantur. Cum vero in iure urbico Alborgensi sermo est de eo, qui alium *saarer oc suarlig tutter* (KR., G. D. L., V. p. 279) evidens est v. t. habere latiore m lædendi significationem; idemque valet cum Ius Iut. II. 76. loquitur de eo, qui *fin-ner annen a farnæ væghe oc vætær hanum usyrmd æntigh at han taker hans ðk af hanum oc vætær hans voghn um eth tothær ham svat han ma æi burt meth sinæ kostæ*; ubi versiones quaedam antiquæ perperam quidem tribuunt v. t. impediendi significationem, at versio Germanica a KR. edita recte sine dubio habet: *edder andersno eme walt deyt* (G. D. L., III. p. 236, 237).

(*Tvænnæ*, num. två: duo. I. 116. not. 33; 138. n. 14; 139. n. 80; Add. D. 5.) *6 (*tvinni*)

(*Tygge*, v. a. tigga: mendicare. V. 6: 32. Mulcta *ættæ bot* diæta contemtum appellatur *tygge bod* v. *tygge pendin-ghe*, mulcta vel pecunia mendicando collecta, I. 84. not. 42 p. 78.) *5 (*piggia*)

Tylt (pro *tylft*), f. (vide VGL. sub 2.) *half t.*, d. ä. sex mäns ed: sex virorum iuramentum; vide *Lösæ 4. tva* (v. *tvenne*) *tyltær*, 24 mäns ed: XXIV virorum iuramentum. I. 95. not. 7; Add. D. 5; cfr. *Dylia 2, Standæ 1, Vitæ. þre* (v. *threnne*) *tyltær*, 36 mäns ed: XXXVI virorum iuramentum. I. 116. not. 32; 117. n. 50; Add. D. 5; F. 1; IV. 36, 43; cfr. *Dylia 2, Skæræ 3, Vitæ, Væriæ*. *6

Tyltær ep̄, m. (vide VGL.) I. 31, 81, 95, 97, 100, 104, 107, 119, 138, 140, 142, 151, 152, 158, 182, 216, 217, 220; Add. D. 5; F. 1; V. 1; cfr. *Dylia 2, Skæræ 3, Standæ 1, Vitæ, Væriæ. t. laghfastæ mannæ*, I. 18, 50, 52; cfr. *Dylia 2, Vitæ, Væriæ. t. opolbondæ*, I. 9. not. 52;

11, 12. n. 77; 18, 46, 52, 74; cfr. *Dylia 2*, *Standæ 1*, *Vitæ*, *Væriæ*. *t. ok tviigiæ mannæ vitni*, I. 49, 82, 153, 219, 225; cfr. *Vitæ*. *tviigiæ* (v. *tho*) *tyltær* (rectius *tyltæ*) *ep*, I. 95, 106. not. 44; 116. n. 33; cfr. *Dylia 2*, *Væriæ*. (*two tylder mentz ed*, vide *Væriæ*.) *þriggiæ* (v. *thre*) *tyltær* (rectius *tyltæ*) *ep*, I. 108. not. 59; 111. n. 12; 116. et n. 33; 117. n. 40, 50, 51, 60; cfr. *Væriæ*. *trenne tylder ed*, V. 1. *2 (*Tymmer*, vide *Timbri*.)

(*Tymæ*, v. n. timma, hända: accidere. IV. Add. B. 6.)

Tynnæ (*tönne*), f. tunna: orca, cadus (tonna). IV. Add. B. 6; V. 5: 49; 6: 8, 30; 7. Cfr. *Bremmertynne*.

(*Tystz*, vide *Tisker*.)

Tælia, v. a. tälja, räkna: numerare. V. 6: 2. Cfr. *Sammæn*. *7 (*telia*)

Tær, vide *Ta*.

Tævernæ, f. värdshus, krog: taberna. IV. 53. not. 7, ubi recc. nonnulli loco h. v., cum v. *tævæ*, canis femina, confusae, habent *kunde*.

Tævernes hus, n. hus der krog hålles: aedes, ubi est taberna. IV. 53.

Tøkær, adj. (a *takæ*) som kan tagas: qui capi potest. I. 136. *7 (*tykr*)

(*Tör*, *thor*, adj. 1) torr: siccus. *törre hug*, slag utan blodsutgjutelse: ictus sine sanguinis effusione. I. 95. not. 18; 119. n. 46, 59; 121. n. 21. 2) torkad: siccatus. *tolf tynner thor* (sc. *sild*),)(*thi tynner laghæ sild*, V. 7. Aliter h. v. explicari non posse mihi videtur, nisi forte pro *thor* legendum sit *thorsk*; cfr. not. 72 *ibid*.)

(*Törf*, ? torf: caespes. V. 6: 46. Cfr. *Rigge törf*.) *4 (*torf*)

Tössver (*tösser*), adv. (Isl. *tvisvar*) två gånger: bis. V. 2: 1. not. 97. *t. so megit*, d. ä. dubbelt: duplum. I. 136. not. 62; V. 2: 1. n. 75. *t. svå goth*, I. Add. F. 2. not. 42. *6 (*tysva*)

U. V.

U aflather, adj. ej (ännu) förvärfvad: nondum adquisitus. Vide *Aflæ 2*.

Vagh, m. sida: latus, pars. *en v.*, på en sida: ab uno latere. I. 32. *þæn v.*, på den sidan: ab illo latere. I. 91; Add. D. 3. *a þæn v.*, III. 9. (*hver vegen*, V. 7.) *bæggiæ vaghæ*, på båda sidor: ab utroque latere. I. 91. Cfr. *Annar vagh*. — Non dubium est quin h. v. eadem sit ac v. *vægh*, via; cfr. VGL. &c. v. *vægher*.

Vagn (*vogn*), m. vagn: currus. I. 155. nott. 30, 38; 177; V. 5: 17; 6: 4, 34. Cfr. *Kerræ*. *7

(*Vagnkart*, *vognkart*, m. vagnman, forman: vehicularius, plaustrarius. V. 5: 14, 17-19; 6: 8, 25, 27. not. 38; 51.)

Vagn las, n. lass: vehes, plastrum onustum. I. 155. nott. 30, 39. *6

Vald (*vold*; *val til* pro *vald til*, I. 80.), n. 1) magt: potestas. *i annars mans v.*, I. 126. *æghæ þiuf* (pro *þiufs*) *v.*, d. ä. magt öfver tjufven: habere furem in sua potestate. I. 147. *han stal sik andrum manni i v.*, de fure qui servus poenae factus est, I. 126. *thiufnath hittis i husfru v.*, d. ä. besittning: in possessione matrisfamilias. IV. 20. 2) rättighet (att göra något): ius (aliquid faciendi). *æghæ v. havæ v.*, I. 18, 41, 80, 145; IV. 11, 50. *vare hins &c. v.*, *þa ær hins v.*, I. 120, 135, 170, 221. 3) våld: vis, violentia. *bort takæ &c. mæþ v.*, I. 87; V. 3: 3. not. 69; 9. *gøræ (manni) v.*, V. 9. *takæ kunu mæþ v.*, vide *Takæ 1*. *7

(*Valdh gerningh*, f. våldsgerning: violenta actio. V. 8.) *4

Valdæ, v. a. c. dat. råda öfver: in sua potestate habere. *v. arve sinum*, I. 28. *v. gift kunu*, I. 45, 208. *v. eghn börnæ*, d. ä. förestå: praeesse. I. 57. (Cfr. *Saghvoldere*.) *7

Valklöst, adv. utan att göra besvär eller ofred: sine vexatione. III. 15.

Valkæ, v. a. göra besvär eller förtret: vexare, molestiam adferre. I. 225; III. 15. not. 28. *þa skal han længær um land -æs*, per omnem provinciam quaerendus est ac, ubicumque inveniatur, in ius vocandus,) (*sak ængin skal af bygghd stæfnæ*, ut in principio capituli legitur. III. 15; cfr. not. 69 ibid.

Valrof, n. (vide ÖGL.) I. 107; II. 48; quorum locorum posterior continet explicationem h. v. *2

Vanför, adj. (vide VGL.) I. 40, 41. *4

Vang, m. vång, åkerfält hvarti grannarne i en by hafva hvar sin del: ager totius pagi inter vicinos divisus. I. 74. et not. 33; 159, 175, 179. Sed v. v. *vonge toftt* perperam pro *toft*, I. 74. not. 33.

Vanrökt, f. vårdslöshet: negligentia, incuria. I. 214, 222. *3

(*Vantegarn*, n. nät som sättes under ett annat, så att det når ända ned till sjöbottnen: rete infra aliud rete ita positum, ut attingat fundum maris. V. 5: 4; 6: 16. Cfr. V. 5: 4. nott. 1, 3, ubi h. v. explicatur.)

Vanti, m. vante, handske: chirotheca. I. Add. B. 4. Cfr. *Hand*.

(*Vantsnidere*, m. (vide VStL. v. *wantscerere*.) V. 5: 28.)

Vanær, adj. gällande: firmus, ratus. V. 2: 1, nisi pro *vant* legendum sit *sant*, ut habent alii nonnulli codices, not. 96 ibid.

Vapn, n. vapen: arma. I. 104, 166; IV. 30; V. 3: 3. nott. 69, 70; 7. n. 17; 5: 6, 19, 22-24; 6: 5, 19; 7. *fullæ v.*, vide *Fulk vapn*. Cfr. *Logh-*, *Mordvapn*. *7

Vapna tak, n. vapnens tagande; ett tecken hvarigenom det på tinget församlade folket tillkännagaf sitt bifall till ett der fattadt beslut; detta omtalar Skånelagen endast i det fall, att någon blef dömd fredlös: armorum adpre-

hensio; signum quo viri in iudicio congregati indicarunt se sententiae cuidam latae suffragari; huius rei mentionem eo tantum in casu facit ius Scan., cum pacis expers aliquis iudicatus esset. *fa manni friþlöso ok v. ofna bak*, "tam verbis quam collisione armorum et contactu evidenter exprimere ut eum cuilibet cum armis invadere sit permissum". I. 139. coll. II. 90. Iuris Norvegici ac Islandici codices antiqui quoque commemorant morem erigendi arma (*vapnum up halda*), quo signo latam sententiam confirmavit hominum iudicium circumstantium multitudo; haec vero armorum erectio appellata est *vapnatak* (vide ex. c. Hákonarbók, Mannh. 20; Þingf. 5; M. L. Gulapl. Þingf. 4); cfr. ARNESEN, *Indledn. til den Islandske Rättergang* p. 584-593. Recentiore tempore in Scania mos fuit, quem denotant verba: *huggæ hans fred af hanum met syt vapn*, I. 139. not. 95, quemque ita describit WEYLLE, *Gloss. jurid. v. vaabentack*: "da hafver Sagsøgeren bedit sig Forloff (af Landsdommeren, efter Dom var gaaet) om hand maatte hugge Freden aff den Skyldige, oc effter saadant er hannem aff Landsdommeren tilstedt, skal hand hafve dragit sit Sverd, oc der med hugget i Bielcken paa Lands Tinget, til et Tegen, at den Skyldige var Fredlös gjort"; hunc vero agendi modum, etsi iam a R. Christiano II prohibitum (Gejstl. Lov cap. 115, KR., G. D. L., IV. p. 56), usque ad tempus iudicis provincialis Scaniae Lauge Urne, i. e. versus finem saeculi XVI, observatum fuisse narrat WEYLLE.

Var (*vor*), pron. poss. vår: noster. IV. Add. A. 1; V. 2: 1, 4; 3: epil.; 5: prol., 1, 52. *7 (*or*)

Vartræ, n. vocabulum mihi incognitum, denotans lignum quoddam ad aedificia rustica pertinens. I. Add. J.

Varþnaþ (*varnæth*), m. 1) omvård-

nad: cura, tutela. I. 140. 2) borgen: fideiussio. *væþ ællær v.*, allitt. I. 182. 3) (vide UpIL. sub 2.) V. 3: 10, ubi sermo est de rusticis qui quodammodo erant sub potestate procerum ruri habitantium (ND. *vornede*). Cfr. KA., *Jur. Skr.*, II. p. 268 et seqq. *7 (*varnaþr*)

Varþæ (*værþæ*), v. a. c. dat. v. acc. 1) vårda: custodire. *v. ok gömæ*, I. 169. 2) ansvara för: praestare (periculum rei, damnum &c.). *v. sinum v. annars gærningum*, I. 16, 42, 101, 123. *v. skapæ*, I. 192. *v. snæru* &c. I. 194. *v. vapnum sinum*, I. 104. *v. elde sinum*, I. 214. *þa skal han ey v. þy*, i. e. praestare damnum a pecore conducto factum (cfr. I. 100.). I. 222. *iorþ skal iorþ v. ællær men fore sværiæ*, d. ä. den som förytrat jord skall försvara henne (hemula) om han ej vill fria sig genom mened, och svärja att han ej förytrat henne: qui fundum alienavit eum defendito ac evictionem praestato, nisi false iuret se non alienasse. I. 77. *v. manni til botæ*, i. e. fideiubere pro mulcta ab eo pendenda. I. 115. 3) öfverlemna: tradere. I. 126. *7

Varþæ (præs. conj. *-þæ*, I. 46.), v. n. 1) varda, blifva: esse, fieri. *barn -ær fót*, I. 3. *v. barnmynd, takni, sald* &c. I. 28, 30, 46. &c. *kvat sum -ær af hins fæ*, I. 161. *fore v.*, vide *Fore 1*. 2) ske, inträffa: fieri, accidere. *skialnaþ, dela* &c. *-ær*, I. 4, 25, 88, 95, 103, 119, 177; V. 3: 7; 6: 18. *-ær sva at* &c., *kan sva v.*, I. 36, 77; V. 3: 2; 5: 45, 46, 58, 59. Cfr. *Urþin*. *7

Varæ, v. a. (vide ÖGL.) III. 15. Cfr. *At varæ*. *7

Varæ, væræ, v. n. vara: esse. I. 56-58, 71, 74, 75, 77, 78, 81. &c. præs. *ær*, I. 1, 4. &c. 2 pers. *æst*, IV. 18, 23. pl. *æræ, eræ, aræ*, I. 7, 16, 17, 26, 27. &c. conj. *varæ*, I. 15, 17. &c. *se*, I. 41, 57,

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IX.

79; III. 3, 9, 12, 13. *æri*, I. 156. not. 92. pl. *vare*, I. 25, 36. impf. *var*, I. 2, 9. &c. pl. *varo*, I. 49. *varæ*, I. 64. conj. *vare*, I. 3, 19, 71, 93, 112. *til, víþær v.*, vide *Til 5, Víþær 1*. *7

Vatn (defin. *vanneth*, V. 6: 52.), n. sjö eller ström: mare vel flumen. I. 200; Add. G; V. 5: 2; 6: 49, 52.)(*land*, V. 5: 1, 52. Cfr. *Almännings vatn*. *7

Vattæ, vide *Vætæ*.

Vaxæ, v. n. växa: crescere. *vaxer* perperam pro *varþær*, I. 75. not. 48. *6

Vaxæn, adj. (præt. part. a *vaxæ*) vuxen: adultus. *þe æræ sva v.*, tam proveci sunt aetate. I. 136. Cfr. *Ful væxin, Laghvaxen*.

Vazbaræ, f. (a *vaz* pro *vats* vel *vatns*, aquae, et *baræ*, Isl. *bára*, unda) vatenvåg, hafsvåg: unda aquae v. maris. *utan'v.*, utanför hafsvågorna, d. ä. bortom hafvet, i annat land: extra undas maris, i. e. trans mare, in alia terra. I. 129. Ita Ver. recte explicat h. v.: "unda, et translate pro mari".

Vapa sar, n. (vide VGL.) I. 105; sed perperam pro *vapvæ sar* I. 88. not. 13; 95. n. 9; V. 1. n. 19. *1

Vapi, m. våda, vådlig gerning eller händelse: actio involuntaria v. casus fortuitus. I. 100; IV. 39. *handlös v.*, vide *Handlös. mæþ v.*, I. 159;)(*mæþ vil-iæ*, I. 105, 163; III. 14. *7

Vapvæ sar, n. sår i en köttfull del af kroppen: vulnus in parte corporis carnosa.)(*hulsar*, I. 88, 95; II. 65; V. 1. Cfr. VGL. v. *vapvi*.

(*Ubrödeligh*, adj. obrottslig: insons. IV. Add. C. 2.) *1 (*ubrutliker*)

Ubundin, adj. obunden: non vinctus. I. 134. *3 (*o bundin*)

(*Ubyssmum*, vocabulum mihi incognitum ac forte corruptum, cuius loco alius codex habet *uden bys man*, vir ex alio pago. I. 146. not. 16.)

(*Udgifve*, v. a. utgifva: tradere, dedere. IV. Add. C. 2; V. 6: 14.) *7 (*ut giefva*)

(*Udlenningh*, m. utländig: alienigena. V. 6: 28. et not. 45; 29.) *7 (*ut lendingr*)

Udræpin, adj. odræpen: non occisus. *at manni -pnum*, då dråp ej skett: homine non occiso. I. 111, 121. *4 (*odræpin*)

(*Ud skibe*, v. a. föra (gods) ur fartyg: (merces) ex navi educere. V. 6: 6, 7, 14.)

(*Udvortes*, adv. utvartes, utanför: extra, extrinsecus. Vide *Sitiæ 3*.)

Udæthes man, m. (Isl. *ódædi*, ND. *udaad*, maleficium) ogerningsman: malefactor. IV. 10, 37, 57.

U dömd, adj. ej dömd: non iudicatus. IV. 15. *1

Udöþær, adj. ej död: non mortuus. *at manni -þum* (cfr. *Udræpin*), I. 122.

(*Vecth*, *væcht*, ? vigt: libra, lanx. V. 5: 3; 6: 50. *bys v.*, V. 6: 23.)

(*Vederhettig*, adj. som har något att våga eller förlora: qui bona habet quae periclitari potest (cfr. *Vither hættæ*). IV. 57. nott. 52, 59, ubi quoque occurrit recentior ac corrupta h. v. forma *vederheftig*, qua tam Sueci quam Dani hodieque utuntur.)

(*Vederse*, v. n. (Isl. *siá sig vid*) se sig för, taga sig till vara: cavere. IV. Add. B. 5. Cfr. Molb. *D. Riimkr.* gloss. v. *see ved*.)

Vegg, m. vägg: paries. I. Add. J. *7 (*veggr*)

(*Velthe*, v. a. vålta: evertere. V. 6: 25.) *5 (*vålta*)

(*Velvilligh*, adj. villig, benägen: benevolus, promptus. V. 6: 25.)

Vene las, n. lass ved eller trävirke: plaustrum lignis onustum.)(*vipstort*, III. 6. Quid proprie significet prior pars h. v. tanto minus statui potest, cum ne constet quidem an rectius scribatur *vesolas* v. *vevelas*, ut habent quidam

codd., l. c. not. 45, eademque diversitas scripturae occurrat in Iure Sel. rec. II. 78; vide KR., *G. D. L.*, II p. 198 not. 93. Quamvis autem in rece. codd. scribitur *vethø las*, tamen in v. *vith*, ligna, non quaerenda est vera h. v. origo; potius cum KR. dici posset *venelas* deducendum esse ab Isl. *venia*, consuetudo, et denotare plaustrum consuetum vel ordinarium (l. c. p. 376; *Nyt jur. Ark.*, XXI p. 217); equidem vero credo priorem h. v. partem iam pridem obsoletam nostroque tempore prorsus incognitam esse.

(*Veraftig*, adj. (Germ. *wekrhaft*) bevåpnad: armatus. I. 87. not. 59.)

(*Verbierhs rett*, m. hoc nomen, quo denotatur id, quod sancitur in cap. IV. 53. de vi in caupona alicui illata, not. 16 ibid., mihi incognitum est; forte deducendum est a Germ. *bier*, cerevisia. Cum cit. cap. 53. in manuscripto illo codice ubi occurrit h. v., ultimo loco positum sit, dici potest v. *v.* respicere totum codicem iuris urbici; quod si ita sit h. v., ni fallor, originem debet Germ. *weichbildrecht*.)

(*Vere*, *være*, f. (vide VStL. v. *were*.) I. 36. not. 31; 46. n. 13; 82. n. 3; 83. n. 11; 137. n. 11; 138. n. 49; 144. n. 9; 221. n. 8. *ndi deris hafuendis v.*, I. 58. nott. 10, 56. Scribitur *verie*, I. 137. not. 34. Cfr. *Variæ*.)

Verkhus, n. arbetshus, verkstadsbyggnad, t. ex smedja: officina, fabrica, ex. c. ferraria. I. 214.

(*Verth*, ? tilläfsventyrs ett i sjön utsatt märke, som utvisar den gräns, inom hvilken fiskarena böra hålla sig med sina fartyg och utsätta sina nät: forte signum mari expositum, quo indicatur terminus quem piscatoribus navigantibus ac retia exponentibus transgredi non licet. V. 5: 7. Cfr. Christ. II verldsl. Lov cap. 48, KR., *G. D. L.*, IV. p. 100.)

Vet, vide *Vitæ*.

Vetæ (præs. *vetær*, impf. *vete* v. *vette*),

v. a. (Isl. *veita*) göra: facere. v. (manni) *lyte, sar, bardaghæ, banæ sar, mishelde, arethe*, I. 93, 105, 111, 113, 114, 116; III. 10; IV. 51. v. (manni) *assvaru ep*, vide *Assvaru ep*. *7 (*veita*)

Vepkast, vipkast, m. vedkast, vedstapel: strues lignorum. I. 181; III. 6. nott. 50, 54. *6 (*vipakaster*)

(*Ufelig*, adj. osäker, fredlös: securitatis v. pacis expers. I. 205. not. 27.)

(*Uforvunnen*, adj. oförvunnen: non convictus. V. 6: 10.)

Uforpæpær, adj. ej förnyträd eller förskingrad: non alienatus vel dissipatus. I. 12, ubi recc. habent *ufortæreth*. H. v., quae etiam occurrit in Iure Sel. rec. III. 54, cum v. *fordæpær* nihil commune habet, ut perperam statuit Ih. (*Gloss*. I. pag. 540).

Ufrith, m. ofred: pacis violatio. IV. 47. not. 55; 48. n. 4; 53. n. 10; V. 5: 52. *4 (*ofriper*)

Ufriþæ man, m. man som gör ofred eller är fredlös: vir pacem violans vel pacis expers. I. 156.

Ufyrmd (ufirmd), ? mishandling: violenta tractatio. IV. 4. not. 56; 47, 48, 51. n. 4; 53; V. 9. Exempla violentiae hoc nomine comprehensa adfert Ius Iut. II. 76. KA. (*Jydske Lovb*. p. 363), quem sequitur KR. (*G. D. L.*, III. p. 508), deducunt h. v. ac verbum *ufyrmæ* ab *uför* debilis, ut proprie denotent violentiam qua aliquis debilitatur vel membris mutilatur; at manifestum est verbum *ufyrmæ*, pariter ac Suec. *misfyrma* (vide GotLL. &c.), a verbo eiusdem significationis *fyrma* (vide VML.) esse deducendum.

Ufældær, adj. ej sakfälld: non condemnatus. III. 12. *1

Ufætlapær, adj. ej försedd med gehäng (om svärd): non baltheo munitus (de gladio). I. 138.

Ugildær, adj. (vide VGL. sub 4.) *va-re u. (fore bondanum)*, I. 205; V. 3: 1.

læggia man u., I. Add. D. 4; IV. 51. *gðræ man u.*, I. Add. D. 4. *liggi ofna -dum akri*, vide *Akær*. Sed *ogilth* perperam pro *tevogilth* vel *tevogilde*, V. 7. *6 (*ogilder*)

Uhæigþæ, v. a. i. q. *forhæigþæ*. I. 57.

Vi, pron. pers. vi: nos. V. 2: 1, 3, 4; 5: prol., 1. &c. *7 (*vir*)

Vighæ (vigkyæ; part. pass. vighpær, vipær), v. a. 1) (vide VGL. sub 1.) v. *kirkiu*, III. 1. (*viid iord*, I. 205. not. 26.) *þæt ær guþi ær til handæ vict*, res sacro usui dedicata. III. 4. Cfr. *Uvipær*. 2) ordinera: ordinare (clericos). *vighþe mæn*, III. 13. 3) (vide UplL. sub 3.) *til kunungs v.*, III. epil. not. 1. *7

Vild, f. veld: favor (alterutrius partis). I. 71.)(*avund*, I. 118; IV. Add. B. 7. *4

Vildiur, n. villdjur: fera. I. 101. not. 2. *4 (*villi diur*)

Vildær, adj. vild: ferus. I. 101, 169. *5

Vilfughl, m. vild fågel: fera avis. I. 101. not. 3.

Vili, m. 1) vilja: voluntas. *mæþ vilia*, I. Add. A, B. 6; cfr. *Vapi*. *mæþ sinum vilia*, I. 159, 214. v. *ok vit*, IV. 13, 20. *utan hans v. hins vilia*, I. 158, 190; Add. G. *ildær v.*, I. 143. Cfr. *Il vili*. 2) bifall, samtycke: consensus. *mæþ bondans v. biscops vilia*, I. 127; III. 2. *mæþ þeræ ia ok vilia*, I. 49. *varþæ i lönd takin v. latæ sik siælf læghræ mæþ vilia (sinum)*, I. 208; Add. E. 2. Cfr. *Gothvili*, (*Velvilligh*). *7

Vilia (præs. *vil*; conj. *vilia* pro *vilt*, I. 57. impf. *vildæ*, I. 110.), v. a. vilja: velle. I. 5, 13, 14, 16. &c. *7

Uilt, adv. oklandradt, utan klander: nulla lite mota. *han ate þæt u. ok uspilt*, I. 52. *havæ þre halmæ u. ok uspilt*, I. 75, 79.

Vin (pl. *vini*), m. 1) vän: amicus. I. 110. Cfr. *Uvin*. 2) mäklare: proxeneta (cfr. VGL.). I. 138; IV. 24. Rec. cod. pro

v. habet vinköp v. vinköp, IV. 24. not. 56; 25. n. 24. *6

Vin, n. vin: vinum. V. 5: 51; 6: 12, 13. *6

Vindær, m. pl. Vender, åtskilliga Slaviska folkstammar, som bebodde landet långs Östersjöns södra kust: diversae gentes Slavicae habitantes terram meridiali littori maris Baltici adiacentem (cfr. ind. n. pr. v. *venden*). V. 2: prol.

Vinelöst, adv. utan mäklare: sine proxeneta (*vin*). *köpæ v.*, IV. 24. not. 55; 25.

Vinköp, n. köp som sker med mäklare: emtio praesente proxeneta facta. IV. 24. not. 41. Cfr. *Vin* 2.

Vinningæ logh (*unninga log*, *vinningis loff*), n. ed, hvarigenom egaren till en förlorad sak, som af en annan blifvit funnen, bestyrker sin eganderätt: iuramentum, quo dominus rei perditae et ab alio inventae ius suum adserit. *dryghæ til v.*, I. 157; V. 7; priori loco additur: *þæt ær siata mans ep*; utroque vero loco sermo est de rebus in mari vel littore inventis, quod tamen ad propriam h. v. significationem explicandam nihil facere videtur. Sine dubio h. v. eadem est ac v. *unningia lagh* in iure VG. occurrens, quamvis ibi translata est ad significationem praemii inventionis. Cum *vinnæ til* (*sins*) in iure VG. denotet: dominium suum probare, eaque locutio occurrat eodem loco, ubi de *unningia lagh* sermo est (I. p. 18.), non dubium est quin h. v. rectius scribatur in iure Scan., ubi quoque primigeniam eius significationem occurrere manifestum est, et a *vinnæ*, probare (dominium), deducenda sit. Fallitur itaque KR., qui sibi persuasum habet *vinningæ logh* et *uningæ logh* (quod etiam occurrit in Iure Sel. rec. III. 59.) diversa esse vocabula (*Nyt jur. Ark.*, XXI. p. 187; *G. D. L.*, II. p. 391). *1 (*unningia lagh*)

Vinnæ (praes. *vindær*), v. a. 1) vinna, förvärfva: acquirere.)(*tapæ*, I. 15. *rí var vunnin til cristindoms*, III. epil. not. 1. 2) i. q. *fællæ* 2. Vide *Forvinnæ*. 3) öfverbevisa: convincere. Vide *Forvunnæn*. 4) *vinnæs*, finnas, vara till: existere, adesse. III. 15. *v. til*, ibid. *7

Vintær, m. år: annus. I. 48; III. epil. et not. 1; V. 3: epil. Cfr. *Gamal* 2. *7

Virþning (*virning*, *vorthning*, *vrning* &c. II. infra cc. in nott.), f. egentligen värdering; det värde som en bortstulen eller tvistig sak eger enligt värdering, eller stundom efter egarens upgift: proprie aestimatio; pretium rei furtivae vel litigiosae, secundum aestimationem, vel, in quibusdam casibus, secundum ipsius domini computationem. *döma bondanum ut &c. sinæ v.*, I. 139. et not. 80. *þa brændær kan bondanum til sinna v.*, candente ferro ustus perditum pretium &c. I. 139. *sum v. ær ofna* (*fæ* &c.), I. 144, 161, 166, 189, 192. *sum hins ær v. ofna lane ær læpe v. ofna þy tapat var*, secundum pretium quo rem perditam taxat dominus. I. 221, 222. *sum hins ær v. (til) ær fæ v. skogh a*, I. 192, 196, 199. *æftir hins v. ær skapæn fik*, I. 189. *miste köp sit ok æn v. til*, i. e. pretium rei emtae. IV. 25. Cfr. *Vyrtnings man*. *6

Virþæ (*vyrthe*, *vurthe*, *urthæ*; part. pass. *vurt*), v. a. värdera: aestimare. I. 75, 94. not. 86; 199. n. 37; 221. n. 15; Add. F. 4; IV. 54; V. 9. *v. lyte*, IV. 42. *v. ut bondænum sin kovetgiæld*, d. ä. utmätta: facta aestimatione capere bona debitoris quibus solvatur debitum. IV. 57. *7

(*Vis*, n. vis, sätt: modus. Vide *Ligherviss*.)

Vissæ, f. visshet, säkerhet: securitas. *full v.*, V. 3: 11. *2

Vist, f. vistande: mansio, commoratio. Vide *Sam vist*. *4

Visæ (vise), v. a. 1) visa: monstrare. Vide *Be.*, *Ut visæ.* 2) sända: mittere. I 43, 134, 161; Add. G. *7

Vit, n. vett, vetskáp: scientia, notitia. *vili ok v.*, IV. 13, 20. *utan bondarfs v.*, med *sit v.*, I 146; V. 5: 6. *6

(*Viter*, adj. förståndig, klok: prudens, intelligens. IV. 1. not. 9.) *6

Viti, n. böter (för försummad stängsel): mulcta (ob saeptionem neglectam). I 179. *7

Vitni, n. 1) bevis, bevisning: probatio. *varæ víþær v.*, hafva bevisningsrätt: ius probandi habere. I 36. nott. 18, 33; 66. n. 40; 83. *þæn ær næmer v.*, I 49. 2) vitnesbörd, bevisning genom vitnen: testimonium, probatio per testes. *gothæ mannæ v.*, IV. 1, 51. *gopæ qvinnæ v.*, I 1. *twigjá mannæ v.*, I 49. not. 67; 85, 87, 88, 118, 138, 141, 153, 204, 210, 225; IV. 14; V. 2: 2; 3: 1, 4; 8; cfr. *Vitæ.* *twiggjá mannæ v. ok tyltær ep*, vide *Tyltær ep.* *twigjá mannæ v. otholbonda*, I 68. nott. 18, 20. *tvenne iordegende mens v.*, I 68. not. 18. *two adelbønders v.*, ibid. *siax mannæ v.*, I 118. *löse mæþ halvi tylt ok ængu v.*, I 137. *væri mæþ tyltær epe ok ængu vitni*, I 138. *næfnæ sit v. som æræ tva bofaste mæn*, IV. 56. *fare til þings mæþ v. sinu*, i. e. cum testibus suis testimonium prolaturis. I 171. *prests v.*, III. 16; IV. 27. *havæ alz þings v. til*, I 220. *ær (ey) v. til*, I 207; Add. D. 1, 2. *bæræ v.*, I 141, 217; Add. B. 7; D. 4. *æfter v. boret*, I Add. D. 4. Cfr. *Asynæ*-, *Doms*-, *Hæræþings*-, *Skötæ*-, *þingvitni*. *7

Vitnis byrth, f. i. q. *vitni* 2. I Add. C. 1.

Vitnæ, v. a. vitna: testari, testimonium dicere. I Add. B. 3; G; IV. 56. *v. manni fæ fran hande*, I 217. *7

Vitæ (præs. *vet*, pl. *vitæ*; impf. *viste*), v. a. 1) veta: scire. I 74, 75, 118,

143; Add. F. 3, 4; III. 16; V. 2: 1; 3: 6, 7, 9; 5: 57; 6: 17, 44, 47. 2) gälla, förmå: valere, pollere. *þæt vet alziki, þa vet rep ikke vætæ*, I 63, 74. *7

Vitæ, v. a. 1) bevisa (med ed): probare (iuramento). *v. at barn fik cristindom*, I 4. *v. sit lotfal*, I 54. *v. allum til handæ*, I 25, 66. *v. bapum til fælaghs*, I 217. *v. i graf mæþ þem dræpnæ þre mark*, I 106. *v. mæþ eneþe sinum*, III. 17. *v. til bol sins* (i. e. se prædium conduxisse) *mæþ twigjá mannæ vitni*, I 225. *v. manni ofna hændær meth twiggjá mannæ asynæ vitni*, I Add. B. 7. *v. mæþ þingvitni sinu þæt æræ tve mæn*, I 17. *v. mæþ þripjæ mans ep*, I 188. *v. mæþ þrim mannum*, III. 6. *v. mæþ tyltær epe*, I 49. not. 67; 106, 217. *v. mæþ tolf mannum*, III. 4. *v. mæþ tyltær epe oþolbondæ*, I 13, 28, 54, 55. *v. mæþ tolf oþolbondum*, I 14. *v. mæþ tyltær ep laghfastæ mannæ*, I 28. *v. mæþ (to)lf laghfastum mannum*, III. 6, 7, 9. et not. 65; 10. et n. 23. *v. mæþ tolf næfndom mannum*, III. 8. *v. mæþ næfnd kirkiu mannæ*, III. 5. *v. flodh ok flodstadh &c. meth kysnefnd*, I Add. G. *v. mæþ twigjá mannæ vitni ok tyltær epe*, I 4, 43, 124, 127, 128, 217. *v. (sik ut til apulvæghæ v. v. sik vægh) mæþ tyltær ep oþolbondæ ok twigjá mannæ vitni*, I 67, 68, 83. *v. mæþ twigjá mannæ vitni ok tolf næfndom mannum*, I 2. *v. meth XV mens nefnd af sit kön v. XV nefnde men af sit kön*, I Add. G. not. 34. *v. mæþ tvem tyllum*, I 106. *v. mæþ þrem tyllum*, I 31. 2) svärja: iurare. *viti (tve mæn) hans forfall*, I 71, 140. *visæ til dughandæ mæn at latæ v. at &c.* I 43. *næfnæ til tolf mæn ok (latæ þem) v.*, I 49. not. 67; Add. C. 5. *to)lf mæn skulu v. vægh*, I 68. *næfnæ til tolf mæn ok latæ þem v. til væghæ*, I 69; cfr. *Til 1.* *v. utlænde til husætoft, v. akær ællær æng fran husætoft*, sc. dan-

do iuramentum duodecim virorum. I. 74. 3) tillvita, beskylla: accusare. *v. manni banæ sak*, IV. 44. *vites hanum sitken* (sc. *slik gerning*), IV. 52. *v. hanum kvat som han vil*, IV. 53. *v. annæn um forköp*, IV. 26. *man vorther viter fore mandrap*, IV. 44. *v. annær man at han* &c. I. Add. D. 2. *man vites v. vorther viter at han* &c. I. Add. D. 1; IV. 8, 25; V. 3: 1, 2. *man viter andrum ok sigher* &c. IV. 18, 23. *7

Vitæ, f. bevisning: probatio. *varæ vipær v.*, hafva bevisningsrätt: habere ius probandi. I. 36, 66, 83. not. 15. *vare þe næst v.*, I. 25. *6

Vith, m. ved: ligna. I. 181. not. 42. *7
Vipkast, vide *Vepkast*.

Vip kummæ, vide *Vipær kummæ*.

Vipstort (*vith skorth*), ? huggnig af tolf lass ved i en annans skog: lignorum, quibus onerantur duodecim plaustra, caesio in aliena silva. *gøræ v. koggæ v.*, I. 181. not. 42; III. 6. coll. not. 53. H. v. quoque occurrit in Iure Sel. ant. II. 42. et rec. II. 78, quorum locorum prior continet hanc explicationem: *thæt kallæ vi v. at man koggær i annærs manz skogh ok resær vith stofn tolf las*. Quid proprie significet posterior pars h. v., mihi est incognitum; cfr. VGL. v. *storpahug*. In codd. iuris Sel. manuscriptis iam scribitur *vith stor*, iam *vith scor*, quae varietas, similitudini litt. t et c tribuenda, testatur h. v. iam pridem obsoletam propriamque eius significationem incognitam fuisse.

Vipær (*vith, vether*), præp. c. acc. 1) vid: iuxta, ad, in. *varþæ takin v. stuftu*, I. 182. *hemæ v. dör*, IV. 1. *bo v. annæn*, IV. 4. *saltæ v. sin both v. v. stranden*, V. 5: 12, 35. *v. varæ*, vara tillstådes: adesse. I. 45, 150; Add. B. 4; V. 3: 13, epil. *vil han ey v. varæ*, d. ä. blifva kvar: manere. I. 43, 215. *vare baþe v. bondæ ok v. egkn sinæ*) (*skiliæ v. &c.*

I. 210. *konæ ær v.*, d. ä. sitter i boet: domi adest, in domum introducta est. I. Add. K. 1. *varæ v. værn, logh, vitu, vitni, væriæ*, vide *Værn* &c. *man vil ey haldæ v.* (sc. *köp*), I. 76. *gangæ v.*, vidgå, erkänna: fateri; vide *Gangæ. tåke v.*, emottaga: accipere; vide *Takæ 1, Vipær takæ. sæliæ v. hundreth* &c., centenis &c. vendere. V. 6: 22. Cfr. *Hættæ, Liggia 3*. 2) med: cum. *aflæ v. havæ barn v. kunu*, I. 5, 21, 22, 59. &c. *man ær barnmyndær v. kunu*, I. 8. *æghe byrþ v. kyni v. annan*, I. 35, 91, 96, 208. *fa, takæ &c. hovoplot v. fullæn lot &c. v. annan*, I. 6, 22, 34, 39, 62. &c. *takæ alt halft v. annan*, I. 24. *takæ ærf v. annan*, I. Add. D. 6. *takæ sva mykit af botum v. frændær*, I. 42. *gangæ i beskifte v. annan*, I. Add. D. 6. *repæ v. annan*, I. 72, 75. *ætæ v. annan*, I. 84. *fætæ sik til brytia v. annan*, I. 215. Cfr. *Köpæ, Lösæ 3, Skiftæ, Skilia 3*. 3) emot: adversus, contra. *gøræ þæt sammæ v. sin barnæ börn, um þe hæffe sva giort v. han* &c. I. 36, 110, 123, 162; V. 9. *misgøræ v. annan*, III. 2. 4) till: ad. *kallæ grannæ v.*, I. 171. *kommæ vip særini* &c., vide *Kommæ 1. dömæ man v. iorþæ værn*, vide *Iorþæ værn. sveria man v. hæfþ*, vide *Hæfþ. givæ ia v.*, I. 219. 5) v. beteknar ett visst straff såsom påföljd af ett brott: h. v. denotat poenam delictum quoddam secuturam. *v. lif ok gotz*, vide *Lif 1. v. XL v. thre mark*, V. 5: 13, 14, 19. &c. *v. XL mark bröthe*, V. 5: 28, 31. &c. *v. thet gotz fortabelse, v. XL mark fortabelse* &c. V. 5: 14, 16, 22. &c. *7

Vipær giald, n. pl. (vide ÖGL.) *um ey æru v.*, om ej annan jord finnes, som blifvit tagen i ersättning för den afsöndrade jorden: nisi alii existunt agri, cum quibus agri alienati sunt commutati. I. 74; cfr. not. 60 ibid. *4

(*Vithet hette*, v. a. äfventyra, våga,

förlora: periclitari, perdere. IV. 57. Cfr. *Vederhettig*.) *7

Vipær kummæ, 1) v. n. tillstädeskomma: advenire. I. Add. B. 4. *þæn vagh kan ær vip kummin*, d. ä. kommen i släktskap, beslägtad: ab eo latere quo ad cognationem venit, i. e. cognatione iunctus est. I. 91; Add. D. 3. 2) v. a. komma till (att göra &c.): pervenire, admitti (ad aliquid faciendum &c.). *kummi aldrigh andrum botum vipær*, numquam ei licebit mulcta pendenda delictum suum expiare. I. 206. *han kommer vidh ingæ loghæ*, V. 8. *han kumbær iarn vipær*, d. ä. att bära järn: candens ferrum portando se defendat. I. 141. *þæn kumbær illæ vipær*, råkar illa ut, kommer i svår belägenhet: in angustias incidit. I. 74, 75. 3) framskaffa: producere, curare ut alius adveniat. *kummi vepær köpæ sin*, I. 138. *7

Vithet takx thiuf, m. (vide VGL.) *thu æst min v.*, IV. 23. *4 (*vipertaku þiuver*)

Vithet takæ, v. a. emottaga: accipere. V. 3: 1, 13, epil. Cfr. *Takæ 1*. *7

Ukundær, adj. oskyld: non cognatus. I. 50, 85. -*nnare*, compar. i aflägsnare led beslägtad: remotiori gradu cognatus. III. 10. Scribitur *ukunnugher*, III. 10. not. 20. *2 (*okunder*)

Ukæ (gen. pl. *uknæ*, *ukæ*, *uku*), f. vecka: septimana. I. 1, 36. not. 21; 140. n. 77, 78; 148; Add. F. 4; III. 14, epil. et not. 1; V. 3: 1. not. 58. Cfr. *Cryci-*, *Paskæ-*, *Pingiz ukæ*. *1

Ukærdker, adj. ej anklagad (för brott): non accusatus (de crimine). IV. 43. *1 (*okærder*)

Ukært, adv. utan anställdt åtal eller klander: non mota lite. I. 52. not. 60; 75. n. 37, 38.

Ulf, m. ulf, varg: lupus. I. 102.

Ulogh, n. pl. det som är olagligt: quae iuri sunt contraria. III. epil. not. 42. *hva*

sum uloghum (adverbialiter) *svarær kan skal uloghum uppe haldæ*, den som ingår i svaromål (för en annan) på eget bevåg (utan att vara lagligen förbunden dertill), han skall också sjelf fullgöra hvad han å den andres vägnar lofvat (böter &c.), då den andre ej kan lagligen dertill tvingas: qui sponte sua pro alio respondet, quamvis ad hoc non fuit iure coactus, tamen cogitur prae-stare ea quae alterius nomine promisit (mulctam &c.), cum alter huius promissis non obligetur. I. 65. Similis paroemia occurrit in Iure Iut. III. 42: *hva sum ulogh fæstær han skal ulogh vinnæ*, quamvis v. *ulogh* ibi habet aliam significationem; sensus enim istius loci hic est: qui sponte promittit iuramentum, ad quod dandum alias cogi non posset, tamen, hoc facto, ita cogitur, ut condemnetur nisi iuramentum perficiat.

*4 (*olagh*)

Uloghlikæ (*uloflikæ*), adv. olagligen: illegitime. I. 46, 65. not. 25; 208. n. 35; 220. n. 46. *7 (*olaglika*)

Ulytær, adj. ej lytt: non deformatus (corpore vel membris). I. 95. *2 (*olytter*)

Um, præp. c. acc. 1) omkring, öfver: per. *um allan by v. vang, alt hææræþ*, I. 66, 179, 214. *længær um land*, III. 15. 2) om, angående: de. *um hans gærningæ, hænnæ egkn, qvinnæ alf, köpæ iorþ, alt skifti* &c. I. 8, 15, 20-22. &c. *mæn skil um* &c., vide *Skilicæ 2*. *hin ær sak gifs um* (sc. *graf*), I. 192. 3) i afseende på: ratione (rei). *þæn skapæ ær hin fik um skoghen*, I. 193. *sitiæ qvær um brænni stuþ*, I. 214. *frælse um al therræ varnæth*, V. 3: 10. 4) om, på, i (tid): in (tempore). *um dagh ællær um nat*, vide *Dagh 1*. *um dags lius*, IV. 25. *um nate tid*, V. 5: 33. *um hælghan dagh*, III. 16. *um höst hæligh* &c. IV. 38. *um tva stæfningæ*, III. 16. *7

Um, conj. om: si. I. 3-8. &c. *um þa skulu* &c. I. 12. *um ængin vil henne a hand sværiæ*, d. ä. om ock ingen &c.: etiamsi nemo vult iurare (sc. iuramento *asvaru eþ dicto*) eam tale delictum commisisse; non enim pro *ængin* legendum esse *nokær* testatur versio Latina: "si non est qui" &c. III. A. 13. coll. B. 15; cfr. *Nyt jur. Ark.*, XIV. pag. 99. *6

Umagh, ? omak, olägenhet: molestia. IV. Add. B. 4; V. 5: 45.

Umbuzman, m. ämbetsman, fogde: praefectus. I. 154. not. 3; III. 15 (ubi sermo est de eo, qui episcopi nomine agit); IV. 38, 39; V. 3: 8, 13. *konungs u.*, I. 105, 126, 147, 154, 156, 157. *var* (i. e. regis) *u.*, V. 2: 4. *2

(*Umikil*, adj. (pro *ofmikil*) alltför stor: nimius. I. 146. not. 9.)

(*Umikit*, adv. (pro *ofmikit*) alltför mycket: uimis. III. tit. not. 17.)

Undan, adv. undan: e medio, abhinc. Vide *Skiliæ 1*, *Skiutæ 1*, *Slippæ*. *7

Undan takæ, v. a. undantaga: excipere, eximere. I. 141, 225; V. 2: 1, 3. *4

Undir, præp. c. dat. 1) under: sub. *u. lase*, I. 136. *bitæ hæst u. manni*, d. ä. på hvilken någon rider: morderer equum cui insidet aliquis. I. 180. *sætiæ arf at gömæ u. godæ mæn*, d. ä. under deras vård: eorum curae committere. I. Add. F. 4. 2) i. q. *viþær 5. u. bröde*, V. 6: rubr. *u. XL v. III mark (konnin-gen)*, *u. godsens mystelse*, sub poena XL v. III marcarum (regi pendendarum) &c. V. 6: 1, 2, 5, 6, 8-12. &c. *7

Undkommæ, v. n. undkomma: evadere, effugere. V. 5: 45.

Undærstandæ (understaa), v. a. förstå: intelligere. I. 77; Add. F. 2. *5

Unge, m. unge: pullus. Vide *Ræva unge*.

Ungær, adj. ung: iuvenis. IV. 24. not. 54. *yngre*, compar. III. 14. *yngrster*, superl. I. Add. C. 2. *7

Unnæ (sup. *unt*), v. a. (vide UplL. sub 2.) IV. 1. nott. 2, 11; Add. B. 5. *7

Unytær, adj. onyttig: inutilis. I. 74, 75. *7 (*o nytr*)

(*Vognmand*, m. i. q. *vagnkarl*. V. 6: 27. not. 38.)

(*Voll*, ? val (sill): octoginta (haleces). V. 6: 4.)

(*Vordhedhe*, ? vocabulum mihi incognitum ac forte corruptum. *en v. nefnd*, V. 5: 60. not. 51.)

(*Vorfrue dagh*, m. (vide VGL. v. *vara fru dagher*.) *förmere v.*, i. q. *v. þæn försti um hösten v. fyrra mariu mæssa* (vide VGL. l. c., et UplL. v. *mariu mæssa*). V. 6: 16, 49. *v. assumptionis*, idem dies (cfr. VGL. et UplL. ll. cc.). V. 6: 11. *dyre v. om hösten*, idem dies (cfr. UplL. v. *vara fru dagher*). I. 225. not. 98 p. 212. *v. sidhermer*, i. q. *öfra mariu mæssa* (vide UplL. v. *mariu mæssa*; cfr. VGL. v. *vara fru födslu dagher*). V. 7. *v. nativitatis*, idem dies. Ibid. not. 1.) *5 (*vara fru dagher*)

Up, adv. up: sursum. Vide *Gravæ*, *Sla 1*. *7

Up brytæ, v. a. 1) bryta up: effringere, effringendo aperire. I. 87. 2) bryta up (till afresa): movere (castra &c.). V. 5: 54. 3) i. q. *rypiæ*, nisi *upbrutit* errato scriptum sit pro *up yrkt*, I. 70. not. 44. 4) bryta ned, nedrifva: demoliri. I. 176, 177.

Up brænnæ, v. a. upbränna: concremare. I. 214. *4

Up bæraæ, v. a. bära up: sursum portare (ex navi). V. 5: 16. *7

Upfyllæ, v. a. (vide ÖGL.) V. 9. *3 (*up fulla*)

Upföraæ, v. a. föra up: sursum vehere (ex navi). V. 5: 33.

Up gangæ, v. n. upgå, stiga: surgere. *floþ gar up*, d. ä. öfversvämmar: flumen inundat. I. 202. *3

Up hængiæ, v. a. *uphānga*: suspendere. I. 84, 153, 154, 174, 214; V. 2: 1; 7. *6
(*Uplatzeder*, adj. obesväräd: nulla molestia adfectus, non vexatus. III. 15. not. 32.)

Uppa, *opa*, præp. 1) på, i: super, in. I. Add. J; IV. 4; V. 5: prol. 2) mot: contra. IV. 51. *5

Uppe haldæ, v. a. fullgöra: perficere. *ulogh* u., vide *Ulogh*. *præste sin ræt u.*, I. Add. B. 4. *skyldær, innu, bötær u.*, i. e. pendere. I. 74, 225; IV. 20. *haldæ uppe æm væl iærn sum logh*, I. 65. *7

Up sighiæ (*sighæ up*), v. a. (vide SML.) *fæstæ bol ællær u.*, de colono, I. 225. *sighæ up gardh*, I. Add. J. *6

(*Upskippe*, v. a. lossa (gods) ur fartyg: (merces) ex navi educere. V. 5: 33.)

Up takæ, v. a. 1) uptaga, uplyfta: tolerere. *stiborþ u.*, I. 203. *þa skal hin u.* (sc. *iærn*), I. Add. B. 4. *sak sinæ atær u. af ny*, caussam agendam denuo incipere. I. 139. 2) uptaga, borttaga: auferre. *akærgærpe sit u.*, I. 177. 3) upbära, emottaga: capere, accipere. I. 12. not. 40. *7

Up yrkiæ (sup. *up urkt*), v. a. upodla: excolere. I. 70. not. 44.

Uqvædens ord (*uqvems ordt*), n. oqvädinsord: convicium. IV. Add. B. 1, 2; C. 1, 2. *7 (*oqvæpins orþ*)

(*Vraghere*, m. vräkare: mercium inspector, cuius est fucosas vel corruptas reicere. Incertum tamen est utrum haec significatio, alias satis cognita, tribuenda sit huic v. loco obscuro occurrenti, an forte potius dicendum sit eam ibi denotare piscatorem qui mari versatur, agmen halecum exspectans (cfr. *Vragled*). V. 5: 7.)

(*Vragled*, f. (a *vrakæ* 2) den väg, der sillstimmarne pläga komma: via qua accedere solent agmina halecum. Ita h.

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IX.

v. explicanda esse mihi videtur V. 5: 2. Locutio *driffue vragledes* occurrit in Christ. II verdsl. Lov cap. 48, KR., G. D. L., IV. pag. 100.)

Vrak, n. vrak, skeppsbrutet gods, som drifver på vattnet: bona naufraga mari natantia. *hans kost ma aldrigh varþæ v. e mæþan* &c., d. ä. det må ej behandlas som vrak, så att konungen sätter sig i besittning deraf: bona eius non censentur esse naufraga, ut rex iis potiat. I. 156. *engin fisk ma hetæ v.*, d. ä. likasom vrak anses tillhöra konungen: nullus piscis, in littus eiectus rei naufragae instar, regis esse censetur. I. 155. Cfr. *Stranvragh*.

Vrakæ, 1) v. a. bortdrifva: pellere, propellere. III. 2. Cfr. *Bort vrakæ*. 2) v. n. vräka: iactari. I. 157. *6 (*vräka*)

Vranglikæ, adv. orätt, olagligen: iniuste, non legitime. *havæ v. mist v. fan git*, I. 46, 77. *3

Vrap, ? (ND. *vraad*; Anglo-Sax. *vræð*, grex) flock af svin: grex suum. *tolf svin (göræ) v.*, I. 160. H. v. quoque occurrit in Iure Iut. III. 48, 49. Cfr. *Svinæ vrap*.

Urbani dagh, m. den 25 Maj: festum Urbani, die XXV Maii celebratum. V. 3: epil. nott. 23, 60.

Urbotæ mal, n. urbotamål: crimen, quod mulcta piari nequit. I. Add. B. 6. nott. 2, 18; 7. n. 20; V. 3: 1-4, 7. *5

(*Urenlighedh*, f. orenlighet: sordes. V. 6: 20.)

Vreþe, f. vrede: ira. I. 86. *6

Urnings man, vide *Vyrtnings man*.

Urþin, adj. (præt. part. a *varþæ*) vuren, beskaffad: comparatus. *sva urþit mal*, III. 13.

Urthinga, adj. indecl. (vide ÖGL.) *bithæ til dagh ær u.*, I. Add. B. 4. *5 (*orþinga*)

Urthæ, vide *Virþæ*.

Uræt, m. orätt: iniuria. *vetæ v. göræ*

(manni) u., IV. 47, 51. not. 5; V. 5: 34; 9.

*4 (orætter)

(Uræted, adj. odömd: non indicatus. V. 5: 43.)

Urætlíkæ, adv. orätt, olagligen: iniuste, non legitime. I. 46. not. 11; 77. n. 19; V. 6: 2. *4 (orættlika)

Usal (usall, usæl, ysæl), adj. (Isl. vesæll) usel: miser. u. ok fatökær, I. 40, 75. Cfr. Ysalde.

Usandær, adj. 1) osann: falsus. I. 136. not. 40. 2) oskyldig: insons. I. 108. not. 74. *5 (osander)

Usiukær, adj. icke sjuk: non aegrotus. I. 37. not. 42; 140. *3 (o siuker)

Uskapæber, adj. ej tillskuren (om tyg till kläder): non formatus vel dissectus (de panno). I. 138. *2 (oskapæber)

Uskiftær, adj. oskift, odelad: non divisus. egkn, bo, iorþ -t, I. 1, 15. not. 12; 64, 136. *7 (oskiptr)

Uskoren, adj. i. q. uskapæber. I. 138. nott 45, 46. *5 (oskurin)

Uskyldær, adj. oskyldig: insons. I. 108; Add. B. 4. *7 (oskyldr)

Uskylt, adv. oförskyldt: immerito. I. 109.

Uskæftær, adj. ej försedd med skaft: manubrio non instructus. u. öxe, I. 138.

Uskællikæ, adv. oskäligen, olagligen: iniuste, non legitime. I. 1. not. 11; IV. 56; V. 9. *5

Uskær, adj. (egentligen oren: proprie impurus) brottslig: sons. varþæ u., de eo, qui candens ferrum portat, I. 118, 206, 210; Add. B. 4. u. at iærne, vide Iarn 2. göræ man u., V. 2: 1. not. 54. *7 (oskir)

Usnialdær, adj. oförståndig: insipiens. I. 146. *3 (o snælder)

Usotær, adj. (a sökæ) ej åtalad: (caussa) de qua actio non est instituta. sakæ standæ -tæ, III. 15. *5 (osökter)

Uspilt, adv. i. q. u ilt, q. vide.

Ut, adv. ut: foras. vitæ sik ut til

afultvæghæ, I. 67. ok (sc. givi) ut brænæ stup, I. 214. Cfr. Akæ, Gangæ, Virþæ. *7

Utan, præp. c. gen. dat. v. acc. 1) utanför, utom: extra. u. iapurs, lan, varbaræ, kumungs riki sinu, garþe, by, kirkiugarþe, trugh, kirkiu, lund &c. I. 58, 82, 129, 140, 158, 165, 204; Add. B. 4; III. 4; IV. 35. &c. u. þingi, I. 220; IV. 22. u. fælaghe, I. 20, 217. u. hælgh, III. 13. u. bondans asyn, I. 165. 2) utan: sine. u. ransak, kæræ, vin, forrath, I. 137; Add. G; IV. 24; V. 3: 7. u. mans vit, vilæ, lof, I. 146, 158, 168. &c. u. hans kost, I. 223. Cfr. For utan. 3) adverbialiter, utantill: extrinsecus. IV. 6. *7

Utan, conj. 1) utan, om ej: nisi. u. han taki, sva rikær man se, han bôte, I. 44, 57, 183, 193. u. han vil, þe sökæ, þæt varþær þinglust, han lagþe, kin annær havir, han lösær, þæn ær usfriþæ man, han dræpær, þe varþe takni, man bötær, han a flod, han skær v. haver &c. I. 5. not. 66; 38, 43, 47, 59, 73, 81, 89, 156, 165, 180; Add. G; V. 5: 29, 32. &c. u. at alli &c., u. at þe æræ, I. 18, 136. Cfr. For utan. 2) utom, undantagande: excepto. u. iorþ, styræ, uvinum sinum, blodighæ domæ, I. 89, 155; III. 4; V. 3: 1-3; 5: 34. u. i mandraps mal, fran palma söndagh, þa hæstæ market &c. I. 84; V. 2: 1; 5: 37. &c. u. sva mikin lot, I. 44. u. thættæ, V. 2: 2. u. thæt sum &c. V. 3: 10. u. þæt a borþ ær kumit, I. 28. u. sva mikit skil, I. 22. *7

Utan, conj. utan, men: sed. ey iærn u. tyltær ep, I. 140. u. fore þæt, I. 71. u. at bok, I. 110. u. frændær skulu, I. 84. u. hinum skal bötæ, I. 100. u. vil givæ, I. 139. u. sökæ, IV. 35. u. tha ma, IV. 53. *7

Utanlanz, adv. utom landskapet (Skåne): extra provinciam (Scaniam). I. 140. *5

(*Utarf*, m. arf som tillfaller utarfvinge: hereditas quam capit extraneus heres (vide *Ut arve*). I 7. not. 66; 28. n. 36.)

Utarvinge, m. i. q. *ut arve*. I 20. nott. 66, 83; Add. F. 2.

Ut arve, m. utarfvinge, arfvinge som ej var i bo tillsamman med den afidne vid dödsfallet: heres extraneus, qui non erat in communione bonorum cum defuncto eo tempore, quo de vita decesseret. I 20.

Ut biupæ, v. a. 1) (vide SML. sub 1.) I 161; IV. 56; V. 3: 13; 9. 2) (vide UplL.) *almænt biuzs ut*, d. ä. krigsmagten upbådas: copiae vocantur ad arma. V. 3: 14. *5

Ut fa, v. a. utbekomma: adipisci, obtinere. I 171; IV. 28. *5

(*Ut gæld*, f. betalning, det som skall betalas: quod solvendum est. V. 9.) *3

Ut gærpe, n. stängsel omkring åker eller äng: saepes circa agrum vel pratum.)(*toft gærpe*, I 177.

Ut henghæ, v. a. hänga ut (till torkning): suspendere sub dio (res siccandas). V. 5: 14.

Uti, adv. ute: foris. *a marko u.*, I 207. *7

Ut iorþ, f. iord som tillhör en gård, utom tomaten: terra ad fundum quendam pertinens, area excepta.)(*husætoft*, I 55.

Ut kræviæ, v. a. utkräfva, utfordra: petere, exposcere. I 18. *5

Ut latæ (latæ ut), v. a. utgifva, utlemna: edere, tradere. I 13, 14, 31, 46, 120, 122, 138, 142, 151, 152, 171, 181, 190, 217, 220, 221, 225; III 17; V. 7.

Ut lænde, n. i. q. *ut iorþ*.)(*husætoft*, I 74, 75.

Ut lösæ, v. a. utlösa (intaget fäkreatur): redimere (pecus suum in alieno agro captum). I 161, 162, 169. Cfr. *Lösæ 3*. *7 (*ut loysa*)

Utsettære, m. den som utsätter nät i sjön: is qui retia mari exponit. V. 5: 7.

Utskifter, adj. genom skifte skild från föräldrarnes bo: facta bonorum divisione a parentibus separatus. I 18. not. 20; Add. F. 2.

(*Utskære*, v. a. sönderskära (till försäljning): dissecare (pannum vendendum). V. 5: 31.)

Ut sökia (sup. *ut sot*), v. a. utsöka: exigere. I 139. *5

Ut takæ, v. a. uttaga, återtaga: recipere. I 136, 138, 142, 158. *5

(*Ut vise*, *vdvise*, v. a. utvisa: monstrare, indicare. V. 5: 41, 50.)

Ut vællæ, v. n. (ND. *udvælde*) flyta ut: emanare, effluere. I 166.

(*Ut över*, præp. utöfver: supra. I Add. D. 5.)

Uvin, m. ovän: inimicus. I 141; Add. D. 4; III. 4; V. 3: 1. not. 58; 2. *4 (*ovin*)

Uviþær, *u vigthær*, adj. ej invigd: non consecratus. I 204. nott. 16, 18; III. 1. *7 (*o vigþr*)

Vurt, *vurthe*, *vyrthe*, vide *Virþæ*.

(*Vyndue*, n. (vide ÖGL.) V. 6: 1.) *6 (*vindögga*)

(*Vyrthnings man (urnings man)*, m. (a *virþning*) värderingsman: aestimator. IV. 57; V. 9.)

Væcht, vide *Væcth*.

Væder, n. vind: ventus. V. 5: 9. *5

Uæfti, n. (vide VGL. v. *ofæfti*.) *þæt ma aldriþ tapæs fore ænkti u.*, d. ä. under förevändning af någon händelse som låntagaren ej kunnat förekomma: nullo praetexto casu, quem avertere non potuit commodatarius. I 221. *2 (*ofæfte*)

Vægh, m. väg: via. I 67-69, 96, 132; V. 5: 14; 6: 41. Cfr. *Vagh*; *Allfar-*, *Almännings-*, *Apul-*, *Kirkiu vægh*; *Halvegges*. *7 (*vegr*)

Væghnæ, pl. def. et indecl. (a *vægh*) 1) sida: latus, pars. *ofna höstruens v.*, *pa quianes v.*, I Add. F. 2. *bæggia v*

(cfr. *Bæpe*), IV. 54. 2) (vide VGL. sub 2.) *af konungs v.*, V. 3: 8. *af vore* (sc. regis) *v.*, V. 5: 1. *6

Væghæ, v. a. 1) väga: ponderare. V. 6: 23. *fullt v.*, V. 5: 3; 6: 50. 2) dräpa: occidere. *man varþær væghin*, III. 13. *6

Væl, adv. väl: bene. I. 43, 75, 192; IV. 54. *svo væl... som*, tam... quam. I. 5. not. 57; 8. n. 20; 59. n. 38; Add. F. 2. Cfr. *Æm væl*. *6

Vældughær, adj. väldig: potens. Vide *Envældughær*. *6 (*valdogher*)

Væliæ (part. pass. *vældær*), v. a. välja: eligere. I. 68; III. 2. *6

Vællæ, v. a. upvälla, flöda: scaturire, permanare. Vide *Ut vællæ*.

Væntæ, v. a. tro, anse: putare. I. 71. *6

Væriande, m. försvarare, målsman: defensor, tutor. I. 1, 2, 9, 56; IV. 33. *varæ sin eghen v.*, I. 10, 56. Cfr. *Væрге*. *6

Værie, *verge*, m. i. q. *væriande*. I. 1. not. 11; 9. n. 45; 16. n. 20; 56. n. 23, 25; 57. n. 52, 62; 213. n. 54. *laghæ v.*, V. 8. Cfr. *Kirkia værie*.

Væriemal, n. rättighet att tala eller svara inför rätta: ius agendi vel respondendi in iudicio. I. 140. not. 8; 208. n. 36; IV. 57. n. 65.

Væriæ (sup. *vart*, part. pass. *varþær*), v. a. 1) värja, försvara: defendere. *v. fore manni meth væriande hand*, IV. 57. 2) värja, vårda (omyndig, om förmyndare eller målsman): defendere, tueri (impuberem, de tutore). *v. börn*, I. 56. *þæn ær v. vil ok ey hæriæ*, vide *Hæriæ*. Cfr. *Væriande*. 3) försvara inför rätta: in iudicio defendere. *v. fore manni*, I. 52, 77, 137, 187. *v. sit fæþrini v. iorþ fore manni*, I. 53, 82. *v. sik for sagh*, IV. 55; V. 9. *v. sik fore vaþva sar*, I. 88. *v. fore hemæ fõt*, I. 137, 186. *v. iorþ mæþ mene*, I. 77. *v. (hæst &c.) sæ til hændæ*, I. 144. *v. (iorþ) manni til hændæ*, om hemulsman: de auctore, I. 77. *ok* (sc. böte) *thre mark om*

kan them ickæ v. kan, sc. probando se vectigal rite obtulisse. I. Add. J. *v. svo sum för ær saghat v. sum logh æræ*, I. 144, 150; Add. E. 1. *gitæ vart*, I. 79, 138. *være varþær*, I. 82. *v. sik mæþ iarne*, I. 88. *v. s. m. skuziarn*, I. Add. B. 7. *v. s. m. soknæ næfnd*, I. Add. D. 1, 2. *v. s. m. hærez næfnd*, V. 3: 2. *v. s. m. næfnd a hærethstthingi v. kyrke soghn*, V. 2: 1, 4. *v. s. m. kyns næfnd*, IV. 8. nott. 50, 51. *v. (s.) m. þripia mans ep*, I. 187; IV. 26. *v. s. m. thre mens ed*, I. 100. nott. 69, 70. *v. s. m. siatæ mans ep*, I. 217. *v. s. m. sex burgere*, IV. 2. not. 34. *v. (s.) m. tyltær ep*, I. 85, 88, 138, 217; IV. 6, 25, 49, 50. *v. m. tyltær epe ok ængu vitni*, I. 138. *v. (s.) m. tolf mens ed*, I. 81. nott. 41, 47; 104. n. 62, 66, 77, 78; 109. n. 6; IV. 9. not. 14; Add. C. 1. *v. s. m. XII mæn*, IV. 3. not. 50. *v. (s.) m. tyltær ep laghfastæ mannæ*, I. 52; Add. F. 3. *v. s. m. tyltær ep opolbondæ*, I. 52. *v. (s.) m. tolf odelbønders ed*, I. 13. nott. 19, 21; 18. n. 15. *v. s. m. tolf iordegende bönders ed*, I. 79. not. 59. *v. s. m. tolf burgere*, IV. Add. B. 1. *v. s. m. tolf nefndum mannum af kyni sinu*, V. 2: 3. *v. (s.) m. tyltær epe ok twigia manna vitni*, I. 137, 186; IV. 25. *v. m. tyltær ep opolbondæ ok twigia manna vitni*, I. 77. *v. s. m. tho tylter ed*, I. 88. not. 27; 116. n. 33. *v. s. m. tvo tylter mentz ed*, I. 88. not. 27. *v. s. m. thre tylter*, I. 117. nott. 49, 50; Add. B. 7; D. 1; IV. 9, 13, 18, 20, 44, 47, 52. *v. s. m. the sammæ logh &c.* I. Add. D. 2. coll. cap. 1. *v. s. m. thre tylter ed*, I. 31. not. 25; 108. n. 69, 70; Add. B. 7. n. 98. (Cfr. *Afverge*.) *7 (*veria*)

Væriæ, f. 1) i. q. *værn*. *varæ viþær v. meth tolf othelbönder*, IV. 5. 2) *vaþpen*: arma. *fulde mans v.*, I. 87. not. 59. — Cfr. *Vere*. *4

Værk (dat. pl. *-kium*), n. verk, gerning: opus, actio. I. 180. Cfr. *Gorni*

þings værk, Dagshværki, Hærvirki. *7
(*verk*)

Værknath, m. arbete: labor. III. 5.
not. 18. *3

Værn, f. 1) målsmanskap, förmynderskap: tutela. *varæ nærmer v., varæ víþær v.*, I. 56. *þæn ær næst havir v.*, I. 57. *æghæ kunu v.*, I. 213. *the mæn ær there værn havæ*, I. Add. B. 5. *giva manni sinæ v.*, i. e. ius agendi. I. 208. 2) i. q. *vitæ. varæ víþær v.*, I. 66. not. 41; 83. n. 15. 3) rättighet att behålla jord som man förvärfvat, och hvilken sedan omtvistas: ius tenendi fundum adquisitum, de quo lis movetur. *varæ víþær v.*, I. 48, 75, 77, 78, 81. *varæ víþær v. laten*, I. 83. *kommæ víþær v.*, I. 79. Cfr. *lorþe værn.* *6

Værræ, adj. sämre: deterior. I. 55. *værster*, superl. I. 55. nott. 27, 36; IV. 30. *7 (*verri*)

Væruksköttær, adj. öfverlemnad (genom skötning) till evärdlig egendom: ad perpetuum dominium traditus (de fundo). (*væþ sköttær*, I. 83. Quid proprie significet prior pars h. v., incertum est; ab Isl. *veröldd*, mundus, non deduci posse videtur. Cfr. *Arildsskötter, Arilds eyendom.*)

Værþ, n. 1) (vide ÖGL.) I. 12, 77; V. 3: 11. 2) (vide VML. sub 2.) IV. Add. B. 6; V. 6: 13. *7 (*verþ*)

Værþær, adj. (vide ÖGL. sub 1.) *litins v.*, exigui pretii. I. 165. *7 (*verþr*)

Væræ, vide *Varæ*.

Væsten, præp. vester om: versus occidentem (ab aliquo loco). *v. bæcken v. slottit*, V. 6: 44. *6

(*Vestre*, adj. vestre: occidentalis. Vide *Port.*)

Vætæ (vætte, vattæ), n.? (vide VGL.) *æy v. ikke v.*, I. 5, 74, 216, 225; Add. B. 2. *ækki v. annat*, I. Add. B. 2. *1 (*vætta*)

Væþ (dat. pl. *væþium*), n. pant: pignus.

I. 169, 172, 182; IV. 56; V. 9. *læggjæ v.*, I. 159, 173. *sætjæ v.*, I. 172, 182; IV. 56; V. 9. *sætjæ iorþ at væþium*, I. 83. Cfr. *For væþiæ.* *7 (*væþ*)

Væþ skötning, f. symbolisk tradition af förpantad jord: terrae oppigneratae traditio symbolica (vide *Skötæ*). *skötæ (iorþ) at v.*, I. 83.

Væþ sköttær, adj. öfverlemnad såsom pant (genom skötning): pignoris nomine traditus (de fundo). I. 83.

Y.

(*Ydermere*, adj. ytterligare: ulterior. IV. Add. B. 7.)

Ydredes man, m. handtverkare: opifex. V. 7. Eodem sensu in aliis scriptis Danicis occurrit vox iam obsoleta *id-rætsmand* (vide Molb. *D. Ordb.* v. *id-ræt*); Isl. *íþróttamadr* vero denotat virum variis artibus ac praesertim corporis exercitiis excellentem.

(*Ylde*, vide *Illæ*.)

Yrkiæ, v. a. arbata: operari. *y. iorþ*, odla, plöja: colere, arare. *sa ok y. iorþ*, I. 225. *y. ok bæþræ sinæ iorþ*, I. 70. Cfr. *Up yrkiæ.* *7

Ysalde (ysildi, uselde), n.? (ab *usal*) uselhet: miseria. I. 47.

Yvir (iver, over, över), præp. 1) öfver: super. *akæ y. sæþ*, I. 176. *fræls y. sinu eghnæ*, I. 75. *dom ganger y. manni*, IV. 51. *dömæ v. rættæ y. man*, IV. 10; V. 5: 25. *y. sitiæ*, vide *Sitiæ* I. 2) utöfver: ultra. *y. attung, örtugh, thre mark &c.* I. 74; Add. D. 5; F. 1; V. 5: 5. (Cfr. *Ut över.*) 3) om, angående: *de. mæn skil y. (husætoftær)*, I. 66. *kunni sik sialva y. at &c.* I. Add. B. 5. *havæ domæ y. gerning*, IV. 52. *taghæ domsbref y. tale*, V. 8. 4) omkring: circum. *gærþæ y. vang sin*, I. 175. *brungærþæ y. manni*, I. 179. 5) emot: contra. Vide *Hær.* 6) adverbialiter, öfver,

öfrigt, qvar: residuus. *varæ y.*, superesse. I. 12. not. 48. *7 (*yfir*)

(*Yver höróghar*, vide *Offuerhörig*.)

Yvær livæ (*yfir livæ*), v. a. öfverlevva: supervivere. I. 4.

P. Th.

Þa (*þæ*, I. 33.), adv. 1) då: tunc. *um þa dör v. kallæ, han var þu* &c. I. 5, 9, 13. &c. *æn þa*, vide adv. *Æn*. 2) *þa* brukas vanligen till att utmärka början af en eftersats: h. v. solet indicare initium apodoseos. *þa skal hun sitia, þa skiftæs eghn, þa skal moþær* &c. I. 1, 2. &c. 3) *þa* förekommer stundom utan bemärkelse: h. v. interdum fere otiosa occurrit. *all þe börn ... þa æræ þe* &c., pro *þe æræ*, I. 59. *æftir moþær þa takir þæt arf*, ibid. *bötær ... þa taki han ey*, I. 60. *um kynzimi þa ær þættæ ræt*, III. 9. *þæmmæ ræte i gen þa gavu* &c. III. 17. 4) conj. då, när: cum. *þa skiftæ skal*, I. 64. *hin ær þa* (adv.) *sik væræ þa* (conj.) *þe skiftu*, I. 55. *þa half hælaght ær*, III. 14. *7

Tha, vide *Þo*.

Þaghær, adv. 1) då: tunc. I. 33. 2) (då) genast, strax: illico, statim, eo ipso tempore. I. 78, 131, 141, 215. 3) conj. då, när: quando, cum. I. 9. not. 46; 26, 49, 63, 71, 75, 79. &c. *7 (*þegar*)

Þarf, vide *Þorvæ*.

(*Theliker*, *theliger*, adj. dylik: talis. IV. 39, 47, 50, 52. &c. Cfr. *Tholiker*.)

Þeræ (*þerræ*), pron. poss. 1) deras: eorum. I. 1, 5, 7, 26. &c. *börn ... æftir fapür þ. döþæn*, I. 18. *börnæ börn havæ ey i þ. hæspum*, I. 36. *þe varþæ takni a værkiuum þ.*, I. 180. *hvo therre hantering hafver*, i. e. istarum rerum. V. 6: 20. 2) sin: suus (ubi pron. reflex. respicit subiectum plurale, cfr. *Þæt*). *þe sælia iorþ þ.*, I. 47. *7 (*þaira*)

Þianastæ, f. den heliga nattvarden: sacra coena. III. 16. *7

Þighat, adv. dit: illuc. I. 72. not. 42; 134. et nott. 29, 30; 153; III. 15. n. 40. Scribitar *thiat*, *thingat*, I. 72. not. 42; 134. n. 29, 30. *7 (*þengat*)

Þighiæ, v. n. tiga: tacere. I. 48. *7

Þin, pron. poss. din: tuus. I. 74, 75. *7

Þin, pron. pers. gen., vide *Þu*.

Þing, n. 1) ting, sak: res. IV. 49; V. 3: 8. 2) ting: conventus iudicialis. I. 14, 40, 41, 42. not. 39; 51, 58, 62. &c., ac in iure urbano, IV. 12, 14, 15, 21, 22. &c.) *gatu stæfnæ* et *kirkiu stæfnæ*, I. 81, 142. *stæfnæ manni þ.* v. til -gs, vide *Stæfnæ 1, 2. föræ man til -gs*, I. 84, 131, 133, 145, 153, 174; IV. 10. *konungs (eghet) þ.*, IV. 35; V. 3: 10; 8. *alz -gs vitni*, i. e. hominum in iudicio praesentium. I. 220. Cfr. *By-*, *Hæræz-*, *Lanz-*, *Rættæræ þing*; *Urthinga*. *7

Thingbenk, m. bänk i tingssalen: scamnum in curia positum. *alle fire -kæ skæræ man*, d. ä. alla de vid tinget närvarande män, som sutto på de fyra vid tingssalens väggar ställda bänkarne: omnes viri in iudicio praesentes et quattuor scamnis iuxta parietes curiae positos insidentes. IV. 21, ubi nonnulli recc. codd. pro *firæ -kæ* habent *tingmendene*, alii vero perperam *ting stocke*.

Thingdagh (*tings dag*), m. tingsdag: dies, quo celebratur conventus iudicialis. I. 137. not. 11; 141. n. 76, 81. *ræt th.*, IV. 11. *5 (*þingsdagher*)

Þingliuæ, v. a. kungöra på tinget: in conventu iudiciali publicare. I. 62. not. 77. *varæ v. varþæ -stær*, om oäkta barn, som fadren på tinget erkänner såsom sitt: de filio naturali quem pater in iudicio suum esse profitetur. I. 58-61, 63, 212; Add. D. 6.

Þingmæn, m. pl. (vide VGL.) *liuæ* v. *sighiæ fore -mannum*, I. 41, 58, 139. *þ. læggiæ (manni v. fore man) lagh-*

dagh, lagstæfnu, fæmt, stæfnu, I. 18, 82, 137, 203. *þ. skulu bípia kan stæfnæ þiuvu sinum til þings annærs, þ. næfnæ þripia þing fore kanum*, I. 139. *þ. visi til dughandæ mæn*, I. 43. *þ. ægho þiuf (pro þiufs) vald*, I. 147. *gðræ þæt af þiuvi ær þ. vilia*, I. 131, 145. *alle-mændene skulæ skæræ hanum*, IV. 21. not. 7. *þ. dómæ*, I. 82, 131, 133, 134. nott. 58, 59; 139, 145, 147, 154, 161, 174, 214. *fa dom af -mannum*, I. 153. *mæþ -manna dome*, I. 154. *stande -manna dom*, IV. 14. Sed tingmanne perperam pro twiggia manna, I. 67. not. 5; 153. n. 91. *7 (þings men)

Þingvitni, n. 1) bevisning genom vitnen om en handling, som blifvit verkställd på tinget: probatio per testes de re quadam in iudicio acta. *vitæ mæþ þ. sinu þæt æræ tve mæn*, I. 17, ubi respicitur res antea in iudicio gesta, de qua in praecedente cap. 16 dictum est. *ey ma þ. dughæ &c.*, non sufficit testibus probare patrem in iudicio dixisse se aliquid dare liberis suis naturalibus, nisi iis, quod dare vellet, etiam traderit. I. 58. 2) bevisning genom vitnen, som man förer med sig till tinget, om något som utom tinget skett: probatio per testes, quos ad iudicium aliquis secum ducit, de re aliqua extra iudicium acta. *fare til þings mæþ þ. sinu*, i. e. cum duobus vel tribus istis vicinis in antecedentibus commemoratis, qui testimonium in iudicio ferant. I. 135. *havæ þær* (sc. in iudicio) *þ. sit*, sc. twiggia manna vitni at hanum ær þing stæfnt, ut in sequentibus explicatur. I. 118. *hans þ. löste han af þem botum*, sc. sex illi testes, quos antea in iudicium secum adduxerat ut testarentur alterum pecus suum redimere noluisse. I. 161. Cfr. *Hæ-ræþings vitni*. *5 (þings vitni)

Þit (tidk), adv. dit: illuc. I. 72. nott. 40, 42; 134; III. 15; V. 8. *6

Þiufnaþ, m. 1) tjufnad, stöld: furtum. I. 84, 140, 152, 190; V. 2: 1, 2; 5: 25; 7, 8. 2) det stulna godset: res furto ablata. *hysæ þ.*, I. 136. *th. hitted*, IV. 20. *gielder ater th.*, V. 2: 1. *myste sin t.*, ibid. not. 54. *7 (þiaufnaþr)

Þiuf sak, f. (vide VGL.) I. 139. not. 80; 140. n. 7; 148. *givæ manni þ.*, I. 139, 142. not. 7; 149, 217. *svaræ þ.*, I. 146; IV. Add. A. 2. *3

Þiuf stolen, adj. bortstulen: furto ablatum. I. 136. et nott. 54, 55; 137. n. 41; 148. n. 11. *lösæ fore þ.*, vide *Lösæ 4*. *6

Þiufstæs, v. dep. stjåla sig, smyga sig (till att göra något): furtim facere aliquid. *þ. til at næmæ, þ. til at dræpæ annærs mans fæ*, I. 84, 167. *1 (þiufstæs, at forte þiufstæs legendum)

Þiufær (þiuf), m. tjuf: fur. I. 84, 136, 139, 140, 145, 147-149, 153, 154, 190, 198; IV. 11-19, 21, 22; V. 2: 1. Cfr. *Þither takx thiuf*. *7 (þiaufr)

(Þiænere), m. tjenare: servus, minister. V. 5: prol., sed perperam V. 5: 1. not. 27.)

Þo, adv. dock, likväl: tamen. I. 3, 18, 41, 45, 54, 56. &c. *æn þo*, men likväl: sed tamen. I. 92, 99, 145, 155. *þo æn*, likväl ännu: tamen etiamnunc. III. 8. *þo at*, a) om ock: etiamsi. I. 6, 30, 31, 59, 63, 77. &c. b) fastän: quamvis. I. Add. B. 5; III. 9. *æn þo at*, a) om ock: etiamsi. III. 1. b) fastän: quamvis. I. Add. C. 6; F. 2. *æn thog*, om ock: etiamsi. I. Add. F. 1. Recc. scribunt *tha, thogh, dogh, tok, tog*, I. 3. not. 78; 45. n. 64; Add. G, H. 1; IV. 50; Add. A. 1; V. 2: 1. *7 (þau)

Þokki, m. 1) skymf: contumelia; a) den skymf som tillfogas en tråls egare derigenom att trälen blir slagen eller sårad: contumelia, qua dominum servi adfcit is, qui servum ferit vel vulnerat. I. 119. b) den som tillfogas egaren till ett fåkreatur om detta af ill-

vilja dräpes, och kreaturet antingen är värdt två öre, eller dräpes i egarens åsyn: contumelia, qua dominum pecoris adficit is qui pecus occidit, sive hoc valeat duabus oris, sive in conspectu domini occidatur. I. 165. c) den som tillfogas en man af den som begår hor med hans hustru: contumelia, qua maritum adficit is, qui adulterium cum uxore eius committit. I. 206. d) den som tillfogas en annan af den som beskyller honom för stöld, utan att lagligen fullfölja anklagelsen: contumelia, qua alium adficit is, qui eum furti accusat, non vero causam in iudicio rite persequitur. I. 149. not. 41. 2) böter för skymf som blifvit någon tillfogad: mulcta ob contumeliam alicui adlatam; a) af den som med vilja släppt sitt fäkreatur in på konungens eller ärkebiskopens åker: ab eo qui pecus suum consulto immisit in agrum regis vel archiepiscopi. *þa ær þ. þerræ mer æn* &c., i. e. accedunt tres marcae nomine mulctae contemptus pendendae. I. 163. coll. II. 109. b) af den som fäst sig till *bryte* i konungens eller ärkebiskopens gård, men genast vill skiljas derifrån: ab eo qui villici officium in praedio regis vel archiepiscopi suscepit, sed mox recedit. I. 215. — Recc., h. v. male intelligentes, eam explicant per *samtöcke*, om *dannemend saa tyckis, efter dannemends sielse, efter godæ mentz tycke, samtycke böder*, II. cc. in notis. Cfr. ÖGL. h. v.; quae vero WILDA, loco pag. 540 cit. p. 351 et seqq., de v. *þokkabot* perperam disserit, ea neminem moveant. *7 (*þunki*)

Þokkæ bot, f. böter för tillfogad skymf: mulcta contumeliae illatae; a) af den som dräpit en annans fäkreatur: ab eo qui occidit alienum pecus (cfr. *Þokki 1 b*). I. 165. b) af den som dräpit vildjur som af en annan födes

och hålles bundet: ab eo qui occidit feram quam alius vinculis constrictam alit. I. 101. *6

Þokke land, n. i. q. *ornum*.)(*rep-drögh land*, III. 5. Cum talis terra separatim ad aliquem pertinens, extra communionem vicinorum in pago, nulli areae (*toft*) adnexa erat (areae enim fuerunt fundamenta divisionis agrorum pagi communium, cfr. UplL. v. *mopir*), in antiqua versione citati loci *þokke land* vel, ut ibi scribitur, *thyrkøland* vel *togheland*, dicitur esse terra fundum habitabilem (i. e. *toft*) non habens. III. B. 7; C. 7. Ratio nominis ea videtur esse, quod macula quaedam adhaeruit talibus terris ideo hoc nomine contemptum notatis, a *þokki*, contumelia, contemptus.

(*Tholiker*, adj. dylik, sådan: talis. I. 43. not. 36; 138. n. 51, 66; 145. n. 59; 156. n. 63; 161. n. 64. &c. Cfr. *Theliker*.) *5

Þolæ, v. a. tåla, fördraga: tolerare, sustinere. III. 1; V. 2: 1. *7 (*þula*)

(*Thor*, vide *Tör*.)

Þorp, n. (vide VGL.))(*by*, I. 71, 175. H. v. explicatur per villam quam "ex alia constat originem duxisse", II. 33. Cfr. Ius Iut. I. 47. *7

Þorpmark, f. jord som tillhör en enstaka gård eller mindre by: solum ad praedium solitarium vel minorem pagum pertinens.)(*by mark*, I. 175.

Þorvæ (præs. *þarf*), v. a. behöfva: opus habere. *ey þ.* (vide VGL. sub 2), I. 77. *7 (*þorfa*)

Þoræ, v. a. tóras, våga: audere. I. 71, 137. *6 (*þura*)

Þhovæ (*thva, tva*), v. a. två: lavare. I. Add. B. 2.

Þhrang, ? trångmål, nöd: angustiae, necessitas. V. 3: 14. *7

Þre, num. tre: tres. I. 32, 74, 75, 77, 79. &c. f. nom. et acc. *þre*, I. 6, 14, 30, 40, 50, 68. &c. n. *þry*, III. epil. not. 1; V.

5: 52. gen. *þrigiæ*, I. 104, 116, 119, sed perperam pro *þriþia*, I. 159. not. 27. dat. *þrim*, I. 48, 118. &c. *þrem*, *þræm*, I. 74; Add. B. 5, 7; III. epil. not. 1. *þry hundraþ*, III. epil. *7 (*þrir*)

Threnne, num. tre: tres. II. 37; IV. 45; V. 1. n. *thrynnæ*, I. Add. G. *5

Threttæ, v. a. tvista: litigare. I. 26. not. 10; 69. n. 39. &c. *sak -tis*, nisi om addendum sit, V. 2: 4. -*æs*, v. dep. tvista med hvarannan: litigare inter se. I. 27. not. 47; 66. n. 52; V. 2: 4. *6

Threttæ, f. tvist: lis. I. 52. not. 58; V. 2: 4. *5

Þriþi (*þryþi*, I. 14. *þreþi*, III. 16.), num. tredje: tertius. I. 72, 82, 106. &c. *þriþiæ mans ep*, vide *Ep*. *7

Þriþing (*þriþiung*), m. tredjedel: triens. Vide *Lot 1*. *7

Þriþiungs tindi, m. tertialtionde: triens decimarum. III. 17.

Thrynnæ, vide *Thrænne*.

Þræl, m. träl: servus. I. 112, 116, 119-122, 151-153; III. 14; IV. 21, 22. *varþæ þ. i konungs garþe*, I. 126, 145. (Cfr. *Trælþæriæ*.) *7 (*þrel*)

Þrætandi, num. tretonde: decimus tertius. III. epil. not. 1. *6

Þrætiugende, num. tretionde: trigesimus. I. Add. F. 4. *4

Þrætiugu (*thrediuge*), num. tretio: triginta. I. Add. F. 1; III. epil.; IV. 43. *6

Þrösvar, adv. (Isl. *þrisvar*) tre gånge: ter. V. 2: 1. *7 (*þrysva*)

Þu, pron. pers. du: tu. I. 74, 75; IV. 18, 23. gen. *þin*, I. 75; IV. 23. *7

Þumme, m. i. q. *þumul fingær*. IV. 46. *2 (*þumi*)

Þumul fingær, m. tumme: pollex. I. 94; IV. 46. nott. 18, 26. H. v. detorta est in *thæn melfingher* et *then mellemfinger*, I. 94. not. 64. *5 (*þomalfingir*)

Þkunge, m. tunga, olägenhet: onus, molestia. I. Add. D. 6. *7

Þusand, num. tusen: mille. III. epil. et not. 1; IV. 57. not. 65; V. 3: epil. *siar þ.*, III. epil. et not. 1. *6

Þy, adv. (dat. n. a *þæn*) 1) derigenom: ea re, per hoc. I. 82. 2) därför, fördenskull: propterea, eam ob causam. *þy at*, I. 58; III. tit.; IV. 43. At *þy* perperam pro *þo*, III. 12. not. 85. *7

Þykkæ, 1) v. impers. tyckas: videri. *þem -kær ræt v. rap varæ*, I. 71, 189; IV. 41. (Cfr. *Samtycke*.) 2) -*æs*, v. pass. tyckas: videri. I. 74, 75. *7

Þæn, pron. dem. den: is. I. 4, 6. &c. n. *þæt*, I. 2, 12. &c. gen. *þæs*, I. 41; III. epil. dat. *þem*, I. 118. f. *þe*, I. 6, 118. n. *þy*, I. 12, 43, 118. acc. *þæn*, I. 18. f. *þe*, I. 36, 84, 110. n. *þæt*, I. 12, 13. &c. pl. gen. *þerræ*, I. 75, 79. dat. *þæm*, *þem*, I. 13, 118. acc. n. *þe*, I. 14, 113. *þæt æræ*, I. 17, 77. *hvær þ.*, I. 75, 77, 118. *annær þ.*, I. 66. *noghre þe*, I. 134. *fore þy*, a) därför: propterea. I. 71, 73, 75, 79, 84. &c. b) conj. därför att: propterea quod. V. 2: 3. *fore þy at*, I. 3, 8-10, 22, 35. &c. *fore þæt at*, I. 71, 85, 118. &c. *fore þæs sakæ*, eius (rei) caussa. I. 9. not. 43; 75, 143. *mæþ þy at*, vide *Mæþ 4*. *7 (*þan*)

Þæn, art. def. den: Græc. *ὁ, ἡ, τὸ*. *þ. döþæ, vanföræ*, I. 34, 40. *þe enæ*, I. 32. *þæt enæ*, ibid. *þæt sammæ*, vide *Sammæ*. *þæs döþæ, vanföræ*, I. 24, 40. *þem döþæ, vanföræ, dræpnæ*, I. 20, 41, 106, 118. *þy næstæ*, I. 141. *þæn tindæ* (acc. m.), I. 118. *7 (*þan*)

Þænkæn, f. tänkande, eftersinnande: cogitatio, deliberatio. V. 2: 1. not. 25.

Þænni, pron. dem. denne: hic. III. epil. f. *þæsæ*, III. 17. n. *þættæ*, I. 24; IV. 1. dat. *þæmmæ*, III. 17. acc. *þænna*, III. epil.; V. 7. n. *þættæ*, *þattæ*, I. 77, 84. pl. *þæsæ*, III. 14. n. *þæse*, *þæssi*, I. 86; III. 4, epil.; V. 5: 52. gen. *þæsæ*, I. 134. dat. *þæmmæ*, III. 14. *þæsæ*, *þæsi* v. *þisi lund*, vide *Lund*. *7 (*þissi*)

Þær, adv. der: ibi. I. 1, 68, 69, 118, 136, 142, 196, 200; III. 4. *þ. sum*, ibi ubi. I. 9, 54, 71, 86, 129, 182. *þ. af*, I. 180; Add. E. 2. *þ. fore*, a) för det: pro eo. I. 84, 93, 113; III. 16; IV. 47, 48; V. 2: 4; 3: 4; 5: 18. b) därför: eam ob causam. I. 2, 179. *þ. i*, I. 192. *þ. i gen*, I. 84. *þ. med*, V. 5: 12, 24, 47, 49. *þ. næst*, I. 105. *þ. til*, a) till det stället: ad illum locum. IV. 54. b) dertill: ad hoc. I. 219; III. 16; IV. 51; V. 3: 1, 4. c) derjämte, dessutom: praeterea. I. 74, 151, 193; IV. 54; V. 2: 1; 3: 7, 12; 5: 12, 47, 59. *ther ved*, V. 6: 17. *ther æfter*, IV. 10. Pro *þær* scribitur *þære* v. *þæræ*, I. 136. not. 50; 183; III. 15. not. 81; V. 2: 3. n. 45; quod mendo scripturae tribui non potest, cum idem non raro occurrat in aliis iuris Danici codicibus; sic in iure Scan. quoque occurrit *æræ*, *hære*, pro *ær*, *hær* (vide *Ær*, *Hær*); ac in iure Iut. *hvaræ*, *hæræ* pro *hvar*, *hær* (I. 19; II. 115. in fine). *7 (*þær*)

Þær, part. relat. som: qui, ut &c. I. 6, 34, 41, 68, 125; IV. 1, 3. &c.; V. 2: 1, 4. &c. *þa þ.*, då när: tunc cum. I. 9. *si-thæn ther*, I. Add. D. 6. *the samma lund th.*, V. 2: 2. *th. meth*, cum quo. IV. 28. Recc. pro *ær* plerumque habent *ther* vel *som*; vide I. 4. not. 18. *6

Þærskolde, m. tröskel: limen. I. 225. not. 14 p. 215. *6 (*þrískulli*)

Þæs, pron. poss. dess: eius. *faþær kallær sik varæ brytiæ þ.*, fore *gærningæ þ.*, sc. filii naturalis. I. 58, 60, 61.

Þæskyns, adj. indecl. (gen. a *þæt kyn*) det slags, sådan: illius generis. I. 99, 100, 144.

Þæt, pron. pers. (m. f. *han*, *hun*) det: illud. I. 3, 4, 8. &c. gen. *þæs*, I. 75. &c. dat. *þy*, I. 38, 58, 59. pl. *þe*, I. 5, 7, 9. &c. dat. *þem*, I. 5, 14. &c. acc. *þem*, I. 4, 18. &c. *þæræ*, *þem* v. *þæs i mællin*, vide *Mællin*. *æghe þæs kost*, eius rei potestatem habeto. III. 7. *til þæs*, a)

dertill: ad hoc. I. 80, 104, 118, 153, 210, 220. b) till dess: donec. III. epil.; V. 8. *annær*, *bægiæ*, *en*, *kvilkit*, *hvær þæræ*, vide *Annær 1, 3*, *Bæpe*, *En 1*, *Hvilkin 2*, *Hvær*. *þem*, dat. v. acc. pl. interdum loco pron. reflex. *sæ* v. *sik* occurrit, ubi subiectum plurale respicit (cfr. *Þæræ 2*). *þe gita ey fõt þ.*, *gramme viti þ. ut*, *hæræmæn viti þ. vægh*, I. 47, 67, 68. *7 (*þet*)

Þæt, conj. att: ut. V. 5: 2, 3, 7, 11. &c.; 6: 50. *7 (*þet*)

Þæþæn, adv. dædan, derifrån: inde. I. 126. *7 (*þæþæn*)

Þhörft, f. (a *þorvæ*) tarf, behof: necessitas, id quod alicui opus est. V. 2: 4. *4 (*þorft*)

Æ.

Æf, *ef*, conj. (Angl. *if*) om: si. H. v. in uno tantum cod. occurrit, III. 5. not. 2, 20; 9. n. 23; 11. n. 32; 12. n. 71. In alio cod. scribitur *off*, III. 8. not. 71.

(*Æfne*, n. (ND. *evne*) förmåga, magt: facultas. IV. Add. B. 7.) *7 (*emni*)

Æftir, præp. c. acc. v. dat. 1) efter (i tid): post (ratione temporis). *æ. laghdagh*, *michials mæssu aftne*, I. 18, 66; III. 14. *förstæ lanxthing æ. drap*, I. Add. B. 5. *æ. þæt*, postquam. I. 84; Add. B. 5. *vang sas mæþ rughi æ. biug*, I. 179. *barn levær æ. (sc. moþur)*, I. 4. *ær börn* v. *mother æ.*, IV. 28, 30. *barn var fõt æ. faþur*, I. 2. *barn æ. faþur sin*, i. e. qui habet fundum hereditate paterna acceptum. I. 52. *takæ lot æ. faþær*, *myn-dæ lot æ. konu sinæ* &c. I. 5, 22, 23, 32, 34, 44, 58. &c. *æ. faþur* &c. *döþæn*, I. 18, 36, 38. &c. *æ. bötær fastæ*, vitne boret, *svo giort*, I. 96; Add. D. 4; IV. 51. *ryftæ sak æ. sik*, *ryftæ sæghn æ. sinum þræle*, I. 142, 152. *ælleve mæn sværia æ. allum hinum*, *ti mæn sværia æ. þem bapom*, I. 71, 105. *æ. lyte*

skal bótæ, IV. 42. Cfr. *Asyn, Hæfþ, Hær, Nær.* 2) (vide VGL. sub 2.) *faræ æ. hionæ sit, ransakæ æ. hionæ sinu*, I. 129. *spöræ æ. banæ*, I. 118. *mælæ æ. manni*, I. 124, 126. 3) enligt: secundum. *æ. rætu mantali, loghum, virþning*, I. 33, 86, 189, 214. *æ. hans gærningæ, IV. 10. æ. bôn aldæ skanungæ, æ. allæ danæ rath*, III. tit.; V. 3: 1. 4) adv. efteråt: postea. *kommæ æ.*, I. 157; Add. F. 4. *æ. faræ*, vide *Faræ I. ban gange æ.*, I. 118; IV. 44. *andri tve mæn vitni æ.*, I. 220. *æ. kæræ, sökæ, kallæ*, IV. 10, 39, 51; V. 8. 5) adv. qvar, återstående: residuus. *æ. varæ*, V. 2: 1, 3. *æ. standæ*, I. 117. *havæ æ. kusætoft*, I. 74. *7 (*eptir*)

Æftir mælæ, v. a. anställa åtal: actionem instituere. I. 212. not. 24; 220. Cfr. *Mælæ 2.* *2

Æftri, adj. senare: posterior. I. 23; Add. C. 2. *7 (*eptri*)

Æghande, eghande, m. egare: dominus rei. I. 64. *rætær æ.*, I. 79, 82, 157; Add. F. 3. Cfr. *lorþeghande.* *7 (*aigandi*)

Æghæ (præs. a; rec. *egher v. agher*, I. 39. not. 62; pl. *ægho; aughe*, V. 9. præs. conj. *æghæ v. aghæ*; impf. *atte, ate*, pl. *atto*), v. a. 1) ega: in dominio habere. I. 5, 6, 11. not. 25; 39, 41, 52, 72, 74, 84. &c. *hin ær a* (sc. *hionæ*), I. 129. *þe ægho baþe*, sc. rem litigiosam. I. 217. *kallær sik æ.*, sc. terram litigiosam. III. 5. *ok a han fore þy &c.*, formula iuramenti, I. 71, 79. 2) hafva: habere. *æ. vald*, I. 18, 41, 80, 145, 147. *æ. kunu værn*, I. 213. *æghe þæs kost*, III. 7. *æ. byrþ v. kyni viþær annæn*, I. 35, 91, 96, 208. *þe ægho ey mer ut at latæ*, "nihil romanet de suscepto pretio". I. 46. coll. II. 18. 3) (vide VGL. sub 5.) *æ. at væræ, repæ, takæ, varþæ, göræ, lösæ, bótæ*, I. 53, 73, 125, 126, 130, 152, 156; Add. F. 3; V. 9. *æ. sökæ*, III. 13. 4)

(vide UplL. sub 5.) *æ. i ban at gangæ*, III. 9. *þisi lund a næfnd v. agho skra at faræ*, III. 12, 13. *7 (*aiga*)

Ækki (ikki), adv. icke: non. I. 5. not. 64; 58, 93, 146; Add. C. 3. *æ. vætæ*, I. 74, 225; Add. B. 2. Cfr. *Alziki.* *7 (*ekki*) (*Æktæ*, adj. indecl. äkta: verus, legitimus. *æ. höstre*, I. 13. not. 3; 58. n. 1, 34; Add. H. 2. &c.)

Ælleve, num. elfva: undecim. I. 71. *3

Ælli, f. ålderdom: senectus. I. 40, ubi recc. habent *alder* vel *aldærdom.* *4 (*aldi*)

Ællær (ællar), I. 20. *allær*, I. 12, 55. *ællr*, I. 88. &c. *ællæ*, I. 33. *ellis*, I. 4. not. 7. *ær*, errato, sine dubio, I. 12. not. 69; 58. n. 71; 62. n. 72; 63. n. 18; 94. n. 82; 103. n. 4; 150. n. 64; 169. n. 27; 224. n. 35; IV. 57. n. 56.), conj. 1) eller: vel. I. 3, 4. &c. 2) *ællær — ællær*, antingen — eller: sive — sive. I. 7, 11, 20, 28, 65, 77, 88, 100, 119, 156. not. 76; 182; IV. 6; V. 5: 52, 53. *7 (*ella*)

Ællær, adv. eljest, annars: alias, aliquin. I. 58, 63, 74, 75, 188, 190. *um þe gitæ ey æ.*, nisi alio modo possint (eum cogere). I. 84. *7 (*ellær*)

Æltæ (eltæ), v. a. drifva, jaga: agere, pellere. I. 158, 170, 192, 211. not. 8. Cfr. *Af æltæ.* *5

Æm fuldær, adj. lika full eller fullkomlig: aequè plenus. V. 3: 2. *2 (*iamfulder*)

Æm fullælikæ, adv. lika fullkomligt: pariter omnino, haud minus perfecte vel accurate. I. 179.

Æm goþær, adj. lika god, af lika värde: aequè bonus, eiusdem pretii. I. 11. *æ. sum tva þræ &c.* I. 165, 166; Add. B. 7. not. 83. *7 (*iemgoþr*)

Æm mikit (æmmykit, emmikit), adj. n. lika mycket: tantumdem. I. 21, 32, 33, 35, 58, 214. *5 (*iom myket*)

Æm nær, adj. lika nära: aequè propinquus. I. 35, 56. *7 (*iem ner*)

Æm nær, adv. lika nära: pari propinquitate. *æghæ æ. kynni víþær man*, I. 96.

Æm væl, 1) adv. jämväl, äfven: quoque. *andrum mannum æ.*, I. 52. 2) conj. så väl (som), ej mindre (än): tam, non minus (quam). *æ. . . sum*, I. 5, 8, 42, 59, 65, 73, 129, 165, 214. *7 (*iemvel*)

Æn (*en*, I. 1, 21. &c.), conj. än: quam. I. 4-6. &c. Cfr. *För 1*, *Förræ 1*. *7 (*en*)

Æn (*en*, I. 12, 36. &c.), conj. men: sed. I. 3, 5, 8, 12, 13. not. 22; 18, 20, 30. &c. *æn þo*, vide *þo*. Recc. codd. loco h. v. habent *men*; vide I. 3. not. 72. *7 (*en*)

Æn, conj. om: si. III. 3, 9, 16; V. 7. *æn vitni æræ til*, III. 8. not. 47, ubi omis-
sa v. *um*, quam habet textus, v. *æn* accipit hanc significationem, quam ignorat Th. (*Sk. L.* p. 80 not. a; cfr. p. 76 not. b, p. 86 not. a). *æn þo at*, vide *þo*. *7 (*en*)

Æn (*en*, V. 2: 1), adv. 1) ännu, hitills: adhuc. *æn a fiarþa þingi, æn þripia dagh*, I. 118, 161. *æn þa*, I. 82, 139, 140, 161, 178, 218; III. 15. *þo æn*, vide *þo*. 2) ännu, ytterligare: ulterius. *æn þripia*, I. 178. *æn thre*, V. 2: 1. *æn virning til*, IV. 25. *æn ther til*, V. 2: 1. *7 (*en*)

Ændi, m. ände: extremitas. I. 197. *4

Æng, f. äng: pratum. I. 74, 75, 159, 160. &c. *6

Ængelsk, adj. Engelsk: Anglicus. V. 5: 56.

Ængelsk, ? ett Engelskt mynt, hvaraf fem svarade mot en öre: moneta Anglica, de qua quinque aequipararunt unam oram. I. 31. not. 34; 174. n. 41.

Ængin (n. *ænkti*; dat. *ængu*, I. 137; *enge*, I. Add. F. 4.), pron. 1) adj. ingen: nullus. I. 21, 32, 43, 70, 71, 79. &c. *sum ænkti* (sc. *barn*) *vari*, I. 19. *ænkti*, ab-

solute, intet: nihil. I. 34. 2) subst. ingen: nemo. III. 13; IV. 10. *7 (*engin*)

Ængælep, adv. ingalunda, på intet sätt: nullo modo. I. 139.

Ænkæ, f. enka: vidua. I. 45. *7 (*enkia*)

Æplis barn, n. omyndigt barn; egentligen barn som undfågnas eller leker med äpplen: puer, impuber; proprie puerulus qui pomis delectatur. I. 49; Add. C. 5.

Ær (*æræ*, I. 71. not. 52; 189; Add. K. 1; cfr. *þær*), part. rel. som: qui &c. *þæn, hin &c. ær*, is &c. qui, quae, quem, quam, quod. I. 4, 6, 14, 18, 23-26, 29, 31, 36. &c. *þæn ær* (cui) *þæt kænnis*, I. 13. *þe mæn ær* (quorum) *varþnaþ ær &c.* I. 140. *þæn ær* (cui) *han vil hemb-læ*, I. 81. *han ær* (cui) *sak givs v. ær givin*, I. 88, 108. &c. *þe sammæ stund ær han skal bötæ*, I. 84. *þæn timæ ær &c.* I. 89. *ær iorthen var sköt a, ær thæn man bor i, ær gærningen var i giorth, ær konung ær i*, in quo. I. Add. C. 5; D. 4; V. 3: 2, 3. *ær han sæktis fore*, I. 152. *sipæn ær*, vide *Sipæn 1*. Haec particula saepe omittitur; ex. c. *þæt* (sc. *ær*) *i köp ær kumit, hini* (sc. *ær*) *a stæpil sitia, þe fran æræ skild, utan þæt a borþ ær kumit, hina yrkia vilia, þeræ a sköte hioldo, hvær hin i fylghi var mæþ, hin löse sæ kænir*, I. 12, 18, 28, 70, 79, 86, 144. *þær þe vilia*, I. 68, 69. Loco h. v. recc. codd. plerumque habent *ther* vel *som*; vide I. 4. not. 18. *5

Ærchibiscop, vide *Archibiscop*.

(*Æreld*, ? fornålder: antiquissimum tempus. *af -de*, inde a remota antiquitate (ND. *af arilds tid*), I. Add. G. not. 28; V. 5: 28, 40. Coniici quidem potest, non vero certum est h. v. originem debere locutioni Isl. *ár allða*, principium temporum (*Völu-spá* 3). De h. v. vide Molb. D. Gl. v. *arild*, et *Kiöbenhavn-*

ske Selskabs Skrifter, III. p. 327 et seqq. Cfr. *Arilds eyendom, -skötter.*)

Æriltz möllæ, f. urgammal qvarn: molina, quae inde a remota antiquitate exstitit. I. Add. G.

Æreltz rum, n. urgammalt ställe: locus, quem aliquid inde a remota antiquitate occupavit. I. Add. G, ubi sermo est de alveo fluminis.

Æriæ, v. a. plöja: arare. præ. *ær*, rec. *eryer*, I. 86. et not. 11. sup. *arth*, I. 70. nott. 43, 44. Cfr. *Ardage*. *6

(*Æriæ, ærghe*, f. plöjning: aratio. I. 69. not. 64.)

Ærvape, n. arbete: labor. I. 40, 55; III. 5. *6

Ærvæ, v. a. ärfva: hereditatem accipere. *æ. man*, I. 63. *æ.*, absolute, I. 3. *6

Ærænde, n. ärende: negotium. V. 5: 52. *4 (*ærende*)

Æræ, vide *Ær*.

Æt, f. ätt, slägt: genus, cognati. *ta-kæ man* (sc. libertum) *i æt mæp sæ* (cfr. VGL. v. *ætleda*), I. 123, 124. *7 (*ett*)

Ætlæ, v. a. öfverväga, beräkna: pendere, computare. I. 84, 91. et not. 14. Cfr. *Ettan*. *2

Ættæ bot, f. böter, som af dråparens slägtingar erlades till den dräpnes: multa, quam occisi cognatis pendebant cognati homicidae. I. 84, 91; Add. D. 3. *6

Ætæ, v. a. äta: edere. Scribitur *ædæ*, I. Add. H. 2. Cfr. *Afat*. *7 (*ieta*)

Æy, vide *Ey*.

Æthæ, æth, part. relat. som: qui. H. v. in uno tantum cod. occurrit, III. 1. not. 4; 9. n. 51; 12. n. 58, 63, 81, 89; 13. n. 14, 48; 15. n. 42.

Ö.

Öfri, adj. öfre: superior. Vide *Hol.* *7 (*yfri*)

Öghæ (pl. *öghon*), n. öga: oculus. I. 92. *7 (*auga*)

Ök, m. (vide GotLL.) I. 160. *7 (*oykr*)

Öll, n. öl: cerevisia. IV. Add. B. 6; V. 5: 47; 6: 12, 13; 7. Cfr. *Traffn öl*. *7 (*ol*)

Ölkonæ, f. krögerska: femina rem cauponiam exercens. V. 7.

Öllqvinne, f. i. q. *ölkonæ*. IV. Add. B. 6.

Öre (ore, I. 76, 168.), m. (vide ÖGL. sub 1.) I. 14, 72, 82, 129, 153. &c. *ö.*

pænningæ, åttendedelen af en mark penningar, och således en tjugofjerdedels mark silfver: octava pars marcae monetalis, ideoque vigesima quarta pars marcae libratae argenti (vide *Mark 2*). I. 31. not. 33; 114, 119. not. 46; 129. n. 4; 151. n. 8; 153. n. 82; 158. n. 55; IV. 42.

öres mun, I. 31, 174; V. 7. *öres bot*, I. 151, 214. *öres arf*, I. Add. C. 4. *öres gul*, IV. 30. Oram octavam partem marcae fuisse, inde adparet, quod de moneta *skeling* dicta decem aequipararunt marcam, duae cum dimidia vero duas oras, quae itaque fuerunt quadrans marcae; cfr. *Skeling*. Ex I. 165, 168. quoque evidens est duas oras fuisse minus, sex vero oras plus quam dimidiam marcam. *7 (*oyri*)

Örtogh (örth, I. 91. not. 33.), f. örtug, en tredjedels öre: moneta, quae fuit triens orae. I. 91; Add. D. 5; F. 1; V. 7. *ö. pænningæ*, tjugofjerdedelen af en mark penningar, och således $\frac{1}{12}$ mark silfver: vigesima quarta pars marcae monetalis, ideoque septuagesima secunda pars marcae libratae (cfr. *Mark 2*). I. 31. not. 33; 165; Add. D. 3; IV. 43. nott. 31-33. *ö. mun*, I. Add. D. 5; F. 1; IV. 11. *sex mark ok tiughe ok XVI ö.*, i. e. duo trientes quadraginta marcarum (cfr. ÖGL.). I. Add. F. 1; IV. 43. nott. 31-33, 47. Cum certum sit *ö.* in Dania non minus quam in Suecia fuisse trientem orae (cfr. *Nyt jur. Ark.*, XXI. p. 165), quod etiam ex I. 91. coll. II. 45. adparet, difficile est

intelligere cur loco supra citato, I. 165, statuatur duas oras, de quibus ibi sermo est, quattuor ortugis esse aequiparandas; sicut alio loco in recc. codd. dicitur: *en ortug thet er tho hvide* (i. e. dimidia fere ora, cfr. *Hvidt*), I. 91. not. 29. *7 (*ertaug*)

(*Örtugs land*, n. tredjedelen af ett öresland: triens unius *öræs land*. I. 75. not. 2.) *6

Öræ, n. öra: auris. I. 94, 147, 174. *7 (*oyra*)

Öræs land, n. jord af en öres värde: fundus valens unam oram. I. 75. Aliter h. v. non explicari posse mihi videtur, nisi dicendum sit eam denotare agrum, in quo certa seminis quantitas serebatur (cfr. VGL. h. v.). Quid in Uplandia nostra significaverit h. v. notissimum

quidem est, id vero huc non pertinet. In Iure Iut. III. 12. occurrit quidem *mark guls i iorth*, *tva mark silfs iorth*, id vero certe non aliud est quam terra marcam auri vel duas marcas argenti valens, nec cum Suecico *markland* comparari potest. *3

Östre, adj. östra: orientalis. Vide *Port*.

(*Öve*, v. a. öfva, utöfva: exercere. V. 6: 28.)

Överboth, vide *Iver bot*.

Överman, m. öfverman: victor. IV. 51.

Öxe, f. yxa: securis. I. 138; IV. 24; V. 6: 19. Cfr. *Polöxe*. *7 (*yxi*)

Öpæ mark, f. ödemark, ofruktbar jord: campus desertus v. sterilis. I. 70. Scribitur *uthmark*, not. 6. ibid. *1 (*ödmark*)

2. GLOSSARIUM,

CONTINENS VOCABULA MEDII AEVI LATINITATIS.

A.

Adquiescere, satisfacere. II. 41.

Adventus, (vide VGL. gloss. 2.) *a. domini*, II. 99; III. A. 14. not. 17; B. 17. *a. dominicus*, III. C. 13.

Albus, i. q. hvidt. I. 165. not. 91; 168. n. 64.

Aliqualiter, errato, ut videtur, scriptum pro *qualiter*, I. 128: rubr.

Aliquatinus, aliquatenus. II. 43.

Anathematizare, excommunicare, Græc. ἀναθεματίζειν. II. 48.

Annona, frumentum. II. 111.

Antistes, episcopus. II. 29, 30, 40, 56, 57, 67, 109.

Apostolicus, *-ca sedes* (cfr. VGL. v. *sedes*), II. 150. *dominus a.*, papa Romanus. V. 2. *a.*, ut subst., idem. II. 48.

Assumptio, *dies -onis beate virginis*, i. q. förræ marisæ mæssæ (vide *Marisæ mæssæ*). II. 143; IV. epil. Cfr. Vorfruedagh.

Audientia, 1) i. q. a höræ. II. 109, 111; III. B. 21. 2) i. q. þing 2. *in iure coram communi a.*, *in communi a.*, i. q. a þingi. II. 24, 57, 87, 94. *vocare ad -am*, III. C. 15.

Augmentare, augere. V. 4.

B.

Bannum, i. q. ban 2. III. B. 21.

Beneficium, (vide VGL.) III. B. 3.

Bondo (pl. *-dones*), i. q. bonde 1. II. 5, 8, 24, 29, 37; III. B. 22; C. 16; V. 2, 4.

C.

Calumpnia, actio, accusatio. *animal habens -am*, pecus, de quo lis est mota. II. 88.

Camerarius, i. q. bursven. III. B. 2; C. 2.

Capella, sacellum. *c. marthe lundensis*, sacellum in templo cathedrali. II. 150. not. 34.

Capellanus, (vide gloss. 1 v. *cappellan*.) III. B. 2; C. 2.

Capitalis portio, i. q. hovoplot 2. II. 87, 132; B. 10; C. 10.

Casualiter, casu. II. 67.

Catetus, linea perpendicularis, Græc. κάθετος. II. 131.

Causare, i. q. sæktæ. *-sans*, *-satus*, *-sandus*, actor, reus. III. B. 14, 15, 19, 21; C. 12, 16.

Cautio iuratoria, *cautionis iuramentum*, i. q. tryghdær eþ. I. 110: rubr.; II. 46, 51.

Cerciorare, certiozem facere. II. 101.

Ceterus, *de -ro*, in posterum, postea. II. 10, 15, 32, 46, 67, 112, 127.

Cimiterium, coemeterium, Græc. κοιμητήριον. III. B. 4, 9, 16; C. 4, 9.

Civis, pagi incola. II. 93, 111. Cfr. *Concivis*.

Civitas, urbs. II 29; V. 1, 6: 11, 21.
Cognoscere (feminam), concumbere, ad imitationem Hebr. פָּרַף. III B. 12; C. 12.
Collatio, domini translatio (per donationem vel testamentum). II 24; III B. 10.
Comes, i. q. greve. IV. epil.
Concivis, i. q. granni. II 108, 110.
Coniunx, coniux. II 61.
Contemptus precium, i. q. þokkæ bot. II. 55, 70, 109, 110, 127. *contemptus emendatio*, idem. II 70.
Contractus cognacionis, i. q. kynzimi, III. B. 14, nisi v. *contractu* delenda sit; cfr. not. 6 ibid.
Contradiccio, lis. V. 2.
Convenientia, consensus. II 115.
Corona, rotundum latus modii a fundo perpendiculariter surgens. II 131.
Corrupta, devirginata.)(*virgo*, II 128.
Culcedra, culcita. II 126.
Curia, i. q. garþ 3. II 107. *regis c.*, II 95.

D.

Dacio, donatio. II 16.
Dani, i. q. danir. IV. epil.; V. 1, 4.
Dapifer (Isl. *dróttseti*) minister regius Danice *drost* appellatus. IV. epil. Cfr. *Ih. Gloss.* v. *drottsæt*.
Dearare, arare. III. C. 6.
Decimacio, decimae. *d. frugum*, III B. 22; C. 16.
Decimare, decimas pendere. III. B. 22; C. 16.
Dedicacio, consecratio (aedis sacrae). III. B. 1; C. 1.
Dedicare, consecrare (aedem sacram). III. B. 1, 2; C. 1, 2.
Defalcare, falce secare. III. C. 6.
Denarius, 1) i. q. pænning 3. II 45, 65, 95-97, 106, 131. 2) i. q. pænning 2. *hora* v. *ora -iorum*, vide *Hora*, *Ora*.

Denominacio, i. q. næfnd, vel potius nominatio virorum ad constituendam nemdam. III. C. 12.

Deterioratio, depravatio. II 139.

Dies iuridicus, dies, quo celebratur conventus iudicialis. II 57, 88, 90-92. *dies iuris*, idem. II 57.

Dies rogationum, tres dies, qui celebrabantur in sexta septimana post pascha (cfr. *Cryci ukæ*). II. 99; III. B. 17; C. 13.

Diffinico, definitio. II 3, 143.

Diffinitus, definitus. II. 3, 36, 37, 45.

Diocesis, dioecesis, Græc. *διοικησις*, provincia cui praeest episcopus. II 45, 61.

Dominica, i. q. sundagh. *d. palmarum*, i. q. palma söndagh. V. 2.

Dominicus, domini, sc. S. Salvatoris. Vide *Adventus*.

Duodena, i. q. tylt. *tres iuramentarium -ne*, II. 49, 58, 132. *tres iuramentorum -ne*, II 60, 63.

Duodenarius, 1) adj. *-um iuramentum*, i. q. tyltær eþ. II. 67. 2) m. i. q. tylt. *d. iuramentorum*, II. 71. *d. iuramentarium*, II. 135. *duplicatus iuramentorum d.*, II. 65. *triplicatus (iuramentorum) d.*, II. 48, 128.

Duodenus, qui duodecim (viris &c.) constat. *-um iuramentum*, i. q. tyltær eþ. II. 1, 5, 7, 8. &c. *-um sacramentum*, II. 11, 13, 19, 20, 41. *-na manus*, II. 131; V. 1; cfr. *Manus*.

E.

Ebdomada, septimana, Græc. *εβδομας*. Vide *Pascalis*, *Pentecoste*.

Ecclesia, aedes sacra. II. 30, 48, 73; III. B. 1, 2. &c.

Electus, nominatus episcopus nondum vero consecratus. V. 3: epil.

Elongare, removere, Fr. *eloigner*. II 99. *se e.*, II 45.

Emendare, mulctam pendere. II. 21, 48, 53, 58, 59. &c.

Emendatio, mulctae solutio, ac ipsa mulcta. II. 37, 43: rubr.; 45, 46, 48-50. &c. *penalis e.*, II. 68.

Epiphania, Græc. ἐπιφάνεια, festum die VI Ianuarii celebratum. V. 2. *octavanie*, dies XIII Ianuarii. II. 99; III. B. 17; C. 13.

Equalitatis iuramentum, i. q. iaf-napæ ep. I. 110: rubr.; II. 46, 51, 66.

Equanimitèr, aequè, aequo modo. III. B. 22.

Equicium, grex equorum. II. 108.

Estimatio, pretium rei, vel summa qua aliquid, ex. c. damnum datum, aestimatur. II. 23, 65, 69, 90, 97, 108. &c. *e. dampni*, II. 68, 70-72, 108. &c. Nonnumquam h. v. simul denotat summam qua aliquid aestimatum est, et ipsam estimationem proprie sic dictam. *e. damni prestanda, facta a duobus* &c. II. 108. *e. facta in prima conventionè nullatenus minuat* &c. II. 142; cfr. not. 9 ibid.

Evacuare, irritum reddere. II. 7.

Exactor, i. q. umbuzman (qui mulctas &c. nomine regis vel archiepiscopi exigit). *e. regius* vel *regis*, II. 45, 67, 76, 95, 100, 101, 109; V. 2. *e. pontificis* vel *episcopi*, II. 67, 109; III. B. 19.

Exalatio (pro *exhalatio*) *spiritus*, mors. II. 116, 126.

Excommunicare, ex ecclesiae communione excludere. III. B. 21; C. 15.

Excommunicatio, exclusio ex ecclesiae communione (ban). II. 57; III. B. 12, 15, 21; C. 12, 15; V. 2.

Exigentia, quod res quaedam postulat vel exigit. *pro sue partis* v. *sui reatus e.*, II. 27, 87.

Exigere, appellare, in ius vocare. II. 114, 131.

Exeditio, i. q. leþing. II. 35; V. 4.

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IX.

iura -onis, tributa expeditionis navalis caussa pendenda. V. 4.

Expurgare se, i. q. skæræ sik. III. B. 8, 15; C. 8, 13; V. 1.

F.

Facere, i. q. latæ 3. *faciat eum citari*, II. 57.

Facilis, de -li, facile. II. 35.

Factor, auctor; occurrit de auctore delicti III. B. 13. Sed pro *factorem*, II. 48, forte legendum est *fautorem*, ut habent alii codd. not. 35 ibid.

Falcastracio, f. sectio falce facta. III. B. 6.

Falcastrare, falce secare. III. B. 6.

Feria, dies (septimanae). *secunda, tertia f.*, dies lunae v. Martis. II. 99.

Festum sancti (v. *beati*) *michaelis*, dies XXIX Septembris. II. 99; III. B. 17; C. 13. *sollempnitas sancti michaelis*, idem. II. 125. *vigilia sancti michaelis*, dies proxime praecedens. II. 113.

Festum beati olavi, dies XXIX Iulii. III. C. 13. *vigilia sancti olavi*, dies proxime praecedens. II. 99; III. B. 17.

Festum purificationis, i. q. kyndælmissu dagh. V. 4.

Forefacere, delictum committere. III. B. 3; C. 3.

Forefactum, delictum. III. B. 16.

Fraus, fraus. II. 18, 48.

Funiculus equalitatis v. *equitatis*, funis geometricus, quo aequantur agri vicinorum in pago. II. 20, 26. *funiculi equitas*, II. 27, 35.

G.

Generalitas, quod generale est vel universum complectitur. V. 2.

H.

Habere, ius habere aliquid faciendi.

h. aspirare, depellere, II. 15; III. C. 3. Cfr. *Æghæ* 3.

His, pro *iis* vel *his*. I. 158: rubr.; 199: rubr.; II. 21, 46, 57, 85, 99. &c.

Holzacia, Holstein. IV. epil.

Honus, honere, honera, pro *onus* &c. II. 21, 45, 73, 76, 77, 134. &c.

Hora, pro *ora*, margo &c. *h. vestis*, II. 115. *h. in silvis*, V. 4.

Hora, pro *ora*, i. q. öre. II. 7, 39, 41, 69. &c. *h. nummorum*, i. q. öre pænningæ. II. 8, 70, 105, 108, 110, 114, 120, 125, 130, 131. *h. denariorum*, idem. II. 102; III. C. 2. Recc. scribunt *ora*, II. cc. in notis; cfr. *Ora*.

Horrende, horrendo modo. II. 110.

Hostium, pro *ostium*, V. 1.

Humiliare, dehonestare. *virginem h.*, II. 128.

Humiliatio, dehonestatio. II. 129.

I.

Imperare, vide *Impetere*.

Impetere, iure convenire, actionem alicui intendere. III. B. 15. *i. aliquem super aliqua re*, II. 41, 135, quibus locis addendum est II. 16, ubi pro *impetatur* perperam scriptum est *imperatur*.

Incantacio, ars magica. III. B. 15.

Incisor, is qui (arbores) caedit. II. 53.

Incolarum (sc. pagi) *conventus*, i. q. gatu stæfnæ. II. 40.

Inculpare, accusare. III. C. 14.

Indeterminate, indefinite. II. 131.

Infictio vulneris, vulneratio. II. 58.

Infra, intra (locum vel tempus). *i. diocesim* v. *parrochiam*, II. 45; III. B. 10, 20. *i. quod tempus, XV annos, annum*, II. 120; III. B. 18, 21; C. 14.

Inpossibilis, qui effici non potest. *-le legis preceptum*, II. 48.

Inpregnare, praegnantem facere. II. 1.

Inscribere, in prediis... non inscripta fundi dignitate, i. e. quibus non

coniunctus est fundus, v. quae a fundo separata sunt. II. 35: rubr.; cfr. not. 14 ibid.

Insinuare, indicare, denuntiare. III. B. 12; C. 12.

Insultus, adgressio. II. 66.

Insurpare, vocabulum sine dubio corruptum; pro *insurpabit* legendum videtur *inputabit*, III. B. 19.

Intercapedo, intervallum. *maris i.*, II. 88.

Interfectio, occisio. II. 48.

Intuitus, respectus, ratio. *religionis* v. *prescriptionis -tu*, II. 15, 37.

Irrefragabiliter, sine contradictione vel tergiversatione. II. 142.

Irritare, irritum facere. II. 39.

Iudicium commune, i. q. þing 2. II. 57.

Iuramentales, viri una iusiurandum dantes. II. 86, 97, 116-118, 138, 139. (*testes*, II. 48, 89, 135. *sex -libus*, II. 101. (*duobus testibus et*) *duodecim -libus*, II. 28, 81, 87-89, 91, 93, 135, 148. *manu duodecima* v. *duodena -lium*, II. 91, 131. *viginti quatuor -libus*, II. 129. *tribus -lium duodenis*, II. 49, 58, 132.

Iuramentum cautionis, vide *Cautio*.

Iuratoria cautio, vide *Cautio*.

Iuridicus, 1) adj. *i. dies*, vide *Dies*. 2) *-ci*, m. pl. i. q. þingmæn. II. 41, 48, 62, 88, 90, 95, 98, 102, 106, 111, 112, 125, 126, 134, 137, 149, 150. *-corum conventus*, i. q. þing 2. II. 131.

Ius, 1) potestas. *in i. alterius susceptus*, II. 17. 2) conventus iudicialis. *i. commune*, i. q. þing 2. II. 10, 11, 17. *i. provinciale*, i. q. hæræzþing. II. 85, 90, 131. *i. generale*, i. q. lanzþing. II. 90. *in generali iure per totam diocesim homines congregantur*, II. 45. *i. generale ad quod universi de terra conveniunt*, II. 85.

K.

Kanutus, i. q. knnt. II. 45, 58, 65; V. 1.

L.

Latitudo, extensio. *senā pollicis l.*, II. 131. *l. in longitudine*, i. e. longitudo. Ibid.

Livonia, Liffland. II. 150. not. 34.

Lucii ecclesia, aedes sacra Roskildensis. III. B. 9; C. 9.

Lundensis civitas, urbs Lunda. V. 1. *lundensis archiepiscopus, l. ecclesia, capella marthe l.*, II. 150. et not. 34; V. 1.

M.

Malignare, male facere. *-nans*, malefactor. II. 45.

Mansio, i. q. garþ 3. I. 115: rubr.; II. 3, 49, 76, 109, 133. *conductionis m.*, praedium conductum. II. 144, 146.

Mansus, i. q. bol 1. II. 26, 34.

Manus, sc. iurantis, sanctorum reliquias vel sacro codici imposita, quamobrem numerus virorum simul iurantium denotatur numero manuum (cfr. VStL. v. *hand*). *tercie m. iuramentum*, II. 70, 110. *cum tercia manu diffiteri, tercia manu se expurgare*, II. 115; III. B. 8; C. 8. *cum sexta manu negare*, III. B. 21. *m. duodecime iuramentum*, II. 48, 56, 66. *m. duodecima v. duodena iuramentatum*, II. 91, 131. *cum manu duodecima iurare*, II. 69. *manu duodecima v. duodena defendere v. se expurgare*, II. 20; V. 1.

Marca, 1) i. q. mark 1. *m. argenti*, II. 43, 48, 65, 68, 72, 129. 2) i. q. mark 2. II. 7, 19, 27. &c. *m. nummorum*, II. 50, 51, 53, 55, 65, 72, 82, 87, 97, 100, 107-111, 116, 127, 129. *m. denariorum*, II. 56. *m. scaniensis*, III. C. 13, 15.

Marthe capella, vide *Capella*.

Mensura, i. q. skæppæ. II. 131.

Michaelis festum, sollempnitas, vigilia, vide *Festum sancti michaelis*.

Minutio, diminutio. *absque divisio-*

nis (i. e. bonorum dividendorum) *-one*, II. 4.

Modicum, aliquantum. *terrem.*, II. 38.

Multociens, multoties, saepe. II. 48.

N.

Nativitas domini, i. q. iul. V. 2. Cfr. Vorfrue dagh.

Nox, i. q. nat 2. III. B. 2; C. 2.

Nummus, 1) i. q. pænning 2. Vide *Hora, Marca*. 2) i. q. pænning 3. II. 95, 98.

Nundine piscationis, mercatus quotannis habitus. II. 143, ubi dicitur istius mercatus caussa vectigal a colono esse pendendum die XV Augusti, a quo die usque ad diem XXIX Septembris mercatum Malmogiae habitum esse docet V. 6: 11. KR., privilegio Stralsundensibus a. 1319 dato nixus, statuit mercatum, de quo loco primum citato sermo est, habitum esse a die XXV Iulii ad diem XI Novembris (*G. D. L.*, I p. 137 not. 1).

Nutricium, i. q. fostær løn. II. 22.

O.

Obtinere, vincere. II. 40, 57.

Octava, dies octavus post festum quoddam. Vide *Epiphania, Pasca*.

Octonarius, octonaria, i. q. attung. III. B. 7; C. 7.

Officialis (episcopi), i. q. umbuzman. III. C. 14.

Olavi festum, vigilia, vide *Festum beati olavi*.

Omni modis, omnibus modis, omnino. II. 40.

Oppressor, stuprator. II. 129.

Opprimere, stuprare. II. 128.

Ora, i. q. öre. III. B. 2, 8, 21; C. 8. *o. argenti*, V. 4. *o. denariorum*, III. C. 15. Cfr. *Hora*.

Ordeum, pro *hordeum*. II. 104.
Ordinare, i. q. vighæ 2. III. B. 16.
Ortogonaliter, recto angulo. II. 131.

P.

Parcialis, partitus.)(*principalis*, II. 47.

Parlamentum, conventus, comitia. IV. epil.

Parochia, *parrochia*, pro *paroecia*. II. 87; III. B. 5, 8-10, 12. &c.

Parochiani, *parrochiani*, paroeciae incolae. II. 30, 40, 73, 93; III. B. 2-4, 9, 22; C. 2, 3, 9, 16.

Partes, terra, regio. II. 43, 48, 91.

Pasca, festum resurrectionis Christi. *festum -ce*, II. 99. *septimana -ce*, i. q. paskæ ukæ. II. 144. *octava -ce*, III. B. 17; C. 13; V. 2.

Paschalis ebdomada, i. q. paskæ ukæ. II. 144.

Penitencia, i. q. skrift 2. II. 22. *age-re -am*, i. q. skriftæ sik. II. 126.

Pentecoste, quinquagesima (dies post pascha), festum adventus Spiritus sancti. *vigilia -es*, II. 113, 125. *ebdomada -es*, i. q. pingiz ukæ. III. B. 17; C. 13; V. 2. *septimana -es*, idem. II. 99.

Placitum, i. q. þing 2. V. 2, 4. *p. generale*, i. q. lanzþing. V. 2. *p. provinciale*, i. q. hæræzþing. Ibid.

Plaustratum, plaustrum onus. III. C. 8.

Plenarie, plene. II. 49.

Plenariter, plene. III. B. 19.

Pluralitas, plurium numerus. *pro-tate sorcium*, ideo quod plures sunt sortes. II. 20.

Polus, coelum v. spirituale regnum.

)(*forum*, II. 127.

Pontifex, episcopus. II. 21, 67, 79, 133.

)(*apostolicus*, II. 48.

Porta aquarum, emissarium. II. 125.

Portitor, is qui portat (candens ferum). II. 57. H. v. alias quoque occur-

rit in scriptis mediū aevi, quamvis rectius scriberetur *portator*.

Preeligere, praeoptare, potius velle. II. 131, ubi KR. perperam refert v. *pre-elegerit* ad inf. *praelegere*.

Prepositus provincialis, (vide VGL. v. lænsprester.) III. C. 14.

Presentare se, iudicio se sistere. II. 7.

Presumere, audere, non verere (facere quod prohibitum est). *p. seminare, communicare, irrogare* &c. II. 34, 45, 48, 61, 62, 96, 105, 114, 116, 117, 134; III. B. 21; V. 1, 4.

Presumptio, protervitas in iure violando. II. 107, 113. *temeritatis sue-ome animatus*, V. 1.

Presumptor, audax iuris violator. III. B. 21.

Previdere, tueri, servare. II. 1.

Privilegiatus, privilegiis munitus. II. 33.

Procurare, com meatum ad episcopum paroeciam visitantem conferre. III. B. 2; C. 2. Cfr. *Procuratio*.

Procuratio, 1) com meatus episcopo paroeciam visitanti debitus (cfr. VGL. v. gengærþ 1). III. B. 2; C. 2. 2) i. q. stup 2. *p. regia*, II. 35.

Propalare, divulgare. II. 73.

Provincia, i. q. hæræþ. II. 17, 29, 33, 90, 92, 99, 131, 145; III. B. 19; C. 14; V. 2.

Provincialis, 1) ad provinciam pertinens. Vide *Ius 2*, *Placitum*, *Prepositus*. 2) pl. -les, i. q. hæræzmæn. II. 29.

Proximior, propior. III. C. 14.

Putativus, qui putatur esse aliquid. *pater p.*, II. 24.

Q.

Quadragesima, ieiunium quadraginta dierum ante pascha. II. 144.

Quadrans, i. q. fiarþung. III. B. 7; C. 7.

Quatinus, quatenus. II. 43, 67.

Quociens, quoties. II. 41.

R.

Ratio, litis vel criminis legitima tractatio. *r. equalitatis*, i. q. iafnap 2. II. 20. *poni ad -onem*, in ius vocari. III. B. 6, 21; C. 16.

Recompensare, rependere. II. 5.

Reconciliacio (reconsiliacio), nova consecratio aedis sacrae. III. B. 1; C. 1.

Reconciliare (reconsiliare), denuo consecrare (aedem sacram). III. B. 4; C. 1, 4, 9.

Regraciari, gratias agere. V. 4.

Religio, vita monastica, monasterium. II. 15; III. B. 11.

Resilere, pro *resilire*, forte scripturae mendo. I. 77: rubr.

Responsalis, is qui pro alio in iure respondet. II. 25; III. B. 19.

Roborabilis, vocabulum sine dubio errato scriptum pro *rationabilis*, non vero alias, quantum cognitum est, occurrens. II. 19; cfr. not. 36 ibid.

Rogatio, precis, supplicatio. Vide *Dies rogationum*.

S.

Sanctuarium, pars aedis sacrae, arae principali proxima. III. B. 9.

Satisfacere, mulctam pendere. II. 19, 21, 45, 46, 48, 49. &c.

Satisfactio, mulcta. I. 123: rubr.; II. 17, 31, 37, 39, 43. &c.

Scania, i. q. skane. II. 45, 150; V. 1, 4.

Scaniensis, 1) adj. ad Scaniam pertinens. *lex s.*, II. 150. not. 34. Cfr. *Marcia 2.* 2) *-ses*, m. pl. Scaniae incolae. III. A. rubr.

Sclavi, i. q. vindær. IV. epil.; V. 1, 2, 4.

Scotare, i. q. skötæ. II. 16, 24, 42.

Scotatio, i. q. skötning. I. 83: rubr.; II. 16, 24, 37, 38 (ubi hic solemnus ritus describitur), 39, 42.

Secularis, ad hunc mundum pertinens. *iudex s.*, III. C. 16.

Seculum, mundus. I. 37: rubr.; II. 15: rubr.

Sella, ephippium. II. 59.

Septuagesima, (vide VGL.) II. 99; III. C. 13.

Siligo (syligo), secale (rugh). II. 104, 145.

Solidus, i. q. örtogh. *s. argenti*, V. 4.

Specialitas, 1) species. II. 110. 2) specialis v. propria natura. II. 135.

Stothmaria, Stormaren. IV. epil.

Strata, via strata. II. 28.

Sturgio, i. q. styriæ (Angl. *sturgeon*, Fr. *esturgeon*). II. 100.

Subduplacio, divisio in dimidias partes. II. 65.

Subtractio, ademptio. II. 48, 102, 114, 135, 149.

Suethia, i. q. sverige. II. 88, 150.

Sufficere, posse. *s. sibi procurare, investigare*, II. 17, 21.

Supersedens, praesens, qui negotio cuidam adest. III. B. 10.

Syligo, vide *Siligo*.

T.

Teneri, debere, oportere. *t. satisfacere, persolvere* &c. II. 19, 45, 48, 55, 57, 58. &c. *t. ad pecuniam persolvendam*, II. 45. *t. ad satisfactionem, ad idem*, II. 31, 52, 53.

Terminus, extremitas, extrema pars. II. 120.

Transversalis, 1) adj. transversus. *altiludo t.*, II. 131. *linea t.*, i. e. collateralis. II. 14. 2) *-les*, m. pl. cognati in linea collateralis. II. 14.

U. V.

Vigilia, (vide VGL.) III. B. 17. Cfr. *Festum sancti michaelis*, *Festum beati olavi*, *Pentecoste*.

Villa, pagus. I. 67: rubr.; 71: rubr.; II. 26, 28, 32, 33, 70, 85, 102, 103, 108, 111, 114.

Villicatio, villici munus. II. 133, 134.

Virilis porcio, pars, divisione per capita facta, cuique cedens. II. 14, ubi verba proxime sequentia: *servato tamen* &c. satis evidenter docent *-les porciones* non, ut credidit KR., idem esse quod

equales partes, de quibus in fine capituli dicitur.

Viriliter, per capita (divisione facta).

II. 14.

Universitas, incolarum pagi &c. universitas. I. 66: rubr.; II. 27, 28: rubr.; V. 2, 4.

Vomeris, sc. candentes (cfr. Skra).

III. B. 15. *-ribus se expurgare*, ibid. Cfr.

II. 57, 99.

Y.

Ypotenusa, pro *hypotenusa*, latus trianguli cathetis oppositum. III. 131.

3. INDEX NOMINUM PROPRIORUM.

Absalon, absolon, absolan, biskop i Seland och slutligen ärkebiskop: episcopus Selandiae ac postea archiepiscopus. I. Add. J. nott. 8, 38; III. epil. nott. 1, 42; V. 1.

Albrict af æværsten, vide *Æværsten*.

Alexandær, påfven Alexander III: papa Romanus. III. epil. not. 1.

Anders iensön, förmodligen den samme, som efter Drotsen Andreas Erlandssons död blef hans efterträdare: dapifer, ni fallor, successor Andreae Erlandi filii (cfr. KA., *Jur. Skr.*, I. p. 536). V. 3: epil. not. 60.

Andreas, ärkebiskopen i Lund Andreas Sunesson: archiepiscopus Lundensis. II. 150.

Anners erlandsön, drots, ärkebiskopen Jakob Erlandssons broder: dapifer, frater archiepiscopi Iacobi Erlandi filii. V. 3: epil. not. 60.

Aos, Åhus, fordom en under ärkebiskopen i Lund lydande stad, nu en socken och lastageplats under Christianstad: olim urbs archiepiscopo Lundensi subiecta, nunc paroecia et portus urbis Christianstad. IV. 57. not. 65.

Arus, staden Aarhus: urs Daniae. V. 3: epil.

Barahereth, Bara härad i Skåne: territorium Scanicum. V. 4.

Batzstuvæ holmen, en till Elleholm hörande holme: insula priscae urbi Elleholm adiacens. IV. 57. not. 65.

Borlundæ, staden Börglum i norra Jutland, fordom biskopssäte: urbs Iut-

landiae borealis, olim sedes episcopi. V. 3: epil.

Borndholm, ön Bornholm: insula Bornholm. IV. 55. not. 1.

Dalby, en by belägen en Svensk mil från Lund: pagus, haud procul ab urbe Lund situs. I. Add. C. 1. not. 18. *møllen lund ok d. (i stenhusi)*, III. tit. nott. 6, 7, 9, 10; cfr. KA., *Jur. Skr.*, I. p. 175.

Danmark, Danmark: Dania. I. Add. C. 1. not. 18; III. epil. n. 8; IV. 1. n. 2, 3, 9; 35. n. 21, 22; 57. n. 68; V. 2: prol. n. 4, 5; 3: epil. n. 20; 5: prol.

Dros, vide *Jones*.

Elleholm, fordom en under ärkebiskopen i Lund lydande stad, nu en by och socken i Bleking och Listers härad: olim urbs archiepiscopo Lundensi subiecta, nunc pagus et paroecia in Blekingia. IV. 1. not. 11; 57. n. 65. Cfr. Sjöborg, *Blekings historia och beskrifning*, p. 367-369; S. BRING, diss. *de Listria*, resp. P. MÜTZELL, Lundae 1748, p. 22, 23, 58-60.

Erek, 1) konungen i Danmark Erik Christoffers son, kallad Glipping: Ericus Christophori filius, rex Daniae. V. 2: prol. nott. 1, 2. *e. konungs kristofærs sun*, V. 3: 1, epil. *e. mæreto sön*, ita dictus a matre, Margareta filia Ducis Pomeraniae. I. Add. C. 1. not. 18. 2) konung Erik Menved: rex Ericus Eriki filius. V. 4. 3) konung Erik af Pommern: rex Ericus Pomeranus. V. 5: prol., ubi appellatur filius reginae Mar-

garetae, quamvis re vera fuit nepos ex filia sororis dictae reginae.

Falsterbothe, falsterbo, staden Falsterbo i Skåne: urbs Scaniae. V. 5: rubr., prol., 32, 53. Sed cap. 44 ibid. huc non pertinet; vide gloss. 1 v. *falsterbo*.

Fiun, ön Fyen: insula Danica. V. 3: 9. not. 56; epil. n. 18.

Frederich, konungen i Danmark Fredrik II: Fredericus secundus, rex Daniae. IV. 1. not. 2; 57. n. 68.

Fride, konungens höfvidsman i Skånör och Falsterbo: praefectus regius urbium Skånör et Falsterbo. V. 5. B. prol.

Fyskestræde, en gata i Malmö: platea Malmogiensis. V. 6: 7.

Gerard, grefve af Holstein: comes Holsatiae. IV. epil.

Graabrödherstræde, en gata i Malmö: platea Malmogiensis. V. 6: 7.

Gutland, ön Gotland: insula Gotlandia. V. 5: prol.

Halland, Halland: Hallandia, ducatus Danicus, iam provincia Suecica. V. 3: epil.

Henrek, vide *Likæn*.

Hethæby, staden Hedeby eller Slesvig: urbs Daniae. V. 3: epil.

Helsingburg, staden Helsingborg: urbs Scaniae. IV. 1. nott. 3, 10, 14; 35. n. 21, 26, 32, 33; 36. n. 43; Add. A. 1. n. 4; V. 5: 44.

Helsingör, staden Helsingör: urbs Daniae. IV. 1. not. 14.

Jacob, 1) biskop i Hedeby (Slesvig) och konungens canceller: episcopus Slesvicensis et cancellarius regis Daniae. V. 3: epil. 2) grefve af Halland: comes Hallandiae. Ibid.

Jesus cristus, V. 3: epil.

Inguar, biskop i Seland: episcopus Selandiae. V. 3: epil.

Iones, 1) *i. dros*, ärkebiskop i Lund: archiepiscopus Lundensis. V. 3: epil. et not. 32. 2) biskop i Odense: episcopus

Odenseensis. V. 3: epil. 3) biskop i Reval: episcopus Revalensis. Ibid.

Kassuben, ett Vendiskt landskap i östra delen af Pommern: regio Vendica in parte orientali Pomeraniae. V. 5: prol.

Knut, 1) hertigen af Slesvig Knut Lavard: dux Slesvicensis. III. epil. not. 1. 2) konungen i Danmark Knut Valdemars son: Kanutus Valdemari filius, rex Daniae. I. Add. B. 5. not. 1; III. epil. n. 1.

Kristofær, 1) konungen i Danmark Christoffer Valdemars son: Christophorus Valdemari filius, rex Daniae. Vide *Erek* 1. 2) konungen i Danmark Christoffer Eriks son: Christophorus Erici filius, rex Daniae. IV. epil. 3) konungen i Danmark Christoffer af Baiern: Christophorus Bavaricus, rex Daniae. Cum codex iuris urbici Scaniae dicitur a rege *k.* datus esse omnibus urbibus Daniae, IV. 1. not. 2, satis patet illum codicem ab in scio scriba permixtum esse cum codice communi urbium Daniae a R. Christophoro Bavarico confirmato (KR., *G. D. L.*, V. p. 512 et seqq.).

Köghe, staden Kjöge: urbs Daniae. V. 5: 44.

Landeskronæ, staden Landskrona: urbs Scaniae. IV. 1. not. 14; 35. n. 26, 33; 36. n. 43. *l. ræt*, IV. 35. not. 21.

Laurencius iönsson, konung Christoffer II:s drots: dapifer regis Christophori secundi. IV. epil.

Lauritz kirkiæ, vide gloss. 1 v. *kirkiæ* 1.

Likæn, Gleichen, ett Tyskt Grefskap: sedes generis comitum Germanici. *henrek af l.*, V. 3: epil.

Lothvic albrictson, konung Christoffer II:s marsk: mareschallus regis Christophori secundi. IV. epil.

Lund, staden Lund: urbs Scaniae, olim sedes archiepiscopi Daniae. I. Add.

B. 7; J. nott. 9, 38; III. tit. not. 7; IV. 1, 35, 36, 55. not. 1. -*de ræt*, IV. 35. -*de erkebiscop*, IV. 55. not. 1. *erkebiscop i L.*, IV. 1. not. 11. *giælkyræ af L.*, III. epil. not. 42. -*dæ man*, I. Add. B. 7. Cfr. *Dalby*.

Malmöghæ, malmö, staden Malmö: urbs Scaniae. IV. 9. not. 18; 35. n. 26, 33; 36. n. 43; V. 6: rubr., 9, 23. -*ghis ræt*, IV. 35. not. 21. -*ös birk v. birke ret*, IV. rubr. not. 1.

Margareta, drottning i Danmark, Sverige och Norrige: Daniae, Sueciae ac Norvegiae regina. V. 5: prol.

Mæreta, Margareta af Pommern, K. Erik Christoffers sons moder: Margareta, filia ducis Pomeraniae ac mater regis Erici Christophori filii. Vide *Erek 1*.

Nexe, staden Nexö på Bornholm: urbs in insula Danica Bornholm. IV. 55. not. 1.

Niclæs, 1) vald biskop i Börglum: electus episcopus Borglumensis. V. 3: epil. 2) *n. ærlundssun*, konungens länsman, ärkebiskopen Jacob Erlands-sons broder: praefectus regius, frater archiepiscopi Iacobi Erlandi filii (cfr. KA., *Jur. Skr.*, I. p. 177, 178). III. epil. not. 42.

Norge, Norrige: Norvegia. V. 5: prol.

Nyborgh, nyburgh, staden Nyborg: urbs Daniae. IV. epil.; V. 3: 1, 9, epil.

Othæns ø, staden Odense: urbs Daniae. V. 3: epil.

Pommern, Pommern: Pomerania. V. 5: prol.

Pæter, 1) biskop i Viborg: episcopus Viborgensis. V. 3: epil. 2) ärkebiskop i Lund: archiepiscopus Lundensis. IV. 55. not. 1. 3) konungens länsman i Lund: praefectus Lundensis. V. 1.

Ripæ, staden Ribe: urbs Daniae. V. 3: epil.

Rosengarthen, ett ställe vid hafstrand, troligen beläget nära Skanör

Corp. Jur. Sv. G. Ant. Vol. IX.

eller Falsterbo: locus ad littus maris situs, ac, ut videtur, haud procul a Skanör vel Falsterbo. V. 5: 8. et not. 26.

Roskilde (roskildt), staden Roeskilde: urbs Daniae. III. B. 9; C. 9; IV. 1. not. 2; V. 3: epil. not. 34.

Rævælæ, staden Rewal i Estland: urbs Esthoniae. V. 3: epil.

Rø, ön Rügen: Rugia insula. III. epil. not. 1.

Sialand, sielland, ön Seland: insula Daniae. III. epil. not. 1; IV. 55. not. 11; V. 3: 10. n. 59; epil.; 5: 9.

Skane (skone), Skåne: Scania. I. Add. C. 1. not. 18; F. 1. n. 4, 12; H. 2. n. 1; III. rubr. n. 1; IV. 1. n. 9, 11; 55; V. 2: prol.; 3: 10, epil.; 5: prol.; 7. not. 2; 8: rubr.; 9. *ærchibiscop ofna s.*, III. epil. *gelkere af s.*, I. Add. J. not. 9; III. tit. n. 13.

Skanör (schanner), staden Skanör: urbs Scaniae. V. 5: prol. et not. 18; 32, 53. *s. logh*, V. 5: rubr.; 7: rubr.

Sverige, Sverige: Suecia. V. 5: prol.

Sunnæn a, vide gloss. 1 v. sunnæn.

Sölvisborgh, staden Sölvesborg: urbs Blekingiae. IV. 35. not. 26.

Thorth, konungens befallningsman i Skåne: praefectus regius Scaniae. III. tit. nott. 6, 12, 13. Cfr. KA., *Jur. Skr.*, I. p. 176, 177.

Tomarp, fordom en stad, nu en by och socken i Skåne och Järestads härad: olim urbs, nunc pagus et parocia in Scania. IV. 35. not. 26. Cfr. Sjöborg, *Samlingar til Skånes historia*, I. pagg. 32-34. Gillberg, *Beskrifning öfver Christianstads län*, p. 140, 141.

Tuke, 1) biskop i Ribe: episcopus Ripensis. V. 3: epil. 2) biskop i Aarhus: episcopus Arhusiensis. Ibid.

Tuus, ärkebiskop Tue i Lund: archiepiscopus Lundensis. IV. 1. not. 11.

Valdemar (voldemar), 1) konungen i Danmark Valdemar I: Valdemarus I

rex Daniae. I. Add. J. nott. 9, 38; III. epil. et nott. 1, 42. 2) konung Valdemar II: rex Valdemarus II. I. 117. not. 60; Add. B. 5. n. 1; II. 45, 50, 55, 61; V. 2: prol.; 7. not. 1. *-rs logh, lex -ri*, I. 32. not. 58; 33. n. 20; Add. H. 2: rubr.; IV. 1. not. 2. *-rs handfæstning*, I. 147. not. 76; V. 2: rubr. n. 1. 3) konung Valdemar Atterdag: rex Valdemarus Christophori filius. IV. epil.; V. 5: prol. 4) *hærtugh v. for sunnæn a* (cfr. gloss. 1 v. sunnæn), V. 3: epil.

Venden (gen. *-dis*), det af de under namnet Vender innefattade Slaviske folkstammar bebodda landet längs Östersjöns södra kust: terra littori maris Baltici meridiali adiacens, et a diversis gentibus Slavicis nomine Vendorum comprehensis habitata (cfr. gloss. 1 v. vindær). V. 2: prol. not. 4; 5: prol.

Vibærgh (viburgh), staden Viborg: urbs Daniae. V. 3: epil.

Vordingborg, ett kungligt slott på Seland: arx regia in Selandia. I. Add. H. 2: rubr.; V. 3: epil. not. 22.

Whæ, fordom en stad, nu en by och socken i Gälds härad af Skåne: olim urbs, nunc pagus et paroecia in Scania. IV. 35. not. 26; 36. n. 43. *whæs ræt*, IV. 1. not. 14; 35. n. 21. *whæs byskrin*, IV. 1. not. 2.

Ystæth, staden Ystad: urbs Scaniae. IV. 35. not. 26.

Æskil, ärkebiskop i Lund: archiepiscopus Lundensis. I. Add. J. nott. 9, 38; III. tit., epil. et not. 42.

Ævørsten, Eberstein, en Tysk greflig slägt: genus comitum Germanicum. *albrict af æ.*, V. 3: epil. *Scribitur ðresten*, *ibid.* not. 43.

I. TABULA,

quae indicat capita iuris Scanici in praecipuis codicibus manuscriptis ac editione
Gemeniana (R) capitibus huius editionis (A) respondentia.

(Asteriscus * denotat caput in codice aliquo deficiens.)

A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	NP	O	Q	R	S
1	1	1	1	*	1	1	1	1	1	I. 1	I. 1	I. 1	I. 1	I. 1	I. 1	I. 1
2	2	2	2	*	2	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2
3	3	3	3	*	3	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
4	4	4	4	4	4	3	4	4	4	4	4	4	4	4	4	4
5	5	5	5	5	5	4	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5
6	6	6	6	6	6	5	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
7	7	7	7	7	7	6	7	7	7	7	7	7	7	7	7	7
8	8	8	8	8	8	7	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
9	9	8 ¹⁰	9	9	9	8	9	9	9	8 ¹⁰	9	9	9	9	9	9
10	10	12	11	10	11	10	11	11	11	12	11	11	11	11	11	11
11	11	11	10	11	10	9	10	10	10	11	10	10	10	10	10	10
12	12	9	12	12	12	11	12	12	12	9	12	13	13	13	13	13
13	13	13	*	13	13	12	13	13	*	13	13	12	12	12	12	12
14	14	14	13	14	14	13	14	14	13	14	14	14	14	14	14	14
15	15	15	14	15	15	14	15	15	14	15	15	15	15	15	15	15
16	16	16	15	17	16	16	16	16	16	*	16	17	17	17	17	17
17	18	17	16	18	17	17	17	17	17	*	17	18	18	18	18	18
18	19	18	17	19	18	18	18	18	18	*	18	19	19	19	19	19
19	20	19	18	20	19	19	18	19	19	*	19	20	20	20	20	20
20	21	20	19	21	20	32	19	20	20	*	20	21	21	21	21	21
21	22	21	20	22	21	20	20	21	21	22	21	22	22	22	22	22
22	23	22	21	23	22	21	21	22	22	23	22	23	23	23	23	23
23	24	23	22	24	23	22	22	23	23	24	23	24	24	24	24	24
24	25	24	23	25	24	23	23	24	24	25	24	25	25	25	25	25
25	26	25	24	26	25	24	24	25	25	26	25	26	26	26	26	26
26	27	26	25	27	26	25	26	26	26	27	26	27	27	27	27	27
27	28	27	26	28	27	26	27	27	27	28	27	28	28	28	28	28
28	29	28	27	29	28	26	26	28	28	29	28	II. 29	29	29	II. 1	II. 1
29	30	29	28	30	29	27	27	29	29	30	29	30	30	30	2	2
30	31	30	29	31	30	28	28	30	30	31	30	31	31	31	3	3
31	32	31	30	32	31	28	29	31	31	32	31	32	32	32	4	4
32	33	32	31	33	32	29	30	32	32	33	32	33	33	33	5	5
33	34	33	32	34	33	31	31	33	33	34	33	34	34	34	6	6
34	35	34	33	35	34	30	32	*	34	35	34	35	35	35	7	7
35	36	35	34	37	35	31	33	34	35	36	35	36	36	36	8	8
36	37	36	35	38	36	33	34	35	36	37	36	37	37	37	9	9
37	38	37	36	39	37	34	*	36	37	38	37	38	38	38	10	10
38	39	38	37	40	38	35	*	37	38	39	38	39	39	39	11	11
39	40	39	38	41	39	36	*	38	39	40	39	40	40	40	12	12
40	41	40	39	42	40	37	35	39	40	41	40	41	41	41	13	13
41	42	41	40	43	41	38	36	40	41	42	41	42	42	42	14	14
42	43	42	41	44	42	39	37	40	42	43	42	43	43	43	15	15

A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	NP	O	Q	R	S
43	44	43	42	45	43	40	38	41	43	I. 44	I. 43	II. 44	I. 44	I. 44	II. 16	II. 16
44	45	44	43	46	44	41	39	42	44	45	44	III. 45	45	45	III. 1	III. 1
45	46	45	44	47	45	42		43	45	46	45		46	46	46	2
46	47	46	45	48	46	43	40	44	46	47	46	47	47	47	3	3
47	48	47	46	49	47	44		45	47	48	47	48	48	48	4	4
48	49	48	47	50	48	45	41	46	48	49	48	49	49	49	5	5
49	50	49	48	51	49	46		47	49	50	49	50	50	50	6	6
50	51	50	49	52	50	47	42	48	50	51	50	1	II. 1	50	7	7
51	52	51	50	53	51	48		49	51	52	51	2		2	51	8
52	53	52	51	54	52	49	43	50	52	53	52	3	3	52	9	9
53	54	53	52	55	53	50		51	53	54	53	4	4	53	10	10
54	55	54	53	56	54	51	44	52	54	55	54	5	5	54	11	11
55	56	55	54	57	55	52		53	55	56	55	6	6	55	12	12
56	.	56	55	58	56	53	45	54	56	57	56	7	7	56	13	13
57	.	57	56	59	57	54		55	57	58	57	8, 9	8, 9	57	14	14
58	.	58	58	60	58	55	46	56	59	59	58	10	10	59	16	16
59	.	59	59	61	59	56		57	60	60	59	11	11	60	17	17
60	.	60	60	62	60	57	47	58	61	61	60	12	12	61	18	18
61	.	61	61	63	61	58		59	62	62	61	13	13	62	19	19
62	.	62	62	64	62	59	48	60	63	63	62	14	14	63	20	20
63	57			65												
64	58	63	63	66	63	60	49	61	64	64	63	16	16	65	22	22
65	59	64	64	67	64	61	50	62	65	65	64	IV. 17	17	66	IV. 1	IV. 1
66	60	65	65	68	65	62	51	63	66	66	65		18	18		
67	61	66	66	69	66	63	52	64	67	67	66	19	19	68	3	3
68	62	67	67	70	67	64		65	68	68	67	67	20	20	69	4, 5
69	63	68	68	71	68	65	53	66	69	69	68	21	21	70	4, 5	4, 5
70	64			70												
71	65	71	71	74	71	67	55	69	72	72	71	23	23	72	7, 8	7, 8
72	66			72												
73	67	74	74	77	73	69	57	72	75	75	73	26	26	75	10	10
74	68	75	75	78	74	70	58	73	76	76	74	27	27	76	11	11
75	69	76		77												
76	70	77	78	81	76	73	61	76	78	78	76	29	29	78	13	13
77	71	78	79	82	77	74	62	77	79	79	77	30	30	79	14	14
78	.	79	80	83	78	75	63	78	81	81	79	32	32	81	16	16
79	.	80	81	84	79	76		79	82	82	80	33	33	82	17	17
80	.	81	82	85	80	77	64	80	83	83	81	34	.	83	18	18
81	.	82	83	86	81	78		81	84	84	82	35	.	84	19	19
82	.	83	84	87	82	79	65	82	85	85	83	36	36	85	20	20
83	.	84	85	88	83	80	66	83	86	86	84	37	37	86	21	21
84	.	85	86	89	84	81	67	84	87	87	85	II. 1, 2	III. 1	88	V. 1	V. 1
85	.			87												
86	.	88	89	92	86	83	69	87	90	4	4	3	3	3	3	3
87	.	89	90	93	87	84	70	88	91	6	5	4	4	4	4	4

A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	NP	O	Q	R	S
88	.	90	91	94	88	85	70	89	92	II.5	II.6	V.5	III.5	II.5	V.5	V.5
89	72	{ 91
92	{ 92
93	{ 95
96	{ 89
90	{ 86
87	71	{ 90
91	{ 93
94	7, 8	7, 8	6, 7	6, 7	6, 7	6, 7	6, 7
90	73	93	94	97	91	88	72	92	95	9	9	8	8	8	8	8
91	74	94	95	98	92	89 ¹⁾	73	93	96	10	10	9	9	9 ¹⁾	9	9 ¹⁾
92	75	95	96	} 99	93	91	} 74	94	97	11	11	10	10	11	10	12
93	76	96	97		94	91		} 92	95	98	12	12	11	11	11	11
94	77	{ 97
98	{ 98
99	100	{ 95
96	} 92	75		{ 96
97	{ 99
100	{ 13
14	{ 13
14	{ 12
13	{ 12
13	} 12	{ 12
13
95	78	99	100	} 101	97		93	76	98	101	15	15	14	14		13
96	79	100	101		98	94	} 77	99	102	16	16	15	15	15	14	15
97	80	101	102	102	99	95		100	103	17	17	16	16	16	15	16
98	{ 81
82	102	} 103	} 103	} 100	} 96	} 78	} 101	} 104	} 18	} 18	} 17	{ 17
-19	{ 16
17	} 17	{ 19
20
99	83	{ 103
103											103	100		96
100	84	104	104	104	101	97	79	102	105	19	19	18	21	19	18	22
101	85	105	105	} 105	102	98	80	103	106	20	20	{ 19
20	{ 22
23	20	{ 19
20	23
102	86	106	106		103	99	81	104	107	21	21	21	{ 24
25	21	21	24
103	87	107	107	106	104	100	82	105	108	22	22	22	26	22	22	25
104	{ 88
89	{ 108
109	{ 108
109	107	105	101	83	106	{ 109
110	{ 23
24	{ 23
24	{ 23
24	{ 27
28	23	{ 23
24	26
105	90	110	110	108	106	102	} 84	107	111	25	25	25	29	24	25	27
106	91	111	111	109	107	103		108	112	26	26	26	30	25	26	28
107	92	112	112	110	108	104	} 85	113	27	27	27	31	26	27	29	
108	93	} 113	} 113	} 111	} 109	} 105		} 85	} 109	} 114	} 28	} 28	} 28	32	27	} 28
109	94						113							113	111	
110	95	114	114	112	110	107	86	110	115	29	29	29	34	30	29	33
111	96	115	115	113	111	108	} 87	111	116	30	30	30	35	31	30	34
112	.	116	116	114	112	109		112	117	31	31	31	36	32	31	35
113	.	{ 117
118	{ 117
118	115	{ 113
114	{ 110
111	} 88	{ 113
114	{ 118
119	{ 32
33	{ 32
33	{ 32
33	{ 37
38	{ 33
34	{ 32
33	{ 36
37
114	.	119	119	115	112	} 88		115	120	34	34	34	39	35	34	38
115	.	120	120	117	116		113	89	116	121	35	35	35	40	36	35
116	.	121	121	118	117	114	} 90	117	122	36	36	36	41	37	36	40
117	.	122	122	119	118	115		118	123	37	37	37	42	38	37	41
118	.	123	123	120	119	116	91	119	124	38	38	38	43	39	38	42
119	.	{ 124
125	{ 124
125	{ 121
122	120	{ 117
118	{ 92
93	{ 120
121	{ 125
126	{ 39
40	{ 39
40	{ VI.
1, 2	{ IV.
1-4	{ 40
41	{ VI.
1, 2	{ VI.
1, 2
120	.	} 126	} 126	} 123	} 121	} 119	} 94	} 122	} 127	} 41	} 41	} 3	5	} 42	} 3	} 3
121	.												126			
122	.	127	127	124	} 122	} 119	} 95	123	128	42	42	4	7	} 4	} 4	} 4
123	.	128	128	125				123	120	96	124	129	43			
124	.	129 ³⁾	129 ³⁾	126 ³⁾	124	121 ³⁾	97	125	130 ³⁾	44 ³⁾	44 ³⁾	6 ³⁾	9 ³⁾	44 ³⁾	6 ³⁾	5 ³⁾

1) Cap. 90 in cod. G. est Add. B. 5; II. 10 in cod. Q. vero est Add. D. 4; V. 10, 11 in cod. S. sunt ambo ista additamenta; cfr. not. 69 pag. 84.

2) Cap. II. 29 in cod. Q, et V. 32 in cod. S. est Add. H. 1. Cfr. not. 24 pag. 99.

3) Cap. 130 in codd. CD, cap. 127 in cod. E. &c. est Add. B. 1. Cfr. not. 45 pag. 114.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	NP	O	Q	R	S
125	•	131	131	128	125	123	97	•	132	II. 46	II. 46	VI. 8	IV. 11	II. 46	VI. 8	VI. 7
126	•	132	132	129	126	124	98	•	133	47	47	9	12	III. 1	9	8
127	•	133	133		127	125		126	126	134	48	48	10	13	2	10
128	97	134	134	130	128	126	127		135	49	49	11	14	3	11	10
129	{ 98
99	135	135	131	129	{ 127
128	99	128	136	50	50	12	15	4, 5	12	11
130	100	136	136		130	129	100	129	137	51		13	16	6	13	12
131	101	137	137	132	131	130	101	130	138	III. 1	51	VII. 1	V. 1	7	VII. 1	VII. 1
132	102	138	138	133	132	131	102	131	139	2	52	2	2	8	2	2
133	103	139	139	134		132 ⁴⁾	132	103	132	140	3	53 ⁴⁾	3	3	9 ⁴⁾	3
134	104	140	140	135	133	134		104	133	141	4	55	4	4 ⁵⁾	11	4
135	105	141	141	136	134	135	104	134	142	5	56	5	6	12	5	6
136	106	142	142	137	135	136	105	135	143	6	57	6	7	13	6	7
137	107	143	143	138	136	137	106	136	144	7	58	7	8	14	7	8
138	{ 108
109	144	144	{ 139
140	{ 137
138	138	107	137	145	8	{ 59
60	8	9	{ 15
16	8	9, 10
139	110	145	145	141	139	139	108	138	146	9	61	9	10	17	9	11
140	111	146	146	142	140		109	139	139	147	10	62	10	11	18	10
141	112	{ 147
148	{ 147
148	{ 143
144	{ 141
142	{ 140
141	110	140	{ 148
149	{ 11
12	{ 63
64	11 ⁶⁾	{ 12
13	{ 19
21	11	13, 16
142	113	149	149	145	143	142	111	141	150	13	65	12	14	20	12	14
143	114	150	150	146	144	143	112	142	151	14	66	13	15	22	13	15
144	115	151	151	147	145	144	113	143	152	15	67	14	16	23	14	17
145		152	152	148	146	145	114	144	153	16	68	15	17	24 ⁷⁾	15	18 ⁷⁾
146	116	153	181	149	147	146	115 ⁸⁾	145	182	17	69	{ IX.
22	18	26	{ IX.
22	20
147	117	154 ⁸⁾	182	150 ⁸⁾	148 ⁸⁾	147 ⁸⁾		146 ⁸⁾	183	18 ⁸⁾	70 ⁸⁾	23 ⁸⁾	19	27	23 ⁸⁾	21
148	118	158	153	153	152	151	118	150	154	22	74	{ VII.
16	20	28	{ VII.
16	22
149	119	159	154		153	152	119	151	155	23	75	17	21	29	17	23
150	120	160	155	154	154	153		152	156	24	76	18	22	30	18	24
151	121	161	•	155	155	154	120	153	•	25	77	19	23	31	19	25
152	122		•	156		156							155			
153	123	162	157	157	156	155	122	155	157	27	79	21	26	33	21	27
154	124	163		156	157	158	157	123	156	158	IV. 1	80	VIII. 1	27	IV. 1	VIII. 1
155	125	164	157	158	158	157	123	157	159	2	81	2	28	2	2	2
156	126	165	158	159	159	158	124	157	159	3	82	3	29	3	3	3
157	127	166	159	160	160	159	125	158	160	3	82	3	29	3	3	3
158	128	167	160	{ 161
162	161	160	•	159	161	{ 4.
22	83	IX. 1	VI. 1	4	IX. 1	IX. 1
159	129	168	161	163	162	161	126	160	162	11	84	2	2	5	2	2
160	130	169	162	164	163	162	127	161	163	12	85	3	3	6	3	3
161	131	170	163		164	164	163	128	162	164	14	86	4	4	7	4
162	132	171	164	165	165	165	129	163	165	23	87	5	5	8	5	6
163	{ 133
134												6			
164	135	172	165	166	166	166	164	166	17	88	6	7	9	6	7	7

4) Cap. 133 in cod. G, II. 54 in cod. M. &c. est Add. E. f. Cfr. not. 79 pag. 121.

5) Cap. V. 5 in cod. O. est Add. E. 1. Cfr. not. 60 pag. 122.

6) Hoc cap. in cod. P. dividitur in duo (11, 12), quo fit ut liber VII in illo cod. habeat 22 capita.

7) Cap. III. 25 in cod. Q, et VII. 19 in cod. S. est Add. H. 2. Cfr. not. 88 pag. 139.

8) Capp. 155-157 in cod. C, capp. 151-153 in cod. E. &c. sunt Add. B. 2-4. Cfr. not. 76, 1 pag. 141.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	NP	O	Q	R	S
165	136	173	166	167	167	167	130	165	167	IV. 18	II. 89	IX. 7	VI. 8	IV. 10	IX. 7	IX. 8
166	137	174	167	168	168	168	} 131	166	168	19	90	8	9	11	8	9
167	138	175	168	169	169	169		167	169	20	91	9	10	12	9	10
168	139	176	169	170	•	170		168	170	21	92	10	11	13	10	11
169	140	177	170	171	170	171	} 132	169	171	13	93	11	12	14	11	12
170	141	178	171	172	171	172		170	172	24	III. 1	12	13	15	12	13
171	142	179	172	173	172	173	133	171	173	15	2	13	14	16	13	14
172	143	} 180	} 173	} 174	} 173	} 174	} 134	} 172	} 174	} 16	3	} 14	} 15	} 17	} 14	} 15
173	144										4					
174	145	181	174	175	174	175	135	173	175	9	5	15	16	18	15	16
175	146	182	175	176	} 175	176	} 136	174	176	10	6	16	17	19	16	17
176	147	183	176	177		177		175	175	177	7	7	7	17	18	20
177	148	184	177	178	176	178	} 137	176	178	8	8	18	19	21	18	20
178	149	185	178	179	177	179		177	179	5	9	9	19	20	22	19
179	150	186	179	180	178	180	138	178	180	6	10	20	21	23	20	22
180	151	187	180	181	179	181	139	179	181	25	11	21	22	24	21	23
181	152	188	183	182	180	182	140	180	184	26	12	X. 1	VII. 1	V. 1	X. 1	X. 1
182	153	189	184	183	181	183	} 141	181	185	27	13	2	2	2	2	2
183	154	190	185	} 184	182	184		182	186	30	14	3	3	3	3	3
184	155	191	186		183	185	183	183	187	28	15	4	4	4	4	4
185	156	192	187	•	184	186	184	•	29	16	5	5	5	5	5	5
186	157	} 193	} 188	} 185	} 185	} 187	} 142	} 186	} 189	} 34	} 18	} 2	} 7	} 7	} 2	} 2
	158															
187	159	194	189	186	186	} 143	186	189	35	19	3	8	8	3	3	3
188	160	195	190	187	187		187	187	190	36	20	4	9	9	4	4
189	161	196	191	188	188	188	144	188	191	37	21	5	10	10	5	5
190	162	197	192	189	189	189	145	189	192	38	22	6	11	11	6	6
191	163	198	193	190	190	} 190	} 146	190	193	40	23	7	12	12	7	7
192	164	199	194	191	191			191	191	194	41	24	8	13	13	8
193	165	200	195	192	192	} 191	} 147	192	195	38	25	9	14	14	9	9
194	166	201	196	193	193			193	193	196	39	25	9	14	14	9
195	167	202	197	194	194	192	148	194	197	42	26	10	15	15	10	10
196	168	203	198	195	195	193	149	195	198	31	27	11	16	16	11	X. 6
197	169	} 204	} 199	} 196	} 196	} 194	} 149	196	199	43	} 28	12	17	17	12	XI. 11
198	170							200	197	195		195	197	197	200	44
199	171	205	201	197	196	196	150	198	201	37, 45	29	14	19	18	14	13
200	172	206	202	198	197	197	} 151	199	202	46	30	XII. 1	VIII. 1	19	XII. 1	XII. 1
201	173	207	203	199	199	198		200	203	47	31	2	2	20	2	2
202	174	208	204	199	200	199	} 152	201	204	48	32	3	3	21	3	3
203	175	209	205	200	201	200		202	205	49	33	4	4	22 ⁹⁾	4	4 ⁹⁾
204	176	210	206	201	202	201	} 153	203	206	50	34	XIII. 1	5	24	XIII. 1	XIII. 1
205	177	211	207	202	203	202		204	207	51	35	2	6	25	2	2
206	178	212	208	203	204	203	154	205	208	52	36	3	7	26	3	3
207	179	213	209	204	205	204 ¹⁰⁾	155	206	209	53	37	4	8	27	4	4 ¹⁰⁾
208	180	214	210	205	206	206	156	207	210	54	38	5	9	28	5	6
209	181	215	213	208	209	209	} 158	208	213	55 ¹¹⁾	39	8	12	29	8	7
210	182	216	214	209	210	210		209	214	57	40	9	13	30	9	8
211	183	217	215	210	211	211	159	210	215	58	41	10	14	31	10	9

9) Cap. V. 23 in cod. Q, et XII. 5 in cod. S. est Add. G. Cfr. not. 71 pag. 189.

11) Cap. IV. 56 in cod. L. continet ea quae leguntur in not. 50 pag. 193.

10) Cap. 205 in cod. G, et XIII. 5 in cod. S. est Add. E. 2. Cfr. not. 90 pag. 194.

A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	NP	O	Q	R	S
212	184	218	212	207	208	208	158	211	212	IV. 59	III. 42	XIII. 7	VIII. 11	V. 32	XIII. 7	XIII. 10
213	185	219	211	206	207	207	157	212	211	60	43	6	10	33	6	11
214	186
187	220	216
-221	211
-216	211
-215	212
-217	160
-163	213	216
-221	61
62	44	XIV. 1-5
XV. 1	15
-20	VI. 1-4	XIV. 1-5
XV. 1	XIV. 1-4
215	188
189	221	222
223	217
218	216
217	218	164	214	222
223	63	45	2, 3	21
22	5, 6	2, 3	XV. 1, 2
216	190	222	224	219	218		165	215	224	64	46	4	23	7	4	3
217	191	223	225	220	219	219	166	216	225	65	47	5	24	8	5	4
218	192	224	226	221	220		166	217	226	66	48	6	25	9	6	5
219	193	225	227	222	221	220	167	218	227	67	49	XVI. 1	VIII. 1	10	XVI. 1	XVI. 1
220	194	226	228	223	222	221	168	219	228	68	50	2	2	11	2	2
221	195	227	229	224	223	222	169	220	229	69	51	3	3	12	3	3
222	196	228	230	225	224	223	170	221	230	70	52	4	4	13	4	4
223	197	229	231	226	225	224	171	222	231	71	53	5	5	5	5	5
224	198	230	232	227	226	225		223	232	72	54	6	6	14	XVII. 1	6
225	199
-202	231
-234	233
-239	228
-234	227
-233	226
-228	172
-174	224
-227	233
-239	73
-76	55
-58	XVII. 1-7	7-13	15
-18	2-8	XVII. 1-4

II. TABULA,
quae indicat capita operis ANDREAE SUNONIS in editione Hvitfeldiana (E) huic
editioni (A) respondentia.

A	E	A	E	A	E	A	E	A	E	A	E
1	I. 1	26	IV. 1	51	V. 9	76	VI. 8	101	VIII. 2	126	XIII. 1
2	2	27	2	52	10	77	9	102	IX. 1	127	2, 3
3	3	28	3	53	11	78	10	103	2	128	4
4	4	29	4	54	12	79	11	104	3	129	5
5	5	30	5	55	13	80	12	105	4	130	6
6	6	31	6	56	14	81	13	106	5	131	} XIV. 1
7	7	32	7	57	15	82	14	107	6	132	
8	8	33	8	58	16	83	15	108	7	133	XV. 1
9	9	34	9	59	17	84	16	109	8	134	2
10	10	35	10	60	18	85	VII. 1	110	9	135	3
11	11	36	11	61	19	86	2	111	10	136	XVI. 1
12	12	37	12	62	20	87	3	112	11	137	2
13	13	38	13	63	21	88	4	113	12	138	3
14	II. 1	39	14	64	22	89	5	114	X. 1	139	4
15	2	40	15	65	23	90	6	115	2	140	5
16	3	41	16	66	24	91	7	116	XI. 2, 1	141	6
17	4	42	17	67	25	92	8	117	3	142	7
18	III. 1	43	V. 1	68	26	93	9	118	4	143	XVII. 1
19	2	44	2	69	VI. 1	94	10	119	5	144	2
20	3	45	3	70	2	95	11	120	} 6	145	3
21	4	46	4	71	3	96	12	121			
22	5	47	5	72	4	97	13	122	XII. 1	147	} 4
23	6	48	6	73	5	98	14	123	2	148	
24	7	49	7	74	6	99	15	124	3	149	5
25	8	50	8	75	7	100	VIII. 1	125	4	150	6

ADDENDA ET EMENDANDA.

In hoc volumine.

- Pag. 6 not. 25 lin. 5 *pro* pag. 1 *lege* pag. 3
- p. 11 not. 53 in fine *adde*: 48. om. hoc caput.
- p. 66 cap. 77 rubr. ad v. *noluerit* adnota: *Lege noluerit. Vox resilere ibidem quoque errato, ut videtur, scripta est pro resilire; cfr. II. 39: rubr.*
- p. 84 not. 69 lin. 10 *dele* 58; *lin. 13 vero post* 81. *adde* 83. 89. *et lin. 16, 17 dele* 83 — *et, ac post* 52. *adde* 58.
- p. 101 not. 38 in fine *adde*: 28. hoc loco errato inserit cap. 114, quod postea iusto loco iterum legitur.
- p. 108 not. 90 in fine *adde*: 54. hoc loco add. cap. in textu 97; cfr. not. 1 pag. 89.
- p. 157 lin. 4 *ad* v. *öræ adnota*: S. &c. add. *pendinge*.
- p. 161 not. 58 in fine *adde*: 54. om. sequentia.
- p. 167 cap. 177 rubr. ad v. *fuerit* adnota: *Lege fuerint*.
- p. 169 lin. 9 *ad* v. *bõtæ adnota*: BC. &c. sic. A. *lõtæ*.
- p. 175 not. 49 lin. 1 *post* caput. *adde*: 28. Hoc caput omissum in schedula chartacea adnexa add. man. paullo rec.
- p. 184 not. 54 in fine *adde*: 105. Folio amisso periit hoc caput.
- p. 200 not. 76. Haec nota delenda est.
- p. 209 lin. 4 *ad* 222. *adnota*: 48. om. hoc caput.
- p. 229 not. 28 *post* 91 *adde*: 52. 58. quoque habent hoc caput post cap. 88; cfr. not. 37 pag. 81.
- p. 457 not. 86 lin. 1 *post* 42. *adde* 48.
- p. 460, 461 nott. 15, 19, 37, 39, 45 *post* 67. *adde* 104.

- p. 526 v. *Faræ* lin. 1 *post* I. *adde* 6,
- p. 538 v. *Garþ* lin. 2 *pro* lukt *lege* luktur
- p. 558 v. *Iule peninge* lin. 8 *pro* pasche *lege* paschae
- p. 648 col. O lin. 11 *pro* VIII *lege* IX
Præf. p. XXIX lin. 21 *pro* yngre *lege* äldre
- p. LX lin. 25 *post* föregående *adde*: i slutet af 17:de århundradet.

In vol. I.

- Pag. 400 v. *Frændsimi*, cfr. SkL. v. *Kynzimi*.
- p. 462 v. *Mera*, et p. 465 v. *Mykit*, cfr. SkL. vv. *Mere, Mikil*.
- p. 499 v. *Stumber*, cfr. SkL. v. *Stufn*.
- p. 524 v. *Unningia lagh*, cfr. SkL. v. *Vinningæ logh*.
- p. 553 v. *Sanguinis sententia*, cfr. SkL. v. *Blodigher*.

In vol. II.

- Pag. 329 v. *Mera*, et p. 331 v. *Mykit*, cfr. SkL. vv. *Mere, Mikil*.
- Præf. p. VI-IX. Duo parvula segmenta eiusdem codicis membranacei, cuius mentio hoc loco facta est, inventa sunt in bibliotheca regia Stockholmiensi tegumento veteris cuiusdam libri a bibliopego adfixa. Hae schedulae continent fragmenta ex Vap. 17: 1—18: pr; 19, 20, 23: 1, 2; 24: pr. Ex his segmentis (quae pariter ac cetera fragmenta eiusdem codicis litt. C designo) sequentes varietates adnotandae sunt: Vap. 17: 1. not. 46 litteris A. F, et not. 47 litteris B. F. *adde* C; loco verborum *sipan ganga* in fine capituli C. habet *amote suæriæ*;

cap. 20: pr. not. 72 adde: C. *þæt ær þrigia* &c.; not. 73 adde: C. *þæn sic söker. oc ena mark kununger oc ena mark hæraþe. Nv* &c.; not. 75 et §. 1. not. 100 litteris B. F. adde C; not. 3 adde: C. *löggia*; post not. 3 ad v. *sik* adnota: C. om. *sik*; 23: 2. ad verba: *mæþ uapa ok egh mæþ uilia* adnota C. pro *mæþ* utroque loco habere i.

In vol. III.

Pag. 587 v. *Orana bot.* WILDA, *das Strafrecht der Germanen*, pag. 590, perperam vertit h. v. *Viehbusse*, nulla alia ratione nixus, quam quod in iure Upl. M. 1: pr. sermo est de pecore. H. v. vero deducendam esse ab *oran* minime est dubium.

In vol. IV.

Pag. XXI, XXII. De codice bibliothecae imperialis Parisiensis hoc loco commemorato, ac de codice eiusdem bibliothecae, de quo mentio est facta in Addendis ad Gotll. pagg. 380, 381, cfr. SkL. praef. pagg. CLXX, CLXXI. p. XXXVI, XXXVII. De aetate codicis Hafniensis ibi commemorati, cfr. SkL. praef. pag. LX et not. 4.

In vol. VII.

Pag. 243 v. *Bani*. De locutione: *an takr víþr bana*, cfr. SkL. v. *Bane* 1. p. 253 v. *Þandi*. Cfr. "instigante humani generis inimico", SkL. II 43. p. 287 v. *Paska vika*. H. v. denotat septimanam proximam post diem paschae. Cfr. SkL. v. *paskæ ukæ*. Praef. p. XVIII. De apographis duarum constitutionum ex cod. 81, in bibliotheca regia Hafniensi adservatis, vide SkL. praef. pagg. CLXXI, CLXXII.

In vol. VIII.

Pag. 209 vers. Suec. lin. 2 pro: *alle ersätta köpmännen skadan. lege: ersätta köpmännen all skadan.* p. 576 v. *Slves*. Haec urbs non ad regnum Belgicum pertinet, sed ad regnum Nederlandicum. Praef. p. LVII lin. 10. Cfr. quae de codice ibi commemorato adferuntur SkL. praef. p. LII. Ad vol. VIII praeterea pertinent ea, quae in praefatione ad praesens volumen pagg. CLXXII-CLXXIX adferuntur.

Cod. 1. (*Bibl. Reg. Stockholm. B 76*) fol. 3.

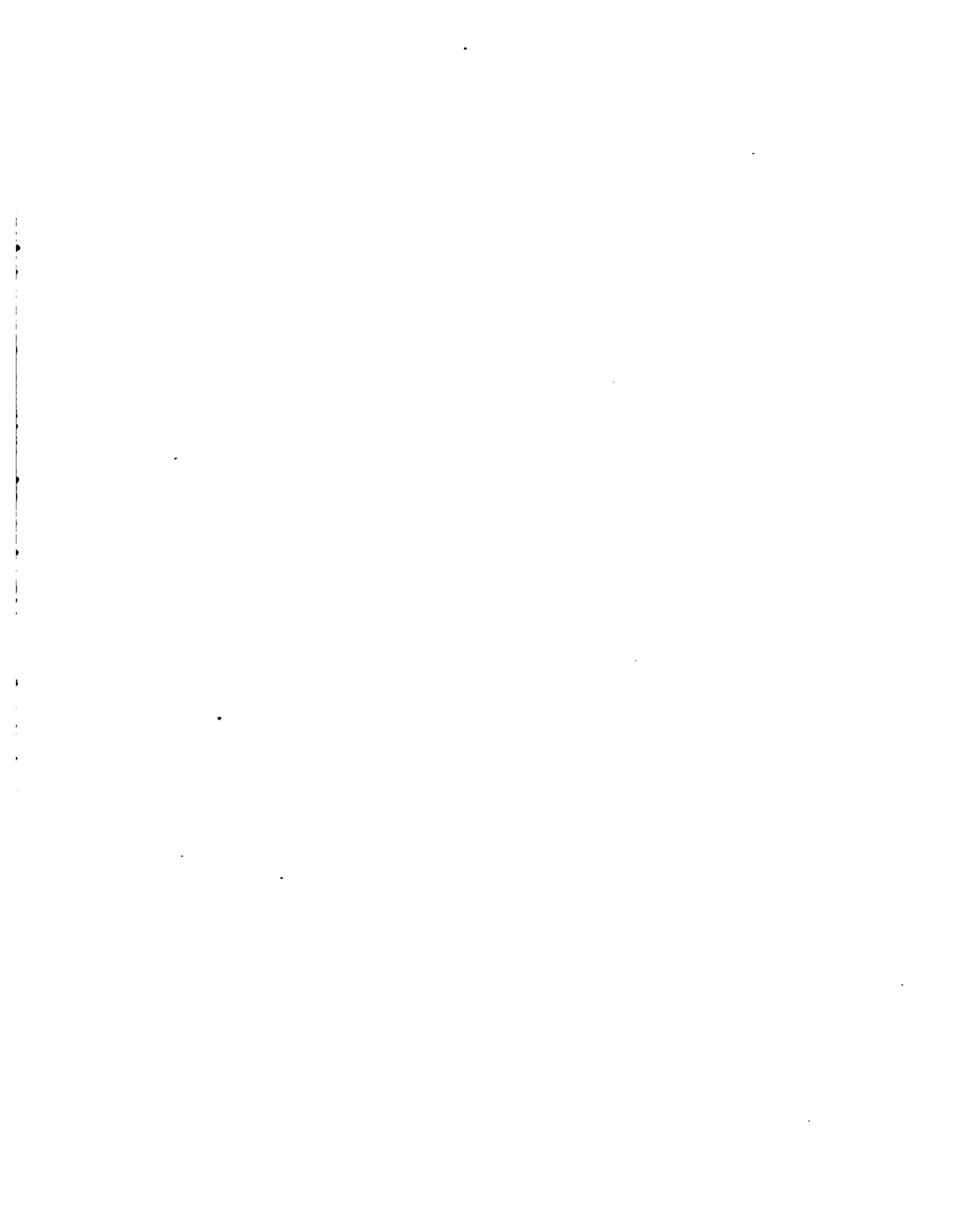
foze thy at hui ma ep luarg vni hans givna
 gæ e mæþu han luarg . dō: londen tha ma
 hui ballæ ofug arug til gualde. gū wælof
 ua lit barn linn ofua andra arug um thæ

ar til
 kallas the kwik foze gæz rat tha
 Thal huukalla a londen til gualde
 oe ep ofua 10thæn i linn hui liggæ foze by

Cod. 2. (*Bibl. Acad. Hafn. A. M. N° 28 in 8°*) fol. 28 verso.

		AT:PTTTP:PRT:PTRP	
		P+R+R:PRT:PTRP:P+R+R:RTT:HT:IT:IT	
		P+P+T:BT:TR:HTPT:PTN*DT	
		PT+T:HT+T:HT:PTT:HT+T:HT:	
		TR:HTPT:P+R:PT:*T:HT+TR:HTPT:	
		HT:PTHT:HT+T:HT+T:PT:HT+T:R+T:	
		PT:B+T:HTPT:HT+R:HT+R:BT:PT:	

7 d P g K p v z

Cod. 3. (*Bibl. Acad. Hafn. A.M. N° 37 in 4°*) fol. 36.

sibi subtrahata tunc uiste potuit
reuocare & tempore uisionis
potit nulla p[re]sc[ri]ptione sibi p[ro]
iudicium. De fur. T. A.	& de prima simili ad sc[ri]am
& deinde ad t[er]ciam p[ro]sequat[ur]
& si nec sic habi ualeat fide
missor. tunc que cepit cu re
b; suis. ad domum suam de
ferat. v[el] inuitam. uis[us] co
pedes tradat quos suis pe
Q uicunq[ue] statim a facti tem
pore p[er]uati rerum suar
furem p[ro]sequit[ur]: comprehensum	

at an a en a on j rn

Cod. 7. (*Hedreborg. N° 12*) fol. 88.

Biarke rat ~
Ghæ er thæn rat. th[is] man callec
 ware biarke rat th[is] i lund er -
 Hwilken man th[is] b[er]per wort j
 lund aff anner man / tha skal wort led
 dals hema with[er] d[er] / meth gothe m[er]me
 wine. tha skal the sk[er]nung[er] staude -

Cod. 9. (*Bibl. Acad. Hafn. ex don. var. N° 136*) fol. 75.

D. ^{!!!} **tenj.**
Vas demar aff guths natha dana ok
 winds komung. sandic allum th[is]m n
 skane bo quethie oc sma natha
 Dawm hawir allum cristnu mannum

Stanford Law Library

3 6105 061 848 367

